ZEGERI BERNARDI

VAN-ESPEN

PRESBYTERI, JURIS UTRIUSQUE DOCTORIS

ET SACR. CANONUM IN ACADEMIA LOVANIENSI PROFESSORIS

JUS ECCLESIASTICUM UNIVERSUM

CÆTERAQUE SCRIPTA OMNIA

Decem Tomis comprehensa.

OPUS NATIVÆ INTEGRITATI SUMMO STUDIO RESTITUTUM, Episcopis, eorum Vicariis, & Officialibus Ecclesiasticis, ac Laicis Judicibus, Advocatis, Patronis, Parochis, Confessariis, tam Sac. Theologiæ quam Jurisprudentiæ Viris studiosis utilissimum, & apprime necessarium.

EDITIO RECENTISSIMA

Omnibus anteactis longe præstantior, & nitidior, plurimis Tractatibus hactenus ineditis, Litteris, & Monumentis passim suo loco positis, præsertim vero selectis Adnotationibus

CLARISS. DOCT. THEOLOGI, ET CANONISTÆ

JOANNIS PETRI GIBERT

NUPERRIME AUCTA ET ILLUSTRATA.

TOMUS TERTIUS.

VENETIIS, MDCCLXXXI.

EX TYPOGRAPHIA JOANNIS GATTI,

IN VICO S. RAPHAELIS ARCHANGELI,

SUPERIORUM APPROBATIONE, AC PRIVILEGIIS.

INDEX
TITULORUM ET CAPITUM.
PARS SECUNDA
DE REBUS.

SECTIO TERTIA
DE BENEFICIIS.

TITULUS PRIMUS.
Origo, Definitio, & Divisio Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS II.
De Ætate, & Qualitate Beneficiandorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS III.
De Pluralitate Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS IV.
De ordinaria Beneficiorum provisione.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS V.
De Concursu ad Parochiales.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS VI.
De Mandatis, & Reservationibus Apostolicis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS VII.
De Provisione Apostolica.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS VIII.
De Jure Patronatus.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS IX.
De Institutione, & Possessione Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS X.
De Resignatione, & Permutatione Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XI.
De Pensionibus Ecclesiasticis.

CAPUT PRIMUM.

TITU-

TITULUS XII.

De Unionibus Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XIII.

De Simonia circa Beneficia.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS XIV.

De Acceptione personarum vitanda in Beneficiorum provisione.

CAPUT PRIMUM.

SECTIO QUARTA
DE BONIS TEMPORALIBUS ECCLESIÆ.

TITULUS I.

De Peculio Clericorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS II.

De Decimis, & Oblationibus.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS III.

De Portione congrua Parochorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS IV.

De Immunitate Bonorum Ecclesiasticorum.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS V.

De Administratione, & Alienatione Bonorum Ecclesiasticorum

CAPUT PRIMUM.

TITULUS VI.

De Hospitalibus, & aliis piis Locis.

CAPUT PRIMUM.

TITULUS VII.

De Sepulturis.

CAPUT PRIMUM.

ELENCHUS MONUMENTORUM

Quæ in tertio Volumine Juris Ecclesiastici Universi citantur.

ELENCHUS

Eorum, quæ in tertio Volumine continentur.

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI PARS SECUNDA. DE REBUS.

SECTIO TERTIA. DE BENEFICIIS.

TITULUS PRIMUS. ORIGO, DEFINITIO, ET DIVISIO BENEFICIORUM.

CAPUT PRIMUM.

Origo, & Definitio Beneficiorum.

1 *Beneficium olim vocatum prædium Fiscale.*
2 *Beneficium, & feudum olim coincidebant.*
3 *Prædia Clericis in alimentationem assignata* Beneficia *vocari cœperant, & quare?*
4 *Multis sæculis dispensatio proventuum Ecclesiasticorum mansit penes Episcopos.*
5 *Subinde prædia Clericis utenda concedebantur.*
6 *Ex his concessionibus habetur Beneficiorum origo.*
7 *Hæ concessiones primitus tantum erant* personales *intuitu meritorum.*
8 *Rerum Ecclesiasticarum dispensatio qua ratione Clericis committi cœperit?*
9 *Primum concredita, vita eorum durante.*
10 *Tantum illis, qui operam Ecclesiæ impenderent.*
11 *Quomodo tituli portio annexa fuerit?*
12 *Unde* titulus Beneficii *nomen obtinuerit?*
13 *Definitio Beneficii juxta Canonistas.*
14 *Alia Theologorum; sed utraque coincidit.*
15 *Officium Ecclesiasticum est fundamentum Beneficii, etiam secundum Canonistas.*
16 *Non alium in finem hodie proventus Ecclesiastici dantur Clericis, quam olim.*
17 *Nullum Beneficium sine officio.*
18 *Beneficium debet esse* perpetuum, *& quare?*
19 *Beneficia* manualia *non sunt proprie Beneficia.*
20 *Beneficium debet erigi auctoritate Episcopi.*
21 *Id pristinæ disciplinæ consentaneum est.*
22 *Quamcumque conditionem adjecerit fundator, fundatio* Beneficii *non est sine auctoritate Episcopi.*
23 *Non sufficit data facultas celebrandi Missas.*
24 *Etiamsi essent perpetuæ ad vitam possidentium.*
25 *Vicarii perpetui* titulus *auctoritate Episcopi erigendus.*
26 *Beneficium non præsumitur, si administratio proventuum ad tertium pertineat, & quare?*
27 *Spiritus Ecclesiæ circa Beneficia semper idem.*
28 *Cur conveniat scire pristinam Ecclesiæ circa Beneficia disciplinam?*

I. BENEFICIUM, ait. D Du-Cange in suo Glossario, verbo *Beneficium*: *Scriptoribus mediæ ætatis dicitur prædium fiscale, quod a Rege, vel Principe, vel ab alio quolibet, ad vitam viro nobili utendum, conceditur. Ita autem appellatum est, quod ex mero dantis* Beneficio, *ac liberalitate illud possideatur*. Hæc ille, qui & ibidem notat, quod & eodem pene sensu Latini hanc vocem usurparunt, & prædia, quæ Principes militibus, aliisque largiebantur, *Beneficia* appellarunt.

II. Post hæc exponit, quæ esset horum Beneficiorum conditio, & scopus; ostenditque ea naturam hodiernum *feudorum* habuisse; unde & factum est, ut illud, quod *Beneficium* primitus fuit appellatum, postmodum *feudi* nomen acceperit; ita ut *Beneficium* & *feudum* promiscue usurpentur in libris feudorum.

III. Cum autem successu temporis prædia Ecclesiæ Clericis bene meritis, tamquam Ecclesiæ *militibus* ad usum dari cœperunt, etiam eadem ratione *Beneficio* appellata sunt. Quando autem prædia & fundi, aliæque res immobiles Clericis concedi cœperint, incertum est.

IV. Hoc certum est, multis sæculis, dispensationem proventuum Ecclesiasticorum mansisse penes Episcopos, eorumque Oeconomos, & Archidiaconos; ut secundum proportionem in Clericos, fabricam Ecclesiæ, pauperes, & usum Episcopi distribuerentur.

V. Adhæc constat, quod & subsistente hac dispensandi œconomia, subinde terræ, ac prædia nonnulla Clericis utenda, concederentur.

Sic legitur in *Can.* 23. Conc. Aurelian. I. ann. 511. *Si Episcopus* humanitatis *intuitu, vineolas, vel terrulas, Clericis & Monachis præstiterit excolendas, vel pro tempore tenendas, etiam longa transire annorum spatia comprobentur, nullum Ecclesia præjudicium patiatur, nec sæculari lege præscriptio quæ Ecclesiæ aliquid impediat, opponatur.*

Et magis ad propositum ex epistola Symmachi Papæ, qui obiit ann. 514. legitur apud Gratianum, *Caus.* 16. *quæst.* 1. *Can.* 61. *Possessiones, quas unusquisque Ecclesiæ proprias dedit aut reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis, atque distractionibus, vel sub quocumque argumento non patimur: nisi forte, aut Clericis bonorum meritorum, aut Monasteriis religionis intuitu, aut certe peregrinis, si necessitas largiri suaserit: sic tamen ut hæc ipsa non perpetuo, sed temporaliter perfruantur.*

VI. Hic habemus, Clericis bene meritis ab Episcopis possessiones Ecclesiarum datas fuisse, quæ tamquam ex Episcoporum beneficentia profectæ, *Beneficia* cœperunt dici: non secus ac prædia a Principibus concessa viris nobilibus, aut militaribus ob eorum merita.

Unde ab hanc Symmachi epistolam reflectens Cardinalis Baronius monet, hinc, quæ Beneficiorum Ecclesiasticorum origo fuerit, manifestum esse. *Cum enim solerent (ait) Clerici ab ea Ecclesia per Episcopum singulis mensibus victus causa meritam stipem accipere, postea factum, ut aliquibus ex his Ecclesiæ possessiones, quoad viverent, ab ipso Episcopo concederentur, quæ* Beneficia *dici cœperunt, eo quod (ut Symmachus in ea epistola) bene meritis tantummodo concedere liceret*. Ad annum 502.

VII. Interim ex citatis verbis tum Concilii Aurelianensis, tum Symmachi, ad oculum patet, admodum raras fuisse has concessiones; neque lege ordinaria, sed tantum ex singulari aliqua necessitate, aut ob singularia personæ alicujus merita factas.

VIII. At labentibus sæculis, disciplina Ecclesiæ labescente, nec non Episcoporum, Oeconomorum, vel Archidiaconorum in rebus Ecclesiæ dispensandis fidelitate, & integritate a pristino suo

gradu declinante, frequentissimæ fuere dissensiones & querelæ inter Clericos, quibus proventus Ecclesiæ distribui debebant, & eos, quibus dispensationis cura incumbebat.

Hinc Clerici, ut se a prætensis vexationibus, & injusta dispensatione eximerent, primo cœperunt singuli Presbyteri sibi arrogare oblationes in Ecclesia propria factas; quæ antea ad Episcopum dividendæ ferri consueverant.

Cum jam jus recipiendi oblationes, easque suis usibus applicandi ad singulos Presbyteros esset devolutum, tandem etiam cœperunt res Ecclesiasticæ passim dividi; atque singulis sua portio fundorum, unde proventus ipsimet reciperent, assignari: quod quidem non eodem tempore, nec ubique aut aliquo decreto conciliari introductum; sed paulatim de una Ecclesia ad aliam transiit.

IX. At illud notandum, quod sicuti prædia, quæ *Beneficiario* jure a Principe data possidebantur, mortua persona extinguebantur, & ad Principem revertebantur; ita quoque primitus comparatum fuisse videtur, ut res Ecclesiæ jure *Beneficiario* Clericis concessæ, tantum ad eorum vitam censerentur datæ; ipsasque possiderent non *jure tituli*, sed tantum jure *personali*; ut ita post mortem totaliter ad Episcopi dispositionem reverterentur.

X. Ulterius quemadmodum Principes sua bona jure *Beneficiario* dabant iis, qui servitium militare, aliave obsequia præstarent, similiter Episcopi bona Ecclesiæ possidenda, vel utenda, seu potius jus percipiendi eorum fructus dabant Clericis, ut Ecclesiæ *militarent*, seu officium exhiberent; quisque juxta vocationem suam. Hinc illud vulgatum, approbatum per Bonifacium VIII. in *cap. fin. De Rescriptis in 6. Beneficium datur propter officium*; ubi Beneficium accipi pro jure percipiendi proventus, nemini dubium est.

XI. Cum vero incommodum videretur, quod, moriente Presbytero, successor ejus jus percipiendi proventus ab Episcopo, ejusque quasi liberalitate recipere denuo deberet, cœperunt singulæ Ecclesiæ jus percipiendi proventus intra limites suarum Ecclesiarum, suis Presbyteris, independenter ab Episcopis, vindicare; invaluitque tandem juris axioma, quod Parochi habeant fundatam intentionem ad percipiendas decimas, oblationes, aliosque proventus intra fines suarum respective Parochiarum provenientes.

Jus itaque fructus percipiendi, jam non personis, sed Ecclesiis, seu titulis annecti cœpit: ita ut qui titulum haberet, jus quoque fructus percipiendi ex bonis titulo annexis consequeretur: quæ disciplina tandem universaliter obtinuit, & recepta fuit.

XII. Hinc ulterius factum, ut ipse titulus tandem nomen *Beneficii* fere obtinuerit, tum quod, illo obtento, ipsum jus percipiendi proventus tamquam annexum obtineatur; tum quod Ecclesiasticum officium, sive ministerium tamquam *principale*, jus vero percipiendi proventus, ut *minus principale*, & *accessorium* considerari & reputari debeat.

XIII. Canonistæ retinentes primam *Beneficii* nomenclaturam, qua significatur, jus Percipiendi certos proventus, Clericis tamquam *militibus* Ecclesiæ concessum, illud solent definire: Jus perpetuum percipiendorum fructuum quorumcumque ex bonis ecclesiasticis seu Deo dicatis, propter officium spirituale auctoritate Ecclesiæ constitutum.

XIV. Theologi vero, Beneficium magis considerantes penes titulum, & officium ecclesiasticum, definierunt illud, exprimendo ipsum officium, seu ministerium ecclesiasticum ut principale, hoc modo: Jus perpetuum ministrandi in Ecclesia auctoritate Episcopi constitutum, habens jus percipiendi fructus annexum.

Verum sive Canonistarum, sive Theologorum definitio teneatur, in idem recidere videtur: cum & prior definitio sat exprimat, ipsum officium seu ministerium ecclesiasticum esse principale, atque jus percipiendi fructus esse accessorium.

XV. Et licet Canonistæ dicant, officium Ecclesiasticum non esse proprie Beneficium, fatentur tamen, esse *fundamentum*, & *causam* Beneficii; quemadmodum loquitur Andreas Vallensis *ad tit. De Præbendis* §. 1. *num.* 4.

Hoc sensu, ait Synodus Tridentina, *Sess.* 21. *cap.* 3. *De Reformat. Beneficia ad divinum cultum atque Ecclesiastica munia obeunda esse constituta*. Et Innocentius III *lib.* 1. *Epist.* 82. ad Auxitanum Archiepiscopum, scribit: „ Dignitates. & cætera „ Beneficia Ecclesiastica pia Fidelium devotione constituta fuerunt, certis assignanda personis, ut per ipsas personas in Ec- „ clesiis *devotum servitium* jugiter impendatur.

XVI. Hinc patet, quod, licet sensim circa proventuum Ecclesiasticorum dispensationem disciplina invaluerit diversa a pristina; tamen Ecclesia eodem semper spiritu procedens, Beneficia Ecclesiastica, seu jus percipiendi proventus ex bonis Ecclesiæ non alium in finem Clericis assignata voluerit, quam quo ab initio eis per Episcopos stipendia, vel sportulas, aut annonas sive alimenta suppeditari voluit; nempe ut qui Altari servit, de Altari vivat; utque *possent vacare legi Domini*, quemadmodum dicebat piissimus Rex Ezechias, præcipiens *populo habitantium Jerusalem, ut darent partes Sacerdotibus, & Levitis*. *Lib.* 2. *Paralepom. cap.* 31. *vers.* 4.

XVII. Unde nec ullum Beneficium sine officio esse potest, quia uti „ Divini juris est, ut qui servit Altari, de Altari vivat, „ ita nec bono jure is, qui non servit Altari, de Altari vivit: „ sicut stipendium non debetur nisi militanti: " ait Synodus Coloniensis anno 1549. *tit.* 9. *Can.* 3. Neque esse ex intentione Ecclesiæ, ut ullum Beneficium quantumvis *simplex*, uti vocant, sit sine *officio*, infra ostendemus.

XVIII. Dicitur in definitione, jus *perpetuum*; hoc est *ad vitam* Beneficiati; quæ perpetuitas ex ipsa Apostolica doctrina, & pristina Patrum disciplina originem ducit.

Docet enim Apostolus, ut *unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat*. 1. *ad Corinth. cap.* 7. Hinc & fixa perpetuaque fuit Ecclesiæ disciplina innovata per Synodum Tridentinam, ut dum quis alicui Ecclesiæ legitima auctoritate, & vocatione adscriptus est, in ea permaneat, ibique suis fungatur muneribus. *Sess.* 23. *cap.* 16. *De Reformat.*

Cum autem per quodcumque Beneficium Clericus adscribatur certæ Ecclesiæ, voceturque ad certum *Officium*, seu *Ministerium* Beneficio correspondens, ratio ipsa vocationis, ipsaque Patrum disciplina suadent, ut in eo *perpetuo* maneat, neque ab eo removeatur aut discedat, nisi justa aliqua ratio aliud persuadeat.

XIX. Hinc communiter concludunt Canonistæ, quod si aliquod officium cum annexo jure percipiendi fructus erigatur temporale, & ad nutum revocabile: non esse *proprie* Beneficium ecclesiasticum, & si de perpetuo fiat amovibile *ad nutum*, seu *manuale*, amittere naturam veri Beneficii.

XX. Ulterius, ut sit Beneficium, atque pro Beneficio ecclesiastico reputetur, requiritur, ut sit ejus perpetuum *auctoritate* Ecclesiæ, seu Episcopi, aut Pontificis constitutum; quod etiam ex ipsa Patrum disciplina originem habere, non obscurum est.

XXI. Antiquitus enim nemo ministeriis ecclesiasticis applicabatur, nisi ex Episcoporum auctoritate. Ipsa quippe Ordinatio Clericum Ecclesiæ, cui in Ordinatione ascribebatur, tamquam illius ministrum alligabat, ut ibidem sui Ordinis muneribus fungeretur; atque hoc pacto illius Ecclesiæ Clericus, vel Minister, seu ut hodie loqui amant, *Beneficiatus* constituebatur.

Adhæc ministeriorum, seu Officiorum ordo, per Clericos observandus, ab Episcoporum auctoritate pendebat, nullumque officium seu ministerium sine eorum consensu quisquam suscipere poterat.

Dispensatio quoque proventuum Ecclesiasticorum primitus ipsorum arbitrio credita erat.

Hæc Episcoporum auctoritas, ut aliquousque salva persistat, & munia ecclesiastica eorum interventu suscipi, & ecclesiasticæ possessiones ab ipsis ad Clericos derivari videantur, visum est, nullum reputari verum Beneficium Ecclesiasticum, vi cujus Clerici ecclesiasticis muniis alligantur, & jus percipiendorum ecclesiasticorum proventuum adipiscuntur; nisi auctoritate Episcopi jus tale probatum, atque pro vero titulo ecclesiastico agnitum fuerit: quo fiat, ut dum Clericus vi hujus Beneficii, seu tituli functionibus ecclesiasticis applicatur, & jus ad fructus annexos acquirit, ea auctoritate Episcopi quodammodo fiant.

XXII. Hinc concludunt Canonistæ quod etiamsi testator in simplici legato cum onere Missarum voluerit, quod ad illud debeat præsentari Clericus, sive Sacerdos ab *Ordinario* instituendus; si tamen non intervenerit auctoritas Episcopi, atque sine hac auctoritate erectum sit in Beneficium, tale legatum non erit Beneficium, uti post alios notat Pyrrhus Corradus *lib.* 1. *Praxis Benef. cap.* 2. additque, quod nec per quamcumque conditionem Beneficio ecclesiastico congruentem, a testatore adjectam legatum reputari poterit Beneficium, nisi auctoritas Episcopi intervenerit.

Post hæc concludit: *Nec proinde similis dispositio obnoxia est cæteris solemnitatibus, ac requisitis Beneficiorum Ecclesiasticorum, quæ ipsis tantum Beneficiis conveniunt, si non adsit prædictus Ordinarii consensus.*

XXIII. Quinimmo, etsi Episcopus concesserit facultatem celebrandi Missas fundatas ad certum altare, aut Cappellam, non propterea hæc fundatio censebitur Beneficium: " quia neque per „ hujusmodi facultatem censetur illam in Beneficium Ecclesiasti- „ cum erexisse, aut instituisse: cum hujusmodi actus celebran- „ di cadat etiam in privatis Oratoriis, in quibus non potest „ celebrari, nisi de ipsius Episcopi licentia ". Pyrrhus Corradus *ibid. num.* 23.

XXIV Et licet etiam hujusmodi fundationes, aut Cappellaniæ essent *perpetuæ* ad vitam ipsius Cappellani, qui possit, vita durante, proventibus fundationis uti, tamen Beneficia non erunt, neque legibus Beneficiorum regentur, nisi auctoritate Episcopi in titulum Beneficii fuerint erectæ. Et si ad talem fundationem quis ad Ordines promoveretur, non diceretur promotus titulo *Beneficii*, sed titulo *Patrimonii*, Pyrrhus Corradus *ibid. num* 43.

XXV. Cum Vicarii perpetui juxta hodiernam disciplinam sint veri Beneficiati, conformiter ad hactenus dicta respondit sacra Congregatio, quod Vicarii perpetui constitui non possint in vim Conc. Trid. *Sess.* 7. *c.* 9. *De Reform.* nisi prius erecta sit Vicaria perpetua auctoritate Episcopi in titulum. Apud Fagnanum ad *cap. Ad audientiam*, *tit. De Rescriptis num.* 100.

XXVI. Quia ex moderna disciplina (uti supra notavimus) reditus ipsi titulo Beneficii sunt annexi, atque ipse Beneficiatus vigore ejusdem tituli accipit jus percipiendi proventus illos, vita sua durante, judicatum aliquando fuit, testatorem noluisse Beneficium erigi ex eo quod voluisset, ut custodia & sollicitudo Cappellæ cum libera administratione hæreditatis illi relictæ, esse deberet penes quemdam Abbatem: ita Pyrrhus Corradus *ibid. num.* 20.

XXVII. Ex his, quæ de perpetuitate, nec non erectione tituli auctoritate Episcopi dicta sunt, non difficulter colligi potest, quod si omnia, quæ juxta modernam Ecclesiæ disciplinam ipsa Beneficiorum conditio, erectio, collatio, & Beneficiatorum obligatio requirunt, rite & ex mente Ecclesiæ expenderentur, appareret, etiam Spiritum Ecclesiæ in his mansisse invariatum; tametsi exterior disciplina in multis sit mutata.

XXVIII. Hinc ulterius intelligeretur, quam utile, immo pene necessarium sit, non tantum de moderna, sed etiam de pristina circa Beneficia disciplina esse instructum; ut ex hac notitia facilius ipse Ecclesiæ spiritus, qui semper præcipue attendendus est, percipi; ipsaque exterior disciplina, quantum possibile, secundum illum spiritum dirigi possit.

C A-

CAPUT II.

De Dignitatibus, & Personatibus.

1 *Definitio Dignitatis.*
2 *Primis sæculis ignotum nomen* Dignitatis , *prout hodie accipitur .*
3 *Quæ hodie* Dignitates *dicuntur , durante vita communi Canonicorum , erant plerumque simplicia officia .*
4 *Deserta vita communi , sensim in dignitates degenerarunt .*
5 *Per erectionem Beneficiorum , & dignitatum ordines sacri quasi vilescere cœperunt .*
6 *Quid Personatus ?*
7 *Personatus multis sæculis ignoti , unde originem sumpserint ?*
8 *Textus juris qui personatus , & dignitates pro synonymis habere videntur .*
9 *Nonnunquam in jure distinguuntur .*
10 *Conciliatio textuum .*
11 *In Belgio Personatus rariores , & inter* simplicia *Beneficia reputantur .*
12 *Vera dignitas debet esse cum administratione , licet hodie etiam sit ea destituta .*
13 *Officium cum præeminentia non dicitur* Dignitas , *nisi in* titulum *perpetuum sit erectum .*
14 *Vicarius generalis Episcopi non censetur in* Dignitate *constitutus .*
15 *Unde dignoscatur ; an Beneficium sit* Dignitas? *& de præeminentia inter Dignitates .*
16 *Jura honorifica , quæ in dignitate constitutis competere solent .*
17 *Super his juribus contentiones vitandæ .*
18 *Quare hæc jura honorifica deferantur?*
19 *Ad quid Dignitates Ecclesiasticæ institutæ?*
20 *Unde contingat Dignitates Ecclesiasticas a multis ambiri?*
21 *In inferioribus Beneficiis aliqua tolerantur , non toleranda in Dignitatibus .*
22 *In materia dispensationis nomine* Beneficii *non veniunt Dignitates .*
23 *Dispensatio ad Beneficia* curata , *& alia* quæcumque *non comprehendit Dignitates curatas .*
24 *Dispensatio super Dignitatibus non complectitur Dignitates* majores .
25 *Quæ sint Dignitates* majores *in Ecclesiis Cathedralibus , & Collegiatis?*

I. DIGNITAS dicitur (ait Rebuffus) *quædam præeminentia „ cum jurisdictione , quæ cognoscitur ex præeminentia , „ & jurisdictione , quando ad hoc est instituta , ut sit dignitas ; „ & ex consuetudine , quando consuetudo facit , ut sit dignitas .* In Praxi Benef. *part. 1. tit. Sæculare Beneficium quotuplex n. 7.* Beneficia igitur , quibus hujusmodi præeminentia , vel ex institutione aut consuetudine annexa est , vocantur Dignitates .

II. Primitus Dignitatum nomen hoc modo sumptum incognitum erat . Cum enim primis Ecclesiæ sæculis , nondum exortis Beneficiorum titulis , per solam ordinationem Clerici muneribus ecclesiasticis applicarentur ; ipsaque ecclesiastica munia essent ipsis Ordinibus annexa ; atque per ipsam Ordinationem jus percipiendi proventus ecclesiasticos consequerentur , omnis quoque prærogativa , & præeminentia a dignitate Ordinum petebatur ; isque major in ministerio ecclesiastico reputabatur , qui major erat in Ordine .

III. Adhæc , quamdiu Canonici Cathedralium , & Collegiatarum Ecclesiarum in communi quasi Regulares vixerunt , nomen dignitatis vix notum fuit : immo pleraque , quæ hodie in Ecclesiis Cathedralibus , & Collegiatis pro Dignitatibus reputantur , olim vita communi durante non Dignitates , quin nec Beneficia fuerunt , sed simplicia officia , quæ a Superioribus pro arbitrio committebantur , & adimebantur ; quemadmodum ostensum est *Tom. I. part. 1. tit. 11.* ubi de Dignitatibus Capitulorum singulatim actum fuit .

IV. At Canonicis , deserta vita communi , ad singularitatem , ac una ad sæcularitatem magis delapsis , cœperunt ea , quæ primitus duntaxat fuerant simplicia officia , erigi in titulos Beneficiales , & sensim etiam in Dignitates degenerari .

Utrumque notavit Molanus *lib. 2. De Canonicis cap. 13.* ubi advertens , quod Thesauraria apud quosdam sit Officium , a quo si inidoneus judicetur , repellitur : apud plures vero sit aut Beneficium , aut Dignitas , vel Præeminentia , subjungit : *Prius simplicitati vetustatis magis competit : tunc enim omnia officia in Clero erant* obedientiæ , *ut alicubi Clerus Coloniensis loquitur . Posterius vero ex divitiis enatum est , quæ in Cathedralibus , aliisque Capitularibus Ecclesiis , varia officia non modo in Beneficia , sed etiam in Dignitates evexerunt .*

V. Quidquid postquam Beneficiorum tituli exorti sunt , & separatim a collatione Ordinum conferri cœperunt ; atque *officia* quæ inter Diaconos *in communi* viventes erant simplicia ministeria qualia & hodie apud Canonicos Regulares plura reperiuntur , *dignitates* degenerarunt , vix dici potest , quantum inde vilipendium , & contemptus sacrorum Ordinum provenerit ; nec jam ipsi Ordines , sed Beneficia & Dignitates æstimari , & in pretio vulgo haberi cœperunt .

VI. Personatus communiter a Canonistis dicitur , quædam prærogativa in Ecclesia sine jurisdictione , dum habet stallum in choro honorificum præ aliis , ita post alios tradit Rebuffus ad Concordata titulo de *Collationibus* , verbo , *Personatus* : Personatumque habere dicuntur , qui hujusmodi prærogativam obtinent .

VII. Quin hujusmodi *Personatus* labentis disciplinæ , & recentioris ætatis fœtus sint , dubium non est . Neque enim ante sæculum undecimum ulla hujusmodi Personatus mentio occurrit .

Vix dubitare licet hos *Personatos* Clericos , sive *Personatus*) demum invaluisse , postquam tituli Beneficiorum cum jure ad temporalia , separatim a collatione Ordinum conferri cœperunt : cui separationi plures abusus suam debere originem in hoc opere non semel observatum est .

Crescente undecimo sæculo Clerici nonnulli Ecclesiarum *Personæ* dici cœperunt ; illi nimirum , qui Ecclesias etiam Parochiales obtinebant , sed curam animarum , totumque spirituale officium alicui Presbytero , quem Vicarium suum dicebant , committebant : quemadmodum infra titulo *De Competentia Pastorali* , latius exponetur occasione Pastorum primitivorum , quibus Personati Clerici multum similes erant ; eamdemque pene originem habuere .

Hi enim Ecclesias obtinentes , & titulum sine officio retinentes , proventus Ecclesiarum percipiebant ; atque certam quoque prærogativam , quemadmodum etiam nonnunquam Capitula , & Monasteria sub qualitate Pastorum primitivorum , retinuerunt , & *Personæ* Ecclesiarum dicti sunt ; nihil præter proventus aliquos , & certa honoris insignia retinentes .

VIII. Personatum & Dignitatem in jure nonnunquam pro synonimis accipi , noscitur ex variis textibus Decretalium . Et quidem in *cap. 8 tit. De constitut.* Primiceriatus Tullensis Ecclesiæ , nunc *Personatus* , nunc *Dignitas* , nunc *Officium* appellatur . Rursus in *cap. 8. tit. De Rescriptis* , Decani , Archidiaconi , & alii dicuntur supprimere nomen *Dignitatis* suæ tamquam si non habeant aliquem *Personatum* . Hic per *Personatus* idem significari , quod antea expressum erat nomine *Dignitatis* , ex contextu evidens est .

Hujusmodi plures textus occurrunt , qui supponunt , *Personatum* , & *Dignitatem* synonima esse . Unde jam pridem notavit Cardinalis Hostiensis in *Summa* titulo *de Præbendis* : quod Dignitas sit quædam præeminentia in gradu , quæ aliquando vocatur *Personatus* .

IX. Non desunt tamen etiam textus Juris , qui Dignitatem a Personatu distinguere , eaque tamquam inter se diversa statuere videntur .

In *Cap. De multa tit. De Præbendis* , ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. Personatus a Dignitatibus distinguuntur . Cum enim dixisset Concilium , quod jam pridem proibitum fuerit , ut nullus diversas Dignitates Ecclesiasticas , vel plures Ecclesias Parochiales reciperet contra Sacrorum Canonum Statuta , postmodum subjicit : „ Hoc idem & in *Personatibus* esse decernimus observandum .

Eadem distinctio non minus aperte occurrit in *Cap. Statutum , tit. De Rescrip. in VI.* ubi decernitur , causas a Sede Apostolica non delegandas , nisi *Dignitate* præditis , aut *Personatum* obtinentibus , vel Canonicis Cathedralium Ecclesiarum .

X. His aliisque textibus allegatis concludit Fagnanus ad *cap. Ad hæc , tit. De Præbendis* negari non posse , quin revera in jure sint diversa ; *necesseque esse fateri , prædicta differre non solum nomine , sed etiam re & substantia , & verum esse , quod dicunt Archidiaconus , Joannes Andreas , & Olaradus : Si horum duorum vocabulorum (Dignitatis & Personatus) virtus proprie sumatur , neutrum est alterum , licet si large sumantur & improprie , vel sint synonima , vel sint convertibilia unum in altero . Numero 11.*

Fatetur quoque ibidem Fagnanus , quod secundum locorum consuetudinem hæc nonnunquam accipiantur tamquam synonima .

XI. Si Belgii nostri consuetudinem inspiciamus , passim in Ecclesiis Cathedralibus , & Collegiatis Beneficia præeminentiam sive locum honorificum in Coro annexum habentia , sine ulla jurisdictione , aut administratione non *Personatus* , sed Dignitatis nomen obtinent , atque pro Dignitatibus reputantur , uti in Præposituris multarum Ecclesiarum videri potest . Neque ullus in Ecclesiis Belgicis visitur Personatus cum aliqua præeminentia in choro ; sed qui in aliquibus particularibus Ecclesiis Personatus supersunt , ii plerique inter *simplicia Beneficia* recensentur ; adeo ut etiam minoribus ætate conferantur , uti ex Zypæo notat Andreas Vallensis titulo *De Præbendis* §. 2. *num.* 7.

XII. Itaque ex vulgari , & communi modo loquendi , hodie in multis Ecclesiis reputantur , & dicuntur etiam Dignitates , quæ nullam administrationem in Ecclesia habent ; sed tantum præeminentiam in choro , & aliis publicis actibus : tametsi uti observat Fagnanus loco citato *num.* 22. proprie dicta Dignitas sit cum administratione ; alias dicenda Dignitas *ventosa* : *quæ est (ait) abusive Dignitas , & cujus effectus alius non est , quam ut invidiam generet , & scandalum seminet inter fratres .* Quid de Præpositis hodiernis , qui nullam administrationem annexam habent ; nec aliquod in Ecclesia Officium præstant , immo nec resident , dicendum sit , dixi *Tom. I. part. 1. tit. 12. cap. 1.*

XIII. Sicuti ad rationem Beneficii Ecclesiastici hodie spectat , quod sit *perpetuum* , ita quoque præeminentia cum jurisdictione proprie pro Dignitate non reputatur : neque eam obtinens in Dignitate constitutus dicitur , ni *perpetua* fuerit , titulumque perpetuum vigore Canonicæ institutionis assequatur .

XIV. Ita Vicarius generalis Episcopi non tantum jurisdictionem , sed & præeminentiam quamdam habet , præcedendo alios Canonicos , quin & Archidiaconum , præsertim dum nomine Episcopi intervenit in actibus suæ jurisdictionis , seu administrationis ; verbi gratia in examine Ordinandorum , vel pro concursu ad Ecclesias Parochiales . Hic tamen Vicarius non censetur proprie habere Dignitatem , neque in Dignitate constitutus ; eo quod omnis ejus jurisdictio , & ex hac profluens præeminentia sit duntaxat *vicaria* ad nutum revocabilis : unde nec similis Vicariatus cum alia Dignitate est incompatibilis .

XV. Ut autem sciatur, quæ pro Dignitate haberi debeant, inspicienda est institutio, ac potissimum Ecclesiarum consuetudo. Quædam enim in una Ecclesia pro simplici Officio, aut Beneficio, & in aliis pro Dignitate reputantur. Similiter quoad ordinem & præeminentias inter Dignitates, singularum Ecclesiarum consuetudo, quæ in singulis pene Ecclesiis diversa est, attendenda est, uti recte advertit Pinsonius *De Beneficiis cap. 4. §. 20. num. 7.* additque, *consuetudinem cujuscumque Ecclesiæ ita spectandam, ut catenus quisque dicatur habere* dignitatem, *vel officium, quatenus reputatur esse in officio, vel dignitate, ut in hoc vere dici possit, plus esse in opinione, quam in rei veritate, quod omnes Interpretes (ait) uno simul ore pronuntiant auctoritate.* Cap. Cum olim De Consuet.

XVI. Jura honorifica, quæ hodie solent competere iis, qui in dignitate sunt constituti: quæque hodie quodammodo indicia sunt dignitatum; & utinam a plerisque præcipue non appetantur! consistunt plerumque in loco honorabiliori sive digniori in choro, in congregationibus, & processionibus, aliisque publicis Conventibus; item aliquando in vestium distinctione; quod v. g. præter superpelliceum, Rochetum ferre possint: insuper, quod largius quam reliqui Canonici, aliive de Clero incensentur, aliisque similibus, circa quæ singularum Ecclesiarum consuetudo principaliter attendenda est.

XVII. Hoc unum summopere dolendum, quod fere penes hæc sola jura honorifica dignitates Ecclesiasticæ æstimentur, hæcque sint, pro quibus in dignitate constituti, maxime sæpe sunt solliciti: pro quibus conservandis, aut nonnunquam etiam augendis, contentiones & lites, cum magno laicorum scandalo excitantur, summoque fervore aguntur.

XVIII. Sane hæc honoris & præeminentiæ signa unice ex mente Ecclesiæ exhibentur, ut impleatur illud Apostoli ad *Rom. cap. 13. v. 7. Cui honorem, honorem*; id est, honor & reverentia exhibeatur iis, quibus honor ob gradum, quem in Ecclesia obtinent, debetur; non ut ipsi inde extollantur, sed potius ut memores officii sibi ratione eminentioris gradus incumbentis humilientur, & de ratione reddenda contremiscant.

XIX. Meminisse debent, quod *dignitates in Ecclesiis præsertim Cathedralibus, ad conservandam augendamque Ecclesiasticam disciplinam fuerint institutæ, uti loquitur Synodus Trident.* Sess. 24. cap. 12. De Reformat. *ut qui eas obtinerent, pietate præcellerent, aliisque exemplo essent, atque Episcopos opera & officio juvarent.* Ex quo tamquam consequens infert Synodus: *Merito qui ad eas vocantur, tales esse debent, qui suo muneri respondere possint.*

Itaque quod ad Episcopos, & Prælatos dixit S. Bernardus, ad omnes in dignitate constitutos merito dici potest: „ Honorificabitis autem (ministerium) non cultu vestium, non equorum fastu, non amplis ædificiis, sed ornatis moribus, studiis spiritualibus, operibus bonis.

XX. At externa illa honoris, ac præeminentiæ signa, nec non opimi proventus Dignitatibus plerumque annexi, ita oculos hominum obfuscant, ut in iis onera annexa non videant, aut saltem non attendant.

„ Multi enim non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores, si esse sentirent & onera "; uti loco citato *c. 7.* loquitur Bernardus, qui & subdit: „ Gravari profecto metuerent, nec „ cum tanto labore & periculo quantumlibet affectarent infulas dignitatum. Nunc vero quia sola attenditur gloria & non pœna, „ pudori esse Clericum erubescitur in Ecclesia; seque viles æstimant & ingloriosos, qui quocumque in eminentiori loco non fuerint sublimati.

Itaque verissimum est, quod ait idem Doctor ibidem: „ Meditantibus (dignitates) honores blandiuntur, sed onera pendentibus tædio sunt atque formidini. Non autem omnes capiunt „ hoc verbum

XXI. At Ecclesia ipsas dignitates secundum officia ac onera iis annexa attendens: consideransque, quod quo majori in gradu & officio Ministri sunt constituti, eo magis conveniat, ut præ ceteris sint ab omni vel specie mali immunes, nonnunquam in inferioribus Ministris aliqua toleranda, aut permittenda judicat, quæ nequaquam in Prælatis, atque in dignitate constitutis toleranda, aut permittenda censet.

XXII. Quapropter etiamsi dignitates revera sint Beneficia, tamen si super aliquo defectu cum Clerico fuerit dispensatum, ut non obstante illo defectu, Beneficium habere queat, non intelligitur sub nomine *Beneficii* comprehensa *dignitas*: ideoque nec vigore hujusmodi dispensationis, *dignitatem* obtinere poterit; ita post Garziam, aliosque Canonistas Pyrrhus Corradus in Praxi dispensationum *lib. 3. cap. 6. num. 1.*

XXIII. Eadem ratione (pergit Corradus) si mandatum sit ad Beneficia *curata* & *quæcumque alia*, profecto non includetur dignitas *curata*; quæ quidem dignitas non excluditur, ex eo quod non sit Beneficium Ecclesiasticum; sed quia est *qualificatum*.

XXVI. Adhæc, quia inter dignitates aliæ sunt aliis majores, etiamsi dispensatum sit simpliciter pro dignitatibus, nequaquam tamen censetur dispensatum pro *majoribus* & *principalibus*, nisi id sit expressum.

Quare juxta stylum Curiæ, quando dispensatio conceditur pro quacumque dignitate, solet dici, quod non obstante hoc defectu promoveri queat Orator ad dignitates, etiam *majores*, & *principales*.

XXV. Majores autem dicuntur respectu Ecclesiarum Cathedralium & Metropoliticarum illæ, quæ in his Ecclesiis post Episcopalem, aut Archiepiscopalem sunt *majores*: pro qua majoritate dignoscenda, recurrendum esse ad consuetudinem Provinciarum, & Ecclesiarum, post Mendosam tradit Pyrrhus Corradus loco citato *num. 14. Et sic (ait) aliquando prima dignitas est Archidiaconatus, aliquando vero Archipresbyteratus secundum locorum consuetudines; licet hac consuetudine circumspecta, de jure communi Archidiaconatus sit major dignitas.*

Principales dicuntur in Ecclesiis Collegiatis, quæ sunt primæ in illis Ecclesiis: idque rursus spectata consuetudine Provinciarum, & Ecclesiarum: habeturque principalis, si major dignitas non sit in ea Ecclesia; etiamsi forsan aliæ nec minores ibidem sint, uti probat ibidem Pyrrhus Corradus.

Videri in hanc rem poterunt, quæ supra *Tom. II. tit. 10. cap 3.* dicta fuerunt occasione dispensationis super irregularitate ex defectu natalium.

CAPUT III.

De Beneficiis Regularibus, & Sæcularibus.

1 *Distinctio inter Beneficia Sæcularia, & Regularia olim ignota.*
2 *Quæ Regularia dicantur; & quæ talia ex ipsa Beneficiorum conditione?*
3 *Beneficium Regulare ex fundatione.*
4 *Potest esse tale titulo præscriptionis.*
5 *Quid ad hanc præscriptionem requiratur?*
6 *Quando requiratur possessio 40. annorum?*
7 *Quid Beneficium Sæculare?*
8 *Omnia Beneficia præsumuntur* Sæcularia.
9 *Exceptiones ab hac regula.*
10 *De quibus Beneficiis regula intelligenda: & ratio regulæ.*
11 *Regularia Regularibus, & Sæcularia Sæcularibus conferenda.*
12 *Prior pars regulæ probata a Synodo Tridentina.*
13 *An nondum professus, sed profiteri intendens possit habere Beneficium Regulare?*
14 *Beneficia Regularia ex sua natura non conferenda, nisi Professis vi Concilii Tridentini.*
15 *Id conforme praxi hodiernæ.*
16 *Quædam Beneficia Regularia conferri possunt nondum professis.*
17 *Beneficia non curata Sæcularia Regularibus conferri nequeunt.*
18 *An Monachi de jure possint ad Ecclesias Parochiales Sæculares ab Episcopis assumi?*
19 *Utrum Monachi olim assumpti ad regimen Ecclesiarum Parochialium manerent Monachi?*
20 *Decretum Synodi Lateranensis de Monachis, Ecclesiis Parochialibus præficiendis.*
21 *Hoc Decretum de Canonicis Regularibus non loquitur.*
22 *Canonici Regulares* de jure *ad Ecclesias Parochiales per Episcopum assumi possunt.*
23 *Contraria resolutio S. Congregationis probata a Gregorio XIII.*
24 *Ea resolutio magis militat in aliis Regularibus.*
25 *Sustinent Canonici Regulares hanc resolutionem non esse receptam: quod & praxi videtur conforme.*
26 *Canonici Præmonstratenses dicuntur habere privilegium obtinendi Ecclesias Parochiales sæculares.*
27 *An Canonici Præmonstratenses Beneficiis Parochialibus præfecti possint ad nutum solius Abbatis revocari?*
28 *Mendicantes ex Edicto Caroli VII. ad Beneficia Parochialia admitti non poterant: hodie admittuntur.*
29 *Regulares in regimine Ecclesiarum Parochialium Episcopis subjecti sunt: Quomodo ab iis possint revocari?*

I. FAMOSA & communis est divisio Beneficiorum in *Regularia*, & *Sæcularia*; quæ divisio præcipue sæculis posterioribus invaluit; postquam & ipsa officia claustralia, quæ primitus erant *mere officia* vel *obedientiæ*, cœperunt sensim in Beneficia & Dignitates degenerari; cœperuntque Monachi etiam manentes Monachi ad functiones *hierarchicas* assumi.

II. Regularia Beneficia communiter hodie vocantur, quæ Religiosis addicta sunt, aut per Regulares regi debent.

Contingit autem pluribus titulis, ut Beneficia Regularibus habeantur addicta. Primo quidem ex vi institutionis seu quasi natura, & conditione Beneficiorum: eo quod officium hujusmodi Beneficiis annexum, ipsam Regularium disciplinam & regimen, vel quoad spiritualia, vel temporalia immediate concernat: ideoque conveniens plane sit, ut Regularibus potius, quam Sæcularibus officium illud committatur.

Hujusmodi Beneficia sunt Abbatiæ, Prioratus, tam Conventuales, quam Claustrales, aliaque Regulare regimen concernentia.

III. Secundo, Beneficium aliquod potest esse Regulare ex speciali fundatione: quia Fundator Beneficii ordinavit, ut Beneficium Regularibus esset addictum, sive per Regularem regeretur, ipsumque Beneficium ea conditione ab Ordinario admissum, & erectum fuit.

IV. Tertio, titulo præscriptionis Beneficium aliquod antea sæculare fieri potuit regulare; ita ut vi hujus præscriptionis jam Regularibus censeatur addictum, & per Regulares regi debeat.

De hoc titulo agitur in *cap. 5. De Præbendis in VI.* ubi declarat Bonifacius VIII. „ Quando scribitur, ut provideatur de aliquo „ Prioratu alicui Clerico *sæculari*, provideri non potest de „ Prioratu, qui per Religiosos (juxta modum præmissum) est „ solitus gubernari.

Modus autem præscriptus, & in eodem Capitulo expressus est: „ si tanto tempore ab uno vel pluribus Religiosis extitit conti- „ nue, ac pacifice gubernatus, ut præscriptio legitima sit „ completa.

V. Ad hanc præscriptionem communiter per Glossam ad dictum *cap. 5* requirunt Doctores possessionem *quadraginta* annorum; sive ut Beneficium illud fuerit continue ac pacifice per 40. annos per unum pluresve Regulares possessum, & *tamquam* Beneficium

neficium *regulare* ipsis Regularibus in *titulum* Beneficii collatum.

Si ipsis Regularibus esset collatum ex dispensatione tamquam sæculare, aut forsan ob defectum Sæcularium commendatum, hæc quantumvis *longissimi* temporis possessio non sufficeret ad immutandam naturam Beneficii, uti recte advertit Rebuffus ad Concordata titulo *De Collationibus §. Volumus*, verbo, *Regularia*.

VI. Monet quoque ibidem Rebuffus, requiri possessionem 40. annorum, ut Beneficium sæculare reddatur regulare, aut econtra; sed id intelligendum esse, *quando probaretur Beneficium esse regulare, vel econtrario, vel vera qualitas, secus si vera qualitas non probaretur, quia tunc sufficit, quoad fuerit* ultimo *possessum per Sæcularem, licet non intervenerit præscriptio ad hoc ut Sæculari debeatur, si probaretur possessio hinc inde, eo casu attenderetur* ultimus *status*. Vide latius Pyrrhum Corradum *lib. 1. Praxis Beneficiariæ cap. 6.*

VII. Beneficium sæculare dicitur, quod Clericis sæcularibus est addictum, Sæculares autem Clerici dicuntur, qui nullam professi sunt Regulam, sed in sæculo Deo serviunt, ait Rebuffus in *Praxi Benefic. part. 1. tit. Quotuplex sit Beneficium, num. 1.* Inde & Canonici sæculares eo titulo distinguuntur a Canonicis Regularibus: quod hi, & non illi Professionem Religiosam juxta certam regulam emittant; uti latius notatum est *Tom. I. part. 1. tit. 7. cap 1.*

VIII. Tradit ibidem Rebuffus *num. 3.* regulam a Canonistis communiter receptam: *Regulariter omne Beneficium præsumitur sæculare ex primæva institutione, nisi probetur regulare. Ideo* (ait num. 4.) *Sæcularis non tenetur probare esse sæculare; sed is, qui illud regulare dicit: quia habet præsumptionem pro se, qui est Sæcularis.*

IX. Exceptionem a regula subjungit Rebuffus *n. 6.* quoad Cappellas fundatas in Monasterio: *Quia illæ (ait) præsumuntur Regulares, nisi per Sæculares teneri sint solitæ.*

Quod de his Cappellis asserit Rebuffus, potiori jure dicendum est de Abbatia, Prioratu, aliisque similibus Beneficiis, quæ non tantum in Monasterio sunt fundatæ, sed ipsum regimen Monasticum proprie respiciunt: proinde Clericis sæcularibus minus conveniunt: utpote qui nec vitam regularem professi, nec in hac vivendi ratione instituti, minus idonei ad regimen Monasticum creduntur; unde hic recte applicatur illud Pontificis in *cap. 49. tit. De Elect.* quod in Magistratum assumi non debeat, qui for-
„ mam discipuli non assumpsit, nec sit præficiendus, qui subesse
„ non novit.

X. Regula ergo supra expressa, & omnium Canonistarum calculo probata, intelligenda est de Beneficiis extra Monasterium in Ecclesiis sæcularibus fundatis; aut quæ ad populi aut Cleri directionem spectant; atque eatenus Monachis & Regularibus vitam contemplativam, & solitariam procul a conversatione sæcularium remotam profitentibus, minus congruis.

Hinc Rebuffus *num. 7.* asserens „ quod Parochiales Ecclesiæ
„ præsumantur sæculares, quia regulares sunt cum eis inhabiles,
„ *cap. Monachi, tit. De Statu Monach.* Rationem inhabilitatis
„ subjungit: Nam Monachi plangentis, & non docentis ha-
„ bent officium, *Can. Monachus*, & *Can. Placuit caus. 16. quæst. 1.*

XI. Insuper in hoc Beneficiorum genere recepta est hæc regula: *Regularia Regularibus, Sæcularia Sæcularibus* conferenda.

Hæc regula ab omnibus Canonistis probata, fundatur in variis textibus Juris, ac signanter in *Cap. Cum de Beneficio*, & *Cap. Cum singula, tit. De præbendis in VI.* item *Clem. unica De supplenda neglig. Prælat* in qua expresse dicitur, quod Diœcesani negligentiam Prælatorum in conferendis Beneficiis vacantibus supplere debeant: „ Prioratus, Ecclesias, administrationes, & Be-
„ neficia hujusmodi, illa videlicet, quæ consueverunt per *sæcu-*
„ *lares* Clericos gubernari, *sæcularibus* Clericis: alia vero quæ
„ *Religiosis* duntaxat committi sunt solita, vel conferri *Religio-*
„ *sis* Monasteriorum, quorum Prælati hujusmodi negligentes fue-
„ rint, conferendo.

XII. Prior pars regulæ, quæ vult, Regularia Regularibus conferri, probatur a Synodo Tridentina, *Sess. 14 cap. 10. De Reformat.* ubi statuit: *Regularia Beneficia, in titulum Regularibus professis provideri consueta, cum per obitum, aut resignationem, vel alias illa in titulum obtinentis vacare contigerit, Religiosis tantum illius Ordinis, vel iis qui habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur, & non aliis, ne vestem lino lanaque contextam induant, conferantur.*

XIII. Hoc Decretum Synodi videtur admittere, ut Beneficia Regularia conferantur iis Clericis sæcularibus, qui habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur; at Fagnanus, pluresque Canonistæ putant, distinguendum esse inter Beneficia Regularia: ut nimirum illa, quæ administrationem seu regimen Monasticum sive regulare annexum habent, ut sunt Abbatiæ, Prioratus, similiaque Beneficia regularia, non comprehendantur sub his verbis Concilii Tridentini, sed duntaxat Beneficia Regularibus conferri consueta; atque eo titulo *Regularia*; sed nullam administrationem aut regimen Monasticum seu Regulare habentia: eamque distinctionem etiam probasse Sacram Congregationem refert Fagnanus ad *cap. Cum causam, tit. De Electione num. 38.* Nam proposito dubio: *An præter Papam ordinarii Collatores possint Regularia Beneficia in titulum Regularibus professis provideri consueta, conferre etiam Sæcularibus, qui illius Ordinis habitum omnino suscipere, & professionem emittere teneantur. Die 12. Decembris 1585. Sacra Congregatio censuit, posse etiam Ordinarios Collatores portiones monachales, & canonicales, & similia simplicia Beneficia Regularibus provideri consueta, conferre, nedum eius Ordinis professis, sed & Sæcularibus, qui habitum suscipere, & professionem emittere omnino teneantur. Abbatias tamen, & Beneficia administrationem habentia, non nisi professis juxta Canones, per Ordinarios inferiores conferri posse.*

XIV. Probat igitur ibidem Fagnanus, quoad Beneficia Regularia administrationem Regularem habentia, in nullo derogatum esse per superius Decretum Concilii Tridentini Juri communi: ideoque & hodie juxta citatum *Cap. Nullus*, similia Beneficia regularia non posse conferri, nisi *expresse Professis*. Quod & ipsum Concilium Tridentinum hic innuit *Sess. 26 cap. 21. De Regularibus*, dicens: quod *confidat Pontificem pro sua pietate & prudentia curaturum, ut quæ in posterum vacabunt (id est, Abbatiæ, Prioratus, Præposituræ, quæ suos conventus habent)* non nisi Regularibus *spectatæ vitæ, & sanctitatis conferantur*.

XV. Testatur quoque Rebuffus in Praxi Benef. 2. *part. tit. De Dispensatione cum Regularibus num. 24.* & 25. *Hodie non admitti aliquem in Francia ad Beneficia regularia, Prioratum, aut alium administrationem, nisi is sit* expresse *professus, nisi a Papa cum derogatione, & certa scientia, &c.*: Sive conferantur ei Beneficia, sive ad ea eligatur, *Cl. In agro, § cæterum*.

XVI. Quoad Beneficia autem Regularia simplicia, cujusmodi sunt Præbendæ, portiones Monachales, & alia id genus, ad ea obtinenda *non requiritur actualis professio, immo nec habitus regularis; sed satis est, ut hujusmodi Beneficia conferantur Clericis sæcularibus, qui habitum illius Ordinis suscipere, & professionem emittere teneantur* ait Fagnanus *num. 34.*

XVII. Secunda pars supradictæ regulæ, volens Beneficia sæcularia Sæcularibus conferri, excludit a similibus Beneficiis ipsos Regulares.

Conformiter ad hanc regulam, ex omnium Canonistarum sententia, Beneficia *sæcularia* non curata, ut sunt Canonicatus, Cappellaniæ, aliaque similia, sine dispensatione Papæ Regularibus conferri nequeunt. *Cap. 9. tit. De Regularibus*; & late Fagnanus ad *Cap. Quod Dei timorem, tit. De statu Monach. num. 18.*

XVIII. Verum de Beneficiis Parochialibus, & Curatis non adeo expeditum est; dubitaturque, num Regulares de licentia suorum Prælatorum ad hujusmodi Beneficia sæcularia promoveri nequeant; estque in hoc maxima inter Doctores varietas opinionum, ait Fagnanus ad *Cap. Quod Dei timorem, tit. De statu Monach.* asseritque *communiter teneri, Monachum de jure ex causa* utilitatis *de Abbatis consensu ab Episcopo promoveri posse ad Parochialem Ecclesiam sine dispensatione, dummodo cum eo habitet alius saltem Monachus.*

Fundator hæc Doctorum assertio præcipue in citato *Cap. Quod Dei timorem, tit. De statu Monach.* ubi interrogatus Innocentius III. an Canonicus Regularis S. Victoris posset retinere officium Plebani, cui ante professionem præfuerat, respondit: „ Licet au-
„ tem in Lateranensi Concilio de Monachis caveatur, ne singu-
„ li per villas & oppida per quascumque parœciales ponantur
„ Ecclesias, &c. quia tamen istud de Canonicis Regularibus spe-
„ cialiter non cavetur, qui etsi a sanctorum Monachorum con-
„ sortio non putentur sejuncti, regulæ tamen inserviunt laxiori,
„ & per antiquos Canones etiam Monachi possunt ad Ecclesia-
„ rum parœcialium regimen in Presbyteros ordinari, ex quo de-
„ bent prædicationis officium (quod privilegiatum est) exercere: sic
„ annuendum duximus postulatis, ut exercens Plebani officium,
„ si commode fieri poterit, unum Canonicum Regulare tecum
„ habeas ad cautelam: cujus in his, quæ Dei sunt, & Regula-
„ ris observantiæ, tam consortio, quam solatio perfruaris.

Ex hac Decretali concludunt Doctores, Monachos secundum antiquos Canones potuisse ad Ecclesiarum Parochialium regimen in Presbyteros ordinari.

XIX. Verum, an dum olim Monachi ad Parochiales Ecclesias, & regimen populi assumebantur, adhuc Monachi manerent, non ita constat; negativam multis novissime adstruxit Nicolaus Desnos Prior, & Administrator generalis majoris Domus Dei Pruvinensis Ordinis Canonicorum Regularium Divi Augustini, in suo *Canonico Sæculari, & Regulari lib. 3. cap. 15. & 16.* contenditque Monachatum *consistere specifice & essentialiter in renuntiando Curis sæcularibus, & sollicitudinibus, ac muniis Ecclesiasticis: quorum primo (ait) Monachus differt a vulgaribus laicis, & secundo distinguitur a Clericis.*

Deinde citato Canone 4. Chalcedonensi Concilii, quo Monachis injungitur conformiter ad eorum professionem, *quietem amplecti, jejunio & orationi tantummodo vacare, nec Ecclesiasticis nec Sæcularibus negotiis se ingerere, aut communicare*, tandem concludit: „ Ex quo colligitur vera, & germana, immo & unica cha-
„ racteristica Monachatus, *abdicatio scilicet sæcularium negotio-*
„ *rum, & curarum, ac sollicitudinum Hierarchicarum, ac Ec-*
„ *clesiasticarum.*

XX. Quidquid sit, certum est, labentibus sæculis, Monachos etiam ad curam animarum & functiones Hierarchicas salvo Monachatu fuisse applicatos; quamquam & illud verum sit, quod per Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *cap. 2. tit. De statu Monach.* cautum sit: *ne Monachi singuli per villas & oppida per quascumque Parochiales ponantur Ecclesias, sed in majori conventu aut cum aliquibus maneant, nec soli inter sæculares homines spiritualium hostium conflictum exspectent.*

☞ Huic dispositioni Concilii Lateranensis in *cap. 2. tit. De statu Monach.* Pekius subjungit sequens monitum: „ Ideoque
„ velim prudentes esse Prælatos, ut in Sæcularis Ecclesiæ
„ regimen, quod vel ex dispensatione Pontificis Maximi, vel ex
„ longi temporis præscriptione habent, non eos protrudant, quo-
„ rum adolescentiæ multas vias lubricas ostendit natura, in qui-
„ bus sine prolapsione aliqua consistere vix possint, nec eos, quos
„ propter morum inelegantiam, & asperitatem domi ferre ipsi
„ nolunt, sed eos, qui sic cælestium deliciarum copia exuberant,
„ ut in verbo Dei abundent, familiæ Christi fideliter inserviant,
„ & de quibus certior spes est, quod iniquam cogitationem co-
„ hibere, lumbos & concupiscentiam comprimere, libidini re-
„ sistere, lasciviæ effectum denegare, avaritiam atque rapinam
„ con-

,, contemnere, proximi læsionem devitare, superbiam vincere, ,, invidiam & iram superare poterunt.

Utinam & id attenderent eorum Monasteriorum Prælati, in quibus non sine magno abusu, ad Beneficia Parochialia, necnon directionem Monialium, quasi ex *ordine prioritatis* emissæ professionis potius, quam ex meritorum, & qualitatum consideratione, Religiosi promoveri consueverunt. ☞

XXI. Innocentius III. in Capite, *Quod Dei timorem*, meminit dispositionis seu Decreti Concilii Lateranensis III. Ibi asserit, quod timendum est pro Monachis ad Ecclesias Parochiales curandas assumptis, id specialiter non caveri de Canonicis Regularibus, *qui etsi a sanctorum Monachorum consortio non putentur sejuncti, regulæ tamen inserviunt Laxiori*: quod ultimum intelligendum credo, quod non tam arctam quam reliqui Monachi solitudinem, & a sæcularibus, & Ecclesiasticis functionibus separationem profiteantur: sed magis, quam Monachi ad Clerum accedant. Quem sensum non obscure indicat, dum ex hac sua sententia infert, officium Plebani Canonico Regulari S. Victoris committi posse.

☞ Quod Innocentius III. *in cap. Quod Dei timorem, tit. De statu Monachorum* dicat Monachos, per *antiquos Canones* potuisse ad Ecclesiarum Parochialium regimen, in Presbyteros ordinari; indubie more suo asseruit auctoritate Canonum, quos sub nomine Sancti Ambrosii, & Bonifacii Papæ legerat, apud Gratianum 16. *quæst.* 1. *Can.* 21. & 25. quos apocryphos, & auctoribus illis falso adscriptos hodie agnoscunt Eruditi.

Nec enim legitur primis septem, aut octo sæculis, Monachos in Monachatu manentes, ad Ecclesiarum Parochialium regimen fuisse assumptos, sive regimini similium Ecclesiarum applicatos: at si e Monachis per Episcopos ad simile regimen assumebantur, Monachi esse desinebant, & a vita Monachali, sive contemplativa & solitaria, ad Clericalem & activam transire censebantur, uti in hoc opere non semper notatum est. ☞

XXII. His obiter de Monachis, aut ad regimen Parochiarum olim assumebantur, prænotatis, constat Canonicum Regularem, qui Beneficio Parochiali prædictus est, in suo statu semper remanere. Quin & communiter tradunt Doctores, Canonicum Regularem sine dispensatione Pontificia de solius sui Prælati licentia posse per Episcopum ad Beneficium Parochialem, etiam *sæculare* assumi; quod & Synodus Tridentina supponere videtur *Sess.* 14. *cap.* 11. *De Reformat.* specialiter ibidem decernens: *quod Regularis de uno ad alium Ordinem translatus, etiamsi Canonicorum Regularium fuerit, ad Beneficia sæcularia, etiam curata, omnino incapax existat.*

XXIII. Nihilominus cum anno 1581. sub Gregorio XIII. quæsitum esset, an Canonici Regulares de licentia sui Generalis possint assumere curam tam ad tempus, quam perpetuo: Pontifex *noluit licere istis Regularibus, etiam de licentia sui Generalis, absque permissu summi Pontificis assumere curam etiam ad tempus, multoque minus Beneficium curatum in titulum*. Ita se reperisse annotatum in libris publicis sacræ Congregationis, asserit Fagnanus loco citato *num.* 16. additque: *Et subinde cum Canonici Regulares Lateranenses peterent, ut sibi liceret cum licentia sui Generalis obtinere Beneficia curata in titulum vel ad tempus, & res a Congregatione delata esset ad Sanctissimum, Sanctitas sua abnuit.*

,, Ex his patet (ait Fagnanus) Canonicos Regulares, hac De- ,, cretali (quæ incipiat *Quod Dei timorem*) non obstante, hodie ,, assumi non posse ad regimen Parochialium Ecclesiarum absque ,, dispensatione Romani Pontificis.

XXIV. Ulterius hinc infert Fagnanus, quod si Canonici Regulares assumi nequeant absque dispensatione summi Pontificis, multo minus assumi possint aliorum Ordinum Regulares, respondetque Congregatio, Regularem ab Episcopo non posse, præfici curæ animarum sine dispensatione Apostolica, quæ non videtur concedenda, nisi instante Episcopo pro necessitate, aut utilitate Ecclesiæ.

XXV. Verum Gabriel Pennottus *lib.* 2. *Hist. trip. Canon. Regular. cap.* 72. multis probat, etiam jure novo, Canonicos Regulares sine dispensatione Apostolica, de licentia suorum Superiorum ad Beneficia sæcularia curata posse assumi, modo *translati* non sint, de quibus in *cap.* 12. *Sess.* 14. Concilii Tridentini: neque obstare citatam declarationem S. Congregationis seu Decretum sub Gregorio XIII. quia docet eam declarationem quoad Canonicos Regulares nunquam fuisse practicatam; asseritque S. Carolum Borromæum anno 1584. adeoque triennio post editam allegatam declarationem, quemdam Canonicum Regularem ad concursum admisisse, eique Parochialem Ecclesiam contulisse; atque ita post dictum Decretum resolvisse *Rotam* Romanam, ibidem asserit Pennottus. quin & *num.* 7. refert anno 1602. Sacram Congregationem censuisse: *Decretis Concilii Tridentini Canonicum Regularem non prohiberi obtinere Beneficia curata sæcularia, nisi fuerit translatus ab iis Ordinibus, de quibus habetur cap.* 11. *Sess.* 14.

XXVI. Sententiam Pennotti amplectitur Ascanius Tamburinus *tom.* 3. *De Jure Abb. Disp.* 9. *quæst.* 8. subjungens ibidem Consilium Vincentii Parentii J. U. Doctoris, idipsum fuse adstruentis. Conformiter ad hanc opinionem, videmus subinde Canonicos Regulares ad Beneficia curata etiam *sæcularia* assumi; asseruntque Canonici Præmonstratenses, se ex speciali quoque privilegio obtinere posse Ecclesiam Parochialem sæculare, uti testatur Zypæus *Consul.* 1. *De Institutionibus num.* 3. ibidem notans, quod si Ecclesia sit sæcularis nec unita Monasterio; sed simpliciter juspatronatus pertineat ad Prælatum, & ad eam præsentet Regularem, isque ab Episcopo admittatur: ratio major videatur, quod is ex nutu Prælati non possit amoveri, quam si esset Beneficium Regulare; eo quod Beneficia sæcularia sint ex natura perpetua; adeoque Regularis ad simile Beneficium a Prælato præsentatus, & ab Episcopo admissus, & institutus, videatur institutus juxta naturam ipsius Beneficii.

XXVII. Cæterum de amobilitate sive revocatione Præmonstratensium, qui Parochialibus Ecclesiis etiam unitis, & Regularibus sunt præfecti, tractat Zypæus in Jure Novo, titulo *De Regularibus num.* 46. ibidem citans duo Diplomata Pontificia, *alterum Joannis XII. specialiter Hervodiensi Abbatiæ concessum, alterum Julii II anno* 1512. *Abbatiæ Præmonstratensi, reliquisque generaliter ejusdem Ordinis: per quæ datur facultas Prælatis suis Religiosos amovendi, quoties eis videbitur, sive ad nutum.*

Dein subdit: ,, Quem tamen non pro libidine, sed arbitrio ,, boni viri interponi oportet, atque ex causis justis, quia honor ,, delatus finem certi temporis ac loci non habet. Non tamen ,, levi, vel nulla ex causa amotis adversus Superiores querelam ,, concedo; ut facit Chenu *Recueil de Reglemens tit.* 33. *cap.* 204. ,, ex doctrina Panormitani, & Joannis De Selva, quam per dispositionem Tridentini *cap.* 2. *De Regularibus*, cessare existimo ". Hæc Zypæus.

Verum cum non ita pridem fuse disputatum fuisset in Gallia coram Commissariis per Regem deputatis, num Præmonstratenses essent amovibiles, & revocabiles a suis Pastoratibus ad nutum suorum Prælatorum sine consensu Ordinarii, facta relatione, judicatum fuit per Parlamentum Regium 12. Septemb. 1678. fas non esse Abbatibus, neque Generali Ordinis eos sine consensu Ordinarii revocare. Totus status causæ, ejusque occasio, nec non rationes utrimque productæ late deducuntur in opere, quod intitulatur, *Journal du Palais*, *tom.* 7. *pag.* 17. & sequentibus.

XXVIII. In Gallia ex Edicto Caroli VII. nullus professus in aliquo Ordine Mendicantium potest promoveri ad quodcumque Beneficium cujuscumque tandem qualitatis, exceptis Episcopatibus; sunt & provisi jam pridem repulsi, & ad sua Monasteria remissi. Hodie tamen subinde, mediante dispensatione Pontificis, ab Episcopis admittuntur ad Beneficia Curata in defectum Sacerdotum sæcularium. Decretum refert Tournetius in collectione Arrestorum. *Litt. B cap.* 42.

☞ XXIX. Qualiter sive in Gallia, sive in Belgio, & aliis locis, Regulares per Abbates Ecclesias Parochiales, eorum Monasteriis incorporatas, præsentati & instituti, debeant ab Episcopis accipere curam animarum; necnon in iis, quæ eam curam concernunt, Episcopis subjiciantur, & eorum ordinationibus obedire teneantur, & casu quo in ea cura deliquerint, ab Episcopis puniri queant, neque possint per Abbates sine licentia Episcopi ab ea cura absolvi, & revocari, declaravit Concilium Provinciale Cameracense sub Maximiliano de Berghes anno 1565. tit. *De Ministeriis Ecclesiæ cap.* 6. in verbis: *Quotquot habent curata Beneficia unita suis Ecclesiis, ut Capitula & Abbates, non prius committant Pastores iisdem Beneficiis curatis, quam præsentati Ordinario fuerint, & accepti ab eo: quoniam populus ejus curæ commendatus est, a quo iidem Rectores, potestatem, quam curam animarum vocant, accipient, nec possunt Abbates, aut Capitula admissos & approbatos ab Ordinario Rectores revocare, nisi consenserit Episcopus, & iidem Rectores constituti mandatis Episcoporum omnino pareant, ab iisque corrigantur si quid deliquerint.*

Rursus in altera Synodo anni 1586. *tit. de Regularibus, & Monialibus cap.* 5. legitur: ,, Quamvis Religiosi, qui a suis Prælatis ,, destinantur ad Pastoratus suis Monasteriis subjectos, seu incor- ,, poratos (quorum institutio ad Episcopos, aut Archidiaconos ,, pertinet) administrandos, ob id non eximantur ab obedientia ,, eorumdem Prælatorum: tamen quia & Episcoporum, a quibus ,, dicti Religiosi curam animarum accipiunt, & Parochianorum ,, interest, ut non temere & sine causa revocentur, Decreto pri- ,, mi Concilii Cameracensis, *cap.* 6. *De Ministeriis Ecclesiasticis* ,, inhærens, hæc Synodus statuit, & decrevit, ut nonnisi ex cau- ,, sa legitima, quam ipse Prælatus Episcopo exponere debeat, ad ,, Monasteria possint revocari: causa autem exposita, Episcopus, ,, & revocatum dimittere, & in ejus locum præsentatum, si ,, idoneus sit, admittere teneatur.

Ex contextu prædictorum Decretorum non obscurum est, unicum eorum scopum fuisse, præcavere ne per nimiam frequentem, & præcipitem Pastorum revocationem, spirituale Parochiarum regimen dispendium pateretur: unde causam revocationis non ipsis Regularibus, sed Episcopis aperiendam decernunt: utpote quibus incumbit attendere, ne populi regimen spirituale ex hac mutatione, seu revocatione dispendium patiatur.

Et ne ipsi Regulares prætenderent; quod Pastoratibus Præpositi a promissa obedientia censerentur exempti, expresse declaravit posterior, eos per hanc in pastoratibus ab Episcopis acceptam institutionem non esse exemptos.

Quod præterea in priori Synodo declaratur similes Religiosos Ecclesiis Parochialibus Præfectos, jurisdictioni, & correctioni Episcoporum subjici, juri communi conforme esse solidissime coram Parlamento Parisiensi, probavit nominatissimus Advocatus Regius Talonius, atque conformiter ad ejus conclusionem pronuntiavit Parlamentum, Episcopum manutenendum in auctoritate puniendi Regulares, quantumvis *exemptos*, Parochialibus Ecclesiis Præfectos, in regimine suarum Ecclesiarum delinquentes. Inter ser discursus Advocati Regii, & sententia Parlamenti referuntur *in Supplemento Annotationum marginalium Sanctionis Pragmaticæ Regis Franciæ* Editionis Francisci Pinsonii anni 1666. pag. 1081. ☞

CAPUT IV.

De Beneficiis Curatis, & simplicibus; ac præcipue de Cappellaniis.

1 *Cura animarum alia quoad forum interius, alia quoad forum exterius.*
2 *A priori Beneficia proprie* curata *dicuntur.*
3 *Beneficium cum oneri juvandi Parochi in Confessionibus audiendis, aut concionando non est Beneficium* Curatum.
4 *De Cura animarum quoad forum interius, quid dicant Concilium Lateranense IV. & Tridentinum?*
5 *Hæc etiam intelligenda de cura animarum Dignitatibus curatis annexa.*
6 *Obtinens Beneficium* curatum *vi sui tituli, exercet omnia, quæ cura animarum requirit.*
7 *Neque ea sine causa, vel sine ordine juris adimi possunt.*
8 *Quæ dicantur Beneficia* simplicia?
9 *An Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum veniat nomine* simplicium *Beneficiorum.*
10 *Quid de Cappellaniis: & quæ distinctio inter* Cappellam, *&* Cappellaniam?
11 *Unde Cappellarum origo, & quid primitus* Cappella S. Martini?
12 *Cappella postmodum dicta Ædes sacra.*
13 *Quare dictæ fuerint* Palatinæ? *Et de Cappella Aquisgranensi.*
14 *Reges multa habentes palatia in singulis habebant Cappellas; hisque Presbyteri erant præpositi.*
15 *Exemplo Principum alii quoque laici cœperunt extruere* Cappellas.
16 *Quomodo in Ecclesiis Parochialibus, & Canonicalibus extrui cœperint?*
17 *Cappellæ sine auctoritate Episcopi erigi non poterant, & inde in Beneficia transierunt.*
18 *Numerus Cappellarum in Ecclesiis Canonicorum valde auctus; & quare?*
19 *Vigente vita communi Canonicorum, Cappellani a Canonicis non distinguebantur.*
20 *Cappellani æque ac Canonici ad persolvendum solemne divinum officium obstricti.*
21 *Canonicatus, & Cappellania reputantur Beneficia* Uniformia.
22 *Quomodo Canonici se habere debeant erga Cappellanos?*
23 *Unde nomen Cappellanorum hodie viluerit?*
24 *Pro reformatione Cappellanorum conveniens esset, eorum numerum minuere.*
25 *Cappellaniæ in Ecclesiis Canonicalibus, qua ratione* simplicia Beneficia?
26 *Cappellaniæ in Ecclesiis Parochialibus, aut separatis Sacellis, quem in finem primitus institutæ?*
27 *Ex prima institutione residentiæ* personali *videntur fuisse obstrictæ.*
28 *Sensim persuasum fuit, oneri celebrandi* Missam *satisfieri per Missam* privatam: *eamque alteri committi posse.*
29 *Hinc tandem consuetudine obtentum, hujusmodi Cappellanias residentiam non requirere.*
30 *Hæc Beneficia antonomastice dicta sunt simplicia.*
31 *Beneficia hæc videntur quasi sine officio; quid de his statuendum in Synodo Tridentina postulatum nomine Regis Galliæ?*
32 *Quid statuerit Synodus Tridentina?*
33 *Quid hæc Beneficia conferenda?*
34 *Fundationes Missarum antequam in titulum Beneficii sint erectæ, manent laicales.*

I. BENEFICIA curata dicuntur, quæ animarum curam annexam habent.

Hæc cura si ad forum interius, sive conscientiæ spectet, tunc Beneficium, cui similis cura est annexa, *proprie* vocatur Beneficium curatum; utpote cui proprie cura spiritualis animarum incumbit.

Si autem cura hæc duntaxat pertineat ad forum externum, & contentiosum; vi cujus exerceat ea, quæ sunt jurisdictionis spiritualis, qualia sunt inquirere, suspendere, excommunicare, a Censuris absolvere, aliaque similia, tunc Beneficia, quibus hujusmodi cura annexa est, improprie dicuntur Beneficia *curata*; neque nomine Beneficiorum *curatorum* intelligi solent.

II. Beneficia itaque curata proprie dicta sunt illa, quibus cura animarum quoad forum interius, sive directionem conscientiæ annexa est; ita ut possessor hujusmodi Beneficii vi sui tituli habeat curam animarum in foro interno, respectu certarum personarum.

Hinc notat Rebuffus, quod de jure communi nullum Beneficium habeat curam, nisi habeat populum, vel Clerum; cujus scilicet cura Beneficio annexa est, & Beneficiato incumbit.

III. Primo itaque Beneficium aliquod non dicitur *curatum*, tametsi ex lege fundationis debeat Parocho v. g. in officio concionandi, aut confessiones excipiendi assistere; eo quod hujusmodi functiones possint esse sine proprie dicta cura animarum: quæ non tantum requirit exercitium concionandi, aut confessiones audiendi; sed ea omnia, quæ saluti animarum populi, aut Cleri, cujus cura Beneficio annexa est, necessaria & utilia sunt: ut sunt administratio Sacramentorum, non tantum Pœnitentiæ, sed & Eucharistiæ, Extremæ-Unctionis, & Matrimonii, aliaque plura.

IV. De hac cura loquitur Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *cap. 14. tit. De Ætate, & qualit. Ordinand.* dicens: *Cum sit* ars artium *regimen animarum, districte præcipimus, ut Episcopi promovendos in Sacerdotes diligenter instruant, & informent, vel per seipsos, vel per alios idoneos viros super divinis officiis, Ecclesiasticis Sacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare.*

Similiter de hac cura loquitur Synodus Tridentina, *Sess. 23. cap. 1. De Reformat.* ubi supponit, „ præcepto divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves „ suas agnoscere, pro his sacrificium offerre; verbique divini „ prædicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam gerere, & in cætera munia pastoralia incumbere.

V. Cum ergo non tantum Pastoribus; sed & Decanis, Præpositis, & Archipresbyteris Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum cura, seu regimen animarum, pro varia Ecclesiarum consuetudine, & fundatione, incumbat, hi quoque recogitare debent ea, quæ ibidem Synodus Tridentina expressit, præcepto divino sibi incumbere respectu Cleri & populi, quorum cura ipsis ratione Beneficiorum vel Dignitatum commissa est, quodque regimen animarum ipsis incumbens, etiam dicendum sit, *ars artium*. Videri possunt, quæ dicta sunt, *Tom. I. part. 1. tit. 11. cap. 2. num. 3.*

VI. Ulterius, quia Beneficium curatum necessario requirit annexam curam animarum; consequens est, quod etiam exigat facultatem faciendi ea omnia, sine quibus hæc *cura* plene exerceri nequit: ideoque habens Beneficium curatum, vi sui tituli seu Beneficii, exercet ea omnia, quæ cura animarum requirit; nisi quædam specialiter ex generali ordinatione sint excepta, & Episcopis reservata.

VII. Inde præterea concluditur, quod sicut Beneficium de sua natura est perpetuum, id est, ad vitam Beneficiati, neque sine causa Canonica, & non servato juris ordine, eo privari invitus potest; ita nec cura animarum, omniaque ei annexa ipsi auferri sine causa, & forma judicii servata, adimi, neque in iis impediri, aut ab iis suspendi possint. Si enim hæc adimerentur, jam ipsum Beneficium quodammodo, saltem pro parte adimi censeretur, ademptis iis, quæ Beneficio ratione curæ animarum annexa sunt.

VIII. Beneficia, quæ non habent ullam curam animarum, nec in foro interiori, nec exteriori, utpote, quæ nec populum, nec Clerum, in quem hujusmodi curam exerceant, habent nec ullam administrationem, vocantur Beneficia *simplicia*, uti communiter notant Canonistæ; qualis *simplicis* Beneficii meminit Gregorius IX. in *cap. fin. tit. De præbendis.*

IX. Canonicatus Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum nomine *simplicium* Beneficiorum venire, communiter docent Canonistæ: quamquam in materia odiosa nomine Beneficiorum *simplicium* non venire Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium, propter eorum eminentiam, & quia quasi ipsis Dignitatibus comparantur in *cap. Statutum, De Rescriptis in VI.* doceant plerique Doctores, & ita videtur habere stylus Curiæ Romanæ, ut in materia restringibili, v. g. dispensationis, non veniant Canonicatus Cathedrales, nisi exprimantur, uti observat Garzias, *De Beneficiis, part. 1. cap. 6. num. 56.*

X. Beneficiis simplicibus etiam annumerari solent Cappellaniæ, sive Cappellæ, tum in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, tum in particularibus Sacellis, vel Oratoriis fundatæ.

Practici Romani (ait Rebuffus in Praxi Benefic. tit. Sæculare Beneficium quotuplex, num. 14.) faciunt differentiam inter Cappellam, *&* Cappellaniam. *Nam* Cappellam *vocant, quando est corpus per se, & Ecclesia per se, & tunc litteræ Apostolicæ diriguntur Rectori talis Cappellæ. Si vero Altare sit in aliqua Ecclesia, tunc dicitur* Cappellania, *& vocari solet perpetua, & dirigitur Rescriptum tali N. perpetuo Cappellano.*

XI. De varia Cappellarum, atque Cappellanorum significationem, eorumque origine late tractat Du-Cange in Glossario mediæ & infimæ Latinitatis, verbo *Cappella*, & verbo *Cappellanus.*

In formulis Marculfi Monachi, *lib. 1. cap. 38.* fit mentio *Cappellæ Sancti Martini:* præcipiturque juramenta præstari super hanc Cappellam. Credit Hieronymus Bignonius in notis ad has formulas, hoc loco *Cappellam* pro capsa dici, in qua Martyrum ossa conderentur . . . *Reliquias igitur Sancti Martini* (ait) asservatas in Palatio innuit hæc formula.

At Du-Cange loco citato credit hic Cappellam non accipi pro *capsella*, in qua Sanctorum Reliquiæ conduntur, sed pro brevi *Cappa* sive veste Sancti Martini.

XII. Quidquid sit, hoc notat ibidem Cangius, quod *Cappella* postmodum appellata sit ædes ipsa, in qua erat asservata *Cappa*, seu *Cappella* Sancti Martini, intra Palatii ambitum ædificata: in quam etiam præcipue Sanctorum aliorum Reliquiæ illatæ: unde ob hujusmodi Reliquiarum reverentiam ædiculæ illæ *Sanctæ Cappellæ* vulgo appellatæ. Ita ille; qui pluribus argumentis id confirmat.

XIII. Monet denique quomodo Cappellæ illæ dictæ fuerint *Palatinæ:* eo quod in Palatio aut circa Palatium Regum, & Imperatorum constructæ essent, atque inter præcipuas Francorum Regum Cappellas Palatinas extitisse insignem illam Aquisgranensem *ex toto Romanorum orbe famosissimam*, ut ait Gaufredus de vita Sancti Bernardi, *lib. 2. cap. 6.* Sermonem Caroli Magni Imperatoris de fundatione hujus Cappellæ refert Miræus, in Codice piarum donat. *cap. 11.* asseritque ibi Carolus se pignora *Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, a diversis Regnis, & præcipue Græcorum collegisse, quæ (ait) huic sancto intuli loco, ut eorum suffragiis Regnum firmetur, & peccatorum indulgentia condonetur.*

XIV. Cum vero Reges complura haberent Palatia, idque fere in qualibet Provincia, erant quoque in iisdem palatiis ædes sacræ, quæ propria appellatione *Cappellæ* dicebantur, in quibus sacra Divorum Lipsana, quæ secum deferri a Cappellanis faciebant, reconderent, & asservarent.

His

His Cappellis præpositi erant Presbyteri & Clerici, qui ibidem divinum officium peragerent, atque inde *Cappellani* Palatini, vel Regii dicti: creditque Ludovicus Thomassinus *De Discipl. Eccles. part. 4. lib.* 1. *c.* 43. *num.* 3. præcipuum scopum Sacellorum Regiorum fuisse, ut ibi Presbyteri divinum officium persolverent, cui Principes cum sua familia possent assistere.

XV. Lapsu temporis exemplo Regum & Principum, alii etiam fideles laici cœperunt ad honorem alicujus Sancti extruere ædiculas sive oratoria: idque subinde separatim ab Ecclesia Parochiali, aut alia Collegiata, vel Cathedrali; etiam constituta dote pro Sacerdote, & fabrica, aliisque ad Missarum celebrationem, aliaque divina officia peragenda necessariis. Hæc Oratoria Cappellæ, & postmodum Sacella quoque dicta fuerunt, & Presbyteri iis præpositi Cappellani, vel Sacellani.

XVI. Dein laici non sufficientes extruere hujusmodi separatum Sacellum cum conveniente dote, cœperunt in ipsis Ecclesiis majoribus, tam Parochialibus, quam Collegiatis, & Cathedralibus, laterales aliquas ædiculas, vel etiam Altaria in honorem hujus illiusve Sancti, vel in memoriam alicujus mysterii, vel miraculi extruere; eisque annectere annuos aliquos proventus pro Presbyteris, qui his ædiculis, vel Altaribus præessent.

XVII. Jam pridem de Cappellis statutum legitur *lib. 5. Capit. Reg. Franc. cap.* 182. *Ne Cappellæ in nostro Palatio vel alicubi, sine permissu Episcopi, in cujus est Parochia fiant.*

Hinc omnia illa Sacella, nec non Altaria ubique Episcopi consensu constructa reperiuntur, & eadem auctoritate in titulum Beneficii erecta: ideoque a nomine ipsius Capellæ sive Altaris vel sancti, sub cujus invocatione fundata sunt, ipsum Beneficium, seu *Cappellania* vocari consuevit.

XVIII. Similium Cappellaniatum numerus sensim mirum in modum in plerisque Ecclesiis tum Cathedralibus, cum Collegiatis auctus est: crediderunt que earum fundatores augmentum hoc non parum ad decorem domus Dei, & divinorum officiorum profectum pertinere; dum hi Cappellani non tantum Altaribus, seu Sacellis præessent; sed una cum Canonicis diurnum pariter ac nocturnum Officium Canonicum solemniter peragerent. Hanc enim fuisse fundatorum mentem, facile ex fundationum instrumentis intelligitur.

XIX. Scribit Molanus, *lib.* 2. *De Canonicis*, *cap.* 3. *Hi* (*scilicet Sacellani*) *quando adhuc vigebat Canonicorum vetus disciplina, quæ exigebat, ut omnis Clerus Canonice viveret, non discernebantur a Canonicis, neque nomine, neque* functione. *Nulla tunc erat distinctio Canonicorum a Sacellanis, immo nec nomen Sacellanorum uspiam audiebatur, quod posteritas a Sacellis derivavit, quasi innuere volens hos esse minores Sacerdotes.*

XX. Quidquid sit de hac Molani reflexione, hoc certum est, Canonicos & Cappellanos quoad primariam functionem & præcipuum officium, quod est ipsa divini officii solemnis persolutio, convenire: nec minus hos, quam illos persolvendo huic Officio ex sua institutione obstrictos esse solere.

Unde recte monet Molanus *eos meminisse oportere, ut in Officio Ecclesiastico pie, & devote peragendo Majorum suorum, seu Antecessorum exempla sedulo injiciantur: meminerint se de Altario & Ecclesia vivere, ut Altario & Ecclesiæ irreprehensibiliter coram Deo & hominibus serviant.*

XXI. Hinc ulterius hujusmodi Cappellaniæ reputantur incompatibiles cum Canonicatu in eadem Ecclesia, & quidem incompatibilitate *primi generis*, ut ajunt, qualis intercedit inter Beneficia *uniformia* sub eodem tecto; uti latius dicetur infra *tit.* 3. *cap.* 4.

Ob eam Officiorum uniformitatem, etiam Canonicorum, & Cappellanorum solet fere esse vestium uniformitas; nisi quod sensim Canonici materia, & pellibus magis pretiosis uti cœperint; aliaque nonnulla præeminentiæ signa sibi privative tum in choro, tum in aliis ecclesiasticis officiis attribuerint.

XXII. Solent Canonici in proventibus Cappellanos multum excedere; atque ex hac temporalium abundantia factum, ut Canonici quasi Cappellanis dominari cœperint, ipsosque famulorum quodammodo loco habere; de quo Canonicos monet Molanus, dicens: *Canonici meminerint eos Sacerdotes esse, ideoque ob Sacerdotii dignitatem nunquam eis ut famulis abutantur. Meminerint eos ex prima institutione Canonicæ vitæ, non minus quam ipsi sunt, Canonicos esse, ideoque semper ut* Confratres *honorandos esse, & quam maxime laborandum, ut cum iis pax foveatur, & conservetur.*

XXIII. Immo quia proventibus & dignitate Canonicis solent esse hodie multo inferiores, nomen Cappellanorum hujusmodi hodie quoque quodammodo viluit; ut nec fere nisi tenuioris, & vilioris conditionis Clerici ad eas soleant assumi: qui, quod dolendum, sæpe etiam sordido ac mercenario plane modo divina officia frequentant; Sacra quasi pro stipendio celebranda, unde vivant, conquirunt, seu verius emendicant, & extra tempus divini officii cum maximo populi scandalo, ac Cleri vilipendio, & opprobrio otiantur, & reliqua, quæ otium consequuntur, sectantur.

XXIV. Quibus Cleri reformatio incumbit, merito expendent, num convenientius ad Dei honorem, & decorem Ecclesiæ non foret, si Cappellanorum illorum numerus in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis ad minorem numerum reduceretur, ut ita singuli honestam sustentationem habentes, non cogerentur ex emendicatis stipendiis, & oblatis vivere: atque hinc ulterius contingeret ad Cappellanias assumi Sacerdotes ea pietate ac doctrina & morum honestate, qui præter Officium Chori, Missarum celebrationem, alias etiam hierarchicas functiones obirent: sicque tandem vilium illorum, ac otiosorum Sacerdotum numerus, qui adeo Ecclesiam scandalizat, & Sacerdotium in vilipendium adducit, saltem minueretur.

XXV. Ex hactenus dictis perquam manifestum est, quod attentis similium Cappellaniarum institutione, & moderno officio eis annexo, hujusmodi Cappellaniæ inter Beneficia *simplicia* sint reputandæ, eo modo quo Canonicatus præsertim Collegiatarum Ecclesiarum Beneficia *simplicia* dicuntur: quia *curam animarum*, vel dignitatem annexam non habent.

XXVI. Cappellaniæ in Ecclesiis Parochialibus, aut in quibusdam Sacellis fundatæ, plerumque onus persolvendi Missarum solemnia annexum habent.

Notandum autem *Missæ* nomine pridem comprehensum divinum officium, ac præsertim ipsius Evangelii explanationem, quæ Missæ celebrationi connexa erat: ideoque admodum verisimile, has Cappellanias primitus non esse fundatas ea intentione, ut earum possessores satisfacerent *simpliciter* Missam celebrando; sed ut tamquam Ecclesiarum illarum ministros, & Parochorum adjutores se exhiberent; aut sane ut in Sacellis divina officia convenienter fierent.

XXVII. Ulterius observandum, admodum verisimile esse, Cappellanias has primitus fundatas, & in titulos Beneficiorum erectas, ut earum possessores tamquam veri titulares hujus illiusve Ecclesiæ *perpetuo* ibidem *residerent*; atque ibidem officia Beneficio annexa *per se* explerent.

Sicuti enim primis sæculis ordinatio ordinatum Ecclesiæ alicui particulari adstringebat, ita juxta recentiorem disciplinam Beneficium adstringit, & incorporat possessorem Ecclesiæ, in qua Beneficium illud est fundatum; ea nimirum ratione, ut huic Ecclesiæ tamquam ejus ministet, juxta officium Beneficio annexum, deserviat. Unde etiam ex omnium Canonistarum sententia, omne Beneficium, quantumvis tenue, obligat ad personalem residentiam, & specialiter notat Fagnanus ad *Cap. Conquerente*, *tit. De Clericis non resid.* dicens: *Beneficium quantumcumque minimum puta viginti sex solidorum, ex quo habetur pro titulo, de jure communi personalem residentiam requirit, adeo ut non residens Beneficio privari debeat.*

XXVIII. Verum postquam invaluit, ut nomine Missæ intelligeretur Missa *privata*; persuasumque fuit, quod hi, quibus onus Missas celebrandi incumbit, defungerentur Missæ *privatæ* celebratione sine alia cujuscumque Officii Ecclesiastici persolutione, sensim quoque creditum est, quod in hac Missarum celebratione non videretur consideranda capacitas, aliave personalis qualitas hujus illiusve Sacerdotis; sed perinde esse, quis Missam celebraret: si modo expresse & nominatim in fundatione expressum non esset, quod Cappellaniam possidens *per se* celebrare deberet.

Hinc ulterius invaluit, Missarum celebrationem hujusmodi posse alteri Sacerdoti committi; idque sub honorario celebrantibus dari consueto; fructibus Cappellaniæ excrescentibus ipsi Beneficiato cedentibus.

XXIX. Hinc ulterius facile conclusum est: cum onus Cappellaniæ per alium persolvi possit, Beneficiatum quoque ad *personalem* residentiam non obligari: quod dum usu multorum obtinuit, neque efficaciter per Superiores reprobatum, tandem consuetudine, quasi pro lege, obtinuit, hujusmodi Cappellanias a residentia *personali* esse absolutas.

XXX. Dum ergo hæc Beneficia tam a *personali* residentia, adeoque ab omni quasi officio exempta fuere, merito antonomastice dici cœperunt Beneficia *simplicia*; eaque ratione recte notavit Fagnanus loco allegato, quod quidem *de jure communi* omne Beneficium requirat *personalem* residentiam, sed ex *generali consuetudine* Beneficia *simplicia* residentiam non requirant; nisi aliud sit inductum de jure speciali: supponens, proprie ea Beneficia dici *simplicia*, quæ ex consuetudine residentiam personalem non requirunt.

Hæc sunt illa Beneficia, quorum meminit Synodus Tridentina *Sess.* 24 *cap.* 17. *De Reformat.* permittens possidenti unum Beneficium, quod ad vitam ejus honeste sustentandam non sufficit aliud simplex, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, conferri.

XXXI. Verum quia Beneficia dantur propter officium, injustumque apparet, ut proventus Ecclesiasticos percipiat, qui officium non præstat; neque Fundatorum animus fuisse apparet, in Clericos otiosos suos redditus profundere; viderenturque hujusmodi Beneficia otiosis Clericis & Sacerdotibus alendis ac multiplicandis unice pene servire; idcirco inter articulos pro reformatione Ecclesiæ nomine Caroli IX. Galliarum Regis Patribus Tridentinis oblatos, erat hic vigesimus quartus: *Cumque plura sint Beneficia, in quibus contra Beneficiorum omnium institutionem invaluit* depravata *consuetudo, ut qui ea possident nullo teneantur concionandi, Sacramenta administrandi, aut alio onere Ecclesiastico, Episcopus cum consilio Capituli his Beneficiis curam aliquam spiritualem imponat, aut si utilius videatur ea Beneficia vicinioribus Parochialibus Ecclesiis uniat; Beneficium enim sine officio esse neque debet, neque potest.*

XXXII. Synodus Tridentina hisce æquissimis postulatis aliquatenus satisfecit, dum unionem hujusmodi Beneficiorum tamquam primum medium, quo Ecclesiis Parochialibus tenuioribus provideri posset, assignavit, *Sess.* 14. *cap.* 13. *De Reform.* & *Sess.* 23. *cap.* 18. *De Reformat.* Item Beneficia simplicia Seminariis applicari, & incorporari voluit; atque *Sess.* 24. *cap.* 15. *De Reform.* ad augendas tenues Præbendas in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, declaravit *quod liceat Episcopis cum consensu Capituli aliquot simplicia Beneficia. non tamen Regularia, illis unire.*

XXXIII. Cum dubitari nequeat, quin Ecclesiæ atque fundatorum intentio sit, ut hujusmodi Beneficia conferantur iis, qui se tamquam Ministros Ecclesiæ exhibeant; nec proventus Ecclesiasticos otiando consumant, indubie Patroni, & Collatores similium Beneficiorum adlaborare debent, ut hujusmodi Clericis conferantur, de quibus verisimilis saltem spes apparet, quod operam suam utiliter Ecclesiæ impendent, & digni erunt qui de proventibus Ecclesiæ vivant.

XXXIV. Si Laici Missas aliquas fundaverint, etiam cum onere

fun-

functiones hierarchicas obeundi; si hujusmodi fundationes auctoritate Episcopi in *titulum* Beneficii erectæ non fuerint, nequaquam reputabuntur Beneficia; sed remanebunt in terminis laicalis fundationis; poteruntque sine Episcopi institutione Presbytero alicui fundationes hæ ad tempus, aut in perpetuum secundum tenorem fundationis, conferri. Bona quoque similis fundationis non Ecclesiastica, sed laicalia censebuntur, & juxta conditionem talium bonorum ad hæredes devolventur cum onere a Fundatoribus imposito; publicis quoque oneribus, non secus ac laicalia bona erunt subiecta; uti latius post alios citatos deducit Barbosa *lib. 3. Juris Eccles. cap. 5.* Plura de hujusmodi fundationibus dicta sunt supra capite primo.

T I T U L U S   S E C U N D U S.

De Ætate, & Qualitate Beneficiandorum.

CAPUT PRIMUM.

De Ætate ad Beneficia requisita.

1 *Nihil primis sæculis de ætate Beneficiorum statutum, & quare?*
2 *Sæculo XI. cœperunt Beneficia conferri non insignitis Ordine necessario.*
3 *Decreta Synodalia contra hunc abusum.*
4 *Vigentibus his Decretis non erat præfigenda ætas Beneficiis.*
5 *Sæculo XII. mutata disciplina, necesse fuit ætatem præfigere.*
6 *Concilium Lateranense III. præfixit ætatem Beneficiis curatis, & Dignitatibus.*
7 *Eam præfixit independenter ab Ordinibus.*
8 *Decretum Concilii Lateranensis innovavit Synodus Tridentina.*
9 *Synodus Tridentina requirit ad Dignitates non curatas annum 22. completum.*
10 *An hoc Decreto comprehendantur Dignitates in Ecclesiis Collegiatis?*
11 *Veterum contentiones de ætate ad simplicia Beneficia requisita, diremit Synodus Tridentina requirens 14. annum inchoatum.*
12 *Hæc ætas in Belgio etiam requiritur, licet sint Beneficia juris Patronatus laici.*
13 *Quæ ætas ex præscripto Synodi requiratur ad Canonicatus Collegiatæ Ecclesiæ?*
14 *An major ætas requiratur ad Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium?*
15 *Antiqua regula Cancellariæ requirit 14. annos pro Canonicatibus Cathedralium, & 10. pro Canonicatibus Collegiatarum Ecclesiarum.*
16 *Hæc regula licet inter regulas Cancellariæ hodie non referatur, tamen servatur in Gallia.*
17 *Ætas præcipue exigitur, ut Provisus sit capax oneribus Beneficii satisfaciendi.*
18 *Minores ætate, solo jure naturali inspecto, ad Beneficia aliqua promoveri possent.*
19 *Quomodo primitus pueri ad Beneficia fuerint promoti?*
20 *Cur hodie non æque ac olim pueri ad Beneficia promovendi?*
21 *Quoddam vestigium antiquæ disciplinæ in pueris chori.*
22 *Conferre Beneficia majora pueris functionibus obeundis inidoneis magnus abusus.*
23 *Potest esse interdum licita dispensatio super ætate.*
24 *Periculosum mediante hac dispensatione promoveri.*
25 *Dispensatio obtinenda a Pontifice, & quomodo impetranda?*
26 *De reservata dispensatione super ætate, & de praxi eam in Curia Romana expediendi.*

I. PRimis decem Ecclesiæ sæculis nulli editi leguntur Canones, qui ætatem certam Beneficiis præscriberent; sed quidquid de ætate statutum legitur, id unice Ordines, & Ordinandus spectat.

Quamdiu enim Beneficia ab ordinatione non fuere sejuncta; sed Ordinibus ipsis mansere annexa: ita ut qui Ordine aliquo insigniretur, hoc ipso Beneficiatus illius Ecclesiæ, pro cujus necessitate aut utilitate ordinabantur, censeretur, necesse non erat ætatem aliam requirere pro Beneficiis acquirendis, præter illam quæ Ordinibus ipsis præfixa erat: cum ipse Ordo loco Beneficii, & ipsa ordinatio collationis loco esset.

II. At dum circa sæculum nonum & decimum Beneficia ab Ordinibus separi, & separatim ab ipsa ordinatione conferri cœperunt; tandem abusus invaluit Beneficia conferendi iis, qui nec ætatem functionibus Beneficiorum obeundis; nec Ordinibus suscipiendis, qui ad eas functiones requirebantur, necessariam attigerant. Huic abusui ut occurreretur, statutum fuit, ut nullus de cætero similia Beneficia accipere posset, nisi *Ordine* requisito *actu* esset insignitus.

III. Ita in Concilio Claramontano sub Urbano II. anno 1095. legitur: *Nullus Episcopus in Ecclesia sua, nisi* Diaconus sit, *Archidiaconum instituere, nec Archipresbyterum aut Decanum, nisi* Presbyteri *sint, ordinare præsumat. Quod, ut districtius teneatur, Apostolica auctoritate prohibemus & interdicimus.* Apud Gratianum, *Dist. 60. Can. 1.* Et Canone sequenti sub nomine Calixti Papæ, legitur: *Nullus in Præpositum, nullus in Archipresbyterum, nullus in Decanum, nisi* Prebyter: *nullus in Archidiaconum, nisi* Diaconus *ordinetur.*

Prædicta Decreta renovata sunt in Concilio Romano sub Innocentio II. additurque: *Prohibemus autem ne adolescentibus, vel infra sacros Ordines constitutis, sed qui prudentia & merito vitæ clarescunt, prædicti honores concedantur.* Apud Gratianum ibidem *Can. 3.*

Plura fuere sub idem tempus similia Synodorum Decreta, quibus statuebatur, nullum ad Beneficium esse promovendum, nisi *actu* insignitum Ordine requisito.

IV. Hac vigente disciplina necesse non erat ipsis Beneficiis specialem ætatem præfigere; sed hactenus sufficiebat, eam Ordinibus suscipiendis esse præscriptam: cum non possent ad Beneficia promoveri, nisi *actualiter* Ordinibus essent insigniti, & consequenter ad ætatem Ordinibus præfixam pervenissent.

V. At cum jam Beneficia ab Ordinibus essent separata, eaque non amplius cum ipsa ordinatione conferrentur, difficile admodum fuit impedire, ne darentur Ordinibus *non insignitis*, & etiam in minore ætate constitutis: Immo contraria multorum praxis adeo invaluit, ut tandem sæculo XII. quasi pro lege invaluerit, Beneficia, tametsi majora, concedi posse Ordinibus necessariis *actu* non insignitis; modo tamen infra tempus *legitimum* eos Ordines susciperent. Ne vero hac occasione Beneficia conferrentur pueris, aut iis, qui ob defectum ætatis intra longum tempus Ordinibus illis initiari non possent; certa ætas pro obtinendis Beneficiis præfigi cœpit.

VI. In Concilio Lateranensi sub Alexandro III. anno 1177. decretum fuit, ut *nullus in Episcopum eligatur, nisi qui jam trigesimum ætatis annum exegerit.... Inferiora etiam ministeria, ut puta Decanatum, Archidiaconatum, & alia, quæ curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec Parochialis Ecclesiæ regimen, nisi qui jam vigesimum quintum annum ætatis attigerit, & scientia, & moribus commendandus existat. Cum autem assumptus fuerit, si Archidiaconus in Diaconum, & Decanus, & reliqui admoniti, non fuerint, præfixo a Canonibus tempore, in Presbyteros ordinati, & ab illo removeantur officio, & aliis conferatur, qui & velint & possint illud convenienter implere.*

Duo hic statuta videmus: primo, quod nullus ad Beneficia curam animarum annexam habentia promoveri queat, nisi qui vigesimum quintum annum ætatis attigerit. Secundo, quod ad Beneficia promovendi tempore suæ promotionis non debeant *actu* esse ad Ordines requisitos promoti: sed sufficiat si tempore a Canonibus præfixo promoveantur.

VII. Hinc fit manifestum est, ætatem illam hic requiri independenter ab Ordinibus; quod hactenus nullo Canone decretum fuerat: ideoque qui, mediante dispensatione, ante annum 25. inchoatum ad Presbyteratum esset promotus, non posse equidem ad hujusmodi Beneficium ante 25. annum inceptum promoveri, communiter tradunt Canonistæ.

VIII. Decretum hoc Concilii Lateranensis innovavit Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 12. de Reformat.* volens, ut *nemo deinceps ad Dignitates quascumque, quibus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem 25. suæ ætatis annum attigerit.*

IX. Circa ætatem requisitam ad obtinendum Dignitates, vel Personatus, quibus nulla cura animarum incumbit, Synodus Tridentina decidere volens contentionem, quæ super ea erat inter Juris Interpretes, aliis requirentibus 25. annum inchoatum; aliis vero asserentibus sufficere annum 24. (uti videri potest apud Fagnanum ad citatum *Cap. Inter cætera num. 34.*) statuit: *Ad cæteras autem Dignitates, vel Personatus, quibus animarum cura nulla subest, Clerici alioquin idonei, & 22. annis non minores adscribantur.*

Annum 22. requiri *completum* satis insinuat Synodus, dum dicit *22. annis non minores*, & ita resolvisse S. Congregationem testis est Fagnanus loco allegato *num. 37.* & anno 1593. respondisse Episcopo Abulensi refert Garzias *de Benef. part. 7. cap. 4. num. 70.* ibidem ipsas Litteras Congregationis referens.

X. Quia Synodus Tridentina in dicto *capite 12.* primum loquitur de Dignitatibus Ecclesiarum Cathedralium, dubitarunt nonnulli, num postea loquens de Dignitatibus, quibus nulla cura animarum incumbit, etiam comprehenderet Dignitates in Ecclesiis *Collegiatis*; ut nimirum & ad has requiratur *annus 22. ætatis completus*. Dubio discusso, S. Congregatio resolvit affirmative, uti post Garziam *num. 58.* tradit Fagnanus *num. 48.* Ratio decisionis fuit, quod Synodus Tridentina loquatur quidem in citato *cap. 12.* de Dignitatibus Cathedralium Ecclesiarum; sed cum particula *præsertim*, quæ cum sit *implicativa*, utique implicat idem in Collegiatis, easque includit, ait Fagnanus. Deinde attendit particulas has generales, *quascumque*, & *ad cæteras*, quæ sufficienter indicant, Synodum generatim omnes Dignitates voluisse comprehendere.

Monet ibidem Fagnanus, cavendum esse ab Emanuele Rodrigues contrariam S. Congregationis resolutionem referente, quam in hoc articulo apocrypham esse testatur; atque hinc elucet, quam parum fidendum sit Resolutionibus seu Declarationibus Cardinalium, quæ passim apud auctores referuntur; sed de hoc latius *Tom. I. part. 1. tit. 22. cap. 6.*

XI. Cum in antiquis Canonibus potissimum de præfigenda ætate Ordinibus suscipiendis actum esset, nihil pene certi quoad ætatem pro obtinendis Beneficiis, præsertim curam animarum, aut Dignitatem annexam habentibus, ex illis Canonibus haberi potest; sed id potissimum ex recentioribus Decretalibus, & Conciliorum Decretis, præcipue Concilii Tridentini, petendum est.

Hinc anceps Veterum altercatio fuit, quæ ætas requireretur ad obtinendas Cappellanias, & alia simplicia Beneficia, uti osten-

dit Fagnanus loco citato *num.* 87. quam altercationem sustulit Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 6. *De Reform.* decernens, quod *nullus prima Tonsura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ante decimum quartum annum Beneficium obtinere possit.*

Conformiter ad hoc Decretum, nullum Beneficium, quocumque nomine appelletur, obtineri potest ante annum *decimum quartum*, non quidem completum, sed *inchoatum*; quemadmodum declarasse Sacram Congregationem testatur Fagnanus.

XII. Licet in promulgatione Concilii Tridentini in Belgio dictum fuerit, nihil esse immutandum circa jus Patronatus laicorum, ideoque *caput nonum Sess.* 25. non esse recipiendum in quantum jus illud restringit, uti monet Zypæus in Jure Novo, titulo *De Jure Patronatus num.* 3. nihilominus præsentandum, etiam a Patrono laico, debere esse 14. annorum docet ibidem Zypæus, *quia (ait) id ad mutationem aut diminutionem Juris Patronatus non spectat, sed qualitatem præsentandi tantum.*

Et Consilium secretum anno 1569. ad rescriptionem Consilii Frisiæ super admissione Concilii Tridentini, non obstante allegatione consuetudinis contrariæ huic Decreto, censuit hoc modo; *Deinceps debebit hic articulus* (de ætate 14. annorum) *observari*. Ita Zypæus *De Elect. num.* 11.

XIII. Quia Synodus Tridentina nullibi exigit, quoad Canonicatus in Ecclesiis Collegiatis specialem ætatem, communiter receptum est, non requiri nisi 14. *annorum*; nisi tamen hujusmodi Canonicatibus, vel ex fundatione aliove titulo incumbat onus, Missas, Evangelium, aut Epistolas dicendi aut cantandi; quo casu ex Decreto ejusdem Synodi *Sess.* 22. *cap.* 4. *De Reformat. quocumque ii privilegio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate sint insigniti, tenentur, justo impedimento cessante, infra annum Ordines suscipere requisitos*; adeoque debent tunc esse in ea ætate, ut *infra annum* ad Ordinem Presbyteratus, Diaconatus, vel Subdiaconatus, prout onus annexum requirit, promoveri queant: alias si simile onus, aut Ordo annexus non sit, tantum requiritur ætas 14. annorum; quam requisivit antiqua Regula 17. Cancellariæ in Canonicis Cathedralium Ecclesiarum.

XIV. Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reform.* vult, ut *in omnibus Ecclesiis Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habeant annexum Ordinem Presbyterii, Diaconatus, vel Subdiaconatus*. Hinc nonnulli concludunt, vi hujus Decreti requiri ad Canonicatum Cathedralem, ut minus eam ætatem, ut infra annum possit promoveri ad Ordinem Subdiaconatus.

Verum Synodus verbis allegatis subjungit: *Episcopus autem cum consilio Capituli designet, ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque Ordo ex sacris in posterum annexus esse debeat*. Hic sat indicat Synodus, nullum Ordinem Canonicatibus annexum censeri, priusquam Episcopus distributionem, & annexionem fecerit, & consequenter antequam hæc facta sit, ætas nulla specialis a Synodo requisita videatur; quod & probat Fagnanus ad *cap. Cum in cunctis, tit. De Elect. num.* 70.

XV. Citata Regula 17. Cancellariæ declarat, *quod provisiones, aut concessiones, vel mandata de providendo de Cathedralium Ecclesiarum Canonicatibus, & præbendis, quæ pro quibusvis personis, si 14. suæ ætatis annum non compleverint, quomodolibet emanaverint, nisi eis quod illos in minore ætate recipere possint, per Sedem Apostolicam specialiter concessum fuerit, & quicumque impetrationes de Canonicatibus, & Præbendis in Collegiatis Ecclesiis (obtinuerint) si impetrantes minores 10. annis fuerint, & de hoc in impetratione hujusmodi expressa mentio non fiat, sint nullius roboris vel momenti, & habeantur pro infectis.*

XVI. Hæc regula hodie, teste Choquier, inter regulas Cancellariæ non refertur, tamen quoad ætatem Canonicorum in Gallia receptam esse, eamque hodie pro lege servari tradunt Practici, & in judicio contradictorio non semel firmatam; ac signanter anno 1616. judicatum, Clericum 14. dumtaxat annorum posse obtinere Canonicatum in Ecclesia Cathedrali, non obstante statuto Synodi Turonensis 1583. quo decernebatur, Cathedralium Ecclesiarum Canonicus, annis viginti duobus minores non debere institui, utpote nunquam observato tamquam disciplinæ hactenus in Regno receptæ, & aliarum Ecclesiarum usui contrario: Brodeau ad Louetium *Litt. E. num.* 1. Illius regulæ receptionem per Regnum Galliæ testantur quoque Acta Cleri Gallicani, *part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 2. *art.* 6. (*a*).

XVII. Quidquid sit de varia disciplina circa ætatem pro Beneficiis obtinendis necessariam, illud equidem certum, ætatem ideo requiri, ut Beneficium obtinens, functiones eidem annexas rite obire queat, & consequenter ætatem functionibus esse commensurandam.

Quare Gregorius IX. in *cap.* 35. *tit. De Præbendis*, respondens Argentinensi Episcopo, quod pueri non debeant reputari idonei, rationem hanc præmisit: *Cum illi sint in Ecclesia idonei reputandi, qui servire possunt, & volunt in Ecclesiis.*

Similiter Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* cum dixisset Dignitates in Ecclesiis præsertim Cathedralibus ad conservandam, augendamque disciplinam Ecclesiasticam fuisse institutas, meritoque qui ad eas vocantur, tales esse debere, qui suo muneri respondere possint, tamquam consequens infert: *Nemo igitur deinceps ad Dignitates quascumque, quibus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem 25. suæ ætatis annum attigerit:*

XVIII. Si igitur Beneficia aliqua requirerent eas in Ecclesia functiones, quæ per juniores Clericos rite peragi possent; immo quodammodo junioribus Clericis proprie convenirent; uti sunt minorum Ordinum functiones, quidni etiam ex mente Ecclesiæ illa Clericis in minore ætate conferri possint; modo tamen hac in parte Regulæ generales, quæ ætatem Beneficiis obtinendis præscripserunt, pro cujusque loci consuetudine observentur.

XIX. Observat Thomassinus de Disciplina Ecclesiastica *part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 45. quod primis Ecclesiæ sæculis pueri ad Beneficia promoverentur. Dum enim Episcopus pueros illos Tonsura, aut aliquo Minore Ordine insigniebat, una eos functionibus Ordinis Minoris suscepti obeundis certæ Ecclesiæ adscribebat; qua adscriptione mediante, etiam jus vivendi ex boni illius Ecclesiæ acquirebant; quod hodiernis Beneficiis respondebat.

☞ XX. Verum hodierna die alter usus invaluit. Hujusmodi Beneficia simplicia possidentes Minores Clerici, solent Beneficiorum fructibus gaudere, tametsi Beneficiorum illorum onera nulla per se exsolvant, neque Ecclesiis deserviant.

Quapropter abusus conferendi Beneficia pueris tonsuratis, onera Beneficiis annexa obire non valentibus, nullatenus justificari potest per laudatam pristinam Patrum disciplinam, qui Minores Clericos functionibus Minorum Ordinum applicabant, atque eatenus eosdem tamquam Ecclesiæ veros Ministros de proventibus ecclesiasticis participare sinebant.

XXI. Cernimus quidem hodie in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis assumi pueros Chori, quos *Chaurales* dicimus, sed hi plerasque Ordinum Minorum functiones peragunt, atque cum aliis Clericis de bonis Ecclesiasticis sustentantur.

Quod autem hi pueri Beneficia habere hodie non dicantur, inde contingit, quod secundum modernam disciplinam, Beneficia debeant esse *perpetua*, & in titulum *perpetuum* erecta, quod circa similia puerorum officia nondum contigit: tamen si erigerentur, nihil vetaret (seposita lege positiva) morigeros, & bonæ indolis, & expectationis pueros tametsi 14. annis minores, ad ea assumi.

XXII. At conferri Beneficia etiam majora ex humana quadam consideratione, & carnali affectu pueris ad munia Beneficiis annexa implenda omnino inidoneis, ac insufficientibus, abusus est legi naturali, & divinæ contrarius; neque ulla consuetudine, aut observata praxi purgandus: quem suo tempore vigentem merito exagitat, & deplorat S. Bernardus *Epist.* 42. *Scholares pueri, & impuberes adolescentuli ob sanguinis dignitatem promoventur ad Ecclesiasticas Dignitates, & de sub ferula transferuntur ad principandum Presbyteris: lætiores interim quod virgas evaserint, quam quod meruerint principatum; nec tam illis blanditur adeptum, quam adeptum magisterium.*

Hinc & interpellatus a Theobaldo Campaniæ Comite, ut sua vellet intercessione filio suo *parvulo* acquirere Ecclesiasticam Dignitatem, se excusavit hac ratione: *Nam honores, & dignitates Ecclesiasticas non ignoro deberi his, qui eas digne secundum Deum administrare velint, & possint. Epist.* 271.

XXIII. Cum tamen non sit ætas, quæ aliquem Beneficio dignum reddit, possintque subinde in minore ætate constituti tam eminentes habere qualitates, eæque circumstantiæ concurrere, ut dubitari nequeat, Ecclesiam noluisse ad hujusmodi casum præscriptas de ætate regulas extendere: dubitari etiam nequit, quin hujusmodi casu superiorum dispensatio licita esse possit.

Exemplum indultæ dispensationis occurrit apud S. Bernardum in vita S. Malachiæ, ubi narrat sanctum illum virum ante completam ætatem eo tempore requisitam ordinatum fuisse in Diaconum, & Presbyterum; *in qua ejus utraque ordinatione* (ait) *si quid præter Canonum formam processisse videtur, ut vere videtur, donandum tum zelo ordinantis, tum meritis ordinati.*

XXIV. Deinde hoc insigni monito concludit: *Ego vero istud nec in Sancto redarguendum; nec usurpandum consulo ei, qui sanctus non fuerit.*

Sane qui proprio motu non ante ætatem a Canonibus præscriptam ad ministeria Ecclesiastica festinat, verendum, ne non satis onera ministeriis hisce annexa apprehendat: nec sufficienter advertat, quam periculosum sit citra legitimam vocationem in munia Ecclesiæ intrare; aut certe tempus vocationis prævenire; uti timendum est, dum contra Ecclesiæ præscriptum ante ætatem legitimam ad Ordines: vel ad ministeria Ecclesiastica prorumpunt, verendumque ne similes festini Ministri, non tam a Christo, quam a propria ambitione, aut interesse, aliave humana consideratione trahantur.

XXV. Interim dispensatio super ætate, sive ad Ordines, sive ad Beneficia, etiam simplicia a solo Pontifice hodie conceditur; dispensatioque Episcopi esset nulla; uti post Barbosam, aliosque testatur Pyrrhus Corradus in Praxi Dispensat. *lib.* 4. *cap.* 1.

Monet præterea Corradus ibidem *cap.* 2. quod hæc dispensatio nunquam, aut raro concedatur alicui in minori ætate constituto: ita ut, non obstante defectu ætatis possit Beneficium vacaturum obtinere ab Ordinario: sed cum vacat Beneficium, debet a Papa Beneficii provisio peti cum dispensatione super ætate: *ratione cujus provisionis solvuntur jura Cameræ Apostolicæ consueta: unde si Beneficii hujusmodi fructus excedant valorem 24. ducatorum auri de Camera, solvenda erit etiam annata Annatistis, perinde ac si Beneficii hujusmodi collatio spectaret simpliciter ad Papam. Non enim poterit hoc casu Beneficium conferri per Ordinarium, & dispensatio peti ad partem a Papa; sed utrumque scilicet, & provisionem, & dispensationem unico contextu, unica supplicatione, & unica Bulla conceditur ab ipso Papa.*

☞ XXVI. Quo tempore, aut quo titulo dispensatio super ætate ad Beneficia fuerit Papæ reservata, nec apud Barbosam, nec apud alios, qui de hac reservatione, & praxi testantur, legitur.

Hoc certum est, primis ut minus decem sæculis notam haud fuisse eam reservationem, neque ullum extat in Historiis, aut Cano-

(a) In Galliis Regia Declaratio, quæ 13. Januarii data est 1740. statuit irritam nominationem, vel possessionem respectu Beneficiorum, quibus cura animarum annexa est, nisi nominati vel possessores annum 25. completum attigerint.

Canonibus recursus ad Romanum Pontificem pro obtinenda hac dispensatione exemplum, neque ullum alicujus Generalis Concilii, aut Ecclesiæ Decretum legitur, quo hæc dispensatio ad Pontificem fuerit delata; ut vix dubium sit, quin labentibus sæculis, hæc reservatio, prout pleræque similes reservationes, invaluerit, postquam invaluit, opinio quorumdam Canonistarum, Episcopos quidem Decretis Pontificum, & Conciliorum, necnon omnibus, quæ in Decretalibus continentur; & jus commune constituunt, ita constringi, & ligari, ut a præscripto eorum ipsis nefas esset recedere, nisi hæc dispensandi auctoritas ipsi speciali titulo indulta probetur: at Romanum Pontificem, hisce Decretis nequaquam ligari; sed ei plenam esse super his dispensandi auctoritatem, uti in decursu hujus operis sæpius notatum fuit.

Si vera & sincera sit relatio Pyrrhi Corradi de praxi Curiæ Romanæ in expedienda dispensatione super ætate, ut scilicet hæc non soleat expediri, nisi una petatur Beneficii vacantis *provisio* a Papa: quodque hæc per Papam simul cum dispensatione super ætate concedatur, ac si Beneficii Provisio ad Papam spectaret, uti superius *num:* 25. refertur, non videtur in alium finem a Curialibus inducta hæc praxis, quam ut annatas, aliaque jura in provisione Beneficiorum solvi consueta, postulantes hanc dispensationem, solvere cogantur.

Si enim justa sit causa dispensandi super ætate, quidni Provisio ab Ordinario Collatore obtenta sufficiat? Quandoquidem ipse Orator post impetratam dispensationem super defectu ætatis capax sit, ut sibi ab Ordinario Beneficium conferatur: supponitur enim nullum ei præter defectum ætatis, canonicum impedimentum obstitisse, quominus Beneficii obtinendi esset capax.

Et revera hunc esse Curiæ Romanæ in hac praxi præcipuum scopum, non obscure innuit Pyrrhus Corradus, speciatim annotans, quod in hac Provisione solvantur jura *Cameræ Apostolicæ*, ac si Provisio Beneficii spectaret simpliciter ad Pontificem.

CAPUT II.

De Ordine Beneficiis annexo.

1 *Primis sæculis nihil de Ordine Beneficiis annexo statutum, & quare?*
2 *Quando, & quare id statutum?*
3 *Ordo aliquando* actu, *aliquando* aptitudine *annexus.*
4 *Ex fundatione dignoscendum utro modo sit annexus.*
5 *Si verba fundationis, quæ Ordinem requirunt respiciant actum* provisionis, *censetur* actu *annexus.*
6 *Idque, sive affirmative, sive negative, sint expresa.*
7 *Dum verba fundationis tantum respiciunt* functiones *obeundas, censetur annexus* potentia.
8 *Si fundatio velit, ut Capellanus* per se *Missam celebret, est Sacerdotalis, sed* aptitudine.
9 *Jure communi inspecto, Cappellania, cui annexum est onus celebrandi Missas, est* Sacerdotalis.
10 *Quando & quare hujusmodi Cappellaniæ a residentia absolutæ?*
11 *Non videtur indifferens per quos Missæ celebrentur.*
12 *Generali consuetudine similes Cappellaniæ a residentia, & obligatione suscipiendi sacros Ordines exemptæ.*
13 *Hodie Cappellania cum onere Missarum non est Sacerdotalis.*
14 *Nisi secus in fundatione sit expressum.*
15 *Decretum Synodi Tridentinæ obligans Cappellanos ad* personalem *officii persolutionem.*
16 *An vi hujus Decreti Cappellania cum onere Missarum sit Sacerdotalis, & residentiæ obnoxia?*
17 *Cappellania cum onere interessendi Divinis est obnoxia residentiæ.*
18 *Missarum privatarum celebratio per substitutum cur fieri possit?*
19 *Utrum possessor simplicis Beneficii, onus ei annexum per se non adimplens, jure possit recipere partem proventuum?*
20 *Ordo Dignitatibus, & Beneficiis Parochialibus quomodo annexus?*
21 *Canonicatibus Ecclesiarum Cathedralium qualiter annexus?*

I. UTi super ætate ad Beneficia requisita primis Ecclesiæ sæculis nihil statutum reperitur, eo quod Beneficiorum collatione ipsi Ordinationi conjuncta, ætas Ordinibus præfixa, Beneficiis quoque eadem præfixa censeretur; eadem ratione de certo Ordine ad Beneficia requisito, aut iis annectendo mentio non occurrit; nisi postquam Beneficiorum provisio ab Ordinum collatione separata fuit.

II. Dum enim hæc separatio invaluit, cœperunt Beneficia conferri, Ordinibus ad functiones Beneficiorum obeundas necessariis, nondum initiatis; qui proventibus, & honoribus, prærogativisque temporalibus contenti, Ordines suscipere negligebant; functiones, quæ Ordinem requirebant, aliis committentes.

Hinc tandem prodiere tot Conciliorum Decreta, Beneficiis Ordinem majorem, aut minorem, pro cujusque Beneficii conditione, annectentia; nec non ipsos Beneficiatos urgentia ad *personalem* functionem, quæ ipsis Beneficiis sunt propriæ, persolutionem: eoque pacto indirecte urgebantur hujusmodi Beneficiati ad Ordinum susceptionem, sine quibus functiones illas *personaliter* sive *per se* persolvere non poterant.

III. Porro spectata moderna disciplina, Ordo interdum dicitur Beneficio annexus *actu* aliquando *habitu* vel *potentia*.

Priori modo censetur annexus, quando Ordo requiritur tempore collationis, seu provisionis Beneficii: ita ut non possit quis de simili Beneficio provideri, nisi *actualiter* Ordine illo sit insignitus.

Posteriori modo dicitur Ordo Beneficio annexus, quando non requiritur quidem, ut quis habeat Ordinem Beneficio annexum tempore collationis, sed in ea sit ætate constitutus, ut infra tempus a jure præscriptum, Ordinem suscipere valeat.

IV. Ut autem sciatur, num Ordo sit *actu*, an vero duntaxat *aptitudine* Beneficio annexus, præcipue attendenda sunt verba fundationis: ex verbis enim fundationis maxime annexionis diversitas dignoscenda est.

V. Si enim verba fundationis dicant, præsentandum, aut instituendum esse, qui *actualiter* sit hoc illove Ordine insignitus, indubitatum est, Ordinem illum *actu* Beneficio esse annexum; nec posse ad illud præsentari, aut in eo institui, nisi *actu* eo Ordine insignitum.

Ubi autem verba fundationis non quidem addunt particulam *actualiter*; sed tamen verba fundationis, quibus Ordo exprimitur, respiciunt ex necessitate ipsum *actum præsentationis*, institutionis; Ordinem *actu* esse annexum: eoque casu requiri, ut præsentandus, aut instituendus, tempore præsentationis, institutionis, aut collationis, sit *actu* ordinatus; nec sufficere, ut in ea sit ætate, ut infra tempus a jure præscriptum ordinari queat.

Unde si in fundatione cautum sit, ut *instituatur Sacerdos*, qui Missam per hebdomadam celebret, tunc nisi sit Sacerdos tempore collationis, & institutionis, non valebit collatio, vel institutio, ait Rebuffus in *Praxi Benef. part.* 1. *tit. Requisita ad collationem, num.* 35. nam qualitas adjuncta verbo intelligitur secundum tempus verbi, idest, in ipso actus initio.

VI. Neque refert, utrum verba fundationis concepta fuerint affirmative, puta, *præsentetur*, vel *instituatur* Sacerdos; an vero negative, puta, *non præsentetur*, vel *non instituatur*, *nisi* Sacerdos; cum æque per priorem, quam posteriorem formulam requisierit Fundator præsentari, aut institui Sacerdotem: qui autem *actu* Ordinem non suscipit; sed tantum *aptus*, ut infra tempus aliquod eum suscipiat, revera non est Sacerdos; & per consequens, verum non est, quod juxta verba fundationis præsentetur, aut instituatur Sacerdos, aut *non nisi* Sacerdos.

VII. Si vero verba fundationis Beneficii non respiciant ipsum actum præsentationis, collationis, vel institutionis, sed illius prosecutionem, sive functiones, quas Beneficiatus post obtentum Beneficium obire jubetur, *annexio* Ordinis censetur facta respectu aptitudinis; nec requiritur Ordo *actu* tempore præsentationis, collationis, vel institutionis, sed satis est, ut is, cui de Beneficio providetur, sit in ea ætate, ut infra tempus a jure constitutum eum Ordinem suscipiat. Has regulas probat Garzias *De Benef. part.* 7. *cap.* 1. *num.* 57. quas novissime tuetur Fagnanus ad *cap. Ut Abbates, tit. de Ætate, & qualitate ordinand. num.* 54. eamque esse communem Rotæ theoricam, ac sæpius a Sacra Congregatione probatam asserit.

VIII. Itaque si fundatio Cappellaniæ habeat, ut Cappellanus *per se* Missam celebret, censebitur quidem Cappellania *Sacerdotalis*, non *actu*, sed *aptitudine*: eo quod verba non respiciant actum provisionis, seu functionem præstandam a Cappellano, obtenta Cappellania. Idem erit, si dictum sit, Cappellanum teneri ad continuam & personalem residentiam in Ecclesia, atque ibidem Missam dicere: erit Sacerdotalis ob adjectam obligationem *personaliter residendi*, aut obligationem *pro se* celebrandi, sed tantum *aptitudine*; quia verba Ordinem requirentia tantum respiciunt functiones, & onera Cappellaniæ. Ita resolvisse Sac. Congregationem ibidem refert Fagnanus *num.* 52.

IX. In fundatione Cappellaniarum frequenter cautum reperitur, Cappellanum teneri ad celebrationem unius vel plurium Missarum per hebdomadam pro anima Fundatoris, nulla de *residentia*, aut de persolutione *personali* facta speciali mentione, quo casu dubitatur, num hujusmodi Cappellania ob onus celebrandi Missas annexum reputanda sit *Sacerdotalis* saltem *aptitudine*; idest, an providendus de simili Cappellania debeat tempore *provisionis* esse in ea saltem ætate, ut infra tempus a lege præscriptum ad Sacerdotium possit promoveri.

Inspecta natura & conditione Beneficiorum, ex dispositione Canonum, & Juris communis, dicendum esset, hujusmodi Cappellanias esse Sacerdotales, saltem *aptitudine*.

Cum enim ex præscripto Canonum, & Juris communis Beneficium detur propter officium, & qui Beneficium obtinet, debeat officium annexum persolvere: ideoque omne Beneficium eodem jure residentiam requirat, consequens apparet, quod obtinens hujusmodi Beneficium teneatur ad Sacerdotium promoveri, eo quod sine Sacerdotio non queat *officio*, scilicet *celebrandi Missas*, Beneficio annexo, satisfacere.

X. Verum cum hæ Cappellaniæ viderentur onus celebrandi Missas duntaxat annexum habere, sensim consuetudine inductum fuit, ut hæ Cappellaniæ a residentia absolverentur, quemadmodum titulo præcedenti *cap.* 4. notatum fuit.

Hoc vero demum invaluisse verisimile est, postquam creditum fuit, nihil aut parum interesse quis Missam celebret; sed totum fructum Sacrificii a Christo tamquam primario offerente & Hostia oblata provenire.

Hac enim persuasione semel recepta; sine difficultate indultum fuit, ut Sacerdotes hujusmodi Missarum onere gravati, aliis Missas celebrandas committerent: creditumque, intentioni Fundatorum abunde satisfieri, modo Missarum præscriptus numerus exacte persolveretur.

XI. Verum cum indubitatum sit, pietatem, ac devotionem Sacerdotis non parum conferre, ut fructus *abundantior* Sacrificii obtineatur; plurimumque interesse, an malus, an bonus Sacerdos Missam celebret; merito sane dubitari posset, an ea fuerit Fundatorum intentio, ut hæc Missarum celebratio per quemcumque indifferenter Sacerdotem, quantumvis mercenarium, persolvatur;

immo non raro viliores, proh dolor! quærantur, ut minori honorario defungi queant.

XII. Quidquid sit, generali quasi consuetudine introductum est, ut Missarum celebratio Cappellaniæ annexa, aliis delegari queat. Hinc ulterius invaluit, has Cappellanias ratione hujusmodi oneris Missarum non esse Sacerdotales; sed simplicibus Beneficiis solam Tonsuram Clericalem requirentibus, annumerari: nisi speciatim & expresse fundatio, vel statutum, aut specialis consuetudo contrarium exprimant & requirant; quemadmodum late deducit Garzias De Benef. *part. 7. cap. 1. num. 75.*

XIII. Et *num.* 88. refert resolutum per Rotam, quod Cappellania non requirat residentiam, nisi Fundator jusserit, *quod Cappellanus per se ipsum inservire teneatur, quia ex generali consuetudine Beneficia simplicia personalem residentiam non requirunt, & licet id non procedat, ubi liquido constat de particulari consuetudine in contrarium, tamen ad eam probandam non sufficit probare prædecessores resedisse, & per seipsos inservisse, cum simus in materia facultativa; sed quod id fecerint coacte, & non voluntarie. Quod satis difficile erit.*

Eamdem sententiam probat quoque Fagnanus loco citato; atque frequenter a Sacra Congregatione responsum fuisse, Cappellanias fundatas sub onere Missarum, vel ut Cappellanus Missas celebret, fundatas non esse Sacerdotales; ipsumque Cappellanum Beneficii onere defungi, si per alium Missæ celebrentur.

XIV. Prædicta autem procedunt, nisi in fundatione secus caveatur, ac sufficienter exprimatur. Unde petenti Episcopo Aquilano, an Capellania de jure patronatus laicorum posset conferri ei, qui non est ejus ætatis, ut intra annum ad Ordines *promoveri possit, onera subiturus, quæ dictæ Cappellaniæ sunt annexa, juxta cap. 4. vers. Ii vero Sess. 22. S. Congregatio censuit, non posse conferri, si ei injunctum sit onus dicendi Missas personaliter, vel Evangelium, vel Epistolam cantandi, vel in fundatione dictum fuerit, ut obtinens esset Sacerdos, vel Diaconus, vel Subdiaconus.*

Non requiritur autem, ut hoc in fundatione *expresse* exprimatur: sed satis est, ut id verbis æquipollentibus statutum fuerit; quemadmodum post Garziam monet Fagnanus *num.* 76. idque pluribus exemplis, & S. Congregationis resolutionibus confirmans.

XV. Hactenus dictis de Cappellaniis celebratione Missarum gravatis, & tamen Ordinem Sacerdotalem nec *actu*, nec *aptitudine* requirentibus, repugnare videtur Synodus Tridentina, *Sess.* 22. *cap. 4. De Reformat.* decernens, *ut ii qui Dignitates, personatus, officia, Præbendas, portiones, ac quælibet alia Beneficia in dictis Ecclesiis obtinent, aut imposterum obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa, videlicet, ut alii Missas, alii Evangelium, alii Epistolas dicant, seu cantent: quicumque ii privilegio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate sint insigniti, teneantur, justo impedimento cessante, infra annum Ordines suscipere requisitos: alioquin pœnas incurrant, juxta Constitutionem Concilii Viennensis, quæ incipit*, Ut ii qui; quam *præsenti Decreto innovat. Cogantque Episcopi eos diebus statutis dictos Ordines per se ipsos exercere, ac cætera omnia officia, quæ debent in cultu divino præstare, sub eisdem & aliis, etiam gravioribus pœnis, arbitrio eorum imponendis.*

Si ergo Cappellaniæ in hisce Ecclesiis fundatæ sint cum onere *Missarum*, videntur vi hujus Decreti teneri earum possessores ea *per se* præstare; & consequenter cogi posse ad Ordinem suscipiendum, sine quo ea præstare nequeunt.

XVI. In primis admittit Fagnanus *num.* 80. quod qui obtinet Cappellaniam *Sacerdotalem* in Ecclesia Cathedrali, aut Collegiata, teneatur *per se* officium præstare conformiter ad hoc Decretum.

At si Cappellania sit simpliciter fundata in tali Ecclesia sub onere celebrandi per hebdomandam aliquas Missas pro anima Fundatoris, negat Fagnanus, eam propterea esse *Sacerdotalem*, aut Cappellanum vi prædicti Decreti teneri celebrare *per se*; creditque hoc Decretum esse intelligendum de publicis Officiis divinis; id est, officiis Chori; atque per *Missas* ibidem intelligi *Missas Conventuales*, quæ partem divini officii choralis constituunt: non autem Missas *privatas*, quarum celebratione hujusmodi Cappellaniæ gravatæ censentur.

XVII. Hinc concludit, Cappellanias in Cathedrali, aut Collegiata Ecclesia fundatas cum onere interessendi divinis officiis, requirere *personalem* residentiam: eo quod conformiter ad hoc Decretum, ac insuper Decretum ejusdem Synodi *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* omnes Divina *per se*, & non per substitutos compellantur obire.

Probat ulterius ibidem Fagnanus, quod Cappellania fundata in Ecclesia Cathedrali, aut Collegiata cum onere *deserviendi in Divinis*, requirat *personalem* residentiam; eo quod verba *deservire in divinis* hic posita videantur significare *servitium* Chori, quod in hujusmodi Ecclesiis venit nomine *divini officii*, sive *Divinorum*: qui autem tenetur ad *Officium Chori*, tenetur illud *per se*, non per substitutum persolvere.

Notat quoque Garzias De Benef. *part. 7. cap. 1. numer.* 89. quod *Cappellaniæ habeant residentiam* personalem, *quando ultra Missarum celebrationem habent onus adjuvandi Curatum incantando, & aliis similibus.*

XVIII. Igitur videtur, quod sola celebratio Missarum, præsertim *privatarum*, aut *votivarum* quæ ad publicum & solemne Officium Ecclesiæ non pertinent, id speciale habeat, quod per *Substitutum* persolvi queat; nisi in fundatione aliter ordinatum fuerit: quod indubie non Canonum, aut Patrum auctoritate, sed forsam ex viliori de harum Missarum celebratione idea sensim consuetudine introductum est: circa quam consuetudinem quid fieri expediat, pro temporum, & locorum variis circumstantiis Superiores, ac præcipue Episcopi expendere debent. Illud saltem in primis curandum, ut hæc Missarum officia ea, qua par est reverentia, & devotione peragantur; nec mercenariis, & vilibus Sacerdotibus, per quos ipsum Sacrificium profanetur; & in vilipendium adducatur, committantur.

☞ XIX. Cum tamen ea soleat esse Fundatorum intentio, ut proventus in fundatione assignati cedant ei, qui officium a Fundatore præscriptum adimplet: juxta illud: *Beneficium datur propter Officium*, non apparet sat conforme menti Fundatoris, ut hi, qui nullum plane officium præstant, proventibus, & quidem plerumque pro majore parte fundationis, gaudeant.

Si appareant proventus abundantiores, quam requirunt onera in fundatione expressa, conformius videretur & menti Ecclesiæ, & fundatorum, ut his Beneficiis aliqua onera per Beneficiatos ad utilitatem Ecclesiæ exolvenda imponerentur, quam quod major proventuum pars cedat nullum officium præstanti. ☜

XX. Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *cap. Cum cunctis §. Inferiora tit. de Elect. statuit, ut si assumptus in Archidiaconum, in Diaconum, & Decanus, & reliqui admoniti, non fuerint, præfixo a Canonibus tempore, in Presbyteros ordinati, ab isto removeantur officio; & aliis conferatur.*

Ex hoc Decreto unanimi consensu concludunt Doctores, Archidiaconatui, & Decanatui, aliisque Beneficiis ibidem nominatis Ordinem esse annexum; sed *aptitudine* duntaxat: ut scilicet assumptus ad tale Beneficium, eum assumere intra tempus a Canonibus præfixum teneatur. Quod vero sit illud tempus, dicetur capite sequenti.

XXI. Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *cap.* 12. *De Reformat.* vult, ut *in omnibus Ecclesiis Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habeant annexum Ordinem Presbyterii, Diaconatus, vel Subdiaconatus; Episcopus autem cum consilio Capituli designet ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque Ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat; ita tamen, ut dimidia saltem pars Presbyteri sint, cæteri vero Diaconi, aut Subdiaconi; ubi vero consuetudo laudabilior habet, ut plures vel omnes sint Presbyteri, omnino observetur.*

Quamvis Synodus velit, omnibus Canonicatibus Cathedralibus annecti Ordinem sacrum, ut minimum Subdiaconatus; tamen quamdiu Episcopus annexionem non fecerit, non videtur quod Canonicatus hi aliquem Ordinem annexum habeant ex sola Synodi dispositione; quemadmodum supra de annexione Præbendæ Lectori Theologiæ notavimus, *Tom. I. part. 1. tit. 11. cap. 6.*

Si autem Episcopus vi hujus Decreti Ordines annexuerit, tantum videbuntur annexi *aptitudine*; id est, quod assumendi ad Canonicatus debeant esse in ea ætate ut infra tempus præscriptum ad Ordinem annexum promoveri queant: uti satis aperte indicat Synodus, *Sess.* 22. *cap.* 4. *De Reformat.*

CAPUT III.

Intra quod tempus Ordo Beneficio annexus suscipiendus, & quæ pœna non suscepti?

1 *Ordo* actu *annexus requiritur tempore provisionis.*
2 *Ordo annexus* aptitudine, *debet suscipi tempore a jure definito; ni aliud habeat fundatio: aut consuetudo, vel statutum.*
3 *Concilium Lateranense dixit suscipiendum intra tempus a Canonibus præfixum.*
4 *Tempus illud est unius anni.*
5 *Synodus Tridentina Canonicos, & Cappellanos in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis obligat ad suscipiendos Ordines annexos* intra annum.
6 *Annus ille currit a tempore* pacifice *possessionis.*
7 *Quando possessio est litigiosa, non currit.*
8 *Non promotus intra annum debet probare Beneficium fuisse litigiosum.*
9 *Annus currit etiamsi fructibus Beneficii non gaudeat.*
10 *Hodie in Gallia datur Proviso* biennium *ad Ordinem suscipiendum; & quare?*
11 *Promovendus ad Beneficium Parochiale hodie non debet* actu *ullo Ordine esse insignitus.*
12 *Ratio hujus disciplinæ.*
13 *Non promotus intra tempus*, ipso jure *privatur Beneficio Parochiali: nec illud ei iterato conferri potest.*
14 *Non obtinet hæc pœna in obtinente Collegiatam, quæ simul est Parochialis Ecclesia.*
15 *Obtinens Dignitatem etiam curatam, non privatur* ipso jure *ob non promotionem ad Ordinem.*
16 *Beneficium Parochiale ob non promotionem vacat, & alteri potest conferri.*
17 *Ut non promotus dejiciatur ex possessione, debet prius citari, & audiri, & quare?*
18 *Quæ sit praxis in Gallia?*
19 *Non promotus ad Ordinem tenetur ad restitutionem fructuum, si animo non recipiendi Ordinem, Beneficium Parochiale acceperit.*
20 *Id quoque in aliis Beneficiis habet.*
21 *Qui sciens sic contulit, etiam restitutioni obnoxius est.*
22 *Ordinem intra tempus suscipiendo a restitutione liberatur, licet animo non suscipiendi, Beneficium acceptaverit.*
23 *Quomodo obtinentes Beneficia non Parochialia ad suscipiendum Ordinem annexum cogendi?*
24 *Qualiter Episcopus dispensare possit in susceptione Sacerdotii cum obtinente Beneficium Parochiale?*
25 *Quid circa non promotionem ad Ordines, habeant privilegia, & usus Universitatis Lovaniensis?*

I. ORDO vel annexus est Beneficio *actu*, vel duntaxat *aptitudine*, juxta distinctionem traditam capite præcedenti,

Si

Si priori modo annexus sit, requiritur indubie, ut tempore *provisionis* seu institutionis habeat Ordinem annexum, alias provisio erit nulla ob defectum qualitatis in Proviso requisitæ.

II. Major est difficultas, quando Ordo annexus est Beneficio *aptitudine*; sive quando providendus de Beneficio non debet *actu* esse Ordine annexo insignitus; sed sufficit intra certum tempus ad Ordinem promoveri. Si ex fundatione, aut statuto, aut consuetudine speciali ipsius Ecclesiæ tempus illud determinatum non sit, indubie ad tempus jure communi determinatum reccurendum est.

III. Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *cap. 7. tit. de Elect.* postquam statuit, ut Decanatum, Archidiaconatum, & alia, quæ curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec Parochialis Ecclesiæ regimen, nisi qui jam 25. annum ætatis attigerit, subjungit: *Cum autem assumptas fuerit, si Archidianus in Decanum, & Decanus & reliqui admoniti, non fuerint, præfixo a Canonibus tempore in Presbyteros ordinari, & ab illo removeantur officio, & aliis conferatur, qui velint & possint illud convenienter adimplere.*

IV. Quod sit tempus a Canonibus præfixum. Concilium non expressit; at posteriores Constitutiones id de annali intellexisse videntur; ut scilicet ad Ordinem annexum infra annum promoveri debeant.

Concilium Lugdunense sub Gregorio X. intelligens Canonum ab Alexandro III. editum circa susceptionem Sacerdotii per eum, qui ad regimen Parochalis Ecclesiæ est promotus, negligi, eumdem renovans, una declarat, quod sit tempus a Canonibus præfixum, dicens: *Et intra annum a sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad Sacerdotium promoveri*, Cap. 4. De Elect. in VI.

Huic Decreto conforme est, quod sub nomine Concilii Viennensis decernitur in *Clement. 2. De ætate, & qualitate Ordinand.* ut ii, qui Dignitates, personatus, Officia, vel Præbendas, quibus certi Ordines sunt annexi, pacifice nunc obtinent in Cathedralibus, vel Collegiatis Sæcularibus, vel Regularibus Ecclesiis, vel obtinuerint in futurum, ad eiusmodi Ordines se promoveri faciant *intra annum* sub pœnis ibidem expressis.

V. Synodus Tridentina *Sess. 22. cap. 4. De Reformat. vult, ut ii, qui Dignitates Personatus, Officia, Præbendas, Portiones, ac quælibet alia Beneficia in dictis Ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt: quibus onera varia sunt annexa, videlicet, ut alii Missas ..... dicant, seu cantent: quocumque ii privilegio, exemptione, prærogativa, generis nobilitate sint insigniti, teneantur, justo impedimento cessante, infra annum Ordines suscipere requisitos: alioquim pœnas incurrant juxta Constitutionem Concilii Viennensis, quæ incipit, Ut ii qui; quam præsenti Decreto innovat.*

Hoc Decretum absolute decernere, ut similia Beneficia obtinentes teneantur *infra annum* Ordines requisitos suscipere, notat Fagnanus *ad cap. Cum in cunctis tit. De Elect. n. 63.* atque eatenus Concilium Tridentinum dictam Clementinam declarasse; quæ non ita clare, & præcise adstringebat obtinentes huiusmodi Beneficia ad Ordines suscipiendos; sed tantummodo quamdiu non promovebantur, privabat voce *activa* in Capitulo, & dimidia parte distributionum.

Bonifacius VIII. cuidam super interpretatione citati Decreti Concilii Lugdunensis respondens, ait: *Annus autem hujusmodi, qui a tempore illo incepit, quo ipsius Ecclesiæ regimen commissum tibi extitit, & possessionem ejus pacificam habuisti; vel per te stetit quominus haberes eamdem, tibi non currit, si promoveri justo impedimento detentus intra tempus hujusmodi nequivisti*, Cap. 35 De Elect. in VI.

VI. Ex hac Decretali habetur, quod annus ille non currat simpliciter a tempore commissi regiminis, sed a tempore quo illius possessionem *pacificam* habuit, aut per eum stetis quominus haberet.

VII. Unde si litigiosa esset possessio Beneficii, pendente lite, & quamdiu per ipsum Promotum non stat, quominus pacificus illius sit possessor, annus non currit.

VIII. Beneficium autem fuisse litigiosum probare debet *non promotus*; uti notat Rebuffus in Praxi Benef. *part. 2. tit. De non promotis intra annum, &c. nu. 41.* qui dein *num. 42.* addit: *Cujus prætextu vidi multas impetrari Parochiales, quia possidens lites sibi fingebat, sed ante Deum, cui omnia sunt aperta, iste qui fingit litem, satis est privatus, nec aliquem habet titulum, ideoque recipiendo fructus est prædo, & fur, & falsarius; quod falso nomen Curati sibi vindicat, & adscribit, cum non sit: quamobrem tenebitur ad restitutionem fructuum, ut quos ex re non sua, cum sit privatus, accipit, & mala fide: alioqui non dimittitur nisi restituatur ablatum.*

IX. Sed quid? si obtinens Parochiale Beneficium non reciperet fructus primi anni propter jus deportus, ut vocant Galli? Nihilominus tenebitur promoveri, ait Rebuffus ibidem *num. 11.* alioquin erit privatus anno elapso: tum quia grex est eidem commissus, & habet pacificam possessionem Curæ, ac liberum exercitium animarum.

X. Notat quoque Rebuffus *nu. 45. quod postquam annus iste computatur a die* pacificæ *possessionis* adeptæ, *& in hoc Regno Galliæ*, pacificam *possessionem quis non dicitur habere ante annum; ob id post annum pacificæ possessionis* alterum *habet annum ad promovendum, & ita declaravit Senatus Parisiensis anno 1547. in mense Februario. Deinde monet istam declarationem apprime utilem, & hodie communem in dicta Curia.*

XI. Porro cum promotus ad Parochiale Beneficium teneatur intra annum a die pacificæ possessionis ad Sacerdotium promoveri, videbatur nullus posse ad simile Beneficium Parochiale assumi, nisi saltem in Ordinem Subdiaconatus esset constitutus; cum alias juxta sacros Canones ob interstitia inter Ordines servanda, nequidem intra biennium Sacerdotio insigniri posset, quod & non obscure supponit, *cap. 5. tit. de Ætate, & qualitate Ordinand.* Nihilominus tradit Rebuffus in Praxi Benef. *part. 1. tit. Requisita ad collationem, n. 33.* quod Beneficia etiam Curata quis possit habere, etiamsi primam tantum habeat Tonsuram. Et licet Fagnanus dicat opinionem Rebuffi non esse conformem citato *cap. 5.* nihilominus fatetur, quod secundum opinionem Rebuffi in *practica* servetur; *Nam (ait) Parochiales etiam conferuntur Clericis primæ Tonsuræ* (a). *Et sacra Congregatio Concilii alias consulta, an Matrimonium contractum coram Parocho adhuc intra annum ad sacros Ordines non promoto, sed prima tantum Tonsura initiato, sit validum? respondit esse validam. Quam sententiam Clemens VIII. ad se relatam approbavit.* Hæc Fagnanus ad *cap. Præterea tit. De Ætate, & Qualitate Ordinand. nu. 8.*

XII. Cum enim Ecclesia optet, ut promotio ad sacros Ordines potius fiat titulo Beneficii, quam titulo Patrimonii, haud difficulter permittit, ut Beneficium etiam ante Ordinem sacrum susceptum Clerico conferatur, & super interstitiis dispensetur, si Ordinum accelerationem ipsum Beneficium requirat; ita quidem, ut ea de causa permittat quoque Capitulo, Sede vacante, intra annum a die vacationis Litteras dimissoriales concedere; uti supra *Tom. I. part. 1. tit. 9. cap. 2.*

XIII. Si obtinens Beneficium Parochiale intra annum a die pacificæ possessionis adeptæ ad Sacerdotium promotus non fuerit, auctoritate Constitutionis Concilii Lugdunensis in allegato *cap. Licet Canon. Ecclesia sibi commissa est privatus, nulla etiam præmissa monitione*. Additque Bonifacius VIII. in *cap. Commissa de Elet. in VI.* quod nec ipsi non promoto ullatenus ea vice iterato poterit conferri.

XIV. Idem tamen Bonifacius in *cap. Statutam eod. tit. in VI* declaravit Constitutionem Gregorii X in Concilio Lugdunensi editam de *privatione* Ecclesiæ Parochialis commissæ, ob non promotionem ad Sacerdotium, *ad Collegiatas Ecclesias, etiamsi alias Parochiales extiterint, & assumptos ad earum regimen non extendi: sed antiqua jura servari potius debere in iisdem.*

Antiqua jura, quorum hic meminit Bonifacius, sunt ea, quæ habentur in *cap. 7. tit. de Elect.* ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III. quibus quidem præcipitur, ut Beneficia, aut Dignitates cum cura animarum obtinentes, tempore a Canonibus præfixo promoveantur, & in Presbyteros ordinentur: *sed* pœna *privationis ipso jure* in non obedientes non adjicitur; quæ demum decreta fuit pro Concilium Lugdunense sub Gregorio X. contra obtinentes *Parochiale* Beneficium: quæ Constitutio cum *pœnalis* sit, restringenda apparuit Bonifacio VIII. ad Beneficia, quæ proprie & *simpliciter* sunt *Parochialia*.

XV. Hinc ulterius concludit Rebuffus *tit. de non promotis*, non habeat locum in Decanatibus, Præpositturis, & Archidiaconatibus: *Ideo qui possidet Præpositurum in Ecclesia Collegiata (ait) sine promotione per annum, non tamen est privatus, nisi fuerit monitus: quia non est Parochialis* simpliciter, *de qua* cap. Licet Canon: *licet æquum bonum esset, ut per Concilium, vel per Papam hoc statueretur, & hoc ad servitium tenderet.* Hæc ille *nu. 30.* qui & *num. 60.* monet, non procedere etiam in Ecclesia Curata non Parochiali.

XVI. Itaque obtinens Beneficium Parochiale, & intra annum a die adeptæ pacificæ possessionis, non promotus fuit ad Sacerdotium, cessante legitimo impedimento, ipse jure Beneficio est privatus, neque amplius titulum possidendi habet, potestque per non promotionem tamquam vacans impetrari & conferri, ait Rebuffus loco citato *num. 1.*

XVII. Recte tamen monet ibidem Rebuffus, quod priusquam provisus de Parochiali Bonifacio amovetur de possessione, debeat citari & audiri; non quidem, ut *privetur*; sed ut sciatur, an sit *privatus*: quia potuit subesse legitimum impedimentum non promotionis quod consequenter eum a pœna privationis eximere potuit; conformiter ad *cap. Licet Episcopus de Præbendis in VI.*

XVII. In Gallia, teste Rebuffo ibidem *nu. 50. hodie post annum conferunt Ordinarii, & facta ab illis collatione, vel data provisione a Papa, impetrantur litteræ in causa novitatis directæ Judici Regio, coram quo impetrans dicit se canonicæ Beneficium assecutum, & esse in possessione Beneficii, quod vacat per non promotionem talis, &c. nisi impedimentum probet adversarius, vel promotionem aut dispensationem, adjudicabitur impetranti possessio saltem per recredentiam, & sic servatur in forensi judicio.* Subjungit Rebuffus *num. 51.: sed ante adjudicationem, uno finito termino, dari poterit alius ad probandum dictum impedimentum, quia de gravi agitur præjudicio; ut contendit decis. 177. Ægidius.*

De eadem praxi testatur quoque Tournetius in sua collectione Arrestorum, *litt V. num. 2.* eamque in judicio contradictorio aliquando confirmatam fuisse refert.

XIX. Cum ob non promotionem ad Sacerdotium intra annum, jure

(a) Altera hodie in Galliis observari debet Jurisprudentia; Etenim de Parœciis, cæterisque Beneficiis, quibus animarum Cura annexa est, hæc decrevit Galliarum Rex Ludovicus XV. in Declaratione, quam Versaliis dedit 13. Januarii 1742. his verbis: *Voulons & nous plait, que nul Ecclesiastique ne puisse être pourvu dorénavant, d'une Cure ou autre Benefice à charge d'ames, soit sur la présentation des Patrons, soit en vertu de ses dégrés, soit à quelqu'autre titre, ou par quelque Collateur que ce soit, s'il n'est actuellement dans l'Ordre de Prêtrise, & s'il n'a atteint l'age de 25. ans accomplis; faute de quoi, voulons, que sans avoir égard aux provisions obtenues, qui seront regardées comme nulles, & de nul effet, soit en jugement ou autrement, lesdites Cure ou ledit Benefice, soient censés vacans & impétrables, & qu'en consequence il y soit pourvu librement, & de plein droit, d'un Sujet capable, par ceux à qui la collation ou l'institution en appartiennent.* Hæc Declaratio in Commentarios Supremi Senatus Parisiensis relata est 26. Januarii 1742.

jure Beneficio Parochiali possessor sit privatus, quæritur quid de fructibus perceptis sit statuendum?

Bonifacius VIII. in citato *cap. Commissa*, cuidam dubitanti super hac quæstione ita rescribit: *Si promoveri ad Sacerdotium non intendens parœcialem receperis Ecclesiam, ut fructus per annum ex ea percipias, ipsam postmodum dimissurus, teneberis ad restitutionem, cum eos receperis fraudulenter.*

XX. Hanc Bonifacii decisionem in jure potius naturali, quam positivo fundatam esse, plures Canonistæ, quos citat, & sequitur Garzias, *de Beneficiis p. 3. c. 4. n. 37.* opinantur; ideoque non tantum in Beneficio Parochiali, sed & in aliis quibuscumque Ordinem sacrum requirentibus obtinere autumant; eosque, qui eo animo Beneficia hæc accipiunt, restituere debere fructus perceptos; utpote qui eos receperint fraudulenter: asseritque Flaminius, *De Resignatione, lib. 9. qu. 10. nu. 4.* quod hodie inoleverit stylus in Curia Romana, exigendi juramentum a petente Beneficium, quod illud non accipiat animo dimittendi.

XXI. Addit insuper Bonifacius *illum autem, qui eam tibi contulit, cum te non crederes ad hujusmodi Ordinem promovendum (præter divinam, quam exinde incurrit offensam) ad servandam indemnem eamdem Ecclesiam decernimus obligari.*

Utinam hæc sacris attenderent Beneficiorum Collatores, qui non raro affectu carnali excæcati parum attendunt, num is, qui Beneficium conferunt, animum habeat Beneficio deserviendi; ita ut Ignorantia si quæ sit, adeo crassa sæpe non sit, ut merito sit timendum, ne coram Deo intimorum scrutatore pro scientia reputetur, & fructuum restitutioni ob hujusmodi promotionem obnoxii teneantur.

XXII. Circa restitutionem fructuum faciendam ab illo, qui accepit Beneficium Parochiale animo non assumendi Sacerdotium, hanc exceptionem addidit Bonifacius VIII. *nisi mutata voluntate promotus fuerit*: innuens eo casu restitutionem non esse faciendam; quia suscipiendo Ordinem, & voluntatem mutando, culpam, si quæ fuit in acceptando, eluisse, & emendasse videtur: ipsamque privationem tituli, quæ ipsum restitutioni fructuum redderet obnoxium, susceptione Ordinis prævenisse.

XXIII. Quamvis pœna privationis *ipso jure* ob non promotionem ad Sacerdotium tantum obtineat quoad Ecclesias Parochiales juxta citatum *cap. Licet*, & Prioratus Conventuales juxta *Clement. 1. §. Cæterum, de Statu Monach.* tamen si Beneficia Ordinem annexum habeant, poterunt eorum possessores ad Ordinum susceptionem urgeri, & si cessante justo impedimento, monitis non obtemperaverint, etiam tandem ad sententiam privationis procedi poterit: quemadmodum latius ostendit Fagnanus ad *cap. Quæris tit. de Ætate, & Qualitate Ordinand.* ubi modum procedendi ad hanc privationem observandum proponit.

XXIV. Ex Decreto Bonifacii VIII. *in cap. 34. de Elect. in VI.* potest Episcopus cum obtinente Parochialem Ecclesiam dispensare, ut usque septennium litterarum studiis insistens, promoveri minime teneatur, nisi ad Ordinem Subdiaconatus duntaxat.

Synodus Tridentina *Sess. 7. cap. 12. de Reform.* statuit: *ut facultates de non promovendo, præterquam in casibus a jure expressis concessæ, ad annum tantum suffragentur.*

Hoc Decreto sublatam esse facultatem concedendi ratione studii dispensationem ad septennium, de qua in citato *cap. 34.* resolvisse sacram Congregationem refert post alios Barbosa, *de Officio Parochi, part. 1. c. 5. num. 22. & 23.*

XXV. Conformiter ad dictam Constitutionem Bonifacii VIII. concessit Universitati Lovaniensi Martinus V. quod obtinentes Beneficia quæcumque, etiam *cum cura, ratione ipsorum usque ad septennium, a tempore illorum pacificæ possessionis computandum, dummodo post habitam pacificam possessionem eamdem (nisi aliud eis super hoc Canonicum impedimentum suffragetur) infra annum in Subdiaconos rite sint ordinati, ad aliquem ex præfatis Ordinibus se promoveri facere minime teneantur, nec a quoquam compelli possint inviti.*

Simile privilegium concessit Eugenius IV. immediatus Martini V. successor, declaratque ratione Beneficiorum obtentorum, etiam *cum cura: usque* ad septennium *a tempore quo hujusmodi (idest* in quacumque Facultate*) studio insistere inceperint, computandum, dummodo infra illius annum primum, si & prout jus exegerit, in Subdiaconos rite ordinati sint, ad aliquem ex Diaconatus & Presbyteratus Ordinibus se promoveri facere minime teneantur, nec ad id a quoquam inviti compelli possint.*

Hæc quidem ante Synodum Tridentinam; at post hanc Synodum Gregorius XIII. speciali Bulla jus Nominationum tam a Sixto IV. Universitati, quam a Leone X. aliisque Pontificibus Facultati Artium concessum innovans, & confirmans, expresse voluit, & mandavit: *quod hi, qui ad Beneficia* curam animarum *habentia nominati fuerint, non admittantur, nisi prius ab Ordinariis locorum, prævio examine, absque concursu faciendo, fuerint approbati: quodque in eis personaliter residere teneantur, nec se eo nomine excusare possint, quod in dictis Universitate & Facultate Artium scholares sint, seu docentes, aut Magistri.*

Et in *Placeto* Philippi II. super usu hujus Bullæ præcipitur, ut, in nominatione ad Beneficia *curata* vigore Bullarum Papalium facienda, exprimentur clausulæ & obligationes de obeundo examine, & *residentia* de quibus in hac Bulla.

Ut hinc Bullæ ac Placeto satisfiat, non tantum jubetur Nominatus acceptans Beneficium Parochiale subire examen Ordinarii; sed eorum, qui a Rectore, aut Facultate Artium ad examinandum fuerint deputati, atque nominandus a Facultate Artium inter alia jura: *quod si vigore suæ nominationis curam aliquam Pastoralem acceptare possit, non prius tamen eam acceptabit, quam prævio examine idoneus judicatus fuerit, per eos quos Facultas deputaverit . . . . Quodque infra annum unius ab obtenta pacifica possessione personaliter in ea residebit. Nec eam resignabit, nisi integro anno resederit, aut aliam obtinuerit.*

Cum ergo acceptans Beneficium Parochiale debeat esse *idoneus* tempore acceptationis; ac insuper infra annum a pacifica possessione adepta *personaliter* residere, evidens est, quoad similia Beneficia, usum privilegii de non promovendo *ad septennium* esse sublatum. *Personalis* enim residentia, etiam *personalem* officii Pastoralis persolutionem infert; quæ sine Ordine suscepto fieri nequit.

CAPUT IV.

De Scientia, aliisque Qualitatibus ad Beneficia requisitis.

1 *Scientia major, vel minor pro diversitate Beneficiorum necessaria.*
2 *Unde mensuranda scientiæ necessitas?*
3 *Non exigua scientia necessaria in promovendis ad Dignitates curatas.*
4 *In Canonicis Ecclesiarum Cathedralium, quæ scientia requiratur?*
5 *Canonici Cathedrales tales eligendi, qui consilio Episcopis assistere queant.*
6 *Synodus Tridentina optat, ut saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis detur Graduatis.*
7 *Gradum Academicum Synodus reputavit pro publico eruditionis testimonio.*
8 *Visitatio Academiæ Lovaniensis requirit strictum examen circa promovendos in Jure, ut Ecclesiis melius consulatur.*
9 *Multum nocent Ecclesiæ, & Reipublicæ, qui gradus Academicos indignis annuunt.*
10 *Enormis peccati arguuntur indignis gradum conferentes.*
11 *Sententia Joannis Gersonis de indebita graduum Academicorum collatione.*
12 *Quæ Beneficia in Belgio requirant gradum Academicum?*
13 *In Regno Galliæ requiritur, ut promovendus sit Regnicola.*
14 *Quid de hoc obtineat in Hispania & Belgio.*
15 *Non solet huic juri Papa derogare.*
16 *Qualitates in fundatione expressæ sunt servandæ.*
17 *Beneficia patrimonialia, quæ, & facta collatio* non consanguineo *est valida, non concurrente consanguineo.*
18 *Secus in Beneficiis debitis Graduatis.*
19 *Quomodo Graduum computatio ineunda, dum agitur de Beneficiis Patrimonialibus.*
20 *Beneficia Patrimonialia non facile admittenda, & quare.*
21 *Conditio prælationis consanguineorum est odiosa, ideoque restringenda.*
22 *Quædam Dignitates debent conferri Canonicis.*
23 *An sufficiat fuisse Canonicum tempore adeptæ Dignitatis.*
24 *Erectio Canonicatus ad retinendam Dignitatem.*

I. INter qualitates in providendo de Beneficio in primis recensenda est scientia talis, quæ officio, ob quod Beneficium datur, sive Beneficio incumbenti, obeundo est necessaria.

Porro cum officia Beneficiis annexa varia sint, eorumque functiones majorem, vel minorem scientiam requirant, non una quoque, nec æqualis ad omnia Beneficia scientia requiritur.

II. Porro talis generaliter requiritur, quæ functionibus Beneficio annexis adimplendis necessaria & conveniens est.

Hinc Synodus Tridentina *Sess. 24. cap. 12. de Reformat.* postquam dixit, Dignitates in Ecclesiis, præsertim Cathedralibus, ad conservandam augendamque Ecclesiasticam disciplinam fuisse institutas, ac proinde merito, qui ad eas vocantur, tales esse debere, qui suo muneri respondere possint, tamquam consequens subinfert: „ Nemo igitur ad Dignitates qualcumque, quibus „ animarum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem 25. „ suæ ætatis annum attigerit, & in Clericali Ordine versa„ tus, *Doctrina* ad suum munus *necessaria*, ad morum integri„ tatem commendetur.

III. Cum his Dignitatibus *cura animarum* incumbat, ea cumprimis doctrina necessaria est, quæ regimini animarum, quod a Patribus *ars artium* vocari consuevit, rite obeundo requiritur, & quidem eo eminentior doctrina, & eruditio major, quod cura Dignitatibus his incumbens, non tantum aliquos simplices laicos, sed plerumque Clerum numerosum concernit; qui quo ad vitam perfectiorem vocantur, eo eruditione majore opus in Directore. Hoc utinam attenderent, qui hasce Dignitates sine ullo pene onere existimant, minoremque ad eas doctrinam necessariam, quam ad quodcumque Beneficium Parochiale.

IV. Ulterius omnes Dignitates, quin & Canonicatus in Ecclesiis Cathedralibus instituti sunt, ut in regimine Ecclesiæ Episcopo opera, & consilio assistant, atque propterea Capitulum Cathedrale, Ecclesiæ *Senatus* appellari meruit.

Unde singulariter de Canonicis Cathedralibus verificatur, quod præterito sæculo de universis Canonicis dixit Cardinalis Polus: „ Canonicatus & Præbendas instituendi ratio, & causa hæc „ fuit, ut qui ad eas assumuntur, Episcopo assistant, eum„ que in muneris sui functione *consilio* & *opera* adjuvent, & in „ divinis celebrandis Ecclesiæ inserviant „. In Decreto Reformationis Cleri Anglicani *num. 3.* Habetur *tom. 14.* Concil. general. *col. 1743.*

Quare Molanus expendens Canonicorum institutum & vocationem, ait: „ Beati sunt illi Canonici, & vere omni laude di„ gnissimi, qui non contenti bona vita, & Canonico Ecclesiæ „ officio, secundum mensuram donationis, opitulatores esse cu„ piunt in Ecclesia Dei, scientes hanc esse vocationem suam „: *Lib. 1. de Canon. cap. 27.*

V. In-

V. Inter articulos nomine Caroli IX. Regis Galliæ Patribus Tridentinis pro Reformatione Ecclesiæ oblatos legitur hic ordine 27. „ Cum Episcopus ea jurisditione uti non debeat, secundum antiqua Decreta, nisi consulto Capitulo, quemadmodum nec alia suæ Diœcesis gravia negotia tractare: danda est diligens opera ut Canonici Cathedralium Ecclesiarum sint assidui in Ecclesia Cathedrali, bonis moribus, & scientia prædici, quique saltem 25. annum attingant: nam ante illam ætatem cum non possint per leges humanas rebus suis prospicere, quomodo Episcopo consulere poterunt?

Quamvis non decreverit omnia, quæ hoc articulo continentur, sat tamen ostendit, non mediocrem scientiam in Canonicis, præsertim Cathedralibus requiri.

VI. Hac de causa desideravit, ut non tantum præcipuæ Dignitates Doctoribus, aut Licentiatis in Theologia, aut Jure Canonico conferentur, sed insuper „ hortatur, ut in Provinciis, ubi id commode fieri potest, Dignitates omnes, & saltem dimidia pars Canonicatuum in Cathedralibus Ecclesiis, vel Collegiatis insignibus conferantur tantum Magistris, vel Doctoribus, aut etiam Licentiatis in Theologia, vel Jure Canonico.

VII. Ut quid enim hosce gradus Academicos exigi putabimus, forsan tamquam quosdam varios honoris titulos? nequaquam sane: sed ut publica eruditionis testimonia, quibus omnibus constaret, eos scientia vel Theologica, vel Juris Canonici ita instructos, ut merito publicum hoc testimonium mererentur.

Hoc in jam citato Decreto luculenter expressit Synodus Tridentina. Postquam enim declarasset, Dignitates præsertim in Ecclesiis Cathedralibus, ad conservandam augendamque Ecclesiasticam disciplinam institutas, ac propterea neminem ad eas promovendum, nisi *doctrina* ad suum munus exequendum necessaria commendetur, mox ea, quæ de gradibus Academicis ex ipso Decreto jam relata sunt, subjecit tamquam medium, quo finis ille obtineretur; id est, nemo ad eas promoveretur, nisi doctrina ad suum munus exequendum necessaria commendetur; de qua ex gradu Academico tanquam publico doctrinæ testimonio constaret.

Luculentius id declaravit; *Sess.* 22. *cap.* 2. *de Reformat.* requirens, ut quicumque posthac „ ad Ecclesias Cathedrales erit assumendus, *scientia* ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere ". Deinde subjungens: „ Ideoque antea in Universitate studiorum Magister, sive Doctor, aut Licentiatus in Sacra Theologia, vel Jure Canonico merito sit promotus, aut publico Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur.

Cum hoc loco exigat Synodus, ut promovendus ad Ecclesiam Cathedralem *publico* Academiæ testimonio ad alios docendos idoneus ostendatur, nisi Gradu Academico fuerit insignitus, manifeste evincitur, Gradum Academicum ex mente Synodi esse vice publici testimonii, quo promovendus ad Ecclesiam Cathedralem idoneus ad alios docendos ostendatur.

VIII. De hac veritate persuasi Principes Belgii, nihil adeo in hujus Universitatis visitatione anno 1617. inculcarunt, atque enixe præceperunt, quam ut nemini, signanter in Theologia, aut Jure Gradus Licentiæ, aut Doctoratus annueretur, nisi prævio de capacitate & eruditione *stricto* examine, *solique idonei admittantur, inidonei autem, omni privato affectu seposito*, (ait Visitatio circa Facultatem Theologicam) *repellantur*.

In eadem præscribitur Doctoribus Juris examini Graduandorum præpositis, ut passim ubicumque libuerit per totum jus Civile vel Canonicum, respective Licentiandos examinent.

Et *ne illis dedecori sit* (ait Visitatio) *repulsam pati*, *statuimus, ut notabili tempore ante repetitionem dictum examen rigorosum* fiat.

Rationem vero instituendi hujus *rigorosi* examinis ex ipsa Visitatione attendamus: „ Ne *paucarum* legum (ait) aut *Canonum* Licentiati fiant, sed in theoria juris perfecte versati, in palæstram praxeos ut docti & spectabiles Viri prodeant, qui clientibus prudenter & candide patrocinentur, *atque Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis probe consulant*, statuimus.

IX. Non dubium proinde, verissime notatum esse a viro erudito Petro Tholosano *lib.* 18. *de Republ. cap.* 9. *num.* 6. Quod „ multum nocet Reipublicæ, quod Professores aliqui reperiuntur, parum timoratæ conscientiæ, & non considerant quale pecus arcadicum introducant Ecclesiis, & Subselliis, ad gratiam sæpe Gradus profanis concedentes; nec considerant, se redditoros rationem coram Deo, & hominibus de tanta in probandis studiis negligentia.

Hujus sui dicti rationem præmiserat: „ Siquidem indigni potiti Gradibus, vel mercati eosdem, eorum favore Beneficia ecclesiastica, & sæculares dignitates sub *persona peritorum* invadunt, præripiunt pauperibus *doctis*, & bene meritis.

X. Qui hæc, aliaque incommoda in Rempublicam seu civilem, seu Ecclesiasticam ex indebita & nimium facili graduum Academicorum collatione, redundantia serio attenderit, nescio an nimii rigoris damnabit dictum cujusdam Auctoris relatum ab Andrea Bouwens JCto. Mosæ-Trajectino *lib.* 2. *de Juris Justitiæque Usu, & Abusu cap.* 3. „ Eos Academicos *mortaliter* peccare, qui gradibus, & titulis insigniunt indignos; adeoque velut *publico* testimonio Tribunalibus, & Dei Ecclesiis imponunt.

XI. Refert Joannes Sinnichitus in Saule Exrege *lib.* 1. *cap.* 122. §. 465. de Joanne Gersone, quod inter alias causas, quas Cancellariatui Academiæ Parisiensis renunciare meditaretur, hanc allegaret: „ Cogor ad deliberationem aliorum, vel pro consuetudine temporis ignaros scientia, & perniciosis moribus promovere ". Ad quæ verba reflectens Sinnichius, ait: „ Censuit nimirum indignorum ad gradus Academicos promotionem, *gravem* esse *iniquitatem*, ideo utique, quia *immanem* Reipublicæ tam Ecclesiasticæ, quam Politicæ infert perniciem.

XII. Ad quas Dignitates tum ex Decreto Concilii Tridentini, tum ex Bulla erectionis novorum Episcopatuum requiratur gradus Academicus, notavimus supra *Tom. I. part.* 1. *tit.* 10. & *tit.* 22. ubi actum fuit de Canonicatibus Graduatis.

De scientia necessaria pro obtinendis Beneficiis Parochialibus specialiter tractabitur infra tit. *de Concursu ad Beneficia Parochialia*; ubi una de examine promovendorum ad hæc beneficia agetur.

Sunt & aliæ nonnullæ qualitates, vel ex privilegio aut consuetudine Regni, vel Ecclesiæ; aut ex speciali Beneficii fundatione requisitæ.

XIII. Ita in Regno Franciæ sive ex privilegio, sive consuetudine pluribus Regum Edictis firmata, requiritur, ut promovendus ad quodcumque Beneficium sit Regnicola; nisi a Rege litteras naturalitatis obtinuerit. Unde Rebuffus in additione ad Regulam Cancellariæ *de Idiomate*, ait: Nota tamen, quod in Francia nec Ordinarius, nec Legatus possent alienigenæ Beneficium conferre, qui si conferant illud, a Regnicola impetrari poterit, quod est notandum, & hoc privilegium Regni non solum prohibet extero habere Ecclesiam Parochialem, de qua hæc regula loquitur, sed etiam alia quæcumque Beneficia, ac alia bona, etiamsi illi fuissent Cardinales, sine Regis beneplacito, obtinere non possent. Quamvis D. Gomes. hic. q. 2. volens Cardinalibus favere, multa pro ipsis dixerit; tamen in Francia servatur, quod dixi.

De eodem jure testatur quoque Choppinus de Dominio Franciæ *lib.* 1. *tit.* 11. & latius probatur in Probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, *cap.* 30.

☞ Nec dubium est quin in Galliarum regno antiquus sit usus conferendi Beneficia nisi Regnicolis, aut iis, qui litteras naturalitatis a Rege obtinuerunt.

Observat autem Antonius le Vaillant, Advocatus in Parlamento Parisiensi in Notis marginalibus ad Observationes Georgii Louetii in Molinæum, ad regulam Cancellariæ *de infirmis resignantibus*, *num.* 44. quod sufficiat, „ litteras, quas vocant *de naturalitate* obtinere, pendente lite, & modo sint ante litis decisionem in Curia Computorum registratæ, Provisio invalescit, quia (ait) est impedimentum politicum, & non canonicum, & ideo Rex illud potest tollere. ☜

XIV. Simile esse privilegium, & similem consuetudinem in Regno Hispaniæ, testis est Didacus Covarruvias *Pract. qq. cap.* 37. *num.* 5. plures ibidem de hoc jure tractantes, & illud ut rationabile adstruentes citans.

In Placcato Caroli V. super usu Nominationum Facultatis Artium in hac Universitate cavetur *art.* 1. quod nullus potest nominari vigore indultorum dictæ Facultati Artium concessorum, ad aliquod Beneficium hujus Patriæ, nisi sit ex eadem patria oriundus; vel si extraneus, resederit in dicta patria, & studuerit decem annis, aut obtinuerit a Principe litteras consensus in forma. Latius Zypæus *tit. de Elect. num.* 13.

XV. De iisdem Regum indultis agit Pyrrhus Corradus *lib.* 2. *Praxis Beneficiariæ cap.* 9. notatque, quod quia hæc indulta concessa sunt ad instantiam Imperatoris, Regum, & aliorum maximorum Principum, nunquam Papa derogare consueverit in læsionem Imperatoris & Regum.

XVI. Subinde ex lege fundationis Beneficia debentur certo generi personarum; v. g. Clericis ejusdem Ecclesiæ, cantoribus, musicis, aliisve certis qualitatibus vestitis; tuncque hisce & non aliis hujusmodi Beneficia conferenda sunt.

XVII. Quin & subinde ad Cappellanias, similiave Beneficia simplicia vocantur *consanguinei* Fundatoris; solentque vocari Beneficia *patrimonialia*; de quibus agit Garzias *de Beneficiis part.* 7. *cap.* 15. *num.* 6. notatque, quod facta collatio alteri quam consanguineo sit invalida: „ quod tamen „ (ait *num.* 7.) procedit & accipiendum est, contradicente, & opponente se aliquo consanguineo, & sibi fieri provisionem petente; alias enim præsentatio seu provisio alteri facta sustineretur.

XVIII. Recte tamen monet *num.* 10. advertendum id, quod dicitur, collationem sustineri ob non concursum alicujus qualitatem illam habentis, „ non esse verum in Beneficiis, quæ sunt conferenda *qualificatis*, non ob favorem & respectum personarum, sed Ecclesiæ, & Beneficii, ut melius & magis idoneis personis provideatur, ut graduatis .... tunc enim non valeret collatio aliter facta, etiamsi nullus qualificatus peteret sibi fieri, quilibet etiam non qualificatus poterit petere, declarari collationem nullam.

XIX. Plura dubia circa hæc Beneficia ibidem proponit & resolvit Garzias; atque inter cætera resolvit *num.* 23. in Cappellaniis, ad quas vocantur consanguinei proximiores faciendam computationem secundum leges: „ quia quamvis in Beneficiis, & Cappellaniis non succedatur jure *hæreditario & successionis meræ*, tamen negari non potest, quin ubi consanguinei vocantur, sit materia successionis, saltem aliquo modo & adinstar.

XX. Cum vero in Beneficiis Ecclesiasticis omnis species successionis hæreditariæ sit merito vitanda; neque Ministeria secundum sanguinem, sed secundum merita sint distribuenda, hujusmodi conditio Beneficii fundationi non facile adjicienda; neque a Prælatis facile admittenda; quemadmodum de Bursis seu portionibus pauperum studiosorum notavi, *Tom. II. tit.* 11. *cap.* 4. *num.* 17.

XXI. Hinc ulterius concluditur, hujusmodi conditiones tamquam naturæ Beneficiorum, ac Sacris Canonibus quodammodo contrarias, ut odiosas, esse restringendas; ideoque intra verborum tenorem, & rigorem esse concludendas: quapropter si in similium Beneficiorum fundatione dictum non sit, adveniente vocatione, eam publicandam esse, necessaria publicatio non erit;

neque

neque consanguinei collationem impugnare poterant, titulo non factæ publicationis; modo non appareat fraus aut præcipitantia aliqua ex parte collatorum intervenisse ad excludendos consanguineos, & ita in casu occurrente cum aliis Doctoribus aliquando responsi, & conformiter judicatum fuit.

XXII. In multis Ecclesiis aut ex statuto, aut ex fundatione, vel consuetudine inductum est, ut Dignitates non nisi Canonicis conferri queant; aut ex Canonicis eligi debeant. Sic in Ecclesiis Belgicis vi erectionis ad tres dignitates, nimirum Archidiaconatus, Archipresbyteratus, & Pœnitentiariatus, Canonici Graduati assumi debent.

Meminit quoque Pyrrhus Corradus *lib.* 2. *Praxis Benef. cap.* 9. Indulti Sixti V. quo cautum est, ne ad principales dignitates ,, existentes in quibusdam locis Diœcesis Leodiensis aliæ perso- ,, næ, præterquam Canonici majoris Ecclesiæ dictæ civitatis Leo- ,, diensis actu Præbendati, & personaliter in ea residentes, eli- ,, gi possint.

XXIII. Occasione hujus indulti Sixtini, ,, cum dubitaretur (ait ,, Pyrrhus Corradus) an qualitas Canonicatus requireretur, mo- ,, mento temporis, vel successive, fuit dictum, hoc negotium ver- ,, sari in actu potius momentaneo; quia indultum dicit, quod ,, nullæ personæ, præterquam Canonici eligantur, & sic quali- ,, tas Canonicatus prærequiritur tempore electionis; unde suf- ,, ficit, adesse de eo tempore.

Ratio potissima fuit (ait) ,, quod cum indultum verisimili- ,, ter requirat dictam qualitatem, ad hoc ut dignitas personis ma- ,, gis dignis conferatur, parum interest, quod postea deficiat illa ,, qualitas Canonicalis, ex qua oritur præsumptio meritorum, ,, cum ea deficiente adhuc tamen remaneat præsumptio ho- ,, nestatis, bonitatis, & meritorum, propter illam qualitatem ,, præcedentem.

Deinde subjungit: ,, Unde passim videmus, quod, stantibus su- ,, pradictis, licet quis, ut dictum est, non possit assequi Digni- ,, tatem, nisi fuerit in Ecclesia Canonicus, nihilominus non pro- ,, hibetur postmodum suum Canonicatum resignare, retenta su- ,, pradicta dignitate.

Si tamen statutum aut privilegium, vel fundatio vellet, ut nullus esset Decanus, v. g. nisi simul esset Canonicus, apparet, quod eo casu non posset manere in ea dignitate, dimisso Canonicatu: quia tunc esset Decanus, & non Canonicus; quod tenori fundationis videtur contrariari: & sic ,, aliquando Cancellaria ,, Romana expedivit creationem in Canonicum cum clausula, *ex* ,, *nunc, prout ex tunc, & econtra*, ad effectum retinendi digni- ,, tatem; puta, quod Orator litigabat super Canonicatu, & Præ- ,, benda, & nolebant in eventum evictionis Canonicatus, & Præ- ,, bendæ prædictorum, amittere dignitatem, quam obtinebat, quæ- ,, que simul cum Canonicatu, & præbenda oportebat vigore præ- ,, dictorum statutorum retinere; Unde ex nunc, prout ex tunc, ,, in eventum evictionis, creatur Canonicus, ad effectum retinen- ,, di prædictam Dignitatem.

XXIV. Ita Corradus loquens ibidem de quibusdam Ecclesiis Gallicanis Cathedralibus, Metropolitanis, & Collegiatis, ,, in qua- ,, rum statutis cavetur expresse, quod nullus ibidem Dignitatem, ,, administrationem, personatum, vel officium obtinere possit, ,, nisi in illis Canonicus existat ": uti loquitur Leo X. in Concordatis inter ipsum & Franciscum I. reservans sibi potestatem ,, creandi Canonicos, ad effectum duntaxat inibi obti- ,, nendi Dignitatem, personatum, administrationem, vel of- ,, ficium hujusmodi, & non consequendi primam Præbendam ,, vacaturam.

Vide Rebuffum ad hunc textum Concordatorum; ubi late tractat de hujusmodi Canonicis honorariis, & titularis.

T I T U L U S   T E R T I U S.

De Pluralitate Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

Semper vetita Beneficiorum pluralitas, & rationes prohibitionis.

1 *De pluralitate Beneficiorum nihil expresse in antiquis Canonibus.*
2 *Dum Canones vetant aliquem ad plures Ecclesias ordinari, pluralitatem Beneficiorum damnant.*
3 *Quid hac de re decrevit Synodus Chalcedonensis?*
4 *Decretum Synodi VII. & ratio prohibitionis.*
5 *Ostenditur hoc Decreto pluralitatem Beneficiorum fuisse damnatam.*
6 *Pluralitas Beneficiorum quantumvis* simplicium, *& tenuium jure communi vetita.*
7 *A nonnullis in Synodo Tridentina distinctio Beneficiorum compatibilium, & incompatibilium reprobata; & quare?*
8 *Singula officia singulis Beneficiis annexa vetant uni plura conferri.*
9 *Injusta Beneficiorum pluralitas, quia unus accipit stipendia plurium.*
10 *Fundatorum intentio per Beneficiorum pluralitatem defraudatur. & vagandi occasio datur.*
11 *Pluralitas Beneficiorum sæpius juri naturali repugnat.*
12 *Beneficiorum pluralitas in circumstantiis licita esse potest.*
13 *Quæ circumstantiæ concurrere debeant, ut pluralitas non sit juri naturali contraria?*
14 *Qui titulo consuetudinis, aut dispensationis plura Beneficia secure retinere vult, quid attendere debeat?*

I. IN pristinis Ecclesiæ Canonibus nihil quidem contra pluralitatem Beneficiorum decretum legitur; eo quod Beneficiorum ab ipsis Ordinibus distinctio nondum invaluisset; neque Beneficiorum collatio ab ipsa Ordinatione separata esset.

II. Verum cum ordinari ad aliquam Ecclesiam, eique in ipsa ordinatione adscribi, esset juxta illius temporis disciplinam, illius Ecclesiæ Beneficiatum constitui; etiam pluribus Ecclesiis adscribi sive intitulari idem erat, quod plura Beneficia in diversis Ecclesiis obtinere.

Hinc quoque intelligitur, quod ubi Canones vetant quemquam duabus Ecclesiis adscribi vel intitulari, reipsa prohibuerint plura Beneficia in diversis Ecclesiis ab eodem possideri: atque hoc sensu, verissimum est, jam pridem sacris Canonibus pluralitatem Beneficiorum damnatam esse.

III. Concilium Chalcedonense *Can.* 10. ait: ,, Non licere Cle- ,, rico in duarum civitatum Ecclesiis eodem tempore in Catalo- ,, gum referri, & in ea, in qua in principio ordinatus est, & ,, in ea, ad quam tamquam ad majorem confugit, propter ma- ,, gnæ gloriæ cupiditatem: eos autem qui hoc faciunt, propriæ ,, Ecclesiæ restitui, in qua ab initio ordinati sunt, ut illic *solum* ,, ministrent .... Eos autem, qui ausi fuerint post magnæ hu- ,, jus & universalis Synodi definitionem aliquid eorum, quæ sunt ,, prohibita, facere, statuit sancta Synodus eos proprio gradu ,, excidere ". Fragmentum seu summarium hujus Canonis refert ,, Gratianus *caus.* 21. *quæst.* 1. *Can.* 2. his verbis: ,, Clericorum ,, in duarum Ecclesiis civitatum eodem tempore conscribi non ,, oportet (*a*).

(*a*) Lege Scholion a Doctissimo Van-Espen tom. VI. in hunc Canonem adnotatum.

IV. Idipsum generalioribus terminis decreverunt Patres Synodi septimæ *Can.* 15. fundamenta hujus prohibitionis exprimentes: ,, Clericus ab hoc deinceps tempore in duabus Ecclesiis non col- ,, locetur; negotiationis enim, & turpis lucri proprium est, & ,, ab Ecclesiastica consuetudine alienum. Ab ipsa enim Do- ,, mini voce audivimus, non posse quempiam duobus dominis ,, servire: vel enim unum odio habebit, & alterum diliget; vel ,, unum amplectetur, & alterum negliget. Unusquisque ergo se- ,, cundum dictum Apostolicum, in eo, in quo vocatus est, de- ,, bet manere, & in una Ecclesia assidere. Quæ enim propter ,, turpe lucrum fiunt in Ecclesiasticis negotiis, ea a Deo sunt ,, aliena.

Hic sat aperte declarat Synodus, nullam velle permittere in duabus Ecclesiis ejusdem Clerici eodem tempore intitulationem, sive adscriptionem; eo quod nemo possit duobus Dominis, idest, duabus Ecclesiis servire; neque in duabus *assidere*, seu *residere*.

Si ergo Synodus improbet adscriptionem Clerici in duabus Ecclesiis, eo quod nemo possit eodem tempore *duobus Dominis*, id est, duabus Ecclesiis deservire; atque unusquisque debeat in una Ecclesia *assidere*, seu *residere*, in qua vocatus est, consequitur, quod eodem fundamento pluralitas Beneficiorum in diversis Ecclesiis generaliter damnata censeri debeat.

V. Certum quippe est, inspectis sacris Canonibus, quin & jure Decretalium, atque ipsa Beneficiorum institutione, omne Beneficium requirere personalem residentiam, ac *personale* officium in illa Ecclesia, in qua ipsum Beneficium fundatum, vel erectum est: quam personalem residentiam, & personale officium, quia eodem tempore, idem in diversis, & dissitis Ecclesiis præstare nequit, consequens est, eodem jure, & attenta ipsa Beneficiorum institutione, pluralitatem Beneficiorum non secus quam intitulationem Clerici in diversis Ecclesiis esse generaliter interdictam.

Unde Alexander III. in *cap.* 13. *tit. De Præbendis* scribens: ,, istud esse omni rationi contrarium, ut unus Clericus in una ,, vel diversis Ecclesiis plures dignitates, vel personatus obti- ,, neat "; hanc assignat rationem: ,, Quum singula officia in ,, Ecclesiis *assiduitatem* exigant personarum.

VI. Hinc communiter concludunt Canonistæ, quod sicuti nullum Beneficium, quantumvis tenue in proventibus, jure communi eximitur a personali residentia; ita nec ulla de jure dentur Beneficia *compatibilia* ob proventuum tenuitatem, saltem in diversis Ecclesiis.

Hanc in rem admodum notanda sunt verba citati Canonis 15. Synodi VII. quæ allegatis verbis immediate subnectuntur: ,, Ad ,, hujus autem vitæ usum sunt diversa studia; ex iis ergo si quis ,, velit, ea quæ sunt corpori ad usum necessaria comparet. Di- ,, xit enim Apostolus, *Usui meo, & iis qui mecum sunt submi-* ,, *nistraverunt manus meæ*. Act. c. 24. vers. 23.

His declarat sat dilucide Synodus, neque ad comparandum vitæ necessaria, Clericum in diversis Ecclesiis adscribendum; sed aliunde, etiam laborando manibus suis, potius debere sibi de necessariis providere.

VII. Quapropter inter articulos nomine Caroli IX. Galliarum Regis Concilio Tridentino exhibitos, decimus quartus differentiam compatibilium, & incompatibilium Beneficiorum, quoad pluralitatem, ut novam, & antiquis Decretis incognitam exhibet, & aboleri postulat: ,, Unum tantum Beneficium uni con- ,, feratur sublata (quod attinet ad pluralitatem) compatibilium, ,, & incompatibilium Beneficiorum differentia, quæ distinctio ,, ut est nova, & antiquis Decretis incognita, ita Ecclesiæ Ca- ,, tholicæ magnam calamitatem attulit.

VIII.

VIII. Ulterius, quia singula Beneficia sua habent annexa officia, convenit, ut singula singulis committantur personis: „ *Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent*; ita in Ecclesiæ corpore secundum veridicam Pauli sententiam, in uno eodemque „ spiritu alii conferendum est hoc officium, alii committendum „ est illud: neque uni quantumlibet exercitatæ personæ uno „ tempore duarum rerum officia committenda sunt: quia si „ totum corpus est oculus, ubi auditus? Sicut enim varietas „ membrorum per diversa officia, & robur corporis servata, „ & pulchritudinem repræsentant; ita varietas personarum per „ diversa nihilominus officia distributa & fortitudinem, & venustatem sanctæ Dei Ecclesiæ manifestat. Et sicut indecorum „ est, ut in corpore humano alterum membrum alterius fungatur officio, ita nimirum noxium, simulque turpissimum, si singula rerum ministeria personis totidem non fuerint distributa.

Hæc ex *Canone 1. Dist. 89.* ubi notant Correctores Romani, illa quidem non haberi in Epistolis S. Gregorii, ut a Collectoribus citantur, sed referri a Joanne Diacono *lib. 2.* vitæ ejusdem Sancti Pontificis *num. 54.* tamquam dicere soleret: „ Singula Ecclesiastici juris officia singulis quibusque personis singulatim committi debere, asserens, quia sicut in uno corpore „ &c.

Hinc Gratianus huic Canoni præmittit hoc monitum: „ In „ dispensatione vero Ecclesiæ hanc regulam observandam noverit (Episcopus) ut nulli quantumvis exercitatæ personæ duo „ simul committat officia.

Similiter Bonifacius VIII. in *cap. 1. De consuetud. in VI.* improbans consuetudinem retinendi plures dignitates, rationem improbandi ex ipsa pluralitate officiorum petit, dicens: *Cum unum officium vix digne valeat aliquis adimplere*: quasi diceret, cum unum officium vix digne valeat adimplere, indignum est, plures habere dignitates, quæ eum pluribus officiis obeundis adstringunt.

IX. Insuper singula Beneficia, juxta hodiernam disciplinam, suos habent annexos proventus, quibus Beneficiati tamquam Ecclesiæ ministri alantur. Injustum autem apparet, ut unus stipendia pluribus Ecclesiæ ministris destinata accipiat, atque hinc rursus injuste apparet pluralitas Beneficiorum: „ Nonnulli (ait „ Concilium Lateranense in *cap. 3. tit. De Clericis non resid.*) „ modum avaritiæ non ponentes, dignitates diversas ecclesiasticas, & plures Ecclesias Parochiales, contra sacrorum Canonum instituta nituntur accipere, ut cum unum officium vix „ implere sufficiant, stipendia sibi vindicent plurimorum.

Joannes XXII. in *Extravagante*, *Execrabilis de Præb. in comm.* recensens incommoda ex pluralitate Beneficiorum promanantia, primo loco recenset „ quod interdum unus, qui unum „ quamvis modicum vix officium implere sufficeret, *plurimorum* „ sibi vindicat *stipendia*, quæ multis litteratis viris vitæ puritate, ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, „ possent abunde sufficere, æqua distributione collata.

X. Ipsa quoque Beneficiorum institutio & fundatio eo tendit, ut plures ministri constituantur Ecclesiæ; dum igitur unus occupat plura Beneficia, contra ipsam Beneficiorum institutionem, ipsamque Fundatorum intentionem numerus ministrorum diminuitur; ipsique cultui divino omnino detrahitur; quod etiam inter incommoda ex pluralitate Beneficiorum provenientia reponit Joannes XXII. in citata Extravagante: additque: „ Habentibus ipsa (plura Beneficia) paratur vagandi materia; di- „ vini cultus minuuntur, hospitalitas in ipsis Beneficiis debita „ non servatur.

XI. Hæc aliaque ex pluralitate Beneficiorum sequi solita incommoda, reddunt plerumque pluralitatem illam illicitam, præveniendo etiam omnem juris positivi constitutionem, sive prohibitionem, efficiuntque ut consuetudinem retinendi plura Beneficia tamquam corruptelam, & abusum reprobet Pontifex in *c. 1. De Consuet. in VI.*

XII. Et Sanctus Thomas *Quodlib. 9. qu. 7. art. 11.* enumerans prædictas inordinationes, quas pluralitas Beneficiorum in se continet, dixit pluralitatem Beneficiorum non esse annumerandam actionibus de se indifferentibus ad bonum & malum; sed annumerandam actionibus „ quæ absolute consideratæ deformitatem, „ vel inordinationem quamdam important, quæ tamen aliquibus „ circumstantiis advenientibus, bonæ efficiuntur: Sicut occidere „ hominem, vel percutere, in se deformitatem quamdam importat: sed si addatur occidere malefactorem, propter justitiam, „ vel percutere delinquentem causa disciplinæ, non erit peccatum, sed virtuosum “. Hæc S. Thomas, additque: *In numero harum actionum videtur esse, habere plures Præbendas.*

XIII. Deinde docet, quod ni concurrant circumstantiæ, quæ omnes illas inordinationes, quas pluralitas illa in se continet, abstergant, ipsa pluralitas Beneficiorum maneat prohibita jure naturali; nullaque consuetudine aut dispensatione justificari queat.

XVI Quapropter qui vigore consuetudinis aut dispensationis in pluralitate Beneficiorum securus esse desiderat, necessario expendere debet, an revera hujusmodi concurrant circumstantiæ, quæ omnem illam inordinationem tollant; nihilque adeo supersit; quod ipsam pluralitatem jure naturali illicitam reddat; sed solum jus positivum, consuetudine, aut dispensatione solubile obstet, quominus pluralitas in talibus circumstantiis esset illicita: uti latius infra capite 5. ostendetur.

CAPUT II.

Quomodo pluralitas Beneficiorum sensim invaluerit, & quibus potissimum prætextibus?

1 *Beneficiorum pluralitas certis in casibus licita, & hi nimium extensi.*
2 *Synodus VII. unum duabus Ecclesiis præfici permisit.*
3 *Verus sensus Synodi.*
4 *Idipsum permisit Synodus Emeretensis.*
5 *Exponitur sententia hujus Synodi.*
6 *Quomodo Decreta Synodorum contra earum mentem extensa sint.*
7 *Ipsa pluralitas ex hac mala interpretatione multum invaluit.*
8 *Quantus fuerit abusus hujus pluralitatis in Gallia sæculo XII.?*
9 *Decimo tertio sæculo orta est in Galliis disputatio circa pluralitatem Beneficiorum.*
10 *Quid tunc definitum fuerit?*
11 *Refertur quid de pluralitate Beneficiorum senserit Gregorius IX.*
12 *Dispensatio securam non efficit conscientiam illius, qui plura possidet Beneficia.*
13 *Definitionis Theologorum Parisiensium meminit scriptor vitæ Sancti Ludovici Francorum Regis.*
14 *Quid fecerit Sanctus Rex, ut pluralitatem Beneficiorum e suo regno eliminaret.*
15 *Quid peragere deberent Principes, ut abusum illum omnino exploderent, exponitur.*
16 *Praxis multorum non censetur probata, quia dissimulatur.*
17 *Abusus hic etiam erat circa Beneficia* curata.
18 *Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. contra Beneficiorum pluralitatem.*
19 *Decretum hoc extirpando huic abusui minime suffecit.*
20 *Dispensationem expresse probans, eas frequentiores reddidit.*
21 *Dispensandi auctoritas ad possidenda plura simul Beneficia, quandonam Summo Pontifici reservata fuerit, determinatur.*
22 *Querela Joannis XXII. de excessu dispensationum.*
23 *Decretum hujus Pontificis contra hunc abusum.*
24 *Etiam post hoc Decretum abusus perduravit.*
25 *Commendarum usus circa Ecclesias Parochiales primitus utilis.*
26 *Quomodo hæ progressu temporis palliandæ pluralitati Beneficiorum subservierint?*
27 *Abusus tegebatur regula ab Innocentio III. tradita.*
28 *Synodi Londinensis Decretum contra hoc palliamentum.*
29 *Idem prætextus acrius rejectus.*
30 *Ostenditur, quomodo Commendarum usu quidam fœde abuterentur.*
31 *Permittit Innocentius unum duas Ecclesias habere*, si una ex altera pendeat.
32 *Quomodo hæc regula palliandæ pluralitati Beneficiorum subservierit.*

I. OMNEM Beneficiorum pluralitatem pristinis Canonibus vetitam fuisse capite præcedenti ostensum est; unaque notatum, Beneficiorum pluralitatem plures inordinationes continere, ob quas etiam præveniendo omnem legem positivam, jure naturali plerumque vetita sit.

Attamen & illud animadversum ex Sancto Thoma, posse nonnunquam circumstantias concurrere, quæ omnes inordinationes, pluralitati plerumque conjunctas, abstergant; eamque inspecto solo jure naturali licitam reddant.

Cum vero casus nonnulli hujusmodi circumstantiis circumscripti in Canonibus essent expressi, mirum: quomodo Clericorum multorum ambitio, & avaritia, e quibus Beneficiorum pluralitas oriri solet, eos casus contra Canonum sententiam, & Patrum mentem extenderint; atque Beneficiorum pluralitati incrementum dederint.

II. Synodus œcumenica VII. *Can. 15.* adeo districte interdicit Clericum in duabus Ecclesiis collocari, id est, juxta modernam disciplinam, in duabus Ecclesiis Beneficiatum esse, ut nequidem ad inopiam sublevandam id permittat; sed velit, ut potius manibus laborando victui necessaria sibi comparare studeat, uti capite præcedenti retulimus; subjungit tamen hanc cautionem: „ Et hoc quidem in hac a Deo custodita civitate. In iis autem, quæ extra sunt, locis, propter hominum inopiam permittatur.

III. Verus hujus Canonis sensus est, quod unus idemque Sacerdos possit duabus Ecclesiis extra civitatem constitutis deservire, dum ea est hominum in iis Ecclesiis inopia, ut singulæ singulos Sacerdotes habere nequeant: quo casu ut hominum illorum necessitati quantum possibile est, succurratur, permittit Canon, ut idem Sacerdos duabus Ecclesiis sibi vicinis deserviat.

IV. Legitur quoque in Synodo Emeritensi (a) anno 666. *Can. 19.* „ In Parochiis multæ sunt Ecclesiæ constitutæ, quæ a fidelibus factæ, aut parum, aut nihil de rebus videntur habere. „ Sacerdotali ergo Decreto Presbytero *uni plures* extant commissæ; unde cavendum est, ne occurrente paupertate, ordo „ ibidem non impleatur Missæ.

Hic rursus permitti videtur Beneficiorum pluralitas, dum uni Presbytero plures Ecclesiæ extant commissæ; idque *Sacerdotali Decreto*.

V. Verum si rursus ex mente Concilii sensus Canonis teneatur, nihil cum vetita Beneficiorum pluralitate commune eum habere apparebit. Agitur in hoc Canone de Ecclesiis haud vel parum fundatis in eadem Parochia existentibus, in quibus

(a) Emerita, Lusitaniæ Regni urbs, a Romanis Augusti tempore dicta Augusta Emerita.

Missæ per certos dies celebrari debebant; quæ facile per unum Sacerdotum celebrari poterant; ideoque incongruum non habebatur uni Sacerdoti earum Missarum, accedente præsertim Ecclesiarum paupertate, celebrationem committere: hocque sollicite eodem Canone cavetur, ut Presbyter ille, juxta Episcopi jussionem, in iis Ecclesiis Missarum solemnia congruo tempore persolvat.

His igitur Canonibus permittitur uni Sacerdoti duabus Ecclesiis deservire; sed eo duntaxat casu, quo utrique simul per se satisfacere potest, & Ecclesiarum, vel populi necessitas, & servitium id postulant.

VI. At una cum sæculis labente Ecclesiastica disciplina, quod hisce ac similibus Canonibus Canonice decretum fuit, hominum avaritia, & ambitio in proprium commodum detorserunt; atque in pallium pluralitatis Beneficiorum quorumcumque, etiam curatorum, & dignitatum, idque in Ecclesiis quantumvis a se procul dissitis, assumpserunt; præsertim invalescente sæculo nono, & sequentibus pernicioso illo, & melioribus temporibus inaudito principio, quod quis officio, & oneribus Beneficiis etiam *Curatis* annexis, *per alium* satisfacere posset; ac per consequens, nec personaliter in loco Beneficii residere teneatur: quæ tamen personalis residentiæ obligatio præcipuum erat incompatibilitatis fundamentum.

Quanto impetu, hoc principio semel admisso, Beneficiorum quorumcumque pluralitas propagata fuerit, ex Decretis Conciliorum, quæ ei opposita fuerunt, innotescit.

VII. Synodus Parisiensis anno 829. *Can.* 49. hujus excessus locupletissimum testimonium reddit. Primo itaque ponit hanc generalem regulam: „ Sicuti unicuique civitati convenit proprium habere Episcopum, ita & unamquamque Basilicam „ Deo dicatam decet, & oportet proprium habere Presbyterum.

Posita hac regula, subdit: „ Avaritia sane, quæ est idolorum servitus, quod non sine magno pudore prosequimur, „ quosdam invasit Presbyteros, suisque retinaculis adeo vinxit, „ captivosque effecit, ut instar cæcorum effecti, nesciant quo „ eant, nesciantque quid esse, vel quid agere debeant. Hi „ namque ignibus avaritiæ æstuantes, Sacerdotalisque dignitatis immemores, curam Basilicarum, in quibus promoti sunt, „ postponentes, datis quibusdam xeniis, aut pollicitis non solum a Clericis, verum etiam a laicis, alias Basilicas contra „ tas ad Christi famulatum peragendum suscipiunt.

Deplorat post hæc, quod hinc „ Religio Christiana fuscatur, „ & Sacerdotalis Ordo confunditur, immo avaritia Sacerdotum „ subditis denotatur, locaque Deo dicata cultu sibi debito privantur, & animarum pericula generantur.

VIII. Cum autem abusus hic admodum faveret avaritiæ, & ambitioni hominum, neque prætextus eum palliandi deessent, continuo collabentibus sæculis magis invaluit, uti ex multiplicibus Conciliorum Decretis intelligi potest: in tantum ut & in ipsa Gallia consuetudo perversa retinendi plura Beneficia ita invaluisset sæculo XII. ut teste Alexandro III. in *Cap.* 15. *tit. De Præbendis*, præ multitudine delinquentium emendari non posset: ita enim scribit ad Genuensem Archiepiscopum: „ Cum „ non ignores, quod una Ecclesia unius debeat esse Sacerdotis, „ mirabile gerimus & indignum, quod uni personæ locum in „ pluribus Ecclesiis velis concedere, vel in Episcopatu tuo inducere consuetudinem Ecclesiæ Gallicanæ: quæ, cum unum „ ad plura recipiat Beneficia, contra sanctorum Canonum „ instituta, non approbatur a nobis, licet non possit præ „ multitudine delinquentium emendari ". Ita legitur in integra „ Decretali.

☞ IX. Abusum pluralitatis Beneficiorum, in Ecclesiis Gallicanis, etiam sæculo XIII. admodum fuisse frequentem, & radicatum, evincit disputatio acerrima eo sæculo super hac materia pluralitatis Beneficiorum inter Theologos Parisienses excitata, & per plures annos continuata, de qua scribit Thomas Cantipratanus in suo Tractatu *de Apibus pag.* 70. inter alia, quod circa annum 1235. habita fuerit *longa valde, & multo solemnis disputatio; an uni eidemque personæ liceret habere plura Beneficia*: ac tandem determinasse *omnes pariter Doctores, exceptis duobus, neminem licere tenere duo Beneficia sine dispendio animæ, dummodo unum valeret quindecim libras Parisienses*.

X. Indubie hæc summa *quindecim librarum* Parisiensium eo tempore ad honestam Beneficiati sustentationem sufficere credebatur.

Exponit etiam ibidem Cantipratanus, quam infaustus fuerit exitus *duorum* illorum Doctorum, qui pluralitati Beneficiorum renuntiare nolentes, eam modicus frivolis quibusdam ratiunculis justificare nitebantur.

Post hæc refert, quod triennio elapso rursus super eadem quæstione disputatio habita fuerit, præsidente Guillelmo Parisiensi Episcopo; atque rursus ex *omnium* Theologorum resolutione per Episcopum conclusum, & probatum esse, *duo Beneficia teneri cum salute animæ non posse, dummodo unum valeret quindecim libras Parisienses*.

XI. Citat ibidem plures illius ætatis magni nominis Doctores, qui pluralitatem Beneficiorum in suis scriptis reprobarunt. Addit præterea, quod narrante fratre Bernardo quondam Pœnitentiario Domini Papæ, & Fratre Ordinis Prædicatorum, dixerit beatissimæ memoriæ Papa Gregorius IX. interrogatus si posset *de plenitudine potestatis cum plurium Beneficiorum detentoribus dispensare*, respondisse: *Non possum nisi tantum super vexatione detinentium dispensare*.

XII. Hisce relatis, subdit hic Scriptor, hoc notandum monitum: „ Quis ergo sapiens erit, quis fallat se, & sibi super „ dispensatione aliqua blandiatur. Esto quod multi Magistrorum „ dicant: hoc & multi alii opinentur in contrarium: *hoc solum mortale ab Augustino, omnium Doctorum maximo, judicatur, quod quis incertitudinis periculo, aut mortalis peccati „ discrimini se committit*.

XIII. Hujus disputationis, necnon resolutionis Theologorum, & Episcopi Parisiensis meminit quoque eruditus Scriptor vitæ Sancti Ludovici Regis Francorum *lib.* 4. *num.* 16. recte ibidem reflectens, hanc disputationem nonnisi cum fine sæculi finituram: eo quod ab una parte loquatur *veritas*, & ab altera pars corruptio cordis: *parce que d' un côté c' est la verité qui parle, & de l' autre la corruption du cœur*.

XIV. Monet præterea, quod tametsi Rex Ludovicus impendere non posset Censuras Ecclesiasticas ad comprimendum hunc abusum, ipse tamen efficacius impenderit, scilicet nulli habenti Beneficium, alterum conferendo, nisi priori dimisso.

XV. Si Principes sanctum hunc Regem æmularentur, vix dubium quin in suis ditionibus magna ex parte hunc abusum eliminarent: præsertim si super litteris dispensationum in Curia Romana obtentis, litteras Placiti concedi vetarent, saltem super pluralitate majorum Beneficiorum: vel nisi manifesta esset, aut rite probaretur sufficiens ratio dispensationis.

XVI. Nec mos possidendi plura simul Beneficia, nec diuturnitas illius consuetudinis, nec multitudo eorum, qui eam sequuntur, possunt ei approbationem Ecclesiæ conciliare. Id ipsum declaravit Alexander III. *numer.* 8. citatus; cui suffragatur Innocentius III. in *cap.* 18. *tit. eod.* subjiciens hanc regulam: „ Cum multa per patientiam tolerentur, quæ „ si deducta fuerint in judicium, exigente justitia non debeant „ tolerari.

XVII. Nec tantum abusus circa Beneficia simplicia simul possessa, sed etiam circa Parochiales Ecclesias, cum summo animarum periculo eo excreverat, ut non duas, vel tres, sed sex, aut plures Ecclesias plurimi haberent, quemadmodum testatur Concilium Lateranense sub Alexandro III. *Cap.* 14. quod, & huic abusui occurrere volens, sequens edidit Decretum relatum in *Cap.* 3. *tit. De Clericis non resid.* „ Quia nonnulli mo„ dum avaritiæ non ponentes, Dignitates diversas Ecclesiasticas, & plures Ecclesias Parochiales, contra sacrorum Cano„ num instituta nituntur accipere, ut cum unum officium vix „ implere sufficiant, stipendia sibi vendicent plurimorum: ne „ id de cætero fiat, districtius inhibemus. Cum igitur Eccle„ sia, vel Ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis „ ad hoc persona quæratur, quæ residere in loco, & curam „ ejus, per seipsam valeat exercere. Quod si aliter actum „ fuerit, & qui receperit, quod contra sacros Canones „ accepit, amittat, & qui dederit, largiendi potestate pri„ vetur.

XVIII. Abusui tam abominando, sed multorum avaritiæ, & ambitioni admodum opportuna, extirpando, haud sufficiebat hoc Synodale Decretum; immo teste Concilio Lateranensi sub Innocentio III. „ propter præsumptiones, & quorumdam cupi„ ditates, *nullus* hactenus aut rarus de prædicto statuto fructus „ provenerat.

Itaque hoc Concilium efficacius remedium adhibere desiderans, statuit: „ Ut quicumque receperit aliquod Beneficium habens „ curam animarum annexam, si prius tale Beneficium obtine„ bat, eo sit *jure ipso* privatus, & si forte illud retinere con„ tenderit, alio etiam spolietur. Is quoque, ad quem prioris „ spectat donatio, illud post receptionem alterius libere confe„ rat, cui merito viderit conferendum, & si ultra tres men„ ses conferre distulerit, non solum ad alium, secundum sta„ tutum Lateranensis Concilii, ejus collatio devolvatur: ve„ rum etiam tantum de suis cogatur proventibus in utilitatem „ Ecclesiæ, cujus illud est Beneficium, assignare, quantum a „ tempore vacationis ipsius constiterit ex eo esse perceptum. „ Hoc idem in personatibus decernimus observandum: adden„ tes ut in eadem Ecclesia nullus plures dignitates, aut per„ sonatus habere præsumat, etiamsi curam non habeat ani„ marum.

XIX. Hoc rursus Decretum, licet in pluribus pro temporum duritia condescendens, sive dissimulans; utpote nihil de pluralitate Præbendarum, neque Beneficii curati cum Canonicatu, aut alio simplici Beneficio disponens, suum non habuit effectum.

Et quidem anno 1237. idest, viginti tribus annis ab edito hoc Decreto, cum in Synodo Londinensi per Legatum Sedis Apostolicæ convocata statutum hoc pronuntiaretur, tanta multitudo obtinentium plura Beneficia reperta est, tantusque tumultus excitatus, ut ab executione Decreti supersedere coactus fuerit Legatus. Habetur tomo 11. Concil. *col.* 525 & sequentibus.

XX. Præterquam quod prædictum Decretum tantum loqueretur de pluralitate Beneficiorum curatorum, Dignitatum, & Personatuum, pluralitatem aliorum Beneficiorum dissimulando, addidit insuper hanc clausulam: „ Circa sublimes tamen, & litteratas personas, quæ majoribus Beneficiis sunt ho„ norandæ, cum ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam po„ terit dispensari.

Quia hac expressione Decreti, quo pluralitas damnabatur, via quodammodo justificandi ostendebatur, & dispensatio contra legem probabatur, & quasi offerebatur, ipsæ dispensationes adeo fuere frequentes, ut tandem tamquam jus ordinarium invaluisse videantur; uti non obscure significat Decretum Concilii Lugdunensis in *cap.* 3. *De Officio Ordinarii in VI.* id unum permittens Ordinariis locorum, ut subditos suos „ plu„ res dignitates, vel Ecclesias, quibus animarum cura imminet, obtinentes, seu Personatum, aut Dignitatem cum „ alio Beneficio, cui cura similis est annexa, districte compel„ lant, *dispensationes*, quarum auctoritate eas Canonice tenere se alle-

„ afferunt, intra tempus pro facti qualitate ipsorum Ordinariorum moderandum arbitrio, exhibere": Et si non exhibuerint, tunc Ecclesiæ, quas sine dispensatione illicite detineri constituerit, libere possint conferri aliis per eos, ad quos collatio earum pertinet.

Cæterum (*ait Concilium*) *si dispensatio exhibita, sufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in Beneficiis hujusmodi, quæ Canonice obtinet, molestetur. Provideat tamen Ordinarius, qualiter nec animarum cura in eisdem Ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus negligatur, nec Beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si vero de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur, super hoc erit ad Sedem Apostolicam recurrendum: cujus est æstimare, quem modum sui Beneficii esse velit.*

Hic patenter indicatur, quam frequens esset dispensationum usus, & quam difficulter Ordinarii Clericos ad dimissionem Beneficiorum cogere possent; modo saltem dispensationem in consueta forma expeditam proferre possent; immo quodammodo ipsis Ordinariis præciperetur, ne Clericos simili dispensatione munitos turbarent.

☞ XXI. Porro notandum, quod in nullo hactenus celebrato Concilio similis clausula reservans, & indulgens Apostolicæ Sedi dispensandi facultatem expressa reperiebatur: ut vel hinc non leve sumatur argumentum, Decreta, seu Canones hujus Concilii esse attribuenda potius Pontifici Innocentio III. amplificandæ auctoritati Pontificiæ intentissimo, quam ipsi Concilio, quod & plures viri eruditi annotarunt.

Unde nec hæc Decreta per Decretales Gregorii IX. sub diversis titulis dispersa ascribuntur simpliciter Concilio Lateranensi; sed *Innocentio III. in Concilio Lateranensi*.

Observat autem Dadinus Alteserra in Commentario ad hanc Decretalem Innocentii III. quod primus hic Pontifex per hanc Decretalem dispensandi auctoritatem super pluralitate Beneficiorum Sedi Apostolicæ reservaverit: quodque hoc Decretum effugere non potuerit sinistram interpretationem Scriptorum istius sæculi, præsertim Matthæi Parisiensis *ad annum* 1235. ubi de collectione Decretalium loquens, quæ facta est Auctore Gregorio IX. *in quibus* (*inquit*) *quædam innovavit, ne scilicet illegitimi Prælaturas, vel Ecclesiastica Beneficia, nisi adepta a Sede Romana legitimationis dispensatione, obtineant, sciens inde Curiæ Romanæ pro impetratione tali multa emolumenta provenire*: sicut ex Statuto Innocentii pro dispensatione plurium Beneficiorum obtinendorum. ☜

XXII. De multiplici hac dispensatione a Pontificibus obtenta, seu potius extorta conqueritur Joannes XXII. in *Extravagante* 1. *De Præbendis in Commun.* dicens: „Execrabilis quorumdam tam Religiosorum, quam sæcularium ambitio, quæ semper plus ambiens, eo magis insatiabilis creditur, quo sibi amplius indulgetur, & improbitas importuna petentium a nobis, & prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus non tam obtinuisse, quam extorsisse plerumque noscuntur, ut unus interdum etiam, ad unum Beneficium Ecclesiasticum minus idoneus, in diversis Ecclesiis nedum vicinis, sed ab invicem longe distantibus, immo nonnunquam in diversorum regnorum partibus situatis, plures quam duas vel tres, aut plures etiam dignitates, vel personatus, officia seu Prioratus, aut diversa Ecclesiastica Beneficia curam animarum habentia possit dispensative, cum alias non liceret de jure communi, recipere, & simul licite retinere.

XXIII. Post hæc enumeratis incommodis, quæ ex hac pluralitate in Ecclesiam redundant, subdit: Nos itaque tot malis tantisque discriminibus occurrere cupientes; omnes & singulas dispensationes super receptione, ac retentione plurium dignitatum, personatuum, officiorum, Prioratuum, aut Beneficiorum, quibus cura sit animarum annexa, sub quacumque forma, vel expressione verborum a nobis, vel dictis prædecessoribus nostris cuicumque personæ concessas, (Cardinalibus tamen sanctæ Romanæ Ecclesiæ, qui circa nos universali Ecclesiæ serviendo singularum Ecclesiarum commoditatibus se impendunt: ac Regum filiis, qui propter sublimitatem eorum, ac generis claritatem sunt potioris prærogativa gratiæ attollendi, duntaxat exceptis) deliberatione super hoc cum fratribus nostris habita diligenti: de ipsorum consilio, & ex certa nostra scientia in forma subscripta duximus taliter moderandas, quod per moderamen nostrum effrenatam circa easdem personas talium Beneficiorum multitudinem refrenemus, ipsique impetrantes, fructu dispensationum hujusmodi totaliter non frustrentur.

XXIV. Verum experientia nimis quam compertum est, quam velociter reviviscant abusus, ubi radicitus extirpati non sunt; quamque ipsa Decreta soleant esse inefficacia, dum in iis ipsis rima, per quam rursus abusus sibi introitum paret, relinquitur, & probatur.

Unde Beneficiorum pluralitatem etiam post hanc Joannis XXII. Constitutionem sub pallio dispensationis Apostolicæ non parum frequentem fuisse, posteriorum Synodorum Decreta sat demonstrant; atque inter alia Synodi Coloniensis anno 1536. *part.* 5. *c.* 32. quo suum contra pluralitatem Beneficiorum zelum ostendens, eam admittere cogitur, quæ dispensatione Sedis Apostolicæ nitebatur: monens, ut qui adversus Decreta eam pluralitatem proscribentia tueri se volent dispensatione Sedis Apostolicæ, *viderint, ut causam dispensationis obtentæ Deo comprobent*.

XXV. Denique ad palliandam Beneficiorum pluralitatem tandem posterioribus sæculis plurimum juvit *Commendarum*, & *unionum* usus, qui pristinis Ecclesiæ temporibus rite institutus, in maximum tandem degeneravit abusum, & colorem multiplicandas in eamdem personam Beneficiis, subministravit.

Olim vacante aliqua Ecclesia, cui ob bellorum tempestatem, aliave de causa non statim de pastore provideri poterat, is, cui providendi cura commissa erat, alicui etiam interdum vicino Pastori curam ejus *commendabat*; modo non absimili, quo hodie *deservitura* committeretur. Sicuti ergo *deservitura* hodierna, ita & *commenda* non nisi ad utilitatem Ecclesiæ vacantis, idque necessitate cogente, & durante vacatione committebatur: atque de simili commenda intelligendum est, quod dicitur in *Can.* 3. *caus.* 21. *quæst.* 1. „Qui plures Ecclesias retinet, unam quidem *titulatam*, alteram vero sub *commendatione* retinere debet.

XXVI. Progressu temporis *Commendatarii*, varios sive necessitatis, sive honestatis titulos obtendentes, fructus ipsarum Ecclesiarum occuparunt: atque ut diutius iis fruerentur, quominus iis provideretur de proprio Pastore, varia impedimenta objectare solebant.

Huic fraudi ut occurreretur, præscriptum legitur in *Cap.* 15. *De Elect. in VI.* ne *commenda* duraret ultra sex menses.

At Commendatarii, qui fructus Ecclesiarum ambiebant, super hoc Decreto dispensationem a Sede Apostolica variis artibus extorquebant; qua mediante, non tantum ad vitam, sed etiam cum pleno jure percipiendi proventus Ecclesiarum, detractis duntaxat impensis necessariis pro Vicario, commendas plurium Ecclesiarum retinebant.

XXVII. Insuper in pluralitatis justificationem abutebantur regula probata ab Innocentio III. in *Cap.* 54. *tit. De Elect.* quod nullus possit plures Parochiales Ecclesias obtinere, *nisi unam intitulatam, alteram commendam haberet*: quæ de vera commenda ad tempus, non vero de fictitia hac intelligenda erat.

Dum enim ita ad vitam in *commendam* plura Beneficia retinentur, verba quidem Canonum servari videntur; at mens & verus sensus Canonum negligitur: quandoquidem evidens sit, ejusmodi Commendatarios non nisi *voce* distingui ab iis, qui *titulo* Beneficii possiderent; eaque incommoda oriebantur, sive per modum hujusmodi commendæ, sive per modum *tituli* plura Beneficia ab eadem persona possiderentur.

XXVIII. Unde Synodus Londinensis anno 1237. *cap.* 10. decernit, ut Vicaria Parochialis Beneficii nulli concedatur, *nisi juret residentiam ibi facere, ac eam faciat continue corporalem*. Rationem subjungit: „Sic eluditur illi dolo, quo sæpe assignato alicui nomine personatus modico, simulate dabatur illi Ecclesia sub ficto nomine Vicariæ, qui timens alia Beneficia perdere, metuebat eam recipere ut persona.

Hic nomine Vicariæ significari *commendam*, & nomine *personæ*, ipsum Beneficiatum *intitulatum*, dubitari nequit.

XXIX. Multo expressius hunc abusum proponit, & condemnat Concilium apud Salmurum anno 1253. ab Archiepiscopo Turonensi, ejusque Suffraganeis celebratum *Can.* 28. „Item nonnulli Episcopi, & alii Prælati, propriis lucris, & commodis suorum inhiantes, Ecclesias Parochiales, quæ proprios possunt habere Sacerdotes, Clericis, & aliis personis Ecclesiasticis, habentibus alias Ecclesias Parochiales, vel competenter beneficiatis, ut possint eos pluribus onerare Beneficiis, commendant unam, vel duas Ecclesias Parochiales, in animarum suarum periculum, & scandalum plurimorum: ut sic habeant *commendatas*, quas secundum Canones habere non possunt *intitulatas*: quod fieri de cætero prohibemus: statuentes, ut qui taliter Ecclesias commendatas recepit, vel de cætero receperit, careat Ecclesia sic commendata, & conferens, potestate conferendi illam Ecclesiam illa vice sit privatus.

XXX. Graphice quoque hunc abusum describit Synodus Londinensis anno 1268. *Can.* 31. atque in eum vehementissime invehitur; & inter alia recte notat, originem commendationis bonam, regulamque ante traditam ex *Cap.* 54. *tit. De Elect.* esse Canonicam, sed ad palliandam avaritiam ea multos abuti, & in alienum sensum detorquere: „Quidam (ait) rationis expertes, vel juris regulas contemnentes, dum ad plurium Ecclesiarum occupationem, velamen aliud non habentes quomodo ditari festinant, vacantes Ecclesias sibi commendari procurant, amplectentes juris verba, non sensum, quod aliquando permittit unam haberi Ecclesiam intitulatam, & aliam commendatam. Et cum juxta sanum intellectum, propter necessitatem, vel utilitatem vacantis Ecclesiæ, jus commendationis, non tam præceptorie, quam permissive, fuerit introductum: ipsi ad cupiditatis suæ lucrum omnia convertentes, in ipsarum Ecclesiarum dissipationem, non solum unam, sed plures recipiunt commendatas.

XXXI. Innocentius III. in citato *cap.* 54. *tit. De Elect.* dicens, quod nullus possit plures Ecclesias Parochiales obtinere, addit, *nisi una penderet ab altera*; id est, nisi una alteri esset unita.

Hæc quoque regula ex vero Canonum sensu accepta nihil irregulare habet. Quidni enim duæ Ecclesiæ vicinæ, quæ ob devastationem, aut alia occasione duos Presbyteros alere nequeunt, neque duos ob incolarum paucitatem requirunt, uniri possint; atque ita unitæ per modum unius uni conferri: de quo casu loquitur *Can.* 2. *Dist.* 70.

XXXII. Verum progressu temporis hæc regula in apertissimum abusum, & abominandum prætextum pluralitatis Beneficiorum degeneravit.

Cœperunt enim dicis causa, neglecta necessitate, aut utilitate Ecclesiarum, plures Ecclesiæ etiam a se invicem remotissimæ, & admodum opulentæ uniri in favorem alicujus personæ; idque vita ejus durante: qua unione facta, unum specie tenus Beneficium conferebatur, sed quod reipsa plura secum trahebat: nec non nisi voce tenus e pluralitate Beneficiorum differebat.

Unde Prælati præformandis articulis reformationis faciendæ in Concilio Tridentino a Paulo III. deputati dicere non dubitarunt: „Quid de unionibus Beneficiorum ad *vitam unius*, ne sci-

,, licet obstet illa Beneficiorum pluralitas ad obtinenda incom- ,, patibilia, nomine est *mera fraus* legis,

Tot palliis, & involucris tecta Beneficiorum pluralitas, mirum quantum, instante Concilio Tridentino invaluisset! ut propterea non exigua Patribus Tridentinis cura fuerit, abusum illum extirpandi, variaque Decreta condendi, uti capite sequenti ostendetur.

CAPUT III.

Quid contra pluralitatem Beneficiorum actum, & statutum in Concilio Tridentino.

1 *Circa tempus Concilii Tridentini summopere invaluerat Beneficiorum etiam Curatorum pluralitas, & ex hac Pastorum non residentia.*
2 *Abusuum scaturigo est Pastorum absentia.*
3 *De restituenda Pastorum residentia ante omnia solliciti fuere Patres Tridentini.*
4 *Ut hæc haberetur judicarunt Beneficiorum pluralitatem funditus esse tollendam.*
5 *Abrogatio pluralitatis Beneficiorum enixe petitur.*
6 *Postulatio Episcoporum Hispaniæ contra Beneficiorum pluralitatem.*
7 *Postulata hæc primum nonnihil temperanda credidit Synodus.*
8 *Referuntur Decreta Synodi Sessione septima edita.*
9 *Quorum Beneficiorum pluralitas hisce Decretis improbata?*
10 *Non satis constat, an per hæc Decreta etiam Beneficiorum simplicium non Curatorum pluralitas esset improbata.*
11 *Decretum Synodi magis extensum, & dubitationem eximens.*
12 *Beneficia requirentia* residentiam *vi hujus Decreti sunt incompatibilia, sive residentia requiratur ratione* curæ animarum, *sive ratione* servitii.
13 *An Rectoratus cum Parochiali sit incompatibilis ex primo capite.*
14 *Quæ sint incompatibilia ob residentiam ratione* servitii.
15 *Incompatibilitas exsurgit ex residentia* præcisa *non* causativa, *& utriusque definitio.*
16 *Distinctio inter residentiam præcisam, & causativam multis sæculis incognita.*
17 *Exemplum Beneficiorum requirentium residentiam, sed tantum* causativam.
18 *Synodus Tridentina agnovit aliqua Beneficia non requirere residentiam, & eatenus a Jure communi recessit.*
19 *Habenti Beneficium ad vitam honeste sustentandam non sufficiens, potest alterum conferri, modo utrumque residentiam non requirat.*
20 *Quod sit* sufficiens *reputandum cujusque conscientiæ relinquitur, & hic frequens excessus.*
21 *Hodie consuetudine inductum, ut sine dispensatione retineatur simplex Beneficium cum alio etiam sufficiente, & unde hæc consuetudo orta sit.*
22 *Synodus Tridentina videtur tantum permittere* unicum *Beneficium simplex primo adjungi.*
23 *Synodus Tridentina in vetanda pluralitate Beneficiorum præcipue attendit impossibilitatem satisfaciendi utriusque oneribus.*
24 *Ex Decreto Synodi Tridentinæ non videntur incompatibilia Beneficia* difformia *in eadem Ecclesia.*
25 *Consonat generalis Ecclesiarum consuetudo.*
26 *An cum Dignitate, cui annexus est Canonicatus, possit haberi alia dignitas, aut Canonicatus in eadem Ecclesia.*

I. CIrca tempus Concilii Tridentini adeo Beneficiorum pluralitas, non tantum Beneficiorum simplicium, sed & Curatorum, immo & Episcopatuum invaluerat, ut omnes passim Parochiæ, & Diœceses suis destituerentur Pastoribus; ac ubique pene nonnisi mercenarii aliqui Sacerdotes gregibus intenderent.

II. Cum autem compertum esset, abusibus, qui Ecclesiam eo tempore quodammodo inundaverunt, remedium efficax nequaquam afferri, quamdiu, absentibus Pastoribus, dabatur lupis in greges grassandi libertas, Patribus visum fuit, mox de hoc abusu non residentiæ tractare; ipsosque Pastores ad residentiam adigere. Sed cum Pastorum residentia sperari non posset, quamdiu pluralitas Beneficiorum, præsertim Curatorum permitteretur, mox in ipso Synodi initio contra hunc pluralitatis abusum a Patribus agi cœptum fuit.

III. Unde in Congregatione celebrata immediate post habitam Sessionem secundam, nimirum 9. Januarii 1546. Guillelmus De Prato Episcopus Claromontensis sententiam suam de residentia Episcoporum proferens, urgebat Patres, ne in materia de residentia aliquid *frigide* & *superficialiter* statuerent: „ siquidem „ (ait) per tantam non residendi licentiam orbis gravissimum „ malum in dies latius serpit. Quis enim ignorat, hac captata ,, occasione, magna ex parte hæreses esse natas, & auctas mi- „ rum in modum, in diesque magis ac magis augeri? Nec vi- „ dentur facturæ finem, donec hanc occasionem quærentibus, „ occasionem amputaverimus.

IV. Inter media vero hanc occasionem amputandi tamquam præcipuum suggerit; „ Primo, Beneficiorum, & maxime Epi- „ scopatuum *pluralitas* ab omnibus tollatur funditus. Quod ita „ necessarium censeo (inquiebat) ut optem memoriam illius „ pluralitatis oblivione sempiterna deleri: tamquam avaritiæ „ clericalis (ob quam tam male audit ordo Sacerdotum) pri- ,, mogenitam & omnium malorum *lernam* ". Habetur *Tom.* 14. *Concil. General. col.* 1633. & sequentibus.

V. Nec solus in Concilio Tridentino extitit Episcopus Claromontanus, qui Beneficiorum pluralitatem abrogandam esse demonstravit; hujus quoque abusus omnimodam extinctionem ann. 1547. enixe petierunt Lipomanus Episcopus, Veronensis, Bernardus Diaz Episcopus de Calahorra, aliique Præsules, quorum nomina in actis vel in historia Concilii Tridentini extant consignata, & ut finem sibi propositum assequerentur, contendebant omnem inter compatibilium, & incompatibilium pristinis sæculis incognitam distinctionem esse destruendam.

Optandum sane fuisset, ut conformiter ad postulata horum Patrum, omnis Beneficiorum pluralitas, necnon distinctio compatibilium, & incompatibilium fuisset penitus sublata, quemadmodum & nomine Caroli IX. Regis Galliarum postulatum fuisse legitur, uti supra *cap.* 1. *n.* 7. notatum est.

Licet aliquibus in casibus possit esse licita, quin & conveniens Beneficiorum pluralitas; non dubium tamen, quin multo majora incommoda, & scandala orta sint in Ecclesia, & continuo oriantur per toleratam Beneficiorum pluralitatem, & distinctionem inter compatibilia & incompatibilia, quam sint timenda, aut unquam timeri potuerunt ex generali abolitione pluralitatis Beneficiorum.

VI. Fuit illa incommodorum, & scandalorum gravitas, quæ movit complures Episcopos, ut in pluralitatem Beneficiorum inveherentur, & quidem cum prævie ante Sessionem de hac materia agi cœptum esset, Episcopi Hispani, aliis nonnullis adjunctis „ petierunt declarandum pluralitatem Cathedralium Ec- ,, clesiarum esse maximum abusum, monendosque singulos, ac ,, nominatim Cardinales, ut una sola sint contenti, atque ,, alias intra breve tempus relinquant, certe ante exitum ,, Concilii. Tollendam quoque minorum Ecclesiarum plurali- ,, tatem, ea non in posterum modo, sed in præteritum etiam ,, prohibita, revocatisque omnibus dispensationibus antea con- ,, cessis; Cardinalibus aliisve minime exceptis, nisi justas, ac ,, legitimas afferant causas, quas coram Ordinario curent ap- ,, probandas.

VII. Hæc Præsulum illorum postulatio rigidior apparebat multis, quam præsens eorum status pateretur, unde nonnihil temperandam crediderunt; atque primum majoribus, & magis noxiis abusibus occurrendum; ac sensim, temporum duritie nonnihil emollita ulterius progredi posse: hocque consilium Synodo placuisse patebit, si Decreta edita Sessione septima, conferantur cum Decreto in eadem materia Sessione 24. evulgato.

VIII. Primo itaque *Sess.* 7. *cap.* 2. *De Reformat.* decernit, ut „ nemo, quacumque etiam dignitate, gradu, aut præemi- ,, nentia præfulgens, plures Metropolitanas, seu Cathedrales ,, Ecclesias in titulum, sive commendam, aut alio quovis no- ,, mine, contra sacrorum Canonum instituta, recipere, & si- ,, mul retinere præsumat: cum valde felix sit ille censendus, ,, cui unam Ecclesiam bene, ac fructuose, & cum animarum ,, sibi commissarum salute regere contigerit.

Deinde *cap.* 4. „ Quicumque de cætero plura curata, aut alias „ incompatibilia Beneficia Ecclesiastica, sive per viam unionis ,, ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocumque no- ,, mine, & titulo, contra formam sacrorum Canonum, & præ- ,, sertim Constitutionis Innocentii III. quæ incipit, *De multa*, ,, recipere, ac simul retinere præsumpserit; Beneficiis ipsis jux- ,, ta ipsius Constitutionis dispositionem ipso jure, etiam præsen- „ tis Canonis vigore, privatus existat.

IX. Hic in primis improbat Synodus pluritatem non tantum Cathedralium Ecclesiarum, sive Episcopatuum, sed etiam Curatorum, aut alias incompatibilium Beneficiorum, reprobatis illis fictitiis titulis, & involucris, *unionis ad vitam*, & *commendæ perpetuæ*.

Quia autem Synodus non explicat, quæ Beneficia habeat tamquam *incompatibilia*, unaque remittit ad Constitutionem Innocentii III. *cap. De multa*, *tit. De Præbendis*, dubium erat, num Synodus terminos dictæ Constitutionis excedere voluisset; aut probare pluralitatem Beneficiorum, in dicta Constitutione nominatim non reprobatam.

X. Hinc ulterius dubium erat, an hactenus indemnata esset pluralitas Beneficiorum, quæ nec Dignitates, nec Personatus, nec Parochiales Ecclesiæ essent: utpote sola, quæ in ea Constitutione Innocentii III. exprimuntur.

XI. Postmodum vero Synodus volens efficacius remedium huic abusui adferre, eumque quasi radicitus evellere, *Sess.* 24. *cap.* 17. *De Reformat.* Decretum edidit „ quod in quibuscumque per- ,, sonis, quocumque titulo, etiamsi Cardinalatus honore ful- „ geant, mandat observari, ut in posterum unum tantum Bene- „ ficium Ecclesiasticum singulis conferatur. Quod quidem, si „ ad vitam ejus, cui confertur, honeste sustentandam non suffi- ,, ciat, liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo ,, utrumque personalem residentiam non requirat, eidem confer- ,, ri. Hæcque non modo ad Cathedrales Ecclesias, sed etiam „ ad alia omnia Beneficia, tam sæcularia, quam regularia, „ quæcumque etiam commendata, pertineant, cujuscumque ti- ,, tuli, ac qualitatis existant.

XII. Itaque ex Decretis Concilii Tridentini concludendum, Beneficia esse incompatibilia, si *residentiam personalem* requirant, idque sive residentia ratione curæ animarum, sive ratione servitii requiratur; uti notat Fagnanus ad *cap. Cum jam dudum*, *tit. De Præbendis num.* 39.

Ex primo capite incompatibiles sunt duæ Parochiales, item Parochialis cum Baptismali, & similiter Beneficium, cui injunctum est onus adjuvandi in cura animarum.

XIII. Item is, qui habet Rectoratum, si curam exerceat per Vicarium *amovibilem*, non potest obtinere Parochialem; quia amo-

amovibilitas indicat curam residere apud Rectorem. Si tamen aliud probaretur, curam nullam esse penes Rectorem, tunc hoc ex capite, nec residentiæ necessitas, nec exinde resultans incompatibilitas concludi posset.

Hinc consulta S. Congregatio, an casu quo cura unita sit alicui Ecclesiæ ex altera dependenti, ita ut ei per Vicarium *perpetuum* deserviatur, juxta *cap. Extirpandæ §. Qui vero, tit. De Præb.* resultet ratione *curæ animarum* incompatibilitas talis Ecclesiæ cum alia Parochiali; Respondit negative; apud Fagnanum loco citato *num.* 41. Nec aliud indubie resolutionis fundamentum fuit, quam quod cura animarum in Vicarium *perpetuum* translata, Rector Ecclesiæ, cui Ecclesia Parochialis est unita, nomine tenus duntaxat Pastor aut Curatus dicatur.

XIV. Ob residentiam ratione *servitii*, „ ex Decreto Concilii Tridentini exsurgit incompatibilitas non solum in Parochialibus, & Curatis, sed etiam in Beneficio Curato, & Canonicatu, & in pluribus Canonicatibus, tam Cathedralium, quam Collegiatarum Ecclesiarum, cum personalem residentiam requirant, propter servitium, ut in *cap.* 12. *Sess.* 24. licet de jure communi hoc esset controversum, ut patet ex opinionibus supra relatis. Item ex Congregatione incompatibilis est Præbenda Theologalis erecta per unionem aliquot simplicium Beneficiorum cum Parochiali, vel Canonicatu. Idemque dicendum de pluribus Monasteriis, seu Cappellaniis servitium personale, seu residentiam requirentibus propter divini officii celebrationem ". Ita Fagnanus.

XV. Hæc tamen dicta de incompatibilitate Beneficiorum simplicium residentiam requirentium, intelliguntur communiter, quando requiritur residentia *præcisa & simplex*, non autem de casu, quo residentia non est præcisa, & simpliciter obligatoria, seu *causativa*; ita post alios Canonistas Gonzales *ad Regulam* 8. *Cancel. Glossa* 15. *nu.* 20. vocatque residentiam *præcisam* & simplicem, quando requiritur sub pœna *privationis tituli*. Non simpliciter autem, sed *causative* requiri dicit, quando solum requiritur respectu privationis fructuum, nimirum ut non residendo privetur quidem fructibus, sed nequaquam privetur titulo.

Deinde *num.* 23. testatur, sæpius judicatum fuisse, quoad incompatibilitatem Beneficiorum simplicium, inspiciendam esse residentiam *præcisam*, & non sufficere causativam, quod & praxis communis declarat.

☞ XVI. Verum ista distinctio inter residentiam *præcisam & simplicem*, & residentiam *causativam*, contra Canones, necnon contra mentem Fundatorum invaluisse apparet: juxta intentionem enim Ecclesiæ & Fundatorum, Beneficia debent per ipsos Beneficiatos deserviri, & consequenter omnino contrarium esse videtur intentioni Ecclesiæ, & Fundatorum, ut Beneficiorum retineatur per eum, qui illi deservire non intendit, tametsi proventibus ipsius Beneficii careat; quia interim verum manet, per ipsum Beneficiatum oneribus Beneficii non satisfieri, nisi tamen absens, nec personaliter exhibens officium, alibi adeo utiliter Ecclesiæ inserviret, ut merito existimetur, quod etiam absens, Ecclesiæ, & Fundatorum intentioni satisfaciat.

XVII. Præter illud exemplum, alterum occurrit in Cappellaniis Ecclesiæ Collegiatæ S. Petri hic Lovanii, quæ residentiam ratione servitii in choro requirunt; sed tantum *causativam*, id est, *privationis fructuum*, non autem *tituli*: quare & Theologi plures hujusmodi Cappellanias obtinentes, & earum titulo ad Ordines promoti, postmodum ad Ecclesias Parochiales assumpti, eas una cum Parochiali, tamquam simplex Beneficium residentiam non requirens retinent, licet nullos non residentes fructus percipiant.

XVIII. Beneficia omnia etiam simplicia de jure communi requirere personalem residentiam supra notatum fuit; unaque observatum, posterioribus sæculis demum quædam simplicia Beneficia a residentia fuisse absoluta; atque ita tandem invaluisse distinctionem inter Beneficia residentiam requirentia, & non requirentia.

Hanc distinctionem quamvis nonnulli e Patribus Concilii Tridentini, tamquam antiquis Ecclesiæ Decretis incognitam, abolitam vellent, tamen eam penitus abolere Concilium conveniens, pro temporum conditione, non judicavit; sed eam aperte in suo Decreto supposuit; atque ea in declaranda Beneficiorum incompatibilitate, & pluralitatis proscriptione usa est: atque eatenus, ob stabilitam per consuetudinem disciplinam, a jure communi nonnihil recessit.

XIX. Itaque quoad Beneficia personalem residentiam non requirentia distinguit Concilium; utrum ad vitam ejus cui conferuntur honeste sustentandam sufficiant, an non.

Si Beneficium quod quis obtinet, sit sufficiens, non poterit obtinere secundum, quantumvis simplex & residentiæ non obnoxium, & ad vitam ejus cui confertur non sufficiens. Quia Concilium permittit, ut possit alterum Beneficium conferri ei, qui jam unum obtinet, hac conditione, si primum quod obtinet, *ad vitam ejus honeste sustentandam non sufficiat*.

Quando autem quis habet Beneficium Ecclesiasticum *non sufficiens*, permittit Concilium, ut „ liceat nihilominus aliud simplex sufficiens; dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri.

XX. Quæ esse debeat proventuum quantitas, ut Beneficium aliquod dicatur *sufficiens*, Concilium non determinavit. Cum enim hæc sufficientia ex multis factis determinanda sit, judicatum est, ut determinatio hæc cujusque potius conscientiæ judicio, quam forensi disceptatione decidenda remitteretur.

Dolendum porro nihil esse frequentius, & jam pridem fuisse quam ut „ hic cæca & indomita impugnat cupiditas: quando quisque pro suo, non pro Episcopi arbitrio hoc studet definire " : uti ad Clerum suum scribebat jam pridem Ruræmondensium Antistes Henricus Cuykius) „ Sustentationem sui, quam in Clericis omnibus ipsisque etiam Episcopis ex Tridentini Concilii sententia, oportet esse frugalem, hospitalitatis, & beneficentiæ velamine, illi volunt esse magnificam; vitæ hujus impendia non pro necessitate, aut eo quod naturæ satis esse queat (quæ parvo est contenta) sed pro affectu privato, & habendi libidine metientes, & ex cujusque Beneficii accessione proventu aucto, aliquid etiam ad familiæ splendorem, ad vestium luxum, ad prædiorum, aliarumque sive fixarum, sive mobilium rerum proventum accedere volunt, & ut in plures benefici esse possint, aut ad sui nominis memoriam celebrandam opulentas erigere fundationes, domum domo, & agro agrum e Beneficiorum proventibus semper conjungunt, & hoc satis esse arbitrantur ad palliandam, aut excusandam inexplebilem avaritiam suam, si hunc sibi scopum propositum habeant.

XXI. Interim ex libera taxatione sufficientiæ relicta judicio cujusque privati, tandem consuetudo invaluit, ut super retentione simplicis Beneficii residentiam non requirentis nulli moveatur quæstio; tametsi Beneficium aliud seu simplex, seu non simplex, opulentum, & evidenter sufficiens habeat: atque ita videtur consuetudine eatenus derogatum Concilio Tridentino; in quantum prohibuit, unum *sufficiens* habenti alterum etiam simplex residentiam non requirens conferri.

Unde si solum jus positivum attendamus, id hodie consuetudine sublatum videtur: & per consequens, concurrentibus iis, quæ inordinationes pluralitati Beneficiorum connexas plane abstergunt; ipsaque Ecclesiæ utilitate exigente, ut quis similia duo Beneficia simul retineat, non apparet necessaria dispensatio, qua juri positivo derogetur; utpote jam per contrariam consuetudinem sublato.

XXIII. Ulterius Concilium Tridentinum permittens, ut habenti Beneficium, quod ad vitam ipsius honeste sustentandam non sufficit, aliud simplex sufficiens conferatur, de *unico* simplici adjungendo loqui videtur; quemadmodum Concilium Mediolanense V. sub S. Carolo intellexisse non obscurum est.

Cum enim in Concilio IV. Mediolanensi declaratum esset, licere habenti unum Beneficium non sufficiens, conferri alterum simplex conformiter ad Synodum Tridentinam, in Concilio V. declarat: „ Id ita locum habeat, ut ne tamen eo prætextu causave vitæ honeste sustentandæ plura quam duo Beneficia simplicia uni eidemque conferri liceat sine concessu permissuve Sedis Apostolicæ ". *Part. 3. tit. Quæ ad Beneficiorum collationem attinent*.

XXIII. Dum Synodus Tridentina declaravit incompatibilia plura Beneficia cujuscumque conditionis, aut qualitatis, quorum utrumque *residentiam requirit*, præcipue reflexisse videtur ad impossibilitatem satisfaciendi oneribus Beneficiis hujusmodi incumbentibus: quæ impossibilitas resultat ex requisita *personali* residentia.

XXIV. Cum igitur illa impossibilitas satisfaciendi oneribus utriusque Beneficii sæpe cesset, si Beneficia sint in eadem Ecclesia: habeantque officia diversi ordinis, & generis annexa, quæ *Difformia* dicuntur, etiam tunc incompatibilitas illa cessare videtur ex mente ipsius Synodi: declaravitque conformiter S. Congregatio „ consuetudini permittenti, quod in eadem Ecclesia Dignitates cum Canonicatibus teneantur, non esse derogatum a Concilio Tridentino, *Sess. 24. cap. 17. De Reform.* ". Ita Garzias *de Benef. part. 11. cap. 5. num.* 246.

XXV. Et quidem generalis hodie consuetudo permittit Beneficium curatum, aut etiam Dignitatem cum Canonicatu in eadem Ecclesia retinere; immo in aliquibus Ecclesiis Dignitates conferri, nisi Canonicis non possunt: quemadmodum in Ecclesiis Cathedralibus Belgicis ad instantiam Philippi II. per Paulum IV. Pontificem erectis, Archidiaconus, Archipresbyter, & Pœnitentiarius ex Canonicis Graduatis assumi debent, uti *Tom. I. tit. 10 c. 1.* notatum fuit (*a*).

Itaque ex generali consuetudine ad obtinendum in eadem Ecclesia Canonicatum aut Cappellaniam etiam requirentem residentiam, una cum Beneficio Curato, aut Dignitate, dispensatio non requiritur: eo quod jus positivum per dispensationem tollendum, contraria consuetudine sublatum sit.

XXVI. Quid si Canonicatus sit ipsi Dignitati annexus; ipsaque Dignitas nullos habeat proventus præter Præbendam, an cum hoc Canonicatu & Dignitate annexa, possit in eadem Ecclesia haberi alia Dignitas difformis? Si Canonicatus sit Dignitati annexus per suppressionem, ut ipse titulus Canonicatus sit suppressus, tunc revera non erit nisi simplex Dignitas: & consequenter alius Canonicatus cum hac Dignitate in eadem Ecclesia sine dispensatione haberi posset: non autem Dignitas: quia pluralitas Dignitatum in eadem Ecclesia specialiter vetita est in *Cap. De multa tit. De Præbendis*, neque hactenus consuetudo ei in hoc derogasse scitur.

Si autem Canonicatus æque principaliter annexus sit, & consequenter eum obtinens sit revera Canonicus, & simul in Dignitate constitutus, non poterit in eadem Ecclesia aliam Dignitatem sine dispensatione retinere: nam nemo in eadem Ecclesia potest esse *triplex* absque dispensatione Summi Pontificis; uti post alios docet Garzias loco citato *num.* 238. additque: „ Nec valet consuetudo, vel statutum in contrarium ex *cap. 1. de Consuet. in VI.*

C A-

(a) Constat tamen in Ecclesia Rupellensi nonnullisque aliis Cathedralibus Galliarum Dignitatum possessionem esse incompatibilem cum possessione Canonicatuum ejusdem Ecclesiæ; id quidem pro Ecclesia Rupellensi declaratum est litteris patentibus, quæ 20. Maji ann. 1664. datæ sunt; ut prærogativa Sedis Cathedraticæ hæc Ecclesia donaretur.

CAPUT IV.

De varia Beneficiorum incompatibilium specie.

1 *Incompatibilitas Beneficiorum præcipue fundatur in impossibilitate residendi in diversis Ecclesiis.*
2 *Arctior residendi obligatio in Beneficiis curatis, etiam majorem causat incompatibilitatem.*
3 *Distinctio Beneficiorum incompatibilium* primi *&* secundi *generis, & illorum definitio.*
4 *Plura Beneficia conformia sub eodem tecto incompatibilia* primi *generis; etiamsi non requirant residentiam.*
5 *An Concilium Tridentinum circa hoc aliquid innovaverit?*
6 *Quæ dicantur Beneficia* uniformia?
7 *Quæ sint incompatibilia* secundi *generis?*
8 *An per Synodum Tridentinam hæc distinctio Beneficiorum incompatibilium sit sublata?*
9 *Circa distinctionem Beneficiorum incompatibilium primi, & secundi generis mens Concilii Tridentini exponitur.*
10 *Ut Beneficium vacet per assecutionem secundi, requiritur possessio hujus* pacifica.
11 *Ante captam secundi Beneficii possessionem non vacat primum ipso jure.*
12 *Idque non tantum de facto, sed &* de jure.
13 *In Gallia non inducitur privatio primi per assecutionem secundi, sed datur* optio *eligendi alterutrum.*
14 *Necessitas* optandi *tantum est post possessionem pacificam.*
15 *Ex praxi Galliæ habetur annus, & dies ad* optandum.
16 *Quomodo aliqui hac optandi libertate abuterentur; & quomodo ei per Edictum Regium fuerit occursum?*
17 *Optandi libertas pluribus Parlamentorum Arestis confirmata.*
18 *Declaratum duos Canonicatus esse incompatibiles; nec dimissum posse gravari pensione.*

I. INCOMPATIBILITAS Beneficiorum præcipue fundatur in impossibilitate eodem tempore residendi in diversis Ecclesiis; & ex illa impossibilitate, resultante alia impossibilitate satisfaciendi officiis, & oneribus utrique Beneficio annexis.

II. Cum autem indubitatum sit, residentiam arctiorem requiri in Beneficiis curatis, aliisque majora officia annexa habentibus, quam in Beneficiis simplicibus: pluraque incommoda per non residentiam Pastorum plerumque sequi, quam ex non residentia Canonicorum, aut Cappellanorum, consequens est, quod etiam major inter priora, quam posteriora incompatibilitas; eo quod *pluralitas* secum trahat non residentiam, quæ minus in illis, quam in his toleranda est.

III. Hinc communiter recepta est distinctio Beneficiorum incompatibilium, in Beneficia incompatibilia primi, & secundi generis.

Incompatibilia primi generis dicuntur, inter quæ tanta intercedit incompatibilitas, ut per assecutionem pacificam secundi *ipso facto* vacet primum: quemadmodum de Beneficiis curatis, Dignitatibus, & Personatibus statuit Concilium Lateranense in *Cap. De multa, tit. De Præb.* & expressius Joannes XXII. in *Extravag. Execrabilis De Præbendis in Commun.* addens: „ quod qui „ deinceps receperint Dignitatem vel Personatum, seu officium, „ aut aliud Beneficium curam animarum habens annexam, si an- „ tea simile Beneficium obtinebant, illud, quo *ipso jure* privati „ noscuntur, absque moræ dispendio in Ordinariorum manibus „ dimittere debeant pari modo: alioquin ex tunc sint ipso iure „ secundo privati, & nedum ad sacros suscipiendos Ordines, „ quin etiam ad habendum quodcumque aliud Ecclesiasticum Be- „ neficium inhabiles reputentur.

Itaque attentis hisce Decretalibus, incompatibilia sunt primi generis, duo Beneficia curata, duæ Dignitates, aut Personatus; item unum curatum cum Dignitate, idque sive in una, sive in diversis Ecclesiis.

IV. His addunt communiter Canonistæ duo Beneficia *uniformia*, etiamsi sint simplicia, sub *eodem tecto*, id est, in eadem Ecclesia; idque authoritate *cap. 9. tit. De Concess. Præbendæ non vacantis*, ubi respondetur, vacare *ipso jure* Præbendam obtentam per assecutionem secundæ Præbendæ in eadem Ecclesia; Idipsum non obscure decernitur in *Clem. fin. De Præbendis*, dum dicitur, primam Præbendam *hoc ipso* vacaturam, cum secundam Archidiaconatui annexam fuerit pacifice assecutus. Unde Glossa ibidem, verbo *hoc ipso*, ait: „ Patet, quod in Præbendis ejusdem „ Ecclesiæ *ipso jure*, per assecutionem secundæ vacat prima.

Quin credit post alios Garzias *part. 11. cap. 5. n. 182.* id quoque „ procedere, etiamsi Beneficia sint talia, quæ non requirunt „ residentiam in conformibus titulis.

V. Deinde *n. 186.* monet „ cavendum a Zerola, qui ait, quod „ hodie per Decretum Concilii Tridentini *Sess. 24. cap. 17. de* „ *Reformat.* possit quis habere duo Beneficia conformia sub eo- „ dem tecto, modo sint simplicia, & non requirant residentiam, „ & non sufficientia: quæ doctrina est falsa (ait) & absque „ fundamento: nam Concilium ibi nihil innovat, seu disponit „ circa hoc.

VI. Dicuntur autem *uniformia*; quando sunt ad eumdem finem & munus instituta; qualia solent esse Canonicatus, & Cappellaniæ; alias si quidem in nomine conveniant; sed munia annexa sint plane disparata, non censebuntur *uniformia*; neque sub hac incompatibilitate comprehendi; quemadmodum notat Gonzales ad Reg. 8. Cancell. *Gloss. 10.*

VII. Incompatibilia *secundi* generis vocantur, quæ quidem simul retineri non possunt; sed quorum primum tamen non vacat *ipso jure* per assecutionem pacificam secundi: dicunturque propterea incompatibilia, *quoad retentionem*. Hujusmodi Beneficia incompatibilia inspecto jure communi, sunt duo Canonicatus, aut duæ Cappellaniæ residentiam requirentes; item Canonicatus & Dignitas, aut etiam Beneficium curatum, nimirum in diversis Ecclesiis.

☞ Beneficiorum incompatibilium primi, & secundi generis distinctio, pluraque alia, quæ innumeras quæstiones, & litigia pariunt, priscis Patribus erant ignota, & feliciter sopita fuissent; si authoritate Concilii Tridentini omnis omnino Beneficiorum pluralitas fuisset simpliciter & indistincte proscripta, & avita Patrum disciplina restituta fuisset, quemadmodum plures zelosiores Episcopi desiderabant, uti *cap. 3.* observatum est. ☜

VIII. Quippe dubitatur, num & incompatibilium distinctio per Synodum Tridentinam *Sess. 7. cap. 4. de Reformat.* sit sublata, quia decernit, quid „ quicumque de cætero plura curata, aut „ alias incompatibilia Beneficia Ecclesiastica contra formam sa- „ crorum Canonum, & præsertim Constitutionis Innocentii III. „ quæ incipit *De multa*, recipere, ac simul retinere præsumpse- „ rit, Beneficiis ipsis juxta ipsius Constitutionis dispositionem, „ *ipso jure*, etiam præsentis Canonis vigore, privatus existat": videtur ergo pœnam privationis *ipso jure* per Constitutionem *de multa*, decretam contra obtinentes plura Beneficia curata, extendisse ad omnia Beneficia *alias incompatibilia*.

Attamen communior opinio praxi conformis credit, per hoc Decretum pœnam privationis *ipso jure* ad omnia generaliter Beneficia alias incompatibilia non esse extensam; sed Synodum exprimendo Beneficia *curata*; ac dein subjiciendo clausulam generalem, *& alias incompatibilia*, voluisse duntaxat comprehendere alia incompatibilia, de quibus loquitur Constitutio *De multa*, ut Dignitates & Personatus. Vide Zypæum in Jure Novo *tit. de Clericis non resid. n. 11.*

☞ IX. Quamvis communior opinio habeat, distinctionem inter compatibilia *primi*, & *secundi* generis, per Synodum Tridentinam omnino non esse sublatam; fatendum tamen est, quod, teste Garzia *de Beneficiis part. 2. cap. 5. n. 84.* sæpius a Congregatione Cardinalium super interpretatione Concilii Tridentini responsum fuerit, Decretum Concilii Tridentini *Sess. 7. cap. 4. de Reformat.* spectare ad omnia Beneficia alias quacumque ratione incompatibilia.

Neque diffiteri posse videtur, quin inspectis verbis Decreti, videri possit Concilium loqui in hoc Decreto generaliter de omnibus Beneficiis quacumque ratione incompatibilibus; quantumvis & hoc fatendum sit, propter obscuram Decreti expressionem, in pluribus regionibus; eo modo intellectum, & receptum videri hoc Decretum, ut distinctio inter incompatibilia *primi*, & *secundi* generis nequaquam censeatur per hoc Decretum sublata; ita ut Concilium salvam reliquerit distinctionem horum Beneficiorum ad eum effectum, ut incompatibilia *primi* generis vacent *ipso jure*; non autem *secundi* generis; sed quod primum Beneficium per adeptam possessionem pacificam secundi non vacet ipso jure, sed duntaxat per sententiam Judicis posse eo privari. ☜

X. His de mente Concilii Tridentini obiter dictis, constat hodie ad vacationem Beneficii per assecutionem alterius incompatibilis primi generis, non sufficere ejus collationem fuisse etiam acceptatam; sed requiritur ejus *pacifica* possessio; aut saltem ut per eum steterit quominus eam acceperit, juxta clausulam expressam in citata Extravagante Joannis XXII. „ Postquam secundi posses- „ sionem habuerint, vel per eos omni dolo & fraude cessanti- „ bus, quominus habeant, steterit". Et in *Clementina fin. De Præbendis, Pacifice fuerit assecutus.*

☞ XI. Quandoquidem nullum tempus in jure determinatum sit, intra quod Beneficiatus teneatur realem, & corporalem Beneficii possessionem accipere, idcirco & communi Doctorum opinione, & praxi receptum est, ut ob acceptum Beneficium secundum non inducatur vacatio *primi*, ante adeptam corporalem possessionem secundi: tametsi per ipsum Beneficiatum stetisset, possessionem corporalem *secundi* accipere.

Unde quod *n. 10.* conformiter ad *Extravagantem* Joannis XXII. dictum est, primum Beneficium vacare, si per Beneficiatum steterit, *quominus pacificam possessionem habeat*, referendum est non ad possessionem, sed ad vocem *pacificam*, & per eum stet, quominus *hæc* possessio sit *pacifica*.

Voluit enim per hanc declarationem Pontifex præcavere, ne prætextu alicujus suscitatæ controversiæ, sive litis, fraus fieret Canonibus, pluralitatem Beneficiorum vetantibus.

Contingebat enim non raro, ut qui plurium Beneficiorum proventibus gaudere cuperet, possessionem quidem realem *secundi* Beneficii acciperet, ut ea mediante proventus illius sibi cederent: sed ne per hanc adeptam possessionem, *primum* Beneficium amitteret, cum ficto aliquo adversario colludens, litem sibi suscitari procurabat; ita possessio appareret *non pacifica*.

Itaque ut hisce fraudibus occurratur, declaravit Pontifex in citata Extravagante, quod per possessionem *secundi* Beneficii, vacet prius, si probari queat, quod per ipsum Beneficiatum steterit, quominus hæc jam capta possessio fuerit *pacifica*.

Et sane cum ante captam possessionem, Beneficiatus nullos proventus ipsius Beneficii queat obtinere, & consequenter non videatur ante captam possessionem Beneficium perfecte habere: sed demum a capta possessione jus percipiendi proventus Beneficii acquirat; mirum non est, quod ante acceptam possessionem, nulla prioris Beneficii inducta sit vacatio, eo quod hactenus nonnisi unius Beneficii, in cujus possessione est, proventibus gaudeat. ☜

XII. Hinc concluditur, quod demum indicatur vacatio primi per assecutionem secundi, si assecutio & possessio secundi sit *pacifica*; non solum de facto, sed etiam *de jure*, id est, non litigiosa, sed absque controversia juris, & facti judiciali, & extrajudiciali; ita aliis citatis late exponit Garzias De Beneficiis *part. 11. cap. 5. §. 1. numer. 105.* ubi *num. 108.* ait, quod primum

liti-

litigiosum vacet per assecutionem, & possessionem *pacificam* secundi.

XIII. Hæc quidem ex dispositione Constitutionis *De multa*, innovata per Synodum Tridentinam; ait eam in Gallia, saltem quoad pœnam privationis *ipso jure* primi Beneficii per assecutionem secundi, non esse receptam testatur Franciscus De Roye Antecessor Andegavensis *lib. 2. Instit. Juris Canonici cap. 16.* asseritque, in Gallia retentam esse *optionem*, sive jus optandi, de quo Alexander III. in *cap. 4. tit. De Ætate, & qualit. Præficiend.* scribens, quod Episcopo liceat „ habentes plures Eccle„ sias, quæ ex uno non pendeant, appellatione postposita co„ gere *ad unam* ipsarum, *quam maluerint*, dimittendam.

XIV. Verum sicuti privatio primi Beneficii per assecutionem secundi, juxta Decretalem *De multa*, & Extravagantem Joannis XXII. non induitur, nisi post adeptam *pacificam* possessionem secundi Beneficii; ita nec *optionis* necessitas inducta censetur, nisi post assecutionem *pacificam* secundi.

XV. Cum autem in Gallia nemo *pacificus* proprie reputetur, nisi post pacificam *annalem* possessionem, uti supra notatum est, etiam ante annum pacificæ possessionis ad optandum cogi non potest: quod novissime annotavit Claudius Horry in libro cui titulus: *Nouveau Traité des matières Beneficiales, & Ecclesiastiques, accommodé à l'usage present*, ubi *pag. 99.* ait: „ In Fran„ cia provisus de duobus Beneficiis incompatibilibus habet an„ num, & diem ad faciendam suam *optionem*, si sit possessor „ *pacificus*, potest unum e duobus dimittere ad manus Collatoris „ ordinarii (*a*).

XVI. Hac libertate retinendi per annum integrum duo Beneficia incompatibilia nonnulli Ecclesiastici abutebantur, nimirum per annum proventus Beneficiorum percipiendo; ac dein, anno elapso, per quamdam collusionem suscitando sibi simulatum adversarium, quo interim proventibus utriusque gaudere pergerent. Cui abusui ut occurreretur, anno 1681. Regio Edicto cautum est, ut „ cum uni eidemque personæ collata sunt duo Be„ neficia curata, aut Canonicatus, aut Dignitas, & Beneficium „ curatum, aut duo alia Beneficia incompatibilia, sive sit *lis*, „ sive sit pacificus possessor, provisus non gaudebit fructibus, „ nisi illius Beneficii in quo *actualiter* residebit. & servitium „ *per se* exsolvet: quodque fructus alterius Beneficii, aut etiam „ utriusque, si in neutro resederit, & præstiterit servitium „ *per se*, impendentur in solutionem Vicarii, aut Vicariorum, „ qui servitium præstiterint, vel in reparationes, ornamenta, „ aliumque usum Ecclesiæ ipsius Beneficii; idque juxta ordinatio„ nem Episcopi Diœcesani ". Refertur integrum Edictum in opere, quod intitulatur *Journal des Audiences, tom. 4. lib. 4. cap. 6.*

XVII. In Actis Cleri Gallicani *tom. 2. part. 2. tit. 15.* referuntur Parlamentorum Arresta, quæ hanc optionem supponunt, eamque in omni genere Beneficiorum incompatibilium locum habere sat patenter declarant; ac per consequens, distinctionem inter Beneficia incompatibilia primi, & secundi generis, quoad vacationem *ipso jure*, hodie in Gallia esse sublatam.

XVIII. Inter cætera *n. 14.* refertur judicatum per Arrestum 10. Februarii 1667. duos Canonicatus esse incompatibiles in eadem persona; injunctumque plures possidentibus *unum optare*, addita hac notabili clausula: sic ut non possint persone illos quos elegerint dimittendos gravare: quod conforme esse Canoni Concilii Chalcedonensis, infra ostendemus titulo *De Pensionibus*, & *cap. 2.* Dissertatione in hoc Concilium, ac in Scholiis ad Canonem 10. ejusdem Synodi.

CAPUT V.

De Dispensatione super pluralitate Beneficiorum.

1 *Nulla dispensatio licitam reddit pluralitatem Beneficiorum, ni adsint circumstantiæ, quæ inordinationes abstergant.*
2 *Interdum graviores, interdum leviores causæ ad has inordinationes abstergendas sufficiunt.*
3 *Vix occurrunt sufficientes, quoad pluralitatem Beneficiorum curatorum, & in Regno Galliæ nulla dispensatio super hac admittitur.*
4 *Quid in Belgio obtineat?*
5 *Nulla dispensatio super pluralitate Beneficiorum sine causa, tuta est in foro Poli.*
6 *Hæc est sententia* unanimis *Canonistarum.*
7 *An quis satisfaciat rejiciendo onus in Papam dispensantem?*
8 *Petens dispensationem debet prævie examinare, an sit justa causa, & quod motivum petendi.*
9 *Aliquando licita dispensatio.*
10 *Debet semper esse recta intentio, debentque utentes dispensatione eam sæpe discutere.*
11 *Hodie super pluralitate Beneficiorum solus Papa dispensat.*
12 *An hodie duæ Parochiales Ecclesiæ sibi vicinæ uni ad tempus concedi queant sine dispensatione Pontificis?*
13 *Dispensatio qua ratione odiosa, & restringenda?*
14 *Hanc regulam probat Bonifacius VIII.*
15 *Possidentes plura Beneficia ex dispensatione, tenentur Ordinariis petentibus dispensationes exhibere.*
16 *Possunt Ordinarii dispensationes examinare, & minus legitime obtentas rejicere.*
17 *Debent intra statutum tempus exhiberi, & quæ pœna non exhibentium?*
18 *Etiam possessores triennales exhibere dispensationes tenentur;*
19 *Immo tituli possessionis exhibendi.*
20 *Quando super dispensatione consulenda ab Ordinario Sedes Apostolica?*
21 *Litteræ dispensationis super pluralitate Beneficiorum in Belgio litteris placet indigent.*

I. OSTENDIMUS supra capite primo hujus tituli, habere plura Beneficia esse referendum inter actiones, quæ ob inordinatione iis annexas jure naturali ita sunt vetitæ, ut nonnisi concurrentibus circumstantiis eas inordinationes abstergentibus licitæ reddi possint; eam omnem juris humani prohibitionem præveniendo; ut docet S. Thomas.

Hinc infert idem Doctor, pluralitatem Beneficiorum repugnare juri *naturali*, quamdiu non adsunt circumstantiæ eas inordinationes abstergentes; ac per consequens nulla consuetudine, nullave humana dispensatione justificari posse pluralitatem, quamdiu hæ circumstantiæ reipsa desunt: „ eo quod dispensatio humana (ait) non auferat ligamen juris naturalis, sed solum ligamen „ juris positivi, quod per hominem statuitur, & per hominem „ dispensari potest.

II. Porro non omnium Beneficiorum pluralitatem easdem inordinationes, nec eadem incommoda habere annexa, constat; ideoque & indubitatum est, subinde graviores causas requiri, subinde leviores sufficere ad purgandam ab hisce inordinationibus Beneficiorum pluralitatem, eamque attento jure naturali justificandam.

III. Quia vero vix sufficientes rationes occurrunt, quæ compensent incommoda *ex non residentia* Beneficiorum Curatorum, sive Parochialium nata oriri; adeoque etiam ex pluralitate hujusmodi Beneficiorum, præserrim longe inter se dissitorum; ideo in Regno Galliæ ex Edicto Blesensi, *art. 11.* nulla habetur ratio dispensationis, ut quis plures Episcopatus, vel plures Parochiales Ecclesias simul habere possit; „ & qui hujusmodi dispensationes „ impetraverunt, cadunt a Beneficiis, quæ ante obtinebant, „ itemque revocatur hujusmodi dispensatio auxilio provocationis „ tamquam ab abusu interpositæ ". Ita Pinsonius in tractatu *De Beneficiis*, verbo *Militia*, *cap. 3. num. 56.*

IV. Eamdem mentem fuisse Principum Belgii insinuat Edictum Caroli V. 28. Novemb. 1541. *art. 32. & 33.* quo cautum est, quod in omnibus litteris Placeti concedendis super provisionibus Apostolicis Parochialium Beneficiorum exprimetur, provisum teneri *personaliter* residere in loco Parochiæ, nec per alium posse deservire: quo sat insinuatur, intentionem Principis esse, ut nec pluralitas Beneficiorum Parochialium, quæ residentiam, & servitium *personale* in utroque Beneficio non compatitur, admitatur.

In *Placeto* Caroli V. 25. Octob. 1548. super Bullis Petri Episcopi de Fano Nuntii Apostolici ad has Belgicas Provincias, fuit inserta clausula: Quod conferet Beneficia Curata Clericis *Residentibus*, & nativis ex his partibus, qui sciant idioma, absque dispensatione in contrarium.

V. Interim in quorumcumque Beneficiorum pluralitate requiritur causa legitima, eaque talis quæ sufficiens sit, inordinationes pluralitati annexas abstergere, ut per dispensationem quantumvis Pontificiam, Beneficiorum pluralitas coram Deo justa, & licita reddatur.

Unde de pluralitate Beneficiorum loquens Abbas Panormitanus ad *cap. Dudum tit. De elect.* ait: „ Dispensatus etiam *per* „ *Papam* circa pluralitatem Beneficiorum *sine causa*; licet tutus „ quoad Ecclesiam militantem, non tamen quoad triumphantem, „ & sic non valeat dispensatio quoad Deum ", & rursus ad *cap. Cum adeo tit. De Rescriptis*, de eadem pluralitate loquens, ait: „ Ubi non subest causa rationabilis, non excusatur quis „ quoad Deum, etiam ex dispensatione Papæ.

VI. Eamdem sententiam unanimi suffragio amplectuntur Canonistæ, quemadmodum videri potest apud Fagnanum ad *cap. Ex parte, tit. De Clericis non resident. n. 65.* ubi agens de dispensatione Papæ super pluralitate Beneficiorum, probat sententiam Joannis de Lignano docentis, quod si Papa dispensaret pro nuda sua voluntate, non habita relatione ad bonum publicum, *non foret dispensator, sed dissipator*. Ac dein cum eodem De Lignano concludit: „ Ex quo sequitur, ut quoad Deum non sit tutus is, „ cum quo sic dispensatur, immo verius dissipatur.

Et generalius de dissipatione loquitur: & de omnium Interpretum consonantia testatur ipse Fagnanus ad *cap. Nimis, tit. De Filiis Presbyt. n. 8.* dicens: „ est *unanimis* consonantia Ca„ nonum, Conciliorum, & Interpretum, ut necessitatis, vel „ utilitatis causa in dispensationes debeat esse magna; seu quod „ idem est major, maxima, justa, evidens, urgens, & hisconsimiles, quibus sacri Canones promiscue utuntur tamquam „ synonymis. Alioquin si ejusmodi causa desit, non est dispen„ satio, sed dissipatio.

VII. Quod ergo nonnulli dicunt, *Papa dispensavit, ipse sibi viderit; ego immunis sum*, tamquam merum *cavillum* explodit Cardinalis Bellarminus in Epistola ad suum Nepotem; fatetur tamen, quod hic cavillus securos multos reddat; at ut ipse ait,

tutum

(a) Ubi agitur de duobus Beneficiis, quorum unum oneri deportus obnoxium est, hæc sancivit Galliæ Rex in Declaratione data 15. Januarii 1742. his verbis: *Ordonnons que dans les Provinces où le droit de déport est établi, ceux qui se trouveront pourvûs de deux Cures, ou d'une Cure, ou d'un autre Bénéfice incompatible, soient tenus de faire leur option entre lesdits Bénéfices dans l'année, à compter du jour de leur prise de possession du dernier desdits Bénéfices, dont ils auront été pourvûs, sans que ladite année, puisse être censée n'avoir couru que du jour de l'expiration de l'année du déport, & faute par eux, d'avoir satisfait à la presente disposition, le premier desdits deux Bénéfices, sera réputé avoir vaqué de plein droit par l'obtention du second, & comme tel, conferé par ceux qui ont droit d'y pourvoir.* Hæc Declaratio in Commentarios Supremi Senatus Parisiensis relata est 26. Januarii 1742.

tantum neminem. Rationem subdit: „ Quoniam Papa non est Dominus, sed dispensator; ideoque qui iniquam dispensationem petit, iniquitatis causa est; & qui ea utitur eadem semper irretitur iniquitate.

VIII. Igitur dispensationem super pluralitate Beneficiorum postulare meditanti merito inculcatur illud sancti Bernardi ad Robertum Nepotem suum, *Epist. 1. num. 9. Attende cor tuum, discute intentionem, consule veritatem*.

Instabunt tortiam alii: Num causa sufficiens subsit, expendendum Pontifici relinquimus: *Utinam* (dicebat similibus Bernardus *Epist. 7. num. 9.*) *non licentiam quæsissetis, sed consilium; id est, non ut liceret, sed an liceret*. Sed verendum, ne pluribus eorum dici possit, quod subdit Bernardus: *Malum in corde conceperant; opere tamen ausi non sunt adimplere, nisi cum licentia. Conceperunt dolorem, sed non pepererunt iniquitatem, donec iniquo Papa conceptui præbuisset assensum . . . . Quod tamen*, cum eodem Doctore asserere ausim, *summum fecisse Pontificem nequaquam crediderim, nisi aut circumventum mendacio, aut importunitate victum*.

Profecto si quis serio attendat, quomodo, & a quibus hodie dispensationes sollicitari, ac postulari soleant; facile comperiet, quod pluribus sine injuria regeri possit, quod hujusmodi olim regerebat sanctus Bernardus: „ Non satis de propria causa confidentes remortas ac remordentes conscientias Apostolica conati estis delinire licentia. Frivolum satis remedium, quod non est aliud, nisi more Protoplastorum, cauteriatis conscientiis texere perizomata, videlicet ad velamentum, non ad medicamentum ". *Epist. 7.*

IX. Si omnibus attente, ac mature expensis, intelligantur tales esse circumstantiæ, ut omnis ordinatio pluralitati Beneficiorum connexa videatur sublata: „ ut puta (ait sanctus Thomas) si sit necessitas in pluribus Ecclesiis ejus obsequio, & possit plus servire Ecclesiæ, vel tantundem absens, quam alius præsens "; ita ut solum jus *positivum* pluralitati obstet: tunc, si subsit insuper causa sufficiens recedendi a jure positivo, adsitque recta intentio in bonum Ecclesiæ unice directa, licita erit dispensatio; quemadmodum docet S. Thomas, *Quodlibet 9. art. 15. in respons.*

X. Dum autem „ aliquis hac intentione plura Beneficia habere vellet, ut sit ditior, ut latius vivat, & ut facilius ad Episcopatum perveniat in aliqua Ecclesiarum, ubi est Præbendatus, non tolluntur prædictæ deformitates ": ait S. Thomas loco citato; unde per dispensationem pluralitas Beneficiorum cum tali intentione apud Deum justificari nequit. Et uti jam pridem dixit Guillelmus Parisiensis, *tit. De Collatione Benef. cap. 6.* „ Indubitanter sciendum est, quod Romanus Pontifex quantumcumque largam dispensationis gratiam videatur facere in Beneficiis cum aliquibus personis: tamen non dispensat cum avaritia, cupiditate, vel ambitione earum, nec indulget eis indulgentiis suis, & his vel aliis vitiis.

Recte ergo monuit Synodus Coloniensis anno 1536. *part. 1. cap. 32. Qui dispensatione Apostolica adversus hæc* (*pluralitatem Beneficiorum*) *se tueri volunt, hi viderint, ut causam dispensationis obtentæ Deo comprobent*.

XI. Hodie super retentione plurium Beneficiorum solus Pontifex dispensat; quod paulatim ex consuetudine & stylo Curiæ Romanæ introductum esse notat Rebuffus in Praxi Benef. *part. 2. tit. De Dispensat. ad plura Beneficia, num. 2.* Huic consuetudini introducendæ non parum indubie favit Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *cap. De multa, tit. De Præbendis*, dum vetita Parochialium Ecclesiarum Dignitatum, & Personatuum pluralitate, hanc clausulam subjecit: „ Circa sublimes tamen & litteratas personas, quæ majoribus Beneficiis sunt honorandæ, cum ratio postulaverit, per *Sedem Apostolicam* poterit dispensari.

Hac expressione creditum fuit, Concilium nulli nisi Pontifici dispensandi licentiam competere voluisse, quemadmodum innuit Matthæus Parisiensis ad annum 1235. loquens de statuto Innocentii III. super dispensatione plurium Beneficiorum obtinendorum; quod aliud esse non potest, quam Decretum relatum in citato *cap. De multa*.

XII. Hinc nonnulli crediderunt, si in gratiam Ecclesiæ Parochialis unio ad tempus fiat, aut etiam in commendam seu deservituram detur Rectori Parochialis Ecclesiæ vicinæ, v. g. ob Ecclesiæ tenuitatem, id sine dispensatione Pontificis non licere ob Concilium Tridentinum, *Sess. 7. cap. 4. De Reform.* Verum id ex mente Concilii nequaquam Episcopis prohibitum esse probat Zypæus in Jure novo *tit. De Clericis non resid. num. 6.* quod & supponit Synodus P. II. Mechliniensis, *tit. 17 cap. 3.* ubi modum suggerens providendi tenuioribus Ecclesiis Parochialibus, ait: „ Licebit Episcopis per unionem vicinarum & minorum Ecclesiarum, aut simplicium Beneficiorum, vel per concessionem deserviturarum (quæ cum *commendis* coincidunt), vel alias per modum provisionis providere ". Mens enim Synodi Tridentinæ fuit, præcavere, ne fierent uniones aut commendæ in favorem personarum non autem in bonum Ecclesiarum. Quod & praxi notorie est conforme.

XIII. Circa dispensationem plurium Beneficiorum a Pontifice impetratam notandum, eam utpote indulgentem pluralitatem Beneficiorum, sacris Canonibus eatenus vulnus aliquod infligere; eoque titulo reputandam esse odiosam, nec consequenter ultra expressum verborum tenorem posse extendi; quemadmodum notat Rebuffus in *Praxi Benef. part. 2. tit. De Dispensat. ad plura Beneficia, num.* 64. ibidem inferens; Quamobrem non extenditur „ etiam ad casum habentem majorem rationem, arguendo a majori ad minus; ut nec dispensatus ad curatum censeatur dispensatus ad simplex.

Hinc ulterius infert *num. 67. Ideoque debet esse tantum impetrans, ut exprimat & simplicia, & curata, aut alias qualificata, alias neutiquam in dispensatione comprehenderentur*.

XIV. Huic conforme est, quod respondit Bonifacius VIII. in *cap. 21. De Præbendis, in VI.* „ Non potest dispensatio super pluralitate Beneficiorum concessa, impetranti prodesse, qui aliquod *quantumcumque modicum* Beneficium subticuit in eadem.

Eidem fundamento innititur, quod subjungit: *Illud autem Apostolicæ Sedis indultum, ut quis duo Beneficia curam animarum habentia, si alias Canonice conferantur eidem, possit recipere ac simul licite retinere; intelligitur de duobus primis Beneficiis, quæ cum cura post dictum indultum obtinere contingit eumdem*.

XV. Cum autem non raro impetrentur dispensationes ex falsa narratione, vel ex causa minus legitima, aut per importunam inhiantium sollicitationem, qua mediante non raro non concedenda conceduntur; aut etiam interdum ipsæ dispensationes contra mentem concedentis extenduntur, voluit Synodus Tridentina, *Sess. 7. cap. 5. De Reformat.* ut „ Ordinarii locorum, quoscumque plura curata, aut alias incompatibilia Beneficia Ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas exhibere districte compellant, & alias procedant juxta Constitutionem Gregorii X. in generali Lugdunensi Concilio editam, quæ incipit, *Ordinarii*: quam eadem Sancta Synodus innovandam censet, & innovat.

Constitutio Gregorii X. quam hic innovat Synodus Tridentina refertur *in cap. 3. de Officio Ordinarii in VI.*

XVI. Concilium autem Lugdunense & Tridentinum illius constitutionem probans, & innovans, non tantum permiserunt Ordinariis simpliciter revideri dispensationes, sed etiam rejici ac reprobari, si absque vera & legitima causa fuerint impetratæ; uti monet Weymesius in Analysi ad hanc Constitutionem *num. 7.* „ Etsi enim (ait) illa rejiciendi potestas non reperiatur expresse data Episcopis, quia tamen Concilium Lugdunense voluit non molestari amplius eos, quorum dispensatio exhibita evidenter apparet sufficiens, satis intelligitur a contrario sensu, Ordinariis attribuisse potestatem molestandi eos, quorum dispensatio evidenter sufficiens non est: cum alioqui frustra videretur data examinandi potestas, si reprobandi non competeret.

XVII. Debent autem secundum Constitutionem Concilii Lugdunensis II. dispensationes suas „ exhibere intra tempus pro facti qualitate ipsorum Ordinariorum moderandum arbitrio (*a*).

Si vero intra tempus, justo cessante impedimento, nullam dispensationem exhibuerint, tunc vigore dictæ Constitutionis *eo ipso* Beneficia illa illicite detinere constabit; poteruntque illa tamquam vere vacantia per eos, ad quos collatio spectat, libere aliis personis idoneis conferri. *Ita enim receptum est* (*ait Weymesius* num. 8.) *ut ubi lex vel Canon hic ipso facto imponit pœnam incurrendam ex eo, quod Judex statuerit terminum defensionis, eo ipso pœnam incurrat reus, quod se non defenderit, etiamsi nulla intercesserit Judicis condemnatio vel declaratoria sententia*.

XVIII. Notat quoque ibidem Weymesius *num. 10.* possidentes plura Beneficia, se non posse tueri contra hoc Decretum de exhibenda dispensatione per Regulam Cancellariæ de *triennali possessore*: propterea quod ipsis advertetur juris communis prohibitio, quæ non patitur eos juris beneficio adjuvari: & ita sacram Congregationem declarasse testatur.

☞ Quin & monet Auctor Gallicus notatum in Concilium Trident. Edit. 1706. pag. 118. quod triennalis possessio non suffragetur incompatibilitati, vel pluralitati Beneficiorum, eo quod hæc possessio abusum non abstergat, & ita judicatum in Parlamento Parisiensi anno 1615. ☜

XIX. In Analysi ad Constitutionem Gregorii X. in Concilio Lugdunensi editam, contendit Weymesius *num. 11.* quod possessores plurium simul Beneficiorum incompatibilium non tantum dispensationes suas, sed etiam possessionum *titulos* ipsis Ordinariis exhibere etiam teneantur: „ cum Ordinarii recte judicare vix possint de dispensationibus, nisi simul etiam videant, & cognoscant *titulos*, quorum vigore Beneficia *plura incompatibilia* possidentur, receptum est teneri Beneficiatos etiam titulos Ordinariis exhibere, adeo ut titulorum exhibitio censeatur de substantia actus, & absque illa non intelligantur Beneficiati satisfecisse suis Ordinariis, etiamsi maxime affirment se juste & canonice possidere, quia tituli necessario exhiberi debent, & in scriptis probari, nec sufficiunt testium dicta, quod scripturam titulorum ipsi viderint: neque etiam de eo solo dispiciendum est, an titulus aliquis subsit, sed etiam an bonus sit & validus, quod non nisi ex ejus inspectione cognosci potest.

XX. „ Si de dispensationis exhibitæ sufficientia dubitetur, super hoc ad Sedem Apostolicam recurrendum: cujus est æstimare, quem modum sui Beneficii esse velit ": ait Concilium Lugdunense in hac Constitutione.

Quid si quidem de dispensatione constet; sed Ordinarius intelligat, non sine scandalo tolerari posse? Indubie Sedes Apostolica, & super hoc informanda, & consulenda erit, conformiter ad responsum Alexandri III. in *cap. 6. tit. De Præbendis*, quo respondit quod æquanimiter sustineat, si Mandatum pro alicujus provisione a Sede Apostolica directum, Ordinarius non exequatur, *si non potest et sine scandalo provideri*.

☞ XXI. Juxta receptum in Belgio, aliisque passim Provinciis praxim, litteræ dispensationis super pluralitate Beneficiorum executionem haberi nequeunt, nisi præhabito Principis *Placito*; non solent enim similes dispensationes e Curia Romana emanantes executionem habere, si appareat, illas sine scandalo aliis-

(*a*) Hæc Constitutio, quæ incipit, *Ordinarii*, recensetur XVIII.

aliisque incommodis executioni mandari non posset. &c.

Neque enim litteræ *Placiti* super simili dispensatione dari solent, nisi prius auditis Ordinariis, e quibus si intelligant, eam dispensationem sine scandalo, aliisque incommodis executioni mandari non posse, aut id aliunde Consiliis Regiis notum sit, Placitum haud facile annuetur: solum enim scandalum, quod prævidetur exoriturum ex litterarum Apostolicarum executione esse justam, & sufficientem causam negandi Placitum, certum est, uti probavi in Tractatu *de Publicatione Legum, & Placito Regio*.

T I T U L U S   Q U A R T U S.

De Ordinaria Beneficiorum Provisione.

C A P U T   P R I M U M.

Qui Beneficiorum Collatores *Ordinarii*, ac præcipue de Jure Episcopi.

1 *Qui dicantur Collatores* Ordinarii?
2 *Episcopus in Jure communi habet fundatam intentionem in collatione Beneficiorum suæ Diœcesis.*
3 *Collatio soli Episcopo competiit, quando collatio Beneficiorum erat conjuncta Ordinationi.*
4 *Pristinis sæculis omnium Beneficiorum provisio censebatur Ordinaria.*
5 *Ratio suadens Episcopo deferendam esse Beneficiorum collationem.*
6 *Jus Episcoporum circa Beneficiorum collationem, reputatur favorabile.*
7 *Si non ostendatur Beneficii Collator, tunc ad ipsum Episcopum collatio spectare censetur.*
8 *Olim Episcopus in electione Ministrorum Clerum suum consulere debebat.*
9 *Capitulum Cathedrale jus illud Cleri prætendit in collatione Beneficiorum.*
10 *Episcopus prohibetur personas instituere, aut destituere sine consilio Capituli.*
11 *Id præcipue obtinet quoad Canonicos Cathedrales; & quare?*
12 *Hinc in aliquibus Ecclesiis Cathedralibus electio Canonicorum est communis; sed non ubique eodem modo ad electionem concurrunt.*
13 *Aliquando Episcopi suffragium æquivalet suffragio Capituli.*
14 *Ad vitandam discordiam inducta alternativa inter Canonicos & Episcopum.*
15 *Dum Episcopus confert Capitulariter cum Canonicis, quod suffragium habeat?*
16 *Aliquando concurrit ut* Canonicus, *& suffragio Canonici gaudet.*
17 *Quomodo jus eligendi Canonicos Cathedrales in aliquibus Ecclesiis ad solum Capitulum devolutum sit?*
18 *Episcopus hodie in collatione Præbendarum ad suam collationem spectantium, non petit consilium Capituli.*
19 *Jure communi collatio Præbendarum in Ecclesia Collegiata spectat ad Capitulum,*
20 *Unde fiat, quod collatio similium Præbendarum in multis Ecclesiis spectet ad solum Præpositum?*
21 *Ad quos soleat spectare Dignitatum collatio in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis.*
22 *Jus collationis Beneficiorum unde hodie præcipue colligendum?*
23 *In omni Beneficiorum provisione convenit, ut interveniat auctoritas Episcopi.*
24 *Ostenditur, quomodo hodie in omni collatione aliquatenus Episcopi auctoritas interveniat.*
25 *Collatio Beneficiorum olim Ordinis Episcopalis merito dicta; hodie est Jurisditionis.*
26 *Non tamen transit in Capitulum, Sede vacante.*
27 *Ratio Canonistarum petita ex natura* fructuum, *seu proventuum Episcopalium; quibus Jus collationis annumerant.*
28 *Quam mala idea de Beneficiorum collatione hinc concipiatur.*
29 *Hæc ratio a Spiritu Ecclesiæ aliena.*
30 *Ratio Canonistarum nullibi in jure probata; & quæ sit ratio, quod jus conferendi non transeat ad Capitulum, Sede vacante.*
31 *Collatio Beneficiorum Curatorum in multis Ecclesiis Gallicanis devolvitur ad Capitulum, & in Belgio a Capituli concursus instituitur.*

I. IN materia collationis Beneficiorum, nomine *Ordinarii* non tantum venit Episcopus; sed etiam quivis alii, quibus quocumque titulo competit jus collationis nomine *proprio*, qui dici queant collatores iure *suo* seu *ordinario*; & non ex alicujus speciali delegatione pro hac aliave vice. Vide Garziam *De Benefic. part. 5. cap. 4. num. 1. & 2.*

II. At si ipsum primævum jus collationis Beneficiorum spectetur, id primario, & quasi naturali jure competit Episcopis: adeo ut omnium Canonistarum calculo probata sit hæc regula, quod „ juris communis dispositione, primævoque Ecclesiæ usu „ attentis, omnia Beneficia quandocumque & quomodocum„ que vacantia, ad Episcopi, seu Ordinarii loci collationem „ spectent ". Ita post alios Cardinalis de Luca, *tom. 1. in Summum Beneficiorum §. 2. num. 6.* qui dein notatis nonnullis singularibus casibus, quibus jus collationis ad inferiores collatores devolutum est, subjungit *num. 16.* „ His autem casibus particu„ laribus cessantibus, generaliter fundata est Ordinarii intentio „ in provisione Beneficiorum in ejus Diœcesi, vel territorio exi„ stentium, nisi ex Apostolica concessione, seu immemoriali con„ suetudine, vel præscriptione, alteri inferiori Prælato istud jus „ in aliquibus Beneficiis quæsitum sit.

III. In primis quandiu ipsa Beneficia a sacra Ordinatione sejuncta non fuerunt; & ipsorum Ordinum collatio vice collationis Beneficiorum fuit, omnis quoque Beneficiorum collatio penes solum Episcopum remansit. Certum enim est, Episcopum semper fuisse solum *Ordinarium* Ordinationis Ministrum, uti latius *Tom. II. part. 2. sect. 1. cap. 2. tit. 9.* ostensum est.

IV. Quandoquidem ante sæculum XI. vix sciatur, Beneficia a collatione Ordinum fuisse separatim collata; sed ad illius usque tempus, ipsam Ordinationem vicem subiisse collationis Beneficiorum, sive per ipsam Ordinationem Clericos fuisse singulis Ecclesiis, tamquam earum ministros, adscriptos, atque per eam adscriptionem consecutos jus participandi de proventibus Ecclesiæ in alimentationem ministrorum primario destinatis, etiam ad eam usque ætatem ad solum Episcopum Beneficiorum, ut hodie loquimur, Provisio pertinuisse creditur, neque ante eam ætatem, de aliis Collatoribus Ordinariis Beneficiorum neque de Provisione, seu collatione Beneficiorum ab ipsa Ordinatione distincta, quidquam legitur, omnesque illæ innumeræ fere, ac quotidie incidentes difficultates, & quæstiones circa Beneficiorum distinctionem, jura Collatorum modum, & formam collationis, ætatem & qualitatem Beneficiandorum, aliaque similia demum post erectos titulos Beneficiales, & separatam eorum ab Ordinatione collationem, sive Provisionem, emerserunt, & Ecclesiam turbare cœperunt.

Quin neque ante hanc inductam separationem, quidquam de Provisione Apostolica, sive Romani Pontificis, sive vigore Reservationis, sive Gratiæ Expectativæ, vel Præventionis, vel Devolutionis legitur: nec mirum; Pontifices enim Romani singulis Episcopis, juxta Canonicas sanctiones, liberas Clericorum suorum Ordinationes permittebant.

Hæc & notavit Franciscus Duarenus *de sacris Ministeriis lib. 2. cap. 3.* observans, quod ante erectionem titulorum solerent disputare antiquiores, ut quærerent, quis Ecclesiæ ministrum *ordinare* & quis *ordinari* deberet: *recentiorum* vero quæstiones (ait) hæ sunt vulgo usitatæ, *quis Beneficium conferre, cui conferri possit.*

Et rursus *lib. 3. cap. 1.* ubi quærens, quam in conferendis Beneficiis potestatem habeat Romanus Pontifex, respondet *cum priscis temporibus, nullum jus, nullamque potestatem Ordinandorum Sacerdotum, aut Clericorum extra propriam Diœcesim sibi vindicasse.*

Ex his ulterius concludit: *Cum ergo Pontifex Romanus secundum* antiquos Canones *in alienis Ecclesiis neminem* ordinare, *id est, ad ministerium Ecclesiæ promovere possit, satis perspicuum est ex his, quæ secundi lib.* cap. 3. *diximus, Ecclesiastica Beneficia totius Orbis ab eo conferri non posse: nec vero dubium est, quin vetustiores sanctioresque urbis Romanæ Episcopi, sede, Ecclesiaque propria contenti, reliquis Episcopis, Ecclesiarum ipsis commissarum, liberam administrationem relinquerint, quasi urbis hujus magis, quam orbis Episcopi.*

V. Erectis Beneficiorum titulis; nec non horum collatione sensim ab ipsa Ordinatione sejuncta, ratio, quæ Episcopum constituit ordinarium Ordinationis ministrum, eique Ordinandorum detulit electionem, etiam suadet, Beneficiandorum electionem Episcopo primario deferendam esse; & quasi jure deberi.

Ut quid enim Clericorum Ordinatio Episcopis concredita, nisi quia per Ordinationem eliguntur, & constituuntur, Ecclesiæ ministri, qui una cum & sub Episcopo laborent, & ministrent: naturale autem sit, ministros eligi, & ordinari ab eo, cui principale & præcipuum regimen incumbit.

Quia ergo collatione Beneficiorum, non secus atque sacra Ordinatione, Clerici functionibus Ecclesiasticis applicantur: quid naturalius, quam ut hi tituli per Episcopum, tamquam suæ Ecclesiæ Caput, & primum ministrum distribuantur, & ministeri inferiores eligantur.

VI. Hinc concludunt Canonistæ, quod jus Episcoporum in Beneficiorum collatione sit favorabile; utpote in sacris Canonibus fundatum, ipsique quodammodo ministero Episcopali connaturale, & congenitum. Quare: qui Episcopum a Beneficiorum collatione excludere, ejusque collationem restringere prætendit, titulum probare debet; alias in dubio pro Episcopo judicandum.

VII. Si ergo nova Dignitas, aut Beneficium erigatur; neque ex ipsa erectione, aut aliunde probetur illius collationem, aut presentationem alicui esse specialiter delatam, ipsa collatio ad ipsum Episcopum spectabit; hoc solo titulo, quod omnium Beneficiorum suæ Diœcesis sit ordinarius Collator, quousque probetur, collationem ad alium spectare.

VIII. Episcopi, ut in ministrorum electione securius procederent, consilium Cleri sui adhibere, quin & populi testimonium de Ordinandorum moribus, & conversatione audire jam pridem solebant. „ Ut Episcopus sine consilio Clericorum suorum Cleri„ cos non ordinet; ita ut civium conniventiam, & testimonium „ quærat ": ait Concilium Carthaginense IV. *Can.* 22.

De hac disciplina videri potest Thomassinus *De Disciplina Ecclesiæ, part. 1. lib. 2. cap. 5.*

IX. Cum autem successu temporis, Capitulum Cathedrale quasi ipsum Clerum repræsentare cœperit, ipsumque Ecclesiæ

Senatum constituere, prætendit etiam juxta Canonum præscripta in ministrorum electione, & in Beneficiorum collatione, qua Clerici functionibus Ecclesiasticis applicantur, tamquam in re summi momenti, Capituli consilium esse expetendum.

X. Huic conforme apparet, quod scribit ad Patriarcham Hierosolymitanum Alexander III. in *cap.* 4. *tit. De his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*: *Novit tuæ discretionis prudentia, qualiter tu, & fratres tui unum corpus sitis; ita quod tu caput, & fratres tui membra esse comprebentur. Unde non decet, omissis membris, te aliorum consilio in Ecclesiæ tuæ negotiis uti, &c. Inde est, quod Apostolica auctoritate prohibemus, ne Abbates, Abbatissas, vel alias personas Ecclesiasticas, sine assensu, vel consilio Canonicorum tuorum, instituere vel destituere, de cætero ratione præsumas.*

XI. Porro quod de *institutione* personarum hic generaliter dicitur; id singulari ratione militare videtur in institutione aut electione ad Præbendas Cathedrales. Cum enim Canonici, & Episcopus unum quasi corpus sint, æquum apparet, ut ad electionem membrorum, totum corpus concurrat: quod & Zypæus notat in Jure novo, *tit. de Præbendis n.* 4.

XII. Hinc indubie factum, ut in nonnullis Ecclesiis Cathedralibus etiamnum hodie Canonicorum electio spectet ad Episcopum, & Canonicos. At illud notandum, quod in illis Ecclesiis, in quibus hæc collatio ad Episcopum & Capitulum spectat, non ubique eodem modo ad electionem Capitulum, Episcopi concurrant.

XIII. In aliquibus enim Ecclesiis, Episcopi suffragium equivalet suffragio Capituli: ita ut non simul Capitulariter eligant Canonici & Episcopus; sed Episcopus separatim eligat, & Capitulum suum suffragium Episcopi suffragio equivalens depromat; ideoque hoc casu; & Episcopus, & Capitulum suum jus sive suffragium diverso loco, diversoque tempore, vel modo dare possint; uti notat De Luca loco citato *n.* 10. Episcopus nempe singulariter, Capitulum vero collegialiter.

XIV. Quia vero ob concurrentiam in diversas personas non raro difficultates oriebantur: *Laudabilis inolevit usus* (*ait de Luca*) *hujusmodi juris exercitium dividendi per alternativam, seu per menses & tempora, ut quilibet nomine conjortis totum jus absque hac discrepantia exerceat.*

XV. Plerumque autem electio hæc simultanea fit per Episcopum & Canonicos Capitulariter congregatos: soletque Episcopus tamquam Caput Capituli proponere, & concludere, eoque titulo suffragium decisivum in paritate habere; præter quod subinde habet suffragium absolutum; quemadmodum in electione Canonicorum Graduatorum in Ecclesiis Belgicis recenter erectis, per Bullam erectionis statutum esse, notavimus, *Tom. I. part.* 5. *tit.* 10. *cap.* 1. *n.* 26.

XVI. Quod autem nonnunquam Episcopus interveniat ut Canonicus, nec alio consequentur gaudeat suffragio quam Canonici, patet ex *cap* 15. *tit. De Concess. Præbendæ* in verbis: *Nisi forte Archiepiscopus non ut Prælatus, sed ut Canonicus vobiscum jus habeat conferendi*: Quando censeatur interesse Capitulo, ut *Prælatus*, vel ut *Canonicus*, notatum est supra, *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. *n.* 5.

XVII. Ulterius labentibus sæculis cœperunt Capitula Cathedralia se ab Episcoporum Jurisdictione eximere; atque bona Capituli separare a proventibus Episcopi; & corpus suum ita distinguere, ut etiam a negotiis suis omnino Episcopum excludere cœperint, ut nec ipsum Capitulo interesse sinerent; quemadmodum ex dictis citato *cap.* 3. colligi potest. Non mirum proinde, quod ipsum Episcopum ab electione Canonicorum etiam exclusérint, atque jus electionis tandem, conniventibus Episcopis, ad solos Canonicos devolutum sit: quod consuetudine introduci posse, probat Innocentius III. in *cap.* 31. *tit. De Elect.* ubi mandat Episcopo Florentino, ut a petitione Episcopi Vulterani prætendentis jus electionis cum ipsis Canonicis, absolvere studeat Canonicos: *maxime* (*ait*) *si sit notorium, quod in Thuscia generalis consuetudo servetur, ut in Cathedralibus Ecclesiis solum Capitulum, irrequisito Episcopo, eligendi Canonicos habeat facultatem.*

XVIII. In pluribus Belgicis vicinisque Ecclesiis, *soli* Episcopo jus conferendi Præbendas Cathedrales excluso Capitulo, competit; neque in hac collatione consensum, aut consilium Capituli expetunt: uti monet Zypæus loco citato.

XIX. Sicuti naturale est, ut Canonici Cathedrales una cum Episcopo tanquam cum suo capite eligant corporis sui membra; ita quoque jure communi electio Canonicorum Ecclesiarum Collegiatarum spectare videtur ad Canonicos una cum suo Decano, aut illo, qui cum Canonicis unum corpus, sive Capitulum constituit: de quo jure vide Garziam, & ab eo citatos, *de Beneficiis part.* 5. *cap.* 4.

XX. Verum quia multæ Ecclesiæ Collegiatæ aliquando fuere Regulares, electio Canonicorum etiam in pluribus illarum mansit apud solum Præpositum, tanquam qui tempore Regularitatis erat caput Congregationis; idque ad normam Regulæ Monachalis sancti Benedicti, & Canonicali sancti Grodegangi; quæ Abbati, sive Præposito liberam dant facultatem recipiendi Monachos, & Canonicos uti observat Thomassinus, *de Discipl. Eccles. part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 9.

XXI. Dignitates tam in Ecclesiis Cathedralibus, quam in Collegiatis, quæ ipsum Capituli regimen, ac disciplinam Canonicalem præcipue concernunt, ad electionem Capituli ordinarie spectant; nisi quod hodie fere primæ Dignitates in Collegiatis, & majores post Pontificalem in Cathedralibus nominationi Regiæ, ex indulto Pontificio sint subjectæ. Dignitates vero in Cathedralibus, quæ proprie ipsum regimen hierarchicum concernunt, uti sunt Archidiaconatus, Pœnitentiariatus, Archipresbyteratus, ad solius Episcopi collationem plerumque pertinent.

XXII. In his autem omnibus, quemadmodum & in aliorum Beneficiorum provisione, attendendus est usus singularum Ecclesiarum qui, sive ex jure communi, sive speciali fundationis, sive legitima præscriptione, aut privilegio originem debeat, servandus est, cum hic non nisi de puncto disciplinæ agatur, quæ pro temporum, & locorum varietate varia esse potest.

XXIII. Interim cuicumque Beneficiorum collatio, sive provisio competat, illud invariatum remanet, Beneficium dari propter officium, atque per Beneficium constitui ipsum Beneficiatum ministrum Ecclesiæ illius, in qua Beneficium est fundatum.

Cum ergo a Patrum institutis alienum videatur, ut quisquam in Ecclesiæ ministeria se sine Episcopi, cui principalis totius Diœcesis cura incumbit, consensu intrudat, etiam visum fuit Episcopo aliquam circa Beneficia auctoritatem conservare, tametsi libera eorum collatio ad alios esset devoluta, aut saltem per jus Patronatus aliumve titulum restricta. Unde sæculo XII. Cantuariensi Archiepiscopo, & ejus Suffraganeis scribens Alexander III. vocat consuetudinem *pravam*, *quod Clerici ecclesiastica beneficia sine consensu Episcopi Diœcesani, vel officialium suorum recipiunt, minus quam deceat* (*ait*) *cogitantes, quomodo id a Patrum sanctorum est institutionibus alienum, & Ecclesiasticæ contrarium honestati. Cap.* 3. *tit. De Institut.*

XXIV. Hoc jus Episcoporum consistit partim in jure ipsos Beneficiatos examinandi: curam animarum ipsis committendi; aut etiam eos instituendi, sive titulum conferendi, quæ plerumque Episcopis, eorumve Archidiaconis salva manent; tametsi, jus præsentationis, collationis, aut electionis ad inferiores translatum sit, uti in sequentibus, ubi de institutione, item de jure Patronatus agetur, ostendetur.

XXV. Collatio Beneficiorum quandiu Ordinationi connexa fuit; seu potius quamdiu per ipsam Ordinationem collatio Beneficiorum facta fuit, etiam collatio Beneficiorum Ordinis Episcopalis merito dicebatur; at hodie non Ordinis, sed *Jurisdictionis* esse reputatur: eoque titulo etiam competere Episcopo ante consecrationem, modo confirmatus sit, & possessionem acceperit, apud omnes in confesso est, & quotidiana praxis evincit.

XXVI. Cum ergo Beneficiorum collatio Jurisdictionis non quidem contentiosæ, sed voluntariæ sit, videtur in Capitulum, Sede vacante, jus illud collationis debere transire: utpote succedens Episcopo in ea quæ sunt jurisdictionis. Nihilominus si ad solum Episcopum spectet *libera* collatio, Capitulum, Sede vacante eam futuro Episcopo reservare debet, quemadmodum decidit Bonifacius VIII. in *cap. unico, Ne Sede vacante in VI.* & notavimus *Tom. I. part.* 1. *tit.* 9. *cap.* 2.

XXVII. Rationem communiter post Glossam ad *cap. Cum olim tit. De Major. & Obed.* assignant Canonistæ: *quia omnes fructus, & jura Episcopatus debent fideliter custodiri, & reservari successori, Sed collatio Beneficiorum* (*ait*) *inter bona Episcopalia, & fructus computatur, & magnum fieret præjudicium Episcopo successori per talem collationem; & ideo non potest conferre, nec distrahere tales fructus, sicut nec alios.*

XXVIII. Quam hæc Doctorum opinio nata sit, crassam & carnalem de collatione Beneficiorum imprimere ideam, nemo non videt. Hinc enim facile persuadetur, collationem Beneficiorum non secus ac alia quæcumque temporalia jura, & emolumenta requirendam ac sollicite conservandam esse; tamquam quæ Collatoribus, nescio quid commodi, aut emolumenti adferat: aut saltem jus aliquibus personis sibi bene affectis gratificandi. Unde passim *liberam* Beneficiorum collationem reputant esse *gratiam*.

At cum in collatione Beneficiorum unice attendi queat bonum Ecclesiæ, ut nimirum de optimis ministris ipsi provideatur; omnisque carnalis affectus hic plane exulare debeat (uti supra, *Tom. I, part.* 1. *tit.* 13. *cap.* 6. notatum est, & infra *tit. De cavenda personarum acceptione in provisione Benef.* latius ostendetur) facile intelligitur, quam hæc de collatione Beneficiorum idea sit a veritate, & spiritu Ecclesiæ aliena: recteque propterea observatum a D. Fleury in *Instit. Juris Canonici part.* 1. *cap.* 15. a Recentioribus collationem Beneficiorum referri inter *fructus*, & emolumenta Episcopatus, aut Dignitatis quam olim ut *onus* potius non parum conscientiam onerans considerassent Patres. Addere potuisset, & semper ut tale considerarunt; & considerant, qui sciunt, & attendunt, quantum onus simili juri collationis sit annexum; quantaque ratio reddenda sit, si de indigno, aut minus digno ministro ex aliquo humano, aut carnali affectu Ecclesiæ providerint.

XXIX. Neque ullibi in Canonibus, aut Decretalibus ratio, ob quam libera Beneficiorum collatio, Sede vacante, ad Capitulum non devolvatur, refunditur in ipsam naturam collationis, quasi hæc instar *fructuum* Episcopatus esset futuro Episcopo reservanda; sed Honorius III. in *cap.* 2. *tit. De Sede vacante*, declarans collationem Præbendæ a Capitulo, Sede vacante, factam non tenere, hanc dat rationem: *Cum nusquam inveniatur cautum in jure, quod Capitulum, vacante Sede, fungatur vice Episcopi in collationibus Præbendarum.*

XXX. Ratio verisimilis illius disciplinæ ex consuetudine profluxit, quæ a generali devolutione jurisdictionis in Capitulum exemit hanc Beneficiorum collationem: utpote ex jure quasi primigenio, & naturali Episcopo competentem; quemadmodum supra diximus: maxime cum hic ageretur de electione *libera* Ministrorum Ecclesiæ, quam tenacius conservat Episcopo, de quo plus, quam de Capitulo confidit, quemadmodum notat Lotterius *De Re Beneficiaria, lib.* 2. *quæst.* 2. *n.* 2.

XXXI. Verum refert Cabassutius in sua Juris Canonici theoria & praxi, *lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 12. quoad curata Beneficia, posse Capitulum, dum vacat Sedes Episcopalis, saltem in Franciæ Regno providere Parochus, conferendo eas in titulum potius, quam in commendam; hancque Capitulorum possessionem iteratis Parlamentorum Arrestis firmatam, testatur Pinsonius *De Beneficiis, tit. De modis acquirendi Benefícii* §. 16. *n.* 18. 19. & 20. ita

ita judicatum est a Parlamento Parisiensi 6. Septembris ann. 1642. Consulantur acta Cleri Gallicani, *tom. 1. tit. 1. cap. 2. num. 30.*

Hic in Belgio passim, etiam Sede vacante, instituunt Capitula Cathedralia concursum ad vacantes Ecclesias Parochiales, sive ad Episcopi, sive ad aliorum Ecclesiasticorum Collatorum, vel Patronorum collationem, aut præsentationem spectantes; de quo latius titulo sequenti.

CAPUT II.

De Collatione, & qua forma expedienda?

1 *Quid proprie dicta collatio? ejusque divisio.*
2 *Quæ dicatur collatio* libera?
3 *Describitur collatio* non libera.
4 *Quomodo collatio differat ab electione, & præsentatione.*
5 *Per collationem confertur titulus Beneficii.*
6 *An laici conferre possint.*
7 *Jus acquisitum ex collatione cum alio Beneficio permutari potest, secus jus ortum ex sola præsentatione.*
8 *Collatio de jure solo verbo expediri poterat; hodie* litteras *requirit.*
9 *Formula collationis remissive.*
10 *Collatio ab Ordinario solet concipi tamquam facta* motu proprio.
11 *Omittitur mentio supplicationis factæ, ut suspicio ambitus evitetur: quod Collatores merito attenderent.*
12 *In litteris collationis modus vacationis exprimendus.*
13 *Exprimenda Ecclesia, in qua Beneficium est situm, item nomen ultimi possessoris.*
14 *Debent adscribi duo ut minimum testes, qui collationi interfuerint.*
15 *An testes debeant esse omni exceptione majores.*
16 *Litteræ expediri debent per Notarium.*
17 *Apponenda* data.
18 *Ex* data *cognoscitur de jure devolutionis, aut de præventione.*
19 *Concurrentibus duabus collationibus, ex* data *de validitate cognosci subinde debet.*
20 *Si ab eodem duæ collationes factæ; nec de prioritate constet, neutra valet.*
21 *A duobus factæ collationes duobus is prior, est qui prior est in* possessione.
22 *Si neuter est in possessione, collatio Pontificia præfertur collationi Ordinarii, & Collatio Ordinarii, collationi Vicarii.*
23 *Quid requiratur, ut una collatio prior altera censeri debeat?*

I. COLLATIO proprie dicta, definitur communiter assignatio seu concessio Beneficii vacantis facta ab habente potestatem.

Dividitur autem in collationem liberam, & non liberam.

II. Prior dicitur, quæ fit solo jure Collatoris, ita ut non restringatur ad aliquam personam, ratione juris alteri competentis; hæcque nomine collationis proprie intelligitur.

III. Posterior autem est quæ fit alicui personæ quasi ex necessitate: dum ratione alicujus juris huic personæ competentis, aliove titulo alicui determinatæ personæ collatio facienda est: atque eatenus collator libertatem conferendi non habet: ideoque collatio *non libera* dicitur, v. g. si restringatur ad præsentatum a Patrono, aut ad nominatum ab Universitate; vel ad permutatarium ratione permutationis; soletque hæc collatio vocari *institutio*, de qua infra agetur.

IV. Collatio *libera*, & proprie dicta differt ab electione, & præsentatione, quod per collationem acceptatam, etiam ante adeptam possessionem acquiritur *jus in re*, *cap. 17. De præbend. in VI.* per electionem vero, & præsentationem etiam acceptatam, tantum *jus ad rem*; hoc est, jus aliquod, quo mediante, Episcopus aliusve, ad quem collatio, sive institutio spectat, constringi queat ad collationem ei faciendam, si aliud Canonicum impedimentum non obstet.

V. Itaque per collationem, quæ alias, dum libera non est *institutio* appellari solet, Beneficium vere acquiritur, & *titulus* confertur; atque de hac collatione intelligitur *cap. 1. De Regulis Juris in VI.* dicens: „ Beneficium Ecclesiasticum non potest „ licite sine *institutione* Canonica obtineri.

VI. Hinc ulterius concludunt communiter Canonistæ; laicis jus collationis competere non posse; utpote qui Beneficia, sive titulos Beneficiorum dare nequeant; quamvis Reges, & alii nonnulli Principes jus collationis sibi competere credant; verboque *collationis & conferendi* in suis litteris utantur; de quo latius ubi de nominatione Regia, & jure Regaliæ agemus.

VII. Adhæc cum per collationem acquiritur *jus in re*, sive ipse titulus Beneficii, concludunt Doctores, jus illud, etiam ante adeptam possessionem, permutari tamquam Beneficium cum alio Beneficio posse, secus vero *jus ad rem* ex sola electione, aut præsentatione ante collationem, sive institutionem competens: & ita judicatum refert Antonius Faber in Codice, *lib. 2. tit. 1. Definit. 58.* Vide Rebuffum *in Praxi part. 3. tit. De Permutat. num. 23.*

Circa formam collationis per ordinarios Collatores, sive Episcopum, sive alium inferiorem, expediendæ nihil in jure cautum, videturque inspecto jure communi *verbo* expediri posse; neque ullam scripturam requiri.

VIII. Verum hodie collationes fieri, aut saltem probari nequeunt sine *litteris*; uti testatur Rebuffus *in Praxi part. 1. tit. Requisita ad collationem bonam n. 25.* ubi quærit, an Episcopus, & alii inferiores possint *solo verbo* conferre, & sine litteris collationem probare; & respondet, non posse propter eorum fraudes, nec credetur illis sine litteris. Huic conformis est moderna praxis, quæ non solet quemquam ad possessionem Beneficii in vim factæ collationis admittere, nisi litteras collationis, quas *Patentes* vocare solent, in forma expeditas, adferat, & exhibeat.

IX. Formulam collationis exhibet Rebuffus; extatque apud Barbosam in appendice ad tractatum de officio Episcopi; *formula 67.* in qua formula præcipue hæc notanda sunt.

X. Primo, quod collatio per Ordinarios semper ita exprimatur, ut videatur facta *motu proprio*; neque ullius supplicationis, aut petitionis pro Beneficio obtinendo per aliquem facta mentio fit: sed simpliciter Collator dicit, se permotum ad hanc collationem ei faciendam, ex notitia meritorum ejus, quæ hisce fere verbis exprimi solent: „ Quia de litterarum scientia, vitæ „ ac morum honestate aliisque virtutum meritis, quibus illarum „ largitor personam tuam insignivit, fuimus fama, ac fide di„ gnis testibus certiorati, quæ nos ad gratiam faciendam exci„ tant, &c. ", ita formula apud Rebuffum.

XI. Recte autem monet D. Fleury in *Inst. Juris Canonici part. 2. cap. 11.* omitti mentionem supplicationis, aut petitionis, quia esset disciplinæ Ecclesiasticæ contraria; utpote quæ omnem ambitum apud Beneficia reprobat.

Utinam in conferendis Beneficiis hæc formulæ clausura serio attenderetur; sed proh dolor! ita hodie fere proceditur, ac si soli supplicantes, ne dicam ambientes idonei essent: creduntque multi Collatores, se probe suo functos officio, si ex supplicantibus magis idoneo conferant; quasi non supplicantium ratio nulla habenda esset: tametsi sciant, aut facile scire possint, hos multo capaciores esse.

XII. Adhæc in ipsa formula collationis exprimitur modus vacationis ipsius Beneficii. „ Nec potest Episcopus, vel Archie„ piscopus habere modum vacandi pro expresso; quia hoc ad „ Papam solum pertinet ": ait Rebuffus *in Praxi, part. 2. tit. Requisita in litteris collat. num. 15.*

XIII. Exprimitur etiam Diœcesis ubi Beneficium situm est, & si sit Ecclesia per se exprimitur nomen *sancti*; alias esset collatio incerta, quæ non valet; uti monet Rebuffus, *ibid. num. 17.*

Debet insuper exprimi nomen illius, per cujus mortem, aut resignationem; aliove modo Beneficium vacat: alias ob incertitudinem litteris collationis non crederetur. Rebuffus, *num. 18.*

XIV. Adscribi quoque debent duo ut minimum testes in litteris collationis, qui in ipsa collatione præsentes fuerint: nec admittuntur collationes Episcoporum, nec aliorum Collatorum sine testibus conscriptæ; uti testatur Rebuffus ad Concordata in *Rubrica De collationibus*, & ita per Senatum Parisiensem declaratum fuisse 7. Junii 1527. refert: ac dein subjungit: Alias non creditur collationi Ordinarii in præjudicium alterius, sive jure ordinario, sive jure devoluto conferant. „ Quinimmo etiamsi „ Episcopus postea daret litteras suas testimoniales: quibus di„ ceret se contulisse: illæ litteræ non probarentur, ad vitandas „ fraudes, ut ex Betrando docet idem Rebuffus " *tit. Requisita in litteris collat. num. 31.*

XV. Requiritur insuper, quod testes descripti in his collationibus sint omni exceptionem majores: ideo familiares, & domestici, quibus imperari potest, non probarent: ita Rebuffus ad Concordata loco citato, & ita statutum per Senatum fuisse an. 1550. scribit: quod & testatur Pinsonius, *De Benef. tit. De variis institutionum conditionibus, n. 21.* Quod tamen postremum non ita scrupulose hic servatur; nec testium qualitas, aut fides examinari solet.

☞ Tametsi in Belgio hactenus statutum non reperiatur quod testes in litteris collationis adscribendi, debeant esse *omni exceptione majores*, neque sciatur in qualitates similium testium scrupulose inquiri; quia tamen fides litterarum aliquatenus dependet a fide testium, indubie tutius est, hisce in litteris, etiam testes *omni exceptione* majores adhibere, ne alias ob defectum integritatis testium fides litterarum in dubium vocetur. ☜

XVI. Præter duos testes exigitur fides Secretarii, aut Notarii qui litteris subscribat, eisque fidem publicam det immo in nonnullis locis vice Secretarii requiruntur *duo* Notarii: refertque Rebuffus loco jam allegato: præceptum fuisse Arresto Senatus Parisiensis anno 1527. omnibus Collatoribus Ordinariis, ne distribuant collationes sine testibus, & *Secretario*, vel *duobus* Notariis: quod in his locis observandum, credo, ubi in omni publico instrumento requiritur *duorum* Notariorum testimonium. Notat etiam Gonzales *ad Regulam 8. Cancellariæ §. 3. Proœmiali, num. 153.* quod Secretarius Episcopi debeat esse *Notarius*, ut queat litteras collationis conficere.

XVII. Denique in litteris collationis exprimenda *Data*, videlicet non tantum quo anno, & mense, sed etiam quo *die* facta sit, quæ pluribus difficultatibus, & dubiis enodandis sæpe necessaria est.

XVIII. In primis ex *Data* frequenter dignosci debet, an collatio intra tempus a Canonibus præstitum facta sit: an non fuerit jus devolutionis ad Superiorem de quo infra *cap. 4.*

Deinde non raro ex *Data* dependet, num Papa Ordinarii collationem non prævenerit; qua præventione utitur etiamnum in Gallia; de quo jure agetur *tit. 23.*

XIX. Ulterius, si duæ collationes ejusdem Beneficii factæ diversis personis concurrant, ex *data* de prioritate earum inter se, nec non validitate, & prærogativa judicari debet.

XX. Et quidem si ab uno eodemque factæ sint duæ collationes; neque ex *data*, neque aliunde appareat, quæ sit anterior, neutram valere judicatum refert Choppinus *lib. 1. De Sacr. tit. 6. num.*

6. num. 7. & notat Rebuffus, *De Pacific. possess. num. 367.* ubi una monet, quod de prioritate „ possit constare ex ordine scri„ pturæ quando in libro Curiæ Romanæ, vel Episcopi sunt col„ lationes ambæ descriptæ, tunc prior scripta censetur prior, „ *cap. Mandato De Præbendis in VI.* sic fuit (ait) judicatum per „ Senatum Tolosanum.

XXI. Si a duobus facta fuerit collatio duobus; neque appareat de prioritate, si unus prius acceperit possessionem, is alteri præfertur; tametsi unus a Papa, alter ab Ordinario collationem acceperit, uti deciditur in *cap. 31. De Præbendis in VI.* quia *potior est conditio possidentis*. Et licet hæc Decretalis tantum loquatur de collatione Papæ aut ejus Legatis, & collatione Ordinarii simul concurrentibus: nihilominus decisionem obtinere etiam in quacumque alia collatione concurrente cum collatione Papæ, monet Rebuffus loco citato *n. 175.* immo tametsi una esset facta ab Episcopo, & altera ab ejus Vicario: quia est ubique eadem ratio.

XXII. Ubi vero neuter est in possessione, & de prioritate collationis non constat, tunc is, cui Sedes Apostolica contulit vel Legatus, erit alteri præferendus dicto *cap. 31. propter conferentis ampliorem prærogativam*: quæ ratio etiam obtinet in Episcopo & ejus Vicario: ut proinde & hic obtinere debeat decisio, & ita aliquando judicasse Senatum Parisiensem, testatur Rebuffus ibidem *num. 373.*

☞ Ubi tamen est dubium an sedes Apostolica Beneficium contulerit, tunc alia in Francorum Regno observatur jurisprudentia; etenim Decretalis Bonifacii VIII. præferens in dubio Pontificiam Provisionem Provisioni Ordinarii; in Gallia non recipitur: sed e contrario in hoc Regno Provisio Ordinarii præsumitur, & judicatur ipsam Provisionem Pontificis præcessisse, etsi Provisio Ordinarii non probetur Provisionem Apostolicam præcessisse, uti infra *tit. 6. cap. 7. num. 34.* notatur. ☜

XXIII. Plura de hac prælatione concurrentium collationum habet Rebuffus, & late agit Gonzales *ad Regulam 8. Cancellar.* §. 3. *proœmiali*, ubi secutus Glossam docet, quod prioritas unius horæ vel etiam unius puncti, si de ea constet, faciat præventionem: sed an satis de prioritate constet, si in litteris collationis unius, *hora* sit expressa, & in litteris alterius tantum expressus fuerit *dies*, late examinat Rebuffus loco allegato, & Brodeau ad Louetium; *lit. M. n. 10.* qui casu incidente consuli poterunt.

CAPUT III.

De Electione, ejusque Forma.

1 *Electio generaliter sumpta, quid significet?*
2 *Electio subinde sumitur pro omni provisione Beneficii.*
3 *Aliquando pro particulari modo providendi.*
4 *Proprie dicitur electio, quando requiritur confirmatio.*
5 *Beneficia electiva* confirmativa *proprie dicuntur* Electiva.
6 *In his locum non habet præventio Papæ in Gallia.*
7 *Non censentur comprehensa, nisi* specialis *eorum mentio fiat.*
8 *In quorum Beneficiorum electione servanda forma* cap. *Quia propter tit.* De Elect.
9 *Si Electio ad Capitulum spectet, soli Canonici de* jure *vocandi sunt.*
10 *Ex speciali titulo etiam non Capitulares jus eligendi habere possunt.*
11 *Canonici suffragium non habent, nisi sint ut minus Subdiaconi.*
12 *Omnes suffragia gaudentes ad electionem vocandi, & quomodo?*
13 *Quomodo citandi absentes, & de fide Nuntii asserentis esse citatos.*
14 *Qui absentes sint vocandi?*
15 *Quamdiu absentes expectandi?*
16 *Interdum etiam unus solus, non exspectatis absentibus, eligere potest.*
17 *Quandonam absens possit de jure per procuratorem eligere.*
18 *Possunt constitui* plures *procuratores.*
19 *Si duo constituti ambo ad eligendum concurrant, quis præferendus?*
20 *Dum ex duobus neuter in solidum est constitutus, nullus admittendus.*
21 *Extraneus in procuratorem non admittendus, nisi consentiente Capitulo.*
22 *An aliquando in electionem votum dari possit per litteras.*
23 *An procurator unum* suo, *& alium nomine constituentis possit eligere.*
24 *Consuetudine induci potest, ut ad electionem non vocentur absentes.*
25 *De simili consuetudine in Gallia; neque a jure improbatur.*
26 *Non vocatus ad electionem opponendo se, electionem irritare potest.*
27 *Si non opponat, electio firma manet.*
28 *Non vocatus tacite consentiendo electioni, eam censetur approbare.*
29 *An suffragium datum non Capitulariter possit electionem validam facere.*
30 *Suffragia debent* capitulariter *dari.*
31 *In electione a majore parte concludi solet.*
32 *Major pars non semper eodem modo computatur.*
33 *An de jure requiratur etiam* sanior *pars.*
34 *Hodie non ponderantur, sed numerantur suffragia.*
35 *Interdum Beneficia ad electionem Capituli spectantia conferuntur per* turnum.
36 *An Capitulum propria auctoritate electionis formam in collationem turnariam possit mutare, si in fundatione fuerit electio præscripta.*

I. ELECTIONIS nomen ex suo instituto denotat generaliter delectum rei alicujus, vel personæ e duabus, vel pluribus; atque hoc sensu dicitur in *cap. 7. De Regulis Juris in VI. In alternativis debitoris est* electio.

In hac autem materia restringitur ad personam; quatenus aliqua persona ad certam Ecclesiæ functionem, aut dignitatem e pluribus eligatur.

II. Hoc autem modo sumptum nomen electionis, dupliciter accipi potest. Primo generaliter, ut non solum electionem proprie & specifice sumptam, sed & postulationem, præsentationem, nominationem, ac collationem comprehendat: nam & in his omnibus eligitur a præsentantibus, nominantibus, & conferentibus persona idonea ad Beneficium vacans.

III. Secundo, accipi potest pro electione, prout a dictis modis providendi distinguitur; sumiturque pro designatione, seu electione personæ ad certum Beneficium *plurium* suffragiis *collegialiter*, sive capitulariter facienda, & de hac tractatur sub titulo Decretalium Gregorii IX. & Bonifacii VIII. *De Electione*.

IV. Observat autem Rebuffus in praxi, *part. 1. tit. De Electione*, quod ista dicatur *proprie* electio, quæ indiget confirmatione. Altera autem, quæ non exigit confirmationem, sed quam Canonici vel alii eligendo *conferunt*, non sit proprie electio, & vim potius habeat collationis, quam electionis.

V. Hinc quædam Beneficia electiva *confirmativa*; quædam electiva *collativa* vocantur.

Et quidem priora solum dicuntur proprie *electiva*, præsertim quando in electione servatur forma a Concilio Lateranensi præscripta in *cap. Quia propter tit. De Electione*.

VI. Observat autem Petrus de Tonduti, *lib. 1. quæst. Benef. cap. 40. num. 8. hujus distinctionis esse maximum effectum: nam Beneficia* proprie electiva, *in quorum electione servatur forma dicti* Capituli Quia propter, *in Gallia regias nominationes admittunt, alia non item: in electivis* collativis *admittunt Galli Pontificiam præventionem, non autem in* confirmativis.

VII. Notat quoque Garzias De Beneficiis *part. 1. c. 7. n. 27.* quod *Beneficia* electiva *adeo sunt speciali nota digna, ut non veniant in mandatis de providendo, nisi de electione facta fuerit* specialis *mentio, etiamsi nullus modus exprimatur, sed simpliciter mandetur provideri de Beneficio vacaturo*. Quin nec sub generali reservatione comprehendi Beneficia electiva verius existimat Gonzales ad *Reg. 8. Cancell. Gloss. 19.* Vide latius Fagnanum ad *cap. Nullus tit. De Elect.* item Antonium Fabrum, *lib. 1. tit. 3. Definit. 45. & 47*

VIII. Electiones autem, in quibus servanda est forma citati *cap. Quia propter*, sunt illorum Prælatorum, *per quorum mortem Ecclesia remanet* viduata *& sine Pastore, nempe Episcoporum, Abbatum, & Prælatorum Ecclesiarum Collegiatarum, qui habent in iis generalem Jurisdictionem, ratione cujus possunt appellari* sponsi. Ita Garzias loco citato, *num. 19.* Idipsum tradit Fagnanus ad dictum *cap. Quia propter*, latius ibidem ostendens, quinam dicantur Prælati, per quorum mortem Ecclesia dici queat *viduata* ad sensum illius Capituli, & aliqua retulimus supra, *Tom. I. part. 1. tit. 31. cap. 9.*

Multa quidem specialia sunt observanda in electione facienda secundum formam dicti Capituli; de qua agetur capite sequenti, plura nihilominus sunt omni electioni communia; quæ hoc capite sunt exponenda.

IX. In primis si electio ad Capitulum spectet, soli ii suffragium habere possunt, iique soli vocandi, qui Capitulum constituunt, seu vere sunt de Capitulo. Quapropter si in eadem Ecclesia sint diversi generis Beneficiati; puta aliqui sint Canonici, alii Cappellani, aut Portionarii, vel similes, soli Canonici sunt vocandi, utpote soli constituentes proprie Capitulum; uti notat Fagnanus ad *cap. Nullus tit. De Elect.* asseritque ex Compostellano, Curiam Romanam tenere, quod soli Canonici sint vocandi, & soli Canonici faciant Capitulum, qui unum corpus constituunt. Videri possunt, quæ dicta sunt *Tom. I. part. 1. tit. 7. cap. 5.* ubi una notatum, neque obtinentes Dignitates, ni sint simul Canonici, esse de Capitulo, neque suffragio gaudere in electionibus.

X. Et hæc quidem jure communi; at ex speciali consuetudine, fundatione, aut privilegio, etiam extranei sive non Capitulares subinde ad electionem admittendi, & vocandi sunt, uti colligitur ex *cap. 3 tit. De causa possessionis, & propriet.* ubi respondit Innocentius III. electionem Episcopi factam a Capitulo Cathedrali fuisse *nullam*, quia vocati non fuerant *Clerici Conventualium* Ecclesiarum, qui Electioni Episcopi *consueverant* interesse.

Similiter respondit sacra Congregatio apud Fagnanum loco citato *num. 39.* Portionarios non ideo censendos esse Capitulares, licet vel semper, vel plurimum habeant vocem in Capitulo: consequenter supponens, interdum alios præter Capitulares posse gaudere suffragio in actibus Capitularibus.

XI. Ulterius commune est omnibus electionibus Capitularibus, quod Canonici suffragio non gaudeant, etiamsi id iis ab aliis esset concessum, nisi ut minus in Ordine Subdiaconatus sint constituti; quemadmodum statutum est *Clementia, Ut Ii De ætate, & qualit. Ord.* innovata per Synodum Tridentinam, *Sess. 22. cap. 4. De Reformat.* de quo latius *Tom. I. part. 1. tit. 7. cap. 5.*

XII. Omni electioni illud quoque commune est, quod omnes suffragio, seu jure communi, seu speciali titulo gaudentes, vocari & admitti ad electionem debeant.

Vocandi autem sunt per signa solita, sive campanæ, sive vivæ vocis, si præsentes sint; absentes vero per litteras, vel nuntium secun-

secundum locorum consuetudinem; quæ in hac vocationis forma observanda est; quemadmodum monet post alios Barbosa, *lib. 1. Juris Ecclesiast. cap. 12. num. 88.*

XIII. Citatio absentium facienda est *singulariter*, & *personaliter*, si sciatur ubi degant; & commode & sine periculo fieri possit per litteras, vel nuntium, nisi de consuetudine aliter servetur. *Quod si nesciatur ubi commorentur, citatio facienda erit per publicum Edictum in Ecclesia, vel ubi soliti sunt commorari, vel legi debent litteræ citatoriæ Capituli, præsente Capitulo, & Clero; vel si citandus inveniri non potest, citatio facienda est in ejus domo; & si domicilium non habeat, tunc facienda erit in loco ubi habitare consueverit; vel in ejus Ecclesia, seu Beneficio; quia ibi residentia facere præsumitur.*

Hæc Barbosa post Glossam, aliosque ibi citatos; ac dein *n.* 95. subjungit: *Et nuntio præsertim jurato creditur, an aliquis ex vocalibus absens sit vocatus.*

XIV. Absentes autem vocandi, qui intra eamdem Provinciam sunt; uti ex *cap.* 35. *tit. De Elect.* communiter docent Doctores, in verbis: *Vos fratribus omnibus, qui fuerint* in Provincia, *convocatis* &c.

Merito tamen notandum dictum Glossæ, verbo *in Provincia*: *Hic videtur expressum, quod omnes illi, & soli qui sunt in Provincia, vocandi sunt ad electionem: & per hoc videtur sic intelligendum, si sunt* in provincia, cap. Quia propter, eod. *Et quod dicit in Provincia, sic est intelligendum, si sunt in Provincia ita propinqui, quod commode sint vocandi: quia si Provincia esset multum lata, & longa, non debet vocari: quia periculum est in mora; Et eodem modo si esset extra Provinciam & propinquus tunc vocandus esset.*

In *cap. In Genesi tit. de Elect.* cujus meminit Glossa, dicitur, quod de *toto Regno Franciæ* vocentur absentes de consuetudine Ecclesiæ; quæ tamen hodie exolevit, ut mox dicemus.

XV. Si vocati intra terminum assignatum, modo tamen competens sit, non venerint, non sunt de cætero exspectandi; poteritque, iis absentibus, ad electionem procedi, *cap.* 18. & 19. *tit. De Elect.*

Essent tamen expectandi, etiam elapso termino (ait Barbosa *num.* 97.) ubi absque periculo, & incommodo exspectari possent, & aliqua causa necessaria, vel utili detinerentur, & Superior pro certo haberet, non longe abesse, præsertim cum nullum esset periculum in mora modici temporis: nam si dolo potius ipsos excludendi, quam alia legitima causa acceleretur electio in ipsorum præjudicium, reclamationi locum esse, resolvunt ibidem citati.

XVI. Quod si finis termini ad electionem faciendam immineret, possent pauciores, etiam unus solus non exspectatis convocatis, eligere; quia tempus interpellat pro homine, Barbosa ibidem *num.* 98.

XVII. Quia ordinarie ab electione, præsertim ad Dignitates, & Prælaturas notabile Ecclesiæ bonum dependet, Concilium Lateranense sub Innocentio III. *penitus interdixit, ne quis in electionis negotio Procuratorem constituat, nisi sit absens in loco, de quo debeat evocari, justoque impedimento detentus venire non possit, super quo, si opus fuerit, fidem faciat juramento, & tunc si voluerit, uni committat de ipso Collegio vicem suam*, *cap.* 42. §. 1. *tit. De Elect.*

Ex hoc textu habetur, quod solus absens & legitimo impedimento detentus, possit per *Procuratorem* eligere; notatque Barbosa loco citato *n.* 108. *quod non dicatur absens ad hunc effectum is, qui est in aliqua parte Civitatis, etiam remota, vel prope in hortis. Si vero quis sit præsens in loco vel in cœnobio, ubi fit electio, sed tanta ægritudine detentus ut non possit ad talem locum accedere, poterit ille unum vel plures de Collegio sibi substituere ad eligendum, vel Electores debent aliquos ad eum mittere, ut ejus suffragium petant.*

XVIII. Juxta hoc Decretum Concilii Lateranensis videtur *unus* duntaxat constitui potuisse Procurator ad eligendum; quod & indicat Bonifacius VIII. in *cap.* 46. *De Elect. in VI.* una permittens, quod *si quis justo impedimento detentus in electionis negotio nequeat commode interesse, possit* nedum uni (prout *dicitur in* Concilio generali) *sed etiam* pluribus *vices suas committere.*

Ubi ergo Concilium *unum* solum constitui permittit; ita tamen, ut dum *plures* constituuntur, cuilibet *in solidum* facultas eligendi detur, tuncque melior sit conditio præoccupantis.

XIX. *Verum si ambo concurrant insimul, & postulent se admitti, audiri eos non expedit: quia possent vota sua dirigere in diversos, sicque res non haberet exitum, & quod ab eis hoc casu fieret, non valeret: sed is admittatur duntaxat, quem Capitulum, vel pars major elegerit: vel si concordare nequeat, is, qui primo in instrumento, vel litteris procurationis extiterit nominatus.*

Antequam ergo procedatur ad ordinem scripturæ, recurrendum est ad electionem Capituli. *Tabelliones enim præponunt quos volunt in instrumentis: & ideo fuit æquius primo recurri ad electionem Capituli, per quam magis idoneus eligeretur: secundo, ad scripturæ ordinem in subsidium*: Ita Glossa hic verbo, *nequeant.*

XX. *Si autem nullus ipsorum* in solidum *fuerit deputatus, tum propter rationem eamdem* (*ait Bonifacius*) *ipsorum aliquis non debebit admitti: sibique imputet, qui sic eos constituit indiscrete.*

XXI. Constituendus autem Procurator ad eligendum est aliquis de Capitulo; neque invito Capitulo *extraneus* admitti debet, uti declarat Bonifacius VIII. At si Capitulum consentiat, poterit *extraneus* constitui, uti notat Glossa, verbo *nolente Capitulo.*

XXII. Addit insuper Bonifacius, quod licet nullus de Capitulo velit esse Procurator, nec Capitulum *extraneum* admittere, non possit equidem Canonicus absens *per litteras exprimere votum suum, quod non est ante scrutinium; sed in ipso scrutinio* secrete, *&* singillatim *tantummodo exprimendum.*

Evidens est, Pontificem hic loqui de electione per *scrutinium*, in qua non tantum nominis publicatio; sed etiam expressio secreto in *scrutinio* fieri debet, uti notat Glossa hic, verbo *votum suum.* Quare in electione ubi per vota publica proceditur, nihil obstat quominus per scripturam absens votum suum dare queat; præsertim si consuetudo Ecclesiæ hujusmodi voti dationi non adversetur.

XVIII. Denique declarat Bonifacius VIII. *cum unus est Procurator simpliciter constitutus, si is unum suo, & alium Domini sui nomine, in scrutinio nominandum duxerit, nihil agit, nisi de certa eligenda persona sibi Dominus dederit speciale mandatum, tunc enim in illam ejus, & in aliam suo nomine licite poterit consentire.*

Rationem cur priori casu *nihil agat*, allegat Glossa hic, verbo *nihil agit*, *quia qua conscientia tenetur meliorem eligere suo nomine, eadem ratione tenetur ad idem nomine Domini sui.*

XXIV. Hæc quidem ex Jure communi; at non omnium Ecclesiarum est hodie eadem consuetudo, idemque usus circa necessitatem vocandi absentes in negotio electionis; præsertim ubi de electione agitur, quæ vicem *collationis* subit; quæque in minoribus Beneficiis, & Dignitatibus inferioribus locum habere solet: uti nec eadem est consuetudo, circa constitutionem Procuratoris, & voti dationem, justo occurrente impedimento.

XXV. Unde licet fuerit olim Galliæ consuetudo, ut, absentes vocandi essent ad electionem de toto Regno Galliæ, uti supra notavimus, illa tamen consuetudo prorsus *antiquata est, nec ullibi servatur, adeo ut non vocentur nisi soli qui sunt in civitate, vel oppido, in quo Capitulum convocatur: & si secus agendum esset, excideret sæpe Capitulum juribus suis, & per ejus moram aperiretur locus, aut præventioni Papæ, vel Legati.*

Ita Caballutius in *Juris canonici theoria & praxi lib.* 2. *cap.* 24. *n.* 2. Et consuetudo non vocandi absentes probatur in *c.* 33. *De Præbendis in VI.* ubi dicitur quod *cum in Ecclesiis Canonicorum, Præbendarum vel Beneficiorum collatio est facienda, absentes Canonici sint vocandi; nisi* (*ait*) consuetudo *habeat eos ad talia* non vocari.

XXVI. Si unus ex electoribus, sive præsentibus, sive absentibus, canonice & juxta Ecclesiæ consuetudinem vocatus non sit, ejus contemptus non quidem irritam facit electionem, sed contemptus opponendo se electioni eam irritare potest, *cap.* 28. *tit. De Elect.*

XXVII. Si autem se non opponat, aut electioni factæ accedat, rata manebit electio: quemadmodum in citato Capitulo deciditur. Cum enim esset quæstio, an duo Electores essent contempti, dicit Pontifex: *Quod si eos vocatos non fuisse constiterit, sed* contemptos, *infirmanda erit penitus electio taliter celebrata; nisi postea propter pacis bonum curaverint consentire.*

XXVIII. Immo ut electio firma maneat, satis est, quod contemptus etiam tacite electioni consentiat: videturque electionem approbare, & ab oppositione, sive impugnatione desistere per votum datum *extra* Capitulum, electione jam facta. Ubi autem semel consensit, non posse amplius electionem impugnare, post alios tradit Ascanius Tamburinus De Jure Abbatum, *tom.* 2. *Disp.* 5. *quæst.* 3.

XXIX. Recte tamen advertit ibidem *num.* 13 quod hujusmodi vota data per contemptos extra Capitulum tantum prosint, ne electio, alias valida, irritetur: tamen non augeant numerum eligentium: adeoque si cui in electione unum votum defuisset ad Canonicam electionem, votum contempti ita *extra* Capitulum post factam electionem datum, prodesse non posset.

Rationem subdit Tamburinus *num.* 14. *Quod generaliter in omnibus explicandis per capitulum, & Universitatem* collegialiter, *& simul in unum consensus, vel dissensus, præstari debet, & actus expediri.*

XXX. Quin & *quæstio* 6. *num.* 4. ait, quod sit de substantia *ipsius Canonicæ electionis, ut fiat in* communi *Congregatione, ubi præsentes adsint omnes Electores, quia non valet, nisi sit communiter celebrata, ut habetur in* cap. In Genesi, eodem tit. *tunc autem dicitur communiter celebrari, cum in uno loco omnes Electores ad suffragia ferenda congregantur; singulariter autem fieri intelligerentur, quando singuli in suis Monasteriis manentes suffragia mitterent. Ratio hujus est; nam ea, quæ fiunt ab aliqua Universitate nomine Universitatis, debent fieri per congregatos in unum; ad hoc enim ut actus dicatur gestus ab Universitate, oportet, quod more solito congregetur Collegium, & ibi fiat conclusio de actus explicatione.*

XXXI. Quamvis autem unus solus non vocatus, sive contemptus possit electionem, etiam *unanimi* omnium aliorum consensu factum, irritare; unius tamen immo nec plurium præsentium contradictio ordinarie impedire nequit electionem a majori parte eligentium factam; atque ita verificatur illud Pontificis in *cap.* 36. *tit. De Elect. quod plus in talibus consueverit contemptus* unius *obesse, quam multorum contradictio in præsenti.*

Sicuti enim in aliis actibus Capitularibus, ita & in electione solet a pluralitate suffragiorum concludi: ita ut is electus censeatur, in quem major pars eligentium consenserit.

XXXII. Hoc autem intelligendum, nisi aliter in fundatione, vel speciali statuto cautum sit; quæ aliquando duas tertias partes totius Capituli, aut majorem partem omnium de Capitulo existentium requirunt; ita ut non sit censendus electus, qui *plura* suffragia habet respectu aliorum, in quos vota conspirarunt; sed requiratur, ut habeatur major pars *totius* Capituli. Si ergo sint duodecim Canonici, & quatuor eligant Petrum, tres Joannem, & quinque Paulum, licet Paulus in hac electione habeat plura suffragia, non tamen haberetur pro electo, si requiratur major pars *totius* Capituli: cum revera majorem partem non habeat. Si autem tantum exigeretur *pluralitas* suffragiorum, tunc censeretur electus.

XXXIII.

XXXIII. Concilium Lateranense in *cap.* 24. *tit. De Elect.* vult, ut is scrutinio publicato censeatur electus, *in quem omnes vel major. & sanior pars Capituli consentit*. Hinc communiter concludunt Canonistæ, quod de jure communi non tantum major pars Capituli, sed & *sanior* requiratur; adeoque non tantum numerari, sed & *ponderari* vota debeant; interdumque minor pars ob merita, & zelum eligentium præponderare majori parti debeat.

Verum apparet ex intentione Concilii, partem majorem semper præsumi debere etiam saniorem; nisi ostendatur quod contra sacrorum Canonum præscripta elegerit. Exempli gratia, si major pars esset interdicta vel suspensa; aut elegisset personam secundum jura incapacem; & ita intellexisse videtur Glossographus ad *cap.* 6. *tit. De his quæ fiunt a Prælato*, &c. verbo *sanioris*, ubi interrogans: *Sed nonne eo ipso major est, quod est sanior? Respondet: Dic quod ubi aliqua pars non est* sana, *puta quia* indignum *eligit, vel quia in damnum Ecclesiæ aliquid facit, ibi dico majorem partem illam, quæ sanior est, & præferenda est: alias nisi utraque pars in electionibus esset* sana, *non statim diceremus majorem* saniorem; *immo quandoque minorem esse præferendam*.

XXXIV. *Et utique si aliter res esset, injiceretur inter vocales pomum discordiæ amaricantis zeli, mutuarum accusationum, & contumeliarum, & implacabilis odii fomenta, si merita, vel demerita essent exploranda; & invicem computanda vocalium*: uti recte advertit Cabassutius in juris Canonici theoria, & praxi *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 14.

Quare hodie in omni electione obtinet, quod jampridem in electione Monialium præcipit observari Pontifex in *cap.* 43. *tit. De Elect. in VI. ut non zeli ad zelum, nec meriti ad meritum, sed solum numeri ad numerum fiat collatio*.

XXXV. Quin interdum, ad evitandas contentiones, & dissensiones in electionibus Capitularibus occurrentes, consuetudine, vel ex speciali statuto receptum est, ut Præbendæ, aliave inferiora Beneficia ad electionem, vel collationem Capituli spectantia, per *Hebdomadarium*, sive *Turnarium*, ut vocant, conferantur; seu quod is, in cujus hebdomada Beneficium vacare contingit, unum præsentet Capitulo, cui tamquam a toto Capitulo electo Beneficium conferatur: cujus statuti meminit Pontifex in *cap. fin. De Præbendis in VI.* notatque Glossa ibidem, verbo *statuto*, quod *tales consuetudines & statuta sunt in multis Ecclesiis Gallicanis*.

Hunc quoque modum eligendi Canonicos in Ecclesia Cathedrali Antuerpiensi, cujus statuta a Sede Apostolica probata sunt, a 300. annis servari testatur Zypæus *tit. De Elect. n.* 14. eumque modum in erectione Ecclesiæ Daventriensis a Sede eadem, procurante Rege, probatum esse.

XXXVI. Si tamen in ipsa fundatione cautum esset, ut ad Dignitates, & Præbendas electio fieret *capitulariter*, formam electionis privata sua auctoritate ut Canonici immutarent; atque deserta electione Capitulari ad Hebdomadarium, vel Turnarium transferrent, haud facile permitteretur; refertque Renatus Choppinus, Statutum Capituli Claromontani, quo electionem Canonicorum solitam fieri per communem Capituli electionem transtulerant ad Turnarios, appellante *tamquam ab abusu* Procuratore Regio, a Senatu Parisiensi fuisse cassatum. *lib.* 1. *De Sacra Polit. tit.* 1. *n.* 3. 4. 5. & 6.

CAPUT IV.

De triplici Forma Electionis a Concilio Lateranensi præscripta.

1 *Triplex forma a Concilio Lateranensi præscripta; & quare?*
2 *In quibus electionibus servanda? Opinio Molinæi.*
3 *Forma electionis per* Compromissum.
4 *Compromissarii servare debent formam compromissi.*
5 *Quot & quales esse debeant Compromissarii, in jure non est definitum; &* unus *etiam* extraneus *sufficit.*
6 *In Compromissum consentire debent omnes jus eligendi habentes.*
7 *Electio per* inspirationem quasi divinam: *ejusque forma.*
8 *Electiones olim hac forma factæ, hodie pene ignotæ.*
9 *Electiones, quæ hodie tales vulgo dicuntur, non sunt illæ, de quibus loquitur Concilium.*
10 *Electio per* scrutinium.
11 *Assumendi* scrutatores; *& unde sic dicti?*
12 *Assumi debent tres scrutatores.*
13 *Eligendi sunt ex ipsis Electoribus.*
14 *Debent vota secrete exquirere.*
15 *Duplex modus dandi suffragia in electione per scrutinium.*
16 *Vota* singillatim *exquirenda.*
17 Omnium *Eligentium vota exquiri debent.*
18 *Suffragia dari debent* absolute.
19 *Vota non data* absolute *rejicienda: uti charta* alba
20 *Suffragia in scriptis redigenda.*
21 *Suffragiorum publicatio, quomodo facienda?*
22 *Collatio suffragiorum ante facienda.*
23 *An in computandis suffragiis attendenda pars* sanior; *& major zelus?*
24 *Publicatio scrutinio facienda electio illius, in quem major pars consentit.*
25 *Rarior hisce in partibus hujus electionis usus; frequentior in Germania, & quare?*

I. TRIPLEX forma electionis proponitur a Concilio Lateranensi sub Innocentio III. in *cap. Quia propter*, *tit. De electione*; nimirum per *compromissum* per *inspirationem quasi divinam*, & per *scrutinium*; additque electionem aliter factam, non valere; & qui contra præscriptas formas eligere attentaverint, eligendi ea vice potestate priventur.

Has formas in electionibus servandas præscripsit Concilium, „ propter diversas (ait) electionum formas, quas quidem in„ venire conantur, & multa impedimenta proveniunt, & ma„ gna pericula imminent Ecclesiis viduatis.

II. Hic singulariter notant Doctores, præeunte Glossographo, hæc verba, *Ecclesiis viduatis*, cum sint posita in proœmio Constitutionis, designant (inquiunt) causam finalem, & regulant totam dispositionem; ita post alios Fagnanus ad hoc *cap. n.* 5. atque inde infert *n.* 6. quod dispositio hujus Capituli locum non habeat, nisi in electione illorum Prælatorum, per quorum obitum Ecclesiæ manent *viduatæ*, & sine Pastore; prout latius capite præcedenti expositum fuit.

☞ Attamen Molinæus ad Regulam *de infirmis resignantibus n.* 5. & 6. hæc docuit his verbis: *Si dignitas non sit talis, per quam sit* viduata *Ecclesia, & licet ex speciali Statuto, aut consuetudine debeat in hujus electione servari forma* Capituli *Quia* propter, *non propterea censetur proprie dignitas electiva, & si forma omittatur, non propterea sit electio nulla.*

Nec mirum exactiorem electionis formam in similibus dignitatibus, quarum vacatione Ecclesia dicitur *viduata*, præscriptam, & sub pœna nullitatis esse servandam, quam in aliis dignitatibus: quia non solet per vacationem dignitatis Ecclesia dici *viduata*, nisi obtinens dignitatem, una obtineat ipsum regimen spirituale Ecclesiæ, sive sit Pastor *ipsius* Ecclesiæ, & cura animarum ipsi incumbat.

Si tamen in limine fundationis cautum sit, in electione ad eam dignitatem, esse servandam formam in citato Capitulo præscriptam, crederem electionem factam contra tenorem fundationis, ut nullam fore declarandam. ☜

III. Per *compromissum* dicitur fieri electio, quando *eligendi potestas aliquibus viris idoneis committitur, qui vice* omnium *provideant Ecclesiæ viduatæ de Pastore*: uti loquitur Concilium Lateranense.

IV. Hi Commissarii, cum sint quasi Mandatarii, sive Procuratores ipsius Capituli, seu Congregationis in negotio electionis, limites commissionis, seu mandati excedere non possunt: teneanturque formam compromissi exacte servare. *Cap.* 3. *tit. De Elect.*

Unde sicuti omni electioni hoc *a jure* inest, ut eligatur *dignus*; ita quoque omni compromisso hæc conditio tacite inesse censetur, ut compromissarii teneantur dignum eligere, & si secus elegerint, mandati fines censentur excessisse; neque eatenus mandantes, seu committentes factum eorum probare debent, neque ipsis imputandum venit; quemadmodum deciditur in *cap.* 37. *De Elect. in VI.*

V. Quot debeant esse compromissarii, aut quas habere debeant qualitates, in jure determinatum non est; immo & in unum compromitti posse ostendit casus relatus in *cap.* 8. *tit. De Elect.* Nec tantum in unum, aut plures de Capitulo; sed & in extraneos compromitti posse constat. *Cap.* 8. & 21. *tit. De Elect.*

VI. Tametsi in negotiis, & actibus Capitularibus sufficere soleat consensus majoris partis; tamen in compromittendo *omnium* consensus exigitur, adeo ut vel *unius* dissensus compromissum impediat: nam per compromissum ipsi eligentes quodammodo jure eligendi, saltem pro hac vice, privantur; quod sine singulorum consensu fieri nequit: præsertim quia hæc eligendi forma tantum est subsidiaria, & pendens ab eligentium voluntate. Vide Glossam ad *cap.* 42. *tit. De Elect.* verbo *vice omnium*.

Cum autem raro contingat, quod omnes velint suo suffragio privari, & unanimiter in compromissarios consentiant, rarissima quoque est hæc electionis forma; atque hic in Belgio vix nota.

VII. Altera forma electionis exprimitur in Decreto Concilii Lateranensis, his verbis: *Nisi forte communiter esset ab omnibus, quasi per inspirationem* (additur in quodam Codice, *Spiritus Sancti*) *absque vitio celebrata*.

Quamvis enim moris sit, & in jure expressum, ut in omni electione, nimirum proprie dicta, & ibi de Beneficiis *vere electivis*, quibus Ecclesiæ *viduatæ* de Pastore providetur, Spiritus Sancti gratia invocetur, *cap.* 14. & 18 *tit. De Elect.* nominatimque cautum sit in Concilio Basiliensi, *Sess.* 12. præmittendam esse Missam de Spiritu Sancto, specialiter tamen dicitur illa electio fieri per *inspirationem Spiritus Sancti*, qua *communi* suffragio, & ab omnibus *concorditer* quasi divino Spiritu afflatis, nullo discrepante, aliquis eligitur; idque nullo prævio tractatu, ex quo præsumi possit aliqua persuasio, vel suggestio in gratiam eligendi intercessisse; ipsosque eligentes permotos fuisse potius humanis aliquibus persuasionibus, aut considerationibus, quam Spiritus Sancti inspiratione.

VIII. Hujusmodi electiones fuisse referuntur, Sancti Ambrosii, Sancti Nicolai, & Sancti Severi Episcopi Coloniensis, uti hic notavit Hostiensis, notatque Concilium Lateranense pauca de hac electione dixisse, quod, peccatis nostris impedientibus, raro aut nunquam occurrat.

IX. Dicitur quidem vulgo electio unanimi suffragio facta, quasi per *inspirationem Spiritus Sancti*: sed tamen quia in omni electione tractatus præcedere, & vota colligi, aliaque solemnia solemnia fieri consueverunt, dici nequit electio per *inspirationem Spiritus Sancti* qualis hic intelligitur; quæ scilicet sine ullo tractatu, ullaque forma servata, quasi impulsu solius Spiritus Sancti peragitur. Hæc enim hodie revera rara est, & fere nostris temporibus inaudita; multumque dubito an facile esset admittenda, & probanda, ne sub prætextu hujusmodi divini impulsus, & regulæ electionum ab Ecclesia præscriptæ negligantur;

tur, & tumultuariis, ac præcipitatis electionibus porta aperiatur.

X. Tertia species seu forma electionis, eaque principaliter intenta a Concilio, & quæ latius describitur, est electio per *scrutinium*; & in citato *cap. Quia propter*, his verbis exprimitur: „ Præsentibus omnibus qui debent, & volunt, & possunt commode interesse, assumantur tres de Collegio fide digni, qui „ secrete & sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, & „ in scriptis redacta mox publicent in communi; nullo prorsus „ appellationis obstaculo interjecto: ut is, collatione habita, „ eligatur, in quem omnes vel major, & sanior pars Capituli „ consentit.

XI. Juxta formam hic expressam hæc notantur præcipue ad hujus specialis electionis formam pertinentia.

Primo, ut assumantur *scrutatores*, qui a *scrutatione* nomen acceperunt: eo quod eis incumbat secreta vota, & suffragia eligentium diligenter *scrutari*, sive inquirere, & in scriptum redigere. Hinc & forma electionis nomen mutuavit per *scrutinium*.

XII. Vult autem Concilium, ut *tres* Scrutatores assumantur. Hinc communiter concludunt Doctores, non minus quam *tres* assumi posse; immo multi credunt nec plures assumendos; neque ab hac opinione tamquam communiore, & magis consonante *Litteræ* hujus Decreti, esse recedendum, consulit Fagnanus ad hoc *cap. Quia propter*, *num.* 44.

XIII. *Assumantur* (ait Concilium) *tres de Collegio fide digni*. Hinc concludunt Doctores, ad essentiam hujus electionis spectare, quod Scrutatores assumpti sint de *Capitulo*, sive ex iis, qui jus eligendi habent. Si enim vel ex consuetudine, privilegio, aliove titulo nonnulli *extranei* jus eligendi haberent, possent & ex his in Scrutatores assumi. Licet enim non sint *absolute*, & *simpliciter* de Capitulo, seu Collegio; sunt tamen quoad hunc actum electionis. Vide Barbosam, *lib. 2. Juris Ecclesiast. cap. 9. num.* 191.

XIV. Requiritur præterea, ut Scrutatores vota exquirant *secrete*: id est, secundum communem Interpretum opinionem, & praxim, seorsim ab aliis de Capitulo; ut sic quisque liberius votum suum exprimere valeat, exemplo testium, qui propterea secreto, & seorsim ab aliis examinandi sunt, *cap. Venerabilis, tit. De Testibus*.

XV. Potest autem hæc votorum *secreta* scrutatio duplici modo fieri. Primo, ut singuli Electores viva voce proferant coram Scrutatoribus, quem eligant, & aliquis Scrutatorum scripto votum excipiat: quem modo tenendum esse sentiunt nonnulli citati a Barbosa *ibid. num.* 201.

Alio modo, ut quisque eligentium in schedula votum suum scriptum deferat; ita ut nec ipsis Scrutatoribus notum fiat; hunceque modum convenientiorem credit ipse Barbosa, consulitque ut semper sic fiat, *num.* 204. Credo optimum, in hisce inhærere receptæ consuetudini, donec ob comperta inconvenientia, aliter forsan a Superioribus ordinatum fuerit.

XVI. Nec tantum *secrete*, sed & sigillatim vota sunt exquirenda, & ita Electores non vocentur *bini*, aut *terni*, sed *singuli*; quemadmodum indicat Concilium in verbis *secrete & sigillatim*; idque ut evitetur confusio, & insuper liberius vota sua sine metu, & periculo revelationis exprimere possint.

XVII. Dicit Concilium, *vota cunctorum diligenter exquirant*; quibus significatur, *omnium* omnino Electorum vota esse exquirenda, & si *unius* duntaxat omittatur, sive contemnatur, electio erit nulla.

XVIII. Debent autem vota exprimi *absolute*, & *determinate*: Unde jam pridem Concilium Lugdunense sub Gregorio X. in *cap. 2. De Elect. in VI.* „ In electionibus, & postulationibus ac *scru-* „ *tiniis*, ex quibus jus oritur eligendi, vota conditionalia vel in- „ certa penitus reprobavit.

XIX. Declarat deinde Concilium Lugdunense, hujusmodi vota habenda esse *pro non adjectis*, quod & procederet, licet etiam alio ex capite vota essent *nulla*; uti recte notat Barbosa loco citato *num.* 200. qui & ait: „ Si in scrutinio per *schedulas* „ celebrato reperiatur aliqua schedula *alba*, tunc ea rejecta, ac „ si non esset, cætera vota numerantur.

XX. Supponit Concilium, post votorum factam scrutationem in scriptis ea redigi, in verbis: *Et in scriptis redacta mox publicent*. Hanc redactionem in scriptis esse de substantia hujus electionis dubitat nemo. Redigi autem debent per Scrutatores, vel per *Notarium*, uti notat Glossa, verbo *redacta*; additque: Et „ quod dicit *secrete*, Capitulum tantum excluditur, & non per- „ sonæ necessariæ „. Glossam probans Fagnanus, monet, quod ex praxi ubique recepta, Notarius seu Tabellio interveniens, & vota in scriptum redigens, possit esse laicus. Vota autem in scriptis redigi convenit, ne alias forsan postea quæstio incidat, dicatusque, Scrutatores memoria lapsos.

XXI. Votis in scriptum redactis, vult Concilium *mox publicentur in communi*; id est, fiat publicatio scrutinii, quæ & *publicatio consensuum* vocantur, *cap. 48. tit. De Elect.* Per hanc enim publicationem aperiuntur vota eligentium, sive qui elegerint, idque *in communi*, non exprimendo in quorum favorem data fue- „ rint, vel quot ex Electoribus in hanc, vel illam personam de- „ scenderint, sed tantum explicando numerum personarum, quæ „ suffragium tulerunt „. Ita Barbosa *ibid. num.* 216. post Ascanium Tamburinum *de Jure Abbatum tom. 1 disput. 5 quæst. 6. num.* 15. q i & addit, hanc publicationem ordinari ad majo- „ rem certitudinem collationis postea faciendæ „.

XXII. Subdit enim Concilium: *ut is Collatione habita eligatur, in quem omnes, vel major, & sanior pars Capituli consentit*. Hinc patet, a Scrutatoribus esse faciendam suffragiorum collationem, ut ex ea appareat, in quem *major*, & *sanior* pars Capituli consenserit.

XXIII. Quod ut sciatur, requiri videtur, ut collatio fiat non tantum numeri ad numerum, sed zeli ad zelum, & meriti ad meritum, ut post alios citatos docet Barbosa *num.* 219. Nam „ particula illa *major* intelligitur respectu *numeri*, & alia *sanior* „ denotat auctoritatem, zelum, & meritum Electorum „. Quando autem fiat collatio *meriti ad meritum*, ibidem subjungit. Quidquid sit de necessitate hujusmodi collationis, inspecto jure communi; certum est, hodie eam collationem esse abolitam, solamque collationem *numeri ad numerum* esse notam; uti capite præcedente notavimus.

XXIV. Ex allegatis verbis Concilii statuunt Doctores, substantialiter requiri, ut facta votorum collatione, & publicato scrutinio fiat communis electio, quæ est unus actus totius Capituli, qui non dicitur consummari, donec aliquis nomine totius Capituli electum pronuntiaverit: quod aliquando fit per unum de Electoribus a Capitulo ad hoc designatum. Si vero nulli sit commissum, fit ab eo, qui Capitulo præest, vel qui primam vocem obtinet; qui petit ab Electoribus: *Placetne vobis electionem publicari?* Respondentibus illis: *Placet*; nomine omnium dicit talem *eligo*, *electumque pronuntio*, & *in communi totam vobis pronuntio*: uti videri potest in formula apud Barbosam, *num.* 225.

XXV. Cæterum quia hæc electionis formula principaliter a Concilio Lateranensi præscripta est, pro eligendis Episcopis, Abbatibus, similibusque majoribus Prælatis, rarior est ejus in Belgio, uti & in Gallia usus: eo quod non tantum Episcoporum, sed & aliorum majorum Prælatorum nominatio, electionibus pene abrogatis, ad Regem ex specialibus indultis, & Concordatis devoluta sit; quemadmodum de Episcopis, & Abbatibus *Tom. I. parte prima* ostensum est, & de primariis Dignitatibus in Ecclesiis Collegiatis ostendetur infra.

In Ecclesiis vero, quæ Concordatis Germaniæ comprehenduntur, frequentior est hujus electionis usus, observatas Capitulis Episcoporum, & Monasteriis Abbatum suorum electiones: sed sicuti de collatione *zeli ad zelum* notatum fuit, consuetudinem juri communi derogasse; ita quoad alia minutiora potest Ecclesiarum consuetudini citra nullitatem electionis, merito aliquid deferri.

C A P U T V.

Intra quod tempus Beneficia conferenda? Et de Jure Devolutionis.

1 *Beneficia conferenda intra sex menses.*
2 *Excipiuntur Episcopatus, & Prælaturæ Regulares? & quare?*
3 *Semestre computandum a die notitiæ.*
4 *Quando censeatur habita notitia vacationis.*
5 *Tempus hoc currit de momento ad momentum.*
6 *Lapsum temporis etiam impedit justum impedimentum.*
7 *Lapso tempore, ad conferendum Collatores excidunt jure conferendi, & an mora hic purgari queat?*
8 *Post lapsum sex mensium jus conferendi devolvitur ad Superiorem.*
9 *Devolvitur ad Episcopum non Collatoris, sed Beneficii.*
10 *Episcopo negligente, ad quem de jure & consuetudine fiat devolutio?*
11 *An collatione spectante ad Episcopum, & Capitulum, devolutio fieri possit ad Capitulum?*
12 *An collatio per Turnum inter Capitulum, & Episcopum, mutet naturam devolutionis?*
13 *Exponitur quomodo id præcise sit intelligendum.*
14 *Utrum negligentia Turnarii noceat Capitulo?*
15 *In Exemptis, quomodo fiat devolutio?*
16 *Beneficia Regularia Regularibus, & Sæcularia Sæcularibus, etiam jure devolutionis conferenda sunt.*
17 *Devolutio Beneficiorum fit cum qualitatibus, & conditionibus primæ collationis.*

I. IN Concilio Lateranensi sub Alexandro III. statutum legitur *cap. 2. tit. De Concess. Præbend.* Cum Præbendas Ec- „ clesiasticas, seu quælibet officia in aliqua Ecclesia vacare „ contigerit, non diu maneant in suspenso, sed intra *sex* „ *menses* personis, quæ digne administrare valeant, conferan- „ tur. Si autem Episcopus ubi ad eum spectat, conferre di- „ stulerit, per Capitulum ordinetur. Quod si ad Capitulum „ pertinuerit, & intra præscriptum terminum hoc non fece- „ rit, Episcopus secundum Deum hoc cum religiosorum viro- „ rum consilio exequatur. Vel si omnes forte neglexerint, Me- „ tropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum contradi- „ ctione disponat.

Juxta hoc Decretum Beneficiis vacantibus provideri debet intra *sex menses*, idque sive per collationem, sive per electionem providendum sit.

II. Declarat tamen Innocentius III. in *cap. 12. tit. De Concess. Præbendæ*, Decretum hoc „ ad Archiepiscopatum, vel E- „ piscopatum non solere extendi, sed ad Personatus alios, & „ minora Ecclesiastica Beneficia coarctari „. Episcopatibus enim & majoribus Dignitatibus regularibus provideri debere intra *tres* menses statuit Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *cap. 41. tit. De Elect.* „ Ne pro defectu Pastoris gregem Do- „ minicum lupus rapax invadat, aut in facultatibus suis Eccle- „ sia viduata grave dispendium patiatur: volentes in hoc etiam „ occurrere periculis animarum, & Ecclesiarum indemnitatibus „ providere.

III.

III. Semestre hoc, intra quod provisio Beneficiorum ex Decreto Concilii Lateranensis fieri debet, computandum est, non simpliciter a die vacationis ipsorum Beneficiorum, sed a die *notitiæ*; quemadmodum declarat Innocentius III. in *cap.* 3. *tit. De supplenda neglig. Prælat.* Et in *cap.* 5. *tit. De Concess. Præbendæ*, expresse ait: „ Semestre autem tempus non a tempore vacationis, sed *notitiæ* ipsius potius volumus computari.

IV. Si vacatio Beneficii contigerit, eaque in loco Beneficii publice innotuit, facile præsumetur in Collatore notitia; nisi aliunde ignorantia probetur juxta *Clement. unicam de Concess. Præbendæ*; recteque monet Garzias *De Beneficiis part.* 10. *cap.* 2. *num* 32. post alios ibidem citatos, *notitiam* hic intelligi „ *veram*, vel *præsumptam* vacationis, „ quæ (ait) determinari „ debet per judicem, considerata qualitate Beneficii, modo vacationis, & longitudine temporis illius, distantia locorum, & fama.

V. Deinde notat *num.* 43. tempus sex mensium currere *de momento ad momentum*; „ ita quod si Beneficium vacavit, & fuit „ nota vacatio 1. Martii hora 11. usque ad 1. Septembris hora „ 10. per totam, & non post, providere possunt.

VI. Sicuti justa ignorantia impedit jus devolutionis, eo quod juste ignorans *negligens* dici nequeat; ita quoque aliud quodcumque impedimentum jus collationis reservat; idque sive fuerit *juris* impedimentum, sive *facti*; uti monet Rebuffus in *Praxi Benef. par.* 1. *tit. De Devolut. num.* 13. & aperte fundatur in *cap.* 5. *tit. De Concess. Præbendæ*, ubi respondet Innocentius III. tempus suspensionis Archiepiscopi in sex mensibus nullatenus computari. Rationem addit. Cum illa Lateranensis Concilii Con„ stitutio contra *negligentes tantum* fuerit promulgata: & tunc „ si voluerit, non tamen valuerit Archiepiscopus in conferendis „ Præbendis uti propria potestate.

Denique subdit: *Tempus etiam quoad Sedem Apostolicam accessit, & apud illam permansit, vel recessit ab illa: intra sex menses nullatenus computetur.*

VII. Sex mensibus a notitia vacationis elapsis, ni justum impedimentum probetur, Collatores. & Electores jure providendi Beneficio exciderunt; adeo quidem, ut inspecta juris dispositione, ipsa collatio, aut electio post lapsum sex mensium sit *nulla cap.* 3. & 5. *De suppl. negl. Prael.* atque ad *cap.* 3. verbo *imponatis*, ait Glossa. „ Hic evacuatur opinio illorum, qui di„ cunt quod mora in electionibus possit purgari". Hanc opinionem Glossæ, quamvis plures Doctores de *jure* veram esse non sine fundamento sustineant, nihilominus uti notat Zypæus in Jure novo, tit. *Ne Sede vacante*, *num.* 1. „ in his partibus, „ quamdiu Superior nihil præstitit, inferiores Judices conferunt". „ Hoc & menti Concilii Lateranensis conformius esse credit ibi„ dem Zypæus.

VIII. Post lapsum sex mensium jus conferendi ab inferiore Collatore devolvitur ad ejus immediatum Superiorem, *cap.* 3. *tit. De suppl. negl. Prælat.*

Itaque si Capitulum negligens fuerit, devolvitur ad Episcopum; etiam ipse Episcopus una cum Capitulo habeat jus conferendi; sed non ut Episcopus, sed ut *Canonicus*, *cap.* 15. *tit. De Concess. Præbendæ.*

IX. Et quidem devolutio fit ad Episcopum non Collatoris negligentis; sed ad illum, in cujus Diœcesi situm est Beneficium, in cujus collatione negligentia est commissa. Rebuffus loco citato, *num.* 39.

X. Si autem ipse Episcopus negligens fuerit, devolvitur Provisio ad Archiepiscopum, & ab hoc ad Primatem, & hinc ad summum Pontificem, *cap. fin. tit. De suppl. negl. Prælat.* Hisce in Provinciis Primates non sunt: unde ab Archiepiscopis immediate devolutio fit ad summum Pontificem: & in Regno Galliæ unicus est Primas Lugdunensis, ad quem jus conferendi a quibusdam Archiepiscopis devolvitur (*a*). Rebuffus loco citato *num.* 23. & 24.

(*a*) Id non est hodie accurate verum. Quippe cum anno 1675. Albinga ad Archiepiscopatum erecta est; Archipræsul Bituricensis huic erectioni suum dare consensum noluit, nisi ea lege, ut integra jurisdictio & jura omnia Primatuum Sedi Bituricensi conservarentur in Albingam Metropolim, & Diœceses ejus suffraganeas. Quæ quidem jura non tantum Archiepiscopo Bituricensi; sed etiam ejusdem urbis Capitulo, Sede vacante, concessa sunt Concordatis, quæ hac de re habita fuere 7. Maji, anno 1675.

XI. Juxta citatum Decretum Concilii Lateranensis in *cap.* 2. *tit. De Concess. Præb.* subinde etiam ab Episcopo jus devolvitur ad Capitulum; at hoc hodie non servatur, uti ibidem *num.* 23. monet Rebuffus, & Choppinus, *lib.* 1. *De Sacr. Polit. tit.* 3 *num.* 13. Si tamen collatio spectaret conjunctim ad Capitulum, & Episcopum, ita ut Episcopus Capitulum indicere, atque Capitulo præsidere deberet, & in collatione suffragium cum reliquis Canonicis haberet; si Episcopus conferre negligeret, posset indubie Capitulum intra tempus præscriptum ad collationem procedere; & Decanus aut Senior Capituli convocare Capitulum; ne alias in potestate Episcopi esset, Capitulum jure conferendi privare; & juri devolutionis locum facere.

XII. Si collatione spectante ad Capitulum, & Episcopum, conventum sit, ut *per turnum* conferatur, nunc per Capitulum, nunc per Episcopum solum; si Capitulum negligat, devolutio fiet, non ad Episcopum, qui est per collator cum Capitulo, sed ad Archiepiscopum, ait Garzias *De Benef. part.* 10. *cap.* 3. *num.* 35. „ quia divisio non tollit, aut mutat jus devolutionis, „ quæ est ad proximum Superiorem, & non ad eumdem infe„ riorem, qualis est in hoc casu Episcopus.

☞ XIII. Quod hic ex Garzia observatum fuit, ob neglectam collationem, jus conferendi, devolvi ad Metropolitanum, si Episcopus in suo turno solus conferat, procedit in casu, quo non obstante divisione *turni* in Episcopum, & Capitulum, jus conferendi remanet *simultanee* penes Episcopum, & Capitulum; ita ut jus designandi personam potius, quam ipsum jus collationis dici debeat divisum; quemadmodum contingere solet, ubi inter Canonicos jus conferendi *per turnum* Beneficia ad collationem, vel electionem Capituli spectantia, est introductum: alias si jus collationis revera esset divisum inter Episcopum, & Capitulum; ita ut in suo turno Capitulum, excluso Episcopo, integrum jus conferendi *in solidum* haberet, non videtur quod Episcopus a jure devolutionis, negligente Capitulo intra tempus conferre, esset excludendus; cum eo casu non esset par cum Capitulo Collator. ☜

XIV. Similiter si *Turnarius* negligat præsentare intra tempus præscriptum, Capitulum aliud tempus non habet; ut ibidem *n.* 36. monet Garzias: „ Nam committens & commissarius non „ debent habere nisi unum terminum, seu semestre„ ait *num.* 38.

XV. Hæc quidem si agatur de non exemptis. Ab exemptis enim & Romano Pontifici immediate subjectis non fit devolutio ad Episcopum; sed immediate ad Pontificem tamquam exemptorum immediatum superiorum. *Cap.* 2. & 3. *tit. De supplenda neglig. Prælat.* 5.

Si Regulares Prælati Prioratus, Ecclesias, administrationes, aut quævis alia Beneficia ad eorum collationem spectantia, intra tempus a Concilio Lateranensi præscriptum conferre negligant, *Diœcesani locorum in non exemptis sua, in exemptis vero Apostolica auctoritate negligentiam super hoc suppleant eorumdem*: ait *Clem. Unica, De suppl. Prælat.*

XVI. In eadem Clementina præcipitur Diœcesanis, ut supplendo negligentiam Prælatorum conferant Beneficia, servata Beneficiorum conditione & qualitate; „ illa videlicet, quæ consue„ verunt per sæculares Clericos gubernari, sæcularibus Clericis; „ alia vero, quæ Religiosis duntaxat committi sunt solita vel „ conferri, Religiosis Monasteriorum, quorum Prælati negligen„ tes fuerint, conferendo.

XVII. Hinc statuitur hæc regula a Canonistis: *Devolutio fit cum qualitatibus, & personis, quæ in prima erant collatione.* Ita Rebuffus loco citato *num.* 40. qui inde *num.* 41. infert, si Episcopus conferre debeat Nominato; „ ita tenebitur Archiepisco„ pus, ad quem devolutum erit. Item, si quis debebat confer„ re alicui de genere (ait *num.* 42.) fundatoris, ut is ad quem „ devolutio facta est, teneatur sic conferre

Idipsum in aliis quoque Beneficii qualitatibus dicendum: quia ipse Superior duntaxat intrat in jus ipsius Collatoris ordinarii; & consequenter eodem jure, iisdemque legibus uti debet, quamvis Rex succedens jure Regaliæ in collationes Episcoporum. Sede vacante, in aliquibus utatur jure nonnihil liberiore, quam ipse Episcopus uti posset, uti infra notabitur; sed id ob eminentiam Regis specialiter receptum est.

TITULUS QUINTUS.

De Concursu ad Parochiales.

CAPUT PRIMUM.

Proponitur & justificatur Forma Concursus a Synodo Tridentina proposita; & quomodo proponendum edictum Concursus?

1 *Synodus Tridentina novam formam providendi Ecclesiis Parochialibus induxit: & quis scopus Decreti?*
2 *Scopus Decreti magis attendendus, quam cortex verborum.*
3 *Quomodo in Belgio receptum?*
4 *Duplex forma indicendi Concursum proponitur.*
5 *Arguitur hæc forma tamquam Clericorum ambitioni, & præsumptioni serviens.*
6 *Hæc oppositio priori formæ opponi non potest.*
7 *Posterior forma tantum quasi subsidiarie a Synodo proposita fuit.*
8 *Synodus noluit per hanc formulam infringere regulas legitimæ vocationis; neque Clericum ambitionem fovere.*
9 *Probatur auctoritate S. Caroli.*
10 *Rationes, ob quas formula hæc videatur Clericorum ambitioni subservire.*
11 *Mens Synodi non fuit, ut quis se concursui sistat, qui non sit de sua vacatione sat securus.*
12 *Optandum esset, ut omnes nominatim ab Episcopo vocari possent, sæpe tamen securius ab alio vocationem suam intelligunt Clerici.*
13 *Per Edictum ad concursum soli vocantur, qui satis de sua vocatione sunt securi.*
14 *Quare potius posterior, quam prior forma hic recepta.*
15 *Necessitas legitimæ vocationis ad Beneficia præsertim Curata.*
16 *Edictum indicti concursus ita proponi debet, ut in omnium passim notitiam venire possit.*
17 *Quod tempus præfigendum in Edicto, intra quod vocati se examini sistere teneantur?*
18 *Tempus intra quod Edictum sit proponendum, Synodus Tridentina non determinat; S. Carolus intra triduum proponi voluit.*

10 Sy-

19 Synodi Belgicæ tempus non definiunt; volunt tamen citissime Ecclesiis Parochialibus provideri.

I. SYNODUS Tridentina expendens, quantopere interesset salutis animarum, ut singulis Parochiis boni idoneique Pastores, qui verbo, & exemplo populum pascerent, præficerentur, novam providendi Ecclesiis Parochialibus formam, temporum conditioni accommodatam, introduxit, & observari præcepit. *Sess. 24. cap. 18. De Reformat.*

Hunc fuisse scopum Decreti significat ipsa Synodus, præfationis loco hæc præmittens: „Expedit maxime animarum saluti, a dignis atque idoneis Parochis gubernari: id ut diligentius, ac rectius perficiatur, statuit" &c.

II. Hinc recte deducit Zypæus *Consult. 1. De Elect.* in hac provisionis forma præcipue esse attendendam salutem animarum, cui ipsa Synodus per suum Decretum optime provisum voluit; hancque apicibus juris prævalere „ut potius ea attendatur, quam unius jotæ defectus in concursu obrepens". Deinde subjungit *num. 7.* „Ut si unquam verum sit, eum peccare in legem, qui verba legis amplexus, contra legis nititur voluntatem, id maxime hic obtineat.

Relatis post hæc nullitatibus concursus, quas Barbosa, aliique passim, attentis verborum apicibus, inducunt, ostendit, hisce in regionibus magis ex mente & scopo ipsius Concilii, quam juxta verborum apices formam concursus esse receptam. Hanc libertatem & ipsa Synodus Tridentina indulsisse videtur, dum in fine sui Decreti declarat, licere etiam Synodo Provinciali, si qua in „supradictis circa examinationis formam addenda, remittendave esse censuerit, providere.

III. Itaque in Belgio forma Provisionis prout a Concilio præscripta est, fere ubique recepta est, neglectis tamen, pro temporum & locorum conditione, nonnullis verborum apicibus; nimirum magis ipsius Synodi mente & scopo, quam externo verborum cortice attentis, uti in sequentibus notabitur.

IV. Primo itaque statuit Synodus, ut cum Parochialis Ecclesiæ vacatio quomodocumque contigerit, „Episcopus, & qui jus Patronatus habet, intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum, idoneos aliquot Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis Examinatoribus nominet. Liberum sit tamen aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, ut possit postea de cujuslibet ætate, moribus, & sufficientia fieri diligens inquisitio. Et si Episcopo, aut Synodo Provinciali pro regionis more videbitur magis expedire, per Edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari.

V. Scribitur, a nonnullis e Patribus Tridentinis huic formæ indicendi concursum, fuisse oppositum: „Illum concursum petitorum locum dare nimis apertum, & publicum ambitioni. Prisci temporis Patres professos, Ecclesias a se dari *recusantibus* eas; nova autem ista ratione introduci, ut non modo illas aperte procurare, sed etiam dignum se profiteri, & captare fas esset (*a*).

VI. Quidquid sit de veritate hujus relationis; hoc certum est, Synodum hic proposuisse duplicem formam evocandi Clericos ad concursum.

Priori formæ allegata in contrarium ratio convenire non potest. Ea enim forma servata, non ipsi ad concursum venientes *propria* voluntate se ad Ecclesias præsentant; sed ab Episcopo, aliove auctoritatem habente *speciatim*, ac nominatim vocantur, & examinatoribus tamquam idonei præsentantur.

VII. Quoad posteriorem formam, notandum in primis, quod hæc forma tantum a Patribus quasi subsidiarie proponatur, ut si prior servari non queat, hæc assumi possit: si Episcopo, aut Synodo Provinciali pro *regionis more* magis videbitur expedire: ita ut eam magis permittere pro temporum circumstantiis, quam *absolute probare* videatur.

VIII. Adhæc indubitatum est, Synodum Tridentinam per hanc posteriorem formam evocandi per *Edictum publicum*, noluisse infringere, vel in minimo labefactare regulas *legitimæ vocationis* a Patribus jam pridem præscriptas; sed voluisse firmam manere regulam ab Apostolo expressam, *Hebr. cap. 5. vers. 4. Nemo sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron*: immo nec intendisse probare, Clericorum ad Beneficia, præsertim *curata* cursitationes, & sollicitationes. Noverat enim jam pridem ex mente Patrum dictum a S. Thoma: „Si aliquis pro se rogat, ut obtineat curam animarum, ex ipsa præsumptione redditur indignus" *2. 2. quæst. 100. art. 5. ad 3.*

IX. Noverat id S. Carolus, qui promovendis rebus Concili hoc ipso tempore, quo Decretum editum fuit, intendebat; qui idcirco hac forma uti haud formidabat, edictumque publicum proponendum statuit in Concilio Provinciali I. *quo omnes invitentur, qui volent examinari, vel alios examinandos nominare*: hancque formam a Synodo, *re diligenter considerata*, electam esse ibidem asseritur.

Quis vero suspicetur, quod unquam induci potuisset hic sanctissimus Præsul, ut hæc forma evocandi Synodali Decreto pro tota sua Provincia probata fuisset, nisi scivisset, etiam eum hac forma regulas legitimæ vocationis ad Beneficia, præcipue curata, posse consistere, neque per eam Clericorum ad Beneficia curata capessenda ambitionem, vel aviditatem foveri, aut excitari. Scitur enim quam sollicitus fuerit, ut „daretur opera a Confessario Seminarii, præcipue in sermonibus & confessionibus, ut omnis ex Clericorum mentibus sitis, & aviditas Beneficiorum tollatur; proinde videatur, ut ea de re ne ipsi quidem inter se colloquantur; ac iis sæpius inculcetur, quam aversi ab omni rerum humanarum cogitatione, Ecclesiastici ordinis homines in via Domini ambulare debeant.

X. At dicet quispiam, dum ejusmodi Edictum publicum appenditur, nonne omnes passim Clerici excitantur, & monentur, ut qui Beneficium Parochiale vacans desiderat, examini se sistat; atque ad illud quasi ad præmium studiis, & eruditioni propositum concurrat? Nonne qui se ad simplicem hujusmodi Edicti publicationem examini præsentat, & ad Beneficium Parochiale concurrit, ostendit se Beneficium illud desiderare; quando specialiter ab Episcopo non vocatus, *proprio* motu accurrit.

XI. Certum est, mentem Ecclesiæ non esse, ut ad publicationem Edicti quispiam se sistat, qui non prius serio examinaverit, num ad curam animarum a Deo sit vocatus; signaque tam internæ, quam externæ vocationis pro rei magnitudine discusserit: quin & intima conscientiæ scrutatus sit, an ad curam animarum non *proprii* commodi, aut vanæ gloriæ intuitu: sed ad promovendam Dei gloriam, & salutem animarum procurandam unice moveatur.

XII. Verum quoque est, quod conveniens esset, ut nemo ad curam animarum, nisi Episcopo specialiter vocante, & movente applicaretur; atque ita vocationem suam ab ipso intelligeret. Dubitari tamen nequit, quin frequenter possit contingere, ut quis per alium, qui vitam totumque ejus statum intime novit, melius, ac securius vocationem suam, quam per solum Episcopum, cui sæpe parum notus est, intelligat.

Sic Theologi in Collegiis Academicis studentes sæpe multo securius a pio, docto, & zeloso Præside vocationem suam accipient, quam ab Episcopo, cui eorum vita, & conversatio, aliaque in dijudicanda vocatione attendenda, minus perspecta esse solent.

XIII. Itaque dum per Edictum vocantur omnes, qui volent examinari, soli ii vocari censentur, qui in se tam internæ, quam externæ vocationis sufficientia indicia habent: & licet non ab Episcopo, ab alio tamen, qui locum Episcopi supplet, ad curam ita se mitti intelligunt, ut merito confidant, quod a Deo vocentur, & a Christo in vineam suam mittantur seu potius extrudantur.

XIV. Quia autem hodie tum propter latitudinem Diœcesium, tum ob erectas publicas Academias, ad quas ex omnibus Diœcesibus indifferenter Clerici studiorum causa concurrunt, vix fieri potest, ut Episcopi omnium Clericorum exactam notitiam accipere queant; ideo hæc posterior forma a Synodo Tridentina proposita, ubique passim recepta fuit; ut hoc pacto, etiam ii qui Episcopo minus noti sunt, se examini sistere queant; modo tamen aliunde sat securi de sua vocatione reddantur.

XV. Quam autem necessaria sit legitima vocatio ad Beneficia Ecclesiastica, præcipue Curata; quamque periculosum, etiam optima intentione suscipere regimen animarum a Deo non vocatum, erudite ac solide ostendit Antonius Godeau Venciensis Episcopus in Discursu *de Vocatione ad Statum Ecclesiasticum*; una notas legitimæ vocationis e Patribus assignans; merito legendus, ac serio examinandus, & ruminandus a junioribus Clericis, qui se ad statum ecclesiasticum vocatos nonnunquam nimis facile credunt.

XVI. Edictum hoc ita affigendum est, ut finis illius obtineatur; id est, ut per illud vocentur *omnes*, qui examini se sistere volent. Unde nec locus ubi affigi debeat, nec tempus quo affixum remanere, a Synodo determinata sunt; sed ea arbitrio Episcoporum relicta; ut hi despiciant, quid pro more, & circumstantiis locorum fieri expediat, ut effectus Edicti habeatur, id est, in *omnium* notitiam indictio concursus perveniat, quatenus plures examini se sistentes, possint capaciores Ecclesiis Parochialibus præfici. Quare non tantum Archiepiscopus Mechliniensis, in cujus Diœcesi est Universitas Lovaniensis, sed & alii Episcopi Edictum indictionis concursus ad Scholas publicas dictæ Universitatis affigi jubent, ut hoc pacto ad notitiam Clericorum ibidem studentium venire possit.

XVII. Debet Edictum continere tempus, intra quod qui examinari volent, se Episcopo, & Examinatoribus sistere debeant. Cum vero Edictum hoc in locum nominationis ab Episcopo aut Patrono faciendæ ex præscripto Synodi Tridentinæ surrogetur, videtur juxta mentem Synodi tempus illud esse *decem* dierum; nisi tamen Episcopus ex causa rationabili prorogandum duxerit: quam prorogationem ultra alios decem dies extendi vetuit Pius V. in Bulla super forma concursus, quæ incipit: *In conferendis* 33. in Bull. Rom. At hic in Belgio hæc Bulla Pii V. saltem quoad hoc punctum recepta non videtur; sed juxta verba Concilii Tridentini tempus hoc arbitrio Episcopi relictum apparet. Dicit enim Concilium nominandos esse ab Episcopo, aut Patrono, Clericos aliquot idoneos intra decem dies, vel aliud tempus *ab Episcopo præscribendum*: Unde Zypæus monens, nullatenus attendendum ad apices, quos nonnulli in forma concursus sub pœna nullitatis requirunt, iis annumerat & hunc quod *Edictum propositum fuerit cum majori termino quam viginti dierum.*

XVIII. Quando autem Edictum sit affigendum, Synodus Tridentina non determinavit. Sanctus Carolus in Concilio I. Mediolanensi statuit: „Ut cum primum Episcopus Parochialem Ecclesiam vacare cognoverit, intra *triduum* ad Cathedralis, & vacantis Ecclesiæ januam publicum Edictum per totos decem dies, vel aliud longius tempus, ejusdem Episcopi arbitrio propositum esse jubeat.

XIX. Synodi Belgicæ nullum tempus proponendo Edicto, sive concursui indicendo determinant; hoc unum monet Synodus P. II. Mechliniensis *tit. 17. c. 6* „Ecclesiis Parochialibus vacanti-

(a) Hæc erat in Concilio Tridentino ratio Gallorum Præsulum, ut concursum ad Beneficia curata improbarent. Synodi Tridentinæ hac de re Decretum in Galliis ubique receptum non fuit; viget tamen ejus executio in minori, seu Aremorica Britannia. Legatur eruditum opus des *Loix Ecclesiastiques*, a D. de Hericourt elaboratum edit. 1743. prima parte pag. 235. 236.

„ bus curabunt Episcopi, & Archidiaconi, ut quam fieri pote-
„ rit citissime, iisdem de idoneis Pastoribus provideatur.

CAPUT II.

Quæ Ecclesiæ Parochiales Concursui sint subjectæ?

1 *Forma Concursus potissimum ex Decreto Concilii Tridentini petenda.*
2 *Refertur Decretum Concilii exprimens Ecclesias Concursui subjectas.*
3 *Decretum sua generalitate quascumque Ecclesias Parochiales complecti videtur.*
4 *In multis usu, & interpretatione restrictum; & quare?*
5 *Prima restrictio quoad Ecclesias curatas in Ecclesiis Collegiatis.*
6 *Secunda restrictio in Ecclesiis Parochialibus, quibus deservitur per Vicarium amovibilem.*
7 *Parochiales, quibus præest Vicarius* perpetuus, *subjacent Concursui.*
8 *Declarationes Cardinalium contrariæ innituntur Bullæ Pii V. hic non promulgatæ.*
9 *Fit quædam difficultas adversus Concursum, cui Vicariæ perpetuæ subjacent.*
10 *Ea difficultas solvitur.*
11 *Tertia restrictio quoad Parochiales annexas dignitati.*
12 *Restrictio hæc fallit, si Dignitas sit annexa Parochiali.*
13 *Decretum Concilii comprehendit Ecclesias* Patrimoniales.
14 *Quomodo* Patrimoniales, *uti nominati Academici in concursu aliis sint præferendi?*
15 *Synodus omnem vacationis modum suo Decreto comprehendisse videtur.*
16 *Exceptus modus vacationis per resignationem in favorem; & quo fundamento?*
17 *Idque sive provisio fiat in Curia Romana, sive in partibus.*
18 *Idem est de permutatione.*
19 *Hæ exceptiones* usu *receptæ sunt.*
20 *Reservatio non impedit concursum.*
21 *Cur Concilium expresserit nominatim reservationem in favorem* Cardinalium?
22 *Concilium complectitur etiam Ecclesias Jurispatronatus.*
23 *Excipit tamen Ecclesias Patronatus* laici.
24 *Ecclesias Jurispatronatus* mixti *nonnulli volunt concursui esse subjectas.*
25 *His consonat Constitutio Pii V.*
26 *Aliud habet praxis harum Provinciarum, si laicus cum Ecclesiastico in præsentatione concurrat.*
27 *Quid si per Turnum præsentent?*

I. QUANDOQUIDEM forma provisionis per concursum primum introducta, & præscripta sit per Synodum Tridentinam, ex hujus potissimum Synodi Decreto desumenda sunt, quæ ad formam hujus provisionis pertinent; atque in terminis hujus Decreti hærendum, præsertim in his ditionibus: „ Ubi Concilium re„ ceptum, prout sonat, non ut quotidianæ interpretationes, De„ creta, aut Constitutiones Romæ adderi possint, quæ præter men„ tem Concilii, Decretum alterent, amplient, aut restringant: ait Zypæus, *Consult.* 1. *De Elect. n.* 6. Quare nec Bulla Pii V, formam concursus describens hisce in ditionibus usu recepta est, uti supra notavimus; & infra adhuc notabitur.

II. Itaque ut sciatur in quorum Beneficiorum provisione servanda sit forma concursus, ipse textus Concilii Tridentini potissimum expendendus est.

Verba ergo Synodi sunt, *Sess.* 24. *c.* 18. *De Reform.* „ Cum „ Parochialis Ecclesiæ vacatio, etiamsi cura Ecclesiæ, vel Epi„ scopo incumbere dicatur, & per unum, vel plures administre„ tur, etiam in Ecclesiis patrimonialibus, seu receptivis nuncu„ patis, in quibus consuevit Episcopus uni vel pluribus curam „ animarum dare, quos omnes ad infrascriptum examen teneri „ mandat, per obitum, vel resignationem, etiam in Curia, seu „ aliter quomodocumque contigerit, etiam si ipsa Parochialis Ec„ clesia reservata vel affecta fuerit generaliter, vel specialiter, „ etiam vigore induiti, seu privilegii in favorem S. Romanæ „ Ecclesiæ Cardinalium, seu Abbatum, vel Capitulorum, de„ beat Episcopus, &c.

III. Hac generali expressione cum omnibus clausulis ampliantibus satis intimat Synodus, se velle, ut forma concursus præscripta, in cujuscumque Ecclesiæ Parochialis provisione, quantum conditio temporum ferebat: servaretur; eo quod expediat maxime animarum saluti, a dignis, atque idoneis Parochis gubernari; id quod per provisiones in forma hic præscripta rectius obtineri posse confidebat.

IV. Verum quia hic providendi modus observari non potest, nisi inferiorum Collatorum, & Patronorum jus sæpius diminuatur, uti infra videbitur; mirum quomodo paulatim subtili interpretatione, usuque contrario Decretum tam generaliter conceptum in multis restrictum sit.

V. In primis licet Concilium velit concursum fieri, tametsi cura *Ecclesiæ*, vel *Episcopo* incumbere dicatur, & per *unum*, vel *plures* administretur, nihilominus receptum est, sæpiusque declaratum, non esse locum concursui, quando cura animarum spectat ad Ecclesiam Collegiatam, & cura exercetur per Canonicos, vel Hebdomadarios, vel alios Clericos, ita Gonzales ad Regulam 8. Cancellariæ, *Glossa* 6. *n.* 158.

Idipsum refert Garzias, *De Beneficiis*, *part.* 9. *c.* 2. *n.* 180. qui tamen ibidem *n.* 176. fatetur, quod similia Beneficia sint *curata* ex hoc Decreto Concilii; atque attentis verbis Concilii, censuisse aliquando Rotam in hujusmodi Beneficiis esse locum concursui, ob expressa verba Concilii jam citata.

Demde recitatis contrariis declarationibus Sacræ Congregationis concludit *n.* 181. „ Unde dictum Decretum Concilii de con„ cursu faciendo, non videtur receptum, seu intellectum ex au„ ctoritate Papæ, & Sacræ Congregationis Concilii quoad Bene„ ficia, quorum cura per plures administratur, maxime in Ec„ clesia Cathedrali, vel Collegiata.

VI. Quin & usu receptum est, concursum non habere locum, si cura sit penes Capitulum, aut Monasterium, vel aliquam Dignitatem, & exerceatur per *unum*, seu Vicarium *amovibilem*; eo quod per mortem talis *Vicarii* non videatur vacare Ecclesia Parochialis; quia penes similem Vicarium non fuit titulus Parochialis; neque *verum* Beneficium Parochiale habere censendus est.

VII. Sed quid, si Ecclesia Parochialis quidem sit unita, & incorporata alicui Monasterio, aut Capitulo, vel Dignitati; sed cura actualis sit penes Vicarium *perpetuum*, qui instar veri Beneficiati instituatur? Contrariæ hic in speciem referuntur S. Congregationis declarationes; quemadmodum videre est apud Pyrrhum Corradum in Praxi Beneficiorum *lib.* 3. *c.* 3. & Massobrium in Praxi habendi concursum ad vacantes Parochiales *Præludio* 14. ubi notat ex Rebuffo: „ quod oppositum in Beneficiis curatis lo„ cum habere videantur in Vicariis *perpetuis*, & Vicaria *perpe„ tua* dicatur Beneficium Ecclesiasticum, & hujusmodi Vicarii „ habeant verum titulum, ideoque non possint removeri, etiam„ si Rector principalis moriatur.

Si itaque erecta sit Vicaria in titulum, omnisque cura animarum in Vicarium translata, solo nomine Pastoris primitivi sine ulla cura animarum, aut jure ad functiones Pastorales; penes Capitulum, Monasterium, aut Dignitatem remanente, tali casu concursui locum esse, asserit post Garziam, aliosque Massobrius loco citato *dubio* 2.

Et sane cum reipsa penes hujusmodi Vicarium sit titulus Beneficii Parochialis, eique non secus atque vero Parocho cura incumbat, & per ejus mortem Ecclesia Parochialis vere vacare dicatur, vis inferretur Decreto Concilii tam generalibus, & eniaxis terminis concepto, si similes Vicarias concursui non subjectas esse diceremus.

VIII. Referuntur quidem nonnullæ declarationes Cardinalium, quæ Vicarias *perpetuas* concursui non esse subjectas declararunt, uti post Garziam refert Massobrius loco citato. Sed notat Gonzales, hasce declarationes potissimum inniti Constitutioni Pii V. de Vicariis perpetuis, quæ incipit *Ad exequendum* 46. in Bull. Romano, quæ Vicarias perpetuas a concursu eximit; eamque eatenus ipsi Concilio derogasse; dicitque consequenter, non esse servandam formam Concilii, sed formam dictæ Constitutionis; „ quatenus (ait) sit *contraria* Concilio, quia est „ posterior per quatuor annos a publicatione dicti Concilii ". Hæc ad *Reg.* 8. *Cancell. Glos.* 5. §. 4. *num.* 53. Hoc autem intelligi debet de locis, in quibus hæc Constitutio Pii V. recepta probatur: quod hisce in partibus hactenus contigisse non videtur; ideoque & Ecclesias Parochiales, licet Monasteriis, & Capitulis unitas, & per Vicarios perpetuos deserviri solitas, concursui exponi, & juxta formam a Concilio præscriptam conferri videmus, & pro concursu judicasse Senatum Brabantiæ contra Capitulum Niveliense testatur Zypæus *Consult.* 2. *De Elect.*

IX. Verum quamvis fateatur Zypæus Consilium Brabantiæ judicasse Vicarias perpetuas subjacere concursui; ipse tamen super hac quæstione consultus respondit, verius esse Parochiales Ecclesias, quoad titulum Capitulis, aut Monasteriis unitas, & incorporatas, nequaquam subjectas esse concursui, tametsi etiam auctoritate Episcoporum in *Vicarias perpetuas* postmodum fuerint erectæ.

Idque hoc unico, ut apparet, fundamento, quod titulus Beneficii Parochialis, non obstante hac erectione, maneret extinctus, adeoque decedentibus Vicariis, non posset dici, Ecclesias illas vere vacare.

X. Verum in hoc fallitur Zypæus: per erectionem enim *Vicariæ perpetuæ*, rursus novus, ac verus titulus Parochialis per Episcopum erigitur, & vigore hujus sic erectæ *Vicariæ perpetuæ*, Vicarius *perpetuus verum titulum* Ecclesiasticum, & Beneficium Parochiale consequitur.

Ulterius vigore hujus tituli, per canonicam institutionem, & possessionem, assequitur jus ad omnes functiones curam animarum spectantes, sive verum jus Parochiale, una cum jure ad competentiam pastoralem, aliaque jura Parochialia, ut & propterea Vicariæ perpetuæ a Canonistis *vera* Beneficia reputentur, ut *n.* 7.

Verum quidem est, quod non obstante hac in Vicariam perpetuam erectione, nihilominus non totaliter annulletur ejusdem Ecclesiæ Parochialis incorporatio, sive unio, saltem quoad temporalia, & jura honorifica, aliave curam & regimen spirituale animarum non attingentia; sed hæc incorporatio manens salva post erectionem Vicariæ perpetuæ, non impedit erectionem *veri tituli* Parochialis; sed id unum operatur hæc remanens incorporatio, quod Vicarius perpetuus vigore hujus tituli, sive Vicariæ perpetuæ, non consequatur jus percipiendi omnes decimas, & proventus de jure communi, ad Ecclesiam Parochialem pertinentes, sed ob factam unionem duntaxat jus ad competentiam pastoralem consequatur.

Verum hæc decimarum, aut proventuum, aliorumve jurium ad Monasteria, aut Capitulum translatio, non impedit veri tituli conditionem, non magis quam si citra unionem, sive incorporationem a Beneficio Parochiali pars proventuum abstraheretur.

Igitur recte judicavit Consilium Brabantiæ, Vicarias perpetuas, conformiter ad Decretum Concilii Tridentini, concursui esse subjectas.

Acce-

Accedit quod cum Concilium Tridentinum per suum Decretum intenderit modum præscribere, & formam, qua salubrius possit saluti animarum provideri, omnino a mente Concilii Tridentini videretur alienum ejusmodi Vicarias perpetuas a concursu eximere: quandoquidem per has Vicarias Ecclesiis Parochialibus de Rectoribus non minus provideatur, quam per Beneficia Parochialia non incorporata.

Et sane si Ecclesiæ Parochiales Capitulis, aut Monasteriis incorporatæ, & in quibus per Vicarios perpetuos cura animarum exercetur, a concursu eximerentur, vix ullæ Ecclesiæ Parochiales ex Præscripto Concilii Tridentini concursui subderentur; quandoquidem pleræque præsertim rurales Capitulis, aut Monasteriis reperiantur incorporatæ.

XI. Si Ecclesia Parochialis sit annexa Dignitati; ipseque obtinens Dignitatem *per se* exerceat curam animarum, verusque Pastor sit, atque Parochialem Ecclesiam obtineat, eam nec hoc casu concursui subiacere, communis est Doctorum interpretatio; quam & usus recepit; si nimirum ipsa Parochialis *accessoriæ* unita sit: quo casu fieri collationem Dignitatis, potius quam Ecclesiæ Parochialis crediderunt; ideoque hic proprie non esse casum Concilii Tridentini loquentis de collatione, seu de provisione Ecclesiæ Parochialis. Atque hinc rursus apparet, quod Decretum Concilii Tridentini stricte, & ad verborum rigorem interpretandum crediderint: quod an conforme sit menti ipsius Concilii, hanc formam concursus præscribentis, ut diligentius, ac securius saluti animarum provideretur, alii viderint.

XII. Interim si Canonicatus, aliudve Beneficium sit unitum Ecclesiæ Parochiali via *suppressionis*, vel *accessionis*, concursui eam subiectam esse dubitari nequit. Parochialis enim eo casu manet in suo *integro*, ac *naturali* statu; atque per mortem possessoris vere contingit vacatio Ecclesiæ Parochialis, & proprie provisio fieri debet de Ecclesia Parochiali.

XIII. Vult Concilium formam concursus observari etiam in Ecclesiis *patrimonialibus*, quorum Beneficiorum nulla fit expressa mentio in jure nostro, neque in jure tangitur materia istorum Beneficiorum; uti post alios observat Gonzales ad Regulam 6. Cancell. *Gloss.* 9. §. 1. ubi late de his Beneficiis tractat, & aliqua jam superius notata sunt *part.* 2. *Sect.* 3 *tit.* 2. *cap.* 1. alias in anterioribus editionibus *tit* 19. *cap.* 1.

Illud hic notandum, quod Concilium huiusmodi Beneficia concursui subiiciens, ostendat, voluisse suum Decretum ad omnes passim Ecclesias Parochiales extendere: quia hæc Beneficia eius sunt conditionis, ut sub simplici Beneficiorum appellatione non veniant; ipsaque impetratio Beneficii sit *nulla*, si ipsa *Patrimonialitas* non sit expressa; uti notat Gonzales dicto loco.

XIV. Ad hæc observandum, ita institui concursum in hisce Ecclesiis Patrimonialibus, ut tamen qualitati Beneficiorum non derogetur. Unde si plures quidem se examini sistant, at unus duntaxat *Patrimonialis*, sive qualitatem illam habens, quam Beneficia *Patrimonialia* requirunt, hic aliis præferendus erit: si modo & moribus, & doctrina, aliisque qualitatibus ad regimen Parochialis Ecclesiæ vacantis idoneus sit.

Idipsum locum habet in Ecclesiis Parochialibus, quæ Graduatis, aut Nominatis Academicis debentur. Hi enim si idonei per examen reperiantur, cæteris concurrentibus præferendi sunt; tamquam qui qualitatem requisitam, aut ius aliquod ad Beneficium vacans præ aliis concurrentibus habent, & ita quoad Nominatos Lovanienses quotidie practicatur.

☞ Certum est juxta Decretum Concilii Tridentini Beneficia *Patrimonialia* esse concursui exponenda. Verum quia Beneficia notanter curata non sunt jure hæreditario deferenda, omnisque carnis & sanguinis affectus, præsertim in eorum provisione abesse debet, optandum esset, ut hæc Beneficia penitus fuissent abolita, nullaque saltem de novo admittantur per Episcopos.

XV. De circumstantiis, in quibus Beneficia curata concursui obnoxia sunt, hæc habet Concilium Tridentinum: *Cum Ecclesiæ Parochialis vacatio per obitum, vel resignationem, etiam in Curia seu aliter quomodocumque contigerit.*

Si hæc verba Concilii in sua generali expressione attendantur, non obscurum erit, Synodum omnem vacationis modum voluisse comprehendere.

XVI. Hic nihilominus visum fuit, subtili satis interpretatione, non comprehendi Parochialem Ecclesiam, quando resignatur coram Pontifice non simpliciter: sed *in favorem* certæ personæ; atque ita quotidie practicari testatur Pyrrhus Corradus in *Praxi Benef. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 5. eamque interpretationem fundarunt in hoc, quod resignatio *in favorem* non inducat vacationem proprie; uti ibi loquitur Corradus; vel ut dicit Garzias *De Beneficiis part.* 6. *cap.* 2. *num.* 155. *Beneficia resignata in favorem non dicuntur vacare ad effectum ut alteri conferri possint.*

XVII. Addit Corradus, hoc casu cessare concursum *sive resignatarius sit provisus in Curia, sive in partibus. Quando enim resignatarius neque est in Romana Curia præsens, neque ad eamdem transmisit testimonium suæ idoneitatis, tunc expediuntur litteræ suæ provisionis in forma* Dignum, *quas postea suo Ordinario præsentabit, ut examinetur non per concursum, sed tantum ab Examinatoribus Synodalibus simul cum Ordinario, & si reperiatur idoneus, consequitur possessionem Parochialis Ecclesiæ.*

XVIII. Cum in permutatione Beneficiorum, non alia intervenire censeatur vacatio, quam in resignatione *in favorem*, immo ipsa permutatio tacite contineat resignationem in favorem, eadem ratione, nec hic formam concursus requiri tradunt communiter Canonistæ, quos loco citato citat Corradus.

XIX. Licet forsan non sine fundamento dubitari posset, num hujusmodi interpretatio tam generali expressione Concilii conformet, præsertim ubi tam diserte, & sine ulla distinctione provideri vult per concursum, quando Ecclesiæ Parochialis vacatio per *resignationem etiam in Curia* contigerit, etiamsi Parochialis Ecclesia reservata, vel affecta fuerit generaliter, vel specialiter, nihilominus indubitata hodie praxis est, in huiusmodi resignatione, & permutatione cessare concursum; uti testatur Corradus; qui huic praxi obiiciens verba Concilii Tridentini, ob quæ non videtur sufficere examen sine concursu, respondet: *Quia nihilominus sufficere diu observavimus.*

XX. Ne autem per reservationes, aut affectiones forma concursus a Concilio præscripta impediatur, aut restringatur, addit Concilium: *Etiamsi ipsa Parochialis Ecclesia reservata, vel affecta fuerit generaliter, vel specialiter, etiam vigore indulti, seu privilegii in favorem Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, seu Abbatum, vel Capitulorum.*

XXI. Concilium ut omnem reservationem comprehenderet, exprimere voluit reservationem in favorem *Cardinalium*; eo quod dubitarent Canonistæ, utrum in generali constitutione Cardinales, ob eorum eminentem dignitatem, & singulares prærogativas, intelligerentur comprehensi, si nulla ipsorum specialis mentio fiat. Gonzales ad *Reg.* 8. *Cancell. Gloss.* 24. *num.* 11.

XXII. Sub Decreto Concilii etiam comprehendi Ecclesias juris Patronatus, sive quæ ad alicuius Patroni præsentationem alias essent conferendæ, ex ipso Decreto manifestum est. Vult enim, *ut Episcopus, & qui ius Patronatus habet intra decem dies, vel aliud tempus ab Episcopo præscribendum, idoneos aliquot Clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis Examinatoribus nominet.* Hic clare supponit Concilium, aliquem habere jus Patronatus Ecclesiæ vacantis, in cuius provisione formam concursus servari vult; illudque quotidianæ praxi est conforme.

XXIII. Verum tantum de Jure Patronatus Ecclesiastico hic Concilium loqui, verba sequentia Concilii aperte declarant, quibus aliam formam providendi Ecclesiis Parochialibus ad jus Patronatus laicorum spectantibus præscribit, quod nimirum; *qui a Patrono præsentatus erit, ab iisdem deputatis (ad examen) examinari, & non, nisi idoneus repertus fuerit, admitti.*

XXIV. Si jus Patronatus sit *mere laicale*, formam concursus servari non debere, apud omnes in confesso est: sed si sit jus Patronatus *mixtum*, dubitari potest; eo quod ex quorumdam Canonistarum sententia, qualitas Ecclesiastici tamquam dignior trahere debeat ad se qualitatem laicalem tamquam minus dignam: atque hoc titulo ius Patronatus censeri debeat potius Ecclesiasticum, quam laicale; præsertim in hoc casu, ubi esse Ecclesiasticum magis favet Ecclesiæ, cui melius per concursum provisum iri præsumitur.

XXV. Hac indubie ratione motus Pius V. in citata Bulla, quæ incipit, *In conferendis*, inter Parochiales Ecclesias concursui subiectas enumerat illas, quæ Jurispatronatus Ecclesiastici, *vel aliorum seu Clericorum, & Laicorum simul* fuerint.

Cui Constitutioni verisimiliter innituntur Declarationes Cardinalium, quibus non semel declaratum est, Ecclesias Parochiales Jurispatronatus *mixti* subjacere concursui; etiam quando jus Patronatus pertinet pro duabus partibus ad laicum, & pro una tantum ad Ecclesiasticum. Vide Pyrrhum Corradum citato *cap.* 3. & Garziam dicto *cap.* 2. *num.* 70. Eamque sententiam amplexus est S. Carolus in Concilio V. Mediolanensi *part.* 3. *tit.* *Quæ ad Beneficiorum collationem attineat.*

XXVI. Verum si revera sint Patronatus *mixti*, id est, Laicus & Ecclesiasticus simul ad præsentationem concurrant, ipse Laicus hic in Belgio concursum excludet: neque per concursum patientur Laici quidquam imminui aut detrahi de jure suo: ipsumque Concilium Tridentinum in Belgio receptum esse cum expressa clausula, salvo jure Patronatus Regis, eiusque vassallorum, notat Zypæus *tit. de Constit. num.* 6. & notoria praxis ostendit; quæ Ecclesias Parochiales huiusmodi Jurispatronatus mixti a concursu eximit, quemadmodum & ob mixturam Laici, hæc aliaque Beneficia eximuntur a Reservationibus Pontificiis, & Nominationibus Academicis: unde quoad hunc articulum, nec dicta Constitutio Pii V. nec Declarationes Cardinalium eidem innixæ in Belgio receptæ sunt.

XXVII. Si autem jus Patronatus ita *mixtum* sit, ut præsentatio *alternatim* sive per *turnum* spectet nunc ad Laicum, nunc ad Ecclesiasticum, ita ut ad eamdem præsentationem nunquam concurrant, tunc in *turno* Ecclesiastici censetur totum Ecclesiasticum: & consequenter ea vice Ecclesia Parochialis vacans, tamquam ad præsentationem Patroni Ecclesiastici spectans, concursui subiecta est, juxta expressa verba Concilii Tridentini. Neque hoc casu aliquod præjudicium generatur Patrono Laico; quia etiam per collationem in forma concursus factam, *turnus* Ecclesiastici consumitur; ut infra titulo *De jure Patronatus* ostenditur.

CAPUT III.

De Examinatoribus, & examine.

1 *Synodus Tridentina desideravit, ut Episcopus per se examini intersit.*
2 *Licet Episcopus, etiam sine justa causa, absit, non propterea concursus est invalidus.*
3 *Debent ut minus cum Episcopo adesse* tres *Examinatores.*
4 *Hi in Synodo Diœcesana quotannis eligendi.*
5 *Ob intermissionem Synodorum non intermittendus concursus.*
6 *Nimis inhærent cortici verborum, qui concursum volunt esse nullum ob defectum Examinatorum* Synodalium.

7 *Examinatores hodie eliguntur ab Episcopis extra Synodum.*
8 *Quales eligendi Examinatores.*
9 *An Synodus in eligendis Examinatoribus aliquem ordinem præscripserit.*
10 *An ob non servatum ordinem concursus sit nullus?*
11 *Quid in examinatoribus præcipue desideraverit Synodus?*
12 *Ex Decreto Synodi evincitur, gradus Academicos non nimium facile annuendos.*
13 *Juramentum ab Examinatoribus præstandum.*
14 *Juramentum illud tantum semel præstatur.*
15 *Examinatores nihil occasione examinis accipere possunt.*
16 *Examinatores sine omni spe retributionis examen facere debent; nec potest Ordinarius stipendium ipsis assignare.*
17 *Super quibus examen instituendum?*
18 *Non tantum circa doctrinam, sed etiam alias qualitates.*
19 *Debet attendi capacitas ad hanc vacantem Ecclesiam.*
20 *Quid ab Examinatoribus Synodalibus præcipue sit attendendum?*
21 *Examinandi circa exercitium orationis.*
22 *Super formandis concionibus.*
23 *An unquam alias curam animarum egerint.*
24 *Examinatores totam vitæ seriem examinare debent.*
25 *Quam difficile sit per examen, prout hodie instituitur, exactam notitiam Examinandorum accipere.*

I. CONCILIUM Tridentinum vult, ut *transacto constituto tempore, omnes, qui descripti fuerunt, examinentur ab Episcopo, sive, eo impedimento, ab ejus Vicario Generali, atque ab aliis Examinatoribus non paucioribus, quam tribus.*

Ex his satis intelligitur, desiderasse Synodum, ut ipse Episcopus huic examini intersit, eique præsideat; quo præsens possit de capacitate Examinandorum ipse exactius securiusque judicare. Cumque hic agatur de re summi momenti, & unde præcipue rectum regimen Diœcesis dependet, non facile alia negotia ab hoc examine Episcopos, quibus salus animarum, & spirituale Diœcesium regimen cordi sunt, avocabunt: verendumque ne Episcopis circa hoc examen negligentibus, & passim aliis id credentibus, frequenter regeri possit illud S. Bernardi. „ Optimi videlicet æstimatores rerum, qui magnam de minimis, parvam aut nullam de maximis curam gerunt. Sed, ut liquido „ datur intelligi, patientius ferimus Christi jacturam, quam nostram. “ *Lib. 4. de Consid. cap. 6.*

II. Interim quia nonnunquam contingere potest, ut & zelosissimi quique Episcopi nonnullis aliis negotiis gravissimis detineatur, permittit Synodus, ut hujusmodi impedimento occurrente, possit coram Vicario ejus Generali examen peragi. Immo tametsi minime conveniat, cessante justo impedimento, examen Vicario committi, si nihilominus committitur, non propterea inducetur nullitas examinis; aut concursus ob id de nullitate argui poterit; quemadmodum notat Garzias *de Beneficiis part. 9. num. 119.* monens illa verba, *eo impedito*, posita esse ad demonstrandum, convenire, quod ab Episcopo, cessante impedimento, fiat examen. Huic opinioni conformis est omnium Diœcesium praxis.

III. Vult autem Synodus, ut cum Episcopo ejusve Vicario Generali adsint alii Examinatores, non pauciores quam *tres*, non quod præcise requiratur numerus *trium*, sed quod non possint esse pauciores quam *tres*.

IV. Ut autem capaciores magisque integri sint hi Examinatores, statuit Concilium: *Examinatores autem singulis annis in Diœcesana Synodo ab Episcopo, vel ejus Vicario ad minus sex proponantur, qui Synodo satisfaciant, & ab ea probentur. Advenienteque vacatione cujuslibet Ecclesiæ, tres ex illis eligat Episcopus, qui cum eo examen perficiant, indeque succedente alia vacatione, aut eosdem, aut alios tres, quos maluerit, ex prædictis illis sex eligat.*

Ab hac Synodi deputatione, seu probatione, hi dicuntur Examinatores *Synodales*.

V. Concilium Tridentinum eadem hac Sessione, qua promulgavit Decretum de forma concursus ad Ecclesias Parochiales, etiam decreverat *cap. 2.* ut *Synodi Diœcesanæ quotannis celebrentur*. Hac ergo Decreti executione supposita, & ei conformi annua celebratione Synodi Diœcesanæ, optima ratione decrevit Concilium, ut *quotannis* in Synodo Examinatores ad examen concursus deputarentur. At supponere Concilium voluisse, ob intermissionem Synodorum, etiam concursum esse necessario omittendum; eo quod Examinatores in *Synodo* propositi & probati non haberentur, a ratione alienum, & nimis litterale est.

VI. Cum enim Concilium hanc formam concursus, & examinis proposuerit tamquam medium aptissimum, quo diligentius ac rectius Ecclesiis Parochialibus provideatur, crediderítque maxime expedire animarum saluti a dignis atque idoneis Parochis eas gubernari, nullatenus verisimile est, Concilium ab hac formalitate voluisse validitatem concursus dependere, aut eam examinandi rationem cessare, propterea quod Examinatores in Synodo Diœcesana deputati non habeantur.

Unde Zypæus *Consult. 1. de Elect.* inter nullitates concursus a Barbosa, aliisque cortici verborum nimium inhærentibus, contra mentem Synodi allegatas, reponit sequentes; quod „ Examinatores in Synodo non sint approbati, & quidem *tres* in „ Synodo approbati non sint adhibiti, vel singulis annis in Synodo sex Examinatores non sint propositi, nominatim quidem, „ & non in genere, vel sub nomine dignitatis, vel in locum denominatorum eo anno mortuorum alii surrogati non sint ab „ Episcopo cum consilio Capituli, & dummodo mox intra annum „ Synodus celebretur: nam elapso anno Synodi, omnium officium expirare volunt, adeo ut nisi sex in Synodo nominati supersint, cæterorum officium nullius sit momenti, nec Episcopo „ liceat alios sumere: adeo quidem ut quamvis in prioribus Synodis probati sint Examinatores, nullius flocci sint, nisi in „ ultimis Synodis sint expresse confirmati, & quidem tam scrupulose, ut quamvis competenti numero Examinatores fuerint „ Synodales, siquis tamen accesserit non Synodalis, actum aliorum irritet.

Has aliasque nullitates ex ipso verborum rigore petitas, & quæ hodie ubique concursum cessare facerent, videre est apud Barbosam *De Officio Episcopi part. 3. Allegat. 60.* & Massobrium in praxi habendi concursum *Requisito 11.* & *12.* quas & communis praxis omnium passim Diœcesium, in quibus concursus viget, tamquam menti Concilii Tridentini contrarias rejecit: quod si admitterentur, concursum in pluribus Diœcesibus impossibilem redderent.

☞ Porro recte monet Zypæus *n. 9.* quod mens Concilii Tridentini fuerit saluti animarum per maxime idoneos Parochos providere. *Quod & Synodus I. Provincialis Mechliniensis considerans, litteram occidere, rationemque legis vivificare, commiserit prudentiæ Episcoporum, omnia ad examen hujusmodi necessaria, & provisiones post examen ipsorum judicio necessarium factas, validas declaraverit: profecto (ait) salubrius quam Romanistæ quidam Curiales, qui omnes consectantur subtilitates, ut hujusmodi concursus subvertant, quo via aperiatur Romipetis, qui annatus augeant.* ☜

VII. Examinatores necessarios credunt Episcopi, at ii, dum Synodus Diœcesana ob temporum & rerum circumstantias haberi nequit, ab ipsis Episcopis tamquam Synodi Diœcesanæ Præsidibus, & præcipuis directoribus eligi possunt; uti & ab ipsis etiam sine consilio sui Cleri, aut Capituli eligi, longo usu invaluit: dicunturque nihilominus examinatores *Synodales*; eo quod funguntur vice illorum, qui a Synodo essent probandi.

VIII. Quales autem Concilium desideravit in Examinatores assumi, declarat verbis sequentibus: *Sint vero Examinatores Magistri, seu Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico, vel alii Clerici, seu Regulares, etiam ex Ordine Mendicantium, aut etiam sæculares, qui ad id videbuntur magis idonei.*

IX. Credit multisque adstruere conatur Fagnanus ad *c. Inter cætera, tit. De Rescriptis*, a Concilio inter diversa personarum genera hic expressa, non esse datam optionem Episcopo deputandi in Examinatores quos vellet; sed potius ordinem esse præscriptum, *adeo ut Clericos gradu Magisterii, aut Doctoratus aut Licentiaturæ carentes, eligere non debeat, ubi aliorum his qualitatibus prædictorum copia suppetat*. Et consequenter Episcopum ad secundam partem alternativæ, quæ incipit a particula disjunctiva, *Vel*, pervenire non debere, quandiu primæ possit esse locus.

X. Monet tamen Fagnanus ibidem *n. 54.* *Etsi Episcopus eligere debeat Examinatores prædictis qualitatibus insignitos, si eorum copia suppetat; non tamen sequitur, ut si alios Clericos eligat, concursus propterea sit nullus*. Deinde subjungit: *Sacra Congregatio Concilii alias consulta in casu Montis Regalis, an concursus habitus coram Examinatoribus Synodalibus* non Doctoribus, *vel* Magistris, *aut saltem Licentiatis in Theologia, vel Jure Canonico, sit* nullus, *cum præsertim alii exstant his qualitatibus præditi: Die 2. Augusti 1602. respondit, debuisse quidem eligi Examinatores, qui sint Magistri, sive Doctores, aut Licentiati in Theologia, aut Jure Canonico. Cæterum, etiamsi his qualitatibus careant, concursum* non *esse propterea* nullum.

XI. Etiam hic nullam de validitate concursus quæstionem moveri intelligimus, tametsi omissis Graduatis in Examinatores assumantur Clerici non Graduati. Equidem Decretum Concilii sat evincit, voluisse Concilium indicare, in Examinatores esse assumendos, qui eruditione, aliisque dotibus magis idonei sunt: qui huic examini, a quo Ecclesiarum Parochialium provisio dependet, non tantum corporaliter præsentes sint, & aliquas quæstiones præformatas proponere queant; sed justum rectumque judicium de concurrentium capacitate ad regimen animarum ferre possint.

XII. Hic rursus nota, Concilium sollicitum, ut idonei Examinatores eligerentur, Graduatos specialiter designaverit, tamquam qui publicum capacitatis & eruditionis testimonium acceperint; quo rursus elucet, quomodo Ecclesiæ imponant, qui hujusmodi publica testimonia nimia facilitate annuunt: de quo supra *tit. 2. cap. 4.* alias *tit. 19. cap. 4.*

XIII. Hi Examinatores ex præscripto Concilii Tridentini jurare debent *omnes ad sancta Dei Evangelia se, quacumque humana affectione postposita, fideliter munus executuros.*

XIV. Juramentum non in quolibet actu examinis præstari debet, nec præstari solet; sed tantum semel in initio assumptionis: quamvis optandum esset, ut examinatores ad examinandum properantes, semper præstiti a se juramenti meminissent; omnemque humanum affectum deponerent: ac signanter placendi Episcopo, a quo dependent, & non raro promotionem ulteriorem expectant, quo facile contigit, affectu excæcante, ut favorabilius judicent de iis, quos noverunt Episcopo gratiores; licet etiam sciant, aut facile scire possint, Episcopum humano affectu erga nonnullos præoccupatum; de quo affectu, nimirum placendi, hodie major suspicio esse potest, dum a solo Episcopo constituuntur.

XV. Ut magis integri & indifferentes sint Examinatores, vult Concilium ut *caveant, ne quidquam prorsus occasione hujus examinis, nec ante, nec post accipiant, alioquin simoniæ vitium, tam ipsi, quam alii dantes incurrant a qua absolvi nequeant, nisi dimissis Beneficiis, quæ quomodocumque etiam obtinebant, & ad alia in posterum inhabiles reddantur.*

XVI. Hic rigor satis insinuat, Concilium omnino voluisse, ut hoc examen sine omni spe remunerationis perageretur; ne vel spe munerum Examinatores in judicando excæcari contingeret. Immo teste Garzia *De Benef. part. 9. cap. 2. num. 374.* declaravit S. Congregatio; *Non potest Ordinarius statuere aliquod stipendium etiam minimum Examinatoribus deputatis in Synodo pro concursu Parochialium, & si Synodus Diœcesana secus statuerit, Decretum esse irritum, & nullum.*

XVII. Sta-

XVII. Statuto tempore per Edictum transacto, omnes, qui descripti fuerint, ab Episcopo ejusve Vicario, & Examinatoribus Synodalibus examinari debent, juxta Decretum Concilii Tridentini.

Circa quæ examen versari & institui debeat, indicat Synodus: ubi postquam dixit, liberum esse etiam aliis, quam Episcopo, & Patrono, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, subjicit: „ Ut possit postea de cujuslibet ætate, moribus „ & sufficientia fieri diligens inquisitio ". Idipsum clarius expressit his verbis: „ Peracto deinde examine, renuntientur quotquot ab „ his idonei judicati fuerint ætate, moribus doctrina, prudentia, „ & aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis.

XVIII. Hic patenter supponit Synodus, examen non tantum circa doctrinam: sed etiam circa cæteras qualitates ac dotes ad regendam Parochialem Ecclesiam necessarias esse institutum: alias enim quomodo peracto examine renuntiare possent, qui non doctrina duntaxat, sed & moribus, prudentia, & cæteris rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis essent idonei?

XIX. Notatu dignum, quod Concilium velit, ut non tantum examinetur, an quis sit idoneus ad Parochiam regendam, sed utrum sit idoneus ad hanc *vacantem Ecclesiam administrandam*. Quis enim nescit, quempiam posse sufficere Parochiæ rurali, & paucorum incolarum regendæ, qui non sufficiat Parochiæ urbanæ, & numerosæ administrandæ? Hinc S. Carolus in Concilio Mediolanensi *part. 3. tit. De examinandi ratione*, vult: *cum initur examen illius, cui in curam certa Ecclesia Parochialis tradenda est, videant ante examinatores, qui, qualis, & quam numerosus populus sit, cujus Parochialem curationem is suscipiet. Qua sane re diligenter explorata in examine quod inibunt, sibi proponant accurate perspicere, an ad eam curam suscipiendam gerendamve idoneus omnino ille sit.*

☞ XX. Quandoquidem Concilium Tridentinum velit, ut Examinatores inquirant, utrum concurrentes sint idonei ad regendam *vacantem* Ecclesiam, indubie magis consonum essent menti Concilii, ut vacante aliqua Ecclesia Parochiali, non expectaretur plurium aliarum Ecclesiarum vacatio, ut unico instituto concursu omnibus vacantibus provideretur; sed ut una vacante, pro hac particularis haberetur concursus: ut ita examen cum respectu ad hanc Ecclesiam vacantem institueretur, qui respectus non ita commode haberi potest, quando instituitur concursus, & examen super pluribus simul vacantibus Ecclesiis, prout hodie in pluribus Diœcesibus fieri solet.

Quin & in aliquibus Diœcesibus id consuetum est fieri, ut examine peracto, idonei, aut magis idonei renuncientur ad vacantes Ecclesias, qui quæstionibus propositis melius satisfecisse judicantur; sæpe nullo, aut modico habito respectu ad cæteras qualitates, quæ pro singularum Ecclesiarum Parochialium vacantium conditione essent requirendæ.

Quis enim nescit pro diversitate Parochiarum, & varia populi conditione, & genio, varias quoque in Pastore, & Rectore qualitates requiri, non tantum in doctrina, & scientia, sed & in modo conversandi, & agendi.

Aliter agendum cum populo moribus agrestibus, & plane incultis addicto, aliter cum populo genii cultioris, & nobilioris.

Quod autem in quibusdam Diœcesibus invaluit, ut concurrentes declarare jubeantur, ad quam vacantem Ecclesiam concurrant, merito expenderent Episcopi, utrum menti Ecclesiæ, & Concilii Tridentini, necnon vocationi ad regimen animarum sat sit conforme.

XXI. Ea profecto mens non fuit nec S. Caroli, nec Concilii Mediolanensis supra citati, in quo describuntur dotes, quas in examine sibi proponere debent examinatores, & quas a suis candidatis requirere potissimum tenentur. Concilium statuit, ut primo de toto vitæ statu, & genere ejus quæratur, qui examen subit.

Deinde inter alia quæri vult: „ An in orationis sanctæ studio „ usquequ[e] versatus. Quibus meditationibus instructus, Deum ta„ citus oret. Qui orationis modus. Qui illius fructus, quæve „ utilitates. Quæ regulæ præparationis ad orationem, & cæte„ ra multa ejusdem generis, prout prudens piusque examinator, „ pro ratione, aut personæ, de qua quæritur, aut causæ, ob „ quam fit examen, opus esse viderit.

Hæc tametsi ab omnibus, qui clericali militiæ adscribuntur perquiri velit, monet tamen: „ tum *maxime* ab iis, qui vel „ Sacerdotio initiantur, vel Parochialem curam suscipiunt, vel „ sacræ confessionis audiendæ munus sumunt vel in tractatione „ Verbi Dei, sacrisque concionibus versari volunt.

XXII. Post hæc adjungit nonnulla specialiter quærenda ab iis, qui Ecclesiis Parochialibus præficiendi sunt; nec solum quæratur, sed & *experiundo cognoscatur*; inquit: *An sermones contexere, habereve sciant?*

„ An si quos habuerint, unde sumpserint, aut quam illis „ contexendis conscribendisve rationem adhibuerint, & vero „ si quos apud se conscriptos tunc habeant, eos ostendant atque „ tradant.

„ An in eo genere aliquid ex tempore possunt, tunc extem„ poraneo, brevique sermone periculum fiat, quantum concio„ nando valeant.

XXIII. Præterea illud quæri statuit: *An alias unquam curam animarum gesserint; quod si affirment; tum interrogentur etiam, & ubi gesserint & cur inde discesserint.*

„ An intelligant quanti illud sit, animarum curam suscipe„ re, rursusque gerere, quæque partes ac virtutes illæ sint, „ quibus bonum, ac vigilantem animarum curatorem præditum „ esse oportet.

XXIV. Hæc pauca ex pluribus ibidem propositis, sat ostendunt, S. Caroli mentem fuisse, ut examinatores circa totam vitæ rationem, & omnes conditiones in Paracho requisitas sedulo inquirerent, & examen instituerent.

XXV

Ex hac quoque examinandi ratione apparebit, quam procul a spiritu S. Caroli absint examinatores illi, qui hærentes circa steriles nonnullas; & abstrusas quæstiones, quæ ad directionem populi nihil aut parum conferunt, & de qualitatibus, ac scientia Pastoris boni nullam aut exiguam curam habent.

XXV. Porro quæ tum de examinatoribus, tum examine Ordinandorum dicta sunt *Tom. II. Sect. 1. tit. 9. cap. 4.* hic quoque applicari possunt; atque in primis hic maxime locum habet, quod ibidem observatum est, quam difficile sit ex testimoniis adferri solitis, de vita & moribus examinandorum judicare, ni aliunde noti sint auctores testimoniorum; quamque temere hisce testimoniis sæpius fides habeatur. Deinde quam parum sufficere queat examen unius alteriusve horæ, ut sufficiens notitia habeatur capacitatis ad regimen animarum, quæ est *ars artium*.

CAPUT IV.

De Renuntiatione idoneorum; de electione magis idonei; & de collatione huic facienda.

1 *Peracto examine, renuntiandi qui sint idonei.*
2 *Inter examinatores concluditur a pluralitate suffragiorum, & in paritate decidit Episcopus.*
3 *Decisio hæc facienda in ipso examine.*
4 *Examinatores judicium suum dare debent* collegialiter.
5 *Debent dare judicium de idoneitate quoad* omnes *qualitates.*
6 *Non omnia requiruntur ad essentiam concursus.*
7 *Ex approbatis Episcopus debet eligere digniorem.*
8 *Episcopi est judicare quis sit dignior.*
9 *Vigore Concilii Tridentini a judicio Episcopi in electione dignioris non appellatur.*
10 *Appellationem permittit Constitutio Pii V.*
11 *Ad hanc appellationem non requiritur* prævia *probatio* irrationabilis *judicii Episcopi.*
12 *Non passim tamen nec facile hic admittenda appellatio.*
13 *In Belgio Constitutio Pii V. recepta non est.*
14 *In hac electione Episcopus non adstringitur judicio Examinatorum.*
15 *Non potest tamen eligere illum, quem Examinatores judicaverunt inidoneum.*
16 *Electo tamquam magis idoneo facienda collatio ab eo, ad quem de jure pertinet.*
17 *In reservatis videtur collatio petenda a Pontifice.*
18 *Id in Belgio non servatur, & quare.*
19 *Hæc obtinent in Parochialibus liberæ collationis.*
20 *Decretum Concilii Tridentini quoad Ecclesias Jurispatronatus Ecclesiastici.*
21 *Concilium loquitur* institutione auctorizabili.
22 *Attento jure communi, videtur electio dignioris potius Patrono, quam Episcopo delata.*
23 *Aliquando judicatum electionem Patrono competere.*
24 *Institutio etiam auctorizabilis potest competere Archidiacono.*
25 *Male confunditur institutio cum datione curæ animarum.*
26 *Archidiacono competit interdum institutio jure tantum delegato.*
27 *Potest etiam jure* proprio *&* ordinario *eam habere.*
28 *Potest electio dignioris competere Episcopo tametsi institutio pertineat ad Archidiaconum.*
29 *Capitulum, Sede vacante, confert Parochiales, & instituit concursum.*

I. PERACTO examine (ait Concilium Tridentinum) *renuntientur, quotcumque* ab his (examinatoribus) *idonei* „ judicati fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia, „ & aliis rebus ad vacantem Ecclesiam administrandam op„ portunis.

II. Si inter examinatores non conveniat super idoneitate, aut inidoneitatem aliquorum, qui examinati sunt, tunc a pluralitate suffragiorum concluditur, aut si vota sint paria, vel singularia, accedere poterit Episcopus, ejusve Vicarius, qui in examine præsens fuerit, quibus magis videbitur, uti loquitur Synodus Tridentina.

III. Hæc autem accessio fieri omnino debet in *ipsomet* examine, & coram iisdem examinatoribus simul congregatis, non autem separatim, ait Massobrius in Praxi habendi concursum *requis.* 3. sequutus Garziam *de Benef. part. 9. cap. 2. nu.* 58. rationem subjicit: „ Nam approbatio, vel reprobatio eo„ rum, qui examinantur, non potest fieri separatim, sed ab „ examinatoribus simul cum Ordinario ". Notat quoque ibi„ dem *num.* 56. a S. Congregatione resolutum fuisse, " examen „ esse faciendum coram Episcopo, vel ejus Vicario absque eo„ rum voto *decisivo*, & tantum eos posse accedere, ubi vota „ sunt paria, vel singularia.

IV. Idipsum tradit Cardinalis de Luca in annotatione ad hoc *caput* 18. Concilii Tridentini *num.* 9. dicens, quod examinatores „ *collegiativo* jure, votum sive secretum, sive publi„ cum, aut in scriptis, vel oretenus, pro diversis locorum „ stylis, in *ipso actu*, proferre debeant, quos scilicet approbent, „ & quos reprobent.

V. Cum capacitas ad regendam Ecclesiam Parochialem non consistat in sola doctrina, etiam non sufficit, ut examinatores proferant judicium super sola concurrentium doctrina: sed requiritur, ut renuntient, ac judicent qui inter examinatos sint *absolute* idonei ad vacantem Ecclesiam administrandam; uti ex supra relatis Concilii verbis est manifestum. Unde teste Garzia *de Benef. part. 6. cap. 2. n.* 236. censuit Congregatio, „ quod

huic

„ huic Decreto non est satisfactum per relationes examinatorum, „ quorum aliqui simpliciter renuntiaverunt examinatum idoneum „ quoad litteraturam, aliique approbaverunt eum ad litteraturam, quoad *reliqua* dicentes esse *onus* Episcopi.

VI. Verum si quid ex his omissum esset; v. g. ipsi examinatores, *absente* Episcopo, sua vota in communi collegissent; judiciumque deprompsissent, & Episcopo *absenti* illud per litteras significassent, uti hic fieri solet, nequaquam propterea de nullitate concursus erit arguendus.

VII. Ex his (ab examinatoribus tamquam idoneis) „ renuntiatis Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit " ait Concilium Tridentinum.

Debet ergo vi Decreti Concilii Episcopus ex renuntiatis tamquam idoneis ad vacantem Ecclesiam administrandam eligere *digniorem*. Neque hic aliquid positivi Concilium statuit, aut Episcopo injungit; sed obbligationem ex jure etiam naturali profluentem proponit, & servare mandat.

VIII. Dicendo autem, *quem magis idoneum judicaverit*, significat, judicium de majore idoneitate inter approbatos ab examinatoribus, relinqui Episcopo, ita nimirum ut Episcopus præeligendo ex humano affectu minus dignum, postposito *digniore*, graviter quidem peccet; sed tamen ipsa electio in foro externo impugnari nequeat; quemadmodum generaliter de electione *minus digni*, omisso digniore, docent post S. Thomam communiter Theologi, & Canonistæ; de quo latius infra, ubi de vitanda acceptione personarum in Beneficiorum collatione agetur.

IX. Unde Fagnanus ad *cap. Eam te, tit. de ætate, & qualitate Ordinandorum, num.* 26. quod licet aliquando in Rota resolutum fuerit, quod a reprobatione examinatorum detur appellatio devolutiva „ tamen non potest postpositus ab *irrationabili* „ judicio Episcopi *appellare in vim Concilii*.

X. Addit expresse hæc verba, *in vim Concilii*, nam post Concilium supervenit Constitutio Pii V., quæ incipit *In conferendis*, in qua §. 7. decernitur: *Ut autem non solum digni, sed magis idonei, repertis, juxta ejusdem Concilii Decretum Parochiales Ecclesiæ conferantur: Volumus, & decernimus, quod si Episcopus minus habilem, postbabitis magis idoneis, elegerit; possunt ii, qui rejecti fuerint, a mala electione hujusmodi ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exemptus fuerit, ad viciniorem Ordinarium, uti Nostrum, & Sedis hujusmodi delegatum, aut alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac præelectum ad novum examen coram ipso appellationis Judice, & ejus examinatoribus provocare. Et constito de prioris eligentis irrationabili judicio, eoque revocato, Parochialis magis idoneo per eumdem Judicem appellationis auctoritate nostra (quatenus collatio ad Episcopum, a quo appellatum fuit, spectaret) conferatur; alias eidem magis idoneo per judicem appellationis approbato conferenda, remittatur ad eum, ad quem collatio, provisio, vel institutio spectabit. Hæc tamen appellatio interposita interim non impediat, aut suspendat quominus electio per Ordinarium primo loco facta interim debitæ demandetur executioni; & provisus ab eadem Ecclesia, causa appellationis hujusmodi pendente, non amoveatur. Et si quis a sententia per Judicem appellationis lata duxerit appellandum, is tunc ad Sedem ipsam Apostolicam appellabit*.

XI. In vim hujus Constitutionis posse rejectum ab irrationabili Episcopi judicio appellare, saltem quoad effectum devolutivum, satis apparet manifestum; & notant passim recentiores Canonistæ, qui hujus Constitutionis meminere, dicuntque, neque postpositum debere ante introductam appellationem per aliqua *nova* documenta probare, Episcopi judicium fuisse irrationabile; sed oportere ut id probetur per *novum* examen, aut aliunde coram *judice appellationis*, uti probat Fagnanus loco jam citato; asseritque sæpius a Sacra Congregatione, & *Rota* Romana ita decisum fuisse.

XII. Monet tamen Fagnanus ibidem *num.* 39. quod etsi ad obtinendum *novum* examen in judicio appellationis, non sit necesse, ut *prius* constet de *irrationabili* judicio: nihilominus S. Congregatio non consueverit novum examen decernere, nisi dato aliquo *fumo irrationabilitatis*, & malæ præelectionis Episcopi. Deinde nonnullis interpositis refert, „ die 21. Februarii 1612. „ censuisse S. Congregationem, concursum novum in Urbe instituendum, ubi orator de veritate narratorum dederit fumum; id est, postquam per attestationes extrajudiciales, vel „ alia uniformia documenta de hujusmodi suspicione, & gravamine aliqualem fecerit fidem, ut sic probabilis, & sufficiens „ causa eum excuset a calumnia.

Sane nisi hæc cautio adhibeatur, sed indifferenter appellatio ab electione Episcopi, tamquam irrationabiliter facta admittatur, rarissimus, aut pene nullus instituetur concursus, qui non litibus & quæstionibus, non sine gravi animarum dispendio, subjacebit.

XIII. Cum vero hisce in ditionibus concursus instituatur ex præscripto Concilii Tridentini, neque constet, Constitutionem Pii V. hactenus hic receptam, & juxta modum in Belgio usitatum legitime publicatam; non solent quoque ab electione Episcopi appellationes interponi; neque facile eas Episcopi admitterent; inhærentes Concilio Tridentino danti auctoritatem Episcopo eligendi ex approbatis ab examinatoribus, *quem cæteris magis idoneum judicaverit*, scilicet ipse Episcopus.

XIV. Quinimmo cum Concilium judicium de *magis idoneo* detulerit Episcopo, non apparet, quod in hac electione, sive judicio ipse dependeat a judicio, & suffragio examinatorum: ut si ipsi examinatores inter examinatos *ordinem* servassent, exprimendo quos præ aliis judicaverint tamquam magis idoneos esse præferendos, Episcopus deberet hunc ordinem servare: sed posset, hoc ordine neglecto, eligere quem ipse cæteris magis idoneum judicat, idque etiam juste ac licite, si ex particularibus informationibus noverit, illum revera præ hoc ad vacantem Ecclesiam esse magis idoneum. Si autem ex humano aliquo affectu minus idoneum magis idoneo præligat, electio quidem illicita erit in foro poli, graviterque coram Deo culpabilis erit Episcopus; sed in foro fori valida erit, & ita habet praxis quotidiana.

XV. Hæc tamen eligendi libertas a Concilio Episcopis data restringitur ad eos, qui examine peracto ab examinatoribus *idonei* judicati fuerunt ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Ecclesiam administrandam opportunis. Nam postquam dixit, quotquot ita *idonei* sunt, peracto examine, esse renuntiandos, immediate subjungit: *Ex hisque Episcopus eligat*, &c. manifeste significans, *ex his*, qui tanquam idonei renuntiati sunt, ab Episcopo eligendum illum, quem *ex his* magis idoneum judicaverit. Unde ex omnium Canonistarum sententia, non licet Episcopo eligere illum, quem examinatores aut eorum major pars *inidoneum* judicarunt; tametsi ipse judicaret ex particularibus informationibus, hunc esse idoneum; immo cæteris magis idoneum. Nam, ut ante notatum fuit, judicium de idoneitate ipsis examinatoribus Synodalibus, & juratis a Concilio Tridentino delatum est; ipsi vero Episcopo tantum suffragio decisivo in paritate concesso.

XVI. Postquam ex renuntiatis ab examinatoribus tamquam idoneis ad vacantem Ecclesiam administrandam, Episcopus elegerit, quem cæteris magis idoneum judicaverit, tum vult „ Concilium „ ut illi & non alteri, collatio Ecclesiæ ab eo fiat, ad quem „ spectabit eam conferre.

XVII. Hinc statuunt Canonistæ, quod si Ecclesia vacans sit ex *reservatis* Sedi Apostolicæ, aut vacet in mense *reservato*, Episcopus quidem possit instituere concursum, & ex renuntiatis idoneis eligere quem cæteris magis idoneum judicaverit; sed quod debeat ipse electus a Pontifice collationem accipere; atque ita vi Concilii Tridentini eatenus quidem esse reservationem sublatam, quod ea non obstante concursus institui queat; sed tamen collatio examinato, & ab Episcopo tamquam magis idoneo electo facienda sit ab ipso Pontifice, ad quem titulo reservationis collatio spectat. Et ita declaravit Pius V. in sæpe citata Constitutione, in verbis: *Electus nobis, aut Successoribus nostris pro collatione obtinenda*, &c.

XVIII. Verum quia pro obtinenda collatione a Romano Pontifice tempus subinde non modicum requireretur, incommodumque foret, tanto tempore Ecclesiam Parochialem vacare, usus in hisce Provinciis invaluit, ut collatio etiam in reservatis fiat ab Episcopo; ipsaque reservatio, quoad Parochiales saltem, per concursum conferri solitas, penitus censeatur sublata; ac provideatur indifferenter, & eodem modo Ecclesiis Parochialibus reservatis, & non reservatis: de quo usu testatur Zypæus in Jure novo tit. *De Elect. num.* 15. & latius deducit, & a verbis Concilii dissonum non esse hunc usum contendit *Consul.* 1. *De Elect.*

XIX. Et hæc quidem tam circa electionem dignioris ex approbatis faciendam ab Episcopo, quam obtinendam collationem procedunt quoad Ecclesias Parochiales *liberæ* collationis; at si sint *Jurispatronatus Ecclesiastici*, tunc Concilium electionem subinde ad Patronum, interdum ad Episcopum spectare declarat.

XX. Si enim „ institutio ad Episcopum, & non alium pertineat, is, quem Patronus digniorem inter probatos ab exa- „ minatoribus judicabit, Episcopo præsentare teneatur, ut ab „ eo instituatur. Cum vero institutio ab alio, quam ab Episco- „ po, erit facienda; tum Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem Patronus ei præsentet, ad quem institutio spe- „ ctet". *Synod. Trid. Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.*

XXI. Institutio hic accipitur non pro institutione corporali, seu missione in possessionem; sed pro institutione auctorizabili, sive tituli collatione, & titulum Canonicum tribui: de qua institutione loquitur regula juris dicens: „ Beneficium Ecclesia- „ sticum non potest licite sine *institutione* Canonica obtineri. *Cap.* 1. *De Regula Juris in VI.*

XXII. Unde si jus commune spectemus, Patroni Ecclesiastici potius, quam Episcopi esset, ex approbatis ab Examinatoribus eligere, quem cæteris magis idoneum ad vacantem Ecclesiam administrandam judicaverit; quia de jure *institutio* Canonica, seu *auctorizabilis* ad Episcopum pertinet; præsertim in Beneficiis curatis: adeo ut nec de consuetudine ea Archidiacono competere posse videatur, *cap.* 4. *tit. De Officio Archid.* cujus hæc est rubrica: *Archidiaconus sine mandato Episcopi non committit curam animarum; id est, non habet institutionem auctorizabilem*. Et in *cap.* 7. *tit. ead.* tribuitur Archidiacono institutio non *auctorizabilis*, seu tituli collativa; sed *corporalis*.

XXIII. Quapropter orta difficultate super jure eligendi magis idoneum ex approbatis in concursu inter Abbatem S. Vedasti, & Episcopum Atrebatensem, judicatum fuit per Consilium Privatum, Abbati in vim hujus Decreti Concilii Tridentini competere electionem, non obstante quod Episcopus assereret, institutionem esse penes Archidiaconum. Hujus sententiæ meminit Zypæus in *Jure novo* tit. *De institut. num.* 5. & integrum refert Antonius Anselmo inter varia documenta concernentia bona, & Jurisdictionem Ecclesiasticam *pag.* 28. Notat autem Zypæus, Consilium Privatum per hanc sententiam „ tacite decidisse, in- „ stitutionem, vel administrationem vacantis Parochialis, quam „ Episcopus Archidiacono competere asserebat, non esse *tituli* „ collativam.

XXIV. Quin tamen institutio tituli collativa, seu *auctorizabilis* aliis, quam Episcopis competere possit, evidenter supponit Concilium Tridentinum, in verbis supra expressis: *Cum institutio ab alio, quam Episcopo erit facienda*. Quidni ergo, & Archidiacono ex consuetudine, aliove titulo competere poterit? Quemadmodum ad aliquos Archidiaconos Belgicos, ac signanter Mechliniensem transtulit.

XXV.

XXV. Neque citatum Capitulum quartum loquitur de hac institutione tituli collativa; sed de *cura animarum*: hancque Archidiaconum dare non posse sine licentia, & mandato Episcopi praetextu consuetudinis, rescribitur ab Alexandro III.

Glossographus seu Rubricae auctor, *curam animarum*, & institutionem *auctorizabilem* pro synonymis accepit; cum tamen haec sine illa dari queat, & Archidiaconi Belgici dantes institutionem auctorizabilem, insinuarum pro *cura animarum* ad Episcopum semittunt. Similiter Nominatis Facultatis Artium in hac Lovaniensi Universitate vi Privilegii Apostolici, & vigore clausulae *Caeterum* in processu fulminato super executione Bullae Gregorii XII. contentae, datur collatio sive institutio tituli collativa a quocumque Clerico tamquam Sedis Apostolicae Subdelegato, & tamen pro cura animarum adiri debet Episcopus. Quare Rubrica dicti Capituli quarti confundens *curam animarum* cum institutione *auctorizabili*, non contonat suo *nigro* de sola cura animarum loquenti.

XXVI. Competente autem per consuetudinem, aliumve titulum institutione auctorizabili ipsi Archidiacono, quaeri posset, an eo casu institutio *ad alium* quam Episcopum, ad mentem Concilii Tridentini, dicenda sit pertinere. Si Archidiacono competat ex sola delegatione Episcopi; ita ut instituendi auctoritas sit tantum *vicaria* ad nutum Episcopi revocabilis, videbitur institutio esse penes Episcopum, qui per Archidiaconum eam concedat; non secus atque curam animarum per suum Vicarium generalem.

XXVII. At si institutio auctorizabilis pertineat ad Archidiaconum *jure proprio*, & independenter a delegatione Episcopi jure sui Archidiaconatus, tunc auctoritas instituendi censebitur Archidiacono *propria*, & consequenter ad alium, quam ad Episcopum spectare videbitur institutio. Quod enim Archidiaconis competit jure proprio, sive jure dignitatis, non competit jure vicario, sed *ordinario*; aeque ac ea quae aliis inferioribus Praelatis, aut Pastoribus jure suae dignitatis, aut Beneficii competunt; quemadmodum *Tom. I. part. 1. tit. 12. cap. 1.* ostendimus, & consequenter nec hic eamdem cum Episcopo personam constituere dicendi sunt. Quod & non obscure declaratur in *cap. 3. de appellat. in 6.* dum ibidem deciditur, ab Archidiaconis Suffraganeorum Archiepiscopi Remensis esse appellandum ad ipsos Suffraganeos, non ad Archiepiscopum: idque indubie, quia Archidiaconi jurisdictionem jure proprio exercentes, censebantur habere tribunal distinctum a tribunali Episcopi: atque ita ab eodem ad eumdem non appellabatur.

XXVIII. Non ergo sine fundamento, ubi institutio auctorizabilis competit Archidiacono, praetendunt Episcopi, competere sibi electionem magis idonei ex approbatis, quem Patronus ei praesentet, ad quem institutio spectat; nimirum Archidiacono: hocque jure hodie utitur Archiepiscopus Mechliniensis.

XXIX. Cum vero Episcopus teneatur unum eligere ex approbatis ab Examinatoribus Synodalibus, atque huic & non alteri collatio facienda sit; videtur haec collatio potius *necessaria*, quam libera; eoque titulo Capitulum, Sede vacante, concursum ad Parochiales, etiam alias ad liberam collationem Episcopi spectantes, instituit, & absolvit, quod & suadet salus animarum, quae ex diuturniore Ecclesiarum Parochialium vacatione non leve multoties detrimentum subit, & ita non semel a S. Congregatione declaratum esse testatur Garzias *De Benef. part. 9. cap. 2. n. 8.* & praxis quotidiana confirmat.

CAPUT V.

De Vicario seu Deservitore, Ecclesia Parochiali vacante, constituendo.

1 *Synodus Tridentina vult, vacante Ecclesia Parochiali, constitui Vicarium seu Deservitorem.*
2 *Hoc Decretum locum habet in Ecclesia Parochiali etiam concursui non subjecta.*
3 *An Episcopus semper debeat constituere Vicarium?*
4 *Semper Ecclesiae vacanti providendum de Presbytero, qui curam ejus habeat.*
5 *Vicarius constituendus ab Examinatoribus Synodalibus probari non debet.*
6 *Etiam deputandus ab Episcopo in Ecclesiis ad aliorum collationem spectantibus.*
7 *Etiam Dignitatibus annexis.*
8 *Licet sint Juris Patronatus laici.*
9 *Episcopi est Vicario assignare portionem congruam ex proventibus Ecclesiae vacantis.*
10 *Idque etiamsi jus percipiendi proventus ad alium pertineat.*
11 *Hi, qui hoc jus habent, subinde plus sunt solliciti de fructibus lucrandis, quam de idoneo Vicario constituendo.*
12 *Vicarius succedit in functiones Pastorales.*
13 *Prelatur ex formula deputationis.*
14 *Non succedit in ea, quae Pastoralia non sunt.*

I. Cum saepe contingat, non posse statim Ecclesiae Parochiali vacanti de idoneo Rectore provideri, praesertim si per formam concursus providendum sit; ne per eam moram populus Sacramentorum, ac divini verbi necessario pabulo careat, atque ita salus animarum in discrimen veniat, Concilium Tridentinum praescribens formam concursus in Ecclesiarum Parochialium provisione servandam, statuit quod debeat Episcopus „ statim habita notitia vacationis Ecclesiae, si opus fuerit, „ idoneum in ea Vicarium, cum congrua, ejus arbitrio, fru„ ctuum portionis assignatione, constituere, qui onera ipsius Ec„ clesiae substineat, donec ei de Rectore provideatur “. *Sess. 24. cap. 18. De Reformat.*

II. Quamvis non omnes Ecclesiae Parochiales subjaceant concursui, uti supra vidimus, nulla tamen est Ecclesia vere Parochialis, cujus adveniente vacatione, non sit constituendus, aut designandus quispiam, qui tempore vacationis, & donec de Rectore ei provideatur, curam Parochiae habeat, & populo spiritualia administret; ne alias defectu Sacerdotis, & Deservitoris, sive Vicarii, populus Sacramentorum usu aliisque ad salutem necessariis destituatur.

III. Quare clausula a Concilio addita, *si opus fuerit*, significat quidem relinqui arbitrio Episcopi, num idoneus aliquis *Vicarius*, juxta *formam* ibidem expressam sit constituendus, sed nequaquam permittit Episcopo, relinquere Ecclesiam vacantem sine Presbytero, qui curam ejus agat, populoque Sacramenta, aliaque ad salutem necessaria tribuat. Quid enim, si in eadem Parochia sint Vice-Pastores, qui Ecclesia vacante, curam ejus habere possint, aut vicinus Parochus, qui ob exiguam quam regendam habet communitatem, sine magno incommodo possit vacantis Ecclesiae curam habere, & populo necessaria administrare? Quidni tunc Episcopus subinde judicare poterit, novi Vicarii ad vacantem Ecclesiam regendam deputatione opus non esse: sed Vice-Pastoribus, aut vicino Parocho curam committi posse? atque ad hunc casum eam clausulam referendam esse, monet Garzias, *De Benef. part. 9. cap. 2. num. 13.* quamvis in rigore dici queat, hosce Vice-Pastores, aut Parochum vicinum per demandatam sibi curam Parochiae vacantis, constitui *Vicarios*, seu *Deservitores*.

IV. Equidem illud certum est, Ecclesiae vacanti statim a vacatione providendum esse de Presbytero, qui curam ejus suscipiat; ideo quidem, ut in casibus repentinis, & ubi Episcopus abest, possit ob periculum imminens, Capitulum, aut Ecclesiae vacantis Patronus, Vicarium constituere, qui interim curam ejus agat; uti sacram Congregationem declarasse testatur Garzias *De Benef. part. 9 cap. 3. num. 11.* subjiciens *num. 12.* hoc monitum: „ Non tamen intelligas, quod Collegium isto casu possit „ dare jurisdictionem alias non habenti, & approbationem ad „ Sacramentum Poenitentiae administrandum, &c. sed solum potest illum ponere ad custodiam.

V. Deputationem, & electionem Vicarii ad vacantem Ecclesiam Concilium defert Episcopo, neque in ejus assumptione Examinatores Synodales audire debet; nec ab his Vicarius examinari, aut probari; sed illum Episcopus deputare potest, quem ipse idoneum judicaverit.

VI. Haecque deputatio Vicarii competit Episcopo non tantum quoad Ecclesias suae collationis; sed etiam ad aliorum collationem, electionem, vel provisionem, etiam Sedis Apostolicae vigore reservationis, spectantes. Immo licet Ecclesiae vacantes non subjaceant concursui, nihilominus Episcopo, earum vacatione occurrente, constituendi Vicarium auctoritas competit.

VII. Quare vacante Dignitate in Ecclesia Cathedrali, aut Collegiata, cui annexa est Parochialis, Episcopus nominat, ac deputat Vicarium, seu Deservitorem; quamvis ipsa Parochialis sic unita concursui non exponatur; uti notat Massobrius in Praxi habendi concursum *Requis. 1. Dubio 16.* qui & ibidem *Dubio 19.* resolvit etiam in Ecclesiis unitis Capitulis deputandum esse per Episcopum idoneum Vicarium; tametsi etiam ecclesiis iis deserviretur per Vicarios duntaxat amovibiles: tamen quoadusque de hujusmodi Vicario debite per Capitulum esset Ecclesiis vacantibus provisum, Episcopus nominare poterit Vicarium sive Deservitorem.

VIII. Similiter Ecclesiae Patronatus laici, quin & Regii, quamvis a forma concursus exemptae, ab Episcopis sine praevia Patroni, aut Regis nominatione, vel praesentatione, Vicarium, seu Deservitorem accipiunt; qui curam Ecclesiae vacantis habeat, donec de Rectore ei provideatur.

IX. Episcopi quoque arbitrio permittit Concilium, determinare portionem *congruam* Vicarii sustentationi necessariam; utique ex fructibus ipsius Ecclesiae Parochialis vacantis. Dicit enim: „ Cum congrua, ejus (Episcopi) arbitrio, *fructuum* portionis „ assignatione “. Quibus satis indicat ex fructibus Ecclesiae vacantis, eam portionem esse assignandam.

X. Tametsi enim fructus Ecclesiarum vacantium subinde ad domum mortuariam defuncti Pastoris, saltem pro certo tempore pertineant; vel alibi Archidiaconi jus percipiendi fructus vacantium Ecclesiarum (quod jus *deportus* vocant) habeant; immo aliquando Episcopi jure illo gaudeant, tamen semper jus illud intelligitur ad illos spectare, *deductis oneribus*, inter quae haec congrua portio Vicario, seu Deservitori debita.

Unde cum in Dioecesi Antuerpiensi fructus vacantium Ecclesiarum spectent ad Episcopum; eoque nomine Episcopi administret Sigillifer, mandat Synodus sub Mirco *tit. 12. cap. 22.* ut idem Sigillifer, debitis oneribus curet satisfieri.

XI. Ut autem hi, ad quos jus percipiendi proventus Ecclesiarum vacantium devolvitur, majorem eorum partem suis usibus applicare queant, subinde, ubi possunt, vacationem Ecclesiarum protrahunt; vel Sacerdotes parum idoneos, & mercenarios exigua portione contentos, vel Parochos vicinos, plusquam sufficienter oneratos, in Deservitores non sine notabili populi detrimento nominant; suo proprio commodo magis, quam animarum saluti, & Ecclesiae vacantis bono intenti: cum tamen proventus Ecclesiarum vacantium ipsis attribui hoc solo titulo soleant, quod vacantium Ecclesiarum curam habere debeant, quemadmodum videri potest apud Auctores de jure *deportus* tractantes, qui omnes unanimiter ex cura seu custodia Ecclesiarum vacantium Archidiaconis incumbente, jus *deportus* Archidiaconis competere asserunt.

XII. Vicarius autem constitutus debet *onera ipsius Ecclesiae* vacantis *sustinere*, uti loquitur Concilium Tridentinum; hoc est, subire

onera

munera Pastoralia ; ipsique Ecclesiæ & populo in Pastoralibus deservire : unde Vicarius *Deservitor*, & Vicaria dici solet *Deservitura*, tamquam qui omnia præstet, quæ ipse Parochus præstare deberet.

XIII. Hæc in litteris deputationis Vicarii, sive Deservitoris, quarum forma extat apud Barbolam in appendice ad tractatum *De Officio Episcop. formula* 56. ita exprimuntur : „ Te Vicarium „ ipsius Ecclesiæ S. N. constituimus, & deputamus, cum au„ ctoritate Missas, & alia divina Officia celebrandi, Sacramen„ ta administrandi, & alias functiones Ecclesiasticas obeundi, ad „ quas tenetur, & quæ animarum quilibet Rector, & Admini„ strator præstare, & obire solet.

XIV. At si Pastoratui sive Beneficio Parochiali aliqua sint annexa, quæ nec curam animarum concernunt, neque inter Pastorales functiones recenseri solent, hæc ad Deservitorem seu Vicarium haud transeunt. Exempli gratia, si Parochus, vel Plebanus in Ecclesia Collegiata, vel Cathedrali obtineat locum inter Canonicos, vestemque Canonicalem, & intret Capitulum, hæc Deservitori dari non solent : quia jure speciali Pastori deferuntur ; neque Pastoralia sunt.

T I T U L U S S E X T U S.

De Mandatis, & Reservationibus Apostolicis.

CAPUT PRIMUM.

Origo & progressus Mandatorum *de providendo*, & Reservationum.

1 *De quibus Mandatis hic agatur?*
2 *Mandata quare dicantur* Expectativæ ?
3 *Quid Reservatio Apostolica?*
4 *Reservatio alia specialis, alia generalis.*
5 *Mandatorum usus non fuit ante sæculum* XII.
6 *Mandatis his usus fuit Alexander III.*
7 *Preces Pontificum tum temporis simul erant* mandata.
8 *Olim interdum dabantur* Monitoriæ, Præceptoriæ, *& Executoriæ ; secus hodie.*
9 *Dictarum litterarum mentio in Decretalibus.*
10 *Pontifices Mandata dare solebant iis, qui aliud Beneficium non habebant.*
11 *Dabantur Clericis* sine titulo *ordinatis.*
12 *Dicebantur in forma* pauperum, *vel in forma* cum secundum Apostolum.
13 *Vocatæ etiam in forma* communi, *& quare?*
14 *Hujusmodi Rescripta in Decretalibus occurrunt.*
15 *Ordinarii nonnunquam hisce Mandatis obsequi detractabant, & quare?*
16 *Sub initium sæculi* XIII. *frequentiora fuere hæc Mandata.*
17 *Non solebant Pontifices singulas Ecclesias plus quam* uno *mandato gravare.*
18 *Honorius III. per Nuntios suos petivit duas Præbendas in Cathedralibus, & duas portiones in Cœnobiis per Angliam, & Galliam.*
19 *Prætendebant Mandatarii etiam Beneficia Patronatus* laici ; *sed hæc Mandatis non comprehendi declaravit Gregorius IX.*
20 *Hæc interpretatio ubique obtinet.*
21 *De Mandatis, & Reservationibus conquesti sunt Angli apud Innocentium IV.*
22 *Excusat Pontifex factas Reservationes, & pro parte tollit futuras.*
23 *Sæculo* XIII. *Ecclesiæ Canonicorum etiam Belgicæ, Mandatis, & Expectativis multum gravatæ fuerunt.*
24 *Generalem Reservationem Beneficiorum apud S. Sedem vacantium primus fecit Clemens IV.*
25 *Hæc Reservatio dicitur* clausa in Corpore Juris.
26 *Baronum Galliæ querelæ contra Bonifacium VIII. de excessu Expectativarum, & ejus defensio.*
27 *Clemens V.* Joannes *XXII. & Benedictus XII. Reservationes ampliaverant.*
28 *Quare in Gallia facilius tunc receptæ?*
29 *Querela Regis Angliæ contra nimias Reservationes, ad Clementem VI.*
30 *Pontifex respondet non esse in potestate Regis Reservationes restringendi.*
31 *Qua ratione hæc auctoritas specialiter competat Ecclesiæ Romanæ.*
32 *Schisma Avenionense incrementum dedit Expectativis, & Reservationibus.*
33 *De iis abrogandis actum in Concilio Constantiensi.*
34 *Quid decreverit Martinus V. & Eugenius IV.?*
35 *Quid contra eas decretum in Concilio Basileensi?*
36 *Decretum hoc receptum in Gallia ; at postmodum pro parte abrogatum.*
37 *In Germania Reservationes manserunt.*
38 *Quid in Belgio?*
39 *Post Concilium Basileense* Expectativarum *usus in Italia, & de earum abolitione inter Cardinales deliberatum.*

I. MANDATA Apostolica, de quibus hic agere instituimus, sunt mandata, quibus Papa de Beneficiis provideri mandat ; Unde vulgo dicuntur, Mandata *de providendo*.

II. Hæc mandata si sint ad *vacatura* ; dicuntur etiam *Expectativæ*, & qui hujusmodi mandatum in sui favorem obtinuit, dicitur habere *Expectativam*. Hinc dicit Rebuffus in Praxi *part.* 2. *tit. de Expectativis nu.* 1. „ Papa solet scribere ad Beneficia „ *vacatura* per Expectativas ". Deinde n. 3. ait ; „ Expectati„ væ gratiæ sunt, ex quibus Beneficium impetrans expectat.

III. Aliquando Papa mandat provideri per reservationes, ait Rebuffus ibidem *tit. de Reservationibus* ; quando nimirum suæ dispositioni aliqua Beneficia vacatura reservat ; cum inhibitione Electoribus, aut Collatoribus facta, ad eorum electionem, vel collationem, vacatione adveniente, procedendi sub pœna nullitatis.

IV. Hæ reservationes aliæ sunt speciales, aliæ generales. Speciales sunt quando certum aliquod Beneficium in individuo, vacaturum dispositioni Sedis Apostolicæ reservatur.

Generalis vero erit, si omnium regni, vel certi loci Beneficiorum vel personarum, seu dignitatum fieret amplissima reservatio ; qualis est omnis illa reservatio, quæ dicitur *clausa* in Corpore Juris ; item contenta in Regulis Cancellariæ, de quibus infra agetur.

V. Quo tempore Pontifices hisce mandatis, & reservationibus uti cœperint, incertum est ; illud equidem sat constat, mandatorum, & expectativarum usum antiquiorum esse, quam reservationum saltem generalium.

Mandatorum autem Apostolicorum *de providendo* & *Expectativarum* initia referunt communiter Canonistæ ad sæculum XII. scribitque Vir eruditus, & in Canonibus, ac historiis admodum versatus Franciscus Florens, hanc mandatorum speciem non videri antiquiorem Alexandro III. quod & Rebuffus, aliique passim tum veteres, tum recentiores Canonistæ annotarunt ; una monentes, nullam horum mandatorum in Decreto Gratiani, utpote Alexandro III. antiquiore, mentionem fieri ; uti aliis citatis habet Gonzales ad Regul. 8. Cancell. *Glos.* 1 *proœm. nu.* 25.

VI. De Alexandro III. legitur, quod Præbendam petierit ab Abbate Sancti Remigii pro certo Clerico : „ Devotionem vestram „ (ait) per Apostolica scripta rogantes attentius, monentes at„ que *mandantes*, quatenus eidem Clerico divini amoris intuitu, „ & pro reverentia B. Petri & nostra, in aliquo Beneficio Ec„ clesiastico sibi competenti, unde vitæ necessaria in vestra sem„ per devotione possit honeste percipere, liberaliter provideatis ". *Epist.* 34. in prima appendice ad litteras Alexandri III. Pro altero quoque Clerico eidem Abbati scripserat, eadem pene servata forma *Ep.* 7. e qua constat, mandata hujusmodi fuisse tam ad Beneficia *vacatura*, quam ad vacantia ; ait enim ; „ Præbendam, si qua „ nunc vacat, vel quæ primo *vacaverit*, ei concedendas liberaliter.

VII. Ex his litteris intelligitur, quod tempore Alexandri III. Preces Pontificum pro obtinendo Beneficio alicui Clerico adjunctas haberent *mandatum monentes atque mandantes*, ait.

VIII. Cumque nec his obsequerentur Collatores ordinarii, junctæ postmodum fuere litteræ *executoriales* ; vel etiam *Executores* nominabantur, qui ipsos Collatores auctoritate Apostolica ad obsequendum mandatis, interdum quoque per censuras, urgerent.

Verum, uti observat citatus Franciscus Florens, *ab initio, ne Collatores ordinarii gravius conquererentur, imminui jura sua ; Pontifices non statim, & primis litteris, vel mandato, compellebant eos ad conferendum vacans, vel proxime vacaturum Beneficium. Primo*, Monitorias *scribebant : quibus si non obtemperabatur ; Secundo*, Præceptorias. *Tertio, si perstarent in contumacia, dabant* Executorias, *quibus contumaciam cessantium Collatorum puniebant : ideo* Executoriales appellatas ; *quia iisdem litteris Executorem delegabant, & concedebant, qui recipi faceret impetrantem, & provideret de Beneficio, quod tunc vacabat, vel erat proxime vacaturum. Procedente vero tempore, ubi cœpit hujusmodi mandatorum auctoritas invalescere, non amplius tres litteras, diversis temporibus, sed unas tantum dederunt ; etiam addito statim executore, qui, cessante ordinario Collatore, conferret, exemplo Juris Civilis, quo aliquando Prætor, pro conditione causæ, vel personæ, vel temporis, adversus contumaces, ordinem & compendium edictorum ita moderabat, ut statim* peremptorium *daret ; quod appellatur*, unum pro omnibus.

IX. Harum litterarum *monitoriarum*, *præceptorarium*, & *executoriarum* frequens mentio occurrit in Decretalibus, præsertim Innocentii III. & Honorii III ac signanter in *cap.* 30. 37. 38. *&* 40. *De Rescriptis*, e quibus tribus postremis conflata est formula mandatorum Apostolicorum Concordatis Galliæ subjecta, & cujus clausulas exponit Rebuffus in Praxi *tit. De Clausulis mandatorum.*

X. Insuper excitatis litteris Alexandri III. noscitur, quod Pontifices profiterentur hujusmodi Mandatis velle providere viris litteratis, præsertim aliud Beneficium, aut unde viverent non habentibus, in *Epistola* 43. prologi loco scribit : „ Pastoralis solli„ citudo nos admonet, pro viris Ecclesiasticis, & præsertim pro „ his, qui *nullum* habent Ecclesiasticum Beneficium, & sunt „ bonæ opinionis & famæ, sollicitos existere.

Idipsum & subsequentes Pontifices professi sunt. Unde in *cap.* 6. *tit De Præbendis*, respondet Lucius III. quod si ille, pro quo scriptum est, Beneficium Ecclesiasticum, unde honeste valeat sustentari, habeat, cujus in Mandato mentio non habetur, Ordinarius illi de Beneficio providere non teneatur.

XI. Immo ut major horum mandatorum justitia appareret, solebant hujusmodi mandata dari pro Clericis pauperibus, sine sufficienti Beneficio a suis Episcopis ordinatis ; mandabaturque Episcopis, ut hisce Clericis de Beneficio vacante, aut primo vacaturo providerent.

XII. Hæc mandata dicebantur *in forma pauperum*, vel in forma *Cum secundum Apostolum* ; id est, in forma præscripta ab Innocentio III. in *cap.* 16. *tit De Præbendis*, cujus initiali verba sunt, *Cum secundum Apostolum*.

XIII. Dice-

XIII. Dicebantur quoque in forma *communi*; tum quod esset ordinaria, & *communis* mandatorum formula, tum etiam quod hujusmodi mandata viderentur unice tendere ad juris communis executionem; urgendo scilicet Episcopos, ut Clericis, quos pro servitio suarum Ecclesiarum ordinaverant, de Beneficio, unde honeste sustentari possent, providerent: *Cum secundum Apostolum, qui altario servit, vivere debet de altari* (*ait Innocentius III.*) *& qui ad onus eligitur, repelli non debet a mercede: patet a simili, ut Clerici vivere debeant de patrimonio Jesu Christi, cujus obsequio deputantur*.

XIV. Similis Rescripti non semel in Decretalibus Gregorii IX. mentio fit; ac nominatim in *cap. 13. tit. De Ætat. & qualit. Ordinand.* ubi appellatur mandatum in *forma communi*. Et in *cap. 27. tit. de Rescriptis*, ubi Episcopo Uratislensi postulanti *per Sedem Apostolicam edoceri, utrum alicujus Ecclesiæ perpetuo Vicario de proventibus Vicariæ, bonisque paternis, habenti unde commode valeat sustentari, teneatur per illam formam* communem. Cum secundum Apostolum, *in Ecclesiastico Beneficio providere*. Respondet Innocentius III. *non esse providendum; cum per prædictam formam necessitatibus* pauperum *Clericorum* (*qui nullum sunt Ecclesiasticum Beneficium assecuti*) *Sedes Apostolica duxerit esse providendum*.

XV. Verum tametsi formula litterarum præferret, eas nonnisi pro litteratis, & in utilitatem Ecclesiarum concedi, tamen non raro contingebat, ut per subreptionem & obreptionem, aut importunas sollicitationes a Pontificibus, hujusmodi mandata in gravamen Ecclesiarum, & Ordinariorum extorquerentur.

Hinc mandatis hisce sæpius Ordinarii obsequi retrectabant; quod indicant frequentes litteræ *executoriæ*, & executores, quibus ad Ordinarios compellendum uti oportuit.

XVI. Ex Decretalibus quoque Honorii III. immediati successoris Innocentii III. quæ habentur inter Decretales Greg. IX. manifestum est, hæc mandata tempore ipsius Honorii III. fuisse non parum frequentia; pluresque eorum occasione exortas quæstiones, & difficultates, quibus in suis Decretalibus respondet Honorius.

XVII. Hoc quoque ex ejusdem Pontificis responsis intelligitur, eo tempore solitam fuisse inseri hanc clausulam mandatis *de providendo*, sive expectativis; *nisi de mandato nostro eadem Ecclesia foret in alterius receptione gravata*. Vide *cap. 30. tit. de Rescriptis*, notanter in parte *decisa*; item *cap. 38. tit. eod.* & *cap. 2. eod.* in quinta Compilatione Decretalium Honorii III. per Cironium: e quibus hoc insuper non obscurum est, Pontifices tunc temporis solitos non fuisse, plus quam *uno* mandato, vita sua durante, eandem Ecclesiam gravare.

XVIII. Nullam hactenus generalem Beneficiorum reservationem a Sede Apostolica factam reperimus; hoc unum legimus, quod Honorii III. Legatus, sive Nuntius in Anglia anno 1226. in Concilio apud Westmonasterium nomine Pontifici, ad sublevandam Romanorum inopiam, petierit *ab omnibus Ecclesiis Cathedralibus duas Pontifici Præbendas exhiberi, unam de portione Episcopi, alteram de Capitulo. Et similiter de Cœnobiis, ubi diversæ sunt portiones Abbatis, & Conventus: a Conventibus, quantum pertinet ad unum Monachum, æquali facta distributione bonorum suorum; & ab Abbate tantundem*. Hæc plenius referuntur ex Matthæo Parisiensi *Tom. IX. Conc. Gen. col.* 203. ubi una narratur, quomodo postulata hæc effectum non habuerint, eo quod *venissent Nuntii Regis, ad omnes Prælatos, qui de Rege Baronias tenebant in capite destinati districte inhibentes, ne laicum feudum suum Romanæ Ecclesiæ obligarent, unde servitio sibi debito privaretur*.

Similia sub idem tempus nomine ejusdem Pontificis postulata fuisse a Prælatis Galliæ per Romanum S. Angeli Cardinalem, narratur in dicto Tomo Conciliorum Generalium *col.* 293. una relatis rationibus Prælatorum, ob quas postulatis annui non posse ostendebant, quibus Cardinalis acquievit.

XIX. Interim mandatis, seu expectativis utebantur Pontifices; & quidem Mandatarii, sive expectantes etiam Beneficia juris Patronatus *laicalis* sibi deberi vigore Mandatorum contendebant, uti ex querelis Baronum Regni Angliæ ad Gregorium IX. Honorii III. proximum successorem constat. At ipse Pontifex Gregorius IX. datis litteris ad nobiles Angliæ, declaravit, quod *intentionis suæ non fuerit, nec existat, ut Beneficia in Regno Angliæ constituta, quæ ad præsentationem pertinent* sæcularium *Patronorum, auctoritate sua cuiquam conferantur*. *Epist.* 13. quod ipsum *epist.* 14. significavit Othoni Cardinali Legato in Anglia.

XX. Hæc Mandatorum, & Expectativarum restrictio & interpretatio dein *generaliter* invaluit, & hodie retinetur; effecitque ut Principes, & Nobiles Beneficiorum Patroni minus ægre hujusmodi mandata tulerint; immo nonnunquam promoverint; eaque in favorem suorum familiarium a Pontificibus postulaverint; quin & importunis precibus quodammodo extorserint.

XXI. At cum per hujusmodi Mandata nonnunquam etiam Beneficia majora, & curam animarum habentia Italis, qui nec residebant, nec curam ullam Ecclesiarum gerebant, conferrentur; immo & ipsi Legati Pontificis similibus mandatis Ordinarios gravandi auctoritatem assumerent; indeque fieret, ut pecuniæ extra regnum exportarentur; ipsumque regnum multum gravaretur, Ecclesiæ depauperarentur, & Ministris destituerentur, magnæ subinde etiam Regum, & Magnatum querelæ excitatæ fuerunt: quales *anno* 1245. apud Innocentium IV. deposuerunt Magnates, & Universitas Regni Angliæ, quorum Epistola publice in Concilio Lugdunensi coram Pontifice lecta fuit. Habetur Tomo 11. Concil. General. *col.* 663.

XXII. Distulit responsum Pontifex, quia, ut asseruit, tam arduum negotium morosa indiguit deliberatione: indistanter tamen se responsa daturum pollicendo. An & quid responderit, non constat; sed illud scribitur, quod anno 1252. idem Pontifex ante factas Beneficiorum reservationes revocaverit, rescideritque, addens: *Et qualitas temporis, quod diebus istis potissimum fuit ob eorum* malitiam *redimendum, & nonnullorum instantia* importuna *extorsit, quod de Archiepiscopatibus, vel Episcopatibus, seu Abbatiis, & Prioratibus mandavimus per nostras litteras in diversis partibus provideri*.

Dein reservationibus revocatis, declarat, hujusmodi Beneficiis per ordinarios Collatores esse *Canonice* providendum.

Citata verba sat indicant, certissimum esse, hujusmodi mandata nonnunquam instantia importuna a Pontificibus extorqueri.

Cum autem Innocentius tantum de Episcopatibus, Abbatiis, & Prioratibus loquatur, reservationes, & expectativas minorum Beneficiorum in suo reliquisse vigore videtur.

XXIII. Et sane circa hoc tempus adeo excreverant mandata *de providendo*, ut etiam pro moderatione acciperetur Alexandri IV. qui immediate Innocentio IV. successit, Constitutio, quæ non permittebat Ecclesias Canonicorum gravari plus quam *quatuor* mandatis; uti idem facit Synodus Coloniensis ann. 1260. *Can.* 13. eamdem Constitutionem observari præcipiens: *Per quod* (*ait*) *maxime Ecclesiarum Collegiatarum quieti prospicitur, illarum præsertim, quæ plurium Clericorum receptionibus ad* vacatura *Beneficia sunt gravatæ*.

Altera ejusdem Provinciæ Synodus anno 1266. celebrata exponit, quantæ difficultates orirentur occasione hujusmodi Mandatorum, dum vacante *una* Præbenda, *duo*, vel *plures*, auctoritate Apostolica, vel Legatorum ejus, aut quavis alia auctoritate jus se habere assererent; atque ipsa Capitula per suos respective executores ad receptionem æqualiter urgerent: ubi & remedia hisce adhibenda præscribit. *Can.* 34.

XXIV. Quamvis hæc sufficienter evincant, Expectativas, & speciales hujusmodi reservationes magnum sumpsisse incrementum, tamen hactenus non legitur ullum Decretum editum fuisse, quo *generaliter* alicujus generis Beneficia Sedi Apostolicæ reservarentur.

Primus Clemens IV. Sedi Apostolicæ reservavit generaliter Beneficia, quæ apud *eamdem Sedem* vacare contigerit. Constitutio hæc refertur in *cap. 2. de Præbendis in 6.* asseritque in proœmio Constitutionis, quod collationem Beneficiorum *apud Sedem Apostolicam* vacantium specialius cæteris, *antiqua* consuetudo Romanis Pontificibus reservavit.

XXV. Reservatio hæc quantumvis non extet in Decretalibus Gregorii IX. dicitur tamen *clausa in Corpore Juris*; habeturque præ cæteris reservationibus minus odiosa; & cæteris sublata nonnunquam conservata; uti infra observabitur *cap.* 3. ubi una notabitur ratio ob quam hæc reservatio inducta dicitur.

XXVI. Eandem reservationem renovavit Bonifacius VIII. in *Extrav. Piæ, De Præb.* inter communes.

Hinc Pontificem plures reservationes & Beneficiorum provisiones fecisse in Regno Galliæ, patet ex Epistola Baronum illius Regni ad Cardinales; quibus acriore stylo provisiones illas depingunt. Huic Epistolæ respondentes Cardinales, non inficiantur, Pontificem plures reservationes, & provisiones fecisse, at ostendere student, eas a Pontifice in Ecclesiæ Regnique utilitatem factas. Exstant hæ litteræ uti & Baronum *tom. 4. Hist. Universitatis Paris. pag. 22. & seqq.* ac dein *pag.* 11. refertur Epistola ipsius Bonifacii responsoria ad Epistolam Baronum; atque inter alia vult, ut conferantur inter se provisiones Præbendarum factæ a Rege, & Episcopis, & provisiones factæ a Pontifice, expendaturque, quæ magis in utilitatem Ecclesiarum, & Regni cedant.

XXVII. Clemens V. immediatus Bonifacii VIII. Successor rursus reservationem Beneficiorum *apud Sedem Apostolicam* vacantium renovavit; & pro efficaciore executione addidit hanc clausulam: *Hac reservatione nostra, & Decreto ligari volumus ignorantes*. Refertur in *Extrav. 3. de Præbendis* inter communes.

Successor Clementis Joannes XXII. non tantum eamdem reservationem renovavit, & ampliavit in *Extrav. 4. eod.* sed insuper aliam addidit in *Extrav. Execrabilis, eod.* cui dein generaliorem adjecit Benedictus XII., qui Joanni successerat refertur que in *Extrav. Ad regimen, eodem titulo*: quæ postmodum in Regulis Cancellariæ transierunt; & a nonnullis pro reservationibus in *Corpore Juris clausis* reputatæ fuerunt; de quibus latius *cap.* 3. agetur.

XXVIII. Porro cum hic ac nonnulli sequentes usque ad Gregorium XI. Sedem Apostolicam tenerent Avenione in Gallia, inde dicti Papæ Avenionenses: reservationes hæ, & expectativæ facilius a Gallis exceptæ fuere, at non æque in aliis regnis (*a*).

XXIX. Recitat Odoricus Raynaldus ad ann. 1343. litteras Eduardi Regis Angliæ ad Clementem IV. proximum successorem Benedicti XII. in quibus alte de hisce reservationibus, & gravaminibus inde Ecclesiis, & regno suis obvenientibus; scribitque, se instanter per Communitatem Regni sui rogatum, ut prædictis dispendiis occurreret.

XXX. Anno sequenti respondens Pontifex, inter alia dicit, quod litteræ Regiæ innuere videantur *quod super reservationibus, & provisionibus Ecclesiarum* (*ait*) *in tuis tibi Parlamentis liceat aliquid ordinare, quodque reservationes, & provisiones Apostolicæ a tua dependeant voluntate. Profecto, dilectissime fili, illa concordia, quam in tuo Parlamento habitam tuæ prædictæ describunt litteræ, nimis existeret temeraria, & divinis Constitutionibus inimica, per quam Apostolicæ Sedis reservationes & provisiones dependerent ex tuæ voluntatis arbitrio, tuque per ipsas potestatem ejusdem Sedis Apostolicæ, quod profanum est dicere, coarctares, quamquam nos qui Ecclesiarum* om-

(a) In Germania anno 1323. habita sunt Norimbergæ generalia Imperii Comitia, in quibus Decretum datum est adversus Provisores, id est, adversus eos qui Roma revertebantur cum provisionibus minime Canonicis ad obtinendum primum Beneficium quod vacare debebat. Statutum illud reperitur tom. I. Spicilegii Ecclesiastici, quod a Lunig. collectum est; motivum autem hujus statuti refertur a P. Barre in sua German. Hist. tom. 6. pag. 47 .

omnium, tamquam Pastor universalis earum invigilamus commodis, uti non intenderimus nec intendamus reservationibus, & provisionibus hujusmodi, nisi quantum utilitatibus & necessitatibus Ecclesiarum ipsarum crediderimus expedire.

XXXI. Deinde hanc auctoritatem speciali jure Ecclesiæ Romanæ asserens, dicit, eam non ab Apostolis, sed a Christo esse fundatam; *Non enim quævis terrena sententia* (*ait*) *sed illud* Verbum, *per quod constitutum est cælum & terra; per quod denique constituta sunt omnia elementa, eamdem Romanam fundavit Ecclesiam: quæ quidem omnes Patriarchales, Metropolitanas, & Cathedrales Ecclesias, & ipsarum cujuslibet Ordinis dignitatem instituit: ad cujus Pastorem & Rectorem Ecclesiæ, videlicet Romanorum Pontificem, omnium Ecclesiarum, Dignitatum, Personatuum, Officiorum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio noscitur pertinere.*

XXXII. Demum circa sæculum XIV. exorto luctuoso illo schismate in Ecclesia Romana, quod per quadraginta & amplius annos Ecclesiam in duas aut subinde tres partes divisit, mirum! quantopere Pontifices, quorum alter Romæ, altero vero Avenione sedebat, hasce reservationes & expectativas extenderint; ipsasque Beneficiorum provisiones, quo suis Familiaribus, & adhærentibus providerent, sibi attraxerint, quemadmodum apud Nicolaum Clemangis, Theodoricum Niem, aliosque Scriptores coævos, qui schismatis hujus historiam, nec non Pontificum unius & alterius obedientiæ vitas scripserunt, videre est.

XXXIII. Cum autem circa initium sæculi XV. esset congregatum Concilium Constantiense, tam pro extinctione schismatis, quam pro reformatione abusuum, qui occasione schismatis supra modum irrepserant, & altas radices egerant, etiam de reservationibus restringendis & restituendis collationibus collatoribus ordinariis actum est; atque inter articulos reformationis faciendæ per Papam una cum Concilio, antequam Concilium dissolvatur, ordine secundus fuit: *Item de Reservationibus Sedis Apostolicæ.* Sess. 40.

XXXIV. Super hoc articulo aliquid in Concilio Constantiensi statutum fuisse non legitur; at scribitur, quod Martinus V. in Concilio Constantiensi electus, *quatuor* menses voluerit esse liberos ab expectativis seu Mandatis; quod & Eugenium IV. Martini successorem confirmasse scribitur; atque ab eo tempore regulam *De Octo* publicatam fuisse credunt; de quo latius infra *cap. 5.* alias in editionibus anterioribus *cap. 4.*

XXXV. Interim hisce non contenti Collatores ordinarii rursus in Concilio Basileensi abrogationem reservationum, & liberam Beneficiorum collationem urgere cœperunt; ac tandem materia discussa, primo *Sess. 12.* statutum: *De cætero generalem reservationem omnium Ecclesiarum Metropolitanarum, Cathedralium, Collegiatarum, & Monasteriorum, ac Dignitatum* electivarum *per Romanum Pontificem de cætero fieri, aut factis uti non debere, reservationibus* in Corpore Juris clausis, *& his quas in Romanæ Ecclesiæ ratione directi, vel utilis dominii, mediate seu immediate subjectis fieri contigerit, semper exceptis.*

Addidit autem Concilium, ut nihil contra *hoc Decretum Papa attentaret: addita hac exceptione: Nisi ex magna, rationabili, & evidenti causa in litteris Apostolicis nominatim exprimenda.*

At hanc clausulam *Sess. 23. cap. 5.* revocavit, eo quod nonnulli contra mentem Synodi ea abuterentur uti ex integro contextu Decreti (quod supra *Tom. I. part. 1. tit. 13. cap. 2.* relatum est) cognosci potest.

Deinde *eadem Sess. cap. 6. Ipsas omnes* (*reservationes*) *tam generales quam speciales, sive particulares, de quibuscumque Ecclesiis, & Beneficiis, quibus tam per electionem, quam collationem, aut aliam dispositionem provideri solet, sive per Extravagantes* Ad regimen, *&* Execrabilis, *sive per regulas Cancellariæ, aut alias Apostolicas Constitutiones introductas, hæc sancta Synodus abolet, statuens ut de cætero nequaquam fiant, reservationibus* in Corpore Juris expresse clausis, *& his quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi, seu utilis dominii mediate, vel immediate subjectis fieri contigerit, duntaxat exceptis.*

XXXVI. Decretum hoc ambabus ulnis Clerus Gallicanus amplexus est; atque auctoritate Caroli VII. in conventu Bituricensi Sanctioni Pragmaticæ insertum fuit, & pro lege observari voluit.

At postmodum Sanctione Pragmatica sub Leone X. in Concilio Lateranensi abrogata, & in ejus locum surrogato Concordato inter ipsum Leonem, & Franciscum I. Mandatorum Apostolicorum usus aliquantulum restitutus fuit, uti videri potest in dicto Concordato titulo *de Mandatis Apostolicis*; & capite sequenti latius dicetur.

XXXVII. Non ubique eadem veneratione Decreta Concilii Basileensis recepta fuisse notorium est. Unde & usus reservationum in multis locis, non obstante dicto Decreto, remansit, quemadmodum de Germania sufficienter probat Concordatum initum inter Fridericum Imperatorem, & Principes Nationis Germanicæ, & Nicolaum V. ubi reservationum usus in multis ipsi Sedi Apostolicæ conservatur, uti ex textu Concordatorum cuique obvium est videre.

XXXVIII. In hisce quoque Belgicis Provinciis post Concilium Basileense reservationes, ac provisiones Sedis Apostolicæ admissas fuisse satis constat: probatque Edictum Philippi Pulchri Patris Caroli V. evulgatum Brugis 20 Maji 1497. in quo quidem referuntur querelæ Procuratoris Fiscalis, seu Regii, quod per provisiones has nonnunquam illiterati, idioma patrium ignorantes quin & subinde ipsi Principi suspecti in Beneficia etiam majora intruderentur, atque nec earum usus nec abolentur, nec restringitur, at id unum *mandat Princeps omnibus suis subditis tam Ecclesiastic[illegible] cujuscumque conditionis; ne exequantur, aut exequi patiantur ullas litteras expectativas aut reservativas, pro[illegible] executoriales, aut ullas Bullas, aut provisiones Apostolicas super Beneficiis sitis in hisce Provinciis sub pœna privationis fructuum, & effectuum eorundem, exilii extra has Provincias, punitionis exemplaris, & inhabilitatis gaudendi fructibus ullius Beneficii sitis in iisdem Provinciis, priusquam dictæ Bullæ & Provisiones Apostolicæ visæ sint in supremo Senatu Regio, atque litteræ patentes consensus Regii pro earum executione expeditæ fuerint.* Habetur integrum Edictum in prima parte Edictorum Flandriæ *lib. 1. Rubrica 8.* ubi *num. 1.* refertur & aliud Edictum Maximiliani, & Philippi Archiducum Austriæ de anno 1484. & renovatum anno sequenti super eadem materia, diciturque, in hisce Provinciis plures, quam in aliis Regnis admissas fuisse expectativas, aliasque similes provisiones Apostolicas.

Cæterum de dicta clausula Edicti inhibente executionem Bullarum Apostolicarum sine litteris Regiis, quas hodie *Placet* dicimus, agetur titulo sequenti, ubi ostendetur quis sit scopus, & effectus hujus clausulæ, & edicti.

XXXIX. Refert ex Cardinali Papiensi Odoricus Raynaldus ad annum 1464. *num. 67. agitatum fuisse in Consistorio Cardinalium de concedendis, vel non concedendis gratiis quas expectativas appellant, at varias discrepantesque fuisse Patrum sententias, nonnullos non concedendas optantes tamquam Præjudices Ecclesiarum admodum exosas; Joannem vero Cardinalem Episcopum Portuensem contra sensisse: Is* (*inquit*) „ diu laborasse dixit Sedem „ Romanam, antequam posset assequi, ut paterentur Ordinarii „ gratias in suis Diœcesibus dari, & negligendam ideo prærogativam non esse tam multis acquisitam molestiis, ubi enim per „ amplius tantum Pontificem delitæ essent dari, futurum ut dari „ unum non possent sine scandalo, differendum tamen mentes „ aliquot, donec novi Pontificatus Nuntii ad nationes, & Principes per venissent. *Addit Papiensis; Pontificem ac majorem Patrumpartem in Portuensi judicium conjecisse.* Hæc „ Raynaldus."

Ex his sat constat, abolitionem reservationum, & expectativarum factam in Concilio Basileensi, non ubique receptam; quod & evincunt ea, quæ de hac materia in Concilio Tridentino proposita, & Decreta sunt; de quibus capite sequenti.

CAPUT II.

Rursus discutiuntur origo, progressus, & Abusus Mandatorum *de providendo*, & Reservationum.

1. *Olim ante* XII. *sæculum summus Pontifex Clericos bene meritos patronis Beneficiorum commendabat.*
2. *Hujus commendationis formula.*
3. *Precibus quibus constabat additum est* Mandatum.
4. *Infelix exitus & precum, & Mandatis Stephano Tornacensi displicuit.*
5. *Legatus Honorii III. a Gallis petit pro Sede Apostolica duarum præbendarum reservationem.*
6. *Hujus postulationis motiva.*
7. *Repulsam patitur Legatus.*
8. *Hujus repulsæ rationes.*
9. *Quandonam, & qua occasione invaluerit reservatio Episcopatuum* in partibus *infidelium?*
10. *Abusus istius reservationis.*
11. *Discrimen inter Episcopos titulares, & portativos.*
12. *Circa tempus Clementis V. invaluit opinio, quod Papa pro suo arbitrio de Beneficiis posset disponere.*
13. *Eam in summo Pontifice potestatem agnoverunt Principes. Præsertim Philippus Pulcher Galliæ Rex.*
14. *Eam sibi vendicarunt Papæ ob imminentem sibi Ecclesiarum omnium sollicitudinem.*
15. *Ex Epistola S. Gregorii Magni ad Clerum Mediolanensem concluditur, quod ipsi reservatio Beneficiorum displicuisset.*
16. *Reservationes ut erant ante Concilium Basileense in Belgio post Synodum admissæ, & quare?*

☞ I. MODUS conferendi Beneficia per mandata, & reservationes Apostolicas, a quibusdam Jurisperitis vocabatur *extraordinaria* Beneficiorum collatio. Antequam iste modus conferendorum Beneficiorum in Ecclesia vigeret; commendare solebant summi Pontifices Clericos bene meritos *ordinariis* collatoribus, eosque instanter rogabant, ut illis Clericis primum vacantia Beneficia conferrent. Neque enim usque ad sæculum XII. eo processerat Romanorum Pontificum conatus ut Beneficiorum vacantium in exteris Diœcesibus collationem sibi reservarent, nec mandatis designabant Clericos, quibus conferri debebant.

II. Preces, quas ab initio adhibuerunt summi Pontifices, in postulandis Beneficiis, erant admodum modestæ. Quædam harum formula legitur in epist. 13. quam Hadrianus IV. ad Episcopum Parisiensem conscripsit his verbis. *Rogantes attentius, quatenus pro beati Petri, & nostrarum reverentia litterarum, primum Personatum, vel honorem, qui in tua vacabit Ecclesia, ei concedas, ut ipse nostras sibi preces sentiat fructuosas, & nos de nostrarum precum admissione, gratiarum tibi exsolvere debeamus actiones.* Hadrianus urget suarum *precum* admissionem, promittitque se eo nomine gratias acturum esse; quæ omnia indicant in istis precibus non contineri perfectam obligationem.

III. At Alexander III. Hadriani IV. successor cœpit rogare mandando; forsan quia Pontificum preces a Beneficiorum Patronis non semper admissæ fuerant. In prima append. Epist. 43. ad Abbatem S. Remigii ita scribit. *Devotionem vestram per Apostolica scripta, rogantes, attentius monentes, atque* Mandantes: citatus est ille textus capite superiori *n. 6.*

IV. Ve-

IV. Verum preces ejusmodi mandato munitæ suum ubique effectum semper non habebant; infelici earum successu commotus Stephanus Tornacensis, qui tunc S. Evurtii Aurelianensis Abbas erat, scripsit ad Lucium III. Alexandri III. successorem, Epistolam, quæ in volumine Epistolarum Stephani 90. recensetur. Sic autem loquitur: *Scripsit pro eo* (*Hernæo subdiacono*) *felicis recordationis pater Alexander Decano, & Canonicis Sancti Aniani Aurelianensis: scripsistis & vos primo, & secundum: sed neque preces, neque præceptum vestrum, quamvis tres præbendæ vacarent, voluerunt audire. Absit pater, ut inanes sint preces vestræ, contemptibilis auctoritas, elusorium præceptum, & nunc demum tanta, si placet, virtute super eos intonet Majestas vestra, ut qui blanditiis juvari non potuerunt, imperio discant vinci* (a).

V. Nec precibus tamen, nec mandatis summorum Pontificum sæculo XIII. ratio ubique habita est, cum postularunt aut sibi reservare quorumdam Beneficiorum collationem voluerunt. *Num.* 18. capitis præcedentis observatum est, quod Legatus Honorii III. postulaverit a Prælatis Regni Galliæ reservationem duarum Præbendarum ad usum Sedis Apostolicæ: sed notandum quod refertur *Tom. XI. Concil. Generat. col.* 303. ex Matthæo Parisiensi, quo motivo hæc nomine Pontificis se postulare diceret Legatus, & quæ Prælati opponerent, & quanta pecuniarum moles ex hac reservatione ad Curiam Romanam obventura diceretur.

VI. *Allegat Legatus* (*ait Historicus*) *scandalum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & opprobrium vetustissimum, notam scilicet concupiscentiæ, quæ radix dicitur omnium malorum, & in hoc præcipue, quod nullus potest aliquod negotium in Romana Curia expedire, nisi cum magna effusione pecuniæ, & donorum exhibitione, sed quoniam scandali hujus & infamiæ, Romana paupertas causa est, debent Matris inopiam sublevare, ut filii naturales; quia nisi a vobis, & aliis viris bonis, & benefitis dona reciperemus; deficerent nobis necessaria vitæ, quod esset omnino Romanæ incongruum dignitati.*

Ad istud itaque scandalum penitus eradicandum (*pergit Legatus nomine Pontificis*) *per Consilium Fratrum nostrorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, quamdam providimus formam, cui si volueritis consentire, a scandalo matrem vestram poteritis liberare, & in Curia Romana sine donorum obsequio exhibitionem justitiæ obtinere.*

VII. Respondebant autem Episcopi Gallicani *scandala, quæ Legatus Pontificis pro motivo postulatæ Reservationis allegabat, nequaquam removenda per similes Reservationes; sed e contrario majora timenda e divitiis ex hujusmodi reservationibus ad Curiam Romanam devolvendis.*

VIII. Atque in primis observabant, *quod si hujusmodi reservationes, & bonorum distributio fierent, proportionaliter omnes in Curia Romana fierent divites, cum multo plus essent recepturi, quam* Rex proprius, *& sic Majores non solum diviter, sed & ditissimi fierent.*

Cum igitur (*subjungunt*) *vermis divitiarum sit superbia, majores vix causas audirent, sed eas in immensum differrent, & Minores scriberent inviti; cujus rei experimentum in evidenti est, quia & modo negotia protrahunt, etiam post percepta obsequia, & securitatem percipiendi, & sic periclitaretur justitia, & oporteret conquerentes mori in januis Romanorum tunc plenissime dominantium. Item cum vix possibile sit fontem cupiditatis desiccari, quod nunc faciunt per se, tunc facerent per alios, & suis multo majora, quam nunc dari munera procurarent: modica enim nulla sunt in conspectu divitum cupidorum. Item multæ divitiæ facerent Romanos insanire, & sic inter diversas parentelas tantæ orirentur seditiones, quod possit timeri potius excidium civitatis, cujus etiam & modo penitus expers non est.*

Plura alia Regno Galliæ ex hac postulata reservatione imminere incommoda præsagiebant, ob quæ vehementer hanc postulationem aversabantur; adeo quidem ut Prælati in Conventu præsentes Legato Apostolico dicere non vererentur, se scire quod sine maximo scandalo postulata ad effectum deduci non possent.

Quia esto (*inquiunt*) *quod aliquis assentiret, nullus esset ejus assensus in rebus, quæ omnes tangunt, cum fere omnes majores, & generaliter omnes subditi, necnon & ipse Rex, & omnes Principes parati sint contradicere, & resistere usque ad capitis expositionem, & omnis honoris privationem, præsertim cum videatur imminere propter hoc scandalum, subversio Regni & Ecclesiæ Generalis.* Hæc fusius narrat Matthæus Parisiensis ad annum 1226.

IX. Incommodis a Matthæo Parisiensi narratis, ac timendis occurrere voluerunt Galli; reservationem tamen Episcopatuum prohibere non potuerunt. Notatum est *Tom. I. part.* 1. *tit.* 13. *cap.* 2. *num.* 4. ex Barbosa, quod primus Pontificum fuerit Clemens V. qui dispositioni Sedis Apostolicæ reservavit Episcopatus *in partibus infidelium* populo Cleroque carentibus per Clement. *In plerisque de Elect.* quod argumento est, ante hanc reservationem Clementis V. etiam cæteris Episcopis licuisse, aliquos ordinare Episcopos ad similes Ecclesias Cathedrales, adeoque modernam disciplinam, qua soli Pontifici Romano auctoritas esse creditur, Episcopos ad similes Ecclesias ordinandi, nonnisi ætate Clementis V. idest, sub initium sæculi XIV. ortum habuisse.

Porro ex hujus Clementinæ contextu intelligitur, occasionem hujus reservationis fuisse abusum, qui ex frequentiore similium Episcoporum ordinatione proveniebat.

X. Ad hujusmodi enim Ecclesias populo, & clero Christiano carentes, passim ordinabantur Religiosi, præsertim ex Ordine Mendicantium, qui ad similes Ecclesias assumpti, & in Episcopos consecrati, cum notabili Pontificalis Officii dedecore vagabantur, & quæstum ex Episcopalis Officii functionibus faciebant: *Qui Religiosi tales* (*ut ait Glossa*) *per totam vitam instant vagando, & discurrendo per Diœceses, quærendo vicariatus ab Episcopis habentibus latas Diœceses, & ut ipsi sint Episcopi* portativi, *sicut videmus in multis civitatibus, in quibus residente Episcopi, & tali Episcopi non residentes, dant Vicariatum suum cuidam Religioso Episcopo, qui vulgariter appellatur Episcopus* portativus, *qui confert Ordines Episcopi; vel dic instabilitate vagationis, quia isti vadunt ad Curias Principum, & quærunt habere pensionem, & multoties Principes eos habent tamquam familiares, vel tamquam Cappellanos.*

Optandum esset, ut id, quod in hac Clementina interdicitur Prælatis, non frequentaretur in Curia Romana: atque per hanc reservationem ipsis abusibus remedium fuisset allatum.

XI. Quid enim distant multi, qui hodie, tum Regulares, tum Sæculares ordinantur ad Ecclesias Cathedrales *in partibus* infidelium sitas, clero, ac populo christiano, omnique reditu temporali destitutas, quique vulgo dicuntur *Titulares*, ab his, quos in hac Clementina describit Pontifex, quosque Glossographus vocat Episcopos *portativos*; quique non in alium finem videntur ordinati Episcopi, nisi ut in Principum aulis Pontificali charactere insigniti, tamquam Legati seu Nuntii Pontificis resideant; vel Episcopis opulentioribus, & illustriores Ecclesias obtinentibus, Vicarios in Officii Pontificalis exercitio agant; aut certe in ipsa Curia Romana, officia nullatenus ad Pontificale officium pertinentia, obeuntes, Ministri aulæ Romanæ cum Pontificalis Officii depressione habeantur.

Et sicuti observat Glossographus, quod Episcopi illi *portativi* irent ad Curias Principum, & quærerent habere pensionem, & multoties Principes eos haberent tamquam familiares, & tamquam Cappellanos; ita & hodie conspiciuntur Episcopi ad similes Ecclesias ordinati, in Curia Romana quærere a Pontifice pensiones, & in familiares Cappellanos Pontificis assumi.

Itaque per hanc Clementis Constitutionem id unum effectum videtur, quod auctoritas ordinandi Episcopos ad similes Ecclesias Episcopis fuerit adempta, & Romano Pontifici reservata.

Cæterum de origine & abusibus horum Episcoporum Titularium latius actum est *Tom. I. part.* 1. *tit.* 15. *cap.* 4. alias in Supplemento *cap.* 3. edit. Paris. 1729. & Coloniensis 1732.

XII. Quod ulterius *Tom. I. part.* 1. *tit.* 13. *cap.* 2. *num.* 4. ex Barbosa, aliisque observatum est, reservationes Episcopatuum circa tempus Clementis V. invaluisse, majusque sensim incrementum sumpsisse, mirum videri non debet.

Scitur enim circa ea tempora invaluisse, quin & a Canonistis receptam esse opinionem, quod ad Romanum Pontificem pertineret libera omnium Beneficiorum, & Dignitatum per totam Ecclesiam Catholicam dispositio; atque hæc opinio etiam ipsos Principes, eorumque Ministros occupasset.

XIII. Quare & videmus, quod & Principes non tantum eam in Pontifice reservandi auctoritatem recognoscerent; sed & subinde apud Pontificem instarent, ut vacantem Ecclesiam suæ Provisioni reservaret; præsertim dum viderent favore Pontificis ad vacantem Ecclesiam promovendam esse personam sibi gratam.

Ita legimus Philippum Pulchrum Regem Galliæ institisse apud Clementem V. ut vacantem Senonensem Ecclesiam suæ dispositioni reservaret, atque mediante hac reservatione, & favente Pontifice, Episcopus Cameracensis ad Ecclesiam Senonensem transferretur.

Litteras Clementis V. ad Philippum Regem exhibet Stephanus Baluzius *tom.* 2. *Vitarum Paparum Avenionensium pag.* 144. ex quibus habetur, quod Rex institerit, ut vacanti Ecclesiæ Senonensi per Pontificem provideretur de persona, *quæ suis desideriis grata foret*, & de qua *fiduciam gereret pleniorem*; atque nominatim institerit, ut Philippum Cameracensem Episcopum ad Metropolitanam Senonensem vacantem transferret. Respondet Pontifex, cum desiderio Regis super hac translatione aliter satis fieri non possit, Provisionem Ecclesiæ Senonensis *hac vice dispositioni nostræ & Sedis Apostolicæ duximus reservandam.*

Litteras, quibus Pontifex Senonensem Ecclesiam suæ dispositioni reservavit, exhibet ibidem Stephanus Baluzius *pag.* 142.

XIV. *Porro in his litteris præmittit Pontifex, quod imminente sibi Ecclesiarum omnium sollicitudine generali; circa illas salutaris providentiæ studium adhibere ipsum conveniat.*

Quibus præmissis subjungit, sibi incumbere, ut de idoneis Pastoribus provideatur vacantibus Ecclesiis; ac descendens nominatim ad vacantem Ecclesiam Senonensem, dicit: „ quod intendens huic Ecclesiæ vacanti *de persona secundum* „ *cor suum idonea, quæ tanto oneri, & honori congruat,* „ *providere, provisionem ipsius Ecclesiæ hac vice dispositioni, &* „ *Ordinationi suæ, & Apostolicæ Sedis, ex certis & magnis* „ *rationibus, & causis, quæ* (ait) *nostrum ad hoc animum mo-* „ *verunt cum Fratribus nostris super hoc deliberatione præhabita* „ *diligenti, de ipsorum Fratrum Consilio, specialiter reservat.*

Ex his nequaquam obscurum est, eam tunc fuisse Pontificum opinionem, quod omnium Ecclesiarum sollicitudo, & provisio quodammodo ad Romanum Pontificem pertineret, ut si expedire videretur, posset ipse de Pastore vacanti Ecclesiæ providere.

Insuper cum & ipsi Principes hanc in Pontifice auctoritatem agnoscerent, & in suis ditionibus admitterent, non mirum si Pontifices, instigantibus Curialibus, omnes sensim Ecclesias Cathedra-

(a) Quatuor primi numeri hujusce capitis excerpti sunt ex Epistola, quam D. Van-Espen die 20. Julii anno 1726. scripsit ad D. . . . Canonicum Cameracensem. Quæ supersunt ex ea Epistola, & omissa sunt, nec spectant argumentum, quod tractatur, nec ullius sunt momenti, respectu Juris Ecclesiastici.

thedrales, & Metropolitanas dispositioni Sedis Apostolicæ reservarint, uti superiori capite notatum est.

XV. Quam parum autem hujusmodi reservationes placuissent sancto Gregorio, cognoscitur ex Epistola ad Presbyteros, Diaconos, & Clerum Mediolanensis Ecclesiæ; significaverat quippe Clerus Mediolanensis sancto Gregorio, omnium eligentium in Constantium Ecclesiæ Mediolanensis Diaconum convenisse consensum, ut vacanti Ecclesiæ Episcopus præficeretur, super qua electione sententiam ipsius Sancti Gregorii expetebat.

Respondit autem Gregorius per hanc Epistolam, dictum Constantium dudum sibi bene cognitum fuisse, *sibique, cum in urbe Regia responsa Sedis Apostolicæ faceret, longo tempore adhæsisse, ac nihil unquam in illo, quod reprehendi passim potuisset, invenisse.*

Verumtamen (ait) quia antiquæ deliberationis meæ intentio est, ad suscipienda Pastoralis curæ onera, pro nullius unquam misceri persona, orationibus prosequor electionem vestram, ut omnipotens Deus, qui futurorum actuum nostrorum semper est præscius, talem vobis Pastorem præbeat, in cujus lingua & moribus exhortationis divinæ pascua valeatis invenire.

Sic metuebat sanctissimus, & illuminatissimus Pontifex se immiscere electioni Episcopi, ut nec de capacitate personæ sibi notæ judicium ferret: quanto minus sibi, ablato aliis jure, eligendi provisionem vendicare, seu reservare voluisset.

XVI. Reservationum & expectativarum abusum reprobavit Concilium Basileense; eas tamen ut erant ante hujus Decretum, retinuerunt Provinciæ Belgicæ, quod mirum videri non debet, si attendatur, quod Philippus Dux Burgundiæ, & Comes Flandriæ omni studio fovebat partes Eugenii IV. contra Concilium Basileense, uti habetur ex Historicis illius temporis.

Atque inter alios Odericus Raynaldus ad annum 1439. *num.* 27. recitat Epistolam Eugenii IV. ad Carolum VII. Regem Galliæ, in qua Eugenius significat Regi Galliæ, *quod rem dignam magna laude peregerit dilectus filius* Dux Burgundiæ, *qui (inquit) per suas patentes litteras præcepit sub gravibus pœnis in suis Dominiis, ne ullis litteris illius sceleratissimæ Conventiculæ (Concilii Basileensis) aliquis obediret, aut ad sua dominia illas auderet deferre.*

Et in litteris ad ipsum Ducem Burgundiæ cum instanter rogat, ut hoc proposito persevereret: *Perge, inquit, ut cœpisti, suscipiens scutum unitatis Ecclesiæ, & defensionis nostræ.*

Cum igitur Decreta Concilii Basileensis hisce in Provinciis non reciperentur; immo nec inferri sinerentur, mirum non est, si Reservationes & Expectativæ hisce in Provinciis cum ordinaria sequela incommodorum, amplius quam in aliis Provinciis sensim invaluerint, uti coram Maximiliano, & Philippo Principibus Belgii exposuit Procurator Regius, una singularim exponens, plurima incommoda, quæ ex his Reservationibus, & Expectativis, aliisque Romanæ Curiæ Provisionibus in Rempublicam, seu Politicam, seu Ecclesiasticam redundarent, quæ & dictos Principes permoverunt, ut publicis Edictis hisce Reservationibus, & Expectativis, aliisque e Curia Romana emanantibus Provisionibus limites posuerint; uti superiori capite *num.* 38. expositum est, & dicetur inferius *tit.* 7. *cap.* 3.

CAPUT III.

Quid circa expectativas, & reservationes actum in Concilio Tridentino?

1 *Conventus delectorum Cardinalium sub Paulo III. censet expectativas abolendas.*
2 *Querelæ Principum Germaniæ adversus reservationes, & expectativas.*
3 *Oratores Galli earum extinctionem postulant in Concilio Tridentino.*
4 *Sententia Bartholomæi De Martyribus dicta in Concilio Tridentino super mandatis* De providendo.
5 *Cardinalis a Lotharingia ea abolenda judicavit.*
6 *Quid de his censuerit Didacus Covarruvias.*
7 *Decretum Concilii Tridentini circa expectativas, & reservationes.*
8 *Expectativæ, aliæque gratiæ* ad vacatura *per Concilium Tridentinum omnino sublatæ.*
9 *Erectio Canonicatus supernumerarii cum jure ad futuram Præbendam vetita.*
10 *Sublatæ reservationes* mentales. *& quales hæ fuerint?*
11 *Prædictæ gratiæ nec Cardinalibus concedi possunt in derogationem juris Ordinariorum.*
12 *Concordata Galliæ Mandata* de providendo *reservant.*
13 *His per Concilium Tridentinum derogatum credunt Galli.*
14 *Quæ restituunt jus commune, hæc facile recipiuntur.*
15 *Concilium Tridentinum Provisiones Apostolicas conservavit, unde hodie reservationibus defertur.*
16 *Expedit tamen, ut potius singulis Episcopis in sua respective Ecclesia competat provisio Beneficiorum, quam soli Romano Pontifici.*

I. INter abusus, quos in Synodo Tridentina reformandos notavit Conventus delectorum Prælatorum sub Paulo III. notatur hic; „ alius abusus est in *expectativis*, & *reservationibus* Beneficiorum, quibus & datur occasio, ut aliena mors „ desideretur, & libenter audiatur. Præcludunt etiam aditum „ supremum dignioribus cum vacant, dant litibus causam. Omnes has putamus tollendas esse.

II. Non solum ante Concilii Tridentini celebrationem, sed etiam in ipso Concilio plures ac gravissimæ extiterunt querelæ adversus Reservationes, & Expectativas.

Inter querelas, quæ ante Concilium Tridentinum factæ sunt, notanda occurrunt Principum Germaniæ gravamina, nomine Nationis Germanicæ circa annum 1510. cum remediis, & advisamentis ad Cæsaream majestatem missa, quorum gravaminum quartum his verbis exprimebatur; *Quod Beneficia & Dignitates majores Cardinalibus, & Protonotariis reserventur.* Quintum contra Expectativas hoc tenore erat conceptum; *Quod Expectativæ gratiæ absque numero concedantur, & multæ interdum ad unum Collatorem, unde surgunt quotidianæ lites; & pecuniæ dilapidantur, tum illæ, quæ pro Bullis gratiarum (quæ nunquam effectum sortientur) expositæ sunt, tum illæ, quæ pro litibus deducendis confirmantur. Inde apud quosdam ortum est proverbium: Quisquis gratiam Expectativam ab urbe extraxerit, centum aut ducentos aureos nummos in cistam simul ad ipsum gratiam reponat, quibus ad prosequendam litem opus habebit:* integra habentur apud Goldallum tom. 2. Constitut. Imperial. *pag.* 119.

III. Quemadmodum Principes Germaniæ notarunt, Expectativas, similesque Curiæ Romanæ Provisiones, multifarias, & dispendiosas parere lites; similiter & Oratores Regis Galliæ monuerunt, nullum aptius esse remedium minuendis litigiis inter Ecclesiasticos; quam si *Præventiones*, & similes Provisiones e medio tollerentur. Inter articulos, quos Patribus Tridentinis obtulerunt, 21. erat his verbis expressus: „ Mandata de *providendo*, expectativæ, regressus, fiduciariæ resignationes, & „ commendæ revocentur, & omnino arceantur ab Ecclesia, „ veluti Decretis contraria.

In reflexionibus suis ad articulos Reformationis per Legatos Sedis Apostolicæ sub Pio IV. in Concilio Tridentino propositos, & quorum unus erat de minuendis litigiis inter Ecclesiasticos, dixerunt, *se existimare, nullam aliam esse rationem, aut viam præscindendarum hujusmodi litium, quam si tollantur omnino Præventiones, & alii illegitimi modi acquirendi Beneficia, qui nuper in Christi Ecclesiam magno malo irrepserunt; uti refertur in libello, cui titulus:* Memoires sur le Concile de Trente, *Editionis* 1654. *pag.* 574.

IV. Cardinalis Pallavicinus *lib* 23. *hist. Concilii Trident. c.* 7. *n.* 7. refert, quod nominatissimus ille Bracarensium Archipræsul Bartholomæus De Martyribus recenter Roma redux, multa de propensione Pontificis ad reformationem dixerit, atque illustri præconio in cælum extulerit integritatem probitatemque Caroli Cardinalis Borromæi; adeo ut dixerit, *Obstacula salutari emendationi non a Pontifice, nec ab ejus sororis filio* (Carolo Borromeo) *sed a nobis injici*, & adjecisse: hinc sibi animum accessisse, quo majori studio ac fervore suam impenderet operam ad ea cogitanda, & in Concilio exponenda, quæ tantum opus promoverent. Deinde notat Pallavicinus: „ Id quod in dicenda sententia maxime notabile auditum est, acris reprehensio „ fuit, qua invectus est in *mandata providendi in forma pauperum*, sicuti dicebantur. In proventibus Ecclesiasticis di„ stribuendis spectandam esse doctrinam, & virtutem, non pau„ pertatem, cum oporteat consulere muneribus, non homini„ bus: egentibus subveniendum esse per eleemosynas, non per „ Sacerdotia.

V. Similiter Cardinalis Lotharingiæ Roma quoque cum Bartholomæo redux, in eadem Congregatione sententiam suam circa capita reformationis exponens, „ improbavit etiam *mandata* „ *providendi*; narravitque, mentem esse Pontificis, ut ea tol„ lerentur ". Pallavicinus loco citato *num.* 11.

VI. Deinde *num.* 12. ait: „ In hanc sententiam ivit Didacus Covarruvias Episcopus Civitatensis; monuit, hujusmodi „ mandatorum usum fuisse inductum, cum Episcopi cuncta Sa„ cerdotia distribuebant, nec tam multa reservabantur, ex qui„ bus nunc Romanus Pontifex abunde habet, ut per seipsum „ ea conferat.

VII. Hisce aliisque rationibus permoti Patres Decretum hoc evulgarunt *Sess.* 24. *cap.* 19. *de Reformat.* „ Decernit sancta Sy„ nodus, Mandata *de providendo*, & gratias, quæ *Expectativæ* „ dicuntur, nemini amplius, etiam Collegiis, Universitatibus „ Senatibus, & aliis singularibus personis etiam sub nomine „ indulti, aut ad certam summam, vel alio quovis colore con„ cedi, nec hactenus concessis cuiquam uti licere. Sed nec re„ servationes mentales, nec aliæ quæcumque gratiæ *ad vacatura*, nec indulta ad alienas Ecclesias, vel Monasteria ali„ cui, etiam ex sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, conce„ dantur, & hactenus concessa, abrogata esse censeantur.

VIII. Hoc Decreto omnia tolli Mandata *de providendo*, expectativas, & gratias qualcumque *ad vacatura*, quæ olim a Pontifice impetrari solebant, de Beneficiis ad collationem, vel provisionem Episcoporum, Capitulorum, aut singularium personarum spectantibus, evidens est, & notat Gonzales ad regulam 8. Cancellariæ §. 2. *proœmiali n.* 57. qui deinde subjungit: „ Ideoque cum jam redierint illa felicia tempora Decretorum, „ quando nullæ erant expectativæ, multo minus moderni Epi„ scopi querelam formare valebunt, de expectativarum obstacu„ lis. Et plura, ac plura jura, quæ sunt sub titulis De rescri„ ptis, De præbendis, & De concessione præbendæ, tam in „ Decretalibus, quam in Sexto, & Clementinis, ac Extrava„ gantibus, una cum eorum glossis, & tractatibus de expectati„ vis per Doctores compositis, jam hodie evanuerunt, & ab „ aula recesserunt.

Monet quoque *num* 63. Expectativas per Concilium Tridentinum esse omnino sublatas, etsi illæ factæ sint de consensu Ordinariorum, & ita declarasse S. Congregationem.

IX. Declaratum quoque fuisse, hodie non posse erigi *Canonicatum supernumerarium ad futuram præbendam*: quia hæc erectio species esset *Expectativæ*, Neque id ipsis etiam Capitulis

nulis licere, eadem Congregatio declaravit. Gonzales ibidem *num.* 67.

X. Sustulit insuper Concilium reservationes *mentales*. „ Erat „ autem reservatio *mentalis* (ait Gonzales *num.* 67.) quando „ Papa reservabat Beneficium, vel in specie, vel in genere per „ Bullam, vel per Breve, ut personæ gratæ provideret, quam „ non exprimebat, se *in mente* retinebat, & sic in nullius per„ sonæ expressæ favorem facta fuerat reservatio. Tunc enim „ dicebatur mentalis, quasi in mente retenta, quoad provisio„ nem personæ. Deinde quando vacabat Beneficium, mandabat „ fieri provisionem alicui sub data reservationis, vel antea, vel „ post, ut sibi placebat.

XI. Adhæc, ut libera ac intacta maneret Episcopo, aliisque inferioribus Collatoribus Beneficiorum, ad eorum respective provisionem spectantium collatio, constitutum etiam fuit per Concilium, ne hujusmodi gratiæ, aut reservationes mentales, aut indulta ad alienas Ecclesias, vel Monasteria alicui etiam ex S. R. E. Cardinalibus concedantur. Quod & ad amussim observari videmus, ait Gonzales *num.* 76. observatque, quod si quæ indulta a Pontificibus concedantur Cardinalibus, ea concedi: quoad Beneficia alias ad provisionem Sedis Apostolicæ spectantia; adeoque sine Ordinariorum læsione.

XII. In Concordatis Galliæ inter Leonem X. & Franciscum I. extat titulus *De Mandatis Apostolicis*, quo statuitur, & ordinatur, quod quilibet Romanus Pontifex litteras in forma *Mandati* dare possit; nimirum, unum Collatorem habentem collationem *decem* Beneficiorum, *in uno*; habentem autem collationem *quinquaginta* Beneficiorum, & ultra, in *duobus* Beneficiis duntaxat gravare possit: ita tamen quod in eadem Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata unum Collatorem pro tempore in duabus Præbendis non gravet.

Ut autem litibus obvietur, quæ occasione litterarum mandatorum hujusmodi oriri possent, præscriptum est, hæc mandata dari sub *forma* ad calcem Concordatorum subjecta.

XIII. Quamvis in Gallia Concilium Tridentinum non fuerit, quoad omnes Reformationis articulos receptum, hoc tamen Decretum abolitionis expectativarum ambabus ulnis amplexi sunt; crediderunque post hoc Decretum, hunc titulum Concordatorum *De Mandatis Apostolicis* cessare; uti monet Pinsonius *De Beneficiis* ad verbum *Institutione* §. 6. *num.* 12. & 13. qui dein *num.* 14. infert: „ Nunc itaque, & ex præmissis concludendum „ est, in *solis* Academiarum Graduatis, Curiæ Parisiensis in vim „ Indultorum Nominatis, & Candidatis, mandatorum, sive „ litterarum *Expectativarum* usum ad vacatura Beneficia, no„ bis superesse.

De non usu Concordatorum, quoad articulum *De Mandatis Apostolicis* testatur quoque Claudius Fleury in *Instit. Juris Canonici lib.* 2. *cap.* 15.

☞ XIV. In Gallia, uti & in Belgicis Provinciis, facile recipiuntur Decreta Concilii Tridentini, vel etiam Pontificia, quibus jus commune, & Ordinariorum de providendo Beneficiis auctoritas contra reservationes, aliasque Provisiones Curiæ Romanæ restituitur, aut integra conservatur.

Unde notat Molinæus ad Regulam *de infirmis Resignantibus num.* 260 *quod Papa non possit contravenire formæ in Concordatis præscriptæ, in quantum derogaret* amplius *juri communi, aut Ordinariorum, sed si apponeret clausulas, quibus* magis rediretur *ad jus commune, hæc valerent, & reciperentur*.

Eodem fundamento plures fuisse receptas in Belgio, & in Gallia Regulas Cancellariæ, earumque clausulas, in quantum juri Ordinariorum favere posse videntur, in decursu hujus operis annotatur.

XV. Ut suus in Decretis sibi constet Concilium Tridentinum, id observare necesse est. Sicuti mens ejus fuit integrum illibatumque servare Ordinariorum jus in conferendis Beneficiis, ita nec Pontificis jus de certis Beneficiis providendi jam jure Decretalium, vel Extravagantium, vel Regularum Cancellariæ stabilitum, & receptum, tollere aut infringere voluit. Unde licet mandata *de providendo*, atque hujusmodi gratiæ, quibus juri Ordinariorum hactenus stabilito, obstaculum fiebat, sint sublata, salvæ nihilominus manserunt reservationes illæ, quibus certorum Beneficiorum provisio ad Sedem Apostolicam jam tum devoluta, & ei addicta erat: eæque etiamnum hodie in plerisque Ecclesiis sunt in usu, sub certis tamen limitationibus, & conditionibus, juxta particulares Ecclesiarum leges, & consuetudines, vel concordata, quemadmodum de singulis agendo notabitur.

Cum enim spectet duntaxat ad disciplinam, ad quem Beneficiorum provisio pertineat, nihil justius, nihil ad pacem Ecclesiæ conservandam opportunius, quam ut consuetudines, & leges jam stabilitæ serventur, modo id præcipue curetur, ut Beneficiorum provisio ad ædificationem Ecclesiæ, & sine personarum acceptione fiat.

☞ XV. Quantumvis Beneficiorum Provisio ad solam externam Ecclesiæ disciplinam, mutationi obnoxiam, spectare dicatur, nihilominus illud indubitatum manet, quod singulis Episcopis pro Ecclesiarum suarum regimine, jure quodammodo proprio competat electio Ministrorum, præsertim eorum, quibus cura animarum incumbit.

Illud præterea sat constat, per decem circiter sæcula non legi Romanos Pontifices electionem, aut Ordinationem Clericorum, seu Ministrorum Ecclesiæ extra suam Diœcesim Romanam sibi attraxisse: ut propterea, nec per illa tempora quidquam de Reservationibus, aut Expectativis, aliisque similibus Provisionibus Apostolicis legatur.

Neque & illud negari potest, exactiorem & certiorem notitiam de capacitate ac moribus Ordinandorum, & ad ministeria Ecclesiastica assumendorum habere posse singulos Episcopos, & Ordinarios in suis respective Diœcesibus, quam Romanum Pontificem de promovendis per dissitas Provincias.

Idipsum sat evidenter fatetur Curia Romana, dum ex solito stylo Provisio Beneficii expediri non consuevit in forma *gratiosa*, nisi promovendus munitus sit testimonio sui Ordinarii; alias Provisio expediri solet in forma *dignam*, sive *commissoria*, ut Provisio fiat in partibus auctoritate Apostolica, modo prævie constiterit de capacitate providendi, uti exponemus infra *tit.* 25. *cap.* 1.

CAPUT IV.

De Reservatione Beneficiorum vacantium apud Sedem Apostolicam.

1 *Reservatio alia clausa in Corpore Juris; alia extra Corpus Juris.*
2 *Famosior illius species.*
3 *Refertur Decretum hujus Reservationis.*
4 *Quomodo sensim invaluerit jus Præventionis, & Reservationis.*
5 *Clemens III. non est Auctor* cap. 2. de Præb. in 6. *sed Clemens IV.*
6 *Clemens IV. primus est, qui statuerit plenariam Beneficiorum omnium dispositionem ad Papam pertinere.*
7 *Quod quidem jus sibi confirmarunt, & arrogarunt ejus successores.*
8 *Cur Reservatio Beneficiorum Papæ indulta?*
9 *Declaratio Bonifacii VIII. quoad hanc Reservationem.*
10 *Hodie restringitur ad vacationem per obitum.*
11 *De Beneficiis vacantibus apud S. Sedem, debet Papa intra mensem providere.*
12 *Mense elapso providet Ordinarius.*
13 *Currit hic mensis a die vacationis, etiam ignoratæ.*
14 *In aliis Provisionibus tempus Pontifici non est præfixum.*
15 *Vacante Sede Apostolica, possunt Ordinarii Ecclesias Parochiales in Curia Romana vacantes conferre.*
16 *Pontifices salutem animarum Reservationibus anteponendam judicant.*
17 *An collatio Ordinarii* valida *sit facta nondum mense elapso?*
18 *Hæc Reservatio minus cæteris odiosa, & quare?*
19 *Huic Reservationi non censetur per generalem clausulam derogatum.*
20 *Cur Reservationes Beneficiorum in Curia Romana vacantium non ita sint odiosæ?*
21 *Interdum huic Reservationi in favorem Regis Galliæ renuntiat Pontifex.*
22 *Non comprehendit Beneficia Juris Patronatus* laici.

I. FAMOSA est reservationis divisio in eam, quæ dicitur *clausa in Corpore Juris*, & in eam, quæ dicitur *extra Corpus Juris*.

II. Prima, & famosior reservatio *clausa in Corpore Juris*, omnium consensu habetur illa, de qua in *cap.* 2. *De Præbendis in* 6. immo credunt nonnulli hanc solam dici posse reservationem *clausam in Corpore Juris*, quemadmodum post alios citatos notat Chokier *in Comment. ad Reg.* 1. *Cancell. num.* 23. atque teste Gomesio ad Regulam *De Triennali quæst.* 31. dicit antiquus Glossator Regularum Cancellariæ. „ Quod licet „ per 23. annos legendo, & practicando revolverit Jus Cano„ nicum, nihilominus non repererit nisi unicam reservationem „ *in Corpore Juris clausam*, quæ est illa, de qua in dicto „ *cap.* 2.

III. In citato *cap.* 2. Clemens IV. secutus, ut ait, *antiquam consuetudinem* „ auctoritate Apostolica statuit, ut Ecclesia, digni„ tates, personatus, & Beneficia, quæ apud Sedem ipsam „ (Apostolicam) deinceps vacare contigerit, aliquis præ„ ter Romanum Pontificem, quacumque super hoc sit au„ ctoritate munitus; sive jure ordinariæ potestatis ipsorum ele„ ctio, provisio, seu collatio ad eum pertineat, sive litteras „ super aliorum provisione generales, vel etiam speciales sub „ quacumque forma verborum receperint (nisi ei sit super con„ ferendis eisdem in Curia Romana vacantibus specialis, & ex„ pressa ab ipso Pontifice summo auctoritas attributa) con„ ferre alicui, seu aliquibus non præsumat.

☞ IV. Notat Molinæus ad Regulam Cancellariæ *de infirmis* „ *Resignantibus num.* 170. „ quod Præventiones primum usurpa„ tæ sint de vacantibus in *Curia Romana*, non jure Reservatio„ nis, sed *Præventionis*, & hoc plausibiliter ab Ordinariis tole„ ratum ad vitandam *diuturnam vacationem Ecclesiis damnosam*, „ & eo quod vacatio in loco remoto non poterat nisi tarde ad „ notitiam Ordinariorum pervenire. Tum initio Pontifices Ro„ mani non solebant personis, sed Ecclesiis providere, nulla per„ sonarum acceptione habita.

Postquam autem (pergit hic Auctor) attentarunt etiam vacantia in partibus jure Præventionis conferre, tum cœperunt vacantia in Curia sibi jure Reservationis præsumere.

Ostendit & ibidem, hanc reservationem ante Clementem III. (a) *non fuisse notam, quantumvis Pontifex in suo Statuto relato*

in

(a) Mendum est Molinæi, & auctoris novorum collectorum Cleri Gallicani; hic etiam *tom. X. part.* 7. *col.* 272. Decretalem *de Præbendis, & Dignitatibus* tribuit Clementi III. cum ad Clementem IV. ejus auctorem referri debeat, uti inferius a D. Van-Espen erudite demonstratur.

in cap. 2. de Præbend. in 6. *pro colore novi sui statuti antiquam consuetudinem prætexerit*.

Quin & eodem loco probat, nequidem Cælestino III. Clementis successori, hanc reservationem notam fuisse: neque ante evulgatum per Bonifacium VIII. sextum Decretalium, Statutum Clementis de hac reservatione receptum fuisse. Pluribus ipsum prosequitur Molinæus, & in notis ad *cap. 2. de Præb. in 6.*

V. Apparet admodum verisimile, Auctorem dicti *Capituli 2.* non fuisse Clementem III. sed Clementem IV. qui sedit circa annum 1265. ad marginem enim *Capituli 1. de Præbend. in 6.* quod inscribitur Clementi III. notatur: *In vetustioribus codicibus constanter legitur Clemens IV.* & in Editione Antonii Contii anni 1570. hoc Capitulum hanc habet inscriptionem: Clemens III. *alias* IV., similiter & in corpore glossato editionis anni 1572. ac dein in omnibus editionibus Decretalium subjicitur Capitulum 2. cum hac inscriptione *idem*: ut admodum verisimile sit, similiter & hoc Capitulum 2. non Clementi III. sed IV. esse adscribendum: quod & innuere videtur Gregorius X. in *cap. 3. eodem in 6.* ubi hanc Constitutionem adscribit suo *Prædecessori*, quod potius ad immediatum præcedentem, qui erat Clemens IV. quam ad Clementem III. qui centum circiter annis Gregorium præcesserat, referendum apparet.

Itaque mirum non videbitur, quod hujus reservationis nulla fiat mentio in Decretalibus Gregorii IX.

VI. Neque etiam mirum videbitur, hanc reservationem primum ab hoc Clemente IV. inductam, si attendatur, quod hic inveniatur primus inter Romanos Pontifices, qui per suam Decretalem declaravit, *quod Ecclesiarum, Personatuum, Dignitatum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio ad Romanum Pontificem noscatur pertinere, quodque non solum ipsa cum vacant, possit de jure conferre, verum etiam jus in ipsis tribuere vacaturis*.

VII. Idem ius postmodum sequentes Pontifices sibi asseruerunt; atque inter alios Bonifacius VIII. asserere non dubitavit, quod de jure communi omnes Ecclesiæ per orbem diffusæ ad Romanam Ecclesiam pertineant, *cap. Si Papa 10. de Privilegiis in 6.*

Clemens V. idem jus etiam in Beneficiis ad collationem Ordinariorum spectantibus tamquam indubitatum Sedi Apostolicæ vindicat *in Clementina primo Ut lite pendente*: postquam enim declarasset Beneficium extra Curiam vacans ad Provisionem Ordinarii spectare, addit hanc clausulam: *Salva tamen in præmissis omnibus Romani Pontificis potestate, ad quem Ecclesiarum, Personatuum, Dignitatum, aliorumque Beneficiorum Ecclesiasticorum, plena & libera dispositio, ex suæ potestatis plenitudine noscitur, pertinere*.

Posito autem hoc principio, & in Scholis a plerisque Canonistis, præsertim post evulgatum sextum librum Decretalium, & librum Clementinarum, probato, nemini mirum videri debet, & jus Præventionis subsequentes sibi vindicasse Romanos Pontifices, ac tandem omnium pene Beneficiorum, ac Dignitatum Provisionem Sedi Apostolicæ reservasse. ☜

VIII. Rationem factæ præventionis, & reservationis credit fuisse Glossographus ad *cap. Statutum, De Præbendis in 6.* ne Papa per Ordinarios præveniretur. " Habebant (ait) Episcopi
" ante Constitutionem Clementis procuratores in Curia, qui
" statim cum vacabant Beneficia, conferebant illa: & sic præ-
" veniebant Papam: Unde motus Clemens promulgavit Consti-
" tutionem.

IX. Declaravit autem Bonifacius VIII in *cap. 34. De Præb. in 6.* Decretum Clementis IV. " locum habere in Beneficiis,
" quæ Legati aut Nuntii Sedis Apostolicæ, vel quivis alii ad
" Romanam Curiam venientes, vel etiam recedentes ab illa ha-
" bere noscuntur, si eos in locis vicinis ipsi Curiæ *mori* con-
" tingat: quemadmodum si in loco, ubi eadem Curia residet,
" morentur.

Item, si aliquis Curialis peregrinationis, aut infirmitatis, aut recreationis, seu quavis alia causa ad locum Curiæ vicinum *in hujusmodi loco* vicino *decedat: dummodo ibi (etiamsi erat ad ipsam Curiam reversurus) domicilium seu domus propria non existat*.

Deinde subiungit: *Loca vero intelligantur* vicina *eidem Curiæ in præmissis, quæ remota ultra duas dietas legales (quas hoc casu sic specialiter volumus computari) a loco, ubi moratur ipsa Curia, non existunt*.

X. Quamvis variis modis contingere possit, ut Beneficia vacent in *Curia*; puta renuntiatione, privatione, aliisque similibus titulis, quos latius refert Garzias *De Benef. part. 5. cap. 1. §. 2.* nihilominus, quia Bonifacius VIII in citato *Capitulo 34.* exponens Decretum Clementis IV. tantum loquitur de vacatione per *obitum*, receptum est, signanter in Gallia, quod sola vacatio contingens in Curia per *obitum*, censeatur vacatio ad mentem Clementis IV., & consequenter sola Beneficia vacantia per *obitum* in Curia, seu loco vicino Curiæ, habeantur pro reservatis reservatione *clausa in Corpore Juris*; uti post Pinsonium *De Beneficiis* ad verbum *Canonica §. 9. num. 5.* monet Petrus Castellus in Praxi Curiæ Romanæ *pagin. 186. edit. 1693.*

XI. De his autem Beneficiis *apud Sedem Apostolicam*, vel in *Curia* vacantibus, debet Pontifex intra *mensem* a die vacationis providere, alioquin dicto tempore elapso, collatio ad Ordinarium revertitur; ut nimirum per *seipsos*, aut ipsis in remotis agentibus, per suos Vicarios generales, quibus id canonice fuerit commissum, conferre valeant, *cap. 3. De Præbendis in 6.*

XII. Si enim intra mensem Sedes Apostolica non contulerit, cessat reservatio; adeoque obstaculum collationi Ordinarii injectum censetur sublatum. Hoc igitur casu proprie non fit devolutio a Pontifice ad Ordinarium, quæ a Superiore ad inferiorem fieri nequit; sed jus Ordinarii tantummodo relaxatur, seu impedimentum injectum tollitur.

XIII. Vult autem Glossa ad dictum *cap. 3.* verbo *Numerandum*, mensem hunc currere a die *vacationis*, non a die *scientiæ*; quam sententiam sequitur Antonius Faber ad Codicem *L. 1. tit. 2. Def. 35.* & probat Chokier loco citato *num. 3.*

Ratio assignatur a Glossographo, quia *istud non statuitur in odium negligentiæ Papæ, quia tunc non curret mensis iste nisi a die notitiæ, sed statuitur istud tempus in favorem Ecclesiarum, ne diu maneant sine Prælato: ideo currit iste mensis a die vacationis ut dictum est; secus in aliis temporibus relictis cæteris Prælatis in odium negligentiæ eorum*.

XIV. Termini hujus præfixio locum non habet in aliis reservationibus, aut in Beneficiis jure devoluto ad Pontificem spectantibus. In horum enim provisione nullum reperitur tempus Pontifici præfixum, intra quod conferre debeat, aut quo elapso, reservatio, multo minus devolutio cesset; uti notat Garzias.

XV. Ulterius declaratur in *cap. 4. de Præbendis in 6.* quod si, Sede Apostolica vacante, Ecclesias Parochiales vacare contingeret, Ordinarii possint libere ad earum collationem procedere; similiter si, vivente Pontifice, vacaverint, sed ante obitum de iis non providerit. Ratio assignatur; *Ne ipsarum vacatio diuturna periculum valeat animabus afferre*.

XVI. Hinc ostenditur, Pontifices ita Beneficia reservasse, ut nequaquam per eam saluti animarum aliquod dispendium, aut dispendii periculum generari velint: ipsamque animarum salutem omni reservationi anteponendam judicaverint.

XVII. Quamvis mense non elapso collationi ipsius Ordinarii vinculum aliquod, vigore hujus reservationis, sit injectum, credunt tamen non pauci, collationem Ordinarii factam ante mensem elapsum eatenus validam, ut si Pontifex intra mensem non contulerit, confirmetur, sed potius non irritetur; exemplo collationis factæ ab Ordinario, spreto Patrono; quæ, Patrono non opponente, & intra tempus non præsentante, valida manet: uti infra titulo *De Jure Patronatus* dicetur. Vide Pinsonium loco citato *num. 17. & 18.*

☞ Canonistæ Galli melioris notæ nunquam dubitarunt collationem Ordinarii de Beneficio vacante in Curia Romana validam esse, tametsi a vacatione, mensis needum esset elapsus: idipsum resolvit Molinæus ad Regulam *de infirmis num. 175. non enim (inquit) prævenit, sed jure Ordinario, & Primitivo utitur; semper enim remanet verus, & naturalis Collator habitu, utcumque Beneficium sit pro hac vice reservatum in Curia; immo etiam est Collator actu, si Papa non vult uti, vel non utatur dicta reservatione, quæ etiam odiosa est, & de facili etiam cum extensione (quæ hoc casu favorabilis est) fit recursus ad jus commune*.

Observat præterea Molinæus *num. 178.* quod si Papa contulerit incapaci, aut nulliter *intra mensem*, possit Ordinarius *pleno* jure conferre; quam Molinæi sententiam laudat, & probat Louetius ad dictum numerum Molinæi.

XVIII. Adhæc, omnes quidem reservationes passim a Canonistis dicuntur *odiosæ*: & eatenus juxta Regulam Juris, *odia restringenda, favores ampliandi*, etiam in dubio restringendæ, ob præjudicium, quod inferunt collationibus Ordinariorum: hanc tamen notant unanimi consensu, hanc *reservationem* esse fortiorem (*a*), vehementiorem, & amplioris prærogativæ, omnibus aliis reservationibus; ut post alios loquitur Gonzales ad regulam 8. Cancell. *Glossa 12. num. 35.* idque *in reverentiam loci ubi Sedes Apostolica residet*, ait Castellus in citata Praxi Curiæ Romanæ *pag. 186.*

Unde & in Concilio Basileensi, quin & in Concordato inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Galliæ, sublatis aliis reservationibus, hæc una salva mansit.

XIX. Inde etiam concludit ibidem Gonzales, quod nisi de illa fiat *specialis, & individua* mentio, non censetur comprehensa in quacumque dispositione Papæ, vel narrativa. Quod adeo procedit (ait *num. 36.*) ut neque per clausulam *motus proprii*, in facultate conferendi quæcumque Beneficia reservata contentam, veniant Beneficia vacantia *apud Sedem*; Immo nec Cardinales vigore suorum Indultorum conferre possunt Beneficia vacantia in Curia; Gonzales ibidem *num. 37.*

☞ XX. Observatum est superius *numero 18.* reservationem Beneficiorum vacantium in Curia, præ cæteris a Canonistis reputari minus odiosam, id in eo videtur fundatum, quia hæc reservatio eum habere prætextum videretur, quod per eam Pontifices de his Beneficiis in Curia vacantibus citius possent vacantibus Ecclesiis providere: quemadmodum eo titulo primum horum Beneficiorum Provisionem sibi attribuisse Pontifices supra ex Molinæo notatum est. ☜

XXI. Monet Castellus in citata Praxi Curiæ Romanæ *pag. 190.* quod si quis oriundus e Gallia resideat in Curia Romana pro servitio Regis, Papa soleat ei dare speciale *Breve*, quod dicitur, *De non vacando in Curia*, quod ita vocatur, quia vigore hujus *Brevis* fit, ut per obitum illius, *Beneficia* non censeantur *vacare in Curia*, scilicet cum effectu reservationis, cui per *Breve* ipse Papa pro hac vice renuntiat; permittitque Regi nominationem eo modo, ac si nulla reservatio intervenisset: soleteque hujusmodi Breve per Oratorem Regium nomine Regis a Pontifice peti; uti patet ex formula ipsius Brevis, quæ ibidem *pagina 191.* a Castello integra refertur.

XXII. Re-

(*a*) Id est, reservationem collationis Beneficii vacantis in Curia Romana.

XII. Reservatio hæc quantumvis aliis reservationibus fortior sit, & amplioris prærogativæ, habet tamen cum aliis reservationibus id commune, quod ad Beneficia Juris patronatus *laici* non extendatur; quod non tantum in Gallia, sed & apud Hispanos servari, notat Pinsonius loco supra indicato *num.* 8. & latius deducit Carolus Fevretius tractatu *De Abusu lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 13. (*a*).

CAPUT V.

De Reservationibus contentis in Extravagantibus *Execrabilis*, & *Ad regimen*, & duabus primis Regulis Cancellariæ.

1 *Reservationes contentæ in Extravagantibus a nonnullis creduntur* clausæ in Corpore Juris.
2 *Discutiuntur tituli, qui in earum defensionem afferri solent.*
3 *Constat hodie* extra Corpus Juris *eas versari.*
4 *Hæ Reservationes tantum fuere* temporales.
5 *Quandonam transierint in Regulas Cancellariæ, incertum.*
6 *Reservationes hæ saltem sub finem sæculi* XV. *erant in Regulis Cancellariæ.*
7 *Reservationes hæ successu temporis multum auctæ fuere.*
8 *Refertur prima Regula Cancellariæ uti hodie exprimitur.*
9 *Referuntur Reservationes Extravagantis* Ad regimen.
10 *Additio prima ad hanc regulam facta a Sixto V.*
11 *Additio secunda Clementis VIII. & quare?*
12 *Hæc additio non est in usu in Belgio.*
13 *Reservatio Extravagantis* Execrabilis *ab usu recessit.*
14 *Proponitur textus secundæ Regulæ Cancellariæ.*
15 *In quibus aucta, vel mutata?*
16 *Hæc Regula hodie in multis Regnis non obtinet.*
17 *Notabilis Reservatio huic Regulæ adjici solita, primum inducta per Pium V.*
18 *In Gallia, Germania, & Belgio locum non habet.*
19 *Probatur quibusdam exemplis quoad Belgium.*
20 *In Patria Obedientiæ usus Reservationum quomodo retineatur?*
21 *Reservationes in Patria Obedientiæ Regno Galliæ incorporata, restrictæ ad Reservationem* Mensium, & Alternativæ.
22 *Declaratio Henrici II. Galliarum Regis quod Concordatum, & Regulas Cancellariæ quem locum habeat in Britania?*
23 *Eadem restrictæ per usum in Belgio invaluisse videtur.*

I. PRæter generalem reservationem Beneficiorum vacantium *apud Sedem Apostolicam*, quæ vulgo dicitur reservatio *clausa in Corpore Juris*, de qua actum est capite præcedenti, sunt insuper reservationes Joannis XXII. & Benedicti XII. quæ a nonnullis quoque inter reservationes *clausa in Corporis Juris* annumeratæ fuere, eo quod extent in *Extravagantibus*, *Execrabilis*, & *Ad Regimen*, *de Præbendis* inter Communes, quæ Corpori Juris Canonici solent annecti, & partem constituere.

☞ II. Ut reservationes illæ generales, per quas pro majore parte Provisio Beneficiorum, Episcopis, aliisque Collatoribus Ordinariis, necnon Patronis Ecclesiasticis, & Electoribus jus eligendi, & præsentandi, ac providendi adimitur, & ad Romanum Pontificem transfertur, minus odiosæ apparerent, & facilius reciperentur, variis titulis, quasi Ecclesiæ necessarias, & utiles, eas justificare studuerunt Pontifices.

Et quidem inter alia, in sua Extravagante *Ad regimen* Benedictus XII. non obscure innuit, se has reservationes facere, ut de idoneis, & aptioribus personis provideretur Ecclesiis vacantibus, dicens: *quod in desideriis gereret, quod per suæ diligentiæ studium, ad quarumlibet Ecclesiarum, & Monasteriorum regimina, & alia Beneficia Ecclesiastica, juxta* divinum beneplacitum, *& suæ intentionis effectum, viri assumantur idonei, qui præsint, & prosint committendis eis Ecclesiis, Monasteriis, & Beneficiis prælibatis.*

Sed quis porro nesciat, merita & qualitates promovendorum ad Beneficia & Dignitates vacantium Ecclesiarum multo facilius ipsis Episcopis, quam Romano Pontifici esse perspecta?

Alter in justificationem harum reservationum titulus passim allegatur, quod per Beneficiorum provisionem Pontifex intendat *pauperibus* Clericis providere.

Verum merito dubitatur, num hic titulus ad justificandas has reservationes præ anteriori sit magis idoneus.

Cum enim Beneficia, & Bona Ecclesiastica cujusque particularis Ecclesiæ, tum ex intentione Fundatorum, tum Canonum præscripto sint instituta, & relicta, ut ministris, necnon pauperibus singularum illarum respective Ecclesiarum provideatur, quid justius aut rationabilius, quam ut Episcopis, & Ordinariis Collatoribus per Fundatores, aut sanctos Canones designatis, horum distributio, & dispensatio integra conservetur: utpote quibus propius, & Clericorum paupertas, & merita innotescunt, quidque singulis hic & nunc conveniat ex bonis Ecclesiæ vel Beneficii distribui.

Accedit quod ob expensas & sumptus in Curia Romana faciendos pauperibus Clericis vix ad Beneficia notanter simplicia pateat accessus, ut & ob id Beneficia simplicia in quibusdam Ecclesiis, & Provinciis a reservatione mensium manserint exempta, uti infra *cap.* 6. alias in anterior. edit. *cap.* 5. notabitur.

Unde non mirum, Episcoporum, aliorumque Prælatorum, quin & Principum contra has reservationes motas querelas non cessasse; immo toties quoties occasio se obtulit, earum abolitionem, & reformationem postulatam esse, & etiamnum ab omnibus ut odiosas reputari; eoque titulo ex communi omnium Doctorum sententia restringendas dici, tamquam antiquis Canonibus contrariis; uti in decursu hujus tituli sæpius observavimus. ☞

III. Has reservationes, quarum sunt auctores Joannes XXII. & Benedictus XII. esse extra Corpus juris communis est opinio, & hodie recepta. Nam licet *Extravagantes* tam Joannis XXII. quam Communes soleant Corpori Juris adjungi, atque cum Decreto Gratiani, & Decretalibus Gregorii IX. & Bonif. VIII. unum volumen seu Corpus hodie conficere; tamen clausæ in Corpore Juris non reputantur, sed extra Decretum, & Decretales *vagari*, propterea *Extravagantes* appellatæ.

IV. Adhæc, uti communiter observant Canonistæ, non possunt hæ reservationes haberi pro *clausis in Corpore Juris*; quia tantum ex mente Auctorum temporales fuere. Dicit enim Benedictus XII. Ordinationi, dispositionis, & provisioni nostræ reservamus, *donec miserationis Divinæ clementia nos universalis Ecclesiæ regimini præsidere contingerit*. Ex quibus manifestum est, reservationem nonnisi vita sua durante Pontificem durare voluisse.

V. Quando vero hæ reservationes quasi perpetuæ factæ sint per relationem in Regulas Cancellariæ, quæ per omnes Pontifices altero assumptionis die de novo publicari, & renovari solent, incertum est.

Dicit quidem Gomesius in proœmio ad Regulas Cancellariæ *quæst.* 1. Regulas Cancellariæ a Joanne XXII. initium & originem habuisse; at una notat *quæst.* 2. *quod hæ Regulæ ab initio introductæ fuerint, ut Officiales Cancellariæ per eas in litteris expediendis instituerentur, ut patet (ait) ex Regulis Joannis XXII. & Benedicti, & aliorum. Et licet a tempore Nicolai V. aliquid plus ad eas circa judicia additum fuit, illud tamen respicit* actum *in Curia gerendum.*

Apparet ergo primitus, etiam usque ad tempora Nicolai V. qui sedit sub medium sæculi XV. Regulas Cancellariæ unice pene respexisse formam expediendi litteras, & judicia in Cancellaria reddenda; non autem reservationes Beneficiorum, similesque materias extra Cancellariam se extendentes.

VI. Quidquid sit, constat, reservationes contentas in citatis Constitutionibus, seu Extravagantibus, Regulis Cancellariæ tempore Innocentii VIII. (qui sedit circa finem sæculi XV.) fuisse insertas; uti evidens est ex hujus Pontificis Regulis, ad quas antiquus Glossator Alphonsus Soto Hispanus sua Glossemata scripsit, quæque ulterioribus annotationibus illustravit Joannes Chokier Ecclesiæ Cathedralis Leodiensis Canonicus.

VII. Ulterius & hoc constat, reservationes has per subsequentes Pontifices in promulgatione Regularum Cancellariæ, quam altero suæ assumptionis die facere consueverunt, in multis auctas fuisse.

VIII. Regula prima hodie hoc tenore exprimi solet: In primis fecit easdem Reservationes, quæ in Constitutione fel. re-
„ cord. Benedicti PP. XII. quæ incipit, *Ad regimen*, conti-
„ nentur, & illas innovavit, ac locum habere voluit, etiam
„ Officiales in eadem Constitutione expressi, Apostolicæ Sedis
„ Officiales ante obitum eorum esse desierint, quoad Beneficia,
„ quæ tempore, quo Officiales erant, obtinebant. Declarans ni-
„ hilominus Beneficia, quæ dictæ Sedis Officiales, qui ratione of-
„ ficiorum suorum hujusmodi ejusdem Sedis Notarii erant, etiam
„ dimissis ipsis Officiis, & quandocumque assecuti fuerint, sub hu-
„ jusmodi reservationibus comprehendi. Ac reservavit Bene-
„ ficia, quæ per Constitutionem piæ mem. Joannis PP. XXII.
„ quæ incipit, *Execrabilis*, vacant, vel vacare contigerint. Quam
„ Constitutionem, & reservationem S. S. tam ad Beneficia ob-
„ tenta, quam alia quæcumque, de quibus Ordinarii, & alii
„ Collatores contra Concilii Tridentini Decreta disposuerunt,
„ & disponent in futurum, extendit & ampliavit, & ea etiam
„ Beneficia omnia dispositioni suæ reservavit, de quibus per
„ dictos Ordinarios, aut alios Collatores contra ejusdem Conci-
„ lii Decretorum formam dispositum fuerit. Decernens irri-
„ tum &c.

IX. Primo itaque per hanc regulam renovantur reservationes contentæ in Extravagante Benedicti XII. quæ incipit, *Ad regimen*, qua reservantur in primis Beneficia vacantia per assecutionem quorumcumque Beneficiorum a Sede Apostolica obtentam. Item Beneficia omnia, quæ promoti ad Episcopatus auctoritate Apostolica tempore suæ promotionis obtinebant. Item Beneficia Officialium Curiæ Romanæ, qui in ipsa Extravagante exprimuntur. Hæc ultima reservatio a tempore Innocentii VIII. fuit per hanc regulam extensa ad Beneficia, quæ dicti Officiales obtinebant tempore quo erant Officiales, tametsi tempore mortis Officiales esse desiisent.

X. Reliqua vero, quæ sequuntur, post Innocentii VIII. tempora addita esse notat Chokier ad hanc regulam *num.* 8.

Et quidem hæc appendix: *Declarans nihilominus*, usque ad verba, *Constitutionibus comprehendi*, apposita fuit a Sixto V. qui demum anno 1585. ad Pontificatum fuit assumptus: idque occasione difficultatis, quæ circa Extravagantem *Ad regimen*, & hanc regu-

(*a*) Antequam caput illud absolvamus, notandum est D. Van-Espen non distinxisse inter Beneficia, quæ vacant apud *Sedem Apostolicam*, & Beneficia, quæ vacant in Curia Romana. Molinæus *tom.* 4. *pag.* 277. edit. Paris. ann. 1681. citat varios auctores, qui discrimen admittunt inter vacantiam in *Curia Romana*, & vacantiam apud *Sedem Apostolicam*. Relatis eorum testimoniis ita concludit: „ Ex quibus collige vacationem apud *Sedem Apostolicam* latius pa-„ tere, quam vacationem in *Curia Romana*; vacatio enim in Curia est eorum, „ qui in Curia Romana, vel extra eam intra duas dietas decedunt; vacatio „ autem apud *Sedem Apostolicam* „ est omnium Beneficiorum summo Pontifici reservatorum per regulas Cancellariæ, vel per reservationes Apostolicas. Quamvis ea distinctio apud Gallos magni hodie non sit momenti; ea tamen rationum, quæ Regulis Cancellariæ Romanæ obnoxiæ sunt, attentionem meretur.

regulam in Rota Romana exorta fuerat, uti ex Garzia refert Chokier.

XI. Altera appendix, quæ incipit a verbis, *quam Constitutionem, & reservationem*, & finit in verbis, *dispositum fuit*, apposita fuit per Clementem VIII. anno 1592. aliique sequentes Pontifices retinuerunt.

Observat autem Chokier hanc posteriorem appendicem eo fuisse adiectam, ut præter dictas reservationes, etiam hæc induceretur ob non observatam Constitutionem Pii V. de data 16. Maji 1566.

Hæc Constitutio est illa, qua dictus Pontifex formam Concursus a Synodo Tridentina præscriptam explicat, & in nonnullis extendit; uti titulo præcedenti annotavimus: eamque in Belgio receptam non esse observavimus; & hic de Brabantis testatur Chokier, dicens: *Juxta quam* (Constitutionem Pii V.) *Cancellaria & Rota passim judicat, licet Brabanti eam non admiserint*.

XII. Porro uti ipsa Constitutio hactenus usu recepta non est, ita nec appendix Regulæ, & in ea contenta reservatio usu recepta est. Neque enim ulla hactenus Beneficia Sedi Apostolicæ reservata; aut Sedis Apostolicæ provisionem admissam scimus de Beneficiis ob non servatum in eorum collatione Concilii Tridentini Decretum: præcipue quoad Ecclesias Parochales, quas in Belgio tamquam ab omni Pontificia reservatione exemptas Ordinarii conferunt.

XIII. Similiter reservatio Extravagantis *Execrabilis*, hic innovata, qua reservatur Beneficium vacans ob retentionem alterius Beneficii incompatibilis, ab usu recessit; quemadmodum notavit Rebuffus in Praxi *part. 1. tit. De Forma signaturæ*, & Garzias *De Beneficiis part. 1. cap. 5. num. 47*.

XIV. Secunda Regula olim hac formula expressa fuit: *Item reservavit specialiter omnes Ecclesias etiam Patriarchales, Archiepiscopales, Episcopales, nec non Monasteria virorum valorem 200. florenorum auri comuni existimatione excedentia, quotiescumque illis uti voluerit*.

XV. Hæc regula congruit cum Regulis posteriorum Pontificum; nisi quod causa majoris lucis addita sit vox *Primatialis* post dictionem *Patriarchalis*: & loco clausulæ finalis, *quotiescumque*, &c. reposita sit ista, *Et voluit, quod excessus ejusmodi in litteris exprimatur*.

XVI. Regulam hanc reservativam Ecclesiarum Metropolitanarum, & Cathedralium, neque in Belgio, neque in Gallia, nec Hispania locum habere notorium est; utpote Regibus nominationem Episcoporum, jure sive Indulti, sive Concordati habentibus, quemadmodum *Tom. I. part. 5. tit. 13. cap. 4.* ostensum est.

Similiter, nec quoad Monasteria virorum ullus est hisce in Provinciis Regulæ usus. Ad Abbatias enim Reges personas nominare soleant: Prioratus vero Conventuales & perpetui eligibiles esse solent; neque ulla Monasteria in Belgio vigore Regulæ Cancellariæ, aut alio jure reservata novimus

XVII. Huic Regulæ Pius V. anno 3. sui Pontificatus aliam reservationem adjecit, quæ hodie partem hujus Regulæ facit; atque his verbis exprimitur: *Ac etiam reservavit Dignitates, & Beneficia omnia ad collationem, præsentationem, electionem, & quacumque aliam dispositionem Patriarcharum, Primatum, Archiepiscoporum, & Episcoporum, nec non Abbatum, ac aliorum quorumcumque Collatorum, & Collatricum, sæcularium, & regularium quomodolibet (non tamen ad collationem cum alio, vel aliis, aut etiam ad alterius præsentationem, vel electionem pertinentia) quæ post illorum obitum, aut Ecclesiarum, seu Monasteriorum, vel aliarum Dignitatum suarum dimissionem, seu amissionem: vel privationem, seu translationem, vel alias quomodocumque vacaverint, usque ad provisionem successorum ad easdem Ecclesias, aut Monasteria, vel Dignitates Apostolica auctoritate faciendam, & adeptam ab eisdem successoribus pacificam illorum possessionem, quomodocumque vacaverint, & vacabunt in futurum*.

XVIII. In Gallia hanc quoque reservationem cessare propter Concordata & jus Regaliæ, notat Chokier ad hanc Regulam: uti nec in Germania ubi Concordatis locus est.

Hæ quoque Belgicæ Provinciæ hanc Pianam reservationem ignoscere non videntur: sed Beneficia ad liberam Episcoporum collationem spectantia, si, Sede vacante, contingat vacare, futuro Episcopo reservantur.

XIX. Unde cum quidam Dinoix impetrasset a Pontifice vigore hujus Regulæ duas Cappellanias, unam in Ecclesia B. Mariæ, & alteram in Ecclesia S. Walburgis in civitate Brugensi spectantes ad *liberam* collationem Episcopi Brugensis, quæ vacaverant, *Sede vacante*; isque peteret *Placetum* a Consilio privato, fundando se in Regula Cancellariæ hac Piana appendice aucta: Consilium privatum petiit advisamentum a Vicariatu Brugensi, qui respondit, in novis Episcopatibus Belgicis fructus perceptos tempore vacationis reservari futuro Episcopo; cumque collatio Beneficiorum computetur inter fructus, eam quoque reservandam esse, & ita observari Atrebati, ubi jus Regaliæ locum non habet. Tornaci autem ob jus Regaliæ Regem ibidem conferre, nec summum Pontificem ullatenus se immiscere. Regulam autem Cancellariæ cum hoc additamento hic nunquam fuisse receptam, aut placetatam. Conformiter ad hoc advisamentum, *Placetum* negatum fuit per apostillam 20 Novembris 1641. uti & in simili casu negatum fuit in eodem Consilio 1. Martii 1642. Carolo Mesurruir, qui impetraverat a Pontifice Præbendam Furnensem, quæ vacaverat, Sede Episcopali Iprensi vacante.

XX. Licet enim in regionibus Belgicis Regulas Cancellariæ; nec non reservationes Apostolicas agnoscamus; atque ob id dicantur *Patriæ Obedientiæ*, quemadmodum in Regno Galliæ dicuntur Ducatus *Britanniæ*, & Comitatus *Provinciæ* vulgo *Provence* (a), ad distinctionem aliarum ejusdem Regni Provinciarum, quæ Concordatis utuntur; cum ea tamen moderatione recipiuntur, ut privilegiis, juribus, ac moribus inveteratis Provinciarum accommodentur; nec aliam esse Pontificum mentem arbitrantur. Et si quid in litteris, aut provisionibus Romanis hisce contrarium contineatur, credunt vel per *subreptionem, aut obreptionem* a Pontifice emanasse; aut certe, eos suas Regulas, aut Decreta *generaliter* expressa, ad Provincias, aliis legibus & usu inveterato utentes nolle extendi: ideoque dum earum executionem suspendunt, nihil contrarium auctoritati, aut præeminentiæ Sedis Apostolicæ facere arbitrantur Judices Regii; uti titulo sequenti latius ostendetur.

☞ XXI. Superfluum non erit advertere, quod sub omni respectu Provinciæ Belgicæ dici non debeant *patriæ obedientiæ*: hæc enim obedientia restringenda est ad Regulas Cancellariæ notanter de reservatione *octo mensium & alternativa*: nam de reliquo etiam hæ Provinciæ, non tam *patriæ obedientiæ*, quam *consuetudinariæ* dicendæ sunt. ☜

XXII. Refert Perardus Castellus in sua Praxi Curiæ Romanæ *pag. 332.* Nuntium Apostolicum anno 1544. obtinuisse ab Henrico II. Rege Galliarum Declarationem qua decretum fuit, quod Concordatum non obtineret in Britannia, & quod Regulæ Cancellariæ, quin & illa *De Mensibus* & *alternativa*, & generaliter omnia alia jura Papæ, quibus gaudet in *Patriis Obedientia*, locum haberent in hac Provincia, usque ad ipsam etiam expeditionem Bullarum *sub plumbo*: „ Quod tamen (ait Castellus) restri„ctum fuit anno 1553. per actam declarationis, ad *solam* Re„gulam *De Mensibus & Alternativa*.

XXIII. Restrictio, quæ per actam declaratoriam facta scribitur quoad Britanniam, eadem, si non expressa declaratione, usu saltem quoad hasce Belgicas Provincias esse facta videtur. Nam præter reservationem *Mensium* & *Alternativæ*, non apparet alia hic reservatio Regularum Cancellariæ nota aut usitata: unde, cæteris omissis, hanc solam in sequentibus elucidabimus.

CAPUT VI.

De Reservatione octo mensium.

1 *Tempore Concilii Basileensis Pontifex dabat Expectativas in* octo *mensibus*.
2 *Quatuor menses erant* liberi.
3 *Nulla tunc erat mensium reservatio*.
4 *Inducta est* octo *mensium per Regulam Cancellariæ*.
5 *Hæc regula quando* octavo *loco posita sit?*
6 *Hæc Regula qua ratione dicatur* odiosa, *& restringenda*.
7 *Menses computandi ut jacent*.
8 *Episcopus quando censetur conferre in mense reservato*.
9 *Si dubitetur quo mense vacaverit, præsumitur pro possessores*.
10 *Si nullus sit possessor, præsumitur pro Ordinario*.
11 *Beneficium vacans in mense Ordinarii semper manet ad dispositionem Ordinarii; & vacans in mense reservato, manet reservatum*.
12 *Debet reservationis* plena *esse probatio*.
13 *Cessat reservatio hæc, mortuo Papa*.
14 *Similiter aliæ reservationes inductæ per Regulas Cancellariæ*.
15 *Sede Apostolica vacante, Ordinarii libere conferunt*.
16 *Regula etiam comprehendere videtur Ecclesias Parochiales*.
17 *Usus in Belgio has a reservatione exemisse videtur*.
18 *Dignitates* electivæ *non comprehenduntur sub Regula*.
19 *Dignitatum collatio, & electio in multis Ecclesiis libera est a reservatione*.
20 *Leodiensibus Decanatuum electio in omnibus mensibus concessa*.
21 *Canonicatus graduati a reservatione exempti*.
22 *Reservatio hæc se non extendit ad Beneficia Patronatus laici*.
23 *Idque quocumque titulo laicis competat, saltem in Belgio*.
24 *Exitum* mixtum *sit*.
25 *Immo licet plures sint Ecclesiastici Patroni, quam laici*.
26 *In Hispania Beneficia Jurispatronatus* Ecclesiastici *etiam exempta sunt; quod in Belgio videtur usu receptum*.
27 *Quædam Ecclesiæ Belgicæ a reservatione mensium exemptæ*.
28 *An Beneficia* certo generi personarum *conferenda comprehendantur sub generali reservatione?*
29 *Notandum monitum Covarruviæ in hac materia*.
30 *Beneficia* simplicia *in multis Ecclesiis exempta a reservatione; & quare?*
31 *Regula includit omnem vacationis modum; excepta vacatione per resignationem*.
32 *Sub resignatione hic comprehenditur* permutatio; *quam in* omni *mense Ordinarii admittere possunt*.
33 *Quæ reservatio significetur in Regula Cancellariæ de reservatione mensium*.

I. QUod Papa circa tempus Concilii Basileensis soleret dare expectativas, ac mandata de providendo *in octo mensibus* per Regnum Galliæ, indicat ipsa *Pragmatica Sanctio tit. De Collationibus §. Frustra enim*, ubi abolitis omnibus *Expectativis*, hæc moderatio subjicitur: „ Exceptis illis *gratiis*, & nominatio„nibus, super quibus *processus* sunt *expediti*, quas ex certis ra„tionalibus causis in *octo mensibus*, quibus *hactenus cursum habere* „ con-

(a) Addenda est Provincia, seu Comitatus Ruscinonensis.

„ *consueverunt*, tolerandas duximus, donec aliter ordinatum „ fuerit.

II. Et in eadem *Sanctione* eodem titulo §. *Quod si quis*, fit mentio *quatuor mensium*, quibus gratiæ *expectativæ*, vel nominationes cursum non habent.

Ad quæ verba reflectens Cosmas Guimier Sanctionis hujus Glossographus, ait: *Olim habebant Ordinarii* quatuor *menses liberos, in quibus non sortiebantur effectum gratiæ* expectativæ, *sed per Concordata inter Sixtum IV. & Ludovicum XI. Regem Franciæ, quæ incipiunt*, Ad universalis, *habuerunt sex menses Februarium, Aprilem, Junium, Augustum, Octobrem, & Decembrem. Hujusmodi tamen Concordata non sortita fuerunt effectum, tanquam juri communi, & Decretis Constant. & Basileen. contraria*. Habetur citata Constitutio Sixti IV. in *Extravag. I. De Tregua & Pace* inter communes.

III. Porro tum ex citatis verbis Sanctionis, tum Extravagantis Sixti IV. apparet, quod nulla ex tempore facta fuerit *mensium reservatio*; sed Pontifices duntaxat declaraverint, *quatuor* menses esse exemptos a gratiis *expectativis*; quæ tum temporis admodum erant frequentes: ita ut proprie tunc non esset *octo* mensium *reservatio* in favorem Sedis Apostolicæ; sed potius reservatio *quatuor* mensium in gratiam Ordinariorum contra Expectantes, & Mandatarios Apostolicos; uti etiam advertit Castellus loco citato *pag.* 329.

IV. At successu temporis per Regulam Cancellariæ introducta est *octo* mensium *reservatio*; vocaturque vulgo Regula *De Mensibus*; quæ his verbis exprimi consuevit: *Idem cupiens idem D. N. Papa pauperibus clericis, & aliis bene meritis personis providere, omnia Beneficia ecclesiastica cum cura, & sine cura, sæcularia, & quorumvis Ordinum regularia, qualitercumque qualificata, & ubicumque existentia, in singulis Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Augusti, Octobris, & Novembris mensibus, usque ad suæ voluntatis beneplacitum, extra Romanam Curiam alias quam per resignationem, quocumque modo vacatura, ad collationem, provisionem, præsentationem, electionem, & quamvis aliam dispositionem quorumcumque Collatorum, & Collatricum, sæcularium, & quorumvis Ordinum regularium (non tamen S. R. E. Cardinalium, aut aliorum, sub Concordatis inter Sedem Apostolicam, & quoscumque alios initis, & per eos, qui illa acceptare, & observare debuerant, acceptatis, & observatis, quæ lædere non intendit, comprehensorum) quomodolibet pertinentia, dispositioni suæ generaliter reservavit. Volens in supplicationibus, seu concessionibus gratiarum, quæ de dictis Beneficiis tunc vacantibus, etiam motu proprio fient, de mense in quo vacaverint dispositive mentionem fieri, alioquin gratias nullas esse. Ac consuetudines, etiam immemorabiles, optandi majores, & pinguiores Præbendas, nec non privilegia etiam in limine erectionis concessa, & indulta Apostolica circa ea, ac etiam disponendi de hujusmodi Beneficiis, aut quod illa sub hujusmodi reservationibus nunquam comprehendantur, etiam cum quibusvis derogatoriarum derogatoriis, & fortioribus, efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & aliis Decretis, quorum tenores pro expressis haberi, & latissime extendi voluit, quibusvis personis, & collegiis cujuscumque dignitatis, status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, quomodolibet concessa, adversus reservationem hujusmodi minime suffragari.*

V. Notat Gonzales ad hanc regulam *Glossa* 1 *numer.* 5. quod merito in *novis* regulis fuerit hæc regula apposita in *octavo* loco, continuata cum cæteris regulis de *reservationibus* loquentibus, & sublata de loco, in quo erat tempore Pii V. & Gregorii XIII. Nam tunc erat (ait) sita prope finem omnium regularum Cancellariæ, & in ordine 69.

VI. Hæc regula, in quantum reservat Beneficia ad collationem, seu dispositionem inferiorum Collatorum spectantia *est Episcopis, & Ordinariis præjudicialis, detrahit potestati ordinariæ, & corrigit jus commune, & catenus regula hæc odiosa est*, ait Chokier in *proœmio Regulæ* num. 20., *& consequenter* restringenda; uti multis docet Gonzales ad hanc regulam §. 6. *Proœmiali*.

VII. Menses, de quibus loquitur regula, computandos esse prout ipsi collocantur, & jacent per totum circulum anni, sive quilibet mensis habeat 30. dies, sive plus, sive minus; monet post alios Gonzales *Glossa* 11. *num.* 1. *Quo fit* (*ait num.* 9.) *ut mensis Apostolicus terminetur in dimidia nocte ultimi diei, & ex illa dimidia nocte imposterum incipiat mensis ordinarius, & durat usque ad dimidiam noctem ultimi diei illius mensis*, Lex. More Romano ff. de feriis.

VIII. Hinc ulterius *num.* 11. *Proinde, quando Episcopus confert aliquod Beneficium vacans ad finem sui mensis, vel in principio illius, in illa ultima nocte, quæ dat finem mensi ordinario, & principium mensi Apostolico, vel e converso, consulte faciet, si ante collationem faciat examinari testes de hora, & puncto obitus ultimi possessoris, & in ipso collationis instrumento annotaverit, ut sic evitetur controversia, quantum possibile sit, super tempore vacationis, an contigerit in mense ordinario, vel potius in Apostolico.*

IX. Post hæc inquirit, si dubium sit, quo mense vacatio contigerit, cui onus probandi incumbat? Respondetque pro possessore esse præsumendum; & si quis contra possessorem prætendat, is probare debeat, vacationem in hoc illove mense contigisse.

X. Quod si neuter sit in possessione, tunc præsumptio erit pro illo, qui ab *Ordinario* collationem obtinuit: *quoniam non solum non præsumitur reservatio ratione mensis, sed etiam debet concludenter probari vacatio de mense Apostolico, ut Provisus a Papa obtinere possit.*

„ Ratio est, quia cum Ordinarius, & provisus ab eo fun„ det intentionem suam de jure communi, *Cap. Ex frequen„ tibus, de Institutionibus*. Felinus in *Cap. Cum venerabilis, „ numer.* 32. *de exceptionibus*. Rota *decis.* 78. *num.* 1. & per „ totam, parte prima diversorum, & diximus in §. 1. proœ„ miali, in princip. Et sublata reservatione nostræ regulæ E„ piscopus possit providere libere in omnibus mensibus. Capu„ taquen. *decis.* 214. *num.* 5. *part.* 2. Cassador. *decis.* 3. *num.* „ 1. & 2. *de Privilegiis*. Puteus *decis.* 492. *num.* 3. *lib.* 2. „ Crescentius *decis.* 3. *num.* 4. *de Privilegiis*: sequitur, quod „ provisus ab Ordinario nihil aliud probare tenetur, nisi ante„ rioritatem suæ collationis in jure communi fundatam, & „ quod onus probandi reservationem, ratione mensis, spe„ ctat ad provisum Apostolicum se fundantem in vacatione „ in mense Apostolico; cum hoc sit suæ intentionis funda„ mentum.

XI. Hæc Gonzales, qui ibidem *num.* 48. & sequentibus probat, Beneficium vacans per mortem Beneficiati in mense Ordinarii manere ad provisionem Ordinarii, etiamsi vacatio duraverit usque ad mensem Apostolicum; quemadmodum Beneficium, cujus vacatio contingit in mense Apostolico, manet reservatum, licet vacatio protrahatur ad mensem ordinarium.

XII. Denique notat *num.* 98. quod quando agitur de probanda vacatione in certo mense ad effectum reservationis, tunc, sepositis particularibus circumstantiis, probatio debeat esse plena, & concludens; atque in Rota decisum, quod semper impetrans teneatur *plene*, & concludenter probare narrativam vacationis, in qua *principaliter* se fundat ad inducendam *reservationem*.

XIII. Dicit Pontifex in hac Regula, se in dictis mensibus reservare Beneficia *usque ad suæ voluntatis beneplacitum*: cujus clausulæ vigore cessat *reservatio*, mortuo Papa, quemadmodum deciditur in *cap.* 2 *De Rescriptis in* 6.

XIV. Immo etsi hæc clausula adjecta non esset, tamen ex natura Regularum Cancellariæ, per mortem Papæ *reservatio* extingueretur. Regulæ enim Cancellariæ morte Pontificis extinguuntur, uti monet Gomesius *quæst.* 2. *proœm. ad Reg. Cancell.* quod & significatur per verba proœmialia Regularum, *ex tunc suo tempore duraturas*: unde & per novum Pontificem altero assumptionis suæ die de novo publicantur. *Quæ publicatio non ad illum effectum fit, ut innotescant, cum fere eædem Regulæ sint; quæ approbantur, sed ut per hujusmodi publicationem dignoscatur voluntas approbatoria ipsius novi Pontificis.* Hæc Gomesius.

XV. Hinc deducitur, quod *vacante Sede Apostolica, Ordinarii libere conferant Beneficia, in omnibus mensibus sine ulla distinctione; quia tunc sunt obstacula sublata, & omnes menses dicuntur Ordinariorum; idque donec, & quousque novus Papa fuerit assumptus ad apicem Pontificatus, aut potius, donec is Regulas Cancellariæ publicaverit, quod solet postridie suæ assumptionis.*

XVI. Regula hæc in mensibus designatis reservat generaliter *omnia Beneficia ecclesiastica, cum cura, & sine cura, sæcularia, & quorumvis Ordinum regularia, qualitercumque qualificata, & ubicumque existentia.*

His ergo verbis Regulæ attentis, & in sua generalitate, prout sonant, intellectis; dubium non apparet, quin hac in primis reservatione comprehendantur Ecclesiæ Parochiales utpote Beneficia *curata*, sive cum *cura*.

XVII. Verum cum reservationem Ecclesiarum Parochialium per Concilium Tridentinum, *Sess.* 24 *cap.* 18. *De Reformat.* sublatam esse credunt nonnulli cum Navarro; *idque usu in multis Diœcesibus fuit receptum, ut nuper plurimi Episcopi harum regionum testati sunt in gravi quadam causa*: ait Zypæus *Consult.* 1. *De Elect.* Deinde notat, quod Concilium Tridentinum hic sit receptum *prout sonat, non ut quotidianæ interpretationes, Decreta, Constitutiones Roma adferri possint, quæ Decretum alterent, amplient, ac restringant, vel* Regulam octavam *De Reservationibus, quoad Beneficia curata Parochialia* abrogatam *restituant*.

XVIII. Sub generalitate illa verborum licet videantur comprehendi etiam Beneficia majora; tamen, quia Dignitates nominatim non exprimuntur, etiam non censentur comprehensæ; præsertim si sint *electivæ confirmativæ*; quas sub generali reservatione non comprehendi supra notavimus.

XIX. Hinc usu harum regionum, Dignitates hujusmodi *electivæ* a reservatione sunt exemptæ; eliguntque passim Capitula suos Decanos in omnibus mensibus sine ulla distinctione: neque ulla quoad hasce Dignitates reservatio hic nota est.

☞ Conformiter ad hunc usum Belgii judicavit Consilium privatum, Capitulum Rothomagense posse eligere *Thesaurarium* in *omni* mense, uti refert Laury in Collectione Arrestorum, Arresto 138.

Ratio hujus exceptionis a reservatione deducta est in resolutione Doctorum Lovaniensium in causa Thesaurariæ Ecclesiæ Insulensis: hic annexa sub litt. A. (*a*) ☜

Quin & passim Dignitates electivæ *collativæ* ab hac reservatione sunt solutæ, ipsaque Capitula libere eas in omnibus mensibus eligendo conferunt.

XX. Testatur quoque Chokier ad hanc Regulam *Glossa* 11. *numer.* 24 Hadrianum VI. reliquisse electiones liberas *Decanatuum* in civitate, & Diœcesi Leodinensi consistentium, nec illos sub speciali, vel generali reservatione comprehendi.

XXI.

(a) Prædictam Doctorum Lovaniensium resolutionem ad calcem hujus Tomi, inter Monumenta ordine disposita, sub citato littera A, excusam reperies.

XXI. Ex speciali declaratione Pauli IV. in Bulla erectionis novorum Episcopatuum, novem Præbendæ affectæ *Graduatis* ab omni quacumque reservatione eximuntur; uti ostensum est supra *Tom. I. part. 1. tit. 10. cap. 1. n. 7.* Unde & illæ sine ulla mensium distinctione a Canonicis Graduatis una cum Episcopo, juxta tenorem Bullæ eliguntur; uti & Archidiaconus, Archipresbyter, & Pœnitentiarius e Canonicis Graduatis assumendi, ab Episcopo libere in omnibus mensibus constituuntur.

XXII. Sicuti sub generali *Beneficiorum* expressione non veniunt Dignitates; ita nec sub generali reservatione comprehendi Beneficia Jurispatronatus *laicalis*, apud omnes expeditum est: soletque hujus conclusionis ratio hæc assignari; ne laici retrahantur a fundatione, constructione, vel dotatione Ecclesiarum, seu Beneficiorum; ita post alios Gonzales *Gloss.* 18. *n.* 3.

XXIII. Hinc concludunt, quod reservatio includat Beneficia Jurispatronatus laicalis; quando hoc competit, non ex fundatione, constructione, aut dotatione, sed ex præscriptione, consuetudine, vel privilegio. Ita Gonzales dicto loco *num.* 18. Hinc infert *num.* 22. quod ad excludendam reservationem nostræ Regulæ, ratione Jurispatronatus *laicalis*, oporteat docere de Jurepatronatus ex *fundatione*, vel *constructione*, aut *dotatione*.

Verum hæc non consonant praxi hodiernæ, præsertim Belgicæ, quæ ab omnibus reservationibus, expectativis, nominationibus, quin & concursu eximit generaliter Beneficia Jurispatronatus laicalis; quocumque titulo jus illud laicis acquisitum sit (*a*).

XXIV. Sed quid, si jus patronatus non sit *mere* laicale, sed mixtum? Nec tunc sub reservatione generali, aut hujus regulæ contineri communiter resolvunt Canonistæ; præsertim quando Patroni *laici* habent *majorem*, aut æqualem partem vocum in dicto Jure patronatus mixto, uti loquitur Gonzales *num.* 15. Rationem dat *num.* 12. *Nam in favorabilibus potius est attendenda qualitas laicalis: ne laicus propter Clericum perdat suum privilegium. Hoc enim æquum est, quod in re individua non patiatur quis præjudicium ratione societatis, quæ illi cum altero communis est.*

XXV. Quidni & hac ratione merito a reservatione eximatur Jus patronatus laicale *mixtum*; licet pars vocum Patronorum Ecclesiasticorum esset *major*: veluti si ad unum laicum, & duos Clericos pertineat: quod & notoria praxis Belgii confirmat; quamvis de jure contrarium credat Gonzales *n.* 16.

XXVI. Teste Garzia *De Benef. part. 5. cap. 1. n.* 557. Beneficia Jurispatronatus *Ecclesiastici* ab hac, aliisque reservationibus eximuntur *in Hispania, præsertim (ait) in his regnis Castellæ; atque indifferenter Beneficia Jurispatronatus, etiam Ecclesiastici ad præsentationem Patronorum providentur* in partibus, *in quocumque mense vacaverint, ut videmus quotidie.*

Hæc consuetudo Hispaniæ a Belgica non omnino discrepat. Videmus enim & hisce in partibus ad Patronorum etiam Ecclesiasticorum *particularium* præsentationem Beneficia in omnibus mensibus conferri.

☞ XXVII. Quamquam cum dicitur, Beneficia iuris Patronatus Ecclesiastici a reservatione mensium esse exempta, intelligendum videtur, de iure Patronatus Ecclesiastici, *ex fundatione, & dotatione* primitus orto, quod est verum ius Patronatus, & qui jure illo gaudent, censentur esse *veri* Patroni, non secus ac Laici simili titulo fundationis, vel dotationis jus hoc assecuti, etsi dum competit titulo *dignitatis*, aut *Officii Ecclesiastici*, dicitur *Ecclesiasticum*, & ita definit celebris Jurisconsultus Lovaniensis Vandevelde in suo manuscripto Tractatu de qualitatibus Beneficiorum *tit.* 2. *Jus Patronatus Ecclesiasticum (ait) est, quod quis habet ratione suæ Ecclesiæ, seu Beneficii; quia nempe fundatio, seu dotatio facta est ex bonis Ecclesiæ, vel certe ex* bonis Laicis *jure Patronatus in Ecclesiam, seu personam Ecclesiasticam, ab initio vel postmodum transcripto, vel translato.*

In eodem Tractatu notat citatus Vandevelde, quod a reservatione mensium exemptæ sint Ecclesiæ *per totam Arthesiam*; conferantque Collatores Ordinarii Beneficia in omnibus mensibus; uti & Patroni præsentant; creditque Arthesianos exemptionem illam habere ex antiquo iure Gallicano fundato in *Sanctione Pragmatica* Caroli VII. adeo ut, licet Arthesia a Regno Galliæ fuerit divulsa, illam tamen exemptionem, sive libertatem constanter retinuerint Ecclesiæ Arthesianæ.

Et revera hanc Arthesiæ a reservationibus Apostolicis exemptionem ex antiquo iure Gallicano, & usu profluere evidenter probant litteræ Caroli V. Imperatoris datæ Gandavi 12. Maii 1531. in quibus Carolus approbavit Privilegia, libertates, franchisias, & exemptiones Episcopi Atrebatensis, & totius Cleri Arthesiæ ab omnibus reservationibus Apostolicis, expectativis, regressibus, accessibus, nominationibus, & coadjutoriis, & in effectu ab omnibus aliis Provisionibus Apostolicis exorbitantibus, & tunc non usitatis in Arthesia, & civitate Atrebatensi, ac nominatim potestatem conferendi Beneficia in *omni* mense secundum ordinem, & dispositionem juris eo modo & forma, quibus ante; *Ceux etant de sort de France, & avant qu'ils fussent sous notre Souveraineté*, fecerant, & gavisi fuerant.

Habentur hæ litteræ in libello; cui titulus: *Privilegia Nominationum Lovaniensium*, &c. Editionis Leodiensis anno 1665. *p.* 28.

Insuper ex his litteris fit manifestum est, Arthesianos hanc a reservatione mensium exemptionem, & plenam in provisione Beneficiorum libertatem, non ex Concordatis inter Leonem X. & Franciscum I. Regem Galliæ prætendisse; sed ex *antiquo jure* Gallicano, continuato usu (cujus in litteris mentio fit) uti & citatus Vandevelde quoque notavit.

Habet & jus illud Ecclesia Collegiata sancti Amati in civitate Duacensi; eo quod hæc Ecclesia ex vico Arthesiæ, qui vocatur *Broylus* ad civitatem Duacensem fuerit translata; atque ita manserit, in libertate, qua gaudebat existens in Arthesia.

Eodem indubie titulo Ecclesia Tornacensis hac libertate gaudet, nimirum quod se manutenuerit in iure Gallicano, quo aliquando gavisa fuerat Regi Galliæ subjecta. ☜

XXVIII. De Beneficiis certo generi personarum conferendis, an contineantur sub generali reservatione, dubitatur: asseritque Covarruvias *Pract. quæst. cap.* 36. *n.* 4 quod *si Beneficia patrimonialia, vel Canonicatus Cathedralium Ecclesiarum, qui Theologiæ Magistris, vel Juris Pontificii Doctoribus ex electione sunt conferendi*, *apud* Sedem Apostolicam *vacaverint, non facile admittitur derogatio hujus privilegii, vel consuetudinis, nec recipitur summi Pontificis collatio in præjudicium Ecclesiarum, quibus maxima utilitas comparatur, si ad ungem, & exacte jura ista serventur.* Hæc ille, qui adducta auctoritate Glossæ, aliorumque Doctorum pro hac interpretatione, nihilominus diffiteri non audet *opinionem istam dubiam esse, quoad hæc* patrimonialia *Beneficia, & Canonicatus, propter verba illius reservationis, cujus mentio fit* in cap. 2. De Præbendis in 6. *quæ adeo generalia sunt, ut hæc Beneficia comprehendere videantur.*

XXIX. Tum pro resolutione dubii subjungit hoc notandum monitum: *Propterea lectorem admoneo hac in controversia, quod diligenter observet, quid praxi receptum fuerit, & quid sit Christianæ reipublicæ, ac ministerio divino conducibilius, siquidem admodum conducat, hæc Beneficia non comprehendi ullis reservationibus.*

XXX. Antonius Faber ad *Definitionem* 11. *lib.* 1. *tit.* 2. apponit hanc notam *num.* 3. *Observa eo jure nos uti, ut simplicia Beneficia possint in* quolibet *mense conferri ab Ordinario, licet verba regulæ de reservatione mensium sint generalia, & loquantur de Beneficiis omnibus, sive cum cura sint, sive etiam sine cura; adeo fortasse quod facile capienda sit interpretatio, per quam unaquæque redeat ad suam naturam. Prima autem Beneficiorum natura illa fuit, ut omnia, & quocumque mense conferri possent per Ordinarium. At potius quod æquum non sit, pauperem Ecclesiasticum pro simplici Beneficio obtinendo tantis sumptibus onerari, ut cogatur ire aut mittere Romam, in eamque rem plus fortassis impendere, quam multorum annorum reditus ferre possit.*

Per simplicia Beneficia indubie hic intelligit Faber Beneficia, quæ antonomastice vocantur *simplicia*, ut sunt Cappellaniæ de quibus supra *part. 2. Sect. 1. tit. 1. cap.* 4. Alias in anterior. edit. *part. 2. tit. 18. cap.* 4. quæ quidem Cappellaniæ in multis Belgii Ecclesiis in *omni* mense, tamquam a reservatione liberæ, conferuntur.

XXXI. Regula comprehendit Beneficia non tantum vacantia per mortem; sed quocumque modo. Unde omnis modus vacationis includitur; modo revera tamen Beneficium vacet. Excipit tamen modum per resignationem.

XXXII. Cum autem in omni Beneficiorum permutatione includatur aliqua resignatio *in favorem* permutantium; ita ut permutatio nihil aliud sit, nisi quædam reciproca resignatio, quæ fit inter utrumque permutantem, ideo & vacationem hanc excipi censent Interpretes; uti notat Chokier *Glossa* 7. *n.* 6. qui *n.* 7. addit & hanc rationem: *Quia reservatio est juris communis correctoria; eoque restringenda est, & propterea quoad effectum reservationis, Beneficia renuntiata ex causa permutationis, non dicuntur* vero *vacare.*

☞ XXXIII. Per resignationem in prædicta Cancellariæ regula non tantum significari resignationem in *favorem*, vel causa permutationis; sed & puram, & simplicem, quæ fit per liberam dimissionem Beneficii ad manus Ordinarii, post Joannem Chokier in Commentario ad hanc Regulam, multis probat Gonzales in expositione huius Regulæ *Glossa* 14.

Quapropter si Beneficium vacet in mense reservato per *simplicem* dimissionem, Ordinarium posse providere sustinent prædicti auctores; hæcque interpretatio tamquam Ordinariis favorabilis, & provisiones Beneficiorum ad jus commune reducens, non difficulter usu recipitur. ☜

CAPUT VII.

De Alternativa.

1 *Regula de reservatione mensium secunda sua parte continet relaxationem, quæ vulgo dicitur* Alternativa.
2 *Refertur textus Regulæ.*
3 *Regula quoad hanc partem, qua ratione favorabilis?*
4 *Alternativa solis Episcopis hodie competit.*
5 *Nec Abbatibus Episcopalem auctoritatem habentibus.*
6 *Neque Capitulo, Sede vacante, conferenti Beneficia ad liberam Episcopi collationem spectantia.*
7 *Alternativa tantum datur Episcopis residentibus.*
8 *Verba regulæ prout hodie exprimitur, requirunt* veram *&* personalem *residentiam.*
9 *Absens a Diœcesi etiam ex* justa *causa, & ad* modicum *tempus non gaudet* Alternativa *juxta rigorem regulæ.*
10 *Judicatum quod Episcopus absens ex urgenti causa ad* duos *dies non gaudeat alternativa.*
11 *Non sufficit quod habeatur de jure pro residente.*
12 *Rigor ille non ubique receptus.*
13 *Episcopi ut alternativa gaudeant, eam acceptare debent.*
14 *Gratia alternativæ est personalis respectu Episcopi acceptantis.*

15 *Epi-*

(*a*) Si quis Gallicanam Disciplinam hac de re edoceri velit, adeat Novæ Cleri Gallicani Collectanea Tom. 10. col. 779. & col. 864. 943. 944 &c.

15 *Episcopus, acceptata alternativa, non potest sine licentia Sedis Apostolicæ renuntiare, & ad quatuor menses redire.*
16 *Episcopus non residens, acceptata alternativa, non gaudet jure quatuor mensium.*
17 *Episcopus demum uti potest alternativa, quando litteræ acceptationis a Datario sunt receptæ.*
18 *Formula litterarum acceptationis.*
19 *Formula testimonii notarialis.*
20 *Testimonium Datarii de facta acceptatione.*
21 *Quoad Beneficia, quæ vigore Alternativæ Episcopus libere conferre potest, regula restricta est.*
22 *Regula hodierna non permittit vi Alternativæ conferri, nisi Beneficia ad solius Episcopi liberam collationem spectantia.*
23 *Ex restrictione Regulæ videtur factum, quod Episcopi in collatione Beneficiorum non debeant petere consilium Capituli.*
24 *In institutione Alternativæ quid insinuare voluerit Curia Romana.*
25 *Querela Francisci de Vargas, & suum Consilium de imminuenda Beneficiorum collatione, quam sibi arrogat summus Pontifex.*

I. REGULA, quæ hodie vulgo dicitur Regula octava *De reservatione mensium*, duas partes continet, quæ olim separatas regulas conficiebant; quemadmodum monet Chokier in procemio Regulæ *num.* 20. quarum prima reservantur provisioni Pontificia Beneficia vacantia in *octo* mensibus; posteriore vero parte, quæ incipit a verbis, *Insuper sanctitas sua*, relaxatur hæc reservatio in favorem Episcoporum in suis Diœcesibus residentium, quoad *duos* menses; ita ut sex menses liberi maneant, atque Episcopi alternative menses habeant cum ipso Papa: quæ gratia propterea vocatur *Alternativa*.

II. Exprimitur autem in modernis Regulis hæc formula: ,, Insuper Sanctitas sua ad gratificandum Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis intenta, & ipsis quamdiu apud Ecclesias, aut Diœceses suas vere, ac personaliter resederint duntaxat, de omnibus & quibuscumque Beneficiis Ecclesiasticis cum cura, & sine cura, sæcularibus, & Regularibus ad liberam ipsorum duntaxat, non autem aliorum cum eis dispositionem, seu præsentationem, vel electionem, nec etiam cum consilio, vel consensu, seu interventu Capitulorum, vel aliorum (aut alias pertinentibus) quæ antea in mensibus Februarii, Aprilis, Junii, Augusti, Octobris, & Decembris extra Curiam ipsam vacare contigerit (dummodo alias dispositioni Apostolicæ reservata, vel affecta non fuerint) libere disponendi facultatem concessit. Ac etiam voluit, ut si ipsi in collatione, aut alia dispositione Beneficiorum, in aliis sex mensibus, videlicet Januarii, Martii, Maji, Julii, Septembris, & Novembris vacaturorum (quæ etiam dispositioni suæ, ut præfertur, reservavit) seu etiam aliorum dispositioni suæ, & dictæ Sedis alias quomodolibet reservatorum, vel affectorum se intromiserint, aut quominus provisiones, & gratiæ Sanctitatis suæ de illis debitum effectum consequantur, impedimentum quoquo modo præstiterint, usu, & Beneficio prædictæ facultatis eo ipso privati existant, ac collationes, & aliæ dispositiones de Beneficiis illius prætextu deinceps faciendæ nullius sint roboris, vel momenti. Illi vero, qui gratiam alternativæ prædictæ acceptare voluerint, acceptationem hujusmodi per patentes litteras manu propria subscriptas, suoque sigillo munitas, & in sua quisque Civitate, vel Diœcesi datas, declarare, & litteras ipsas huc ad Datarium Sanctitatis suæ transmittere teneantur, quibus ab eo receptis, & recognitis, ac in libro ad id deputato registratis, tunc demum, & non antea, uti incipiant gratia supradicta. Declarans præterea exceptionem positam in Regula favore S. R. E. Cardinalium, & Indultum conferendi Beneficia reservata concessum Cardinali Episcopo, non suffragari Capitulo ratione communionis, & consortii juxta declarationem felicis recordationis Urbani Papæ VIII. Prædecessoris sui editam die 10. Septembris anno millesimo sexcentesimo vigesimo sexto, quam Sanctitas sua in omnibus, & per omnia approbat. Decernens sic in præmissis omnibus per quoscumque, &c. judicari debere, ac irritum " &c.

III. Notat autem Chokier loco citato, hoc inter utramque partem esse discrimen; quod ,, prima contineat reservationem, & manibus Ordinariorum ligamen imponat: atque ideo Episcopis, & Ordinariis præjudicialis, & detrahens potestati ordinariæ, & corrigens Jus commune, & eatenus regula hæc odiosa sit. Secunda vero pars, dictam reservationem, & vinculum moderetur, & partim relaxet, ac impedimentum removeat: sicque Parochis, Archiepiscopis, Episcopis, ac aliis Ecclesiis *favorabilis*; ac proinde etiam *amplianda*: cum innitatur juri communi.

IV. Gratia hæc sive relaxatio reservationis quoad *duos* menses conceditur duntaxat *Patriarchis*, *Archiepiscopis*, & *Episcopis*; idque hodie adeo clare expressum est in regula, ut nulla dubitandi ratio suppetat: quamvis olim dubitatum fuerit, quemadmodum notavit Gonzales ad Regulam 8. Cancell. *Gloss.* 42. *num.* 2. ac dein *num.* 3. Infert: ,, hodie cessant Decisiones dicentes, quod Capitula Cathedralium gaudere poterant *alternativa* mensium, & quod Episcopus tamquam dignior & caput poterat illam acceptare, etiam invito Capitulo. Ratio est (ait) quia alternativa *antiqua* non erat restricta ad solos Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos, sicut restringit regula nostra, sed omnibus Collatoribus concedebatur.

V. Immo cum Abbates etiam *nullius* Diœcesis, ac Episcopalem jurisdictionem in suis districtibus exercentes, revera non sint Episcopi, juxta restrictionem modernam ipsius regulæ *alternativa* mensium gaudere non possunt.

VI. Similiter si ex statuto, privilegio, vel consuetudine Capitulum, Sede vacante, conferret Beneficia ad collationem Episcopi spectantia; tamen non gaudet *alternativa*: quia tametsi succedat in jurisdictionem Episcopalem, non tamen in hanc gratiam, quæ speciatim Episcopis datur, & cum Episcopo extinguitur, ut infra videbitur.

VII. Verum nec omnibus Episcopis hæc *alternativa* conceditur, sed *tantum residentibus*: quæ conditio in hodierna regula hac formula exprimitur: *Ipsis quamdiu apud Ecclesias, aut Diœceses suas vere ac personaliter resederint duntaxat.*

VIII. Hæc verba si proprie & in rigore accipiantur, non obscure requirunt *veram*, ac *personalem* residentiam apud Ecclesias, aut Diœceses: omnemque *fictam* residentiam excludunt; quemadmodum observat Gonzales *Glossa* 43. *n.* 15. monetque dictionem *vere*, omnem dubitationem removere: ,, nam requirit (ait) *veram*, *realem*, & *actualem* residentiam, & *omnem* fictionem excludit.

Ponderat insuper, quod in regula occurrat dictio, *personaliter*, quæ est (ait *num.* 13.) *præcisa*, & exigit *realem*, & *veram* ac *personalem* residentiam.

Expendit denique particulam *dumtaxat* in regula expressam, *quæ est* (*inquit*) *limitativa ad solam residentiam* veram, & personalem, & præcisam, *ac exclusiva fictæ, ac impropriæ residentiæ*.

IX. Ex his infert *n.* 26. ,, quod ad gaudendum *alternativa ficta* residentia non prosit, & quod absens ex justa causa & ad modicum tempus, quamdiu abest, non possit frui alternativa in Beneficiis tempore talis absentiæ vacantibus, & consequenter dispositioni Apostolicæ sint reservata.

,, Aliud namque est *vere* & *personaliter* residere, & adesse; & aliud *vere* abesse, & pro residente haberi " ait *n.* 28. quod & in sequentibus confirmat multis exemplis ex jure petitis.

Conformiter ad hanc Regulæ expressionem decisum fuisse dicit, quod Episcopus absens tribus mensibus sibi permissis, recreationis causa, animo redeundi, non gaudeat *alternativa*.

X. Dehinc *n.* 41. dicit anno 1603. contigisse, quod Episcopus Segobiensis, habens *alternativam*, & continuo in sua Diœcesi residens, ob adventum Regis Catholici ad locum quatuor duntaxat milliaribus a sua Diœcesi distantem, a sua Diœcesi ad *duos* dies duntaxat abfuerit, ut Regem in eo loco salutaret, eique gratias ageret de nominatione, quam Rex Catholicus de ejus persona fecerat ad Archiepiscopatum Compostellanum: cumque spatio istorum duorum dierum vacasset Canonicatus in mense *Aprili*, qui est mensis Ordinarii respectu Episcopi gaudentis *alternativa*, alias reservatus; quæsitum fuit, an Episcopus Segobiensis ex tam justa causa, & ad tam modicum tempus absens, censendus esset *residens* ad mentem regulæ, ut *alternativa* etiam eo tempore gauderet.

XI. quamvis dubitari nequeat, quin hujusmodi absentia de jure habeatur pro residentia, & Episcopus ita absens habendus sit residens; nihilominus propter dictionem *vere* in regula positam, quæ omnem plane fictionem excludere videtur, resolvit Gonzales *n.* 83. Episcopum Segobiensem non potuisse uti *alternativa*. ,, Et quamvis (ait) maxima æquitatis ratio ad favorem ordinariæ provisionis concurrat, non tamen est recedendum a verbis regulæ, quæ licet sit dura, ita tamen est scripta.

XII. Ad hanc, aliasque rigorosas, & litterales interpretationes reflectens Perardus Castellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 334. dicit, hos rigores residentiæ indubie in Britannia esse temperatos; adeo ut si Episcopus ex præcepto Regis, aut ob bonum commune suæ Ecclesiæ in causis urgentibus, & necessarius esset absens a Diœcesi, equidem reputaretur residens in ordine ad alternativam.

Neque in Belgio hujusmodi rigorem ac duritiam regulæ admittendum credo: sed Episcopum in simili casu pro residente reputatum iri; præsertim quia, uti testatur post Gonzalem Chokier *Glossa* 15. particula illa *vere* recenter, nimirum post tempora Sixti V. huic regulæ addita fuit: nam tempore Pii V. Sixti V. & Gregorii XIII. in *alternativa* non aderat verbum *vere* neque *personaliter*. Garzias *pag.* 5. *c.* 2. §. 10. *n.* 460. qui est videndus.

XIII. Ut autem Episcopi etiam residentes *alternativa* fruantur, ,, eam acceptare debent: acceptationemque hujusmodi per patentes litteras manu propria scriptas, suoque sigillo munitas, & in sua quisque civitate, vel Diœcesi datas, declarare, & litteras ipsas huc ad Datarium Sanctitatis suæ transmittere teneantur, quibus ab eo receptis, & recognitis, ac in libro ad id deputato registratis, tunc demum, & non antea uti incipiant gratia supradicta.

Hinc concluditur, gratiam alternativæ esse *voluntariam*, atque pendere a mero beneplacito Episcopi eam acceptare volentis; quam in favorem residentiæ Pontifex Episcopis offert.

XIV. Ulterius inde sequitur, gratiam illam, ejusque acceptionem esse *personalem* respectu Episcopi acceptantis; eamque morte ipsius Episcopi expirare, ejusque successorem debere denuo acceptare, si uti voluerit. Immo si Episcopus post acceptationem alternativæ translatus sit ad alium Episcopatum, si *alternativa* hac uti desideret, tenetur eam de novo acceptare, Gonzales *Glossa* 58. *num.* 18. quia illam prius ut Episcopus talis Diœcesis acceptasse censetur.

XV. Ubi autem Episcopus semel *alternativam* acceptavit: non potest pro libitu suo ab ea recedere, uti ibidem monet Gonzales *num.* 14. quia acceptatio est mensium commutatio: idest, Episcopus, qui ut cæteri ordinarii Collatores, habebat *quatuor* menses *liberos*, nimirum, *Martium*, *Junium*, *Septembrem*, & *Decembrem*, acceptando alternativam permutat hos quatuor menses cum sex aliis, scilicet, *Februario*, *Aprili*, *Junio*, *Augusto*, *Octobri*, & *Decembri*: quæ permutatio cum sit adinstar contractus cum Pontifice, non potest ab eo sine consensu Pontificis resiliri. Quod in ipsa Regula hodie expressum est, dum dicitur: ,, Et post factam acceptionem, & admissionem, in Dataria neutri parti liceat, nisi concordi consensu, ab ea recedere.

XVI. Inde ulterius infertur, quod si Episcopus, *acceptata al-*

ternativa, *non resideat*, non possit nequidem conferre Beneficia vacantia in Martio, aut Septembri; quæ indubie conferre potuisset, si *alternativam* non acceptasset.

Cum enim menses illi, qui alias erant e quatuor ordinariis juxta priorem partem hujus Regulæ, per acceptationem *alternativæ*, sint facti *Apostolici*, non potest Episcopus per *non residentiam*, eos facere ordinarios; uti probat Gonzales *Gloss.* 43. *nu.* 122. qui & *Glossa* 58. *nu.* 23. dicit, non raro plures Episcopos, postquam acceptarunt *alternativam*, supplicare Papæ, ut ligamen alternativæ dissolvere dignetur; ipseque Papa ad suos *octo*, Episcopus vero ad suos *quatuor* (prout erat ante acceptationem alternativæ) restituatur; quod & ipse Papa, vel Datarius ejus nomine nonnunquam ex causa concedunt.

XVII. Qua formula acceptatio *alternativæ* fieri, & insinuari debeat, supra relata Regulæ verba latissignificant; atque una indicant, quod tunc *demum*, & *non antea* Episcopi uti incipiant gratia alternativæ, dum litteræ acceptationis a Datario *receptæ* & *recognitæ* fuerint.

Ut autem facilior sit *recognitio* per Datarium facienda, solent litteræ hac formula expediri, & ad Datarium transmitti.

XVIII. Formula litterarum acceptationis alternativæ, prout refertur in Gozales *Glossa* 62. *nu.* 33. hæc est; „ Nos N. Dei „ & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus *N.* volentes observare „ Regulam reservatoriam mensium Apostolicorum Sanctissimi Do„ mini Innocentii XII. necnon frui gratia & Beneficio alterna„ tivæ Episcopis apud Ecclesias, aut Diœceses suas vere & per„ sonaliter residentibus per eamdem Regulam concessæ, Propte„ rea humiliter, & debita cum reverentia, ac omni meliori „ modo, quod possumus, & debemus, libenter præfatam alter„ nativæ gratiam acceptamus, ac ea uti velle declaramus, in „ cujus voluntatis, acceptionis, & declarationis fidem, præsen„ tes patentes litteras per nostrum Secretarium, & Apostoli„ cum Notarium scriptas, nostra manu propria subsignamus, „ sigillique nostri soliti impressione muniri facimus, & eas ad „ Illustriss. & Reverendiss. Domin. ejusdem D. N. Papæ Inno„ centii XII. Datarium transmittere curabimus, juxta formam „ & ad effectum, de quibus in prædicta Regula, Dat. in ædibus „ nostris, vel in tali loco hujus nostræ Civitatis, vel Diœce„ sis, sub tali anno, die, & mense, testibus ad præmissa vo„ catis.

XIX. Postmodum dictus Secretarius, & Notarius hanc fidem facit: „ Et quia ego N. auctoritate Apostolica Notarius, & Se„ cretarius præd. Reverendissimi Domini mei Archiep. dictas pa„ tentes litteras manu propria scripsi, & omnibus supradictis, „ una cum dictis testibus interfui; ideo hoc præsens publicum „ fidei, ac testimonii Instrumentum signavi, & subscripsi meis so„ litis, & consuetis signo & subscriptione, in præmissorum fidem.

XX. Deinde postquam litteræ a Datario fuerint recognitæ, & probatæ, solet ab eodem Datario dari testimonium recognitionis tenoris sequentis: „ Nos N. Sanctissimi Domini Innocentii „ XII. Datarius, notum facimus omnibus, & singulis, ad quos „ spectat, qualiter pro parte Reverendissimi in Christo Patris D. „ N. Episcopi N. præsentatæ, & recognitæ fuerunt litteræ ac„ ceptationis gratiæ alternativæ mensium, Præsulibus apud Ec„ clesias, aut Diœceses suas vere, & personaliter residentibus, „ ab eodem Sanctiss. D. N. Papa concessæ. In quorum fidem „ præsentes litteras manu propria subscripsimus, & sigillo nostro „ muniri fecimus ac in eodem libro registrari fecimus, &c.

XX Quemadmodum *alternativa* quoad residentiam per posteriores Pontifices, appositione dictionis *vere* restricta fuit, uti supra notatum est, ita quoad Beneficia, quæ alternativæ essent subjecta, non parum limitata fuit.

Alternativæ enim antiquæ extendebantur etiam ad Beneficia *simultaneæ* & *non liberæ* collationis, uti ex Puteo refert Gonzales *Gloss.* 4. *nu.* 24. qui *nu.* 25. monet, quod & in modernis *alternativis*, & Regulis deficiebant verba illa: *Nec etiam cum consilio, vel consensu, seu interventu Capitulorum, vel aliorum, aut alias pertinentibus*, donec Sixtus V. in sua Regula addit præfata verba, prout hodie jacent in Regula. „ Et sic (ait Gonzales) ante Regulam Sixti V. forsan dicebantur Beneficia liberæ „ collationis ad effectum, ut intrarent alternativa, quæ provideban„ tur ab Episcopis cum consensu, consilio, vel interventu alterius, „ modo non essent simultaneæ collationis, vel ad electionem seu „ præsentationem aliorum. Hodie vero contrarium est dicendum,

XXI. Regula enim, uti hodie exprimi solet, dat Episcopis *alternativam* in quibuscumque Beneficiis, *ad liberam ipsorum duntaxat*, *non autem aliorum cum eis*, *dispensationem*, *seu præsentationem*, *vel electionem*; *nec etiam cum consilio*, *vel consensu*, *seu interventu Capitulorum*, *vel aliorum*, *seu alias pertinentibus*.

Ex his patet, juxta modernam Regulæ expressionem, *alternativam* non extendi ad Beneficia, quæ quocumque modo ad alterius, quam Episcopi liberam, ac plenam dispositionem spectant, & quorum provisioni interveniré alii, quam Episcopus, quovis modo debent. Ex quo patet per posteriores Pontifices additas esse clausulas reservationis amplificativas, & auctoritatis ordinariæ restrictivas.

XXIII. Cum vero non tantum excipiantur Beneficia, quæ cum consensu Capitulorum conferenda sunt, sed & illa in quorum provisione Episcopus *consilium* Capitulorum petere debet; hinc forsan contigit, ut in Beneficiorum provisione Episcopi *consilium* Capituli sui petere desierint, ut *alternativa* gaudere possent; cum alias *de jure* in similibus *consilium* Capituli expetendum esset, uti supra notatum est.

XXIV. Injuncta Episcopis necessitas postulandi, vel acceptandi *alternativam*: regulæ, restrictiones & clausulæ, quas summi Pontifices *alternativæ* imposuerunt, non obscure insinuant, quod Curia Romana voluerit, ut Episcopi *alternativam* veluti gratiam tamquam a Sedis Apostolicæ beneplacito dependentem, postularent, & agnoscerent: tamen cum Episcopi jure proprio, sive jure dignitatis suæ Episcopalis sint omnium Beneficiorum intra limites suæ Diœcesis consistentium quasi naturales Collatores; ita ut, dum eis *alternativa* mensium in collatione Beneficiorum annuitur, nihil ipsis tam de novo ipsi debeat accedere, quam pars aliqua illius juris, quod ipsis titulo suæ dignitatis competebat, & per reservationes Pontificias erat substractum, rursus restitui.

XXV. De hoc jure Ordinariorum in collatione Beneficiorum, necnon de prætentione Curiæ Romanæ attribuentis Summo Pontifici omnium Beneficiorum plenam provisionem, queribundus scribebat e Concilio Tridentino 28. Novembris 1551. Franciscus de Vargas.

Cum enim quibusdam Patribus videretur in Concilio disputiendam materiam beneficialem, scribit De Vargas ejus se esse opinionis, „ ut in hac materia tractanda ante omnia, deberet esse ple„ na libertas examinandi, & decidendi: atque ante omnia necessa„ rium esse probare, quod jus Papa prætendere queat providendi „ de Beneficiis, cujuscumque sint conditionis; quod ubi fiet, „ clare adstruam (aiebat) ex principiis, & fundamentis juris na„ turalis, divini, & humani, necnon ex pristina Ecclesiæ pra„ xi, ex varia mutatione, quæ circa Ecclesiæ disciplinam con„ tingit, ex jure Canonico, pristino, & hodierno, ex naturali „ ratione, ac ex ea, quam recta politia requirit, necessitate, „ per hæc omnia principia (ait) probatus sum, Romanum Pon„ tificem non habere tale jus disponendi de Beneficiis, quali ho„ die utitur, quod nullatenus minueret suam dignitatem, aut „ auctoritatis plenitudinem.

CAPUT VIII.

De Jure Præventionis, & Regula Cancellariæ, De verisimili Notitia,

1 *Præventio Pontificia in quo ab expectativis, & reservationibus differat?*
2 *Jus Præventionis eidem, cui reservationes, fundamento innititur: est tamen mus. istius recentior.*
3 *Primitus nec jus præventionis, nec jus devolutionis ad Romanum Pontificem, notum fuit.*
4 *Tempore Bonifacii VIII. ujus præventionum erat stabilitum.*
5 *Ad prævenendas fraudes in præventione occurrentes condita Regula Cancellariæ* de verisimili Notitia.
6 *Scopus Regulæ intelligitur ex proœmio olim illi præfixo.*
7 *Hoc proœmium a posterioribus Pontificibus sublatum.*
8 *Regula semper mansit invariata.*
9 *Refertur textus regulæ.*
10 *Regula in Gallia pro lege Regni adoptata.*
11 *Regula hæc juri conformis.*
12 *Notitia debet esse verisimilis; nec extraordinaria admittitur.*
13 *Quod tempus requiratur, ut notitia sit verisimilis.*
14 *Regula locum habet in provisione facta* motu proprio.
15 *Item si sufficiens quidem tempus intercesserit, sed tamen cursor missus sit* ante obitum.
16 *Item si rumor extiterit Beneficiatum esse mortuum, qui tamen adhuc vivebat.*
17 *Habet locum in omnibus Beneficiis, etiam Dignitatibus.*
18 *Etiam in collationibus Ordinariorum.*
19 *An huic Regulæ per Papam derogari queat in Gallia?*
20 *Regula hæc jus præventionis non impedit.*
21 *Præventiones minus odiosæ, quam Expectativæ.*
22 *Synodus Basileensis, abrogatis Expectativis, salvum voluit jus præventionis.*
23 *Clerus Gallicanus resolvit rogandam Synodum Basileensem pro abrogando jure præventionis.*
24 *Idipsum factum in Germania.*
25 *Synodus Basileensis a suo Decreto non recessit.*
26 *Pontifices jam pridem moderate usi sunt hoc jure, & quare?*
27 *In locis ubi est reservatio mensium, non est locus præventioni.*
28 *In Gallia per Concordata jus præventionis est stabilitum.*
29 *Hic articulus multis displicuit.*
30 *Anno 1547. mandatum fuit Oratoribus Regiis pro abrogatione hujus articuli agere in Synodo Tridentina.*
31 *Idem mandatum fuit anno 1561. Oratori Regio ad Pontificem, & quid hic exposuerit?*
32 *Aliquando interdictum fuit Judicibus Regiis rationem præventionis habere.*
33 *Id postea revocatum, manetque hodie jus præventionis.*
34 *Si dubium sit quis prius contulerit, præsumitur pro Ordinario.*
35 *Præventioni non subjacent Beneficia Juris Patronatus laici.*
36 *Provisio tantum obtinet* rebus integris.
37 *Per actum etiam præparativum fit res* non integra.
38 *Debet hic actus concernere ipsam collationem.*
39 *Aliquando collatio invalida impedit præventionem.*
40 *Præsentatio Patroni, & Indultarii reddunt rem* non integram, *etiam ante secutam collationem.*

I. PRÆVENTIO Pontificia in hoc a Mandatis, & Reservationibus differt, quod per Mandata Pontifex non conferret ipsa Beneficia; sed mandaret de iis per Ordinarios certis personis provideri; inde dicta mandata *de providendo*; quæ & frequenter non ad Beneficia de facto vacantia, sed *vacatura* dabantur. Per Reservationem quoque non fit Beneficiorum collatio, seu provisio, sed per eam duntaxat Pontifex Beneficia suæ dispositioni reservat; idest, reservat sibi conferenda, vacatione illorum occurrente.

Per Præventionem vero Pontifex prævenit ordinarium Collatorem, *conferendo* scilicet Beneficium ad Ordinarii collationem spe-

spectans: ita ut in *præventione* revera Pontifex conferat; quæ propterea tantum locum habet in Beneficiis *vere* vacantibus.

II. Quandonam hoc jure præventionis uti cœperint Pontifices, incertum est. Credit Ludovicus Thomassinus *De Discipl. Eccles. part. 4. lib. 2. cap. 54.* quod hoc jus præventionis innitatur quidem eidem fundamento, cui innituntur mandata *de providendo*, & *reservationes*, atque ex eodem principio suam habeant originem; tamen usum præventionis, Mandatis *de providendo*, & reservationibus esse multo recentiorem, ibidem observat, neque in Decretalibus Gregorii IX. ullam fieri præventionis mentionem, quamvis *Mandatorum de providendo* sæpius meminerint.

Immo credit, ab introductio usu horum *mandatorum* fluxisse duo circiter sæcula, antequam palam stabilitus fuerit præventionis usus; cum enim sensim, & gradatim quasi invaluisse, & introductum fuisse credit.

III. Non dubium tamen, quin hoc jure Præventionis demum usi fuerint Pontifices, postquam apud nonnullos Canonistas, ac notanter Ultramontanos invaluit opinio, Pontificem Romanum esse *Ordinarium Ordinariorum*; atque ita quodammodo auctoritate ordinaria Pontifici competere provisionem Beneficiorum, in quacumque Orbis Christiani Diœcesi; proinde in ea provisione posse cum Ordinariis concurrere.

Observat autem Georgius Louetius in notis ad Molinæum in *Regulam De infirmis Resignantibus*: „Nec in Decretorum toto volumine legimus, Papam in conferendis Beneficiis Ordinarium esse „Ordinariorum, sed Sexti Decretalium nova Jurisprudentia Summi Pontifices Præventionibus quodam jure omnimodam in Collatores ordinarios potestatem sibi tribuerunt; eamque qualitatem „(Ordinariorum Ordinarii) non propter Ordinariorum negligentiam, ut antiquo jure; sed *plenarie*, & ex supremæ potestatis plenitudine assumpserunt *in cap. Licet de Præbend. in 6. Clement. 1, „Ut lite pendente*.

Immo nec ante jus novum Decretalium facile reperies, ob negligentiam Ordinariorum recursum patuisse ad Sedem Apostolicam pro collatione Beneficii; sed si quæ difficultas oriebatur, terminabatur in Synodo Provinciali, ut observat Hieronymus a Costa in Tractatu de origine & progressu proventuum Ecclesiasticorum *pag. 105.*

IV. Quidquid sit, hoc satis constat, tempore Bonifacii VIII. hoc jus præventionis in usu fuisse. Nam consultus hic Pontifex super Beneficio collato diversis personis a Sede Apostolica, ejusve Legato, & Ordinario *eadem die*; nec constabat, quæ collatio fuerit prior facta, respondit Bonifacius, quod si nullus sit in possessione, is, cui Sedes ipsa, vel Legatus contulit, erit alteri præferendus. Rationem addit: *Propter conferentis ampliorem prærogativam*.

Hic aperte supponitur Pontificem, ejusve Legatum posse in Beneficiorum collatione cum Ordinario concurrere; immo ipsum non solum posse *prævenire*; sed si dubium sit, cujus collatio *prior* fuerit, Pontificis collatio præsumatur præcessisse, propter *ampliorem ejus prærogativam* in conferendis Beneficiis.

V. Hæ præventiones tempore Joannis XXII. qui viginti circiter annis post Bonifacium VIII. ad Pontificatum fuit assumptus, adeo invaluerant; atque ad eas occupandas, & Ordinariorum collationes præveniendas, tot fraudes, & malæ artes adhibebantur, ut ipse Joannes XXII. Regulam Cancellariæ ediderit, quæ vocatur *De verisimili Notitia*, quæ hodie est trigesima, ut hujusmodi fraudibus occurreretur.

VI. Hunc enim regulæ scopum indicavit ipse Joannes XXII. in proœmio regulæ præfixo: *Item, ut in habendis Beneficiis Ecclesiasticis fraudes evitentur, servetur conscientiæ puritas, & ambitionis via præcludatur ambitiosis &c.*

VII. Ita refertur a Ludovico Gomesio in commentario ad hanc regulam, una notante, regulam illam a Martino V. cum eodem proœmio fuisse promulgatam; at Nicolaum V. in promulgatione ejusdem regulæ sustulisse dictum proœmium: *quod brevitatis causa factum opinior* (ait) *cum alias indignum videretur tam salutare proœmium, ex quo mens, & intentio colligitur Conditoris, sustulisse*. Nicolaum sequuti sunt ejus successores, ipsam regulam sine proœmio promulgantes, qualiter & hodie inter regulas Cancellariæ extat.

Interim sat convenit, eam editam esse ad obviandum fraudibus, & cupidæ ambitioni eorum, qui Ordinarios prævenire satagentes, Beneficiorum collationem, etiam necdum mortuis eorum possessoribus, impetrare quavis arte moliebantur: unde teste Gomesio loco citato *quæst. 1.* convenit inter Doctores, Regulam dictam fuisse *ad obviandum fraudibus, quæ fiebant in Curia ad præveniendum Ordinarios*.

VIII. Quamvis Regulæ huic detractum fuerit proœmium, nihil tamen circa ipsum corpus regulæ mutatum unquam fuisse monet idem Gomesius, *nullusque Pontificum* (ait) *verbum aliquod addidit, vel mutavit ad regulam Nicolai, sed integra mansit usque in hodiernum diem, cum tamen aliæ regulæ aliquam receperint mutationem*. Neque a tempore Gomesii usque adhæc nostra ullam mutationem accepisse scimus.

IX. Regula exprimitur his verbis: *Item voluit, & ordinavit, quod omnes gratiæ, quas de quibusvis Beneficiis Ecclesiasticis cum cura, vel sine cura, sæcularibus, vel regularibus, per obitum quarumcumque personarum vacantibus, in antea fecerit, nullius roboris, vel momenti sint: nisi post obitum, & ante Datam gratiarum hujusmodi, tantum tempus effluxerit, quod interim vacationes ipsæ de locis, in quibus personæ prædictæ decesserint, ad notitiam ejusdem D. N. verisimiliter potuerint pervenisse*.

X. Hæc regula, teste Rebuffo, in Praxi Benef. *part. 1. tit. De Reformat. Bullæ, Glossa 1. fuit recepta, & registrata in Parlamento Parisiensi anno* 1493. 20. *Novembris, & ubique in Regno Franciæ recepta, & in forensi Judicio ad unguem servatur, estque lex regni effecta, adeo quod sicut Imperator legem* (*ut dicunt*) *canonizatam, & Canonibus approbatam, non potest revocare: licet eam legem ex libro tollat: Sic nec Papa regulam incorporatam, & descriptam in registris Curiæ, etiam si tollat illam: nam eo casu servabitur tamquam lex regni, non tamquam Papæ regula*.

XI. Deinde notat, quod *ex visceribus Juris sit extracta, maxime ex cap. 2. tit. De concess. Præb. non vacantis, ubi Beneficia, antequam vacent, non debent impetrari. & nisi vacatio pervenerit ad notitiam conferentis, vel pervenire potuerit: nam collatio, quæ non est verisimilis, non est credibilis, nec facta creditur*.

XII. Immo etiamsi aliquis probare vellet, se per modum aliquem extraordinarium, & plusquam humanum, aut verisimilem iter in Urbem (*a*) absolvisse, probatio ejus non admitteretur, ait Rebuffus *n. 15. quia tantummodo* verisimile *admittetur, videlicet quod eques cursor Romam potuit ire sex diebus ex Lutetia, vel ex Lugduno quinque, hoc recipitur. Ex Tolosa autem octo, vel septem; distinguenda autem sunt tempora, æstatis videlicet, & hiemis: in Legato tamen inspicitur, an equi celeres essent designati ad illum locum, in quo ipse degebat, & ex loco, in quo obiit Beneficiarius: & tunc cursus velox recipietur, alioqui, non: unde in Praxi vulgo solet dici*, s'il y a postes assignées, *ut quantum possunt celeriter currere, alioqui per dietas computabitur*.

XIII. Et Chokier ait, *tempus* verisimilis *notitiæ Leodio Romam esse* novem *dierum, Rota tum sæpius, tum novissime in una Bullarum resignationis Canonicatus Sancti Pauli de anno 1619. decidit*.

Antiquus autem Glossographus, quem sequitur Chokier, recte monet, *verisimile* illud relinqui arbitrio Judicis; qui ex locorum distantia, die obitus, aliisque circumstantiis determinet; an tantum tempus effluxerit ab obitu Beneficiati usque ad datam provisionem, quod interim vacationes ipsæ de loco, in quo Beneficiatus decessit, ad *notitiam* Pontificis *verisimiliter* potuerint pervenisse.

XIV. Regula etiam procedit, tametsi *motu proprio* gratia facta esset, ait Rebuffus *Glossa 2. n. 2. tum ut evitetur fraus, quæ fieret apponendo hanc clausulam; tum etiam quia hæc clausula non tollit ambitionem impetrantis, nec votum captandæ mortis*.

Et ita jam pridem judicatum fuisse in Rota Romana testatur Gomesius ad hanc Regulam, *quæst. 2.*

XV. Quinimmo licet tempus sufficiens effluxisset inter Datam provisionis, & obitum Beneficiati, ut notitia verisimilis vacationis haberi potuisset, nulla tamen erit provisio, si probetur cursorem ante *obitum* Beneficiati discessisse: quod dici solet *cursus ambitiosus*; uti monet Claudius Fleury in Institut. Juris Canonici *lib. 2. cap. 21.*

XVI. Id etiam procedit, tametsi esset rumor communis, Beneficiatum mortuum esse; si tamen revera mortuus non fuerit, collatio facta nulla erit in vim hujus Regulæ; quia dum agitur duntaxat de invaliditate actus, non autem de pœna infligenda, rumor communis, aut probabilis ignorantia, non excusat, nec actum validum reddit, uti in hoc articulo latius probat Georgius Louetius in notis ad Regulam *num.* 16.

XVII. Quamvis regula *n. 9.* expressa nominatim non loquatur *de Dignitatibus*, & sub nomine Beneficii etiam generaliter expressi *Dignitates* comprehendi non soleant, tamen & in his regulam locum habere recte notat Rebuffus *Glossa* 3. tum quod ratio decisionis in his locum habeat; tum præcipue, quia regula hæc naturali æquitati, & honestati innixa, & ad vitandas fraudes inducta, *favorabilis* est reputanda. In *favorabilibus* autem nomine Beneficii generaliter expressi, prout in hac regula per particulam *quibusvis*, veniunt Dignitates.

XVIII. Adhæc licet Regula hæc tantum loquatur nominatim de Provisione *Papæ*; ob naturalem tamen æquitatem & honestatem, extensa est non tantum ad *Legatum Papæ*; sed etiam ad *ordinarios* Collatores; prout in Gallia observari post Rebuffum, aliosque testatur Carolus Fevretius in Tract. *De Abusu lib. 2. cap. 7. num. 5.*

XIX. Favor ejusdem regulæ, ipsaque naturalis ratio, cui innititur, efficiunt, ut in Gallia hujus regulæ derogationem non admittant, atque ab ea derogatione appellationem *tamquam ab abusu* recipiant, ut post Rebuffum ibidem refert Fevretius. Si tamen provisio facta sit in vim procuratorii ad resignandum, & Resignans mortuus fuerit, antequam provisio esset expedita: si adjecta fuerit clausula; *etiamsi per obitum vacet*, & Papa huic regulæ derogaverit, admittitur derogatio; valebitque provisio, licet ipso die expeditæ provisionis Resignans fuisset mortuus, & consequenter *verisimilis* notitia de morte Resignantis in Curia non haberetur; *quia* (*ait Rebuffus* Glossa 4.) *justa fuit arreptio itineris ante mortem, cum haberet procuratorium ad resignandum: & ita* (*ait*) *servamus in Regno, dummodo a tempore mandati, seu procuratorii* verisimiliter *potuerit Cursor accedere ad Curiam*. Id tamen limitandum, nisi fraus aliqua subesse probetur; uti observat Rebuffus ad Concordata *De Mandatis Apostolicis, parag. Declarantes*, verbo *Jure præventionis*.

XX. Quamvis Regula hæc fraudibus, & ambitioni de captandis, & sollicitandis Beneficiis vivorum occurrere voluerit, nequaquam tamen auctoritatem Pontificis in præveniendo, seu concurrendo cum Ordinariis in provisione Beneficiorum imminuere ullatenus intendit: mansitque jus hoc semper Sedi Apostolicæ salvum.

XXI. Illud quoque notandum, quod licet per has præventiones

(*a*) *Urbem*, scilicet Romam: nomine etenim *Urbis* simpliciter, & antonomastice donatur a Canonistis.

nes videatur aliquo modo imminui jus collationis Ordinariorum, tamen has præventiones minus odiosas esse, quam expectativas, quibus non de vacantibus Beneficiis providebatur, sed *vacatura* promittebantur: cum Pontifex utendo præventione, Beneficia *vacantia* duntaxat conferat, atque ipsis Ordinariis ut minus æquale secum jus conferendi relinquat.

XXII. Quare Synodus Basileensis sollicita restituere jura Ordinariorum, præsertim circa collationem Beneficiorum, atque eum in finem omnes *expectativas* ad Beneficia *vacatura* abrogans, nihilominus hoc jus præventionis Pontifici nominatim reservavit *Sess.* 31. *art.* 2. ubi post abrogationem expectativarum subjicit: *Neque etiam collationes per præventionem faciendas intendit impendire*.

XXIII. Clerus tamen Gallicanus in Conventu Bituricensi eam clausulam Concilii Basileensis non approbavit; resolvitque Patribus Concilii proponendum, ut eam revocarent; aut saltem declararent, ordinariis Collatoribus manere salvum tempus *sex* mensium, iis a Concilio Lateranensi sub Alexandro III. concessum *cap.* 8. intra quod si non contulerint, merito ob eorum negligentiam Superior, vel jure præventionis, vel devolutionis supplere poterit.

XXIV. Idipsum a Germanis, saltem nonnullis optatum fuisse, evincit quod legitur in Synodo Frisingensi anno 1440. *Can.* 25. *Supplicetur sacro Concilio* (*Basileensi*) *ut declarare dignetur, quod vigore horum Decretorum non intenderit tollere inferioribus Collatoribus ordinariis tempus Lateranensis Concilii, quodque ante ipsius lapsum non habeat locum præventio*.

XXV. Non legitur, Concilium Basileense occasione harum supplicationum Decretum suum renovasse, aut limitasse, vel exposuisse; sed jus integrum præventionis Sedi Apostolicæ reliquit; adeoque, uti passim notant Canonistæ, potest Pontifex, etiam in mensibus ordinariis ipsos Collatores prævenire.

XXVI. Nihilominus, uti notat Gonzales ad Regulam 8. Cancellariæ §. 4. *Proœm.* non passim hujusmodi provisiones facere vult, nec intendit, ut minus de illo Episcopi conqueri valeant. Quod profecto valde laudabile est (ait) ac sua urbanitate, & liberalitate dignum. Quia, ut dixit textus in *Can. Pervenit, caus.* 11. *quæst.* 1. *Si qua unicuique Episcopo jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri ille ordo debuit, confundatur*. Hæc ille; qui pluribus ibidem ostendit, quod quamvis de jure Pontifex prævenire Ordinarios possit, non tamen sit honestum, quod aliis auferat potestatem; quodque ex hoc non usu evitentur non modica inconvenientia.

XXVII. Immo teste Joanne Chokier in proœmio Regulæ octavæ *n.* 17. „ hodie *nunquam* confert Papa per præventionem, debet„ que Datarius respondere: *Adeat Ordinarium* ". Quod ut observetur iis in partibus, ubi inter Sedem Apostolicam, & Ordinarios menses divisi sunt; atque ipsa Sedes Apostolica reservando sibi sex vel octo menses, reliquos Ordinariis liberos dimisit, valde justum est. Per illam quippe mensium divisionem tacite quodammodo Pontifex Ordinariis addixisse videtur, quod jus conferendi iis in mensibus liberum ipsis maneret.

Hinc in Belgio, ubi hæc mensium divisio stabilita est, præventionum usus exolevit; neque ulla in mensibus Ordinariorum provisio Apostolica jure præventionis unquam expeditur: quare nec Regula *De verisimili notitia*, hic pene nota est.

XXVIII. At in Gallia per Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. jus præventionis Pontifici expresse reservatur titulo *De mandatis Apostolicis*, his verbis: *Declarantes* .... *nos & successores nostros jure* præventionis *Dignitates, Personatus, Administrationes, & Officia, cæteraque Beneficia Ecclesiastica, sæcularia, & quorumvis Ordinum Regularia, quæcumque, & quomodocumque qualificata, tam in mensibus graduatis, simplicibus, & nominatis, quam ordinariis Collatoribus præfatis assignatis vacantia, ac etiam sub dictis mandatis comprehensa, libere conferre*.

XXIX. Hic unus fuit ex articulis, qui receptionem Concordatorum præcipue retardarunt, ipsasque oppositiones, tum ex parte Parlamenti Parisiensis, tum Cleri & Universitatis formarunt; quæ latius referuntur in historia Concordatorum: quin & frequentium querelarum occasionem hic articulus subministravit.

XXX. Legitur datum fuisse in mandatis Legatis Regis Galliæ anno 1547. ut Patribus Tridentinis inter alia exponerent, quod *præventiones*, quas Papa vi Concordati in Regno Galliæ facit, sint contrariæ Concilio Lateranensi; quodque dictæ præventiones pariant magnam confusionem in Regno, quod Collatores ordinarii per eas frustrentur suo jure.

XXXI. Idipsum injunctum fuit Ferrerio Regis Christianissimi Oratori, & Legato ad Papam Pium IV. anno 1561. idque ad querelas, quas Regi fecerant Ordines generales Regni super hoc articulo *præventionum*: quemadmodum videre est in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 22. *n.* 34. ubi *n.* 35. subnectitur discursus, quem super hoc articulo coram Pontifice habuit ipse Ferrerius, in quo potissimum urget Decretum Concilii Lateranensis sub Alexandro III. quo Collatoribus datur facultas conferendi Beneficia, idque intra *sex menses*, quo illis (ait) liceret *de vita, & moribus Ordinandi diutius deliberare*. *Quam collationem nisi intra id tempus fecissent, conferendi potestatem proximo Superiori, deferri, & gradatim Romano Pontifici: hujus Constitutionis fuisse favorem, ut quamquam diurna Beneficiorum vacatio esset Canonibus exosa, illud tamen semestre non currere, nisi Prælato scienti Beneficii vacationem. Quod si præventionibus locus est, vix esse ut supervacanea non sit non solum hæc Concilii Lateranensis temporis definitio, & gradatio, sed etiam Antiochenum, atque Aurelianense Concilium, quibus definitum est, Episcopo, cui totius Diœcesis animæ committuntur, relinquendas esse Beneficiorum collationes*.

XXXII. Hæc aliaque ibidem a Ferrerio nomine Regis, & Ordinum Regni Gallicani Pontifici exposita, sat evincunt, quam ægre has præventiones tulerint Galliæ Proceres; quod & manifestum fit ex Edicto Aurelianensi *art.* 12. quo interdicitur omnibus Judicibus Regni Galliæ, ullam in judicando possessorio Beneficiorum, rationem habere provisionum, quæ obtentæ essent per *præventionem*, idque sub pœna privationis suorum officiorum; nec possint impetrantes hujusmodi provisionibus uti sine licentia Regis.

XXXIII. Meminit hujus Edicti etiam Carolus Fevretius Tractatu *De Abusu lib.* 2. *cap.* 7. *n.* 3. una monens Carolum III. Regem Galliæ ad requisitionem Cardinalis Ferrariensis Legati Apostolici in Gallia, dedisse Declarationem 10. Januarii 1563. qua hic articulus, quantum ad *præventiones* Pontificias, fuit revocatus.

Itaque post hanc Declarationem usque in hodiernum diem salvum manet jus *præventionis* in Provinciis Regni Galliæ Concordatis utentibus; quantumvis illud odiosum esse, & in favorem Ordinariorum restringendum credant.

XXXIV. Hinc in primis statuunt, quod si dubium sit, qui prius contulerit, an Papa, an Ordinarius, præferendam esse collationem Ordinarii, contra decisionem *cap. Si a Sede, De Præbend. in VI.* quam in hoc casu dicunt non observari: quia Ordinarius confert *jure ordinario, & primitivo*: & quia Papa tantum habet jus præventionis, debet ostendi, Papam *prævenisse* Ordinarium; quod ubi non ostenditur, manet collatio Ordinarii facta jure *proprio, & ordinario*. Vide Castellum in sæpius citata Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 274. & Notam Guillelmi Noyer ibi subjectam.

XXXV. Deinde nullam præventionem admittunt in Beneficiis Juris Patronatus *laici*: *Patroni enim laici in Francia, nunquam subjecerunt colla præventionibus*, ait Fevretius *n.* 7. & quantum ad Rescripta Pontificia, etiam in causa permutationis, si quando derogatum voluerint Juri Patronatus laicalis, sive per præventionem, totum fuit cassatum, & revocatum tamquam abusivum; ita Fevretius *nu.* 7. Quod & in Hispania religiosissime servari testatur Covarruvias *Pract. Quæst. cap.* 36. ubi Patrono laico licet conqueri de tacita, vel expressa derogatione, sicut apud Gallos.

Tametsi textus Concordatorum quæcumque Beneficia, etiam Dignitates generatim exprimat, nihilominus non credunt, comprehendi Dignitates electivas titulo *fundationis* præsertim *laicalis*, uti observat Fevretius loco citato *n.* 6. ibidem una asserens, hodie passim judicari, Dignitates omnes, etiam *electivas confirmativas*, sed alio titulo, quam fundationis, subjectas esse juri *præventionis*; quamvis aliquando de eo dubitatum fuisset.

XXXVI. Præventio demum locum habet, si provisio Pontificia fuerit *rebus integris*; hoc est, nec dum a Collatore ordinario incepto negotio collationis. Si enim Canonicæ institutionis fines, vel levissime attigerit, quamvis ad exitum non perduxerit, tamen *rebus integris*, non amplius extantibus, collationi Pontificiæ nullus locus dabitur. Ita Pinsonius *De Benef.* tit. *De Canonicis Institutionum conditionibus, perag.* 10. *n.* 2.

XXXVII. Res autem non censetur integra, quando quoquo modo negotium inchoatum est, non tantum per actum aliquem essentialem, sed etiam solum præparatorium; v. g. per *pulsum campanæ* ad congregandum Capitulum pro electione; aut etiam ad deliberandum de forma, aut die electionis faciendæ; aliumve actum, quo Electores, Collatores, aut Patroni ostenderunt, se non fuisse in defectu utendi suo jure; ait Brodæus ad Louetium *litt. P. n.* 25. atque ita judicatum fuisse testatur, *præventioni* locum non fuisse, eo quod prævie ad provisionem Apostolicam actum fuisset in Capitulo de electione facienda.

XXXVIII. Aliud esset (ait ibidem Brodæus) si Capitulum, Sede vacante, dedisset tantummodo deservituram alicujus Ecclesiæ Parochialis vacantis, *donec provideatur per futurum Episcopum*. Cum enim hic actus non fuerit expeditus per Collatorem, neque concernat ipsum *titulum*, impedire nequit præventionem Papæ: cum respectu tituli res manserit integra.

XXXIX. Quinimmo collatio, aut actus provisionis etiam *nulliter*, & *invalide* factus per Ordinarium aliquando constituit rem non integram; ipsamque præventionem impedit: ut si Ordinarius contulerit non Graduato in mense Graduatis affecto; collatio quidem nulla est in favorem Graduati se opponentis; sed tamen præventionem impedit; uti docet post alios citatos Fevretius loco citato.

XL. Præsentatio Patroni, & Indultarii reddunt rem *non integram*, etiam ante secutam collationem. Id est; si constiterit quod Patronus Clericum Episcopo præsentaverit, ut ei Beneficium conferret, tunc non habetur ratio præventionis Pontificiæ.

Præsentatio Patroni id juris sibi vindicat, quia vetus illa est, & antiquior præventionis jure, quod sibi summus Pontifex arrogat. Indultarii quoque præsentatio *rem non integram* reddit, & jus illud ipsi tribuitur, vel propter personam Regis, in cujus gratiam *Indulta* concessa sunt; vel propter Dignitatem Officiariorum, quibus data sunt. Tandem cum præsentatio illa facta sit Episcopo, qui est de primario jure Beneficiorum Collator ordinarius, non posset ei sine aliqua injuria per Papæ præventionem auferri collatio Beneficii, quod illi jam præsentatum fuit, quodque juxta Concilium Aurelianense *secundum priorum Canonum Regulam in potestate Episcopi consistit*, ut legitur apud Gratianum *Can. Omnes Basilicæ, ex Conc. Aurelian. I. caus.* 16. *quæst.* 7. (*a*).

TITU-

(*a*) Qui plura voluerit de jure præventionis & de Regula Cancellariæ Romanæ *de verisimili notitia*, consulat nova Cleri Gallicani Collectanea, id est, *le recueil des Actes, Titres & Mémoires concernant les affaires du Clergé de France*. Tom. 10. col. 811. 812. & in eo opere argumentum de jure prætenso præventionis, quod sibi vendicant summi Pontifices in conferendis Beneficiis enucleate pertractatum est.

CAPUT PRIMUM.

De Provisione in forma *dignum*, & in forma *gratiosa*.

1 *Provisio in forma* dignum *unde sic dicta?*
2 *Per hanc provisio proprie non fit per Papam, sed per Ordinarium.*
3 *Ante obtentam collationem ab Ordinario Provisus nullum habet titulum.*
4 *Non potest Beneficium resignare ante habitam ab Ordinario provisionem.*
5 *Neque capere possessionem.*
6 *Ordinario recusante litteras provisionis, ad quem recurrendum?*
7 *Qua auctoritate Episcopi exequantur litteras Apostolicę provisionis in forma* dignum *sibi directas?*
8 *Forma* dignum *alia antiqua, alia* novissima.
9 *Quid circa has formulas habeat hodierna praxis, pręcipue in Gallia?*
10 *Formula litterarum provisionis, seu visa, per Ordinarium.*
11 *Examine peracto, quomodo Ordinarius conferat?*
12 *Ordinarius hic censetur Episcopus Beneficii.*
13 *Provisio in forma* dignum *alteri directa in Gallia non recipitur, nisi ob causam.*
14 *Examen alteri per Ordinarium delegari potest.*
15 *Episcopi merito personaliter examini intersunt.*
16 *Ratio inductæ hujus formulę.*
17 *Quomodo Papa sufficienter est instructus de capacitate Supplicantis, fit provisio in forma* gratiosa.
18 *Provisio in hac forma est proprie provisio Apostolica.*
19 *Forma Signaturæ in hac formula.*
20 *Hæc provisio dirigitur ad ipsum Supplicantem; cui & inscribitur tamquam Beneficiato.*
21 *Formula inscriptionis.*
22 *Tenor provisionis.*
23 *De executore hujus provisionis.*
24 *Hodie quoad Beneficia præsertim curata non solet dari provisio in forma* gratiosa*; & quare?*
25 *Quoad Beneficia simplicia frequentior est provisio in forma* gratiosa.

I. RESCRIPTA sive provisiones Apostolicæ aliquando expediuntur juxta hodiernum stylum Curiæ Romanæ in forma *gratiosa*; aliquando autem, & quidem frequentius, saltem quoad provisiones de Beneficiis Curatis, in forma *dignum*.

Vocatur autem provisio hæc in forma *dignum* a primis verbis Bullæ, *Quia dignum arbitramur*.

II. Verum, uti recte notant Canonistæ, quando provisio expeditur in forma *dignum*, tunc proprie de Beneficio non providet Papa; sed potius ipsi Ordinario, vel Executori providere mandat; quare non immerito hujusmodi provisio dici posset, *mandatum de providendo*.

In hac enim provisione, remittit Supplicantem ad Ordinarium, ut Supplicanti de Beneficio provideat, si modo *prævio* examine eum idoneum repererit, sub hac clausula: „ Mandamus quatenus si post diligentem examinationem dictum N. ad obtinendum Beneficium N. idoneum esse repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, eidem N. dictum Beneficium auctoritate Apostolica conferas.

III. Evidens hinc est, provisionem seu collationem Beneficii non haberi immediate a Pontifice; sed eam obtineri debere ab Ordinario; ipsumque supplicantem ante obtentam ab Ordinario collationem, nullum adhuc titulum Beneficii habere.

IV. Unde si Resignatarius obtinuerit provisionem in forma *dignum*, non poterit ante obtentam collationem ab Ordinario, suum Beneficium alicui resignare, uti post Flaminium Parisium, *De Resignat. Beneficiorum, lib. 3. quæst. 1. n. 149.* monet Carolus Fevretius, Tract. *De Abusu, lib. 3. cap. 4. n. 12.*

V. Refert quoque ibidem Fevretius, jam pridem Regiis Edictis cautum esse, quod non possit capi possessio Beneficii vigore provisionis in forma *dignum*, ante obtentas litteras Ordinarii, quas vulgo *Visa* appellant, quæ ipsam collationem sive provisionem continent.

VI. Si Ordinarius simpliciter recuset litteras provisionis sive *visa*, jam pridem dubitatum fuit, ad quem haberi deberet recursus. Et quandoquidem Ordinarius hic videatur procedere auctoritate *Apostolica*, visum fuit nonnullis, ad Sedem Apostolicam pro novo executore recurrendum esse. Verum cum hic de functione Hierarchica, nimirum examine super capacitate ad Beneficium agatur, aliis visum fuit, rationi, & conservationi Hierarchicæ subordinationis congruentius esse, ut gradatim ad immediatos Superiores appellari deberet: & ita in Gallia obtinere, & variis Regiis Edictis cautum esse, testatur post alios Fevretius loco citato, & latius videri potest in Actis Cleri Gallicani; quod tamen in Patria juris *scripti*, sive *obedientiæ*, aliter observari notat Petrardus Castellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag. 252* assetitque ibidem semper recurri ad Episcopum *viciniorem*, uti ex stylo Curiæ Romanæ præscribitur in forma *dignum novissima*.

VII. Cum Provisiones in forma *dignum* spectent potissimum Beneficia, quibus animarum cura annexa est, nihil mirum, quod supplicans sui Beneficii possessionem capere non possit, quin antea ejus capacitas a Beneficii Episcopo, seu Ordinario probata fuerit: agitur enim de cura animarum committenda, quæ proprie ipsum Ordinarium spectat; quare non sine fundamento monet Melchior Pastor in suo Tractatu *de Beneficiis lib. 2. tit. 13. n. 3.*
„ cognitionem hanc esse jurisdictionis *ordinariæ*, & per mandata hujusmodi non tribui novam jurisdictionem; sed jurisdictionem ordinariam excitari.
„ Hinc etiam sequitur Vicarios Generales Ordinariorum, aut „ Capituli, Sede vacante, idem munus posse exequi, tametsi de „ illis in mandato nulla mentio facta fuerit.

Ex his ulterius infert citatus Auctor eodem *lib. tit. 15. n. 3.* quod „ si Ordinarius expressa causa renuat Provisum admittere, & si „ Provisus causam esse insufficientem, & injustam credat, debeat appellare ad *Metropolitanum*: nam Ordinarius (ait) in „ istis casibus procedit ut Ordinarius, non ut *Delegatus*.

Quandoquidem Melchior Pastor supponat ex praxi Regni Galliæ, sive patriæ consuetudinariæ, quod Episcopus in executione Provisionis Apostolicæ in forma *dignum* sibi directæ, procedat ut Ordinarius, recte concludit, auctoritatem hujusmodi exequendi Provisionem Episcopo commissam transire in *Vicarium Capituli*, Sede vacante, eo quod in Capitulum, ejusque Vicarium, transeant omnia, quæ sunt jurisdictionis *ordinariæ*, sive quæ Episcopus exequitur ut Ordinarius.

Insuper bene concludit, supposita hac opinione, & praxi appellandum esse ad Metropolitanum.

Interim certum est, praxim hanc, & opinionem Regni Galliæ esse contrariam stylo, & opinioni Curiæ Romanæ, cum indubitatum sit, Curiam Romanam sustinere Episcopum in executione similis Provisionis non procedere ut *Ordinarium*, sed ut *Delegatum* Sedis Apostolicæ, & in vim solius hujus delegationis.

Hinc ex stylo, & opinione Curiæ Romanæ, in pluribus partibus, saltem extra Regnum Galliæ invaluit, & etiam hodie receptum est, executionem similis Provisionis commissæ Episcopo, non posse fieri per Vicarium Capituli, Sede vacante: immo nec solet ex stylo Romanæ Curiæ similis Provisio, Sede Episcopali vacante; dirigi ad Vicarium, aut Officialem Capituli, sed ad Episcopum viciniorem, ejusve Vicarium, uti in notis ad citatum textum Pastoris observat quoque Joannes Solier *littera B.* qui & ibidem monet, quod in Senatu Tolosano inconcusse judicetur, commissa Episcopo, vel ejus Vicario, nulliter & abusive per Vicarium Capituli, sed Episcopali vacante, expediri.

Quod quidem contrarium videtur opinioni, & praxi, quam in Regno Galliæ receptam asserit Melchior Pastor: sed observandum, quod Senatus Tolosanus, procedat juxta praxim patriæ *obedientiæ*; quæ magis, quam cæteræ Provinciæ Regni Galliæ, quæ *consuetudinariæ* dicuntur, stylum Curiæ Romanæ amplectitur, & sequitur.

Quantumvis praxis; & opinio in Regno Galliæ, seu patria consuetudinaria recepta, & quam sequitur Melchior Pastor, sit satis conformis avitæ Patrum disciplinæ, nihilominus, quia in pluribus Provinciis non fuit tentata hæc praxis, & opinio stabilita, convenientius apparet, ut in executione similium commissionum procedatur juxta praxim in Provinciis receptam, & usitatam, ne alias in notabiles difficultates incidatur, notanter in executione dispensationum Matrimonialium.

VIII. Forma, quæ hactenus provisiones in forma *dignum* repræsentavit, hodie ex stylo Curiæ Romanæ vocari solet *Forma dignum antiqua*, ad distinctionem alterius formæ recenter introductæ, quæ vocatur *Forma dignum novissima*; qua expediuntur provisiones de Beneficiis *reservatis* Sedi Apostolicæ; præstituuntur Executori triginta dies, intra quos provisionem facere tenetur; alias ad *viciniorem* Suffraganeum recurrendi facultas conceditur.

IX. Observat quoque ibidem Castellus, nullam esse differentiam apud Gallos, inter provisionem in forma *dignum antiqua*, & provisionem in forma *dignum novissima*: quamvis juxta stylum Curiæ Romanæ non una inter utramque formulam differentia intercedat; quam paucis hic exhibet Castellus, & latius formulis formæ *dignum novissima* prolatis. Constit. 32. *Cogit nos* Pii V. Flaminius Parisius, *De Resignat. Benef. lib. 8. quæst. 7. n. 193.* Quamvis omnis provisio Beneficiorum reservatorum, item quæ fit vigore resignationis in Curia Romana, soleat expediri in forma *dignum novissima*, nihilominus in Patria *consuetudinaria* semper proceditur, ac si expedita esset in *forma dignum antiqua*, & in terris juris scribit seu *obedientiæ*, ac si esset expedita in forma *dignum novissima*; etiam esset revera in forma *dignum antiqua*.

X. Formulam litterarum provisionis, seu *Visa* expeditam per Episcopum vigore Signaturæ in forma *dignum* sibi oblatæ exhibet Claudius Horry in novo tractatu *de Materiis Ecclesiasticis, pag. 437. edit. 1695.* & alteram expeditam per Vicarium Episcopi, *pag. 439.*

XI. Postquam enim, examine facto, Ordinarius Supplicantem reperit idoneum, tunc quasi conditione impleta ad provisionem auctoritate Apostolica procedit, ipsumque Beneficium ei confert hac formula, *Auctoritate Apostolica conferimus, & de illo etiam providemus*.

XII. Ordinarius hic reputandus est Episcopus, ejusve Vicarius generalis loci, in quo Beneficium situm est, tametsi etiam ipsum Beneficium esset unitum Monasterio, aut Capitulo exempto; quemadmodum post Rebuffum, & Philippum Probum notat Fevretius *De Abusu, lib. 3. cap. 4. n. 14.* Quia maxime interest Ordinarii, seu Episcopi, ut ad Beneficia, præsertim Curata, in sua Diœcesi nemo admittatur, nisi quem ipse *prævio* examine idoneum judicaverit.

XIII. Immo si provisio in forma *dignum* alteri, quam Ordinario committeretur, tanquam abusiva rejiceretur, ait Fevretius

ibidem

ibidem *num.* 15. nisi tamen Ordinarius esse suspectus, aliave justa causa subesset, cur Ordinario committenda non videretur; quo casu posse, Ordinario neglecto, ejus Metropolitano committi; uti eodem loco monet *Ferretius*, & in contradictorio judicio decisum fuisse refert.

XIV. Quamvis ipsa provisio ab Ordinario, ejusve Vicario generali juxta tenorem litterarum Apostolicarum expedienda sit, examen tamen alteri committi posse communis est opinio, quæ & hodie invaluit, juxta *Clementinam unicam*, *De Officio Judicis Deleg.* ubi dicitur, examen testium per Judicem Delegatum alteri posse committi: quamvis fatendum sit, quod verba provisionis Apostolicæ: *Si post examinationem idoneum reperis, super quo conscientiam tuam oneramus*, merito dubium ingerant, an intentio Pontificis sit, ut *alteri* examen committatur: quia tamen praxis eam interpretationem admisit, ea servari potest: modo tamen talibus examen committat Ordinarius, ut eorum judicio de idoneitate Supplicantis acquiescere possit; atque merito confidat, quod ad ipsorum relationem, moralem de idoneitate certitudinem habeat. Pontifex enim supponit, quod ad provisionem non procedet, nisi, post examinationem, eum *idoneum repererit*; ejus *conscientiam super hoc onerando*.

XV. Optandum sane esset, ne levius nonnunquam quibusvis Examinatoribus crederent; majoremque hujus examinis, præsertim ubi de Curatis Beneficiis agitur, curam haberent; ac frequentius ipsi per se assisterent.

XVI. Forma *dignum* inducta fuit, ut inidoneis ad Beneficia aditus occluderetur: unde Papa nunquam dat provisionem Beneficii, nisi sub conditione: *Si Orator idoneus repertus fuerit*, & ideo si ei ignotus fuerit, committit examen & provisionem Ordinario loci, ubi Beneficium est situm; quæ provisio in hac formà expedita, ab illa commissione etiam solet vocari in forma *commissoria*.

XVII. Si vero ipse Papa prævie per testimonium Ordinarii sit sat instructus de capacitate Oratoris, tunc litteræ solent expediri in forma *gratiosa*: id est, sine ulla commissione super examine per Ordinarium faciendo, priusquam provisio obtineatur: sed absolute per Papam fit provisio, & vigore hujus provisionis potest Orator capere possessionem Beneficii sine examine prævio, vel litteris provisionis, sive *Visa* ab Ordinario obtentis.

XVIII. Quare provisio in hac forma *gratiosa* expedita, est vera & proprie dicta provisio Apostolica; ubi econtra provisio in forma *dignum* potius est mandatum *de providendo*, directum ad ipsum Ordinarium, sive ejus Vicarium generalem; uti supra notavimus.

XIX. Forma hæc in signatura Papæ ita solet concipi: *Cum expressione, quod dictus Orator testimonio Ordinarii sui de vita, moribus, & idoneitate commendatur*. Qua expressione significat Papa litteras esse expediendas in forma *gratiosa*; nec consequenter dirigendas, aut inscribendas Ordinario, aut ejus Vicario.

XX. Litteræ autem provisionis in forma *gratiosa* diriguntur ad ipsum Supplicantem, cui semper hujusmodi litteræ inscribuntur; quin & titulus Beneficii ipsi tribuitur: utpote qui jam per Apostolicam provisionem ipsum Beneficium habere supponitur. Quapropter si de Canonicatu agatur, scribitur *N. Canonico*, etiamsi ante Canonicus non esset.

XXI. Juxta Signaturam Papæ Bulla extenditur hoc tenore: *Vitæ & morum honestas, aliaque laudabilia probitatis, & virtutum merita nos inducunt, ut specialibus favoribus prosequamur: cum itaque Beneficium*, &c. Si Orator sit Doctor, aut Licentiatus in altiori scientia, tunc incipit, *Litterarum scientia, vitæ & morum honestas*, &c. Si nobilis, *Nobilitas generis*: Si Regularis, *Religionis zelus, vitæ merita*, &c.

XXII. Post hæc narratur qualitas Benefici, modus vacationis, aliæque adduntur clausulæ; ac dein fit provisio hac forma: *Apostolica tibi auctoritate conferimus, & providemus*.

XXIII. Deinde juxta stylum Curiæ nominatur Executor, vel etiam plures, quatenus ipse, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium vel alios, ipsum Oratorem per se, vel suum procuratorem in corporalem possessionem auctoritate Apostolica inducant, & defendant inductum.

Hi Executores hodie de stylo Curiæ debent esse in dignitate constituti, solentque esse Officiales Episcopi, modo sint principales, non *foranei*; eo quod hi dignitatem habere non censeantur; uti notavi *Tom. I. part. 1. tit.* 12. *c.* 4.

XXIV. Verum, cum nonnulli ad evitandum examen Ordinarii sollicitarent provisionem in *forma gratiosa*, idque nonnunquam exhibitis falsis testimoniis, aut certe talibus, quæ intuitu aliorum Beneficiorum, vel tempore, quo ejusmodi testimonium Orator merebatur, data fuerant; aut etiam interdum aliorum Ordinariorum testimoniis, quam locorum, in quibus Beneficia sita erant, utebantur; idcirco ad querelas Episcoporum cautum fuit in Gallia Edicto Regio anno 1647. nullum vigore provisionis in forma *gratiosa* admitti posse ad possessionem Beneficii, cui *cura animarum* incumbit, nisi prævie examen Ordinarii subierit, sub pœna nullitatis.

Neque hic in Belgio facile quisquam ad possessionem Beneficii curati sine examine Ordinarii admitteretur vigore provisionis in forma *gratiosa*, in Curia Romana obtentæ. Scitur enim, quam multis modis Pontifici, in remotis agenti, imponi possit; & una scitur, quam periculosum sit ad curam animarum admittere, de quorum capacitate & moribus certitudo non habetur, ut proinde jure omnibus modis solliciti sint Episcopi, ut se de qualitatibus eorum informare queant.

XXV. At in cæteris Beneficiis, quæ nullam curam animarum annexam habent, non difficulter recipitur provisio in forma *gratiosa*; immo examen circa providendos de Beneficiis simplicibus pene exulavit; creduntarque ad simplicia Beneficia capaces, qui saltem Ordine Sacro sunt initiati.

CAPUT II.

Forma *Novæ provisionis*; item *Perinde valere*; nec non *Perinde etiam valere*; & *Rationi congruit*.

1 *Ad quid inducta forma* Novæ provisionis?
2 *Differentia inter* Novam provisionem, *quando prior fuit a Papa, vel quando ab Ordinario?*
3 *Provisio hæc non retrotrahitur ad Datam primæ provisionis: & quis hujus effectus?*
4 *Hæc provisio non præjudicat juri quæsito per primam provisionem.*
5 *Huic provisioni simile est Rescriptum* Perinde valere.
6 *Quomodo hoc Rescriptum detur?*
7 *Per hoc Rescriptum non intendit Papa derogare juri tertii.*
8 *In Supplica pro hoc Rescripto exprimendi nominatim omnes defectus primæ provisionis.*
9 *Plures sunt defectus, qui per Rescriptum* Perinde valere *non tolluntur.*
10 *Quid Rescriptum* Perinde etiam valere?
11 *Hujus Rescripti nullus hodie est usus in Gallia.*
12 *Rescriptum* Rationi congruit *cur ita dicatur?*
13 *Regula Cancellariæ de hoc Rescripto.*
14 *Finis hujus Rescripti.*
15 *Per hoc Rescriptum gratiæ ante concessæ nihil ad validitatem accedit.*
16 *Hujus Rescripti rarior usus in Gallia; & quare?*

I. SPECIALIS quoque forma provisionis est, quæ vocatur forma *novæ provisionis*; & integra refertur a Rebuffo in Praxi *part.* 1. qui & clausulas in ea contentas explicat.

Hæc forma inducta est, ut suppleantur defectus, qui anteriori provisione forsan intervenerant; utque priorem provisionem confirmet, & in quantum opus, denuo revalidet, & reformet.

II. Hic notandum, quod si petatur *nova provisio* ad confirmandam provisionem ab *ipsomet* Papa signatam, tunc *nominatim* exprimendos esse defectus, ob quos *nova* provisio petitur; alias non conceditur; quia nisi *nominatim* exprimantur defectus, supponitur provisio Papæ esse valida.

Si autem prior provisio fuerit per Ordinarium facta, tunc sufficit, ut in supplica ponatur generalis hæc, & vulgaris clausula: *Cum ex certis causis de primæ provisionis viribus hæsitetur*, &c. Papa enim tanquam Ordinariorum Superior defectus ipsorum supplere potest; nihilque nocere credit, si saltem ad cautelam provisiones Ordinariorum confirmet, & si opus est, etiam validet.

III. Hæc provisio non retrotrahitur ad Datam primæ provisionis; sed tantum operatur a die ipsius expeditionis: ideoque si alicui tertio jus quæsitum sit inter utramque Datam, inutilis erit hæc *nova* provisio. Habet enim Papæ provisio semper hanc implicitam clausulam, quæ in Bulla exprimitur: *Dummodo tempore Datæ Præsentium non sit in eo* (Beneficio) *alicui specialiter jus quæsitum*.

IV. Per hanc provisionem juri vigore primæ provisionis quæsito, nullatenus præjudicatur; sed jus juri accumulatur, uti ex verbis supplicæ innotescit: *Eidem Oratori sine præjudicio, vel ad illud jam aliunde, ut præfertur, quæsiti; sed jus juri addendo, & antiquum conservando, & de illo etiam providere dignemini*, &c.

Huic formæ provisionis admodum simile est Rescriptum, quod vulgo dicitur *Perinde valere*; suppletque locum *novæ* provisionis in Beneficiorum provisionibus expeditis per litteras, seu Bullas Apostolicas.

VI. Rescriptum itaque datur *Perinde valere*, quando Papa gratiam suam ex parte invalidam confirmat: *nova* vero provisio datur, quando collatio facta fuit ab alio, quam a Papa; ita Rebuffus in Praxi *part.* 2. *tit.* De Rescripto *Perinde valere*, *num.* 1. & supra notavimus, *novam* provisionem non dari, quando provisio facta fuit a Papa.

Itaque petitur hoc Rescriptum, quando quis dubitat, primam Papæ provisionem ex aliqua causa impugnari posset, ut *perinde valeat*, ac si valida fuisset tempore impetrationis.

VII. Plura de hoc Rescripto tradit Rebuffus loco citato, enumerans defectus, quibus per hoc Rescriptum mederi potest; notatque *num.* 27. quod sicuti per *novam* provisionem, ita per hoc Rescriptum non intendat Papa derogare *juri tertii*: atque eatenus effectus hujus Rescripti non retrahitur ad Datam primæ provisionis.

VIII. Deinde *num.* 37. monet, quod in supplica oporteat exprimere omnes defectus; nec expressio unius suppleat non expressionem alterius. Unde habetur (ait) in Practica Romana, quod in gratia *Perinde valere*, non debet suppleri præter illud, quod est in supplica.

☞ IX. Notat post Rebuffum Melchior Pastor *de Beneficiis lib.* 2. *tit.* 22. *num.* 4. quod *ea impedimenta hoc Rescripto* perinde valere *tollerantur, quæ pendent ex* nutu Papæ, *aut* Legati; *nam* (*ait*) *si collatio sit nulla, defectu mandati ad resignandum, novo mandato opus est: si collatio sit contra bonos mores, publicam disciplinam, concordata, constitutiones regias, statuta, consuetudines Ecclesiarum solemniter approbatas, & Senatusconsultis firmatas, litteræ* perinde valere *non admittuntur.*

Neque in Belgio per simile Rescriptum, Provisiones Apostolicæ hujusmodi defectibus laborantes revalidarentur; eo quod non magis in Belgio, quam in Regno Galliæ ejusmodi consuetudines, & statuta infringi citra Reipublicæ, seu politicæ, seu Ecclesiasticæ inversionem queant: ipsaque publica Ecclesiæ, & Reipublicæ tranquillitas requirat, similia statuta Ecclesiarum, & consuetudines integras servari: ut proinde crediderim, similia

milla Rescripta haud facile in Consiliis Regiis recipienda, aut placetanda.

X. Est quoddam ex stylo Curiæ Romanæ Rescriptum, quod dicitur *Perinde etiam valere*: hoc impetratur, quando *gratia* Papæ primo facta, postea fuit revocata. Per hoc quippe Rescriptum gratia revocata ad pristinum vigorem revocatur, & reducitur.

XI. Hujus Rescripti nullus hodie usus est in Gallia: eo quod ibi pro regula receptum sit, Papam non posse gratiam semel a se concessam revocare. Vide Castellum *pag.* 314.

XII. Datur quoque subinde Rescriptum, quod vocatur *Rationi congruit*; quia in proœmio Papa ponit hæc verba. *Rationi congruit & honestati*, &c.

XIII. Hujus Rescripti mentio fit in hodierna Regula XI. Cancellariæ, quæ ita sonat. *Item voluit D. N. Papa, quod concessa per felicis recordationis Alexandrum VIII. Prædecessorem suum, & de ejus mandato, expediantur in forma* Rationi congruit, &c. *sub die Coronationis suæ, ut moris est, & idem quoad concessa per piæ mem. Innocentium XI. etiam Prædecessorem suum ad sex menses duntaxat, ab ipso die Coronationis incipiendos observari voluit.*

XIV. Ex his intelligitur finis hujus Rescripti: nimirum, ut litteræ provisionis expediantur super gratiis a Prædecessore non tantum immediato (uti erat in antiquis Regulis) sed etiam mediato factis, super quibus litteræ expediri non potuerunt, quia Papa, qui concesserat, morte præventus fuit.

Hunc quoque scopum Rescripti in suo proœmio significat Pontifex, dicens: „ Rationi congruit, & honestati, ut ea, quæ de „ Romani Pontificis gratia, seu benignitate, in prosequendo ju„ sta desideria petentium processerunt, licet ejus *superveniente* „ *obitu*, *Apostolicæ* super illis *litteræ non fuerint confectæ*, suum „ plenum consequantur effectum.

XV. Notandum autem, per has litteras non revalidari, aut confirmari priorem gratiam, vel aliquem ejus defectum suppleri; sed tantum valent ad hoc, ut gratia a Prædecessore facta, & quæ defectu litterarum probari non potest, per has litteras probari, & plenum effectum sortiri possit, eodem modo ac si per Prædecessorem litteræ expeditæ essent.

Id non obscure significant verba Rescripto inseri consueta: „ Ne autem pro eo quod super collatione, & provisione Bene„ ficii, superveniente obitu, Apostolicæ litteræ confectæ non „ fuerint, collationis & provisionis hujusmodi *frustreris effectu*, „ volumus, & auctoritate Apostolica decernimus, quod collatio „ & provisio prædictæ perinde a dicta die valeant " &c.

XVI. Plura de hoc Rescripto videri possunt apud Rebuffum in Praxi *part.* 2. *tit. De Gratia Rationi congruit*. Hujus tamen usus in Gallia rarior est, eo quod Beneficiorum saltem minorum possessio accipi soleat vigore solius Signaturæ sine litteris, sive Bullis in forma expeditis, uti capite sequenti latius dicetur.

CAPUT III.

Provisio Apostolica expedita ad *petitionem partis*; & de *Signatura*, & ejus effectu.

1 *Provisiones Ordinariorum solent expediri in formula* motus proprii, *secus Apostolicæ*.
2 *Pontifex nunquam censetur providere* motu proprio, *nisi expresse declaret*.
3 *Provisio Apostolica* motu proprio *non admittitur in Gallia*.
4 *Provisio facta ad petitionem Oratoris est relativa ad supplicam*.
5 *Pontifex præsumitur permoveri ad concedendum per expressa in supplica*.
6 *Provisio sæpe invalida est ob non rectam supplicæ expressionem*.
7 *Ut de validitate, & effectu provisionis Apostolicæ judicetur, notitia exprimendorum, & clausularum adjici solitarum, necessaria est*.
8 *Prius de* Signatura *agendum; & hujus definitio*.
9 *Partes Signaturæ describuntur; & unde dicta sit* Signatura?
10 *Signatura continet* summatim, *quæ in litteris, seu Bullis provisionum latius extenduntur*.
11 *Absoluta Signatura censetur gratia perfecta*.
12 *Ad essentiam provisionis non exigitur Bulla; sed requiritur ad ejus executionem*.
13 *Regula Cancellariæ requirens expeditionem Bullæ ante executionem*.
14 *Regula a posterioribus Pontificibus in nonnullis aucta; & quare?*
15 *Hodie ex stylo Curiæ Romanæ necessaria est expeditio Bullarum, ut habeatur effectus provisionis; qui stylus in Signaturis supponitur*.
16 *Signaturæ creditur, etiamsi a Bulla discrepet; item quoad certas circumstantias*.
17 *Aliquando Signatura sine Bulla plenam fidem facit*.
18 *Quid agendum cum expeditio Bullæ haberi nequit?*
19 *In Gallia sola Signatura sine Bullis in plerisque Beneficiis sufficit*.
20 *Signatura hodie in Gallia verificari debet a duobus Bancquariis*.
21 *Formula verificationis Signaturæ*.
22 *In Belgio possessio Beneficii non accipitur sine litteris*.
23 *Signatura in effectu easdem clausulas continet, quæ in Bullis occurrunt*.

I. PRovisiones, sive collationes Ordinariorum eo tenore expediri solere, tanquam *motu proprio* factæ essent, nulla alicujus supplicationis, aut petitionis pro obtinendo Beneficio facta mentione, notavimus supra *Sect.* 3. *tit.* 4. *cap.* 2. *n.* 20. alias *tit.* 21. secus quoad provisiones Apostolicas stylus hodiernus habet. Hæ enim plerumque expediuntur ad supplicationem partis; ita ut in ipsis litteris nominatim exprimatur, Provisum pro tali Beneficio *supplicasse*; ipsum Pontificem ad ejus supplicationem, seu petitionem gratiam fecisse.

II. De hac provisione loquitur Bonifacius VIII. in *cap.* 23. *de Prebendis in* 6. ubi una declarat, omnem *gratiam*, sive provisionem censeri datam ad *petitionem* partis, nisi *expresse* secus cautum sit. „ *Motu* quoque *proprio* (ait) tunc solum gratia fieri „ censeatur, cum hoc *expresse* cautum fuerit in eadem.

III. Et sane hodie in his viciniisque Provinciis rarissimus est usus provisionum *motu proprio*; immo si Claudio Fleury in Institut. Juris Canonici *lib.* 2. *cap.* 21. credimus, provisiones *motu proprio* expeditæ in Gallia non amplius admittuntur, postquam compertum fuit, clausulam *motu proprio* esse formulam styli.

IV. Provisio autem, quæ datur ad supplicationem seu petitionem alicujus, censetur semper esse relativa ad supplicam, sive ad illa, quæ ipsi Pontifici exposita sunt. Nec enim præsumitur Pontifex aliud velle dare, quam petitur; quod & satis innuit, signando ad calcem supplicæ: *Fiat ut petitur*.

V. Ulterius quia gratia, sive provisio respondet supplicæ, creditur ipsi Pontifex permotus ad gratiam hanc annuendam per ea, quæ *in* supplica sunt expressa; una supponens, nihil falsi in supplica esse expressum, aut veri, quod exprimi oportuisset, omissum.

VI. Unde si quid falsi sit expressum, aut veri omissum, ratione cujus ipse Pontifex per *errorem* concessit, alias non concessurus, ipsa provisio tanquam *subreptitia* & *obreptitia*, erit invalida, eo quod data censeatur provisio sub hac tacita conditione: modo omnia *sincere* ac *vere*, prout oportet, in supplica sint expressa: idque ea expressione seu forma, quæ juxta stylum in Curia Romana requiritur.

VII. Ut ergo de validitate, aut invaliditate provisionis Pontificiæ judicari queat, conveniens immo necessarium est, ut intelligatur, quæ & qualiter in supplica sint exponenda, juxta receptum stylum Curiæ Romanæ.

Insuper ex stylo Curiæ Romanæ adjici solent in ipsis litteris provisionis variæ clausulæ, tum ad ipsam gratiam, tum ad ejus effectum, & executionem pertinentes; a quibus ipsa gratia, ejus effectus, & executio sæpe dependent; quarum proinde notitia, tum pro intellectu litterarum provisionis, tum recto earum usu, & executione non conveniens modo, sed pene necessaria est.

VIII. Priusquam tamen de exprimendis in ipsa supplica, & clausulis, quæ litteris provisionis inseri solent, agatur, prænotandum, ante confectionem litterarum, seu Bullarum, prius confici quamdam minutam seu protocollum ipsarum litterarum, quæ ex stylo Curiæ vocatur *Signatura*.

Definitur autem a Rebuffo in Praxi *part.* 1. *tit. De Signatura gratiæ*: „ Scriptura in papyro conscripta, a Papa, vel ejus De„ legato, absque sigillo, in medio scripta, partis supplicationem, „ Papæque concessionem breviter continens.

IX. Itaque Scriptura hæc continet primo ipsam partis supplicationem, qua Pontifici exponit, tale Beneficium vacare, illudque sibi a Sede Apostolica conferri petit.

Deinde post supplicationem sequitur consensus ipsius Papæ, qui exprimitur, vel per ipsum Papam signando: *Fiat ut petitur*; vel per ejus Delegatum signando: *Concessum ut petitur in præsentia D. N. Papæ*: atque ab hac signatione hæc scriptura vocatur *Signatura*; quasi scriptura *signata*, id est, subscripta.

Post hæc ponitur concessionis Papæ declaratio, quæ incipit ab his verbis Signaturæ: „ *Et cum absolutione a censuris*, &c. Nam „ quod Papa simpliciter concedit, dicendo: *Fiat ut petitur*, vel, „ *Concessum ut petitur*, postea exprimit, quæ concedere velit: „ & hanc partem vocant Pragmatici *dispositionem*, seu *clausulam*, ubi Papa conscribit alias clausulas, quas concedere cu„ pit ". Ita Rebuffus *ibid. n.* 23.

X. Ex his patet, ipsam Signaturam omnia in effectu & compendiose continere, quæ in ipsis litteris, seu Bullis postmodum latius extendenda, & exprimenda sunt; ut propterea dici queat *minuta* ipsarum litterarum, sive Bullarum. Nam, ut dicit Rebuffus *num.* 15. solent describi *summatim* omnes clausulæ in Bulla ponendæ.

Quomodo, & per quos Signatura expediatur juxta stylum Curiæ, diximus supra *Tom. I. par.* 1. *tit.* 23. *cap.* 2.

XI. Cum ipsa Signatura contineat summatim non tantum ipsam supplicam, sed & ipsum consensum Papæ cum omnibus clausulis, indubitatum est, ipsam *gratiam*, sive *provisionem* per ipsam Signaturam accepisse suam perfectionem; neque ulteriores litteras, sive Bullas ad *essentiam* gratiæ perficiendam requiri. Sicuti contractus censetur perfectus, quando contrahentes hinc inde coram Notario protocollum signarunt, & minuta seu protocollum per Notarium est absolutum.

XII. Hinc notat Chokier ad Regulam Cancellariæ *De non judicando juxta formam supplicationis*, *num.* 24. quod *quoad essentiam, & effectum gratiæ non requiratur Bullarum expeditio: verumtamen de stylo Curiæ, & quoad exercitium gratiæ, sive illius probationem, & canonizationem, aliud dicendum est: quia executor non aliter gratiam exequitur, nisi Bullis expeditis: cum demum ab illis potestas ipsorum, &* probatio *gratiæ pendeat*.

XIII. Hic stylus Curiæ, qui effectum & exercitium gratiæ seu provisionis suspendit a litteris, seu Bullis expeditis, expressus est in citata Regula Cancellariæ, quæ tempore Innocentii VIII. erat 25. hodie autem est 27. soletque his verbis proponi: *Item cum ante confectionem litterarum gratia Apostolica sit informis, voluit, statuit, & ordinavit idem Dominus noster, quod Judices in Romana Curia, & extra eam pro tempore existentes, etiamsi sint S. R. E. Cardinales, causarum Palatii Apostolici*

stolici Auditores, vel quicumque alii, non juxta supplicationum signaturam super quibusvis impetrationibus (nisi in dicta Curia duntaxat sint commissiones justitiam concernentes per Placet S. R. E. Vicecancellarii, juxta facultatem super hoc sibi concessam signatæ) sed juxta litterarum super eisdem impetrationibus, & concessionibus confectarum tenores, & formas judicare debeant. Decernens irritum &c.

XIV. Regula hæc per posteriores Pontifices nonnihil extensa & ampliata fuit: ac signanter Hadrianus VI. addidit initialia hæc verba; *Cum ante confectionem litterarum gratia Apostolica sit informis*: per quæ noluit significare, gratiam esse *informem* quoad essentiam, sed duntaxat quoad probationem, & quia executor, nisi Bullis expeditis, gratiam exequi vetatur.

Juxta antiquam expressionem Regulæ dubitatur, num Regula tantum loqueretur de Judicibus in Curia existentibus; cujus dubii tollendi causa Julius III. addit hæc verba: *Et extra Curiam*, quæ omne dubium tollunt.

☞ Ex additione enim per Julium III. facta per verba, *etiam extra Curiam*, manifestum est mentem Pontificum, & Curiæ Romanæ fuisse, ut nullæ Provisiones Beneficiorum, quacumque forma in Curia Romana effectum suum habere queant, nisi postquam litteræ per Papam fuerint signatæ, & insuper expedita fuerit Bulla in Cancellaria, vel Dataria, quæ relaxari non solear, nisi taxis Cancellariæ, aut Datariæ solutis. ☜

XV. Inspectis quoque verbis Regulæ, prout hodie est concepta necessario requiruntur litteræ seu Bullæ in forma expeditæ, priusquam gratiæ seu provisionis plenus effectus vel executio haberi queat. Unde hodiernæ omnes Signaturæ supponunt conficiendas, & expediendas Bullas conformiter ad Signaturam; ipsæque Signaturæ semper ita formantur, ac si litteræ necessario expediri deberent. Exempli gratia, dum in Signatura omissum est nomen, per cujus obitum Beneficium vacat, ponitur in Signatura: *Cujus nomen proprium, si videbitur, in Litteris exprimetur*. Dein in tertia parte Signaturæ: *Ac Litteræ in forma simplicis provisionis*: aliæque plures similes clausulæ mentionem *litterarum* facientes probant, quod Signatura supponat expeditionem *litterarum*: uti & omnes illæ abbreviationes in Signatura positæ, quæ nisi in litteris extenderentur, intelligi non possent.

XVI. Porro, quia ipsa Signatura est *minuta* ipsarum litterarum, si hæ a Signatura tanquam a sua *minuta* discrepent, credit Chokier ad hanc Regulam *num.* 33. quod crederetur Signaturæ. Et ita a Senatu Parisiensi judicatum refert Rebuffus in Praxi *part.* 1. *tit. Tertia pars Signaturæ*, verbo, *Datum*, *n.* 10. Addit insuper, quod credetur Signaturæ quoad circumstantias gratiæ, puta temporis, vel qualitatis.

XVII. Vult quoque Rebuffus in Praxi *part.* 1. *tit. Tertia pars Signaturæ*, verbo, *Datum*, *num.* 5. quod „ fallat hæc Regu„ la, quando approbata (Signatura) per librum registri Si„ gnaturarum fuerit: quia tunc facit plenam fidem, sicut pro„ tocollum Notarii, & eo casu habebo sumptum, & valebit „ quoad probationem; nam ex stylo Curiæ Romanæ *gratiæ* Pa„ pæ possunt ex registro sumi, & aliter probari, quam per lit„ teras Bullatas ". Hæc Rebuffus.

Prosequitur dein, *num.* 7. „ Secundo restringe (hanc Regu„ lam) quando alio modo fuerit (Signatura) approbata, & „ aliis adminiculis fulcita, utpote per mensularios expertos, „ qui deposuerunt eam bonam, & secundum stylum Curiæ Ro„ manæ conceptam.

XVIII. Hinc infert, *num.* 8. „ Practica ergo est in Francia, „ ut si non possim obtinere Bullam, obstante legitimo belli, „ vel alio impedimento, ut impetrem litteras Regias, per has „ impedimentum narrem, & petam mihi concedi, ut liceat ap„ probare per experientes dictam Signaturam, & verificari, & „ concedi solet, obstante, & constante impedimento, & hoc „ vidi sæpius fieri, & hoc quandoque etiam sine litteris per sup„ plicationem, quando est notorium impedimentum; sed alias „ concedi non debet.

XIX. Quin, teste Claudio Fleury, citato *cap.* 21. „ Postquam „ provisiones Pontificiæ factæ sunt frequentiores ob resignationes „ in *favorem*, pensiones, nec non præventiones in omni genere „ vacationis, visæ sunt Bullæ expeditæ in parchameno, & „ plumbo sigillatæ, nimis dispendiosæ respectu minorum Benefi„ ciorum, ideoque inducta est praxis accipiendi possessionem vi„ gore simplicium Signaturarum, quæ sunt ipsarum Bullarum „ minutæ. Necessitas autem Bullarum remansit in provisione „ Episcopatum, Abbatiarum, & aliorum Beneficiorum, quæ „ Provisum constituunt caput alicujus Corporis Ecclesiastici.

De eodem usu Regni Galliæ testatur Perardus Castellus in sæpius citata Praxi Curiæ Romanæ, *pag.* 162. dicitque hoc privilegium, uti & plura alia, solis Gallis esse concessum.

XX. Ad evitandas autem fraudes, novissime cautum est Edicto Regio anno 1667. quod nulla fides habebitur *Signaturis*, Bullis, aliisque Curiæ Romanæ expeditionibus, nisi duorum Expeditionariorum, seu Bancquariorum certificatione ad calcem originalis adscripta munitæ fuerint: quod rursus renovatum fuit altero Edicto Regio septimi Septembris anno 1591. in quo præterea plura de Bancquariorum officio, & numero, ac juribus constituuntur: extatque integrum apud Claudium Horry in suo Tractatu novo *De Materiis Ecclesiasticis*, *pag.* 52. edit. 1695.

XXI. Exhibet idem, *pag.* 530 integram Signaturam *per obitum* signatam a duobus Bancquariis hac formula gallice expressa: „ Nos infrascripti Consiliarii Regis, Bancquarii expeditionarii „ Curiæ Romanæ, commorantes in hac civitate Parisiensi, no„ tum facimus omnibus, quorum interest, hanc præsentem *Si„ gnaturam* esse legitimam, veram, & originalem, & *Datam* „ illius esse die 7. Novembris ultimi; in quorum fidem has „ signavimus Parisiis, hac die 28. Januarii 1688. Et erat signatum *Baudet de Beaumont*. & *le Maire*.

XXII. In Belgicis Provinciis sequimur citatam Regulam Cancellariæ: neque sine litteris, seu Bullis in forma expeditis possessio Beneficii, vigore provisionis Romanæ accipitur.

XXIII. Verum sive vi simplicis Signaturæ, sive litterarum vi provisio recipiatur, eædem tamen clausulæ verificari debent: quia, uti diximus, Signatura omnia summatim continet, quæ in Bullis, ex Signatura tanquam minuta conficiendis, latius duntaxat extenduntur.

Rebuffus in Praxi Beneficiorum exponens Signaturam, ejusque clausulas, eam in tres partes dividit. Prima pars, quæ continet ipsam supplicam, dicitur *Corpus* Signaturæ. Secunda pars dicitur, in qua Papa vel ab eo commissus subscribit Oratoris supplicationi. Tertia autem pars est dispositio, & Papæ concessio, & quod ipse simpliciter concessit, dicendo, *Fiat ut petitur*, hoc singillatim exprimitur.

Præcipuas clausulas in tribus hisce partibus Signaturæ summatim quidem, in Bullis vero extense exprimi solitas, breviter in sequentibus exponemus, ut & Signaturarum, & Bullarum aliqualis notitia haberi queat.

CAPUT IV.

De Exprimendis in prima, & secunda parte Signaturæ.

1 *Debet exprimi nomen Supplicantis, & cujus sit Diœcesis.*
2 *Papa non facile providet exteris ob ignorantiam* idiomatis, *juxta Regulam Cancellariæ; quæ refertur.*
3 *Aliqua ex hac Regula sublata, & quare?*
4 *Aliqua addita, & ratio additionis.*
5 *An Regula de omnibus Beneficiis Curatis intelligatur?*
6 *Hæc Regula in jure divino fundatur.*
7 *Non admittitur ejus derogatio in Gallia; nec in Belgio.*
8 *Exprimendum Beneficium vacans, ejusque qualitates.*
9 *Regula Cancellariæ de qualitatibus exprimendis.*
10 *Verus valor exprimendus juxta Regulam Cancellariæ, quæ exhibetur.*
11 *Olim non debebat valor exprimi.*
12 *Expressio valoris præcipue fit ob taxationem* Annatarum.
13 *Annata in plures species dividitur, & unde sit dicta?*
14 *Prima species Annatæ, & pro quibus Beneficiis solvenda.*
15 *Secunda species, & quare dicta* commune servitium?
16 *Tertia species; quæ dicitur* minuta servitia.
17 *Quarta species dicta* quindennium; *quando solvatur?*
18 *Nonnulli credunt Joannem XXII.* Annatarum *auctorem*.
19 *Alii Bonifacium IX.*
20 *Certum est hodiernam Annatarum formam primum a Bonifacio IX. inductam, & quæ hæc forma?*
21 *Annata hodie non comprehendit fructus* unius *anni*.
22 *Annatarum solutio, aut promissio sub cautione exigitur priusquam provisionis Beneficii litteræ relaxentur.*
23 *In Concilio Constantiensi contra Annatas a Gallis graviter pugnatum est.*
24 *Galli contenderunt nullo modo Annatarum jus probari posse.*
25 *Sententia Gersonii exponitur, & probatur.*
26 *Annatas videtur habuisse ut simoniacas.*
27 *Ea quoque creditur fuisse mens Universitatis Parisiensis.*
28 *Rationes in gratiam Annatarum allatæ possunt insufficientes videri.*
29 *Ad Annatam constituendam* verus *valor exprimendus.*
30 *Beneficia non consistorialia solent exprimi sub valore viginti quatuor* Ducatorum *auri de Camera.*
31 *Nunquam inquiritur* verus *valor horum Beneficiorum.*
32 *Ratio inductæ consuetudinis.*
33 *Ubinam hæc consuetudo locum habeat?*
34 *Clausula expressionis veri valoris hodie in hujusmodi Beneficiis est meri styli.*
35 *Beneficia consistorialia non taxantur juxta* verum *valorem.*
36 *Exiguus est in Belgio usus Regulæ de* exprimendo vero *valore.*
37 *Exprimendum est Beneficium ante obtentum.*
38 *Ratio hujus expressionis.*
39 *De Papæ Signatura, ejusque diversa forma.*
40 *Effectus diversi singularum formarum remissive.*
41 *Provisio Apostolica primitus in communi & simplici forma expediebatur.*
42 *Clausulæ provisionibus insertæ, nec non novæ quædam formulæ in Decretalibus Gregorii IX. non leguntur.*

I. PRIMA pars Signaturæ uti & litterarum sive Bullæ continet ipsam supplicam partis.

Hic debet non tantum nomen ipsius Supplicantis exprimi, sed etiam cujus sit Diœcesis; item Diœcesis, in qua situm est Beneficium, quod petitur. Ratio est, quia Papa facilius providet *indigenis*, quam exteris, ait Rebuffus in expositione *primæ partis Signaturæ*.

II. Adhæc quia exteri frequenter non callent, saltem perfecte, idioma loci, etiam hac ratione non facile Papa exteris providere intendit, saltem de Beneficiis curatis; idque juxta Regulam 20. Cancellariæ *De Idiomate*, quæ hodie hoc tenore exprimitur: *Item voluit, quod si contingat ipsum alicui personæ de Parochiali Ecclesia, vel quovis alio Beneficio exercitium curæ animarum Parochianorum quomodolibet habente, providere; nisi ipsa persona intelligat, & intelligibiliter loqui sciat idioma loci, ubi Ecclesia, vel Beneficium hujusmodi consistit, provisio seu mandatum, & gratia desuper quoad Parochialem Ecclesiam, vel Beneficium hujusmodi, nullius sint roboris vel momenti.*

III. Hæc

III. Hæc Regula nonnihil diversa est ab antiquis. In primis enim in antiquis habebantur hæc: *Vel mandare provideri, vel gratiam expectativam concedere:* quæ e Regula sublata sunt indubie ob Decretum Concilii Tridentini, quod mandata de Providendo, & expectativas *ad vacatura* abolevit.

IV. Addita autem sunt a Gregorio XIII. & Successoribus: *Vel quovis alio Beneficio exercitium curæ animarum quomodolibet habente;* „ ut nimirum includantur omnia Beneficia curam ani„ marum habentia, qualia sunt *succursus*; qui licet non sint *cu*„ *rata Beneficia*, sed *simplicia*, sub dispositione tamen hujus ad„ ditionis comprehenduntur " ait Chokier ad hanc Regulam *n. 7.*

V. Interim quod hic de Beneficiis curam animarum habentibus generaliter dicitur, indubie intelligi oportet de cura respectu populi, qui patrio idiomate dirigendus est: alioquin si cura duntaxat concernat Clerum, sub hac Regula hujusmodi Beneficium non comprehendetur. Quia licet Provisus non intelligat idioma *loci*, in quo Beneficium est situm, novit tamen idioma, quo indigent hi, quorum cura sibi incumbit: atque ita cessat ratio ipsius Regulæ.

Ut quid enim regula peritiam idiomatis *loci*, in quo Beneficium situm est, requirit, nisi quod ignorans hoc idioma, nesciat eos; quorum curam habet, instruere, ad bonum incitare, confessiones eorum audire, aliaque eis subsidia spiritualia subministrare, quæ cura animarum requirit?

VI. Unde quemadmodum jure divino mandatum est omnibus, quibus cura animarum commissa est, oves suas verbi divini prædicatione, & Sacramentorum administratione pascere, uti loquitur Synodus Tridentina, *Sess. 23. cap. 1. De Reformat.* similiter jure divino tenentur idioma populi, cujus curam habent, callere: quia sine hujus peritia ea præstare nequeunt.

VII. Quare notat Rebuffus in additione ad hanc Regulam, in Francia non admitti dispensationem contra illam Regulam, *quæ est* (ait) *Juris Divini*. Neque in Belgio admitti posse similem dispensationem, satis insinuante Edicta Regia, quæ nullam de *non repugnando* clausulam in provisione Beneficiorum Curatorum admitti volunt, non alium in finem, quam ut similia Beneficia obtinentes *per se* curam animarum subire cogantur, quod sine notitia idiomatis fieri nequit. Quare in Edicto Caroli V. de 20. Octob. 1541. expresse cautum est, non concedendas litteras *Placeti* super dispensatione *imperitiæ idiomatis*, quoad Beneficia curata. Habetur *part. 1.* Edictorum Flandriæ, *lib. 3. Rubrica 1.*

VIII. In supplica non tantum exprimendum Beneficium vacans; sed & Beneficii qualitates; quæ ponent Pontificem forsan ad annuendum postulationi reddere difficiliorem; v. g. an Beneficium sit curatum, vel non; si Dignitas, si Personatus, item si Beneficium sit electivum.

IX. De hac qualitatum expressione est Regula Cancellariæ, quæ hoc tenore exprimitur: *Item voluit, quod super Beneficiis Ecclesiasticis, de qualitatibus illorum videlicet, an dignitates, personatus, vel officia sint, eisque immineat cura animarum, & ad illa consueverint qui per electionem assumi, mentio fiat; alias gratiæ desuper factæ sint nullæ: Et qualitates hujusmodi affirmative, vel conditionaliter non exprimantur, negative expresse desuper fiat in Beneficiis, quæ tales qualitates, vel ex eis aliquas consueverint habere.*

De qualitatibus conformiter ad hanc Regulam, & stylum Curiæ Romanæ exprimendis, videri possunt Chokier in Commentario ad eamdem Regulam, & ab eo citati.

X. Insuper *verus* valor Beneficii de stylo Curiæ Romanæ exprimendus est, juxta Regulam Cancellariæ, *De exprimendo valore Beneficiorum in impetrationibus*: qua decernitur, *quod in gratiis, quas quibusvis personis de Beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis, fieri contigerit, illorum, & aliorum quorumcumque Beneficiorum, quæ dictæ personæ tunc obtinuerint, seu de quibus eis fuerit provisum, vel concessum, aut mandatum provideri,* verus annuus valor, *per marchas argenti, aut sterlingorum, vel libras Turonens. parvorum, seu florenos auri, aut ducatos, vel uncias auri, seu aliam monetam secundum communem æstimationem exprimatur: nisi personæ prædictæ, Beneficia, quæ tunc obtinuerint, aut in quibus, vel ad quæ jus eis competit; juxta ipsarum oblationes, aut alias dimittere teneantur. Alioquin gratiæ prædictæ sint nullæ. Et idem servetur in gratiis, quas a Sanctitate sua motu proprio emanare contigerit, quoad Beneficia tamen, de quibus per Sanctitatem suam pro tempore providetur, seu provideri mandatur, aut alias disponitur, ac litteris, per quas pro tempore ad Ecclesiarum Patriarchalium, & Cathedralium, ac Monasteriorum regimina promotis conceditur, ut Monasteria, & alia Beneficia Ecclesiastica sæcularia, & regularia per eos obtenta, & in quibus, & ad quæ jus eis competit, retinere possint.*

XI. Ad hanc valoris expressionem reflectens Panormitanus ad *cap. Ad aures, tit. De Rescriptis, num. 4.* ait; *Puto quod circumscripto stylo Curiæ non sit de jure veteri necessarium facere mentionem de quantitate valoris: quia Beneficium debet principaliter conferri propter spiritualia, temporalia autem veniunt accessorie ad spiritualia: sed quia hodie ut plurimum conferuntur Beneficia propter temporalia, ideo fuit ordinatum, & est de stylo Curiæ, ut fiat mentio de valore: tamen bene considerando, non est provisio inutilis: quia dispensatio temporalium non debet cuique committi; sed secundum qualitatem personæ debet committi dispensatio.*

XII. Varias editæ hujus Regulæ rationes a variis adduci notat Gomesius in proœmio ad hanc Regulam: *Nam quidam* (*ait*) *existimarunt eam editam causa tollendæ avaritiæ: ne scilicet per taciturnitatem valoris, aliquis ultra merita, & plusquam oportet, de Beneficiis Ecclesiasticis caperet, & ita per falsam valoris expressionem debitus dispensationis modus Papæ* (*cui est hæc cura a Deo demandata*) *tolleretur. Quidam vero propter Annatas, ne defraudarentur, Regulam factam fuisse existimant. Et istorum opinio magis recepta videtur, ex eo quia Regula ista de valore, adhæret taxis Annatarum. Nam videmus, quod in Beneficiis, in quibus non solvitur Annata, non exprimitur valor, ut patet in Monasteriis Monialium, & Hospitalibus datis ad administrationem.*

XIII. Nomen *Annatæ* esse nomen generis, quod in varias species dividitur, monet Fagnanus ad *cap. Præterea, tit. Ne Prælati vices suas, &c.* Annatas autem sic nuncupari (ait) quia omnes debentur ex fructibus primi anni Beneficiorum vacantium.

Prima species est Annata proprie dicta, & hoc modo assumit nomen speciei, ait Fagnanus.

XIV. *Annata sic sumpta solvitur* (*ait Fagnanus*) *pro omnibus Beneficiis inferioribus, præter Episcopatus, & Abbatias Consistoriales, & est dimidia pars veri valoris annui fructuum Beneficii vacantis, & hæc integre Summo ipsi Pontifici relinquitur.*

XV. Secunda species est *commune servitium*, quæ est certa quantitas pro quolibet Episcopatu, vel Abbatia Consistoriali secundum antiquam taxam solvenda.

Dicitur *servitium*, quia juxta vulgare Italicum quælibet datio nuncupatur *servitium*, sive debita sit, sive non, inquit Fagnanus. Dicitur autem *commune*, quia ejus dimidium tribuitur Papæ: reliquum S. Collegio Cardinalium, inter ipsos Cardinales præsentes dividendum.

XVI. Tertia species Annatæ *sunt* minuta *servitia*; *quæ sunt quinque portiunculæ, quæ secundum proportionem taxæ fructuum Episcopatus, vel Abbatiæ inter certos Papæ Ministros, & Officiales dividuntur.* Fagnanus, *ib. n. 12.*

XVII. Quarta species Annatæ vocatur Quindennium, *quæ a prædictis differt nomine tantum, & accidentali temporis præfinitione, quia de quindecim in quindecim annos, juxta Constitutionem Pauli II. abolitis aliis solutionum Annatarum terminis usque ad sua tempora observatis pro Beneficiis perpetuo unitis, solvitur ab illis, in quorum favorem talia Beneficia sunt unita, ut in* Extravag. Decet Romanum. Fagnanus, *n. 13.*

XVIII. Annatarum originem plures referunt ad Joannem XXII. in *Extravagante 11. De Præbendis*, inter Communes, ubi reservat Sedi Apostolicæ fructus, & proventus primi anni Beneficiorum vacantium inferiorum Episcopatibus, & Abbatiis, in verbis: *Præterquam cum Archiepiscopales, & Episcopales Ecclesiæ, ac Regulares Abbatiæ ab hujusmodi solutione fructuum* (*ut dicunt*) *in dictis litteris eximantur.*

XIX. Ob hanc exceptionem, & quia suam reservationem ad triennium restrinxit, credunt alii, huic Pontifici originem Annatarum adscribi non posse; sed earum auctorem esse Bonifacium IX. qui anno 1392. durante schismate, *ingravescentibus rei pecuniariæ difficultatibus, ob continuos armorum fragores sanxit, ut redigendarum ex omnibus Sacerdotiis, quæ a Sede Apostolica conferentur, vectigalium, quæ primo labente anno obvenerint, dimidia pars in Fiscum Pontificium inferretur.*

Hæc Odoricus Raynaldus ad annum 1392. *n. 5.* qui & ad annum 1399. *n. 12.* refert verba Theodorici Niem, quibus testatur, hunc Pontificem primos fructus unius anni omnium Ecclesiarum Cathedralium, & Abbatiarum vacantium suæ Cameræ reservasse.

Idipsum de eodem Pontifice scribit Platina in ejus vita; qui addit, quod Annata ab ipso imposita tantum conficeret *dimidiam* partem proventuum primi anni: „ Annatarum usum Beneficiis „ Ecclesiasticis primus imposuit (ait) hac conditione, ut qui „ Beneficium consequeretur, *dimidium* annui proventus Fisco „ Apostolico persolveret.

XX. Quidquid sit de primo auctore, ac primigenia Annatarum origine, certum est, quod forma, quæ hodie in solutione, & exactione Annatarum tenetur, primum inducta sit a Bonifacio IX. quemadmodum notat Fagnanus loco citato *nu. 10.* dicens: *Antea enim per Pontifices exigebantur, mediantibus eorum Commissariis, fructus integri unius anni per triennium, tertia pars quolibet anno, reliquis duabus tertiis partibus Proviso relictis. Sed Bonifacius, ut consuleret ipsis Provisis, & obviam iret extorsionibus, quæ per Commissarios committebantur, reduxit Annatæ solutionem ad medietatem valoris annui fructus, cum onere tamen ut Provisus anticipate de propriis pecuniis in relaxatione suarum litterarum eam solveret. Et propterea in ipsa relaxatione supplicationis fiebat obligatio in Camera de illam solvendo; & litteræ in totum expediebantur, quæ retentæ in Camera Apostolica relaxabantur, mediante quietantia Thesaurarii.*

XXI. Deinde monet, hinc patere non ideo *Annatam* vocari, quod complectatur fructus omnes unius anni; sed *quia solvitur ratione fructuum* primi anni: *vel quia dicta Annata, per Bonifacium IX. introducta, successit in locum reservationis, quam antea Pontifices facere consueverant pro suis, & Romanæ Ecclesiæ necessitatibus, de omnibus fructibus & proventibus unius anni Beneficiorum ad tempus vacantium; vel quæ exinde usque ad triennium, aut quinquennium, vel aliud tempus, in certis designatis provinciis vacarent: quos quidem fructus pro se, & Camera Apostolica Romani Pontifices per suos Collectores percipiebant.*

☞ XXII. Constat ex dictis *n. 20.* & 21. formam exigendi Annatas reduci ad impositionem certæ cujusdam summæ pecuniariæ; hæc solvi debet, aut de ea solvenda sufficiens cautio præstanda est, priusquam litteræ provisionis relaxentur: id usitatum fuisse in Curia Romana tempore Concilii Constantiensis constat ex responsione Nationis Gallicanæ contra Cardinales appellantes a deliberatione trium Nationum facta in Concilio Constantiensi circa usum Annatarum.

Ex hac enim responsione intelligitur; tempore hujus Concilii, conformiter ad dictam formam exigendi Annatas per Bo-

Bonifacium IX. primum inductam, litteras provisionis non fuisse expeditas, & relaxatas, nisi prius per Provisos facta promissione, ac præstita *omnimoda securitate*, *& cautione* de solvenda Camerariis Sedis Apostolicæ summa taxata, sive descripta in libris Cameræ Apostolicæ, intra designatos terminos, prout hæc omnia latius ibidem describuntur.

Porro, quia Provisus de Episcopatu, Abbatia, aliave Prælatura, hujus Provisionis nullum plane effectum habere posset sine litteris provisionis, conclusit prædicta Natio Gallicana, hanc Annatam, sive jura temporalia exigi, & solvi, vel promitti pro ipsa provisione, & quod in effectu ipsa provisio non concedatur, vel obtineatur, nisi solutis, vel saltem promissis hisce juribus temporalibus.

XXIII. Notat etiam Natio Gallicana *art.* 9. suæ Responsionis, quod litteris in Cancellaria expeditis, & deinde bullatis, ac etiam registratis portentur ad Cancellariam, a qua haberi non possunt, nisi Provisus primo se obligaverit ad solvenda prædicta jura.

Immo jam notaverat Natio Gallicana *art.* 8. suæ Responsionis ,, *violentari Provisos* ad solutionem, vel promissionem horum jurium temporalium per retentionem, & detentionem litterarum; tales modi, ajebant Galli, nunquam inducunt consuetudinem, neque præscriptionem, cum sint violenti, & cum hoc resultat alia violentia; quia quandocunque promoti, benedicti, vel consecrati (& notum sit Monasteriis, vel Ecclesiis, quibus præficiuntur) sine litteris ejusmodi non possunt intrare in possessionem, propter Constitutionem pœnalem factam in favorem hujusmodi indebitarum exactionum, quæ incipit: *Injuncta*.

Hinc conclusit Natio Gallicana; hæc jura temporalia exigi & solvi, vel promitti pro ipsa provisione, sive ut Provisus suæ provisionis effectum habere queat.

Præterea ostenderat *art.* 7. ,, quod non petantur, neque exigantur hæ Annatæ per Cameram Apostolicam, & DD. Cardinales, *ob vacantias Ecclesiarum: quia vacant*, sed quia *conferunt*, seu quia collationi, & promotioni (quæ fit per Papam) assentiuntur.

Hanc assertionem suam duplici ibidem probant argumento: ,, primo, quia ab eis qui promoventur ad Prælaturas hujusmodi extra Curiam, & per alium quam per Papam conferuntur, nihil habent, vel exigunt.

Secundo, ex eo quod nihil percipiant in tali exactione nisi DD. Cardinales, qui *actu sunt præsentes*, & tamen de jure communi etiam absentes participarent; si quia *vacant*, deberentur, vel exigerentur.

XXIV. Ex his ulterius deliberavit Natio Gallicana, nulla præscriptione aut consuetudine, privilegio, vel statuto, hanc Annatarum exactionem justificari posse: ,, Quia (ait *art.* 7.) nullo statuto, privilegio, consuetudine, præscriptione, aut alio titulo potest induci, quod propter *conferre*, aut *consentire* promotioni, aut electioni alicujus Monasterii, vel Ecclesiæ Cathedralis, sive ut præficiatur administrationi Prælaturæ, Beneficii, sive Ecclesiæ, aliquid possit vel debeat peti vel exigi: eo quod secundum Apostolicas, & Canonicas Traditiones clarissime foret Simoniacum.

Et *art.* 8. postquam ostendit Provisos *violentari* ad solvendam, vel promittendam Annatam, per retentionem, ac detentionem litterarum provisionis, inferre non dubitavit, *hoc esse simoniacum, vel suspectum de simonia* (*a*).

Argumento in justificationem exactionis Annatarum, a præscriptione aut consuetudine petito, opposuit præterea Natio Gallicana, quod ad eas solvendas Prælati in Curia Romana Provisi *violententur*; sive per violentiam ad earum solutionem adigantur per retentionem, sive non relaxationem Bullarum, sive litterarum provisionis: ,, tales enim modi nunquam inducunt consuetudinem, neque præscriptionem, cum sint *violenti*.

Cum vero ex parte DD. Cardinalium appellantium, in justificationem Annatarum allegaretur, Papæ subveniendum esse ab inferioribus Ecclesiis respondit Natio Gallicana *art.* 17. quod ,, quilibet Episcopatus certos suos habet reditus pro dotatione, & sustentatione sua, sive Episcopi; sicut habet Episcopus Romanus, quæ suffecere, & sufficere possunt cum industria, & alia, quæ extraordinarie superveniunt: nam Apostolus ex industria quærebat sibi victum, ne quibus ministrabat esse nimium onerosus. Et sane si non sufficiant reditus Episcopi Romani de præsenti, primo habet requirere subsidium a Clero suæ civitatis, & Diœcesis, deinde suæ Provinciæ, & per modum subsidii charitativi temporalis, & non perpetui census, & postmodum ab aliis Ecclesiis immediate subditis potest subsidium benigne implorare: quæ (causa necessaria supposita, expressaque, & vera) honeste non possunt denegare ad tempus.

,, Nec tunc forte exactio subventionis facienda respectu datæ temporalitatis per Fundatores Ecclesiarum, ut certum onus supportetur, aut aliquid aliud fiat secundum eorum ordinationem; ne frustrentur ordinatione, & intentione sua: sed tantum respectu eorum, quæ proveniunt ratione spiritualitatis, & dotis constitutæ a jure, ut sunt decimæ, oblationes, portio canonica mortuariorum, & similia.

Igitur evidens est, Nationem Gallicanam, modum exigendi Annatas tum temporis usitatum, eo præcipue titulo, ut simoniacum, vel saltem de simonia suspectum reputasse; quia Provisi ad promittendum descriptas in libris Cameræ Apostolicæ taxas *violentabantur* per retentionem litterarum provisionis.

Insuper constat Nationem Gallicanam existimasse, exactionem Annatarum juxta prædictam formam, nec consuetudine, nec præscriptione purgari posse (*a*).

XXV. Sub idem tempus Joannes Gersonius, ejus ætatis Theologus piissimus, ac doctissimus, atque Universitatis Parisiensis Cancellarius, qui & ipse Concilio Constantiensi interfuit, hanc formam exactionis Annatarum ut apertam, & perniciosam labem simoniæ palam pronuntiare non dubitavit.

Et quidem in Tractatu de potestate Ecclesiæ *consideratione* 8. hæc habet: ,, Si judicia minora reprobantur in Moyse videamus in summo Pontifice, & Curia sua, quid de tot profanissimis, & indignissimis causarum, & litigiorum continuis, & anxiis occupationibus? quid de Beneficiorum quorumcumque etiam minorum collationibus, & signationibus manu Papæ? quid de Annatarum exactionibus?

Et paucis interpositis: ,, maxime (ait) dum recepit *Annatas*: quoniam ex hac copula, quamdiu perseveraverit, orietur inevitabiliter leprosa pestis simoniæ, inficiens sua contagione, nedum caput, sed pene singula Ecclesiæ membra.

XXVI. Et in Tractatu de simonia ex professo hanc materiam discutiens, eam format conclusionem (cui & probandæ integrum Tractatum impendit): ,,*Simoniaca labes contra jus divinum, vel simoniaca specie suspectum est* in conferente Beneficium Ecclesiasticum, etiamsi sit Papa, exigere, vel extorquere Beneficiando promptam pecuniam, sub titulo *primorum* fructuum, ac impedire possessionem, & efficationem suam, quousque solverit illam pecuniam.

Post hæc ponit objectiones contra hanc conclusionem, atque inter cæteras quinto loco petitam ex communi, & diuturna praxi his verbis: ,, Amplius, quia non est probabile, quod tot tempora tolerasset Ecclesia in promoventibus, & promotis talem exactionem pecuniarum, si fuisset simoniaca de jure divino: *quia non solum, qui faciunt mala, sed qui consentiunt facientibus* (secundum Apostolum *Rom.* 1.) *digni sunt morte*.

Ad hanc, uti & ad secundam, tertiam, & quartam objectiones petitas ex praxi inferiorum Prælatorum, & Canonicorum exigentium temporalia ab admittendis ad possessionem, vel ab admittendis ad Beneficia, vel Religionem, respondet Gersonius: ,, Quod valde multa, proh dolor! sint & facta sunt, habentia malam speciem turpis quæstus, & in multis simoniacam pravitatem; sicut & alia vitia regnare videmus passim apud homines; virtutes autem raro: propterea dicit lex antiqua: *Non sequeris multitudinem ad faciendum malum*: Exod. 23. 2. hæc enim est argumentatio pessima: multitudo facit hoc, igitur est licitum; quoniam oppositum consequentis frequenter, & quasi semper stat cum antecedente.

Præterea respondet ad argumentum, sive objectionem petitam ex diuturna tolerantia Ecclesiæ: quod ,, apud bonos, conscientiosos, & eruditos, quos non excæcavit malitia, vel superbiæ, vel adulationis, vel avaritiæ, talis, simoniaca pestis reprobata est per prædicationes, & doctrinas, verbis & scriptis, & novissime per hoc sacrum Concilium, scilicet Constantiense, judiciali severitate damnata fuit in capite.

Habetur hic Tractatus Gersonii tom. 2. operum ejus ultimæ Editionis.

XXVII. Nec tantum Gersonius de hac Annatarum exactione querelas deposuit, eamque ut simoniacam reputavit; sed etiam plures Universitates, ac signanter Facultas Theologica Parisiensis eam simoniacam esse respondit, uti intelligitur ex instructione anno 1561. data *Ferrerio* per Carolum IX. Regem Christianissimum, per quam injunctum fuit huic Regio Oratori, rogare Pontificem nomine Regis ut querelarum radicem contra has Annatas exscindere dignaretur.

Quandoquidem (ait) Annatæ illæ prohibitæ fuerint variis Regum Prædecessorum Constitutionibus: veluti contrariæ Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, & insuper *per ipsam Facultatem Theologicam Parisiensem Sorbonicam, aliasque Regni Universitates deliberatum, & conclusum fuerit, Annatas exigi non posse citra enormem simoniam, tam per eum, qui pecuniam dat, quam per eum qui pecuniam recipit*. Integra hæc instructio exhibetur inter probationes libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap.* 22. *num.* 34.

XXVIII. Scio ab Ultramontanis, ac novissime a Prospero Fagnano, plura adduci injustificationem modernæ praxis Curiæ Romanæ exigendi, & recipiendi Annatas: sed si rationes per Fagnanum, aliosque in hujus praxis justificationem adductæ sine præventione serio discutiantur, & cum argumentis per Nationem Gallicanam in Concilio Constantiensi, necnon per Gersonium, aliosque adductis conferantur, nescio num sufficientes videbuntur.

XXIX. Ut tamen Annata modo saltem apparenter justo taxari possit pro ratione fructuum Beneficiorum, experimendus est juxta hanc Regulam, & stylum Curiæ Romanæ *verus* valor Beneficiorum vacantium, secundum communem æstimationem.

XXX. Verum hodie consuetudo tam in Gallia, quam in Belgio invaluit, ut valor omnium Beneficiorum, exceptis Episcopatibus, Abbatiis, aliisque *consistorialiter* conferendis, exprimatur sub taxa 24. *ducatorum auri de Camera*; tametsi *verus* eorum valor secundum communem æstimationem ascendat etiam ad triplum, & amplius illius taxæ.

Unde formula consueta in omni supplicatione, & provisione hujusmodi Beneficiorum est: *Quod illorum proventus valorem annuum 24. ducatorum auri de Camera non excedat*.

XXXI. Unde quoad hujusmodi Beneficia nunquam fit examen, aut

(a) Non ita censent in Galliis complures Jurisconsulti; ajunt enim Annatam esse veluti donum gratuitum, quod de consensu Regis ex libera Præsulum voluntate summo Pontifici conceditur: non ergo Annatas respectant ut Bullarum pretium: atque ea expositio Pragmatica Sanctione nititur, quæ donum gratuitum nuncupat Annatæ decimam partem, quam Prælati consecrandi, vel recens consecrati Papæ, ejusque administris largiri consueverant.

(a) Articuli, qui modo citati sunt, videntur exscripti ex historia Conciliorum, ab Edm. Richerio elaborata, Tom. 2.

aut inquisitio circa proventus Beneficiorum, in ordine ad veritatem huius expressionis; sed sive exigui, sive magni & notabiles sint Beneficiorum proventus, semper hæc formula servatur; neque unquam ob falsam valoris expressionem provisio ut subreptitia vel obreptitia impugnatur.

XXXII. Quæ sit huius consuetudinis seu styli origo, incertum est. Hoc constat, vi Concordatorum Germaniæ, Beneficia, quorum proventus non excedunt valorem 24. florenorum de Camera, a solutione Annatarum esse immunia, in verbis: *Sed de Beneficiis, quæ valorem 24. florenorum auri de Camera non excedunt, nihil solvetur* (a).

Cum ergo Principes sæpius institissent apud Romanos Pontifices pro moderatione Annatarum, verisimile est, tandem obtentum esse, ut Beneficia, & Dignitates non Consistorialia exprimerentur sub expressione istius taxe Cameralis 24. ducatorum auri de Camera: ut sub umbra talis taxæ Cameralis, immunitas Annatarum sine aliorum consequentia tribueretur, uti loquitur Zypæus *Consult. 6. De Rescriptis num. 2.*

XXXIII. Ut sit de occasione inductæ consuetudinis, certum est, eam non tantum in Belgio, & Gallia, sed & in Hispania, & Germania invaluisse, uti ex Chokier ibi notat Zypæus; additque idipsum ample etiam expressum fuisse in quadam decisione Rotæ Romanæ data 20. Novembris 1624. verba eo spectantia ex originali ibidem exhibens; ubi notandum quod expresse dicatur, hoc introductum fuisse per Concordata, *ut evitetur solutio Annatæ in Curia.*

XXXIV. Hinc patet, clausulam expressionis valoris in hujusmodi Beneficiis hodie tantum esse meram formulam styli, nec significare verum valorem Beneficiorum non excedere 24. ducatos auri de Camera, sed vi consuetudinis sat notæ nihil aliud significare, quam hæc Beneficia solutioni Annatarum non esse subjecta.

☞ Nemo tamen negaverit, quin dolendum sit, quod adigantur fideles, & signanter Ecclesiæ ministri, ut æquivocis istis formulis, & falsam præferentibus impressionem uti debeant, maxime in rebus sacris. ❧

XXXV. Quamvis Episcopatus, & Abbatiæ Consistoriales etiamnum hodie Annatas, seu *servitia communia* solvere debeant (b), nihilominus verus eorum valor, qui *nunc* est secundum eorum communem æstimationem, non exprimitur: sed secundum antiquam taxam Cancellariæ Romanæ, quæ semper retinet: quemadmodum notat Fagnanus ad dictum *Cap. Præterea.*

XXXVI. Hinc facile intelligitur, non esse hodie hisce in partibus magnum usum huius Regulæ: atque cessare quæstiones circa illam moveri solitas, quas apud Chokier, aliosque ejus Commentatores videre licet.

XXXVII. Non tantum Beneficium, pro quo supplicatur, exprimendum est cum omnibus suis qualitatibus; sed etiam Beneficium quantumvis exiguum ante obtentum 23. *De Præbendis in 6.* ubi dicitur, quod si ad petitionem alicuius Beneficium conferatur a Sede Apostolica, provisio sit nulla, si *quantumcumque modicum* Beneficium ante obtentum taceatur; neque defectus hic suppleretur, etsi Provisus vellet Beneficium illud statim dimittere; uti notat Rebuffus in Praxi *part. 1. tit. De Forma novæ provisionis.*

XXXVIII. Cum enim pluralitas Beneficiorum sit contraria sacris Canonibus, nunquam Papa censetur velle eam probare; nisi saltem de ea prius certior factus sit, ut, habita notitia, dispiciat, num justa sit causa dispensandi.

XXXIX. Post supplicam sequitur Signatura, quæ subinde ponitur ab ipso Pontifice sub hac formula: *Fiat ut petitur*, cum appositione primæ litteræ sui nominis Baptismalis, v. g. *Fiat ut petitur A* in Signatura moderni Pontificis Innocenti XII. qui ante Pontificatum vocabatur *Antonius*. Aliquando Signatura ponitur per Commissarium Pontificis sub hac forma: *Concessum ut petitur in præsentia* S. D. N. P. cum expressione sui nominis.

XL. De hac duplici Signatura, ejusque diverso effectu videri possunt, quæ dicta sunt *Tom. I. part. 1. tit. 23. cap. 2.* ubi etiam monuimus aliquando recurrendum esse ad Signaturam, ut sciatur qua forma ipsa Signatura fuerit expressa: cum id ex tenore Bullæ dignosci nequeat, eo quod Bullæ eodem modo conficiantur, sive sub una sive sub altera forma fuerit Signatura posita.

☞ XLI. Primitus Romanas Beneficiorum Provisiones, in simplici illa forma & stylo expeditas fuisse, quibus Ordinariorum Provisiones expediebantur, & hodie expediuntur, admodum verisimile est: neque enim clausulæ illæ, aut conditiones, puta valoris, & Beneficiorum expressiones, derogationes ad effectum, & similes, quibus litteræ, sive Bullæ Provisionum juxta modernum Curiæ Romanæ stylum replentur, nec tempore Alexandri III. aut autem Innocentii III. adhuc notæ fuisse videntur: nulla enim earum clausularum, aut provisionis juxta modernum stylum expeditæ in Regestris, aut Actis Innocentii III. mentio occurrit: sed formula Provisionis, si quæ reperitur, simplex est.

Igitur verisimile est, eas clausulas, quibus hodiernæ Romanæ Curiæ Provisiones abundant, demum post tempora horum Pontificum invaluisse, nec omnes eodem tempore.

Quidquid sit de tempore, quo clausulæ hodie inseri solitæ, sunt introductæ; quidquid etiam sit de occasione aut scopo hujus introductionis; hoc satis constat, multiplices illas clausulas (quas sub hoc titulo exposuimus) multiplicandi potius, quam minuendis, aut extinguendis litibus, occasionem subministrasse.

XLII. Præterea & illud constat, ob has multiplices insertas clausulas, necnon earum juxta stylum Curiæ solitas expressiones, eas Provisiones Apostolicas frequenter defectibus, aut nullitatibus reddi obnoxias: atque hinc ulterius contingit, quod Provisi, si effectum Provisionis consequi velint, litesque & controversias evitare, cogantur rursus ad Curiam Romanam recurrere, ut hisce defectibus, & nullitatibus, per novam provisionem medeatur, puta per Rescriptum *Perinde valere*, vel per Rescriptum *Perinde etiam valere*, aliasve similes novæ Provisionis formulas, quas hisce defectibus, & nullitatibus medendis Curiam Romanam postrema ætate adinvenisse, & recepisse scitur, cum nec harum formularum sive Rescriptorum ullum in Decretalibus Gregorii IX. vel vestigium occurrat.

Similiter nec dubium, quin cum hisce formulis, & clausulis, necnon novis Rescriptis illa Cancellariæ, & Datariæ ministrorum invaluerit numerosa turba, qui conficiendis, revidendis, plumbandis, & registrandis, necnon describendis his litteris Provisionis impenduntur, & de taxis, & juribus harum litterarum participant. ❧

CAPUT V.

De Clausulis tertiæ partis Signaturæ.

1 *Tertia pars Signaturæ incipit ab absolutione a censuris, cujus formula refertur.*
2 *Clausula absolutionis a censuris, recentioris styli est.*
3 *Hæc absolutio tantum prodest ad unum effectum.*
4 *Non operatur quoad omnes excommunicationes.*
5 *Clausula surrogationis, quando Beneficium est* litigiosum.
6 *Hæc clausula respicit dispositionem Cap. 2.* Ut lite pendente in 6.
7 *Huic dispositioni per eam clausulam derogatur.*
8 *Hodie in Provinciis Belgicis hæc clausula reputatur esse tantum* styli.
9 *Additur clausula surrogationis quoad* possessorium.
10 *Apud Belgas fit surrogatio apud Judicem, coram quo lis pendet.*
11 *Clausula quapermittitur, ut in una e variis formis litteræ expediantur.*
12 *Formulæ* Si neutri, *item* Si nulli, *&* Si alteri, *quomodo differant, & quando adhibeantur?*
13 *Clausula* Cum gratificatione opportuna, *quando apponatur, & quis ejus finis?*
14 *Non admittitur in Gallia, & quare?*
15 *Clausulæ* Anteferri *præcedenti admodum similis in Gallia quoque non admittitur.*
16 *Clausula derogatoria Juris Patronatus.*
17 *Hæc clausula necessaria si Beneficium sit Juris Patronatus* laici.
18 *Papa non intendit præjudicare juri* laicorum.
19 *Papa solet concedere derogationem pro medietate, & quis hujus affectus?*
20 *Dissensum Patronorum præsertim inter laicos in Belgio, & in Gallia Papa supplere non potest.*
21 *Quid intendatur per clausulam ad priorem relativam:* Citra tamen illius approbationem.
22 *Hæc clausula in Belgio, & in Gallia est sine effectu.*
23 *Uti & hæc.* Ex fundatione, aut dotatione.
24 *Verba clausulæ:* Etiam Nobilium, & Illustrium, *quare apponantur?*
25 *Supponit Curia Romana Papam posse derogare Juri Patronatus* mixto; *sed aliud a Belgis servatur.*
26 *Clausula* Litigiosum *supponit derogationem Juris Patronatus laici litigiosi; quod a Belgis non recipitur.*
27 *Quid indicet clausula* Devolutum?
28 *Generalis clausula derogatoria Statutorum, & quis ejus effectus?*
29 *Clausula derogatoria in litteris Apostolicis apposita non derogat statutis aut consuetudinibus Ecclesiarum solemniter approbatis.*
30 *Quid significetur per clausulam Signaturæ,* Committatur?
31 *Clausula Bullæ de non tollendo jure tertii.*
32 *Regula Cancellariæ huic clausulæ correspondens.*
33 *Hæc per sequentes Pontifices ad* quamcumque *provisionem Papæ extensa.*
34 *Regula intelligitur de quocumque jure.*
35 *Mandat Papa, ut Executor cognoscat de jure alteri quæsito.*
36 *Hæc auctoritas hodie Executori apud Belgas non competit.*
37 *Ordinario, cui provisio in forma* Dignum *committitur, tantum competit examen super capacitate providendi.*
38 *Clausulæ omnes, quæ sunt styli, habentur pro expressis.*
39 *De appositione* Datæ *remissive.*

I. TERTIA pars Signaturæ incipere solet ab hac clausula: *Et cum absolutione a censuris ad effectum*, &c. quæ in litteris seu Bulla hoc modo extenditur: *Te a quibusvis excommunica-*

(a) Annatas, quas pro majoribus Beneficiis Papæ negaverunt Germani Protestantes, suis solvunt Principibus sæcularibus. „ Verum inquit Bochmerus, „ *lib. 3. tit. 13. parag.* XLVI Gravior difficultas in exacta determinatione superest, a quibus Beneficiis in terris Protestantium *Annata* exigi possint, „ cum an ea demonstravi, Papam a Canonicatibus pluribus per Germaniam sub „ adducto colore, *Annatas* haud exigere; quod etiam fatetur Vvagnereck *tit.* „ *De Præbend. pag.* 512. & cum ad imitationem Juris Canonici praxis *Annatarum* in terris Protestantium recepta sit, probabile est, de aliis Beneficiis „ *Annatas* solvi, aut exigi non posse, quam de quibus illas percepit Curia „ Romana. Sed juvat, hic potius suspendere judicium, quam temerariam formare decisionem.

(b) Quæritur, quare Annatæ *servitia communia* dicantur? Hanc affert rationem Tuschus *lit. A. concl.* 340. *n.* 2. „ Quia negotium in Consistorio examinatur, & fit provisio, & sic tam Papa, quam Cardinales inserviunt, & „ laborant, & ea propter medietas istius Annatæ est Papæ, alia medietas est „ Cardinalium.

nicationis, suspensionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, & pœnis a Jure, vel ab homine, quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existis, harum serie absolventes, & absolutum fore censentes ad effectum præsentium duntaxat consequendum.

Hæc clausula unice respicit impetrantem, qui aliqua censura esset innodatus, quæ ipsum ad Beneficium obtinendum redderet incapacem.

☞ II. Cum autem hujus clausulæ nulla in Decretalibus Gregorii IX. mentio fiat, argumentum sat concludens est, eam demum Provisionibus Apostolicis fuisse insertam postremis sæculis, postquam Excommunicationes, aliæque Censuræ Ecclesiasticæ supra modum frequentes esse cœperunt, ac notanter Censuræ *juris* & *latæ sententiæ*: idque levissimis ex causis.

Hinc & contingere poterat, ut nonnunquam Provisus aliqua simili *juris* censura esset, vel crederetur innodatus, eoque titulo effectum provisionis consequi non posset. Huic incommodo ut occurreretur, credidit Curia Romana addendam hanc clausulam, quæ hodie reputatur meri styli: unde non operatur ut ejus vigore Provisus reddatur capax obtinendi Beneficium, non obstante censura rite illata, aut pœna quam incurrisse posset; atque inter alios Georgius Louetius in notis ad Molinæum in Regulam *de Infirmis*, *n.* 397. monet, hanc clausulam non comprehendere graviora, & majora delicta. Et ibidem in nota marginali notat Antonius Vaillant Advocatus Parlamenti Parisiensis, quod *hæc clausula non reddat habilem, si aliunde sit inhabilis, & rite* excommunicatus, *vel crimen commiserit ante Provisionem, quod suspensionem inducat.*

III. Itaque hæc generalis clausula hodie est exigui effectus. Quod si impetrantem absolvat a censuris, eum non absolvit, nisi duntaxat ad *hunc effectum consequendum*; id est, ut fit capax hujus provisionis. Unde nec impetrans vigore hujus absolutionis poterit celebrare, nec Horis interesse, nec alia facere: quia *ad effectum* tantum est absolutus, inquit Rebuffus *tit. De Forma novæ provisionis*, verbo, *Teque absolventes n.* 15. nec *aliud* posset Beneficium post istam absolutionem obtinere ab Ordinario vel alio, nisi absolveretur de novo. Immo nec fructibus Beneficii gaudere potest: omnesque aliæ pœnæ excommunicatorum contra eum obtinebunt.

IV. Deinde nec in omnibus excommunicatis hæc clausula, vel hunc unum effectum operatur, uti dicto loco monet Rebuffus, plures ibidem casus referens, ad quos clausula hæc non extenditur: qui hodie nominatim exprimuntur in Regula Cancell. 66. *De Infor. descentibus*; unde hæc clausula hodie *meri* styli sine aliquo effectu esse solet.

V. Frequenter quoque inseritur Signaturæ hæc clausula: *Et quatenus litigiosum existat, litis status & nomina judicum, & collitigantium, juraque & tituli illorum exprimi, vel pro expressis haberi possint.*

VI. Hæc clausula, uti & aliæ adjungi consuetæ (de quibus infra dicetur) relationem suam habet ad *cap. Si ii, Ut lite pendente*, ubi statuitur, Beneficia litigiosa non posse conferri per Ordinarios Collatores, *lite* adhuc indecisa, una collitigantium decedente, *ne propter novos adversarios litigia in Ecclesiæ dispendium prorogari contingat.*

VII. Per dictam ergo clausulam vult Papa, statum litis haberi posse pro expresso; & eo non obstante, provisionem suum sortiri effectum; & Provisum surrogari in locum defuncti collitigantis, non obstante dispositione dicti Capituli.

VIII. At nec in Gallia, nec in Belgio dispositio dicti Capituli *Si ii* observatur: possuntque ordinarii Collatores conferre Beneficia vacantia tametsi *litigiosa*. Itaque hæc clausula in hisce Provinciis reputatur esse duntaxat *de stylo*: monetque propterea Rebuffus Regulam Cancell. 29. *De surrogandis Collitigantibus*, se in Regno Franciæ non vidisse servari: uti nec in Belgio servatur.

IX. Sequitur dein clausula in Signatura: *Et litteræ in forma simplicis provisionis, gratiosæ surrogationis, etiam quoad Possessionem*. Hæc clausula, ut sensum perfectum habeat, debet connecti cum verbis in fine aliarum clausularum positis, *expediri possint*; id est, *litteræ in forma, &c. expediri possint*. Per hæc ergo permittit Papa, ut litteræ *surrogationis* in locum Collitigantis expediantur, sive lis sit super petitorio, sive possessorio.

X. At apud Belgas, uti & in Gallia, surrogatio fit apud judicem, coram quo litigatur, notaturque in additione ad Castellum in Praxi Curiæ Romanæ *pag.* 207. non requiri in Gallia litteras in forma pro surrogatione; sed eam fieri judicialiter per simplicem libellum supplicem, vigore Edicti Regii anni 1667. *tit.* 15. *art.* 16.

XI. Dein sequuntur hæ clausulæ: *Et gratiæ Si neutri, Si nulli, Si alteri Perinde valere, Perinde etiam valere*, cum gratificatione opportuna, *simul vel separatim expediri possint.*

Hæ clausulæ dependent quodammodo a clausula superius expressa *De Litigio*. Cum enim provisiones de Beneficio *litigioso* sint multiplicis formæ, intendit Papa per has clausulas provisionem expediri sub una e formis hic expressis, quæ Supplicanti utilior, & opportunior esse possit.

XII. In priori forma *Si neutri*, Papa supponit esse *duos* duntaxat Collitigantes, & neutri illorum jus aliquod competere; ac per consequens, quod Supplicans possit habere litteras *Si neutri*, quibus mandetur Supplicanti provideri, si constiterit *neutri* Collitigantium ullum jus competere. Si autem sint plures Collitigantes, quam *duo*, tunc expediuntur litteræ *Si nulli*; eadem in reliquis cum præcedentibus forma. Interdum autem ipse supplicans est unus e litigantibus, petitque surrogari in locum Collitigantis, *Si alteri jus non competat*. De Clausulis *Perinde valere*, item, *Etiam valere*, supra egimus.

XIII. Clausula vero *Cum gratificatione opportuna*, supponit esse plures Concurrentes in *Data*: vultque hoc casu Papa provisum *gratificatum*; ut nimirum præferatur provisis.

XIV. Verum cum in omnibus provisionibus hæc clausula *gratificationis*, quasi de stylo inseratur, hodie in Gallia non admittitur; obtinetque hoc principium, quod plures provisiones in Data concurrentes *mutuo concursu sese impediant*: uti observat Castellus in citata Praxi, *pag.* 210.

XV. Similiter clausula *Anteferri*, præcedendi admodum similis, per quam consequitur impetrans prærogativam ante eos, qui *priores* in *Data* fuerint, improbatur in Gallia, teste Joanne D'Artis Antecessore Parisiensi in Tractatu *de Beneficiis Sect.* 7. *cap.* 2.

De omnibus hisce clausulis, quæ fere sunt, saltem hisce in regionibus, duntaxat de stylo, consuli poterit Rebuffus in Praxi *part.* 1. *tit. De Rescripto, Si neutri, &c.*

XVI. Post hasce clausulas sequuntur subinde derogationes Regularum Cancellariæ *De Infirmis resignantibus*, de qua infra *titulo De Resignatione Beneficiorum*, & *De verisimili notitia*, de qua supra actum est; ac tum subditur clausula derogatoria Juris Patronatus: *At cum derogatione* Juris Patronatus, *si quod sit, citra tamen illius approbationem, videlicet si laicorum tantum, etiam Nobilium, & Illustrium, eisque ex donatione, vel fundatione competat, pro medietate, alias seu si litigiosum vel devolutum sit in totum.*

XVII. Hæc clausula necessario exprimenda, si Beneficium sit Juris Patronatus *laici*; si enim non exprimeretur, provisio censeretur subreptitia: eo quod Papa nunquam censeatur velle derogare Juri Patronatus laicorum.

XVIII. Immo ut Papa ostendat, se nolle Patronis *laicis* præjudicare, aut eorum juri derogare, additur in Bulla seu litteris, quæ ex [illegible] natura tamquam *minuta* seu *protocollo* conficiuntur, in fine [illegible] clausulæ: *Et de consensu Patroni, seu Patronorum.*

XIX. [illegible] in supplica posita, *pro medietate*, referuntur ad casum [illegible] plures sunt Patroni; petiturque pro eo casu derogari [illegible] *pro medietate*; hoc est, si *medietas* Patronorum con[illegible] tunc *gratia* habeat suum effectum. Hoc autem solet Papa concedere, eo quod tunc non videatur Patronis præjudicium [illegible]: quia dissentientibus Patronis, neque in unam personam, [illegible] pro *majore* parte consentientibus, juxta Jus commune Ordinario competit decisio, ut infra *titulo De Jure Patronatus* ostendetur. *Quod autem Ordinario competit, id & sibi licere Papa non ambigit*, inquiunt Canonistæ.

☞ XX. Evidens tamen est, quod hæc ratiocinatio & jus Pontifici assertum supponat opinionem Ultramontanorum existimantium, Papam esse *Ordinarium Ordinariorum*, & posse in quaslibet Diœcesi jura Ordinariorum exercere, & pro Ordinario esse reputandum.

Verum quia non ubique ea in Pontifice auctoritas agnoscitur, uti in hoc opere notatum est, etiam hæc clausula non recipitur, notanter quoad Patronos Laicos, in quorum præjudicium etiam in Belgio, & in Gallia nulla derogatio Papalis admittitur. ☜

XXI. Verba, *citra tamen illius approbationem*, significant, quod Papa per hanc provisionem nullatenus intendat approbare Jus Patronatus *laicale*. Unde in litteris hæc clausula exprimitur hoc tenore. *Verificato prius coram Ordinario* (si sit in forma *Dignum*) *dicto Jure Patronatus.*

XXII. Notat autem Fevretius *De Abusu lib.* 4. *cap.* 9. *n.* ... eam clausulam esse in Gallia sine effectu, eo quod Ordinarius nec in possessorio, nec in petitorio de hujusmodi jure cognoscere queat; sed hæc cognitio ad Magistratum pertineat: cui & notoria praxis Belgii est conformis.

XXIII. Per verba, *ex fundatione, vel dotatione*, insinuatur, quod si non esset *ex fundatione*, aut *dotatione*, sed ex privilegio; aliove simili titulo, Pontifex etiam in totum derogare possit. Sed hæc distinctio in Belgio non admittitur: quia, quocumque titulo Jus Patronatus laicis competat, modo sit *laicale*, nulla ejus derogatio admittitur.

XXIV. In eadem clausula sequitur: *Etiam Nobilium, & illustrium*; sub quibus comprehenduntur Reges, Duces, & Marchiones; qui sub generali nomine Patronorum non censerentur comprehensi; ideoque ipsorum juri non censeretur derogatum per generalem duntaxat Juris patronatus laicalis derogationem: ipsaque provisio haberetur subreptitia.

XXV. Finalia clausulæ ipsius verba: *Alias seu si litigiosum, vel devolutum sit in totum*, referuntur etiam ad superiora hæc verba: *Videlicet si laicorum tantum*: cum quibus faciunt hanc constructionem. Si laicorum *tantum*, derogatio fiat pro medietate; sed si non sit *laicorum tantum*, sed partim laicorum, partim Clericorum, tunc fiat derogatio *in totum*; quod significat particula *alias*.

Supponit enim Curia Romana, quod Jus Patronatus *mixtum* reputandum sit pro mero Ecclesiastico; quasi dignius trahere debeat ad se minus dignum. At hisce in partibus quoad derogationem, potius reputatur *laicum*; saltem eatenus ut nunquam cum præjudicio laici, ei derogari queat, ut supra notavimus.

XXVI. Verba sequentia, *seu litigiosum*, indicant, quod Papa possit, & intendat derogare Juri Patronatus, si sit *litigiosum* etiam *in totum*: sed nec hoc in Gallia aut in Belgio receptum est: sed Patroni etiam lite pendente præsentant.

XXVII. Verbum *devolutum* indicat, quod si per negligentiam Patroni, juxta juris dispositiones, jus conferendi esset devolutum ad Papam, intendat Papa Juri Patronatus derogare, etiamsi *devolutio* non sit expressa.

XXVIII. Post has clausulas sequitur in Signatura: *Ac statutorum primodictorum cæterorumque omnium quomodolibet contrariorum latissime* (supple) *in litteris extendendorum.*

Hæc generalis clausula continet derogationem statutorum, quæ possent provisionis effectum impedire. Sed cum tantum sit generalis, nihilque nominatim exprimat, nullum præjudicium facit

cit juri tertii, quod ex statutis posset prætendi; uti recte notat Castellus *pag.* 234.

☞ XXIX. Observat Melchior Pastor in Tractatu *de Beneficiis lib.* 2. *tit.* 10. *num.* 2. quod statutis, consuetudinibus, ac privilegiis Ecclesiarum solemniter approbatis, per similes clausulas derogatum non censeatur, neque derogari possit: & si derogaretur, appellari posset ab executione Rescripti tamquam *ab abusu*.

Neque etiam in Belgio clausula derogatoria quoad hujusmodi statuta, consuetudines, & privilegia facile effectum sortiretur, quandoquidem Principibus nostris etiam curæ sit, ut hujusmodi jura, & statuta integre conserventur, ut in hoc opere non semel notatum est. ☜

XXX. Si provisio sit expedienda in *forma dignum*, ponitur post clausulas prædictas *Committatur*; quo significatur Officialibus Curiæ, ut expediant Litteras, vel in forma *dignum antiqua*, vel *novissima*; prout materia exigit; ejusque executio committatur Ordinario, aut alteri juxta stylum, pro materiæ exigentia committatur.

XXXI. Hæc forma continet clausulam, de qua quidem nihil est in Signatura expressum; sed in litteris exprimi debet: *Dummodo tempore Datæ præsentium non sit specialiter alteri jus quæsitum*.

XXXII. Huic clausulæ respondet Regula 18. Cancellariæ *De non tollendo jus quæsitum*, quæ hodie exprimitur his verbis, *Item, ne per varias, quæ pro commissionibus, seu mandatis, & declarationibus habendis in causis plerumque fiunt suggestiones, justitia postponatur, idem D. N. decrevit, & declaravit suæ intentionis fore, quod deinceps per quamcumque signaturam, seu concessionem, aut gratiam, Litteras Apostolicas pro commissionibus, seu mandatis, aut declarationibus hujusmodi, etiamsi motu proprio ex certa scientia, ac etiam ante motam litem, a Sanctitate sua emanaverint, vel de hujus mandato faciendas, nulli jus sibi quæsitum quomodolibet tollatur.*

XXXIII. Monet Chokier ad hanc Regulam *num.* 5. eam pleniorem factam per Paulum III. qui statuit illius effectum producendum *ad quamcumque commissionem, sive mandata, aut declarationes, etiamsi motu proprio, & ex certa scientia, ac etiam ante motam litem, a Sanctitate sua, vel ejus mandato emanaverit.*

Quæ verba ideo inserta sunt regulæ, ut latissime fieret ejus interpretatio, ne jus alteri quæsitum per quamcumque Papæ concessionem tolleretur, inquit Chokier *num.* 6.

XXXIV. Dein *num.* 7. refert, Auditores Rotæ aliquando resolvisse, verbum *quomodolibet*, positum in fine regulæ referendum, non ad verbum *tollatur*, sed ad verba, *jus quæsitum*; sicque comprehendit jus qualecumque, & cujuscumque generis directi, vel indirecti, & etiam improprie sumptum, etiam minimum.

XXXV. Cum igitur Papa non velit per suam provisionem tollere jus alteri quæsitum, sequitur altera clausula, *vocatis qui fuerint vocandi*; ut nimirum cognoscat, an jus alteri alicui sit quæsitum, antequam provisionem faciat, aut Provisum in possessionem inducat.

XXXVI. Verum hæc clausula, uti & aliæ connexæ v. g. *amoto quolibet illicito detentore*, quæ ipsi Commissario vel executori tribuunt cognitionem ipsius causæ sive in *petitorio* sive in *possessorio*, in Belgio, uti & in Gallia sine effectu est: eo quod controversia super *possessorio* in materia Beneficiali decidenda sit coram Senatu Regio, idque semper in Litteris *Placeti* exprimatur; in *petitorio* autem coram Judice ordinario Beneficii, vel Judicibus Synodalibus delegatis in partibus: idque postquam possessorium plene fuerit evacuatum, uti notat Fevretius *De Abusu lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 18. (*a*).

XXXVII. Deinde monet, quod Ordinarius teneatur dare litteras vulgo *Visa*, si ipsum Provisum prævio examine deprehendat capacem, absque ulla discussione causæ præter examen super capacitate Providendi: quia Ordinarius in hoc casu tantum censetur Executor quoad solum examen super capacitate Provisi ad Beneficium, de quo agitur.

XXXVIII. Hæ sunt præcipuæ clausulæ, quæ provisionibus Romanis inseri consueverunt; notatque Chokier ad Regulam *De non tollendo jus quæsitum num.* 15. *quod omnes clausulæ de stylo, & consuetudine apponi solitæ, habeantur pro appositis, etiamsi non exprimantur.*

XXXIX. Signatura, uti & litteræ concluduntur per appositionem *Datæ*, quæ per *Datarium* seu eius Substitutum apponi consuevit; de qua actum est *Tom. I. part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 1. ubi una notatum fuit, primo solere apponi *parvam Datam*, ac dein extensam; & circa parvam Datam esse Gallorum speciale privilegium,

CAPUT VI.

De Placeto Regio super Provisionibus Apostolicis.

1 *Ecclesia in promulgandis legibus, & mandatis suave divinum regimen imitatur.*
2 *Non semper in hisce divinum lumen sancto Pontifici adest.*
3 *Patiuntur Pontifices ut leges ipsorum, antequam recipiantur, revideantur.*
4 *Id potiore jure in Provisionibus Beneficialibus, quam in legibus obtinet.*
5 *Antiqua Belgii consuetudo requirit* Placetum *Regium pro executione Provisionis Pontificiæ.*
6 *Hanc consuetudinem inter Jura Belgarum retulit Guicciardinus.*
7 *Eadem est in Gallia, & Hispania consuetudo.*
8 *Consuetudo hæc quoad Provisiones Beneficiales per Principum Edicta firmata.*
9 *Gubernatrix Belgii scripsit, Litteras Provisionis Nuntii Apostolici deberi placetari.*
10 *Idipsum edixit Philippus II.*
11 *Idipsum Litteris Nuntiorum insertum.*
12 *An hæc Edicta quoad Nuntios hodie observentur?*
13 *Scopus* Placeti.
14 *Supplica pro* Placeto *communicatur Procuratori Regio; & quare?*
15 *Quid fiat, illo audito?*
16 *Concessio* Placeti *non derogat juri privatorum.*
17 *Clausula conservatoria juris tertii* Placeto *inseri solita.*
18 *Clausula a Senatu Brabantiæ adjici consueta.*
19 *Clausula hæc ostendit, quod Principes neminem citra juris ordinem jure suo privari velint.*
20 *Id conforme juramento a Principibus Belgii præstari solito.*
21 *Clausula* Placeti *evincit, Executores Bullarum non posse de Beneficiis judicare.*
22 *Placetum subinde annuitur cum limitatione, vel modificatione.*
23 *Modificationes adjiciendæ Provisionibus Beneficiorum Parochialium.*
24 *Frequentia similium modificationum exempla.*
25 *Notabilis clausula addita a Consilio Sanctiore.*

I. RECTE nuper notavit Auctor Tractatus *De Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ, lib.* 2. *cap.* 3. *Solemne esse Ecclesiæ, ut in gubernandis Fidelibus, divinum regimen imitetur, nec solum attingat a fine usque ad finem fortiter, sed etiam disponat omnia suaviter. Itaque honoris Principibus debiti meminit, illorum jura servat illæsa, ordinem & dignitatem Episcoporum veneratur, populorum studia, & usus attendit, omniaque ita ponderat, ut consensum, & obedientiam potius obtineat, quam extorqueat; amore alliciat, quam timore impellat: nec infirmitati solum parcit, sed interdum etiam malitiæ cedit in iis, quæ cum Religionis periculo non sunt conjuncta.*

II. Deinde subjungit: *Verum lumen illud S. Spiritus, quod summo Pontifici adest, cum explicanda sunt fidei mysteria, & tradenda morum præcepta, non perpetuo illi hypocritarum fraudes, aulicorum adulationes, improborum mendacia detegit, non adversus ambitiosorum importunitatem, Magnatum preces, suspecta Officialium consilia, immotum Pontificem servat. Quid si, quod tamen sine gravi fundamento suspicari nefas est, summus Pontifex aliquo ulciscendæ injuriæ, congregandarum divitiarum, augendæ familiæ, aliove pravo affectu impelleretur ad præcipiendum aliquid suæ potestatis limites transcendens, aut justitiæ repugnans? Nec enim altitudo, & sanctitas solii sanctum facit, & a peccato securum. Num, si quid hujusmodi contingeret, ab exequendo mandato non liceret abstinere? Quod autem in mandatis singularibus, etiam in communibus legibus liceret, quamvis longe difficilius legibus desit justitia, quam præceptis particularibus.*

III. Ex his tamquam consequens infert: *Possunt igitur, dissimulantibus etiam summis Pontificibus, expendi novæ leges, antequam recipiantur, ut si quæ prodierint, quibus non sit necesse, vel etiam expedientes parere, suspendatur executio, ac suspensionis causæ significentur, dummodo id cum bona fide, reverentia debita, & intentione sincera fiat.*

IV. Quod si hujusmodi per *subreptionem*, vel *obreptionem*, aut particularium consuetudinum, privilegiorum, aut jurium ignorantiam, aut aliquorum malitiam in generalibus legibus, quæ maturius expendi solent, contingere queant, quanto amplius in Provisionibus Beneficialibus, quæ ambitiosorum, & avarorum fraudibus, & importunitatibus, quin & imposturis, non raro obtinentur.

V. Hinc antiqua, ac notissima est Belgii nostri consuetudo, & praxis, ut Bullæ ac Diplomata Pontificia, præsertim in materia Beneficiali, executionem habere nequeant, neque in judicio proferri, nisi prius super earum executionem habeatur consensus Regius per litteras; quas vulgo hic dicimus, litteras *Placet*, vel *Placeti*; Gallis autem dicuntur *Pareatis*.

VI. Hinc jura Belgarum describens Ludovicus Guicciardinus, ait: *Quod res Ecclesiasticas attinet, easdem fere habet cum Pontifice Maximo Princeps in hac Ditione sua conventiones, quas in Regno suo Rex Galliarum . . . . . nec Beneficium ullum aut gratiam potest conferre, nec expedire in hanc terram Diplomata, aut quid aliud tale, quod effectum sortiatur, absque Principis quidem, vel Consiliorum ejus* Placeto, *atque consensu.*

VII. Eam esse usitatam, & notoriam praxim Regni Galliæ, ut Provisiones Beneficiales executioni non mandentur sine impetratis litteris *Pareatis*, notius est, quam ut probari debeat.

In Hispania quoque Litterarum Apostolicarum executionem differri, ac *suspendi Regis Prætorii Decreto, & auctoritate*, testis est Covarruvias, *Pract. qq. cap.* 35. *num.* 6. rationem subjiciens: „ Ut Maximus Christi Vicarius (ait) interim certior fiat, quot & quantis afficiatur incommodis, & gravaminibus Respublica ista propter multa, quæ ab ipso falsis precibus & suggestionibus impetrantur, quæ minime Sanctissimus Pontifex foret concessurus, si per sinceram justamque narrationem certo sciret, quid spirituali, Ecclesiastico, & temporali hujus Regni, & Principatus recto regimini sit conducibilius.

VIII. Plura sunt Principum Edicta, quibus hic usus, nominatim quoad Provisiones Beneficiales stabilitur, & inviolabiliter observari præcipitur. Nam uti notat Zypæus in Jure Novo *tit. de* Con-

(a) Superius notavimus, quod in Galliis ubi controversiam de possessorio Supremus Senatus definit, non liceat parti, qua causa sua cecidit, litem movere de petitorio coram Judice Ecclesiastico sui Beneficii.

Constitutionib. num. 3. Beneficialia Diplomata, subreptione, gratia, & fordibus sæpe obtinentur.

Supra *tit.* 23. *cap.* 1. *num.* 38. meminimus Edicti Philippi Pulchri de 20. Maji 1497. quo admitti vetuit Beneficialia rescripta Curiæ Romanæ, nisi examinata, recognita, & probata fuerint a supremo Regio Senatu litteris *Placeti* Regii impetratis, & expeditis.

IX. Maria Regens, & Belgii Gubernatrix 9. Martii anno 1553. per litteras significavit Parlamento Mechliniensi, etiam litteras *Legatorum*, sive *Nuntiorum*, Sedis Apostolicæ continentes provisionem Beneficiorum debere *placetari*, tametsi Facultates Nuntiorum fuerint placetatæ. Habentur hæ litteræ, *Tom.* 1. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 9. promittiturque in iisdem litteris Edictum extensius super eadem materia.

X. Hoc Edictum evulgatum est anno 1574. per Philippum II. Regem Hispaniarum, quo cavit, ne quis ullius argumenti Bullas, gratias, provisiones, indulta, aliave mandata ex Urbe Roma, aut a *Legatis* Pontificiis profecta, per Belgium executioni mandare ausus sit, *nisi* prius comprobata fuerint, vel in sanctiore Consistorio, vel in Consilio Brabantiæ, sub pœna proscriptionis, & publicationis bonorum in contumaces. Ita refert Hubertus Loyens Tractatu *De Curia Brabantiæ*, *cap.* 29. *tit. De litteris Placeti*.

XI. Et in verificatione Litterarum, seu Facultatum Cardinalis Caraffæ Legati *a latere* ad has Provincias, cautum est, quod qui obtinuerint a Legato quamcumque provisionem, gratias, aut Bullas, non poterunt iis uti, sine prævio obtento speciali *Placeto* Regio, uti consuetum est fieri in omnibus Provisionibus, & Bullis Apostolicis. Habentur litteræ verificatoriæ in libello continente Privilegia nominationum Lovaniensium, & diversa alia indulta nominandi ad Beneficia, &c. impresso Leodii, anno 1665. pag. 137.

XII. Zypæus loco supra citato, citatis prædictis litteris Mariæ Regentis dicit, quod illas quoad Nuntios Apostolicos *praxis non observet*: „ Præsertim (ait) cum Nuntii nunc apud Principes Belgicos resident, & ante exercitium legationis litteras „ suarum Facultatum eis exhibent ". Et revera Nuntii passim solent dare rescripta delegationis Judicum in causis appellationum, quæ citra ullum Principis Placetum suam sortiuntur hisce in Provinciis executionem; uti & litteras dispensationum super aliquibus impedimentis Matrimonii, aliisque, ad quæ ipsorum auctoritas se extendit: at si Beneficia conferendi auctoritate uterentur, haud credo, quod provisiones ipsorum sine *Placeto* admitterentur.

XIII. Porro scopus seu finis hujus *Placeti* non est, legitimas Pontificum provisiones infringere, aut earum executioni obicem objicere: sed præcavere, ut ne per *subreptitie*, vel *obreptitie*, vel etiam fraudulenter impetratas, vel potius extortas provisiones, jura Regia, ac Vassallorum violenter; aut Provinciarum receptis ac stabilitis juribus, privilegiis, & consuetudinibus, cum magna Reipublicæ seu politicæ, seu Ecclesiasticæ perturbatione contraveniatur. Verbo Bullæ ac Diplomata Pontificia reviderì debent ab iis, qui supremæ jurisdictioni vice regia præsunt, ut cognoscant, an nihil contineant, aut admixtum habeant, quod Rempublicam lædere possit, *in quo omnis Placeti usus consistit*, inquit Hubertus Loyens loco citato, & supra ex Covarruvia quoque vidimus.

XIV. Hinc moris est, ut libelli supplices pro impetrandis litteris *Placeti* super Bullis Romanis communicentur *Procuratori Regio*, seu Officio Fiscali; utpote cujus partes sunt, nomine Regis invigilare, nequid admittatur, quod Rempublicam turbare, vel lædere posset.

XV. Audito autem Officio Fiscali, tum Senatus examinat, an *Placetum* sit annuendum, vel denegandum. Si enim nihil deprehendat, quod juribus Regiis deroget, aut Reipublicæ temporali, vel spirituali noceat, aut inveteratas Patriæ consuetudines, & jura infringat, executionem permittit: Sin autem aliquid prædictorum merito vereatur, *Placetum* denegat, aut saltem differt, quoadusque proprius de sensu Bullæ, rerum circumstantiis, aut mente Pontificis constiterit, & instructus fuerit ipse regius Senatus.

XVI. Porro, sicuti scopus impetrationis *Placeti* regii prævie ad executionem Bullarum Pontificiarum, est præcavere, ne quid sub obtentu similium Bullarum irrepat, quod publicum regimen, seu politicum, seu Ecclesiasticum turbet, aut jura regia, vel Provinciarum inveteratas consuetudines convellat, ita obtentum *Placetum* hoc unum operatur, & declarat quod in Bulla nihil illorum occurrat: ideoque Rex, cujus partes sunt jura publica sua auctoritate tueri, executioni illius obsistere nolit.

Si vero privatus quispiam per executionem Bullæ jus suum lædi existimet, huic *Placetum* Regium non officit, utpote sola jura publica attingens; privatis vero quibusque jus sum conservans, eisque integrum permittens, jus suum coram legitimo Judice prosequi.

XVII. Ut id certius constet, nullusque dubitandi locus relinquatur, solet ipsis litteris *Placeti* adjici hæc clausula finalis; *Salvo jure partis, quæ opponere poterit quidquid opponendum judicaverit.*

XVIII. Senatus Brabantiæ nomine Regis litteras *Placeti* annuens, hanc cautionem addit, quod „ si occasione hujus pro-„ visionis quæstio incidat, ea instituenda, & agitanda sit, in „ possessorio quidem coram ipso Senatu Brabantiæ; in petitorio „ autem coram Judice Ecclesiastico competente in Brabantia re-„ sidente. Et si quæstio per appellationem ad Curiam Roma-„ nam foret devoluta, tunc ea coram Judicibus delegatis, & „ competentibus, atque itidem in Brabantia residentibus prose-„ quenda erit.

XIX. Hic luculenter ostenditur, Regis voluntatem haud esse, ut subditi sui prætextu Bullarum, aut Placeti super earum executione concessi, per viam *facti*, sive extra juris ordinem, per Provinciarum inveteratos mores, & privilegia stabilitum, suis juribus priventur, aut lædantur.

XX. Id conforme est juramento, quo Principes Belgii in sua inauguratione se adstringunt, quod neminem subditorum tractabunt, aut tractari sinent, præter ordinem Juris singularum civitatum, & Tribunalium, ubi materia incidens agitari debebit.

XXI. Hæc cautio insuper ostendit, clausulam Signaturæ, sive Bullæ, qua designantur Executores, qui de causa sive in *possessorio*, sive in *petitorio* cognoscant, hisce in partibus nullius, aut exigui esse effectus, quemadmodum hoc titulo *cap.* 4. notavi.

XXII. Subinde, inspectis Bullis sive litteris provisionis, judicatur, earum quidem executionem non omnino impediendam, aut *Placetum* negandum; sed concedi posse cum quibusdam limitationibus, vel modificationibus, non ut auctoritati Apostolicæ, aut ejus Provisionibus aliquid detrahatur, sed ut earum executio cujusque Provinciæ juribus, consuetudinibus, & publico regimini accommodetur.

XXIII. Edicto Caroli V. 20. Octobris 1541. cavetur, ut in omnibus litteris *Placeti*, concedendis super executione Bullarum, sive Provisionum Apostolicarum de Beneficiis Curatis, & Ecclesiis Parochialibus inferatur, quod impetrans tenebitur residere in loco suæ Curæ, nec possit per alium jubere eam exerceri.

Eodem Edicto mandatur, Litteras Placeti non concedi super privilegio non residendi in Beneficiis curatis, nec super dispensatione in ætate, aut inscitia idiomatis; vel concessione coadjutoriæ Præbendarum, aliorumque simplicium Beneficiorum. Habetur Edictum volum. 1. Edictorum Flandriæ *lib.* 3. *Rubrica* 1.

XXIV. Placeto ejusdem Caroli V. super usu privilegiorum nominandi, quæ a Sede Apostolica Facultati Artium in hac Universitate Lovaniensi concessa erant, plures articuli inserti sunt, quibus usus illorum Privilegiorum certis legibus, & limitibus circumscribitur.

Si Consiliorum Registra revolvantur, infinita propemodum reperientur *Placeta*, quibus executio Bullarum sub nonnullis limitationibus, aut modificationibus, Provinciarum, & Ecclesiarum juribus & privilegiis accommodatis conceditur.

XXV. Notandum, quod refertur in Registro MS. Archiepiscopatus Mechliniensis *Centur.* 3. *art.* 19. Cum quidam anno 1624. postulasset in Consilio Sanctiori Litteras *Placeti* super Bulla provisionis Beneficii vigore factæ resignationis, quæ una continebat derogationem *Regulæ de* 20. *diebus*, datum fuit *Placetum*, adjecta hac clausula: Sine præjudicio juris Contendentium, qui rationes suas hactenus deductas poterunt allegare coram Judice competente, sive in possessorio, sive in petitorio; ita tamen, ut si decisio causæ dependeat a puncto derogationis Regulæ *de* 20. *diebus*, in Bulla contentæ, Judices nihil resolvere poterunt, nisi prius Regem consuluerint, adjecto proprio judicio. Idipsum in eodem Consilio Privato resolutum fuit 19. Junii 1646.

T I T U L U S O C T A V U S.

De Jure Patronatus.

C A P U T I.

De Origine Juris Patronatus, & de Advocatis Ecclesiarum.

1 *Nomen* Patroni, *uti hodie sumitur, multis sæculis ignotum.*
2 *Res tamen significata non ignota fuit.*
3 *Fundatoribus olim tributa, quæ hodie Patronis competunt.*
4 *Jura quædam honorifica olim Fundatoribus data.*
5 *Nomina Fundatorum Ecclesiis inscripta; quin eorum nomine appellatæ.*
6 *Ante sæculum* VI. *Jus præsentationis competiisse Fundatori nonnullis visum.*
7 *Jus illud sæculo* V. *competiisse Episcopo Fundatori, certum est.*
8 *An etiam Laicis Fundatoribus?*
9 *Tempore Justiniani Imperatoris præsentatio Fundatoribus Laicis competebat.*
10 *Competebat etiam eorum hæredibus.*
11 *Sæculo* VII. *illud jus erat receptum in Hispania.*
12 *Fundatoribus erat jus petendi alimenta.*
13 *Erat ipsis, & eorum hæredibus jus defensionis.*
14 *Ob hoc jus defensionis Fundatores appellati sunt Advocati, Patroni, & Defensores.*
15 *Præter Fundatores fuerunt jam pridem speciales Defensores.*
16 *Sæculo* V. *hujusmodi Defensores petiti a Concilio Carthaginensi.*
17 *His Defensoribus semper licebat ingredi locum judicii.*
18 *Assumebantur ex numero Scholasticorum, seu Causidicorum.*
19 *Hi postmodum dici cœperunt Advocati.*
20 *Defensores primitus in causis civilibus Ecclesiis patrocinabantur.*
21 *Sequentibus sæculis assumpti viri potentiores, qui Ecclesias contra oppressiones defenderent.*

22 *Horum*

22 Horum Advocatorum fit mentio in antiquis legibus Longobardorum.
23 Ratio constitutorum Advocatorum.
24 Otho I. Imperator ad instantiam Fundatoris Abbatiæ Gemblacensis, dat ei in Advocatum *Comitem Lovaniensem, ubi & scopus Advocatiæ exprimitur.*
25 Advocati etiam jus dicebant.
26 Advocatis sua jura assignabantur.
27 Advocati variis prætextibus plura extorquebant.
28 Advocati suas Advocatias aliis in feudum dabant, & Subadvocatum constituebant.
29 Plures subinde Subadvocati constituti; sed ne numerus excresceret, cavebant Fundatores.
30 Jura Subadvocatorum limitabantur.
31 Propter Advocatorum excessus; libertatem non habendi, vel eligendi Advocatum *Monasteria desiderarunt.*
32 Id exemplis ostenditur.
33 Interdum ipsi Principes sibi Advocatiam reservabant.
34 Advocatia omnium Ecclesiarum ab Imperatore delata Duci Brabantiæ.
35 Concordatum inter Prælatos, & Ducem Brabantiæ super juribus Advocatiæ.
36 Hujus Advocatiæ reliquiæ.
37 Quod remedium, ne Advocati Ecclesias in rebus temporalibus graven t?

I. NOMEN ipsum Juris Patronatus, eo sensu quo accipitur sub titulo Decretalium *De jure Patronatus*, & hodie passim a Canonistis, & Theologis intelligitur, non reperitur apud antiquos Auctores Canonum, & Legum, ait eruditus Franciscus Florens in Tractatu *De Antiquo Jure Patronatus*: Monetque nomen *Patroni*, quod in *cap.* 1. & 2. *tit. De Jure Patronatus* apud Gregorium extat, deesse in *Collectione prima*, & in *integris Canonibus*, qui extant in Concilio Cabillonensi 2. sub Carolo Magno, & Triburiensi sub Arnulpho. Fuit autem hæc dictio *Patroni* addita a Raymundo Decretalium collectore, facilioris intellectus causa: quia ætate Raymundi nomen *Patroni* in ea significatione, quam hodie habet, invaluerat.

II. Verum, licet nomen *Patroni* in hodierna significatione ignotum esset ante XIII. sæculum, res ipsa tamen non erat omnino incognita; adeo ut hic applicari queat illud S. Augustini Tractatu in Joannem. „ Quamvis Parochia, & Monasteria „ novis nominibus appellata sint: res tamen ipsæ ante nomina „ sua erant.

III. Fundatoris enim, & fundationis nomine Veteres quidem utebantur, at ea fere iis tribuebant jura, quæ ipsis hodie Patronis tribuuntur. Non quidem quod hodierna Patronorum jura pristinis Ecclesiæ sæculis nota, & secundum modernam disciplinam ordinata fuerint, quod nemini sensim accidit, sed quod in antiquis Canonibus, ac monumentis occurrant multa; quæ ipsum Jus Patronatus, licet non nomine, re ipsa tamen in hodierna etiam acceptione notum fuisse ostendunt: ipsiusque initia & progressum satis probant.

IV. In primis legimus primis sæculis, jura quædam honorifica ipsis Ecclesiarum Fundatoribus fuisse concessa ex virtute *gratitudinis*, uti loquitur Guilielmus Parisiensis, *lib. De Moribus*, *cap.* 9 Et Alexander III. in *cap.* 24. *De Jure Patronatus*, in prima Collectione apud Antonium Augustinum, ait, Sanctos Patres aliqua Patronis reservasse, *quæ plane observentur*.

V. Sic legimus, nomina & elogia Fundatorum in eorum Ecclesiis solemniter sub initium sæculi V. fuisse inscripta, uti testis est, qui suo id tempus floruit, Sanctus Paulinus, *Epistol.* 10. & 12. quin & a Fundatoribus cœperunt, etiam antiquissimis temporibus, ipsæ Ecclesiæ nomen suum mutuare; atque titulus Ecclesiæ nomen Fundatoris præferre. Unde inter titulos, sive Basilicas Romanæ Ecclesiæ numerantur Basilica Constantiniana, titulus Damasi, titulus Equitii, titulus Pastoris, titulus Vestinæ, titulus Eudoxiæ, titulus Lucinæ, & Fasciolæ; nomine petito a Fundatoribus, sive masculis, sive fœminis.

Hæc Florens loco citato, qui pluribus exemplis aliarum Ecclesiarum, quæ a nomine Fundatorum jam pridem appellatæ sunt, idipsum confirmat: notatque, quod is solus honor Patrono, ut de nomine ejus Basilicæ, id est, Ecclesiæ, Oratoria, Monasteria denominarentur, ab initio videatur attributus. Hinc tamen mox quædam alia jura honorifica accessisse patebit ex dicendis *cap.* 6. ubi de hisce juribus tractabitur.

VI. Quin & jus nominationis seu (uti hodie vocatur) *præsentationis* a sæculo IV. aut saltem initio V. Fundatoribus delatum fuisse, credit Franciscus De Roye Andegavensis Antecessor in Prolegomenis ad tit. *De Jure Patronatus*, *cap.* 2.

VII. Probare id videtur *Canon* 10. Concilii Arausicani I. anno 441. in quo decernitur, Episcopum non esse prohibendum in alieno territorio Ecclesiam ædificare, „ servata (ait) *ædificari* Episcopo hac gratia, ut quos desiderat Clericos in re sua videri, „ ipsos ordinet is cujus territorium est; vel si ordinati jam sunt, „ habere acquiescat.

Quin hic sit Episcopo ædificatori jus plane simile juri hodierno præsentationis reservetur, negari nequit: adeoque jus illud jam sæculo V. Fundatoribus deferri cœpisse constat.

VIII. Sed id specialiter Episcopo ædificatori indultum fuisse credit Franciscus Florens, eo quod idem Canon loquens de sæcularibus Ecclesias ædificantibus, nihil illis simile annuat. Immo quod *Canon* 39. Concilii Arelatensis II. anno 452. eundem Canonem confirmans addita hac clausula: „ Et si quid Ecclesiæ fuerit ab Episcopo *conditore* collatum, is, in cujus territorio est, „ auferendi non habeat exinde potestatem. *Hoc solum ædificatori* „ *Episcopo credimus reservandum* “: quasi ex professo ædificatorem alium præter Episcopum ab hac gratia excludat, Ita Florens.

Verum si recte verba expendantur nescio, an ipse laicus ædificator eo Canone submoveatur. Quidquid sit, id inficias ibit nemo quin hisce Canonibus, ut minus fundamentum in jus præsentandi, quod potiorem ipsius juris Patronatus portionem constituit, positum sit.

IX. Cum enim Episcopo gratia hæc ratione ædificatæ Ecclesiæ in aliena Diœcesi data esset, vix fieri potuit, quin hoc exemplo illud jus ad alios fundatores, eadem suadente ratione, extenderetur.

Et sane sæculo VI sub Justiniano Imperatore, Monasteriorum, Xenodochiorum, & Ecclesiarum Fundatoribus competiisse jus designandi Administratores, Præfectos, & Presbyteros, manifestum est ex *L.* 46. *Cod De Sacros. Eccles.* & variis Justiniani Novellis, ac notanter *Novella* 57. *cap.* 2. ubi jubet a Fundatoribus *idoneos* in Ecclesiis, quas fundaverint, nominari & eligi non quidem quoslibet indifferenter, sed dignos ex Episcopi Diœcesani judicio & examine probandos: *Ut non* (ait) *profanentur sancta Dei, sed intacta hæc & inconcussa tremendaque constituta sancte, & Deo amabiliter & venerande tractari.*

X. Idipsum inculcat *Novella* 123. *cap.* 18. qua non tantum Fundatoribus, sed etiam eorum heredibus permittit, ut Clericos denominent, & eligant: idoneos vero nominatos ab Episcopis ordinari, & consecrari vult.

XI. Jus illud in Hispania quoque sæculo septimo stabilitum fuisse, evincit Decretum Concilii Toletani IX. quo decernitur *Can.* 2. „ ut quamdiu earumdem Fundatores Ecclesiarum in „ hac vita superstites extiterint, pro eisdem locis curam per„ mittantur habere sollicitam, & sollicitudinem ferre præci„ puam; atque *Rectores* idoneos in iisdem Basilicis iidem ipsi „ *offerant* Episcopis ordinandos. Quod si tales forsan non inve„ niantur ab eis, tunc quos Episcopus loci probaverit Deo pla„ citos, sacris cultibus instituat, cum eorum conniventia ser„ vituros. Quod si, spretis eisdem Fundatoribus, Rectores „ ibidem præsumpserit Episcopus ordinare, & ordinationem „ suam irritam noverit esse, & ad verecundiam sui alios in „ eorum loco, quos iidem ipsi Fundatores condignos elegerint, „ ordinari “. Refertur a Gratiano *Can.* 32. *caus.* 16 *quæst.* 7.

XII. Qui & ibidem *Can.* 30. ex Concilio Toletano IV. *Can.* 37. refert statutum; ut Fundator ad egestatem redactus ab Ecclesia alatur, de quo iterum infra *cap.* 6.

XIII. Ex citato Concilio Toletano *Can.* 1. & 2. videmus, eo tempore Fundatoribus eorumque heredibus jus fuisse animadvertendi in conservationem locorum a se vel a parentibus in Ecclesiam collatorum: „ Filiis vel nepotibus, ac honestioribus „ propinquis ejus; qui construxit, vel ditavit Ecclesiam, lici„ tum sit hanc bonæ intentionis habere solertiam, ut si Sacer„ dotem, seu ministrum aliquid ex collatis rebus præviderint „ defraudare; aut commonitionis honestæ conventione compe„ scant, aut Episcopo, vel Judici corrigenda denuntient. Quod „ si talia Episcopus agere tentet, Metropolitano ejus hæc insi„ nuare procurent. Si autem Metropolitanus talia agat, Regis „ hæc auribus intimare non differant “. De hoc Jure Fundatorum latius agemus infra *c.* 6.

XIV. Illud interim hic notandum, ex hac tuitione & patrocinio Ecclesiarum sive rerum ad eas spectantium, nomen *Patroni*, Defensoris; Advocati & Custodis Fundatoribus datum fuisse; hodieque passim jura, quæ olim Fundatoribus data fuerint, Patronis tanquam Fundatoribus tributa esse: atque sensim nomine Fundatoris quasi obliterato, nomen Patroni solum retentum esse.

XV. Id nihilominus negari non potest, primis & mediis sæculis datos fuisse Ecclesiis speciales Defensores, qui & dein Advocati dicti sunt, sed a Fundatoribus, & modernis Patronis plane diversos.

XVI. Sub initium sæculi VI. Patres Africani in Synodo Carthaginensi resolverunt, ut eorum Legati „ peterent ex nomine „ omnium Provinciarum a gloriosissimis Imperatoribus, ut dent „ facultatem *Defensores* constituendi *Scholasticos*, qui in actu „ sunt, vel in munere defensionis causarum: ut more Sacer„ dotum Provinciæ, iidem ipsi, qui *defensionem* Ecclesiarum „ susceperint, habeant facultatem pro negotiis Ecclesiarum, „ quoties necessitas flagitaverit, vel ad obsistendum obrepenti„ bus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi Judicum secreta„ ria “. Finalia verba Codex Græcorum expressit: *Secreta ju*„ *diciorum ingredi*. Ut autem notat Zonaras ad hunc Canonem; *Secretum* apud Latinos est *judicii locus*.

XVII. Postulant ergo Patres Africani, ut eorum Defensores semper possint ingredi *locum judicii*, sive ut possint habere accessum ad Judicem, & causarum expeditionem.

XVIII. Præterea petunt, ut Defensores constituere queant ex ordine *Scholasticorum*, id est, Causidicorum more *Sacerdotum Provinciæ*. Erant enim inter ipsos Gentiles Sacerdotes *Provinciales*, sive *Provinciæ*, quorum curæ suberant templa, atque sacra in Deorum templis peragenda. Hi autem in Africa eligebantur ex ordine Causidicorum ex Constitutione Constantii in *L.* 46. *C. Theod. De Decurionibus*. Patrum postulatis annuit Imperator, permittens, ut more Sacerdotum Provinciæ, *Defensores* Ecclesiarum ex numero Scholasticorum eligerentur, Constitutione relata in *L.* 38. *Cod Theod. De Episcopis*.

XIX. Hi Defensores postmodum dici cœperunt *Advocati*, uti legitur in Capitularibus Regum Francorum *lib.* 7. *c.* 332. „ Pro „ Ecclesiarum causis ac necessitatibus earum, atque servorum „ Dei, Executores, vel *Advocati*, seu *Defensores*, quoties ne„ cessitas ingruerit, a Principe postulentur.

Et hinc forte invaluit, eos omnes appellari *Advocatos*, qui alium quoquo modo defendunt, uti monet Franciscus De Roye in dictis Prolegomenis *cap.* 10.

XX. Interim ex citato Canone Africano patet, Defensores præcipue assumptos, ut in causis *Civilibus* defensionem & patrocinium Ecclesiarum susciperent, essentque, uti hodie loquimur, Ecclesiarum speciales *Causidici*, seu *Advocati*, & ipsi pro Episcopis, & Cle-

& Clericis in judicium comparerent, & causas prosequerentur; quod minus conveniens Episcopis, & Clericis credebatur; de quo plura habentur, apud Du Cange in Glossario, verbo *Advocati*.

XXI. Porro cum successu temporis compertum esset, Ecclesias frequenter amplius potentia, quam facundia pro rerum suarum conservatione adversus potentum ac divitum oppressionem indigere, cœperunt non amplius e Scholasticis, sed e Proceribus, & Optimatibus Defensores Ecclesiarum eligi: qui ob defensionem & patrocinium Ecclesiis impendendum, exemplo pristinorum Defensorum, dicti quoque fuere *Advocati*, atque hi sunt, qui a recentioribus Scriptoribus vocantur *Ecclesiarum Advocati*, *Vicedomini*, *Custodes*, & *Guardias* habentes, qui omnes junguntur in *cap.* 23. *tit. De Jure Patronatus*.

XXII. De his Advocatis extat specialis titulus 47. *lib.* 2. *Legum Longobardorum*, qui inscribitur, *De Advocatis, & Vicedominis*: atque *c.* 5. „ Omnibus Episcopis, Abbatibus, cunctoque Clero, omnino præcipitur; Vicedominos Præpositos, *Advocatos* sive Defensores bonos habere, non crudeles, nec cupidos, non perjuros, non falsitatem amantes, sed Deum timentes, & in omnibus justitiam facientes, vel diligentes.

XXIII. Dein *cap.* 9. ratio redditur, cur expediat Clero hujusmodi Advocatos habere: „ Quia Episcopi & universi Sacerdotes ad *solam* laudem Dei, & bonorum operum actionem constituuntur.

XXIV. Ipsi Fundatores, ut magis cautum esset rebus Monasteriorum, aut Ecclesiarum, interdum Advocatum designabant, eumque auctoritate Principis confirmari petebant. Exemplum illius occurrit apud Miræum in Codice *Piarum donationum c.* 32. ubi refertur diploma, quo ad instantiam S. Wiberti Fundatoris Monasterii Gemblacensis, Otho I. Imperator & Rex Lothariensis. & Francigenum dedit Advocatiam „ ipsius Abbatiæ de Gembloues Lamberto Comiti Lovaniensi, viro forti & bellicoso, qui (ait) vice nostra, contra omnium inquietationem, adjutor eorum sit ac defensor.

In ipsa præfatione idem Advocatiæ scopus exprimitur his verbis: *Ne aliquando sæcularis potentiæ homines aliqua persuasione, vel injusta dominatione perturbent quietem Fratrum*.

XXV. Advocati autem non tantum Monachos & Ecclesias ab infestationibus, & irreptionibus defendere debent; sed insuper ipsis, nec non eorum colonis, & aliis eorum subditis justitiam administrare; uti multis ostendit Du-Cange in Glossario, verbo *Advocati*, & passim in omnibus fundationum antiquarum diplomatibus indicatur.

XXVI. Ne porro *gratis* judicia seu placeta tenere viderentur, certa jura ipsis constituta fuere; ac ordinarie tertia pars *bannorum* sive mulctarum, quæ in reos sive injuste litigantes decernebantur, ipsis concessa fuit.

Reperitur apud Miræum in codice *Piarum donationum cap.* 95. charta Conradi Imperat. qua an. 1145. confirmat Marinam & prædia Monasterio S. Remigii Remensis donata. In hac charta dicit Imperator: *Nostræ discretionis est, legaliter providere tam legitimum Monachis Advocatum, qui potius prodesse noverit, quam obesse, potius alodium tueri, quam vastare*.

Tum deinde describit quid *Advocatiæ* debeatur: atque inter alia ait: *In talibus scilicet* Placitis *generalibus, quantumvis servitium determinatum, tertiam pecuniæ partem, in talibus* Placitis *generalibus acquisitæ, recipiet Advocatus* . . . . . *Si effusio sanguinis, seu banni infractio; seu latrocinium in infra alodium emerserint, placitare non poterit Præpositus sine Advocato, & exinde tertiam partem recipiet Advocatus*. Pluribus hæc ostendit Du-Cange loco citato; ac dein notat, quod Ecclesiarum Prælati, dum hæc tenebantur *Placita* sive judicia, Advocatis, & eorum famulis certa, ac definita cibaria exhibere tenerentur.

XXVII. At Advocati hisce non contenti, variis prætextibus jura sua augebant, variasque taxas exigebant; ipsaque ministeria & Ecclesias mirum in modum sæpe gravabant, & qui facultates eorum tueri debuissent; eas potius rapiebant, & ex defensoribus direptores facti videbantur.

Hinc in citata charta Conradi Imperatoris: *Exactiones, tallias, quas quidam precarias, vel petitiones nominant, vel accubitus vastatorios, Regia Censura contradicit penitus Advocato*. De hoc excessu Advocatorum sub idem tempus scilicet sæculo XII. querelæ passim in Pontificum, Conciliorum, ac Regum, quin & fundatorum diplomatibus occurrunt: ut videre est apud Du-Cange loco indicato, quibus jungi potest Decretalis Lucii III. in *Cap.* 23. *tit. De Jure Patronatus*.

XXVIII. Quin & Advocati, præcipue personæ illustres, advocationes suas aliis in Beneficium seu in feudum dabant. Hujus exemplum occurrit in charta Adelberonis III. Metensis Episcopi, in qua explicat jura ad Monasterii Trudonensis Advocatum, & Subadvocatum pertinentia, anno 1065. ubi meminit cujusdam Odonis *eamdem Advocatiam in Beneficio* habentis: apud Miræum in *Notitia Ecclesiarum Belgicarum cap.* 90. Et apud eumdem in Diplomatibus Belgicis *lib.* 1. *cap.* 35. notum facit Balduinus Pius Comes Flandriæ, quod Advocatiam Monasterii Eihamensis sibi retineat, sed tamen Subadvocatum statuat Arnulphum de Aldenarda; cui *injungimus* (ait) *supplere vicem nostri, in parvis tantum negotiis; nobis majora reservantes*.

Rationem præmiserat: *Sed quia vicini ejusdem Ecclesiæ nonnullas molestias ei inferunt, pro quibus ad nos sæpe recurrere vos oportet; nos vero circa curam nostri principatus occupati de singulis minutis rebus non valemus ad adjutorium vestrum venire, alia via aggressi sumus vobis consultum facere*.

XXIX. Cum autem ejusdem Monasterii, aut Ecclesiæ plura essent nonnunquam prædia a se invicem, & a Monasterio dissita, contingebat, prætextu facilioris tuitionis, ab eodem Advocato plures dari Subadvocatos: quorum numero non raro Monasteria, & Ecclesiæ haud modice gravabantur: ideoque nonnumquam in ipsa fundatione numerus determinabatur.

Hujus rei testimonium suppeditat diploma Othonis I. Imperatoris quo constituit vice sua Advocatum Monasterii Gemblacensis Lambertum Comitem Lovaniensem, ea adjecta conditione, *ut Comes Lovaniensis nunquam in Advocatiam Gemblacensem, præter* unum Subadvocatum *habeat: id est, ut donum hujus Advocatiæ a Rege (qui major Advocatus est) plusquam ad* tertiam *manum nunquam deveniat*.

XXX. Dein adjicit, quod „ Subadvocatus in villis ad Abbatiam pertinentibus nihil aliud juris habeat, nisi per singulos annos de unaquaque domo denarium unum, gallinam unam, avenæ sextarium unum.

XXXI. Verum cum experientia quotidiana doceret, quod neque Canones, neque Principum Edicta, neque Fundatorum leges sufficerent Advocatorum excessus comprimere; tandem Monasteria, & Ecclesiæ vice privilegii habuerunt, a similibus Advocatis liberari; aut saltem posse pro suo arbitrio, quem vellent, Advocatum eligere, neque posse cum *Placitum* nisi invitatum tenere.

XXXII. Apud Miræum in Notitia Ecclesiarum Belgicarum *cap.* 87. exhibetur diploma Henrici III. in quo deplorat, Nivellensem Abbatiam multis calamitatibus fuisse attritam; prædia multa a Comitibus fuisse occupata, quæ restitui mandat; ac dein subjungit: „ Non sit ibi Advocatus quisquam, vel Comes, nisi quem Abbatissa elegerit; nec requirat ipse Advocatus, vel Comes aliquod judicium, vel placitum, nisi invitetur ab Abbatissa, vel Præposito. Sit ab omni potestate Comitis, vel Advocati ulterius libera; nisi invitentur justitiæ causa.

Et quidem *cap.* 101. extat instrumentum dotationis Collegii Canonicorum Leusensis in Arthesia per Comitem Boloniæ, quo „ liberam potestatem concedit Canonicis assumendi quemcumque voluerint Advocatum, qui tamdiu, & non ulterius, eorum rebus, vel eorum causis præsit, *quamdiu* eis placuerit.

XXXIII. Videri etiam potest diploma Godefredi Barbati Lotharingiæ, & Brabantiæ Ducis, quo Montem Sancti Guiberti immunitate, ac privilegiis anno 1123. honorat; atque inter alia decrevit, ut „ Uno me excepto, nullus ibi quidquam juris haberet; *Advocatum nullum*, nisi me susciperet. Per Abbatem, & per me, si necessitas exigeret, componenda componerentur, corrigenda corrigerentur. Apud Miræum in Codice *Piarum Donationem c.* 76.

Hic obiter notandum, quod ad Monasteria, quæ ipsos Principes Supremos pro Advocatis, seu Protectoribus habuere, alludat Synodus Tridentina, *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reformat.* a visitatione Episcoporum eximens *pia loca, quæ sub Regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia*.

XXXIV. Refert Zypæus *Responso* 1 *De Jure Patronatus, nu.* 15. quod „ Conradus II. Imperator Ducibus Brabantiæ jus Advocatiæ concedat in omnes Ecclesias, & Ecclesiasticas personas: earumque bona in suo principatu existentium; sed in gratiam ipsorum. Quia nimis grave eis esset propter distantiam, & paupertatem Regem ipsum adire. Ubi & hoc, ait, nulli licitum esse alicujus Ecclesiæ Advocatiam usurpare, nisi banno Regio ad hoc esset institutus ". Et infra; mandat ut nomine Imperii ita tueantur, & defendant; ita *quod*, inquit, *ab ipsis nil per potestatem recipiant, aut exigant præter jus Advocatiæ: quia Advocati non debent esse deprædatores, sed defensores Ecclesiarum*.

XXXV. Deinde *num.* 16. subjungit: „ Cum Duces Brabantiæ progressu temporis plura exegissent, sub Joanne III. an. 1336. est transactum, ut per omnes simul Brabantiæ Prælatos præstitis 1600. coreweis, quas angarias vocat, & casuum certorum dierum nutrimentis, ab omni ulteriori onere essent liberi; *salvis corewveis recipi consuetis in expeditionibus, & cavalcaturis publicis, cum eos guerram apertam habere contigerit*.

XXXVI. Hujus Advocatiæ reliquiæ indubie sunt, quod Prælati in Brabantia specialiter ipsum Ducem, sive ejus supremum Senatum pro judice recognoscant. Et in Tabulis Legum Brabantiæ Joannis Ducis anni 1312. decernitur: „ insuper volumus, ut Monachi, Moniales, Presbyteri, & qualescumque Religiosi, si quando offendantur, ad arbitrium nostrum spectent.

Hinc Carolus V. in instructione Præfecti saltuum, Venatoris Brabantis, seu Warant-meester *anno* 1545. *ultim. art.* 1. *asserit, quod ab omni ævo Dux Brabantiæ fuit tutor, & protector omnium Monasteriorum, & locorum piorum, & bonorum eorum in Brabantia, & per dictum Venatorem ea defendit, & protexit, & ideo idem Venator omnes injuriantes ejus punire potest, & de omnibus delictis in Monasteriis ab aliquibus eo venientibus commissis cognoscere, & punire, excluso loci ordinario Officiario, qui nequidem per præventionem punire potest. Ut Concil. Braban.* 1545. *irritam declaravit compositionem a Majore de Merchten factam cum quodam, qui pirus Monasterii de Diligem inciderat, seu truncarat; cujus correctio non erat sub ordinaria juridictione, sed Principi* ut Advocato *Monasteriorum competit, qui eam exercet per D. Venatorem*.

Hactenus Zypæus in Jure Novo *tit. De Foro competenti, num.* 3. qui & ibidem subjicit, cur hæc tuito nominatim Præfecto saltuum a Duce demandata sit: *Quæ res (ait) originem cam habuit, quod primi Monachi, & Regulares solerent in saltibus, & rure habitare, ut semoti a strepitu sæculari divinis contemplationibus liberius vacarent*.

XXXVII. Porro sicuti contra Abbates sæculares, & Commendatarios efficacissimum medium esse diximus *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 31. *c.* 7. si proventus Monasteriorum distribuantur secundum intentionem

nem Fundatorum; similiter nullum potentius remedium erit adversus excessus Advocatorum, quam si proventus Ecclesiarum & Monasteriorum in usus pios, & pauperum alimoniam impendantur. Dum enim Principes vident, bona a suis Majoribus donata, juxta leges fundationis, & piam parentum voluntatem distribui, incitantur ut piæ Majorum suorum intentioni faveant, eamque adjuvent; at quando e converso vident, bona illa contra Fundatorum mentem in luxum, & profanos usus insumi, incitantur ut ea retrahant, aut saltem minus defendant; atque frequenter verificatur illud vulgatum: *Quod non capit Christus, rapit Fiscus.*

CAPUT II.

De varia specie Juris Patronatus.

1 *Primis sæculis omne Jus Patronatus erat ejusdem naturæ.*
2 *In Synodo VIII. videtur aliquod vestigium distinctionis.*
3 *Hodie aliud est laicum, aliud Ecclesiasticum; & notabiles utriusque differentiæ.*
4 *Non omne quod competit personæ Ecclesiasticæ est Ecclesiasticum.*
5 *Etiam competens Ecclesiastico ob donatos proventus Ecclesiasticos, non est semper Ecclesiasticum.*
6 *Quid sit proprie Jus Patronatus Ecclesiasticum?*
7 *Potest esse Ecclesiasticum; licet ex fundatione laici habeat originem.*
8 *Descriptio Juris Patronatus laicalis.*
9 *Laicale etiam est, licet patrimonium acquisitum sit ex rebus Ecclesiæ.*
10 *In dubio potius censetur laicum, quam Ecclesiasticum.*
11 *Jus Patronatus laicale, quando dicatur reale?*
12 *Jus Patronatus annexum feudo, manet laicum, si cum feudo transivit ad Ecclesiam.*
13 *Juris realis Patronatus fit frequens mentio in Decretalibus.*
14 *Hoc jus originem habuit ex Oratoriis in Nobilium castris, & villis constructis.*
15 *Nominatio Presbyterorum ad similia Oratoria, primitus non erat proprie* Præsentatio.
16 *Quomodo in veram præsentationem transierit?*
17 *Jus Patronatus Ecclesiarum ruralium, & minorum Capitulorum hinc originem sumpsisse videtur.*
18 *Quandonam Jus Patronatus laicum dicatur* personale?
19 *Idem Beneficium subinde est Juris Patronatus laici, & Ecclesiastici.*
20 *Aliquando laicus, & Ecclesiasticus tantum concurrunt divisim, vel alternative.*
21 *Simili casu utrumque Jus Patronatus manet separatum.*
22 *Ecclesiasticus in suo turno gaudet prærogativis laici.*
23 *Si laicus, & Ecclesiasticus vere concurrant, erit Jus Patronatus* mixtum.
24 *In mixto attenditur qualitas conservationis juris Patronatus magis favens.*
25 *Si agatur de præscriptione, attenditur jus Ecclesiasticum.*
26 *Sæpius attenditur laicum ob hujus prærogativas.*
27 *Id procedit, licet plures sint Ecclesiastici, &* unus *tantum laicus.*
28 *Jus Patronatus ad Beguinas, Confraternitatem laicam, aut Ecclesiarum Æditues spectans, quale sit?*
29 *Jus Patronatus ad Universitatem Parisiensem pertinens declaratum fuit* laicale.
30 *Prædicta jura licet possint dici mixta; prævalet tamen qualitas laicalis.*

I. NOTANT communiter Interpretes, multis sæculis unius duntaxat generis Jus Patronatus fuisse; neque differentiam ullam inter Ecclesiasticum, & laicum in antiquis Canonibus, vel Novellis Justiniani notam esse: sed divisionem Juris Patronatus in Ecclesiasticum, & laicum, & differentias inter utrumque sensim labentibus sæculis, non tam Canone, quam consuetudine invaluisse; uti infra *cap.* 5. ostendetur.

II. Aliquod vestigium distinctionis videtur occurrere in Canone 15. Concilii Œcumenici VIII. circa finem sæculi IX. Dicitur enim: „ Si Episcopus convictus fuerit construxisse Monasterium „ de reditibus Ecclesiasticis, tradat ipsum eidem Ecclesiæ Mo„ nasterium; si vero de *propriis* rebus, aut aliis quibusdam con„ ventionibus, habeat id secundum propriam potestatem, & vo„ luntatem, omni vita sua; & post finem vitæ dimittat, & „ conferat hoc quibuscumque voluerit, non tamen sæculare di„ versorium fiat.

III. Hic de Jure Patronatus ipsius Monasterii agi, ex contextu Canonis sat verisimile apparet: quidquid interim sit, hoc indubitatum est, hodie recepiam esse divisionem Juris Patronatus in *laicum & Ecclesiasticum*; atque inter utrumque varias, ac notabiles intercedere differentias; ut proinde necesse sit scire, ad quam speciem hoc illudve Jus Patronatus referendum sit.

IV. Jus Patronatus non semper Ecclesiasticum est, quia competit personæ Ecclesiasticæ: nisi illi ratione tituli Ecclesiastici, sive Ecclesiæ competat. Quod enim ratione sanguinis aut patrimonii competit, semper censetur laicum, sive obtinens sit laica, sive Ecclesiastica persona. Clericus enim quoad patrimonialia reputatur laicus.

V. Immo cum Clerici hodie proventus Ecclesiasticos adinstar patrimonii *suos* faciant; & in foro externo ut patrimonialia passim reputentur quoad liberam dispositionem tam inter vivos, quam mortis causa, Jus Patronatus, ex propriis ejusmodi bonis Clerico obveniens, *laicum*. & patrimoniale reputabitur, ait Fran-

ciscus De Roye in Prolegomenis ad titulum *De Jure Patronatus cap.* 6. „ nisi Clericus palam & conceptissimis verbis testetur & „ scribat, se Ecclesiam illam fundare ex bonis alterius Ecclesiæ, „ quam tenet, eique Jus Patronatus addicat.

VI. Jus Patronatus Ecclesiasticum itaque proprie dicitur, quod competit Ecclesiæ, seu ratione Ecclesiæ, sive Clerico, sive etiam laicæ Personæ, v. g. Abbatissæ.

VII. Neque refert, quod primitus ex patrimonio, & fundatione laici originem habuerit: nam sufficit postea quovis modo, sive testamento, aut donatione, translatum esse in Ecclesiam, Capitulum, seu Collegium ecclesiasticum, Canonicorum regularium, aut sæcularium, aut alicui Dignitati, aut Beneficio Ecclesiastico esse annexum.

Ita communiter docent Canonistæ; & non obscure probatur in *cap. unico de Jure Patronatus in* 6. ubi dicitur, quod Ecclesia, vel Monasterium, cui a laico Juris Patronatus collatio facta est, habeat *semestre* ad præsentandum: quod evidens est Juris Patronatus Ecclesiastici indicium; uti infra *capit.* 5. videbimus.

Huic Canonistarum resolutioni etiam consonat moderna praxis. Hoc ipso enim, quo Jus Patronatus probatur alicui competere ratione dignitatis, aut tituli Ecclesiastici, reputatur Ecclesiasticum; neque de origine ipsius ulterius inquiritur.

VIII. Laicale vero appellatur, quod alicui sive laico, sive Clerico competit ratione proprii patrimonii, non Beneficii, vel Ecclesiæ.

IX. „ Nec interest quod patrimonium illud acquisitum sit in„ tuitu Ecclesiæ. Quia cum ex generali consuetudine Clerici de talibus bonis testari possint, & in illis eis ab intestato succeda„ tur sicuti in patrimonialibus, videtur Clericus dotans, vel „ exstruens Ecclesiam sibi suisque hæredibus, vel consangui„ neis Jus Patronatus ratione patrimonii reservasse, & ita lai„ cale judicatur ". Ita Emmanuel Gonzales ad *cap.* 5. *tit. De Jure Patronatus num.* 3. consentitque Franciscus De Roye in Prolegomenis ad *tit. De Jure Patronatus c.* 6.

X. Quin & ibidem tradit, „ verius esse, quod si dubium sit, „ quale sit jus Clerici competens, an laicum, an Ecclesiasticum, „ in dubio judicandum sit *laicale*; quia Clerici nihil habere præ„ sumuntur in bonis, ut de Sancto Augustino Possidius; & „ quia omnes fere antiqui Canones, ubi de jure Fundato„ rum, agunt tantum de laicis, & eorum hæredibus". Hæc de „ Roye, addens ita in Gallia obtinere, ob privilegia huic spe„ cialiter competentia, idque confirmari credens verbis Guillel„ mi Benedicti ad *cap. Raynutius*, verbo, *Et uxorem nomine* „ *Adelasiam Decis.* 1. *n.* 24. „ Omnia Beneficia præsupponuntur „ habere Patronos, Fundatores, aut Dotantes, cum naturaliter „ Beneficia non nascantur, sed producantur interdum artificialiter „ per laicos, qui ut plurimum sunt Ecclesiarum Fundatores.

XI. Jus Patronatus ulterius dividitur in reale, & personale. Reale dicitur, quod glebæ seu feudo, vel castro alicui adhæret, & a Fundatore adscriptum est.

☞ XII. Si jus Patronatus reale, sive adhærens alicui feudo cum *nexu feudali* transierit in Monasterium, vel Capitulum, ius Patronatus huic feundo annexum manere, & reputari Laicum, notat Molinæus *ad Consuetudines Parisienses* § 45. *n* 24. & ad Regulam Cancellariæ *de infirmis Resignantibus n.* 46. & in notis ad hunc locum Molinæi Georgius Louetius ita scribens: Ecclesia„ stici (qui inter homines *manus-mortuæ* in Regno annumeran„ tur) ex Regis privilegio (admortizamenta Pragmatici vocant) „ possunt in Regno immobilia possidere, feudales dignitates: & „ tales, privilegii virtute, feuda integre possident sine ulla di„ minutione cum omni jure, ut cæteri Regum homines, nec „ feudorum jura in aliquo in eorum persona diminuuntur: ideo „ si jura Patronatus a feudis dependeant naturam, & qualitatem „ primam juris Patronatus *Laicorum* retinent, quæ non confun„ ditur, nec mutatur: Ecclesia enim alio jure immobilia pos„ sidet, alio ea, quæ sunt juris *spiritualis*, seu *Ecclesiastici*: „ causæ sunt distinctæ, media separata, extrema veluti inter „ sese opposita, quæ unionem, & confusionem impediunt: & „ cum Ecclesiastici Ordinis intersit, primam hanc juris Patro„ natus qualitatem retinere, ut libera, & absque ulla Summi „ Pontificis præventione juris Patronatus remaneat disposi„ tio, iniquum esset, privilegia concessa eis esse dam„ nosa.

Hæc porro procedunt, & dicta sunt de illo jure Patronatus ratione feudi competente, non de illo, quod ratione *personæ* tantum competit: „ Si enim jus illud Patronatus *mere persona*„ *le* ad Ecclesiam quoquo titulo pervenerit, erit Ecclesiasticum, „ cum primum *Laici* subjectum amiserit, & aliud Ecclesiasticum „ susceperit: ita intelligitur (ait Auctor prædictus) *c. Si Laicus* „ *de jure Patronatus in* 6. non vero de Patronatu fundo, vel „ feudo inhærenti, ut imperiti nonnulli dixerunt. ☜

XIII. Juris realis Patronatus mentio occurrit in *c.* 18. *tit. De Sententia, & re judic.* ubi quæstio incidit occasione fundi, vel curiæ in pignus dati, cui Jus Patronatus adhærebat: an præsentatio vigore hujus Juris Patronatus competeret Creditori, cui fundus datus erat *in pignus*; an vero ipsi Debitori, qui manet dominus fundi. De qua quæstione agetur. *c.* 4.

Et in *c.* 7. *tit. De Jure Patronatus*, supponitur Jus Patronatus annexum certæ *villæ*: quæriturque cui competat, an domino villæ, an ei cui villa data erat *ad firmam*; de qua quæstione similiter *cap.* 4. discurretur.

XIV. Jus Patronatus hoc originem habuisse apparet ex Oratoriis, & Sacellis, quæ jam pridem viri nobiles circa suos fundos, aut in suis domibus exstruebant. Cum enim domus, seu castra ipsorum, vel etiam villæ fundis ipsorum adjacentes procul ab Ecclesia Parochiali distarent, pro commoditate familiæ hæc Oratoria, vel Sacella exstruebant; iisque Presbyteros qui Sacra

peragerent præficiebant cum consensu Episcopi: uti colligi potest ex *Can.* 22. Synodus Agathensis; nec non multis Canonibus Conciliorum sæculo VII, & VIII. celebratorum; in quibus sæpius hujusmodi Oratoriorum, & Presbyterorum mentio fit. Porro quia hæc Oratoria, & Sacella pro commoditate castrorum, vel villarum, seu ea inhabitantium erant instructa, visum fuit, quod ex mente Fundatorum sequi deberent dominos castrorum, & villarum: ac per consequens, & ipsis deferendam assumptionem, seu nominationem Presbyterorum, qui hisce Oratoriis, vel Sacellis deservirent.

XV. Hæc quidem nominatio Presbyterorum ad similia domestica Oratoria primitus non erat proprie dicta *præsentatio*, qualis hodie Patronis competit, quia cum Oratoria hæc non essent erecta in Beneficia, dici nequibat *præsentatio* stricte dicta. Præsentatio enim tantum fit ad Beneficia: sive consistit in nominatione Clerici ad Beneficia.

XVI. Verum successu temporis, Oratoria seu Sacella pro commoditate Nobilium, eorumque familiis extructa, & fundata, non tantum in Beneficia simplicia, sed etiam in Parochiales Ecclesias mutata fuere; uti ostendit Ludovicus Thomassinus *De Discipl. Eccles. part.* 2, *lib.* 1. *c.* 33.

XVII. Immo cum Principes subinde plures Presbyteros in suis castris, aut villis adscripserint, qui ibidem integrum Officium Canonicum peragerent, contigit, ut Oratoria similia in Canonicorum Capitula degeneraverint. Exemplum hujus habemus in Canonicis Cappellæ Ducis Burgundiæ, de quibus in *cap,* 16. *tit, De Privilegiis*.

Dum ergo prædicta Oratoria seu Sacella transierunt in similia Beneficia, mansit Jus Patronatus, seu Jus Præsentationis apud illos, quibus fuerat jus nominandi Presbyteros, priusquam essent in Beneficia erecta.

Hinc non male advertit, qui hanc esse causam autumat, cur plures Ecclesiæ Parochiales, & minora Capitula tunc existentia, sint Juris Patronatus laici.

XVIII. Jus Patronatus laicum dici potest *personale*, quando ex fundatione, dotatione, aliove titulo competit independenter ab aliqua certa re, cui esset annexum.

Nec enim *personale* dicitur, quasi certæ alicui personæ adstrictum sit; sed ut ab eo distinguatur, quod *rei* inhæret; sicuti hodie personalia nomina, seu credita non eo tantum titulo dicuntur, quod certam aliquam personam non egrediantur, nec ad hæredes transeant; sed quod prædiis, aliisque rebus non inhæreant, neque realizatæ, ut loquuntur, sint, at in mera personalitate subsistant.

XIX. Interdum contingit, ut idem Beneficium sit Juris Patronatus laici, & Ecclesiastici, sintque revera ejusdemque Beneficii duo Patroni, alter laicus, alter Ecclesiasticus.

XX. Contingere vero potest, ut hi Patroni in præsentatione non simultanee, sed divisim, vel alternative concurrant; ita ut per vices, seu per turnum Jure Patronatus utantur: atque in turno unius interquiescat, & quasi cesset Jus Patronatus alterius; ipsæque litteræ præsentationis unius tantum Patroni, scilicet Turnarii mentionem faciant.

XXI. Hoc casu, cum proprie hi duo Patroni non concurrant in præsentatione, sed singuli separatim suo jure utantur, etiam ipsa Jura Patronatus non censentur sibi juncta; nec unum alteri commixtum; nec dici potest conflatum e bino illo Jure Patronatus *unicum*; quod *mixtum* diceretur; at in turno laici manet mere laicale; in turno autem Ecclesiastici mere Ecclesiasticum.

XXII. Quare in turno Ecclesiastici sortitur conditionem, & qualitatem Juris Patronatus Ecclesiastici.

Unde, licet præventio Papæ locum non habeat in Gallia, quoad Beneficia Juris Patronatus laici, aut mixti, eam tamen locum habere in turno Ecclesiastici, quando prædicto modo turnatim conferunt laicus & Ecclesiasticus, non semel judicatum fuisse refert Charondas in Observat. ad Jus Francorum. Item subjacere nominationi Graduatorum judicatum refertur in libro, cui titulus, *Journal des Audientes, part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 43.

XXIII. Si autem Patroni hi, scilicet laicus & Ecclesiasticus, vere concurrant in usu Juris Patronatus; atque simul præsentent; litteræque præsentationis utriusque nomine expediantur, tunc jura illa sibi invicem quasi miscentur, atque unum quodammodo Jus Patronatus constituunt, quod *mixtum*, tanquam ex duobus compositum dici solet.

XXIV. Cum igitur hoc jus habeat mixturam utriusque juris Ecclesiastici, & laici, etiam naturam, & conditionem utriusque induit; ita quidem ut in casu particulari, attendatur conditio unius aut alterius, quæ conservationi ipsius juris videtur favere. Et ratio est, quam tradit Glossa, & quam omnes passim sequuntur, in *cap. unico, De Jure Patronatus in* 6. quod propter communionem non privilegiatus sortitur naturam privilegiati.

XXV, Hinc infert Fagnanus ad *cap. Cum propter, tit. De Jure Patronatus, n.* 28. & 29. quod si agatur de præscriptione Patronatus mixti, in qua „ Ecclesia est magis privilegiata, quam „ laicus, censetur Patronatus totus Ecclesiasticus; ut requiratur „ ad ejus præscriptionem idem tempus, quod requiritur contra „ Ecclesiam. Similiter cum Patronus laicus habeat ad præsen„ tandum quadrimestre, Ecclesiasticus semestre, si mixtus sit Pa„ tronatus, uterque Patronus habebit semestre, quia hoc casu „ melior est conditio Patronatus Ecclesiastici, quam laicalis.

XXVI. Deinde de prærogativis Juris Patronatus laicalis subjicit: „ E converso si vertemur in materia, in qua Jus Patro„ natus laicorum sit firmius, & magis privilegiatum, quam Ec„ clesiasticum, Patronatus mixtus ex utroque totus censetur lai„ calis. Et ideo cum in materia derogationis potentior sit Pa„ tronatus laicalis, quam Ecclesiasticus, quamvis Legatus *de la„ tere* possit conferre Beneficia Juris Patronatus Ecclesiastici, „ non tamen poterit conferre, quæ sunt Patronatus *mixti*; „ quia in hoc reputantur, ac si essent Patronatus *ex toto* „ laicalis.

XXVII. Probat quoque ibidem Fagnanus, quod & supra *tit.* 23. *cap.* 5. alias *cap.* 4. diximus, Jus Patronatus mixtum censeri laicale, quoad prærogativas Juris laicalis, tametsi multo plures essent Ecclesiastici Patroni, quam laici; immo tametsi multi essent Ecclesiastici, & unus duntaxat laicus; atque tandem *n.* 59. ex dictis concludit, „ in mixtis prævalere qualitatem magis fa„ ventem, & per quam jus alterius non læditur ex communio„ ne, etiamsi qualitates contrariæ sint numero plures.

XXVIII. De aliquibus Juribus Patronatus jam pridem dubitatum fuit, cui speciei accensenda essent, & consequenter quibus regulis, & conditionibus subjacerent.

Atque ita dubitatur de Jure Patronatus ad Confraternitatem laicorum, aut Ecclesiarum Æditos spectante, cujus generis censendum sit. Credit Philippus Probus in additionibus ad Glossam Pragmaticam, *De Collat.* §. *statuit*, verbo *Præsentatio*, Jus Patronatus competens Beguinis, prout & illud, quod obtinent Procuratore Fabricæ, esse Ecclesiasticum. Idipsum notat, *tit. De Elect.* §. *quod si quis*, verbo *Fabricæ*.

Covarruvias vero, *Pract. quæst. cap.* 36. *n.* 8. loquens de Beneficiis spectantibus ad Jus Patronatus, seu præsentationem alicujus Fraternitatis laicorum, qui solent causa pietatis Collegia aliqua constituere, censet hoc Jus Patronatus, & ei simile, non esse Ecclesiasticum, sed *laicorum*.

„ Nam etiamsi hoc Collegium (ait) causa pietatis constitutum „ adhæreat, & sit affixum alicui Ecclesiæ, ipsi tamen, ex qui„ bus Collegium, & Universitas, constat, & ad quorum voces „ ac suffragia præsentatio fit, laici sunt omnino, & ad hanc Uni„ versitatem laicorum præsentatio pertinet, non ad Ecclesiam, nec „ ad aliquam Ecclesiasticam dignitatem: Sic sane aliquot aliis ratio„ nibus adductis hanc opinionem veram esse censet Felinus. Unde „ omnia quæ conveniunt Juri Patronatus laicorum, erunt plane „ applicanda, & aptanda huic Jure Patronatus competenti Fra„ ternitatibus laicorum, etiamsi hæc Collegia adhæreant alicui „ speciali Ecclesiæ. Atque ideo apud Hispanos non admittuntur „ derogationes, quæ fiunt in præjudicium præsentationis, quæ „ ad hæc Collegia pertinent.

XXIX. Similiter refert Renatus Choppinus, *lib.* 3. *De Dominio Regis, tit.* 27. *n,* 12. post longas utrimque disceptationes judicatum fuisse a supremo Regis Senatus, Jus Patronatus spectans ad Universitatem Parisiensem, censeri eatenus saltem esse *laicum*, ut ei per reservationem, præventionem, aliisque modis derogari nequeat, sed placere ab Academia sola, quasi profano „ Patrono, ad vacua in posterum Sacella candidatos suos of„ ferri nominarique ordinario Collatori; uti loquitur Chop„ pinus.

XXX. Licet enim negari nequeat quin similia corpora aliquam rei spiritualis mixturam habeant, eoque titulo Jus Patronatus illis annexum merito dici queat *mixtum*, uti ad citatum locum Glossographi Sanctionis Pragmaticæ, verbo *Fabricæ*, in margine notavit Franciscus Pithonius; nihilominus, quoad prærogativas Juri Patronatus laico competentes, dici debebit, & recte vocabitur *laicum*, juxta ea, quæ de Jure Patronatus mixto supra notata sunt.

Huic conforme est, quod Magistri Fabricæ Ecclesiarum, aut Mensæ pauperum, si laici sint, & a laicis instituantur, ratione administrationis, non coram Judice Ecclesiastico, sed laico hodie conveniantur, uti *Tom. I. part.* 1. *tit.* 5. *cap.* 5. *nu.* 7. notatum est. Indicium haud obscurum, hujusmodi Corpora magis ut *laica*, quam ut Ecclesiastica reputari.

CAPUT III.

De modo acquirendi, & Probandi Jus Patronatus.

1 *Præcipuus titulus acquirendi Jus Patronatus est Ecclesiæ fundatio.*
2 *Ex fundatione acquiritur sine speciali reservatione.*
3 *Non usus inducit præsumptionem non reservationis.*
4 *Ubi constat de fundatione, pro Jure Patronatus præsumitur.*
5 *Modo sit vera fundatio.*
6 *Solius fundi donatio non sufficit.*
7 *Fundatio ex Canonum præscripto requirit dotationem sufficientem.*
8 *Requiritur constructio, & dotatio.*
9 *Idipsum probat Synodus Tridentina.*
10 *Fundi Dator potest Benefactor, sed non Patronus haberi.*
11 *Synodus Tridentina non vult ob quamcumque dotationem Jus Patronatus admitti.*
12 *Ob dotationem, aut dotis augumentum Jus Patronatus sine consensu prioris Patroni non annuendum.*
13 *Fallit, si Patronus dotare nolit; nec aliter dos haberi queat.*
14 *Quomodo per fundi dationem, dotationem, & constructionem, tres Patroni constitui queant?*
15 *Primitus jus hoc solo fundationis titulo delatum.*
16 *Cœpit postmodum etiam titulo præscriptionis, & quare?*
17 *Requiritur tempus memoriam hominum excedens.*
18 *Id probatur Decreto Synodi Tridentinæ.*
19 *Quot præsentationes requirantur ad præscriptionem?*
20 *In quibus personis Synodus Tridentina requirat ampliores probationes Juris Patronatus?*
21 *Nonnulla Jura Patronatus rejicit.*
22 *Qui tantum est in quasi possessione Juris Patronatus, an ex Decreto Concilii Tridentini præsentare queat?*
23 *Probatio per Concilium requisita etiam obtinet in possessorio.*
24 *Fallit, si tantum sit quæstio cui competat.*

25 *Jus*

25 *Jus Patronatus ortum alio quam fundationis titulo, per Synodum Tridentinam abrogatum.*
26 *Concilium Tridentinum apud Belgas promulgatum, salvo Jure Patronatus Regii, & Vassallorum.*
27 *Decreta Concilii Tridentini in quantum restringunt Jus Patronatus laicorum, in Belgio non sunt recepta.*
28 *Probatio Juris Patronatus a Belgis admittitur adinstar aliorum jurium.*
29 *Præsentatus a possessore præfertur præsentato a proprietario.*
30 *Ipsa immemorialis possessio habetur pro vero titulo, quod & in Gallia obtinet.*
31 *Olim laici Ecclesias occuparunt, & quomodo inde ortum Jus Patronatus?*
32 *Quomodo ulterius ad Monasteria, & Capitula devolutum?*
33 *An privilegio Pontificis acquiri possit?*
34 *Utrum Pontifex Beneficia liberæ collationis possit subjicere Juri Patronatus?*

I. JUs Patronatus acquiri, ac jam pridem concessum fuisse Ecclesiarum Fundatoribus, ostendimus capite primo; huncque esse legitimum, magisque probatum titulum Juris Patronatus nemo dubitat.

II. Et quidem vi fundationis acquiri Jus Patronatus sine speciali reservatione fundatoris, aut concessione Episcopi, non obscure insinuat Clemens III. in *cap. 25. tit. De Jure Patronatus*; præsertim si addantur, quæ leguntur in integra Decretali apud Antonium Augustinum in secunda Decretalium collectione. Constat enim ex integra Decretali, quæsitum fuisse a Clemente III. *Si aliquis efficiatur sola Ecclesiæ constructione Patronatus*. Cui quæsito ita respondit Pontifex; *Quod si aliquis Ecclesiam cum assensu Diœcesani construxit, ex eo Jus Patronatus acquirit*: quasi diceret solam fundationem sufficere, nec requiri specialem juris illius reservationem.

Hinc Glossa ad *Can. 6. De consecrat. Dist. 1.* ait: Fundatori Jus Patronatus *ipso jure* debetur, etiamsi non petat, vel in pactum deducat.

Hanc opinionem multis adstruit Franciscus De Roye in Prolegomenis ad Commentarium de Jure Patronatus *cap. 15.* & ita in Rota Romana resolutum fuisse refert. Una tamen monet, quod licet specialis reservatio non sit necessaria, præsertim per scripturam, tutius tamen sit, tabulas conscribi, & in iis Jus Patronatus nominatim reservetur, ut si dubitetur, facilius probari possit.

III. Attamen si ab antiquo fundata fuerit Ecclesia, & Fundator ejusve hæredes Jure Patronatus usi non sint, præsumendum est, eos in ipsa fundatione jus hoc remisisse, ac voluisse fundare Ecclesiam liberam; aut certe successu temporis, saltem tacite, eo non utendo, renuntiasse; uti monet ibidem De Roye.

IV. Interim de Jure Patronatus dubitetur, & probetur aliquem esse Fundatorem, aut saltem Fundatoris hæredem, ipsi Jus Patronatus adjudicabitur: eo quod fundatio secum soleat trahere Jus Patronatus; ideoque præsumitur Fundatori reservatum, nisi contrarium quodammodo ostendatur; quod & innititur in *Cap. 41. tit. De Testibus*, ubi ad probandum Jus Patronatus, sola *Fundationis* probatio requiritur.

V. Hæc autem intelligi oportet de veris Ecclesiæ Fundatoribus, id est, qui & fundum ac dotem convenientem pro fabrica, nec non ministris, aliisque necessariis ad Dei cultum rite peragendum conferunt, quique ideo veri Ecclesiarum Fundatores dici merentur.

VI. Quod enim nonnulli per *fundationem* intelligi voluerint *fundi dationem*, quasi solius fundi, in quo Ecclesia materialis ædificari posset, datione; sive alicuius *dotis* assignatione Jus Patronatus censeretur acquiri, a jure hodierno, & pristinis Canonibus alienum est.

Tam enim in Decretalibus, quam sacris Canonibus, fundatio accipitur pro constructione, & dotatione, quemadmodum pluribus citatis ostendit De Roye in citatis Prolegomenis *cap. 13.*

VII. Deinde Canones loquentes de *fundatione* indubie loquuntur de *fundatione* sive extructione rite, & secundum Regulas Canonicas peragenda. Canones autem prohibent ædificari Ecclesiam, nisi prius assignentur, quæ necessaria sunt pro luminaribus, pro custodia & ministrorum stipendiis; quinimmo ante ipsam fundationem dos assignari debet, uti post alios recte advertit Fagnanus ad *Cap. Quoniam, tit. De Jure Patronatus num. 34.*

VIII. Hinc ulterius ibidem late probat, Jus Patronatus sola *fundi* datione non acquiri, neque sola constructione, & dotatione: quod & adstruit Zypæus *Resp. 3. De Jure Patronatus*; illudque conforme est Concilio Tridentino *Sess. 14. cap. 12. & Sess. 25. cap. 9. De Reform.*

IX. Nam dicto *cap. 12.* expresse statuitur: *Nemo etiam cujusvis dignitatis Ecclesiasticæ vel sæcularis, quacumque ratione, nisi Ecclesiam, Beneficium, aut Capellam de novo fundaverit, & construxerit; seu jam erectam, quæ tamen sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis, & patrimonialibus bonis competenter dotaverit, Jus Patronatus impetrare aut obtinere possit, aut debeat. In casu autem fundationis, aut dotationis hujusmodi institutio Episcopo, & non alteri inferiori reservetur.*

X. *Qui ergo vilem tantum aream dederit* (ait Zypæus ibidem num. 9.) *nihil de suo aliud in dotem, vel structuram contulerit, Patronatum acquirere non potest; nec hujusmodi nomen, magna nimis secum jura trahens explicita in nobis, ei Episcopus reservare: benefactor quidem dici potest, & honor aliquis sessionis, processionis, sepulturæ, &c. ex arbitrio Episcopi ei deferendus decerni.*

XI. Quin nec ob qualecumque dotationem Jus Patronatus ab Episcopis admitti debere, satis indicavit Synodus Tridentina citato *cap. 9.* ubi dicit: *Patronatus quicumque in Ecclesiis, & quibuscumque aliis Beneficiis etiam dignitatibus antea liberis, acquisitis a quadraginta annis citra, & in futurum acquirendi, seu ex augmento dotis, seu ex nova constructione, vel alia simili causa, etiam auctoritate Sedis Apostolicæ, ab iisdem Ordinariis, uti delegatis, ut supra, qui nullius in his facultatibus, aut privilegiis impediantur, diligenter cognoscantur: & quos non repererint ob maxime evidentem Ecclesiæ, vel Beneficii, seu dignitatis necessitatem legitime constitutos esse*, in totum *revocent; atque Beneficia hujusmodi sine damno illa possidentium, & restituto Patronis eo, quod ab eis idcirco datum est, in pristinum libertatis statum reducant; non obstantibus privilegiis, constitutionibus, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus.*

Nullatenus ergo Synodus credidit, omnem Ecclesiæ dotationem, aut constructionem esse legitimam causam concedendi Juris Patronatus. Consonat id & praxi, utpote quæ non omnes, qui Ecclesiæ non satis dotatæ augmentum dotis conferunt, aut successu temporis ad inopiam redactæ succurrunt, pro Patronis recipit; licet illos Benefactoribus annumeret.

XII. Quinimmo si vi primævæ fundationis, aliove titulo aliquis esset Ecclesiæ Patronus, non posset Episcopus alteri, etiam notabilem dotem de novo offerenti Jus Patronatus cum præjudicio prioris Patroni concedere; nisi hujus consensus accederet.

XIII. Si tamen de dotanda Ecclesia interpellatus, eam dotare recuset, si necessitas aut evidens Ecclesiæ utilitas dotem, aut certe ejus augmentum requirat, eaque haberi nequeat, nisi eam offerenti Jus Patronatus annuatur; non apparet, cur Episcopus Jus Patronatus huic dotanti annuere non posset; saltem ut una cum Fundatore concurrat.

Cum enim fundatio requirat *dotem*, censetur dotans quodammodo partem in fundatione habere; immo ipsi fundationi effectum tribuere. Constructio quippe Ecclesiæ sine dote ad exhibendum cultum divinum, parum utilis, & exigui effectus est.

XIV. Unde etiam post alios Canonistas docet Fagnanus loco citato, quod si ad ipsam fundationem tres concurrant; unus assignando aream seu fundum, alius expensas constructionis conferendo; & tertius eam dotando, omnes censeantur assequi Jus Patronatus, ac omnes *in solidum* effici Patronos; atque ita intelligendam esse Glossam dicentem, Jus Patronatus acquiri tribus ex causis, quas hoc vulgari versu expressit: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.*

XV. Quamvis primatus Jus Patronatus, præcipue *laicum*, non alio quam *fundationis* titulo delatum fuisse legamus, lapsu tamen temporis receptum fuit, & titulo præscriptionis acquiri posse.

XVI. Cum enim jus illud, non ut mere spirituale sed potius ut temporale reputaretur, quod & ad hæredes transmissibile esset, ejusque juris laicos capaces esse jam nemo dubitaret; consequenter visum est, nihil obstare, quominus præscriptione, adinstar aliorum jurium, acquiri posset; idque non tantum contra Patronum, sed & contra Ecclesiam *liberam* etiam a laico; quemadmodum satis aperte deciditur in *Cap. 24. tit. De Elect.* ubi populo asseritur jus præsentandi Clericum, eo solo titulo, quod in *antiqua* quasi *possessione* eligendi, seu præsentandi esse ostenderetur.

XVII. Si tamen agatur de præscriptione Juris Patronatus, præsertim laicalis, contra Ecclesiam liberam, non sufficit tempus 40. annorum; sed exigitur tanti temporis quasi possessio, cujus contraria memoria non existat, juxta *Cap. 1. De Præscriptione in 6.* eo quod præsumptio sit contra præscribentem; ipsumque jus commune ei contrarietur. Juxta Canones enim, omnes Ecclesias sunt in ordinatione Episcopi, & a Jure Patronatus liberæ existunt: ipsumque Jus Patronatus ut quædam servitus Ecclesiæ imposita consideratur.

XVIII. Consonat Synodus Tridentina *Sess. 25. Cap. 9. De Reformat.* decernens, ut *titulus Juris Patronatus sit ex* fundatione, *vel* dotatione, *qui ex authentico documento, aut aliis jure requisitis ostendatur, sive etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum* memoriam excedat, *aliasque secundum juris dispositionem* (a).

XIX. Synodus numerum præsentationum non exprimit; sed simpliciter vult ex *multiplicatis* præsentationibus per cursum temporis, qui hominum memoriam excedat, factis, titulum Juris Patronatus probari, unde nec inter Doctores de numero convenit: asseritque Franciscus De Roye in citatis Prolegomenis *cap. 16. in Foro* sibi per manus traditum esse, ad præscribendum Juris Patronatus proprietatem contra verum Patronum, vel etiam titulo munitum, tres præsentationes requiri & sufficere. Et hoc (ait) forte probant ex *Cap. 3. tit. De Causa possess. & propriet.* ubi summus Pontifex docet, jus eligendi per *tres* electiones non aliter acquiri, quam si completa sit legitima præscriptio.

XX. Ulterius Synodus Tridentina eodem *cap. 9.* vult, ut *in iis personis, seu communitatibus, vel Universitatibus, in quibus id jus plerumque ex usurpatione potius quæsitum præsumi solet, plenior, & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur; nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quam si præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes, etiam continuatæ non minori saltem, quam quinquaginta annorum spatio, quæ omnes effectum sortitæ sint, authenticis scripturis probentur.*

XXI. Deinde ulterius addit: *Reliqui Patronatus omnes in Beneficiis, tam sæcularibus, quam regularibus, seu Parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscumque aliis Beneficiis, in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia; seu facultates, & privile-*

(a) In Galliis Decretum illud receptum non fuit, licet prudens & legitimum sit: hoc Decreto Gallis id unum displicet, quod Episcopum efficit judicem rei, quam Jurisdictioni Civili esse obnoxiam volunt.

vilegia concessa tam in vim Patronatus, quam alio quocumque jure nominandi, eligendi, præsentandi ad ea, cum vacant (exceptis Patronatibus, super Cathedralibus Ecclesiis, competentibus, & exceptis aliis, quæ ad Imperatorem, & Reges, seu regna possidentes, aliosque sublimes, ac supremos Principes, jura imperii in dominiis suis habentes, pertinent, & quæ in favorem studiorum generalium concessa sunt) in totum prorsus abrogata & irrita, cum quasi possessione inde secuta, intelligantur; Beneficiaque hujusmodi, tamquam libera, a suis Collatoribus conferantur; ac provisiones hujusmodi plenum effectum consequantur.

XXII. Ex his finalibus verbis deducit Fagnanus ad *Cap. Consultationibus tit. De Jure Patronatus, numer. 9. ad validitatem præsentationis, vel institutionis non sufficere, ut præsentans communiter reputetur Patronus, & sit in* quasi possessione *juris præsentandi, nisi doceat de* titulo & proprietate *Juris Patronatus ad præscriptum Concilii.*

XXIII. Et dein *num.* 7. refert, declarasse S. Congregationem, Decretum Concilii Tridentini habere locum etiam *in petitorio, & possessorio: ideoque admittendam non esse præsentationem, nec præsentati institutionem faciendam esse, nisi* probato *prius* jure *Patronatus ad præscriptionem ejusdem Concilii. Immo etiam si post Concilium Ordinarius admisisset præsentationem simpliciter, & absque causæ cognitione, posse prætensum Patronum a sua quasi possessione repelli, nisi Patronatum* legitime *probaverit juxta formam dicti Concilii*. Quin & addit *numer.* 11. resolvisse S. Congregationem, admittendam, non esse ad præsentandum, tametsi probaverit, se per quadraginta annos præsentasse, & in possessione, vel quasi possessione fuisse.

XXIV. Deinde monet tandem *num.* 16. si constet quidem de Jure Patronatus, sed quæstio sit inter duos, cui competat; eo casu non requiri formam probationis per Concilium Tridentinum præscriptam; atque inter præsentatos præferendum esse præsentatum ab illo, qui tempore præsentationis erat in quasi possessione præsentandi sive Juris Patronatus.

Idipsum notat Zypæus in Jure Novo, *tit. De Jure Patronatus, num,* 6. Rationem addens: *Quippe cum hic cesset ratio Decreti, ne scilicet Ecclesiæ liberæ in servitutem & clientelam, præsertim sæcularium, redigantur.*

XXV. Similiter Zypæus reflectens ad citata Decreta Concilii, asserere non dubitat, quod cuiusdam Baronis Jus Patronatus magis ex proventibus jam ante Ecclesiasticis, & privilegio, quam ex fundatione ortum, multum periclitaretur, *nisi* (ait) *hic Concilium Tridentinum sine mutatione Juris Patronatus esset receptum. Consult. 4. De Præbendis n. 2.*

XXVI. Indubie per finalia hæc verba indicare voluit Zypæus limitationem, quæ in promulgatione Concilii Tridentini in Belgio addita fuit; & cujus ipse meminit in Jure Novo, *tit. De Consl. n, 6.* ubi refert, quod in litteris Gubernatricis Belgii, quibus nomine Regis publicatio Concilii mandabatur, expresse dictum fuerit, mentem Regis esse, nihil mutari circa Regalia jura, privilegia Suæ Majestatis, aut suorum vassallorum, Statuum, aut subjectorum, & speciatim circa *Jus Patronatus*, Indultum, seu Jus Nominationum.

XXVII. Quæ clausula quoad conservationem Juris Patronatus conformis est iis, quæ Consilia regia, a Gubernatrice super executione Decretorum reformationis Concilii Tridentini consulta, notaverant.

Nam ad *Cap. 12. & 13. Sess.* 21. hæc nota erat: *Quæ ad coarctandum Jus Patronatus sancita sunt, consentiunt omnes ad Patronos* laicos *extendi non debere.*

Ad *Cap. 9. Sess.* 25. hæc: *Versiculo*, Reliqui Patronatus, *abrogatur Jus Patronatus omne, quod ex fundatione, vel dotatione, quæ authentico documento ostendatur, natum non est, & præscriptio immemorialis (nisi 50. annorum continuatæ præsentationes authenticis scriptis* (a) *probentur, rejicitur, paucis quibusdam Patronatibus exceptis. Id existimant pleraque Concilia admitti non debere in Patronatibus* laicis, *ne jus cuiquam quæsitum auferatur, & subditi in* antiqua, *quam habent, possessione turbentur. Nimium etiam coarctari probationes, ita restrictas, uti Synodus decrevit, præsertim quoad eos, qui circa limites Provinciarum incolunt, & hostilibus excursibus expositi, documentis antiquis spoliati sunt. Probationis modum proinde arbitrio judicantium rectius relinqui.*

Ita refert Antonius Anselmo Jurisconsultus Antuerpiensis in suo Triboniano Belgico *cap.* 33. §. 52.

XXVIII. Conformiter ad has notas, & clausulam litteris Gubernatricis appositam, praxis Belgii habet, ut probatio Juris Patronatus, præsertim laicalis, fiat & admittatur eadem forma, qua aliorum jurium probatio; atque possessorium adjudicetur possidenti, sive ei, qui in quasi possessione præsentandi esse probatur.

XXIX. Consequenter præsentatus a possessore præfertur ei, qui est præsentatus a proprietario; juxta *Cap. Consultationibus. tit. De Jure Patronatus, & Cap.* Ex *litteris tit. eod.* quæ hic, non obstante Decreto Concilii Tridentini suum vigorem retinuerunt. Ipsa deinde possessio memoriam hominis excedens etiam hic pro titulo habetur: neque ad fundationis, aut dotationis specialem titulum probandum ulterius urgentur, qui hujusmodi possessionem probant.

XXX. Advertens quoque Franciscus Florens, quod Tridentini Patres cum, tempore memoriam hominum excedente, vellent adhuc justum, & authenticum titulum, qui exhibeatur, ait: *Ultimum illud non sat probatur in Gallia, ubi vetustas illa pro titulo, & vicem legis tenet.*

Quare & hodie verum est in Belgio, & in Gallia, nullam fieri differentiam, saltem quoad jus præsentandi, inter Jus Patronatus laicis competens titulo fundationis, & competens titulo præscriptionis, uti jam pridem notavit Rebuffus in Praxi Benef. in *tertia parte Signaturæ, n. 7.*

XXXI. Præter fundationem, & dotationem, nec non præscriptionem, est & alius titulus, seu modus, quo primum ad laicos, & dein ad Monasteria, & Capitula Jus Patronatus satis frequenter transivit.

Circa sæculum VIII. & IX. contigit, ut Principes non tantum bona Ecclesiastica usurparent, sed ipsa etiam Monasteria, quin & Parochiales Ecclesias; easque suis militibus darent in feudum, vel alodem: eoque titulo omnes earum obventiones haberent, uti pluribus ostendit Filesacus in *Querela Ecclesiæ Gallicanæ*; & aliqua diximus supra *Tom. I. part. 1. tit. 31. cap. 7.* & plura dicentur infra *De congrua Parochorum portione*: ubi de primitivis Pastoribus agetur; qui occasionem portioni congruæ dederunt.

Hi Laici primum quidem in his Ecclesiis, quas tamquam propria possidebant, earum se dominos apellantes; Presbyteros, assignatis modicis emolumentis, propria auctoritate, & inconsulto Episcopo, instituebant, & destituebant. At cum id tamquam Ecclesiis admodum præiudiciosum in Synodis vetitum fuit, cautumque, ut nullus absque consensu Episcopi cuilibet Presbytero det, vel auferat Ecclesiam; *Can. Neminem 16. quæst.* 7. ex Concilio Cabillonensi, cœperunt Presbyteros iis Ecclesiis præficiendos Episcopis præsentare; & ita Jus Patronatus habere in Ecclesiis, quas in Beneficium, sive alodem acceperant; uti latius deducit Franciscus De Roye in citatis Prolegomenis *cap.* 17.

XXXII. Adhæc, cum plures laici Ecclesias, quas in feudum acceperant, in Monasteria, & Capitula transtulerint; ut infra titulo *De congrua Portione* ostendetur, etiam ipsi Monachi, & Canonici Presbyteros iis Ecclesiis præficiendos præsentandi seu Jus Patronatus Monasteriorum; & Capitulorum pro majore parte originem sumpsit: quod licet origine laicale fuerit, postquam tamen in Monasteria, & Capitula transivit, pro Ecclesiastico reputatur, uti capite præcedenti ostendimus.

XXXIII. Sicuti præscriptione, ita & ex privilegio summi Pontificis acquiri posse Jus Patronatus, de jure indubitatum est; & notat Pinsonius in Tractatu *De Beneficiis tit. De Oneribus, & Immunitatibus Ecclesiarum* §. 6. *num.* 8. una tamen addens: *Licet illud apud nos non usquequaque servetur, tamquam Ordinariorum liberæ dispositioni, & collationi contrarium, cui nulli obices adjici possunt, nisi in ipso fundationis actu, & instrumento dati sint.*

☞ XXXIV. Quod modo dictum est, ex privilegio Summi Pontificis Jus Patronatus acquiri posse, *de jure* certum esse, id intelligi debet de jure Pontificio *recentiore*, sive *Decretalium*, quo jure Romanus Pontifex declaratur *Ordinarius Ordinariorum*, & in ea qualitate omnium Beneficiorum liberam dispositionem ipsi competere asseritur: quo jure recepto, & admisso, recte conclusere ejus Commentatores, Romano Pontifici fas esse, concedere Jus Patronatus, sive jus præsentandi ad Beneficia, liberæ ejus dispositioni (ut supponitur) subjecta.

Verum hoc jus in Pontifice, quantumvis in Decretalibus expressum, non ubique Catholici recognoscunt, non consequenter admittendum arbitrantur privilegium, quo Romanus Pontifex Beneficia liberæ collationis, pro suo arbitrio, juri Patronatus obnoxia redderet; atque in quoad ista Beneficia tolleret, aut enervaret liberam Provisionem Ordinariorum; & id quidem in Gallia non admitti colligitur ex verbis Pinsonii supra relatis. Neque Belgium admitteret: quandoquidem & omnes novas reservationes eidem fundamento innixas non recipiat, ut in decursu notatum est. ☜

C A P U T IV.

Quomodo Jus Patronatus transferatur?

1 *Jus Patronatus transit cum dignitate.*
2 *Hoc jus separatim quomodo transire possit?*
3 *Jus Patronatus laicum* reale *transit cum re, cui adhæret.*
4 *Transit, licet nominatim expressum non fuerit.*
5 *In hac alienatione non requiritur licentia Episcopi.*
6 *Translato* utili *dominio, transit quoque jus Patronatus.*
7 *Transit in conductorem* ad firmam.
8 *Elocatio* ad firmam *naturam sapit contractus censualis.*
9 *Qua de causa Monasteria prædia darent* ad firmam?
10 *Conditiones hujus contractus.*
11 *An transeat in maritum ratione dotis?*
12 *An in viduam ratione doarii?*
13 *Utrum competat usufructuario?*
14 *Præsentatio facta a bonæ fidei possessore est valida; nec invalidatur re evicta.*
15 *Non transit in creditorem ratione pignoris.*
16 *Jus Patronatus præsertim* laicale *consideratur hodie, ut temporale; & de eo solus Judex laicus cognoscit.*
17 *Jus hoc est transmissibile ad hæredes.*
18 *Transit ad hæredes ab intestato; si nihil in contrarium sit statutum.*
19 *Transit ad singulos hæredes in solidum.*
20 *Hæredes* unius *Patroni tantum habent unum suffragium.*

21 Suc-

(a) In Galliis requiruntur tantum quadraginta annorum continuatæ præsentationes authenticis probatæ scriptis. Totidem anni Clerico, vel Laico sufficiunt, ut præscribendo Jus Patronatus possit acquirere: at triginta duntaxat sunt justi titulo Episcopo, ut possit Jus Patronatus Laicum comparare; desiderantur vero quadraginta, cum de præscriptione Ecclesiastici Juris Patronatus agatur.

21 *Succeditur in stirpes.*
22 *Potest jus præsentandi dividi* per turnum.
23 *Per turnum præsentant interdum* divisim; *& tunc non est* mixtum.
24 *Interdum Jus Patronatus est mixtum, dum nominatio fit per* turnum.
25 *Potest in fundatione caveri, ut non deferatur jure hæreditario: & quid tunc juris?*
26 *Unde invaluerit abusus vendendi Jus Patronatus?*
27 *Abusus per Pontifices reprobatus.*
28 *Habita venditio hujusmodi ut Simoniaca.*
29 *Ostenditur Jus Patronatus esse* spirituali *annexum.*
30 *Venditio Juris Patronatus hodie habetur irrita, & Simoniaca.*
31 *An recte dicatur vendi cum ipso fundo?*
32 *Pretium fundi augendum non est intuitu Juris Patronatus annexi.*
33 *Unde proveniat, laicos Jus Patronatus tanti facere?*

I. JUs Patronatus Ecclesiasticum competens ratione Officii, Dignitatis, aut Beneficii Ecclesiastici, transire una cum Officio, Dignitate, aut Beneficio ad quemcumque tituli illius possessorem, ad instar omnium aliorum jurium hujusmodi titulo annexorum, indubitatum est.

II. At separatim ab ipso Officio, Dignitate, aut Beneficio, in alterum transferri non posse citra solemnitatem in alienatione rerum, & jurium Ecclesiæ requisitam, probant Zypæus *Responso* 4. *De Jure Patronatus*, & Franciscus De Roye in Prolegomenis ad titulum *De Jure Patronatus cap.* 18. ubi monet, in permutatione Juris Patronatus Ecclesiastici requiri consensum Episcopi: *tunc enim (ait) alienatur res ad ipsam Ecclesiam pertinens, ideoque non nisi servatis solemnitatibus alienari potest.*

III. Si Jus Patronatus laicum fuerit reale, id est, fundo, aut castro, vel Toparchiæ, alterive juri, aut rei annexum, transit instar alterius juris realis in ipsum possessorem, & Dominum rei, quemadmodum notant omnes interpretes ad *Cap.* 13. *tit. De Jure Patronatus*, ubi Hospitalarii, empto feudo, Jus Patronatus acquirere dicuntur, quod huic feudo adhæret.

IV. Immo cum hic agitur de jure inhærente ipsi rei, ut jus hoc translatum censeatur, necesse non est, ut in ipsius rei translatione Juris Patronatus mentio facta sit: quemadmodum loco citato recte observat Franciscus De Roye: semper enim (ait) alienatio facta præsumitur cum sua causa; exemplo aliorum jurium realium, servitutis, hypothecæ, & similium, quæ semper rem ipsam sequuntur, tametsi in ipsa alienatione nominatim non sint expressa.

V. Ulterius, quia hic agitur principaliter de alienatione rei mere profanæ, & laicalis; de alienatione vero Juris Patronatus duntaxat *accessorie*, sive in consequentiam, nullam requiri in hac alienatione Episcopi licentiam, aliamve solemnitatem in alienandis rebus Ecclesiæ observandam, tradunt passim Canonistæ quibus & praxis consonat.

VI. Ampliatur hæc conclusio ex communi Canonistarum doctrina, ut locum habeat, etiamsi villa, aut fundus, cui Jus Patronatus inhæret, solummodo quoad *utile* dominium transierit: ita nimirum, ut saltem jus præsentationis sit apud Dominum *utilem*; tametsi forsan ipsum Jus Patronatus manet apud Dominum directum.

Quamdiu enim aliquis pro Domino habetur, seu quamdiu habet *utile* dominium, omnis usus ipsius rei, & jurium ei annexorum est penes utilem Dominum; solo titulo dominii remanente apud Dominum directum.

VII Hoc fundamento rescripsit Alexander III. in *Cap.* 7. *tit. De Jure Patronatus*, præsentationem Clerici vigore Juris Patronatus annexi cuidam villæ, competiisse militi, si constiterit, villam illam fuisse a Monasterio, cui dominium illius competebat, militi illi datam *ad firmam*; id est, ad longum tempus elocatam.

VIII. Quæ elocatio naturam sapiebat cujusdam contractus emphyteuticarii, vel potius censualis, quo *utile* dominium transfertur; qui probat De Roye ad dictum *c.* 7. & etiam Fagnanus ad idem Capitulum *n.* 12. una observans, dationem ad *firmam* hic necessario sumendam pro elocatione ad longum tempus, quæ habeat naturam hujusmodi contractus.

IX. Notat ibidem ulterius Franciscus De Roye *quod ut plurimum Monasteria, vel etiam laicis prædia sua dabant ad* firmam, *vel ut edulia, aliave necessaria pro pensionibus acciperent ad victum, & vestitum . . . . Vel etiam Abbates laicis prædia sua dabant ad* firmam, *ad longum tempus, ad vitam, ad centum annos, ut ita eorum favorem, gratiam, & patrocinium emendicarent.*

Deinde subjungit: *Ejus rei luculentum exemplum extat apud Inguiphum in Historia Crovlandensis Monasterii. Ubi cum ejus Monasterii Abbas alicujus potentioris defensionem sibi suisque Monachis demereri vellet, placuit tenementum aliquod ad* firmam *alicui dare ad terminum vitæ. Sed tandem cuidam Comiti nomine Normanno, maxerium aliquod datum est ad terminum centum annorum, ut illud teneat ab eo Monasterio, & per* firmam *singulis annis certa quædam grana ei solvat. Ejus Normanni frater successit in eam* firmam, *eamque alteri Monasterio donavit. In Regia descriptione bonorum istius Monasterii relatum est illud prædium, quia post elapsum* firmæ *terminum, ad illud redire debet; sed, eo pendente, est possessio firmariorum, inquit Ingulphus.*

X. Plura videri possunt apud Du-Cange in Glossario, verba *Firma*. Interim ex allegato exemplo patet, dationem ad *firmam* esse elocationem ad *longissimum* tempus. Ulterius, pendente firma, *firmariam* de ea disponere posse, eamque inter ejus possessiones numerari; ac tandem eam ad hæredes ejus transire pro residuo tempore: Finito autem tempore ad Dominum redire. Quæ omnia satis probant, per dationem ad *firmam* transiisse *utile dominium* in firmarium, directo dominio remanente penes concedentem.

Ex quo autem receptum fuit, auctoritate hujus Decretalis Alexandri III. præsentationem competere *firmario*, titulo *utilis* dominii *villæ*, cui Jus Patronatus est annexum. Concluserunt ulterius Canonistæ, maritum posse præsentare ratione Juris Patronatus fundo *dotali* annexi: uti tradit De Roye in citatis Prolegomenis *cap.* 12. Quia (ait) jure civili maritus dicitur *Dominus* fundi dotalis; & naturale dominium uxoris, durante Matrimonio, interquiescit.

XI. Deinde postquam creditum fuit, idque auctoritate Glossæ, (uti notatum est supra *Sect.* 3. *tit.* 4. alias *tit.* 21. *cap.* 2.) collationem, & præsentationem Beneficiorum fructibus annumerari, conclusum fuit præsentationem ad maritum hac ratione spectare, quod ipse omnea plane fructus fundi dotalis percipiat. *Sicut enim (ait De Roye) homagia, & servitia uxori debita maritus recipit, & præstat pro rebus dotalibus, quod est ex generali consuetudine Franciæ, ita & Jus Patronatus exercet.*

Idipsum jam pridem tradidit Rochus De Curte *De Jure Patronatus*, verbo *Ille vel is*, *n.* 62. illudque sat probari credit ex citato *cap.* 7. Nam cum ibi etiam præferatur conductor locatori in præsentatione, debet (ait) etiam maritus præferri uxori a fortiori. Rationem præmiserat: Quia minus jus habet conductor ad longum tempus in rebus conductis, quam maritus in dote. Maritus enim censetur habere dominium dotis.

Verum quidem est, quod præsentatio non sit fructus habilis ad sustentationem onerum matrimonii: quia (ait De Curte) sufficit quod ipsa universitas, in qua est Jus Patronatus, ad id sit habilis; & ubi universitas transfertur, non consideratur ipsum Jus Patronatus, sed transit *accessorie*.

Similiter non obstat, quod maritus non possit percipere fructus, qui in *brevi* non renascuntur; quia, uti advertit De Curte *num.* 64. *maritus non percipiet istum fructum præsentationis tamquam maritus, & tamquam Jus Patronatus sit de rebus dotalibus; sed percipiet tamquam universitatis, & per quamdam consequentiam.*

☞ Sed hanc quæstionem tractans Georgius Louetius in notis ad Molinæum in Reg. Cancellariæ *de Infirmis Resign. num.* 45. distinguendum existimat „ de jure Patronatus ratione fundi, vel „ feudi uxoris pertinente, aut personali ratione sanguinis, puta „ familiæ competente. Primo casu præsentatum a marito præ„ ferendum existimat: cum nihil prorsus habeat uxor in fructibus „ fundi dotalis; & ea est Molinæi opinio in §. 1. *Gloss.* 2. *n. ad* „ *Consuet. Parisienses*: non idem in secundo casu (ait) cum jus „ Patronatus uxoris *personæ* magis adhæreat, & inter rerum „ dotalium fructus non ita proprie annumeretur (*a*).

Licet hæc distinctio inter jus Patronatus *reale* & *personale* appareat non male hic applicata; tamen certum est, multum hac in re valere usum, & consuetudinem locorum, si quæ probari possit. ☜

XII Quapropter juxta secundi casus solutionem, si maritus uxori post mortem suam fundum, cui est Jus Patronatus annexum assignaverit in doarium; *ea sola (ait De Roye) Jus illud post mortem mariti exercere potest; quia est fructuaria, sicque fructus omnes percipit, & lucratur, ita ut interquiescat adhuc hæredum nuda proprietas.*

XIII. Similter post Lambertinum, aliosque tradit Fagnanus loco citato *n.* 57. Jus præsentandi magis pertinere ad uxorem relictam usufructuariam omnium bonorum, quam ad hæredem.

Nihilominus Renatus Choppinus De Domanio Gallico *lib.* 3. *cap.* 19. *n.* 5. sequutus Joannem De Imola, Jus præsentationis usufructuario negat, rationem hanc subnectens: *Quæcumque enim non renascuntur singulis annis, minime habentur in fructu, nec quasi fructus fundum augent.* Ipse quoque Rochus De Curte loco citato monet, casu occurrente, de hac quæstione esse merito cogitandum ob varias Doctorum opiniones.

XIV. Hoc certius est, & communi calculo receptum, præsentationem factam a bonæ fidei possessore esse validam; immo nec Præsentatum a Beneficio vi hujusmodi præsentationis obtento removendum; tametsi ex post facto constiterit, Jus Patronatus revera ad Præsentantem tempore præsentationis non pertinuisse, *cap.* 19. *tit. De Jure Patronatus*; eo quod bonæ fidei possessor fructus consumptos faciat suos *irrevocabiliter*: præsertim si ex iis non sit factus locupletior; uti per præsentationem factus non creditur.

XV. In creditorem, cui fundus pignori datus, sive hypothecatus est, Jus præsentandi non transire, si nulla juris illius specialis mentio facta sit, recte post alios Canonistas tradit Fagnanus loco citato *num.* 16. Nam in creditorem nec directum, nec utile dominium transfertur; neque etiam fructus suos facit: sed eos omnes debitori pignus luenti restituere tenetur.

Idipsum legitur in Synodo Salzburgensi anno 1420. *Can.* 22. *Ad omnium quoque dubitationem, sive quæstionis materiam amputandam statuimus, ut si quis prædium suum, cui Jus attinet Patronatus, cuiquam obligaverit indistincte, jus præsentandi apud ipsum obligantem resideat. Cum tale jus æstimari non possit, &c. . . in sortem nequeat computari. Cum semper fructus rei pigneratæ in sortem debeant computari, juxta Canonicas & legitimas sanctiones.*

XVI. Jus Patronatus, præsertim *laicale*, hodie adeo habetur, & consideratur, tamquam temporale, & patrimonii laicalis;

(a) Ista nota Georgii Louet reperitur in tomo quinto operum Molinæi Edit. Paris. 1681. part. 189. col. 1.

calis; ut receptum sit, quod sicut de temporalibus laici coram Judice Ecclesiastico non sunt conveniendi, ita nec de Jure Patronatus *laico* Judex Ecclesiasticus cognoscere possit, nec in *possessorio*, nec in *petitorio*; idque contra Decretalem Alexandri III. in *capit.* 3. *tit.* *De judiciis*, ubi dicitur: „ Causa Juris „ Patronatus ita conjuncta est, & connexa spiritualibus causis, „ quod non nisi *Ecclesiastico* judicio valeat definiri “. Vide late Franciscum De Roye in allegatis Prolegomenis *capit.* 29. ubi notat, ubique pene, ac signanter in Gallia, quæstionem de Jure Patronatus laico non tantum in possessorio; sed etiam in petitorio coram Judice Regio tractari: quod & in Belgio observatur.

☞ Immo incidente quæstione, num Jus Patronatus esset *mere laicale*, an vero *mixtum*; Parlamentum Mechliniense judicavit, cognitionem & decisionem hujus quæstionis spectare ad Judicem *laicum*, id refert de Lauy in sua Arrestorum Collectione Arresto 3. ☜

XVII. Adhæc jus illud tamquam portionem patrimonii, aut saltem titulo patrimonii acquisitum, & quasi temporale, ut partem hæreditatis ad hæredes una cum reliqua hæreditate transmitti receptum est; notatque Glossa ad Canonem *Filiis*, *caus.* 16. *quæst.* 7. idque indistincte, sive sint de sanguine, sive extranei, ut ex Canone *Considerandum*, & Canone *Plures*, eadem quæstione probat Glossa; quam uno consensu sequuntur Canonistæ, & praxis recepit.

XVIII. Si enim nihil in tabulis fundationis occurrat, quod transmissionem ipsius Juris Patronatus ad certas personas ordinat, nec jus hoc alicui particulari rei adhæreat, illud jure hæreditario, ad instar aliorum jurium temporalium ad hæredes, sive ex testamento, sive ab intestato transmittetur; ut notat De Roye in sæpe citatis Prolegomenis *cap.* 19.

Cumque jus illud natura sua sit individuum, pro conditione individuorum transit in omnes hæredes *in solidum*; idque sive pro æquali, sive inæquali parte sint hæredes; quemadmodum Jure Civili omnes filii Patroni æqualiter succedunt liberto, tametsi inæqualiter a patre instituti sint hæredes, *L.* 7. §. 6. *ff. De Operis Libertorum*.

XIX. Itaque hæredes omnes *in solidum* ad præsentationem concurrunt; ita tamen, ut ipsa præsentatio non dividatur; sed ut unica nomine omnium fiat: quare recte notavit Innocentius ad *cap.* 1. *tit. De jure Patronatus*, jus hoc quidem esse *in solidum* apud singulos hæredes, quoad honorem sive jura honorifica, sed non quoad præsentationem, quæ ita est apud omnes simul, ut apud nullum singulariter sit.

XX. Cumque hæredes in hac præsentatione repræsentent personam Patroni defuncti, non plus juris habere possunt, quam habuit defunctus; quapropter, si plures fuerint Patroni, omnes hi hæredes unum tantum suffragium, quale habuisset defunctus in ipso actu præsentationis habebunt, *Clement.* 2. *De jure Patronatus*.

XXI. Ulterius; cum hic non secus ac in aliis juribus succedatur jure repræsentationis, sive ex persona defuncti, merito prævaluit sententia Innocentii IV. & Cardinalis Hostiensis, successionem fieri non in *capita*, sed in *stirpes*, uti de hæredibus plurium Patronorum declaravit Pontifex in citata Clementina 2. dicens: *Plures ab uno Patrono Ecclesiæ relicti hæredes; vocem duntaxat unius habebunt in præsentatione Rectoris*. Quod clarius postmodum expressit Synodus Saltzburgensis, titulo *de jure Patronatus*, his verbis: *Item si Patronus plures filios, aut hæredes reliquerit, omnes illi succedant in* stirpes.

XXII. Porro facile contingit, quod existentibus pluribus Patronis, aut Patroni unius hæredibus, diutius differatur Præsentatio ob difficultatem consensum Patronorum, aut hæredum in eamdem personam. *Ut ergo facilius provideatur Ecclesiis, non inconveniens (ait Pontifex in citata Clementina) reputamus Patronos ipsos inter se libere posse convenire, de Rectore ab eis* alternis *vicibus præsentando*. Qui præsentandi modus hodie vocari solet *per turnum*.

XXIII. Hic notandum, hanc præsentandi rationem non semper eodem modo institui. Interdum enim ea lege præsentatio *alternis* vicibus, sive *per turnum* fieri debet, ut singuli in suo *turno* seorsim, nulla compatroni facta mentione, præsentent; ita ut in tali actu præsentationis alter Patronus nullas partes habeat; ipsumque Jus Patronatus pro ea vice videatur apud solum *Turnarium* esse. Hoc casu, etiam alius jure dignitatis Ecclesiasticæ, alius jure fundationis laicalis Jus Patronatus habeat; tamen non erit Jus Patronatus *mixtum*; sed in *turno* Ecclesiastici erit mere Ecclesiasticum; in *turno* vero laici, mere laicum.

XXIV. Si vero ita per *vices*, vel per *turnum* dividatur, ut quidem *Ternarius* in suo turno personam nominet; sed tamen utriusque nomine præsentatio fiat, tunc proprie nec præsentatio, nec Jus Patronatus per *turnum*, vel per *vices* dividitur; sed tantum conventum videtur inter Patronos, quod simul consentient in eam personam, quam alter ipsorum alternis vicibus nominabit: hicque communi nomine præsentabitur.

Exemplum hujus refert De Roye citato *cap.* 19. ex Guilielmo Thorneo Anglo in Chronico ad an. 1227. concordiæ cujusdam inter Abbatem Sancti Augustini Cantuariensis, & certos Barones super Jure Patronatus cujusdam Ecclesiæ, ita ut quotiescumque Ecclesia vacaverit, Abbas & Conventus Sancti Augustini, & Barones semper *simul* præsentabunt, ita scilicet, quod „ Abbas, & Conventus Sancti Augustini Cantuariensis una vice „ libere pro voluntate sua conferent Ecclesiam prænominatam, cui voluerint, & Barones alia vice pro voluntate sua. „ Præsentabunt autem Abbas, & Conventus per litteras facientes mentionem de Jure Baronum de S., & Barones similiter „ de S. præsentabunt per litteras facientes mentionem de Jure „ Abbatis.

Quando hoc modo præsentant, quamvis singuli in suo *turno* dicantur habere præsentationem, revera tamen indivisum manet Jus Patronatus, & communi nomine exercetur: ideoque in exemplo allegato, & huic similibus, revera erit Jus Patronatus mixtum, & judicari debebit prout de Jure mixto judicandum esse diximus *cap.* 3.

XXV. Et hæc quidem, nisi per tabulas fundationis, aut locorum consuetudines circa successionem Juris Patronatus, aliud cautum fuerit.

Potest enim Fundator alicui de sua familia, aut etiam extraneis Jus Patronatus assignare, ut nolit illud jure hæreditario, vel successionis deferri. Et quod uni e liberis suis Jus Patronatus assignetur, ad evitanda dissidia non raro convenit. Et ita Sanctus Everardus Comes, Ludovici Pii gener in testamento suo cavit, ut ex liberis suis *tertius* Adalardus habeat suum Jus Patronatus in quadam Ecclesia. Apud Miræum in Codice Piarum Donat. *cap.* 12.

Frequenter & tabulis fundationum, & locorum consuetudinibus obtinuit, ut Jus Patronatus primogenito de familia deferatur; præcipue si feudo illustri jus hoc fuerit annexum; quo casu eædem pene leges, ac interpretationes sequendæ, & accipiendæ in delatione hujusmodi Juris Patronatus, quæ in feudis aut fideicommissis gentilitiis, aut familiaribus traduntur, & a Doctoribus in materia feudorum, & fideicommissorum examinantur, & huic materiæ nominatim applicatas regulas in materia feudorum, & fideicommissorum tradi solitas, vide apud Franciscum De Roye in citatis Prolegomenis *cap.* 8. 9. & 19.

XXVI. Cum Laici Jus Patronatus ad instar patrimonii, rerumque temporalium per successionem, venditiones, aliisque contractus, una cum patrimonio, ac rebus temporalibus transferri videbant, quin & iisdem fere legibus subjacere, illud ut rem mere temporalem habendum, atque ut talem etiam separatim vendi posse facile sibi persuadebant; eamque persuasionem sæculo XII. invaluisse sat insinuat querela Joannis Sarisberiensis, *lib.* 7. *cap.* 17. *De Nugis Curialium*, dum ait: quod Jus Advocationis aut Patronatus Ecclesiæ emeretur, *ut ejus occasione facilius esset aditus in Ecclesias*.

XXVII. Eamdem consuetudinem in Anglia viguisse colligitur ex *cap.* 19. *de jure Patronatus*, in prima Collectione apud Ant. Augustinum, & habetur in appendice ad Concilium Lateranense, *part.* 15. *tit. de jure Patronatus*, *cap.* 16. ubi Alexander III. scribit Wintoniensi Episcopo: *Ad aures nostras pervenit, quod R. & W. de Hortum* Jus Patronatus *ejusdem loci ab eo, ad quem spectabat præsentatio*, emerunt. *Quibus decedentibus R. filius W. jam dicti patris exemplo jus Patronatus Ecclesiæ emere non dubitavit, & Canonicis de Stodleja tantas molestias intulit, persecutiones, & gravamina, quod metu & dolo illius seducti, juri suo penitus renuntiaverunt*.

Ad hunc casum referendum esse responsum, quod in dicta appendice *capite* sequenti immediate sequitur, sat appatet manifestum, & post Antonium Augustinum notat Franciscus De Roye ad *cap.* 16. *tit. de jure Patronatus*. Responsum autem ita sonat: „ De Jure vero Patronatus in præscripta Ecclesia hoc tuæ di„ scretioni mandamus, quatenus si prædictus R. Jus Patronatus „ comparavit, cum hoc inconveniens sit, & penitus inhonestum „ *vendi* Jus Patronatus; contractum illum, sublato appellatio„ nis remedio, Apostolica fretus auctoritate, non differas revocare.

XXVIII. Raymundus Decretalium Gregorii IX. Compilator hoc Responsum retulit in *cap.* 16. *tit. de jure Patronatus*, nonnullis detractis, & additis, ut ex utriusque collatione constare potest.

Notanda autem præcipue hæc addita: *Quod est spirituali annexum*: quibus innuere voluit, Jus Patronatus vel eo titulo vendi non posse, ac irritum esse contractum, quia *spirituali* est *annexum*. Hoc clarius exprimitur in citato *cap.* 19. in prima Collectione ad eumdem casum spectante; ubi expresse dicitur: *Cum jus Patronatus sit annexum spirituali, nemini licitum est vendere illud*: atque admodum verisimile est, Raymundum prædicta verba ex hoc *cap.* 19. primæ Collectionis desumsisse, & suæ Decretali adjecisse.

Interim eodem fundamento postmodum usus quoque fuit Innocentius IV. in Rescripto quodam apud Matthæum Parisiensem in „ additamentis *pag.* 104. dicens: „ Irritas esse decernimus alie„ nationes, emptiones, & venditiones de Patronatibus, & Ad„ vocatiis Ecclesiarum, quæ cum sint *spiritualibus annexa*, emi „ & vendi nequeunt.

XXIX. Et sane, cum jam pridem Jus Præsentationis Clerici ad Beneficium, tamquam præcipuum in Jure Patronatus habitum fuerit; immo ipsum Jus Patronatus nonnumquam simpliciter *jus Præsentationis* appelletur, negari nequit, quin spirituali aliquo modo sit connexum; tametsi eatenus dicatur profanum, in quantum ex patrimonio laicorum titulo fundationis, aut dotationis solet habere originem, eique adhærere.

XXX. Hinc uno consensu concludunt Interpretes, Jus Patronatus per se ac simpliciter vendi; aut cum alio temporali jure commutari non posse; ipsamque alienationem tamquam Simoniacam esse irritam: refertque Joannes Le Mareschal in suo Tractatu *De juribus Honorificis cap.* 12 duo Arresta, quibus judicatum fuit, Jus Patronatus separatim vendi non posse; venditionemque irritam esse. Aliud simile Arrestum refertur a Renato Choppino De Domanio Regis *lib.* 3. *tit.* 19. *num.* 4.

XXXI. Quod vero plerique addunt, cum ipso fundo seu gleba, cui adhæret, vendi posse, id non ita accipiendum, quasi ipsum Jus Patronatus fundo adhærens vendi posse existiment, sed duntaxat, quod per venditionem fundi tamquam ejus accessorium in emptorem transferatur: ita ut revera dici queat, Jus Patronatus transferri mediante venditione; at venditione non

alienen-

afficiente Jus Patronatus, sed ipsum duntaxat fundum. Quemadmodum in venditione fundi hypothecati non venditur hypotheca, licet illa fundo inhærens fundum sequatur.

XXXII. Unde in hujusmodi venditione fundi, cui Jus Patronatus adhæret, pretium valori ipsius fundi, sine respectu ad ipsum Jus Patronatus, respondere debet; ut ita appareat, Jus Patronatus non vendi, nec pretio æstimari; sed simpliciter tamquam fundi venditi accessorium transferri.

Si enim pretium fundi ex consideratione Juris Patronatus adhærentis augeatur, evidens erit, ipsum Jus Patronatus pretio temporali æstimari, & reipsa, non secus ac ipsum fundum, partem seu mercem ipsius venditionis constituere, & venditioni subjici.

XXXIII. Adhæc qui fundum pluris emunt, quia Jus Patronatus ei annectitur; idque eo amplius quo plura, & opulentiora Beneficia juri illi sunt subjecta, sat ostendunt, se profanam plane de Jure Præsentationis, quod potissimum attenditur, habere ideam; non dubitantes, sibi jus illud Præsentationis facile valere eo pretio, quod ejus intuitu amplius pro fundo empto dederunt.

Hæc autem ut consequantur, quid sperandum, nisi, quod suo Jure Præsentationis eo modo utantur, ut queant etiam temporalia, aut iis æquivalentia consequi: idque vel Simonia, vel sane personarum acceptione interveniente: & inde ulterius ea omnia incommoda, quæ provisiones Simoniacas, & interveniente personarum acceptione factas consequi solent: quæque fusius titulis De Simonia, & De cavenda acceptione personarum exponemus; atque una ostendemus, quam falsa soleat de Jure Patronatus idea haberi: quamque aberrent laici, hujusmodi jus affectantes.

CAPUT V.

De Præsentatione, & differentiis inter Patronum Ecclesiasticum & Laicum.

1 *Præcipua pars juris Patronatus est* Præsentatio.
2 *Revera distinguitur jus præsentationis a Jure Patronatus.*
3 *Potest esse Patronus sine jure præsentationis: qui tamen hodie non Patronus; sed Fundator vocari solet.*
4 *Olim Patronus offerebat Clericum ordinandum.*
5 *Hodie offert instituendum; quæ mutationis ratio?*
6 *Oblatio Clerici, a Patrono facta, dicitur* Præsentatio; *profluitque ex cura, quam Patronus Ecclesiæ impendit.*
7 *An recte inde deducatur, jus Patronatus non esse servitutem?*
8 *Hodie Episcopus obligatur instituere præsentatum a Patrono.*
9 *Monebantur olim Patroni, ut præsentationem non nimium differrent.*
10 *An certum tempus Patronis olim fuerit præfixum?*
11 *Permisit Concilium Lateranense, ut Episcopus Ecclesiæ provideat, si quæstio super jure Patronatus intra certum tempus non sit terminata.*
12 *Creditum a Canonistis, hic tempus certum præsentandi laicis præscriptum; idque* quatuor *mensium.*
13 *Alexander III. scripsit Patronis competere* sex *menses.*
14 *Hinc a Doctoribus facta distinctio inter jus Patronatus Laicum, & Ecclesiasticum circa tempus præsentandi; & a Bonifacio VIII. probata.*
15 *Tempus Patronis præscriptum tantum currit a tempore* notæ *vacationis, & quæ notitia haberi debeat?*
16 *Patronus Laicus in præsentatione variare potest: non autem* Ecclesiasticus.
17 *Hæc distinctio ex interpretatione Doctorum originem sumpsit.*
18 *Cur variatio Patroni Laici dicatur accumulativa?*
19 *Quod primarium hujus distinctionis fundamentum?*
20 *Patronus Laicus variare tantum potest* rebus integris.
21 *Quare Patrono Ecclesiastico negata variatio?*
22 *An Patronus Laicus sæpius variare possit?*
23 *Patronus Ecclesiasticus præsentans indignum, excidit pro ea vice jure præsentandi.*
24 *Laicus alium præsentare potest: secus, olim obtinuit.*
25 *Episcopus, negligente Patrono, confert jure* ordinario, *non autem jure devoluto: & quare?*
26 *Collatio Episcopi, spreto Patrono, est valida: & quis ejus effectus?*
27 *Non idem de præventione, aut provisione Papæ; & quæ ratio differentiæ?*
28 *Provisio Ordinarii, spreto Patrono, valida esset; secus Metropolitani, aut Papæ provisio facta ante tempus devolutionis expletum.*
29 *Provisio Ordinarii valida est etiam ad excludendam præventionem Papæ, secus Provisio Papæ, spreto Patrono.*
30 *Quomodo collatio Ordinarii non noceat juri Patroni?*
31 *Quando Patronus dicatur Clericum præsentare?*
32 *Non tenetur Patronus* personaliter *accedere Ordinarium.*
33 *Hodie præsentatio fit per litteras.*
34 *Præsentatio non est perfecta, priusquam intimata sit Ordinario.*
35 *Sufficit intra tempus præfinitum litteras præsentationis a præsentato exhiberi Ordinario.*
36 *Litteris Ordinario non exhibitis, potest Patronus* Ecclesiasticus *adhuc variare.*
37 *Ecclesiasticus a Papa præveniri potest, litteris Ordinario non intimatis.*
38 *Si litteræ intra tempus præscriptum non sint Ordinario exhibitæ, poterit libere conferre.*
39 *Si jus Patronatus competat pluribus in corpore, debet præsentatio* collegialiter *fieri.*

40 *Quomodo nominatio personæ præsentandæ hoc casu facienda?*
41 *Aliquando præsentatio a pluribus* separatim *fit.*
42 *Si a duobus Patroni duo præsententur, electio erit Ordinarii.*
43 *Si suffragia dividantur inter plures, præfertur a pluribus præsentatus.*
44 *Quid, si is institui nequeat?*
45 *Quid, si controversia sit, cui jus Patronatus competat?*
46 *Quid, si sit inter Ordinarium & prætensum Patronum?*
47 *Possessor, pendente lite, præsentare potest.*
48 *Quid, si neuter sit in possessione; sed constet Ecclesiam esse Patronatam?*

I. Jus Patronorum potissimum consistere, præsertim hodie, in præsentatione, sive in jure præsentationis Clerici ad Ecclesiam vacantem, expeditum est. Et quidem in *c. 1. de Præbendis in 6.* Jus Patronatus, & jus præsentandi Rectorem Ecclesiæ tamquam synonyma accipiuntur a Pontifice.

II. Quin tamen revera Jus Patronatus & jus præsentandi distinguantur, dubitari nequit. Certum quippe est, Patrono vi Juris Patronatus plura jura præter jus præsentationis competere; uti *capite* sequenti ostendetur. Hinc aperte Jus Patronatus, & jus præsentandi distinguuntur in *cap. 1. de Jure Patronatus*, in secunda Collectione Decretalium apud Antonium Augustinum.

III. Immo potest Patronus habere jura honorifica, aliaque Patronis competentia, tametsi jus præsentationis non habeat; ut puta si juri præsentationis renuntiaverit, aut alteri cesserit, retento nihilominus Jure Patronatus. Unde cum vidua Comitis Flandriæ exposuisset Innocentio III. quod intenderet ad honorem Dei Ecclesiam fundare, peteretque in ea *Jus Patronatus*, & *Collationem Præbendarum* sibi & successoribus suis reservari; respondit Innocentius *lib. 3. Regest. Epist. 192. Reg. 15.* „*Primum* admittimus: *secundum* vero non duximus concedendum; cum tuæ „ non expediat saluti concedi „. Hic collationem accipi pro *præsentatione* recte notat, ac probat Bosquetus ad dictam Epistolam Innocentii (*a*); una ostendens, Patronis prius Jura honorifica quam præsentationis fuisse indulta, adeoque jus præsentandi semper fuisse a Jure Patronatus separatum: quamvis ambigi nequeat, quin hodie, a jure præsentationis tamquam a principaliore sua parte nomen suum mutuare solent, isque Patronus dicatur, qui jus præsentationis habet: immo, qui jus præsentationis non habet, Patronus dici non solet, sed Fundator.

IV. Monuimus non semel, olim Beneficiorum collationem, seu institutionem ab ipsa Ordinatione sejunctam non fuisse: sed in ipsa Ordinatione Clericos Ecclesiis adscribi solitos; atque per eam adscriptionem idem jus accepisse, quod hodie per Beneficiorum collationem, seu institutionem acquiritur.

V. Hac disciplina vigente, Fundatores sive Patroni Clericos offerebant Episcopo in Ordinatione; ut eos in Presbyteros Oratoriorum, seu Ecclesiarum, quarum Patroni erant, ordinarent; eosque per Ordinationem iis Ecclesiis adscriberent.

Conformiter ad hanc disciplinam legitur apud Gratianum *Caus. 16. quæst. 7. Can. 32.* ex Concilio Toletano X. *Decernimus, ut quamdiu Fundatores Ecclesiarum in hac vita superstites extiterint, pro iisdem locis curam permittantur habere sollicitam; atque Rectores idoneos in iisdem Basilicis, iidem ipsi Episcopo offerant* ordinandos.

Postquam autem ipsa Beneficiorum collatio sejungi cœpit ab Ordinatione; nec amplius per Ordinationem, sed tituli Beneficialis collationem, seu institutionem canonicam, ipsi Clerici cœperunt Ecclesiis adscribi: tum Patroni sive Fundatores non ordinandos, sed in Beneficiis vacantibus instituendos Episcopo obtulerunt.

VI. Hæc oblatio vocari solet *præsentatio*, quasi ipsi Patroni, seu Fundatores curam sollicitam Ecclesiarum a se vel a Majoribus fundatarum habentes, Episcopo offerant, sive præsentent, qui in harum Ecclesiarum Ministros assumi possent.

Unde Gratianus inquirens, quid juris habeant Fundatores; ait: *Habent jus providendi, & consulendi, & Sacerdotes inveniendi.* Post *Canonem* 30. *Caus. 16. q. 7.* Hæc non obscure innuunt, Gratianum supposuisse, jus præsentandi oriri ex cura, quam Fundatores, eorumve successores Ecclesiis fundatis impendere debent.

VII. Hinc infert Franciscus De Roye in Prolegomenis ad titulum *de Jure Patronatus cap. 5.* Jus Patronatus non esse servitutem, neque Ecclesiæ libertatem imminuere; quia (ait) *Patroni nullum jus in Ecclesiarum collatione habeant, sed eam* juvant, *eique* favent, *dum idoneos Clericos inveniunt, quos Episcopus in iis instituat.* Tum relatis verbis Gratiani, concludit: *Nunquam vero dixeris, auxiliatrices manus infringere libertatem.*

Verum diceret Auctor hic, si Patroni id unum vellent agerentque, ut Episcopo *adjutores* accederent pro inveniendis idoneis Sacerdotibus. At plus juris jam pridem prætenderant, & hodie prætendunt Patroni. Credunt sibi non tantum esse jus inveniendi idoneos Sacerdotes, eosque simpliciter Episcopo ordinandos, vel instituendos offerendi, ut de cætero liberum sit Episcopis eos recipere, vel repellere, sed ita sibi nominationem, seu præsentationem competere, ut a se nominatos ordinare, aut instituere Episcopus teneatur; nisi eos absolute inidoneos ostendere queat. Et quidem jam pridem in citato *Can. 32.* ex Concilio Toletano IX. hujusmodi Fundatorum jus supponi videtur. Dicitur enim: *Quod, si spretis ejusdem (Ecclesiæ) Fundatoribus, Rectores ibidem præsumpserit Episcopus ordinare, & Ordina-*

(a) Gonzales ad cap. tit. h. t. num. 7. observat in ista Innocentii Epistola agi de *Collatione Præbendarum* in sensu stricto, & præcipuo: Plus continet *Collatio Præbendarum*, quam *præsentatio* nuda, quæ facta & admissa, demum collatio ex principiis juris recentioris, & institutio ab Episcopo facienda est.

dinationem suam irritam noverit esse, & ad verecundiam suam alios in eorum loco (quos iidem ipsi Fundatores condignos elegerint) ordinari,

VIII. Hodie Episcopos adstringi instituere præsentatos a Patrono; nisi eos probaverint inidoneos, expeditum est. Licet ergo verum sit, Patronos non habere Ecclesiarum collationem; negari nihilominus nequit, quin per suam præsentationem in Beneficiorum collatione præcipuas partes habeant: quando quidem ipsa institutio præsentationem sequi debeat, ni probari queat, Præsentatum esse non tantum minus idoneum, quam alii, qui haberi po ent; sed *absolute* inidoneum. Quod quam difficile, & quam raro probari queat, notum est. Hinc institutio Episcopi quæ Patroni præsentationem sequitur, vulgo & recte appellatur collatio *necessaria*; quasi, necessitate cogente, huic Præsentato facienda; uti latius titulo sequenti c. 1. exponetur; atque una notabitur, quod Patroni admodum solliciti merito sint, ut prævie ad præsentationem de capacitate præsentandi sint rite instructi; eo quod ex ipsorum præsentatione pendeat ipsa Ecclesiæ provisio.

IX. Cum ergo ex Fundatorum, seu Patronorum præsentatione præcipue Ecclesiarum provisio pendeat, jam pridem legimus admonitos fuisse Patronos, ut tempestive idoneos Clericos præsentarent; ne ex diuturniore Ecclesiarum vacatione, Ecclesiis dispendium inferatur.

Et quidem in Synodo Romana sub Eugenio II. *Can.* 24. qui repetitus fuit in Synodo Romana sub Leone IV. circa medium sæculi IX. *Can.* 24. statuitur: *Et si sæcularium hominum sub jure sint constitutæ (Ecclesiæ) ab Episcopo illius Diœcesi admoneantur (sæculares illi homines). Et si admoniti Presbyteros intra trium mensium spatium ibidem neglexerint constituere, curam exinde habens Episcopus, atque neglectu Principi* (a) *suggerat, quatenus ejus emendetur sententia.*

X. His Canonibus statutum fuisse, ut intra *tres menses*, fiat præsentatio, & quidem præcedente monitione Ordinarii, credit De Roye in citatis Prolegomenis *cap.* 28. atque hinc concludit, male notasse Joannem Andream ad *cap.* 1. *De Jure Patronatus in* 6. „ Nec *antiquos* Canones, nec Pontificum Rescripta *certum* „ aliquod tempus definiisse pro Patronis.

Joanni Andreæ nihilominus consentit Vir eruditus Franciscus Florens ad *cap.* 1. *tit. De Jure Patronatus*, antiquioribus temporibus nullum nominatim tempus Patronis præfinitum fuisse; creditque primum in Concilio Lateranensi, sub Alexandro III. tempus definitum fuisse.

Sane inspectis verbis citati Canonis Synodi Romanæ, dubitari merito posset, an Patronis *trium* mensium spatium ad præsentandum fuerit absolute præfinitum; ita nimirum, ut si intra tempus illud non præsentassent, Episcopus *libere* posset Ecclesiæ providere: cum tantum dicatur, Episcopum curam habentem, posse de neglectu Patroni Principem monere.

XI. Quidquid sit, ad hunc interim Canonem reflexisse videtur Concilium Lateranense sub Alexandro III. *Can.* 17. ubi decernit: ut ordinet Antistes Ecclesiam, sicut viderit melius secundum Deum ordinandam, „ si de jure Patronatus quæstio „ emerserit, inter aliquos; & cui competat, intra *tres* menses „ non fuerit definitum,

Hic de Patronis Laicis agi, integer Canonis contextus, ipsumque nomen *Fundatorum*, *&* *Hæredum* sat evincunt, atque inde confirmamus, ad citatum Canonem Synodi Romanæ, qui de Patronis *Laicis* loquitur, hic factam esse reflexionem.

XII. Interim hinc unanimi calculo conclusere Canonum antiqui Interpretes; præsentationi *laicali* tempus a Concilio Lateranensi hoc Canone præfinitum esse.

At cum in nonnullis hujus Canonis editionibus pro *tres menses*, legeretur *quatuor*, uti in non marginali ad hunc Canonem in collectione Conciliorum generalium indicatur, etiam a nonnullis dari cœpit spatium *quatuor* mensium; præsertim postquam hæc lectio intravit Decretales Gregorii IX. nimirum in *cap.* 3. *tit. De jure Patronatus*.

XIII. Cum autem idem Concilium definiisset tempus *sex* mensium pro collatione Beneficiorum, uti refertur in *cap.* 2. *tit. De Concess. Prebendæ non vacantis*; cœptum fuit id tempus ad præsentationem Personarum ad Ecclesias vacantes extendi; ac nominatim ab ipso Alexandro in *cap.* 22. *tit. De jure Patronatus*, scribente: „ Illas autem Ecclesias, de quarum Patronatu con„ troversia fuerit, si intra *sex* menses postquam vacaverint, non „ fuerit controversia terminata, liceat tibi de persona idonea ordinare.

XIV. Quamvis ex textu non appareat, de quo Patronatu an Laico, an Ecclesiastico agatur, nihilominus Decretalium Commentatores, ut hanc Decretalem conciliarent cum citato Capitulo tertio, quo duntaxat *quatuor* menses in simili casu ex Decreto Concilii Lateranensis conceduntur, cœperunt hanc Decretalem interpretari de Patronatu *Ecclesiastico*, alterum verum Decretum de Patronatu *Laico*; atque ita a Doctoribus recipi cœpta est distinctio hactenus ignota inter Patronum Laicum, & Ecclesiasticum; ut illi ad præsentandum duntaxat *quatuor* menses, huic vero sex menses competerent: quæ distinctio tandem a *Bonifacio VIII.* probata fuit in *cap. unico*, *De jure Patronatus in* 6. una declarante, quod *semestre* competat etiam Ecclesiæ, vel Monasterio, cui a *laico* juris Patronatus collatio facta est.

XV. Sicut autem tempus, a Concilio Lateranensi Collatoribus præstitutum, non currit nisi a die *notitiæ*, ut supra *tit.* 4. alias 21. *cap.* 5. notavimus; ita & quatuor, vel sex menses Patronis ad præsentandum concessi, currere tantum incipiunt ab eo tempore; quo probabiliter cognoscere poterunt, vacasse Beneficium, Puta si mors Beneficiati publice nota sit in loco, vel Ecclesia vacantis Beneficii, cum palam sepultus fuerit. Unde non omnino certa, & vera scientia Patroni desideratur; sed tantum interpretativa; id est, ut morali quodam modo loquendi, scire potuerit, & debuerit, vacasse Beneficium; uti & ipse Molinæus ad *Consuet. Paris. tit. De Feudis*, §. 55. *gloss.* 10. *n.* 24. fusius probat; atque expresse supponunt Consuetudines Normandicæ *art* 69. volentes tempus Patronis datum *computari die, quo mors ultimi possessoris communiter nota est*.

XVI. Non tantum quoad terminum temporis ad præsentandum inducta est differentia inter Patronum Laicum, & Ecclesiasticum, sed insuper ex communi Doctorum interpretatione invaluit, quod Laicus intra tempus a jure definitum possit successive plures præsentare; eo saltem effectu, ut Episcopus queat etiam posterius Præsentatum præferre prius Præsentato; Ecclesiasticus vero Patronus unum tantum possit præsentare; & si de facto plures successive præsentaverit, prior sit omnino præferendus,

XVII. Unde recepta est hæc vulgaris distinctio. Patronus Laicus intra tempus præfixum potest *variare*; secus Ecclesiasticus.

Hæc conclusio hodie unanimi Doctorum consensu probata, licet expresso textu Juris inducta non sit, originem suam tamen habuit ex Decretali Lucii III. *in cap.* 24. *tit. De jure Patronatus*, ubi proposita quæstione: Si Patronus *Clericum idoneum Episcopo præsentaverit, & postulaverit* postmodum, *eo non refutato, alium æque idoneum in eadem Ecclesia admitti, quis eorum alteri præferatur?* Respondit Pontifex: *Judicio Episcopi credimus relinquendum, si* Laicus *fuerit, cui jus competit præsentandi. Verum si Collegium, vel* Ecclesiastica *persona præsentationem haberet; qui prior est tempore, jure potior esse videtur*,

Cum hic judicio Episcopi committatur, & duobus a Patrono *Laico* ipsi præsentatis unum quem maluerit eligere, & instituere, non obscure significatur, Patronum Laicum posse variare; ut nimirum secundum præsentando det facultatem Episcopo, neglecto prius præsentato, hunc postmodum præsentatum instituendi.

XVIII. Hanc variationem Doctores vocare solent *accumulativam*: eo quod Patronus secundum præsentando, præsentationem præsentationi accumulet; non autem a priori recedat; hancque solam variationem permitti etiam Patrono *Laico* communis est Canonistarum sententia, quam probat Fagnanus ad citatum *cap.* 24. eumque textui conformem ostendit.

XIX. Porro hæc inter Patronum Laicum, & Ecclesiasticum differentia contra veterem disciplinam, quæ eam non agnovit, inde inducta videtur, quod pro firmissimo principio apud Canonistas receptum esset, Laicos nullum prorsus jus dare posse in Beneficiis; & consequenter quod ipsorum præsentatio nullum jus ipsi præsentato daret; sed per præsentationem quodammodo tantum Episcopo indicaretur, quod hunc præsentatum Patronus desideraret institui: atque ita nullatenus inconveniens judicabatur, si plures Episcopo successive offerre posset, ut ex iis digniorem institueret: cum nullum jus prius Præsentato per præsentationem videretur acquisitum; sed id demum ab Episcopo accipere debeat.

XX. Unde si Episcopus Præsentato institutionem dedisset, Patronus amplius alium præsentare non poterit, Variatio enim Patrono competit, *rebus integris*, id est, ante institutionem, uti vulgo tradunt Doctores, sive antequam ipsi præsentato jus aliquod firmum quæsitum sit.

Quod enim dicitur, Præsentationem dare *jus ad rem*, id procedit respectu Patroni; quia Episcopus tenetur admittere præsentationem Patroni; ipsumque præsentatum instituere, nisi Patronus variando alium præsentaverit. Unde recte notat De Roye ad *cap.* 24. *tit. De jure Patronatus*; „ Quamvis prima præ„ sentatio pulsaverit *aures Episcopi*, attamen non tribuit jus ad „ rem, sed est quodammodo in pendenti, an videlicet Patronus „ in ea perseveret,

XXI. Porro sicuti Canonistæ crediderunt, præsentationem laici non dare ius aliquod firmum ipsi præsentato; quia laici nihil juris ad Beneficium dare possunt; ita econtra præsentationem Patroni Ecclesiastici habuere pro quasi collatione, seu electione; eamque proinde jus aliquod ipsi præsentato tribuere crediderunt; quod ei per secundam præsentationem auferri nequeat, Hanc rationem indicasse videtur Glossa ad dictum *cap.* 24. dicens, Patronum Ecclesiasticum variare non posse: „ Quia Cle„ rici Patroni *pinguius jus* habent, quam laici "; id est, ex præsentatione Clerici plus juris tribuitur Præsentato, quam ex præsentatione laici, uti exponit Zarabella ibidem *num.* 4. Vel ut clarius Innocentius IV. ad dictum *cap.* 24. „ Idcirco Cleri„ calis variatio est interdicta, quia illorum præsentatio vicem „ habet *electioni*.

Hinc quoque factum, quod Canones circa sæculum XI. & XII. urgentes, ut Præsentati non ausint se Beneficiis ingerere, nisi prius ab Episcopo institutionem acceperint, pene tantum loquantur de Præsentatis a Patronis *Laicis*, uti titulo sequenti *cap.* 1. videbitur,

XXII. Credunt plures Canonum Interpretes, Patronum Laicum non nisi semel infra quadrimestre variare posse, quos sequitur Fagnanus loco citato *num.* 8. Verum cum hic tantum agatur de variatione *accumulativa*, per quam nullum præjudicium infertur Episcopo Beneficiorum ordinario Collatori: immo econtra quo plures præsentantur, tanto amplior detur Episcopo eligendi libertas; verius apparet, Patronum Laicum non semel duntaxat, sed plures variare posse; & ita post Glossam ad *Clementina*, *Plures*, *De jure Patronatus*, novissime notavit Claudius *Blondeau*, in Bibliotheca Canonica verbo *Patronage n.* 119.

XXIII. Ex hac differentia alia invaluit; quod si Patronus Ecclesiasticus Clericum inidoneum præsentaverit, pro hac vice amittat jus suum præsentandi, & Ordinarius *pleno* jure vacantem Ecclesiam conferre possit.

In

(a) In Collectione Labbeana legitur *principem*.

In quam rem expressa sunt verba Innocentii III. *lib.* 3. Regesti *Epist.* 226. „ Præfata Abbatissa (Sanctæ Crucis) præsentando *indignum*, illa vice *amisit* jus præsentandi.

Quod tamen intelligi debet, nisi incapacitatem Præsentati probabiliter ignorasset.

XXIV. Si vero Laicus *indignum* præsentaverit, nequidem pro ea vice jure præsentandi privatur; sed alium adhuc præsentare potest; uti communiter tradunt Doctores ad *cap.* 4. *tit. De Jure Patronatus*, & ibidem pluribus probat Fagnanus; etiamsi *scienter* indignum præsentaverit.

Et quidem hodie utimur eo jure, ait De Roye ad *cap* 14 *tit. De Jure Patronatus*, & addit: „ Quod tamen interpretes ex novis recentiorum Pontificum Decretalibus introduxerunt contra „ jus vetus “. Probat dein ex *Novella* 123. *cap.* 18. Justiniani Imperatoris, & versione Juliani Antecessoris, quod laicus præsentando *indignum* etiam pro ea vice privaretur jure præsentandi. E quibus concludit: „ Adeo verum est, omnes olim Patro„ nos *eodem* jure habitos fuisse.

XXV. Si Patronus laicus intra quadrimestre, vel Ecclesiasticus intra semestre non præsentaverit Episcopo, ad quem institutio pertinet, poterit Episcopus *pleno jure*, tamquam ordinarius Beneficiorum Collator conferre: idque non jure *devoluto*, sed *ordinario*: quia Ordinarius non confert vigore juris ex negligentia Patroni ad se *de novo* devoluti: sed vigore juris primitivi Collatoris, quod semper penes Episcopum, vel alium jus instituendi habentem remansit; ita ut per Jus Patronatus, ceu quamdam servitutem liberum usum illius juris habere tantum impediantur; unde Jure Patronatus, sive servitute illa non operante, Jus primitivum, usum pristinum, & liberum suum exercitium recuperat. Quare in litteris præsentationis necesse non est exprimere, collationem fieri *jure devoluto*: secus autem Metropolitanus ob negligentiam Collatoris confert Beneficium spectans ad collationem sui Suffraganei: quia collatio hujus Beneficii non alio titulo quam jure *devolutionis*, ob negligentiam inferioris ad Metropolitanum spectat. Vide De Roye in Prolegomenis *cap.* 28.

XXVI. Eodem ex fundamento receptum est, collationem Episcopi, aut alterius ordinarii Collatoris esse validam, etiam factam adhuc currente tempore legitimo præsentandi; eamque firmam manere, & valere prout *ex tunc*, id est, a tempore collationis, si Patronus vel expresse, vel tacite nullum præsentando, aut invalide præsentando, consentiat, aut se non opponat.

XXVII. Ita communiter tradunt Canonistæ, præsertim recentiores Pragmatici Galliæ; qui & addunt, non esse simile de præventione Papæ, vel Legati, pendente dicto tempore facta, quæ prorsus nulla est, & nunquam reconvalescit, inquiunt, quia odiosa est, & subreptitia, & sic funditus nulla: contra (ajunt) collatio Ordinarii favorabilis est, in jure communi actu & habitu fundata; nisi quatenus illius juris utilitatem servitus Patroni remoratur, vel impedit: qua cessante, collatio Episcopi manet in naturali vigore suo. Videri potest Carolus Fevretius De Abusu *lib.* 2. *c.* 6. §. 13. item Franciscus De Roye ad *c.* 8. *tit. De Jure Patronatus*; qui una observat, collationem Ordinarii factam tempore nondum elapso, ita esse validam, ut etiam impediat præventionem Papæ respectu Patroni Ecclesiastici; tametsi ipse Patronus intra semestre præsentans, ipsam collationem Ordinarii antea factam irritet.

☞ XXVIII. Notatum est *num.* 26. collationem, sive provisionem Ordinarii esse validam, licet facta sit, spreto Patrono, etiam intra tempus Patrono ad præsentandum competens: at secus est, si Archiepiscopus, aut Pontifex contulerint jure devoluto; sed tempore devolutionis nondum elapso, licet postmodum fiat locus devolutioni, per lapsum temporis collatio Archiepiscopi, vel Pontificis non convalescet, nec valida erit; eo quod ipsis nullum jus conferendi competat, nisi ex jure *devoluto*, ut post Molinæum notat Du-Casse in sua Praxi Jurisdictionis voluntariæ, *cap.* 5. *num* 3.

Hæc praxis rursus evincit, Romanum Pontificem non reputari *Ordinarium Ordinariorum*, sive Romano Pontifici non competere jus aliquod providendi de Beneficiis jure *ordinario*, sed duntaxat illud ipsi acquiri jure devolutionis, quemadmodum acquiritur Metropolitanis per negligentiam Ordinariorum sibi subjectorum.

XXIX. Collationem vero Ordinarii intra tempus Patronis ad præsentandum concessum factam, esse validam respectu *omnium*, nec resolubilem nisi respectu ipsius Patroni intra tempus præsentantis, multis ostendit Molinæus ad Regulam Cancellariæ *de infirmis Resignantibus*, *n.* 53. ac signanter 68. & sequentibus, ubi quoque notat, quod si Papa Patronum, sive Ecclesiasticum, sive Laicum prævenerit, præventio illa sit nulla & invalida, si ipse Ordinarius Beneficium contulerit: quia licet ipsa collatio Ordinarii facta, *spreto Patrono*, sit resolubilis respectu Patroni, si intra præfixum tempus præsentaverit, semper tamen fuit valida, quamdiu Patronus non præsentat, adeoque non potest habere locum præventio Papæ; eo quod hæc non obtineat, nisi ubi Beneficium est vacans.

Præterea late ibidem probat; collationem Papæ, aut ejus Legati, Beneficii juris Patronatus, spreto Patrono, in Regno Galliæ reputari omnino invalidam, quod & pluribus prosequitur Gregorius Louetius in notis ad Molinæum, *num.* 60. qui tamen ibidem sub finem existimat; *Si Papæ provisio eamdem causam contineat, puta sit per obitum, vel jure devoluto, vel per resignationem, nulla Juris Patronatus Laicorum, nec præventionis mentione facta, nec etiam derogationis (pro hac vice) quæ sunt veræ nullitatis causæ, contineant*, Patrono non conquerente, *validam: & existimo provisionem non abusivam: eoque casu Papam Ordinariorum Ordinarium, eodem quo Ordinarii Collatores favore amplectendum, posse, quæ possunt alii Collatores; non enim eo casu liceret tamquam* ab abusu *provocare*.

Verum in nota marginali ad hanc Loueti limitationem, monet vir eruditus Antonius Vaillant, *in Gallia Papam non esse* Ordinarium Ordinariorum, *& non omnia posse, quæ possunt Ordinarii: solo jure (inquit) præventionis gaudet, & non potest prævenire Patronum Laicum intra tempora ei ad præsentandum concessa.* ☜

XXX. Quantum ad Beneficii Episcopum, qui dicitur Ordinarius, recte monet De Roye, quod licet collatio Ordinarii, spreto Patrono, sit valida ipso jure, nihilominus maneat liberum jus Patrono, intra tempus jure definitum præsentandi: eaque præsentatione ipso jure sine ulla prævia judicia cessatione, in irritum cedat prior collatio Ordinarii.

XXXI. Præsentare dicitur Patronus, quando Clericum Episcopo, seu alteri jus instituendi habenti, instituendum, sive ordinandum exhibet, vel dum eum deducit ad Diœcesanum Episcopum, uti dicitur in *Novella* 57 aut uti vertit Julianus Antecessor, quando eum *offert* Episcopo.

XXXII. Non tamen necesse est, ut ipse Patronatus *personaliter* accedat ad Ordinarium, eique Clericum *per se* præsentet, seu offerat; sed potest ipsi Clerico præsentationis litteras tradere deferendas ad Ordinarium, *cap.* 6. *tit. De his, quæ fiunt a Prælato*, &c ubi refertur, quod in certa „ Provincia sæpe contin„ geret, quod ad Ecclesias, in quibus Collegia jus præsentatio„ nis habere noscuntur, eorum Abbates, aut per se, aut per „ *litteras*, personas idoneas Episcopis Diœcesanis præsentent “. Quæ consuetudo non improbatur.

XXXIII. Immo consuetudo præsentandi per litteras adeo hodie comprobata, & recepta est, ut nulla nisi per litteras hodie admitti soleat: debentque Litteræ præsentationis in forma authentica, non secus ac litteræ Collationis expediri; monetque Claudius Horry in suo novo Tractatu de materiis Beneficialibus, *pag.* 149. *edit.* 1695. litteras etiam præsentationis expediendas esse per Notarios Regios Apostolicos constitutos Edicto Regis Galliæ in Decembri 1691. cujus supra meminimus.

XXXIV. Verum ut præsentatio sit perfecta, suumque effectum habeat; non sufficit, litteras præsentationis esse legitime expeditas, & acceptatas; sed requiritur, ut præsentatio facta sit a præsentante, & realiter exhibita Ordinario, vel ut loqui solent Pragmatici, *ut pulsaverit aures Ordinarii*. Præsentationis enim verbum refertur ad alium, sive sonat aliquem alteri præsentari. Unde Ordinarius merito dicitur terminus ad quem ipsius præsentationis. Neque dicenda est præsentatio antequam sit facta Superiori, sed simplex tantum *præparatio*. Quare Præsentationem definit Rochus De Curte in præfatione ad titulum *de Jure Patronatus*, *num.* 4. post Panormitanum, quod „ sit exhibitio quæ„ dam facta de Clerico præsente sensibus corporis illius, cui „ sit præsentatio.

XXXV. Observat tamen ibidem Rochus, verbo *Honorificum*, *num.* 32. quod valeat præsentatio facta per „ instrumentum in „ absentia Superioris, si Præsentatus infra quatuor menses defe„ rat illud instrumentum ad Superiorem, & ipsum coram eo „ præsentet: quod (ait) quotidie contingit.

XXXVI. Quamdiu ergo præsentationis litteræ Ordinario, sive illi, cui jus instituendi competit, exhibitæ non sunt, adhuc informis est præsentatio; potestque non tantum laicus, sed Ecclesiasticus Patronus variare; idque non solum accumulando secundam præsentationem priori, sed etiam a prima in toto recedendo; quemadmodum uno consensu notant Canonistæ ad *cap.* 25. *tit. De Jure Patronatus*, ubi sat innuitur tum demum variationem interdictam Patrono Ecclesiastico, postquam idoneum Clericum Episcopo præsentaverit. Concluduntque ulterius, ante præsentationem, Ordinario exhibitam, nullum jus esse Præsentato quæsitum, demumque litteris præsentationis Ordinario exhibitis, *jus ad rem* Præsentato quæsitum esse.

XXXVII. Quinimmo Patronum Ecclesiasticum posse a Papa præveniri, quamdiu præsentatio *aures Episcopi non pulsaverit*, tametsi litteræ præsentationis fuerint expeditæ, quin & Præsentato traditæ cum expresso mandato, ut eas mox Ordinario exhiberet, isque eas tradere neglexerit. frequenter judicatum refert Brodæus in notis ad Louetium *litt. P. num.* 25. hancque sententiam hodie esse in foro receptam testatur.

XXXVIII. Denique ex hisce conficitur, quod non sufficiat, ut Patronus intra tempus datum ad præsentandum expedierit litteras præsentationis; sed requiratur, ut intra illud tempus realiter ipsa præsentatio fiat Ordinario; alias si litteræ præsentationis non fuerint exhibitæ, poterit Ordinarius elapso termino dato ad præsentandum, *libere* conferre.

XXXIX. Si plures sint Patroni, ipsique Collegium, aut Corpus aliquod constituant, ipsumque Jus Patronatus Corpori, sive ipsis tanquam Corpus constituentibus competat, tunc præsentatio fieri debet *collegialiter*. Neque valeret præsentatio extra Collegium facta, tametsi eam singuli de Collegio probassent. Quia quod singuli extra congregationem faciunt, dici nequit a Collegio, seu Corpore factum.

XL. Et revera dum præsentatio ad plures ut Collegium, seu corpus spectat, præcedit præsentationem faciendam Ordinario quædam species electionis personæ præsentandæ: in qua electione, ea, quæ in electione *collativa* Canones observari præcipiunt, quoque fere observanda sunt: v. g. quod omnes convocandi sint; quod unus neglectus possit præsentationem irritam reddere, eo quod neglectus sit, &c. conformiter ad ea, quæ supra *tit.* 4. alias 21. *cap.* 3. dicta fuerunt.

XLI. Sin autem Jus Patronatus competat pluribus *divisim* sive *ut singulis*, tunc etiam separatim præsentare possunt, nec requiritur, ut consensus ipsorum eodem tempore præstetur; immo nonnunquam per diversa instrumenta separatim præsentationem facere possunt, aut per idem instrumentum, sed diverso tempore a singulis signatum.

XLII. Contingere potest, ut de persona præsentanda inter Patronos non conveniat. Ad evitanda autem incommoda ex hac dissensione nata oriri, permittitur in *Clem. 2. De Jure Patronatus*, ut „ plures ad vacantem Ecclesiam possint eo modo „ præsentare personas, quod una ex eis eligi per Episcopum valeat, & admitti.

XLIII. Et id quidem, si a singulis Patronis unus præsentetur; at si ad plures quam duos præsentatio spectet, tunc qui a pluribus præsentatur cæteris præferendus erit, juxta Decretum Concilii Lateranensis in *c. 3. tit. De Jure Patronatus*; debetque, quemadmodum in electione, etiam & hic ex majori suffragantium parte concludi.

XLIV. Quod si Patroni jure suo singuli uti volentes, sive ut loquitur Concilium Lateranense, pro *sua defensione* plurimos præsentent; nec ille, qui majoribus meritis, & pluribus suffragiis juvatur, sine scandalo ab Episcopo institui queat, tunc vult Concilium Lateranense, ut *ordinet Antistes Ecclesiam sicut melius secundum Deum viderit ordinandam*.

Modos, quibus secundum Canones Antistes providere posset, notat Franciscus De Roye in Commentario ad *c. 3.* una addens quid moderna praxis in simili casu observet. *Hodie (ait) plures Præsentati apud Regios Judices agunt invicem, vel interdicto uti possidetis, vel unde vi & celeriter, aut alteri ex iis adjudicatur* recredentia, *ut loquuntur, vel Judices illi eum in pleno possessorio tuentur: vel sequestrant controversam Ecclesiam, ut in* c. 15. tit. De Judic. *seu ejus curam committunt alteri cuidam extraneo Clerico.*

XLV. Ubi autem contingit inter plures controversiam moveri, cui Jus Patronatus competat; atque ob eam controversiam diutius differtur Provisio Ecclesiæ, rescribit Lingonensi Episcopo Alexander III. in *c. 12. tit. De Jure Patronatus*; *Fas ei sit, appellatione remota, in eadem* (Ecclesia) *personam idoneam instituere.*

Cum hic Alexander III. nullum tempus certum definiat, intra quod terminandæ sint hujusmodi lites, & quamdiu expectandum sit, antequam Episcopus suo jure personam idoneam instituere queat, merito suspicatur De Roye ad hoc Capit. illud Alexandri Responsum præcessisse Concilium Lateranense sub eodem Pontifice celebratum; quandoquidem in hoc Concilio præscripti sint *quatuor* menses, intra quos lis sit terminanda; intra quos si terminata non fuerit, tunc demum Episcopus Ecclesiam ordinare poterit: uti refertur in citato *capitulo* 3.

Conformiter ad hoc Decretum Concilii Lateranensis, respondit Innocentius III. Episcopo Conventiensi: *si de Jure Patronatus quæstio emerserit inter aliquos, & ab eo, cui competit, intra* quatuor *menses non fuerit definitum, ex tunc Ecclesiam non differas de persona idonea ordinare.*

Hinc in primis concludunt Canonistæ, tempus præscriptum ad præsentandum etiam currere, *lite pendente*: cum tamen juxta communes Juris Regulas, contra *non valentem agere*, non currat præscriptio; hic autem Patronus præsentare non potuerit: quare id favore Ecclesiarum, ne ob dissidia Patronorum diutius vacarent, specialiter introductum esse notat Joannes Andreas, & sat innuit Innocentius III. in integra Decretali, e qua desumptum est citatum Capitulum 27. in verbis: *Cum propter discordias laicorum non debeat Ecclesiis præjudicium generari*, &c.

XLVI. Verum Decretum Concilii Lateranensis locum non obtinebit, si controversia sit inter ipsum Episcopum, & Patronum: ut si Episcopus prætendat, Clericum sibi præsentatum ex causa non esse admittendum: aut certe Ecclesia Patronatui non esse subjectam; sed ad se *pleno* jure spectare. Si enim hisce in casibus ob pendentem litem Patronus privaretur jure præsentandi, esse quodammodo in potestate Ordinariorum semper jus præsentationis, hujusmodi litem suscitando, & protelando, excludere, uti recte advertit De Roye ad *cap. 3. tit. De Jure Patronatus*.

XLVII. Præterea si lis quidem sit inter duos super jure præsentationis, sed alter sit in quasi possessione præsentandi, hic indubie præsentare poterit: unde & tunc quæstio cessat; quemadmodum monet Hostiensis ad citatum *cap. 3.* Adeoque ut Decreto Concilii Lateranensis locus sit, debet supponi, neutrum ex contendentibus esse in possessione, quod difficile videtur, inquit ibidem Hostiensis, maxime hodie, quando controversia super Jure Patronatus præsertim laico, instituitur coram Judice Regio; qui facile alteri, si non *plenum* possessorium, saltem *momentaneum*, sive *recredentiam* adjudicabit.

XLVIII. Denique si sufficienter constet, Ecclesiam esse Patronatum; sed quæstio duntaxat sit, utri e duobus jus præsentandi competat; si uterque, salvo suo jure, in eamdem personam consentiat, institutio neganda non erit, quod jam pridem supposuisse videtur Synodus Oxoniensis anno 1222. *Can. 5.* statuens quod si ob pendentem litem post *quatuor* menses nullus fuerit præsentatus, „ Episcopus nulli Ecclesiam illam conferat pro hac vice, „ nisi de *utriusque* Patroni consensu, ne saltem aliquale præju„ dicium alteri Patronorum videatur generari, si postmodum „ evicerit Jus Patronatus.

Quinimmo hodie passim obtinuit, ut Patronis dissentientibus, si a singulis diversi præsententur, omnibus institutio detur, sine alterutrius præjudicio; qui, habita institutione, solent sibi in possessorio apud Judices Regios providere: uti supra notatum est.

CAPUT VI.

De Jure alimentationis, & superintendentia Patronis competentibus.

1 *Justum est, ut qui temporalia sua Ecclesiæ obtulerunt, etiam ab ipsa adjuventur.*
2 *Id probavit Concilium Toletanum; voluitque Fundatoribus in necessitate succurri.*
3 *Jure Decretalium Fundatori debetur alimentatio.*
4 *Idipsum probat Pontificale Romanum.*
5 *Alimentatio hæc non debetur mere intuitu paupertatis, & debet esse largior, quam in alios pauperes.*
6 *Amplius debetur ei, qui amplius contulit.*
7 *Quid in determinanda subventione Patrono debita sit attendendum?*
8 *Jus ad alimentationem non debetur titulo juris præsentationis, sed fundationis.*
9 *Alimentatio debetur in casu inopiæ, licet in fundatione non sit reservata.*
10 *Potest Fundator sibi, vel successoribus pensionem reservare.*
11 *Omin & extraneo pensionem solvendam reservare potest.*
12 *Posset & cavere ut fructus, vacante Ecclesia, sibi crederent.*
13 *Fundator potest leges apponere, & executioni earum, & conservationi bonorum invigilare.*
14 *Si Episcopus ultra portionem competentem e rebus Ecclesiæ accipiat, potest Fundator contra ipsum agere.*
15 *Sacerdotes non administrantes bona juxta intentionem fundatoris, a Patronis monendi, & Episcopo, vel Judici deferendi.*
16 *Episcopus Metropolitano, Metropolitanus Regi.*
17 *An sine consensu Patroni bona Ecclesiæ alienari, aut gravari queant?*
18 *Quando de conservandis fundationibus agitur, hodie ad Regios Judices recurri solet.*
19 *Etiam circa celebrationem divini Officii Patroni invigilare possunt.*
20 *Decretum Concilii Tridentini bis in speciem contrarium.*
21 *Quomodo Tridentinum in Belgio receptum?*
22 *Concilium Tridentinum curam Patronorum circa observantiam fundationis non excludit.*
23 *Patroni prætextu tuitionis nihil in Ecclesia usurpare possunt.*

I. DIGNUM plane justumque jam pridem judicavit Ecclesia, ut iis, qui sua temporalia liberaliter sibi obtulerunt, ipsis quoque specialiter in temporalibus succurrat, ubi eorum requirit necessitas, quemadmodum recte exposuerunt Patres Concilii Toletani IV. *Can. 38.* cujus fragmentum recitat Gratianus *Caus. 16. quæst. 7. Can. 30.*

II. *Præbendum est (ait Canon) a Sacerdotibus vitæ solatium indigentibus, & maxime his, quibus restituenda* vicissi„ tudo *est*.

Hinc deinde tamquam consequens infert: Quicumque ergo fide„ lium de facultatibus suis Ecclesiæ aliquid devotione propria „ contulerint, si forte ipsi, aut filii eorum redacti fuerint ad „ inopiam, ab eadem Ecclesia suffragium vitæ pro temporis usu „ percipiant.

Decreti sui æquitatem probantes subjungunt: „ Si enim Cle„ ricis, vel Monachis, seu peregrinis, aut quamlibet necessita„ tem sustinentibus, pro solo religionis intuitu, in usum res Ec„ clesiasticæ largiuntur, quanto magis his consulendum est, qui„ bus retributione justa debetur.

III. Ad hunc Canonem respexit Pontifex in *cap. 23. tit. De Jure Patronatus*, scribens: *Pro fundatione quoque Ecclesiæ honor processionis fundatori servatur, & si ad inopiam vergat, ab Ecclesia illi modeste (vel ut alia lectio habet moderate) succurritur; sicut in sacris est* Canonibus *institutum*.

Ex citato Canone, & hac Decretali receptum est, Fundatoribus, sive Patronis ad inopiam redactis, ab Ecclesia Patronata ratione factæ fundationis alimenta deberi.

IV. Unde & ex præscripto Pontificalis Romani, Episcopus, facta Ecclesiæ consecratione dicit, ad Fundatorem, quod si Fundator, aut ejus hæredes *casu ad egestatem pervenerint, grata recordatione, Ecclesia Fundatoris piam liberalitatem recognoscit*.

V. Porro tum ex Canone Toletano, tum Decretali Pontificia manifestum est, Fundatoribus, sive Patronis subventionem illam non tantum deberi intuitu *paupertatis*, sed præcipue intuitu *beneficentiæ* in Ecclesiam collatæ; ut proinde recte moneat Rochus de Curte *De Jure Patronatus*, verbo *Et utile*, sequutus Glossam: *Quod teneatur Ecclesia Patronata ex reditibus ultra necessaria remanentibus, alere Patronum* pinguius, *quam alios pauperes*. Et ibidem *num. 3.*

VI. Eodem fundamento deducit post alios citatos Canonistas, si plures sint Patroni, omnibus quidem esse subveniendum *deberi tamen magis subveniri ei*, *qui* plus *contulit in fundando vel dotando Ecclesiam, licet Jus Patronatus ad singulos pertineat in solidum*.

VII. Debebunt autem præstari alimenta secundum qualitatem Patroni, tam in vestibus, quam in cibo, uti *nu. 4.* aliis relatis docet de Curte. Addendum tamen *spectatis Ecclesiæ facultatibus*.

Nam in determinanda subventione Patrono debita ipsas Ecclesiæ facultates attendi debere unanimiter docent Canonistæ sequuti Glossam ad *c. 25. tit. De Jure Patronatus*, ubi ad verbum *modeste*, ait: „ Habito respectu ad *facultates* Ecclesiæ, & ad „ *qualitatem* personæ ". Quare Cardinalis Florentinus, quem sequitur De Curte, *n. 2.* hanc quæstionem, „ An teneatur Ec„ clesia in casu indigentiæ alere Patronum in domo *propria* ipsius „ Patroni, an possit Rector Ecclesiæ dicere Patrono, venias ad „ manducandum *mecum* ", resolvit dicens: „ Considerabitur „ persona Patroni, & ejus indigentia, & *conditio Ecclesiæ*, qui„ bus attentis aletur in Ecclesia, vel extra.

VIII. Cæterum, quia hoc jus Patroni fundatur in munificentia, quam ab ipso ejusve parentibus aut Majoribus Ecclesia accepit, & quam recognoscere justum, & æquum judicat: sat patet, Patronis jus hoc non competere ratione juris *præsentationis*, sed titulo *fundationis*, vel *dotationis*: ideoque hoc jus Fundatori competet, tametsi jus præsentationis transtulerit in Ecclesiam, vel aliam personam, vel eidem renuntiaverit. Et e converso, si Ecclesia alicui simpliciter jus præsentandi, citra fundationem,

tionem, aut detentionem dederit, simili Patrono jus hoc alimentationis non competere, uti nec alia jura honorifica, judicatum refert Joannes Tournetius in sua Collectione Arrestorum, *litt. P.*

IX. Porro hæc subventio sive alimentatio in casum inopiæ debetur Patrono sive Fundatori independenter ab ulla reservatione facta in ipsa fundatione; id est, tametsi in ipsa fundatione Fundator nihil sibi circa temporalia reservaverit; sed debetur ipso jure.

X. Posse enim fundatorem vel sibi, vel successoribus pensionem aliquam annuatim etiam extra necessitatis casum solvendam reservare, eamque ab Episcopo in fundatione, vel dotatione probatam, sive admissam exigi posse, tamquam indubitatum habent Canonistæ auctoritate *cap.* 23. *De Jure Patronatus*, ubi statuitur quod Advocati sive *Patroni* nihil ab Ecclesia exigere queant, *præter antiquos & moderatos reditus a locorum Episcopis institutos*. Ad quæ verba notat Glossa: *Statui ergo possunt reditus Patrono vice tributi, vel* pensionis.

XI. Quinimmo non tantum reservari potest pensio, aliudve jus Patrono, ejusve successoribus, sed etiam alicui tertio, si ita Fundatori visum fuerit: cujus exemplum occurrit in *cap.* 16. *tit. De Censibus*; & ibi notat Panormitanus.

XII. Posset quoque in fundatione apponi, quod fructus Ecclesiæ, quando eam vacare contigerit, cederent Patrono, uti post Glossam ad *cap.* 13. verbo *Fundatione*, *De Elect. in* 6. observat De Curte loco citato *n.* 7.

Hic tamen recte monet, Presbyterum sua privata auctoritate non posse Patrono pensionem annuam de novo addicere, aut jam constitutam augere. Immo si intuitu obtinendæ facilius præsentationis ampliorem pensionem addiceret, aut jura Patrono directe, aut indirecte augere promittere, difficulter a vitio Simoniæ se eximeret. De quo latius infra, titulo *De Simonia circa Beneficia* (*a*).

XIII. Nec tantum pensionem aliquam sibi & successoribus reservare potest Fundator, sed & leges quasdam fundationi apponere, earumque observantiæ, atque rerum a se collatarum conservationi invigilare, totiusque fundationis curam agere; quemadmodum jam pridem Patres, & signanter Concilii Toletani IV. & IX. agnovere.

XIV. In Concilio Toletano IV. *Can.* 33. statuitur, *Episcopos ita Diœceses suas regere, ut nihil jure præsumant auferre; sed juxta priorum auctoritatem Conciliorum, tam de oblationibus, quam de tributis* (*vel ut alia lectio habet*, de decimis tributis) *tertiam consequantur*. *Tertia* enim pars ex consuetudine Hispaniæ Episcopo debebatur, cum alibi tantum quarta debebatur; sed de hoc infra, titulo *De Jure Beneficiatorum ad bona Ecclesiæ*.

Deinde prosequitur Concilium: *Quod si amplius quippiam ab eis præsumptum extiterit, per Concilium restauretur; appellantibus aut ipsis conditoribus, aut certe propinquis eorum, si jam illi a sæculo discesserint.*

Agnoscit igitur Concilium, quod Patrono cura incumbat, ut illibata, & integra Ecclesiæ suæ bona conserventur, id quod rursus renovavit Concilium Toletanum IX. formamque, qua suas querelas formare possint Patroni, describit *Can.* 1.

XV. Et primo quidem declarat, bona dispensanda esse juxta piam offerentium voluntatem; ac tum subjungit: *Verum ut rei hujus potior solidas habeatur, condignis filiis, vel nepotibus, honestioribusque propinquis ejus, qui construxit, vel ditavit Ecclesiam, licitum sit hanc bonæ intentionis habere solertiam, ut si Sacerdotalem, seu Ministrum aliquid ex collatis rebus prævidederint defraudare, aut commonitionis honestæ conventione compescant; vel Episcopo vel Judici corrigenda denuntient*: id est, eum honeste admoneant, ut a dissipandis Ecclesiæ suæ bonis abstineat.

Quod si honestam hanc admonitionem aspernetur; permittit Concilium, ut vel *Episcopo, vel Judici corrigenda denuntient*.

XVI. Ulterius pergit Concilium: *Quod si talia Episcopus agere tenet, Metropolitano ejus hæc insinuare procurent. Si autem Metropolitanus talia gerat, Regis auditibus* (*alia lectio* auribus) *intimare non differant*.

Supponunt Concilia tuitionem, & curam bonorum Ecclesiæ incumbere Fundatoribus sive, Patronis eorumque hæredibus; ipsosque etiam auctoritatem Regiam posse implorare contra dispensatores.

XVII. Huc referri potest ratio Rectorum Angliæ, ut asserant, ne quidem a Summo Pontifice imminui, & quoquomodo usurpari posse Patronatarum Ecclesiarum reditus, nec ullam exactionem iis imperari: *Item cum Rex Angliæ, & Magnates tam jure hæreditario, quam bona & appropriata consuetudine habent Jus Patronatus Angliæ, & Rectores ad eorum præsentationem instituti nolunt, sicut nec debent, nec possunt, in aliquam contributionem consentire, inconsultis Patronis, quia sic posset suis Ecclesiis præjudicium generari*. *Apud* M. *Patris* ad ann. 1240.

Neque hodie facile admitteretur notabilis bonorum alienatio, Ecclesiis gravamen imponi sine consensu Fundatorum: atque hinc potissimum originem ducit, quod in rerum Ecclesiæ alienatione, earum unione, similibusque materiis consensus Regius petatur; utpote qui ut plurimum Ecclesiarum Fundator est, aut creditur.

XVIII. Immo cum de conservandis fundationibus agitur, hodie fere ad solos Judices Regios, pro iis tuendis recurritur. Nam uti monet Franciscus De Roye in Prolegomenis ad titulum *De Jure Patronatus*, *cap.* 27. *Hodie fundationes Ecclesiarum dicuntur juris* publici, *cujus executio & conservatio ad Reges pertinet*.

XIX. Nec tantum circa bona temporalia, hæc Fundatorum sive Patronorum cura versari debet; sed & circa Officium divinum, aliaque ex præscripto fundationis peragenda. *Si Clericis* Divinum Officium *in ea non celebret* (*ait De Roye*) *juxta ejus fundationem, Patronus eum vocare debent in jus, ut fundationi satisfaciat, eoque casu verius existimarem ipsius Patroni electionem esse, an apud Judicem Ecclesiasticum agat, quia cum Clerico agit, & de celebratione divini Officii, an vero apud sæcularem, quia de tuenda & observanda fundatione agit, quod est sæcularis jurisdictionis*.

Et in hisce Provinciis, uti & in Gallia nihil frequentius, quam quod querelæ de non observatis fundationum legibus ad Regios Magistratus deferantur, ipsumque Officium Fiscale, tamquam juris publici protector, sese immisceat.

XX. At hisce repugnare videtur Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 3. *De Reformat.* decernens: *Patroni vero in iis, quæ Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumant ingerere; neque visitationi ornamentorum Ecclesiæ, aut bonorum stabilium, seu fabricarum proventibus immisceant; nisi quatenus id eis ex institutione ac fundatione competat: sed Episcopi ipsi hæc faciant; & fabricarum reditus in usus Ecclesiæ necessarios & utiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent*.

XXI. In primis Consilia Regia, prævie ad publicationem Concilii Tridentini per has Belgicas Provincias, justa suum de Decretis *reformationis* depromere judicium, huic Decreto hanc notam appenderunt: *Excluditur Patronorum officium in visitationibus Ecclesiarum, ornamentorum, bonorum, & proventuum, nisi ex ipsa fundatione id iis competat, & res tota committitur arbitrio Episcopi. Iterum hic mentio fit de præjudicio Juris Patronatus laici avertendo, & sufficere Patronos in pacifica possessione esse hujus juris, licet ipsas litteras fundationis non proferant, forte deperditas injuria temporis*.

Cum autem Concilium promulgatum in his Provinciis fuerit, conformiter ad hasce observationes, uti sat patet ex clausula litteris Gubernatricis ad Archiepiscopum Cameracensem inserta; & nominatim notavit Bertrandus Loth in suis Resolutionibus, sequitur, Patronos laicos in possessione sua conservatos esse quemadmodum usque in hodiernum diem perseverant.

XXII. Adhæc nullatenus verisimile est, quod Synodus Tridentina sollicita semper inhærere, quantum temporum conditio patiebatur, sacris Canonibus, voluerit curam & vigilantiam Patronorum pro tuendis legibus fundationis, Canonum auctoritate stabilitam evertere; sed cavere duntaxat, ne Patroni, prætextu defensionis Episcopos in Officiorum divinorum celebratione, aut Sacramentorum administratione turbarent, aut jura Ecclesiarum sibi appropriarent, conformiter ad Concilia Toletana.

XXIII. Postquam enim Fundatorum curam & studium in tuendis rebus Ecclesiæ excitarunt, subjiciunt hoc monitum: *Noverint autem conditores Basilicarum in rebus, quas eisdem Ecclesiis conferunt, nullam potestatem habere; sed juxta Canonum instituta, sicut Ecclesiam, ita & dotem ad ordinationem Episcopi pertinere*. Hæc Toletanum IV. quæ eodem sensu, sed fortius expressit Concilium Toletanum IX. Canones utriusque Concilii jam citati referuntur apud Gratianum *Caus.* 10. *q.* 1. *Can.* 6. *Caus.* 16. *q.* 1. *Can.* 60. item *Caus.* 16. *q.* 7. *Can.* 31.

CAPUT VII.

De Juribus Honorificis præcipue Patrono debitis.

1 *Quid honor, a quo jura honorifica dicuntur?*
2 *Jura honorifica consistunt in externis honoris symbolis & quæ ad hoc Ecclesia elegerit?*
3 *Olim jura hæc non erant determinata.*
4 *Enumerantur jura honorifica hodie magis usitata.*
5 *Credunt plerique Canonistarum Gelasium I. meminisse honoris* Processionis.
6 *Non videntur Canonistæ intellexisse sensum Gelasii.*
7 *Auctoritate Gelasii nihilominus invaluit honor processionis.*
8 *Honor hic defertur subinde recipiendo* processionaliter *venientem ad Ecclesiam.*
9 *Quibus honor processionis hoc modo exhibendus?*
10 *Subinde defertur, locum honoratiorem in processione assignando.*
11 *Honor* thuris *in quo consistat?*
12 *Jam pridem etiam laicis delatus.*
13 *Usus incensi primitus non institutus ad honoris exhibitionem, & quomodo paulatim ad hoc deductus?*
14 *Aqua benedicta ad honorem exhibendum non instituta; & in quo consistat honor Aquæ benedictæ?*
15 *Nonnulli volunt sibi porrigi aspergillum.*
16 *Hæc Patronorum postulatio contraria ritibus Ecclesiasticis.*
17 *Episcopi in Gallia, & Belgio Patronis se opposuerunt.*
18 *Conforme Arrestum Parlamenti Parisiensis.*
19 *Ratio, ob quam non conveniat laicis tradi aspergillum.*
20 *Cur conveniat dari Episcopo?*
21 *In quo consistat honor* precum.
22 *Patronorum etiam Ecclesiasticorum nomina in precibus publicis recitanda.*
23 *Fidelium nomina in die anniversaria recurrente recitanda.*
24 *Toparchæ & Patroni prætextu hujus honoris, non possunt cogere Parochum ad differendum divinum Officium.*
25 *Neque Parochi ad placendum Toparchis aut Nobilibus illud differre possunt.*

26 Ho-

(*a*) Consuli quoque poterit Tractatus de Simonia circa Beneficia *par.* 2. *cap.* 9. *parag.* 5. extat ille tractatus Tom. V. operis hujus editionis.

26 Honor Sedis in quo consistet ; & unde proveniat ?
27 Honor Sedis in choro *solis Patronis de jure competit .*
28 Potest Sedes specialis minoribus Magistratibus , & Nobilibus concedi in navi Ecclesiæ ; & a quibus ?
29 Honor sepulturæ in quo consistat ?
30 Jura honorifica non tantum Patronis laicis ; sed etiam Ecclesiasticis .
31 Quo titulo Ecclesiasticis jura honorifica competant ; & quibus ?
32 Patronus Ecclesiasticus non propria , sed Ecclesiæ suæ insignia apponere potest ; & quare ?
33 Fundatori jura honorifica debentur , licet non habeat jus præsentationis .
34 Qui jus præsentationis in Ecclesiam transtulit , retinet jura honorifica .
35 Patronus omnibus aliis , etiam Toparchis quoad jura honorifica præfertur ; & quare ?
36 Nullus potest habere sedem , aut sepulturam in choro in præjudicium Patroni .
37 Uxor & filii Patroni , quali honore gaudeant ?
38 Patroni , aliique laici juribus his gaudentes , debent cedere Clero .
39 Circa usum horum jurium multum valet consuetudo .
40 Aliquando tamen tamquam abusus corrigenda .
42 Coram quo quæstiones de his juribus terminandæ ?
42 Quid Patronis , Toparchis , aliisque in usu horum jurium observandum ?
43 Quæ a Parochis observanda , & cavenda ?

I. HONOR , a quo dicuntur jura honorifica , hic sumitur pro cultu quodam sive reverentia , quæ ob beneficentiam , vel auctoritatem singularem quibusdam ab Ecclesia exhibetur .

II. Cum vero honor sit aliquid externum , externa quoque tantum sunt ejus symbola , externæ honoris notæ ; atque externis tantum exhibetur actibus .

Ecclesia spretis sæcularibus aut mundanis honoribus eas honoris species elegit , & consecravit , quæ cum ipsa honoris exhibitione , etiam pietatem , & charitatem commendant , & continent ; quibus suos benemerentes in suis ædibus , & publicis conventibus honorat , protectionis suæ gratiam refert , & reipsa implet illud Apostoli : *Cui honorem , honorem . Ad Rom. cap.* 13. *vers.* 7.

III. Olim quidem Episcoporum , & Presbyterorum arbitrio reliquerunt Canones , quem honorem suis Senioribus tribuerent ; sed sensim quotidiano usu definitæ sunt quædam honoris species , quibus Ecclesia fideles quosdam coleret , quæ paulatim conversæ sunt in assiduam jurisdictionem ; uti rete advertit Franciscus De Roye , Antecessor Andegavensis , *lib.* 1. *De Juribus honorificis cap.* 1. ac propterea tandem dicta sunt *jura* honorifica , seu honoris , utpote *jure* jam debita .

IV. Hæc jura magis usitata hodie , præsertim in Belgio , Gallia , vicinisque Provinciis fere sunt , honor processionis , thuris , precum , sedis , sepulturæ , aquæ benedictæ , panis benedicti .

V. Plerique Canonistarum credunt honoris *processionis* jam pridem meminisse Gelasius I. eumque Patronis exhibitum fuisse ; idque auctoritate *Canonum* 26 & 27. *Caus.* 16. *q.* 7. in quorum priore sub nomine Gelasii Papæ ; dicitur *Sciturus* (Fundator Ecclesiæ) *sine dubio præter Processionis aditum , qui omni Christiano debetur , nihil ibidem se proprii juris habiturum* . Et in Canone sequenti . *Nihil se tandem sibi Fundator ex hac Basilica noverit vendicandum , nisi Processionis aditum , qui Christianis omnibus debetur .*

VI. Verum hoc unum voluisse videtur Gelasius , quod postquam Basilica fuerit ædificata , & sufficienter fundata , tum primum ab Episcopo sit dedicanda , qua dedicatione facta , Fundatori concedendus sit *aditus processionis* , id est , liceat Fundatori in ea Basilica ad Missarum solemnia procedere , sicuti omnibus Fidelibus conceditur aditus ad Ecclesias publicas ab Episcopis dedicatas , quemadmodum latius notant , & probant Franciscus Florens , titulo *De antiquo Jure Patronatus . pag.* 84. *edit.* 1679. & Franciscus De Roye loco citato , *cap.* 7.

VII. Quidquid sit , hoc constat , quod auctoritate dictorum Canonum jus *processionis* inter jura honorifica fuerit relatum . Scribens enim Clemens III. vel ut alii volunt , Alexander III. in *cap.* 25. *De Jure Patronatus : Pro fundatione quoque Ecclesiæ honor Processionis Fundatori servatur* , mox subjungit : *Sicut in sacris est Canonibus institutum* : quibus verbis indicari citatos Canones Gelasii manifestum est : atque ita post hanc Decretalem unanimi Canonistarum calculo probatum est , inter jura honorifica Fundatori debita , esse honorem *processionis* ; licet inter ipsos Canonistas non conveniat , quid in allegatis Canonibus per *aditum processionis* intelligatur .

VIII. Hic *processionis* honor duobus potissimum modis Patrono deferri potest , uti tradunt Canonistæ ad dictum *cap.* 5. atque nominatim expressit Cardinalis Hostiensis .

Primo , honor debetur Patrono , ait Hostiensis , ut *ei processionaliter* occurratur : id est , Patrono ad Ecclesiam venienti Clerus Ecclesiæ *processionaliter* occurrat , eumque recipiat , & ad Ecclesiam deducat ; quemadmodum recipi Episcopum præcipit hodiernum Pontificale Romanum .

IX. Recte autem Cardinalis Hostiensis exprimendo hunc modum exhibendi honorem *processionis* , addidit hanc clausulam : *Si talis & tantus sit* ; hoc est qui mereatur tantum honorem , puta si Rex sit , aut Princeps *magnæ potentiæ* , juxta expressionem Pontificalis Romani , hunc titulum affigens Ordini recipiendi Principes : *Ordo ad recipiendum processionaliter Principem magnæ potentiæ .*

Immo in Regno Galliæ solus Rex *processionaliter* recipi potest ; quemadmodum refert Carolus Fevretius *De Abusu* , *lib.* 3. *cap.* 2. *num.* 13. siquidem (ait) suscipere cum processione , & elata cruce , subjectionis , ac honoris eximii signum est .

X. Secundo , defertur honor *processionis* , dando vel cedendo alicui honorationem locum in ipsa solemni ac publica processione .

De hoc honore Fundatori , ejusque hæredibus deferendo loquitur Pontificale Romanum , titulo *De Consecratione Ecclesiæ* ; ubi præscribit , ut Pontifex , absoluta consecratione , dicat ad Fundatorem : „ Quod a Sanctis Patribus statutum est , in diei dedi- „ cationis anniversario solemni , Fundatores & eorum hæredes „ in *processionibus primos* esse debere .

XI. Honor *thuris* sive suffitus consistit in speciali ac honorifica thurificatione alicui in signum eminentiæ , aut benevolentiæ exhibenda .

Jam pridem Episcopos & Sacerdotes singulatim , & separatim a reliquo Clero , & populo suffitum accepisse , sat indicat vetus Ordo Romanus ; & hodie ex præscripto Ritualium perseverat .

XII. Cum ergo singularis hæc thurificatio facta Episcopis reputaretur symbolum honoris , sensim cum aliis honoris symbolis ad laicos transire cœpit . Scribit Codinus : „ Circa vesperam „ abit Imperator ad sanctam Sophiam , audiensque vespertinos „ hymnos incensatur , seu thuris suffitu honoratur a Patriar- „ cha , omnesque simul aulici Proceres etiam ad ultimum usque . „ *Lib.* 3. *cap.* 14. *num.* 17 Et *num.* 21. Incensat , seu thuris „ suffitu honorat Patriarcha Imperatorem .

Honoris *incensi* exhibendi Patriarchæ Gradensi a Monasterio sancti Georgii meminit Honorius III. in *cap.* 8. *tit. De Causa possess. & propriet* juncta antiqua consuetudine apud Cironium in quinta Collectione Decretalium .

XIII. Quod autem contendit Cironius ad hanc Decretalem , & *lib.* 2. *Observ. cap.* 6. latius probare vult , suffitum non esse proprie honoris argumentum : sed ad excitandum populum ad elevandam mentem in Deum , juxta illud Psalmistæ : *Dirigatur , Domine , oratio mea , sicut incensum in conspectu tuo . Ps.* 140. *v.* 2. vel ad repræsentandum effectum gratiæ per quam sanctificamur , & abluimur , & abstergimur ab omni sorde peccati , uti loquitur sanctus Severus Alexandrinus in *Descriptione & Ordine oblationis* ; hoc quidem verum est , si primarium finem , quem sibi Ecclesia in usu *incensi* præfigit , attendamus : quemadmodum vel ex sola solemnis benedictionis *incensi* formula in Missali præscripta , manifestum est . Sed cum ipse usus *incensi* receptus fuit , Ecclesia voluit , ut etiam per ea , quæ ad pietatem & cultum religionis adhibentur , honorificentur illi , quibus honor debetur ; uti supra monuimus , & in honore aquæ benedictæ , panis benedicti , & osculi pacis compertum est .

XIV. Aquæ enim benedictionem , aut ejus aspersionem in Ecclesia hodie receptam , non esse primitus institutam , ut per eam honor alicui deferatur , ex precibus in ipsa benedictione recitandis patescit , sed dum aliquibus cum quadam prærogativa datur , honoris nota est ; & eatenus juribus honorificis aspersio aquæ benedictæ annumeratur ; quemadmodum & de prærogativa in distributione panis benedicti notavimus *Tom. II. part.* 2. *Sect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 4.

XV. Nonnulli juribus honorificis gaudentes , non contenti , si aqua lustrali seu benedicta separatim , & ante alios laicos cum quadam honoris nota aspergantur , renuunt ab ipso Sacerdote aspergi ; voluntque sibi aspergillum porrigi , ut ipsimet aquam ex aspergillo accipientes seipsos aspergant .

XVI. Verum quia ex antiquo usu aqua benedicta juxta Ecclesiæ præscriptum per aspersionem dari consuevit ; isque ritus in omnibus etiam antiquis libris Ritualibus sit probatus juxta illud Psalmi 50. *vers.* 9. *Asperges me hyssopo , & mundabor* , quem etiam inter aspergendum decantari jubet Ecclesia , non immerito Episcopi se huice Patronis , & Toparchis opposuerunt ; contendentes , Ecclesiam quidem debita jura honorifica non improbare , sed esse eum ea moderatione exhibenda , ut ritus & cæremoniæ ab Ecclesia pie instituti non everrantur .

XVII. Hanc in deferendis juribus honorificis Ecclesiæ mentem pernoscens eminentissimus D. Camusius Episcopus Gratianopolitanus , in Ordinationibus synodalibus *tit.* 5. *art.* 6. „ interdixit „ omnibus Parochis , eorumque Vicariis dare aquam benedictam „ *ad manus* laicis cujuscumque conditionis fuerint , ne quidem „ Ecclesiasticis , nisi Episcopis : iisque injungit illam dare duntaxat per *aspersionem* , etiam Toparchis locorum , quibus eam „ dabunt separatim , & eorum familiæ ; cum fuerint in suis se- „ dibus , aut scamnis , nec ante , nec post aspersionem ullam fa- „ ciant ipsis Toparchis inclinationem .

Cumque in hac Diœcesi Mechliniensi idipsum quidam Toparchæ prætenderent , Alphonsus De Berghes Archiepiscopus Mechliniensis edito Decreto idem Parochis , aliisque Sacerdotibus injunxit , voluitque juxta præceptum Pontificalis omnibus , excepto solo Episcopo , per aspersionem dari (*a*).

XVIII. Immo dum quidam Toparcha non contentus prærogativa aspersionis , contendebat sibi porrigi aspergillum , ipsumque Parochum dare recusantem ad Parlamentum Parisiense evocabat , intervenit Cleri Gallicani Syndicus ; prætendens hic de rituum ad cæremoniarum observantia esse quæstionem ; ideoque Actorem ad Episcopum Tolosanum tamquam suum Ordinarium remittendum esse ; prout & a Parlamento remissus fuerit : qua remissione sat ostendit Senatus Regius , se nolle Actorem in jure honorifico tueri cum immutatione rituum Ecclesiasticorum . Vide latius Carolum Fevretium *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 5.

XIX. Et sane cum hæc aquæ lustralis aspersio sit quædam species benedictionis , superbiam sapit , eam nolle accipere a Sacerdote , qui ad benedicendum ab Ecclesia specialiter ordinatus , & con-

(*a*) Decretum hujus Præsulis reperitur in fine hujus voluminis sub littera B.

constitutus est, juxta illud Pontificalis Romani: *Sacerdotem oportet offerre, benedicere*, &c.

XX. Sed quia Episcopus in Ordine Hierarchico est Presbytero superior, ipsamque plenitudinem Sacerdotii possidet, conveniens haud est, ut ipse a Presbytero benedicatur; quia juxta Apostolum, *Sine ulla contradictionem, quod minus est, a meliore benedicitur. Ad Heb. cap. 7. v. 6.*

XXI. Honor precum consistit in speciali recitatione, & commendatione alicujus in precibus. Jam pridem usitatum fuit, ut aliquorum nomina, qui vel auctoritate, vel beneficentia in Ecclesiam eminebant, inter Missarum solemnia recitarentur; cujus rei testimonium luculentum suppeditat Synodus Emeritensis *Can. 19. Salubri deliberatione censemus, & pro singulis quibusque Ecclesiis, in quibus Presbyter jussus fuerit per sui Episcopi ordinationem præesse, pro singulis diebus Dominicis sacrificium Deo procuret offerre, & eorum* nomina, *a quibus eas Ecclesias constat esse constructas, vel qui aliquid his sanctis Ecclesiis videntur, aut visi sunt* contulisse, *si viventes in corpore sunt, ante altare recitentur tempore Missæ; quod si ab hac decesserint luce, nomina eorum cum fidelibus defunctis recitentur in suo ordine.*

Quin hæc recitatio nominum sit quædam nota honoris & præeminentiæ negari nequit; ut proinde mirum non sit, si inter jura honorifica numeretur.

XXII. Refert Mathias Mareschal in tractatu *De Juribus honorificis, pag. 102. edit. 1616.* quod licet omnes Benefactores hoc habeant commune cum Patronis, & Toparchis, quod publice in concione sive *Prona*, ut vocant, precibus fidelium commendentur, ipsi tamen Patroni, & Toparchæ debeant *nominatim*, id est, expressis nominibus, & qualitatibus commendari, si id petant; atque ita judicatum refert anno 1603. & rursus anno 1614. declaratum jus hoc tam Patronis Ecclesiasticis, quam Laicis competere.

XXIII. Hoc tamen ibidem *pag. 205.* monet, quod, licet ad solos Patronos, & Toparchas pertineat, ut nomina eorum diebus Dominicis in precibus publicis recitentur, nihilominus Benefactores, & Fundatores alicujus anniversari, possint & debeant nominari, & commendari Fidelium precibus die anniversarii recurrente: quod & praxi ubique receptum est.

XX V. Recte quoque ibidem *pag. 197.* & sequentibus reprehendit Toparchas, aliosque viros nobiles, qui prætextu *honoris precum*, invertunt ordinem & tempus divini Officii, præcipientes illud vel accelerari, aut differri ad seram horam, & incommodam, in contemptum Sacerdotum, & non exiguum Parochianorum incommodum; qui nonnunquam ab Ecclesia Parochiali remoti Officio divino idcirco assistere nequeunt.

Quæ incommoda occasionem dederunt, teste Mareschallo, *art. 3.* Edicti Caroli IX. Regis Galliæ anni 1571. quo *inhibetur Dominis temporalibus, & aliis quibuscumque personis, constringere Parochum eorumve Vicarios mutare aut differre horas ordinarias Officii divini.*

XXV. Notat dein Mareschallus *pag. 201.* esse abusum reprehensione dignum, quando ipsi Parochi, eorumve Vicarii sua sponte in favorem parentum, amicorum, aliorumve invertunt Officium divinum.

Notat ibidem Mareschallus, quod huic abusui Archidiaconi visitando occurrere debeant; his deficientibus, ad Episcopum recurrendum; immo ad Judices Regios, qui injungent Parocho celebrare divinum Officium horis ordinariis, per manus injectionem in temporalia. Adde quæ de celebratione Officii divini; ac præsertim Missæ Parochialis dicta sunt *Tom. II. part. 2. Sect. 1. tit. 5. cap. 2. n. 13.*

XXVI. Inter Jura honorifica frequens, & eminens est honor *Sedis*, qui defertur assignando Sedem perpetuam & specialem alicui in Ecclesia: quæ eo honorabilior est, quo locus sessionis est honorabilior.

Censetur autem locus in Ecclesia honorabilior, qui magis ipsi Sacrario & Altari appropinquat. Unde Sedem in *Choro* honorabiliorem esse, quam Sedem in navi Ecclesiæ, nemini dubium est.

Et quidem Chorum ex præscripto Canonum populo non patere, sed solis Clericis divinum Officium peragentibus, sat constat; atque honoris causa duntaxat nonnullis laicis tenuim apertum esse; quod latius deducit Franciscus de Roye *De Juribus honorificis lib. 1. cap. 10.*

Quin & anno 1240. Synodus Wirgoniensis *Can. 3.* „ *Ne laici stent cancellis, dum celebrantur Divina, salva tamen reverentia Patronorum.*

XXVII. Testatur Mathias Mareschal in citato tractatu *pag. 85.* non semel judicatum fuisse, solis veris Patronis, seu Fundatoribus competere jus *Sedis* in Choro; quod si aliis competat, id magis ex conniventia sive tolerantia, quam jure procedat. Et *pag. 97.* dicit judicatum, soli Patrono dari actionem ad vendicandum Sedile in *Choro*; alios vero, quibus titulo diuturnæ possessionis competit, tantum posse implorare Officium Judicis.

XXVIII. Nobiles autem, & Officiarios inferiores Prætendentes locum distinctum a reliquo populo, dicit remissos fuisse ad Æditus, vel Parochos, aliosve, quibus jus competit loca in Ecclesia designandi, ut ab his in navi Ecclesiæ extra Chorum locum honorabilium, spectata ipsorum conditione, & dignitate acciperent. Ubi una notat, quomodo in variis Ecclesiis jus assignandi loca in navi Ecclesiæ aliis & aliis competat.

XXIX. Honor *sepulturæ* versatur quoque circa locum honorabiliorem inhumationis in Ecclesia; isque hic similiter judicatur honorabilior, qui Sacrario est propinquior. Unde sepulturam habere in *Choro* maxime honorificum reputatur; nec olim laicis concedebatur; nunc vero Patronis specialiter annuitur. Sed de hoc jure latius agemus infra titulo *de Sepulturis*.

XXX. Hæc Jura honorifica non tantum Patronis laicis, sed & Ecclesiasticis competunt, *Cap. 3. tit. De ædificandis Eccles.* ubi Alexander III. scribit, quod si nova Ecclesia ex proventibus veteris Ecclesiæ construatur & dotetur, provideri debeat, *ut competens in ea honor pro facultate loci Ecclesiæ Matrici servetur.*

☞ XXXI. Quod modo dictum est de Patronis Ecclesiasticis, quibus jura honorifica competunt, id intelligi debet de iis Ecclesiasticis, qui sunt *veri* Patroni ex fundatione, vel dotatione; puta si Episcopus, aut Prælatus ex proventibus Ecclesiasticis, aut propriis fundaverit, aut dotaverit Ecclesiam; atque Jus Patronatus titulo fundationis aut dotationis sibi delatum, annexuerit dignitati Episcopali, aut Prælaturæ: vel si ex proventibus alicujus Ecclesiæ Matricis erecta fuerit alia Ecclesia Parochialis, aut Cappella, prior hæc Ecclesia Matrix tamquam Fundatrix merito reputatur; eoque nomine Rectori hujus Ecclesiæ quædam jura honorifica, sive honoris deferuntur; quemadmodum in *c. 3. tit. De ædific. & reparand. Ecclesiis* respondet Alexander III. ut superius notatum est.

Similiter titulo fundationis, Episcopo jam pridem delatum fuisse jus præsentationis in Ecclesia, quam ipse fundaverat; atque eo titulo verum Jus Patronatus ei datum fuisse supra hoc titulo *cap. 1. num. 7.* observavimus.

Igitur jura honorifica Ecclesiasticis non secus, ac Laicis deferuntur in recognitionem munificentiæ, & liberalitatis; quam in fundatione, aut dotatione Ecclesiis exhibuerunt: nam ut recte advertit Franciscus De Roye Antecessor Andegavensis in Tractatu suo *De Juribus honorificis lib. 3. c. 3.* „ Sacri Canones (ait) in „ deferendis hisce honoribus *nomen, qualitatem*, & dignitatem „ Fundatoris inspiciunt, ut ex ea causa pietatis, & munificen„ tiæ honorem deferant, & exhibeant "; uti & infra *num. 34.* notabimus.

Cum igitur Capitula, & Monasteria, quæ solo titulo incorporationis habent jus præsentandi, sive nominandi ad Ecclesias illas Parochiales, quas vigore incorporationis, sibi habent incorporatas, has Ecclesias non dotarint, aut fundaverint; sed e contrario decimas, aliosque reditus earum Ecclesiarum titulo incorporationis in usus suos, *sive ad mensam amplicent*, nequaquam ut *veri* Patroni reputandi sunt; neque jura honorifica Patronis titulo fundationis, vel dotationis competere solita, prætendere possunt; sed si quæ jura honorifica in his Ecclesiis incorporatis vendicare velint, ea speciali titulo sibi competere probare debent. ☜

XXXII. Cum Patronus Ecclesiasticus jus Patronatus non habeat proprio nomine, sed nomine Ecclesiæ, sive Prælaturæ, vel tamquam Prælatus, qui jura ipsius tueatur, & exerceat, rationi plane consentaneum est, ut insignia Ecclesiæ; cui jus Patronatus proprium est, affigat, atque ita palam contestetur, ad Ecclesiam jus illud pertinere; uti recte observat De Roye *l. 1. c. 3.* monetque rectissime observatum, Patronum Ecclesiasticum non posse in *lystra*, id est, Zona funera, depingere insignia, seu *arma*, seu gentilitia; sed tantum Ecclesiæ, cujus Jure Patronatus utitur.

XXXIII. porro quia Jura honorifica potissimum debentur ratione beneficii a Fundatoribus in Ecclesiam collati, ideo, uti communiter notant Doctores, ea Jura honorifica debentur, tametsi jus præsentationis in ipsa fundatione remiserit Fundator, aut Ecclesiæ cesserit; idque diserte asserunt consuetudines Normanicæ *art. 143.* uti loco citato refert De Roye: probatque non obscure Pontifex in *Cap. 35. tit. De jure Patronatus*, ubi licet neget Fundatori præsentationem, tamen concedit honorem *processionis, & alimentorum.*

XXXIV. Hinc ulterius verius existimat De Roye: *Si Fundator loco Religioso suam præsentationem donaverit, attamen ei soli omnes alios honores deberi: quia semper verum est eum esse Fundatorem, & semper retinere nomen, qualitatem, & dignitatem Fundatoris, quam solam inspiciunt sacri Canones, ut ex ea causa pietatis, & munificentiæ honorem deferant, & exhibeant.*

XXXV. Quinimmo Patronus in juribus honorificis præfertur omnibus aliis laicis, etiam Senioribus, sive Toparchis quantumvis omnimodam Juridictionem habentibus. Ecclesia enim est quasi in dominio Patroni, seu Fundatoris; & ita jam pridem dixit Rochus De Curte *De Jure Patronatus*, verbo *Honorificum*, *n. 1.* & ex professo tradit Mathias Mareschal in Tractatu Gallico *De Juribus honorificis, pag. 17. edit. 1616.* atque enumeratis singillatim omnibus juribus honorificis, concludit, omnem honorem, & præeminentiam debita esse Patronis præ Toparchis, aliisque Juridictionem aliquam in Parochia habentibus.

Deinde *pag. 202.* dicit, judicatum fuisse, nomina Patronorum tam Ecclesiasticorum quam laicorum, esse diebus Dominicis recitanda in precibus publicis; atque post harum recitationem, demum Toparcharum, aliorumque jure illo gaudentium. Et *pag. 7.* ait, quod quoties casus accidit, semper judicatum fuerit, Jura honorifica Ecclesiæ competere Patronis privative, & cum prælatione ad omnes alios dominos. Idipsum tradit de Roye *l. 2. c. 3.*

XXXVI. Neque in præjudicium Patroni ullus in Ecclesia a Patrono fundata, potest Jure honorifico uti: asseritque Mareschal *pag. 88.* quod tametsi Patronus „ *sedem, aut sepulturam, seu monumentum sepulcrale in choro non haberet; nullus tamen posset in ejus præjudicium sedem, aut sepulturam in choro accipere. Et longa possessio contraria* (ait) *non præjudicat Patrono; uti Senatus Rothomagensis 22. Decembris 1570. judicavit. Secus videtur* (inquit) *inter alios Toparchas, qui non sunt Patroni. Nam possessio, sive potius quasi possessio immemorialis non debet interverti per alium, quam per verum Patronum.*

XXXVII. Nec tantum Patrono prærogativa conceditur, sed & liberis ejus, & uxori; judicatumque, in publica processione liberos Patroni sequi immediate patrem; uxorem quoque prærogativa loci gaudere; ita tamen ut in publico congressu ipsa in ordine mulierum incedere debeat: quemadmodum latius deducit, & in variis Parlamentorum Arrestis confirmat Mareschal, *pag. 75.* & sequentibus.

XXXVIII.

XXXVIII. Notandum autem monet Mareschal, *p.* 20. *&* 21. quod ubi dicitur, Jura honorifica competere Patrono cum prælatione ad omnes alios, id intelligatur de prælatione ad laicos & sæculares, nequaquam cum prælatione respectu Episcopi, Curati, aut aliorum Prælatorum, & Ecclesiasticorum peragentium divinum Officium cum pluvialibus, vel superpelliceis in Ecclesia Parochiali. Refertque ex Joanne De Torre Philippum II. Regem Hispaniarum voluisse, ut in Ecclesia Valentina osculum pacis prius Archiepiscopo Valentino, quam sibi daretur. Hinc in plerisque Ecclesiis Toparchæ, tametsi Patroni, habent sua Sedilia ad latus sinistrum, dimittentes latus dextrum ipsi Parocho, aliisque Clericis divinum Officium peragentibus, teste Mareschallo, *pag.* 107.

Quapropter eminentissimus Comusius in citatis Ordinationibus Synodalibus, conformiter ad Ritualia præcipit, prius Clerum aqua lustrali, quam Toparchas, aut horum familiam esse aspergandum.

XXXIX. Cæterum in deferendis his Juribus honorificis plurimum valet locorum consuetudo; tam quoad personas, quibus exhibenda, quam modum exhibitionis. Unde Franciscus De Roye *lib.* 2. *cap.* 5. ostendens, quod habentibus *medium* duntaxat Jurisdictionem *de jure* non competant Jura honorifia, licet in multis Ecclesiis contrarium invaluerit; habeantque Jura aliqua honorifica post Patronos, & Toparchas *altæ* Justitiæ; non quidem jure, sed veluti per patientiam, sive tolerantiam, subjungit: *Præcipue illud ita obtinet, cum diuturno usu, & longa quasi poss[illegible] fulciuntur. Nam in Officio, &* honoribus *exhibendis, non modo videndum est, quid lege sancitum, se quid consuetudine valeat*". Deinde aliquibus interpositis concludit: *Ex quibus constat, in exhibendis honoribus non minoris habendam esse receptam consuetudinem. Et ejus Beneficio nostris illis Senioribus competere* lystras, sepulturam, & statam sedem in Choro, & alios honores, *si non jure, saltem per tolerantiam; & cum eo temperamento, ut nec Patrono, nec Seniori altam Justitiam habenti noceant.*

XL. Si tamen sensim Jura aliqua honorifica invaluissent, quæ vel decori templorum officerent, aut divinorum Officiorum rectam celebrationem impedirent, non dubium, quin usus hic, licet longa consuetudine firmatus, posset auctoritate publica nonnunquam corrigi, aut impediri.

Quapropter De Roye *Lib.* 2. *Cap.* 6. inquirens, quæ Jura honorifica competant iis, qui *inferiorem* duntaxat Justitiam habent, notat vel eo titulo usum lystræ (qui in quibusdam Galliæ Ecclesiis usitatus est) iis esse negandum, quod nimia lystrarum, seu insignium appensio decori templorum noceat; & tandem concludit. *Ideoque si quis ex iis dominulis usu palam lystram ex longa consuetudine tueri velit, ad curam Prætoris pertinere putarem, ne ita deformetur aspectus Ecclesiæ, nec illud producatur ad consequentias: quia quod non ratione introductum, sed errore primum, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus obtinere non debet, ait* Celsus in l. 39. ff. de legibus.

XLI. Quæstiones si incidant super his juribus honorificis, deferuntur terminandæ ad Judices Regios non secus atque controversiæ super Jure Patronatus laico, cujus quædam plerumque accessiones sunt; præsertim quia similes quæstiones super possessionem, aut quasi possessione institui solent. Constat autem & in Belgio, & in Gallia possessorium, etiam in rebus Ecclesiasticis, coram Judicibus Regiis agitari. Vide De Roye *lib.* 2. *Cap.* 15. item Mareschallum *pag.* 182. & sequentibus; hic una ostendit, qua forma in hac materia causa sit instituenda: neque sufficiente probari Jus Patronatus, vel Jurisdictionem, & his annexum Jus ad honores, sive jura honorifica, ex eo quod in vitro, aut aliqua parte ædificii, aut ornamento, vel altari insignia alicujus posita sint: id enim passim Benefactoribus conceditur; solentque in memoriam beneficentiæ insignia donatorum apponi rebus donatis.

XLII. Ecclesia itaque Fundatoribus suis, aliisque in sublimitate constitutis in ipsis etiam templis, quæ domus orationis sunt, honorem defert; sed quia verendum est, *ne propter eum honorem iis veniat per superbiæ*, ut alibi loquitur S. Bernardus, convenit ut præ oculis habeant illud S. Augustini *Epist.* 22. *Magnum est de honoribus, & laudibus hominum non lætari, sed & omnem pompam inanem præcidere, & si quid inde necessarium retinetur, id totum ad utilitatem honorantium, salutemque conferre.*

Optime hic congruit quod ad *versum* 6. *capitis* 23. Matthæi notavit pius, ac eruditus Auctor Compendii Moralis Evangelicæ: *Character pharisaicus est, semper velle, aut in ministerio sacro, aut in commercio vitæ civilis aliquo discrimine ab aliis secerni. Licet primum locum occupare, cum dignitati, vel ordini debitus est: quandoque occupandus est, ne alias jus, cujus domini non sumus, concedamus: sinere possumus nos eo deduci, cum id defert urbanitas: nunquam illud appetere, aut eo delectari ex amore præferentiæ oportet.*

XLIII. Parochi, & Sacerdotes laicis exhibentes Jura honorifica meminerint illius sententiæ Apostoli, *rationabile* sit *obsequium vestrum*: & hujus: *Cui honorem, honorem*, ut non incidant in vitium *acceptionis personarum*, de quo Apostolus Jacobus *c.* 2. *v.* 1.

Eminentissimus Camusius rationem supra allegati sui Decreti circa aspersionem aquæ benedictæ hanc præmittit; quod intellexerit quosdam Parochos, eorumve Vicarios immemores dignitatis sui status exhibere laicis honores characteri ipsorum haud convenientes.

Caveant quoque, ne turpis quæstus in deferendis, aut annuendis honoribus, vel prærogativis se immisceat, cujus non raro periculum, & occasio in designatione, vel concessione loci sepulturæ occurrit; præcipue iis in locis, ubi jura Parochi, & Clericorum augentur pro qualitate loci sepulcralis.

Serio attendendum a Laicis, & Clericis, templum esse *domum orationis*, ad quam in spiritu humiliato, tanquam filii unius ejusdemque Matris Ecclesiæ, eumdem Patrem, qui est in cœlis, supplices oraturi accedunt; in ea omnia oportere spirare potius humilitatem, ac mundi pomparumque ejus contemptum, quam illa externa honoris symbola, quæ superbiam ambitionemque excitare consueverunt, ac difficulter ipsam veram in corde humilitatem compatiuntur.

Et quidem cum hæc honorum exhibitio passionem superbiæ multum nonnunquam excitet, contigit, non raro hos honores arroganter exigi, studiose conservari, & fervide defendi; cunctaque subinde pro eorum conservatione moveri, nihilque non tentari. Quapropter raro convenit Parochis, ut ipsi cum Toparchis, aliisque illustribus personis super his Juribus sua privata auctoritate se committant; sed potius quæstionem Episcopo, aut aliis Superioribus exponant, & eorum judicio subjiciant.

CAPUT VIII.

De Regalia.

48 *Be-*

48 *Beneficia* litigiosa , *sex mensibus ante obitum Episcopi Regaliæ subjecta;* & *quod usus juris fundamentum?*

49 *Beneficia de Jure , vel de facto tantum vacantia subjacent Regaliæ ,*

50 *Quando de* facto *vacare censeantur ad hunc effectum?*

51 *Vacant* de facto , *si possessio accepta sit per* procuratorem .

52 *Secunda Regis modificatio circa quædam Beneficia , quibus cura animarum , aut jurisdictio , vel functio aliqua Ecclesiastica specialiter est annexa .*

53 *Quare hæc modificatio fuerit necessaria?*

54 *Tertia limitatio usus Regaliæ circa Beneficia spectantia* conjunctim *ad Capitulum , & Episcopum ,*

55 *Ratio hujus limitationis .*

56 *Consentit Rex in has modificationes salvo jure Regaliæ , quoad cæteras prærogativas .*

57 *Juxta Pragmaticos Gallos in Regalia omnia sunt* extraordinaria .

58 *Ex sententia Pragmaticorum Rex jure Regaliæ succedit in primitivum jus Episcoporum , & confert* pleno jure *Beneficia Patronatus Ecclesiastici .*

59 *Papa nullas partes habet circa Beneficia vacantia in Regalia , & quare?*

60 *Non potest Rex a Papa præveniri : neque tempore Canonibus definito arctatur .*

61 *Semper Beneficium revertitur ad Regem , quamdiu collatio Regii non habuit* plenum , & integrum *effectum .*

62 *Rex in Regalia non ligatur Regulis Cancellariæ .*

63 *Admittit etiam permutationes , & resignationes in* favorem .

64 *Obscura ratio , & origo privilegiorum Regaliæ .*

65 *Plura intercurrunt , quæ sunt meræ disciplinæ ,*

66 *Quid hic Ministris Regis incumbat?*

I. VOx *Regalia* sumpta in plurali , frequenter sumitur pro juribus Fiscalibus , seu supremis juribus Regiis ; interdum autem pro feudis immediate a Rege relevantibus , de quibus aliisque nomenclaturis late agit Du-Cange in *Glossario* , verbo *Regalia* , At hodie vulgatissima est vocis hujus acceptio in singulari pro jure regio fruendi omnibus proventibus Episcopatuum vacantium , & conferendi pleno jure omnia Beneficia non curata , quousque novus Episcopus præstiterit juramentum fidelitatis , acceperit possessionem , aliaque absolverit , quæ ad clausuram Regaliæ requiruntur ; de quibus supra *Tom. I. part.* 1. *tit.* 4. *cap.* 5.

II. Regaliæ ita sumptæ , & de qua hic unice agitur , originem admodum obscurum esse fatentur passim Pragmatici Galli : ipseque Pasquierius antiquitatum Gallicanarum diligentissimus famosusque scrutator fatetur , se neminem hactenus reperisse , qui originem indicaverit : *Si quid enim* (inquit) *in historia nostra obscurum est , id in primis de hac materia prædicandum . Lib.* 3. *Disquisit. cap.* 15.

Et doctissimus Coppinus *lib.* 1. *De Sac. Polit. tit.* 7. *cap.* 9. asserere non veretur nihil certi de origine Regaliæ ex antiquioribus monumentis erui posse ; sed ex regiis tabulis duntaxat , patriisque Senatus consultis petita esse , quæ de hoc argumento scripsere primi Jurisconsulti : *Sic ut Regaliarum cognitio vix patuerit* (ait) *antiquariorum duntaxat rerum studiosis .*

III. Si his itaque , aliisque Gallicanis Scriptoribus fides sit , hæc materia non ex antiquis legibus , Canonibus , aut monumentis , sed ex consuetudine seu praxi , patriis Senatusconsultis inducta , & firmata examinanda venit : quod & verissimum est , & si consideretur cum omnibus iis solemnitatibus , effectibus , & accessionibus , quibus successu temporis tandem adornata , & aucta fuit . At si attendatur prout in sua prima origine fuit , non adeo obscura apparebunt ejus exordia ; neque accessionum epochæ (*a*) .

IV. In primis ex descriptione Regaliæ patet , Regaliam duo complecti : nimirum jus percipiendi proventus temporales , & jus conferendi pleno jure Beneficia non curata : ideoque Ægidius Magister vulgo *Le Maitre* , in suo Tractatu *De Regalia cap.* 1. distinguit duplicem Regaliam ; aliam *temporalem* , quæ complectitur proventus temporales , & aliam *spiritualem* complectentem collationem Beneficiorum .

V. Regaliam quantum ad primam suam partem , sive jus percipiendi proventus temporales Episcopatuum vacantium , ex feudis originem suam habuisse recte advertit Petrus de Marca ; qui ubi ostendit , antiquitus constitutos fuisse Œconomos , qui Sede vacante , proventus Episcopales reciperent & administrarent , eosque futuro Episcopo servaret ; dein sæculis labentibus usumfructum ad Reges , Sede vacante , esse devolutum , ait : „ Si quis „ vero inquirat in causas tam magnæ immutationis , is reperiet „ eam esse profectam ex immutatione , quæ facta est in condi- „ tione , & qualitate bonorum ab Ecclesia possessorum . Quemad- „ modum enim in Republica quoddam bonorum genus extat , „ quod vulgo *feudum* vocant , incognitum Romano Juri , ideo- „ que novis Constitutionibus , & antiquarum legum dispositioni „ contrariis inductum ; si cum Ecclesiæ Regum beneficio donatæ „ fuissent bonis hujuscemodi , necessarium prorsus fuit , ut illæ „ possiderent feuda iis conditionibus , quas in prima feudorum „ origine invexit publica utilitas .

Eamdem Regaliæ originem agnoscit Zypæus in Jure novo *tit. De Elect. n.* 3.

VI. Porro ea fuit primitus feudorum conditio , ut non nisi ad vitam , & jure usufructuario a domino utenda concederentur , mortuo autem vassallo , rursum ad dominum directum pleno jure redirent . At sensim tacito usu introductum , & receptum fuit , ut illa ad hæredes transirent , domino directo ita consentiente , & caducum feudum in eos transferente ; ideoque soluto certo pretio , quo mediante , hæredes feudum a Domino relevabant ; quodque propterea *relivium* dicebatur ; de quo , & variis ejus speciebus late agit Du-Cange in Glossario , verbo *Relivium* .

Quamdiu autem feudum a novo hærede non erat *relevatum* , manebat apud dominum directum , qui & interim fructus feudi vacantis percipiebat .

VII. An feuda primitus ea conditione ad Ecclesias transierint , non constat ; verisimiliusque apparet , eam fuisse Regum & Principum mentem , ut sine hac restrictione in perpetuum transirent ; præsertim cum ea non personis singularibus , quarum morte fieri possent caduca , sed Ecclesiis , quæ non moriuntur , darentur ; magisque id liberalitati Regum , & Principum conforme apparebat .

VIII. Quidquid sit , illud admodum verisimile est , quod sæculo XII. cœperint Reges Galliæ feudorum ad Ecclesias ex liberalitate Majorum suorum devolutorum administrationem , Sede vacente , ad se recipere , donec novus Episcopus eorumdem investituram a Rege accepisset , juramentumque fidelitatis præstitisset : quasi Episcopo moriente , ipse feudi vassallus moreretur , atque ita ipsum feudum caducum fieret , & consequenter juxta leges feudorum ad Dominum directum , donec a novo vassallo , id est , novo Episcopo relevaretur , redire deberet .

IX. Ita fere Petrus De Marca *lib.* 8. *cap.* 22. *n.* 5. qui in ea est sententia , ut existimet , usumfructum redituum Ecclesiasticorum introductum esse post Constitutionem Calixti Papæ II. editam anno 1122. quæ Regibus tribuit potestatem exigendi a Prælatis universa officia , & obsequia , quæ ratione *Feudorum* exhibere tenentur . *Quæ ex Regalibus debet , faciat* , ait Constitutio .

X. Hæc Constitutio extat in Chronico Abbatis Urspergensis ad annum 1122. missa ad Henricum V. Imperatorem , pro sopiendis controversiis super *investituris* ; quæ Imperium cum Sede Apostolica multo tempore commiserant : arbitraturque De Marca loco citato *num.* 6. „ Reges resarciendis damnis suis intentos , „ quæ toleraverant , dimittendo jura investiendi Episcopos ante „ consecrationem , dum Pontificibus Romanis obtemperant ita „ cupientibus , jure suo usos esse quoad feuda , ut Papa Calix- „ tus approbaverat .

XI. Legitur apud Rigordum *de Gestis Philippi Augusti* ad ann. 1209. quod recusantibus pertinaciter Episcopis Aurelianensi , & Antissiodorensi , ire vel mittere in exercitum , nisi quando Rex *personaliter* proficiscitur : „ Rex eorum *Regalia* confiscaverit , „ scilicet ea *tantum* temporalia , quæ ab eo *feudaliter* tenebant : „ decimas , & alia spiritualia eis in pace dimittens . Ipse enim „ Rex Christianissimus semper timebat offendere Ecclesiam Dei , „ & ejus Ministros " . Hæc ille .

Hinc non obscure elicitur , Regaliam sua origine fuisse jus mere *feudale* , quo Reges æque circa Prælatos Ecclesiæ , quam Laicos utebantur : idque non tantum mortuis Prælatis , sed & viventibus , in casum confiscationis , juxta conditionem feudorum .

XII. Evidentius adhuc hanc Regaliæ primigeniam naturam evincit instructio a Philippo Pulchro data Archiepiscopo Senonensi , & Episcopo Antissiodorensi , ad componendam coram Pontifice controversiam exortam in Ecclesia Carnutensi , repræsentando Pontifici , quæ hic essent jura Regni : „ Sicut *feudus* vassallo vacans interim cum suis reditibus a Domino licite occu- „ patur , & propter defectum *hominis* , ut vulgari patriæ nostræ „ verbo utamur , de jure & generali consuetudine Regni nostri „ per Dominum , quousque superveniat persona , quæ illi serviat , „ licite detinetur : sic nos & nostri Antecessores , vacante Ec- „ clesia Carnutensi , & temporalem jurisdictionem , & bona tem- „ poralia accipimus , & nostros facimus omnes fructus , qui pro- „ veniunt ex eisdem .

XIII. Si his addamus solemnitates , quæ etiamnum hodie requiruntur , & observantur in clausura Regaliæ , dubitari non posse videtur , regaliam esse origine sua jus feudale ; atque juxta leges feudorum fuisse inductam .

XIV. Ex citatis verbis Rigordi constat insuper , regaliam primitus comprehendisse *sola* feudalia ; decimas autem , aliosque Ecclesiasticos proventus ab ea fuisse exemptos , quod & De Marca *lib.* 8. *cap.* 22. *n.* 7. observavit ; ibique ostendit , quomodo sensim ad decimas , omnesque proventus extensum fuerit ; quod & latius ostendit Auctor Tractatus Gallici , ann. 1681. occasione controversiæ super extensione juris Regaliæ editi *part.* 1. *cap.* 9. ibidem ostendens , prætextu juris custodiæ , & juris spolii hanc extensionem contigisse .

XV. Cum vero ipsis feudis frequenter jus præsentationis , sive collationis sit annexum , uti supra *c.* 2. ostendimus , consequens visum fuit , ut revertente feudo ad dominum directum , etiam jus præsentationis , vel collationis ei annexum debere ad dominum directum reverti : atque hac ratione collationem Præbendarum ad Regem jure Regaliæ primitus pervenisse , admodum verisimile est .

XVI. Porro sicuti sola feudalia primum juri Regaliæ , juxta naturam feudorum , subiecta fuere ; ita & sola collatio Præbendarum feudis illis annexa ad Regem pertinuisse videtur : admodumque verisimile , Regem nihil sibi attribuisse , nisi feuda cum omnibus , quæ iis videbantur annexa .

XVII. Et quidni hinc contigisse dicamus , quod in quibusdam Ecclesiis Regalia obtineret , quoad temporalia , non autem quoad spiritualia ; quemadmodum jam pridem obtinuisse in nonnullis , tanquam indubitatum , & notorium tradit *Le Maitre* in Tractatu *De Regalia cap.* 4. & variis Parlamentorum Arrestis confirmatum testatur De Marca *lib.* 8. *De Concordia Sacerdotii , & Imperii , cap.* 24. *n.* 2.

XVIII. Postquam autem Regalia extensa fuit ad omnes fructus Ecclesiæ vacantis , atque una a Canonistis , præeunte Glossographo , dictum & receptum fuit , collationem Beneficiorum esse *in fru-*

(*a*) De origine , & fundamentis Regaliæ legi possunt , quæ collecta fuere in novis Cleri Gallicani Collectaneis *tom.* 11. *col.* 524. 525. &c.

fructu, fructibusque annumerari, sensim quoque inductum est, ut ubi Rex jure Regaliæ reciperet indistincte omnes fructus Episcopatus vacantis; etiam ipsam Præbendarum collationem, tanquam partem fructuum, haberet. Hoc & Petrus De Marca notavit *lib. 8. De Concordia Sacerdotii, & Imperii, cap. 22. num. 7.* „ Quoniam collatio Beneficiorum censetur pertinere ad *fructus*, secundum quod in libris Decretalium continetur, eo jure prorsus opportune usi sunt Reges, ut usum inveherent conferendi Præbendas, quarum Provisio ad Episcopum pertinebat.

XIX. Notandum insuper, Jura feudorum non ex jure scripto, sed potius consuetudinario constare; ideoque, non easdem fuisse in omnibus Provinciis feudorum conditiones, & jura, uti recte observat Du-Cange in Glossario, verbo *Relivium*, & verbo *Feudum*; atque inter cæteras consuetudinum dissonantias, hæc erat; quod in aliquibus Provinciis Domino directo competeret, mortuo vasallo, jus *relivij*; ipsique cederent fructus, quoad usque novus vasallus jus hoc relivii solvisset, & investituram a domino directo accepisset: in aliis vero Provinciis feuda *libere* absque onere relivii ad hæredes vasalli transirent: neque domino directo ususfructus acquireretur.

XX. Ex qua consuetudinum varietate facile intelligi potest, cur non in omnibus Ecclesiis eodem tempore recepta fuerit Regalia; etiam quoad usumfructum feudorum ad Ecclesiam spectantium.

Cum enim nec laicalia feuda illi juri essent in iis Provinciis subjecta; rationi dissonum visum fuisset, feuda Ecclesiastica illi oneri subjicere.

Unde Petrus De Marca *lib. 8. De Concordia Sacerdotii & Imperii, cap. 22. n. 5.* recte observavit, Jus Regaliæ in primis introductum fuisse in Provincias, in quibus mutatio Domini necessitatem imponit solvendi *relivium*: „ Cum econtra in illis, quæ huic juri *relivii* obnoxiæ non sunt, nihil a Regibus tentatum fuerit, quoad usumfructum Regaliæ.

XXI. Ipsum quoque Concilium Lugdunense II. sub Gregorio X. hanc Ecclesiarum varietatem circa usum Regaliæ sat aperte agnovit in *cap. 13. De Elect. in 6.* ipsa Regalia restringens ad eas Ecclesias, in quibus ab ipsa fundatione, vel ex antiqua consuetudine invaluerunt. Verba Canonis sunt: „ Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum, cæterorumque locorum *fundatione*, vel ex *antiqua consuetudine* jura sibi hujusmodi vendicant, ab illorum usu sic prudenter abstineant, & suos Ministros in eis sollicite faciant abstinere, quod ea, quæ non pertinent ad fructus, sive reditus provenientes vacationis tempore, non usurpent: nec bona cætera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent.

XXII. Hunc Canonem de hoc Jure Regaliæ, de quo agimus, loqui, testis est Durandus Episcopus Mimatensis, vulgo dictus *Speculator*, qui ipsi Concilio interfuit. Verba ejus sunt: „ Regalia hic vocantur jura Regi in quibusdam Ecclesiis & Monasteriis competentia: qui videlicet, illis vacantibus, Rex sub prætextu custodiæ facit fructus suos, & etiam in quibusdam Præbendas confert, sicut patet in quibusdam Ecclesiis Franciæ.

XXIII. Testatur insuper Durandus ad clamorem Prælatorum Franciæ, & Angliæ hunc Canonem editum esse: „ Præsens Constitutio fuit (inquit) ad clamorem Prælatorum Franciæ, & Angliæ promulgata.

XXIV. Non tantum evincit hic Canon, eo tempore Jus Regaliæ in *quibusdam duntaxat* Ecclesiis receptum; sed insuper, „ qui regalia de *novo* usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut locorum ipsorum *vacantium* occupare præsumunt, quacumque dignitatis honore præfulgeant, Clericos etiam Ecclesiarum, Monachos Monasteriorum, & personas certas locorum eorumdem, qui hæc fieri procurant, eo ipso excommunicationis sententiæ subjacere decernit.

XXV. Regaliæ autem usum in Ecclesiis, in quibus vel ex *fundatione*, vel ex *antiqua consuetudine* erat receptus, tolerare Concilium, modo tamen eo moderate utantur, allegata Canonis verba sat evincunt.

Ad hunc Canonem reflexisse Ludovicum XII. Regem Galliæ ann. 1499. verisimile est, his verbis. „ Prohibemus universis Officiariis nostris, ne in Archiepiscopatus, Abbatias, & alia Beneficia Regni nostri, in quibus Jus Regale aut Custodiæ non habemus, se intromittant; alioquin ut sacrilegi plectantur". Apud Magistrum vulgo *le Maitre* in Tractatu De Regalia *c.* 4.

XXVI. Itaque Canone Concilii Lugdunensis, „ confirmatum est (ait De Marca *cap. 24. num.* 4.) Jus recipiendi regalia in Ecclesiis, ubi recepta erat illa consuetudo: cujus introductio vetita est quoad Ecclesias, quæ ei non erant obnoxiæ.

Et *num.* 2. dixerat, „ in quamplurimis veteribus Arrestis Parlamenti Parisiensis edici, probandam esse possessionem Regis in Ecclesiis, juxta quam deinde Curia decernebat de Jure Regaliæ.

Post hæc relatis nonnullis Regum Ordinationibus, nec non quodam vetere regesto in quo enumerantur Ecclesiæ Juri regaliæ non subjectæ, tandem *n.* 9. subjungit: „ Qui materiam hanc cum aliqua cura tractarunt, veluti Ruzæus, & Probus, ex his Constitutionibus consequi, ajunt, jus Regaliæ non esse ubique simile, nec in universo Regno vigere, Regem vero eo uti non posse, nisi in Ecclesiis ubi possessionem habet omni memoria antiquiorem.

XXVII. „ Attamen dissimulandum non est tentasse jamdiu quosdam persuasum omnibus facere, Jus Regalium esse jus mere Regium, & ad Coronam pertinere, ut ipsi loquuntur, atque adeo ad universas Regni Ecclesias porrigendum esse absque discrimine. Ita enim ante hos trecentos ferme annos sensit Joannes Butillerius in sua Summa Rurali. At Pasquierius, tametsi Regius in Camera Computorum Advocatus esset, opinionem illam erroneam esse contendit, & dignam potius adulatore aulæ quam Jurisconsulto Gallo. Addit vero Guidonem Fabrum Pibracium generalem Regis in Parlamento Parisiensi Advocatum, qui jus Regaliæ generale ubique esse urgebat Edicto statui, id obtinere non potuisse, ac de sententia fuisse dejectum.

XXVIII. „ Nihilominus hinc factum est, ut vetus loquendi modus in antiquis Regum Constitutionibus usurpatus, mutatus dein fuerit. Edictum quippe anni millesimi sexcentesimi sexti verbis ambiguis, & oblique inflexis conceptum est, quæ duplici interpretationi obnoxia sunt, cum in eo contineatur Regem nolle uti jure Regaliæ in detrimentum Ecclesiarum exemptarum (*a*). Verba enim hæc occasionem subministrarunt investigandi, an exemptio illa intelligenda esset de exemptione juris & de præscriptione, aut de exemptione a Principe concessa, sive gratuito, sive titulo oneroso. Viam autem controversiæ hæc aperuit Arresto Parlamenti Parisiensis lato anno 1608. quo edicitur ne Advocati in dubium advocent, an Rex jure Regaliæ uti possit in universis Regni Ecclesiis; quod jam præjudicatum fuisset, edictum esse intelligendum de exemptione concessa ob titulum onerosum. Querelam adversus hoc Arrestum movit Clerus Gallicanus apud Regiam Majestatem" (*b*).

XXIX. Hac Cleri intercessione obtentum fuit, ut hoc Arrestum Parlamenti Parisiensis sine executione suspensum remanserit usque ad ann. 1673. quo Rex publico Edicto declaravit jus Regaliæ sibi competere in omnibus Ecclesiis sui Regni, exceptis iis, quæ titulo oneroso sunt exemptæ. Quæ Declaratio edita 10. Februarii, fuit probata, & registrata in Parlamento Parisiensi 18. Aprilis ejusdem anni. Refertur integra a Claudio Blondeau in sua Bibliotheca Canonica, verbo *Regale*: cui subjicitur aliud Edictum Regium de 2. Aprilis, anno 1675. prioris edicti declaratorium.

XXX. Quantos motus hæc Declaratio extensiva Regaliæ in Regno Galliæ excitaverit notum est; sciturque nonnullos Prælatos summo vigore & zelo se huic extensioni tamquam Ecclesiarum suarum libertatem in servitutem redigenti, & Canoni Concilii Lugdunensis aperte contrarianti opposuisse; hisque savisse summum Pontificem Innocentium XI. pluribus emissis Brevibus, quibus declarabat, quantopere sibi hæc extensio displiceret.

Contentiones, quæ hac occasione inter Ministros Regios extensioni faventes, & Prælatos Ecclesiæ eidem repugnantes, eamque improbantes, & subjicere recusantes, facile dignosci possunt ex lucubrationibus quæ utrimque evulgatæ fuerunt.

XXXI. Occasione horum motuum, & scissuræ inter Ministros Regios, & Prælatos Ecclesiæ, ann. 1681. jussu Regis celebratus fuit in Urbe Parisiensi generalis Cleri Gallicani Conventus, in quo hæc Regaliæ extensio, seu Regia Declaratio proposita fuit.

XXXII. Post habitam deliberationem, expositum fuit Regi ex parte hujus Conventus, in primis quod auctoritas Episcopalis quoad prædicationem verbi Dei, reconciliationem pœnitentium, & exercitium Jurisdictionis spiritualis non parum læderetur per usum Regaliæ. Secundo, quod ipse usus Regaliæ per nupera Parlamenti Parisiensis Arresta esset non parum extensus: quapropter supplicavit, ut Rex integram vellet conservare Jurisdictionem Episcopalem, nec non declarare, quomodo hoc jure Regaliæ uti posthac intenderet.

XXXIII. Ad hanc Cleri expositionem, & postulationem sequuta est declaratio Regia in Januario ann. 1682. qua quidem prior Declaratio ann. 1673. confirmatur quoad extensionem Regaliæ ad omnes Ecclesias, sed usus Regaliæ circa duo præcipua puncta mitigatur, quam mitigationem infra referemus.

XXXIV. Hac declaratione Conventui Cleri Gallicani proposita, & audita relatione Commissariorum suorum, ut pacem Regno, & Ecclesiis conciliaret, præveniretque incommoda, quæ divisio Sacerdotii, & Imperii secum trahere solet, nec non attenta mitigatione super usu Regaliæ per Regem facta, resolvit de unanimi judicio omnium Provinciarum, jus Regaliæ *universale* indubitatum, & extra contestationem; eum in finem consentiens, in quantum opus esset, ut idem jus Regaliæ, quo Rex fruebatur in majore parte Ecclesiarum sui Regni ante Arrestum Parlamenti de 24. Aprilis 1608. maneat extensum ad omnes Ecclesias Regni juxta terminos declarationis Regiæ de 10. Februarii 1673. Habetur hæc Cleri Declaratio, uti & præcedente Regia, apud Claudium Blondeau loco citato.

XXXV. Cum vero non sine fundamento vereretur Clerus Gallicanus, ne hac Declaratione, & consensu in extensionem Regaliæ exacerbaretur, & offenderetur ipse Pontifex Innocentius XI. resolvit, scriptis ad eum litteris rationem sui facti exponere, eumque hac ratione placare.

XXXVI. Litteræ hæ missæ fuere 3. Februarii ejusdem anni. In his in primis exponunt, Regni, & Sacerdotii tuta pia que concordia res humanas niti: „ dum unum ab altero impugnatur, periclitari utrumque, ea occasione, & de regno tolli justitiam, & de Ecclesia pacem, schismata, & scandala suscitari, & fieri animarum perditionem simul, & corporum; sine horum concordia res humanas nec incolumes esse posse, nec tutas; uti jam pridem dixerunt Goffridus Vindocinensis, & Ivo Carnutensis.

XXXVII. Dein ostendunt, Regaliæ usum non esse ex iis, quæ ad

(*a*) Adest contextus, qualis *art.* 27. Edicti anni 1606. vernaculo idiomate legitur: *N'entendons jouir du droit de Regale, si non en la même forme, que nos Predecesseurs & Nous avons fait, sans l'étendre plus avant au prejudice des Eglises qui en sont exemptes.* Hoc Edictum relatum est a Fontanone *tom.* 4. *pag.* 1011.

(*b*) Hoc Arrestum datum est occasione Episcopatus Bellicensis. Refertur ab Eruditio Pinsonio *Tractatu Gallico de Regalia*, *pag.* 376.

ad fidem spectant, vel quæ æterna lege sancita, inconcussa, & invariata manere debent; sed ex iis, quæ Ecclesiastica prohibitione constant, in quibus ipsi Ecclesiarum Principes multa pro tenore Canonum judicarunt, multa pro temporum necessitate tolerarunt, & quædam temperarunt, non cœca tamen, & indiscreta relaxatione disciplinæ, sed si necessitas adsit, ex qua leges quoque mutari contigeret.

Eam vero necessitatem tunc subesse, si graves dissensiones, si turbulenti motus, tumultusque imminerent, quam *populorum stragem* sancti Patres vocant: tunc enim charitatem, quæ summa Ecclesiæ lex sit, alias emollire ac temperare leges, ac *detrahendum aliquid Canonum severitati, ut majoribus morbis sanandis charitas sincera subveniat*; uti loquitur S. Augustinus *Epist.* 50.

XXXVIII. Post hæc non obscure concedunt, Concilium Lugdunense vetuisse jus Regaliæ extendi ad eas Ecclesias, quæ primæva, & immutata libertate gauderent: At, inquiunt, *id sane liquido constat, nullum esse periculum, ut extensum, Fidei, moribusque noceat, quod illæsa fide, salvaque morum regula, longe lateque propagatum, plurimas jam Regni Ecclesias occuparit; ex quo illud efficitur, Regaliæ causam, non ad Fidei, morumque* regulam, *quæ* immobilis, & irreformabilis *sit, sed ad disciplinam, quæ pro locis ac temporibus subinde mutetur, quæque temperamenta, ac salubrem illam moderationem admittit omnino pertinere*.

XXXIX. Tum totum causæ statum, nec non rationes ac necessitates explicant, quæ ipsos ad condescendendum huic extensioni, & nonnihil a Canonum tenore deflectendum moverunt, quodque *post Ecclesiarum quarumdam libertatem totis sexaginta annis strenue propugnatam victi in eo Tribunali, quod ipsi antiquo more Regni appellavimus* (*inquiunt*) *acquiescere potius, quam omnia movere, Regiam potestatem cum Pontificali committere, nova deinceps bella ciere vellemus. Nos pacem anteponimus, nec in simili causa piget imitari Vindocinensem Abbatem, non minus fortitudine, quam prudentia clarum, cujus verbis dicimus*: Habeat Ecclesia suam libertatem; sed summopere caveat, ne dum nimis emungit, eliciat sanguinem, & dum rubiginem de vase conatur eradere, vas ipsum frangatur.

XL. Exponunt qualiter & ipsi Pontifices in hac ipsa materia aliquando rescripserint, cum Rege moderate agendum; ac notanter Innocentius III. ad Galliæ Episcopos scribat *lib.* 3. *Epistol.* 107. *Fraternitati vestræ consulimus bona fide, quatenus cum charissimo Filio nostro Rege, quanto melius poteritis, componere studeatis; quoniam arcus, qui semper est tensus, vires amittit, & nonnunquam Reges vincuntur mansuetudine magis, quam rigore*.

XLI. Hisce litteris quam parum pacatus fuerit Pontifex, patescit ex litteris in forma Brevis responsoriis, datis 11. Aprilis ejusdem anni 1682. in quibus statim in exordio scribit, sibi permolestum accidisse, ac plane acerbum, cognoscere ex litteris ipsorum, Episcopos, Clerumque Gallicanum, qui corona olim, & gaudium erat Apostolicæ Sedis, ita se erga illam in præsens gerere, ut cogamur (ait) multis cum lacrymis usurpare illud Propheticum: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*. *Cant. cap.* 1. *v.* 5.

Et quidem *in ea causa restitistis* (*ait*) *in qua vestrarum Ecclesiarum salus ac libertas agitur, & in qua nos pro viribus & dignitate Episcopali in isto Regno tuenda, ab aliquibus ordinis vestri, precipue fortibus viris appellati absque mora insurreximus, & jam pridem in gradu stamus nullas privatas nostras rationes secuti, sed debitæ Ecclesiis omnibus sollicitudini & intimo amori erga vos nostro satisfacturi*.

XLII. Scribit deinde, quod ex eorum litteris intelligat, omnia in eorum Conventu *metu* gesta esse; redarguitque eos, quod timuerint, *ubi non erat timor*. *Id unum* (*ait*) *vobis timendum erat, ne apud Deum hominesque redargui jure possetis, loco atque honori vestro & Pastoralis officii debito defuisse*.

XLIII. Officii eorum fuisse dicit: *Sedis Apostolicæ auctoritati studia sua adjungere, & Pastorali pectore, humilitate sacerdotali, causam Ecclesiarum vestrarum apud Regem agere, ejus conscientiam de tota re instruendo, etiam cum periculo Regium in vos animum irritandi*.

Eam in condescendendo facilitatem summus Pontifex increpat: *Quis* (inquit) *ausus est invidiæ se offerre, quis vel vocem unam emisit memorem pristinæ libertatis*.

XLIV. Illam litterarum partem non sine *animi horrore* se legere potuisse scribit, in qua dicunt: *Jure suo decedentes, in Regem contulisse: Quasi* (*ait*) *Ecclesiarum, quæ curæ vestræ creditæ fuere, essetis Arbitri, non Custodes, & quasi Ecclesiæ ipsæ, & spiritualia earum jura possent sub sæcularis potestatis jugum mitti ab Episcopis, qui se pro earum libertate in servitutem dare deberent*.

XLV. Et ne nimium dissimulando videretur officio suo deesse, aut factum tacite approbare, ait: *Quamobrem per præsentes litteras tradita nobis ab omnipotente Deo auctoritate improbamus, rescindimus, & cassamus, quæ in vestris comitiis acta sunt in negotio Regaliæ, cum omnibus exinde secutis, & quæ in posterum attentari contingat, eaque perpetuo irrita, & inania declaramus, quamvis, cum sint ipsa per se manifesto nulla, cassatione, aut declaratione hujusmodi non egeant*.

XLVI. Quid receptis his litteris egerit Clerus Gallicanus, aut quid reposuerit, nescio; hoc scio, usum Regaliæ tam quoad spiritualia, id est, collationem Beneficiorum, quam temporalia in omnes Ecclesias auctoritate regia, non obstantibus his Sedis Apostolicæ litteris, juxta Declarationem regiam de anno

1673. ejusque modificationem de anno 1682. inductum esse, & Regem de facto uti jure Regaliæ in omnibus Regni sui Ecclesiis, Sede Episcopali vacante (*a*).

Tria præcipue sunt, circa quæ usus Regaliæ nonnihil limitatus apparet.

XLVII. Primum circa litigium, jam vice privilegii Regaliæ receptum erat, quod omnia Beneficia tempore aperturæ Regaliæ *litigiosa* caderent in Regaliam. Hinc contingebat, quod imminente morte alicujus Episcopi, possessoribus Beneficiorum moverentur lites; ut morte adveniente, Beneficia ipsorum jure Regaliæ impetrari possent: hoc quia multis fraudibus, & injustis vexationibus portam aperiret, declaratum est per Edictum de 10. Februarii 1673. *litigium* non facere locum Regaliæ, nisi contestatio fuerit inter Partes *sex mensibus* ante obitum Episcopi, aut Archiepiscopi.

XLVIII. Manet interim hoc Regaliæ privilegium, ut si Beneficia litigiosa, modo lis *sex mensibus* ante obitum Episcopi instituta & formata fuerit, cadant sub Regalia, ipse Rex ea tamquam vere vacantia jure Regaliæ conferat.

Hoc privilegium alio non videtur niti posse fundamento, nisi quod credatur, regaliam habere locum, dum non constat, Ordinarium revera rite contulisse, ipsumque locum vacantem esse de jure & facto repletum.

XLIX. Pridem enim Constitutione Regia, quæ vulgo dicitur *Philippina*, edita in Octobris anno 1334. & renovata 5. Maji 1346. quam refert *Le Maitre* in Tractatu *De Regalia cap.* 2. declaratum fuit, Reges Galliæ esse, & fuisse in possessione conferendi jure Regaliæ Præbendas, dignitates, & Beneficia vacantia de jure & de facto, vel *de jure tantum*, vel *de facto tantum*.

L. Vacat autem *de jure* tantum, quando quis incumbit possessioni coloratæ ex prætenso justo titulo præcedenti.

De facto tantum vacat, si collatio Beneficii facta sit, sed possessio corporalis nondum fuerit capta: quia revera titulum & jus habet Collatarius; sed ei tum deest possessio, quæ est *facti*: uti latius exponit citatus Auctor; una monens, conformiter ad hanc Regiam Declarationem, inniti propemodum esse Parlamentorum Aresta; quin & judicatum dicit Beneficium tamquam vacans in Regalia impetrari posse, tametsi ipse Collatarius petierit a Capitulo ad possessionem admitti, sed tamen, recusante Capitulo, admissus non fuerit.

LI. Quin capta possessio per Procuratorem non impedit vacationem in Regalia. Licet enim de jure possessio Beneficii capi queat per Procuratorem, censeaturque fictione juris *per se* accepisse qui accepit per *Procuratorem*; id tamen in Regalia non procedere sustinent Regii Ministri, dicentes, Regaliam non admittere ullam *fictionem*, Le Maitre loco citato (*b*).

LII. Secunda limitatio usus Regaliæ facta ad postulationem Cleri Gallicani, occurrit in Declaratione de anno *1682*. qua Rex declarat, quod nulli in posterum conferri potuerunt in ulla Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata per ipsum, aut successores suos, Decanatus, aut Beneficium aliud habens annexam curam animarum, vacans in Regalia, aut Archidiaconatus, Præbendæ Theologales, Pœnitentiariatus, aut alia Beneficia, quorum titulares speciale jus habent, nomine proprio, exercendi aliquam jurisdictionem, aut functionem spiritualem & Ecclesiasticam, nisi habeant ætatem, gradum, aliasque conditiones per sacros Canones, & Ordinationes Regias requisitas.

Volens ulterius, ut Provisi de similibus Beneficiis jure Regaliæ, se sistant Vicariis Capitulorum, si Sedes adhuc vacent; aut ipsis Prælatis, si novi successerint, ad obtinendam approbationem, & missionem Canonicam, priusquam ullam functionem exerceant.

Ut intelligatur, in quo consistat hæc moderatio Regaliæ, notandum, quod Rex utendo Jure Regaliæ, Sede vacante, non tamquam Patronus præsentet ad Beneficia vacantia; sed intrando in jus Episcoporum, *pleno jure* conferat: titulumque Canonicum Beneficiorum se dare sustineat: ideoque nec ulla Ordinarii institutione auctorizabili opus esse; sed Provisum vigore Regiæ collationis posse possessionem Beneficii accipere, ac si ab ipso Episcopo collationem, & institutionem accepisset: de quo jure plura capite sequenti.

LIII. Cum autem jam receptum esset, quæcumque Beneficia, exceptis solis Parochialibus, ad Provisionem Episcoporum quocumque titulo spectantia, esse subjecta Regaliæ, atque jure Regaliæ a Rege posse *pleno jure* conferri, etiam Decanatus, aliaque supra expressa Beneficia *pleno* jure in Regalia vacantia conferebantur; ita ut functiones suas vi hujus collationis absque Ordinarii approbatione, vel missione Canonica obire possent: ideoque videtur Rex usum Regaliæ nonnihil temperasse, dum Provisos de Decanatu, Archidiaconatu, aliisque Beneficiis curam animarum, aut jurisdictionem, vel functionem Ecclesiasticam specialem annexam habentibus, ad Ordinarios, pro obtinenda *approbatione*, & missione Canonica, remittit.

LIV. Tertio, videtur temperatus usus Regaliæ; eo quod in Edicto de anno 1682. declaret Rex, sola illa Beneficia vacatura in

(*a*) Ubi observandum est jus Regaliæ a Galli. Jurisconsultis non haberi ut jus mutationi obnoxium: docent enim illud esse impræscriptibile, nec posse alienari, uti loquitur D. de Hericourt. *Le droit de Regale étant domanial, inaliénable, & imprescriptible; les concessions gratuites & le non usage de ce droit dans quelques Provinces ne pouvoient faire de préjudice aux droits sacrés de la Couronne*. *Regulam de Infirmis Resignantibus*, „ Id (de Regula loquitur) „ non ex aliqua concessione, vel privilegio Pontificis, Juristve Canonici, sed „ jure primitivo & peculiari Coronæ Franciæ ante omnia Jura Canonica na„ to „; ut dixi in num. 440. *Consuetud. Parisiens.* §. 27. num. 10.

(*b*) Cum asseritur in Regalia nullam admitti fictionem, tunc non solvitur difficultas, quæ nasci potest ex possessione capta: dicendum itaque est usus adesse plurimos, qui observari debent, quamvis eorum origo, neque causa detegi possint.

L 2

in Regalia, quæ revera spectant ad Provisionem Episcopi defuncti, ita siquidem, ut si Episcopus & Capitulum conferant per *turnum*, aut per *vices*, aut Præbendas diviserint: ut collatio unius lateris spectet ad Episcopum, alterius vero ad Capitulum, Rex jure Regaliæ non succedat, nisi in jus Episcopi; Capitulum vero jure suo utatur, ac si Sedes non vacaret.

Si autem collatio spectet conjunctim ad Episcopum & Capitulum; tunc, aperta Regalia, mittit Rex Commissarium, qui una cum Canonicis eligat, supplens locum Episcopi.

Sin vero Episcopus intret Capitulum, ut in qualitate Canonici cum aliis Canonicis aliquem præsentet; cui dein in qualitate Episcopi ad præsentationem Capituli confert, & instituit, eo casu rursus Commissarius Regis in præsentatione habebit suffragium Episcopi; ipsaque præsentatio Capituli fieri debebit ipsi Regi; ipsaque Provisio nomine Regis expediri; quemadmodum debuisset exhiberi Episcopo, & ejus nomine collatio sive institutio fieri: ita ut Rex jure Regaliæ succedat in totum jus Episcopi, permittendo illæsum jus Capitulorum.

LV. Jam enim auctoritate Arrestorum invaluerat, ut libere & solus Rex conferret Præbendas vacantes in Regalia, tametsi collatio spectaret ad Capitulum, & Episcopus duntaxat haberet suffragium *ut Canonicus*: quia, inquiebant: *Rex non patitur compartem*, & ita judicatum contra Provisum per Capitulum Massiliense 31. Aug. 1681. refertur in libro, cui titulus *Journal du Palais*, *tom. 1. pag. 295. edit. 1713.*

LVI. Deinde in eodem Edicto anni 1682. declarat se in hasce modificationes consentire sine præjudicio sui juris Regaliæ; *quo uti intendimus (ait) eodem modo, quo Prædecessores nostri Reges, & nos hactenus usi sumus*.

LVII. Cum autem jus Regaliæ, & quæstiones ejus occasione incidentes coram solis Judicibus Regiis, immo solo Parlamento Parisiensi agitentur, & decidantur; mirum! quam jus illud Regaliæ extensum, quotquot privilegiis tandem cumulatum sit: adeo ut Pragmatici Gallici dicere non dubitarent; *In Regalia omnia sunt extraordinaria*. Fevret. *De Abusu lib. 2. cap. 6. num. 14.*

LVIII. In primis sustinent, Regem jure Regaliæ succedere in plenum & primitivum jus Episcoporum: ideoque Regem Beneficia ad Provisionem Episcopi spectantia posse conferre eo jure, quo primis sæculis ipsi Episcopi de omnibus Beneficiis suæ Diœcesis disponebant: quando necdum præsentatione Patronorum ligabantur. Hinc consequenter deducunt, Regem libere conferre Beneficia Juris Patronatus Ecclesiastici; tametsi præsentatio ad Monasterium, aut Capitulum spectet; modo collatio, seu *institutio* ad Episcopum pertineat; quia Rex utitur jure *primitivo* Episcopi, quod per præsentationem Patroni non restringebatur, & ita definitive judicatum anno 1685. refferturque ipsum Arrestum cum fundamentis tum ab Advocato Regalistæ, tum Advocato Regio adductis inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, *cap. 16. num. 60.*

LIX. Ulterius Ministri Regii reputantes Regaliam, etiam quoad collationem Beneficiorum pro jure Regio, & Coronæ, censuit, huic juri Papam nullatenus derogare posse, neque ullas in eo partes habere.

Quare nec vacantia in Curia, si Regalia tempore vacationis fuerit aperta, Papa conferre potest; sed a Rege conferuntur, uti notavit Le Maître in tractatu *De Regalia. cap. 11. Quia (ait) vacatio in Regalia est extraordinaria & anomala, in qua Papa solam habens inspectionem non potest se dicere Ordinarium Ordinariorum; neque sibi ullum jus, sive titulo devoluti, aut alio quocumque vendicare. Nam Regalia in aliqua Ecclesia aperta, Beneficium illius vacare non potest ad alterius dispositionem, quam Regis.*

LX. Immo ex sententia Pragmaticorum Galliæ, Rex in hoc jure nullum agnoscens Superiorem, a nullo, etiam Papa, præveniri potest; neque negligentia ejus suppleri: tametsi intra tempus a Canonibus Patronis, & Collatoribus præfixum, non contulerit. Quin juxta Declarationem Ludovici XII. anni 1499. Regalia durat 30. annis; ita ut sufficiat, intra illud tempus Beneficium, quod, aperta Regalia, vacavit, conferri. Le Maître c. 5. Quod hodie nonnihil temperatum; de quo infra.

LXI. Deinde ait; quod *si inter Regalistam & Provisum ab Ordinario fuerit lis; ipsique Regalistæ adjudicatum possessorium momentaneum seu recredentia, ut vocant, manseritque hoc modo in possessione, & lite per 20. annos, postmodum moriatur, licet tunc Regalia non esset aperta, nihilominus vacaret Beneficium in Regalia*, ait Le Maître: *Nam (ait) est principium notorium in materia Regaliæ, quod collatio semper revertatur ad Regem, quousque collatio Regis habuerit suum plenum & integrum effectum; ipse Regalista manserit in pacifica possessione, vel per judicium contradictorium, & definitivum fuerit exclusus.* Hæc ille, qui candide dein fatetur, id esse in favorem Regaliæ contra collationem Ordinarii, & ejus Provisum.

Deinde monet, quod Regalista nequeat a lite in favorem Provisi ab Ordinario desistere; aut cum eo transigere sine consensu Regis; alias Rex possit rursus Beneficium jure Regaliæ conferre.

LXII. Ulterius progressi Pragmatici, privilegiis Regaliæ annumerant; *quod constitutiones Apostolicæ, vel statuta, & consuetudines Ecclesiarum, non adstringunt Regem, quin possit uti & frui pro libito voluntatis jure suo Regaliæ*. Ita Ruzæus in tractatu Juris Regaliorum *Privileg. 31 nu. 1.* Idipsum asserit Brodæus in notis ad Louetium *Litter. V. num. 2.*

Hinc concludunt, Regem in usu Regaliæ non esse subjectum Regulis Cancellariæ; quod adeo certum indubitatumque erat Philippo Probo in suprema Curia Bituricensi Advocato, ut, cum probare vellet, quod, licet in Ecclesia Gallicana esset generalis consuetudo, ut nullus in Ecclesia Cathedrali aut Collegiata obtineat Dignitatem, nisi sit Canonicus; hac tamen consuetudine Regem Jure Regaliæ dignitatem conferentem non adstringat, & in probationem adducat hoc argumentum: *Si enim non obstent collationibus jure Regaliæ factis regulæ Cancellariæ, prout nec etiam Jus commune, ut ample probatur in pluribus locis præsentis operis, ergo multo minus obstabit hæc consuetudo generalis, aut particularis, cum non sit majoris, & efficacioris virtutis, sed minoris, ut patet intuenti. Quæst. 31. De Regalia.*

Idem asseruerunt post Probum communiter Pragmatici Galli, atque in specie, Regulam *De Verisimili Notitia* non constringere Regem, sæpius judicatum fuisse refert Brodæus loco citato; asseritque, anno 1572. judicatum pro Regalista, non obstante, quod Provisio ei fuisset facta a Rege in civitate Parisiensi, *eadem die, & hora obitus* ultimi possessoris defuncti in civitate Meldensi, decem milliaribus Gallicanis distante Parisiis. Sufficit enim (ait Brodæus) quod is, per cujus obitum impetratum est Beneficium, obierit, & Beneficium ejus vere vacet, & hoc casu vulgo jactatur *opinionem veritate præveniri*.

Similiter Regulam de 20. *diebus*, sive *de infirmis resignantibus*, non ligare Regem, Parlamentorum Arrestis, & Pragmaticorum auctoritate receptum est; quemadmodum notat Brodæus ad Louetium *Litt. R. num. 47.* & jam pridem notavit cæterorum Pragmaticorum in propugnandis Regaliæ prærogativis facile primus Carolus Molinæus ad Regulam *De infirmis resignantibus, num. 181.* ubi quærit: *Quid si Rex ex causa resignationis nominaverit: sed Resignans infirmus erat, & ex infirmitatem eadem infra 20. dies a die præstiti consensus vita functus est, an Rex iterum per obitum nominare possit?* Postquam nonnulla adduxit, quæ suadere videntur, Regem iterum nominare non posse, contrarium tamen de facto notorie servari, deinde subjungit: *Breviter ego dico, quod ipsa Regula 18.* (De infirmis resignantibus) *non potest habere locum in Rege..... Quod autem simile servatur in Rege, non est in vim dictæ Regulæ, sed quia Rex Princeps supremus est, qui nominationem suam ita tacite, vel expresse limitare solet. Et consequenter deficiente conditione tacita, vel expressa, videlicet quia infirmus non supervixit dictos 20. dies, deficit consensus, & sic nominatio Regis, & consequenter resignatio tamquam sine ejus consensu facta, & sic de integro per obitum potest Rex alium nominare.*

Regulæ quoque *De publicandis Resignantibus* non esse locum in Regalia, testatur Brodæus loco citato; quamvis hæc uti & duæ præcedentes in Regno Galliæ receptas esse nullus ambigat.

Quin & Veteribus omnibus jam pridem persuasum fuit Decretum *De Pacificis Possessoribus* insertum Pragmaticæ Sanctioni, & cui consonat Regula Cancellariæ *De Triennali Possessore*, non posse tueri pacificum Possessorem contra Regalistam, nisi triginta annorum continua, & pacifica possessione fuisset munitus; uti videri potest apud Ruzæum *Privilegio 23.* ubi *n. 2.* ait *Hodie in Regalia etiamsi quis possederit Beneficium 10. vel 20. pacifice, si aperiatur Regalia, & vacet Beneficium, vel de jure, vel de facto, semper Rex illud jure Regaliæ conferre poterit. Et ratio est, quia contra jura, quæ sunt reservata Principi in signum superioritatis, non præscribitur.*

Plures idem asserentes citat Brodæus *Litt. V. num 2.* qui una observat, Decretum hoc hodie etiam in Regalia obtinere; nec per Regalistam, possessorem Canonice Provisum turbari posse post trium annorum pacificam possessionem, juxta articulum 27. Edicti anni 1606. evulgati ad postulationem Cleri Gallicani.

LXIII. Philippus Probus *Quæst.* 34. quærit: *Regalia aperta, an Rex, Beneficiorum, & Dignitatum ad plenam dispositionem Episcopi Episcopatus Regaliæ affecti pertinentium, resignationes admittere possit? Respondeo (ait) Regalistas tenere, quod sic, sive illæ sint pure simpliciter factæ, aut causa permutationis, etiam &* in favorem: *quod ultimum videtur durum, cum in talibus dicatur, Simoniæ labem intervenire.*

Ipse quoque Ruzæus *Privilegio* 32. resignationes *in favorem* a Rege admitti non posse dicit; atque ita per Arrestum supremæ Curiæ decisum fuisse testatur.

Verum & ad hanc resignationem jus Regaliæ posteriora Parlamentorum Arresta extendisse monet, Brodæus, allegato *nu.* 47. & ex illo Carolus Fevretius *De Abusu lib. 2. cap. 6.* idque etiam *retenta pensione*: quia, inquiunt, Rex Franciæ in materia Regaliæ *non tantum fungitur vice Ordinarii, sed etiam summi Pontificis*. Addunt autem *mirum non esse, si Ruzæus aliter senserit; quia eo tempore resignationes* in favorem *sunt quasi* ordinarie *in Curia Romana; nec conceduntur* dispensative, *sed quasi res jure communi permissæ; Rex igitur hujus juris communis particeps esse voluit.*

Ita Fevretius, qui & addit, Regem dispensare super ætate; item posse conferre sub conditione si *vacet*.

LXIV. Hæc aliaque Regaliæ privilegia, & prærogativas, quæ passim a Pragmaticis Gallis annotantur, si rite expendantur, eorumque prima origo inquiratur, non dubium, quin potiore jure de iis quam de ipsa Regalia dici possit cum Renato Choppino *lib. 1. De Sacra Polit. tit. 7. num. 9* non ex vetustis monumentis; sed ex Regiis Tabulis solum, Patriisque Senatusconsultis petendam esse privilegiorum tractationem. Quin si ratio horum privilegiorum, omni seclusso humano affectu, singillatim æqua lance libretur, verendum, ne multorum una ratio fuisse reperiatur illa; quam in sua Declaratione anni 1682. agnovit Rex ipse Christianissimus, nimirum. *Parlamenti Regii Parisiensis zelus, & ordinarius affectus pro augmentatione jurium Regiæ Coronæ; qui (ut ait Rex) ab aliquot annis dedit nonnulla Arresta, quæ non parum usum Regaliæ extenderunt.*

LXV. In-

LXV. Interim & illud fatendum est; multa tum in Regulis Cancellariæ, tum in Pontificiis, & Canonicis Constitutionibus, quibus privilegia Regaliæ contrariari videntur, meræ disciplinæ, & juris positivi occurrere, & quibus per contrarium usum derogari potest; unde his contrarius usus tolerari, modo ea, quæ jus naturæ, ipsaque recta ratio in provisione Beneficiorum requirit de reliquo observentur, potest: præsertim cum & Pontifices, & Concilia non semel declararint, Constitutiones tametsi generaliter expressas, personas Regum ob eorum excellentiam, & specialem prærogativam non comprehendere; uti in ipsa quoque ultima generali Synodo Tridentina expressum est: atque signanter *Sess.* 25. *cap.* 9. *De Reformat.* ubi postquam specialem modum probandi Jus Patronatus proposuit, mox subjicit: „ Exceptis illis, quæ ad Imperatorem, & Reges, seu Regna possidentes, aliosque sublimes ac supremos Principes jura imperii in Dominiis suis habentes, pertinent ". Immo etsi hæc exceptio nominatim non esset expressa, nihilominus Reges non comprehendi, ni *nominatim* sint expressi, non semel & ipsi Romani Pontifices declararunt; uti circa expectativas sublatas *Sess.* 24. *cap.* 19. *De Reformat.* ostendetur capite sequenti.

LXVI. Hoc igitur Regiis Ministris qui juribus Coronæ, & Regaliæ amplificandis studere videntur, præcipue curandum, ut Rex Regalia, ejusque privilegiis in *Provisione* Beneficiorum ita utatur, ut si Regulis, & Constitutionibus humanis eximatur, ipsas tamen Regulas, quas ratio naturalis, & divina, nullo privilegio aut longævo usu, vel Arrestorum auctoritate flexibilis, aut mutabilis servari præcipit: atque ita ipsa Beneficia sine simonia, sine acceptione personarum, non ad favorem privatorum, sed in utilitatem & ædificationem Ecclesiarum conferantur; eique auctores sint, ut sequatur exemplum Sancti Ludovici in conferendis Beneficiis; ut si eum in usu Regaliæ Patronorum sequi non pigeat, etiam in modo ea conferendi imitetur; de quo infra titulo *De cavenda acceptione personarum in collatione Beneficiorum*.

Illud quoque merito inculcant Ministri regii, verum haud esse assertum Molinæi ad Regulam Cancellariæ *De infirmis Resignantibus*, *num.* 185. „ Canonicatus, Sacella, & similia Beneficia ad meram & perpetuam Regis collationem spectantia, magis *secularia*, & *profana* Beneficia sunt, quam Ecclesiastica ". Ut enim non inquiramus, qualia in sua origine quædam ex illis fuerint; hoc compertum est, Canonicatus, præsertim Cathedralium Ecclesiarum, non posse inter *profana Beneficia* computari; utpote qui non exiguam jurisdictionis, & regiminis Ecclesiastici portionem annexam habent. Scitur enim Capitulum Cathedrale ex Canonicis constans *Senatum* Ecclesiæ hodie constituere, atque una cum Episcopo præcipua Ecclesiæ negotia absolvere; quin & Sede vacante, in regimen & jurisdictionem Episcopi succedere; quemadmodum *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 8. *cap.* 1. ostendimus. Ut propterea admodum perniciosum sit Ecclesiis, dum Canonicatus tamquam *profana* quædam *Beneficia* distribuuntur; non ut Ecclesiis ipsis, sed potius personis provideatur, & non raro ipse Ecclesiæ *Senatus* ex pueris Senatorum Regiorum componatur.

CAPUT IX.

De Nominatione Regia extra Regaliam, & de oblatis ad Monasteria.

1 *Rex plurium Ecclesiarum Patronus.*
2 *Reges prætendunt Beneficiorum plenam collationem.*
3 *Comitissa Flandriæ jus conferendi* pleno *jure habuisse olim videtur.*
4 *Similiter Reges Angliæ.*
5 *Reges Galliæ jure Regaliæ* pleno *jure conferunt.*
6 *Super hoc jure contentio inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum Regem Galliæ.*
7 *Jus hoc Regi competere posse ex tacito vel expresso consensu Sedis Apostolicæ fatetur Bonifacius.*
8 *Rex huic Pontificis declarationi acquievit.*
9 *Reges & Principes etiam nostri* pleno *jure collationis utuntur.*
10 *Carolus Molinæus credit Beneficia ad* plenam *collationem Principum spectantia, esse potius* sæcularia, & profana, *quam Ecclesiastica.*
11 *Animadversio in dictum Molinæi.*
12 *Habentes collationem a Principe, curam animarum debent habere ab Ordinario.*
13 *Principes etiam aliis titulis, quam Jure Patronatus Beneficia conferunt.*
14 *Concessit Leo X. Carolo V. ut nullus ad principales Dignitates sæculares nominetur, nisi ipsi* gratus.
15 *Vigore hujus Indulti Principes nostri nominant ad primarias Dignitates in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis.*
16 *Indulta conferendi Præbendas Regibus concessa interdum tantum personalia.*
17 *Indultum Regibus Galliæ datum in favorem Parlamenti Parisiensis.*
18 *Quo motivo Sixtus IV. Indultum Parlamento Parisiensi concesserit.*
19 *Induiti gratia quomodo extensa?*
20 *Jam pridem Imperatori competiit jus* Primariarum Precum; *referturque antiqua earum formula.*
21 *Videtur primitus Imperatori competiisse ex antiqua consuetudine.*
22 *Quomodo hodie his utatur Imperator?*
23 *Hæ preces per Synodum Tridentinam non censentur sublatæ, licet sint species gratiæ expectativæ.*
24 *An Regi Galliæ competat jus collationis unius Præbendæ titulo* felicis *ad Regnum* adventus?
25 *Rex Galliæ in adventu suo ad Regnum habet jus offerendi unum laicum Monasteriis.*
26 *Hoc jus videtur provenire ex Jure Patronatus.*
27 *Qui hoc jure frui possint?*
28 *Divites eo jure non gaudent.*
29 *Restringitur hoc jus ad Monasteria fundationis Regiæ.*
30 *Monasteria Ordinis sancti Augustini non subjecta huic oneri.*
31 *Quid si dubitetur, num sit fundationis Regiæ?*
32 *Monasteria non nisi* uno *oblato gravari possunt.*
33 *Debet oblatus nutriri in Monasterio ut alter Religiosus.*
34 *Cogi potest, ut habitet in Monasterio, non tamen tenetur suscipere vestem religiosam.*
35 *Rex Galliæ quædam Monasteria ob paupertatem ab hoc onere exemit.*
36 *Etiam Monasteria mulierum huic juri subjecta.*
37 *Principes nostri eo quoque utuntur jure in Monasteriis tam virorum, quam mulierum.*

I. QUIN Reges ac supremi Principes Ecclesiarum, quas Majores ipsorum vel fundarunt, vel dotarunt, Patroni sint, & titulo Juris Patronatus etiam jure præsentandi gaudeant, nemo negaverit; ususque Juris illius notissimus est.

II. At prætendunt Reges, & Principes sibi ut Patronis, non tantum competere simplicem præsentationem, qualis omnibus Patronis de jure competit; sed *plenam* ac liberam Beneficiorum *collationem*: ita ut præter regiam hanc collationem, vel donationem non requiratur alia institutio *auctorizabilis*, sive *tituli* collativa, sed tantum institutio corporalis, sive immissio in possessionem.

III. Et quidem Comitissam Flandriæ jam pridem usam fuisse eodem jure, constare videtur ex *cap. fin. tit. de Concess. Præbendæ*. Hic scribit Honorius III. Episcopo, & Præposito Capituli Cameracensis: *Cum dilecta in Christo filia Comitissa Flandrensis fecerit Promissiones de non vacantibus Beneficiis Ecclesiarum, in quibus jus obtinet Patronatus, &* donationes *eorum in manibus posuerit alienis.*

Quamvis enim Pontifex concessiones ab ea Comitissa factas non vacantibus Beneficiis, vel donationes alteri cuidam commissas, improbet, *nihil tamen improbat, immo nec attingit eorum, quæ pertinent ad Beneficiorum jam vacantium collationem, seu concessionem, seu* donationem *Comitissæ huic ratione juris Patronatus competentem* ait Boetius Epo in Tractatu *De Regalia*, vel Jure Principum in Beneficiis Ecclesiasticis, *num.* 4. *Quinimmo (pergit Auctor) contra satis hinc apparet, Comitissam vel Comitem Flandriæ semper solere singularia Beneficia Ecclesiarum in quibus jus obtinebat Patronatus*, absolute conferre. Qui & ibidem ostendit, *donationis* verbum, quo hic utitur Pontifex, de simplici præsentatione accipi non posse, sed pro *absoluta* donatione, seu collatione accipiendum esse, recteque notat, similis *donationis* sex Præbendarum Sacerdotalium eidem Comitissæ competentis mentionem occurrere in *cap.* 40. *tit. De Testibus*.

IV. Reges Angliæ hoc quoque jure jam pridem usos fuisse, evincit Decretalis Innocentii III. cujus fragmentum extat in *c.* 6. *tit. De Consuetudine*, & integra apud Antonium Augustinum in *cap.* 4. *eodem titulo* in tertia Decretalium collectione.

In hac igitur integra Decretali de Rege Angliæ scribit Innocentius III. *Decanatum, & Præbendas ipsius Ecclesiæ (S. Petri de Curia Cenomanensis) idem Rex, & Progenitores* conferebant, *Diœcesano Episcopo etiam inconsulto.*

V. Reges Galliæ Beneficia jure Regaliæ pleno jure conferre, & jam pridem consuevisse ambigi nequit.

Extat inter probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, *cap.* 16. *num.* 46. instrumentum collationis Canonicatus vacantis in Regalia de anno 1422. in quo dicitur: *Beneficiorum Ecclesiæ vacantium, dicta Regalia vigente, collatio atque omnimoda dispositio jure Regaliæ, & Regiæ dignitatis ratione*, pleno *jure noscatur pertinere ad nos.*

VI. Quin & tempore Philippi Pulchri hoc jure usos fuisse Reges Galliæ, constat ex contentione sat acri super eo jure inter ipsum Philippum, & Bonifacium VIII. cujus contentionis, nec non litterarum hinc inde scriptarum meminit Aufrerius Præses Tolosanus in sua Repetitione ad *Clem.* I. *De officio Ordinarii*, & antiquus Glossographus ad *cap.* 13. *De Elect. in* 6., quæ e recentiore Corpore Juris per Correctores Romanos sublatæ sunt.

VII. Etsi autem Pontifex verbis sat acerbis hoc prætensum jus collationis improbaverit, nihilominus in quadam Bulla, contentione hac durante, emissa, fatetur; jus illud Regibus posse competere, saltem accedente consensu Sedis Apostolicæ tacito, vel expresso. Verba Bullæ sunt. *Ad te hujusmodi Ecclesiastica dignitatum, personatuum, Canonicatuum, Beneficiorum, & Præbendarum collatio non potest quomodolibet pertinere, nec pertinet; nec per tuam collationem potest alicui jus acquiri, sine auctoritate, vel consensu Sedis Apostolicæ, tacitis, vel expressis; quos qui acceperit; & se denegat accepisse, eis propter ingratitudinem est privandus.*

VIII. Rex huic conditioni acquiescens respondit; *Quod collatione Beneficiorum usus est, utitur sicut ad eum pertinet de jure, & bona consuetudine, sicut S. Ludovicus, & alii prædecessores sui usi fuerunt, a tempore, cujus memoria non existit, nec circa hoc fecit, nec intendit facere aliquam novitatem; nec credit, quod Papa sibi facere velit, qui longum usum suum, & prædecessorum suorum in collatione hujusmodi novit plenissime ab experto.*

IX. Hoc itaque jure & Reges Galliæ, & Principes nostri uti pergunt, semper nomine *collationis*, vel *donationis* utentes. Et quamvis non exprimant, se eo jure ex indulgentia, vel consensu Sedis Apostolicæ uti; ipse nihilominus continuus, & notorius usus a Sede Apostolica non improbatus, de Sedis Apostolicæ consensu saltem tacito dubitari non sinit.

X. Caro-

X. Carolus Molinæus ad Regulam Cancellariæ *De Infirmis resignantibus* postquam ostendit, Regem, & nonnullos inferiores locorum Dominos habere *collationem* Canonicatuum, aliorumque Beneficiorum simplicium, addit *n.* 186. *Sed hujusmodi Canonicatus, Sacella, & similia Beneficia ad meram, & perpetuam Regis collationem spectantia, magis sæcularia, &* profana *Beneficia sunt, quam Ecclesiastica: quamvis non nisi Clericis (quos tonsuratos vocant) conferantur. Quia talibus ex voluntate Regis fundatoris destinata sunt. Unde non habent de se ullam administrationem Clavium, vel Sacramentorum.*

XI. Verum, uti recte notat Ludovicus Thomassinus *De Disciplina Eccles. part.* 4. *l.* 2. *c.* 22. *n.* 12. *Majore cum verisimilitudine dixisset Molinæus, aliqua ex hisce Beneficiis, hujusmodi fuisse in sua origine. Videmus enim & hodie plura Oratoria in Principum, & Magnatum domibus, ad quæ ipsi Principes nominant Ecclesiasticos ad recitandum Officium canonicum cum annexis certis proventibus; ita tamen ut totum dependeat a pietate, & voluntate illorum Magnatum, qui assumunt, & dimittunt hos Ecclesiasticos, cum ipsis libuerit, absque ulla ab Episcopo dependentia in hac eorum arbitraria pia liberalitate. Labente tempore, similia arbitraria, & temporalia officia mutantur in Beneficia perpetua; & quandoque aliqua cura animarum eis annectitur; interim Patroni jus suum non amittunt; semperque permanent eorum Collatores. Admodum probabile est, nonnulla Beneficia, quorum ipsi Principes hodie habent* plenam *collationem, fuisse primitus officia duntaxat ejus conditionis; ac sensim & imperceptibiliter transiisse in Beneficia perpetua.*

Probabile quoque est, quod sicuti de similibus officiis priusquam in Beneficia erigerentur, Principes pro libitu suo disponebant, nullo habito respectu ad Regulas collationi Beneficiorum præscriptas; ita existimarunt, erectionem illorum in Beneficia huic eorum juri non potuisse præjudicare, ideoque ea adhuc eodem *pleno* jure conferri posse. Hinc ea privilegia Regaliæ, quæ capite præcedente notata sunt, verisimiliter pro magna parte emanarunt: quod tamen non nisi de his Beneficiis, quæ ejus conditionis fuerunt, aliqua veri specie dici posse videtur. Dein notandum, officia illa quæ tantum persolvendo Officio canonico primum erant destinata, naturam non parum suam mutasse, dum in Canonicatus, præsertim Cathedrales transierunt; ut ex his *Senatus* Ecclesiæ constituatur; ut capite præcedenti observavimus; ubi una ostendimus, quod Regalia, quæ primitus aliqua duntaxat Beneficia, & bona comprehendebant, sensim ad omnia extensa fuerit; ut mirum videri non debeat, si jus conferendi *pleno* jure paulatim quoque ad omnia Beneficia ad Regiam provisionem spectantia extensum sit.

XII. Porro licet liberum esset Principibus, aliisque Fundatoribus ad hujusmodi administrationes, sive fundationes assumere; & etiamnum hodie id ipsis liberum sit, quamdiu in Beneficia auctoritate Ordinarii erecta non sunt, nunquam tamen licuit assumere Clericos, qui Missarum solemnia celebrarent, aut Sacramenta administrarent, nisi prius per sacram Ordinationem ab Episcopis eam potestatem accepissent. Quapropter tametsi hodie quorumdam Beneficiorum collatio *pleno* jure ad Principes pertineat, si quæ Sacramentorum administratio aut cura iis animarum annexa sit, ea ab Episcopo accipi debet; nec eam laici quantumvis suprema, ac Regia auctoritate muniti dare queunt: quemadmodum jam pridem Imperatori declaravit Gregorius IX. apud Odoricum Raynaldum ad annum 1236. *n.* 21. „ Esto (ait) „ quod aliqua Beneficia vacantia *conferas*, ut *curam* tamen *animarum* illis annexam committere valeas, jus spirituale, quod „ non cadit in laicum, non permittit.

Hac de causa Principes nostri, uti & Reges Galliæ quamvis Beneficia plura *pleno jure* conferant, curam tamen animarum annexam nequaquam committere, vel dare intendunt; sed volunt, ut Provisi eam ab Ordinariis suis accipiant: quod & in ipsis Provisionis litteris apponi solet.

XIII. Non tantum titulo Juris Patronatus Principes Beneficiorum Provisionem habere; sed & aliis titulis, nimirum Indulti Apostolici, vel Regaliæ, aut inveteratæ consuetudinis, ut in litteris Provisionis exprimi solet, notorium est in illis Ecclesiis, quarum Principes Fundatores non fuisse scitur; & nihilominus Beneficiorum, & dignitatum collationem obtinent.

XIV. Anno 1515. 4. Julii, Leo X. per Bullam indulsit Carolo V. quod nullus in Provinciis ei subjectis per ipsum (Leonem) aut Sedem Apostolicam, seu ejus Legatos, seu Nuntios, ad Dignitates Abbatiales aut quorumcumque Monasteriorum, etiam per Priores aut Præpositos regi ac gubernari solitorum, regimina, præfici, nec illis de quorumcumque personis quovis modo provideri possit, nisi habitis prius per Nos (ait) aut Sedem eamdem intentione & consensu tuis de personis idoneis ad hujusmodi dignitates, & regimina providendum.

Deinde alterius subjungit; *De aliis vero dignitatibus videlicet sæcularibus, principalibus, & Regularibus Conventualibus, intra prædictos districtus, nisi de locis tuæ ditioni subjectis existant, aut tibi* gratis, & acceptis *de aliis locis oriundis provideri, nec non gratiæ expectativæ, & specialiter reservationes cum quibusvis & ex illis descendentibus provisionibus, & provideri mandatis intra eosdem districtus personis duntaxat, quæ locorum eorumdem districtuum alienigenæ, vel extraneæ non fuerint, nisi forsan tuus consensus aliis personis super hujusmodi gratiis suffragaretur concedi* &c.

XV. Carolum in vim hujus Indulti prætendisse sibi esse jus nominandi personas ad Dignitates Abbatiales, nec non Dignitates principales in Ecclesiis sæcularibus, manifestum est ex iis, quæ narrantur in Compromisso initio inter Carolum, & Abbates, & Abbatissas Brabantiæ 21. Februarii 1521. quod refertur *part.* 4. *Edictorum Brabantiæ lib.* 4. *tit.* 1. *cap.* 6. ejusque meminimus supra *Tom.* I. *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 8. uti & Concordiæ super hac quæstione initæ inter Philippum II. & dictos Abbates.

Sicuti ergo Principes nostri vigore hujus Bullæ Leoninæ nominant ad Abbatias juxta formam in dicta Concordia expressam: ita nominant quoque ad *principales*, sive primarias Dignitates in Ecclesiis Collegiatis, & principales post Episcopalem in Cathedralibus.

Ad hoc indubie *Indultum* respiciunt Principes, dum in litteris nominationis ad primas Dignitates dicunt se nominare vigore *Indulti*, tametsi & addant, se id facere vigore *Regaliæ Juris Patronatus*, seu quo alio jure sibi competente; ut hoc pacto jus suum quocumque titulo competens conservent.

XVI. Regibus Galliæ plura jam pridem Pontificia Indulta concessa fuisse leguntur.

In Historia Universitatis Parisiensis *tom.* 4. *pag.* 28. 32. refertur a Bonifacio VIII. indultum fuisse Philippo Pulchro, *quod ad suum beneplacitum in qualibet Ecclesia Cathedrali, & Collegiata Regni sui una idonea persona poneretur*. Et Clemens VII. Papa Avenionensis indulsit Carolo VI. 1389. nominare ad duas Præbendas in omnibus Ecclesiis Cathedralibus. Et Innocentius VI. referente Guimerio, dedit Joanni Regi nominationem 30. Præbendarum: quorum omnium Indultorum meminit Ludovicus Thomassinus *De Disciplina Eccles. part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 12 additque, visibile esse Indulta hæc fuisse personalia.

XVII. Gaudent hodie Reges Galliæ jure Indulti, sive gratiæ expectativæ in favorem supremi Regni Cancellarii, Præsidum, & Consiliariorum Parlamenti Parisiensis, quibus mandat Rex in vim Papalis Indulti provideri.

Gratiam hanc primum factam Regibus Galliæ ab Eugenio IV. per specialem Bullam anno 1538. confirmavit Paulus III. ad postulationem Francisci I. indulgens, ut Prælati Collatores singuli semel in vita sua duntaxat, & non ultra, provideant nominato Indultario de proxime vacaturo Beneficio, cujus annui proventus, deductis omnibus expensis & oneribus, pertingunt ad taxam constitutam: idest, *ducentarum librorum* Parisiensium.

☞ XVIII. Legitur, quod Sixtus IV. ad exemplum Pii II. sui prædecessoris intendens abrogationem Sanctionis Pragmaticæ, quam *anno* 1238. in Conventu Bituricensi promulgaverat Carolus VII. Rex Franciæ, Concordatum concluserit cum Ludovico XI. Rege Galliæ relatum in *Extravagante, Ad universalis, de tregua, & pace in Communibus*; utque Parlamentum Parisiense ad receptionem hujus Concordati inclinaret, eodem Concordato concessit *duas Expectativas* ad *singulos* Collatores Regni Galliæ in favorem Consiliariorum Parlamenti, aut eorum, quos ipsi vice sua nominare voluerint.

Sed nec hoc Concordatum, nec Indultum receptum fuit, resistente Procuratore Regio, uti notat Franciscus Pinsonius in Præfatione ad suum Tractatum *de Indulgentiis pag.* 33. qui & ibidem monet Paulum III. Indultum Parlamento dedisse, ut ipsum magis obtineret in observatione Concordati inter Leonem X. & Franciscum I. quo Sanctioni Pragmaticæ, saltem quoad *liberas* electiones, non exiguum vulnus inflictum fuit.

XIX. Indulti gratiam postmodum ad postulationem Regis Ludovici XIV. auxit Clemens IX. edita Bulla anno 1667. quam integram, uti & præcedentem Pauli III. refert Claudius Horry in novo Tractatu *De Materiis Beneficialibus*; notatque quod Cancellarius, aliique Regi Ministri hujusmodi Indulto gaudentes, possint hanc gratiam alteri cedere, sive in alium transferre, exprimitque formam, quæ in hac cessione est observanda; quidque Cessionarius observare debeat, ut effectum Indulti obtinere queat. Vide quoque Cabassutium in Juris Canonici Theoria & Praxi *lib.* 2. *cap.* 4.

XX. Refert Continuator Abbatis Urspergensis Litteras Rodulphi Hasburgii ad quemdam Abbatem directas, quibus in vim *primariarum Precum* Clericorum nominas ad Beneficia ad collationem hujus Abbatis spectantia; quæ merito pro antiqua *primariarum Precum* formula refertur a Chokier in proœmio Scholiorum primariarum Precum. Verba formulæ sunt: *Cum ex antiqua, & approbata, ac a divis Imperatoribus, & Regibus inclytæ recordationis nostris antecessoribus usque ad nos producta consuetudine, quælibet Ecclesia in nostro Romanorum Imperio constituta, ad quam Beneficiorum Ecclesiasticorum pertinet collatio, super unius collatione Beneficii precum nostrarum* primarias *admittere teneatur, devotionem tuam rogamus; quatenus huic Clerico de Ecclesiastico Beneficio, quod ad tuam collationem spectat, ob reverentiam Sacrii Imperii, & nostram, si quod vacat ad præsens, vel quamprimum vacaverit, studeas liberaliter providere, taliter id faciens, quod devotionem tuam nostra Serenitas debeat merito commendare, & ad tua justu desideria facilis inveniri.*

XXI. Cum hic nullius Indulti Apostolici, alteriusve tituli, quo hoc jus nitatur, mentio occurrat: sed totum ex antiqua consuetudine desumatur, admodum verisimile est, hoc jus *primariarum Precum*, consuetudine primitus inductum esse; immo a solis *precibus* apud Collatores interpositis originem habuisse; atque sensim preces in jura & mandata transiisse; ipsosque Reges, & Imperatores exemplo Pontificum Romanorum primo precibus, ac dein mandatis usos fuisse, quemadmodum notavit Ludovicus Thomassinus citato *cap.* 21.

XXII. Quidquid sit, indubitatum est, Imperatores jam pridem usos fuisse, & etiamnum hodie ut *primariis Precibus*; quarum vigore Imperator coronatus nominat personas idoneas ad Beneficium vacaturum, quod ipse nominatus infra mensem a die notæ vacationis duxerit acceptandum, facitque nominatum per Executores in litteris nominationis designatos recipi. Formulam hodiernam primariarum Precum refert Chokier in citato proœmio, qui & Bullam Pauli V. confirmativam harum Precum Scholiis illustravit; variasque quæstiones ad hanc materiam spectantes discussit; notatque *pag.* 18. ex Boerio Epone, quod *primariæ*

Pre-

Preces idcirco dicantur, quod semel duntaxat, seu pro prima saltem vice, non autem vel bis, aut sæpius uni & eidem Imperatori in una eademque concedantur Ecclesia.

XXIII. Nominationem vigore harum *precum* ad Beneficia *vacatura* esse speciem gratiæ *expectativæ* ad vacatura dubitari nequit: refertque Fagnanus *ad cap. Nulla, tit. De Concess. Præbend. num.* 9. dubitatum aliquando, an censerentur hæ *preces* sublatæ per Concilium Tridentinum *Sess.* 24. *cap.* 19 *De Reformat.* ubi tollit omnes concessiones ad *vacatura*; attamen quæstione per Archiepiscopum Cameracensem hujusmodi nominatione gravatum delata ad S. Congregationem Concilii Tridentini Interpretem, censuit S. Congregatio, hasce primarias preces non comprehendi dicto *cap.* 19. quia non nominatur Imperator, qui est *speciali* nota dignus. Et relatione facta ad Papam Gregorium XIII. ipse sententiam Congregationis probavit.

XXIV. Volunt nonnulli, etiam Regi Galliæ esse jus nominandi ad Præbendam titulo *Felicis* ad Regnum *adventus*. Verum alii, quos sequitur Cabassutius in Theoria, & Praxi Juris Canonici *lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 11. dicunt, quod ambitio & adulatio Aulicorum jus illud introduxerit: cui novæ introductioni (*ait Cabassutius*) *Senatus Parisiensis plerumque fortiter intercessit, existimans satis detractum Ecclesiæ fuisse per Regaliam, & Indulta in favorem suorum Officialium constituta, nec patiens alios concurrentes ac rivales, per quos Beneficia, ad quæ aspirant, sibi detrahi possint: ideoque novum istud Indultariorum genus frequentibus Senatuconsultis submovit ac repulit, ut testatur Brodæus in Louetium* Litt. P. tit. Prabenda felicis ad Coronam adventus. *Et ita non semel judicatum fuisse refertur.*

Diffiteri interim nequit Cabassutius, interdum quoque pro Indultariis fuisse judicatum, uti testatur citatus Brodæus ad Louetium *Lit. P. n.* 6. ubi & meminit Declarationis Ludovici XIV, Regis, Galliæ, qua edicitur: Hoc jus pro felici Regis ad Regnum adventu tantum obtinebit in Ecclesiis Collegiatis, quarum Dignitates, & Præbendæ non spectant ad collationem Ordinariorum Diœcesis, in qua sitæ sunt, & in quibus sunt plures quam sex Præbendæ ultra Dignitates.

XXV. Illud magis expeditum, atque longo usu receptum, & probatum. *quod Rex in principio sui Regni post suam coronationem in Abbatia Regni sui de gardia sua existente, ponere possit in Monasteriis Monacorum unum Monachum, & in Monasteriis Monialium:* uti loquitur Rebuffus Benef. *part.* 3. *titulo De Oblatis; & quando Regio nomine in Monasteriis recipiendi sint, num.* 24

Et eruditus Bosquetus in notis ad *Epist.* 138. Innocentii III, *lib.* 1. Regesti 13. ait: „ Ab antiquo ex Christianissimorum Re- „ gum rescriptis, laicis locus fuit in Monasterii; quibus alimen- „ ta, non sub Fratrum, sed Præbendariorum nomine, a Mo- „ nachis exhibebantur.

Similiter Renatus Choppinus *lib* 2. *De Dominio Franciæ cap.* 28. *n.* 1. ait: „ Regis item jura sunt hæc: Cœnobiis elendum „ offerre militem, qui acceptis in bello vulneribus, postmodum „ nequeat corporis artificio vitæ necessaria quæritare. De quo „ argumento olim tractatum esset in Senatu, idipsum Principi ex „ Francisco Diademate licere in auspicatu Regni, Ordo Supre- „ mus judicavit, Arresto Parlamenti anno 1273.

XXVI. Jus hoc offerendi Cœnobio militem, esse effectum augustioris in sanctas Ecclesias Patronatus, asserit Choppinus ibidem *n.* 3. „ Rex enim (ait) beneficus est sacrarum Ædium Pa- „ tronus, qua in specie Legibus cautum est, exhausto, & egen- „ ti Patroni filio alimenta esse ex templi ipsius redditibus sug- „ gerenda.

Hanc juris illius originem, & titulum notavit quoque Rebuffus loco citato, *n.* 21. additque: „ Quia licet aut Fiscus sit „ semper dives, & idoneus solvendo, tamen jure *Patronatus* „ considerato, & Monasterio a se fundato, vel a Prædecesso- „ ribus Regibus, æquum fuit hujusmodi Præsentatis subve- „ nire.

Cum enim milites juramento Regi an serviendum, & ad eum defendendum sint obstricti, quodammodo loco filiorum a Rege habendi sunt; saltem ut iis ad inopiam redactis succurratur; iisque impensum, censeri debeat Regi ipsi impensum.

XXVII. Unde pluribus Regiis Edictis cautum fuit, nullum posse hujusmodi Oblatorum loca in Monasteriis occupare, nisi sint milites *veterani vulneribus* pro servitio Regis sauciati; inhibitione facta Monasteriorum Superioribus alios admittendi, vel recipiendi, aut quamcumque pensionem assignandi, quibuscumque litteris Regiis essent muniti, uti latius deducit Carolus Fevretius *De Abusu lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 4.

XXVIII. Addit præterea, quod si Præsentatus a Rege esse sufficiens, ut sibi de necessariis honeste provideret, is possit repelli; eo quod similia loca non nisi pauperibus sint destinata; quod & in ipsis litteris oblationis Rex significat per hæc verba litteris apponi solita: *Par pitié, & aumone, & en faveur des services que nous a fait*, Rebuffus *nu.* 28. Addit tamen *nu* 29. Non debet inquiri de *servitiis*, aut opponi quod non servierit: „ quia duæ rationes sunt; & una cessante, non cessat concessio, „ Et videmus hodie hujusmodi loca concedi etiam illis, qui nunquam Regi specialiter servierunt.

XXIX. Ulterius, cum jus hoc innitatur titulo fundationis seu Patronatus, ideo & restringitur ad Monasteria fundationis Regiæ; quemadmodum notavit Choppinus, loco supra indicato *num.* 4. & ex professo Rebuffus *n.* 26.

XXX. Quæstionem aliquando motam fuisse, num. huic oneri subjecta essent Cœnobia virorum Ordinis S. Augustini; uti refert Renatus Choppinus *De Sacra Politia lib.* 3. *tit.* 2. *nu.* 12. atque ipso in causa perorante, & postulante *placuisse Senatui, Clientem suum recte appellasse, & Curiales Primatus seu* Prioratus Augustiniani *Ordinis, educatione oblati militis, victuque nequam onerari, Arresto in publicis causarum actionibus lato, pridie nonas Junias ann.* 1565.

Fundamentum suæ causæ proponens Choppinus aiebat: „ Prioratum, quem Cliens suus obtinebat, Augustinianæ Regu- „ læ subjici, & ita vere *Curionatum* censeri, animorumque cu- „ rationi conjunctum Sacerdotium. Proin suggerendis veterano „ cibariis alligandum non esse, instar parœcianæ Ecclesiæ cujus- „ vis. Multum enim interesse, an regularis Curatus Benedictino „ Ordini subjaceat, an Augustiniano. Ille quidem nullum parœ- „ ciatum habet actu ipso regimen animarum annexum, Nam cu- „ cullati Sacerdotes Benedicti cesserunt jam dudum curiali pa- „ rœciarum administratione; intra claustri septa redire jussi „ Chalcedonensi Concilio, Can. *juxta quæ* 16. *Quæst.* 1. At „ monasticæ præfecturæ ordinis Augustini, retinuerunt hactenus „ sacram spiritualemque prœciaci populi curationem; Quum & „ Ilerdensis Synodi permissu Monachi ordinari cœpissent, & ad „ sacros Clericorum gradus promoveri. Unde Augustiniani Or- „ dinis cœnobitæ curialia etiamnum munera obeunt in sacris „ suis Beneficiis quasi Parochialis Ecclesiæ Pastores soli.

XXXI. Verum si dubitetur, ab Abbatiæ sint ex fundatione Regali, nec ne, præsumuntur esse ex fundatione, ait Rebuffus *n.* 23. concluditque ulterius; Ideo mandante Rege, *si appareat vobis, quod sit de fundatione*, interim dum litigatur super hoc, providebitur isti pauperi, & aletur, ut censuit Senatus anno 1550. die 17. Februarii, & latius probat Fevretius.

XXXII. Hoc jure oblationis Rex non intendit unum idemque Monasterium, nisi semel, suo durante regimine, gravare, ac propterea expresse in litteris ponitur hæc clausula; *Pourvû toutefois; qu' autre n' ait été reçu.*

Ita refert Rebuffus *num.* 26. qui & *num.* 25. notat: „ Quod „ si ille, cui est provisum, adhuc viveret, debet Rex novus „ expectare mortem illius antequam provideat, ne sit mole- „ stus Monasterio, & ne uno & eodem tempore sit gravamen „ duorum.

XXXIII. Debet autem ali Monasterio tamquam alter Religiosus: uti & verba litterarum indicant: *Avons donné & octroyé donnons & octroyons ledit lieu, & vivre d'un Religeux en votredite Albaye*, Et infra: *Delivrez per chacun jour, pitance, vivres & autres ses necessitez telles que de raison; comme à un de vosdits Religieux, avec vestiment suffisant.*

XXXIV. Hine concluditur, cogi posse *Oblatum* ut habitet in Monasterio; ibique præstet servitia ab *Oblatis* præstari solita; & portionem Monachalem accipiat; nisi ipse Conventus malit ei extra Monasterium pensionem solvere; uti Fevretius *n.* 46.

Et quia sæpe non convenit miles veteranus cum Monachis, dicit Rebuffus *n.* 36. quod *Oblatus* soleat regulariter extra Monasterium ali.

XXXV. Refert dein *n.* 47. per litteras patentes de 5. Maji 1636. Regem Galliæ exemisse ab hoc onere Abbatias, & Prioratus, qui in proventibus annuis non habent mille ducentas libras, omnibus oneribus deductis,

XXXVI. Non tantum Monasteria virorum, sed & mulierum seu Monialium huic juri jam pridem subjecta suisse notat Bosquetus ad citatam Epistolam Innocentii III. testaturque Choppinus *n.* 13. vetus Arrestum insertum in stylo Parlamenti habere: *Rex potest suo jure ponere in Monasteriis Monachorum unum Monachum, & in Monasteriis Monialium unam Monialem.* (*a*)

Ita nimirum, ut Monialium Monasteriis milites sive viri offerri non possint; ut recte notat Fevretius *num.* 43. asseritque non semel repulsam passos viros, qui litteras Regias ad Monasteria Monialium impetrarent.

XXXVII. Eodem jure utuntur Principes nostri, non tantum in Monasteriis, & Abbatiis virorum, sed & mulierum; idque jure *Regaliæ*, ut in litteris Provisionis exprimitur: assignantque *Oblatio* Panem, & Præbendam Abbatialem, *le Pain & Prebende.* Per *Præbendam* intelligentes *portionem* Monasticam seu Abbatialem. Dein addunt, *avec les habillemens & autres droits & emolumens quelconques y appartenant*; id est, cum vestitu, juribus, & emolumentis annexis. Et anno 1668. per litteras missas ad Gubernatorem Belgii, & per ipsum omnibus Consiliis Regiis intimandas, declaravit Rex Catholicus, redemptionem Panis Abbatialis pensandum esse ad summam centum quinquaginta florenorum annue, vita Oblatorum durante. Et 26. Augusti, anno 1677. scripsit Consilium privatum ad Abbatissam, & Conventum Monasterii B. Mariæ *sub vinea*, in civitate Lovaniensi, *Oblatæ* dandas esse vestes, & reliqua corporis necessaria, sicuti uni Religiosæ, nihilque oneris extraordinarii imponendum (*b*).

TITU-

(*a*) Post insignem prope Parisios erectam domum, quæ militum invalidorum *Hospitium Regium* dicitur, statuit Rex Ludovicus XIV. ut Regia hac domus deinceps ab invalidis militibus incoleretur, ac Monasteria ab eorum onere libera, victui ac cultui illorum militum consulerent: id enim constat litteris patentibus, quæ 7. Julii anno 1716. in majoris Consilii Commentarios lata sunt. Est eorum contextus. *Tous Abbés & Priours pourvus par Nous, ensemble tous les Chapitres, Colleges, & Seminaires, & autres Communautés Séculieres ou Regulieres, jouissans à titre d' union ou autrement, des Abbayes ou Priourés étant à notre nomination, à quel titre que ce soit, seront tenus de payer par chacun an, ainsi qu' il est porté par ledit Arret (du 6. Mai 1715.) la somme de cent cinquante livres pour chaque Benefice, étant de mille livres de revenu, & au dessus, & celle de soixante-quinze livres pour chaque Benefice de moindre valeur, sans qu' ils puissent s' en dispenser, sous pretexte que leurs Benefices n' ont jamais été taxés pour les Oblats, & qu' ils n' ont jamais payé lesdites pensions, ni sous pretexte de decharges, qu' ils auroient pu obtenir dans le tems par Lettres Patentes, Arrêt ou autrement, ni meme sous pretexte de la secularisation desdits Benefices, extinction, suppression de titres ou union à d' autres Benefices, ou à des Chapitres, Colleges ou Seminaires, & autres Communautés.*

(*b*) Formula, qua Rex Hispaniarum ad aliquod Monasterium dirigit Oblatum vel Oblatam, legitur ad calcem hujus voluminis sub littera. C.

TITULUS NONUS.

De Institutione, & Possessione Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

De Institutione.

I. TRes species institutionis assignat Prosper Fagnanus ad *cap. Cum Ecclesia, tit. De Causa possess. & propriet. Prima species est institutionis corporalis, hoc est, immissionis in possessionem: de qua capite sequenti. Secunda species* (ait Fagnanus) *institutionis auctorizabilis, idest, approbationis ad curam animarum*, Tertia species, media inter corporalem, & auctorizabilem institutionem est, quam vocant collativam.

II. Hæc tertia proprie est illa, quam hodie vocamus institutionem auctorizabilem, sive tituli collativam, & a concessione curæ animarum plane distinguitur; uti supra monuimus, ubi notavimus, eam a Glossographo, quem hic sequutus videtur Fagnanus, male confundi cum datione curæ animarum.

III. Institutio itaque proprie dicta, seu auctorizabilis, est ipsa Beneficii collatio, sive tituli Canonica datio, sine qua ipsum Beneficium haberi non posse pronunciat prima Regula Juris in sexto Decretalium; ideoque & *collatio* dicitur; sed *necessaria*: eo quod instituens soleat constringi, eam certæ personæ sibi præsentatæ facere, ut ex dicendis patebit.

IV. Igitur cum per institutionem fiat Beneficiorum collatio, ipseque titulus Canonicus conferatur, & Clericus, ea mediante, Ecclesiæ adscribatur, eam Canones Episcopis, tamquam ordinariis Beneficiorum Collatoribus, & munerum Ecclesiasticorum primariis distributoribus detulerunt. Quare & jure communi cautum est; institutionem auctorizabilem ipsis Episcopis competere. *Cap. 4. tit. De jure Archid.*

V. Illud jus Episcopis quoque asseruit Synodus Tridentina *Sess. 14. Cap. 12. De Reformat.* decernens, ut si ex causa fundationis, aut dotationis jus Patronatus impetretur, aut obtineatur, *institutio Episcopo, & non alteri inferiori reservetur.*

Deinde *cap.* 13. generaliter edixit: *Non liceat præterea Patrono cujusvis privilegii prætextu aliquem ad Beneficia sui juris Patronatus, nisi Episcopo loci ordinario, ad quem Provisio seu institutio ipsius Beneficii, cessante privilegio, jure pertineret, quoquo modo præsentare; alias præsentatio ac institutio, forsan secutæ, nullæ sint, & esse intelligantur.*

VI. Hic textus evincit, Patres Synodi Tridentinæ supposuisse, de jure institutionem Beneficiorum spectare ad Episcopum; una tamen sat insinuantes, posse eam *ex privilegio* ad alium etiam inferiorem pertinere: quod rursus *Sess. 24. cap. 18. De Reformat.* apertius agnovit in verbis: Cum *vero institutio ab alio, quam ab Episcopis erit facienda*, &c.

Hic Synodus loqui de institutione *auctorizabili*, sive tituli collativa, supra probatum est, *Sect. 3. tit. 5. cap. 4.* alias *tit. 22. cap. 4.*

VII. Nec tantum ex privilegio; sed & consuetudine, sive præscriptione ius institutionis, non secus ac liberæ collationis, acquiri posse, colligitur ex *cap. 6. tit. De Institutionibus*, cujus Rubrica habet: *Institutiones possunt de jure* speciali *ad* non Episcopos *pertinere, & pendente lite cum Diœcesano defenditur in possessione.* Unde monet ibidem Fagnanus *num. 16. certum* esse, jus instituendi posse acquiri præscriptione.

Et quidem in citato Capitulo texto respondit Innocentius III. Archidiaconum Richemundiæ esse in jure instituendi tuendum; eo quod Archidiaconus hic probasset, se & prædecessores suos in *continua possessione* instituendi fuisse: quamvis de jure communi Archidiacono *sola* institutio *corporalis* competat, *cap. 7. tit. De Officio Archidiaconi.*

VIII. Similiter in Belgio, Archidiaconis institutio etiam *auctorizabilis*, sive *tituli collativa* competit; quemadmodum notat Zypæus titulo *De institut. num.* 4. An autem Archidiaconi *jure proprio*, sive jure suæ dignitatis, an vero jure duntaxat *delegato*, & nomine Episcopi instituant, vide supra *Sect. 3. tit. 5. c. 4.* alias *tit. 22. cap. 4.*

IX. Admodum verisimile apparet, quod Episcopi primo soliti fuerint institutiones Præsentatorum a Patronis committere suis Archidiaconis; atque sensim hæc frequens delatio in ius ordinarium transierit; quemadmodum plura alia jura Archidiaconis quæsita esse notavimus, *Tom. 1. part. 1. tit. 12. cap. 1.*

X. Nec tantum Archidiaconis, sed & aliis inferioribus Prælatis, & Capitulis jus instituendi eadem ratione acquisitum fuit. Cum enim institutio sit quidem species collationis, sed *necessariæ*; id est, quæ fit ad præsentationem, vel nominationem alterius, neque instituenti liberum sit, personam instituendam pro arbitrio eligere, haud difficiles fuere Episcopi, hanc collationem, seu institutionem aliis committere, & Prælatis inferioribus relinquere. Hinc passim Capitula, aut eorum Prælati gaudent jure instituendi Canonicos, aliosque suarum Ecclesiarum Beneficiatos.

XI. Jure hoc institutionis ad inferiores devoluto, contingebat, passim in Beneficia, etiam ad præsentationem laicorum spectantia, quosvis Clericos sine delectu, & examine, aut scitu Episcoporum, institui, nec tantum ad Beneficia simplicia, sed etiam Curata; atque hinc ulterius inidoneorum intrusio, vel admissio sequebatur.

XII. Huic abusui occurrere volens Synodus Tridentina statuit in primis, *Sess. 7. cap. 13. De Reformat. Præsentati, seu electi, vel nominati a quibusvis Ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apostolicæ Nuntiis, ad quævis Ecclesiastica Beneficia non instituantur, nec confirmentur, neque admittantur, etiam prætextu cujusvis privilegii, seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præscriptæ, nisi fuerint prius a locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti. Et nullus appellationis remedio se tueri possit, quominus examen subire teneatur. Præsentatis tamen, electis, seu nominatis ab Universitatibus, seu Collegiis generalium studiorum exceptis.*

Deinde *Sess. 24. cap. 18. De Reformat. Quod si* (*Ecclesia Parochialis*) *juris Patronatus laicorum fuerit; debeat, qui a Patrono præsentatus erit, ab iisdem deputatis* (*Examinatoribus Synodalibus*) *examinari, & non, nisi idoneus repertus fuerit, admitti.*

Denique generalius *Sess. 25 cap. 9. De Reformat.* loquens de jure Patronatus laicorum, ait: *Adhæc liceat Episcopo, Præsentatos a Patronis, si idonei non fuerint, repellere. Quod si ad inferiores institutio pertineat, ab Episcopo tamen, juxta alias statuta ab hac sancta Synodo, examinentur: alioquin institutio ab inferioribus facta, irrita sit & inanis.*

XIII. Itaque si verba Concilii Tridentini attendamus, omnes indistincte præsentari, & nominari ad quæcumque Beneficia, a quibuscumque Patronis, *exceptis* solis *Præsentatis, electis, seu nominatis ab Universitatibus, seu Collegiis generalium studiorum*, debent, antequam instituantur, ab Ordinariis examinari, & idonei judicari: ut ita nullus in Ecclesiæ ministerium, per Beneficii collativam institutionem, sine Episcopi admissione, & approbatione assumatur.

☞ XIV. Non potest tamen Ordinarius prætextu hujus examinis cognoscere de jure, & titulo ipsius Præsentati, vel Electi, uti recte observat Auctor Gallicus notarum in Concilium Tridentinum *pag. 74.* refertque, quod cum Episcopus Matisconensis recusasset litteras admissionis, quas Galli *visa* vocant, Proviso de Canonicatu, ad oppositionem motam contra Provisum a Capitulo prætendente, Canonicatum hunc esse affectum Præceptoriæ; Provisum autem interjecisse ab ista recusatione appellationem *tamquam ab abusu* ad Parlamentum, hocque per Arrestum de 17. Junii 1601. declarasse male & abusive recusatum fuisse *visa*. ☜

XV. Praxis seu consuetudo, Decreta de examinandis indistincte omnibus, qui ad Beneficia præsentantur, quamvis illa Decreta sint sua expressione generalia; ad sola fere Beneficia, quibus cura animarum annexa est, restrinxit; atque Beneficia simplicia sive sine cura animarum ab hoc examine exemit, uti notat Bouchel in *Summa Beneficiali*; vel Claudius Blondeau, qui eam *Summam* sub titulo Bibliothecæ Canonicæ edidit, & auxit, verbo *Patronage num.* 173. dicens, consuetum non esse pro Beneficiis simplicibus examen institui. Et quotidie videmus, ab Archidiaconis, & Capitulis, aliisque jus institutionis habentibus, institui Beneficiatos sine Ordinariorum prævio examine; quando ipsis Beneficiis nulla animarum cura incumbit, nihilque præter testimonium morum, litteras Tonsuræ, aut alterius Ordinis, vel ætatis, vel gradus, alteriusve qualitatis, quæ ex fundatione

datione

datione aut aliunde requiritur, exigi; nullo super doctrina præmisso examine (a).

XVI. Circa Beneficia vero, quibus cura animarum est annexa, ipsa Decreta Concilii Tridentini, examen & approbationem Ordinandorum requirentia, ubique suum eatenus vigorem habent, ut nemo absque prævio Ordinariorum examine, & approbatione, *curam* animarum Beneficiis illis annexam habere, aut exercere queat, neque illam ab alio quam Ordinario accipere: vigetque Decretalis Alexandri III. in *cap. 4. tit. De Officio Archidiaconi* Eliensi Archidiacono scribentis: *Cum satis sit absurdum, & a Sanctorum Patrum institutionibus alienum, ut Archidiaconus auctoritate propria debeat cuilibet Ecclesiarum curam committere, ægre nimis ferimus, quod tu sine mandato Episcopi tui personis curam animarum committis. Quoniam igitur obtentu alicujus consuetudinis non debes contra sanctorum Patrum Constitutiones venire, & quod ad tuum non spectat officium, vendicare; mandamus, ut nomine sine licentia, & mandato Episcopi curam præsumas committere animarum.*

XVII. Unde præter institutionem Archidiaconi, debet insuper accedere approbatio Ordinarii, qua non quidem ipse *titulus* Beneficii datur, sed cura animarum. Hæc datio curæ animarum a Canonistis sequutis Glossam, & auctorem Rubricæ citati Capituli quarti, nonnunquam cum institutione confunditur; cum tamen vera institutio, sive collatio tituli non sit, quæ Archidiaconis, aliisque inferioribus Prælatis, qui tamen curam animarum dare nequeunt, etiam quoad Beneficia curata competit.

Quapropter Capitula, aliave Corpora nihil de suo jure institutionis decedere autumant; uti nec ipsi Principes de auctoritate conferendi *pleno jure* Beneficia, & dignitates, quamvis ipsos Beneficiatos pro animarum cura ad Ordinarium remittant.

Quinimmo etsi Synodus Tridentina, *Sess. 7. cap.* 13. ab examine Ordinariorum excipiat Præsentatos, electos seu nominatos ab Universitatibus, seu Collegiis generalium studiorum, nihilominus nominatos ab hac Universitate ad Beneficia Curata debere subire examen Ordinarii, supra *Sect.* 3. *tit.* 2. alias 19. *cap.* 3. *num.* 29. ostendimus.

XVIII. Porro, quia in omni Institutione auctorizabili intervenit collatio Beneficii, crediderunt nonnulli, eam intra semestre juxta Decretum Concilii Lateranensis in *cap.* 2. *tit. De Concess. Præbendæ*, esse faciendam. Verum cum collatio hæc non sit proprie dicta collatio, id est, voluntaria, sed necessaria, facienda ad præsentationem alterius, communior Doctorum opinio est, institutionem in Decreto Concilii Lateranensis non comprehendi, neque Superiori ad instituendum de jure ullum tempus esse prefixum; uti pluribus citatis notat Garzias *De Beneficiis part.* 10. *cap.* 4. monetque *num.* 2. idem esse in Beneficiis resignatis ex causa permutationis, ad quorum collationem (ait) tempus præfinitum non est.

XIX. Illud insuper observant, quod facta præsentatione, institutio in longum tempus differri nequeat. Cum enim Patronis tempus ad præsentandum sit præfixum, ne alias Ecclesia diutius viduata, aut ministro destituta maneat, hic finis non obtinebitur, si institutio post præsentationem diutius protrahatur, uti recte advertit Pyrrhus Corradus in Praxi Benef. *Lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 12.

XX. Ulterius Præsentatus vi præsentationis jus ad ipsam institutionem habet: quare si Episcopus, Archidiaconus, aliusve jus instituendi habens, instituere negligat aut recuset, recurri poterit ad Superiorem; qui tempus præfigat, intra quod id faciat: quo elapso ipse Superior supplebit, vel compellendo, vel instituendo. Ita Garzias loco citato *num.* 5.

XXI. Quin & a recusata institutione Præsentatum appellare posse, tamquam a gravamine illato, probat Panormitanus, aliique relati ibidem a Garzia *num.* 9. quod & quotidiana praxis comprobat.

☞ XXII. Quin & Ordinarii cogi possunt, ut assignent rationes, ob quas recusant institutionem, vel litteras, quas Galli *visa* nuncupare solent: id ita præscriptum est, ne alias in Ordinariorum arbitrio esset, frustrare Provisos jure sibi per præsentationem, vel electionem acquisito.

Late idipsum probat Du-Casse in suo Tractatu *de Jurisdictione Ecclesiastica, tom.* 1. *cap.* 5. *n.* 5. ostenditque ibidem, Ordinarium non posse recusare exhibitionem causæ recusationis, eo prætextu quod rationes recusationis *sibi soli notæ essent*: nec eas probare posset, multisque ostendit, quam perniciosum, quantisque incommodis obnoxium esset, si Ordinarii Provisos de Beneficiis possent rejicere ob rationes, quas sibi notas esse dicerent: recteque ibidem applicat monitum datum Episcopis per Synodum Valensem anno 442. *can* 8. *Si tantum Episcopus se alieni sceleris conscium novit, quamdiu probare non potest, nihil proferat, sed cum ipso ad compunctionem ejus secretis compunctionibus elaboret.*

Indubie aliud esset, si ageretur de his, quæ a libera Ordinariorum commissione, & beneplacito dependent, uti supra *tit.* 8. *cap.* 5. notavimus. ☙

XXIII. Quantum ad summum Pontificem, qui institutionem canonicam recusat, id refert Pintonius in Tractatu *De Beneficiis*, ad verbum *Canonica*, *num.* 71. *Casu quo summus Pontifex confirmationis, sive institutionis Canonicæ gratiam denegaverit, & nominationi Regiæ Pontificias Bullas addere recusaverit, magni Consilii Patres, vel alii, quorum ea de re notio est, partes suas interponere solent, & candidatis & nominatis Regiis licentiam concedere adeundæ possessionis, sive temporalis, sive spiritualis administrationis subeundæ, iis solis exceptis, quæ Ordinis esse dicuntur.*

XXIV. Inter articulos anno 1316. a Prælatis Angliæ oblatos Regi Eduardo II. erat hic decimus tertius: *Item petitur, quod personæ Ecclesiasticæ, quas dominus Rex ad Beneficia præsentat Ecclesiastica, si Episcopus eos non admittat, ut puta; propter defectum scientiæ, vel aliam causam rationabilem, non subeant examinationem laicarum personarum, in casibus antedictis, prout his temporibus attentatur de facto, contra Canonicas Sanctiones: sed adeant Judicem Ecclesiasticum, ad quem de jure pertinet, pro remedio, prout justum fuerit, consequendo.*

Huic postulationi respondit Rex: *De idoneitate personæ præsentatæ ad Beneficium Ecclesiasticum pertinet examinatio ad Judicem Ecclesiasticum. Et ita est hactenus usitatum, & fiat in futurum.* Tom. 11. Conciliorum generalium *col.* 1465

Hinc duo colligimus. Primum, quod ipsi Prælati Angliæ agnoscant, Præsentatis, seu Nominatis *esse jus appellandi ad novum examen*. Secundo, a Prælatis ad Judicem Ecclesiasticum pro remedio hoc casu esse recurrendum; ipsumque Regem judicasse, de idoneitate personæ præsentatæ ad Beneficium Ecclesiasticum examen pertinere ad Judicem Ecclesiasticum, & ita hactenus fuisse usitatum, & fieri debere in futurum.

XXV. Cum quidam Subdiaconus exposuisset Alexandro III. se fuisse præsentatum per Abbatem S. Petri Catalaunensis ad quamdam Ecclesiam Episcopo Suessionensi, ut eum de prædicta Ecclesia investiret, & animarum ipsi curam committeret; quodque memoratus Episcopus Suessionensis eam dare recusaret, scripsit Alexander III. Abbati S. Remigii, & Archidiacono Remensi: *Quia indecens est, & penitus obvium rationi, ut prænominato Subdiacono, nisi pro manifesta & rationabili causa, plebis cura denegetur: discretioni vestræ per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus infra 40. dies post harum susceptionem prædictum Episcopum monere, ac propensius inducere studeatis, ut prædictum Subdiaconum de præscripta Ecclesia investiat, & animarum sibi curam committat; aut quare id facere non debeat, coram vobis rationabilem causam ostendat. Quod si monitis vestris obtemperare contempserit, vos nostra freti auctoritate sæpe dictum Subdiaconum, omni dilatione, & appellatione cessante, de prædicta Ecclesia investiatis, & animarum sibi curam committatis: ita quidem quod memorato Episcopo de plebis cura, prædicto vero Abbati de temporalibus debeat respondere, Tom.* 10. *Concil. general. col.* 1274.

XXVI. Idipsum & recentiores Synodi voluerunt; id unum tamen cautum volentes, ne Superior, ad quem appellatur, collationem ab Ordinario negatam concedat, nisi causis recusationis integre discussis.

Si præsentato, & petenti collationem sibi dari de quocumque Beneficio, renuerit Episcopus dare, cogatur causas recusationis suæ in scriptis exprimere: nec liceat Superiori collationem decernere, nisi prius discussis causis & judicatis, propter quas Episcopus recusaverit collationem dare, alioquin Superioris collatio nulla erit.

Ita Synodus Rothomagensis anno 1581. tit. *De Episcoporum officiis num.* 26. Idem quoque statuit Synodus Remensis titulo *De Episcopis, num.* 18.

XXVII. Edicto Blesensi *art.* 13. decretum quoque fuit in Gallia, *quod si obtinentes collationem, aut præsentationem, reperti sint inidonei & insufficientes, Superior, ad quem recurrent, non poterit eis dare provisionem, nisi informatus de causis recusationis, quas eum in finem Ordinarii tenebuntur exprimere, & inserere instrumento recusationis.*

Illud tamen eodem Edicto *art.* 12 additum erat, quod, si Ordinarius approbationem seu *Visa*, ut vocant, dare recuset, supremi Regii Senatus coactione adversus Ordinarium non utentur; sed partes remittent ad Superiorem Ecclesiasticum, ut ab eo provisionem obtineant.

Plura cum posteriora Regum Edicta, tum Parlamentorum Arresta prædictis articulis conformia, videri possunt in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 2. *part.* 2. *tit.* 4.

XXVIII. Hæc & praxi Belgii consona sunt. Si enim Præsentato, aut nominato Ordinarius collationem aut curam animarum dare renuat, nihil usitatius, quam ad Superiorem recursus, coram quo Ordinarius causam recusationis allegare tenetur, & si defectus sufficientis scientiæ allegetur, novum examen instituitur.

XXIX. Hinc non difficile est intelligere, qua ratione ipsa institutio, quæ præter præsentationem Patroni requiritur; ipsaque datio Curæ animarum ab Ordinario danda, merito dicatur Collatio, & Provisio *necessaria*; cum vix negare eam cum effectu possit Ordinarius Præsentato; nisi impedimentum Canonicum ipsi Præsentato obstare, probare queat.

XXX. Ulterius inde deduci potest, quam verum sit, præcipuas in provisione Beneficii Patronati esse partes Patroni præsentantis: utpote, qui totius Provisionis ponit fundamentum; ipsumque Ordinarium quodammodo constringit, ut huic personæ præsentatæ collationem Beneficii faciat: tametsi eam minus aut vix idoneam sciat; ut proinde jure merito Patroni solliciti sint, quas personas ad Beneficia præsentent: ipsisque frequenter magis, quam ipsis Ordinariis imputabitur, si minus idonei ad similia Beneficia promoveantur.

(a) In Galliis Patroni, & Collatores Beneficiorum tenentur inquirere, an Clerici, quibus Beneficia conferunt, sint ortu & origine Galli, vel Regis indulgentia, & facultate in Album Gallorum relati; id enim jubent Regni Gallici Edicta, ac potissimum Declaratio, quam Carolus VII Galliarum Rex dedit 10. Martii, anno 1431. en ejus verba: *Défendons aux Officiers Royaux, comme aux gens du Clergé, de recevoir quelques Ecclesiastiques que ce soit, dans aucunes Eglises, ni en avoir et d'garder, quelques Bulles ou Lettres qu'ils a yent, s'ils ne sont dûement avertards, que ceux qui voudront y etre reçus, soient natifs du Royaume . . . jusqu'à ce que par le Roi en soit autrement ordonné, & qu'il leur apparoisse de ce par Lettres-Patentes du grand Sceau.*

CAPUT II.

De Possessione, & forma eam accipiendi.

1 *Olim immissio in possessionem nota non fuit.*
2 *Postmodum exemplo feudorum invaluit.*
3 *Immissio in possessionem competit Beneficiorum Collatoribus: & quare?*
4 *Episcopo de jure communi ea competit.*
5 *Quomodo jus mittendi in possessionem ad Archidiaconos transierit?*
6 *Archidiaconi plurimis in locis eam hodie Archipresbyteris committunt.*
7 *Decani Collegiorum, & Capitulorum eam dare consueverunt jure* Archidiaconali.
8 *Utrum qui jus habent admittendi ad possessionem corporalem, possint de jure Provisi cognoscere?*
9 *Collatores Ordinarii immissionem in possessionem possunt aliis committere: & quibus hodie committere soleant?*
10 *Per quemlibet Clericum, aut Notarium Apostolicum possessio dari potest, juxta ordinariam clausulam litteris collationis insertam.*
11 *An Notarius Regius sufficiat?*
12 *Qua forma uti debeat Clericus mittens in possessionem?*
13 *De externis & corporalibus symbolis per quae possessio realis t a litur.*
14 *Quid si Ecclesiam ingredi impediatur ad capiendam possessionem.*
15 *Clericus inducens in possessionem non cognoscit de justitia tituli.*
16 *Possessio accipi potest per Procuratorem habentem* speciale *mandatum.*
17 *Exemplo Vassalli decretum jam pridem fuit, ut Beneficiati promittant Episcopis obedientiam.*
18 *Quod juramentum hodie praestent Provisi de Beneficiis Parochialibus?*
19 *Formulae juramenti praestandi a Provisis de Beneficiis* simplicibus.
20 *Provisi de Dignitatibus, & Canonicatibus in Ecclesiis Cathedralibus, professionem fidei facere debent ex praescripto Synodi Tridentinae.*
21 *An Decretum hoc etiam obstringat Canonicos* Collegiatarum *Ecclesiarum?*
22 *Canonici solent ante admissionem ad possessionem jurare observantiam Statutorum.*
23 *In his statutis nonnunquam aliqua illicita occurrunt.*
24 *Merito a Canonicis ante juramentum Statuta expenduntur.*
25 *Praelati curam Capitulorum habentes, ea merito examinant: & Decretum Synodi Antuerpiensis id praecipiens.*
26 *Idipsum merito fieret circa juramenta opificiorum, & Academiarum.*
27 *Nonnulli a Beneficiatis exegerunt* Homagium *simile illi, quod Vassallus promittit Domino directo.*
28 *Hec Homagii exactio tamquam sapiens Simoniam, vetita fuit;*
29 *Multum differt a promissione Canonica obedientiae.*
30 *In admissione ad possessionem solent certa jura exigi.*
31 *Quid de hac exactione habeant Decretales Gregorii IX.*
32 *Quid Synodus Tridentina, & posteriores Synodi?*
33 *Merito ea Decreta expendunt, qui jura illa exigunt.*
34 *An Decretum Concilii Tridentini Annatarum solutionem, vel exactionem improbet?*

I. VIGENTE pristina disciplina, quae Beneficia ab Ordinatione non sejungebat; sed Clericos in ipsa Ordinatione, non secus atque hodie per Beneficiorum collationem, & institutionem, certis Ecclesiis alligabat; iisque una jus vivendi ex proventibus Ecclesiae, cui alligati erant, tribuebat, incognita fuit, quae hodie vocatur institutio auctorizabilis, item quae hanc subsequitur, missio in possessionem sive institutio corporalis.

II. At postquam erecta fuere Beneficia Ecclesiastica eaque separatim ab ipsa Ordinatione conferri coeperunt; una invaluere institutio & missio in possessionem: idque exemplo feudorum, a quibus (uti notavimus *Sect.* 3. *tit.* 1. alias 18. *cap.* 1.) Beneficia suam originem habent.

Quapropter, sicuti post fictam, ut vocant, feudi investituram (quae Beneficiorum institutioni *auctorizabili* respondit) nec non praestitutum fidelitatis juramentum, aliasque caeremonias praerequisitas, Dominus directus tenetur Vassallum vere & *corporaliter* investire, seu veram & realem investituram dare, ita quoque receptum, quod, post datam institutionem collativam, sequi debeat institutio corporalis sive missio in possessionem.

Unde Petrus Gudelinus in tractatu *De Jure feudorum*, *part.* 2. *cap* 9. postquam dixit, investiturae fictae sive civili eam quidem vim esse, ut Vassallum ita investitum Dominum utilem faciat, tribuatque ei possessionis ingrediendae facultatem; sed tamen eum possessorem non constituat, priusquam is corpore rem apprehenderit, neque investiturae feudali vim hanc tributam esse, subjungit: „ In quo similis illa institutioni, seu investitu„ rae, quae fit de Beneficiis, Ecclesiasticis: quippe per hanc Cle„ ricus quidem jus in Beneficio acquirit, sed nondum possessio„ nem, donec in eam separato actu fuerit inductus ". *Cap. Per tuas, tit. De Donationibus.*

III. Sicuti autem ad Dominum spectat investire Vassallum seu in possessionem mittere; ita quoque ad Beneficiorum Collatorem spectat Beneficiatum in possessionem mittere. Qui enim Beneficii collator est, is ipsum Beneficium dare censetur: dationis autem complementum est traditio possessionis rei donatae. Unde ait Rebuffus in Praxi Benef. *part.* 1. *tit. De Missione in possessionem, numero* 12. „ Ordinarius, qui confert, Archiepis„ copus, Episcopus, vel alius potest mittere in possessionem.

IV. Unde sicuti collatio Beneficiorum de jure communi spectat ad Episcopum, ita & missio in possessionem.

Hinc interrogatus Innocentius III. an Viri Religiosi vigore indulti Apostolici convertendi Ecclesias suas, decedentibus personis, in proprios usus, possint licite propria auctoritate possessionem earumdem intrare, vel per Dioecesanum Episcopum in ipsa potius sint inducendi: Respondit Pontifex: „ Suo Episco„ po inconsulto, in possessionem earum eis non est licitum in„ troire: quia per indulgentiam hujusmodi *Episcopali jure* non credimus derogari ". *Cap.* 19 *tit. De Privilegiis.*

V. Porro sicuti ipse Dominus feudi potest missionem in possessionem alteri delegare; ita quoque Collatores Ordinarii inductionem Beneficiati in possessionem aliis committere possunt.

Et quidem cum ipsa deductio in possessionem, seu institutio corporalis tantum sit quaedam sequela, quasi necessaria ad ipsam collationem, seu institutionem auctorizabilem, soliti jam pridem fuere Episcopi eam Archidiaconis, tamquam Vicariis suis delegare: eaque delegatio sensim in jus quoddam Archidiaconale transivit; ut propterea Innocentius III. in *cap.* 7. *tit. De officio Archidiaconi*, enumerans munia Archidiaconorum, inter alia dicat, „ quod institutio *corporalis*, tam super Beneficiis, quam Digni„ tatibus ad ipsum (Archidiaconum) debeat pertinere ". Ex hoc Innocentii dicto concludunt uno consensu Canonistae: de jure communi hodie institutionem competere Archidiacono.

VI. Postquam moribus tandem invaluit, Archidiaconis etiam institutionem auctorizabilem seu tituli collativam competere, difficileque visum fuit, Archidiaconum accedere ad locum Beneficii, ut Beneficiatum in possessionem inducat; plerisque in locis ea Archipresbyteris ruralibus committitur, uti etiam notat Zypaeus *titulo De Institutionibus*, *num.* 4.

VII. Hoc insuper notat, *Collegia porro & Capitula passim collegas in possessionem mittunt, ac titulum admittunt a Patronis forte datum, quod est vice Canonicae institutionis, nisi sicubi forte in erectionibus Collegiorum Archidiaconi curarunt sua jura institutionis praeservari, ut Hoochstratae.*

Notandum autem, quod Decani Collegiorum, vel Capitulorum inducentes Collegas, vel Beneficiatos suarum Ecclesiarum in possessionem, dicant se id facere jure suo *Archidiaconali*; quasi ea in parte jus Archidiaconale exercentes.

VIII. Praelati vel Capitula, quibus competit jus admittendi, & introducendi Beneficiatos in corpalem possessionem, vigore institutionis canonicae a Collatoribus ordinariis, eorumve Archidiaconis obtentae, non possunt sibi vendicare jus cognoscendi de validitate ipsius tituli, eoque praetextu possessionem recusare non magis, quam Ordinarius, a quo Provisus institutionem, vel *visa* petere debet, ut supra dictum est.

Idipsum astruit Renatus Choppinus de Sacra Politia, *cap.* 8. *num.* 2. probatis eam in rem pluribus Parlamentorum Arrestis; testaturque Carolus Molinaeus ad Regulam Cancellariae de *infirmis Resignantibus*, fuisse auctoritate Parlamenti Parisiensis prohibitum Capitulo Carnutensi adhibere causae cognitionem in Praebendarum collationibus.

Ad hunc textum Molinaei Georgio Louetius *n.* 40. fatetur quidem, id pluribus Arrestis firmatum esse; addit tamen: *Ego vero (ait) semper existimavi Capitula ad novorum Canonicorum receptionem non compellenda, quando aut corporis, aut animi vitia* notoria *sunt: puta si leprae morbo laborant: si ex causa infamante condemnati fuerint, si illegitimi, si repugnant Capituli statuta: supplicationis enim via, Superiorem, aut summa Tribunalia adire possunt, ut vocato detentore illegitimo, super negotio statuatur,* & *interea nihil contra Ecclesiae statuta, & juris rationem moliatur.*

IX. Sed haec obiter dicta sint. Caeterum sicuti Ordinariis Collatoribus liberum est ut per se in possessionem mittere queant; ita & id alteri cuicumque delegare possunt.

Et quidem juxta stylum hodiernum *in collationibus Episcoporum vel aliorum solet mandari quibuslibet Ecclesiasticis personis, ac Tabellionibus, vel Notariis, ut inducant in possessionem talem Provisum*, uti notat Rebuffus loco citato *num.* 13. & patet ex formula collationis, & Provisionis Ordinariorum, quam refert Rebuffus in Praxi Beneficiorum *pag.* 20 *edit.* 1664.

X. Unde ibidem monet Rebuffus: *Hodie per quemlibet Sacerdotem, vel Clericum, vel per Notarium Apostolicum, vel ab Episcopo creatum, potest quis in possessionem mitti.*

Interdum autem (ait Rebuffus *num.* 14.) Presbyter ponit in possessionem, & Notarius hoc attestatur; cujus attestationis formam ibi ad longum inserit Rebuffus. Observandum tamen praeter Notarium debere esse ut minus duos testes, qui una cum Notario de capta possessione testentur: super quibus Notorius instrumentum conficit.

XI. Notarium debere esse *Apostolicum* ut mittat in possessionem, monet ibidem Rebuffus, *num.* 20. *Quia* Regius *non est ad hoc Notarius (ait) sed tamquam privatus; & per Regem creatus est non ad hoc.*

Posset tamen Notarius Regius (ait num. 21.) si *Presbyter induceret in possessionem Curatum, vel aliquem Provisum, attestari de hac missione in possessionem, & probaret haec missio: quia de his quae fiunt ante eum attestari potest.*

Clericus vero mittere volens aliquem in possessionem, debet inspicere litteras collationis, suamque in iis expressam commissionem, eamque sequendo dicere: *Ego auctoritate Reverendi D. Episcopi N. & in vim litterarum collationis ab eo factae, induco te in possessionem talis Beneficii N. (quod nominare debet) & universorum jurium, & pertinentium dicti Beneficii, &c.* Ita Rebuffus *num.* 24.

XII. Adhaec immissio in possessionem requirit, ut cum ipsa pro-

pronuntiatione formæ quædam externam symbola realiter adhibeantur; per quæ appareat, quod Provisus possessionem accipiat; quæ symbola pro conditione Beneficiorum, & locorum consuetudine varia sunt.

XIII. In Beneficiis Curatis, seu Parochialibus solet dari possessio per ingressum Ecclesiæ: „ nam qui fundi possessionem adipisci vult, introire fundum debet, non quamlibet ejus partem circuire ", ait Rebuffus *num.* 26.

Secundo per aspersionem aquæ benedictæ. „ Ad Presbyterum enim, & ad Curatum spectat aquam benedicere, & benedictam aspergere, ut populus ea aspersione sanctificetur, & mundetur, & sic mundus ad Altare veniat ". Rebuffus ibidem, *num.* 27.

Solet quoque addi osculum majoris Altaris; quia in majori Altari debet celebrare Curatus, & pacem facere cum Deo, & orare pro populo, ut Deo uniatur.

Tactus insuper libri Missalis, vel Antiphonarii, seu alterius libri Sacramentorum qui in Beneficiis simplicibus esse solet Symbolum possessionis. Canonici autem induci consueverunt per assignationem loci in Capitulo, & Stalli in choro.

XIV. Hoc insuper notandum; quod si ingredi Ecclesiam nequeat, possit tunc etiam capi possessio per tactum pessuli, vel ostii; immo aliquando accipitur possessio per aspectum pinnaculi Ecclesiæ, uti tradit Rebuffus loco citato *num.* 34., & latius in præfatione ad Tractatum *De materia possessoria, tom.* 2. *ad Constit. Regias*: potestque sic adeptus possessionem agere possessorio.

Formulam adipiscendi hoc modo possessionem exhibet Claudius Horry in Tractatu *De materiis Beneficialibus*, *pag.* 394. e qua videri poterit, quid hic observari debeat.

XV. Clericus autem, vel Notarius inducens in possessionem tantum est nudus minister; ideoque non recipit cognitionem de justitia tituli, vel collationis, nec differt mittere in possessionem; „ sed postea Judex, coram quo causa agetur, cognoscet, & pars, quæ est in possessionem missa, impetrat litteras a Rege, vel a quibusdam Senescallis, qui ad hoc potestatem habent: in quibus convenitur pars ad videndum Provisum manuteneri in possessione, & saisina, in qua est. Et pars se opponet, & jus eidem dicetur coram Senescallo, vel Ballivo: & baptizantur (ut Decanici dicunt) contrariæ possessiones: & allegantur: postea producuntur tituli, & sequestratur Beneficium, vel credentia conceditur ". Hæc Rebuffus. *n.* 43. & 44. latius vero de hac agendi forma infra *part.* 3. agemus.

XVI. Denique possessio potest capi etiam per Procuratorem speciale mandatum habentem. Idem speciale mandatum necnanter requiritur, quia prævie præstari solet juramentum: quod præstandum est *in animam* constituentis; quod sine *speciali* mandato fieri nequit.

XVII. Quemadmodum Vasallus ante investituram tenetur ipsi Domino directo juramentum fidelitatis præstare: ita jam pridem cautum fuit, ut Beneficiari, præsertim de Beneficiis Curatis provisi, obedientiam suo respective Episcopo promittere, vel jurare teneantur.

„ Quando Presbyteri, aut Diaconi per Parochias constituuntur, oportet eos professionem Episcopo suo facere. *Lib.* 7. *Capitul. c.* 466.

Hodie in ordinatione promittunt Presbyteri Episcopo suo *obedientiam*, *& reverentiam*.

XVII. Provisi de Ecclesiis Parochialibus hodie juxta Decretum Synodi P. II. Mechliniensis *tit.* 17. ante admissionem ad possessionem hac formula jurare debent: „ Ego N. juro, & promitto obedientiam, reverentiam, & honorem summo Pontifici Romano, ac R. Domin. Episcopo N. eorumdemque successoribus. Item juro, & promitto Ecclesiæ meæ Parochiali de N. fideliter deservire secundum oneris illi annexi exigentiam, & in eo personaliter residere. Bona Pastoratus, vel Ecclesiæ meæ non alienabo, & indebite alienata, quantum in me erit, fideliter recuperare studebo. Specificationem omnium fructuum Pastoratus mei, cum debita designatione hypothecarum, limitum, & terminorum, intra annum a festo Nativitatis S. Joannis Baptistæ proxime venturo, Archipresbytero tradam; fructus anni, in quo me mori, aut meam Ecclesiam dimittere continget, subjicio, & obligo ad laudabilem deserviturum usque ad festum Nativitatis S. Joannis Baptistæ, mortem, vel dimissionem meam proxime subsecuturum. Sic me Deus „ &c.

Hujus juramenti præstandi obligationem renovavit Synodus D. Mechliniensis anno 1609. *tit.* 16. *cap.* 1. vultque illud præstari coram Archipresbytero, & duobus testibus; ac insuper professionem fidei juxta formam a Pio IV. præscriptam: & utrumque ab eo præstitum Archipresbyter in registro suo annotabit, cum expressionem diei, & testium.

XIX. Ex præscripto hujus Diœcesanæ Synodi eodem titulo *cap.* 2. „ Adeptutus deinceps quodcumque Beneficiorum non Curatum, præstare debet juramentum coram Archipresbytero, & duobus testibus, antequam possessio ei detur, quod specificationem omnium fructuum ejusdem sui Beneficii cum debita designatione hypothecarum, limitum, & terminorum, intra sex menses Archipresbytero tradet, & dies præstiti juramenti, & nomina testium, registro Archipresbyteri exacte inscribentur.

Similis juramenti formula a Provisis de Ecclesiis Parochalibus, vel simplicibus Beneficiis præstandi, in omnibus passim Belgii Diœcesibus extat, & ante immissionem in possessionem exigitur.

XX. Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *c.* 12. *De Reformat.* vult, ut „ Provisi de Canonicatibus & Dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, non solum coram Episcopo, seu ejus Officiali, sed etiam in Capitulo idem (scilicet orthodoxæ fidei publicam professionem) facere teneantur; alioquin prædicti omnes, fructus non faciant suos: nec illis possessio suffragetur.

XXI. De Canonicis *Collegiatarum* Ecclesiarum non loqui Synodum Tridentinam in hoc Decreto, agnoscit Synodus D. Mechliniensis, *tit.* 1. *cap.* 4. „ Quia tamen (ait) temporum calamitas, & invalescentium hæreticorum malitia cogit, ut nihil prætermittatur, quod ad populorum ædificationem, & Catholicæ fidei præsidium, videatur posse pertinere; mandamus ut omnes, ac singuli Canonicatus, aut dignitates in Ecclesiis *Collegiatis* deinceps obtenturi, faciant fidei professionem, singuli in Capitulo suo, antequam residere incipiant.

Verum nec in hac Diœcesi Mechliniensi in omnibus Ecclesiis Collegiatis hujus Decreti usus viget: neque Canonici ante admissionem ad residentiam, publicam hanc fidei professionem emittunt. Qui non usus eo tolerabilior est, quod hodie plerique ante adeptionem hujusmodi Canonicatuum, eam professionem in susceptione Ordinis sacri, vel Gradus Academici præstiterint.

XXII. At Canonici tam Collegiatarum, quam Cathedralium Ecclesiarum communiter jubentur ante adeptionem possessionis jurare, quod Canonicum habeant ingressum; quodque statuta Capituli observabunt; bona quoque, ac jura, & privilegia pro posse tuebuntur, & conservabunt, neque secreta Capituli revelabunt.

XXIII. De hoc Canonicorum juramento loquens sæculo decimo sexto Synodus Coloniensis *part.* 3. *c.* 19. deplorat, quod „ fere omnes quot sunt Cathedrales, & Collegiatæ Ecclesiæ, suum habeant volumen peculiarium statutorum, quæ interdum pro affectu privato cujuslibet augentur, ac crescunt. Inter hæc reperiuntur (ait) quampiura, quæ *quæstum* magis, quam *pietatem* respiciunt.

Deinde ulterius dicit: „ Et quantumvis pleraque inter hæc *iniqua* reperias, adiguntur tamen omnes, qui recens admittuntur, ut ad hujusmodi statutorum observationem (etiam penitus ignari quid contineant illa) citra ullum delectum jurejurando se astringant: cum tamen juramentum non debeat esse iniquitatis vinculum, nec ad ignorata extendi.

Similiter Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *c.* 14. *D. Reform.* evidenter supponit nonnunquam inter constitutiones seu statuta Capitui etiam a Sede Apostolica confirmata reperiri nonnulla, quæ *pravitatis labes*, aut *sordidæ avaritiæ* suspicionem habent.

XXIV. Quapropter merito Provisi de Canonicatibus priusquam hujusmodi juramenta faciant, serio & singulatim statuta, quorum observantiam jurare debent, expendent: ne alias vel temerarie, & sine judicio jurent: vel iniqua juramento confirment.

XXV. Prælati quoque, aliique, quibus Capitulorum directio incumbit, non immerito hujusmodi juramenta examinant, expendantque, num ea, quæ continentur non tantum per se sint licita & honesta, sed utrum, an pro temporum & locorum conditione observari queant.

Quare recte statuit Synodus Antverpiensis ann. 1610. *tit.* 17. *c.* 10. „ Ut statuta singulorum Capitulorum, & juramenta ab admittendis ad Beneficia præstari solita, Decreti Concilii Tridentini consentiant; exhibebuntur nobis omnia antiqua statuta, & juramenta examinanda, ut si quæ in iis forte reperiantur supradicti Concilii Tridentini Decretis repugnantia, emendentur.

XXVI. Et dein *cap.* 11. addit: „ Hortamur autem in Domino omnes, quos ea res concernit, ut videant atque perpendant juramenta antiqua, quæ ab admittendis ad officia, opificia, aliaque munia præstari solent, eo fine, ut quæ in usum deduci non possunt, omittantur.

Optandum plane, ut juramenta, quæ ubique, etiam in Academiis, admodum frequentia sunt, & passim sine ulla pene advertentia aut discussione, tanquam quædam formulæ nihil significantes, a promovendis ad Officia & Gradus leguntur, & emittuntur, reviderentur; atque superflua, & quæ in usum nunquam deducuntur, neque deduci possunt; immo nec a jurantibus, nec exigentibus frequenter satis intelliguntur, omitterentur: eaque sola conservarentur, quæ publica necessitas, aut utilitas exigit: utque in veritate, judicio, & justitia juraretur, tum sedulo attenderetur.

XXVII. Nonnulli Prælati non contenti promissione Canonicæ obedientiæ, etiam *homagium* a Clericis ad Beneficia, aut Ordines promovendis exigebant; idque non absimile ei quod Vasallus ratione feudi, & tamquam *homo* ipsius Domini directi, debet exhibere Domino directo; de quo, variisque ejus speciebus & formulis, quibus a Vasallo exhibetur Domino, late agit Du-Cange in Glossario, verbo *Hominum*, seu *Homagium*.

XXVIII. Hoc ex omnibus formulis præstandi *homagii* evincitur, professionem homagii tendere ad exhibitionem servitiorum temporalium; atque fidelitatem servandam in tuendis juribus, aut etiam vita temporali ipsius Domini. Proinde merito jam pridem judicatum fuit, hujusmodi Homagium a Clericis exigi non posse: immo pro spiritualibus hujusmodi professionem exigere, simoniacum esse, creditum est.

„ Indignum est, & a Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus facere quis *Homagium* compellatur " ait Pontifex in *Cap. fin. tit. De Regulis Juris*.

In vita S. Guillelmi Abbatis Divionis apud Bollandum ad 1. Januarii *c.* 3. *p.* 59. legitur; eum maluisse S. Ordinis susceptionem differre, quam assertione *jurisjurandi fidelitatem* Episcopos promittere: „ Quia salubriter non poterat perpendere, ut pro his quæ solius Dei imperio *gratis* præstari debent, horum ministro alicujus firmandæ (*a*) fidei assertionem ullo modo exhiberet.

XXIX. Hac de re ad quemdam Episcopum scribens S. Fulbertus Episcopus Carnotensis *Epistol.* 42. ostendit, plurimum interesse

(*a*) Apud Bollandum legitur *sanando fidei*.

resse inter promissionem Canonicæ obedientiæ, & fidelitatis professionem. *Si Abbas S. Benedicti (ait) de vestro contemptu culpam suam recognoverit, & illam deinceps subjectionem promiserit, quæ vestris Canonice debetur, hortor & suadeo ut recipiatis: Sacramenta vero, & cætera, quæ ad* mundanam *legem pertinent, propter amorem Regis missa faciatis: ut Religionem magis, quam sæcularem ambitionem vos sectari cognoscat. At si Abbas in tantam superbiam intumuerit, ut ipsam quoque subjectionem* canonicam *vobis derogare contendat, superbiæ, cui non parcit Deus, Dei qui servus quomodo parcat; nescio.*

Prælati, & Canonici, qui nonnumquam a Beneficiatis, suisque Vicariis exigunt servitia, & obsequia temporalia, merito perpendunt, an reipsa sibi *Homagium* pro spiritualibus exhiberi non vetant.

XXX. Denique, sicuti Dominus directus a novo Vassallo juxta consuetudines feudorum exigere solet certa jura, quæ *Relevia* dici solent, ita jam pridem Prælati nonnulli, item Archidiaconi, & Canonici in admissione Beneficiatorum ad possessionem seu installationem, jura aliqua sibi solvi voluerunt: quam consuetudinem tum a Pontificibus, tum Conciliis sæpius reprobatam legimus.

XXXI. In *Cap. 9. tit. De Simonia*, refertur ex Concilio Lateranensi sub Alexandro III „ Cum in Ecclesiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & quod *gratis* receptum est, *gratis* impendi: *horribile* nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis lo- „ cum venalitas perhibetur habere, ita ut *pro Episcopis, vel* „ *Abbatibus, seu quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis in* „ *sede* (sedem) *seu introducendis Presbyteris in Ecclesiam* ..... „ aliquid exigatur. Putant plures ex hoc sibi licere, quia legem „ mortis de *longa* invaluisse *consuetudine* arbitrantur: non satis, „ quia cupiditate cæcati sunt, attendentes, quod tanto graviora „ sint crimina, quanto diutius animam infelicem tenuerint „ alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & *vel pro personis* „ *Ecclesiasticis deducendis ad sedem, vel Sacerdotibus instituendis* aliquid exigatur, districtius inhibemus. Si quis autem con- „ tra hoc venire præsumpserit, *portionem cum Giezi* se noverit „ habiturum: *cujus factum turpis muneris exactione imitatur*.

Et Innocentius III. in *Cap. 36 tit. De Simonia*, rescripsit Archiepiscopo Cantuariensi, ut „ *pravam* consuetudinem de sua „ Provincia studeat abolere, per quam pro investitura, Archi- „ diaconi *marcham* argenti, minores vero Decani *vaccam albam* „ sibi dari postulant, vel certam solvi pecuniæ quantitate.

XXXII. Plura in hanc rem Pontificum, & Conciliorum Decreta retuli in Tractatu De Simonia circa Beneficia *part. 1. cap. 2. §. 3.* ac una Decretum Concilii Tridentini, *Sess. 24. cap. 14. De Reform.* detestantis, & reprobantis omnia, quæ a Canonicis exiguntur a novis Canonicis, convertenda in suum proprium commodum in admissione ad possessionem; quibus addi potest Decretum Synodi Audomarensis anno 1585. *tit. 12. cap. 10.* „ In „ admissione novi Canonici ad possessionem nihil exigatur, quod „ in pios usus non convertatur, & a nobis probatum sit: non „ pecunia, non prandium, non aliud quidvis, quod in cæterorum Canonicorum commodum cedat, quacumque consuetu- „ dine etiam immemorabili non obstante.

Dein §. 4. retuli ex Spicilegio Dacherii Epistolam Honorii II. ad Episcopum, & Clerum Leodiensem, qua reprobat, & *detestabilem* vocat consuetudinem Patriæ Leodiensis exigendi per Decanos, & Archidiaconos *determinatam de investituris* Ecclesiarum, & Altarium.

XXXIII. Hæc merito perpendent, qui sine ullo scrupulo, sola consuetudine se securos existimantes, jura etiam notabilia in admissione ad possessionem exigunt, & extorquent: & nisi iis prævie solutis, possessionem dare renuunt, atque denegatione possessionis Provisos ad dandum cogunt: qui indubie nonnunquam ad redimendam vexam licite solvunt, tametsi exigentes forsan illicite accipiant: ut hic applicari subinde queat illud Pauli Apostoli dictum, *Act. c. 20. vers. 35. Beatius magis est dare, quam accipere.*

XXXIV. ☞ Quandoquidem per Decretum Concilii Tridentini supra relatum improbaretur consuetudo quidquam exigendi, aut ex fructibus deducendi in collatione Beneficiorum, aut admissione ad eorum possessionem, Decretum hoc Gallis perplacuisse scribit Historicus Concilii Tridentini, *pag. 689.* Editionis Latinæ 1658. dicentibus, iis verbis tolli solutionem *Annatarum*: „ Et sane „ (ait Historicus) qui ea considerate examinat, alium iis sen- „ sum non temere appinget, utcumque eventus ostenderit, Ro- „ mæ caput illud longe aliter intellectum esse. ☜

CAPUT III.

De Regula Cancellariæ. De Annali Possessore.

1 *Quis primus Regulæ auctor; & quæ ejus origo*
2 *Textus Regulæ exhibetur.*
3 *In Gallia recepta.*
4 *Quis præcipuus ejus scopus?*
5 *Habet locum in provisione Papæ, etiam motu* proprio *expedita.*
6 *Hæc Regula locum habet, tametsi possessor sit omni titulo destitutus.*
7 *An procedat in spoliatore: item in non habente titulum* coloratum?
8 *Non propterea incapaces fovention.*
9 *Quomodo contra intrusos procedi possit, non obstante hac Regula?*
10 *Regula non habet locum in provisionibus Ordinariorum.*
11 *Regula requirit* annalem *possessionem tempore impetrationis.*
12 *Debet esse pacifica possessio; & quæ talis habeatur?*
13 *Non desinit esse pacifica, quia possessor nullos fructus percipit, etiamsi sit per sententiam esset privatus.*
14 *Impetrans Beneficium annalis pacifici possessoris qualitatem, & gradum possessoris, & tempus continuatæ possessiones exprimere: sed quoad hoc Regulæ derogari solet.*
15 *Quoad tempus instituendæ, & prosequendæ litis, Regula hic non obtinet.*
16 *Neque quoad solutionem expensarum, interesse, & mulctæ.*
17 *Quomodo intelligenda clausula Regulæ de nullitate provisionis?*

I. PRimus hujus Regulæ auctor est Eugenius IV. uti notavit Gomesius in præfatione hujus Regulæ; eamque ad imitationem Feudorum conditam credit. „ Jura enim Feudorum, quæ „ disponunt, Vassallum *per annum* possidentem, sciente & non „ contradicente Domino, investitum præsumi debere, adeoquod „ ex tali possessione, sine titulo contra Dominum se defendere „ poterit, certe potuerunt dare causam, ut ad similitudinem „ illorum jurium de *annali* possessione in materia feudali lo- „ quentium, ista Regula constitueretur: Nam dispositio loquens „ de feudis, in Beneficiis Ecclesiasticis contrahitur, & procedit, ut late probat Decius in Concilio 76. " Hæc Gomesius loco citato.

II. Regulam, prout ab Eugenio IV. primum edita fuit, refert Gomesius; cui a Julio III. nonnulla addita fuerunt; quam additionem subsequentes Pontifices retinuerunt, eaque formula hodie exprimitur, estque 35. inter Regulas Cancellariæ.

„ Item S. D. N. ut improbi lites exquirentium motus repri- „ mantur, voluit, statuit, & ordinavit, quod quicumque Be- „ neficium Ecclesiasticum tunc per annum immediate præceden- „ tem pacifice possessum, & quod certo modo vacare prætenditur, „ deinceps impetraverit; nomen, gradum, & nobilitatem posses- „ soris ejusdem, & quot annis, ipse illud possederit, ad specificam, „ & determinatam, ex qua clare poterit constare, quod nullum ipsi „ possessori in dicto Beneficio jus competat, causam hujusmodi im- „ petrationis exprimere, & intra sex menses ipsum possessorem ad „ judicium evocari facere, causamque ex tunc desuper infra annum „ usque ad sententiam definitivam inclusive prosequi debeat, & te- „ neatur. Alioquin impetratio prædicta, & quæcumque inde sequta nullius existant firmitatis, & idem impetrans de damnis, & in- „ teresse possessorem præfatum, propterea contingentibus ei satis- „ facere; & si possessorem ipsum injuste, frivole, & indebite mo- „ lestare repertus extiterit, quinquaginta florenos auri persolvere „ Cameræ Apostolicæ sit adstrictus. Nec alius, quam promissæ va- „ cationis modus, etiam per litteras *Si neutri*, aut subrogationis, „ aut alias sibi quoad hoc, ut Beneficium hujusmodi ea vice consequi, aut obtinere valeat, quomodolibet suffragaretur, illud- „ que nullatenus in antea litigiosum propterea censeatur. Quod „ etiam extendi voluit ad impetrantes Beneficia Ecclesiastica cu- „ juscumque qualitatis per privationem, & amotionem, vel alias „ propter commissa excessus, & crimina, vacantia, vel vacatura, & similiter ad impetrantes Beneficia tamquam vacantia „ per devolutionem.

III. De hac Regula loquens Rebuffus, ait: „ Ista Regula est „ utilis, & servatur in Francia: unde impetratio judicatur sub- „ reptitia & nulla, nisi exprimantur sequentia ": id est, quæ „ decernit Regula debere exprimi. In Praxi Benef. Parte 1. Glossa prima ad hanc Regulam.

IV. Regulæ hujus utilitatem, & receptionem in Regno Galliæ nec ipse Molinæus diffitetur, atque *n. 83.* ad Regulam *De verisimili notitia* edit. 1552. „ Non enim verum est quod vulgo „ putant, reliquas omnes regulas (*dictis quatuor exceptis*: sci- „ licet, *De Infirmis resignantibus, De Verisimili Notitia, De Publicandis Resignantibus*, & Regula Cancellariæ *De idiomate*) „ prorsus inutiles; & spernendas esse. Quatenus enim jus com- „ mune vel ordinarium juvant, rationabiliter admittendæ sunt, „ & in causis decidendis usurpandæ, quominus a jure commu- „ ni, & disciplina Ecclesiastica recedatur: præsertim regula illa „ de *Annali possessore*. Est enim lata contra involatores illos „ alienorum Beneficiorum, litiumque artifices, quos *Devolutarios* vulgo vocant. Ideo in omni foro, etiam in hoc Regno „ omnino practicanda est.

Quod asserit Molinæus, hanc regulam conditam esse contra *involatores* alienorum Beneficiorum, ac rursus *n. 88.* Regulam hanc duntaxat respicere *odium impetrantium* ipsa initialia verba regulæ satis probant; *Ut improbi exquirentium motus reprimantur.*

V. Hinc ulterius cum Rebuffo *Glossa 8.* infert Molinæus *nu. 84.* Regulam procedere, etiamsi Papa *motu proprio* conferat; idque etiamsi constet deesse supplicationem, & favorem impetrantis, & sic esse *verum motum* (*proprium*). „ Quia cum hæc re- „ gula lata sit publicæ utilitatis causa, & ad fraudes, & lites „ repellendas, non censetur Papa velle derogare, etiam clausu- „ la *motus proprii* apposita, quæ nihil operatur contra mentem „ verisimilem concedentis.

VI. Quin, & hinc conficiunt, quod tametsi Possessor annalis esset *ipso jure* privatus per Extravagantem *Execrabilis*, ob Beneficiorum incompatibilitatem, equidem defenditur per hanc Regulam contra impetrantem, si per annum possedit, sive ante, sive post illam privationem, sive computatis extremis, anni tamen *continui*: & ita in privato per *non promotionem* juxta *cap. Licet Canon, De Elect. in 6.* teneri, & judicari in Rota Romana asserit Gomesius *quæst. 55.*, Si tamen (ait Molinæus *n. 88.*) „ per annum pacifice ante impetrationem adversarii possederit, „ quod sufficit in odium impetrantium Beneficia Possessorum vi- „ ventium: quia Regula illud odium duntaxat respicit, nec re- „ quirit Canonicum titulum, nec bonam fidem possessoris. Et „ ita generaliter tenendum, & judicandum est.

Idipsum asserit Rebuffus, qui & *Glossa 3.* ait, quod si etiam hæreticus, vel simoniacus possederit per annum, equidem servanda

vanda sit regula. Idem de Possessoribus Beneficiorum alios ex capite inhabilibus, post Gomezium adstruit Molinæus *nu.* 92.

VII. Immo *num.* 90. asserit, Regulam prodesse quoque spoliatori, non quidem contra spoliatum, sed contra alium devolutarium impetrantem post annum pacificæ possessionis. „ Quin & „ procedit in eo qui facto suo voluntario ab hoc ordinato sese „ privaverit Beneficio, puta resignando, & tamen remansit in „ possessione, quia si tertius sciens resignatarium, qui nunquam „ possessionem effectualem cepit, incapacem esse, vel deinde ci„ viliter, vel naturaliter mortuum; vel repudiasse casu quo re„ signatio facta sit in forma secundi vel tertii gradus, adhuc „ potest Possessor contra eum se tueri hac Regula sive ante re„ signationem, sive post, sive tam ante, quam post, per annum „ pacifice possessioni incubuerit, tempore datæ impetrationis a „ Papa, vel Legato, ut etiam Gomezius *quæst.* 57. ex longæva „ interpretatione Rotæ, quam ita indistincte tenere, & judica„ re refert, & bene. Quia lex impetrantes Beneficia viventium „ possessorum multum abhorret.

Refert quoque Antonius Faber in Codice *lib.* 2. *tit.* 6. *Definit.* 25. judicatum fuisse, hanc Regulam tueri Possessorem, qui nullum titulum profert, ne *coloratum* quidem; non ita vero Regulam de *triennali*.

VIII. „ Nec propterea (ait Molinæus *num.* 90.) incapaces „ foventur: cum eorum Beneficia libere impetrari possint ab „ Ordinariis, qui etiam secuta devolutione ad superiores, pos„ sunt eos, causa cognita, extrudere, & quibus hæc cura im„ minet. Justius enim sollicitudinis cura cuique relinquitur, „ quam violatoribus illis janua aperiatur.

IX. Et *num* 88. postquam notaverat Regulam hanc non in favorem possessorum, sed *odium* impetrantium Beneficia viventium, editam esse, tamquam consequens infert: „ Nec proinde „ defenduntur intrusi, vel alias titulo suo privati, contra quos „ inquirere debeat Ordinarii, qui libere etiam vacantia de jure „ tantum conferre possunt, & ab eis sine forma hujus Regulæ, „ etiam sub clausula *quovis modo*, impetrare licet; ut dixi in „ Regula *De Publicandis*, *numer.* 152. quamvis possessor ne„ queat deturbari, nisi causa cognita, *Cap. Licet Episcopus*, „ *De Præbend. in* 6. & si hæc Regula facta est odio impetran„ tium Beneficia possessorum, & ad hoc Romam vel Legatio„ nem currentium, & in favorem Ordinariorum. Magis enim „ respicit, & tuetur favorem, & libertatem Ordinariorum, „ quam possessorum, & intrusorum, etiam annalium, quos in „ jure communi reliquit, in quantum via ordinaria, & ab Or„ dinariis providetur.

X. Regula igitur non habet locum in Ordinario, uti notavit Gomezius *quæst.* 9. „ Quia impetratio ab Ordinario (ait) con„ tra annalem possessorem non videtur ita damnanda, aut ca„ lumniosa, sicut illa quæ obtinetur a Papa; ideo minus pu„ nienda. Ratio est, quia Ordinarius, quando confert im„ petranti Beneficium annalis possessoris, jam habet, vel ha„ bere præsumitur certam notitiam illius possessoris, cum vi„ sitare soleat singulis annis oves suas, & teneatur titulos pos„ sessorum perscrutari, ut dicit textus in *cap. Ordinarii*, *De* „ *Offic. Ordinat. lib.* 6. Et tradit Felin. in *cap. Ad aures* in „ xvi. conclus. *De Rescript.* Et ideo conferendo simpliciter al„ teri Beneficium, præsumitur annalem possessorem tamquam „ titulum non habentem negligere, ex quo melius cognoscit „ personas suæ Diœcesis quam Papa, ut dicit Glossa in *Cle*„ *ment. de Offic. Ordin.* Et propter hanc causam nulla præscri„ ptio etiam triennalis currit contra Ordinarium, quominus „ possit removere possessorem carentem titulo, ut tradunt „ omnes, & ibi latius Felin. in *cap. Licet beli de Simonia*, & „ expressum in Concilio Basileensi, *tit. De pacif. possess.* Et „ ideo impetrans ab Ordinario, propter istam rationem non „ præsumetur molestator, nec improbus litigator. Secus tamen „ erit dicendum in impetrante a Papa, qui præsumetur inju„ stus impetrans, & molestator, si non servat illam regulam, „ ex eo, quia Papa in dubio non intendit concedere gratiam „ contra annalem possessorem, non facta mentione illius Regu„ læ: quia non habet, nec præsumitur habere, sicut Ordinarii, „ notitiam possessorum orbis terrarum, ob varias occupationes „ rerum, propter quas multoties non concedenda concedit.

XI. Ut regula obtineat, requiritur, ut Beneficium fuit possessum per *annum*, scilicet *integrum & continuum*; idque *tunc immediate præcedentem*, ut ait Regula: hoc est tempore *impetrationis*, quemadmodum recte notat Rebuffus *Gloss.* 4. & 5. „ Unde „ si nunc possederit per *sex* menses (ait Rebuffus) & postea alius „ demum primus per alios sex menses, non habebit locum hæc „ regula, per hoc verbum, *immediate præcedentem*.

XII. Non sufficit per annum immediate præcedentem possedisse; sed requiritur possedisse *pacifice*, id est, sine lite & controversia, ait Rebuffus *Glossa* 6. additque: „ Ideoque citatus etiam „ nulliter, dummodo processus sit introductus, non dicitur pa„ cifice possidere, quia non sine lite & controversia possedit ". Idque sive lis fuerit in *petitorio*, sive in *possessorio*: dummodo non sit super juribus, aut appendicibus Beneficii, quæ magis redderent illud pacificum; sed super titulo Beneficii; uti loquitur Molinæus *num.* 100.

XIII. Quapropter possessor non desinit esse *pacificus*, licet nullos fructus percipiat, immo tametsi forte ob crimen, aut suspicionem criminis ipsius possessoris fructus sequestrentur, aut etiam per sententiam privetur; modo tamen nulla ei super *titulo* lis aut controversia moveatur, aut mota sit.

XIV. Quando ergo quis in Romana Curia impetrare vult Beneficium annalis pacifici possessoris, tamquam de jure *vacans*, debet in primis juxta tenorem Regulæ exprimere *nomen*, *gradum*, & *nobilitatem* possessoris; item *quot annis* possederit. „ Verum hodie in quacumque impetratione, sive per obitum, „ sive per resignationem, sive certo modo, sive sint provisiones „ *Perinde valere*, *Si neutri*, & similes, huic primæ parti regu„ læ derogari solet, quoad scilicet expressionem gradus, nobili„ tatis, & temporis, quo possedit is, cujus Beneficium impetra„ tur ". Ita Chokier ad hanc regulam *num.* 43. Et Pater Hunoldus Plettenbergius in *Notitia Congregationum*, in notis ad hanc regulam *num.* 4. Idipsum notat, additque, *Ideoque quoad hoc derogatum est huic Regulæ*.

XV. Vult insuper regula, quod impetrans „ infra *sex menses* „ idipsum possessorem ad judicium evocari faciat, causamque „ ex *tunc* desuper infra *annum* usque ad sententiam definitivam „ inclusive prosequi debeat & teneatur ". At quoad evocationem possessoris ad judicium infra *sex menses*, regula in Francia non servatur, teste Rebuffo, *Glossa* 14. „ Et in hoc Regno „ Franciæ sufficit (ait) intra annum agere possessorio coram „ Judicibus Regiis.

Quoad alteram partem, scilicet persecutionem causæ infra annum, usque ad definitivam, notat Rebuffus *Glossa* 15. quod regula dicat, *Prosequi debeat*, non dicat *finiri*: huic hoc non est in partis potestate semper, sed interdum judicis, & sufficit, quod non stet per partem. Deinde subjungit: „ Non vidi tamen „ ob hoc Beneficium amitti in Francia, ubi processus sunt lon„ gissimi. Solent tamen impetrantes quandoque a Papa proroga„ tionem impetrare: quod rarum est in hac patria, cum in hoc „ non servetur ". Quod de Regno Franciæ hic monet Rebuffus, id & in Belgio servatur; neque in Belgio est ullus hujus Regulæ usus, quatenus processum judicialem concernit, vel formam futuræ instantiæ præscribit.

XVI. Similiter quod Regula statuit, ut idem impetrans „ de „ damnis & interesse possessorem prædictum propterea contin„ gentibus ei satisfaciat, & si possessorem ipsum injuste, frivo„ le, & indebite molestare repertus extiterit, quinquaginta flo„ renos auri persolvere Cameræ Apostolicæ sit adstrictus ", nec in Gallia, nec in Belgio per omnia servatur. Nam Judices Regii cognoscentes de possessorio non solent victum condemnare ad *mulctam*; uti etiam observat Rebuffus *Glossa* 18. ad expensas vero & interesse etiam in Beneficialibus, si a parte petantur, condemnare solent; etiam extra casum hujus Regulæ.

XVII. Quod autem dicit Regula, quod si non sine expressa exprimenda, *Impetratio & quæcumque inde secuta nullius existant firmitatis*, sic intelligi oportet, quod annalis pacificus possessor possit excludere impetrantem ob non expressionem requisitorum, *non ratione suæ possessionis annalis*, *sed subreptionis*, ait Rebuffus *Glossa* 16. Et uti recte etiam notat Molinæus, *nu.* 103. „ Hæc „ Regula nullo modo fovet Possessorem: quia non impedit illum „ deturbari per impetrantem a Papa vel Legato, servata forma: „ nec aliter jus impetrantis corroborat: merito non requirit ti„ tulum coloratum, nec aliam qualitatem possessoris.

CAPUT IV.

De Regula Cancellariæ de *Triennali possessore*.

1 *Regula hæc desumpta est ex Decreto Concilii Basilensis, & posteriores Pontifices eam vix mutarunt.*
2 *Cur in Regula mentio non fiat Concilii Basileensis, & quomodo in Gallia recepta?*
3 *Decretum Concilii prodest ad elucidationem Regulæ.*
4 *Refertur textus Regulæ.*
5 *Decretum Concilii Basileensis prout Sanctioni Pragmaticæ est insertum.*
6 *Requirit Regula, uti & Decretum possessionem* triennalem.
7 *Tiennium debet esse* completum.
8 *Insuper requiritur* continuum.
9 *Tempus prædecessoris an prosit successori?*
10 *An in eodem tempora possessionis conjungi queant?*
11 *Quomodo probetur triennium fuisse* continuum?
12 *Possessio triennalis debet esse* pacifica.
13 *Quid juxta Decretum Basileense exigatur, ut possessio fiat non* pacifica?
14 *Turbatus ab uno, videtur inspecto tenore Regulæ turbatus quoad omnes.*
15 *Secus inspectis verbis Decreti Baleensis; hocque in Gallia servatur.*
16 *Quis effectus interruptæ possessionis quoad effectum Regulæ de triennali possessione?*
17 *Videtur sensus Regulæ hac in parte trahendus ad sensum Decreti.*
18 *Qui, obtenta recredentia, per triennium sine molestatione possedit, censetur triennalis pacificus.*
19 *Requiritur cum pacifica triennali possessione titulus saltem* coloratus.
20 *Quis dicendus titulus* coloratus, *clarius in Regula, quam in Decreto exprimitur.*
21 *Titulus* coloratus *dupliciter considerari potest.*
22 *Qui sint tituli* non colorati, *& cui incumbat probatio circa titulum?*
25 *Reservatio, quæ clausa est in corpore juris, impedit effectum Regulæ citatæ.*
24 *An possessor Beneficii teneatur probare colorem tituli?*
25 *Debet toto* triennio *adfuisse titulus* coloratus.
26 *Quare potius hæc Regula requirat titulum* coloratum, *quam regula* De Annali?
27 *Post pacificam* triennalem *possessionem possessor molestandus non est.*
28 *Fallit si agere impeditus fuerit, & quomodo de hoc impedimento protestandum?*

29 *An*

29 *An inter legitima impedimenta referenda minor ætas?*
30 *An Resignatarius Possessoris triennalis pacifici possit molestari?*
31 *Si post triennium molestetur pacificus Possessor, quomodo agendum?*
32 *Hoc intelligendum de molestatione privatorum.*
33 *Quandonam ob abusum, qui intervenit in Provisione, impediatur effectus hujus Regulæ?*
34 *Nec Regula, nec Decretum Basileense vult, Beneficia sine titulo, etiam post triennalem possessionem, obtineri.*
35 *Triennalis possessio non impedit, aliquem posse Beneficio sic possesso privari.*

I. REGULAM hanc habuisse originem a Decreto quodam Concilii Basileensis notant omnes passim Commentatores, monetque Gomesius in præfatione ad hanc regulam, ex hoc Concilii Basileensis Decreto, eam fere *ad verbum* transcriptam, paucis omissis, additis, vel immutatis.

Insuper observat Gomesius ibidem, eam a posterioribus Pontificibus vix fuisse mutatam; nisi quod Hadrianus VI. pauca quædam, ad extinguendas motas quæstiones, addiderit, quæ ibi designat Gomesius.

II. Quamvis autem ex dicto Decreto Regula sit desumpta, nulla tamen illius in regula mentio occurrit: ,, quia Summi Pon-,, tifices auctoritate illius uti noluerunt, ne sic tacite (Conci-,, lium Basileense) approbare viderentur "; ait Gomesius.

Econtra in Gallia hæc regula non est recepta tamquam Regula Cancellariæ Romanæ, sed tamquam Decretum Concilii Basileensis, insertum Sanctioni Pragmaticæ, & confirmatum per Concordata inter Leonem X. & Franciscum I. uti monet Guillelmus Noyerius in notis ad praxim Curiæ Romanæ Perardi Castelli, *pag.* 38. *edit.* 1693.

III. Interim cum Decretum Basileese originem huic regulæ dederit, non dubium quin ad elucidationem regulæ non parum Decretum illud conferre queat, atque supplere ea, quæ forsan in regula desiderari, vel dubia esse possint.

IV. Regula hodie 36. exprimitur his verbis: ,, Item statuit, ,, & ordinavit idem D. N. quod si quis quæcumque Beneficia ,, Ecclesiastica, qualicumque sint, absque simoniaco ingressu ex ,, quovis titulo, Apostolica, vel ordinaria collatione, aut ele-,, ctione, & electionis hujusmodi confirmatione, seu præsenta-,, tione, & institutione illorum, ad quos Beneficiorum hujus-,, modi collatio, provisio, electio, & præsentatio, seu quæ-,, vis alia dispositio pertinet, per triennium pacifice possederit ,, (dummodo in Beneficiis hujusmodi, si dispositioni Apostolicæ ,, ex reservatione generali in corpore Juris clausa, reservata ,, fuerint, se non intruserint) super eisdem Beneficiis taliter ,, possessis molestari nequeat; nec non impetrationes quaslibet de ,, beneficiis ipsis sic possessis factas, irritas & inanes censeri debe-,, re decrevit, antiquas lites super illis motas penitus extinguendo.

V. Decretum Concilii Basileensis, prout insertum est Pragmaticæ Sanctioni, dicturque Decretum *De Pacificis Possessoribus*, & e quo regula desumpta est, hoc tenore expressum est: ,, Qui-,, cumque non violentus, sed habens coloratum titulum, pacifice ,, & sine lite Prælaturam, Dignitatem, Beneficium, vel Officium ,, triennio proximo hactenus possedit, vel in futurum possidebit, ,, non possit postea in *petitorio*, vel *possessorio* a quoquam etiam ,, ratione juris noviter impetrati, molestari, excepto hostilita-,, tis casu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo prote-,, stari, & juxta Concilium Viennense illud intimare teneatur. ,, Lis autem hoc casu quoad futuras controversias intelligatur, ,, si ad executionem citationis, jurisque sui in judicio exhibitio-,, nem, ac terminorum omnium observationem, processum ,, fuerit. Ordinarii autem diligenter inquirant, ne quis sine ti-,, tulo Beneficium possideat. Quod si talem quandocumque re-,, pererint, declarent jus illi non competere, vel huic (si sibi ,, videatur) nisi sit intrusus, seu violentus, aut alias indignus, ,, vel alteri idoneo provideant.

VI. Sive verba regulæ, sive Decreti attendantur, manifestum est, intentionem auctorum, sive conditorum fuisse, ut *pacifici* triennales Beneficiorum possessores haud facile vexentur, aut molestentur; sed pro veris & Canonicis Beneficiorum Possessoribus reputentur, nisi se in Beneficia vel intruserint, vel per simoniam intraverint: ipseque titulus saltem *coloratus* cum pacifica triennali possessione concurrens, pro vero titulo habeatur.

VII. In primis ergo requiritur, tam ex regula, quam ex Decreto, ut quis possederit Beneficium *triennio proximo*, ut habeat Decretum; vel ut exprimitur in Regula, *per triennium possederit*; id est, *completum & consummatum*, ut loquitur Glossa Pragmatica *pag.* 422. editionis Parisiensis anno 1666. ubi & notat ex Joanne Andrea, aliisque ,, quod, ubicumque lex tempus certum ,, requirit, intelligatur *completum & de momento ad momentum*, ,, nisi aliud lex declaret, vel simus in favorabilibus.

VIII Nec tantum completum, sed & *continuum* triennium possessionis exigitur; nam præpositio *per* denotat omnimodam continuationem. Et *continuum* triennium requiri asserit Rebuffus in Tractatu De *Pacificis Possessoribus num* 320

IX. Hinc refert *nu.* 321. quod tempus prædecessoris non possit hic juvare successorem; eo quod tempora possessionis conjungi nequeant, nec *unum continuum* efficere: quia sicut in bonis Ecclesiæ non succeditur jure hereditario; ita nec in titulo Beneficii, qui debet haberi a Superiore, succedetur, ait Rebuffus. Aliud est in profanis, in quibus jus seu titulus potest in successorem transferri, & ita tempora possessionis conjungi & continuari, & ita decisum fuisse in Rota Romana testatur Gomesius ad hanc Regulam *quæst.* 20. Quin & credit Rebuffus *nu.* 324. quod tempora non conjungerentur, licet successor esset *surrogatus* in jus & possessionem alterius.

X. Immo si quis post *biennalem* possessionem resignasset Beneficium, postmodum autem cognita invaliditate resignationis reversus ad Beneficium, possedisset per *annum*, inspecta stricta juris ratione, ob interruptam possessionem hac regula juvari non poterit, ait ibidem Rebuffus; licet contraria opinio æqua ei videatur. Et quia, uti notat *num.* 328. non est prohibita accessio ,, temporis in uno & eodem, etiam in Beneficialibus, licet in ,, diversis secus.

XI. Ad probandum tamen triennalem possessionem fuisse *continuam* ,, sufficit probare extrema, id est, principium primi an-,, ni & finem tertii; quia possessio præsumitur continuata "; ait Probus in additione 18. ad Glossam Pragmaticam, *pag.* 419. nisi probet auctor possessionem fuisse interruptam.

XII. Non sufficit per triennium *completum & continuum* possedisse, sed insuper requiritur ut *pacifice* possederit; id est, sine lite & controversia, sive in *possessorio*, sive *in petitorio*; quemadmodum capite præcedenti expeditum fuit.

XIII. ,, Lis autem hoc casu quoad futuras controversias in-,, telligatur (ait Decretum Basileense) si ad executionem cita-,, tionis, jurisque sui in judicio exhibitionem, ac terminorum ,, omnium observationem processum fuerit

Ad hæc verba notat Glossa Pragmatica *pag.* 434. Ut dicatur Beneficium litigiosum tria requiruntur. *Primo, quod emanaverit citatio executata. Secundo, quod titulus agentis fuerit in judicio competenti parti adversæ exhibitus. Tertio quod omnes dilationes ordinariæ juris vel styli, quæ dantur ad litem contestandam, sint elapsæ ante triennium.*

Notat tamen ibidem Probus *num.* 3 *Si non sint lapsæ (dilationes) quia per partem adversam stetit, ut quia sua dolo, aut malitia, vel cavillationibus, aut subterfugiis, fecit quod non sunt lapsæ, quod regulis indagatis est firmatum: alias esset in potestate adversarii, quod præscriptio triennalis non interrumperetur.*

Vide etiam Zypæum *Resp.* 3 *De Præb. num.* 4. ubi scribit, per illa allegata verba aliud non velle Concilium, quam contestationem, aut aliam diligentiam, quæ fieri potuerit, ex circumstantiis, & judicis arbitrio.

XIV. Quærit Gomesius *quæst.* 21. utrum interruptio pacificæ, & triennalis possessionis, facta ad citationem unius prosit aliis; resolvitque affirmative, & ita tenere Rotam Romanam asserit.

Sed quid, si quis ante completum *triennium* litigaverit contra unum, an post *triennalem* possessionem possit etiam molestari ab alio, qui intra triennium non molestavit, atoque respectu unius fuit in pacifica possessione? Inspecto tenore regulæ apparet, quod nequidem adversus hunc tertium poterit hujusmodi *triennalis* possessor se tueri: quia regula requirit, ut per *triennium pacifice* possederit: dicitque Gomesius *quæst.* 22. quod invaluerit ista opinio in Rota, quod Beneficium semel litigiosum *cum uno*, efficiatur litigiosum, seu verius, *non pacificum*, quoad omnes alios. Rationem allegat Gomesius: *Quia sicut in præscriptione civili requiritur bona fides tamquam unum substantiale; ita in hac triennali requirit Regula pacificam possessionem pro forma substantiali. Quo stante, ubi aliquis citat pacificum possessorem, clarum est, quod per illam citationem desinit esse pacificus, & per illam citationem extinguitur unum ex substantialibus requisitis in ista regula, videlicet pacifica possessio.*

XV. At Rebuffus magis attendens praxim Galliæ, & Decretum Pragmaticæ Sanctionis, sive Concilii Basileensis, dicit: ,, Quod ,, licet quis litigaret adversus unum per triennium, & adver-,, sus alios non, post triennium non poterit ab aliis molestari: ,, quia fuit pacificus quoad alios. Et quia textus Decreti dicit, ,, quem non posse venire post triennium, nisi alleget impedimen-,, tum, & protestetur intra triennium: ergo vult (ait Rebuf-,, fus) ut pacifice possideat adversus illum, qui non est prote-,, status; qui non fuit impeditus agere, si non moveat litem, ,, non poterit postea agere, & ista est *Praxis indubia Regni*, ,, juri & rationi conformis. Ita Rebuffus *num.* 202. & rursus ,, *num.* 363. ita sæpius judicatum testatur.

XVI. Quapropter ex Rebuffo turbatio judiciaria, seu civilis non interrumpit possessionem pacificam nisi tantum respectu ,, turbantis, quod etiam probat Molinæus ad Regulam de pu-,, blicandis resignationibus *n.* 375. dum nimirum possessor, duntaxat *civiliter* turbatus fuit: sed si *naturaliter* de sua possessione fuerit deturbatus, sustinet, hanc turbationem nocere quoad *omnes*. Quod & Georgius Louettius in notis ad citatum locum Molinæi observavit: ,, Quia (ait) *naturalis* interruptio, quæ de ,, facto possidentem de possessione dejicit, omnibus prodest, im-,, pedit possidentis præscriptionis continuationem: civilis autem ,, quæ possessionis continuationem de facto non impedit, prodest ,, tantum interrumpenti ad juris conservationem.

XVII. Ubi agitur de turbatione civili, seu judiciaria, Zypæus censet Regulam Cancellariæ posse accommodari Decreto Basileensi; cum enim Regula ex Decreto fuerit desumpta, atque tam Decretum, quam Regula ad lites super Beneficiis, per quas cultus divinus, & Ecclesiarum cura negligitur, aliaque innumera incommoda oriri solent, minuendas & amputandas sint composita, non apparet, cur non eumdem sensum ipsi Regulæ dare liceat; eumque *pacifice* possidere, non censeamus respectu illius, qui per triennium tacuit; cum Regula contrarium expresse non dicat. Vide Zypæum *Resp.* 3. *De Præbendis*, *num.* 7.

XVIII. Insuper refert Rebuffus, non semel per Arrestum Parlamenti judicatum, ,, quod si adjudicata recredentia adversarius ,, taceat per *triennium*, & permittat possidere partem adver-,, sam, non poterit Possessor post triennium, etiam a parte ad-,, versa molestari super *possessorio*.

XIX. Præter triennalem pacificam possessionem requirit Decretum Concilii Basileensis, ut possessor sit *non violentus*, sed habens *coloratum titulum*; vel ut exprimit Regula, Beneficium ,, sine Simoniaco ingressu, ex quovis titulo Apostolico, vel ordi-,, naria collatione, & electionis hujusmodi confirmatione, seu præ-

,, sen-

sentatione, & institutione illorum, ad quos Beneficiorum hujusmodi collatio, & provisio, electio, & praesentatio, seu quaevis alia dispositio pertinet, per triennium pacifice possederit.

Notat Gomesius *quaest.* 26. quod, licet Regula non exprimat *an verum*, an *coloratum* duntaxat titulum requirat, *satis tamen apparet requirere solum* coloratum, *ex Decreto Concilii Basileensis, a quo secundum communem opinionem habuit originem ista Regula; in quo Concilio expresse dicitur, quod sufficit quod Possessor* triennalis *habeat titulum* coloratum, *Immo Regula ista indistincte loquens, debet capere interpretationem a matrice, & a fonte.*

XX. Sicuti ipsa Regula interpretationem aliquam accipere potest a Decreto tamquam a matrice, & fonte; ita in nonnullis Decretum a Regula explanationem accipit: ac signanter, ut intelligatur, quis *coloratum* titulum habere dicendus sit; quod clarioribus terminis Regula expressit; quemadmodum notavit Rebuffus, qui inquirens qui dicendus titulus *coloratus*, ait *n.* 43. *Et brevi dicendum est coloratum dici titulum, dum tamen quis ex Apostolica, vel ordinaria collatione, aut electione, aut electionis hujusmodi confirmatione, seu praesentatione, & institutione illorum, ad quos Beneficiorum hujusmodi collatio & provisio, electio & praesentatio; seu quaevis alia dispositio pertinet, obtineat, ut declaratur in regula* 33. *Cancell. licet ob aliquod vitium titulus non dicatur justus.*

XXI. Ulterius pro intellectu Regulae quoad titulum *coloratum* monet Gomesius *quaest.* 27. advertendum diligenter, dupliciter posse considerari titulum *coloratum*. *Primo modo, quoad effectum istius Regulae: Secundo modo, quoad effectus juris communis: Quoad effectum istius Regulae, pone istam conclusionem pro firma: quod omnis ille dicitur habere titulum coloratum, qui non excluditur in Regula;*

XXII. Idem tradit Chokier ad hanc Regulam *n.* 85. ex quo dein infert: *Ideoque illi soli discoloratum titulum ad effectum hujus Regulae habere dicuntur, qui habent titulum per Simoniam, vel de Beneficio reservato reservatione in Corpore Juris clausa: quia isti duo casus excepti in Regula firmant regulam in contrarium in casibus non exceptis*. Et conformiter judicatum refert Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 5. Et plura de titulo colorato vide apud Glossographum Sanctionis Pragmaticae *pag.* 415. ubi & *pag.* 417. ostendit, quod qui dicit, aliquem possedisse sine titulo colorato, debeat illud probare; *cum nemo teneatur probare titulum suae possessionis, & ideo pars agens non audietur, nisi contra Possessorem aliquid probet, per quod prius appareat, ipsum non habere titulum coloratum. Sed ad instantiam Judicis bene teneretur Possessor colorem tituli probare; quia in his exuberat officium Judicis.*

☞ XXIII. Cum in Regula de triennali possessione excipiatur reservatio clausa in *corpore juris*, quae collationem obtentam ab Ordinario impedit, quominus obtineat vim tituli colorati, recte concludit Melchior Pastor Tractatu *De Beneficiis lib.* 3. *tit. finali, n.* 2. *Quod licet Beneficium concessum, sit reservatum generaliter, aut specialiter in gratiam alicuius Collatoris, vel Mandatarii, aut Indultarii, collatio facta ab Ordinario in gratiam alterius sit* colorata: *Nam in Beneficiis reservatis, Ordinarius retinet habitu jus conferendi, initio inspecto, & reservationi censetur derogatum, beneficio hujus Regulae.*

Hinc ulterius infert *n.* 12. *Hoc jure Provisus ab Ordinario de Beneficio familiaris, aut domestici alicujus Cardinalis, eidem reservato, Indulto generali contra adversarium ab eodem Cardinali postea provisum, uti potest hac Regula, si per triennium pacifice possederit.*

Idem de caeteris reservationibus, indultis, & privilegiis generaliter, aut specialiter concessis Praelatis, aut Capitulis, dici potest, non obstantibus clausulis derogatoriis irritantibus in Privilegio, vel Indulto contentis: nam per illas clausulas exceptio hujus Regulae non excluditur.

Subditque & *num.* 13. quod *idem jus in Gallia Principes sibi praescripserint: nam cum olim jus Regaliae ab hac Regula esset liberum, ut ab aliis Regulis Cancellariae, & Constitutionibus Pontificiis formam Provisionem beneficialium praescribentibus, & reservatio Beneficii vacantis in Regalia duraret triginta annos, ut constitutione Ludovici XII. statutum fuerat, uti notat Rebuffus ad eamdem Regulam, & Papon in sua Collectione Placitorum* lib. 3. n. 1. *tandem placuit Henrico IV felicis & immortalis memoriae, Edicto anno* 1606. *artic.* 27. *hanc Regulam in Regalia admittere, & Provisum ab Ordinario post triennium pacificae possessionis contra Regalistam fieri securum.*

XXIV. Quae supra Glossographus Sanctionis Pragmaticae dixit de titulo colorato, ac signanter, quod is qui possidet, non debeat probare colorem tituli; sed qui defectum coloris opponit, debeat eum probare, intelligenda sunt, modo Provisus habeat titulum per provisionem Sedis Apostolicae, aut Ordinarii, aut alterius, cui de jure jus conferendi competit, uti habetur in Regula.

Dum enim ex simili titulo aliquis est in possessione, non tenetur ipse probare *colorem* tituli; sed adversarius debet probare titulum non esse coloratum.

Si vero nullam provisionem, vel titulum acceperit ab eo, cui de jure dandi provisionem, vel titulum auctoritas competit, non potest dici habere titulum *coloratum*, nec consequenter vigore possessionis *triennalis* juvari. ☜

XXV. Praeterea Sanctionis Pragmaticae Glossographus non ostendit non sufficere, quod titulus coloratus superveniat post unius alteriusve anni possessionem; sed requiri ab initio titulum *coloratum*; sive quod *integro triennio* pacifice possederit Beneficium cum titulo *colorato*. *Unde (ait) praescriptio triennalis incipiet currere ab eo tempore, quo habuit titulum* coloratum.

XXVI. Quare haec Regula *De triennali* potius requirat titulum saltem *coloratum*, quam Regula *De Annali* (de qua capite praecedenti actum fuit) rationem allegat Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Defin.* 35. *Quoniam illa (triennalis) tribuit jus in Beneficio, haec (De Annali) non item; sed excludit duntaxat impetrantem ob non expressas qualitates, neque tam in favorem Possessoris inducta est, quam in odium male impetrantis.*

XXVII. Effectus ergo pacificae possessionis triennalis cum titulo colorato est, quod super eodem Beneficio taliter possessio molestari nequeat, uti loquitur Regula. Decretum vero, ait: *Non possit postea in petitorio, vel possessorio a quoquam, etiam ratione juris noviter impetrati, molestari.*

Ultima haec verba, *ratione juris noviter impetrati*, videntur incidere cum his verbis Regulae: *Nec non impetrationes quaslibet de Beneficiis ipsis sic possessis factas, irritas & inanes censeri debere decrevit.*

XXVIII. Subdit tamen Concilium Basileense; *Excepto hostilitatis casu, vel alterius legitimi impedimenti, de quo protestari juxta Concilium Viennense intra triennium tenetur.*

Decretum Concilii Viennensis, ad quod hic fit remissio, habetur in *Clem. Causam, De Electione*, ubi decernitur, *quod si propter Appellati, aut suorum metum, vel potentium intimatio appellationis fieri nequeat in domo, quam ipse Appellatus habitare communiter consuevit, vel si domus ista in remotis existat, in Ecclesia Cathedrali, in cujus civitate, vel Dioecesi consistet Beneficium, prout & in loco Beneficii ipsa protestatio fiat, quoad propositum nostrum, & alias quoad notitiam possidentium pervenire, aut verisimiliter valeat;* Ita Probus ad *Gloss. Prag. p.* 432.

Poterit ergo ille, qui legitimo impedimento fuit impeditus, actionem suam instituere, & etiam post *lapsum triennii* agere; modo de impedimento ante completum triennium *protestatus* fuerit juxta formam hic expressam; nisi tale subsuisset impedimentum, ut nec ipsa protestatio fieri potuisset; puta si omni tempore incarceratus fuisset. Rebuffus *De Pacificis Possess. n.* 402.

XXIX. Inter legitima impedimenta refert Glossa Pragmatica *minorem* aetatem; creditque Minori, cujus Beneficium aliquis titulo colorato per triennium pacifice possedit, esse saltem Judicis arbitrio, dandam restitutionem; ad quam opinionem Glossae reflectens Philippus Probus, ait, *pag.* 430. *not.* 4. *Unum tamen tibi dico, quod nunquam vidi, nec auribus percepi, quod hoc in casu prout nec in aliis spiritualibus, Minor fuerit restitutus, nec quoad Decretum, quod versatur circa petitorium, nec quoad retinendae possessionis interdictum, quod concernit* possessorium, *coram Judicibus in Gallia agitari private consuetum.*

Fallit ubi dolus subest, vel circumventio, ut pluribus Arrestis est judicatum, Ita in nota marginali ibidem monet Franciscus Pinsonius,

XXX. Ipsa autem triennalis pacifica possessio cum titulo colorato ita firmat jus possessoris, ut si Beneficium sic possessum alteri resignaverit; atque vigore hujus resignationis in jus ipsius pacifici triennalis possessoris sit surrogatus resignatarius, non possit jus ipsius *triennalis* possessoris de novo discuti; sive surrogatus molestari nequit ob defectum juris sui praedecessoris pacifici triennalis; sed bene discuti potest novus titulus surrogati, aut inhabilitatis ipsius personae: uti recte notavit Rebuffus *n.* 188.

XXXI. Si quis molestetur *post triennium*, practica est in Francia, ait Rebuffus *n.* 73. *ut is impetret Litteras Regias* De pacificis possessoribus *vocatas, per quas praecipitur parti, ut non habeat illum pacificum Possessorem amplius molestare, si de narratis apparuerit, ut in cap.* 2. De rescript. *& debet impetrans probare, & ostendere suum titulum, sub quo ipse possedit, nec potest cogere adversarium suum ad ostendendum titulum, antequam ipse suum exhibuerit, & ita censuit Senatus in juridicis conventibus Molinis celebratis anno* 1534.

XXXII. Hoc tamen intelligendum de molestatione privatorum molestantium possessores triennales; nam Ordinarii ex officio etiam possunt inquirere de titulo possessorum triennalium: de qua inquisitione Ordinariorum haec habet Decretum Basileense: *Ordinarii autem inquirant diligenter, ne quis sine justo titulo Beneficium possideat. Quod si talem* quandocumque *reperierint, declarent jus illis non competere, & huic si sibi videatur (nisi sit intrusus, vel violentus, aut alias indignus) vel alteri idonee provideant.*

☞ XXXIII. Quemadmodum Regula *de Triennali* possessore non tuetur possessorem injustum adversus Ordinarium, quo minus de titulo inquirat; ita nec contra Officiarium Regium agentem pro interesse *publico*. Unde notat Molinaeus ad Regulam *de Infirmis Resignantibus*, *n.* 206. Decretum *de pacificis possessoribus*, ne hanc Regulam unquam habere locum, ubicumque potest appellari *tamquam ab abusu*: quoniam *abusus* non solum reddit titulum discoloratum, sed etiam funditus nullum, quia haec appellatio non interponitur, nisi quando *publicum* interesse vertitur: quare & in hac specie appellationis, pars principalis & formalis est Procurator Regius, uti infra *part.* 3. *tit.* 10. notabitur.

Idipsum observat Melchior Pastor in Tractatu *de Beneficiis lib.* 3. *tit. finali n.* 24. recte una distinguens: inter casus, in quibus per abusum *principaliter* utilitas *publica* Ecclesiae ostenditur, in quibus si damnum Ecclesiae reparabile non sit, abusus semper durat, nulla praescriptione obstante; & casus, in quibus primario ostenditur utilitas *privatorum*, & *secundario* utilitas publica, in quibus abusus praescribitur eodem tempore, quo privatorum querela praescribitur: uti, si collatum sit Beneficium, spreto Patrono, post semestre, si jus Patronatus sit Ecclesiasticum, aut post quadrimestre si Laicale sit, Patronus non auditur, nec alius quisquam, quoniam eo tempore querela Patroni praescribitur. ☜

XXXIV. Haec tamen ostendunt, quod, licet Decretum Basileense, uti & Regula Cancellariae tueantur triennales possessores contra impetrantes Beneficia viventium, & alios super Beneficiis ipsos

ipsos molestantes, nequaquam velint, ut Beneficia sine titulo possideantur: sed ut Ordinarii de titulis possidentium Beneficia inquirere queant *quandocumque*; id est, *non solum post lapsum triennii, sed etiam non obstante quocumque cursu temporis, aut tolerantia Superioris, quæ non tribuit jus injuste possidenti absque nova collatione ait Glossa Pragmatica* pag. 447. *Additque: Quod, quamvis præsumatur pro illo, qui diu Ecclesiam possedit, ita quod non teneatur ostendere titulum suum, si tamen constaret de intrusione, vel de alio vitioso ingressu, omnino poterit removeri.*

XXXV. Porro jus triennalis Possessoris titulo *colorato* innixum, & præsumptionis juris, non potest esse fortius, majorisve auctoritatis, quam jus in vero & legitimo titulo fundatum: ideoque sicuti hoc jus non impedit, quin ex nova causa superveniente possit suo vero titulo privari, & suo jure excidere; ita nec triennalis pacifica possessio cum titulo colorato efficere potest, quin ex nova causa superveniente, & titulo colorato, & jure ad Beneficium excidere possit: ac per consequens ex causa superveniente Beneficium pacifice per triennium cum titulo colorato possessum, fiat impetrabile: quemadmodum bene observavit Rebuffus *n.* 189. & exemplificat in eo, qui haberet Ecclesiam Parochialem, & intra annum post dispensationem *ad biennium fruitus, non est promotus ad sacros Ordines*, Cap. Licet & Canon, De Elect. *in 6. Idem esset (ait) si esset adeptus post triennium secundum beneficium incompatibile cum primo.*

T I T U L U S D E C I M U S

De Resignatione, & Permutatione Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

De Resignatione pura, & simplici, & Resignatione *in favorem*, ex *causa permutationis*; harumque origine.

1 *Olim resignatio; & renuntiatio habebantur pro synonymis; hodie distinguuntur.*
2 *Omnis resignatio includit quamdam renuntiationem.*
3 *Pluribus sæculis omnis resignatio fuit simplex, & pura, nec in alia Decretalibus nota.*
4 *Ante duodecimum sæculum incognita erat Beneficiorum resignatio.*
5 *Resignatio* conditionalis *opposita puræ, duplex est.*
6 *Resignatio* in favorem *qua ratione dicatur* conditionalis?
7 *Clausula huic resignationi apposita impedit alteram Beneficii collationem.*
8 *Resignatio* in favorem *juxta hodiernum stylum Curiæ Romanæ dicitur resignatio* simplex.
9 *Hæc resignatio* simplex *eadem est cum resignatione in* favorem; *& quare dicatur resignatio* cum provisione?
10 *Quæ dicatur in Curia Romana resignatio* sine provisione?
11 *Stylus Curiæ mutatus circa expressionem verborum, non autem circa substantiam resignationis* in favorem.
12 *Resignatio* in favorem *non occurrit in Libris Corporis Canonici.*
13 *Sub initium sæculi XVI. quæstio mota fuit, an licitæ essent resignationes* in favorem: *& quæ producta argumento pro earum licito usu?*
14 *Senatus Parisiensis eas illicitas judicaverit: & quo fundamento?*
15 *Quomodo, & quando hæ clausulæ,* in favorem, *item* non alias, nec aliter, *in procuratoria resignationem irrepserint?*
16 *Resignationes hæ olim etiam coram Ordinariis fiebant.*
17 *Nihil de purgatione Simoniæ pro justificanda has resignatione allegatum.*
18 *Sensim usus harum resignationum, etiam in Parlamentis Gallicanis receptus.*
19 *Hæ resignationes frequenter de Simonia suspectæ; aliisque incommodis subjectæ.*
20 *Resignatio in favorem multis abusibus obnoxia.*
21 *An non satius fuisset earum usum nunquam admisisse?*
22 *Resignatio ex causa permutationis etiam* conditionalis *est.*
23 *Permutationes Beneficiorum jam pridem vetitæ.*
24 *Non propterea prohibita Beneficiatorum translatio auctoritate Episcopi.*
25 *Ob datam transferendi auctoritatem, cœpit Beneficiorum resignatio ad effectum translationis.*
26 *Declaratum ut hujus resignationis Beneficia sic resignata, aliis quam compermutantibus conferri non posse.*
27 *Ex hac declaratione quomodo permutationes hodiernæ Beneficiorum invaluerint?*
28 *Qua ratione transitiones Beneficiatorum de una ad aliam Ecclesiam potius dicantur* permutationes, *quam* translationes?
29 *Permutationes, ut hodie fieri solent, olim incognitæ fuerunt.*
30 *Quomodo Ecclesia hodiernas Beneficiorum permutationes admittat?*
31 *Quam hodiernæ permutationes sint periculosæ?*

I. Renuntiatio, & resignatio Beneficiorum primitus pro synonymis sumptæ sunt, ut constat ex *Cap.* 8. *tit. De Renuntiat.* ubi resignatio accipitur pro renuntiatione; & apertius in *Cap.* 1. *De Renuntiatione in 6.* At stylus Curiæ Romanæ, & hodiernus modus loquendi, resignationem a renuntiatione distinguit: ut nimirum per resignationem fere intelligatur resignatio *in favorem*; per renuntiationem vero illa habeatur, quam dicimus, *dimissionem* puram, & sine ulla conditione fieri solitam.

II. Omnis tamen resignatio quamdam renuntiationem, sive dimissionem Beneficii includit. Neque enim resignari potest Beneficium, nisi una renuntietur Beneficio; ipseque Beneficiatus se exuat suo Beneficio.

Unde renuntiatio, prout complectitur & renuntiationem *stricte* dictam, & resignationem, dici potest cessio, seu dimissio Beneficii Ecclesiastici, quæ sponte & libere fit cum auctoritate Superioris.

III. Olim omnis renuntiatio erat resignatio simplex & pura absque ulla conditione: unde de hac sola specie renuntiationis, seu resignationis, agitur sub titulo Decretalium *De Renuntiatione*, uti recte advertit Franciscus De Roye Antecessor Andegavensis *lib.* 2. *Instit. Juris Canonici cap.* 18. una advertens, quod & harum renuntiationum, sive resignationum usus frequentior esse cœperit sub Alexandro III. neque ullus antiquior Pontifex Alexandro de iis agat in libris Decretalium.

IV. Non mirum ante tempora Alexandri III. vix quidquam occurrere de renuntiatione, & resignatione Beneficiorum, quia ante tempora hujus Pontificis, tituli Beneficiorum vix adhuc erant ab ipsa Ordinatione sejuncti.

Durante ante disciplina, qua Clerici in sua ordinatione adscribebantur certæ Ecclesiæ, ipsa ordinatio erat quodammodo vice *Provisionis* Beneficii, quia per adscriptionem huic Ecclesiæ alligatus, sive ordinatus consequebatur jus participandi de temporalibus hujus Ecclesiæ tamquam ejus Minister; Clericus autem, qui dimittebat Ecclesiam, cui in ipsa ordinatione fuerat adscriptus, censebatur renuntiare juri ad temporalia istius Ecclesiæ, quæ ipsi tamquam ministro istius Ecclesiæ competebant. Itaque dimittere Ecclesiam, tunc idem in effectu erat, quod hodie renuntiare Beneficio.

Sed quia renuntianti, sive deferenti Ecclesiam, liberum non erat alium Clericum eidem Ecclesiæ in suum locum surrogare, idcirco nulla apud veteres resignationis Ecclesiarum, aut Beneficiorum mentio occurrit; sed solius dimissionis, sive simplicis renuntiationis.

V. Resignatio conditionalis opposita renuntiationi, seu resignationi *puræ*, & *simplici* ad manus Ordinarii, alia dicitur *in favorem*, alia *causa permutationis*: id est, quæ fit postquam inter partes de permutandis Beneficiis convenit: & Beneficia resignantur, ut juxta permutationem conceptam alter alterius Beneficium consequatur.

VI. Prior quidem vocatur conditionalis duplici respectu. Primo, qua recipit conditionem, si resignatarius acceptet Beneficium resignatum. Quæ conditio quem effectum habeat, patebit ex dicendis *cap.* 3.

Secundo, dicitur conditionalis, quia ex parte resignantis solet in ipsa resignatione apponi clausula: *Et non alias, nec aliter, aut alio modo*; quæ clausula inducit conditionem, & est limitativa potestatis, ac præservativa; ut tradit post alios Flaminius Parisius *lib* 5. *De Resignat. Benef. q.* 6. *n.* 16. 17. 18. *&* 19.

VII. Addit dein *n.* 21. „ Et est tantæ potentiæ hujusmodi „ clausula, ut Papa ex potestate ordinaria non videatur posse „ alteri conferre Beneficium resignatum, quam nominato ". Immo hodie usus invaluit, quod si Papa alteri conferret, aut alio modo, quam in ipso resignationis instrumento esset expressum, ipsa Provisio censeretur nulla; uti late deducit Fevretius *De Abusu lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 12. modo tamen conditio adjecta non sit juri publico contraria.

VIII. Invaluerat jam pridem stylus Curiæ Romanæ, ut in frontispicio ipsius supplicationis pro resignatione ad favorem certæ personæ, ponerentur ad latus dextrum hæc verba, *Resignatio in favorem*, quibus indicabatur, esse supplicationem pro hujusmodi resignatione; at tempore Gregorii XIII mandatum est, ut non apponerentur illa verba *in favorem*, tamquam *non necessaria*, & *suspecta*, *neque in capite*, *neque in corpore*, ait Flaminius Parisius *lib.* 8. *q.* 7 *n.* 36. notatque, quod loco illorum verborum posita sit vocula, *simplex*; ita ut hodie ordinarie notari soleat supplica resignationis *in favorem*, his verbis, *Resignatio simplex*, quæ tamen idem valent, quod *resignatio in favorem*: Namque ille resignans (ait Flaminius) „ renuntiat *simpliciter* „ in manibus Papæ, qui (Papa) postea ad preces Resignatarii, „ ei dictum Beneficium resignatum confert: Nam Papa non habet respectum ad mentem Resignantis, sed ad supplicationem „ humiliter sibi factam a Resignatario.

IX. Hæc ille, qui & monet *lib.* 1. *q.* 2. *n.* 24. quod ex stylo Curiæ, in eadem supplica, in qua quis renuntiat coram Papa, alter supplicet pro collatione, quemadmodum ex formulis resignationis ab eodem Flaminio *lib.* 8. *q.* 7. relatis, videri potest; qui & *n.* 39. bene monet, „ quod, licet Copistæ compositores „ supplicationum apponant hujusmodi verbum *simplex*, non tamen erit simplex resignatio, eo modo, quo fit coram Ordinario, vel coram Papa *absque Provisione*, sed potius *in favorem*. „ Et hoc est (ait) de mente Rotæ; ac dicitur *conditionalis* resignatio, attento quod unus renuntiat, alter supplicat pro collatione; quamvis in capite, vel in corpore dicatur *in favorem, nec alias, nec alio modo, &c.*

X. Resignatio *simplex* coram Papa *absque Provisione*, cujus ibi meminit Flaminius, dicitur quando aliquis renuntiat libere, & simpliciter Beneficio ad manus Papæ; ita ut liberum sit Papæ alicui pro libitu providere; quod contingit in promotis ad *incompatibilia* qui in litteris habuerunt Decretum, ut debeant renun-

nuntiare *libere* & simpliciter in manibus Papæ infra duos menses. Et tunc in capite supplicæ ponitur, *Resignatio simplex sine Provisione*, Dicitur autem *sine Provisione*, quia in eadem supplica renuntiationis, nullus pro collatione, seu *Provisione supplicat*; quemadmodum in resignatione *in favorem* fieri notavimus: & constat in formula supplicæ, quam *l. 8. q. 7.* refert Flaminius.

XI. Itaque quamvis quoad expressionem verborum, circa resignationes *in favorem*, nonnihil mutatus sit stylus Curiæ Romanæ, res tamen eodem perseverat; manetque revera resignatio *conditionalis*, & in favorem certæ, ac determinatæ personæ; ipsaque clausula *nec alias*, *nec aliter* semper subintelligitur.

XII. Itaque de hodierna resignatione *in favorem*, licet ex stylo Curiæ dicatur *simplex*, verissime dixit Flaminius Parisius *De Resignat. Beneficiorum lib. 1. q. 2. n. 3.* „ Resignationes *in favorem* „ non erant in usu tempore Alexandri III. Innocentii III. & „ Clementis V. Et ideo non nisi de resignatione *simplici* fit men„ tio in Decretalibus, *lib. 6.* & Clementinis.

XIII. Immo sæculo XIV. eas necdum notas fuisse apparet, testaturque Arnulphus Ruzæus supremæ Curiæ Parisiensis Consiliarius in suo tractatu *Juris Regaliorum*, *Privilig. 32. n. 2.* tempore Georgii de Ambasia in Regno Franciæ Legati *a latere* (sub initium sæculi XVI.) in Palatiis ortam fuisse & ventilatam hanc quæstionem; *utrum resignatio In favorem personæ valeret, vel censetur Simoniaca?* Nonnulli eas esse licitas, atque a Simonia omnino exemptas asserebant; quia illicitum non apparet, desiderare aliquem, de cujus capacitate quis sufficienter est persuasus, habere in Beneficio successorem, eumque Papæ proponere possoque Papam propositioni consentire sine ullius *pactionis* interventu. Quia non potest dici esse peccatum, quando quis vult renuntiare Beneficio suo, & consentit ut alteri conferatur: *quia Superior videtur solum resignationem acceptare, non autem verba apposita* (nec alias, nec aliter) *in procuratorio, quæ habentur* pro non adjecto .... *Quod in istis resignationibus, quæ fiunt in Curia Romana, vel coram Legato*, vel Ordinario, *solent Procuratores præstare juramentum, quod non intervenerit fraus, dolus, neque alia Simoniæ labes* ... *Quod clausula apposita per Notarios non debet nocere partibus, præsertim quod ex stylo* ipsorum *apponitur; quæ nihil operatur ... Præsertim; quod in quibusdam procuratoriis apponitur illa clausula*, sub beneplacito *summi Pontificis, vel ejus Legati, aut alterius ad id Canonicam potestatem habentis, quæ multum juvat ... Quod antequam conferatur Beneficium parti, supplicatur benigne summo Pontifici, Legato, vel Ordinario, aut alteri ad id potestatem habenti, sive conferri Beneficium in ejus manibus resignatum, & resignationem admittit Superior solum habito respectu ad supplicationem, & quod intentio supplicantis est talis: Non autem habetur ratio ad clausulas positas in procuratorio, quæ tamquam superfluæ rejiciuntur.*

XIV. Hæc ibidem Ruzæus, qui & testatur, quod his rationibus non obstantibus, per Arrestum supremæ Curiæ declaratæ fuerint similes resignationes *illicitæ* & *Simoniacæ*, tamquam continentes mentalem ut minus pactionem ex parte resignantis, & conventionalem juxta expressa verba Procuratorii ad resignandum. *Et quia Procurator, qui debet diligenter servare fines mandati, non potest aliter facere, quia si resignat pure & simpliciter, illud est contra tenorem mandati. Si vero resignet in favorem talis &* non alias, nec aliter, nec alio modo, *est contra naturam resignationis, & adstringit collatorem ad conferendum tali, cum dependeat a sua mera libertate collatio Beneficii. Et sic in omnem casum vitiatur talis actus; & quod dicitur simoniace renuntiare, hoc expresso quod alteri conferatur.*

XV. Interim ex hoc decursu Ruzæi apparet, quod circa annum 1500. inceperint hæ clausulæ *in favorem*, *non alias*, *nec aliter*, *&c.* irrepere in Procuratoria resignationum, idque forsan potius ex ignorantia & stylo Notariorum, quam intentione resignantium. Apparet quoque, quod Pontifices, neglectis his clausulis, resignationes illas passim admitterent tamquam *simplices*; quodque interdum etiam exprimeretur quod Resignantes se subjicerent *beneplacito Papæ*.

XVI. Apparet insuper, quod non tantum coram Papa, aut ejus Legato, sed & *Ordinario* ejusmodi resignationes fierent: ac per consequens nondum invaluisset reservatio harum resignationum Sedi Apostolicæ, quæ postmodum facta est; uti capite sequenti notabimus.

XVII. Hoc notatu dignum, inter omnes probationes pro justificatione harum resignationum a Ruzæo adductas, nullam peti ab auctoritate Pontificis *purgandi Simoniam*. Argumentorum admodum probabile, nondum tunc opinionem de auctoritate Pontificis purgandi Simoniam in resignatione notam fuisse, aut saltem adhuc parum receptam, ut in argumentum pro justificatione resignationis adducenda non videretur, uti recte advertit Ludovicus Thomassinus *De Disciplina Eccles. part. 4. l. 2. c. 17 nu. 15.*

XVIII. Interim hoc scimus, usum earum resignationum, non obstante illo Parlamenti Arresto superius citato, sensim invaluisse, nec tantum in Curia Romana, sed & in Senatibus Regiis admissum fuisse; quin (ut supra notavimus) Senatus Regios judicasse, Papam non posse Beneficia in favorem certæ personæ resignata cum clausula, *non alias*, *nec aliter*, alteri conferre, & per consequens Senatus Regios opinionem suam de usu harum resignationum mutasse, contrariamque praxim admisisse.

An hæc mutatio adscribenda sit opinioni de purgatione Simoniæ hic interveniente, quæ Canonistis, & Theologis multum familiaris esse cœpit, incertum est; quin contribuerit, vix dubitari potest: quamvis hic nulla purgatio Simoniæ necessaria videatur: neque in hanc purgationem refundi debere, quod hujusmodi resignationes hodie non ab Ordinariis, sed a summo Pontifice probari debeant; quemadmodum ostendetur capite sequenti.

XIX. Illud tamen inficiari nequit, in hisce resignationibus non raro Simoniam, ut minus mentalem, intervenire; easque ut plurimum esse suspectas, quod potius in favorem carnis & sanguinis fiant; quam in utilitatem Ecclesiæ. Certum quoque est, per has resignationes Beneficia quasi jure hæreditario in nepotes, & cognatos transmitti; aditumque & dignioribus ad Beneficia sæpe occludi, ipsosque Ordinarios jure collationis fraudari.

☞ XX. Resignationes *in favorem* frequenter de simonia esse suspectas, multisque aliis vitiis subjectas, brevi verborum compendio expressit Michael Rosellius in Historia Pontificiæ Jurisdictionis, *lib. 1. cap. 4. num. 11.* Postquam enim ostendit, *num. 10.* renuntiationes Beneficiorum tandem *sine causa* ob *solum favorem* admissas; nec amplius attendi cœptum ad sex illas causas, quas *in cap. 10. tit. de Renunt.* expressit Alexander III. subjungit *num. 11.* *Sic perierunt jura, nec de cætero attenduntur sex illæ causæ, propter quas solas exaudiri debere renuntiantem, ajebat idem Alexander III. grande procul dubio vulnus Ecclesiæ, cui nulla nunquam manus medebitur, nisi ipsa Pontificia suprema* resecans favorabiles illas, sed pestiferas resignationes, *quibus boni excluduntur, indigni admittuntur; sitque plurimum hæreditaria Beneficiorum successio, quam tantopere disciplina Ecclesiastica abhorruit. Quod si resecarit, non forte ditiorem Episcopatum suum posteris relinquet* (quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ autem detrimentum faciat) *at sanctiorem* ". Hæc ille. Utinam exaudiatur! ☜

XXI. Varia incommoda, & quidem gravia, quæ resignationes *in favorem* comitari solent, merito dubitari faciunt, an non satius fuissent, juxta superius allegatum supremæ Curiæ Arrestum, nunquam hujusmodi resignationes admitti. An non & merito nomine Caroli IX. Regis Galliæ a Patribus Concilii Tridentini postulatum fuerit, ut *Resignationes in favorem efficiantur omnino a Curia Romana*? quamvis iis admissis & receptis, interdum in certis circumstantiis aliquis iis licite in utilitatem Ecclesiæ uti posse videatur, quemadmodum cap. sequenti latius dicetur.

XXII. Altera species resignationis *conditionalis* hodie non minus, quam præcedens communis, dicitur *Resignatio causa permutationis*. In permutatione enim uterque permutantium suum Beneficium resignat ea conditione, ut alter alterius Beneficium assequatur: atque ita, tacita saltem & hic utrimque resignatio *in favorem* intervenit: atque hac ratione resignatio, quæ intervenit, revera est *conditionalis*.

XXIII. Etiam sæculo XII. hasce resignationes, seu permutationes ab aliquibus iniri cœpisse constat ex Concilio Turonensi sub Alexandro III. in *cap. 8. De Præbendis*, quod *permutationem Dignitatum* fieri prohibet.

Verum cum Concilium Turonense de sola permutatione *Dignitatum* loqueretur, quæsitum fuit, num permutatio *Præbendarum* licita censeretur: respondit Urbanus III. in *cap. 5. tit. Decretum permut.* „ Generaliter teneas, quod commutationes Præ„ bendarum de jure fieri non possunt, præsertim cum pactione „ præmissa, quæ circa spiritualia, vel connexa spiritualibus, „ labem continet semper Simoniæ.

Ex his aliisque Pontificum responsis, necnon Conciliorum Decretis circa idem tempus editis, manifestum est, permutationes Beneficiorum, præsertim pactione præcedente, fuisse reprobatas, tamquam de Simonia ut minus admodum suspectas.

XXIV. Nequaquam tamen translationes Beneficiatorum auctoritate Superioris plane reprobatæ fuerunt; quas & in Episcopis jam pridem Canones admiserunt: dummodo utilitas, aut necessitas Ecclesiarum has translationes postularet.

Hinc Urbanus III. in citato responso, quo permutationes Præbendarum per Concilium Turonense vetitas respondit, adjungit: *Si autem Episcopus causam inspexerit necessariam, licite poterit de uno loco ad alium transferre personas: ut quæ uni minus sunt utiles, alibi se valeant utilius exercere.*

Evidens est per hanc clausulam, Pontificem non aliud velle, quam Episcopos posse Beneficiatos, sua auctoritate transferre de una Ecclesia ad aliam, si inspexerint causam necessariam hujus translationis. Permutationes ergo Beneficiorum hic probatas esse, ex prædicta clausula erui nequaquam potest.

XXV. Attamen cum ex responso Pontificis in Decretales relato haberetur, Episcopis licitum esse, Beneficiatos de uno loco ad alium transferre; cœperunt Beneficiati sua Beneficia ad manus Episcoporum resignare, ea conditione tacita, vel expressa, ut eorum auctoritate ad mutuas Ecclesias transferri possent; sive alter alterius Beneficium consequi.

XXVI. Et primitus quidem credebatur hæc Beneficiorum resignatio esse libera; quasi Beneficia ita resignata *vere* vacarent: possentque Episcopi ea *libere* conferre; quin & Exspectantes, seu Mandatarii Apostolici illa tamquam vacantia acceptare.

Verum cum alia sciretur esse mens Resignantium; sciretürque Beneficia hæc non resignari, nisi sub ea conditione, ut alter in alterius Beneficium surrogaretur, respondit Bonifacius VIII. Biterrensi Episcopo in *cap. unico*, *De rerum permut. in 6.* quod Exspectantes seu Mandatarii Apostolici hujusmodi resignata Beneficia: tamquam vacantia acceptare nequeant: *Æquitatem* (ait) *præferentes hac in parte rigori*. Quasi diceret, licet *de rigore* talia Beneficia *vere* vacent: tamen æquum non est, aliis ea conferri: quia Resignantes, nisi credidissent vi hujus resignationis se ad mutua Beneficia transferendos, ea non resignassent.

Eadem æquitatis specie motus Pontifex in *Clementina unica*, *De rerum permutatione*, declarat: „ Ne concessione Juris uten„ tibus præsertim circa spiritualia illudatur, si qua Beneficia „ ex causa permutationis ab aliquibus resignata, aliis, quam „ ipsis permutare volentibus conferantur, nullius hoc esse vo„ lumus firmitatis.

XXVII. Cum ergo auctoritate Juris jam stabilitum esset, Beneficia ex causa permutationis resignata, non posse aliis quam ipsis permutantibus conferri, cœperunt Beneficiati passim sine metu amittendi sua Beneficia permutationes Beneficiorum concipere, & ex causa permutationis ad manus Episcoporum resignare;

gnare; certi quod si Episcopi permutationes non admitterent, transferendo Resignantes de uno ad aliud Beneficium, ipsi permanent in suis Beneficiis, nihilque de suo amitterent.

Episcopi vero scientes ex similium permutationum rejectione nihil sibi commodi obvenire; neque se posse de Beneficiis sic resignatis alicui alteri providere, admodum faciles fuere, ut permutationes sive resignationes ex causa permutationis admitterent ad beneplacitum Relignantium.

XXVIII. Et quidem ipsi permutare volentes tractatum permutationis concipientes, permutationem conceptam, ab Episcopis probandam nude proponere cœperunt: adeo ut initium ipsum, & fundamentum ab ipsis permutantibus poneretur: ipsi vero Episcopi consensum suum darent; atque permutantes; vi resignationis ex causa permutationis jam prius inter ipsos conceptæ, de uno loco ad alium transferrent: aut transferendi auctoritatem impartirent. Quapropter hujusmodi mutationes Beneficiorum potius hodie vocantur *permutationes* Beneficiorum, quam *translationes*: eo quod permutatio per ipsos Beneficiatos prius concepta, præcipuas in hac mutatione, & translatione de una ad aliam Ecclesiam partes obtineat.

XXIX. De hisce permutationibus a compermutantibus concipi solitis, vere dixit Boerius Epo apud Duacenos olim Sacror. Canonum Antecessor primarius in tractatu *De Saturnino permutationis Beneficialis jure*, *num.* 32. *Permutationis beneficialis exempla nullis in antiquis aut Canonibus, aut historiis Ecclesiasticis reperiuntur: adeo ut nec apud Isidorum, nec apud Burchardum, nec apud Ivonem, nec apud ipsum quidem novissimum Decretorum collectorem Gratianum, ulla prorsus extet permutationis beneficialis mentio.*

XXX. Illud quoque certum est, quod licet Ecclesia Resignationes Beneficiorum hujusmodi ignotas toleret & admittat, nihilominus non minus hodie, quam olim, Ecclesia execretur turpes ac illicitas in Beneficiorum resignationibus pactiones; nec non omnes eas de una ad aliam Ecclesiam translationes, quas non utilitas, aut necessitas Ecclesiarum; sed ambitio, aut turpis quæstus, vel carnis & sanguinis carnalis affectus extorquent: quas licet auctoritas humana subinde probet, aut non improbet, semper eas auctoritas divina & lex æterna damnabit: & Ecclesia a Spiritu Sancto directa execrabitur.

XXXI. Unde quia non raro permutationes Beneficiorum non ad mentem Ecclesiæ instituuntur, sed vel pravis pactionibus infectæ sunt, vel a carnali affectu prodeunt, non immerito hanc permutationis materiam *Saturninam* se vocasse credit citatus Boerius. *Equidem* (ait *num.* 1.) *nominavi* Saturninam *permutationis hanc materiam non alia de causa, quam quod suos fœtus in summum sæpenumero soleat adducere discrimen; non secus ac Saturnus crudeliter fœtum devorat proprium, sicut est in fabulis: licet id ad naturam temporis, quod edax est rerum, plerique referant. Certe permutationes istæ beneficiales frequenter scrupulos gignunt in animis permutantium adeo duros, adeo præterea vehementes, ac urentes, eosdemque justos, ut Saturni voracitas nullos unquam consimiles genuerit cruciatus illis ipsis, qui devorabantur: cum graviter læsa conscientia non temporarios, at perpetuos experiatur cruciatus, qui ne morte quidem corporis finiuntur; sed magis ac magis crescunt, & graviores acrioresque redduntur, nisi salutaribus ante mortem fuerit expiata pœnitentiæ Christianæ Catholicæque remediis. Quorum quidem remediorum præstat non indigere; prudenter abstinendo talibus commerciis, quam temerarias & quasi nundinatorias faciendo permutationes tantum subire periculum, cujus amator dignus est, qui pereat in illo.*

CAPUT II.

De quorum consensu Resignationes admittendæ; & quæ causa requiratur?

1 *Adscriptus certæ Ecclesiæ eam, inconsulto Episcopo, deserere nequit.*
2 *Per Beneficium Clerus Ecclesiæ adscribitur.*
3 *Jure Decretalium, inconsulto Episcopo, nemo Beneficio renuntiare potest.*
4 *Quomodo contraria Praxis quoad renuntiationes simplices invaluerit?*
5 *Resignatio* in favorem *hodie a solo Papa admittitur.*
6 *Resignatio* in favorem *unionis faciendæ fieri potest auctoritate Ordinarii.*
7 *Legatis Apostolicis non est facultas admittendi resignationes* in favorem.
8 *Ordinarius non potest hujusmodi resignationem probare rejecta conditione.*
9 *Hæc reservatio solet refundi in purgationem Simoniæ a Papa faciendam.*
10 *Non intervenit hic Simonia juris* positivi.
11 *Purgatio Simoniæ non videtur hic magis necessaria, quam in permutatione Beneficiorum.*
12 *Sicuti permutatio Beneficiorum potest a Simonia esse immunis, ita & Resignatio* in favorem.
13 *Dispensatio, non purgatio Simoniæ in Resignatione* in favorem *requiritur.*
14 *Vera ratio quare potius permutatio, quam resignatio* in favorem, *coram Ordinario fieri possit?*
15 *Summus Pontifex resignationem* in favorem *a labe Simoniæ non purgat.*
16 *Permutationes præmissa pactione improbavit Urbanus III.*
18 *Hic non probantur hodiernæ Beneficiorum permutationes.*
19 *Hæ permutationes frequenter illicitæ: possunt tamen subinde esse licitæ.*
20 *Id confirmat S. Thomas.*
21 *Jure communi approbatio permutationis spectat ad Episcopum, licet non sit collator Beneficiorum.*
22 *In Gallia inferiores Collatores etiam permutationes admittunt.*
23 *Exhibetur acta resignationis ex causa permutationis factæ coram Capitulo.*
24 *A recusata hujusmodi resignatione admittitur in Gallia recursus ad Superiorem.*
25 *In Belgio permutationis approbatio fere ad solos Episcopos spectat.*
26 *Ad nonnullos tamen inferiores etiam in Belgio translata hæc auctoritas.*
27 *Collatores ordinarii super permutatione Beneficiorum saltem audiendi sunt.*
28 *Patroni quoque interpellandi sunt, ut consensum præstent.*
29 *Superior consensum Patroni Ecclesiastici supplere potest.*
30 *Consensus Patroni laici absolute necessarius: neque suppleri potest.*
31 *In permutatione præter auctoritatem Superioris requiritur justa causa, & recta intentio ex parte permutantium.*
32 *Causæ permutationum ab Episcopis expendendæ.*
33 *Pius V. vetuit resignationes ex levibus causis admitti.*
34 *Vetuit idem ne Ordinarii suis, aut Resignantium consanguineis, affinibus, vel familiaribus Beneficium conferant.*
35 *Quæ ratio edictæ hujus Constitutionis?*
36 *Hæc non ubique recepta; nec in Belgio observatur.*
37 *Cur admissa non est Pii V. Constitutio inhibens Ordinariis, ne admittant resignationes in favorem consanguineorum, aut affinium resignantis?*
38 *Quod præcipue in hac Constitutione intenditur, ubique servandum.*
39 *Hodiernæ permutationes præsertim notabilis Beneficii cum Beneficio nullius, aut exigui proventus, raro omni ex parte licitæ.*
40 *Possunt tamen aliquando esse licitæ.*

I. PRISTINIS Ecclesiæ sæculis, nullum ordinari potuisse, nisi una certæ Ecclesiæ, in qua functiones Ordinis suscepti obiret, adscriberetur, sæpius notatum fuit; eamque disciplinam per Synodum Tridentinam, *Sess.* 23. *cap.* 16. *de Reformat.* renovatam fuisse notavimus supra *Tom. I. part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 4. additque Synodus: *Quod si locum, inconsulto Episcopo, deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur.*

Quo Decreto manifeste prohibentur Clerici, etiam nullum Beneficium habentes; sed in ipsa ordinatione alicui Ecclesiæ tantummodo adscripti, ab ea *incolsulto Episcopo*, recedere, ait Fagnanus ad *Cap.* 4. *tit De Renunt.* ubi *nu.* 15. subjungit: „ unde cavendum est a modernis Collatoribus, dum aliis relatis, „ dixerunt, Presbyteris, & Clericis non habentibus Beneficium „ in titulum personalem residentiam requirens, licitum esse ire „ quo velint, & Ordinarios teneri eis litteras commendatorias „ concedere. Hoc enim est contra præcitatum Concilii Decre„ tum.

II. Cum autem per Beneficiorum collationem hodie contingat, Clericos certis Ecclesiis, in quibus ipsa Beneficia fundata sunt, adscribi, consequens apparet, Clericos non magis his Ecclesiis, quibus per Beneficiorum acceptationem, & Canonicam in iis institutionem alligati sunt, posse, *inconsulto Episcopo*, renuntiare, quam si in ipsa ordinatione illis Ecclesiis essent adscripti.

III. Quapropter Tornacensi Episcopo etiam seculo XII. rescripsit Alexander III. *Unive sis personis tui Episcopatus sub districtione prohibeas, ne Ecclesias tuæ Diœcesis ad ordinationem tuam pertinentes, absque assensu tuo intrare audeant, aut detinere, aut* te, dimittere, inconsulto.

Hoc responsum pristinis Ecclesiæ Canonibus conforme, in Decretales Gregorii relatum, nimirum in *Cap.* 4. *tit. De Renunt.* partem juris communis constituit. Ex quo communiter concludunt Canonistæ, resignationes Beneficiorum, etiam simplices & absolutas fieri debere de consensu Superioris Ecclesiastici, qui vinculum illud, quo per institutionem Canonicam fuit Ecclesiæ adscriptus, solvere potest (*a*).

IV. Sensim renuntiationes, sive resignationes *simplices*, & *absolutæ*, Beneficiorum rariores esse cœperunt; ipsique Superiores absque difficultate easdem admittere; nam uti post Zarabellam notat Fagnanus loco citato *num.* 12. *Superiores non curant, ut Beneficiati recedant de Beneficiis; quin potius contenti sunt, ut possint aliis conferre.*

Ex hac Superiorum facilitate in admittendis Beneficiorum resignationibus, invaluit tandem libera facultas renuntiandi Beneficiis ad manus Callatorum; eaque sine consensu Episcopi sive Ordinarii, deserendi, & se a vinculo, quo Ecclesiæ erat adstrictus, liberandi, nisi titulo Beneficii ad Sacros Ordines fuerit promotus; quo casu ex præscripto Concilii Tridentini *Sess.* 21. *cap.* 2. *De Refor.* & Synodorum Belgicarum, resignari non potest, nisi facta mentione, quod ad illius Beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittenda, nisi constet, quod alias commode vivere possit, & aliter facta resignatio nulla est: de quo actum supra *tit.* 9. *cap.* 5.

Non eadem etiam hodie est libertas Resignationis conditionalis, sive *in favorem*, sive *caussa permutationis*.

V. Et

(*a*) In Germania Protestantes Parochi petunt Patroni consensum, vel etiam Consistorii, ubi suas resignant Parochiales Ecclesias. Quod si agatur de Canonicatuum resignationibus, requirunt consensum Principis, in cujus territorio versatur Capitulum. Ord. Magdeburg. *Polit. cap.* 6. *paragr.* 46. *Carpzov. l.* 3. *Jurisp. Consist. Def. ult.*

V. Et quidem resignatio in favorem certæ personæ cum clausula *non alias*, *nec aliter*, licet primitus etiam coram Ordinario facta videatur, hodie tamen solus Papa eam admittere potest; adeo ut nec Legatus ejus eam probare possit; nisi *speciali* facultate sit instructus; uti notat Rebuffus in Praxi *part.* 3. *tit. De Resignatione conditionali*: eaque opinio hodie communiter tum a Canonistis, tum a Theologis recepta est; ut pluribus citatis tradit Garzias *De Beneficiis part.* 11. *cap.* 3. eamque probavit Pius V. per Constitutionem, quæ incipit: *Quanta Ecclesiæ* 58. in Bull. Rom. ubi absolute prohibetur resignatio *in favorem* coram Ordinario, etiam in casibus, in quibus permittitur fieri resignatio simplex coram Ordinario.

☞ VI. Si autem resignatio, seu renuntiatio non fiat in favorem certæ personæ, sed in favorem *unionis faciendæ* cum clausula *non aliter*, *nec alias*, Ordinarius eam admittere poterit, & eo casu, si unio non sequatur, vel ob defectum solemnitatis rescindatur, resignans sine nova collatione ad suum Beneficium redit, uti monet Louetius in notis ad Molinæum in Regulam *de publicandis resignationibus num.* 175.

Hæc enim resignatio in favorem *unionis*, cum non fiat in favorem certæ personæ, etiam dici nequit proprie dicta resignatio *in favorem*, prout hæc hodie accipitur, quæque speciem aliquam simoniæ, aut saltem hæreditariæ successionis in Beneficia præfert; sed unice fit in favorem Ecclesiæ, quæ, ut supponitur, unionem illam requirit; nec eatenus sacris Canonibus, quemadmodum resignatio in *favorem certæ personæ* adversatur.

VII. Collatoribus ordinariis etiam Episcopis fas non esse juxta stylum, & praxim modernam admittere, & probare resignationes in *favorem*, *num.* 5. notavimus; quia & id observat Molinæus ad Regulam Cancellariæ *de infirmis Resignant. num.* 184. additque nec id licere Legatis Apostolicis, etiam *a latere* in vim generalis clausulæ, sive facultatis admittendi *quascumque designationes*; „ Sed (ait) requiritur, ut specialiter, & nominatim id concessum fuerit.

Rationem addit: „ Hæc enim simoniaca est & prohibita, & „ novum genus dispensationis exigens, igitur gratia & facultate „ *speciali* opus, nec transit cum clausulis quantumvis generalibus, & ita practicatur.

Quin & addit, quod tametsi interdum inter *facultates* Legati *a latere* specialiter, & nominatim expressa fuerit licentia admittendi hujusmodi resignationes; tamen Senatum Regium facultatem Legatorum nunquam voluisse admittere, nisi sub hac conditione, *ne possent in favorem admittere*.

Cum vero nec Ordinariis, nec Legatis Apostolicis fas sit approbare resignationes *in favorem*, recte ibidem observavit Molinæus, nec simplices resignationes coram Ordinariis, vel Legatis Apostolicis admissas recipi, si ex clausulis vel circumstantiis sufficienter patescat, eas revera fuisse *in favorem*, prout ibidem in casu quodam occurrente ostendit, resignationem quamdam *simpliciter* factam coram Legato fuisse revera resignationem *in favorem*, ob clausulas ab ipso resignante in procuratorio expressas. ☜

VIII. Quin & Garzias *De Beneficiis part.* 11. *cap.* 3. *n.* 156. observat, quod nec potuit inferior a Papa conditionem rejicere, sive habere pro non adjecta, & resignationem simpliciter admittere: quod & multis probat Rebuffus loco supra allegato.

IX. Rationem hujus reservationis communiter refundunt Interpretes in Simoniam, quam in hisce resignationibus intervenire credunt propter clausulam *nec alias*, *nec aliter*, quæ pactionem quamdam continere videtur. Omnem autem pactionem in spiritualibus Simoniam continere probant ex *cap. fin. De Pactis*, juncta Glossa. Dicit enim Pontifex: *Pactiones factæ a vobis* (*ut audivimus*) *pro quibusdam spiritualibus obtinendis: cum in hujusmodi omnis pactio, omnisque conventio debeat omnino cessare, nullius penitus sunt momenti.*

Cur autem pactiones nullius sint momenti docet ibidem Glossa: *Quia hujusmodi pactiones inducunt Simoniam.*

Ut ergo hæc resignatio a Simonia eximatur, eam a Papa confirmandam putarunt; utpote cui soli ex eorum opinione auctoritas purgandi Simoniam competit.

Hinc Andreas Vallensis in Tractatu *De Beneficiis lib.* 3. *tit.* 28. *nu.* 2. postquam dixit, quod resignatio in favorem debeat fieri coram Pontifice, juxta stylum Curiæ, & Constitutionem Pii V. rationem subjungens, ait: Quia conditio inducit *Simoniam*, secundum Glossam, & plerosque Doctores, quam *solus* Pontifex, non etiam Ordinarius, vel Legatus *purgare* potest, tanquam quæ sit juris positivi, non divini, vel naturalis.

X. Verum si sit Simonia duntaxat juris *positivi* eam per Canonem, aut aliquod Decretum *positivum* inductam esse oportet. At Canones, & Decretales, quæ pactiones in spiritualibus Simoniacas, & illicitas esse dicunt, nihil de *novo* constituunt; sed tantum quid sit declarant: uti ex ipsorum tenore manifestum est; ac notanter ex verbis citati *Capituli finalis tit. De Pactis*, patescit, Pontificem pactiones illas non facere, sed declarare, seu potius supponere illicitas esse. Dicit enim idem de his pactionibus esse dicendum, quod de aliis, *quæ observatæ vergunt in animæ detrimentum*; quæ indubie non jure positivo duntaxat, sed & divino ac naturali illicitæ sunt.

XI. Ulterius, si resignatio *in favorem* contineat Simoniam a solo Pontifice purgandam, propter pactionem in ea intervenientem; cur non similis Simonia dicitur intervenire in resignatione Beneficiorum ex *causa permutationis*: quandoquidem & hæc resignatio sit *conditionalis*: contineatque pactionem, & conditionem, quod *non alias*, *non aliter*, resignentur Beneficia, quam sub ea conditione, ut alter alterius Beneficium consequatur?

XII. Sed dicent forsan: Compermutantes tantum simpliciter intentionem suam Ordinario exponunt, qui si eam probet, sua auctoritate permutationem conceptam probat: atque Compermutantes a vinculo, quo ratione Beneficii Ecclesiis suis respective alligabantur, absolvit, & de una Ecclesia ad aliam Ecclesiam transfert: in quibus nulla vel species Simoniæ esse videtur.

Nequaquam negavero, quin si Permutatio Beneficiorum fiat prout eam Canones fieri volunt, ea possit ab omni Simonia esse plane exempta. Sed quidni resignationem *in favorem* similiter immunem a Simonia esse posse dicamus?

Sicuti enim secundum formam juris permutantes totum auctoritati Superiorum subjiciunt, id unum postulantes, ut si Superiori videatur, ipsos a vinculo, quo suis Ecclesiis alligantur, absolvat, atque sua auctoritate ad mutuas Ecclesias transferat: similiter resignans in favorem certæ personæ, exponit Pontifici, se desiderare a vinculo, quo huic Ecclesiæ per Beneficium obstringitur, absolvi, modo tamen hunc, quem huic Ecclesiæ maxime convenire judicat, successorem habere, aut nominare queat, totum interim, quemadmodum Permutantes, Pontificis arbitrio subjiciens: qui hoc unum expendere debet, num conveniat, ratioque sufficiens sit, ut in Canonibus, qui prohibent, quod quis sibi successorem nominet, dispensandum sit.

XIII. Itaque nulla hic, non magis quam in permutatione Beneficiorum, purgatione *Simoniæ* opus videtur; sed sola dispensatione, qua permittatur, ut quis sibi Successorem nominet: quæ dispensatio sensim, uti multæ aliæ Pontifici reservari potuit; sicuti eam hodie illi reservatam scimus.

Et licet legimus, Pontifices aliquando cum simoniacis per dispensationem mitius egisse, pœnasque simoniacorum mitigasse; nullibi tamen legimus, Pontifices contractum alioquin simoniacum a Simonia purgasse: aut indulsisse, ut conventiones, quæ alias essent simoniacæ, sua auctoritate absque Simonia inirentur: quemadmodum latius ostendemus *tit.* 12.

Hinc cum nomine Caroli IX. in Concilio Tridentino peteretur, ut resignationes *in favorem* ejicerentur omnino a Curia Romana, ratio non a Simonia petita fuit, sed a transgressione Canonum vetantium designationem Successoris: *Etenim* (ajunt) *sacris Canonibus constitutum, ne quisquam sui Officii quærat, aut eligat Successorem.*

XIV. Soli ergo positivæ reservationi adscribendum, quod resignatio *in favorem*, non æque ac resignatio *ex causa permutationis*, fieri queat coram Ordinario. Ulterius hinc discimus, quod Rex Galliæ admittens resignationes *in favorem* Beneficiorum vacantium in Regalia, non *Surget Simoniam*; sed tantum permittat Beneficiatis electionem, seu nominationem Successoris.

☞ XV. Pactiones in spiritualibus, & provisionibus Beneficiorum continere simoniam, non tantum juris humani, sive positivi; sed juris *divini* nulla humana auctoritate purgandam, probatum est superius: atque hinc ulterius conclusum, quod, si resignatio *in favorem* censeatur simoniaca ob clausulas, *non aliter*, *nec alias*, hæc per Pontificem abstergi, sive purgari nequeat, ideoque nec dici posse, approbationem sive admissionem hujus resignationis esse Pontifici reservatam; quasi solus Pontifex resignationem hanc a simonia purgare queat.

Illud fatendum est, admodum esse verisimile, ad inducendam hanc reservationem, plurimum contribuisse, Scholasticorum, & Canonistarum aliquorum opinionem, qui similes resignationes *in favorem* ob interpositam clausulam, *non aliter*, *nec alias*, esse simoniacas dicebant; easque auctoritate Pontificia ab hac labe esse purgandas.

Certum enim est, quod tum temporis reperirentur Doctores non pauci, præsertim inter Canonistas, qui asserere non verentur, eam esse Pontificis auctoritatem, ut non tantum similes pactiones a simonia purgare; sed quod & ipse Pontifex sine simonia Beneficia libere *vendere* posset, uti de quibusdam Canonistis alte deploravit celeberrimus ille Prælatorum Conventus sub Paulo III. ad indicandos abusus in Concilio Tridentino reformandos, uti in hoc opere non semel notavimus.

Et quidem Molinæum in ea fuisse opinione, quod auctoritas admittendi resignationes *in favorem* Romano Pontifici fuerit reservata, ita ut neque Legatis *a latere* hujus resignationis admissio concedatur, ob simoniam, quæ huic resignationi inesse credebatur, patescit ex ejus verbis *num.* 7. relatis.

Hoc sane negari nequit, quin hodiernæ Beneficiorum resignationes *in favorem* frequenter sordidis ac illicitis, quin & simoniacis pactionibus sint infestæ; sed has auctoritate Pontificia ab omni labe expurgari, nescio quo fundamento asseri queat. ☜

XVI. In resignatione *ex causa permutationis* videtur intervenire conventio sive pactio, qua Compermutantes inter se conveniunt, ut alter alterius Beneficium habeat; sive qua mediante Beneficia inter se permutentur. Hæ pactiones, & conventiones super spiritualibus cum illicitæ & simoniacæ viderentur, rescripsit Urbanus III. „ Generaliter tenendum, quod commutationes Præ„ bendarum de jure fieri non possunt: præsertim (ait) cum *pa*„ *ctione* præmissa, quæ circa spiritualia, vel connexa spiritua„ libus labem continet *semper Simoniæ: Cap.* 5. *De Rerum permut.*

XVII. Deinde ibidem subjicit Pontifex: „ Si autem Episcopus „ causam inspexerit necessariam, licite poterit de uno loco ad „ alium transferre personas: ut quæ uni loco minus sunt uti„ les, alibi se valeant utilius exercere.

Ex hoc Pontificis responso, aliisque Canonibus & Decretis habetur, quod omnis conventio super permutatione Beneficiorum vetita sit; relicta tamen Episcopo auctoritate Beneficiatos de uno ad alium locum transferendi, si id in utilitatem accedere posse perspexerit.

XVIII. De sola ergo Beneficiatorum translatione, auctoritate Episcopi ob necessitatem, aut utilitatem Ecclesiarum facienda, hic agit Pontifex, eamque probat; & antiquitas nonnunquam factam, & a sacris Canonibus probatam scimus.

At hodie non tantum hunc auctoritate Episcoporum *translationes*, sed inter ipsos Beneficiatos passim ineuntur permutationes

Beneficiorum; atque super iis, non secus atque super contractibus civilibus, publica instrumenta conficiuntur: quarum nec antiquitas meminit, nec Canones ullibi probant.

XIX. Verum est, inspectis Canonibus, & Decretis permutationes hujusmodi videri absolute vetitas: utpote *Pactionem* aliquam continentes; quam reprobatam esse in spiritualibus declaratur in citato *cap. 5. tit. De Rerum permutat.*

Nec sane diffitendum est, in his permutationibus *crebro aliquam Simoniæ labem aut aliam illicitam intervenire corruptelam*, uti loquitur Synodus Coloniensis *part. 2. cap. 84.* nihilominus si ob utilitatem, aut necessitatem Ecclesiarum duo Beneficiati simpliciter inter se deliberent de permutandis Beneficiis; neque conceptum permutationis etiam coram Notario expediant, ea intentione ut Beneficiis ad manus Ordinariorum resignatis auctoritate Superiorum, & via Canonicæ institutionis alter alterius Beneficium assequatur; sive de una ad aliam Ecclesiam transferatur, hujusmodi permutationem posse esse a Simonia, omnique alio vitio immunem credunt Canonistæ, quamvis permutationes periculosas esse non ambigant.

XX. Itaque cum Doctore Angelico 2. 2. *quæst.* 110. *art.* 1. *ad* 5. dicendum; *Nec permutatio Præbendarum vel Ecclesiasticorum Beneficiorum fieri potest propria auctoritate* partium *absque periculo Simoniæ: Potest autem Prælatus ex officio suo permutationes hujusmodi facere pro causa utili vel necessaria.*

XXI. Inspecto jure Decretalium, Superior sive Prælatus, cujus auctoritate permutationes fieri possunt, solus Episcopus videtur. Nec enim aliis inferioribus Prælatis hæc auctoritas Jure communi delata scitur. Nec mirum; cum ipsis Episcopis tanquam Ecclesiarum primariis directoribus, præcipue incumbat judicare, & declarare, an expediat personas de una Ecclesia ad aliam transferri.

Hinc statuunt Canonistæ, approbationem permutationis de quibuscumque Beneficiis Jurisdictioni Episcopi subjectis, ab Episcopo esse faciendam: tametsi collatio Beneficiorum aliis competat: notatque Joannes Chokier in tractatu *De Permutatione Benef. num. 7. Quod, si nec collatio, nec confirmatio pertineat ad Diœcesanum, nihilominus illius auctoritas requiratur, etiamsi illorum, ad quos pertinet Beneficiorum provisio, intervenerit auctoritas.*

XXII. Dicit tamen Molinæus ad Regulam *De infirmis resignantibus num. 39.* quod in Gallia Episcopi perdiderint auctoritatem, quam de jure habent in permutationibus inferiorum Collatorum, addens; *Inferiores enim Collatores Beneficiorum ad suam collationem pertinentium, permutationes*, inconsultis *Diœcesanis, apud nos expediunt, & hoc contra jus Pontificium in Gallia toleratur, Quod & alii Galliæ Pragmatici notarunt.*

XXIII. Exhibet Claudius Horry in suo novo tractatu *De materia Beneficiali, pag. 505.* actam, per quam constat, quod quidam Presbyter exhibuerit Capitulo Ecclesiæ Metropolitanæ Parisiensis actam resignationis *ex causa permutationis* in suum favorem factæ de Canonicatu, & Præbenda in Ecclesia Collegiata S. Stephani a *Græcis* in civitate Parisiensi, petieritque in vim hujus resignationis, eam Præbendam sibi a Capitulo conferri; *Et en consequence les aurois tres humblement requies & suppliez de vouloir bien aggre' et ladite Resignation, & sur icelle lui accoder leurs Lettres de Collation & Provision.*

Cum vero Capitulum tertio requisitum (quarum requisitionum formulæ & attestationes ibidem exhibentur) tergiversaretur, litterasque approbationis, resignationis, & collationis non daret; tandem ipse Resignatarius pro approbatione resignationis, & collatione Canonicatus recurrit ad Archiepiscopum Parisiensem, rogans, ut ipse defectum Capituli supplendo, dictam resignationem approbare, & collationem dare dignaretur.

In consequentiam hujus requisitionis, Archiepiscopus Parisiensis litteras provisionis in favorem requirentis expedivit, quæ integræ exhibentur a Claudio Horry *pag. 509.*

In his litteris præfatur inprimis Archiepiscopus; Canonicatum „ Præbendam sæcularis & Collegiatæ Ecclesiæ S. Stephani a *Græ-* „ *cis* ad collationem, provisionem, & quamvis aliam dispositio- „ nem venerabilium virorum Decani, Canonicorum, & Capi- „ tuli Ecclesiæ nostræ Parisiensis existentes, & pertinentes, li- „ beros nunc & vacantes per dimissionem, seu resignationem Ma- „ gistri Petri De Laistre Presbyteri, illorum ultimi legitimi & „ immediati possessoris, in manibus dictorum Decani, Canoni- „ corum, & Capituli per Magistrum Carolum de Blois, ejus pro- „ curatorem ad id ab eo specialiter constitutum, *causa tamen* „ *Canonicæ permutationis* dictorum Canonicatus & Præbendæ pro „ Cappella sancti Leonardi juxta pontem sancti Mauri nostræ „ Diœcesis, & *non alias, aliter nec alio modo* factam.

Hinc manifestum est, Archiepiscopum Parisiensem agnoscere, resignationes *en causa permutationis* posse fieri, & probari a Capitulo tamquam ordinario Collatore Præbendæ resignatæ.

XXIV. Post hæc subjungitur in dictis litteris, quæ cum præcedentibus sensum perfectum conficiunt; „ *Quam* (*resignationem*) *admittere recusaverunt prout tribus actis, primo scilicet 28. secundo vero 20. tertio denique 31. diebus hujusce mensis Augusti initis, Monsinot & Horry signatis, nobis legitime compertum est; tibi præsenti, sufficienti, capaci, & idoneo, in recusationem dictorum venerabilium Decani, Canonicorum, & Capituli Ecclesiæ nostræ, ad conservationem sui juris contulimus, & donavimus, contulimusque, & donamus, ac de illis suis juribus, & pertinentiis universis providimus, & providemus per præsentes.*

Hæc ulterius probant; non tantum resignationes ex causa permutationis coram ordinariis Collatoribus fieri, sed etiam ab eorum rejectione ad superiorem recursum admitti.

XXV. In Belgio tamen id nequaquam generaliter receptum est, sed Episcopi auctoritate probandi permutationes Beneficiorum ad inferiores Collatores spectantium etiamnum hodie potiuntur; neque apud nos hactenus praxis invaluit, ut Collatores inferiores passim, inconsultis Diœcesanis, permutationes expediant, aut resignationes causa permutationis admittant.

XXVI. Hoc tamen negare non possumus, approbationem permutationis ad ea, quæ Jurisdictionis Episcopalis sunt, non autem, quæ Ordinis sunt; pertinere: & consequenter longa consuetudine ad Prælatos inferiores transferri posse, quemadmodum recte notat Joannes Chokier loco citato *cap. 6.* addens; *Quale jus habent inferiores ab Episcopo Leodii, qui quotidie permutationibus Beneficiorum, quorum ipsi Collatores sunt, auctoritatem præstant.* Tali jure utuntur & hic quædam Capitula circa permutationes Beneficiorum simplicium ad eorum plenam collationem spectantium: quæ consuetudo juvatur ex *cap. unico, De Rerum permutat. in 6.* ubi videtur Episcopo tantum dari facultas probandi permutationes Beneficiorum ad *suam collationem* spectantium.

XXVII. Quamvis de jure communi & hodierna Belgii praxi Collatores inferiores permutationes sua auctoritate expedire non possint, nisi speciali titulo eam auctoritatem acquisierint; tamen quia de Beneficiis ad ipsorum collationem spectantibus transferendis de una in aliam personam agitur, merito prævie ante permutationem audiri debent, uti tradit Chokier in dicto tractatu *cap. 16.*

XXVIII. Nec tantum Collatores, sed & Patronos audiendos, & interpellandos esse, communis est Canonistarum sententia; quin & inter alia requisita ad validitatem permutationis requirit Rebuffus in Praxi *part. 3.* titulo *De Permutatione, numero 21.* consensum illorum, ad quos præsentatio spectat, vel electio.

XXIX. Sed quid, si Superior judicet permutationem valde utilem, aut etiam necessariam Ecclesiæ, & Patronus consentire nolit? Cogi poterit, vel Superior approbare eam poterit, ait Rebuffus *num. 22.* additque; *Et hodie usus communis obtinuit, quod, post requisitionem Patroni, maxime etiam eo non consentiente, permutatio approbatur ab Episcopo, & valet: & sic judicavit totus Senatus Parisiensis* (a).

Declarationem Cardinalium conformem refert Garzias *De Beneficiis, part. 11. cap. 3. n. 127.*

XXX. Hæc quidem si jus Patronatus fuerit Ecclesiasticum. Si autem laicum fuerit, non tantum Patronus interpellari debebit, ejusque consensus postulari; sed & reipsa obtineri debet. Quod autem nec Ordinarius, nec Papa, saltem in Gallia, & his Provinciis, consensu resignationi dare queat, sive juri Patronatus derogare sæpius sub titulo de *Jure Patronatus* notatum fuit; idque sive jus Patronatus laicum proveniat ex fundatione, sive ex privilegio. Immo etiamsi jus Patronatus sit mixtum, hoc est, partim laicum, partim Ecclesiasticum: idque etiam ubi plures essent Ecclesiastici, quam laici, uti superius ostendimus, *tit. 8.* alias 25. *cap. 2.* Et de clausula derogatoria juris Patronatus laicalis Bullis Pontificiis inseri solita, videri possunt, quæ supra *tit. 7.* alias 24. *cap. 5.* notata sunt.

Et quidem Edicto Regio in Februario anno 1678. in Gallia declaratum est, omnes conventiones permutationis Beneficiorum juris Patronatus *laicalis*, & resignationes, aliaque acta inde subsequuta, esse nulla & abusiva, si Patroni laici non annuerint præsentationi, aut non dederint suum consensum *in scriptis* ante captam possessionem; etiamsi dicti Patroni fuerint interpellati, & requisiti: quæ requisitiones, & interpellationes declarabuntur nullæ. In Actis Cleri Gallicani *t. 5. part. 8. tit. 3. n. 24.*

XXXI. Ut permutationes Beneficiorum omni parte sint licitæ, non tantum requiritur Superiorum auctoritas, qua mediante, Beneficiati de una Ecclesia ad aliam transferantur, sed insuper requiritur recta intentio, & justa causa.

Certum in primis est permutationes illas nulla, etiam summi Pontificis auctoritate, ex omni parte justificari posse; in quibus non utilitas, aut necessitas Ecclesiarum, sed lucrum, aliudve temporale a compermutantibus attenditur.

Unde, ex S. Thoma *in 4. Dist. 25. quæst. 4. art. 3.* notat Chokier in Tractatu *De Permut. Benef. part. 2. cap. 21.* „ quod permutatio debet fieri pro causa spirituali, puta ut melius Deo serviatur, seu ut tali loco possit quis Deo melius servire.

Et Petrus Cantor in verbo Abbreviato *cap. 40.* ait; „ Si quis „ legitime sortitus est Ecclesiam, & quærit occasionem ut eam „ dimittat, *quia alia pinguior est, & uberior*, secundum pœnam „ constitutam in Canonibus puniri deberet, & in ea manere om- „ ni tempore vitæ suæ.

Si hodiernæ permutationes rite expendantur, verendum ne & „ hodie dicere possimus cum sapientissimo illo delectorum Præla- „ torum Conventu sub Paulo III. Alius item abusus in permu- „ tationibus Beneficiorum, quæ fiunt cum pactionibus, quæ si- „ moniaca omnes sunt, nulloque respectu habito nisi lucri.

Et quod jam pridem notavit Rebuffus in Praxi *part. 3. tit. De Reformatione expressa, num. 3.* „ Hodie causa causarum (resi- „ gnationum) est affectio carnis; quia omnes volunt suos con- „ sanguineos præficere Ecclesiis, quibus forte male præfuerunt, „ ut pessime quoque illi postea præsint: & ita est, quæ jam du- „ dum labefactavit totam Ecclesiam. Altera etiam est causarum „ regina pecunia.

XXXII. Non tantum ex parte permutantium exigitur recta intentio, atque justa causa permutationis; sed & ipsis Superioribus constare debet: permutationes in utilitatem, aut necessitatem Ecclesiæ fieri. Tunc enim licite posse Episcopum de uno loco

(a) Brederius refert Arrestum 27. Junii an. 1632. datum; quo judicatum est, uti n. 29. asseritur.

loco ad alium transferre personas, declarat Pontifex in *cap. 5. tit. De Rerum permutat*, *Si causam inspexerit* necessariam: *ut quæ uno loco minus sunt utiles, alibi se valeant utilius exercere*. Vel ut loquitur S. Thomas verbis supra citatis: *Potest Prælatus ex Officio permutationes hujusmodi facere, pro causa utili vel necessaria*.

Ex quibus facile est concludere, Prælatis in permutationum approbatione unice utilitatem, aut necessitatem Ecclesiarum præ oculis habendam esse.

Ulterius prævie ad approbationem serio examinandum, num permutatio hujusmodi motivo necessitatis, aut utilitatis nitatur; idque eo exactius examinandum, quo majora sunt Beneficia, de quorum permutatione tractatur, majusque potest esse præjudicium, quod similium Beneficiorum parum canonica permutatio parere potest.

XXXIII. Pius V. Papa animadvertens, quanta Ecclesiæ Dei incommoda omni tempore attulerit, & nunc quotidie afferat Ministrorum in eam vitiosa ingressio; quodque hoc malum in cæteris frequens, tum maxime in Beneficiorum, & Officiorum dimissione admittatur: præcavere voluit, ne *resignationes* ipsæ dehinc pro cujusve arbitrio, nullisque vel certe levibus de causis passim, & temere admittantur.

Hunc in finem prohibet, resignationes ullas coram Ordinariis admitti nisi ex certis, & determinatis causis in Constitutione nominatim expressis, quas singillatim examinat Flaminius Parisius *lib. 5. De Resignat. Benef. quæst. 6.*

XXXIV. Decernit insuper in eadem Constitutione, quod Ordinarii admittentes resignationes ex causis ibidem expressis, conferre non possint ulla Beneficia suis, aut resignantium consanguineis, & affinibus, vel familiaribus. Verba Constitutionis sunt. *Cæterum præcipimus, atque interdicimus, ne ipsi Episcopi, aut alii collatores de Beneficiis, & Officiis resignandis prædictis, aut suis, aut dimittentium consanguineis, affinibus, vel familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum, audeant providere*, Incipit, *Quanta Ecclesiæ* 58. in *Bull. Rom.*

XXXV. Hanc Constitutionem editam esse, ne illæ renuntiationes fiant ob carnis affectum, & ne consanguinei, vel familiares fiant hæredes bonorum Ecclesiæ, rectissime post Cardinalem Tuscum notavit Flaminius Parisius in citata quæstione, *nu.* 192. cui & alteram adjicit *nu.* 193. *Ut tollantur fraudes, & confidentiales renuntiationes*, Quæ ratio elicitur ex ipsis verbis Constitutionis immediate præcedentibus: *Caveant autem Episcopi & Patroni, tam Ecclesiastici quam laici, quicumque sint, ne verbo quidem, aut nutu, vel signo futuri in hujusmodi Beneficiis, & Officiis successores, ab ipsis resignantibus aut aliis, eorum significatione, vel hortatu designentur, aut de his assumentis promissio inter eos, vel etiam intentio qualiscumque intercedat*.

XXXVI. Hanc Pianam Constitutionem non esse ubique receptam; atque resignationes coram Ordinariis præter formam hic expressam multis in locis admitti, constat. Hanc disciplinam in Galliis observari satis testantur acta nova Cleri Gallicani *tom* 10.

Garzias loquens de Constitutione Pii V. *part.* 11. *c.* 3. *n.* 270. testatur, „ eam non bene servari in Hispania; ubi prætenditur „ (ait) eam non esse receptam, sed esse ab ea supplicatum, saltem „ quoad illud de non conferendis Beneficiis resignatis consanguineis, affinibus, aut familiaribus Collatorum, vel Resignantium, „ & audivi ita fuisse per Consilium Regium scriptum Episcopis.

Similiter Zypæus in Jure novo, tit. *De Renuntiat.* postquam summatim retulit hanc Constitutionem, subjungit: „ Sed ut multæ aliæ, hæc Bulla hic (idest in Belgio) publicata aut usu acceptanon est, quia restringit Ordinariorum facultates: etiamsi „ forte hic non expressæ causæ, jure tamen non improbatæ essent.

Notorium sane est, in Belgio passim admitti resignationes, & permutationes coram Ordinariis ex causis in hac Constitutione non expressis; atque Beneficia resignata conferri consanguineis, affinibus, & familiaribus Ordinariorum, & resignantium, non obstante hac Constitutione; nullamque propterea quæstionem de similium resignationum validitate moveri.

☞ XXXVII Ex dictis concludere licet Pii V. Constitutionem, in quantum restringit auctoritatem Ordinariorum, in plerisque Regnis non esse receptam; atque Episcopos, non obstante Constitutione, admittere resignationes ex *causa permutationis in favorem* consanguineorum, & affinium Resignantium, iisque Beneficia Resignantium conferre.

Probe quippe intelligebant Episcopi, per hanc Constitutionem nequaquam resignationibus simoniacis, vel carnem, & sanguinem, ac hæreditariam successionem præferentibus finem imponendum; aut moderationem afferendam; sed duntaxat auctoritati Episcoporum limites figendos, dum hæc Constitutio hasce Beneficiorum resignationes, & provisiones in favorem consanguineorum, & affinium Resignantium in Curia Romana admitti non interdicit; sed eas admittendi Romano Pontifici auctoritas integra relinquitur.

Et sane si attendantur hodiernæ, & frequentes Beneficiorum resignationes *in favorem*, vix ullæ reperientur, quæ non fiant *in favorem* consanguineorum, aut affinium ipsorum Resignantium, quæ tamen in Curia Romana indifferenter admittuntur: ut vel hinc pateat in Curia illa ad prædictam Pii V. Constitutionem fieri reflexionem exiguam.

XXXVIII. Cæterum in quantum hæc Constitutio vetat, resignationes levibus aut nullis ex causis admitti; aut Beneficiorum resignatorum intuitu carnis, & sanguinis provisionem fieri; vel pactiones Simoniacas, aut confidentiales interponi: eatenus prædicta Constitutio non tantum omnes omnino Ordinarios, sed & ipsum Pontificem obstringit.

Licet enim resignationes ex levibus aut nullius de causis, vel intuitu carnis & sanguinis, aut cum *occulta* pactione Simoniaca vel confidentiali factæ, & admissæ coram Pontifice, vel coram Ordinariis in locis ubi Constitutio recepta non est, lege *positiva* non irritentur, aut in foro fori tamquam invalidæ non semper argui queant semper tamen coram supremo Judice, & in foro poli, ut illicitæ, & Legi æternæ contrariæ condemnabuntur; quemadmodum supra circa dispensationem Pontificiam super pluralitate Beneficiorum notavimus, & infra circa collationem Beneficiorum factam minus dignis, omissis dignioribus, notabimus.

XXXIX. Sed dicet quis, passim solent fieri permutationes Canonicatuum, aliorumque Beneficiorum notabilium cum Beneficiis simplicibus, frequenter etiam nullius proventus, quæ *De Pertica* dici consueverunt; & quibus etiam ipsi resignantes nunquam intendunt deservire; quinimmo eadem mox, absoluta permutatione, dimittere intendunt: ita ut sat appareat, hujusmodi permutationes eo solo fine fieri, ut Ordinariis libera provisio eripiatur, & notabiliora Beneficia cedant Resignatariis. Negari non posse videtur, similes resignationes sæpe de fraude, & de carnali affectu merito esse suspectas, & raro totaliter ab iis exemptas.

XL. Fieri tamen potest, ut quis hujusmodi resignationibus, vel permutationibus, postquam usus nunc invaluit, recte utatur.

Quid si enim videat, quod Canonicatui ulterius deservire nequeat, aut satis appareat, se alio vocari, & consequenter intelligat, Ecclesiæ melius & utilius esse, ut Canonicatum dimittat; at una advertat, quod si libere eum ad manus Ordinarii dimittat, eum verisimiliter indigno, aut certe parum digno conferendum, Quidni eo casu, ut consulat Ecclesiæ, eum potius resignabit ex causa permutationis illi, quem scit admodum Beneficio illi convenire, multumque fructus in Ecclesia afferre posse; id unice in hac permutatione præ oculis habens, ut Ecclesiæ de optimo ministro provideat; mediante quidem medio, quo multi abutuntur; sed quo jam introducto, ipse in utilitatem Ecclesiæ bene utitur: cavendo tamen, ne id in pusillorum scandalum cedat.

CAPUT III.

De Procuratorio ad resignandum.

1 *Resignatio Beneficii fieri potest per procuratorem etiam* laicum.
2 *Procurator ad resignandum hodie constitui solet per instrumentum publicum.*
3 *Debet Procuratorium confici a Notario, & qualis hic esse debeat.*
4 *In Camera Apostolica non admittitur Procuratorium, nisi præter Notarium adsit sigillum Communitatis.*
5 *Resignans una cum Notario instrumenta subscribere debet.*
6 *Requiritur procuratorium* speciale.
7 *Quod hic dicatur* speciale?
8 *Procuratorem ad acceptandum simul & resignandum non valet.*
9 *Ratio, ob quam* speciale *mandatum requiritur, evincit hanc disciplinam esse recentem.*
10 *Procurator præstare debet juramentum in animam resignantis.*
11 *Querela Synodi Coloniensis de præcipiti, & facili hujus juramenti præstatione.*
12 *Quod hic optat Synodus, merito & in aliis juramentis servaretur.*
13 *Procurator ad resignandum constitui solet cum facultate substituendi, & quando substitutus possit uti mandato?*
14 *Refertur Regula Cancellariæ de consensu præstando in Resignationibus.*
15 *Ratio hujus Regulæ.*
16 *An præsens in Curia possit præstare consensum per Procuratorem.*
17 *Quo loco hic consensus præstandus?*
18 *Qualis hic consensus requiratur?*
19 *Hic consensus demum perficit resignationem.*
20 *Procuratorium ad resignandum datum sine limitatione temporis quamdiu duret?*
21 *Morte mandantis exspirat procuratorium ad resignandum.*
22 *Aliquando, mortuo mandante, potest Procurator adhuc præstare consensum.*
23 *Procurator revocatus potest præstare consensum, quamdiu revocatio non fuit intimata.*
24 *Revocatione Procuratoris non extinguitur mandatum, nisi revocatio sit intimata.*
25 *Quomodo & cui hæc intimatio facienda?*
26 *Quamdiu Resignanti sit liberum revocare mandatum?*
27 *Dato procuratorio ad resignandum coram Papa, non potest fieri resignatio coram Ordinario.*
28 *Quæ in constitutione Procuratoris hodie exiguntur, antiquitus incognita fuere.*

I. RENUNTIATIO, sive resignatio tam simplex, quam *in favorem*, vel *causa permutationis*, fieri potest non tantum per ipsummet Resignantem, sed etiam per Procuratorem seu Mandatarium.

Et quidem cum Procurator resignationem faciat nomine alieno, potest non tantum Clericus, sed & laicus Procurator constitui, uti post Glossographum ad *Clementinam unicam, de Renunt.* notat Rebuffus in Praxi *part.* 3. *tit. De Procuratoris ad resignandam constitutione, num.* 17. quamvis secundum Glossographum tutius videatur constituere Clericum.

II. Procurator autem constitui potest, vel per litteras privatas ipsius Resignantis, vel per instrumentum publicum, atque hoc posterius est tutius, & fieri consuetum. Immo monet Rebuffus loco citato *n.* 5. quod *vix reciperentur litteræ privatæ ad resignandum*: asserit que Flaminius Parisius *lib* 9. *De Resignat. Benef. qu.* 6. non semel fuisse resolutum in Cancellaria Romana, non posse aliquem

vigore

vigore Epistolæ missivæ præstare consensum resignationi : *Et ideo hodie (ait) communis , & recepta ex stylo sententia est , mandutum requiri ad renuntiandum in forma* publici *instrumenti* .

III. Hinc primo requiritur , ut confectum sit a Notario publico , eoque Apostolico , præcipue si de resignatione facienda in Curia Romana agatur . Immo si juxta consuetudines , aut leges patriæ requirantur duo *Notarii* pro forma publici instrumenti , debebunt & in confectione hujus Procuratorii duo intervenire : quia alias non esset in forma *publici* instrumenti .

IV. Monet Flaminius Parisius loco allegato , *quæst.* 7. *num.* 2. non sufficere instrumentum Procuratorii esse confectum in forma solita , *ut admittatur a Notariis Cameræ , & Cancellariæ , sed ulterius requiri , quod fuerit obsignatum sigillo* publico *judicis ordinarii , vel Communitatis , & melius esset (ait) ut utrumque sigillum apponatur , & postea debet fieri recognitio sigilli , ut de stylo observatur* .

V. Deinde *num.* 3. & 4. notat ex Rebuffo : *in Gallia lege Regia cautum est , ut Resignans subscribat instrumentum resignationis ; idque optimum esset (ait) ut ubique fieret ad tollendam fraudem* .

Hic in Belgio hodie receptum est , quod Resignans una cum Notario ipsi instrumento subscribat; quin & in omnibus *publicis* instrumentis observatur , ut partes subscribant : non autem testes ; nisi in testamentis ex Edicto perpetuo Principum nostrorum de ann. 1611.

VI. Præterea ad resignandum debet esse mandatum *speciale* , uti post alios citatos docet Flaminius , dicta *quæstione* 7. *num.* 9. quod & expresse habet Regula Cancellariæ 45. *De consensu in resignationibus* , in verbis : *Per Procuratorem suum ad hoc ab eo specialiter constitutum* . Et in regno Galliæ cautum esse , nullum Procuratorem resignare posse ex procuratorio *generali* , monet Rebuffus loco citato *num.* 23.

VII. Speciale mandatum hic dicitur , si nominetur expresse Beneficium , & detur facultas renuntiandi . Debet autem Beneficium resignandum describi , & exprimi *nomen , & locus ubi est* , ut de stylo fieri videmus , ait Flaminius *num.* 20.

Hinc ulterius infert , non admittendum procuratorium generale ad resignandum omnia & quæcumque Beneficia , quæ Constituens habet : testaturque Carolus Fevretius *De Abusu* , *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 6. hujusmodi mandata *generalia* ad resignandum esse declarata abusiva , & nulla per Edictum Henrici II. Regis Galliæ ann. 1550. subditque ex Molinæo in Commentario ad hoc Regium Edictum : „ Mandata illa generalia , tam de jure „ Canonico , quam multis Curiæ Senatusconsultis fuisse reproba„ ta , utpote multis fraudibus obnoxia , & disciplinam Eccleia„ sticam inquinantia , quæ quidem disciplina non admittit in „ spiritualibus generalitatem “. Citat quoque ibidem decisionem Rotæ conformem .

VIII. Multò minus recipitur procuratorium ad acceptandum , & resignandum simul aliquod Beneficium , uti notat Rebuffus *n.* 16. quia non potest quis constituere ad renuntiandum Beneficio , quod nondum habet . Nec refert , quod procuratorium detur in tempus , quo habiturus est ; quia hoc ipsum reddit procuratorium incertum . Deinde , uti recte advertit Flaminius *lib.* 9. *quæst.* 10. ad validitatem mandati inspicitur tempus , quo instrumentum procuratorii fuit confectum ; quo tempore Beneficium resignandum non habebatur : una monens , peccare illum , qui accepiat Beneficium , ut illud postea renuntiet , additque : *Ob id in Curia de stylo , quando datur examen , apponitur clausula* : Dato prius juramento , quod illud non recipiat animo renuntiandi .

IX. Et ita quidem exigitur *speciale* mandatum , ut nec generale etiam *cum libera resignatione* sufficiat ; idque ideo quia resignatio , seu renuntiatio Beneficiorum habetur pro *donatione* ; quia requirit *speciale* mandatum : eo quod non censeatur quis constituendo Procuratorem ad administrandum , dedisse mandatum ad *donandum* . Quæ ratio a Doctoribus communiter allegari solita sat insinuat , hanc opinionem & praxim exigendi *speciale* mandatum ad resignandum , primum suam originem habuisse postquam Beneficia potissimum penes commoda temporalia considerari cœperint , ipsis oneribus spiritualibus , quæ Beneficiis annexa sunt ; non attentis . Quo factum est , ut Beneficia tamquam multum commoda & utilia ipsis Beneficiatis considerari , & reputari cœperunt : cum tamen secundum veram ideam & Ecclesiæ , ac Fundatorum intentionem , reputari deberent tamquam onera humeris Beneficiatorum imposita propter officia eis annexa . Interim undecumque praxis hæc originem habuerit, equidem cum inducta sit , observanda est .

X. Præterea *speciale* mandatum exigitur ob juramentum a Procuratore in *animam* resignantis præstandum ; quod in hac resignatione *non intervenerit fraus , dolus , Simoniæ labes ; seu quævis alia illicita pactio , seu etiam corruptela* ; quod juramentum in omni resignatione præstari debet : ut & propterea expressa clausula de hujusmodi juramento præstando Procuratoriis de resignando inseri consueverit .

XI. De hoc juramento exigi solito loquitur Synodus Coloniensis anno 1536. *part.* 2. *cap.* 34. asseruntque ibidem hujus Synodi Prælati , *sibi haud clam esse , in resignationibus , & premutationibus multa* ancipitia perjuria *committi ab his , qui frequenter , subito , ac non præmeditati , aut ipsi , aut per suos Procuratores (id quod ejusdem reatus & culpæ est) jurejurando ante manus impositionem testantur , in hujusmodi resignationibus , seu permutationibus nullam Simoniæ labem , aut aliam illicitam intervenisse corruptelam : cum res (inquiunt) crebro longe secus habeat ; per quod illi gravem in se Dei ..am procul dubio provocant* .

Deinde concludunt : „ Majori ergo cura , diligentiorique , quam „ antehac fieri consuevit ; pervestigatione prævia , hæc juramen„ ta recipi convenit .

XII. Utinam non tantum in hujus juramenti exactione , sed & eorum , quæ in assumptione ad Officia , opificia , nec non ad Gradus Academicos exiguntur , hoc Synodale monitum attenderent , quibus juramentorum exactio incumbit ! Nimis enim notum est , quam *subito , ac non præmeditate* hæc juramenta soleant præstari .

XIII. In Procuratorio ad resignandum solet dari Procuratori constituto potestas alium *substituendi* , cum eadem auctoritate , qua ipse constitutus est . Hoc casu substitutus non solum suum mandatum substitutionis debet exhibere , sed etiam mandatum Procuratoris , a quo fuit substitutus ; uti docet Fevretius *De Abusu* , *lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 5. testaturque cautum Edicto Henrici II. Regis Galliæ , Procuratorem ad resignandum in Curia Romana se negotio resignationis immiscere non posse , nisi ipsum *procuratorium* ad resignandum reipsa habeat .

XIV. Per regulam Cancellariæ , quæ hodie est 45. & inscribitur , *De consensu in resignationibus , & pensionibus* , *Papa voluit & ordinavit , quod super resignatione cujuscumque Beneficii Ecclesiastici , seu cessione juris in eo , quam in manibus suis , vel in Cancellaria Apostolica fieri contigerit , Apostolicæ litteræ nullatenus expediantur , nisi Resignans , vel Cedens , si præsens in Romana Curia fuerit* , personaliter , *alioquin per Procuratorem suum , ad hoc ab eo* specialiter *constitutum , expeditioni ejusdem in eadem Cancellarius expresse consenserit & juraverit , ut moris est . Etsi ipsum Resignantem , seu Cedentem pluries super uno & eodem Beneficio , in favorem diversarum personarum successive consentire contigerit , voluit Sanctitas sua , quod primus consensus tenere debeat , & alii posteriores consensus , ac litteræ eorum prætextu etiam sub priori Data expeditæ pro tempore nullius sint roboris vel momenti* .

XV. *Hæc Regula fuit edita ad tollendas fraudes , quæ possent oriri : quia posset quis nomine alterius porrigere supplicationem resignationis , & alium privare Beneficiis . Nam consensus per supplicationem sufficiebat de jure communi . Igitur ad tollendas fraudes , cautum est requiri consensum præstitum per se , vel per Procuratorem specialiter ad hoc constitutum* . Ita Chokier ad hanc Regulam , *num.* 9.

XVI. Ex verbis Regulæ notorium est, quod præsentes in Curia debeant *personaliter* præstare consensum , neque posse constituere *Procuratorem* ad resignandum . Absentes autem consensum præstare teneantur per Procuratorem ad hoc *specialiter* constitutum . Monet nihilominus Flaminius Parisius *lib.* 9. *De Resignat. Benef. quæst.* 12. *num.* 8. quod quando consensus præstatur in *Camera* , Notarii Cameræ admittant Procuratores etiam præsentium .

XVII. Consensus autem hic exprimendus est in Camera , vel Cancellaria , id est , coram Notariis Cameræ , vel Cancellariæ . Hinc infert Flaminius Parisius , *De Resignat. Benef. lib.* 8. *q.* 8. *num.* 33. non sufficere consensum etiam *expressum* , si ille consensus fuit præstitus alio in loco , quam in Camera , vel Cancellaria .

XVIII. Notat quoque *n.* 28. „ non esse validum consensum , „ qui colligitur ex supplicationis porrectione ad effectum ut ab„ dicetur jus a Resignante , & satisfiat huic Regulæ . Ulterius *n.* „ 29. infert , non esse sufficientem , quoad hunc effectum , con„ sensum , qui appellatur *parvus* : Nam *parva* Data , & *parvus* „ consensus datur a Datario , & remanet penes partes .

XIX. Denique monet *n.* 41. post præstitum dictum consensum abdicari jus a Resignante , non autem ante . De quo latius agemus *cap.* 5. Et *n.* 42. dicit , juxta omnes , hunc esse *formalem* consensum ; a quo computatur tempus , de quo in Regula *De Infirmis Resignantibus* , de qua tractabimus *cap.* 5.

XX. Mandatum seu Procuratorium semel legitime , & sine limitatione temporis datum , solo lapsu temporis , etiam plurium annorum , de jure communi non exspirat , aut renovatum præsumitur . Unde refert Flaminius Parisius *lib.* 9. *q.* 13. resolutum fuisse in Rota Romana , „ consensum præstitum post quadrien„ nium a die confecti Procuratorii esse bonum : quia voluntas „ semper censetur durare , donec de mutatione non appareat .

At in Gallia , resignatio vi Procuratorii anno elapso facta , non valet , ut lege Regia cautum esse testatur Rebuffus loco supra citato *n.* 18.

XXI. Licet de jure solo temporis lapsu non exspiret , nec revocatum censeatur Procuratorium ad resignandum ; nihilominus quia est verum mandatum , etiam communibus regulis mandati subjicitur , & iisdem modis extinguitur .

Unde sicuti de jure mandatum *re integra* solvitur & exspirat morte Mandantis ; ita & Procuratorium ad resignandum extingui per mortem Resignantis , communis est omnium opinio , & non obscure probatur in *Clem. ultima* , *De Procuratoribus* : idque etiam procedit , licet ipse Procurator ignoraverit mortem Resignantis , modo tamen ante exhibitam supplicationem Resignans revera mortuus fuerit : uti recte notat Flaminius , *lib.* 9. *quæst.* 24.

XXII. Si tamen , vivente Resignante , supplicatio resignationis fuerit per Procuratorem exhibita , & signata , vivente Resignante , poterit Procurator vi ejusdem mandati post mortem Resignantis præstare consensum in Cancellaria , vel Camera pro expeditione litterarum ; ut allegatæ Regulæ Cancellariæ satisfiat .

Hanc esse communem opinionem probatam per Alexandrum VI. & Leonem X. asserit Flaminius Parisius *lib.* 9. *quæst.* 24. Procurator enim post mortem Domini tametsi nova negotia inchoare nequeat , potest tamen consummare , quæ per ipsum inchoata erant ante mortem Mandantis , ut vulgo tradunt Jurisconsulti . Hoc

eo magis in præsenti casu procedit : cum Resignatario per supplicationem *signatam* videatur *jus* acquisitum ; uti advertit Flaminius *n.* 18. Ipse enim consensus postea præstandus in Camera, vel Cancellaria, non tam exigitur ad perfectionem ipsius resignationis, quam ad expeditionem Litterarum, quæ ad probationem tantum requiruntur, ideoque consensus datus etiam ad *diem signatæ* supplicationis retrotrahitur.

XXIII. Id quoque procedere, dicit Flaminius *n.* 24. „ etiamsi „ probaretur, Constituentem ante ejus mortem mutasse volun„ tatem. Nam si illa voluntas *revocata* non fuit intimata, jux„ ta *Clementinam Unicam, De Renuntiat.* potest Procurator, eo „ mortuo, præstare consensum formalem ". Rationem subjungit *n.* 26. quia juxta citatam Clementinam non sufficit, revocationem esse factam, sed debet esse intimata.

XXIV. Cum enim illusio & variatio in personis Ecclesiasticis maxime sit vitanda, constituitur in citata Clementina, „ ut si „ quis ad cedendum Pontificali, aut alii cuilibet Dignitati vel „ Beneficio Procuratorem sponte ac libere constituerit, & ipsum „ ignorantem postmodum duxerit quomodolibet revocandum, „ teneat cessio facta per eum, antequam ad ipsius, vel illius „ (in cujus manibus cessio fuerat facienda) *notitiam revocatio* „ hujusmodi sit *deducta*.

Itaque non sufficit revocatum esse Procuratorem, nisi ipsa revocatio sit ad notitiam deducta sive intimata, & ita in praxi receptum esse testatur ibidem Flaminius *lib.* 9. *q.* 25. *n.* 2.

XXV. Sufficit autem hanc intimationem factam esse vel Procuratori, vel ipsi Superiori, in cujus manibus resignatio facienda erat; uti constat ex verbis Clementinæ supra relatis.

Hinc deducitur, intimationem factam in Camera, vel Cancellaria sufficere, quando Procurator constitutus est ad renuntiandum coram Pontifice : quia quæ fiunt in Camera, vel Cancellaria, dicuntur fieri in Consistorio Papæ : atque ita sæpius resolutum fuisse, sufficere intimare Notariis Cameræ, vel Cancellariæ, testatur Flaminius ibidem *q.* 26. qui & ibi exponit, qua forma revocatio, & intimatio revocationis in Curia Romana fieri debeat, & soleat.

XXVI. Cæterum indubitatum est, Resignantem quovis tempore usque ad consummationem actus posse libere mandatum revocare, ipsiusque negotii jam inchoati progressum ulteriorem per revocationem mandati sistere.

Hinc concluditur, revocationem Procuratorii, etiam post porrectionem supplicationis, ejusque signaturam, esse validam eatenus, ut Procurator vi istius mandati non poterit postmodum in Camera, vel Cancellaria præstare *formalem* consensum, uti decisum aliquando fuisse refert Flaminius citato *lib.* 9. *q.* 28.

XXVII. Si quis Procuratorium dederit resignandi Beneficium ad manus Papæ, non poterit illud resignare coram Ordinario, nisi prius actam revocationis in Curia Romana insinuaverit : atque renuntiationem in præjudicium hujusmodi Procuratorii factam coram Ordinario esse nullam judicavit aliquando Senatus Tolosanus; quemadmodum testatur Joannes De Salva *de Beneficiis, part.* 3. *q.* 16. *n.* 14. idque conformiter ad *cap.* 2. *tit. De Postulat. Prælat.* ubi vetatur, postquam postulatio fuit præsentata Papæ, ab ea recedi, ne videatur Papæ illudi.

XXVIII. Eorum, quæ hodie in constituendo, & revocando Procuratore ad resignandum, item de præstando consensu, vel ex usu, aut Pontificum, vel aliorum Superiorum auctoritate inducta sunt, pauca, aut nulla in pristinis Canonibus aut libris reperies; indicium ea nonnisi postremis hisce sæculis invaluisse, postquam resignationes, & permutationes fraudibus multis & technis permixtis, invaluerunt; atque de Beneficiis pene non secus ac de rebus temporalibus disponi, & quodammodo mercari cœptum est. His ut obviaretur, eas cautiones hic adhiberi visum, quas in negotiis civilibus Imperatorum Leges adhiberi volebant.

CAPUT IV.

Quinam Beneficia sua resignare possint?

1 *Hodie omnes possunt resignare Beneficium, nisi expresse prohibeantur.*
2 *Beneficiorum idea, quæ ex ea libertate resignandi nascitur.*
3 *De clausula* transeat, *quæ in Romana Curia usitata est.*
4 *De valore tituli Beneficii, & oppositionibus factis cognoscere non possunt Curiæ Romanæ Officiarii. Ratio exponitur.*
5 *Obtinens Parochiale Beneficium potest resignare de jure communi ultimo die anni dati ad suscipiendum Sacerdotium.*
6 *Id tamen non admittitur ex hodierno stylo Curiæ Romanæ.*
7 *An promovendi ad dignitates queant sua Beneficia resignare, quamdiu reipsa promoti non sunt? & Regula Cancellariæ super hoc edita.*
8 *Ratio hujus regulæ.*
9 *An hæc regula recepta sit in Gallia?*
10 *Pendente judicio criminali, potest Beneficium resignare, quamdiu reipsa privatus non est.*
11 *An per sententiam privatus possit resignare, pendente appellatione?*
12 *Putant plures id non tantum in resignatione simplici, sed & in favorem procedere.*
13 *Non apparet generaliter probanda hæc opinio.*
14 *Interdum confertur Beneficium in casum privationis accusati; idque cum clausula irritante provisionem alteri faciendum: quæ in Gallia non admittitur.*
15 *Resignatio valet, tametsi Resignans aliunde nihil habeat.*
16 *Non admittitur ex stylo Curiæ, si Resignans sit* sacro Ordine *insignitus.*
17 *Unde hic stylus originem habuit?*
18 *Non servatur in Gallia, nec Belgio.*
19 *Minor in spiritualibus quando habeatur pro Majore?*
20 *Minor, qui habetur pro Majore, potest Beneficium resignare.*
21 *Resignationes Minorum rescissioni non solent esse obnoxiæ.*
22 *Resignari nequeunt iis, sub quorum potestate, & cura Minores consistunt.*
23 *Rescinduntur, dum eas malis artibus exortas esse apparet.*
24 *Interdum resignationes Minorum sine omni suspicione fraudis fiunt, reluctantibus parentibus.*

I. OLIM quidem rarius permittebatur, ut Clerici semel alicui Ecclesiæ adscripti eidem renuntiare possent. At labentibus sæculis, labente sensim disciplina, tandem quoque invaluit, ut cuique quodammodo liberum esse credatur, non tantum a vinculo, quo per Beneficii collationem & institutionem Ecclesiæ fuit alligatus, se omni tempore solvere ; sed insuper ipsum Beneficium quasi sibi proprium resignare simpliciter, vel *in favorem alterius*, vel *ex causa permutationis*. Ideoque Flaminius Parisius, *lib.* 3. *De Resignatione Beneficiorum q.* 1. quærens qui possint Beneficia resignare, respondet : „ Regula est affirmativa, „ omnes posse resignare eorum Beneficia.

☞ II. Non dubium, quin ea, quæ ex Flaminio Parisio notata sunt ; scilicet de libertate resignandi Beneficia, profanam de Beneficiis Ecclesiasticis sint nata imprimere idem; quasi Beneficia Ecclesiastica per Beneficiatos jure proprietario, quasi res profanæ possiderentur; de quibus tamquam sibi propriis disponere possent.

Et quamvis similis hodie de Beneficiis passim idea habeatur, præsertim de Beneficiis nullam curam animarum habentibus, nihilominus indubitatum est, Beneficia Ecclesiastica semper consideranda, & reputanda esse, ut ministeria Ecclesiæ, & tamquam talia Clericis possidenda, neque de illis, ex causa sive permutationis, sive resignationis, vel quocumque alio titulo disponi posse, nisi in utilitatem, ædificationem, ac profectum Ecclesiæ.

III Quantumvis autem, non obstante quacumque consuetudine, hæc a Permutantibus aut Resignantibus Beneficia sint servanda, nihilominus observat post Molinæum ad Regulam *de publicandis resignat. n.* 243. Georgius Louetius sæpius in supremis Franciæ Tribunalibus judicatum contra Collatores, seu Patronos Ecclesiasticos, qui Romæ sua auctoritate Beneficiorum resignationem admitti impediebant, per verbum in Registris Dataria appositum *nihil transeat*, rationem horum Arrestorum subjungens ait : „ Hæc, inconsulto Summo Pontifice, *turpis lucri* „ causa committuntur : ideo per Arresta Curiæ & Magni Con„ silii, Sacerdotes in dignitate constituti delegantur, qui a die „ denegatæ resignationis, Provisiones concedunt cum clausulis „ ex stylo Cancellariæ Apostolicæ apponi solitis.

„ Hoc judicatum pro Præpositura Andegavensi in Ecclesia „ sancti Martini, pro Præbendis Ecclesiæ Cenomanensis, viven„ te Cardinali de *Rembouillet* Cenomanensi Episcopo : pro Prio„ ratu de *Lyons* Ordinis Cluniacensis; iis omnibus Senatusconsul„ tis judicatum hæc verba (*nihil transeat*) extraordinaria con„ tra *publicam* Regnicolarum libertatem. Idem dicendum, cum „ illicitis artibus Provisionum publicationes, & possessiones im„ pediuntur, ut hic docet Molinæus.

Monet autem ad hunc textum Louetii Antonius Vaillant in nota marginali, a Parlamentis Regiis pro approbanda resignatione, quæ in Curia Romana impeditur per verba *nihil transeat*, vix hodie committi simplices Sacerdotes ; sed Provisionem delegari Episcopo loci Ordinario.

IV. Præterea observat, „ non licere Officiariis Curiæ Roma„ næ denegare provisionem, & cognoscere de validitate tituli, „ & oppositionibus factis ". Nec mirum ; quia si de his liceret Officiariis Curiæ Romanæ cognoscere & judicare, Regnicolæ cogerentur super Beneficiis, seu causis Beneficialibus extra Regnum in Curia Romana litigare contra manifesta Regni illius privilegia & consuetudines.

Quandoquidem non minus manifesta sint hanc in rem privilegia Belgii, quæ non permittunt Belgas coram exteris judicibus etiam in Curia Romana, litigare, eodem fundamento non liceret Officiariis Curiæ Romanæ denegare Provisionem Belgis, & cognoscere de validitate tituli, & oppositionibus factis a parte adversa ; uti docet Antonius Vaillant loco superius citato.

Ex hactenus dictis sat intelligitur Parlamenta Regia per hunc procedendi modum, nequaquam intendere, omnes Beneficiorum resignationes sine examine esse admittendas, sed præcipuum scopum esse, sollicite præcavere, ne hoc prætextu Curia Romana quæstiones super Beneficiis ad suum Tribunal trahat, & Regnicolas in Curia litigare cogat. ☜

V. Flaminius Parisius *lib.* 3. *de Resignat. Benef. q.* 2. *n.* 8. observat, quod Promotus ad Ecclesiam Parochialem possit resignare *in favorem* Beneficium hoc Parochiale *ultima* die anni dati ad se promoveri faciendum ad Ordines sacros ; tametsi jam certo constet, ipsum intra annum ad Sacerdotium promoveri non posse ; adeoque die sequenti *ipso jure* privandum Beneficio juxta Decretum Concilii Lugdunensis in *cap. Commissa De Elect. in* 6. quod privat *ipso jure* possessorem Beneficii Parochialis, si *intra annum* ad Sacerdotium non sit promotus, de quo latius supra *titulo* 2. alias 19. *cap.* 3. Rationem hujus conclusionis allegat *n.* 9 „ Quia antequam annus sit *ex toto* elapsus, jus est pe„ nes illum, qui vult renuntiare, ac perfecte.

VI. Monet tamen *n.* 21. „ Hodie autem hujusmodi resignatio „ non admitteretur : namque quoties resignatur Parochialis, sty„ lus obtinuit, ut debeat exprimi, *per quantum tempus illam* „ *possedit Resignans*; & si tempus est breve, cessio rejicitur ; si „ autem, hoc expresso, Papa admittit resignationem, nulli du„ bium est, valere.

Inte-

Interim ex sententia Flaminii, qui & communis est Canonistarum, in prædicto casu resignatio, nisi stylus quoad Parochialem specialiter obstaret, admitteretur hoc solo titulo, quod nondum anno *ex toto* elapso, adhuc Beneficiatus retineat *jus* in Beneficio.

VII. Eodem titulo Promovendi ad qualcumque Prælaturas, aut Dignitates, quamdiu reipsa promoti non sunt, Beneficia sua resignare possent, nisi obstaret Regula Cancellariæ 24. *De Beneficiis vacaturis per promotionem ad Ecclesias, & Monasteria*, quæ dicit; „ Nec non quæcumque collationes, Provisiones, & dispositiones „ pro tempore faciendæ de præmissis, & quibusvis aliis Beneficiis Ecclesiasticis sæcularibus & regularibus, quæ per promovendos vel per assumendos ad qualcumque Prælaturas, inter „ illarum vacationis, & hujusmodi promotionis, vel assumptionis tempora simpliciter, vel ex causa permutationis ubicumque resignari, vel alias dimitti contigerit, cum inde secutis pro „ tempore sint cassæ & irritæ, nulliusque roboris vel momenti.

VIII. Rebuffus in Commentario ad Concordata titulo *De Mandatis Apostolicis* § *finali*, notat hanc Regulam editam esse ad obviandum fraudibus: „ Quia ille, qui sciebat, se promovendum „ ad Episcopatum vel Abbatiam, faciebat resignationes secretas, vel permutabat cum alio Beneficio etiam minimo. Ideo „ facta postea promotione, Papa erat illusus, & nihil poterat „ conferre.

IX. Hæc Rebuffus, qui in Praxi Beneficiorum *part.* 3. in additione ad hanc Regulam videatur quodammodo reservare suæ dispositioni Beneficia illorum, qui sic promoventur. „ Unde puto „ rem (ait) in Francia, quod, si iste promovendus coram Ordinario resignaret Beneficia ante promotionem, illa collatio „ valeret: cum omnes Regulæ sapientes reservationem sint in „ Regno Franciæ sublatæ.

☞ Insinuat Joannes Choquier in Commentario ad hanc Regulam *n.* 25. quoad reservationem Beneficiorum, quæ promovendi in Curia Romana obtinent, hanc Regulam hodie exolevisse, & quantum ad Belgium, nullus apparet hujus reservationis usus. ☜

X. Eodem ex fundamento reus criminis, quod privationem Beneficii meretur, sive ratione cujus reus per sententiam Beneficio privari, non impeditur resignare, quamdiu per sententiam Beneficio privatus non est; quemadmodum post alios citatos ostendit Flaminius Parisius citato *lib.* 9. *q.* 16. idque etiam lite, sive judicio criminali pendente; tametsi probationes essent receptæ, & in causa conclusum. Quia quamdiu Beneficio non est privatus per sententiam, adhuc remanet verus Beneficiatus, retinetque titulum Beneficii liberum; ac per consequens, nihil obstat, quominus illum resignare, aut permutare queat.

XI. Quinimmo etsi sententia privationis fuerit pronuntiata, si ab ea appellatum sit, posse, pendente appellatione, renuntiare, pluribus citatis docet Flaminius *n.* 21. & in facti specie respondit Rebuffus *cons.* 82. Quia per appellationem effectus sententiæ suspenditur, manetque possessor eodem loco, quo fuit ante sententiam.

„ Si tamen is, qui nullum jus in Beneficio habuit, condemnatus appellavit, & pendente appellatione resignaverit, placet „ resignationem *nullius* esse momenti, quasi quæ in fraudem facta sit; præsertim si postea appellatio injusta pronuntietur “. Ita judicatum, refert Antonius Faber, *lib.* 1. *tit.* 2. *Def.* 89.

XII. Credit quoque Chokier ad Regulam Cancellariæ *De Annali*, aliique ab eo citati censent, accusatum de crimine non tantum simpliciter, & pure inter manus Ordinarii Beneficium resignare, sive Beneficio cedere posse; sed etiam *in favorem* coram Pontifice, vel ex *causa permutationis* coram Ordinario: Nam „ qui renuntiat, jure suo utitur. & ideo nullam fraudem committit, quippe qui sibi ipsi consulturus, vel amico, vel consanguineo, eidem Beneficio renuntiat, non ut alteri noceat „. Hæc Chokier ex Guitierres.

XIII. In primis quam parum ministerio Ecclesiastico dignam ideam hæc ratiocinatio imprimat, probare opus non est: sed & illud falsum est, per hanc renuntiationem, fraudem nullam committi. Licet enim tertio alicui injuria non fiat, tamen ipsum judicium inutile redditur, ipsique justitiæ fraus fit: cum sat manifeste jurisdictionis, & auctoritatis judicialis effectum impediat, & vigorem enervet hujusmodi resignatio: atque hoc pacto impunitas criminum quodammodo haberi queat; aut saltem pœnis a Canone decretis criminum rei se subtrahere possint. Quapropter hujusmodi resignationes tamquam in fraudem factas, & subreptitie impetratas, esse nonnunquam rejiciendas & annullandas dubitandum non videtur; quemadmodum late variis distinctionibus adhibitis ostendit Molinæus ad Regulam *De infirmis resignantibus*, *n.* 155. & sequentibus.

XIV. Hactenus dicta de resignatione facienda, pendente judicio criminali, non procedunt, si Papa Beneficium illud alteri contulerit in casum privationis sequuturæ. Solet enim nonnunquam Beneficium alicujus de crimine accusati impetrari cum clausula, *ut si accusatus Beneficio privandus judicetur, illud cedat impetranti*; additurque clausula Decreti irritantis, vi cujus collatio, sive Provisio istius Beneficii alteri facta irritatur: & consequenter impeditur renuntiatio in favorem alterius, pendente judicio. De hac impetratione & clausulis adjici solitis consuli poterunt, Flaminius citata *q.* 165. item Rebuffus in Praxi *part.* 3. *tit.* *De modis, quibus Beneficia vacant*, *n.* 52. ubi una monet, cum hæc clausula sapiat reservationem, quæ in Francia sublata est per Concordata, etiam resignationem, pendente judicio, factam in Gallia sustineri, non obstante illa clausula.

XV. Sicuti quis jus suum alienare non prohibetur eo solo titulo, quod per hanc alienationem ipsum alienantem ad inopiam redigi contingeret; ita nec idcirco quis Beneficium suum resignare prohibetur, tametsi Beneficio resignato, non habeat unde se alat: modo tamen titulo illius Beneficii ad sacros Ordines promotus non fuerit.

XVI. Et ita quidem inspecto jure communi. At hodie notorius stylus Curiæ Romanæ habeat, ut si Resignans Beneficium *sacro* Ordine sit insignitus, in supplica exprimatur clausula: *Aliunde commode vivere valens*: quæ clausula in litteris Provisionis repetitur; respicitque *substantiam gratiæ*, ut notat Flaminius, *lib.* 2. *quæst.* 6.

XVII. Stylus hic originem habet ex Constitutione Pii V. quæ incipit, *Quanta* 58 in Bullar. Romano, quæ inter alia habet: „ Sed nec horum ullus *sacro Ordine* mancipatus, nisi religionem „ ingressurus, valeat ullo modo Beneficium, vel Officium Ecclesiasticum resignare, nisi *aliunde* ei sit, quo in vita possit *com-* „ *mode* sustentari.

Quamvis hæc Constitutio tantum de Ordinariis loquatur, & non de resignationibus faciendis in Curia Romana: tamen quia ratio, ne Clerici in opprobrium Ordinis mendicare cogantur, etiam in his resignationibus militat, recepta quoque est in Curia, & inde stylus ille inolevit.

XVIII. Verum quia hæc prædicta Constitutio Pii V. in Gallia recepta non est, neque prædicta clausula recipitur; sed habetur tanquam styli; ut notat Perardus Castellus in Tractatu *de usu, & praxi Curiæ Romanæ*, *pag.* 175. Quod eadem ratione dicendum de Belgio: quandoquidem nec hic Constitutio Pii V. usu recepta sit; uti supra *capite* 2. ex Zypeo notavimus.

XIX. Minorem 25. annis, ac Majorem 14. in Spiritualibus haberi pro Majore, communis est Interpretum opinio, fundata in *cap. fin. De Judiciis in* 6. in verbis: „ Si annum quartum „ decimum tuæ peregisti ætatis; in Beneficialibus & aliis causis „ spiritualibus, nec non & dependentibus ab eisdem, ac si Major 25. annis existeres; ad agendum, & defendendum, per te, „ vel per Procuratorem, quem ad hoc constituendum decreveris, „ admitti debebis.

XX. Hinc ulterius concludunt Canonistæ; Minorem 25. annis, sed Majorem 14. posse resignare Beneficium, sive simpliciter, sive in favorem, vel ex causa permutationis; neque in tali resignatione requiri consensum, & auctoritatem Tutorum; uti post alios tradit Flaminius Parisius, *lib.* 3. *quæst.* 7.

XXI. Quod si in tali resignatione non reperiantur intervenisse fraudes, aut malæ artes, quibus ad resignandum Minor verisimiliter inductus appareat, resignatio illa in tantum valida erit; ut nulli rescissioni, aut restitutioni obnoxia sit: quemadmodum ibidem *n.* 11. tradit Flaminius, & non semel etiam per Senatum Regium judicatum fuisse testatur Brodæus in notis ad Louetium *Littera B. n.* 7. dicitque ex Parlamentorum Arrestis sat compertum esse, regulariter resignationes factas a Minoribus 25. annis validas reputari, præsertim si jam pervenerint ad plenam pubertatem, id est, attigerint 18. aut 20. ætatis annum.

XXII. Monet tamen ibidem Brodæus, exstare vetus Arrestum de 18. Junii, anno 1554. quo vetatur omnibus Præceptoribus, Pædagogis, aliisque personis habentibus curam, administrationem aut regimen puerorum, & scholarium, extorquere, aut acceptare ab ipsis ullas resignationes in eorum favorem, directe vel indirecte, sub pœna nullitatis hujusmodi Resignationum, & Provisionum inde sequutarum, mulcta arbitraria, aliaque digna punitione. Jussumque est, ut hoc Arrestum in prima congregatione Universitatis Parisiensis, aliisque locis necessariis solemniter publicaretur, ut nulla ignorantia prætendi posset. Hæc ibidem Brodæus, qui & integra Arresti illius verba refert.

XXIII. Si ergo Minores resignaverunt sua Beneficia prædictis personis, vel in favorem ipsarum prolium, consanguineorum, vel aliarum personarum per ipsos suppositarum, resignationes illæ invalidæ erunt: uti factæ & in favorem aliorum, quando ex circumstantiis sunt præsumptiones violentæ ac fundatæ, resignationes *malis artibus* extortas fuisse; uti pluribus Arrestis declaratum fuisse annotat Brodæus.

Idipsum notavit Antonius Mornacius ad *Legem* 7. *ff. De Minoribus*, ubi postquam retulit, Molinæum notasse, Capitulum *fin. De Judiciis in* 6. „ non servari in Gallia, quantum ad ejurationes Beneficiorum, seu resignationes, ut loquimur, judicatumque fuisse Arrestis Consilii Regii plurimis, resignationes „ Minorum, licet puberum, sine auctoritate parentum, vel curatorum nullas esse “: immediate subjungit, Quod tamen „ intellige, si *imperitia*, & *facilitate* juvenili, *doloque* adversarii inductus sit Beneficiarius, ut Beneficio cederet “. Deinde refert duo Arresta, quibus ob fraudem, & dolum hujusmodi resignationes declaratæ fuere nullæ.

XXIV. Quod autem nonnunquam resignationes a Minoribus citra consensum parentum, quin & positive, iis reluctantibus, fieri possint sine omni plane suspicione fraudis, bene ostendit Brodæus citato *num.* 7. atque una observans, parentes nequaquam posse cogere filios suos, tametsi adhuc ætatem 25. annorum non attigerint, ut Beneficia retineant: dum se nequaquam ad statum Ecclesiasticum vocatos sentiunt (*a*).

CA-

(a) Die 26. Aprilis 1695. Arresto declaravit Senatus Parisiensis, Clericum ægrotum non potuisse suum Beneficium resignare filio Medici, qui, durante morbo, eum curabat. *Ainsi*, inquit doctissimus d'Hericourt, De legibus Eccles. part. 1. pag. 342. *l'on a étendu aux Benefices la disposition des Ordonnances, & des coutumes qui déclarent nulles les donations, soit entrevifs, soit à cause de mort, faites en faveur des Administrateurs au nombre desquels les Arrêts ont compris les Médecins.* Consule V. Tomum Diarii Audientiarum.

CAPUT V.

De Regula Cancellariæ, *De infirmis Resignantibus*.

1 *Refertur textus regulæ.*
2 *Quis primus auctor?*
3 *Regula hæc ubique recepta.*
4 *Plura successu temporis addita.*
5 *Captum dubitari an regula obtineat in resignatione facta a* non infirmo; *& quæ ratio dubitandi?*
6 *Verisimilius est, non esse locum in resignatione facta a* non infirmo.
7 *Exponitur clausula Clementis VII.*
8 *Infirmitas adesse debet, non tempore expediti mandati, sed resignationis.*
9 *Regula loquitur de* infirmitate corporis, *non spiritus.*
10 *Non sufficit quem esse in periculo mortis, nisi sit infirmus.*
11 *Procedit in correpto morbo contagioso; aut vulnere sauciato.*
12 *Requiritur ut Resignans de eadem infirmitate decesserit.*
13 *In dubio de eadem decessisse præsumitur.*
14 *Regula loquitur de 20. diebus naturalibus, & completis.*
15 *Regula obtinet, tametsi Papa interea moreretur.*
16 *Dies computandi a die præstandi consensus.*
17 *Id quoque in Gallia receptum.*
18 *Requiruntur 20. dies non computato die præstiti consensus, nec die mortis.*
19 *Resignante infra 20. dies decedente, Beneficium vacat per* obitum, *ac si nulla resignatio intervenisset.*
20 *Resignatio hujusmodi in Curia facta non inducit reservationem.*
21 *Regula inquirit, ut collatio sit facta vigore resignationis.*
22 *Inspectis hodiernis terminis, regula certo obtinet in resignatione coram Ordinario.*
23 *Edicto Philippi II. videtur hic vetitum recipere novas regulas Cancellariæ sine* Placeto *Principis.*
24 *Edictum non loquitur expresse de Regulis Cancellariæ; quamvis eas comprehendere videatur, & una referuntur verba Edicti.*
25 *Regula hæc tempore hujus Edicti erat recepta cum omnibus clausulis modernis.*
26 *Concluditur ei locum esse in Belgio in resignationibus coram Ordinario.*
27 *In Gallia aliud obtinere jam pridem usum est Molinæo; & quare?*
28 *Zypæus Molinæi auctoritate deceptus.*
29 *Etiam in Gallia hodie Regula in resignatione ex causa permutationis coram Ordinario obtinet.*
30 *Regula non obtinet in resignatione* simplici *facta coram Ordinario.*
31 *Hodie communiter huic regulæ derogatur, quando Resignans absens est.*
32 *Derogatio hæc in Gallia admitti consuevit.*
33 *An etiam admittenda in Belgio?*
34 *Ratio cur in Gallia potius, quam in Belgio admittenda.*

I. REGULA *De viginti*, sive *De Infirmis Resignantibus*, quæ est 19. his verbis hodie exprimitur; *Item voluit quod si quis in infirmitate constitutus, resignaverit aliquod Beneficium, sive simpliciter, sive ex causa permutationis, vel alias dimiserit, aut illius Commendæ cesserit; seu ipsius Beneficii unionis dissolutioni consenserit, etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ, & postea infra viginti dies a die per ipsum Resignantem præstandi consensus computandos, de ipsa infirmitate decesserit, & ipsum Beneficium quavis auctoritate conferatur per resignationem sic factam, collatio hujusmodi sit nulla, ipsumque Beneficium nihilominus per obitum censeatur vacare.*

II. Primus hujus Regulæ auctor vulgo creditur Bonifacius VIII. qui sedit sub finem sæculi XIII. ann. 1303. mortuus est. *At difficile creditu, ait Castellus in tractatu* De usu, & praxi Curiæ Romanæ, *eam a Bonifacio VIII. inductam fuisse. Quia cum resignationes in favorem non innotuerint, nisi post tempora Bonifacii; immo earum usus demum frequentari cœperit, mortuo Gregorio XI.* (a) *tempore schismatis Avenionensis, Regula hæc nequit ab eo fuisse inducta: utpote quæ resignationes* in favorem *concernit*. Hæc ille.

III. Illud equidem certius est, eam in foro & Curia, quotidiano usu receptam esse, ut testatur Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. Lib.* 12. *in præfatione, n.* 1. Quin & in Gallia ann. 1493. recepta, & Registris Curiæ Parisiensis inserta fuit. Similiter & in Belgio usu receptam esse notat Zypæus in jure novo, *tit. De Renunt. num.* 3. additque Vande-Velde insignis Jurisconsultus Lovaniensis in notis manuscriptis ad hanc regulam; *Et constat, secundum eam sæpissime fuisse judicatum in Artesia, Flandria, Brabantia, Mechliniæ, & novissime in Consilio Privato* 10. *Martii anno* 1639.

IV. Insuper constat, hanc regulam sæpius mutatam fuisse, additionibus & detractionibus clausularum per diversos Pontifices factis; ut in explicatione regulæ observabimus: ideoque mirum non est, si apud Interpretes hujus Regulæ magna reperiatur opinionum diversitas, & confusio: eo quod antiquiores regulam cum antiquis, recentiores vero cum novis additionibus & restrictionibus interpretati sint.

V. Dicit Regula: *Si quis in infirmitate constitutus*. Ex his verbis tamquam indubitatum conclusere antiquiores hujus Regulæ Interpretes, primum requisitum hujus Regulæ esse, infirmitatem resignantis: id est, huic Regulæ locum non esse, nisi quis infirmus existens resignaverit.

(a) Gregorius XI. obiit anno 1378.

Verum Clemens VII. qui anno 1523. ad Pontificatum est assumptus, huic Regulæ inseruit clausulam: *Etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ*, uti notat Gomesius in præfatione ad hanc Regulam, qui & addit: „ Quod odio Cardinalis de Vigh, qui in conclavi ei plurimum obstiterat, Clementem fecisse, satis compertum est. Nihilominus postremo Paulus III. in suis extraordinariis regulis Clementem est imitatus “. Hæc ille. Quidquid sit de hoc asserto Gomesii, illud constat, eam clausulam hucusque regulæ manere insertam; atque ob eam additionem dubitare cœpisse hujus Regulæ Interpretes, utrum in resignatione facta a *sano* regula locum non haberet, si modo intra 20. dies juxta terminos regulæ decessisse.

Et quidem Chokier in Commentario ad hanc regulam, putat ob hanc Clementis appendiculam, hodie non requiri, ut Resignans aliquo tempore *infirmum* fuerit, ut huic Regulæ locum sit. „ Modo post consensum per se, vel per Procuratorem præstitum moriatur infra 20. dies, locus erit huic Regulæ; hoc est, Beneficium vacabit per obitum, & non per resignationem, quamvis ab initio esset sanus „. Ita ille, qui hinc ulterius concludit: „ Et proinde pro nihilo sunt diversæ diversorum Doctorum hujus Regulæ limitationes, videlicet de sene alias sano; item amente extra tempus delirii; item constituto in periculo mortis tempore tempestatis, prælii, contagionis. Istæ, inquam, limitationes plane jam corruunt propter dictam Clementis VII. appendicularem Constitutionem “. Ita Chokier.

VI. At Rebuffus, quamvis referat Regulam cum dicta Clementis appendicula, nihilominus inter requisita regulæ, primo loco requirere non dubitat, ut Resignans sit *in infirmitate* constitutus; atque concludit; *Ergo si esset* sanus resignationis *tempore, licet postea fato quodam moriatur intra viginti dies, nec tamen habebit locum hæc Regula: quia Resignans non est in* infirmitate constitutus.

Et sane si infirmitas Resignantis non exigeretur tempore resignationis, dicere non deberent, etiam moderni Pontifices, *Si quis in infirmitate constitutus resignaverit*; utpote quæ nimis aperte supponunt, regulam loqui de Resignante *in infirmitate constituto*; uti recte advertit citatus Vande-Velde refutans opinionem Chokier.

VII. Una notat Vande-Velde, quod Pontifices addendo eam clausulam: *Etiam vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ*, voluerint duntaxat declarare, regulæ locum esse, si quis in infirmitate constitutus resignaverit, tametsi hæc resignatio facta fuerit vigore supplicationis, dum esset sanus, signatæ.

Pro quo observandum, per supplicationem non fieri proprie resignationem; sed per consensum Resignantis, sive per se, sive per Procuratorem specialiter ad hoc constitutum: quia paria sunt resignare, vel præstare consensum, ait Rebuffus ad hanc Regulam, *Glossa* 2. *num.* 3.

Immo uti post Flaminium Parisium recte advertit Chokier; *num.* 18. „ Potest supplica porrigi a quocumque, etiam sine mandato speciali, & per litteras missivas, licet ad præstandum consensum Notarii Cameræ, vel Cancellariæ illum non extenderent, nisi de illo constaret per *publicum* instrumentum “.

Si itaque supplicatio pro approbatione resignationis exhibita fuerit, tempore quo Resignans adhuc *sanus* erat, postmodum vero Resignans in infirmitate constitutus per se, vel specialem Procuratorem consensum præstet, locus erit Regulæ, quia revera censetur resignare in *infirmitate* constitutus; quia *præstando consensum* proprie resignat: tametsi tempore supplicationis signatæ fuerit sanus. Voluerunt enim Pontifices, ut sicuti consensus præstitus post signatam supplicationem retrotrahitur ad Datam supplicationis; ita quoque ipsa infirmitas, quæ est tempore consensus præstiti, retrotrahatur ad eamdem Datam; censeaturque in infirmitate constitutus a Data supplicationis resignasse.

VIII. Itaque infirmitas requiritur tempore resignationis; non autem tempore quo expeditur mandatum, vel instrumentum mandati ad resignandum, quia revera per tale mandatum, aut instrumentum mandati nondum fit resignatio. *Quod enim si sanus hoc facit, & instrumentum penes se servat, vel non levatur, sed manet in matrice Notarii, donec accedente infirmitate levetur, tradatur cursori? Locus erit omnino huic regulæ, quæ loquitur de resignatione facta, vel executata contemplatione infirmitatis*; ait Auctor Analysis ad hanc Regulam, *num.* 128.

IX. Infirmitas, quam exigit Regula, intelligi debet modo vulgari de vera corporis infirmitate, a qua quis vulgo dicitur *infirmus*, sive in infirmitate constitutus.

Hinc recte concluditur, Regulam intelligi debere de infirmitate corporis, non autem mentis, uti post Rebuffum recte notat Auctor Analysis *n.* 141. „ Nisi esset talis, & tam vehemens mœror, ut ex eo sanitas corporis notabiliter læderetur: quia tunc concurreret etiam infirmitas corporis, & periculum vitæ: alioquin in sola ægritudine, de qua non speratur mors, non adaptaretur hæc Regula. Si tamen ægritudo mentis alienationem induceret, non per hanc Regulam, sed jure communi corrueret resignatio, & quidquid inde secutum esset.

X. Eadem ratione nec in *sene* hæc Regula obtinet: quia proprie non dicitur infirmus; uti bene observat Rebuffus *Glossa* 2. *n.* 13. post Gomesius ad hanc Regulam *quæst.* 7.

Similiter Regula non obtinet in adeunte bellum, aut mare; quia licet aliquod periculum mortis immineat, nequaquam tales aliquod periculum mortis immineat, nequaquam tales dicuntur *in infirmitate* constituti; sed sani sunt, & ut tales ab omnibus habentur. Rebuffus *num.* 14.

XI. Immo post Gomesium dicit ibidem Rebuffus, locum non esse huic Regulæ: si quis resignet *peste correptus*: nam Gomesio is dicitur infirmus, *qui jacet in lecto febre correptus*. Ad quam Gomesii opinionem reflectens citatus Auctor Analysis *num.* 126.

non immerito dicit : *Sed prorsus delirat : Quia quanto morbus periculosior est , quanto major sanitatis , & vitæ desperatio , tanto major dicitur infirmitas : in veris & propriis terminis hujus regulæ ; sive verba , sive mentem , quæ utrumque inspicitur*.

Deinde concluditur idem Auctor : *Sive igitur Resignans detineatur morbo , quo decumbit ; sive non decumbat , sed sedeat , vel etiam ambulet , si tamen ex eodem morbo , puta vulnere ensis , vel colisione , tapsu , vel apoplexia , seu gravi catharro , vel carbunculo pestifere laboret , & infra viginti dies de eodem morbo decedat , locus est huic Regulæ .*

XII. Non sufficit Resignantem tempore resignationis fuisse in *infirmitate* constitutum ; sed insuper requirit Regula , ut de *ipsa infirmitate decesserit* ; id est , ex illa infirmitate , in qua tempore resignationis constitutus erat . Unde concludit Rebuffus *Glossa* 11. quod si *fato* quodam moreretur , non haberet locum hæc Regula : ibidem una notans : *Dicitur tamen mori ex infirmitate , etiamsi febris ratione illius supervenerit , vel aliud acciderit ab ipsa infirmitate , secus si extra provenerit* . Deinde nonnullis interpositis , tandem concludit : *Ergo relinquitur arbitrio M dicorum , quando censeatur obiisse mortem ex infirmitate* .

XIII. Si tamen dubium sit , præsumitur mortuus ex eodem morbo , vel infirmitate ; uti monet Auctor Analysis , *nu.* 126. & etiam Rebuffus loco citato , qui consequenter concludit , *quod sufficiat duo probare , primo , Resignantem infirmum tempore resignationis , & demum mortuum intra viginti dies : quia præsumetur mortuus ex ipsa infirmitate , nisi si fuerit contrarium probatum*.

XIV. Ut Regula obtineat , exigitur , ut de illa infirmitate decesserit intra *viginti* dies . Accipitur autem hic dies pro die *naturali* viginti quatuor horarum uti post Rebuffum *Glossa* 9. monet Flaminius Parisius *lib.* 12. *quæst.* 8. una notans , diem ultimum debere esse *totaliter* completum ; ita ut si moriatur ipso die vigesimo , censeatur mori intra 20. dies ad mentem Regulæ : quamvis non attendatur , qua *hora* diei ipsa resignatio facta sit : quia Notarii Cameræ , & Cancellariæ horam præstiti consensus , seu factæ resignationis annotare non consueverunt .

XV. Observat insuper Rebuffus citata *Glossa* 9 quod Regula hæc etiam habebit locum , *etiamsi admissa resignatione moreretur Ordinarius intra viginti dies , vel Papa : quia licet per mortem Papæ extinguantur Regulæ , tamen hæc Lex Regni facta est eo ipso , quod in Parlamento fuit recepta , & registrata : quæ in tantum fixa manet , ut nihil officiat mors Papæ .*

XVI. A quo tempore dies illi viginti computandi essent , apud antiquos Regulæ hujus Interpretes non exigua fuit difficultas ; quam sustulit Julius II. addendo ipsi Regulæ hæc verba : *A die per ipsum resignantem præstandi consensus computandos* : quæ verba a posterioribus etiam Pontificibus retenta sunt .

XVII. Et quamvis Regula fuerit a Parlamento Parisiensi 20. Novembris 1493. registrata , & pro Lege Regni recepta absque dicta clausula , quæ demum sub initium sequentis sæculi a Julio II. fuit adjecta ; nihilominus , uti notat Auctor Analysis , merito in usum recepta est ; qui *num.* 10. & 11. de tempore , quo dies illi computandi sunt ; nec non de hujus clausulæ receptione ita loquitur ; *Circa tertium* (*hoc est* , ut intra 20. dies decesserit) *notandum , quod ante Julium II. hi viginti dies currere incipiebant statim a resignatione admissa , sive collatio statim esset facta , sive dilata , & non prius : unde si constaret de instrumento resignationis , in Camera , vel Cancellaria Papæ , vel Legati de latere , & constaret suspensam , vel dilatam esse admissionem (quod minime solent) si tamen quocumque casu contingeret dilatam esse admissionem , non inciperent currere xx. dies (etiam cessante Regula Julii) nisi a die admissionis , ut supra probavimus , quidquid scripserit Gomesius , sed ab adventu Julii , qui die* 28. *Novembris* 1503. *anno* 1. *hanc Regulam rursus innovavit & publicavit , eique primus addidit clausulam illam* : a die per ipsum Resignantem præstandi consensus computandos : *ex tunc , inquam , hoc tempus non cœpit ; nec deinceps currere incipit , nisi a die factus resignationis admissæ , veræque vacationis per resignationem admissam , immo nec a die collationis ; sed tantum a die qua ipsemet Resignans , personaliter (si præsens sit in Curia) alias , per Procuratorem ad hoc specialiter constitutum , expeditioni Bullarum consenserit , & juraverit ut moris est , secundum Regulam* XLIII. *Innocentii VIII. Et quamvis dicta clausula non habeatur in textu hujusmodi Regulæ , diu ante adventum præfati Julii in usum receptæ , & etiam in hoc summo Parisiorum Senatu , & in publica monumenta relatæ , tamen ita procul dubio observandum , & judicandum est : cum per hanc clausulam juste additam ; magis obviatur fraudibus & plenius Ordinariorum libertati consulatur .*

XVIII. Ulterius , cum dicatur *infra* 20. dies *a die per* ipsum Resignantem præstandi consensus , infert Rebuffus *Glossa* 10. *numero* 6 & post eum alii Interpretes , *quod dies consensus non computetur in termino viginti dierum ; & hoc (ait) probatur per dictionem A. , quæ separationem , & exclusionem denotat . Unde si quis resignaret Kalendis Julii , & vixerit usque ad vigesimum diem , adhuc habebit locum hæc Regula , & censetur per obitum vacare ; verum si lapsus fuerit dies , valebit resignatio , quippe non computabitur hoc tempus de momento ad momentum , sed tota dies computatur , ut si quis resignaverit hora 7. Kalendarum Julii ; tamen die sequenti , illa hora non erunt lapsi dies viginti : sed requiritur tota dies evoluta .*

Refertur in libro , cui titulus : *Journal du Palais tom.* 10 *pag.* 426. & sequentibus , quod anno 1680. in magno Parlamento Parisiensi dubitatum fuerit , an Regula hæc requirat 20. dies *liberos & plenos* , inter diem admissæ resignationis , & diem mortis , ita ut nec ipse dies præstiti consensus , nec dies mortis computetur ; tandemque decisum fuerit in Martio anno 1682. tales dies requiri ; ubi & opinionis hujus fundamenta videri possunt (*a*).

XIX. Dicit Regula , quod si Resignans ante elapsos illos viginti dies secundum tenorem Regulæ decesserit , ipsa collatio sic facta sit *nulla* , ipsumque Beneficium *per obitum* censeatur vacare ; ita scilicet , ut Ordinarii Collatores de illo Beneficio possint providere , quin & Nominati Academici illa acceptare , ac si nulla resignatione præcedente , *per obitum* possessoris simpliciter vacarent . Rebuffus *Glossa* 12. ibi quoque dicit , vigore hujus regulæ Beneficium , non obstante resignatione , ita censeri *per obitum vacare* , ut etiamsi alicui Beneficium tantum deberetur , *si per obitum* vacaret , equidem sic vacans deberetur .

XX. Et licet resignatio facta esset in Curia Romana , nequaquam tamen propterea Papæ esset reservatum ; sed si resignatio sit nulla vigore hujus Regulæ , poterit libere tamquam *per obitum* vacans ab Ordinariis conferri ; & ita *quotidie videmus Leodii , & in Urbe* (id est Romæ) *practicari* , ait Chokier *numero* 23.

XXI. Requiritur tamen ad inducendam nullitatem collationis , ut collatio sit facta vigore *resignationis* . Dicit enim Regula : *ac ipsum Beneficium conferatur per Resignationem* . Unde si intra viginti dies Resignans per sententiam Beneficio privaretur , aut matrimonium iniret , aliove modo Beneficium vacaret , collatio esset valida non obstante hac regula : quia non est Beneficium collatum tamquam vacans per resignationem .

XXII. Olim anxie disceptatum fuit , an Regula hæc concerneret resignationes sive simplices , sive ex causa permutationis factas coram Ordinario : at postquam Paulus III. addidit ipsi regulæ hæc verba , *quavis auctoritate* , quæ subsequentes Pontifices quoque retinuerunt , communi pene calculo receptum fuit , Regulam etiam in renuntiatione facta coram Ordinario extra Curiam Romanam locum habere , uti post Flaminium Parisium , aliosque citatos tradit Chokier , *n.* 20. idque in resignatione causa permutationis , sive permutentur Beneficia æqualia , sive inæqualia ; sive reservatis fructibus , vel pensione , sive non reservatis : uti latius ostendit Flaminius Parisius *lib.* 12. *quæst.* 5.

XXIII. Notat autem Vande-Valle in citatis observationibus MSS. *Hic in Belgio videntur omnes Regulæ Cancellariæ præsertim quatuor suprascriptæ (nempe regula* De viginti diebus ; De publicandis resignantibus ; De verisimili notitia , & De Idiomate) *ipso usu esse receptæ* .

Deinde subjungit : „ Extat tamen Edictum Philippi II. Regis „ de anno 1574. quod etiam vetat mandari executioni regulas „ Cancellariæ Apostolicæ non obtentis litteris *Placeti* in Consilio privato , vel in Cancellaria Brabantiæ , si quæ forsan de „ novo condentur , tendentes in præjudicium hujus Reipublicæ , „ aut alicujus tertii , prout Edictum istud expresse subjungit .

XXXIV. Verum Edictum istud expresse non meminit Regularum Cancellariæ , prout hic auctor innuere videtur : sed generaliter duntaxat de quibuscumque gratiis , indultis , privilegiis , sive generalibus , sive particularibus , sententiis aut executorialibus datis , aut emanatis a Papa ejusve Legato , loquitur : sub qua generalitate comprehendi Regulas Cancellariæ non dubitavit dictus Auctor ; nec ratio dubitandi videtur ; tam attenta Edicti generalitate , quam ejusdem scopo .

Cum hoc Edictum hactenus libris Edictorum non sciam insertum ; missum tamen sciatur ad omnia Belgii Consilia , & in publicis monumentis asservari , & quotidiano usu si mitet ad hunc diem observari , ejus verba hic inserere operæ pretium judicavi .

Desiderans , que les affaires Ecclesiastiques soient conduites , maintenues & reglées selon les anciennes Constitutions , Canons , & Conciles de la sainte Eglise ; à l' honneur de Dieu , & salut de nos Ames : AVONS , pars avis & deliberations de nos principaux Consaux Souverains & Provinciaux de par-deça , ordonné statue & declaré par forme d' Edit perpetuel , *comme ordonnons , statuons , & declarons , que nulles Bulles , Provisions , ni autres Depêches ou Impetration de Rome , ni de Legats ou Nonces Apostoliques , ou revocations d' aucunes Graces , Indults , Privileges , tant generaux que particuliers , ni aussi aucune Sentence ou Executoriales rendues & decretées hors nosdits Pays de par-deçà , tendant directement ou indirectement au prejudice de cette Republique , ou d' aucun tiers particulier , se puissent admettre & sortir effet en jugement ou dehors , ni estre mises en execution en iceux nos Pays de par-deçà , n' est que prealablement les dites Lettres , Bulles , Sentences , & autres Impetrations ayent eté vües , visitées & examinées par Nous en notre Conseil Privé , ou en notre Conseil de Brabant , & que les Impetrans ayent obtenu nos Lettres Patentes de Placet à ce pertinentes* . Id est : Cupientes ut Ecclesiasticæ causæ curentur , protegantur , & dirigantur juxta prisca statuta , & Canones Conciliorum Ecclesiæ , ad Dei honorem , animarumque nostrarum salutem : Ex consilio , & deliberatione Primarii cujusque & supremi Senatus nostri , & Provincialium , in ditionibus citerioribus , mandavimus , statuimus , & declaravimus in forma Edicti perpetui , prout mandamus , statuimus , & declaramus , nullas Bullas , Provisiones , aliasve litteras , aut gratias Romæ impetratas : sive Legatorum , sive Nuntiorum Apostolicorum ; aut quarumcumque gratiarum , Indultorum Privilegiorum , tam generalium , quam particularium suppressiones ; nullam insuper sententiam , aut Executoriale mandatum pronunciata , aut Decreta , extra dictas nostras ditiones citeriores , directe aut indirecte , tendentia in præjudicium hujus Reipublicæ , aut alicujus tertii , admitti posse , effectumque suum sortiri in , aut extra judicium , nec executioni mandari posse in dictis

(*a*) Germani Protestantes in Capitulo Magdeburgensi idem tempus Canonicum in resignationibus observant , quamquam viginti diebus alterum addiderunt , teste Lynckero , *resp.* 34. *num.* 226.

ctis Regionibus citerioribus, nisi prævie a Nobis in Consilio nostro Sanctiori, aut Senatu Brabantiæ, dictæ Litteræ, Bullæ, Sententiæ, aliæque impetrationes fuerint visæ expensæ, & examinatæ, obtinuerintque Impetrantes Placeti nostri id spectantis litteras patentes.

XXV. Cum igitur Regula hæc tempore hujus Edictæ extaret cum omnibus modernis clausulis, etiam hac Pauli III. nihilque a tempore promulgati hujus Edicti sciatur huic Regulæ additum, non sine fundamento idem auctor in observationibus ad hanc regulam asserit, quod *praxis utriusque Forensis jam pridem eam receperit cum omnibus suprascriptis clausulis*.

XXVI. Hinc etiam concludere non dubitat quod dictam clausulam *quavis auctoritate*, *hodie hic cesset disputatio, utrum Regula habeat locum in collatione* ordinaria.

Similiter Wamelius noster *Consilio* 257. *n.* 12. *De Præbendis*, postquam dixit, aliquorum, ac signanter Molinæi opinionem esse, hanc Regulam non obtinere in resignantibus ex causa permutationis coram Ordinario, subjungit; „ Quorum opinio nunc „ subsistere vix potest, posteaquam posteriores Pontifices, am„ pliando dictam Regulam, addere consueverunt hæc verba, *Ac„ ceptum Beneficium, quavis auctoritate conferatur*, Uti non sit „ dubium, quin in Ordinariis quoque locum habere censeatur.

XXVII. At in Gallia idem dici non posse apparet: eo quod ibidem hæc Regula in Parlamento Parisiensi registrata sit, & pro lege Regni recepta triginta circa annis priusquam hæc verba, *quavis auctoritate*, a Paulo III. fuerunt addita. Et quidem Molinæus relato textu hujus Regulæ sine his verbis, ea ad marginem annotat tamquam a Paulo III. adjecta, una monens: *Hæc additio in usum recepta non est Galliis*: qui & in Analysi sua ad hanc regulam contendit, eam in resignationibus coram Ordinario non obtinere; eamque opinionem dicit ab anno 1546. invaluisse, & ab eo anno secundum ea, se passim consuluisse fatetur: *& a cæteris togati nostri Ordinis (ait) eorumve majori, & saniori parte certatim consuli, & responderi vidi; sicque deinceps annis sequentibus tandem in hoc Senatu pluribus classibus congregatis emanavit Arrestum hoc anno 1550. ab Illustriss. Domino Ægid. Magistri solemniter pronuntiatum die Jovis 14. Augusti, super Parochia de la Boissiere Diœcesis Andegavensis, quæ 24. Junii 1548. per Episcopum ordinarium collata fuerat ad resignationem infirmi, qui postea eodem mense, & sic infra 20. dies ex eadem infirmitate decessit: unde Episcopus contulit alii* per obitum, *qui reperiens Resignatarium priorem in possessione, contra eum egit possessorio coram Senescballo Andegavensi, ubi recredentiam obtinet; Resignatarius appellat, & per Arrestum dictum est male judicatum, bene appellatum: intimatus* per obitum provisus *in expensis causæ appellationis condemnatus, & emendando judicium, Resignatario definitive adjudicatum plenum possessorium, cum expensis damni, & interesse causæ principalis*.

Hæc ille, qui dein tum ex tenore, tum scopo ipsius Regulæ æquitatem hujus Arresti ostendere conatur.

XXVIII. *Zypæus tit. De Renunt num.* 3. citato Molinæo, simpliciter de hac Regula asserit: *Locum vero tantum habet in collatione Papæ*, non Ordinariorum. *Deinde subjungit: Sed an locum habeat in resignationibus ex causa permutationis factis? Papon* lib. 3. Arrest. art. 2. *censet habere*. *Molinæus id exactius* num. 29. & seqq. *examinat, sentitque nec hoc casu Regulam respectu Ordinariorum obtinere, quod & magis probatur*. In primis, quod de tota Gallia dixit Molinæus, nimis generaliter expressit Zypæus, qui præcipue pro Belgio Juris Pontificii Analysim scribebat.

XXIX. Adhæc, ipsa opinio Molinæi nec ab ipsis Galliæ Pragmaticis indistincte recipitur, nec hodie in Parlamentis recepta apparet; uti videri est apud Brodæum in notis ad Louetium *litt. I. num.* 5 *& litt. P. nu.* 42. & Fevretum *De Abusu lib.* 2. *cap.* 6. *n.* 8. *&* 9. & alios ibidem citatos; qui varias in hac quæstione Parlamentorum decisiones, & Doctorum opiniones referunt.

Quæstio hæc circa annum 1673. incidit, & agitata fuit in Senatu Regio Metensi, in qua interveniens multis argumentis ostendit, huic Regulæ in resignatione ex *causa permutationis* coram Ordinario locum esse; atque inter alia asserere non dubitavit, Doctores omnes, qui post Molinæus scripserunt, uno consensu hanc opinionem sustinuisse; una ostendens, hanc Regulam esse favorabilem; ideoque & merito in hac resignatione servandam, & conformiter ad hanc Advocati Regii conclusionem judicavit Senatus 22. Novembris 1674. Habetur in libro, cui titulus *Journal du Palais*, *tom* 5. *pag.* 169. & sequentibus.

XXX. Quoad simplicem ac puram resignationem factam coram Ordinario, etiam a constituto *inextremis*, eam ex hac Regula impugnari non posse, tametsi intra paucos dies a facta resignatione Resignans decesserit, sat apud omnes compertum est. Neque contra collationem vigore simulis resignationis factam admitti probationem fraudis eo titulo, quod *ab infirmo* facta sit. Aliud esset, si quis alium titulum fraudis probare vellet; puta nundinationem, conventionem, pactionemve secretam inter Resignantem & Ordinarium: cujus probatio recipi deberet; quia, uti post Molinæum ait Brodæus citato *num.* 42. *non licet Episcopo negotiari de Beneficiis*.

XXXI. Hodie communiter & de stylo derogatur huic Regulæ, quando Resignans est *absens* a Curia, ait Chokier *num.* 34. ex Gomesio ad hanc Regulam *quæst.* 39 qui tamen dictum suum limitat ad eos, qui sunt *extra Italiam*. *In Italia vero (ait) aliquando solet concedi derogatio, quando locus resignationis distat a Curia, & Beneficia, quæ resignantur, non sunt reservata. Si vero sit locus vicinus Urbi (idest Romæ) cum majore difficultate conceditur*.

Hæc derogatio, olim rarissima, invalescere cœpit a tempore Leonis X. qui sub initium sæculi XVI. sedit; nam uti notat Gomesius, tempore hujus Pontificis sæpius derogatum fuit huic Regulæ pro pluribus personis, ac demum in omnibus resignationibus inseri cœpit.

XXXII. Derogationem hanc non tantum in præjudicium Ordinariorum, sed & Graduatorum in Gallia admitti, & in Parlamentis Regiis non semel decisum, testantur passim Pragmatici Galliæ. Rebuffus ad Concordata *tit. De Collatoribus* §. *Præfatique Ordinarii*, verbo *Vacare*, aliique passim; atque inde infert Castellus *pag.* 43. per frequentem hanc derogationem, Regulam pene reddi *inutilem*: qui *pag.* 49. allegat verisimilem rationem introductæ hujus derogationis.

XXXIII. An hic in Belgio derogatio ex stylo Curiæ litteris inseri solita, vim suam habeat in præjudicium Ordinariorum, & Nominatorum Academicorum, non perinde constat. Sæpius citatus Vande-Velde in suis ad hanc Regulam Observationibus quærit: *Sed quid, si Pontifex derogaverit huic Regulæ, utrum ista derogatio nocebit Nominato?* Respondet: *Nequaquam; quia licet derogatio ista faciat primo quidem cessare Regulam, quatenus habet initium a Sua Sanctitate, non tamen quatenus hic usu recepta est per modum legis, seu consuetudinis perpetuæ*.

Cum anno 1634. petitum esset *Placetum* Regium in Consilio Privato super litteris provisionis Apostolicæ, quibus inserta erat clausula derogationis hujus Regulæ, Consilium annuit petitum *Placetum* cum hac expressa clausula: *Sans prejudice des Parties, lesquelles se pourront servir de moyens deduits par leurs moyens ou écrits, par devant les Juges ordinaires, soit au petitoire, soit au possessoire: Bien entendu que si la décision du différent se trouve dépendre du point de la derogation de la Regle de 20. diebus contenue aux Bulles, lesdits Juges n'y résoudront rien sans en donner part à Sa Majesté, avec leur avis*. Idest: Sine partium præjudicio, quibus liberum erit adhibere media in responsione aut in scriptis suis deducta, coram Judicibus ordinariis, tam in *petitorio*, quam in *possessorio*: Cum hac tamen cautela, ut si contestationis decisio penderet *a puncto derogationis Regulæ de* 20. *diebus* in Bulla expressa, dicti Judices nihil statuant, nisi suam Maiestatem certiorem desuper fecerint, judiciumque suum opinantes adjunxerint.

Eadem rursus quæstione incidente inter Albertum Du Bois supplicantem pro *Placeto*, & Carolum Colins opponentem occasione similis provisionis Apostolicæ de Præbenda in Ecclesia Collegiata S. Amati Duaci, multumque coram Consilio Privato esset disceptatum, tandem 19. Junii 1646. litteræ *Placeti* cum eadem clausula datæ fuere. Utrumque Decretum refertur in Registro MS. Archiepiscopatus Mechl. *Cent.* 3. *art.* 19.

Hinc non obscurum est, Judicibus Regiis expeditum haud fuisse, num derogatio Regulæ de 20. diebus hic admittenda; atque hujus quæstionis decisionem tanti momenti existimasse, ut eam inferioribus tribunalibus non crediderint committendam.

XXXIV. Et sane, quandoquidem hic in Belgio passim inter Ordinarios & Sedem Apostolicam sit recepta & stabilita divisio mensium; neque ulla in mensibus Ordinariorum admittatur præventio (uti supra *tit.* 6. *cap.* 8. alias *tit.* 23. *cap.* 7 *num.* 23. notavimus) quæ in Gallia juxta eorum Concordata in usum recepta est: Mirum videri non debet, si non æque facile hic in Belgio, ac in Gallia derogatio hujus Regulæ in præjudicium Ordinariorum admittatur.

CAPUT VI.

Novæ observationis funt in Regulam Cancellariæ *De infirmis Resignantibus*.

1 *Hæc Regula eo nomine non donabatur ante Bonifacii VIII. tempora*.
2 *Interpretatio* Regulæ de infirmis *seu* viginti diebus *in favorem Cardinalium*.
3 *Quo tempore requiratur infirmitas, ut sit locus huic Regulæ?*
4 *Utilitas additionis, quæ Regulæ facta est a Clemente VII. & Paulo III.*
5 *Utrum Regula locum habeat in resignatione coram Ordinario.*
6 *Quid judicatum in Parlamento Mechliniensi.*
7 *Præcipuum ejus Arresti fundamentum.*
8 *Mens Regulæ supradictæ exponitur.*
9 *Præcipuus hujus Regulæ scopus.*
10 *An huic Regulæ sit locus in resignatione simplici coram Ordinario?*
11 *Derogatio huic Regulæ facta, an admittenda.*
12 *Observatio Molinæi in hujus Regulæ derogationem, qualis in Gallia admittitur.*
13 *Illam derogationem improbat Molinæus.*
14 *Proponit motiva, quibus Galliarum Rex effectum hujus derogationis impediret.*
15 *Rationes Molinæi a Gallis non probatæ Belgarum usui patrocinantur.*
16 *Casus quidam, in quibus hujus Regulæ derogatio in Romana Curia non admittitur.*

☞ I. OBSERVAT Joannes Solier in notis ad Melchiorem Pastorem Tractatu *de Beneficiis lib.* 3. *tit.* 7. *litt.* B. quod ante Bonifacium VIII. Regula *de infirmitate* mentionem non haberet: ideoque de *viginti diebus*, non autem *de infirmis Resignantibus* denominaretur: sed additis a Bonifacio VIII. *infirmitatis* verbis cœperint promiscue de *viginti diebus*, *seu infirmis Resignantibus* nuncupari.

II. Observat præterea, quod etiamnum hodie Regula habeat

locum quoad Beneficia spectantia ad collationem *Cardinalium*, tametsi nulla *infirmitas* præcesserit, modo ipse Resignans intra *viginti dies* ab admissa resignatione decesserit: *Quia* (*ait*) *indultum Cardinalium Regulam vocat* de viginti diebus, *non autem* de infirmis *Resignantibus*. *Intelligitur de antiqua illa, cui alias locus erat, etiam extra casum* infirmitatis, *ut & hodie sit ei locus ad* favorem *Cardinalium*.

Si hæc fiat & permittatur Regulæ interpretatio in favorem *Cardinalium*, ut ipsis integra, & libera maneat Beneficiorum provisio, nonne potiori jure hæc esset facienda, & retinenda Regulæ interpretatio in favorem *Episcoporum*, quibus non ex speciali *indulto*; sed *jure proprio* Beneficiorum provisio per suas respective Diœceses competere censetur.

III. Quod *num.* 8. *cap.* 5. observatum est ex Molinæo, sive Auctore Analypsis in Regulam Cancellariæ de *infirmis Resignantibus num.* 115. infirmitatem requiri tempore factæ resignationis, idipsum probat hic Auctor ibid. *n.* 16. *& seqq.* notatque, quod ad obviandum fraudibus, Regula *pro principio morbi non ponderet, nec requirat aliud initium quam tempus, vel Datam ipsius resignationis, ergo admissionis*.

Hinc ulterius concludit, monetque admodum notandum in praxi, quod sufficiat ad effectum hujus Regulæ, Resignantem esse infirmum tempore resignationis admissæ, vel etiam tempore collationis, si diu post sequatur, vel etiam tempore *præstiti consensus*, si postea præstitus fuerit, quantumvis prioribus nedum sanus fuerit, sed & sine suspicione infirmitatis.

Meminit & ibidem additionis factæ per Clementem VII. & Paulum III. quæ hodie legitur in textu Regulæ, qua declaratum est & statutum „ sufficere, Resignantem esse *infirmum* tempore „ *dati consensus*, quantumvis primi, etiamsi tempore admissæ „ resignationis *sanus* fuerit, ut si de illa infirmitate intra vigesimum diem obierit, vacet per obitum.

IV. Addit deinde: quod cum sit liberati Ordinariorum favorabile, & ad fraudes *parvarum Datarum* restringendas, utque veteres sacri Canones minus corrigantur, & fraudentur, minusque pateat via successionis carnalis in Beneficiis Ecclesiasticis, utiliter statutum, omnino tenendum & practicandum est.

V. *Numero* 26. *cap. immediate præced.* observatum est, quod post addita per Paulum III. hæc verba, *quavis etiam auctoritate*, huic Regulæ, dubium non sit, quin hæc Regula etiam obtinere debeat in resignationibus ex causa permutationis *coram Ordinario*; atque Regula cum hac additione videatur in Belgio recepta.

Verum quoad hanc in Belgio receptionem, nuper in quadam causa dubitatum est; quin & plures e Parlamento Mechliniensi in eam inciderunt opinionem, hanc Regulam cum prædicta clausula in Belgio non fuisse receptam: quod satis infringitur ex iis, quæ referuntur in Collectione Arrestorum Parlamenti Mechliniensis adornata per Dominum Lauwy ejusdem Parlamenti Consiliarium, *Arresto* 123. ibidem enim narrat, quod cum *anno* 1753. instituta fuisset quæstio occasione controversiæ in possessorio de Præbenda secundæ fundationis vulgo *Zellard* in Ecclesia Metropolitana Mechliniæ, quam quidam Joannes de Munnck via permutationis coram Ordinario acceperat ab Antonio de Munnck fratre suo, qui in infirmitate constitutus eam via permutationis resignaverat.

Cum autem Resignans infra viginti dies a facta resignatione obiisset, quidam Joannes Franciscus *Bosselaer* eamdem Præbendam tamquam vacantem per obitum vigore hujus Regulæ impetravit a Romano Pontifice, eo quod vacatio contigisset in mense reservato.

Porro inter partes conveniebatur, Resignantem nondum elapsis viginti diebus a facta resignatione ex ipsa infirmitate decessisse, atque obiisse in mense reservato, & per consequens, unica superesse visa fuit quæstio, utrum hæc Regula in Belgio esset recepta cum additione facta per Paulum III. sive utrum haberet locum in resignatione ex causa permutationis *coram Ordinario*.

VI. Plures ab utraque parte adductas auctoritates, refert Collectionis Auctor; testaturque omnibus discussis tandem judicatum fuisse per Arrestum die 2 Decembris 1713. Regulam hanc in his partibus non habere locum in resignationibus ex causa permutationis factis coram Ordinario: verba Auctoris gallice expressa sunt: „ Il a été jugé que la Regle de la Chancellerie Romaine, „ dite *de viginti vel de infirmis Resignantibus*, n'a pas lieu en „ ce païs au regard des Resignations des Bénéfices qui se font „ pardevant les Ordinaires.

VII. Præcipuum hujus Arresti, & Declarationis fundamentum fuisse asserit Auctor hujus Collectionis, quod hæc Regula videatur concepta, & recepta, ut jus Ordinariorum contra Curiæ Romanæ usurpationes salvum esset: si autem hæc Regula etiam locum haberet in resignationibus coram Ordinario de Beneficiis vacantibus in mensibus reservatis, tunc frequenter vigore hujus Regulæ provisio Ordinario adimeretur, & ad Pontificem devolveretur, scilicet toties quoties Resignans intra viginti dies a facta resignatione decederet.

VIII. Verum notandum hic unice quæstionem esse posse de conferenda Ordinario sola collatione *necessaria*, sive institutione non libera, utpote quam Ordinarius juxta terminos resignationis facere [illegible] Resignatario in instrumento resignationis, sive permutationis nominato; [illegible] ut proinde hæc *Ordinarii* provisio non possit [illegible] nisi *institutio necessaria*; qualis dari solet ad præsentationem Patroni, quam Ordinariis conservari nullius aut exigui [illegible] reputatur.

Adhæc, si publice interfit, jura Ordinariorum integra conservari, [illegible] publice interest, Patronorum Ecclesiasticorum, aut Graduatorum, & Academicorum jura jam recepta & stabilita, quæ [illegible] per has resignationes coram Ordinariis, quam in Curia Romana factas, enervantur, integra servari [illegible]

IX. Præterea [illegible] est, præcipuum hujus Regulæ scopum esse, quasi hæreditariam, & testamentariam Beneficiorum in nepotes & consanguineos, ac familiares translationem, & successionem reprimere.

Quis porro ambigat, quin non minus per has coram Ordinariis factas resignationes, vel permutationes Beneficia jura *quasi hæreditaria* transferantur in fratres, nepotes, aliosque familiares secundum carnem & sanguinem, atque per resignationes in Curia Romana.

X. Quod dicitur in resignatione simplici & pura, facta coram Ordinario, huic Regulæ Cancellariæ *de infirmis Resignantibus* locum non esse, restringendum est ad casum, quo non tantum Ordinarius eam resignationem acceptavit, sive approbavit; sed & ad casum, quo nullius, nisi ipsius Ordinarii, interesse versatur; nullique præjudicium generari potest; quemadmodum etiam judicatum refertur, Regulam non obtinere in resignatione facta coram Pontifice, & ab eo acceptata, dum alias collatio pertinet ad Pontificem, & nullius alterius interesse occurrit.

In Opere, cui titulus *Journal des Audiences, part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 162. ubi & *lib.* 4. *cap.* 20. judicatum scribitur, in hujusmodi resignatione etiam simplici, Regulam obtinere, si ex circumstantiis sufficienter probetur, eam resignationem factam in fraudem Graduatorum, aut Nominatorum Academicorum.

Et hoc etiam est, quod dicit Molinæus ad Regulam *de infirmis num.* 86. hanc esse conditam, ut Ordinarius, dum resignationem coram se canonice factam admisit, non posse rursus vigore hujus Regulæ idem Beneficium tamquam per obitum vacans alteri conferre.

De simili casu verisimiliter actum fuit in Senatu Parisiensi anno 1550. de quo agit *num.* 270.

Indicia, ex quibus colligitur, resignationem factam in *fraudem* Graduatorum, allegat Molinæus ad hanc Regulam, *num.* 310 *& seqq.*

XI. Paucis admodum *cap.* 5. *num.* 32 notatum fuit Derogationem huic Regulæ factam admitti in Gallia; quin & testatur Melchior Pastor in Tractatu *de Beneficiis lib.* 3. *cap.* 6, *num.* 6, quod si Resignans supplicaverit pro derogatione hujus Regulæ, ipsa derogatio denegari nequeat: „ Nam (ait) ex stylo Curiæ, „ clausula derogatoria dictæ Regulæ in litteris beneficialibus ap„ poni solet, & quæ sunt moris & consuetudinis, sunt ser„ vanda.

Quin & addit: „ Si derogatio fuerit petita, & denegetur; „ Resignatarium appellare posse a negatione signaturæ, aut Bul„ læ tamquam *ab abusu* ". Testaturque, judicatum fuisse super appellatione interposita a Resignatario, cui post resignationem admissam Legatus Avenionensis conferre noluerat Beneficium cum clausula derogatoria dictæ Regulæ *de viginti*, & differebat conferre, donec sibi constaret, Resignantem supervixisse viginti dies post resignationem admissam; quo judicio Senatus abusum tollendo, Resignatarium ad Ordinarium dimisit, qui Beneficium ei contulit.

Monet idem Auctor, quod si in supplica derogatio petita non fuerit, non suppleatur: suppleri tamen possit litteris *perinde valere*, si jus alteri non sit quæsitum.

XII. Mirum! in Gallia hanc Regulæ derogationem ita admissam: quandoquidem evidens sit, hac derogatione Regulam *de infirmis*, obviandis fraudibus, necnon conservandis juribus Ordinariorum aptissimam, & ut talem in Regno admissam, omnino reddi inutilem, uti solide probat Molinæus in Commentario ad hanc Regulam *num.* 127. *& seq.* ubi ex professo hanc quæstionem discutit: utrum huic Regulæ derogari queat.

Et primo quidem tamquam certum supponit, quod „ Legatus „ etiam *de latere* non potest, licet habeat potestatem generalem „ derogandi omnibus Regulis Cancellariæ editis, & edendis: nisi „ specialem, & ut ita loquar, individualem habeat facultatem „ derogandi huic Regulæ: quia (ait) Regula *jus* facit, utpote „ *judicialis*, tum notabilis & favorabilis est, & ita recte tenet D. Ludovicus hic *quæst. ult.* & in proœmio *lib.* 6.

Deinde addit, neque sufficere derogationes, quantumvis *generales Papæ*. Et quamvis non neget, quin Papa possit *nominatim* huic Regulæ derogare; tamen notat quod Papam passim, & indiscriminatim derogare non posse, nedum debeat, nisi graves (ait) urgeant causæ.

XIII. *Nec enim* (*inquit*) *Ecclesiæ dominus est, sed administrator: non autem habet potestatem male administrandi* .... *At cum hæc Regula justis de causis facta sit, &* favorabilis, *videlicet ad restringendum fraudes, quæ contra Canones ipsos, & jus publicum fiunt, derogationem injustam esse, nedum abusivam*.

„ Cum autem passim (pergit Molinæus) sine delectu fiat) de„ rogatio) additis quinque *ducatis*, nemo non videt *abusum*, „ & illusionem esse, quasi hæc Regula nundinationis causa facta „ sit, utque carius Bullæ veneant. Quid autem iniquius, quam „ legem præstare, pretioque refigi?

Cum autem sciret hic Auctor, utpote praxeos Ecclesiæ, & Regni Galliarum apprime gnarus, derogationem hujus Regulæ litteris provisionis ex causa resignationis, etiam in *favorem* ex stylo Curiæ Romanæ passim inseri, & in Gallia admitti, quasi respondendo ad prædicta, ait: „ His & aliis gravioribus „ obviam ire non est *unius privati*, sed Ecclesiæ legitime con„ gregatæ; vel Principis, ad quem in suo Regno spectat, di„ sciplinam Ecclesiasticam munire, & defendere, etiam adversus „ Prælatos Ecclesiasticos abutentes.

XIV. Post hæc subjicit motiva, quibus Princeps merito inducendus videtur, ut effectum hujus derogationis in suo Regno impediat. Primo interest universalis Ecclesiæ, quod *Beneficia conferantur per suos Ordinarios; quia ordo universalis destruitur, si unicuique sua jurisdictio illæsa non servetur*, 2. quæst. 1. Cap. Pervenit, *qui est textus Gregorii Magni*.

Tum (*ait*) *hæc derogatio non fit in resignationibus vere simplicibus jure communi permissis, quarum gratia non itur*
ad

ad alium, quam Ordinarium; sed sit pro resignationibus in favorem, *quæ vetitæ sunt, simoniacæ, & ad fovendum abusum illum, qui fit contra sacros Canones antiquos de prohibita successione in Beneficiis, & ne liceat de illis testamentum facere.*

Denique notat, quod *hæc Regula, una cum Regula* De publicandis, *& de Regula* De verisimili notitia, *non solum sunt receptæ in toto Regno; sed in legem transierunt generalem; ita quod inter leges Regni in custodiam sacrorum Canonum, & Libertatis Ecclesiæ Gallicanæ, sancitas connumerari possunt: ergo (ait) derogatio multiplicem abusum continet.*

Tametsi Molinæus credat, hæc sufficienter evincere, derogationem hujus Regulæ, ex stylo Curiæ Romanæ litteris Provisionis ex causa resignationis *in favorem* inseri solitam, non fore recipiendam, sed tamquam *abusivam* rejiciendam, nihilominus fatetur contrarium in Regno servari, derogationemque admitti.

Testaturque Georgius Louetius in notis ad hunc Molinæi textum, quod nisi contrarius usus forensis obstaret, ipse, quoque ob rationes per Molinæum adductas, ejus opinioni subscriberet.

XV. Si forsan rationes ex Molinæo adductæ non fuerint visæ sufficientes, ut in Regno Galliæ, hæc derogatio tamquam abusiva rejiciatur ob *jus præventionis*, quo ibidem gaudet Pontifex; non dubium equidem, quin sat probent, ut merito hæc in Belgio, aliisque Provinciis, ubi jus Præventionis non est receptum, derogatio hujus Regulæ non admittatur; quodque merito clausulam derogationis in litteris expressam Consilia Regia per suas litteras *Placiti* probare noluerint, uti *cap.* 5. notatum fuit *num.* 33.

XVI. Et *nu.* 31. observatum est, derogationem hujus Regulæ in Curia Romana non solere admitti; dum agitur de Beneficiis *reservatis*, aut de vacantibus in locis Romæ *vicinis*; indubie, ut vigore hujus Regulæ ipsa libera Beneficiorum illorum provisio salva conservetur Pontifici: quidni igitur Principes, qui juribus Ordinariorum conservandis invigilare tenentur, hanc derogationem Regulæ non admittendam judicent?

CAPUT VII.

De Regula Cancellariæ; *De publicandis Resignationibus.*

1 *Hæc Regula unde originem habuerit?*
2 *Refertur textus Regulæ.*
3 *Quæ huic Regulæ a Julio III. addita?*
4 *Regula in Gallia recepta sine additione.*
5 *A tempore Gregorii XIII hæc Regula omissa, ob novam hujus Pontificis Constitutionem.*
6 *In multis locis dicta Constitutio recepta non est; sed manet Regula.*
7 *Quid in hac Regula statuatur?*
8 *Quo in loco publicatio facienda?*
9 *Resignatio censetur publicata, quando palam innotescit.*
10 *Solemnis, & publica missio in possessionem æquivalet publicationi.*
11 *Attamen accepta possessio non semper supplet vicem publicationis.*
12 *Quomodo in Gallia probanda possessio, & quæ possessio requiratur.*
13 *Præter possessionem civilem requiritur publicatio; nec publicatio sine possessione sufficit.*
14 *Intra quod tempus facienda publicatio, & quando hoc tempus currere incipiat?*
15 *Utrum aliquod impedimentum sufficiat, ut tempus publicationis prorogetur?*
16 *Regula locum non habet, si vivo resignante capta sit solemniter possessio.*
17 *Utrum satisfiat Regulæ* de publicandis, *&c. per hoc quod fuerit petita possessio, si publicatio secuta non fuerit?*
18 *Ad quid tempus in Regula præfixum?*
19 *Vivo resignante sufficit, ut saltem intra* triennium *accipiatur possessio.*
20 *Resignante mortuo* in possessione *intra tempus a regula præfixum potest Resignatarius capere possessionem.*
21 *Quid in Gallia in favorem Graduatorum, & Patronum statutum?*
22 *Qua ratione Beneficium resignatum vigore hujus regulæ vacet* per obitum?
23 *Beneficium vacans vi hujus Regulæ per Nominatum Academicum acceptari potest.*
24 *Provisio facta contra hanc regulam est nulla; nec possessio prodest.*
25 *An huic regulæ derogari queat?*
26 *An tempus præfixum prorogari?*
27 *In Galliis summus Pontifex derogare non potest Regulæ* de publicandis resignationibus.
28 *Mendum Louetii notatum ab Antonio Vaillant.*
29 *In Belgio non videtur summus Pontifex posse derogare Regulæ* de publicandis resignationibus.

1. EX Regula *De Infirmis Resignantibus* videtur originem accepisse alia Regula Cancellariæ, quæ dicitur *De publicandis Resignationibus.*

Cum enim fraudatores viderent sibi liberum non esse, fraudem facere tempore infirmitatis propter Regulam *De Infirmis Resignantibus*, cœperunt infirmitatem & periculum mortis prævenire, faciendo in sanitate resignationes *in favorem*, sed easdem occultando, quamdiu Resignantes viverent, ut ad mortem usque Beneficiis fruerentur, & sic major glisceebat & succedebat fraus, quam ante dictam Regulam *De Infirmis*: quia nec tempore quidem infirmitatis, & mortis detegebatur fraus: sed demum per obitum, & quandoque diu post. Hæc Auctor Analysis ad hanc Regulam *De publicandis Resignationibus*: qui eidem plures fraudes ex secretis, & occultatis hisce resignationibus profluentes notavit.

II. His itaque occurrere volens Innocentius VIII. Regulam hanc edidit, refterturque a Joanne Chokier his verbis, prout ab hoc Pontifice promulgata fuit: *Item idem D. N. statuit & ordinavit, quod quæcumque Ecclesiastica Beneficia, sive in Romana Curia, sive extra eam resignata, nisi de illis factæ resignationes (si in Romana Curia infra sex menses; si extra dictam Curiam factæ sint, infra mensem) ex tunc, ubi dicta Beneficia consistunt, publicatæ, & possessio illorum ab eis, quos id contingit, petita fuerit: si Resignantes ista post modum in eorumdum resignatorum possessione decesserint, non per resignationem, sed per obitum hujusmodi vacare censeantur: collationes quoque de illis tamquam per resignationem vacantibus factæ, &* *inde secuta, nullius sint roboris, vel momenti.*

III. Notat autem Chokier in commentario ad hanc Regulam *num.* 12. quod huic Regulæ addiderit Julius III. post verba *infra sex menses*, sequentia, *a die Datæ supplicationis, non a die præstiti consensus.* Et in fine post verba *collationes quoque*, addiderit & hæc, *& quævis aliæ dispositiones.*

Regulam cum hisce appendiculis refert Rebuffus in Praxi *part.* 3. scripsit enim post tempora Julii III. qui ad Pontificatum ann. 1550. fuit assumptus.

IV. At cum hæc Regula fuerit recepta in Gallia, & registrata in Curia Parlamenti 27. Augusti 1493. & effecta lex regni, ut testatur Rebuffus, ideo sine illis appendicibus recepta fuit.

V. Notandum autem, hanc regulam a tempore Innocentii VIII. fuisse inter Regulas Cancellariæ, & ubique in viridi observantia usque ad tempora Gregorii XIII qui anno 1583. Constitutionem evulgavit, quæ incipit, *Humano vix* 85. in Bullar. Roman. qua novam formam *publicationis* præscripsit: eamque ubique observari voluit: atque ab eo tempore Regula hæc omissa fuit; nec hodie inter Regulas Cancellariæ reperitur: atque Flaminius *lib.* 11. *quæst.* 9. eam Constitutionem ubique esse receptam.

VI. Verum in Gallia receptam non esse formam publicationis in ea præscriptam, notorium est: notantque omnes passim Pragmatici Galli, Regulam Cancellariæ *De publicandis resignationibus* observari, & in Parlamentis Regiis secundum eam judicari: idque ad eam normam, quæ pro lege Regni recepta jam pridem fuit, & in Parlamento registrata.

Dicit quoque Garzias *De Beneficiis part.* 11. *cap.* 3. *nu.* 289. „Quoad resignationes, & permutationes coram Ordinariis factas, illa Constitutio non videtur usu recepta in his partibus „(Hispaniæ) saltem in hoc Episcopatu Abulensi.

VII. Quapropter omissa hac Gregoriana Constitutione (quam post Flaminium Parisius exponit Chokier in Commentario ad hanc Regulam) ipsam Regulam paucis exponere visum est.

Regula itaque requirit, ut resignationes publicentur; atque Resignatarii possessionem petant ab iis, quos id contingit; idque intra *sex menses*, si resignationes fuit factæ in *Curia*, & intra *mensem*, si *extra*: alias si intra illud tempus publicatæ non sint, nec petita possessio, & Resignans in possessione post dictum tempus decesserit, Beneficium non per resignationem, sed per obitum vacare censeatur: atque collationes de Beneficiis tamquam per resignationem vacantibus factæ, & omnia inde secuta nullius sint roboris, vel momenti.

VIII. Publicatio, de qua loquitur Regula, debet fieri in loco Beneficii resignati: quod significant verba Regulæ, *ubi dicta Beneficia sita sunt*: ut scilicet hac publicatione innotescat in loco Beneficii, quis sit verus Beneficiatus; sive quis titulum Canonicum Beneficii habeat. *Quia (ait Rebuffus* Glossa 1. *ad hanc Regulam) interest populi agnoscere Pastorem suum, ut ab eo Sacramenta percipiat, non a mercenario, & qui non est Pastor.*

IX. Publicatæ autem dicuntur resignationes, quando palam factæ sunt in ipso loco Beneficii, ita ut publice innotescere queant: quod multis variisque modis etiam pro diversitate Beneficiorum fieri potest, uti notat, & exponit Rebuffus *Glossa* 10. monetque Zypæus, formam publicationis in Belgio stricte non servari. *Sufficit enim (ait) ut palam innotescat, nec celetur resignatio, etsi in templo coram populo in celebritate Missæ, aut concionis die festivo non promulgetur.* In jure novo *tit. De Renunt. num.* 2.

X. Hinc notat Antonius Faber *lib.* 1. *Codicis tit.* 2. *Definit.* 14. *Satis publicatam (resignationem) videri, si nec vi, nec clam, nec precario, sed publice Resignatarius missus sit in Beneficii possessionem. Id enim est (ait) quod vulgo dici solet, missionem in possessionem publicationi æquivalere.*

Et uti ex Auctore Analysis refert Claudius Le Prestre *Centuria* 3. *cap.* 17. „Si possessio non fuerit *momentanea*, nec per „actus *civiles*, sed *reales*, & realiter, & *palam* continuatos, „ita ut juris possessio, novique non solum titulari, sed effe„ctualis possessoris adventus abierit in *publicam* notitiam: quia „tunc possessio juris & *publice* continuata, *publicationi* & for„mæ hujus regulæ æquipollet; immo præponderat, uti sæ„pius judicavit Rota, uti refert Gonzalius, ad hanc Regu„lam, *quæst.* 11.

☞ XI. Modo dictum est possessionem realem & corporalem Resignatarii palam, & juxta formam ordinariam ac stylum consuetum acceptam in Belgio haberi pro *publicatione* resignationis factæ, hoc tamen notandum, quod si post acceptam per Resignatarium possessionem, Resignans adhuc per se, vel per alium reciperet fructus, possessio Resignatarii judicaretur simulata, nec suf-

sufficiens ut huic Regulæ *De Publicandis resignationibus* esset satisfactum: quia possessor Beneficii habetur ad effectum hujus Regulæ, qui fructus percipit, *nisi Resignans vi vel violentia occupet Beneficium, & conquerente Resignatario, fructus perciperet; tunc enim nihil imputandum Resignatario, cui via facti nocere non debet*. Uti observat Louetius in notis ad Molinæum ad hanc Regulam, *num.* 10.

Qui & *num.* 168. monet: „ Si Resignans exquisita *fraude* simulatum *conductionis* titulum a Resignatario obtinuerit, & „ ex eo putativus possessor a pluribus habitus sit, tunc cum „ Regulæ non est abunde satisfactum, *publicationis* omissio red- „ dit resignationem eo casu nullam.

Sat quippe constat, hac simulata conductione, Resignantem reipsa in perceptione fructuum Beneficii permansisse, ipsumque Resignatarium nonnisi simulatam possessionem Beneficii accepisse.

XII. Centuria 3. *cap.* 17. refert eruditus Le Preste Edicto Henrici II. quod datum est anno 1550. *art.* 13. & 14. vetitum esse Judicibus, habere rationem provisionum de Beneficiis per resignationem, nisi vigore illarum possessio solemniter capta fuerit, de qua, quoad Beneficia in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, constet per instrumentum signatum a Graffiario sive Notario dictarum Ecclesiarum in forma & modo, quibus instrumenta expedire solent, ipsam Provisi receptionem continens, & in casum recusationis, actam publicam istius recusationis.

XIII. Quod si tantum intervenerit possessio momentanea, sive per actus civiles, quam hodie dicimus possessionem *juris*, hæc non sufficiet; sed necessaria quoque erit *publicatio* in loco Beneficii, quemadmodum notat Auctor Analysis: qui insuper observat, non sufficere quoque *publicationem* resignationis in loco Beneficii, sive notorium esse, resignationem esse factam, quin & collationem Beneficii in favorem Resignatarii subsecutam; sed insuper requiri possessionem. Idipsum notat Antonius Faber loco citato *Defin.* 59. dicitque quod Regula duo requirat *conjunctim & copulative*, publicationem, & missionem in possessionem. Deinde infert: Ergo alterutrum intervenisse non sufficeret. Nisi tamen ipsa *solemnis* in possessionem immissio talis sit, ut publicationi æquivaleat, uti ibi quoque monet Faber.

XIV. Hæc autem publicatio & petitio possessionis debet fieri intra *sex* menses, si resignatio facta sit in Curia, & intra *mensem* si extra Curiam.

Pro computatione autem mensium non inspicitur tempus consensus præstiti, sed tempus *Datæ supplicationis* seu Bullæ, & ita observari, & sæpius judicatum fuisse testatur Auctor Analysis *num.* 168. „ Quia (ait) hoc favorabile est Ordinarii, & „ impetrantibus per obitum possessorum, quibus hæc Regula „ subvenire & prodesse voluit.

☞ XV. Cum dictum est decerni in Regula *De publicandis resignationibus*, ut *publicatio* resignationis fiat intra sex menses, si resignatio facta sit in Curia Romana; intra mensem vero si extra Curiam, id ita intelligendum est, modo legitima causa, quæ impedimentum legitimum, seu necessitatem Resignatario imponat, non intercesserit: puta si in itinere provisio ex violento casu amissa, si sit cursor occisus redeundo, uti observat Louetius in notis ad Commentarium Molinæi ad hanc Regulam, *n.* 24.

Quod tamen intelligendum cum limitatione monet Antonius Vaillant in nota marginali, puta si Resignatarius publice protestatus sit de impedimento: alias cum hæ induciæ legales sint, & determinatæ a lege, currunt etiam contra ignorantem.

Et ad *nu.* monet similiter idem Vaillant, „ quod non sufficeret „ hodie docere de legitimo impedimento; sed eo casu deberet Re- „ signatarius adire Judices Regios, & ab iis veniam petere adi- „ piscendæ possessionis; alioquin fortuitus casus imputaretur; „ quia hæ induciæ legales non possunt ullatenus prorogari.

Certum est, in Provinciis servandam praxim, & stylum observari consuetum.

XVI. Præter conditionem superius notatam, alteram addit Regula, nimirum, *si Resignantes ista* (Beneficia) *postmodum in eorumdem resignatorum Beneficiorum possessione decesserint*.

„ Per hanc textum patet a contrario sumendo, quod si Resi- „ gnans moriatur ante mensem, vel ante sex menses in posses- „ sione, Beneficium non vacabit per mortem. Rebuffus ad hanc „ Regulam.

Unde ex verbis Regulæ recte collegit Antonius Faber loco allegato *Definit.* 60. „ ut locum habeat hæc Regula, dicendum est, „ tria conjunctim requiri: ut non sit facta publicatio intra sex „ menses, ut non sit petita possessio, & ut Resignans decesserit „ post sex menses in possessione: Ex quibus si vel unum desit, „ non est locus Regulæ, & Beneficium per resignationem, non „ per obitum vacare intelligitur, tametsi mortuus sit, qui resi- „ gnavit ". Et ita Senatum Sabaudiæ judicasse testatur.

Idipsum ante Fabrum notaverat Auctor Analysis: qui & *nu.* 17. dicet: Regulam locum habere, tametsi resignatio publicata non sit, nec possessio petita intra sex menses, aut mensem, si modo ipse Resignans post illud tempus in *possessione* mortuus non sit.

☞ XVII. Indubitatum tamen est, quod huic Regulæ Cancellariæ *de publicandis resignationibus* non sit satisfactum, si infra tempus præfixum fuerit quidem petita possessio, sed publicatio non fuerit secuta, & Resignans ultra tempus fuerit mortuus in possessione Beneficii, uti verba Antonii Fabri superius relata innuere videntur; sed sufficit ad effectum hujus Regulæ, id est, ut Beneficium in vim hujus censeatur vacare per mortem, ut publicatio resignationis debito modo, prout superius eam faciendam notavi, non fuerit facta, & Resignans in possessione Beneficii post tempus elapsum decesserit, uti & contra Gomesium notavit, & probavit Molinæus ad hanc Regulam *num.* 12. probatque *num.* 13. eos, qui eo modo Regulam interpretati sunt (prout eam interpretatus videtur Antonius Faber) sensum apertum, propriamque verborum significationem hujus Regulæ ridicula sophisticatione subvertere; ac tandem rejecta hac tortuosa interpretatione, per quam ipsa Regula inutilis redderetur, obvium, & verum ac genuinum hujus Regulæ sensum expressit, nimirum sufficere, ut hæc Regula obtineat, & vi hujus Regulæ Beneficium censeatur vacare *per obitum*, quod publicatio resignationis rite facta non fuerit intra tempus præfixum, & Resignans post illud tempus in possessione Beneficii mortuus fuerit.

Et sane, cum unicus scopus hujus Regulæ sit, occurrere, & modum ponere fraudulentis, & simulatis Beneficiorum resignationibus, etiam indubie intendit, ut Resignans palam ostendat se vere ac sincere, & non simulate Beneficium renunciatum dimisisse per realem dimissionem possessionis ejusdem Beneficii, ut proinde nec ambigi possit, quin is sit verus ac genuinus Regulæ sensus.

XVIII. Nihilominus observare liceat tempus sex mensium appositum non esse pro forma publicationis, nec ad eam per se limitandam; sed primo, ut intra illas velut inducias, Resignatarius vacet mora & periculo; etiamsi, nulla diligentia per eum facta, Resignans moriatur. Secundo, ad limitandum pœnam & effectum totius hujus Regulæ; ut non habeat locum Resignante quandocumque moriente, sed demum si in *possessione* post illud tempus, & ante dictam publicationem decedat.

Hæc auctor Analysis; qui dein *n.* 18 infert: „ Satis est igitur „ publicationem, & possessionis petitionem quandocumque, vivo „ adhuc eodem Resignante, & possessioni incumbente, etiam eo „ infirmo, jamque in extremis laborante, dummodo non occulte „ sed palam, ita ut publice nota facta sit in loco Beneficii, an- „ tequam Resignans decederet. Et ita practicatur, & obser- „ vatur.

Itaque Resignatario præfigitur tempus *sex* mensium, vel *unius* mensis, ut si intra illud tempus non publicaverit resignationem, nec petierit possessionem, periculum subeat post illud tempus carendi effectu suæ resignationis: si nimirum post elapsum illud tempus, non facta publicatione, nec petita possessione, ipse Resignans in *possessione* Beneficii resignati decedat.

XIX. Vivo ergo Resignante, nullum tempus Regula præfigit Resignatario ad publicandam resignationem, aut ad petendam possessionem; atque ita quoque judicatum anno 1636. refert Le Prestre loco citato; ubi tamen in notis recentioribus per Guillelmum Gueret Advocatum Parlamenti notatur, hodie requiri in Gallia, ut possessio saltem capiatur intra *triennium*, vivo Resignante; alias Resignans tamquam triennalis pacificus possessor, quasi novo titulo contra Resignatarium prævaleret.

XX. Similiter si Resignans moriatur in *possessione* ante lapsum tempus sex mensium vel unius mensis, tunc post mortem Resignantis potest Resignatarius capere possessionem: neque Beneficium vacabit *per obitum*: quia Regula tria requirit, nimirum ut intra sex menses, ut unum mensem nec publicatio facta sit, nec petita possessio; ac *postmodum*, idest, post lapsum illud tempus Resignans in *possessione* moriatur: quod hic non contigit: eo quod non *postmodum*, sed *ante* mortuus sit.

XXI. In Gallia per Declarationem Regiam in Octobri an. 1646. *art.* 13. ordinatum fuit in favorem Graduatorum, & Patronorum Ecclesiasticorum, ut nulla haberetur ratio provisionum factarum in vim resignationis, aut permutationis, quæ Graduatis aut Patronis possent præjudicare, nisi mandata ad resignandum aut permutandum sint admissa *ante decessum* Resignantium, vel Permutantium, & insuper ante dictum decessum insinuata in Graffiariatu Insinuationum. Verba Edicti Regii sunt: *Voulons pareillement pourvoir aux plaintes des Indultaires, Graduez, & autres ayans expectatives reçues en France, ensemble des Patrons Ecclesiastiques; deffendons qu'il on ayt aucun egard aux Provisions des Collateurs ordinaires, & de leurs Vicaires sur resignation, demission ou permutation, en cas que par icelles les Indultaires, Graduez, & autres ayans graces expectatives, soient privez de l'effet d'icelles, ou les Patrons de leur droit de presentation: si ces Procurations pour resigner ou permuter ne sont admises avant le decés du Resignant ou Permutant, & ne sont insinuées au Greffe des Insinuations avant ledit decés. Ce que voulons estre gardé & observé par nos Juges, sans y contrevenir, à peine de nullité de leurs Jugemens.* Id est: Volentes pariter ut provideatur querelis eorum, quibus de gratia expectativa, prout in Gallia admittitur, Provisum est, sive ratione Indulti, sive ratione gradus, deinde & Patronis Ecclesiarum: inhibemus, ne aliquis ullo modo deferat Provisioni datæ titulo resignationis, abdicationis, aut permutationis per Collatores ordinarios aut eorum Vicarios, si contingat per dictas Provisiones frustrari effectu gratias expectativas, quas obtinent Indulto donati, Graduati, aut cæteri, aut Patronorum præsentationem impediri: nisi Procurationes ad resignandum, aut permutandum ante decessum Resignantis, aut permutantis admissæ fuerint, & Graphiario Insinuationum ante dictum decessum exhibitæ. Volumusque per Judices nostros id observari, nec secus agi, alias in pœnam judicium ipsorum irritum fore.

XXII. Quando autem juxta præscriptum Regulæ, Resignans in Curia Romana intra *sex* menses, vel coram Ordinario intra *mensem* omisit resignationem publicare, vel petere possessionem, & post lapsum illius temporis Resignans moritur in *possessione*, Beneficium *non per resignationem*, sed *per obitum vacare censetur*. Non quod ipsa resignatio fuerit nulla: aut quod ipse Resignans *lapso* tempore sex mensium habuisset jus aliquod, quasi annullato tunc effectu resignationis; sed eo duntaxat effectu annullatur resignatio vigore hujus Regulæ, ut ob omissam publicationem, & possessionem intra tempus præfixum, & decessum Resignantis in possessione post illud tempus, *Resignatarius cadat a jure suo, nec Beneficium censeatur vacare per* resignationem, *quoad hunc effectum: proinde censeatur Beneficium vacare* per obitum, *mortuo postea Resignante, ac si nunquam resignasset*. Uti recte notavit

vit Antonius Faber citata *Definit.* 60. qui & ita refert judicasse Senatum Sabaudiæ.

XXIII. Hinc infert Vande-Velde in suis ad hanc Regulam observationibus, Beneficium vigore hujus Regulæ ob neglectam publicationem resignationis, per Nominatos Academicos tamquam *per obitum* Resignantis vacans posse acceptari; neque dici posse reservatum Sedi Apostolicæ tamquam vacans per resignationem *in Curia*; quandoquidem in Regula expresse dicatur, quod non per *resignationem*, sed *per obitum* vacare censeatur.

Vult quidem Flaminius *lib.* 12. *quæst.* 8. *n.* 6. Beneficium esse *reservatum*, utpote per resignationem in Curia vacans: sed uti monet Vande-Velde, „ loquitur Flaminius in terminis Constitu„ tionis Gregorii XIII. quæ vult collationem fieri *caducam*, si „ resignatio non fuerit publica, & interim Beneficium vacare „ per *resignationem*, ubi Regula nostra non vult vacare nisi *per* „ *obitum* „. Hæc ille; qui monet hanc Constitutionem Gregorii „ XIII. in Belgio non esse hactenus receptam.

XXIV. Non tantum eatenus resignatio perdit suum effectum, ut Beneficium censeatur vacare *per obitum*, & non per resignationem; sed insuper addit Regula: *Collationes quoque, & quævis aliæ dispositiones de illis tamquam per resignationem vacantibus factæ, & inde sequuta, nullius sint roboris vel momenti.*

Quare si vi hujusmodi resignationis fuerit capta possessio post mortem Resignantis, non poterit manuteneri in possessione, in qua Resignans mortuus fuerat ante publicatam resignationem, cum hic annulletur & titulus, *& alia inde sequuta*, ait Rebuffus *Glossa* 17.

Inde ulterius deducit Rebuffus, quod si „ Resignatarius ite„ rum alteri resignaverit, & postea primus Resignans tunc re„ solvetur jus tam primi Resignatarii, quam secundi.

XXV. Notat quoque Rebuffus *Glossa* 13. *nu.* 18. quod derogatio hujus non admitteretur in Gallia: quandoquidem recepta est & registrata in Parlamento, & sic effecta jus Gallorum. Idem adstruit auctor Analysis *nu.* 3. ostenditque, hanc Regulam fortiorem, & firmiorem merito reputari, quam Regulam *De Infirmis*; multoque minus conveniens esse, ut huic Regulæ derogetur, quam Regulæ *De Infirmis*. Et ex Ludovico Charonda *lib.* 1. *Resp.* 23. super hac Regula dispensare non posse Pontificem, judicatum esse refert Zypæus titulo *De Renuntiat. n.* 2. qui ibidem subdit: *Sed id hic* (*in Belgio*) *non admitterem, si de potestate disputetur, sed bene si de voluntate, ut subreptum esse credatur; adeoque provisio cum ea clausula nulla esse censeatur, nisi eam circumstantiæ purgent.*

XXVI. Quod de non admittenda derogatione Regulæ dixit Rebuffus, ipsum de prorogatione temporis ultra sex menses, ad faciendam publicationem vel petendam possessionem, asserit *Glossa* 4. atque præter generalem, quod Regula sit tamquam Lex Regni recepta, addit: *Quia per istas prorogationes nunquam fieret publicatio, & sic fraudarentur Nominati, Graduati, & Mandatarii, & daretur materia deliquendi.* Quod ultimum præcipue urget auctor Analysis loco supra citato, ut ostendat, derogationem hujus regulæ non esse admittendam.

XXVII. Ubi agitur de usu in Galliis observato, constat Regula *de publicandis Resignantibus*, per Pontificem derogari non posse, eo quod per modum legis ibidem sit recepta, & in Parlamentis Regiis registrata, ut *num.* 25. ex Rebuffo observatum est; de quo Galliæ usu late quoque discurrit Georgius Louetius in notis ad Molinæum *nota* 6. ibidem una inquirens, utrum derogatio Pontificis non posset operari in *Petitorio* coram judice Ecclesiastico.

Postquam enim observavit, hanc Regulam non tantum esse registratam in Senatu Parisiensi ann. 1493 sed denuo approbatam Henrici II. Constitutione, in eodem Senatu verificata, & publicata anno 1550. monet, quod nec possit prodesse Summi Pontificis derogatio, rationem subdens: „ Cum ejus potestas, „ & summa auctoritas non extendatur ad evellendas Constitu„ tiones Apostolicas in summis Franciæ Tribunalibus approba„ tas, & registratas, quæ duplici vinculo Apostolico, & Regio „ ligatæ sunt.

Post hæc quærit Louetius, an non saltem derogatio Pontificis admittenda sit, & valeat in *Petitorio* coram judice Ecclesiastico: „ Quandoquidem (ait) omnimodam in rebus spirituali„ bus auctoritatem habeant summi Pontifices, Regiæ autem Con„ stitutiones super *possessorio* Beneficiorum, non autem *Petitorio* „ disponant; alia enim est (ait) *Possessoriæ* controversiæ, alia „ *petitoriæ* consideratio, & ut judicum diversa potestas, ita & „ axiomatum diversa ratio: unusquisque judicem suum Principem „ habet; Principis sui legibus adstringitur, in sia divisum est „ imperium: nec minus Ecclesiastici judices Pontificis Constitu„ tionibus obligantur, quam alii Regum legibus adstringuntur.

His tamen non obstantibus, contrarium existimat; nimirum nec in *Petitorio* derogationem Pontificis vires habere; rationem addit: „ Recepta enim est hæc Regula in hoc Regno, non ut „ lex Apostolica, seu Cancellariæ Apostolicæ, sed ut lex Re„ gni; ideo Regnicolis observanda, & in eam cessat omnimoda „ summi Pontificis potestas: alias hæc Constitutionis approbatio „ Regni subditos opprimeret, & quod a judice Regio summa „ cum ratione, & juris æquitate obtinerent, contrario ju„ dicio coram Ecclesiastico judice, magnis cum sumptibus „ amitterent, & in eo quodammodo auctoritas Regia læde„ retur.

XXVIII. Monet hic Antonius le Vaillant in nota marginali, falli in hoc Louetium; quod dicat *judices Ecclesiasticos Pontificiis legibus non minus obligari, quam alii Regum legibus adstringantur: Quia* (*ait*) *judices Ecclesiastici in hoc Regno jurisdictionem suam exercent, sub auctoritate Regis, a quo illius exercitium mutuantur, & sic tenentur legibus Regni.*

XXIX. Quod ex Zypæo *nu.* 25. relatum est, nimirum derogationem Pontificiam in Belgio admittendam, si sufficienter de *absoluta voluntate Pontificis ex circumstantiis constaret*, non credo quod Ministri Regii in Belgio magis, quam in Gallia, eam in Pontifice auctoritatem derogandi Regulæ, quæ pro lege patriæ recepta est, recognoscerent; sustinent enim quod æque in Belgio, ac in Regno Galliæ, judices Ecclesiastici jurisdictionem suam exerceant sub auctoritate Regia, uti in hoc opere non semel notavimus.

CAPUT VIII.

Quando Resignans a Resignatione resilire, vel ad Beneficium resignatum regredi possit?

1 *Resignatio ante admissionem Superioris perfecta non est.*
2 *Nullam vacationem inducit.*
3 *Resignatio facta coram Notorio non est perfecta resignatio; & quis hic a Notariis error committatur?*
4 *Resignationes in favorem, & ex causa permutationis suspenduntur a conditione.*
5 *Jus plenum remanet penes Resignantem usque ad impletam conditionem.*
6 *Nec a Resignante abdicatur quousque Beneficium sit Resignatario acquisitum.*
7 *Ante acceptationem Resignatarii, & captam possessionem, manet Resignans in possessione.*
8 *Spoliatus possessione Resignans esset restituendus.*
9 *Non tenetur Permutans possessionem dimittere, antequam Compermutans Beneficium acceptet.*
10 *Manet in pristina possessione, & in omnibus juribus.*
11 *Admissa resignatione, non potest Resignans a tertio turbari.*
12 *Resignans potest pœnitere ante admissionem Superioris.*
13 *Etiam resignatione a Pontifice admissa, adhuc recedi poterit, quamdiu consensus formalis non est præstitus.*
14 *Permutatio non censetur perfecta, nisi alter alterius Beneficium sit assecutus.*
15 *Uno permutantium præmoriente, ex neutra parte censetur facta resignatio.*
16 *Etiamsi ab una parte facta sit Beneficii permutati collatio.*
17 *Aliquando tamen fallit.*
18 *Beneficio permutato evicto resolvitur permutatio.*
19 *An eo casu requiratur nova collatio, ut Resignans ad suum Beneficium redire queat?*
20 *Hodie quatenus evincitur, eatenus reditur.*
21 *Conceduntur hoc casu Litteræ Regiæ.*
22 *Permutantes, non impleta conditione permutationis, hodie sine nova Provisione, ad sua Beneficia in Galliis redeunt; at dubitatur an ista jurisprudentia in Belgio admitteretur.*
23 *Sine Judicis auctoritate non reditur ad Beneficium, cujus possessionem alter est adeptus.*
24 *Stylus hodiernus in reditu ad Beneficium resignatum.*
25 *Regressus ex causa non impletæ permutationis nec hodie damnatus.*
26 *Utrum alter Compermutantium utrumque Beneficium simul retinere valeat, sive ut ajunt, an possit uti bona fortuna?*
27 *Multa irrepserunt circa Beneficiorum resignationes, quibus circumspecte utendum.*

I. BENEFICIORUM resignationes faciendas, & probandas esse coram Superioribus, vel saltem ordinariis Collatoribus, supra *cap.* 2. ostensum est.

Hinc communiter concludunt Canonistæ, renuntiationem, vel resignationem, non esse perfectam, quamdiu a Superiore admissa non est.

Ex quo ulterius inferunt, quod antequam resignatio sit præsentata Superiori, & ab eo admissa, semper possit revocari; neque ipsa Superioris admissio retrotrahi possit, aut valere *ut ex tunc*, sed tantum *ut ex nunc*; ita ut interim nihil actum censeatur.

II. Immo communis, & recepta est Doctorum conclusio, uti notat Auctor Analysis ad Regulam *De Infirmis*, *num.* 7. quod resignatio non admissa nullam *vacationem inducat, nec possessionis quidem, nisi* (*quantum ad possessionem*) *fiat animo ex tunc* (*sine alia Superioris admissione, vel auctoritate*) *possessionem abdicandi, & de facto illam deserendi.*

III. Idem auctor ibidem *nu.* 4. reflectit: *Ex eo, quod stylus quorumdam imperitorum Tabellionum sic habeat, Titius personaliter comparens resignavit, prout de facto resignat in mei præsentia, & tales ad hoc constituit procuratores, &c. putant & argutantur vulgares, statim resignationem esse factam, quod est falsum* (*ait*) *quia nemo seipsum destituere potest, nec Tabellio quidem, qui non habet hanc potestatem, nec hoc intendit. Tum sequeretur quod Beneficium non vacaret in Curia, sed in partibus, ubi confectum est instrumentum, etiam postea deferretur Romam, & ibi rursus resignaretur, quia non impediret ibi vacare, & sic non in Curia, cum jam vacasset, & sic in partibus.*

IV. Hactenus dicta indubie magis militant in resignatione *in favorem*, aut ex *causa permutationis* (quales sunt hodie pleræque resignationes) quam in resignatione pura & absoluta, quæ renuntiatio seu dimissio vocari consuevit.

Resignatio enim *in favorem*, vel ex *causa permutationis*, non est proprie dicta Beneficii dimissio; sive ipse Resignans non intendit *absolute*, & simpliciter se Beneficio exuere, vel Beneficium a se dimittere; quemadmodum in renuntiatione simplici, sed tantum Superiori exponit, se paratum Beneficium dimittere, si placeat hanc determinatam personam ei successorem dare, vel de

de uno ad alium locum, in casu permutationis compermutantes transferre, sive in mutua Beneficia surrogare.

Inde habentur hujusmodi resignationes quasi *conditionales*; sive suspensivæ a conditione hac, si modo Beneficium detur juxta terminos resignationis: uti late ostendit Flaminius *De Resignat. Beneficiorum lib.* 1. *quæst.* 2.

V. Cum igitur hujusmodi resignationes dependeant a conditione, consequenter nec Resignans a se abdicare censetur jus, nisi adimpleta conditione; atque interim jus remanet apud Resignantem; quin & possessio, & actio spolii ei competit, uti post alios citatos tradit Flaminius loco citato *quæst.* 3. *n.* 10. additque *n.* 11. „ Est comunis omnium Doctorum resolutio, ut ante conditionem, vel modum impletum, Beneficium maneat resignanti.

VI. Ulterius, cum conditio resignationis *in favorem* sit, ut Beneficium conferatur certæ personæ per Resignantem designatæ, recte colligitur, „ non abdicari jus a Resignante, nisi Beneficium resignatum acquiratur Resignatario, in cujus favorem fuit facta cessio." Ita Flaminius ibidem *n.* 47.

Rationem subjicit *num.* 48. *Namque semper videtur facta cum hac conditione resignatio, dummodo Beneficium quæratur Resignatario... Et hoc intelligitur, licet non exprimatur: quia mens Resignantis est, ut non alius, quam Resignatarius consequatur Beneficium.*

Deinde ex eadem ratione adjungit: *Ita & in renuntiatione facta, causa permutationis, jus non abdicatur, si non sequatur permutatio, & fiat hinc inde collatio.*

VII. Ulterius recte concludit *num.* 56. quod, licet sit admissa renuntiatio *in favorem* personæ designatæ; si tamen hæc persona fuerit absens, non abdicetur jus a Resignante, antequam acceptet ille Resignatarius. Consequenter mortuo Resignatario ante acceptationem, Resignans remanet in possessione, ac si nulla resignatio intervenisset.

Immo concludit idem Flaminius quæst. 6. num. 9. *posse Resignantem incumbere possessioni, & omnia pertinentia ratione illius Beneficii resignanti exercere, & gerere, donec Resignatarius* capiat possessionem.

VIII. Idipsum late probat Joannes Chokier in Tractatu *De Permutatione Benef. part.* 3. *cap.* 32. „ Nam ante acquisitionem seu apprehensionem Resignatarii, seu Compermutantis, Resignans seu Permutans dicitur adhuc possidere, & titulum coloratum habere; immo si illa possessione spoliaretur, veniret restituendus: quia Resignans *in favorem* certæ personæ qualis est is, qui permutat, *conditionaliter* videtur resignare, videlicet, dummodo Beneficium illi quæratur, & si hæc conditio non impleatur, permutatio non censetur facta, & proinde jus, quod Resignatario, seu Compermutanti non quæritur, non aufertur a Resignante: ergo nec *possessione*, nec titulo, nisi sit Resignatario quæsitus, spoliatur Resignans, & per consequens nec fructibus, qui sunt sequelæ possessionis.

IX. Hæc ille, qui ibidem *num.* 5. dicit: Non tenetur autem „ Permutans possessionem Beneficii permutati dimittere, donec & quousque Compermutans acceptet, *cap. Si tibi absenti, tit. De Præbendis*. Nam possessio demum transit a Resignante ex causa permutationis in Compermutantem, si reipsa sequatur permutatio: quia si non sequatur, nec sortiretur effectum, videtur resolvi possessio ipso jure in Resignantem ex causa permutationis, atque ita decrevisse Senatum Parisiensem refert Joannes Lucius *lib.* 2. *Placitorum Curiæ tit.* 4. *placito* 7. ubi scribit; Resignanti in favorem alterius Beneficium, si ille repudiaverit, jus pristinum remanere: immo in casu illius placiti datum, & concessum est eidem Resignanti interdictum *uti possidetis* contra collegas, qui ipsi consueta munia obire volenti aditum ad illa intercludere volebant.

X. Testatur quoque Clauditus Le Prestre *Centuria* 1. *cap.* 87 judicatum 23. Januarii 1549. quod si Resignatarius non ceperit possessionem Beneficii resignati, Resignantem non amisisse possessionem; neque ad ulla novæ possessionis jura teneri. Idipsum sæpius judicatum dicit Brodæus ad Louetium *litt. B. num.* 13.

XI. Refert quoque Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *definit.* 35. quod Resignans *in favorem* etiam post admissam resignationem restitui debeat contra tertium, qui eum in possessione turbasset: „ quia quod ad eum pertinet, ad cujus favorem, & commodum non resignavit, nec videtur resignasse, licet jam resignatio in alterius favorem admissa sit.

XIII. Resignationem, aut Renuntiationem perfici demum per admissionem, sive approbationem Superioris, vel Ordinarii, supra notavimus; ideoque ante hanc sequutam admissionem, potius propositio resignationis, vel declaratio voluntatis resignandi dicitur, quam vera resignatio, aut renuntiatio, qua hactenus nec Beneficio exuitur Resignans, nec ulli Resignatario, aut alteri jus aliquod quæsitum est.

Unde concluditur, „ quod si quis proponat resignare, etiamsi hoc redigat in scriptis, vel constituat procuratorem ad renuntiandum, potest pœnitere, ex quo non fuit adhuc admissa renuntiatio a Superiore: nam res adhuc dicitur integra". Ita Flaminius *lib.* 1. *De Resignat. Benef. quæst.* 12. *n.* 6.

Immo etiamsi renuntiatio, vel resignatio fuerit Superiori præsentata, si tamen non admiserit, poterit Resignans pœnitere, & in Beneficio remanere. Flaminius ibidem *n.* 12.

XIII. Ulterius, si resignatio fiat coram Pontifice, poterit Resignans pœnitere, non tantum si supplicatio fuerit Papæ præsentata, sed etiam per ipsum admissa, & signata per *Fiat ut petitur*; idque quamdiu consensus præstitus non fuerit in Camera, vel Cancellaria juxta Regulam Cancellariæ 44. *De consensu in Resignationibus*: de qua supra *cap.* 3. asseritque Joannes Chokier in Commentario ad hanc Regulam *num.* 24. hoc quoque procedere, etiamsi supplicatio signata, & *datata* fuerit etiam post *partium* datam, & præstitum *partium* consensum, intimando in Curia vel Concellaria dictam revocationem, quod latius deducit per plures conclusiones Flaminius Parisius citata *quæstione* 12. ubi *num.* 39. monet: „ Quamvis consensus præstitus in Camera, vel Cancellaria retrotrahatur ad diem *Datæ*, tamen non posse retrotrahi quando ante consensum supervenit pœnitentia, & sic extrema non sunt habilia.

Idem, quod in resignationibus *in favorem* obtinet, etiam in permutationibus locum habet, ait Chokier *num.* 27.

Ratio, ob quam post resignationem a Pontifice signatam, & a Datario datatam, & registratam, admittatur pœnitentia, & revocatio resignationis usque ad datum consensum formalem in Camera, vel Cancellaria, facile intelligi poterit ex iis, quæ *cap.* 3. de consensu illo dicta fuere.

XIV. In permutatione non tantum intervenit tacita resignatio *in favorem*, seu conditionalis: sed insuper quædam reciproca Beneficiorum hinc inde resignatio; seu potius tacita conditio, quod alter in alterius Beneficium succedet: adeo ut Beneficiorum permutationes nonnihil de contractu innominato, quem Jurisconsulti vocant *Do ut des*, participare videantur, & hoc titulo odiosæ sint admodum, & de Simonia admodum suspectæ, & a Canonibus vix toleratæ. Hinc equidem invaluit, permutationem non censeri completam, quoadusque alter alterius Beneficium fuerit assequutus.

XV. Unde ex Molinæo in Analysi ad Regulam *De Publicandis Resignant. n.* 141. refert Brodæus ad Louetium *litt. B. n.* 13. Si permutatio non sequitur, quod est, utroque vel altero præmoriente, apparet neutrobique resignatum esse, & sic jure communi vacare per obitum.

Rationem præmiserat Molinæus: „ Quia hujusmodi resignatio *conditionalis* est, prout conditionaliter fit, & admittitur eo ipso, quod ex causa certæ futuræ permutationis, & non alias.

XVI. Addit quoque idem Molinæus, quod quando collatio facta est ab una parte tantum, tunc altero præmoriente hæc collatio ut minus resolvatur; ipseque Permutans, tamquam permutatione ab utraque parte non perfecta, ad suum Beneficium possit redire. „ Collatio enim (ait) ex hac causa unius partium facta conditionalis est, saltem conditione *resolutoria*, etiam jure communi. Resignatio enim seu vacatio a qua incipit, conditionalis est: ergo collatio, quæ super ea fundatur, eadem conditione afficitur.

XVII Id tamen non procedit, si ex circumstantiis sufficienter appareat, quod alter Compermutantium non curaverit de Beneficio compermutato obtinendo, ut puta si permutatio Beneficii notabilis facta sit cum Beneficio admodum tenui, & nullius pene considerationis, ita ut tota permutatio unice inita intelligatur, ut Benificium illud notabile in Compermutantem transferretur: adeoque, translatione illa facta, ipsa permutatio ex mente, & intentione Permutantium perfecta, & absoluta censeri debeat.

XVIII. Conditio autem resolutoria, quæ inest collationi factæ vi permutationis, non tantum operatur si ab initio non sequatur effectus permutationis; sed etiam jam facta utrimque collatione & adepta possessione, perdurat conditio illa: quia implementum permutationis ab utraque parte sequi debet, & manere cum effectu.

Unde si hinc & inde facta collatione, & adepta possessionem, Beneficium unum evincatur ex defectu juris Permutantis, conditio resolutiva eatenus operabitur, ut alter permutantium possit rursus ad suum Beneficium redire, tamquam permutatione ex parte altera non impleat, & conditione resolutiva eveniente. Nec enim alter, aut alias Beneficium suum dimisisse, seu resignasse censetur, nisi ut cum effectu & permanenter Beneficium Compermutantis obtineret.

XIX. Altercatio jam pridem fuit inter Doctores, an simili casu Resignans seu Permutans rediret ad suum Beneficium alteri collatum, sive *nova* collatione, sive provisione: quam quæstionem late discutit Joannes De Selva *De Beneficiis quæst.* 27. resolvitque *nova* collatione opus esse; quam opinionem nonnulli Canonistæ, inspecta juris ratione veriorem crediderunt. Contrariam vero multis contra De Selva propugnat Boerius Ero apud Duacenses quondam Sacror. Canonum Antecessor Primarius, in tractatu *de Saturnino permutationis Benificialis jure num.* 308. & sequentibus; quam opinionem praxis passim recipit, ut testatur Rebuffus tractatu *De Pacificis Possessoribus*: relata enim opinione Joannis De Selva requirentis *novam* collationem, quam & de jure veriorem existimat, subdit *num.* 166. „ Quamvis de consuetudine Regni Franciæ non requiratur nova collatio, quæ consuetudo multis fuit probata Arrestis, & hoc anno 1525. die 2. Maji, & etiam anno 1539. in vigilia Assumptionis Beatæ Mariæ, pro Magistro Bricon in causa unius Præbendæ Ecclesiæ Matisconensis permutatæ cum una Ecclesia Parochiali, quæ Præbenda fuit evicta per magistrum Franciscum de Borges per Regem nominatum". Similiter tradit Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Defin.* 53. „ Resignatione mutua Beneficiorum inter duos facta, si alter ex Resignantibus in Beneficii novi possessione, aut adipiscenda, aut retinenda controversiam patiatur, pristinam permutati possessionem, quam per resignationem amiserat, recuperare potest, nec nova indiget Provisione. *Sic a Senatu* alias pronuntiatum fuisse relatum est.

XX. Idipsum ex Molinæo ad Regulam *De publicandis resignat. num.* 147. tradit Louetius *litt. B. num.* 13. Verba Molinæi sunt: „ Passus evictionem redit ad antiquum Beneficium, titulum, & possessionem, *sine nova collatione*, sed ex veteri jure. Et ita apud nos (ait) etiam solo judice sæculari adito practicamus, ut *quatenus evincitur*, etiam tam in *petitorio*, quam in *possessorio*... Idque non solum contra ipsum Compermutantem, sed etiam contra quemvis in veteri Beneficio successorem. Et ita notorie practicamus in hoc Regno.

XXI. Quod hic asserit Molinæus, etiam solo judice *sæculari* adito,

addito, posse Permutantem redire ad suum Beneficium, testatur quoque Rebuffus *De pacificis Possess. num.* 186. expresse notandum monens, *quod evicto Beneficio possum impetrare litteras* Regias, *ut liceat mihi redire ad meum Beneficium*, *& hoc* (*ait*) *conceditur, ut fuit pronuntiatum anno* 1539. *in vigilia Assumptionis. Sed si aliquis impetrat litteras* Regias *ad annullandam permutationem, quas dirigit judicibus* laicis, *repellendum esse censuit idem Senatus anno* 1522. *die* 7. *Septembris.*

XXII. Novam jurisprudentiam, de qua superius dictum est, quod Permutans, vel Resignans, evicto Beneficio, sine *nova collatione* possit ad possessionem sui Beneficii sic resignati redire, confirmat Georgius Louetius, rationemque hujus novæ jurisprudentiæ assignat in notis ad Molinæum *De publicandis resignationibus*, *nu.* 140. ad evitandum (ait) circuitum, & cum, *resoluta permutatione, necessarium sit compermutata repetere Beneficia, cum permutationis arx, & fundamentum sit, ut compermutatum quis habeat Beneficium, alias nulla permutatio, nec viribus subsistere possit, optimo jure introductum fuit: ut qui sub conditione jure approbata, permutavit Beneficium, permutatione, nec conditione subsecuta, permutatum repetat, sine nova collatione, sine novis sumptibus Beneficium. Et si novum admitteres* titulum, *antiquæ possessionis commoda amitterentur, quod durum in his spiritualibus controversiis, in quibus novi Domini annatis, aliisque tributis onerantur, eorumque conditio semper deterior.*

Licet fundamentum hujus *novæ* jurisprudentiæ a ratione juris, spectata moderna circa Beneficiorum permutationes praxi, non videatur alienum, nescio tamen utrum hactenus in Belgio admissa sit.

XXIII. Tametsi non videatur opus *nova* collatione, evicto Beneficio permutato, ob conditionem resolutoriam, quæ ipsi permutationi inesse censetur, nihilominus, ut quis Beneficii sui realem possessionem recuperare queat, judicis auctoritas necessaria est; præsertim cum alius jam est in possessione ejusdem Beneficii, quem e sua possessione propria auctoritate deturbare non potest: sed judicis auctoritate opus est, quemadmodum notavit Rebuffus loco citato *num.* 183. & Chokier ad Regulam Cancellariæ 4. *De Clausula ponenda in litteris permutat. Beneficiorum*, quæ hodie est 40. eaque cavetur: *Et si ex causa permutationis resignationes fiant, ponatur clausula, quod neutri Permutantium jus acquiratur, nisi quilibet ipsorum jus habuerit in Beneficio per ipsum acquisito.*

XXIV. Ut Permutans, evicto Beneficio, ad suum Beneficium redire queat, opus esse litteris Regiis, præsertim si tertius aliquis fuerit in possessione Beneficii, superius notatum est; quod & obtinere, quotiescumque ex justa causa Resignans ad suum Beneficium regredi vult, scribit Melchior Pastor in Tractatu *de Beneficiis lib.* 3. *nu.* 4. *Si dolo* (*ait*) *vel metu, vel infirmitate ætatis, aliave legitima causa nullitas renuntiationis arguatur, judex ex officio, & mandato Regis in litteris Cancellariæ contento, Resignantem in possessionem Beneficii restituit.*

Additque: „ Et ex hac, aliave causa Resignans restitutus non „ tenetur vectigal, quod pro ingressu solvi solet, præstare, „ cum sit *regressus justitiæ*.

Hoc & convenit cum nova illa jurisprudentia, de qua ad *nu.* 20. 21. 22.

XXV. Regressus ad Beneficium resignatum ex causa non *impletæ permutationis*, nequaquam comprehenditur sub regressibus, quos nemini, etiam de consensu, ad Beneficium Ecclesiasticum cujuscumque qualitatis concedi præcipit Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 7. *De Reformatione.*

Hi enim regressus hæreditariam quamdam in Ecclesiastica Beneficia successionem aperte fovebant; dum nimirum Resignantes Beneficia sibi expresse reservabant regressum ad Beneficia resignata, præmoriente ipso Resignatario; sæpius etiam, vita Resignantium durante, reservatis omnibus proventibus Beneficiorum resignatorum: quare jam pridem per Parlamenta Regia, tamquam fraudulenti, & speciem hæreditariæ successionis non obscure præferentes rejecti fuere, uti videre est in probatione Libertatum Ecclesiæ Gall. *cap.* 36. *num.* 25. & 26.

At regressus ex capite non impletæ permutationis, aut evicti Beneficii, nullam hujusmodi successionis speciem præfert, neque ullam fraudem: sed tantum contingit, ut Resignans Beneficium non privetur suo Beneficio contra leges permutationis; quæ dictant, Beneficium resignatum non dimitti, nisi reipsa utrimque permutatio suum plenarium effectum sortiatur, & ipse Resignans suo Beneficio non exuatur, nisi ea conditione, si alterius Beneficium consequatur, & reipsa obtineat, aut saltem per ipsum stet quominus obtineat.

XXVI. Sunt & nonnulli alii casus, præter eos, de quibus modo dictum est, in quibus regressus conceditur: eo quod similiter resignatio facta censeatur ex quadam causa, qua non adimpleta, æquitas suadere visa est, ut Resignans ad Beneficium redire possit; exempli gratia, si quis obtinuerit secundum Beneficium cum primo incompatibile, ac propterea primum resignaverit; creduntque communiter, quod in eventum evicti secundi Beneficii incompatibilis, Resignanti regressus pateat ad primum jam resignatum: quod & probat Louetius ad Molinæum *de publicandis resignationibus*, *num.* 197.

Quam Louetii opinionem esse aliquatenus restrigendam monet ibidem in nota marginali Antonius le Vaillant: „ Si enim (ait) „ quis habeat Beneficium incompatibile, illud resignet pure, & „ simpliciter in manibus Ordinarii. Provisio super tali dimissio„ ne expedita non potest revocari, nisi Resignans aut cadens in „ ipso actu resignationis, protestatus fuerit, se dimittere Bene„ ficium ob incompatibilitatem cum alio, quod retinet, & quod „ alias non esset dimissurus: quia eo casu, si alterum Benefici„ um evincatur sine facto suo, potest dimissum repetere; quia „ lex nemini insidiatur.

Sed ne quis hac *regrediendi* facultate abutatur, monendum censet, & ipse Louetius, prætextu hujus æquitatis hæc non esse extendenda, sed in suis terminis limitanda, cum sic regressus per Concilia generalia, & Concordata damnatus „ Ideo si quis „ hujus æquitatis prætextu Beneficia diu conservare vellet, vel „ hæreditario quodam jure possidere, fraudulenta hæc omnia es„ sent huic æquitati vere contraria.

Dum vero regressus ea de causa conceditur, Resignans ad possessionem sui Beneficii redire nequit propria auctoritate, sed interponenda est auctoritas judicis; quemadmodum circa regressum ob evictum Beneficium, ut supra notavimus *num.* 23. & signanter ex Melchiore Pastore, *num.* 24.

Quin & in Gallia speciali Edicto Regio cautum est, quod alter Permutantium non possit uti *bona fortuna*, sive utrumque Beneficium simul retinere, uti post alios Galliæ Pragmaticos tradit D. Ducasse Archidiaconus, & Officialis Condomensis in suo Tractatu *De Jurisdictione*, *tom.* 1. *cap.* 5. §. 4. neque sane hæc Edicta ratione manifesta destituuntur.

Certum quippe est, quod Permutans non assequatur Beneficium alterius Compermutantis, nisi sub conditione in ipso permutationis instrumento expressa, quod suum Beneficium dimittere intendat.

Præterea certum est, quod Ordinarius, aliusque permutationis Approbator, eam censeatur probare conformiter ad formam, & conditionem per Compermutantes in permutationis instrumento expressam.

Cum ergo instrumentum permutationis habeat, ut *alter alterius* Beneficium assequatur, intentio Ordinarii, sive Approbatoris indubie est, ut conformiter ad hanc expositionem, & postulationem *alter alterius* Beneficium via permutationis assequatur: nequaquam vero ut unus compermutantium utrumque Beneficium assequatur, vel possideat.

Proinde praxis Regni Galliæ permutationis conditioni, & naturæ conformis censetur, & eatenus ubique merito juxta eam judicandum, & procedendum videtur.

XXVII. Quæ tum hoc capite, tum præcedentibus juxta modernam praxim notata sunt, satis probant, quam plurima hodie invaluisse, quæ pristinam Patrum disciplinam parum redolent; immo potius profanum modum de Beneficiis disponendi exprimunt: ut proinde admodum circumspectus esse debeat, qui iis uti intendit: si omnem in sacris ministeriis profanationem evitare, nihilque contra Ecclesiæ spiritum admittere velit.

T I T U L U S U N D E C I M U S.

De Pensionibus Ecclesiasticis.

CAPUT PRIMUM.

Quæ natura pensionum, & quid de iis in Synodo Tridentina actum?

1 *Pensionum naturam recte expressit Concilium* Delectorum Prælatorum *sub Paulo III. & quod illud Concilium?*
2 *Referuntur verba Concilii.*
3 *Quandonam ex sententia Concilii Papa possit annectere pensionem?*
4 *Abusus in dandis pensionibus.*
5 *Descriptio pensionis hic tradita conformis pensionibus jam pridem ab Ecclesia probatis.*
6 *Primum exemplum pensionis ex Synodo Chalcedonensi.*
7 *Secundum exemplum ab eadem Synodo probatum.*
8 *Tertium ex illa Synodo desumtum.*
9 *Nonnulla pensionis exempla ex S. Gregorio.*
10 *Hæ pensiones plane conformes descriptioni a Concilio Delectorum Prælatorum traditæ.*
11 *Pristinus pensionum usus nulli displicuit: at in abusum degeneratus pluribus merito displicuit.*
12 *In Synodo Tridentina a nonnullis dictum usum pensionum esse reformandum.*
13 *Oratoribus Regis Galliæ ad Synodum Tridentinam injunctum, ut postularetur a Synodo statuendum, ne amplius ex causa* resignationis, *vel litigii pensio constitueretur.*
14 *Nomine Regis Galliæ petita abolitio pensionum.*
15 *Pontifex non judicavit pensionum usum* totaliter *tenendum: sed eas ceu quasdam* eleemosynas *subinde annui posse.*
16 *Quæ sunt pensiones, quas prætendunt posse imponi Beneficiis velut quasdam eleemosynas in favorem pauperum Clericorum?*
17 *Quare nonnulli Concilii Patres omnem* pensionum *usum tollendum judicarent?*
18 *Oratores Regis Galliæ expostulantes contra usum pensionum ostenderunt, se tantum earum abusum carpere.*
19 *Expostulatio eorumdem contra Decretum Synodi, quo pensionum usus probari videbatur.*
20 *Primum ut Decretum fuit propositum, multi reclamarunt.*
21 *Quomodo tandem Decretum reformatum, & admissum, & quod de eo Patrum judicium?*
22 *Nota huic Decreto ab Oratoribus Regis Galliæ apposita.*

23 *Protestatio Cardinalis Lotharingiæ super hoc, aliisque Decretis in Synodo Tridentina evulgatis.*
24 *Synodus Tridentina usum pensionum nec* positive *probavit, nec totaliter improbavit.*
25 *Pontifex Synodo per Legatos præsidens pensiones esse quasdam* eleemolynas *dixit.*
26 *Sanctus Carolus fortiter se introductioni pensionum opposuit, conformiter ad mentem Synodi Tridentinæ.*
27 *Usum tamen totaliter non improbavit; sed eamdem de iis ideam expressit, quam Concilium* Delectorum *Prælatorum expresserat.*

I. VERISSIMAM, ac planissimam pensionum Ecclesiasticarum descriptionem exhibuit Concilium Romanum, jubente Paulo III. habitum ann. 1537. juxta Paulum Sarpi *tom.* 1. *Historiæ Conc. Trident.* vel ann. 1538. juxta alias Scriptores. Illud Concilium communiter vocatur *Concilium Delectorum Prælatorum sub Paulo III.* extatque in antiqua Collectione Conciliorum Crabbiana; atque deinceps frequenter recursum, & a viris doctissimis summopere laudatum; ejusque meminit Joannes Coclæus in libro *de Actis & Scriptis Lutheri* ad annum 1539. ubi hæc de illo Concilio inter cætera scribit: *Evulgatum fuit, inscio Pontifice, egregium quoddam Concilium de reformanda Ecclesia, & emendandis Romanæ Curiæ abusibus, a septem (credo legendum* novum *) doctissimis ac integerrimis viris ipsi Pontifici in secreto datum: nempe a Card. Contareno, Card. Theatino, Card. Sadoleto, Card. Polo Anglico; Archiepiscopis Salernitano & Brundusino, Episcopo Veronensi, Abbate S. Georgii Veneto, & a F. Thoma Magistro Sacri Palatii.* Hæc ille, qui paulo infra vocat, *hoc pium ac salutare optimorum virorum Consilium.*

II. In hoc Concilio doctissimi illi ac integerrimi viri pensionum naturam, ac rectum usum his verbis expresserunt. *Alius abusus, cum Beneficia conferuntur, seu cum ceduntur aliis, irrepsit, in constituendis super eorum fructibus pensionibus; immo quandoque cedens Beneficium omnes sibi fructus reservat. Quæ in re illud est animadvertendum, nulla alia de causa, nulloque alio jure Pensiones constitui posse, nisi ut quasdam eleemosynas, quæ in pios usus, & indigentibus concedi debent.*

Fundamentum sui asserti dein subjiciunt: „ Nam reditus sunt „ annexi Beneficio ut corpus animæ; ideo sua natura pertinent „ ad eum, qui Beneficium habet, ut possit ex eis vivere honeste „ pro suo ordine, simulque queat sustinere impensas pro divino „ cultu, & templi sacrarumque ædium reparatione, & quod re„ liquum est, impendat in pios usus; hæc est enim natura redituum.

III. Post hæc exponunt qua ratione, & quo casu Pontifex pensionem constituere possit. *Verum sicuti in rerum naturæ administratione nonnulla fiunt a natura universali præter inclinationem universalis naturæ: sic in Pontifice, qui est universalis dispensator bonorum Ecclesiæ, si viderit eam fructuum portionem quæ in pios usus expendi debet: aut ejus partem in pium quempiam alium usum, ut expendatur magis expedire, potest procul dubio id facere. Ideo jure merito pensionem ponere potest, ut subveniat egeno, præsertim Clerico, ut honeste queat vitam ducere, pro ejusdem ordine.*

IV. Ex his dein concludunt: *Ideo omnes fructus reservari, adimique id omne, quod divino cultui, sustentationique habentis Beneficium, tribui debet, magnus est abusus. Itemque pensiones dari Clericis divitibus, qui commode & honeste vivere queunt ex redditibus, quos habent, magnus certe abusus, tollendus uterque.*

V. Itaque ex sententia hujus laudatissimi Patrum Concilii, pensiones aliud non sunt, quam portio aliqua proventuum, quæ honestæ sustentationi habentis Beneficium superest, per modum cujusdam *eleemosynæ* in sustentationem alicujus Clerici reservata, vel assignata.

Hæc pensionis Ecclesiasticæ descriptio, si conferatur cum pensionibus, quas pristina Ecclesiæ disciplina admisit & probavit, apparebit, eam esse verissimam, ex mente Ecclesiæ, pensionis descriptionem, & naturam; neque aliam unquam ab Ecclesia fuisse approbatam; licet nonnullas pensiones huic descriptioni haud consonas tolerare cogatur.

VI. In Concilio Chalcedonensi *Actione* 10. legitur, quod Maximus ordinatus Episcopus Antiochenus in locum Domni per Synodum depositi, rogaverit Patres Concilii, ut *humanitatem* in Domnum exercere vellent, assignando ei aliquam portionem proventuum Ecclesiæ Antiochenæ in sustentationem. Verba Maximi sunt: *Deprecor magnificentissimos, & gloriosissimos judices, & sanctam hanc & universalem Synodum, ut humanitatem exercere in Domnum, qui fuit Antiochiæ Episcopus, dignemini, & statuere ei certos sumptus de Ecclesia, quæ sub me est.*

Adhæc Legati Sedis Apostolicæ responderunt; *Si quidem Maximus suo arbitrio Domno voluerit esse consultum, ut sumptus ei de sua Ecclesia, miserationis intuitu, prout æstimaverit, largiatur; ut contentus* alimoniis, *quiescat in posterum.*

Hoc responsum tota Synodus, una cum judicibus, qui nomine Imperatoris Marciani aderant, comprobavit (*a*).

VII. In eodem Concilio *Actione* 12. discussa causa Stephani, & Bassiani de Sede Ephesina contendentium, judicatum fuit, ut utroque remoto tertius ordinaretur Episcopus Ephesinus, sub hac moderatione: *Removebuntur quidem a sancta Ephesiorum Ecclesia Bassianus & Stephanus reverendissimi; habeant autem dignitatem Episcopi, & ex reditibus memoratæ sanctissimæ Ecclesiæ,* nutrimenti *gratia, & consolationis, annis singulis solidos aureos ducentos accipiant: alter vero secundum regulas ejusdem sanctissimæ Ecclesiæ, Episcopus ordinabitur.*

Tametsi hic pensionis nomen expressum non sit, nemo tamen negaverit, quin revera hisce Episcopis ex reditibus Ecclesiarum, quas deserere coacti erant, miserationis intuitu, & nutrimenti causa concessa fuerit, probante Concilio universali, quædam portio, coincidens cum ea, quæ hodie *pensio* dicitur; si modo ea detur juxta descriptionem, & usum ex citato Concilio propositum.

VIII. Est aliud in eodem Concilio Chalcedonensi Pensionis exemplum non absimile prioribus; in quo tamen & illud notandum occurrit, quod expresse caveatur, ut pensio non tantum commensuretur necessitatibus ipsius Pensionarii; sed insuper facultatibus Ecclesiæ, cui imponitur; idque secundum conditionem proventuum Ecclesiasticorum, quæ exigit, ut ex iis prius provideatur honestæ sustentationi ministrorum, aliisque necessitatibus Ecclesiæ, & tum demum, ex superfluis aliis indigentibus, etiam Clericis succurratur, quemadmodum prædictum Concilium Delectorum Prælatorum notavit.

Voluit ergo Concilium Chalcedonense *Actione* 14. ut casu quo Athanasius restitueretur Ecclesiæ Parrhenorum, tunc Sabiniano, qui in locum Athanasii fuerit ordinatus, daretur pensio. Verba Concilii sunt: „ Sabinianus vero Reverendissimus Episcopus, & „ dignitatem Episcopatus habeat, & substitutus sit, & pascatur „ sicut Reverendissimus Episcopus Antiochenorum Maximum; „ *secundum facultatem* Parrhenorum sanctissimæ Ecclesiæ, di„ sposuerunt, (*a*)

IX. Similia pensionis exempla non pauca occurrunt apud S. Gregorium; ac signanter *lib.* 11. *Epist.* 7 ubi Etherio Episcopo scribit de quodam Episcopo, quod si verum sit, *eum ita capitis passionem incurrisse, ut quod mente alienata agere solet, gemitus & fletus audire sit: . . . . . alter in locum ejus ordinetur; sic tamen, ut quousque eumdem in hoc sæculo vita tenuerit, sumptus ei debiti de eadem Ecclesia ministrentur.*

Species quoque pensionis dici potest subventio, quam idem sanctus Pontifex subministrari vult Episcopis, quos hostilitatis furor ex Ecclesiis suis expulerat, & captivitatis diversarumque necessitatum angustiæ comprimebant: de quibus ad Episcopos per Illyricum constitutos ita scribit *lib.* 1. *Epist.* 43. quod hos debeant consolandos convicturosque sibi in Ecclesiasticis sustentationibus libenter suscipere. „ Non quidem ut per communionem „ Episcopalis throni dignitatis dividatur, sed ut ab Ecclesia jux„ ta possibilitatem *sufficientiæ* debeant *alimenta* percipere.

X. Hæc aliaque probata pensionis exempla si expendatur, & conferantur cum descriptione, quam citatum Concilium Delectorum Prælatorum delineavit, patebit, pensiones jampridem ab Ecclesia probatas plane coincidere cum ea Prælatorum descriptione; atque pensiones revera ex intentione Ecclesiæ non esse concedendas, nisi ut quasdam *eleemosynas* Clericis indigentibus.

XI. Quamdiu autem ea pensionum moderatio servata fuit, nulla quoque legitur contra eas facta Ecclesiæ oppositio. Sciebat enim hæc nihil injustitiæ subesse, si ex proventibus Ecclesiasticis, qui sustentationi ministrorum Ecclesiæ supersunt, necessitatibus aliorum Clericorum indigentium provideatur.

At tum labentibus sæculis prætextu Pensionum cœperunt proventus Ecclesiastici veris Titularibus & ministris Ecclesiarum subtrahi, & aliis non indigentibus indiscriminatim, & sine ulla moderatione reservari, cum summa proventuum Ecclesiasticorum inversione & dilapidatione. Nequaquam defuere, qui hujusmodi abusui reservationum, pallio Pensionum tecto se opposuerunt; dicentes pensionum hunc non esse legitimum usum, sed maximum abusum.

Plura in decursu hujus materiæ occurrent, quæ hanc oppositionem probant; hic duntaxat ostendam, quid in Synodo Tridentina de usu Pensionum dictum staturumque fuerit, & an alium usum probaverit, quam eum, quem expressit Concilium illud Delectorum Prælatorum, quod ipsi Concilio Tridentino præluserat, & speciatim a Paulo III. indictum fuerat, ut abusus in futuro Concilio Tridentino reformandos notaret, & sincere exponeret.

XII. Legitur in Historia Concilii Tridentini, quod in Congregatione die 5. Martii anno 1546. occasione querelæ Episcopi Bituntini, qui ob non solutas Pensiones suo Episcopatu impositas, a Pensionariis suis citabatur Romam coram Auditore Rotæ, nonnulla de Pensionum usu dicta fuerint, atque inter alia a quibusdam Patribus dictum: *Æquum esse, & olim receptum, ut Ecclesiæ opulentæ tenues sublevent, charitate scilicet adducti Prælati, non vi adacti: sed non eum in modum ut sibi necessaria adimant. Eam enim D. Pauli esse doctrinam. Verum, ut Antistites inopes de dimenso suo, quod ipsis sustentandis vix sufficiat, cogantur demere, quod in divites conferant, id quidem haud esse tolerabile. Immo caput esse, de cujus reformatione in Concilio sit agendum, rebus ad* veterem & usum vere Christianum *revocatis.*

XIII. Inter articulos instructionis datos Oratori Regis Galliæ ad Synodum Tridentinam anno 1562. unus erat quo petebatur, ne posthac pensiones constituerentur super Beneficiis resignatis aut litigii causa. Verba instructionis erant: *Que doresnavant ne se puisse tenir Pensions sur Benefices que l'on resignera, ne pareillement constituer sur Benefices pour droits pretendus.* Habetur in libro, cui titulus: *Mémoires pour le Concile de Trente pag.* 168. & 174. editionis Parisiensis 1654.

XIV. His

(a) Quod de Maximo Antiocheno, & Domno nunc refert D. Van-Espen, id deinde supposititium, & a aliquo impostore cæteris Concilii Chalcedonensis actionibus assutum probavit ipse vir doctissimus *tom. VII. cap.* 2. *dissert.* in Concilium Chalcedonense *Sess.* 14. hujus editionis.

(a) De istis pensionibus erudite differit D. Van Espen *tom. VII. cap.* 2. Dissertationis de Concilio Chalcedonensi, & in Scholiis in ejusdem Concilii Canones.

XIV. His instructionibus insistens Orator Regius, anno 1563 Patribus Concilii nomine Caroli IX. Regis Galliæ, inter alios articulos reformationis hic vigesimus quintus propositus fuit: *Pensiones super Beneficiis non constituantur, & quæ sunt constitutæ tollantur, quo reditus Ecclesiastici in alimenta Pastorum, & pauperum, aliosque usus pias transferantur.*

XV. Articuli hi ab Oratoribus Regis Christianissimi Concilio oblati per Legatos Sedis Apostolicæ ad Pontificem missi fuere, qui plures quidem illorum probavit, sed non omnes; ac notanter hunc se non posse in totum probare, affirmans, pensiones esse *eleemosynas*, quarum distributio ad Suam Sanctitatem spectat. Ita sibi a Cardinale Borromeo, *id est*, S. Carolo, relatum esse scribit ad Catharinam de Medicis matrem Regis tunc regentem, Insulanus vulgo *De Lisle* Orator Regius apud Pontificem. Verba Epistolæ sunt: *Madame, le Pape a reçu les Articles de reformation présenté au Concile par tes Ambassadeurs du Roi. Monsieur le Cardinal Borromæo m' a dit que Sa Sainteté les approuvoit en grande partie, mais non en tout; parcequ' ils prejudicient aux preventions de quelques autres Droits: mais principalment il trouve mauvais que les Pensions sont tollues par ladite reformation, disant que ce sont des aumônes que Sadite Sainteté a droit de faire partout* (a).

Ex his patet, quod tametsi Pontifici non videretur omnis pensionum usus tollendus, nihilominus fassus sit ipse, eas non nisi ut *eleemosynas*, etiam a Pontifice dispensandas: ac per consequens ideam Pontificis de natura pensionum coincidisse cum ea, quam sæpe dictum Concilium Delectorum Prælatorum expresserat.

☞ XVI. Notandum quod, dum Pius IV. significavit retinendum usum pensionum, ut per eas, tamquam *quasdam eleemosynas* pauperibus Clericis Pontifex subvenire possit, id intellexerit de pensionibus, quas Romana Curia prætendit, posse pro suo beneplacito imponere quibuscumque Beneficiis, aut dignitatibus, vel etiam Monasteriis in *favorem*, seu in subventionem quarumcumque personarum, quæ nec Beneficia illa unquam possederunt, nec ullum ad Beneficia illa jus prætendunt; quin nec Beneficiorum illorum capaces sunt: qualibus pensionibus passim gravatos videmus, etiam ipsos Episcopatus & Abbatias Italiæ in favorem Cardinalium, & aliorum Prælatorum Curiæ Romanæ: at in Gallia, & Belgio similes pensiones non admittuntur, uti *cap.* 3. hujus tituli observabitur (b). ☜

XVII. Licet nec ipsi Galli, cæterique Concilii Tridentini Patres diffiteri possent, quin usus pensionum, si ut quædam eleemosynæ Pastoribus, aliisque Clericis indigentibus ex justa causa & moderatione distribuerentur, nequaquam esset improbandus: nihilominus experientia edocti, quam infami & sacrilego modo proventus Beneficiorum obtentu pensionum dilapidarentur, quantaque hæc dissipatio secum traheret mala, usu earum admisso, abusum impedire non desisterunt, & contra pensionum usum ulterius Patrum zelum excitare, & earum sublationem, aut saltem restrictionem urgere.

XVIII. Et quidem Oratores Regii in sua ad Legatos & Patres Concilii Tridentini expostulatione 22. Septembris 1563. ostendere volentes, *Legibus Regni, aut Ecclesiæ Gallicanæ nihil omnino contineri, quod repugnet dogmatibus Ecclesiæ Catholicæ, antiquissimisque Pontificum Decretis, & Ecclesiæ universalis Conciliis: Inter alia dicunt: Non prohiberi Episcopum, qui neque sacras Litteras docere, neque prædicare unquam didicerit, se Episcopatu, si velit, uti debet, abdicare: benemeritum autem, qui per ætatem, aut morbum amplius Episcopi munere fungi non potest, coadjutorem accipere, & in hac tantum specie pensionem retinere. Nam extra hanc speciem, si quis velit colore pensionis quæsito, ut pluralitatis prohibitionem eludat, super Beneficio pensionem constituere, aut in favorem renuntiare, aut cum regressu, aut causari, & defendere pluralitatem Beneficiorum ex nova & bonis sæculis incognita personarum & sacerdotiorum differentia, &c.*

XIX. Cumque hæc expostulatio a nonnullis carperetur, coactus fuit ejusdem Auctor Apologiam edere, in qua inter cætera dicebat: *Nec pœnitet dixisse, multa esse in his articulis, quæ cum Patrum antiquis Decretis pugnant, ut de Beneficiorum pluralitate*, pensionibus, *resignationibus in favorem, &c*

Articuli, quorum hic mentio fit, erant capita reformationis sessione 24. evulganda, quorum decimo tertio decernebatur, ut „ in posterum, omnes hæ Cathedrales Ecclesiæ, quarum reditus „ summam ducatorum mille, & Parochiales, quæ summam du„ catorum centum secundum verum valorem, non excedunt, „ pensionibus, aut reservationibus fructuum nullis graventur.

Hoc Decretum, quamvis pensiones positive non probet, a nonnullis Patribus, non Gallis duntaxat, sed & aliis, probatum non fuit; eo quod dum earum usum non nisi in tenuioribus Episcopatibus & Beneficiis curatis improbat; in reliquis eum probare, aut saltem abusus, qui pensionum pretextu invaluerat, a Concilio non sat efficaciter præscindi videretur.

XX. Refert Cardinalis Pallavicinus in Historia Concilii Tridentini *lib.* 18. *cap.* 6. *num.* 1. quod pro formandis articulis reformationis evulgandis *sess.* 22. proposita capita quatuordecim fuerint non undecim, sicuti Suavis narrat. Deinde subjungit: *Causa cur postea ad undecim fuerint redacta, hæc fuit; quoniam duobus ex illis lex apponebatur, pensiones coarctans, ne scilicet in posterum id oneris imponeretur Episcopis, & Parochis, quorum alteri non supra quingentos aureos ex annuo proventu reciperent, alteri non supra quinquaginta. Sed Episcopi vocabulum pensionis abominati, quippe ipsorum auribus animisque permolestum, negarunt illud sibi adjecta etiam limitatione, probatum iri. Et quamquam opponeretur, a Conciliis Lateranensi, & Viennensi, & a Tridentino pariter sub Paulo & Julio pensionum consuetudinem fuisse receptam, non tamen acquievere. Quapropter conventum est, ut sanctiones ea de re alias ex professo statuerentur.*

XXI. Cum ergo de articulis reformationis sessione 24. edendis ageretur, rursus hæc pensionum materia proposita fuit; atque caput 13. qua parte de pensionibus statuebat, verbis utebatur generalibus, nimirum ut nullum Beneficium majoribus pensionibus gravari posset, quam *tertiæ* partis fructuum, aut valoris eorumdem, secundum id quod usu obtinuerat, cum pensiones introductæ sunt: ut narrat historia ejusdem Concilii. *Verum id Cardinali Lotharingio non expedire videbatur: quod essent Beneficia quædam admodum opima, quæ tametsi duas solverent, gravari tamen non intelligerentur: alia vero adeo tenuia, ut pensionem perferre non possent: adeoque iniquam esse hanc distributionem. Quare satius esse prohibere, ne Episcopatus valoris mille coronatorum, parochiales Ecclesiæ centum, pensionibus gravarentur, de cæteris nulla mentione facta.*

Hoc Lotharingii medium a majore parte Patrum laudatum fuit; & Decretum conformiter exaratum, & evulgatum, extatque *sess.* 24. *cap.* 13. non quod illud abusui pensionum penitus eliminando crederent sufficere; sed quod temporum conditio & confusio fortius remedium non paterentur, ut ipse Historicus innuit; cui non contradicit Pallavicinus hoc unum in eo arguens *lib.* 23. *cap.* 11. quod huic Concilii Decreto opponat: *longe majus expectatum fuisse remedium deterrimo pensionum abusui*: ostendere studens remedium integrum expectari non potuisse.

XXII. Oratores Regis Christianissimi exemplar Decretorum ad Regem mittentes, huic de pensionibus Decreto hanc notam apposuere: etsi haud ignorarent, illud suggerente Card. Lotharingio, ita fuisse exaratum. „ *Hic non obscure significatur pensiones constitui & reservationes fructuum fieri posse tum in Cathedralibus Ecclesiis, tum in Parœciis, si modo summam centum aureorum annuus reditus earum excedat. Quod tum maxime adversatur iis, quæ in mandatis a Rege nostro accepimus. Nulla enim ratione, nulloque casu, fructus aut eorum partem reservari vult Rex, neque conditionaliter aut dimidiate, sed simpliciter tantummodo Beneficia ejurari, ut integri fructus ad eum, qui Beneficio incumbit, perveniant. Et sane, si aliter fiat, frustra aliquid statueretur posthac adversus eos, qui plura possident Beneficia. Facile enim cedent Beneficiis,„ si eorum fructus liceat retinere.*

XXIII. Non dubium proinde hoc unum fuisse e Decretis Concilii Tridentini, cui congruit declaratio, & protestatio Cardinalis Lotharingiæ, tum suo, tum omnium aliorum Galliæ Episcoporum nomine facta coram Patribus Concilii, in ultima ipsius Concilii sessione. *Cum nudius tertius* (*ait*) *meam de reformationis articulis dicerem sententiam, præfatus sum etiam me valde cupere, ut prisca illa Ecclesiastica restitueretur disciplina; sed cum his corruptissimis temporibus, & moribus intelligam non posse ea, quibus maxime opus est, protinus adhiberi remedia, interim assentiri, & probare ea, quæ nunc sunt decreta: non quod ea judicem satis esse ad integram ægrotantis Reipublicæ Christianæ curationem, sed quod sperem his prius lenioribus fomentis adhibitis, cum graviora medicamenta pati potuerit Ecclesia, Pontifices Maximos, & maxime D. N. Pium, pro sua insigni pietate & prudentia diligenter curaturum, ut ea, quæ desunt, implens, & efficaciora inveniens remedia, in usum veteribus, jamdiu abolitis, revocatis Canonibus & maxime quatuor veterum illorum Conciliorum, quæ, quantum fieri poterit, observanda esse censeo: vel si expedire videbitur, frequentiori œcumenicorum Conciliorum celebratione, morbum ab Ecclesia propulsans, eam suæ pristinæ restituat sanitati. Hanc autem meam mentem, & sententiam, tum meo, tum omnium Galliæ Episcoporum nomine in acta referri volo, & ut id fiat a Notariis peto & postulo.*

XXIV. Itaque ex iis, quæ in Synodo Tridentina acta sunt, non obscurum est, Patribus usum pensionum apparuisse odiosum, multisque abusibus obnoxium; usum a Synodo nonnihil initie restrictum circa Episcopatus & Beneficia Curata tenuiora; neque ullibi positive probatum, quamquam nec omnino improbatum, licet id a multis postulatum esset: obsequens in hoc intentioni Pontificis, qui eas ut quosdam *elemmosynas* per Pontificem distribuendas retineri volebat, uti supra notatum fuit.

Unde nec verisimile est Synodo aliam fuisse de pensionibus ideam, quam quæ a Concilio Delectorum Cardinalium expressa est; & conditioni proventuum Ecclesiasticorum & Sacr. Canonibus conformis.

XXV. Ulterius hoc habetur: quod licet Pontifex, qui Synodo per suos Legatos præsidebat, eamque moderabatur, responderit, usum pensionum non esse omnino improbandum aut vetandum, nihilominus fassus sit, eas ceu quasdam *eleemosynas* esse distribuendas. Unde nec alio sensu eas tolerandas Synodum judicasse verisimile est.

XXVI. De qua Synodi mente optimo instructus S. Carolus Borræmeus, qui præcipuas in directione Synodi partes habebat, atque supradictum responsum Pontificis retulerat; & una sciens, quam difficulter intra hos limites pensionum usus contineatur, si usus earum semel invalescat, vix earum usum in suam Diœcesim admisit; & introducere volentibus strenue se opposuit quemadmodum vitæ ejus scriptor testatur *lib.* 7. *capit.* 35. verbis sequentibus, *Fructus suos unicuique Ecclesiæ Presbyterisque*

(a) Hæc leguntur in opere jam citato pag. 374. cui titulus *Mémoires pour le Concile de Trente, récueillis par feu Mr. Dupui Bibliothécaire du Roi, & imprimés a Paris chez Cramoisy, en* 1654.

(b) Id quidem de Gallis olim dici potuit; non autem hodie, ut deinceps notabitur.

que singulis, integros relinqui curavit vehementer, & effecit. Eo namque primum Ecclesiam capessente; vel magna ex parte, vel toti, alienis hominibus erant reservati; ex quo fiebat, ut qui essent aliquo numero Presbyteri Sacerdotia recusarent; quorum facultatibus, pro dignitate vitæ cultum minime possent conservare. Qui vero accipiebant, parvi pretii homines, neque doctrina, neque auctoritate satis muneri suo facere valebant; ut præter Sacerdotis, ut tempora sunt, ex ea re contemptum; neque sacra supellex pro decoro parari; neque refici vel ornari Ecclesiæ; neque sarta tecta haberi possent.

Igitur (pergit auctor) neque pensionis onus vel minimum cuiquam Ecclesiæ imposuit unquam, & si quis forte per auctoritatem superiorem obtinere vellet, contra totis viribus pugnavit.

Cum ex Præpositurae facultatibus, ex suis quidam, quo plurimum utebatur, annuam pensionem sibi fere impetrasset; ea Carolus ut auferretur, statim effecit. Neque alius postea unquam conari aliquid simile ausus est.

XXVII. Unum tamen pensionis exemplum a Carolo impositæ subiungit dictus auctor: e quo intelligimus, usum pensionum a Carolo non totaliter improbatum, ac una videmus eamdem de pensionibus huic Sancto fuisse ideam, quæ fuit Concilii Romani Delectis Prælatis.

Sacerdoti tantum pensionem concessam scio. *Is cum Ecclesiæ diu utilem sane operam pro doctrina, virtuteque sua navasset, demum multi laboris Parochiam habens, infirmaque valetudine confectus, cum eam relinquere cogeretur; neque aliunde haberet vitæ sumptum; moderatam pensionem ex Ecclesia sua, quæ erat ex locupletioribus, a Carolo accepit.*

CAPUT II.

Quæ usum pensionum reddant odiosum?

1 *Reservatio pensionis* odiosa *ex omnium Canonistarum sententia.*
2 *Quia contrariatur Juri communi.*
3 *Per Pensiones necessaria subtrahuntur Ministris Ecclesiæ.*
4 *Hoc incommodum quomodo senserit S. Carolus?*
5 *Defraudatur Fabrica Ecclesiæ.*
6 *Proventus Ecclesiastici contra eorum naturam cedunt non servientibus.*
7 *Multi occasione pensionum acceptant Beneficia sine intentione deserviendi.*
8 *Per pensiones illuditur Canonibus vetantibus pluralitatem Beneficiorum.*
9 *Per pensiones fit, ut unus plurium stipendia sibi vendicet.*
10 *Pensionarii nonnunquam similes iis, qui Beneficia sub modico stipendio dabant.*
11 *Pensionarii non secus ac Simoniaci spiritualia cum temporalibus commutant.*
12 *Pensiones faciunt, ut non habeatur de meritis Promovendorum recta discussio.*
13 *Pensiones occludunt pauperibus aditum ad Beneficia.*
14 *Usus pensionis facit, ut nulli gratis ad Beneficia pateat accessus.*
15 *Concluditur merito potuisse postulari totalem pensionum abolitionem.*

I. PENSIONIS reservationem super fructibus Beneficii Ecclesiastici esse odiosam, *omnes* scribentes testantur, ait Pyrrhus Corradus in Praxi Beneficiaria *lib. 5. cap. 5. num. 1.*

Et Hieronymus Gigas *De Pensionibus* post Paulum De Roma dicit, quod Pensio est *plaga fœtida* ex percussione nervi Ecclesiasticæ disciplinæ similitudinarie inflicta.

Odium Pensionis multis ex capitibus desumitur, ac præcipue ex incommodis, & malis, quæ usus Pensionum secum trahit, & in Ecclesiam invehit.

II. Pensionem contrariam esse Juri communi, & eo titulo *odiosam*, communis Canonistarum sententia est, eo quod per Pensionem proventuum portio Beneficio annexa a Beneficio separetur; atque ita Beneficiorum quædam sectio fiat de jure reprobata; sed de hac sectione latius infra *cap. 5.*

III. Ulterius, quia per Pensionem pars fructuum a Beneficio subtrahitur, hinc frequenter occasione impositionis, & reservationis Pensionum contingit, ut proventus Beneficiorum ipsis Ministris Ecclesiæ ita subtrahantur, ut vix reliquum sit, unde juxta statum suum moderate, ac frugaliter vivere queant: ex quo ulterius contingit, ut viri eruditione ac moribus sufficientes ægre reperiantur, qui Beneficiis illis præesse velint.

IV. Hoc incommodum ex pensionibus impositis sensit in sua Diœcesi S. Carolus: id constat numero 26. capitis præcedentis, ubi textus ex eius vita desumptus, citatus fuit integer; consulatur.

V. Ubi etiam aliud Pensionum incommodum exprimitur, nimirum, quod per earum reservationem fiat, ut a Beneficiis sive Ecclesiis subtrahatur illud, quo sacra supellex parari, vel refici, aut ornari Ecclesiæ, & sarta tecta conservari possent & deberent.

VI. Ulterius, cum proventus Beneficiorum dentur in sustentationem laborantium, & Ecclesiæ servientium, & ob id Beneficium dari dicatur *propter officium*, eo turius odiosus est pensionum usus, quod dentur non servientibus: *Nam Pensionarii* (*ait Gomesius ad Regulam* De infirmis, quæst. 16.) *non laborant in Ecclesia, neque seminant, & tamen metunt, & fructus sine labore manducant, contra naturæ ordinem, & contra Apostolum dicentem*, qui non laborat, non manducet (*a*).

VII. Ex quo præterea fit quod multi ad Beneficia Ecclesiastica aspirent, eaque acceptent, qui tamen nec Ecclesiæ servire, immo nec statum Ecclesiasticum assumere intendunt: ac duntaxat aliquam summam pecuniæ ex Beneficio accepto accipere cogitant.

Optime enim intelligunt, sibi notabilem pecuniæ summam non defuturam, mox ubi Beneficium duntaxat habuerint; licet illi deservire, quin nec in statu Ecclesiastico perseverare intendant. Mox enim ut Beneficium obtinuerint, via resignationis aut permutationis *sub pensione* patebit; atque hac mediante, nullo præstito, neque posthac præstando officio, non exigua sæpe summa pecuniæ, aut annue præstanda, aut certe si maluerint, redempta pensione simul & semel solvetur (*a*). Quam frequens sit hic ex usu pensionum natus abusus, quotidiana & notoria multorum praxi nimium probatur.

VIII. Præterea per pensionum usum fraus fit Canonibus Beneficiorum pluralitatem vetantibus. Cum enim pensiones revera Beneficia non sint, credunt Pensionarii, quod pensiones una cum alio Beneficio retineri queant, salvis Canonibus pluralitatem Beneficiorum improbantibus: atque ita reipsa id pene assequuntur quod per plurium Beneficiorum retentionem intendunt; in eademque etiam fere incommoda hinc incidit Ecclesia, quæ vetando pluralitatem Beneficiorum evitare intendit.

Quid enim aliud, nisi plurium Beneficiorum emolumenta quærunt, qui plura Beneficia retinere desiderant? Hæc autem reipsa Pensionarii assequuntur; dum resignantes titulum, notabilem portionem proventuum retinent, eamque sibi sine ulla cura, aut labore, ab omnique expensa, & opere liberam solvendam.

IX. Ecclesia pluralitatem Beneficiorum improbans, id præcipue improbat, quod *unus, qui unum quantumvis modicum vix officium implere sufficeret*, plurimorum *sibi vendicet* stipendia: *quæ multis litteratis viris, vitæ puritate ac testimonio bonæ famæ pollentibus, qui mendicant, possent aliunde sufficere, æqua distributione collata* uti loquitur Pontifex in *Extrav. Execrabilis, De Præbendis* inter communes.

X. Certe non absimiles videntur hujusmodi Pensionarii illis, qui jam pridem variis artificiis plura Beneficia retinere volentes, Beneficium alteri quidem modico instituto stipendio resignabant, ejusdem Beneficii vicaria cum majora parte fructuum sibi retenta; quod perniciosum artificium dum Ecclesia detexit, condemnare non dubitavit.

XI. Denique qui vel leviter hodiernum Pensionariorum, sive Pensionibus inhiantium agendi modum attenderit, eosdem pene Pensionum, & Simoniæ effectus esse intelliget.

In primis per Simoniam res spirituales ad vilitatem quamdam per commutationem cum rebus temporalibus rediguntur, & quodammodo rebus terrenis coæquantur, uti infra *tit.* 13. alias 30. *cap.* 1. latius exponetur. Porro quis negabit, idem per usitatam pensionum praxim frequenter contigere? Nonne ad oculum patet, Resignantes ac Permutantes, æstimare Beneficia sua penes proventus annuos, eosque temporali pensione compensatos, aut æquatos velle; non aliter, ac si res mere temporales in foro appretiarentur, atque pretii suppletione ad æqualitatis terminos reducerentur? Num forsan res spirituales minus deprimuntur, aut ad minorem utilitatem rediguntur, si Pensione annua aliquot centenorum florenorum commutentur, quam si certa pecuniæ summa interveniente commutatio fieret?

XII. Ulterius per Simoniam fit, ait Sanct. Gregorius *lib. 7. Epist. 111. ut nulla de actu probatio, sollicitudo de moribus, nulla de vita discussio, sed solummodo dignus, qui dare pretium sufficerit, æstimetur.* An non idem est Pensionum effectus? Nonne prima, ne dicam unica, est Pensionariorum in Beneficiorum Resignatione, aut permutatione cura, quis ampliorem, ac pinguiorem pensionem dare velit.

Sit Clericus aliquis moribus, ac eruditione quantumvis excellens, qui Beneficium non ambiat; qui proventus ac reditus Ecclesiasticos consideret, ut ministrorum sustentationi deputatos, & quod reliquum est, pauperum usibus applicandum; si Pensionem proventibus Beneficii proportionatam annuere nolit, a Beneficio excludetur.

XIII. Nonne quoque constat, per Pensionum praxim æque, ac per Simoniam pauperibus plerumque ad Beneficia aditum intercludi? Quid enim experientia evidentius, quam Pensionarios illos passim quærere, qui Pensionem non tantum annuere volunt; sed de illius annua solutione securitatem dare possunt? Immo frequenter Pensionariis nec hoc sufficit; sed eum invenire student, qui si non expresse, saltem tacite pensionis redemptionem addicat; aut ut minus ex circumstantiis colligant, eum ad redimendum esse inclinatum; quod cum a pauperibus non sperent, etiam illis, tametsi optime merentibus, Beneficia sua resignare cavent.

XIV. Quid plura? Nonne ingenue fatendum est, per Pensionarios hodie eo rem pene redactam, ut dicere liceat cum Alexandro II. *Nulli unquam Clerico, quamvis Religioso, quamvis scientia, & moribus prædito, Ecclesiasticum Beneficium concedatur* (*ego dico resignetur*) *nisi et qui* profano pecuniæ (*Pensionis*) munere *illud emere studuerit: sitque Ecclesia, & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena, & vilis merx a negotiatoribus ad vendendum exposita. Causa 1. quæst. 3. Can. 9.*

XV. Hæc aliaque sunt, quæ ipsum pensionum usum tametsi in suis initiis laudabilem, & a Sanctis Patribus jam pridem com-

(a) 2. ad Thessal. c. 3. vers. 10. Legitur: *Quoniam si quis non vult operari, non manducet.*

(a) Istæ Pensiones redimi solent Leodii, Coloniæ, & in aliis Germaniæ locis; vocantur *Pensiones Banquiariæ*, id est, *Pensions Banquieres, rachetables par les Resignataires.*

comprobatum, adeo odiosum hisce posterioribus temporibus reddiderunt, & etiamnum hodie reddunt, ut ideo plurimi optarint, & optent, ut earum usus penitus tolleretur: non quasi eos lateret pensiones subinde licite, quin & laudabiliter reservari, & imponi posse: sed quod sciant, usum earum in tantum abusum degenerasse, ut vix sperari possit, ut, usu retento, abusus tolli possit.

CAPUT III.

Discutiuntur causæ, ex quibus hodie pensiones imponi solent.

1 *Tribus de causis hodie solent imponi pensiones.*
2 *Non potest imponi Pensio nisi in commodum habentis, aut prætendentis jus ad Beneficium.*
3 *Ratio hujus praxeos.*
4 *Etiam in Belgio hæc praxis obtinet.*
5 *Pensiones ex his causis impositæ tolerantur, non probantur.*
6 *Nulla earum causarum* per se *sufficit, ut pensio licite exigatur.*
7 *Retentio pensionis ex causa* cessi juris *sapit Simoniacam transactionem.*
8 *An hujusmodi probetur in cap. 21. tit. De Prebendis?*
9 *Proponitur casus Capituli.*
10 *Prima parte responsi ostenditur, cessionem juris litigiosi non esse sufficientem causam pensionis.*
11 *Altera pars respons.*
12 *Ex hac non probatur, Pensionem in casu Capituli potuisse li*cite exigi.
13 *Pensio hæc non procedebat ex pactione partium sed,* auctoritate *judicis.*
14 *Hoc titulo pensiones hodiernæ multum ab illa sunt disparatæ, & magis de Simonia suspectæ.*
15 *Pensio de qua in Capitulo tantum a Pontifice* toleratur.
16 *Ex hac tolerantia arrepta occasio male faciendi.*
17 In *tolerandis quæ speciem mali habent, caute procedendum.*
18 *Hodiernæ resignationes insufficientes sunt ad justificandas pensiones, & prima ratio insufficientiæ.*
19 *Qui potissimum petere soleant pensiones titulo resignationis?*
20 *Secunda ratio insufficientiæ.*
21 *Ob hanc rationem retentio pensionis titulo resignationis reprobata per Synodum Chalcedonensem.*
22 *Similiter per Synodum Oxoniensem.*
23 *Tertia ratio insufficientiæ petita a Simonia.*
24 *Compensare inæqualitatem proventuum in permutatione per pensionem, sapit Simoniam.*
25 *Etiam Doctores laxiores reprobant* pensiones *solo titulo resignationis.*
26 *Pensiones ex prædictis causis, si et injustæ respectu exigentium, prosunt esse in utilitatem Ecclesiæ.*

I. PENSIONES hodie fere tribus de causis imponi solent; scilicet primo causa quando Beneficium est litigiosum: secundo causa *resignationis*: & tertio, causa *permutationis*, ne Resignantes vel Permutantes *nimium dispendium patiantur.*

Et quidem in Gallia nulla alia de causa admitti solet pensio, etiam per Pontificem imposita; uti testatur Rebuffus in tractatu *De Pacificis Possess. num* 136. dicitque „ fuisse prolatum Arre„ stum anno 1535 mense Junio, quod pensio non imponatur, „ nec imposita in Regno admittatur extra *tres* casus, qui sunt jam enumerati ". Ipsum tradunt unanimi consensu omnes Galliæ Pragmatici.

II. Hinc ulterius cum Auctore Analysis in Regulam Cancellariæ *De Publicandis Resignat. num.* 113. notant, quod „ pensio „ non possit constitui etiam per *Papam*, & *consensu Prælati* ad „ commodum ejus, qui *nullum* habet, nec prætendit *jus in Bene*„ *ficio*: nec in hoc Regno toleratur, sed appellaretur tamquam „ *ab abusu*, & abusivum declararetur, non obstante quacumque „ possessione.

Post hæc infert: „ Debet ergo constitui vel causa *concordiæ* „ cum causæ cognitione per Ordinarium, ut in *cap. Nisi essent* „ *tit. De Præb.* vel per Papam ad commodum, vel vitam, verum „ vel probabile *jus*, & titulum Resignantis tantum.

Refert quoque Joannes d'Olives *lib. 1. quæst.* 29 anno 1537. per Arrestum Parlamenti Tolosani declaratum fuisse abusivam pensionem, quia non alia de causa imposita erat, nisi ut Pensionarius commodius vivere posset.

III. Cur autem ad hos tres casus restringatur pensionis impositio, non obscurum est, & ex relatis verbis Auctoris Analysis sufficienter elici potest.

Cum enim multis Regiis Edictis cautum esset, & Parlamentorum Arrestis probatum, nullos non Regnicolas posse Beneficia habere in Regno Galliæ, cœptum fuit Beneficia in favorem extraneorum pensionibus passim gravari, atque ita indirecte Beneficia quoad temporalia a non Regnicolis possideri, & Regnum temporalibus exhauriri. Hoc ut præcaveretur, cautum fuit, ne pensio Beneficio imponi posset, nisi in commodum illius, qui habuit, vel prætendit jus in Beneficio: quod dum competere non potest nisi Regnicolæ, jam una via pensionis extraneis occlusa est.

IV. Neque a praxi Gallicana in hoc puncto dissonat Praxis Belgica; quæ alias pensiones vix novit: nec facile pensiones etiam a Papa impositas ad commodum alicuius, qui nec habuit, nec habere prætendit jus in Beneficio, admitteret.

Et sane anno 1485. inter querelas Procuratoris Regii super Provisionibus Beneficialibus Curiæ Romanæ, hæc erat, quod Beneficia *pensionibus gravarentur sine consensu Beneficiatorum*. Ut vel inde appareat, similes pensiones etiam eo tempore in Belgio fuisse improbatas: latius hæc continentur in Edicto eiusdem anni de 22. Septembris, quod extat parte prima Edictorum Flandriæ *lib. 1. Rubrica 8. cap. 1.*

V. Porro illud hic omnino observandum, quod tametsi in Gallia, & etiam in Belgio admittantur pensiones ex tribus illis causis (servatis quibusdam tamen moderationibus, de quibus in progressu huius materiæ) nullatenus hinc consequens esse, pensiones undequaque licitas fore, & tuta conscientia accipi posse a Pensionariis, modo vel una ex prædictis causis fulciantur. Multa enim pro temporum conditione, & abusu jam inolito tolerantur, quæ tamen non omnino probantur; quemadmodum de consuetudine Ecclesiæ Gallicanæ, quæ unum ad plura recipiebat Beneficia contra sanctorum Canonum instituta, ad Genuensem Archiepiscopum scribit Alexander III. in *c.* 15. *tit. De Præbendis*. Quæ (ait) *non approbatus a nobis, licet non possit præ multitudine deliquentium emendari.*

Scribit quoque Innocentius III. Philippo Dunelmensi Episcopo *lib. 1. Epist.* 460. editionis Baluzianæ, *quod Romani Pontifices, ut negligentiam quorumdam ad solicitudinem excitarent, & obviarent fortius cupiditati multorum, qui vacantes Ecclesias suis usibus applicabant, tam antiquis temporibus, quam modernis, certum tempus Canonicis & Capitulis præfixerint, ultra quod nec Ecclesiæ debeant, nec Ecclesiastica Beneficia, seu Præbendæ vacare: Non approbantes* (ait) *quod tam diu vacent, sed præcaventes ne diutius Ecclesia qualibet solito ministrorum obsequio defraudetur.*

Quidni ergo pariter dicatur, quod Gallicani Proceres, qui tantopere abolitionem totalem pensionum in Synodo Tridentina urserunt, dum pensionum usum penitus abolere non potuerunt, eum saltem restringere voluerint: nec tamen usum earum omnino approbantes; sed præcaventes, ne abusus ulterius serpat?

VI. Et sane si sigillatim prædictæ tres causæ examinentur, apparebit, nulla veri specie illas pro causis sufficientibus recipiendæ, vel exigendæ pensionis haberi posse; id est, nec solam cessionem juris litigiosi, nec Beneficiorum permutationem, vel resignationem esse causam sufficientem, ut Cedens, Permutans, aut Resignans pensionem annuam sibi tuta conscientia reservari petat.

VII. Aliquando quæsitum fuerat ab Alexandro III. utrum de „ Ecclesiastico Beneficio *in litigium* deducto possit fieri transactio ". Respondit Alexander: „ quod transigi super re *sacra*, „ *& litigiosa* non potest. Etenim res sacræ ut possideantur aliquo „ dato vel retento, seu promisso, speciem credimus habere Simoniæ „. *Cap. 7. tit. De Transact.*

Si ergo speciem habeat Simoniæ, transigere super re sacra & litigiosa *aliquo dato, vel retento*; quomodo speciem Simoniæ evitabit, qui juri prætenso renuntiare non vult, nisi retenta *pensione annua* aliquot centenorum florenorum? Nonne hic manifeste transigit super re sacra, & litigiosa *aliquo retento?* Nisi forsan quis sibi imaginetur, nihil retineri, dum summa annua, quæ retinetur, *pensionis* nomine velatur. At verendum est, velum illud posse quidem hominum quorumdam oculos forsan obscurare; sed cum apparuit ille, de quo dicit Apostolus: *Omnia autem nuda & aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis, sermo*, ad Hebræos 4. *vers.* 13. tunc & velum illud tolletur, & apparebuntur omnia nuda, & manifesta.

Quid enim interest, num quis simpliciter cum collitigante transigat data aut promissa certa pecuniæ summa; an vero transigat promissa annua pensione, eidem summæ æquivalente?

VIII. Scio quidem multis esse persuasum, hanc pensionis speciem jam probatam esse ab Innocentio III. in *Cap. Nisi essent, tit. De Præbendis*; atque ex hac Decretali has Pensiones suum sumpsisse principium; sed & illud scio, hanc Decretalem nec in speciem favere hodiernis pensionibus, quæ prætextu *pacis, & sedandæ litis* exiguntur.

IX. Casus illius Decretalis erat. Vacante quodam Prioratu, duo fuerant electi, nec sciebatur cujus electio deberet prævalere. Causa duobus Judicibus delegata fuit; in quos & ipsi electi, ut causa facilius terminaretur, compromiserunt. Hi arbitri retenta sibi jurisdictione delegata, causa diu discussa tandem pro bono *pacis & concordiæ* ordinaverunt, quod unus electus Prioratum haberet, alter vero 20. libras perciperet annuatim de redditibus Capituli, & 40. libras de proventibus Prioratus: & hæc ordinatio ab omnibus probata, tandem pro confirmatione missa fuit ad Pontificem. Quid ergo de hac ordinatione dicat Pontifex videamus.

X. In primis scribit Pontifex: „ nisi essent viri providi & „ honesti, tam qui ordinationem fecerunt, quam illi, circa „ quos facta est ordinatio, illam valde suspectam propter exem„ pli perniciem haberemus.

Quæ hic timenda fuisset *exempli pernicies*; aut ita urgenda virorum providentia & honestas, si pensiones ob solam juris litigiosi cessionem licitas esse credidisset Pontifex? Nonne hic super Prioratu *vera lis* erat? Nonne unus Prioratui cedebat? Quidni ergo alteri pensio assignari poterat, si hodiernæ Pensiones hujusmodi titulo innixæ licitæ sint?

XI. Adhæc scribit Pontifex, judices delegatos, qui simul erant arbitri ex partium compromisso, fateri *se pro bono pacis, & utilitatis hoc ordinasse*, idque *post concertationem diutinam*.

Considerata ergo virorum, qui hanc ordinationem fecerant, honestate & providentia; quodque faterentur, se post *concertationem diutinam, pro bono pacis, & utilitatis* hoc ordinasse; & quia hæc ordinatio *ab omnibus esset recepta*, respondit ulterius Pontifex: „ quod licite Prior & Capitulum de proventibus suis „ propter causas prædictas, non quidem ex pactione partium, sed „ ex jussione Judicum provisionem hujusmodi exhibeant.

XII.

XII. Notandum in primis, tantum dicere Pontificem, quod Prior & Capitulum provisionem illam a Judicibus ipsius impositam exhibere queant: sed non dicit: eam a Pensionario *licite* & tuta conscientia accipi, aut exigi posse. Quin enim nonnunquam ex parte imponentis, & solventis, pensio possit esse justa & licita; quæ tamen ex parte exigentis sit injusta, & illicita nequaquam dubitari potest; & capite sequenti ostendetur.

XIII. Ulterius notandum, hanc provisionem *non ex pactione partium*, sed *ex jussione judicum* exhiberi, ut expresse scribit Pontifex.

Ad quæ verba reflectens Glossographus, ait: „ Ex *pactione* „ *partium* non liceret, nec eam tolerasset Papa, sed quia *judi-* „ *cis auctoritate* factum fuit, & ad tempus sustinetur.

XIV. Glossographi reflexionem alii passim Canonistæ amplexi sunt; eamque novissime amplexus Prosper Fagnanus in Commentario ad hanc Decretalem *num.* 5. ait: „ Oportet, ut hujusmodi compositiones (qualis occurrit in hac Decretali) super „ Beneficiis, ad hoc ut valeant, & excusentur a Simonia, capiant principium ab *auctoritate* Superioris, & non a *pactione* „ partium, ut probat, inquit, hæc littera ibi, *non quidem ex* „ *pactione partium, sed ex jussione judicum*. Quamobrem, pergit Fagnanus, qui prius faciunt inter se compositionem, & postea adeunt judices ut interponant auctoritatem, non excusantur secundum bonam conscientiam, quominus incidant in vitium Simoniæ, ut advertunt Butrius, Imola, Abbas, & Decius ". Hæc Fagnanus.

Nihil ergo commune habet Provisio, de qua in dicta Decretali cum modernis pensionibus. Hæ enim ex *conventione*, *& pactione partium initium sumunt*, illa autem provisio facta erat ex *mero officio* judicum delegatorum in qualitate arbitratorum, qui bonum pacis, & utilitatis præ oculis habentes ita statuendum credebant.

XV. Adhæc, licet ordinatio illa a judicibus illis providis & honestis, pro bono pacis, & utilitatis facta, nihil mali in se habere videretur, eam tamen Pontifex approbare noluit; sed *adhibito hoc moderamine*, inquit, *toleramus*.

Quis vero nescit, multa pro temporum, ac rerum circumstantiis a Pontifice, aliisque Ecclesiæ Prælatis *tolerari* & *dissimulari*, quæ tamen non probantur. Unde etsi hic pensionis aliquod vestigium esset, nihil tamen pensionarii in suam defensionem habere possent.

XVI. Verum enimvero, tametsi Pontifex hoc suum responsum ita temperaverit, tantaque circumspectione loquutus fuerit, tamen ex *occasione hujusmodi provisionis*, ait Glossa, *assumunt quandoque aliqui causam malefaciendi*. Quinimmo ut recte nonnulli observarunt, ex hac Decretali originem sumpsere pensiones illæ, quæ hodie *pacis* causa colorantur; ut vel inde pateat, quam difficiles se exhibere teneantur Ecclesiæ Prælati, ut permittant aut etiam tolerent ea, quæ de facili in exemplum, cum ingenti malorum sequela, trahi queunt.

XVII. Quamvis igitur Prælati Ecclesiæ juxta ante dicta, interdum ob bonum Ecclesiæ annuere possint pensionem alicui non merenti; ob exempli tamen perniciem rarissime id faciendum erit; immo interdum expediret extrema quæque tentare, quam pensionem permittere seu indulgere; præsertim eo loco, ubi pensiones, tot malorum scaturigines, nondum invaluerunt, aut non tales quales petuntur.

XVIII. Si titulum resignationis, vel permutationis attenderimus, eum non minus, quam titulum *pacis*, sive *concordiæ*, insufficientem pro justificanda retentione pensionis inveniemus.

In primis nemo non fatetur, resignationem, vel permutationem esse titulum omnino insufficientem petendæ pensionis, si non intuitu necessitatis, aut utilitatis Ecclesiæ, prout Canones requirunt, fiat; sed intuitu alicujus lucri, alteriusve commodi temporalis permutatio ineatur, vel resignatio.

Quis enim sat impudens est, ut ausit dicere, quod resignatio, vel permutatio, quam non utilitas aut necessitas Ecclesiæ, sed proprium interesse, vel humanus aliquis: & carnalis affectus extorquet, sit justa causa, ut contra Sacr. Canones, per quamdam dispensationem portio proventuum a Beneficio in favorem hujusmodi Resignantis, & Permutantis abstrahatur? Nonne potius similis Resignans, vel Permutans eo titulo indignus redditur, ut ab Ecclesia juvetur, qui contra ipsa Ecclesiæ sæpius iterata Decreta, Ecclesiam, quam sibi in sponsam semel desponsaverat, lucri, vel propriæ commoditatis intuitu repudiare non veretur?

Si vel obiter quis reflectat, quo fine & animo hodie Resignationes, & Permutationes fieri soleant, non difficulter intelliget, Resignantes, vel Permutantes pensione & adjutorio Ecclesiæ eo titulo reddi indignos.

XIX. Qui enim sunt qui hodie in Resignatione vel Permutatione *pensionem* exigere consueverunt; nisi qui vel spe lucri aut proprii commodi, aut etiam officii Ecclesiastici persolvendi obligatione se eximendi, cupiditate impulsi, ex uno in aliud Beneficium se protrudunt? Qui enim de Ecclesia, cui semel divina ordinatione, & electione adscripti sunt, nonnisi utilitate, aut necessitate Ecclesiæ suadente, & trahente, ad aliam transeunt, seu potius jussu Superiorum transferuntur, sciunt quod Ecclesia seu sponsa, quam necessitate cogente deserunt, non ideo gravanda sit, quia eam deserunt, & licet laudabiliter pro debito eidem deservíverint, servitium non temporali mercede seu pensione in hoc mundo, sed æterna a Domino remunerandum sperant.

XX Præterea proventus Beneficiorum, tum ex mente Ecclesiæ, tum voluntate Fundatorum, iis annexi, integri cedunt ad usum & dispensationem Titularis, & Possessoris. Cum ergo ipse Resignans, aut Permutans per Resignationem exuat se titulo, & possessione Beneficii, nullum sane jus ad proventus illius Beneficii ulterius prætendere potest: quandoquidem & certum sit, jus percipiendi proventus, una cum titulo ex intentione Ecclesiæ & Fundatorum transire ad Titularem, non secus ac *Officium* ipsi Beneficio annexum, propter quod Beneficium, seu jus precipiendi fructus, datur.

XXI. Hinc jam pridem a Synodo œcumenica Chalcedonensi *Can.* 10. statutum legitur: „ *Si quis translatus est* ex alia in „ aliam Ecclesiam, prioris Ecclesiæ, vel Martyriorum, quæ „ sub ea sunt, aut Procodociorum, aut Xenodochiorum *rebus* „ *in nullo* communicet.

Qui e Beneficio permutato, aut resignato annuam pensionem aliquot centenorum florenorum recipiunt, dicentne, quod *Ecclesiæ*, a qua translati sunt, *rebus in nullo* communicent? credat his hoc qui verbis, non rebus Canones conditos esse existimat.

Unde Christianus Lupus in hunc Canonem, asserere haud dubitavit: „ Hæc nostri Canonis verba *si quis translatus*, *&c.* „ ostendunt, prioris relicti aut resignati Beneficii *pensiones* tunc „ necdum fuisse.

XXII. Canoni Calcedonensi insistens anno 1222. Synodus Oxoniensis *Can.* 11. æque pensionis, quam nomine *vicariæ* expressit, quam alterius rei reservationem reprobavit. „ Ne lepra Gezitica, quod absit, per avaritiæ cultum latenter irrupens, ministros Ecclesiæ collocet extra castra regni æterni: districtius „ inhibemus, ne quis Ecclesiæ renuntians, *recipiat ab eo qui* „ *sibi substituitur*, *vicariam*.

XXIII. Urbanus III. in *Cap.* 1. *tit. De Rerum permut.* scripsit, quod „ sint quidam, qui Præbendæ suæ cedunt, & juri „ renuntiant, ut majorem Præbendam obtineant, vel ex hoc „ certam summam pecuniæ consequantur: quod quidem (ait) „ honestati est contrarium, & *simoniacam* procul dubio continet „ pravitatem.

An hodierni resignantes, & permutantes, cum retentione pensionis non similiter cedunt præbendæ, ut hoc summam pecuniæ consequantur; scilicet summam annuam aliquot centenorum; vel unam aliquot millium florenorum, honestio ut vulgo creditur, pensionis currentis, vel redemptæ vocabulo contextam.

XXIV. Sed dicet quis, saltem licitum est aliquam exigere pensionem in permutatione Beneficiorum inæqualium in proventibus annuis, ut ad æqualitatem reducantur; & ne unus Permutantium ex sua permutatione *nimium dispendium patiatur*. Hæc quidem ratiocinatio valere, & admitti posset, si de duorum fundorum, aut equorum permutatione tractaretur; ubi valor unius pretio suppleri potest: At illud permutationi Beneficiorum applicare, quid aliud est, quam apertam & pudendam mercimoniam Beneficiorum inducere, eamque inani *Pensionis* vocabulo velle palliare?

Qui enim pensionem exigit, ut ea mediante inæqualitas fructuum Beneficii suppleatur; nonne pecuniam sive annue, sive semel præstandam exigit, ut excessus proventuum Beneficii resignati compensetur? „ Et tamen certum est excessum, sive inæ- „ qualitatem in re spirituali non posse suppleri, vel compensari „ pecunia, aut aliquo dono temporali; cujus in promptu ratio „ est, quia spirituale venderetur pro temporali, quæ res ponit „ veram materiam Simoniæ: nihil hic faciente Prælati aucto- „ ritate, quæ vitium tollere nequit.

Ita Zoesius noster ad titulum Decretalium *De rerum permut.* quamvis in hoc Commentario sequutus recentiores nonnullos Scholasticos, & Casuistas, ad eorum etiam laxiorem Canonum expositionem, & doctrinam, magis declinet.

XXV. Quid plura? Tam evidens est permutationem, & resignationem non esse sufficientes titulos petendæ pensionis, ut vel indulgentiores Theologi id agnoverint; atque contrariam praxim communem tamquam merum abusum reprobaverint.

Et quidem Theophilus Reynaudus e Societate Jesu Teologus in tractatu suo De bonis Ecclesiæ, *lib.* 1. *sect.* 2. *cap.* 5. ait: *Nullo modo justum est, ut quis idcirco tantum deposcat sibi pensionem, quia resignat Beneficium in favorem tertii*, tametsi hæc est praxis „ vel potius abusio quotidiana. *Reprehendunt eam Corduba, Valerius, & Molanus. Ratio cur non possit eo tantum titulo imponi pensio, inde ducenda*, quod desit titulus accipiendæ ex ea causa pensionis.... *Igitur titulus, ob quem pensio imponitur, est Beneficii renuntiatio; quæ si sola sit, non est causa idonea pensionis imponendæ: quia Beneficiarius post renuntiationem, nihil juris habet ad minimam partem fructuum Beneficii, quod dimittit: per ipsam vero renuntiationem, nullum jus ad fructus acquirit. Tenetur enim vel rite ministrare ut fructibus potiatur; vel si cedere Beneficio vult, tenetur* gratis *cedere, nisi aliquem titulum alleget, quo possit portionem fructuum retinere. Quod si omittat, & tamen fructuum* partem sibi securam velit, vel pro pretio Beneficii id deposcit, est Simoniacus: *vel de ea nequitia est suspectus; etiamsi* Pontificiam *concessionem obreptitie extortam ostendat; ut Corduba admonuit, adductis Panormitano, Anania, Felino, Archidiacono, Imola, & Friderico*.

XXVI. Pluribus insufficientiam harum causarum probat Perardus Castellus Advocatus in Parlamento Parisiensi, in sua collectione plurimum quæstionum in materia Beneficiali *Dissertatione de Pensionibus, ad calcem tomi secundi adjecta*, ubi una examinat pensiones, quæ in Gallia subinde reservantur auctoritate Regia super Beneficiis, ad collationem Regis spectantibus; idque prætextu *meritorum* personæ, in cujus favorem pensio reservatur; ostenditque & hanc causam nonminus, quam præcedentes solere esse insufficientem, ut ipsam pensionem licitam reddat ex parte ipsius Pensionarii.

Quin tamen pensiones ad sopiendas lites, aut promovendam resignationem, aut permutationem possint esse licitæ ex parte Superiorum imponentium; & bonum Ecclesiarum posse subinde postulare hujusmodi pensionum impositionem, tametsi ex parte exigentium, & percipientum sint illicitæ, & injustæ, dubitari nequit;

quit; & capite sequenti demonstrabitur; ac per consequens, & hoc titulo merito tolerantur, & admittuntur.

CAPUT IV.

Quæ ex parte Pensionariorum sint attendenda, ut securi sint in accipiendis Pensionibus?

1 *Ab exigente pensionem plura expendenda.*
2 *In primis quæ sit natura proventuum Ecclesiasticorum.*
3 *Secundo, quod non possit de proventibus Beneficii participare tamquam illius possessor.*
4 *Tertio, an quæ in pauperum alimoniam sunt impendenda, sibi possint applicari?*
5 *Quam injustum sit dari Clericis divitibus, quæ pauperum usibus sunt destinata.*
6 *Pensiones dare non indigentibus magnus abusus.*
7 *Pensio, uti hodie imponitur, est species servitutis imposite Beneficio.*
8 *Per pensionem subtrahitur portio proventuum a Beneficio contra Ecclesiæ & Fundatorem ordinationem.*
9 *Unde Pensio non nisi* dispensative *imponi potest.*
10 *Pensionarius securitatem desiderans, attendere debet, num justa causa dispensationis subsit; tametsi a Papa pensio imponatur.*
11 *Non minus hic requiritur justa causa, quam in dispensatione super pluralitate Beneficiorum.*
12 *Ex sententia Cardinalis Toleti dispensatio Papæ non reddit Pensionarios securos, si desit justa causa.*
13 *Consentiunt Toleto & alii Doctores.*
14 *Debent ipsi Pensionarii attendere num sit justa causa.*
15 *Potest pensio juste annui a Superiore, licet injuste exigatur a Pensionario.*
16 *Penes Pontificem & Episcopos est auctoritas dispensandi bona Ecclesiæ in utilitatem Ecclesiarum.*
17 *Subinde utilitas Ecclesiæ requirit, ut pensio etiam non merenti concedatur.*
18 *Exemplum pensionis ad redimendam vexam juste addictæ, licet non juste perceptæ.*
19 *Pensionum hujusmodi justitia probatur.*
20 *Pensiones similis subinde licite solvuntur, licet illicite petantur.*

I. SI quis pensionem aliquam super Beneficio retineri intendit, atque in hac retentione & perceptione non tantum coram hominibus, sed & coram Deo tutus, & ab omni injustitiæ, & Simoniæ labe omnino exemptus haberi desiderat, plura serio examinare & attente expendere debet.

II. In primis certum atque apud omnes indubitatum est proventuum Ecclesiasticorum conditionem & naturam ex mente Ecclesiæ, & Fidelium offerentium esse, ut ministri Ecclesiæ ex iis suam accipiant sustentationem; templa sarta & tecta conserventur, sacra supellex, aliaque ad divinum cultum necessaria desumantur, & quod superest in pauperum alimoniam cedat; quemadmodum paucis verbis expresserunt Patres Concilii Aquisgranensis anno 816. *Can.* 116 „ Fideles namque fidei ardore & Christi amore succensi, ob „ animarum suarum remedium, & cælestis patriæ desiderium, „ suis propriis facultatibus Sanctam locupletem fecerunt Eccle„ siam, ut his & *milites Christi alerentur, & Ecclesiæ exorna„ rentur, pauperes recrearentur, & captivi pro temporum op„ portunitate redimerentur.*

Hæc natura proventuum Ecclesiasticorum adeo indubitata fuit jam pridem Patribus, ut dicere non timuerit anno 844. Synodus Vernensis *Can.* 12. „ Certe, quod nullus quamquam *impudentis„ simus*, negare audebit, possessio Ecclesiæ votum est fidelium, „ *patrimonium pauperum*, redemptio animarum ". Quod & latius probabitur, & exponetur infra *sect.* 4. *tit.* 1. alias *tom.* 1. *tit.* 32.

III. Hic expendat Pensionarius, vel pensionem desiderans, quo titulo de proventibus Ecclesiæ per resignationem sui Beneficii participare possit. Non titulo ministri sive servitii; quandoquidem Beneficium dimittendo, etiam Ecclesiæ illius minister esse desinat.

IV. Cum proventus, si qui sustentationi ministrorum supersunt, vel in templorum, vel supellectilis Ecclesiæ usum, aut in alimoniam pauperum sint impendendi, consequens est, ut expendat, num ea sit sua conditio, ut *patrimonium pauperum*, sive quod pauperum alimoniis ex mente Ecclesiæ, & Fidelium offerentium destinatum est, suis usibus applicare queat?

V. Sane si de Clericis etiam *actualiter* Ecclesiæ inservientibus dictum sit, quod „ nec illi, qui sua possidentes dari sibi aliquid „ volunt, *sine grandi peccato suo*, unde *pauper* victurus erat, „ accipiant; facile intelligi potest, quid dici posset de iis, qui servitium Ecclesiæ quam deserunt, impendere ulterius non intendentes, ea quæ *pauperibus* debentur, accipiunt, si ipsi *sua possideant*, id est, aliunde vel ex patrimonio, vel ex proventibus alterius Beneficii habeant, unde honeste, attenta Clericali modestia, vivere queant?

VI. Attendant, quam injustum, ne dicam sacrilegium sit *patrimonium* pauperum, sive proventus, pauperum usibus applicandos, augendis divitum patrimoniis applicari? Et quam merito Concilium illud *Delectorum Prælatorum*, cujus supra *cap.* 2. meminimus, dixerit; „ Pensiones datæ Clericis *divitibus* qui „ commode & honeste vivere queunt ex redditibus, quos habent, „ *magnus certe abusus.*

VII. Adhæc attendere debent Pensionarii, quod pensiones hodiernæ non sint nudæ & simplices eleemosynæ, quales vulgaribus pauperibus dari solent; sed amplius quid præ se ferant.

Pensio quippe ex moderno stylo, est species cujusdam servitutis Beneficio vel Ecclesiæ imposita, persolvendi annuam pecuniæ quantitatem ex proventibus Beneficii Clerico actualiter Beneficio non deservienti, nec illud possidenti.

VIII. Hinc per pensionem in effectu subtrahitur notabilis proventuum portio a Beneficio, cui ex Ecclesiæ ordinatione, & Fundationis lege, in sustentationem Beneficiati, aliosque pios usus est annexa, & alteri quasi in modum Beneficii assignatur.

IX. Quapropter ex omnium Doctorum sententia, quam & moderna Ecclesiæ praxis confirmat, nulla pensio sine interveniente legitima Superioris dispensatione Beneficio imponi potest; de qua dispensatione agetur capite sequenti.

X. Qui igitur pensione secure uti desiderat, discutere debet, num justa sit causa eam servitutem Beneficio seu Ecclesiæ imponendi, sufficiensque ut *dispensative* certa portio a Beneficio subtrahatur, & suis usibus applicetur.

Porro dispensationem, quantumvis etiam auctoritate Apostolica suffultam, neminem reddere securum in conscientia, nisi justa & sufficiens causa dispensandi adsit, satis ostensum est supra *Sect.* 3. *tit.* 3. alias *tit.* 20. *c.* 5. ubi de dispensatione super pluralitate Beneficiorum actum est.

XI. Rationes autem, quæ evincunt, dispensationem etiam Pontificiam super pluralitate Beneficiorum, non reddere quemquam in conscientia securum, si destituatur *justa causa*, etiam evincunt, dispensationem super impositione pensionis sine justa causa esse insufficientem.

Quamvis enim, teste Doctore Angelico 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 2. *ad* 7. res Ecclesiæ sint ejus (Papæ) ut principalis dispensatoris; non tamen sunt ejus ut Domini & possessoris. „ Unde si „ eas contra mentem Ecclesiæ & fundatorum male dispensaret, „ nullatenus ex hac dispensatione tutus redderetur dispensatus.

XII. Quapropter Cardinalis Toletus *lib.* 5. *De Instruct. Sacerdotum cap.* 83. *dicere non veretur: Sine justa causa, inquit, non habet in foro interiori & coram Deo locum dispensatio, sed tantum in foro exteriori. Unde qui pensiones retinent, etiam cum dispensatione, si* non adest causa legitima, *securi non sunt nec excusantur, quia Papa dedit, &* ipsorum est considerare quomodo dederit; *Hoc, inquam, non excusat. Si enim quis accipiat pecunias ab œconomo, quem scit male dispensare res Domini, & contra justitiam, non potest eas in conscientia tuto retinere. Papa autem non est Dominus bonorum & redituum, sed tantum universalis dispensator. Unde sicut cum dispensat hominem in voto, non facit hominem securum in concientia, nisi causa adsit; ita in pensionum & Beneficiorum distributione. Causa autem hæc debet esse in utilitatem Ecclesiæ, cujus sunt bona. Si enim nulla via vel pacto in Ecclesiæ hujus, vel universalis utilitatem tendat, non est causa legitima.*

XIII. Toleto concentit Gambarus *De Auctoritate Legum lib.* 10. *num.* 136. docens, „ quod in foro conscientiæ, pensio sine „ causa constituta pro aliquo, quia substrahitur alimonia pau„ perum & ministrorum, non prosit obtinenti, maxime quia istæ „ indiscretæ pensiones sunt causa mille malorum.

Et ante hos celeberrimus Jurisconsultus Guillelmus Benedicti ad *Cap. Raynutius, De Testamentis de fideicom. substit. part.* 2. *num.* 36. *&* 54. *Causa imponendi pensionem semper injusta censetur, si non pertineat ad utilitatem Ecclesiæ, cui pensio imponitur..... sine ergo causa legitima utilitatem Ecclesiæ pensionariæ concernente, non valet etiam a Papa imposita pensio.*

XIV. Quam vero sibi ipsis imponant, & blandiantur, qui de justitia causæ parum solliciti, hac una ratiuncula omnem suis concientiis securitatem conciliant. *Papa dispensavit*, sive Papa dispensationem annuit, *ipse viderit*, supra *Sect.* 3. *tit.* 3. alias *tit.* 20. *cap.* 5. sufficienter ostensum est.

XV. Denique ne Pensionarii ex facto Superiorum nimia securitatem sibi ipsis assumant, advertant, posse nonnunquam pensiones ex parte Superiorum juste, & in utilitatem Ecclesiarum annui, & a Benificiatis persolvi; tametsi injuste fuerint exactæ, & injuste recipiantur.

XVI. Pontificem & Episcopos mansisse bonorum Ecclesiasticorum superintendentes seu dispensatores in utilitatem Ecclesiæ, etiam post rerum divisionem & Beneficiorum erectionem, nemini dubium est. *Ut Episcopi potestatem habeant* (inquiebat tribus circiter a facta rerum Ecclesiæ divisione sæculis Synodus Moguntina) *res Ecclesiasticas providere, regere, gubernare, atque dispensare secundum Canonum auctoritatem.*

XVII. Cum igitur nonnunquam ipsa necessitas, aut utilitas Ecclesiæ (cui rerum Ecclesiæ dispensatio subservire debet) exigat aut postulet, ut etiam Clerico *diviti*, nec de Ecclesia merenti pensio assignetur, indubie Pontifex aut Episcopus, qui unice utilitatem & necessitatem præ oculis habere tenentur, eam juste, ad *redimendam vexam*, seu majus Ecclesiæ malum avertendum, nonnunquam concedent, licet ipse injuste extorqueat ac recipiat.

Quid enim, si indignum quempiam Sacerdotem a sacro Monasterio, e. g. Beneficio curato, amoveri & alium idoneum in locum illius substitui oporteret; & tamen ille sine pensione Beneficium abdicare nollet? tunc indubie salus animarum, & utilitas Ecclesiæ permittit, immo exigit, ut velut ad redimendam vexam potius ei pensio assignetur, quam ut cum tanto animarum detrimento in Cura permaneat: si nimirum de suo gradu alter exturbari, aut saltem non sine majori incommodo, & molestia posset.

XVIII. Non absimile pensionum exemplum occurrit in *cap.* 31. *tit. De Rescript.* nimirum, quas nonnullæ Ecclesiæ pendere solebant, ut se a vexationibus eorum, qui mandatis a Sede Apostolica pro impetratione Præbendæ primo vacaturæ, & sæpius subreptitie, vel obreptitie obtentis vexabant, redimerent. „ Sole-

„ bant

„ bant enim (ait Janus a Costa celebris Canonista) mandatarii „ isti plerumque esse contenti certa præstatione annua sive pen„ sione, cujus constitutione, Ecclesiæ, contra quas impetra„ verant litteras, redimebant se a *vexationibus* impetrantium. „ Namquamvis omnis constitutio pensionis hoc jure valde sus„ pecta sit, pergit a Costa, videntur tamen hoc casu Pontifices „ conniventibus oculis hoc permisisse Ecclesiis, quas contra ve„ terum Canonum statuta mandatis istis onerabant.

XIX. Et certe quis hujusmodi pensiones ex parte constituentium non probaret? Si enim nemo infidelitatis aut injustitiæ accuset tutorem, qui ex rebus pupilli aliquid concedat alicui nihil juris ad illud habenti, ut pupillum adversus injustum vitæ aut rerum suarum invasorem defendat, eumque a summo illo discrimine liberet; quis Prælatos illos accusare audeat injustitiæ aut infidæ administrationis, si partem aliquam rerum Ecclesiæ non merentibus tribuant, ut ab Ecclesiis arceant lupos, qui non vitæ corporali, sed spirituali insidiantur?

XX. Adhæc, quis non videat, quod eadem ratione, qua, propter utilitatem Ecclesiæ, Prælati similes pensiones permittere coguntur, Clerici ad Beneficia illa vocati easdem persolvere possint? E contra eos, qui suis injustis vexationibus Prælatos ad pensionem constituendam cogunt, non justius eam recipere, quam is, qui a tutore pupilli in casu proposito, ad redimendum pupillum ab iniqua sua vexatione, pecuniam recipit.

Nullatenus proinde sequitur: Pontifex aut Episcopus pensionem juste permittit, & Beneficiatus juste persolvit, ergo Pensionarius eam juste recipit.

CAPUT V.

Cujus auctoritate hodie imponatur pensio, & quæ differentia inter pensionem impositam a Papa, & creatam ab Episcopo?

1 *Olim pensionis assignatio sine dispensatione fieri poterat,*
2 *Quæ ratio illius disciplinæ?*
3 *Quando dispensatio requiri cœperit?*
4 *Canones sectionem Beneficiorum vetuerunt.*
5 *His contrariari Pensiones creditum est.*
6 *Qua de causa Canones sectionem Beneficiorum vetantes pensionibus applicati?*
7 *Hinc ulterius creditum, pensiones sine dispensatione Canonum imponi non posse.*
8 *Immo visum fuit requiri Pontificiam dispensationem.*
9 *In Gallia Episcopi pensiones imponere non possunt.*
10 *Qua ratione Synodi Cymoniacas reputent pensiones sine auctoritate Pontificis impositas?*
11 *Utrum rarius, & difficilius Romano Pontifici, quam Ordinariis in annuenda pensione subripi natum sit?*
12 *Synodi declarant de Simonia suspectas pensiones sine auctoritate Papæ impositas.*
13 *Non omnes pensiones sunt Simoniacæ, quæ sine auctoritate Pontificis imponuntur.*
14 *De Jure communi etiam auctoritate Episcopi reservari possunt pensiones, & hoc praxi Belgicæ est conforme.*
15 *Ex Interpretum opinione pensio a Pontifice creata est* realis; *imposita ab Episcopo tantum* personalis.
16 *Fundamentum hujus distinctionis.*
17 *Licet dubitari possit de soliditate fundamenti, opinio hæc nihilominus in praxi recepta est.*
18 *Pensio ab Episcopo creata non obligat successorem; secus a Papa imposita.*
19 *Capitulum percipiens fructus tenetur ad pensionem a Papa impositam, & Pensionarius potest agere actione reali* hypothecaria.
20 *An ad pensionem teneatur, cui ob incapacitatem Beneficiati fuit Beneficium collatum?*
21 *Pensio non creditur realis saltem in Gallia, imposita Beneficiis* curatis.
22 *Qua ratione sit* mere realis *respectu successoris?*
23 *Hodie Pensiones videntur reputari tamquam servitutes.*

I. JAm pridem Episcopis, & Clericis pensiones alimentarias, ex proventibus Ecclesiarum, & Beneficiarum assignatas fuisse, vidimus capite primo.

Immo hæc pensionum assignatio primitus videtur etiam sine ulla Canonum relaxatione, sive dispensatione fieri potuisse: neque in ullis pristinis illis pensionum exemplis, ulla dispensationis seu relaxationis Canonum auctoritate Superioris faciendæ mentio habetur.

II. Cum enim necdum invaluisset Beneficiorum erectio, id est, proventuum Ecclasiasticorum singulis titulis annexio, ut nimirum singuli tituli suos particulares haberent proventus annexos, etiam nondum receptum erat, neque Canonibus decretum, Beneficiorum divisionem fieri, dum proventus alicujus Ecclesiæ Clericis extraneis vere indigentibus assignabantur: sed sola auctoritas spiritualis, & Sacerdotalis cuique titulo particulari annexa dividi vetabatur: qua indivulsa manent, nulla credebatur fieri Beneficiorum divisio: uti non obscure indicavit S. Gregorius verbis ex *Epist.* 43. *lib.* 2. capite primo relatis, quibus monet Episcopos per Illyricum constitutos, ut Coepiscopos, quos a propriis locis furor hostilis expulerat, reciperent „ Non quidem „ (ait) ut per communionem Episcopalis Throni *dignitas di*„ *vidatur*, sed ut ab Ecclesia juxta possibilitatem sufficientiæ „ debeant alimenta percipere.

III. At postquam singulis titulis sui particulares proventus annexi fuere: ipsumque jus percipiendi hos proventus partem quodammodo ipsius Beneficii constituere creditum fuit, una quoque reputatum fuit divisionem, & sectionem Beneficii fieri dum hoc jus percipiendi fructus Beneficio annexum, vel potius ipsum Beneficium constituens, inter plures dividebatur.

Cum igitur divisio Beneficiorum esset Canonibus contraria, visum fuit, auctoritate Superioris opus esse in pensionis assignatione; utpote qua jus percipiendi proventus Ecclesiasticos, seu potius Beneficium, inter *duos* quasi *dividitur*.

IV. Sectionem Episcopatuum, & Dignitatem jam pridem Canones prohibuerant, quos refert Gratianus *Can.* 6. *in.* 39. & 41. *Caus.* 7. *quæst.* 1. at cum de Præbendis expresse non loquerentur, nonnulli harum sectionem haud vetitam credebant, quemadmodum testatur Concilium Turonense sub Alexandro III. in *Cap.* 8. *tit. De Præbendis*, harum quoque divisionem interdicens, „ Majoribus Ecclesiæ Beneficiis *in sua integritate manen*„ *tibus*, indecorum nimis videtur, ut *minorum* Clericorum *Præ*„ *bendæ* patiantur sectionem. Idcirco ut sicut in magnis, ita in mi„ nimis membris suis firmatam Ecclesia habeat unitatem, divisionem „ Præbendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.

Ad hoc Concilii Turonensis statutum reflectens Innocentius III. Interroganti Episcopo, cum sæpe contingat quod ad unam Præbendam duo Clerici propter importunitatem petentium eligantur, quid sibi agendum esset, respondit: *Nos attendentes quod si duo unam Præbendam tenerent, illud esset contra Concilium Turonense, quod Præbendarum probibet sectionem, & si unus illorum ipsam obtineret Præbendam, sub expectatione alius contra Lateranensis Concilii statuta remaneret. Inquisitioni tuæ taliter respondemus, quod talis electio de rigore juris penitus est cassanda* Cap. 20. tit. De præbendis.

Simile responsum ejusdem Pontificis occurrit in *c.* 25. *tit. eod.* datum Episcopo Trecensi Cum Archiepiscopus Remensis Legatus Sedis Apostolicæ duos in *eadem* Præbenda instituisset, & ambobus Capitulus Trecense stallum in choro, & locum in Capitulo, & eidem Archiepiscopus supradictæ Præbendæ fructus dividendos communiter assignasset, donec alter integrum Præbendale stipendium (vel ut alia lectio habet, *Beneficium*) esset assecutus.

Deinde in eadem Decretali dicitur, quod licet in Ecclesia, in qua non est determinatus *numerus Præbendarum, nulla etiam vacante, in Canonicum quis possit assumi, cum intelligatur ad quodam jus eligi, quod ex Electionem assensu de novo creatur, & cum electo in Canonicum nascitur, & desinit cum defuncto: in Ecclesia tamen, quæ determinatum babet numerum præbendarum, uno* individio *jure vacante, duo simul eligi non possunt ad illud, eo quod hujusmodi* spirituale *jus dividi seu communicari nequeat inter eos.*

V. Hæc responsa si cum textu Concilii Turonensis conferantur, admodum verisimile est, sensum Decreti hujus Concilii esse, ne ipsum ius *spirituale* Præbendarum divideretur; id est, ne una Præbanda duntaxat vacante, duo in Canonicos eligantur, eisque jus Canonicale, quod *individuum* est, pro dividuo assignetur, adeoque nec Decretum proprie ad pensiones pertinere: quia per harum assignationem jus illud *spirituale* proprie non dividitur; nec duo ad unum Canonicatum assumuntur, aut Canonicatus inter ipsos dividitur: uti notavit Ludovicus Thomassinus, *De Discipl. Eccl. part.* 4. *lib.* 4. *cap.* 37. *num.* 3.

VI. Quidquid sit, certum est, tandem hoc Decretum Concilii Turonensis a Canonistis passim ad pensiones: extensum, tamquam si per eas divisio Beneficiorum contra Concilium Turonense contingeret.

Quin & decretum Concilii Lateranensis sub eorum Alexandro III. in *cap.* 7. *tit. De Censibus, probibens, ne ab Abbatibus, Episcopis, aliisque Prælatis novi census imponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem redditaum suis usibus appropriare præsumant*: *pensionibus applicatum fuit: quasi per has* novi census *Ecclesiis imponerentur. Cui applicationi non parum juvit* rubrica tit. 12. lib. 3. Decretalium: Ut Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur: *in cujus nigro mentio quoque fit citati Decreti Concilii Lateranensis.*

Dum enim Beneficia Ecclesiastica cum onore pensionis annuæ conferuntur, censentur conferri *cum diminutione*: & cum juxta modernam disciplinam Resignantes, & Permutantes habeant præcipuas partes in collatione hujusmodi Beneficiorum (ut titulo præcedenti ostensum est) etiam quodammodo Collatores partem fructuum sibi reservant, dum hi pensionem sibi reservari petunt: ideoque nec sine fundamento Decretum Concilii Lateranensis ad ipsos extensum est.

VII. Hac itaque tum Concilii Turonensis, tum Lateranensis interpretatione recepta, creditum quoque fuit *pensiones*, quæ in Beneficiorum resignatione ad usum Resignantium reservantur, esse Juri communi contrarias: ideoque reservari aut imponi non posse, nisi auctoritate eorum, qui super jure dispensare possunt.

VIII. Et quidem cum ageretur de Canonibus duorum Conciliorum generalium, visum fuit, sola auctoritate Romani Pontificis dispensationem hanc posse concedi, ejusque solius auctoritate Beneficiorum sectionem fieri, vel Beneficia cum diminutione conferri.

Hinc ulterius non paucis persuasum fuit, pensiones sola Romani Pontificis auctoritate Beneficiis imponi posse.

IX. Testatur Rebuffus in Praxi *part.* 1. *tit. De Reservationibus tam Generalibus, quam particularibus, numer.* 29. Episcopos non constituere pensiones; licet id non ex auctoritate juris; sed ex non usu profluxisse credat; ait enim: „ Immo ex non usu amis„ sa in hoc eorum potestas, quod non fuisset, si ignari illius „ non fuissent, & ea usi.

Refert quoque Choppinus, *De Sacra Polit. lib.* 3. *tit.* 2. *num.* 17. jam pridem Senatum Regium decrevisse, „ nullam beneficiariæ pen„ sionis rationem haberi, nec pactitiæ constitutionis ejusdem, nisi *Ro*„ *manus Antistes* consignatis ipsam tabulis sanxisset ac stabilisset.

De

De eadem Regni Gallicani Praxis testis est Brodæus in notis ad Louetium *litt. C. n.* 40. novissime Joannes Cabassurius in *Juris Canonici theoria, & praxi lib.* 2. *c.* 16. asserit, quod *Curiæ Regiæ nullam admittant Beneficiariam pensionem, nisi ex summi Pontificis auctoritate dimanarit: easque omnes obliterent, & pro Simoniacis habeant, quas locorum Ordinarii constituunt, solis exceptis, quas Episcopi Vicariis a se constitutis assignant, ut vicibus fungantur Præbendatorum, aut Curatorum, qui sive ob delictum, sive ob imperitiam, sive ob ingruentem morbum, vel ob irregularitatem, vel dementiam suspensi sunt ab exercitio Ecclesiastico.*

X. Huic Gallicanæ disciplinæ inhærens Synodus Remensis ann. 1583. *tit.* 23. declarat, *omnes pensiones, & pactiones super Beneficiis, in quibus non intervenit Sedis Apostolicæ approbatio, illicitas & Simoniacas.*

Ad hoc, aliaque similia Synodorum Decreta reflectens Ludovicus Thomassinus, *De Disciplina Eccl. part.* 4. *lib.* 4. *cap.* 37. *n.* 12. recte monet, quod nequaquam proprie dici queat, quod Papa hic purget Simoniam, efficiatque pensiones non esse Simoniacas. *Possunt enim (ait) esse Simoniacæ, licet eas Papa concedat, si ipsi subreptum fuerit: possuntque esse exemptæ a Simonia, si Juri & Decretalibus sint conformes: tametsi etiam tunc, qui eas sine auctoritate Papæ obtinent, sint suspecti de Simonia: eo quod jus novum velit, eas a Papa examinari, & probari. Ratio est, quia licet frequenter Papæ subripiatur contra Regulas, id tamen rarius est, quam si omnes Episcopi adhuc essent in possessione, & jure creandi omnis generis pensiones.*

☞ XI. Quod ex Thomassino significari videtur pensiones *rarius esse subreptitias*, dum eas imponendi, & reservandi auctoritas est penes *solum* Pontificem, quam si hæc potestas libera mansisset singulis Episcopis; an verum sit, merito ambigitur.

In primis enim Beneficiorum, & Beneficiatorum in Gallia, aliisque ditionibus extra Italiam sitorum, & commorantium, qualitates, & conditiones non æque ipsi Romano Pontifici, ac Episcopis innotescere posse expeditum est: ac consequenter circa has facilius, ac frequentius Pontifici obrepi posse: cum tamen hæ qualitates, & conditiones in reservatione pensionum sint attendendæ; utpote quæ conditioni Beneficiorum, & Beneficiatorum respondere debent, ut justæ sint.

Præterea si potestas reservandi pensiones, & Beneficiis imponendi integra esset penes Episcopos; indubitatum est, quod hæc auctoritas certis limitibus, & regulis auctoritate Synodorum, aliave legitima potestate circumscribi ita posset, ut excessus, aliique abusus hodie in earum reservatione committi soliti, vitarentur: quos limites aut regulas Pontificis auctoritati nulla humana potestate præfigi posse prætendit Curia Romana. ☜

XII. Nunc vero ut Thomassinus fusius probet, eos esse Simoniæ suspectos, qui Beneficiarias pensiones consequuntur absque Sedis Romanæ auctoritate, laudat Decretum Concilii Toletani anni 1566. *cap.* 31. tamquam exactius loquens: Declarat enim: *Si quis post resignationem Beneficii cujuslibet partem aliquam ex ejusdem Beneficii fructibus quoquo modo acceperit absque Sanctæ Sedis Apostolicæ permissione, etiam a sponte dantibus, eo ipso tam ipse; quam is, qui Beneficium post renuntiationem consequutus fuerit*, suspecti *de Simoniaca pactione tacita, vel expressa censeantur.*

XIII. Et revera constat non omnes pensiones etiam in resignatione Beneficiorum appositas Simoniacas judicasse Ecclesiam, tametsi auctoritas Sedis Apostolicæ non intervenerit; neque hanc auctoritatem necessariam esse, ut a Simonia purgentur, evincit non tantum multorum sæculorum praxis, quæ passim pensiones auctoritate Episcopali constitutas admisit, sed & moderna multorum Regnorum, & Ecclesiarum disciplina, pensiones ab Episcopis probatas admittens, atque in hoc a praxi Ecclesiæ Gallicanæ dissentiens.

XIV. Immo de jure eam auctoritatem adhuc Episcopis integram plures non infimæ notæ Canonistæ cum Nicolao Garzia, *De Beneficiis part.* 1. *cap.* 5. §. 2. vendicant, atque in Belgio hoc nostro ea auctoritate palam utuntur.

XV. Notant nihilominus plures Canonistæ, atque inter eos Garzias loco citato *num.* 234. quem sequitur Andreas Vallensis in Tractatu *De Beneficiis lib.* 4. *tit.* 2. magnam esse differentiam inter pensionem, quæ a summo Pontifice, & eam, quæ ab Episcopo creatur. Illam imponi ipsi Beneficio seu proventibus Beneficii, tamquam onus *reale*; adeoque quamdam sectionem Beneficii, quoad proventus inducere: hanc vero non ipsi Beneficio, sed tantum *Beneficiato*, seu *personæ* Resignantis imponi: ideoque non esse onus reale, sed *personale* duntaxat.

XVI. Crediderunt hi Canonistæ, per pensionem Beneficio impositam sectionem quamdam Beneficiorum a Jure communi vetitam induci; quemadmodum supra notatum est; non autem per pensionem soli Beneficiato impositam; ideoque priorem per solum Pontificem imponi posse, non autem per Ordinarium, *qui jus commune relaxare non potest*, ait Andreas Vallensis, *nu.* 8.

XVII. Quamvis ex supra dictis pateat, merito dubitari posse, num hæc Canonistarum sententia per omnia consona sit Decretis Conciliorum sectionem Beneficiorum vetantibus, nihilominus ubique pene, ubi auctoritas creandi pensiones Episcopis hactenus conservata est, etiam hæc distinctio inter pensionem a Pontifice, & pensionem ab Episcopo probatam invaluit, quod & Zypæus notavit. Tit. *Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur, Controversia* 3. dicens; *Probabilior, & magis* usitata in hisce partibus *opinio est Episcopo non super Beneficiis, sed Beneficiatis tantum pensionis impositionem concedi.*

XVIII. Atque inde ulterius concludunt, pensionem per Episcopum creatam extingui morte Beneficiati, cui imposita est; neque transire ad successorem in Beneficium. Secus vero quoad pensionem impositam a Pontifice. Hanc enim tamquam quamdam servitutem *realem* Beneficio, sive proventibus Beneficii inhærentem, transire ad quemcumque Beneficii, seu proventuum possessorem; tametsi in litteris pensionis mentio successoris facta non esset, notant Gigas *De Pensionibus, quæst.* 44. & Pagnanus ad *cap. Nisi essent, De Præbend. num.* 28.

XIX. Eodem fundamento Barbosa in Praxi exigendi pensiones *quæst.* 15. docet, Capitulum, dum tempore vacationis percipit fructus Beneficii pensione gravati, teneri pro rata temporis ad pensionem, tamquam fructibus inhærentem. Vide & Pyrrhum Corradum in Praxi Benef. *lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 1.

Quin hinc statuit Gigas *quæst.* 51. posse Pensionarium agere actione reali hypothecaria adversus quemcumque, etiam singularem possessorem fructuum ipsius Beneficii pensione onerati.

XX. Refert quoque Brodæus in notis ad Louetium *litt. P. num.* 30. judicatum, quod is, cui Beneficium pensione gravatum erat collatum ob incapacitatem Resignatarii, teneatur continuare solutionem pensionis: ita tamen, ut provisus tantum teneatur solvere canones lapsos tempore, quo ipse Beneficium possedit (*a*).

XXI. Præterea monet Brodæus decisionem illam tantum procedere in Beneficiis simplicibus, non autem in Beneficiis curatis; respectu quorum pensiones sunt magis odiosæ, potius *tolerantur*, quam probantur: testaturque sæpe judicatum, successorem *per obitum* in Beneficium curatum non teneri ad solutionem pensionis: etsi legitime imposita fuerit, si ipse Provisus nullum huic impositioni consensum præstiterit. Quod & judicatum fuit quoad Beneficia curata Provinciæ Normaniæ, licet allegaretur usus contrarius hujus Provinciæ; reputatusque hic usus pro abusu. Plura vide apud Tournetium in collectione Arrestorum *litt. P. n* 75. & 76.

XXII. Hoc quoque recte notat Brodæus post Gigantem, aliosque Canonistas, pensionem ita esse onus mere reale respectu successoris in Beneficium, præsertim *per obitum*, quique jus nullatenus a Resignatario, qui pensioni consensit, sed a solo Collatore accipit, ut respectu ipsius nihil *personalitatis* habeat: sed *mere* reale sit; ideoque non teneatur, nisi præcise quatenus ipsos proventus, quibus pensio imposita est, percipit, non autem vi alicujus consensus personalis; unde & facilius, vel annullationem, vel reductionem pensionis postulare potest quam is, qui consentiendo pensionem probavit: quod infra latius ostendetur.

☞ XXIII. Quæ hodie invaluerunt circa realitatem, vel personalitatem pensionis evincunt, tandem pensiones consideratas, ut onera mere temporalia, & ad normam servitutum esse redactas; atque iisdem pene regulis tandem regi cœpisse.

Non mirum proinde, nihil de hac personalitate, & realitate reperiri vigente puriori, & meliori Ecclesiæ disciplina.

Postquam vero ea de pensionibus Ecclesiasticis, etiam apud Ecclesiasticos haberi cœpit idea, atque de his quasi de rebus mere temporalibus judicari: mirum non est, si & cœperint Regia Tribunalia de hisce pensionibus quasi de rebus profanis judicare & statuere, & plurima pro earum moderatione, & legitimo usu per Principes, ac notanter in Belgio, & Gallia esse constituta, quæ sparsim sub hoc titulo annotantur. ☜

CAPUT VI.

Quæ Beneficia Pensione gravari queant, & qualiter?

1 *Nulla antiquitus distinctio quoad hoc punctum inter Beneficia facta legitur.*
2 *Cur posterioribus sæculis facta?*
3 *Aliquando in Gallia cautum fuit, Beneficia curata pensionibus non gravanda, & quomodo sensim recessum?*
4 *De moderatione pensionum super Beneficiis curatis facta a Synodo Tridentina.*
5 *Clausula impositioni pensionis super Ecclesiis Parochialibus occasione Decreti Tridentini inseri solita ex stylo Curiæ Romanæ.*
6 *Decretum Synodi Tridentinæ, uti & dicta clausula, intelliguntur de* Ducatis usualibus.
7 *Ut satisfiat dictæ clausulæ, debent manere centum* Ducati *ex proventibus* certis.
8 *Neque comprehenditur domus pastoralis.*
9 *Synodus Tridentina intendit per suum Decretum conservare Rectoribus Ecclesiarum Parochialium congruam portionem.*
10 *Hoc sensu Decretum in Gallia quoque receptum.*
11 *Ut hoc servetur, non potest imponi pensio, nisi remaneant Rectori tres centum libræ Gallicæ soluta pensione.*
12 *Pluribus Parlamentorum Arrestis id declaratum.*
13 *Edictum Regium conforme.*
14 *Quæ ad restringendas pensiones Beneficiis Parochialibus imposita decreta sunt, merito & in Belgio servarentur.*
15 *Litteræ Gubernatricis Belgii vetantes dari Placetum super pensione imposita Ecclesiis Parochialibus uno casu excepto.*
16 *Præbendæ Theologales, & Præceptoriales in Galliæ pensione non gravantur, & quare?*
17 *Idipsum in Hispania servatur.*
18 *Ex stylo Curiæ non solet annui pensio super Canonicatu non excedente valorem annuum centum Ducatorum.*
19 *Quid circa hoc judicatum in Gallia?*
20 *Privilegia indulta Ecclesiis, quod pensione gravari nequeant, sunt favorabilia.*
21 *Beneficia collationis Regiæ sine consensu Regis pensione gravari non possunt.*

22 *Bene-*

(*a*) Per *Canones Lapsos*, intelligitur ea Pensionis portio, quæ debetur habita ratione temporis, quo Beneficium possessum est.

22 *Beneficiis Juris Patronatus* laici, *pensio sine consensu Patronorum imponi nequit.*

23 *Idem dicendum si sint Juris Patronatus* mixti.

24 *Quid, si præsentatio spectet alternative ad Laicum, & Ecclesiasticum?*

25 *Beneficium Juris Patronatus* Ecclesiastici *potest sine consensu Patroni pensione gravari.*

I. NEque in pristinis Canonibus, neque in Decretalibus, aliisve Juris Canonici libris legitur determinatum, quæ Beneficia pensionibus onerari possint, aut non possint. Hoc enim duntaxat reperitur quod subinde Episcopis, aut Pastoribus, aliisque Clericis, sive hostium furore a Sedibus suis expulsis, aut alia justa de causa Beneficiis suis servire non valentibus, vel urgenti alia de causa pensio aliqua alimentaria ex proventibus alicujus Ecclesiæ, vel Beneficii assignaretur, id tamen sollicite cavebatur, nec ea pensionis assignatione adeo ipsius Ecclesiæ, aut Beneficii proventus exhaurirentur, ut proventus sufficientes alendis necessariis ministris non superessent.

II. At cum labentibus sæculis mirum in modum pensionum impositio crevisset, atque indifferentes omnia passim Beneficia iis gravarentur, in tantum ut in plerisque vix quidquam ipsis possessoribus Beneficiorum superesset; indeque contingeret, ut idonei vix invenirentur, qui Beneficiis deservire vellent, novis hisce malis, & abusibus, nova remedia adinvenire, & adhibere cœptum est.

III. In primis sollicite cautum fuit, ne Beneficia curata pensionibus ita gravarentur, ut possessoribus sufficiens sustentatio vix superesset; atque hinc contingeret curam animarum negligi. In primis referunt Pargmatici Galli antiquis Parlamentorum Arrestis judicatum aliquando fuisse, Beneficia Curata pensionibus gravari non posse, successu tamen temporis eas saltem inter Resignantem, & Resignatarium toleratas fuisse: ne alias ipse Resignatarius, qui pensioni consensit, & mediante promissionis pensionis Beneficium accepit, perfidiæ arguatur, quod contra datam fidem vellet Beneficio, & integris fructibus gaudere. Unde pensionem promissam solvere, vel Beneficio cedere tenetur; uti non semel judicatum fuisse testatur Tournetius in collectione Arrestorum *litt. P. n.* 56, & Louetius *litt. P. num.* 30. quamvis pensionem Beneficio curato tametsi auctoritate Pontificis impositam, continuare non teneatur successor in Beneficio, si ipse a Resignatario titulum non habeat; uti capite præcedenti dictum est.

IV. Synodus Tridentina volens occurrere incommodis, quæ sequi contingit, dum Beneficia curata pensionibus exhauriuntur, ut Beneficiato congrua portio non supersit, statuit *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* ut *in posterum omnes hæ Cathedrales Ecclesiæ, quarum reditus summam ducatorum mille, & Parochiales, quæ summam ducatorum centum, secundum verum annuum valorem, non excedunt, nullis pensionibus, aut reservationibus fructuum graventur.*

V. Post hoc Decretum Inolevit stylus Curiæ Romanæ, ut in Signatura pensionis super Beneficiis Parochialibus apponatur clausula: *Dummodo ex fructibus dictæ Ecclesiæ centum ducati liberi pro illius Rectore pro tempore existent annuatim remaneant.*

Hanc clausulam provisionem facere conditionatam; in tantum ut ipse Pensionarius, sive Resignans debeat probare, quod deducta pensione maneant centum ducati pro Rectore, sæpius in Rota resolutum fuisse testatur *Pyrrhus* Corradus in Praxi Beneficiaria *lib.* 5 *cap.* 1. *nu.* 30. illudque procedere, etiamsi agatur contra illum, qui consensit reservationi: quia ejus consensus censetur cum eadem conditione præstitus. Vide quoque Chokier ad Regulam Cancellariæ, *De Consensu in Resignat. & Præsent. præstando num.* 51.

VI. Prædicti autem *Ducati* intelligendi sunt juxta consuetudinem cujusque Regionis, sive semper clausula illa intelligitur de centum ducatis *similibus*, & monetæ ac valoris Regionis, seu Provinciæ, in qua est assignata pensio; sive in qua est situm Beneficium Parochiale pensione gravatum, uti non semel declaratum esse a Sacra Congregatione refert Pyrrhus Corradus loco citato *num.* 34. & sequentibus.

VII. Dicitur in clausula, *dummodo centum ducati liberi remaneant*; quo significatur, quod debeant esse ex fructibus *certis*, non autem *incertis*, uti notat Corradus ibidem *num.* 35.

Centum *Ducati* enim qui Rectori reservari debent, sapiunt naturam alimentorum, quæ non patiuntur dilationem, cum nemo vivat ex vento, ait Corradus ibidem; qui dein subjungit: *Et sic, incerta non computantur in congruam portionem; quod venter non debet pendere ab incerto. Nam ista* congrua *debetur Parochis, ne alias intenti ad quærendum sibi victum, deserant curam animarum; vel alias ipsi ob nimiam egestatem in illa exercenda committant, quæ non deberent committere: sive etiam ne ob prædictam egestatem sint ludibrio ipsis Parochianis, quos debent coercere, & a quibus revereri.* Hæc ille; at de imputatione in portionem congruam infra latius.

VIII. Notat quoque ibidem *num.* 38. aliquando decisum fuisse, quod ubi adest hæc clausula, *Dummodo &c.* ad augendos fructus Parochialis Ecclesiæ, non esse habendam rationem *domus* Ecclesiæ Parochialis pro Parocho, in qua ipse residet: prout in simili fuit in eadem decisione comprobatum: *quod pro congrua Episcopi, cui in hoc æquiparatur Rector, tam sacra Congregatio, quam Rota censuit assignare (Concilium Tridentinum) mille absque computatione Palatii residentiæ.*

IX. Ex dictis fat manifestum est, hanc Concilii Tridentini Ordinationem de non gravandis Ecclesiis Parochialibus onere pensionis, quæ *summam Ducatorum centum*, secundum verum annuum valorem non excedunt, præcipue eo fine editam esse, ut Rectoribus Ecclesiarum Parochialium, detracta pensione, semper superesset congrua portio, sive competentia Pastoralis, quod & juri communi consonum est. Nam & jure communi inspecto, oportet, ut detracta pensione supersint reditus sufficientes ad sustentationem Rectoris, uti post Abbatem notat Fagnanus ad *cap. Nisi essent, tit. De Præb. num.* 26.

X. Licet ergo, teste Tournetio, in sua collectione Arrestorum *litt. P. num* 87. hæc clausula litteris pensionis apponi solita, *Dummodo centum Ducati liberi maneant*, non sit recepta in Gallia, nihilominus sollicite ibidem cautum est, ut pensiones ita sint moderatæ, ut iis solutis, congrua portio Rectoribus supersit.

XI. Cum autem in Gallia soleat portio congrua, sive competentia Parochorum, & Vicariorum Parochialium Ecclesiarum taxari ad *trecentas libras Gallicas*, quæ conficiunt centum Patacones nostrates; atque detractis omnibus accidentibus (quæ sub vocabulo *Casuel*, id est, *Casuali* comprehendunt) & *domo* Pastorali, ideo & ipsas pensiones Beneficiis Parochialibus non aliter imponi sinunt, nisi ipsi Rectori dictæ trecentæ libræ ultra *Casuale* remaneant *liberæ*.

XII. Anno 1664. die 16. Junii judicatum in Parlamento Parisiensi, Canonicos non posse resignare Beneficia curata retenta pensione, nisi prius decem annis deservierint illis Beneficiis: quo casu nec pensio tertiam partem fructuum excedere poterit: addita dein & hac clausula: *Et même qu'elle ne pourra monter jusque au tiers; à moins qu'il ne reste au Titulaire trois cens livres outre le Casuel.* Idest: Quin & pensio adæquari non poterit tertiæ parti fructuum, nisi Titulari superessent trecentæ libræ ultra casualia.

Rursus anno 1666. die 23. Julii judicatum fuit in Consilio Status, non aliter admittendas esse pensiones super Beneficiis Curatis Diœcesis Alectensis, nisi ea conditione: *Pourvu toutefois qu'il reste aux Titulaires la somme de trois livres franche, & quitte de toutes charges.* Id est: Si modo Titularibus restet summa trecentarum librarum, libera & omni onere exempta (*a*).

XIII. Hæc & plura hisce conformia Parlamentorum, Arresta referuntur in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 2. *part.* 2. *nu.* 13. ubi & *art.* 16. refertur Edictum Ludovici XIV. Regis Galliæ, ubi generaliter declaratur, pensiones super Beneficiis Curatis non esse admittendas, nisi cum hac conditione: „ *Le tout sans diminution ni retranchement de la somme de trois cens livres qui demeurera aux Titulaires pour leur subsistance par chacun an, franche & quitte de toutes charges, sans comprendre le casuel, & le creux de l'Eglise, qui appartiendra aux Curez, comme les distributions manuelles aux Chanoines* ". Id est. Idque sine imminutione aut restrictione summæ trecentarum librarum, quæ annuatim Titularium sustentationi libera, & ab omni onere immunis deputabitur, non comprehensis casualibus, & adventitiis Ecclesiæ oblationibus, quæ Parochis cedent, perinde ac manuales distributiones Canonicis.

XIV. Alia plura ad restringendas pensiones super Beneficiis Curatis, tum per Parlamentorum Arresta, tum Regia Edicta in Gallia decreta sunt, uti in sequentibus videbitur: quæ licet hic in Belgio vim juris non habeant, neque hactenus cum illo rigore serventur, nihilominus non minus in Belgio, quam in Gallia hoc sollicite providendum, ut quantum fieri potest, proventus Rectoribus Ecclesiarum Parochialium integri serventur; nec facile transferri permittantur, ad illos, qui nullum Parochiis officium impendunt: aut ut minus portio congrua Titularibus relinquatur: ne alias defectu congruæ portionis cura animarum negligatur, aliaque incommoda, quæ ex defectu congruæ portionis sequi consueverunt, oriantur.

XV. Quam odiosæ jam pridem in Belgio reputatæ fuerint pensiones Beneficiis Curatis impositæ, probant litteræ Margaritæ Parmensis Belgii Gubernatricis de 27. Augusti 1563. & 2. Septembris ejusdem anni, publicatæ in Consilio Brabantiæ, quibus *vetuit dari placetum pro pensionibus reservatis super Beneficiis Curatis, excepto casu, quo ob morbum aut senium possessoris eæ reservantur: tametsi ante in Consilio Brabantiæ 17. Junii 1549. resolutum fuisset dandum esse placetum super tali pensione, dum non excederet fructuum medietatem.* Ita Zypæus in Jure novo, *tit. Ut Beneficia sine diminutione conferantur, num.* 4.

XVI. Obtinentes in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis Præbendas, vulgo *Theologales*, tenentur, præsertim in Gallia, non tantum instructioni Canonicorum & Clericorum, sed & prædicationi Verbi Dei vacare; uti supra *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 11. *cap.* 6. ostensum fuit: ideoque & super his ægre pensio imponi permittitur: quin & pene in omnibus Edictis Regiis super hac materia pensionum editis, Præbendæ Theologales cum Beneficiis Curatis junguntur: quemadmodum videri potest in Actis Cleri Gallicani loco citato, & apud Brodæum in notis ad Louetium *litt. P. num.* 46. ubi notat, non semel judicatum fuisse, non permitti hujusmodi Præbendas pensionibus gravari.

Idipsum

(*a*) Die 24. Julii anno 1669. in Consilio Privato Regis Galliarum Arrestum datum est, quo decernitur his verbis: *Majesté a déclaré nulles & de nul effet toutes les Pensions créés sur les Cures & Prebendes du bas Chœur des Chapitre Cathedral & Collegial du Diocèse d'Aleth, si ceux en faveur desquels elles ont été créés par le passé, ou le pourront être à l'avenir, n'ont servi lesdites Cures l'espace de vingt années, & si elles excèdent le tiers du revenu d'icelles, mêmes s'il ne reste, ledit cas, aux titulaires de quoi vivre selon leur condition, & ce, suivant l'estimation qui en sera faite par ledit sieur Evêque ou ses Successeurs dans leurs visites ou autrement; nonobstant tous traités pour cause de procès, résignations, permutations, demandes & regrès faits ou à faire.* Paucis deinde interjectis, additur. *Sa Majesté a déclaré lesdites Pensions nulles, en cas que ceux en faveur desquels elles auront été créées, se trouvent dans le même tems ou après pourvus de Bénéfices, ou s'ils ont pension sur iceux, de quelque qualité qu'ils soient, qui les puissent nourrir & entretenir.*

Idipsum obtinere quoad Præbendas præceptoriales monet ibidem: quia & hæ juxta edicta Regia requirunt pariter servitium *personale* instruendi pueros. Vide etiam Tournetium *litt. P. num.* 73.

XVII. Nec tantum in Gallia hujusmodi Beneficia a pensionibus exempta conservantur; sed & in Hispania jam pridem usitatum esse testatur Didacus Covarruvias, *Pract. quæst. cap.* 36. *num.* 10. ibidem observans: „ illud esse satis expeditum, quod „ nulla pensionis constitutio apud Hispanos admittatur in Canonicatibus, qui conferri debent ex veteri instituto Magistris, & „ Doctoribus. Nec vidi (ait) unquam a summo Pontifice pensionem ex his Beneficiis constitui, nisi causa litis dirimendæ, „ quæ absque ulla fraude inter electos, aut institutos tractabatur.

XVIII. Ex eadem ratione, qua Synodus Tridentina voluit, ut Ecclesiæ Parochiales, quæ summam Ducatorum centum, secundum annuum valorem non excedunt, nullis pensionibus, aut reservationibus fructuum graventur, jam pridem invaluit „ ut si „ resignetur Canonicatus, aut similis Dignitas, non concedatur „ pensio, nisi reditus sint ultra centum Ducatorum, & pro quan„ titate, qua excedit dictam summam ". Ita Flaminius Pari„ sius; *De Resignat. Benef. lib. 6. quæst.* 2. *nu.* 28. „ addens: „ Et ita mihi retulit Illustrissimus Cardinalis Consentius Proda„ tarius, sibi ordinatum fuisse a Sanctissimo D. N. Sixto V.

XIX. Similiter Arresto Consilii Status pronuntiato per formam regulamenti 23. Septembris 1667. declaratæ fuerunt pensiones *nullæ*, quæ imposita erant Præbendis Diœcesis Rivens, *qui ne vaudroient pas au moins deux cent livres de revenu pareillement quitte, suivant l'estimation du revenu desdits Bénéfices, qui aura esté faite par l'Evêque dans ses visites, ou sur son certificat.* Id est: Quæ non penderent ducentas libras annue, deductis pariter oneribus juxta dictorum Beneficiorum æstimationem, quæ vel ab Episcopo in visitatione facta fuerit, aut ejus testimonio confirmata. In Actis Cleri Gallicani loco allegato. *art.* 11.

XX. Dicuntur nonnullæ Ecclesiæ eo jure, vel privilegio gaudere, quod earum Beneficia nullis pensionibus gravari queant; atque inter cætera notatur apud Renatum Choppinum *lib.* 3. *De Sacra Politia, tit.* 2. *num.* 16. in margine: „ *On tient qu' „ il y a privilege Apostolique particulier, que les Bénéfices des „ Eglises d'Auxerre, Tonnerre, Tournay, & de Joinville, ne „ sont sujettes a constitution de pension bénéficiale, & ne peuvent en être chargez.*

Cum hæc privilegia tendant ad conservationem juris communis dictantis, ut *Beneficia Ecclesiastica sine diminutione conferantur*, ipsaque pensionum impositio, vel eo titulo odiosa sit, quod proventus annexi titulis Beneficialibus, ut cedant Titularibus, qui ipsis Beneficialibus, ut cedant Titularibus, qui ipsis Beneficiis deserviunt, abstrahantur, & cedant nullum officium, quod Beneficium exigit, præstantibus, meritò hujusmodi privilegia tamquam favorabilia reputanda, & conservanda sunt.

XXI. „ Exteris porro nostros Reges minime cedere in sacra „ Republica tuenda, vel illud argumento est (ait Choppinus „ loco citato *num.* 15.) quod electivis Sacerdotiis imponi ne„ queat annuæ pensitationis onus aliquod jure nostro Francisco, „ nisi Rege Patrono adstipulante.

De eodem usu Regni Galliæ testatur Rebuffus tractu *De Pacificis Possess. num.* 137. Id quoque asserunt alii Pragmatici Galli. Nec in Gallia tantum, sed & in Hispania idem observatur. Observandum enim monet Covarruvias *Pract. quæst. cap.* 36. „ Non „ admitti apud Hispanos constitutionem pensionis in his Benefi„ ciis, & Dignitatibus, quæ pertinent ad Jus Patronatus Regi„ um; nisi ipsiusmet Regis consensus accesserit summi Pontificis „ concessioni, ex pensionis constitutioni.

XXII. Ulterius sicuti nulla resignatio *in favorem*, vel permutatio Beneficii admittitur sine consensu Patroni *Laici*; ita nec pensionem sine ejus consensu ex causa resignationis, aut permutationis constitui posse, observat Covarruvias ibidem, & de usu Regni Galliæ testis est Tournetius in sua collectione Arrestorum *litt. P. num.* 79. & 80. ibidem quoque indicans, quibus modis Patronus Laicus consensum suum dare queat. De hoc jure Regni Galliæ passim testantur omnes Pragmatici; estque notoriæ Belgii nostri praxi conforme, in nullo permittenti Juri Patronatus Laicorum derogari, aut Beneficia juri illi subjecta diminui, aut gravari sine eorum consensu.

XXIII. Et sicuti observavimus supra *Sect.* 3. *tit.* 8. alias 25. *cap.* 2. Jus Patronatus *mixtum*, quoad non derogationem censeri Laicum, ita quoque eodem jure circa impositionem pensionis gaudere dicendum est: ut scilicet Beneficia Juris Patronatus *mixti* æque ab impositione pensionis citra consensum Patronorum sint exempta, quam Beneficia Juris Patronatus Laici.

XXIV. Quin & judicatum esset refertur, quod, si Beneficium spectet *alternative* ad Patronum Ecclesiasticum, & Laicum, si vacans in turno Ecclesiastici fuerit gravatum pensione, pensio illa extinguatur morte Resignatarii, si vacet in turno Laici: eo quod sine ejus consensu Beneficium ad suam præsentationem spectans gravari non potuerit. *Tom.* 2. *Journal des Audeinces lib.* 1. *cap.* 42.

XXV. Beneficia vero Juris Patronatus Ecclesiæ sicuti possunt etiam nonnunquam sine consensu Patroni resignari, & permutari, ita & pensione gravari; quemadmodum jam pridem judicatum esse testis est Tournetius loco citato *num.* 81. etiamsi Jus Patronatus sua origine laicale fuisse, & a Laicis in Ecclesiam translatum esse, ostenderetur.

CAPUT VII.

Quæ portio proventuum in pensionem assignari possit, & quæ in hanc portionem imputentur?

1 *Pensionum quantitas olim limitata non erat; secus hodie, & quare?*
2 Ad tertiam *partem proventuum restricta; quæ ratio restrictionis.*
3 *Id olim in omnibus Beneficiis obtinebat.*
4 *Reservatio omnium fructuum titulo pensionis non admittenda.*
5 *Hodie ex stylo Curiæ Romanæ admittitur usque ad* medietatem *in Beneficiis* simplicibus.
6 *In Gallia pensio ultra* tertiam *partem vix admittitur.*
7 *Edictum Regium super hac restrictione.*
8 *Pensio* tertiam *partem excedens non est in totum* nulla, *sed reducitur.*
9 *Successor per* obitum *reductionem petere potest.*
10 *Resignatario, qui pensioni consensit, reductio aliquando in Gallia negata fuit, & quare?*
11 *Quomodo hodie etiam ipso Resignatario superstite, auctoritate publica reducatur?*
12 *In Belgio etiam reducitur pensio excessiva.*
13 *Pensio hodie non in portione fructuum; sed in quantitate constituitur, & quæ hujus ratio?*
14 *In* tertiam *partem Beneficii pensioni obnoxiam non computantur distributiones* quotidianæ.
15 *Non solet pensio super* distributionibus *constitui.*
16 *Interdum ex gratia datur in Curia Romana; sed ægre in Gallia admittitur.*
17 *Edicto Regio pensio super* distributionibus *vetita videtur.*
18 *Pensio nequidem ad* tertiam *partim admittitur, si congrua portio Titulari non remaneat.*
19 *Ex stylo Curiæ pensio simpliciter imposita non comprehendit distributiones.*
20 *Neque oblationes. &* incerta *accidentia.*
21 *Super obventionibus, quæ requirunt* certum *servitium pensio non constituitur.*
22 *Pensio etiam pro* tertia *tantum parte imposita non semper est licita.*

I. EX pristinis illis pensionum exemplis, quorum capite primo meminimus, illud duntaxat eruimus, pensiones limitatas fuisse ad sustentationem, seu alimentationem Pensionarii, sive id unum factum fuisse, ut subinde Episcopis, vel Pastoribus, aliisque Clericis indigentibus ex bonis Ecclesiæ, cui actualiter non deserviebant, nec adscripti erant, *miserationis* intuitu alimenta darentur: ea tamen moderatione, ut ipsis Ecclesiæ Ministris necessaria non deessent.

Verum cum labentibus sæculis prætextu illo alimentationis, Prælati Ecclesiæ, ut vel sibi, vel sui consanguineis, aut familiaribus faverent, excessivis pensionibus ita Beneficia, etiam curata, gravarent, ut vix congrua fructuum portio ipsi Titulari relinqueretur: tandem visum fuit, certos figere limites, intra quos ipsa quantitas pensionis restringeretur.

II. Cum vero æquum justumque videretur, ut primo ipsi Titulari onera Beneficii ferenti provideretur, antequam alteri de proventibus ipsius Beneficii provideretur; quin & justum esset, ut amplior portio daretur Titulari, qui etiam onera Beneficio incumbentia ferre tenetur, tandem ipsa pensionis quantitas ad *tertiam* partem proventuum annuorum ipsius Beneficii restringi cœpit: ut ita *duæ* partes liberæ maneant Titulari, & non nisi tertia pensionis nomine alteri assignari posset.

Unde Caccialupus, & ex ipso Hieronymus Gigas *De Pensionibus quæst.* 9. postquam notavit, quod ad hoc ut pensio sit *tolerabilis*, & *honesta*, tantum debeat remanere Ecclesiæ, unde Prælatus seu Rector illius commode valeat sustentari, subjungit: „ quod hinc putet inolevisse practicam, quod ut plurimum sta„ tuitur pensio usque ad *tertiam* partem redituum. Et hinc est „ (ait) quod regulariter Legatis Apostolicis datur facultas re„ servandi pensiones super fructibus Beneficiorum ex causa re„ signationis, usque ad *tertiam* partem fructuum.

III. Et notat Flaminius Parisius *lib.* 6. *De Resignat. Benef. quæst.* 2. *num.* 24. quod antiquo tempore imponebatur pensio usque ad *tertiam* partem redituum in *omnibus* Beneficii, & apponebatur clausula: *Dummodo tertiam partem non excedat.*

☞ IV. Quantumvis auctoritas imponendi pensionis ad certam proventuum annuorum quotam, notanter circa Beneficia non curata, nominatim non reperiatur restricta, tamen in Regno Galliæ Pontificem non posse Resignanti reservare *omnes fructus*, late probat Louetius ad Molinæum *De publicandis resignationibus*, *n.* 292. testaturque frequenter judicatum, quod, si Resignanti reservati fuerint omnes fructus, moriente Resignante, Beneficium censeatur vacare *per mortem*: quia in effectu ipse Resignans mortuus censeretur in possessione ipsius Beneficii: „ nam, ut recte notat „ Louetius, hujusmodi reservatio eludit in effectu ti„ tulum Resignatarii, separando fructus a titulo.

Post hæc ostendit, hanc omnium fructuum reservationem publicæ utilitati, necnon Beneficiorum conditioni omnino contrariari, & propterea nec per Pontificem justificari posse.

„ Magna quidem (pergit Louetius) in Beneficiis summorum „ Pontificum potestas, sed cum quid contra publicam Ecclesiæ „ utilitatem, contra Hierarchiam Ecclesiæ, contra Ordinis to„ tius honorem, & generalia Concilia statuit, in iis potestatem „ cessare magni nominis Ecclesiastici dixere.

„ Quid turpius (pergit Auctor) Pensionarium, nec laboran„ tem, nec seminantem manducare? Beneficiarum egenum, „ nudum, & pauperem mendicare? titulum a fructibus

„ divino muneri dicatis separare ? quod deterius in Beneficiis „ Sacramentorum administrationem habentibus ? eum ad turpia „ sæpissime cogat egestas, paupertas prudentiores ridiculos red„ dat „ Si Ecclesiæ utilitate suadente, *reservationes* omnium Be„ neficiorum sint vetitæ, & damnatæ, etiam in Regno Fran„ ciæ summorum Pontificum potestatem, & dispensationes su„ perent? Quid aliud sapit hæc *omnium fructuum* retentio, quam „ vera *reservatio*, ut unus titulum habeat, alius omnes fructus „ percipiat contra Decretum Apostoli, *qui altari deserviunt*, „ *de altaris fructibus vivant*. (a)

V. Certum tamen est, passim Canonistas admittere Papam posse Beneficio imponere pensionem, cujus annua attributio excedat tertiam partem redituum ejusdem Beneficii, movet enim Flaminius *lib. 6. de Resin. Benef. quæst. 3. n. 26.* hodie in Beneficiis *simplicibus* de stylo dari regulariter pensionem usque ad *medietatem*: id est, ut medietas fructuum, sive potius quantitas pecuniæ, quæ medietatem proventuum conficit, in pensionem assignetur.

Similiter Rebuffus in praxi Benef *tit. De Reservationibus n. 15.* testatur, quod *interdum reservatur media pars fructuum loco pensionis*: quodque (ait *num. 16.*) *& in patria juris scripti servatur*.

VI. Deinde *n. 17.* subdens: „ Sed in patria consuetudinaria „ reformari solet, præcipue si Pensionarius non posset vivere, „ & usque ad *tertiam* partem reformari solet, quam obtinebit „ Pensionarius tantum; Beneficiarius autem alias duas,

De hoc usu patriæ consuetudinariæ, sive Regni Galliæ clarioribus terminis post Rebuffum testatur Auctor Analysis ad Regulam Cancellariæ *de publicandis Resignationibus*, *n.* 212. „ Non „ toleratur hoc in Regno (Galliæ) fructus omnes, sed *nec di„ midiam*, vel auctore Papa reservari: sed *tertiam* duntaxat, „ ut Regiis Constitutionibus, & summorum tribunalium Arrestis „ cautum est, etiamsi permutationis causa ad tenuitatem Compermutantis supplendam id fiat.

VII. Id omnino conforme est recentioribus tum Parlamentorum Arrestis, tum Regiis Edictis, ac signanter Edicto Regio de anno 1671. quo expresse cavetur, quod pensiones super Beneficiis curatis, vel Præbendis per Resignantes reservatæ excedere nequeant *tertiam* partem fructuum. Hoc edictum rursus renovatum fuit anno 1674. declaratumque, mentem Regis esse, ut id obtineat in omnibus Beneficiis Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, quæ *residentiam* requirunt, quocumque nomine appellentur. (b).

VIII. Verum si pensio dictam *tertiam* partem excedat, „ non „ tamen ob id rescinditur permutatio, vel resignatio (ait Au„ ctor Analysis loco citato) sed immoderata pensio ad congru„ um modum *trientis* ad minus, vel etiam ad minorem, si qua„ litas Beneficii exigat, etiam per potestatem sæcularem reduci„ tur „. Testaturque Brodæus in notis ad Louetium *litt. P. n.* 60. esse Regulam, & principium certum, quod *pensio, quæ legitimum modum excedat, nulla non est, sed reducibilis*.

IX. Illud expeditum est, successorem in Beneficium posse petere reductionem pensionis, etiam a Papa impositæ ad vitam ipsius Resignantis, si modo successerit in Beneficium vacans *per obitum* Resignatarii: qui consequenter nihil promisit Resignanti, nec jus habet a defuncto, sed a Collatore, uti loquuntur Pragmatici Galli, Tournetius in sua collectione Arrestorum *Litt. P. n.* 69. & Brodæus loco citato.

X. At vero Resignatario, qui pensioni consenserat, atque mediante promissione, hujusmodi pensionis Beneficium obtinuit, reductionem pensionis tametsi excedentis *tertiam* partem haud annuendam judicabant; huncque fuisse Curiarum Regiarum usum testantur, *propter fidem datam*; & ne ex proprio dolo, vel perfidia Resignatarius lucrum consequeretur. Receptumque erat hujusmodi Resignatarium de pensionis excessu conquerentem condemnare ad hanc alternativam: *solvat* vel *cedat*. Vide latius Tournetium, & Brodæum locis supra indicatis: ubi una inquirunt, quid sentiendum de Resignatario Resignatarii, an ille a reductione pensionis, in quam hic consentit, submoveri debeat.

XI. Et hæc quidem videtur communis fuisse praxis Galliæ usque ad Edictum Regium anni 1571., quod jubet ob publicum Ecclesiæ bonum, ut cunctæ, etiam quæ præcesserunt, de pensionibus Beneficiariis conventiones ad *tertiam* fructuum portionem reducantur. Verba Edicti sunt: *Et quant aux pension qui se trouveront avoir été cidevant créées sur les Cures, & sur les Chanoinies & Prebendes des Eglises Cathedrales ou Collegiales, en faveur des resignations, Nous voulons & ordonnos qu'elles soient reduites au tiers, sans diminution desdites trois cens livres, ainsi qu'il est exprimé ci-dessus, nonobstant tous Traitez & Concordats pour cause de Proces, Resignations, Permutations, demandes en regrez, faute de payement desdites Pensions, & tous cautionnemens, desquelles nous avons decharge, & dechargeons les obligez.* Id est; Et quoad pensiones, quibus gravati fuerint Pastoratus, Canonicatus, Ecclesiarum Cathedralium, aut Collegiatarum Præbendæ in favorem resignationum, volumus & statuimus, ut redigantur ad tertiam partem absque imminutione dictarum trecentarum librarum, prout superius est expressum: non obstantibus quibuscumque pactis, aut conventionibus ad pacificandas lites, resignationibus, permutationibus, petitionibus ad regressum solutarum Pensionum defectibus, omnibusque cautionibus, a quibus exoneravimus, & exoneramus obstrictos.

Ad hanc Declarationem reflectens Cabassutius *lib. 2. c. 16. n. 2.* rationem ejus assignat; „ Ut scilicet prævaleat sacra & com„ munis disciplina oppositis privatorum, noxiisque pactionibus: „ nisi quis insistat id officium a Legislatore injungi *solis Judici„ bus*, & *publicis* Requisitoribus, sed non Resignatariis, illo ad„ huc superstite, cui obstricta *est fides*.

XII. Sane Judices Regii, quibus litteras, sive Bullas provisionum e Curia Romana emanantes *placetandi* auctoritas est, solent ad instantiam Procuratoris Regii, sive Fiscalis ipsas pensiones excessivas ad moderatam quantitatem reducere; quod & in Belgio nonnunquam practicatur.

Unde cum quidam resignasset Præbendam insulensem sub pensione 957. florenorum, *placetum* renuit Consilium Privatum, eo quod pensio, habito respectu ad proventus dictæ Præbendæ, quæ tantum communiter ascendunt ad duo millia florenorum, esset excessiva: quapropter reduci voluit pensionem ad 700. florenos, qua reductione mediante, annuit *Placetum* 16. Septembris ann. 1641.

Hinc quoque colligitur, hic in Belgio ægre admitti pensionem *tertiam* partem fructuum excedentem.

XIII. Circa hanc portionem in pensionem assignandam, notandum, hodie hanc reservari in quantitate pecuniæ, non in quota fructuum parte; uti notat Garzias *De Beneficiis part. 1. cap. 5. num.* 362. sed ratio hujus praxeos, quam post alios Canonistas allegat Garzias, scilicet, quod alias Beneficium scinderetur, ut frivola merito ab Auctore Analysis ad Regulam *De publ. resign. num.* 214. rejicitur; „ quia non minus secantur, vel minuuntur Beneficia per quantitatem, quam quotam, & lex esset „ imposita verbis, & fraus, immo contortio manifesta Cano„ num.

Cæterum convenientius est, ut in certa quantitate pecuniæ, quam quota fructuum constituatur, ut tollatur occasio discordiarum, quæ ex communione fructuum inter Rectorem, & Pensionarium oriri possent, uti notat Emanuel Gonzales in Commentario ad *cap. 21. tit. de Præbend. num. 7.*

XIV. Adhuc observandum, in hanc tertiam partem fructuum non computari *distributiones quotidianas*, uti jam pridem notavit Auctor dictæ Analysis; & latius Brodæus ad Louetium *litt. P. num.* 46. monetque, quod dum successor *per obitum*, petit reductionem ad *tertiam*, tunc non habeatur ratio distributionum manualium: quæ in æstimatione valoris fructuum Præbendæ, non computantur; quia non sunt de corpore Beneficii, sed percipiuntur ratione servitii *personalis*, quemadmodum communiter tradunt Canonistæ; quod qualiter sit intelligendum, dicetur in titulo *De Peculio Clericorum*.

XV. Notat quoque Flaminius Parisius *de Resignat. Benef. lib. 6. quæst. 22. nu. 9,* quod „ regulariter pensio super distributioni„ bus quotidianis non constituatur ". Rationem addit: quia di„ stributiones quotidianæ non sunt fructus.

XVI, Interdum tamen ex gratia etiam super distributionibus pensio conceditur; sed tum additur hæc clausula: *distributionibus quotidianis, & non nisi præsentibus, & divinis officiis interessentibus dari, & per eos lucrari solitis & consuetis*.

Interim si Beneficium habeat grossos fructus, & distributiones quotidianas, has non computandas in taxatione tertiæ partis judicatum fuisse ann. 1614. ibi refert Brodæus; tametsi creatio pensionis contineret clausulam ordinariam; *super fructibus Præbendæ, & Canonicatus, proventibus, juribus, &c.* licet ex consuetudine Ecclesiæ, super cujus Præbenda pensio erat creata, distributiones non darentur *ad manum*, neque *quotidie*, sed singulis mensibus tantum, & earum loco darentur singulis Canonicis 30. libræ.

XVII. Id conforme est Edicto Regio anni 1671. quo expresse cavetur, quod pensiones *tertiam* partem excedere nequeant. Aie enim: *Sans diminution ni retranchement de la somme de trois cens livres, qui demeurera aux Titulaires desdites Cures & Prebendes pour leur subsistance par chacun an, franche & quitte de toutes charges, sans comprendre en ladite somme le Casuel & le Creux de l'Eglise, qui appartiendra pareillement aux Curés; ensemble les distributions manuelles qui appartiendront aux Chanoines.* Id est: Ferme de verbo ad verbum convenit cum Arresto, quod *cap. 6. num.* 13. superius laudatum est.

XVIII. Ex hoc Edicto illud quoque manifestum est, pensionem neque ad *tertiam* partem proventuum admitti, nisi, detracta pensione maneat *congrua* portio pro Titulari.

XIX. Pensione simpliciter fructibus Beneficii imposita distributiones non debere computari, neque iis pensionem censeri impositam, etiam Doctores Ultramontani agnoscunt, & stylus Curiæ observat; unde ex eodem stylo dum pensionem impositam volunt distributionibus, tunc imponitur, adjecta clausula, de qua supra *n. 15. Etiamsi in solis distributionibus, & non nisi præsentibus*.

XX. Quod de distributionibus dicitur, idem dicendum de oblationibus, sive *incertis* accidentibus, uti monet Brodæus ad Louetium *litt. P. n.* 46. sub finem. Quod & sæpe citato Edicto Regio conforme est: dum non vult computari *casuale*, sub quo hujusmodi oblationes, tamquam incertæ, & *casuales*, comprehenduntur, nec magis nomine *fructuum*, ob suam incertitudinem veniunt, quam distributiones quotidianæ. Accedit, quod cum pensiones sint multis titulis odiosæ, ut supra ostensum est, merito veniant restringendæ; & per consequens nomen *fructuum* stricte interpretandum: ne ita pensionis quantitas minuatur, & proventus Beneficii apud Titularem remaneant.

XXI. Refert quoque Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib. 6. quæst. 2. n. 32.* ex Gambaro, decisum fuisse per Rotam,

quod,

(a) Hic Textus desumptus ex Epist. 1. ad Cor. cap. 9. vers. 13. ita legitur: *qui altari deserviunt, cum altari participant*.

(b) Omitti non debet Magni Consilii Arrestum die 6. Februarii 1670. datum, cujus hic est tenor. *Ayant egard, dit le Roi, aux Conclusions de notre Procureur General, notre grand Conseil a ordonné & ordonne qu'à l'avenir les Titulaires & Pourvus de Cures ne pourront, en resignant lesdites Cures, reserver des pensions sur icelles, à moins qu'ils n'ayent desservi lesdites Cures l'espace de 20. années, ou que depuis qu'ils en auront été pourvus, ils ne soient tombés en infirmité notable; auquel cas ne pourront lesdites pensions exceder le tiers des revenus desdites Cures, & à condition qu'il restera toujours au Titulaire la somme de trois cens livres au moins.*

quod, ubicumque requiritur certum servitium ad consequendum fructus, super illis non possit constitui pensio. Monet insuper notandum esse, quod neque possit imponi pensio super reditibus communibus, qui dividuntur inter eos, qui intersunt *certis temporibus*, licet de stylo interdum *communibus* de gratia.

XXII. Notandum, quod licet usus pensionum ex his appareat multum restrictus, nequaquam tamen hinc concludi possit, pensiones cum hac restrictione concessas esse omnino licitas, & undequaque probatas, quamvis tolerentur; atque de his dicendum, quod supra capite 3. dictum fuit.

CAPUT VIII.

De Clausulis in litteris pensionis apponi solitis.

1 *Quare conveniat has clausulas noscere?*
2 *Clausula exprimens causam assignatæ pensionis.*
3 *Clausula reservationi pensionis inseri solita probat eam non nisi indigentibus annui debere.*
4 *Clausula pensiones prius impositas habens pro expressis.*
5 *Stylus Curiæ habet, quod de pensione ante imposita sit facienda mentio sub pœna nullitatis.*
6 *Nullitas præcavetur per dictam clausulam.*
7 *An hæc clausula semper in Belgio admittatur?*
8 *Pensio solvi debet libera ab omni onere juxta clausulam apponi solitam.*
9 *Quomodo hic subinde aliqua moderatio adhibenda sit?*
10 *Clausula exprimens terminos solutionis.*
11 *Termini aliquando ad postulationem Supplicantium mutantur.*
12 *Clausula continens censuras in non solventes.*
13 *Censuræ hæ non incurruntur, nisi urgente Pensionario.*
14 *In Gallia & Belgio hæc clausulam non habet suum effectum.*
15 *Clausula reservans regressum ob non solutam pensionem.*
16 *Ut huic clausulæ locus sit, requiritur sententia.*
17 *In Gallia non admittitur hæc clausula.*
18 *Quomodo succurratur Regnanti, si contra fidem datam pensio non solvatur.*
19 *Quid in Belgio servetur.*
20 *Clausula de non minuenda, aut reducenda pensione.*
21 *Non obstante hac clausula, interdum reductio pensionis admittitur.*
22 *Clausula requirens consensum Pensionarii juxta Regulam Cancellariæ.*
23 *Huic Regulæ subinde derogatur.*
24 *Hæc derogatio in Gallia non admittitur.*
25 *Clausula reservans pensionem, licet nullum jus cedenti competat.*
26 *An hujus clausulæ hodie aliquis usus?*
27 *Clausula exprimens tempus possessionis.*
28 *Rationes hujus clausulæ.*
29 *Stylus Curiæ Romanæ habet, ut providendus de Beneficio juret, quod illi intendat deservire.*
30 *Simile observatur in Academia Lovaniensi.*
31 *In Gallia vix admittitur pensio causa resignationis, nisi Resignans possederit 15. annis Beneficium.*
32 *Optandum ut id ubique observaretur.*
33 *Qui plura habet Beneficia incompatibilia non potest in dimissione unius pensionem reservare.*

I. Cum pleræque pensionum impositiones hodie expediri soleant in Curia Romana ex causa resignationis, vel permutationis, utile erit, præcipuas clausulas, tum in formula supplicationis, tum in litteris provisionis de stylo Curiæ Romanæ adjici solitas, examinare, atque una annotare; quem usum & vim hic in Belgio, aliisque vicinis Provinciis habeant.

II. Prima eaque notabilis est clausula exprimens causam reservationis pensionis: *Ne ex sua resignatione nimium dispendium patiatur, de alicujus subventione auxilio provideri, &c.*

Hac clausula sufficienter indicatur, causam finalem pensionis esse *alimentationem* Pensionarii, & consequenter, nec mentem Pontificis esse, eam assignare his, qui *alimentis* non indigent, sed ea aliunde sufficientes habent, ut post Lotherium, aliosque notat Barbosa in proœmio ad praxim exigendi pensiones, *n.* 47. Verba ejus sunt: „ Finalis causa est alimentorum suppeditatio; „ quocumque enim jure Papa providet alicui sub reservatione „ pensionis, sive ex causa simplicis resignationis, sive ex causa „ cessionis jurium, aut simpliciter pensionem reservet, tam in „ supplicatione, quam in proœmio litterarum inserit clausulam „ expressivam causæ hujus alimentorum; nam in causa cessionis „ etiam ex concordia concipitur per hæc verba: *Ne ex cessione* „ *tua hujusmodi nimium dispendium patiaris*; & cum ex natu„ra subjectæ materiæ id referatur ad personam Clerici dimit„tentis Beneficium, vel jus in eo, præ se fert intentionem „ Papæ eam reservandi in causam alimentorum, ut bene adver„tit *Hier. Gabr. cons.* 187. *num.* 11. *lib.* 2. quem refert *Lo„ther. d. lib.* 1. *quæst.* 35. *num.* 47. Finis ergo est providendi „ egenia de alimentis, & ita supponendi necessario sunt ter„mini habiles, videlicet superfluentia redituum in Titulari, „ eo modo, quod eis simul possit de congrua sustentatione pro„videri.

☞ III. Quandoquidem, non obstante clausula, litteris pensionum inseri solita, qua significatur Pontificem non intendere pensionem annuere, nisi in causam *alimentorum*, id est, ne necessariis alimentis is, cui pensio annuitur, alias destitueretur, videmus passim, Clericis sua Beneficia dimittentibus, ex causa resignationis vel permutationis, vel etiam juri prætenso super Beneficio cedentibus, pensiones reservari, quantumvis de proventibus temporalibus aliunde sit ipsis provisum; neque exigi solet a Resignantibus sua Beneficia sub pensione, vel ullum indigentiæ, sive paupertatis testimonium, vel ulla probatio.

Quidquid sit, hæc nihilominus clausula litteris pensionis, ex stylo Curiæ Romanæ inseri solita, probat causam finalem imponendæ, & reservandæ pensionis, semperque arguet Pensionarios, qui nullatenus indigentes proventus Beneficii, cui non deserviunt, sibi sub titulo pensionis arrogant; necnon ipsos similes pensiones passim etiam non indigentibus annuentes, & reservantes. ☜

IV. Post clausulam exprimentem quantitatem fructuum, seu proventuum Beneficii pensione gravandi, de qua capite præcedenti, sequi solet: *Etiamsi super illis* (fructibus) *aliæ pensiones, quas, illarumque summas, &c. habere placeat pro expressis, & quæ exprimi possint in litteris, aliis forsan assignatæ existant.*

Hæc clausula ideo adjicitur, ne si forsan aliqua pensio eidem Beneficio jam esset imposita, hæc posterior esset nulla.

V. Inolevit jam pridem stylus Curiæ, quod debeat fieri mentio de prima pensione, & de alio onere in reservatione secundæ pensionis, etiam ex causa resignationis; quodque pensio secundo loco reservata, sit nulla, si non fiat mentio de prima valide reservata: uti post alios citatos tradit Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib.* 6. *quæst.* 2. *n.* 41. Ratio est, quia Papa non intendit, nec velle præsumitur Ecclesiam duplici onere gravare, & quia pensiones cum magno moderamine Beneficiis imponi debent. Unde & hic stylus Curiæ tamquam æquitati conformis ubique merito observandus. Quare & Joannes Tournetius in Collectione Arrestorum *litt. P. num.* 88. asserit, pensionem impositam Beneficio, *etiam motu proprio*, non valere, si in signatura non sit facta mentio primæ pensionis impositæ.

VI. Porro ex stylo Curiæ invaluit, hanc nullitatem præcaveri per hanc similemve clausulam generalem, tametsi *in specie* prima, & antiqua pensio Beneficio imposita non exprimatur; quemadmodum tradit Flaminius loco citato, & ita decisum fuisse in Rota.

VII. Verum si hæc pensio una cum antiqua, *tertiam* partem fructuum excederet, haud facile etiam cum hac clausula in Belgio, aut in Gallia admitteretur; eo quod revera hoc casu pensio plus quam tertiam partem proventuum absumat: quod haud facile hic admittitur.

VIII. Vulgaris etiam clausula est, ut pensio „ sit libera ab „ omni decima, quarta, media, & quavis alia fructuum parte, „ nec non subsidio, etiam charitativo, & quovis alio ordina„rio, & extraordinario onere quomodolibet nuncupato, etiam „ pro fabrica Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, Cruciata „ sancta, & expeditione contra Turcas, ac infideles, & hære„ticos, ac quoscumque fidei Catholicæ hostes, ac pro Semina„rio puerorum Ecclesiastico, & quavis alia, etiam urgenti, „ urgentissima & necessario exprimenda causa; etiam ad suppli„cationem Imperatorum, Regum, Reginarum, Ducum, & alio„rum Principum instantiam, Canonice, vel de facto, nunc & „ pro tempore impositis, & quomodolibet imponendis; etiamsi „ in impositionibus hujusmodi caveatur expresse, quod Pensio„narii quicumque pro rata pensionum suarum quantumvis „ exemptarum, præmissis contribuere tenentur.

Vigore hujus clausulæ Pensionarios eximi ab oneribus ipsi Beneficio, aut ejus proventibus quacumque ex causa, & quavis auctoritate imponendis, haud obscurum est.

IX. Si tamen tanta esset onerum impositio, ut si hæc a solo Titulari ferri deberent, proventus Beneficii nimium diminuerentur, indubie, non obstante hac clusula, Pensionarius ad partem onerum ferendam merito vocaretur; vel saltem ob hæc onera, diminutio sive moderatio aliqua pensionis, ut minus durantibus his oneribus, peti posset: præsertim si pensio sit *realis* solvenda ab eo, qui pensioni non consensit: neque Beneficium sub conditione solvendæ pensionis accepit: ipsaque onera sint extraordinaria: uti judicatum refert Tournetius loco citato *n.* 86.

X. Deinde in litteris pensionis additur, ut solvatur mediatim in Nativitate Jesu Christi, & Nativitate Joannis Baptistæ, secundum notorium, & vulgarem stylum Curiæ, uti notat Gigas *De Pensionibus quæst.* 9*u*.

XI. Sed „ quia hæc decisio terminorum fit causa commodio„ris solutionis, non prohibentur Resignans, & Resignatarius „ plures terminos, etiam ultra duos constituere ad eorum libi„tum; prout in dies practicari videmus ", ait Pyrrhus Corradus in Praxi Benefic. *lib.* 5. *cap.* 7. *nu.* 18. notatque prædictam clausulam in litteris solere apponi, quando termini solutionis in supplicatione non fuerunt expressi.

XII. Utque promptior, & securior sit pensionis impositæ, termino constituto, solutio, additur ex stylo Curiæ hæc clausula: „ Ac volentes, & eadem auctoritate statuentes, quod ille N. „ vel quicumque alius successor, qui in dictis festivitatibus, vel „ saltem intra 30. dies illarum singulas immediate sequentes pen„sionem prædictam per eum tunc debitam non persolverit, cum „ effectu lapsis diebus eisdem sententiam excommunicationis in„currat, a qua donec tibi, vel eidem procuratori de pensione „ hujusmodi tunc debita integre satisfactum, aut alias tecum, „ vel cum dicto procuratore super hoc amicabiliter concorda„tum fuerit, præterquam in mortis articulo constitutus abso„lutionis Beneficium nequeat obtinere.

XIII. Notat autem post alios citatos Garzias *De Beneficiis part.* 1. *cap.* 5. *num.* 381. pœnam excommunicationis non incurri, nisi Pensionario volente & declarante: „ Nam ut illis (censu„ris) locus sit, requiritur voluntas, & factum ipsius Pensio„narii, in cujus favorem latæ sunt. Quinimmo (pergit Gar„zias) ex stylo & benigna interpretatione non incurritur ex„communicatio, donec declaratoria sit data per Judicem, & „ Pensionarius ea utatur intimando illam adversario seu Paro„cho, aut ponendo cedulones, ut etiam servatur in aliis

decla-

„ declaratoriis, tam Auditoris Cameræ, quam aliorum judi-
„ cum.

XIV. In Gallia hæc clausula, quoad pœnam *excommunicationis* ob non solutam suo tempore pensionem, habetur pro clausula *meri* styli; quin teste Fevretio *De Abusu*, *lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 29. judicatur *abusiva*, ostenditque Brodæus in notis ad Louetium *litt. C. num.* 21. aliquando quidem consuetum fuisse, ut Ecclesiastici per *censuras* ad solutionem debiti etiam *civilis* urgerentur; sed eam consuetudinem jam pridem esse abrogatam. Quod & praxi Belgicæ consonum est, uti ostenditur infra *par.* 3. *titulo De Censuris*.

XV. Post clausulam continentem pœnam excommunicationis sequitur; „ Si vero per sex menses dictos triginta dies immediate sequentes sententiam ipsam animo (quod absit) sustinueris indurato, ex tunc effluxis mensibus eisdem dicto Beneficio perpetuo privatus existat, illudque vacare censeatur eo ipso, tibique liceat ad idem Beneficium liberum habere regressum, & liceat tibi etiam vigore tui prioris tituli possessionem propria auctoritate apprehendere, ac si illud minime resignasses.

XVI. De hac clausula continente *regressum* ad Beneficium resignatum ob defectum solutionis pensionis, plura habet Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib.* 6. *quæst.* 3. ubi *num.* 12. advertendum dicit: quia non sufficit lapsum esse tempus, sed requiritur sententia declaratoria, quæ id declaret; asseritque hinc alias resolutum in Rota, „ quod clausula irritans in regressu ob non solutionem, non inficit possessionem, nisi post „ sententiam.

XVII. Observat etiam *num.* 17. in Francia non admitti regressum ob non solutam pensionem: notatque Auctor Analysis in Regulam Cancell. *De Public. Resignat. num.* 212. „ quod clausulæ illæ de resolvenda resignatione, & revertendo ad Beneficium resignatum ob non solutionem pensionis, *nullæ* sunt & *abusivæ*, quia sunt species reservationis, sive recursus, per Decreta conciliaria generaliter, & indistincte damnati.

Idipsum post alios Pragmaticos Gallos asserit Fevretius loco citato *num.* 28. una monens, quod ab executione dictarum clausularum datur appellatio *tamquam ab abusu*.

XVIII. Ne tamen detur locus perfidiæ, si Resignatarius non solvat, condemnabitur ad solvendam promissam pensionem; vel in casum non solutionis adjudicabitur Resignanti regressus ad Beneficium: sive condemnabitur Resignatarius ad *solvendum*, vel *cedendum*: judicatumque dicit Brodæus in notis ad Louetium *litt. P. num.* 30. quod Resignans possit regredi ad Beneficium etiam post 20. annos a facta resignatione: tametsi nec hæc clausula regressus fuisset in litteris apposita: idque ob datam fidem a Resignatario de solvenda pensione, & facta Beneficii acceptatione sub ea conditione. Vide quoque Tournetium in Collectione Arrestorum *litt. P. num.* 88.

XIX. Neque Belgica praxis pateretur, quemquam ob retardatam solutionem pensionis ad Beneficium resignatum *propria* auctoritate regredi; aut aliquem *ipso jure* Beneficio privari: sed coram legitimo Judice ad solutionem pensionis agendum esset; qui posset Pensionarium ad promissam pensionem, vel ad cedendum Beneficio condemnare.

XX. Solet quoque apponi clausula, quod pensio *annullari*, *reduci*, *aut minui non possit*; quæ clausula (ait Flaminius citata *quæst.* 2. *num.* 142.) multum prodest: nam, ea non obtenta, decrescentibus fructibus seu redditibus, & in aliis quibusdam proventibus pensio invalida redderetur, vel saltem ad minorem nummum reduceretur.

XXI. Si tamen adeo sint diminuti proventus, ut Titulari non sufficiant ad victum, soluta pensione, reductionem peti posse, *non obstante indulto, quod reduci non possit*, sentit Rebuffus *De Pacificis Possess. num.* 141. quod indubie facilius obtinebit in eo, qui constitutioni pensionis non consensit. Unde & Garzias *part.* 1. *De Benef. cap.* 5. *n.* 402. dicit, quod, apposita prædicta clausula, reductio quidem fieri nequeat sine *speciali* commissione Papæ, sed addit, *Quæ tamen solet dari præsertim Successori*.

XXII. Juxta Regulam Cancellariæ *De Consensu in resignationibus, & pensionibus*, „ nec litteræ assignationis etiam motu proprio cujusvis pensionis annuæ super alicujus Beneficii fructibus expediri possunt, nisi de *consensu* illius, qui dictam pensionem persolvere tunc debebit.

Hinc ex hodierno stylo apponitur clausula, pensionem solvendam *per N. cujus ad hoc accedit assensus, & successores suos*.

Ubi notandum, quod solus assensus requiratur signatarii, uti fit constat ex ipsa Regula, quæ exigit consensum ejus *qui pensionem persolvere tunc debebit*, nimirum tempore impositionis. Clausula quod idipsum manifeste insinuat, & praxis consonat, quæ successorum assensum non requirit.

XXIII. Juxta modernum stylum Curiæ Romanæ solet huic Regulæ derogari quoties Beneficium confertur absenti cum reservatione pensionis, præsertim quando ipse Resignans est *pacificus* Beneficii possessor: quo casu Signatura pensionis expeditur cum hac clausula: „ Et cum derogatione Regulæ de præstando consensu in pensionibus, attento quod resignatio fit in favorem, & Orator, qui vere, realiter, & pacifice possidet, aliter resignare non intendit:

XXIV. Quin & Papam posse motu proprio sine consensu Resignatarii alicui Beneficio imponere pensionem, communis est Canonistarum sententia, uti post Flaminium Parisium *De Resign. Benef. lib.* 6. *quæst.* 2. *n.* 135. observat Chokier ad citatam Regulam Cancellariæ. In Gallia tamen nec impositionem hujusmodi pensionis, nec derogationem admitti testatur Fevretius *De abusu lib.* 2. *cap.* 5 *n.* 8. citatque ibidem antiquum Commentatorem Capituli Raynutius, *tit. De Testamentis*, Guillelmum Benedicti, qui ibidem *De Fideicommissariis substitutionibus part.* 1. *numero* 36. ait: Nullum onus imponi potest etiam per Papam super „ Beneficiis, & Dignitatibus Regni, quocumque titulo vel nomine onus illud nuncupetur: vel ex quacumque causa, vel colore, & occasione directe, vel indirecte: etiam prætextu cujusvis consuetudinis, privilegii, vel statuti, & si contra fiat, totum irritum erit “. Plura ibidem, & antiqua Regum Edicta, & Parlamentorum Arresta his conformia citat.

XXV. Notat Flaminius Parisius *De Resignat. Benef. lib.* 6. *quæst.* 2. *n.* 141. quod subinde apponatur clausula, quod *pensio debeatur, licet nullum jus Cedenti competat*; idque ad tollendas lites.

XXVI. Hanc clausulam in Gallia non admitti monet Fevretius *de Abusu lib.* 2. *cap.* 5. *n.* 11. atque ab ejus executione appellaretur tamquam *ab abusu*. Ubi enim pensio constituitur causa cessionis, si nullum jus competat Cedenti, cessante causa, pensio debet evanescere; uti ex Rebuffo refert Fevretius; qui & ibidem ex Auctore Analysis in Regulam Cancellariæ *de publicandis Resignat. n.* 213. addit: Pensio „ per Papam, etiam de consensu partis, ad commodum ejus, qui nullum habet nec prætendit jus in Beneficio, constitui non potest... Nec in hoc Regno toleratur, sed appellaretur tamquam *ab abusu*, & abusivum declararetur, non obstante quacumque possessione, ut sæpe judicari vidi in hoc Senatu (Parisiensi) & in Senatu Rothomagensi anno sesquimillesimo vigesimo primo.

XXVII „ Quamvis de jure in resignatione Beneficii, vel impetratione pensionis, non requiratur expressio temporis, per quod Resignans possederit Beneficium, servat tamen quandoque Dataria Apostolica, ut quoties resignatur Beneficium, quod personalem residentiam requirit, & super illius fructibus reservatur aliqua pensio, non admittatur resignatio, nisi in supplicatione exprimatur per quod tempus Orator illud possideat, quod si breve est, rejicitur supplicatio, vel in calce ipsius respondetur, *Resignet absque pensione*; sicut etiam vidimus idem practicari in permutationibus similium Beneficiorum, cum aliis nullam residentiam requirentibus.

Hæc Pyrrhus Corradus in Praxi Benef. *lib.* 5. *cap.* 1. *n.* 12. testaturque ex moderno stylo requiri in resignatione, præsertim cum pensione Beneficii Parochialis aut alterius residentiam requirentis, ad minus *trium* annorum possessionem; quamvis ante requireretur septem, vel sex anni, uti notat Garzias *de Beneficiis part.* 11 *cap.* 3. *n.* 48.

XXVIII. Duplici ratione nititur hic stylus, uti advertit Pyrrhus loco citato *n* 19. „ Quarum altera est, ad coercendas frequentes hujusmodi Parochialium Ecclesiarum resignationes; quandoquidem neminem latet, ex continua mutatione Rectorum præsertim Parochialium Ecclesiarum, Ecclesias non modicum pati detrimentum.

Altera ratio est (ait *n.* 20.) ad repellendas illicitas negotiationes, quæ possent committi a Resignantibus: qui propterea tales Ecclesias quandoque assequuntur, ut postea aliis illas resignent.

XXIX. Additque stylum Curiæ habere, ut in quocumque Beneficio sive curato, sive simplici, cujus collatio spectat ad Papam, & Orator sit præsens: si velit litteras expediri in forma *gratiosa*, & consequenter examinari ab examinatoribus Urbis, ab illis sive Notario recipiatur juramentum, quod ipse Orator tale Beneficium non assequitur animo illud resignandi.

XXX. Simile quid observatur in Facultate Artium in hac Academia. Nominandi enim vigore privilegiorum jurant: „ Quod infra annum unum ab obtenta pacifica possessione *personaliter* in ea residebo, nec eam (Curam Pastoralem) resignabo, nisi *integro* anno in ea resederim, aut aliam curam pastoralem sine fraude, & dolo obtinuero.

Sane quam frequentes sint Beneficiorum, præsertim Canonicatuum impetrationes, maxime quæ fiunt a simplicibus Clericis, non alium in finem, quam ut ex illorum resignatione pensio aliquot millium florenorum distilletur, nimis notorium est.

XXXI. Ad præveniendas hasce fraudulentas, & sordidas Beneficiorum impetrationes & resignationes, Edicto Regio anno 1671. in Gallia cautum est, quod nullus resignare queat Beneficium Curatum, aut Præbendam in Cathedrali, vel Collegiata Ecclesia, nisi 15. annis actualiter deservierit: nisi ex causa infirmitatis ab Ordinario cognita & probata, ob quam ulterius non possit Beneficio deservire. Verba Edicti sunt: *Voulons & Nous plaît que ci-après les Titulaires dans les Eglises Cathedrales ou Collegiales, ne pourront les resigner avec réserve de Pensions, qui apres les avoir actuellement desservies pendant le tems & espace de quinze années entieres, si ce n'est pour cause de maladie & d'infirmité connue & approuvée de l'Ordinaire, qui les mette hors d'état le reste de leurs jours de pouvoir continuer de faire les fonctions, & desservir leurs Benefices*. Id est: Volumus & sic Nobis placet; ut in posterum Titularibus in Ecclesiis Cathedralibus, aut Collegiatis resignare Beneficia non liceat, reservata sibi pensione, nisi actualiter quindecim annorum expleto tempore inservierint, nisi ratione morbi, aut infirmitatis notæ, & ut talis ab Ordinario agnitæ, quæ ad vitæ residuum inhabiles illos reddat, ut functiones suas continuent, aut Beneficia sua deserviant.

XXXII. Quamvis hæ ordinationes non ubique vim legis obtineant, nihilominus in quantum tendunt ad impediendas fraudulentas, & injustas resignationes, & pensionum impetrationes, merito attenduntur ab iis, penes quos auctoritas admittendi pensiones, aut earum rescripta probandi, residet: ut quantum in ipsis est, similes fraudulentis pensionum, distillationibus limites fingant, & remedium adhibeant.

XXXIII. Hodie quoque admodum frequens, ut quis plura Beneficia, etiam *incompatibilia* impetret; quæ dum simul retinere nequit quoad titulum, retinet, quoad partem saltem proventuum, nimirum retinendo unum, & resignando alterum sub pensione.

Cui abusui occurrit Parlamentum Parisiense per Arrestum 10 Februarii anno 1667. injungendo iis, qui possident plures Canoni-

noni catus, ut unum optent, nec alios possint pensione gravare. Cujus Arresti memini supra *Sect.* 3. *tit.* 3. *cap.* 4. *num.* 18. alias *tit.* 20. *cap.* 4. *num.* 16.

CAPUT IX.

De Extinctione, Translatione, & Redemptione Pensionis.

1 *Pensio extinguitur morte Pensionarii.*
2 *Secundo, per matrimonium Pensionarii.*
3 *Tertio, per professionem Religiosam.*
4 *Modis prædictis non extinguitur, si data sit cum facultate transferendi; & quid sit translatio?*
5 *Hæc facultas tribus modis conceditur.*
6 *Pensionis translatio* odiosissima; *& quare?*
7 *Aliquando facile dabatur facultas transferendi.*
8 *Hodie clausula* cum facultate transferendi *denegatur* in Italia, *& difficulter conceditur* extra Italiam.
9 *Translationes ignotæ in Belgio, nec admittuntur in Gallia.*
10 *In Gallia non potest permutanti servari pensio super alio Beneficio quam permutato.*
11 *Secus de stylo Curiæ Romanæ.*
12 *Quid pensio de* consensu?
13 *Hæc pensio in Belgio, & Gallia incognita.*
14 *Pensio extinguitur per liberam Pensionarii remissionem.*
15 *Potest fieri sine auctoritate Superioris.*
16 *Frequens hodie pensionis redemptio, & extinctio per* anticipatas *Canonum solutiones.*
17 *Sæpe fit auctoritate Pontificis; & quæ sit supplicationis formula?*
18 *Numerus anticipatorum Canonum non est determinatus.*
19 *Cavetur sollicite, ne* pretium *exprimatur, ad vitandam simoniam.*
20 *Anticipatæ hæ solutiones solent pretio pensionis annuæ adæquari.*
21 *Etiam hoc modo accipientes summam pecuniæ sæpe sunt Simoniaci.*
22 *Ex profano modo conveniendi super his* anticipatis *solutionibus evincitur subesse simonia.*
23 *Conventio de redimenda Pensione est simoniaca.*
24 *Pro extinctione pensionis sola Signatura sufficit.*
25 *Quæ hujus styli Curiæ Romanæ ratio?*
26 *Redemptio pensionis magis de Simonia suspecta, quam pensio.*
27 *Nullum redemptionis apud Veteres vestigium.*

I. TAMETSI pensio non sit proprie Beneficium, tamen pensiones illas hodiernas, quæ ex causa permutationis, resignationis, vel cessionis reservari solent, esse loco Beneficii, & quasi in locum Beneficii resignati, sive cessi succedere, communiter notant Canonistæ.

Atque in primis pensio id habet cum Beneficio commune, quod non nisi *ad vitam Pensionarii*, ad instar Beneficii, dari soleat. Unde & morte naturali eam extingui nemo dubitat.

II. Ulterius hujusmodi pensio juxta hodiernum stylum requiritur in Pensionario, non secus atque in Beneficiato Clericatum; nec pensio alteri quam Clerico dari potest, ex Constitutione Sixti V., quæ incipit, *Cum sacrosanctam* 92. in Bull. Romano statuente, ut in futurum non nisi *actu Clericis* in habitu Clerici, & Tonsura incedentibus, pensiones reserventur.

Hinc ulterius concludunt Canonistæ, praxi comprobante, pensionem extingui per contractum matrimonii, quemadmodum amittitur Beneficium; idque ex usu Curiæ Romanæ servari tradit Gigas *de Pensionibus quæst.* 54.

III. Similiter sicuti Beneficia vacant per professionem in Religione, ita quoque pensio vice Beneficii resignati reservata extinguitur per professionem, ex recepta Doctorum sententia, & notoria praxi.

IV. Hæc autem procedunt, nisi pensio sit data, sive reservata cum potestate *transferendi*.

Translatio autem pensionis communiter definitur. Mutatio obligationis (passive nimirum) pensionem solvendi de una persona ad aliam auctoritate Papæ facta. Ita Flaminius Parisius *De Resign. Benef. lib.* 6. *quæst.* 4. *num.* 4.

V. Translatio autem hæc, sive potius transferendi potestas dari solet tribus modis, ut monet Flaminius Parisius ibidem.

Primo, obtenta clausula, transferendi in ipsa pensionis reservatione, cum Pontifex pensionem reservat, & *simul* facultatem concedit, eam *transferendi* in aliam personam.

Secundo quoties fuit imposita pensio absque illa clausula, sed ipsæ partes postea supplicant, ut pensio quam Cajus Titio solvit, extinguatur, & Scio reservetur.

Tertio, in vim privilegiorum certis personis concessorum, quale privilegium nonnullis Ordinibus concessum fuisse dicit Flaminius ibidem.

VI. Hanc pensionis translationem esse *odiosissimam* fatentur omnes, teste Pyrrho Corrado loco citato *n.* 2. cum nec sit de jure, nec de ipsius pensionis natura; quin immo contra naturam: quandoquidem pensio reservetur ad tempus, & sic extinguitur morte Pensionarii. Translatio vero, cum sit obligatio eamdem solvendi de una ad aliam personam, operatur *perpetuitatem* pensionis post mortem Pensionarii; atque ita servitutem Beneficiis impositam quodammodo perpetuam efficit: præsertim quia qui habent potestatem transferendi, possunt eam transferre non modo in unam personam, sed etiam in plures.

VII. De hac translatione pensionis agens Hieronymus Gigas *q.* 12. postquam dixit, pensionem de una ad aliam personam transferri non posse, nisi Papa Pensionario jus transferendi illam concessisset, subjungit: *Nam solent Pontifices sæpenumero concedere hujusmodi facultatem: quod passim Leo X. piæ memoriæ faciebat, utens multum Pontificia auctoritate, & absoluta potestate in similibus. Clemens autem VII. difficilius id concedebat, & erat bene factum propter oneris continuationem, quæ est evitanda: ideo Sanctissimus D. N. Paulus IV. (ut audio) admodum se difficilem reddit in concedendo talem facultatem, etiam cum consensu.*

VIII. Addit Flaminius Parisius *num.* 24. *Tempore felicis recordationis Gregorii XIII & S. D. N. Sixti V. vidi observari, ut nemini concedatur hujusmodi facultas transferendi pensionem nisi Cardinalibus, aut aliis personis de Sede Apostolica bene meritis; neque solet concedi, ut totam possit transferre, sed tertiam, vel medietatem.*

Dein nonnullis interpositis, monet, quod hodie summi Pontifices non concedant *in Italia*, & se reddant *difficiles* in concedenda pensione cum *facultate transferendi*, etiam *extra Italiam*; & id solet peti (ait) ut possint remunerare familiares in articulo mortis.

IX. Translationes pensionis hic in Belgio fieri non videmus, neque eas hic usitatas credo: notandumque monet Rebuffus in Praxi *part.* 1. *tit. de resignationibus n.* 20. *in hoc regno Franciæ pensionem extingui per mortem Pensionarii, & de consuetudine non transfertur in aliam personam, etiam a Papa, quamvis in patria obedientiæ a Papa transferri possit sicut aliud Beneficium.*

De eadem consuetudine Regni Galliæ passim testantur Pragmatici, uti videri est apud Brodæum ad Louetium *lit. P. n.* 31.

X. Notat insuper Rebuffus *De Pacificis Possess. num* 127. quod *non valeret reservatio pensionis, si quis permutaret Beneficium mecum, & assignaret mihi pensionem super* alio *Beneficio, quam permutatio; & hoc (ait) servatur in forensi judicio in hoc Franciæ Regno, licet de jure secus.*

XI. Recte monet Rebuffus, illud specialiter servari in Regno Galliæ (cui praxis Belgii conformis esse videtur) nam de stylo Curiæ Romanæ, si Beneficium quod resignatur, incapax sit pensionis, vel non totam capiat, reservari non consuevit pensio ipsa, etiam super fructibus alterius Beneficii, quod obtinet Resignatarius; vel saltem una pars super Beneficio resignato, & altera super alio Beneficio; & aliquando super Beneficio tertii. Ita Pyrrhus Corradus in Praxi Beneficiaria *lib.* 5. *c.* 2. *n.* 14. ubi pluribus de hujusmodi pensionis reservatione, ejusque praxi agit.

XII. Tractat quoque ibidem *c.* 3. de pensionis reservatione, quæ dicitur *de consensu*, seu ex causa *lucrativa*; quæ ita vocatur, dum pensio de *consensu* Titularis reservatur Apostolica auctoritate, consanguineo, affini, vel amico, &c. super fructibus Beneficii.

Formulam supplicationis pro reservatione hujusmodi pensionis ibidem integram exhibet, ejusdem clausulas præcipuas exponens; dicitque *n.* 4. „ Illud in hac praxi non oscitanter advertendum, quod „ hujusmodi pensionum reservationes semper fere in *Dataria* Apo„ stolica fuerint habitæ pro *fraudulentis*; unde non semel in ea „ vidimus (ait) supplicationes ad id porrectas rejici, sive ad fa„ vorem consanguineorum Titularis, sive aliorum quorumcumque ". Rationes, ob quas merito ut suspectæ habeantur hæ reservationes, ibidem subjungit.

XIII. Belgium hujusmodi reservationes pensionum non novit: nec eas in Gallia admitti ex hactenus dictis sat manifestum est, quandoquidem ibi pro regula, & quasi lege invaluerit, quod pensio constitui non possit, etiam per Papam, & de consensu Titularis, ad commodum ejus, qui *nullum* habet vel prætendit jus in Beneficio.

XIV. Quandoquidem pensio sit duntaxat onus aliquod ad instar cujusdam servitutis Beneficio impositæ, ratione cujus ipse Titularis tenetur pensionem annuam Pensionario persolvere, ex omnium Canonistarum sententia, & notoria praxi extinguitur pensio per liberam, & absolutam ipsius Pensionarii remissionem, sive renuntiationem.

XV. Potest hæc remissio fieri sine auctoritate Papæ, aut cujusvis alterius; tametsi pensio per Papam esset reservata; uti monet Pyrrhus Corradus loco citato *cap.* 4. & late Gigas *de pensionibus, quæst.* 45. idque licet expresse reservata esset pro alimentis ad commodiorem sustentationem; quemadmodum hodiernæ pensiones de stylo Curiæ reservari solent. Garzias *de Beneficiis part.* 1. *c.* 5. *n.* 40.

XVI. Hodie frequentissima, & ordinaria pensionis redemptio est, quæ fit *anticipatis* aliquot annuis solutionibus ipsius pensionis, uti monet Joannes Tournetius in collectione Arrestorum *litt. P. n.* 93.

XVII. Et hæc pensionis extinctio, seu remissio fieri consuevit coram Pontifice ejusque auctoritate, uti notat post Garziam Pyrrus Corradus in Praxi Benefic. *lib.* 5. *cap.* 4. qui & ibidem exhibet formulam supplicationis, & Signaturæ super extinctione, sive cessatione pensionis.

In supplicatione primo exponit Supplicans seu Orator, quod sibi certa pensio auctoritate Apostolica super fructibus Beneficii N. reservata fuerit, ac tum subjungit: „ Ex certis causis animum „ suum moventibus, cessationi, extinctioni, & annullationi dictæ „ pensionis annuæ, illiusque reservationi hujusmodi in S. V. mani„ bus sponte & libere, nonnullis tamen anticipatis, seu anticipandis „ solutionibus, & non alias, nec alio modo consentire propo„ nat, & ex nunc etiam consentiat ". Supplicat igitur, &c.

XVIII. Dicitur indeterminate; *anticipatis, seu anticipandis nonnullorum dictæ pensionis terminorum solutionibus*: nam, uti advertit Tournetius in collectione Arrestorum *n.* 93. hæc anticipatio diversimode non determinatur: nam nunc quatuor, nunc quinque, vel sex, interdum etiam septem terminorum anticipationes fiunt. In his enim certa regula non est. Verba Tournetii sunt: *Pour à laquelle extinct on ex rachat pervenir, on baille ordinairement par forme d'avance ou anticipation, quelques années de la pension diversement limitées, tantot 4. 5. 6. ou plus 7. années: mais en cela, il n'y a régle certaine ni assurée, comme dependant de l'age, qualité, disposition & volonté, tant de celui qui reçoi, que de l'autre payant de la pension.* Id est; Ad quam redemptionem extinguendam, ante tempus & ad modum anticipationis solent persolvi aliquot annui pensionis diversimode limitati, modo 4. 5. 6. aut ad summum 7. anni. Verum

rum in similibus nulla certa, aut fixa regula est, utpote pendens ab ætate, qualitate, dispositione, & voluntate tam ejus, qui recipit, quam qui persolvit pensionem.

XIX. Deinde adjungit: *Toutefois dedans la Signature qui s'en de livre, & procure expédiée pour cet effet, il n'est parlé de la convention* de prix: *car cela impliqueroit simonie*. Id est; Tamen in chirographo, quod traditur, aut procuratione in eum finem constituta, nulla conventionis de pretio fit mentio; hoc enim Simoniam involveret.

XX. Verum anticipatæ solutiones terminorum ita constitui solent, ut justum *pretium*, seu *capitale* annuæ pensionis solvatur, ad eum pene modum, quo similis quantitatis annui reditus vitalitii redemptio fieret, ut notat Tournetius: atque hoc pacto fit; ut ipse Pensionarius, mediante hac redemptione, æque ex Beneficio resignato notabilem pecuniæ summam consequatur, quam si de una summa determinata conventum fuisset.

XXI. Hinc qui, mediante hac redemptione, pro resignato Beneficio aliquot centenos, aut etiam millia florenorum accipit, sæpe quidem in oculis hominum subtilius, & honestius mercari videtur, quam qui cum Resignatario de una, & certa pecuniæ summa convenit: at verendum est, ne in oculis ejus, cui *omnia nuda, & aperta sunt*, non minus sæpe culpabilis, & Simoniacus habeatur. Quin & vulgus, qui, seposita hac inter determinatam summam pecuniæ, & *anticipatas* terminorum annuæ pensionis solutiones, distinctione, simplici, & vulgari modo de his judicat, solet hujusmodi Pensionarios, & Resignantes æque pro Beneficiorum venditoribus habere, quam si determinatam summam pecuniæ pro Beneficio accepissent.

XXII. Adhæc, si attendamus profanum modum, quo hæ *anticipatæ* terminorum solutiones determinantur, non secus atque redituum temporalium redemptiones, & quomodo sæpissime, si non expresse, saltem *tacite* super pensionis redemptione conveniatur; cumque in finem sollicite quærantur Resignatarii, qui sciuntur sufficientes, ut pensionem multis anticipatis solutionibus redimant, fateri cogemur, raro has pensionum redemptiones a Simonia esse immunes; tametsi nullius determinati, & conventi *pretii* in supplica, aut Signatura mentio fiat.

XXIII. Faceturque ipse Gigas *De Pensionibus: quæst.* 87. quod *Renuntiantes Beneficia* ea intentione, *ut sibi reservetur pensio demum extinguenda pro certis* anticipatis *solutionibus, & ita paciscentes procul dubio* Simoniam *committant, cum dent temporale, pro spirituali*.

XXIV. In Signatura super extinctione, aut cessatione pensionis apponi solet hæc clausula: *quod sola præsentis supplicationis Signatura sufficiat, & ubique fidem faciat in judicio, & extra, Regula contraria non obstante*.

XXV. Ratio hujus styli communiter refunditur in favorem extinctionis pensionum. Indubie favorabile est, Beneficia odiosis illis hodiernis pensionibus non gravari; sed eas extingui seu redimi per similes *anticipatas* solutiones, quæ reipsa *pretium* quoddam Beneficii conficiunt, quod ipsa pensione odiosius est.

XXVI. Et si has pensionum redemptiones, quæ sub specioso titulo *anticipatarum* solutionum fieri consueverunt, sepositis præjudiciis, quæ ex communi praxi ingeruntur, expendamus, reperiemus eas vix aut ne vix quidem a formali venditione & emptione Beneficiorum distingui. & consequenter auctoritate Superiorum a Simonia difficulter purgandas.

Quid enim interest, uti supra monuimus, num certa summa pecuniæ detur per modum *pretii*, an vero eadem detur sub nomine *anticipatarum* solutionum: nisi Simoniam non in re, sed in verbis sitam esse dicamus?

Unde & has pensionis redemptiones magis odiosas, magisque de Simonia suspectas esse, quam ipsamet pensiones, dubitari nequit.

Quod enim alicui pauperi Parocho de Ecclesia bene merito, & amplius laborare non volenti aliqua pensio *alimentaria* assignetur, nullatenus sane improbari potest: neque speciem mali ingerit: sed quod Resignanti Beneficium aliquot millium florenorum summa numeretur, indubie venditionem, & emptionem Beneficii sapit; quocumque tandem prætextu coloretur.

XXVII. Quare etsi in Canonibus, & Patribus aliqua pensionum exempla reperiamus, nullum tamen hujusmodi redemptionis vestigium, nequidem in libris nostri Juris Canonici occurrit: ita ut admodum verisimile sit hanc redimendi praxim labentis disciplinæ fœtum esse, qui nonnisi ad palliandam venditionem, & emptionem Beneficiorum servire consuevit: idque non sine summo Fidelium scandalo, qui hujusmodi redemptiones, non nisi veras Beneficiorum nundinationes reputant.

T I T U L U S D U O D E C I M U S.

De Unionibus Beneficiorum.

CAPUT PRIMUM.

De varia Specie Unionis, & quorum auctoritate facienda?

1 *Quid Unio Beneficiorum?*
2 *Variæ species unionum, & quare harum conveniens notitia?*
3 *Unio alia* perpetua, *alia* ad vitam; *& hujus descriptio.*
4 *Unio ad* vitam *non est proprie unio; sed pallium pluralitatis Beneficiorum.*
5 *Non admittitur in Gallia, aut Belgio.*
6 *Unio* perpetua *quæ?*
7 *Per hanc interdum duo Beneficia in unum constantur.*
8 *In hac unione jura, & privilegia Ecclesiarum unitarum conservantur.*
9 *Unio per* suppressionem *potius est extinctio Beneficii, quam unio: & qui hujus effectus?*
10 *Quomodo fiat unio accessoria?*
11 *In hac unione Beneficium unitum est* minus *principale; nec in impetratione exprimi debet.*
12 *Unio quando fiat* æque principaliter?
13 *Beneficia ita unita debent in impetratione exprimi, & in omnibus manent in suo statu.*
14 *Quomodo dignosci possit species unionis?*
15 *Clausula unionis præservans exsolutionem onerum Beneficii uniti.*
16 *Onera censentur præservata, quatenus cum unione consistere possunt.*
17 *Unio Beneficiorum auctoritate Superioris facienda.*
18 *Unio Beneficiorum consistorialium hodie Sedi Apostolicæ reservata.*
19 *Quando & qua occasione unio Episcopatuum reservata fuerit summo Pontifici?*
20 *De jure Episcopo competit unio Beneficiorum suæ Diœcesis.*
21 *Etiamsi essent ad Pontificem ob neglectam collationem devoluta.*
22 *An Episcopus Beneficia* suæ collationis *unire queat?*
23 *Beneficia* exempta *Episcopus unire non potest.*
24 *Poterit unire, tametsi Collator sit exemptus; si Beneficia non sint exempta.*
25 *Sede vacante, auctoritas uniendi spectat ad Capitulum.*
26 *Metropolitanus se immiscere nequit; nisi in casu appellationis.*
27 *Inferioribus auctoritas uniendi ex privilegio, vel ex consuetudine competere potest.*
28 *Rex Galliæ unit Beneficia* pleno *jure ad suam collationem spectantia.*

I. BENEFICIORUM unio describitur a Rebuffo in Praxi *part.* 3. *tit. De Unionibus*, quem alii Canonistæ communiter sequuntur, Beneficiorum seu Ecclesiarum ab Episcopo, vel alio Superiore facta annexio.

II. Variæ unionis species a Canonistis notantur, quarum notitia quodammodo necessaria est pro intellectu Canonum de unione loquentium; eo quod pro diversitate unionum, etiam diversi effectus unionis passim occurrant.

III. In primis unio alia est temporalis, & personalis, alia perpetua, & realis.

Illa dicitur, quæ ad aliquod duntaxat tempus, v. g. ad vitam alicujus fit; estque eo titulo *personalis*, quod in primis ad vitam certæ *personæ* restringatur, & quod in commodum, & favorem *personæ duntaxat* facta censeatur, & sic fit, ait Rebuffus *n.* 9. contemplatione personæ, & per ejus mortem expirat.

IV. Hæ uniones temporales in favorem personæ, ante Synodum Tridentinam erant non parum frequentes; atque earum pallio passim tegebatur Beneficiorum pluralitas, & uti recte advertit Fagnanus ad *cap. Exposuisti, tit. De Præbendis num.* 7. *Unio ad vitam non est proprie unio, sed magis quædam palliata dispensatio.*

Unde Synodus Tridentina pluralitatem Beneficiorum incompatibilium interdicens *Sess.* 7. *cap.* 4. *de Reformat.* etiam vetat, plura Beneficia similia per *viam unionis ad vitam* recipere, aut retinere; uti supra *sect.* 3. *tit.* 3. alias *tit.* 20. *cap.* 3.

V. Scripsit quoque jam pridem Rebuffus secutus Glossam Pragmaticæ Sanctionis, has uniones non recipi in Francia, quia sapiunt reservationes: nam reservatur Beneficium illi, in favorem cujus fit unio ad vitam. Deinde infra *n.* 46. dicit, quod *si factæ sint, ab iis appellatur tamquam* ab abusu, *& Senatus eas abusivas, & irritas pronuntiat.* De qua consuetudine passim testantur Pragmatici Galliæ. Neque hic in Belgio ullus est harum unionum temporalium, & personalium usus.

VI. Unio perpetua, sive realis, est, quando exprimitur ut perpetuo duret, vel quando dicitur, *ad perpetuam rei memoriam*; vel si fiat contemplatione Ecclesiæ, quæ non moritur. Rebuffus *num.* 7. additque *num.* 10. *Et in dubio præsumitur facta contemplatione Ecclesiæ: quia Ecclesiæ magis favendum est, quam personæ.*

De hac sola unione, facta contemplatione Ecclesiæ, vel Beneficii hic agetur; eaque proprie unionis nomine venit, dum de Beneficiorum unione tractatur.

VII. Hæc unio tribus potissimum modis fieri potest. Primo, ut ex duobus Beneficiis unum fiat: ut puta, si sint duæ Parochiales, proxime vicinæ destructæ per bellum, uniri potuerunt, ut una fiat ex duabus. Ita Rebuffus *n.* 11.

VIII. De hac specie unionis loquens Fagnanus ad *cap. Novit. tit. Ne Sede vacante, &c. num.* 3. ait: quod dum hoc modo Ecclesiæ uniuntur, *consuetudines, & privilegia, quæ meliora, & humaniora sunt in altera earum, debent uniri & retineri in unitate. Sive ut loquitur Rebuffus loco citato, privilegia data uni competent & alteri, & quando sunt plura, honestiora & favorabiliora servabuntur.*

IX. Interdum Beneficium aliquod ita unitur per omnimodam *suppressionem*, quæ non tam unio, quam extinctio, & suppressio Beneficii dicenda est. Ut puta, cum Canonicatus supprimitur, & erigitur in Dignitatem. Quo casu ipse Canonicatus plane extinguitur, & nova dignitas erigitur, cui proventus seu Præbenda Canonicatus annectuntur, vel incorporantur. Hinc nullum jus Canonicale simili casu competit ipsi Dignitatis possessori;

ri ; utpote titulo Canonicali per suppressionem penitus extincto . Et ita in Belgio plures sunt Decanatus & Præpositura , qui per extinctionem unius alteriusve Canonicatus fuere erecti ; nullum tamen jus Canonicale habent , proventibus Canonicatus exceptis.

X. Alio modo fit unio , ut dum Ecclesia una alteri subjicitur : eamque Doctores communiter appellant , *accessoriam* , seu *subjectivam* , per quam Beneficium annexum amittit nomen Beneficii ; quamvis Beneficium non omnino supprimatur ; sed maneat in sua integritate , tam quoad onera : quam quoad jura & proventus .

XI. Hoc casu Ecclesia illa , cui fit unio , erit superior & principalis , unita vero erit inferior & accessoria : uti notat Rebuffus *n.* 12. qui addit : *Et postea si quis velit impetrare hæc duo Beneficia , oportet , quod exprimat principale , alias si accessorium (exprimat tantum) non valeret impetratio : quia illud non vacat , cum sit alteri unitum , Nec in vim illius clausulæ* , quod major expressio fieri possit , *hoc corrigi poterit : ideo nova impetratione opus erit . Sic vidi in praxi , & de stylo Curiæ Romanæ* , num. 13.

Hæc Rebuffus , qui *n.* 14. tamquam consequens ulterius deducit , nec esse opus in impetratione principalis Ecclesiæ exprimere unitum *accessorie* ; secus si æque principaliter .

XII. Tunc autem *æque principaliter* unitæ censetur Ecclesiæ , quando unio Ecclesiarum sic fit , ut utraque in suo statu integro maneat , prout erat ante unionem : nihilque nec quoad unam , nec quoad alteram immutatur : remanentque duo vera distincta Beneficia ; ita tamen ut post unionem , unus idemque sit futurus utriusque Beneficii Rector , sive Titularis .

XIII. Unde in impetratione opus erit utriusque expressione : omniaque jura , & onera utriusque in Rectorem transeunt .

Hinc infert Fagnanus ad citatum Cap. *Novit* , quod si duo Episcopatus *æque principaliter* uniti , ante unionem suberant duobus Metropolitanis , propter hanc unionem neuter Metropolitanus perdit jus suum.

XIV. Ut vero sciatur , qua specie unionis Beneficia sint unita , convenit in primis inspicere & examinare ipsas litteras unionis ; quarum tenor potissimum attendendus est & sequendus : e quo similiter conditiones ipsius unionis petendæ sunt .

XV. Quocumque enim modo unio Ecclesiarum fiat , solent in ipso unionis instrumento exprimi nonnullæ conditiones , & onera ratione uniti Beneficii exsolvenda.

Hinc invaluit communis illa clausula in unione Ecclesiarum Parochialium Monasteriis & Capitulis : quæ olim frequentius facta fuit , hodie rarius conceditur : *Reservata tamen de fructibus , redditibus , proventibus , juribus , obventionibus hujusmodi pro Vicario perpetuo in ea constituendo congrua portione , ex qua idem Vicarius commode sustentari valeat , jura Episcopalia solvere , & alia sibi incumbentia onera supportare .*

Ita refert Rebuffus ad Regulam Cancellariæ *De Unionibus nu.* 17. Quæ clausula adjicitur , ut oneribus Beneficii Parochialis uniti satisfiat ; de qua latius infra titulo *de Portione congrua* Vicariorum ; quæ ex hac clausula originem suam traxit .

XVI. Quin in omni passim unione adjicitur clausula , de oneribus Beneficio unito incumbentibus *congrue* supportandis . Quæ ipsam *onerum* supportationem ita moderatur , ut cum ipsa unione consistere queant ; videturque satisfieri istis oneribus , si supportentur , quatenus cum ipsa unione consistunt ; quemadmodum ostendit Zypæus *Consult.* 3. *de Excessibus Prælatorum* , notatque verba hæc , *congrue supportentur* , prædictæ clausulæ de supportandis oneribus inserta , omnes controversias circa exsolutionem onerum ipsi Beneficio unito incumbentium ad arbitrium boni viri revocare , ut is expendat , num hæc onerum persolutio cum ipsa unione consistere queat ; an non potius censeri debeat , per eam unionem exsolutioni quorumdam onerum derogatum : quemadmodum illis juribus Episcopalibus per unionem derogatum credit Rebuffus : „ quæ salva esse non possunt , valida existente „ unione , quia illis censetur derogatum propter repugnantiam „ . Ad Regulam Cancellariæ *de Unionibus* , *Glossa* 11. *n.* 13.

XVII. Cum autem per unionem semper fiat aliqua quasi ipsorum Beneficiorum alteratio , ideo eam sine Superioris auctoritate fieri non posse , unanimi Canonistarum sententia receptum est .

XVIII. In primis vero unionem Beneficiorum fieri posse auctoritate Romani Pontificis , dubitat nemo. Immo sicuti hodierna disciplina majora quædam Beneficia , ac præsertim Episcopatus & quæ *consistorialia* dicuntur , Sedis Apostolicæ provisione servavit ; ita & auctoritas hujusmodi Beneficia uniendi , ad Pontificem *privative* & cum exclusione inferiorum devoluta est . Notatque Fevretius *lib.* 2. *de Abusu cap.* 4. *n.* 5. quod si Archiepiscopi , Episcopi aut alii Prælati processissent ad unionem similium Beneficiorum *potestate ordinaria* , totum declaretur *nulliter & abusive* factum : quamvis & ipse Fevretius ibidem dicat , se nequaquam velle inficiari , quin secundum pristinam disciplinam , & Primates & Metropolitani subinde auctoritate *propria* univerint hujusmodi majores Prælaturas . Constat enim (ait) S. Remigium erexisse Sedem Episcopalem Laudunensem de consilio suorum Episcoporum Suffraganeorum suæ Provinciæ , *uniendo* eidem partem suæ Diœcesis , nulla alia interposita superiore auctoritate .

Interim disciplinam reservantem unionem Episcopatuum Romano Pontifici , stabilitam fuisse tempore Cœlestini III. probat ejus responsum relatum in *Cap. Sicut unire , tit. De Excessibus Prælatorum* , ubi evidenter supponit , unire Episcopatus ad Sedem Apostolicam spectare : verba ejus sunt : *Sicut unire Episcopatus , atque potestati subjicere alienæ , ad Summum Pontificem pertinere dignoscitur : ita Episcopi est Ecclesiarum suæ Diœcesis unio , & subjectio earum .*

☞ XIX. Quo vero tempore jus uniendi Episcopatus summo Pontifici reservari cœperit , incertum est . Hoc constat ex responso Cœlestini III. mox allato , quod eo tempore , id est , sub finem sæculi XII. Romani Pontifices unionem hanc ad Romanum Pontificem spectare existimarint , atque conformiter ad hanc persuasionem responderint : quæ responsa in Decretales relata , & pro jure communi recepta sunt ; tandem quoque hæc Pontificum opinio invaluit ; creditumque est , unionem Episcopatuum Romano Pontifici esse reservatam .

Vix dubium , quin ad asserendam hanc unionem Romano Pontifici , conduxerit , quod legebatur apud Gratianum *caus.* 16. *q.* 1. *can.* 48. & 49. scilicet , quod sanctus Gregorius plures Episcopatus sua auctoritate univerit , sed non advertebatur , Episcopatus , de quorum unione agebatur , constitisse intra *regiones suburbicarias* ; quodque Ecclesiæ intra limites harum regionum consistentes , ad Romanum Episcopum *speciali jure Metropolitico* spectaverint , & consequenter Gregorium has Episcopatuum uniones non fecisse jure sui *Primatus* ad omnes Ecclesias extensibilis , sed *jure Metropolitico* intra harum regionum limites concluso , uti & in decursu hujus operis non semel observatum est.

Idipsum notavit D. Fleury in quarto suo discursu Historico *num.* 4. ibidem monens , non reperiri , quod sanctus Gregorius , hoc aut alia similia jura exercuerit in Ecclesiis extra has regiones *suburbicarias* constitutis ; quod & notavit in Historia sua *l.* 35. *n.* 19.

Hinc intelligitur , admodum necessarium esse , in Romano Pontifice distinguere qualitatem Episcopi Romani , Metropolitani , Patriarchæ , & Primatis , ne alias acta sub una qualitate credantur acta sub alia ; atque ita quæ olim ei quibusdam Ecclesiis sub qualitate proprii Episcopi , vel Metropolitani , aut Patriarchæ competiisse leguntur , ipsi credantur competere in *omnibus* Ecclesiis titulo sui *Primatus* : quod & locis citatis monuit D. Fleury , credens reservationem hujus unionis ex non facta hac distinctione potissimum suam sumpsisse originem . ☜

XX. Sicut ex Decretali Cœlestini III. superius citata concluditur , jus uniendi Episcopatus spectare ad Romanum Pontificem ; ita ex eadem concludunt uno consensu Canonistæ ad Episcopum spectare jus uniendi Beneficia suæ Diœcesis : idque conformiter ad eam Regulam , quæ Episcopo totum regimen , omnemque circa Beneficia suæ Diœcesis ordinationem , & dispositionem defert , nisi ostendatur speciali titulo & jure ad alios esse devolutam.

XXI. Unde post alios citatos statuit Barbosa *lib.* 3. *Juris universi cap.* 16. *nu.* 31. *Episcopum posse unire Beneficia suæ Diœcesis , quamvis eorum collatio ob Episcopi negligentiam esset devoluta ad Papam : quod alio jure devolvatur , alio unitur . Devolutio enim concernit titulum , impeditque , ne Episcopus illud in titulum dare valeat : unio autem respicit proprietatem* , Hæc ille ; quibus addi potest , quod Episcopo sua maneat salva auctoritas , quousque probetur adempta . Ob negligentiam autem in conferendo probatur quidem , Episcopum jure collationis excidere ; sed non probatur , eum excidere jure uniendi : adeoque hoc salvum manet .

XXII. Dicitur a Congregatione Cardinalium aliquando declaratum , Episcopum non posse unire Seminariis Beneficia ad *suam* collationem spectantia ; cujus declarationis meminit Zypæus in Jure novo , *tit. de Excess. Prælat. num.* 2. dicitque ita resolutum , forte *quod aliqui in hujusmodi alienatione nullus Superior alienantis intervenire videatur , sicut Episcopum intervenit in iis , quæ sunt alienæ collationis.* Contrarium tamen in praxi servari notat .

XXIII. Quin unio Beneficiorum spectet ad ea , quæ jurisdictionis Episcopalis sunt , dubium non est.

Hinc statuunt Canonistæ , praxisque conformis est , quod Episcopus Beneficia a sua jurisdictione exempta , auctoritate ordinaria unire nequeat . Unde Rebuffus *de Unionibus , num.* 22. postquam dixit , ad Episcopum Beneficiorum unionem spectare , subjicit : Dummodo Beneficia non sint *exempta* , quia tunc ad Papam unio pertinet .

XXIV. Notandum hic , non sufficere , quod Beneficia forsan spectent ad collationem , aut præsentationem Exemptorum , aut sint fundata in eorum Ecclesiis , aut illis annexa , ut Episcopi uniendi auctoritate priventur , sed requiritur , quod ipsa Beneficia sint revera *exempta* . Posse autem nonnumquam Beneficia quædam esse , præsertim Curata , in Ecclesia Exemptorum , quæ tamen ipsa non sint exempta , ostendetur infra *tom.* 4. *parte* 3. *tit.* 12. *de Exemptionibus*.

XXV. Cum unio Beneficiorum fiat auctoritate ordinaria ; atque Capitulum , Sede vacante , succedat in ea , quæ sunt auctoritatis , & jurisdictionis , recte inferunt Canonistæ , posse Capitulum , Sede vacante , auctoritatem unioni præstare ; dummodo per eam juri Episcopali nihil detrahatur . Rebuffus *de Unionibus , nu.* 36. & *de Devolutionibus , nu.* 100.

XXVI. Refert Renatus Choppinus in suo Monastico *lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 26. *abusivam* declaratam unionem domus cujusdam Ereniticæ Diœcesis Suessionensis factam ab Archiepiscopo Remensi , Sede Suessionensi vacante , auctoritate Metropolitica . *Nec enim Archipræsuli jus esse contendunt , Sacerdotio Fanave sibi invicem copulare in alieno , Suffraganeorum etiam illi Episcoporum , territorio. Vacuo item Episcopi Solio , juridica ejus potestas defertur Episcopali Sodalitio , unionisque Templorum judicio statuendæ ex legitimis causis. Neque hoc cognitionum genus nominatim , vacante Cathedra inferioris Præsulis , devolvitur ad Archipræsulem superiorem .*

Si autem ipse Episcopus , aut Capitulum , Sede vacante , unionem petitam facere recusaret ; posset ab hac recusatione , si injusta videatur , ad Metropolitanum tamquam ad Superiorem appellari ; & tunc ipse de unione statuere posset (*a*).

XXVII. In-

(*a*) Utrum ad Metropolitanum appellari possit adversus Decretum unionis ab Episcopo Diœcesano datum ? Respondet Auctor novorum Collectaneorum Cleri Gallicani *tom.* 10. *col.* 1152. In Gallis hanc provocationem non fieri ; permitti tamen ad supremum Senatum appellationem *ex abusu*.

XXVII. Inferiores vero Prælati, quantumvis exempti, & Beneficiorum collatores, uniendi auctoritate destituuntur; nisi eam auctoritatem præscripserint, uti notat Rebuffus *de Unionibus* 32. subdens *numer.* 33. Jura enim Episcopalis inferiores præscribere „ non probibentur *cap. Auditis, tit. De Rescript.* sed titulus „ requiritur, vel tempus immemoriale.

XXVIII. Hoc titulo Rex Galliæ sua auctoritate procedit ad unionem Beneficiorum, quæ *pleno jure* ad ejus spectant collationem; uti ex Molinæo refert Fevretius *num.* 20. asseritque Henricum IV. attentis modicis proventibus Decanatus S. Quintini, eidem sua auctoritate univisse duas Præbendas.

CAPUT II.

De causis Unionis; & quæ Beneficia uniri possint?

1 *Unio Beneficiorum qua ratione* odiosa?
2 *Fieri nequit sine justa causa.*
3 *Decretum Synodi Tridentinæ contra uniones sine justa causa factas.*
4 *Hoc Decretum evincit, uniones non faciendas nisi ad utilitatem Ecclesiarum.*
5 *Ordinarii prævie de causis unionis inquirere debent.*
6 *Unio facta ab Ordinariis, ut se a danda portione congrua liberent, suspecta.*
7 *Unio Beneficii facta ab Episcopo* suæ mensæ, *irrita est.*
8 *Ordinarius prævie expendere debet conditionem Beneficiorum.*
9 *Beneficiis simplicibus ut annecteretur Officium, vel ut unirentur in Synodo Tridentina propositum.*
10 *Unionem similium Beneficiorum probavit Synodus Tridentina.*
11 *Eadem Synodus ostendit, aliorum Beneficiorum unionem non facile esse admittendam.*
12 *Specialiter vetuit Ecclesiarum Parochialium incorporationes.*
13 *Unio duarum Ecclesiarum Parochialium ob earum paupertatem admittitur in Gallia.*
14 *Decretum Synodi Mechliniensis de hac unione.*
15 *Hoc Decretum tantum est* provisionale; *eoque subinde abutuntur Ordinarii.*
16 *Beneficiorum situs in unione attendendus; & eo facilius admittenda unio Ecclesiarum, quo sibi viciniores.*
17 *Facilior unio Beneficiorum ejusdem Ecclesiæ quam diversarum.*
18 *Beneficia diversarum Diœcesium uniri vetat Synodus Tridentina.*
19 *Beneficia unius Regni non sunt unienda Beneficiis alterius Regni.*
20 *Beneficia* libera *non unienda Beneficiis juris Patronatus.*
21 *Nisi salus animarum aliud postulet.*
22 *Synodus Tridentina vult uniones factas ex* non legitimis *causis revocari.*
23 *Auctoritate regia unio subinde declaratur* nulla *post lapsum sæculi.*

I. Unionem Beneficiorum esse *odiosam*, unanimis est Canonistarum sententia, tum quod per eam minuatur numerus Ministrorum; tum quia Beneficia instituta sunt ut singula suum habeant ministrum. Quin & unionem esse quamdam speciem alienationis, notant Canonistæ: eo quod Beneficium unitum quodammodo per ipsam unionem supprimatur, aut ut minus ita alteretur, ut primævam suam naturam, & conditionem amittat.

II. Hinc ulterius concludunt, quod unio, quoniam odiosa est, & a communi Ecclesiarum utilitate aliena, nunquam nisi ex magna, & necessaria causa permitti debeat: ita Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 48. & Rebuffus in Praxi *part.* 1. *tit. de Unionibus, num.* 38. asserere non dubitat, unionem *duabus* duntaxat ea causis fieri posse, videlicet si evidens sit necessitas, vel utilitas; idque conformiter ad responsum Honorii III. *Cap.* 33. *tit. De Præbendis*, ubi respondit Episcopo Vesprimensi, quod Præbendis Ecclesiæ suæ Cathedralis unire possit Capellas, *si evidens necessitas, vel utilitas exigat.*

III. Synodus Tridentina attendens, passim factas fuisse uniones Ecclesiarum, & Beneficiorum non tam ob utilitatem, aut necessitatem ipsarum Ecclesiarum, quam in personarum favorem, & commodum; atque ex indiscretis unionibus multas Ecclesias suis necessariis Ministris esse destitutas, statuit *Sess.* 7. *cap.* 6. *De Reformat.* „ Uniones perpetuæ, a quadraginta annis citra factæ, „ examinari ab Ordinariis, tamquam a Sede Apostolica delegatis possint: & quæ per subreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur. Illæ vero, quæ a dicto tempore citra concessæ nondum in toto, vel in parte sortitæ „ sunt effectum, & quæ deinceps ad cujusvis instantiam fient, „ nisi eas ex legitimis, aut alias rationabilibus causis, coram „ loci Ordinario, vocatis quorum interest, verificandis, factas „ fuisse constiterit, per subreptionem obtentæ præsumantur: „ ac propterea nisi aliter a Sede Apostolica declaratum fuerit, „ viribus omnino careant.

IV. Ex hoc Decreto habetur primo, nullas uniones perpetuas esse admittendas, nisi ex *causis legitimis*, aut *alias rationalibus*: Legitimæ autem censentur, quæ a Canonibus probantur; quæ scilicet utilitatem aut necessitatem Ecclesiarum, non autem favorem privatorum, aut proprium ipsorum Prælatorum commodum respiciunt.

V. Secundo, ex ipso Decreto patet, ipsos Ordinarios priusquam ad unionem procedant, inquirere, & expendere debere, num legitimæ aut alias rationabiles causæ unionis faciendæ subsint, adeoque ipsos quodammodo judices constitui, qui judicent de sufficientia causæ.

Hic autem ita se gerere debet Ordinarius, ne appareat, ipsum *plus favisse personæ, quam Ecclesiæ*, uti in simili loquitur Pontifex in *Cap.* 1. *tit. Ne Sede vacante.*

VI. Hanc suspicionem facile incurrunt Episcopi, aliique Prælati qui facile uniones Beneficiorum admittunt, ut a danda pensione, seu congrua portione se eximant: non tam expendentes, quid Ecclesiarum utilitas, aut populi salus, & cultus divinus exigant; quam quid proprium interesse requirat. Monetque Rebuffus *Consilio* 193. quod non „ inveniatur a jure causa ea approbata: ut „ unio fieri possit ad extinguendam pensionem, vel lites sedan- „ das: cum enim sint frequentes controversiæ inter Episcopum, „ & Capitulum, frequenter Episcopi unirent, ut se pensione, „ vel lite liberarent, quod esset injuriosum, & damnosum Ecclesiæ.

VII. Hinc & in *Clementina* 2. *De Rebus Ecclesiæ non alienandis*, declaratur: „ quod si Episcopus (sui etiam Capituli acce- „ dant consensu) mensæ suæ, vel ipsi Capitulo aliquam duxe- „ rit Ecclesiam uniendam: hoc irritum esse decernimus, & ina- „ ne, contraria quavis consuetudine non obstante.

Id indubie hac ratione decretum est, quod hujusmodi unio potius ex proprio interesse, quam Ecclesiæ utilitate fieri præsumatur.

VIII. Porro, ut Ordinarius hic recte procedat, necesse est, ut Beneficiorum, de quorum unione, sive conjunctione agitur, conditionem & qualitatem expendat.

Nec enim dubitari potest, quin minor ratio sufficiat, uniendi Beneficia simplicia, quæ nullum speciale onus, nisi celebrationis Missarum annexum habent; & frequenter non nisi otiosis Sacerdotibus intertinendis serviunt, quam uniendi Beneficia Curata, aliaque, quorum possessor ad obeunda Ecclesiæ munia specialiter adstringitur.

IX. Unde & legitur nomine Caroli IX. Regis Galliæ a Patribus Synodi Tridentinæ fuisse propositum, ut Beneficiis, quorum „ Possessores nullo tenentur concionandi, Sacramenta admi- „ nistrandi, aut alio onere Ecclesiastico, Episcopus cum consilio „ Capituli curam aliquam spiritualem imponat, aut si utilius vi- „ deatur, ea Beneficia vicinioribus Parochialibus Ecclesiis uniat „. Habetur in libello, cui titulus: *memoires pour le Concilie de Trente pag.* 362.

X. Videmusque, in Synodo Tridentina, cum de augendis proventibus Ecclesiarum Parochialium, aut etiam aliorum majorum Beneficiorum, aut etiam fundandis Seminariis ageretur, passim Beneficiorum simplicium mentionem fieri, quorum unione Beneficii hujusmodi tenuibus succurratur; uti videre est *Sess.* 24. *cap.* 13 *de Reform.* item *cap.* 15. ejusdem sessionis, ubi agens de Ecclesiis Cathedralibus, & collegiatis insignibus, ubi & adeo tenues sunt Præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti Canonicorum gradui, pro loci & personarum qualitate non sufficiant, permittit Episcopis cum consensu Capituli aliquot *simplicia* Beneficia unire.

Rursus *Sess.* 23. *cap.* 18. *de Reformat.* de erectione Seminariorum vult, ut pro congrua eorum dotatione, Episcopi Beneficia aliquot *simplicia* Seminario, seu Collegio applicent, & incorporent: de qua unione, seu incorporatione actum est *Tom. II. Par. II. Sect.* 1. *tit.* 11. *cap.* 3.

XI. Hinc sat intelligitur, unionem hujusmodi Beneficiorum haud difficulter admisisse Synodum Tridentinam: quæ tamen aliorum Beneficiorum haud facile admittendam sat insinuavit; signanter citato *cap.* 13. Cum enim comperisset pleraque Ecclesias Cathedrales tam tenuis reditus esse & angustas, ut Episcopali dignitati nullo modo respondeant, neque Ecclesiarum necessitati sufficiant, voluit per Concilium Provinciale diligenter expendi, quas propter angustias, tenuitatemque vicinis unire vel novis proventibus augere expediat; confectaque de præmissis instrumenta ad summum Pontificem mitti: quibus instructus Summus Pontifex, ex prudentia sua, prout expedire judicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua accessione ex fructibus augeat.

Post hæc subjungit, quid interim causa pendente faciendum, ut his tenuibus Ecclesiis Cathedralibus succurratur? „ Interim „ vero donec prædicta effectum sortiantur, hujusmodi Episcopis, „ qui fructuum subventione pro Diœcesis suæ tenuitate indi- „ gent, poterit de Beneficiis aliquibus, dum tamen curata non „ sint, nec dignitates, seu Canonicatus, & Præbendæ, nec „ Monasteria, in quibus viget Regularis observantia, vel quæ „ Capitulis generalibus, & certis visitatoribus subduntur, a Sum- „ mo Romano Pontifice provideri.

Hic sufficienter ostendit Synodus, admodum difficulter, & non nisi gravi de causa, uniones hujusmodi Beneficiorum faciendas, ut tenuitati aliorum Beneficiorum succuratur; cum nequidem velit per Romanum Pontificem, vel ad tempus duntaxat, aliquid ex fructibus illorum Beneficiorum detrahi, quo Episcopis, *qui fructuum subventione pro Diœcesis suæ tenuitate indiget* provideatur.

XII. Ulterius, quia præ cæteris convenit, ut singulis Parochialibus Ecclesiis suus verus, ac perpetuus Pastor, seu Parochus præsit; compertumque esset, per uniones & incorporationes Beneficiorum Parochialium Monasteriis, Capitulis, aliisque corporibus, vel Beneficiis, evenisse, ut multæ Ecclesiæ Parochiales destituerentur suis propriis Pastoribus; idque cum notabili animarum detrimento; decrevit speciatim Synodus eodem *cap.* 13. ne posthac hujusmodi uniones fierent; & factæ ab Ordinariis revideantur, verba sunt: *In unionibus vero quibuslibet, seu ex supradictis, seu aliis causis faciendis, Ecclesiæ Parochiales monasteriis quibuscumque, aut Abbatiis, seu dignitatibus, sive Præbendis Ecclesiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, sive aliis Beneficiis simplicibus; aut Hospitalibus, militiisve non uniantur; & quæ unitæ sunt, revideantur ab Ordinariis, juxta alias decretum in eadem Synodo sub fel. rec. Paulo III. quod etiam in unitis ab eo tempore citra æque observetur: non obstantibus in iis quibuscumque verborum formis, quæ hic pro sufficienter expressis habeantur.*

XIII.

XIII. Hoc Decreto vetari Beneficii Parochialis unionem, recte advertit Renatus Choppinus *De Sacra Polit. lib. 2. n. 14. excepto tamen* (ait) *si Canonicatus hujusmodi adjungatur alteri Parochialis Ecclesiæ regimini, cujus Pastor alioquin Rectorque Ecclesiæ suis reditibus commode ali nequiret:* art. 22. & 23. Edicti Blesensis anno 1579.

XIV. Simile quid decernit Synodus P. II. Mechliniensis *tit. 17. cap. 3.* ubi postquam mandavit Episcopis, ut Rectoribus Ecclesiarum Parochialium provideatur de competentia, subjungit: *Ut vero hæc omnia perfici possent, licebit Episcopis per unionem vicinarum, & minorum Ecclesiarum, aut simplicium Beneficiorum, vel per concessionem deservituarum, & alias propter idoneorum Sacerdotum raritatem per modum provisionis providere.*

Hic permitti unionem Beneficii curati alteri Curato non dubium; idque interdum fieri posse ob earum paupertatem, sat innuit Synodus Tridentina, *Sess. 21. c. 5. De Reformat.*

XV. Illud nihilominus notandum, eam unionem a Synodo Mechliniensi duntaxat per *modum provisionis* permitti: cum scilicet alio modo Parochialibus Beneficiis provideri nequit. Quare multum a Synodorum mente recedunt Episcopi, dum ipsas Ecclesias Parochiales uniunt; aut uni plurium deservituram (*la desserte*) concedunt, non sine notabili incolarum incommodo, ut sese a danda congrua portione eximant, suæque Mensæ majorem partem decimarum applicent.

XVI. Non tantum Beneficiorum qualitas discutienda est, priusquam ad unionem procedatur, sed & situs.

Quin Ecclesiæ Parochiales eo facilius uniri queant ob earum paupertatem, quo sibi viciniores sunt, evidens est: eo quod ob majorem inter se contiguitatem, unus Parochus queat utrique minore cum incommodo, & difficultate deservire.

XVII. Similiter unio Canonicatus cum Dignitate, aut Parochiali Beneficio in eadem Ecclesia ex eadem ratione facilius admitti potest, quam hujusmodi Beneficiorum in diversis Ecclesiis existentium: & passim videmus Canonicatus in Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis unitos Dignitatibus, & Beneficiis Parochialibus.

XVIII. Ulterius, ut Ecclesiasticus ordo non confundatur, aut una & eadem Ecclesia duarum quodammodo Diœcesium fiat, non sine gravi eorum incommodo, qui illi subditi fuerint, statuit Synodus Tridentina, *Beneficia unius Diœcesis etiam ratione augendi cultum divinum, aut numerum Beneficiatorum, aut alia quacumque de causa, alterius Diœcesis Beneficio, Monasterio, seu Collegio, vel loco etiam pio, perpetuo non uniantur:* Sess. 24. cap. 9.

XIX. Et quia & non exigua essent timenda incommoda, si duobus supremis Principibus eadem Ecclesia esset subjecta, haud quaquam Beneficium unius Regni Beneficio alterius Regni uniendum est.

Si Legatus vellet unire Beneficium in Regno situm Abbatiæ, vel Episcopatui existenti in alio Regno, vel Principatu, facere non posset sine Regis consensu, ait Rebuffus in Praxi, tit. De Unionibus num. 28. *qui & addit: & vidi appellari tamquam* ab abusu *in illis unionibus sic factis, etiam post longissimum tempus centum annorum a Procuratore Regio, qui ista regni commoda prosequitur: & quia hæ uniones semper, & quotidie gravant, ideo semper appellatur.*

Vide latius Fevretium *De Abusu lib. 2. cap. 4. n. 28.* ubi ex Azevedo notat, quod etiam in Hispania, *unio facta Ecclesiæ de Regno alteri Ecclesiæ extra Regnum, sit nulla.*

XX. Vetat quoque Synodus Tridentina *sess. 25. c. 9. De Reformat.* fieri accessiones per viam unionis de Beneficiis *liberis* ad Ecclesias *juri Patronatus, etiam laicorum*, subjectas, ita ut prædicta Beneficia *libera* ejusdem naturæ cum iis, quibuscum uniuntur, efficiantur, atque sub iure Patronatus constituantur.

XXI. Circa hoc Decretum consuli potest Zypæus *Consult. 5. De Excessibus Prælatorum*, ubi inter alia notat, quod „ si de „ necessaria dotatione Ecclesiæ Parochialis agatur: neque hæc haberi queat, nisi conjungendo Beneficium *liberum* cum Benefi„cio *juri Patronatus* subjecto; ponderandum sit, an libertas „ illa Beneficii, an *Animarum cura*, quæ sine congrua dote su„stineri, & illa aliunde haberi non potest, præcellere debeat; „ Et sine dubio (ait) locus est legi, *salus populi suprema lex „ esto*, quod eo spectat, prævalet minoribus causis, Unde mul„tis in locis Pastoralibus juris Patronatus præsertim Ecclesia„stici, non competenter dotatis, Beneficia *libera*, dum alia non „ suppetunt, ad dotem congruam sunt unita.

XXII. Vult ulterius Synodus Tridentina in citato Decreto *sess. 7. cap. 6.* non tantum, ut posthac nullæ admittantur uniones perpetuæ, nisi *ex legitimis, aut aliàs rationabilibus causis*; sed insuper, ut „ a 40. annis citra factæ examinari ab Ordinariis „ tamquam a Sede Apostolica Delegatis possint; & quæ per „ subreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ decla„rentur.

XXIII. Quin & unionem sine legitima causa factam, etiam post integri sæculi lapsum aliquando auctoritate Regii Senatus rescissam fuisse, monet Renatus Choppinus *De Sacra Polit. lib. 6. n. 8.* „ Isthic enim (ait) minus necessariæ rationes primitus „ impulerant Ecclesiasticos Præfectos, ut sacra illa Beneficia simul „ colligarent. Ideoque in his, aliisve publicam Ecclesiæ disci„plinam spectantibus, non tollitur provocandi ex abusu facultas *quanticumque* temporis silentio ". Idipsum dicit Antonius Faber in Codice *lib. 1. tit. 2. Definit. 49.* addens rationem: *Quia unio semper, & perpetuo gravat.*

CAPUT III.

De Solemnitatibus servandis in Unione.

1 *In unione vocandi omnes, quorum interest, juxta Regulam Cancellariæ.*
2 *Hæc Regula ubique recepta.*
3 *Interdum derogatur in Curia Romana huic Regulæ; sed derogatio hæc in Gallia non admittitur.*
4 *Decretum Synodi Tridentinæ in quantum huic derogationi favet, non est in Gallia receptum.*
5 *Praxis Belgii in hoc puncto consonat Praxi Gallicanæ.*
6 *Unio etiam auctoritate Pontificia hodie expedienda in forma* commissoria.
7 *Commissio facienda judicibus* in partibus.
8 *Audiendus Episcopus, & alii quoque Collatores.*
9 *Patroni laici non tantum audiendi; sed & eorum consensus habendus.*
10 *Idipsum in Belgio specialiter a Parlamentis Regiis notatum.*
11 *Procurator Regius in unione Beneficiorum audiendus: & quare?*
12 *In Gallia Rex Unionem non attendit; si non intervenerit Procurator Regius.*
13 *An absolute necessarius sit consensus Principis in unione, vel suppressione Beneficiorum?*
14 *An in Belgio semper audiendus Procurator Regius?*
15 *An Rector Ecclesiæ necessario audiendus?*
16 *Utrum unio fieri possit invito possessore Beneficii?*
17 *Utrum Parochiani sint audiendi?*
18 *Licet hi audiendi essent, non tamen exigitur eorum consensus.*
19 *Regula Cancellariæ jubet exprimi in unionibus verum valorem Beneficiorum.*
20 *Regula quoad hoc recepta in Gallia, & Belgio.*
21 *Debet exprimi* verus *valor* utriusque *Beneficii; nec derogatio Regulæ circa hoc punctum in Gallia recipitur.*
22 *Reservatio non impedit, quominus Episcopus procedat ad unionem.*
23 *Unionis executio non impeditur per* resignationem.
24 *Neque provisio Pontificia cum suspensione unionis hic facile admitteretur.*
25 *Nisi provisio* vacantis *Beneficii unionem prævenerit.*
26 *Mandato* de providendo; *vel* expectativæ *unionem non impediunt.*
27 *Quomodo intelligendum, quod Concilium Tridentinum in Belgio sit receptum sine ulla limitatione, aut restrictione.*

I. NE ipsas uniones sine legitimis, aut alias rationabilibus causis fieri contingat, jam pridem cautum fuit per Regulam Cancellariæ *de Unionibus, ut semper in unionibus concessio fiat ad partes, vocatis quorum interest:* quod & voluit Synodus Tridentina *sess. 7. cap. 6. de Reformat.* ut ex verbis Decreti capite præcedenti relatis videri potest,

II. Hæc Regula velut aptissima ad detegendas fraudes, subreptiones & obreptiones, quæ in unionibus contingere possent, ubique recepta est; adeo ut licet ipsa Regula tantum videatur loqui de unionibus, quæ fiunt ad petitionem partis, non autem quæ fiunt a Pontifice *motu proprio*, uti notat Rebuffus an hanc Regulam *Glossa 5. in Francia tamen* quomodocumque *fiant, requiruntur solemnia, quæ in Regula præscribuntur*, ait idem Rebuffus.

III. Notat quoque ipse Rebuffus ibidem *Glossa 10.* quod si unio fiat per Papam in forma *pretiosa* non requiratur clausula, *vocatis vocandis:* sed derogatur huic Regulæ de unionibus committendis *ad partes*, & ipse Papa facit unionem: *Sed* (ait) *hoc non recipit in Francia.* Et in Praxi Benef. titulo *De Unionibus, numer. 47.* ait; *Appellatur tamquam* ab abusu in hoc *Regno ab unionibus factis sine* causæ cognitione, *a quocumque factæ fuerunt: & nullæ solent pronuntiari, & irritæ, per Curias supremas: nec habetur ratio temporis, quia abusus non potest præscribi, & ita est praxis regni.*

IV. Idipsum post Renatum Choppinum *de Sacra Polit. lib. 2. tit. 6.* testatur Petrus Pithæus in Commentario super *Libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ cap. 49.* ubi una monet in Gallia receptum non esse Decretum Concilii Tridentini *sess. 7. cap. 6. de Reformat.* in quantum videtur admittere uniones in *forma gratiosa*, si Pontifici visum fuerit, eas concedere: additur enim in Decreto hæc cautio: *Nisi aliter a Sede Apostolica declaratum fuerit* (a).

V. Praxis Belgica in hoc puncto non dissonat a praxi Gallicana. Nec enim uniones Beneficiorum in forma *gratiosa* sine causæ cognitione admittuntur, & taliter factæ non minus hic, quam in Gallia rescinderentur.

VI. Itaque unio etiam auctoritate Pontificia hodie fieri debet in forma *commissoria*; soletque Papa committere *in partibus*, ut inquisitio fiat de causa, & de commodo, vel incommodo; & postea istæ inquisitiones ad eum mittuntur, ait Rebuffus *Glossa 2. num. 7.*

VII. Cum hæc commissio sive delegatio involvat cognitionem causæ, quæ formam aliquam judicialem sapit, debet hæc dirigi ad eas personas Ecclesiasticas, quæ ut judices a Sede Apostolica *in* par-

(a) Auctor novorum Collectaneorum Cleri Gallicani *tom. 10. col. 1841.* de ea clausula suam, vel potius Ecclesiæ Gallicanæ mentem ita aperit: *On n'a pas egard en France à cette exception du Concile, on suppose toujours qu'on a surpris la Religion du Pape, quand on a obtenu la confirmation d'une union faite sans cause legitime, ou contre les Loix, & qu'il est contre son sentiment qu'il ait lieu.*

partibus delegari possunt; uti post Renatum Choppinum monet Fevretius *De Abusu lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 24.

VIII. Juxta formam commissionis debent audiri omnes *quorum interest*.

Itaque audiendus est Episcopus, quia sua interest: hac inter alias ratione, quod collationem amittet ratione unionis, ut monet Rebuffus ad Regulam *De Unionibus Glossa* 11. quæ & in Collatoribus aliis militat.

IX. Patroni quoque audiendi: immo si Patroni *laici* fuerint, non solum audiendi sunt, sed eorum *consensus requiritur*; quod & notat Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Defin.* 48. dicitque: *etsi Papa derogare etiam potest, cum vult, juri Patronatus laicorum pro ea vice, fallit tamen hoc in* unionibus, *quia perpetuo durant*.

X. In Belgio quoque requiri consensum Patronorum *laicorum* dubium non est: monueruntque expresse Concilia Belgica ad *sess.* 21. *cap.* 5. Synodi Tridentinæ, ubi potestas fit Episcopis, ex justa causa uniones faciendi Ecclesiarum, & Beneficiorum, *opus esse consensu Patronorum laicorum*. Apud Antonium Anselmo in Triboniano Belgico, *cap.* 33. *paragraf.* 23.

XI. Unde Beneficia Patronatus Regii uniri non posse citra consensum Regium expeditum est; quin & asserit Antonius Faber, citata *Definitione* 48. *Procuratorem Principis generalem vocari, & audiri necesse esse; non solum si jus Patronatus ad Principem pertineat, sed etiamsi ad alium*: *Nempe ratione publicæ utilitatis, & ad hoc ipsum dispiciendum, an publico utilis futura sit unio, an inutilis. Item pro tuenda Principis auctoritate, ad quam sane pertinet, ut Beneficiorum omnium, quæ in territorio sunt, protector & conservator existimetur.*

Ex quibus dein concludit: *Itaque si non vocato Procuratore generali, unio facta sit, potest & solet ille ab ea tamquam ab abusu provocare, semperque ea provocatio admittitur, etiam post centum annos, quia unio semper, & perpetuo gravat.*

XII. In Gallia procuratorem Regium vocari, & audiri debere, dum agitur de unione Beneficiorum, ad quæ Regalia se extendit, notat Fevretius citato *cap.* 4. *num.* 26. alias, aperta Regalia, Rex conferet, quasi nulla unio intervenisset, & ita anno 1614. judicatum fuisse refertur in Opere intitulato, *Journal des Audiences, tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 26.

XIII. Si Beneficia spectent *pleno* jure ad collationem, seu provisionem Ordinariorum Collatorum, neque probetur speciale Regis interesse, non creditur, etiam in Gallia, omnino necessarius interventus Procuratoris Regii in unione similium Beneficiorum, uti notat D. Ducasse in suo Tractatu *de Jurisdictione Ecclesiastica tom.* 1. *cap.* 6. §. 6. refertque suppressionem Canonicatuum, & Præbendarum in Ecclesia Collegiata Montis Regalis factam auctoritate Episcopi Carcassonensis ob tenuitatem proventuum istius Ecclesiæ, declaratam fuisse *validam*, & effectum suum sortiri debere, licet in hac suppressione Procurator Regius non intervenisset per Arrestum prolatum 29. Julii 1687.

Neque in Belgio in similium Beneficiorum ad plenam Episcopi provisionem spectantium unione, auctoritas Procuratoris Regii, seu Officii Fiscalis necessaria creditur: nisi aliquod Regis, aut Reipublicæ interesse, in ea Beneficiorum unione intervenire probetur.

Quia tamen facile contingit, ut in unione, vel in suppressione Beneficiorum, præsertim notabilium, quidquam contra fundationem, cujus Princeps prætenditur conservator; vel contra jus Principis dicatur intervenisse: atque ob id ipsa unio, vel suppressio de invaliditate argui posset ob defectum consensus Principis, satius erit in hisce unionibus, & suppressionibus consensum Principis expetere, sive interventionem Officii Fiscalis postulare.

XIV. In Belgio si agatur de unione facta auctoritate Apostolica, certum est, eam executioni mandari non posse, nisi prius audiatur Procurator Regius: quandoquidem requiratur *Placetum Regium*; quod dari non consuevit, nisi prævio Regio Procuratore, seu Officio Fiscali audito, uti dictum est supra *tit.* 7. alias 24. *cap.* 6. Si autem auctoritate ordinaria unio fiat, & agatur de majoribus Beneficiis, hæc extra discrimen cessationis non erit, si ipse Procurator Regius interpellatus, & auditus non fuerit. Non tamen videtur necessarium ad validitatem unionis, ut Fiscalis audiatur.

At simplicium Beneficiorum uniones, præsertim pro dotatione tenuium Parochiarum, passim ab Episcopis sine interventu Officii Fiscalis, fieri & tolerari solent.

XV. Rectorem Beneficii uniendi non esse vocandum innuit, *Clement.* 2. *De Rebus Ecclesiæ non alienandis*, ubi dicitur, unionem Ecclesiæ factam ab Episcopo, consentiente Capitulo, impugnari non posse, *ex eo quod Rector ipse ad hoc vocatus non extitit*: idque notavit Rebuffus ad Regulam *De Unionibus*, *Glossa* 11. *n.* 8. rationem addens: quia ei ad suam vitam non præjudicatur. Unio enim fieri solet *sine præjudicio Possessoris*. *Nec consideratur* (*ait Rebuffus*) *quod Rector potuisset illud Beneficium resignare* in favorem *nepotis, quia hoc non est considerabile: cum Beneficia consanguineis non deferantur consanguinitatis, jus & illa resignatio pendeat a Superioris facultate, qui per unionem jam declaravit, nolle illum Rectorem resignare posse.*

Hæc Rebuffus sequutus Joannem Galli, qui *quæst.* 267. asserit, Rectores Beneficiorum non esse audiendos; Verum ex Molinæo in notis ad dictam quæstionem Joannis Galli refert Fevretius loco citato, *contrarium servari in Gallia, & bene, quia debent vocari Rectores maxime in uniendis Ecclesiis Parochialibus.*

Et sane licet unio fiat sine præjudicio Rectoris, nihilominus, cum ipse sit quasi tutor Ecclesiæ quam possidet; ipsique soleat melius esse perspectus status, & conditio ipsius Ecclesiæ, merito cum de causis unionis inquiritur, ipse audiendus erit; quod & hodie receptum esse, atque uniones Ecclesiarum rescissas fuisse; ob non auditum Rectorem testatur Fevretius.

XVI. Quantumvis æquum sit in unione Beneficii, ac notanter Parochialis audire Rectorem, sive Possessorem Beneficii, atque ob eum neglectum aliquando judicatum sit, invalidam esse unionem; nihilominus videtur, quod unio Beneficii fieri queat, *non consentiente* Beneficiato, sive Rectore Beneficii; modo tamen, vita ejus durante, possessio Beneficii ipsi salva, & integra maneat.

Refert quidem Georgius Louetius in notis ad Molinæum *de publicandis resignationibus n.* 173. quod in hac ferrea nostra ætate, usus, seu potius abusus invaluerit, ut etiam pro *legitimo interesse* reputetur, posse Beneficii Possessorem, vita sua durante, *Beneficium resignare in favorem sui nepotis, aut alterius, cui benefacere intendit*: atque propterea unionem, eo *invito*, sive non consentiente, fieri non posse, nisi salva manente Beneficiato libera resignandi facultate; atque ita ex receptis, licet corruptis, moribus Regia Tribunalia judicare.

Postquam enim notavit, quod melioribus sæculis, cum nondum essent toleratæ resignationes *in favorem*, similis resignandi facultas pro legitimo interesse non reputaretur, subjungit: *Sed in hac ferrea ætate, in qua quælibet sanguinis affectio pro legitimo interesse metitur, aliud summa Tribunalia statuerunt, nec permitterent Beneficii sic uniti resignandi potestate quem privari.*

Monet autem in nota marginali Antonius Vaillant: *Semper debet vocari Beneficiatus: quia, cum agatur de alienatione, aut suppressione tituli, Beneficiatus, qui est verus, & legitimus Administrator, debet jura & interesse Ecclesiæ tueri, & defendere: sed revera potest unio fieri, invito Beneficiato, modo ei reserventur fructus, durante vita, modo aliunde unio sit utilis Ecclesiæ, quæ debet semper prævalere utilitati, & commodo particulari* (a).

Hæc nota marginalis æquitati, juri, & praxi sat consona videtur, uti & his, quæ de hac quæstione *n.* 15. dicta sunt.

XVII. Fevretius *de abusu lib.* 2. *cap.* 4. audiendos esse Parochianos, ubi agitur de unione eorum Parochiæ, asserit; monetque, adhærendum esse Parlamentorum Arrestis, quæ receperunt Parochianos appellantes *tamquam ab abusu* ab unionibus, in quibus ipsi auditi non fuerant; easque tamquam *abusivas* infirmarunt. Vide etiam *Journal des Audiences tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 21. & aliquando decisum in Rota, Parochianos esse audiendos; quia ipsorum interest habere bonum Pastorum, uti testatur Garzias *De Benef. part.* 12. *cap.* 2. *nu.* 220.

XVIII. Hoc tamen notandum, quod tametsi Rector, & Parochiani, aliique sint audiendi, non propterea eorum consensus requiratur; uti etiam monet Zypæus in Jure novo *De Excessibus Prælat. nu.* 1.

XIX. Præter informationem super causis unionis faciendam *in partibus*, requirit insuper Regula Cancellariæ *De Unionibus*, *quod petentes Beneficia Ecclesiastica aliis uniri, teneantur exprimere* verum valorem *secundum* communem *æstimationem, tam Beneficii uniti, quam illius, cui uniri petitur, alioquin unio non valeat.*

XX. Regula etiam quoad hanc partem ubique recepta est. Et quamvis consuetudinarius valor 24. Ducatorum soleat exprimi in Francia in omnibus Beneficiis, tamen in unionibus *verus* valor est exprimendus, ut hic ait Rebuffus *Glossa* 7. *in Regulam De Unionibus*, quod & in Belgio servatur.

XXI. Debet autem exprimi *verus* valor tam Beneficii uniendi, quam ejus ad quod unio fieri debet: Quia ex hac expressione innotescere sæpius potest, num utilitas aut necessitas eam unionem requirat; utpote quæ ex Ecclesiarum majore, vel minore penuria non raro metienda est.

Immo monet Rebuffus ibidem *Glossa* 8. quod si in Signatura unionis fuerit conscripta clausula, quod *constantiæ Oratoris habeatur pro expressis*, tunc quidem Bulla poterit expediri sine expressione fructuum; *sed in Francia* (ait) *non recuperentur ratione consuetudinis contrariæ.*

XXII. Si omnibus rite examinatis, singulisque quorum interest auditis, unio Ecclesiarum utilis, aut necessaria appareat, poterit Episcopus ad eam procedere, etiamsi dictæ Ecclesiæ, vel Beneficia essent generaliter, vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta; uti loquitur Synodus Tridentina *Sess.* 21. *c.* 5. *De Reformat.* & aliis verbis repetitur *Sess.* 23. *c.* 18. & *Sess.* 24. *c.* 5. *De Reformat.* Quare distinctio inter reservationem specialem, & generalem, quam facit Rebuffus *De Unionibus num.* 31. hodie non obtinet, cum expresse Synodus permittat unionem, non obstante reservatione *speciali*, uti monet Zypæus *Consult.* 6. *De excessibus Prælat.*

XXIII. Denique pro majori unionum firmitate addit Synodus Tridentina: *Quæ uniones etiam non possint revocari, nec quoquo modo infringi vigore cujuscumque provisionis, etiam ex causa resignationis, aut derogationis, aut suspensionis.*

XXIV. Hic & de resignatione facta coram Pontifice Synodum loqui, dubium non est; unde licet Zypæus admittat, citata Consultatione *num.* 18. *Si visum erit Sedi Apostolicæ, non obstante hujusmodi unione, resignationem* ex certa scientia *admittere, & alteri secundum plenitudinem potestatis providere, posse derogare Concilio*: mox tamen subjungit: *Quamquam alias difficulter provisio subreptionis vitio carebit, & difficultate executio in Belgii Provinciis: ubi Regia auctoritate Concilium receptum, & servari jussum est, constanter & sine hujusmodi immutationibus.*

XXV. Recte tamen ibidem monet Zypæus, „ non ante impedi„ ri cursum provisionum Romanarum, quam Episcopi ad uniones, „ & sup-

(a) Cluniacenses Bullas obtinuerunt, quibus unio Beneficiorum, quæ ex eorum Ordine dependent, prohibetur fieri absque consensu Abbatis, & Capituli ejusdem Ordinis, hæ autem Bullæ litteris patentibus confirmatæ fuerunt, & in Magni Concilii commentarios relatæ.

„ & suppressiones hujusmodi se acciderint; ut si illæ prævene-
„ rint: omnium horum actionem, & jam alicui jus quæsitum,
„ collatione *vacantis* Beneficii, & expeditione Bullarum fa-
„ cta, auferri illud non possit.

XXVI. Ex hoc quidem si ipsam *collatio*, seu *provisio vacantis* Beneficii ipsam Ordinarii actionem *prævenerit*: Nam, ut eodem loco notat Zypæus, „ mandatis de providendo, Nominationibus „ Universitatum, similibusque reservationibus, & affectionibus „ omnibus satis dicendum est derogatum esse, dummodo etiam „ acceptatio, seu provisio post vacationem factam similiter non „ prævenerit omnem Episcoporum actionem.

☞ XXVII. Quod *num.* 24. ex Zypæo notatum est, Concilium Tridentinum in Belgio Regia auctoritate receptum, & servari jussum *constanter*, *& sine hujusmodi immutationibus*, nequaquam respicit limitationes, quæ in receptione Concilii Tridentini per Regios Magistratus appositæ fuerunt pro conservatione privilegiorum, & receptarum consuetudinum Provinciarum, & jurium Regiorum; sed immutationes, & derogationes Decretorum hujus Concilii, quas ex plenitudine potestatis subinde Pontifices facere pretendunt, vel interpretationes Congregationis Cardinalium super Decretis hujus Concilii, de qua specie immutationis loquitur Zypæus.

C A P U T IV.

De Dissolutione Unionis.

1 *Unio odiosa, & ejus dissolutio favorabilis judicatur.*
2 *Cessante causa unionis, solet de facili concedi ejus dissolutio.*
3 *Videtur hodie causa unionis, & incorporationis multarum Ecclesiarum Parochialium cessare.*
4 *Nonnunquam revocatio unionis facienda, licet causa unionis non omnino cesset.*
5 *Quis unionem dissolvere possit?*
6 *Si consensus Regius in unione intervenerit, etiam adhibendus in dissolutione.*
7 *Revocatio unionis exigit causæ cognitionem.*
8 *Minus exacta toleratur in dissolutione, quam in unione.*
9 *Dissolutio ad vitam non admittitur.*
10 *Dissoluta unione, Beneficium unitum pristino statui restituitur.*
11 *Dissolutio fit sine præjudicio Possessoris.*
12 *Beneficium unitum non potest impetrari ante factam dissolutionem.*
13 *Nisi prætenderetur unio non recte facta.*

I. UNIONEM Ecclesiarum, & Beneficiorum esse odiosam, nec sine legitimis, & rationabilibus causis necessitatem, aut utilitatem Ecclesiarum spectantibus, esse faciendam, variasque Beneficiorum uniones nominatim per Synodum Tridentinam vetitas esse ex hactenus dictis satis constat.

Hinc recte concludunt Canonistæ, quod resolutio seu revocatio unionis sit favorabilis; utpote ipsa Beneficia, ad primævam suam naturam reducens; eaque eximens a statu quodammodo violento, ad quem per unionem redacta fuerant.

II. Et si constet, qua præcise de causa unio facta fuerit, ea cessante, facile dissolutio unionis admittetur; uti cum Rebuffo recte advertunt Canonistæ, qui ait: *Quando est facta ob certam causam, belli forte, destructionis, paupertatis, vel aliam finalem, tunc cessante ista causa cessabit unio. Vel quando fuit facta ob bellum, & deficiente populo, postea, reverso populo, cessabit.* Ita Rebuffus in Praxi *tit. De Unionis revocatione num.* 1. *&* 2. & late Zypæus *Consult.* 8. *de Excess. Prælat.* ubi late probare conatur, Pontificia & Regia auctoritate recte processum ad dissolutionem unionis Monasteriorum factæ quibusdam Episcopatibus Belgicis in eorum erectione; eo quod ex proventibus Monasteriorum *sufficiens dos* Episcopis esset assignata: atque ita cessaret causa unionis, quæ fuerat necessitas dotationis Episcopatuum.

III. Si rite Ecclesiarum uniones ab ipsis Ordinariis reviderentur, præsertim Ecclesiarum Parochialium, quæ præ cæteris sunt odiosæ, & difficilius admittendæ, & tolerandæ, non dubium, quin deprehenderetur, causas unionum in multis cessare, atque nullam unionis ulterius tolerandæ causam subesse.

IV. Ulterius tametsi non omnino ipsa unionis causa cesset, post tamen nonnunquam ad revocationem unionis procedi; si alia causa supervenerit, quæ prævaleat causæ unionis; suadeatque revocationem unionis potius esse faciendam, quam unionem esse tolerandam. Nam sicuti unio ex causa utilitatis, aut necessitatis Ecclesiarum fieri potest; ita ex eadem revocari, uti monet Rebuffus *num.* 6. ibidem plures causas revocationis assignans, quæ tamen ad hac reduci possunt.

V. Qui Ecclesias unire possunt, iidem & uniones dissolvere. Unde Episcopum uniones a se, quin & a suo Prædecessore factas dissolvere posse, nemo negat. Immo non tantum a se factam, sed etiam a Papa, vel Legato, revocare, causa subsistente, cum Petro De Perusino tradit Rebuffus *num.* 16. Nam Papa uniendo noluit tollere potestatem Ordinariis.

VI. Si tamen unio facta est Regia auctoritate, ipsoque Rege approbante, cum causæ cognitione, resolutio vel revocatio hujusmodi unionis sine consensu Regis non facile hic, aut in Gallia admitteretur; nec difficulter ab hujusmodi dissolutione appellatio tamquam *ab abusu* reciperetur.

VII. Ulterius sicuti unio non tantum requirit causam aliquam justam; sed insuper causæ cognitionem, vocatis & auditis quorum interest; ita & revocatio unionis, quia eadem solemnitas requiritur in destruendo, quæ in extruendo, ait Rebuffus *n.* 28. ideoque in Bulla revocationis unionis debet poni illa clausula, *vocatis his qui fuerunt evocandi*, &c. sicuti poni solet in Bulla unionis.

VIII. Quia tamen ipsa unionis dissolutio habetur ut favorabilis, tamquam Beneficia ad primævum, & naturalem statum reducens, etiam minus exacta causæ cognitio facilius, quam in unione toleraretur, ut recte monuit Fevretius *de Abusu libr.* 2. *cap.* 4. *numer.* 37.

IX. Adhæc quemadmodum *unionis ad vitam* hodie reprobatæ sunt, ita nec dissolutiones *ad vitam* reciperentur. Ut si v. g. Canonicus, cujus Præbendæ annexa est Ecclesia Parochialis, consentiret dissolutioni istius Ecclesiæ ad vitam Titii, ea conditione, ut, Titio decedente, rursus unio revivisceret Præbendæ censeretur unita, Rebuffus ibidem *n.* 35. & 36.

X. Revocata unione, restituitur Beneficium in pristino statu, rediique ad collationem, sive præsentationem illius, qui ante unionem fuerat Collator, aut Patronus. Nec enim consentiendo unioni censetur *absolute* juri collationis, aut Patronatus renuntiasse, nisi id expresse actum sit; Rebuffus *n.* 3. & 40.

XI. Sicut tamen unio fieri solet sine præjudico Possessoris, ita & dissolutio unionis: quin & gesta tempore *unionis* rata manent: ideoque si quæ alienatio contingerit, servatis debitis solemnitatibus durante unione, hæc nequaquam revocabitur; uti nec alii actus gesti a Prælato tempore unionis, Rebuffus *numer.* 45.

XII. Ut Beneficium unitum, separatim ab alio Beneficio, cui fuit unitum, queat impetrari, non sufficit causam unionis cessare, aut esse causam sufficientem dissolutionis; sed requiritur, ut auctoritate Superioris ipsa dissolutio, servatis servandis facta sit.

XIII. An si prætendatur *invalide* facta defectu observatæ solemnitatis, „ tunc solemus in praxi impetrare Beneficium uni-
„ tum (ait Rebuffus *num.* 30.) & postea agere super posses-
„ sorio, & si opponatur esse unitum, replicatur, non valere
„ unionem; & ab illa unione appellatur tamquam *ab abusu*.

Cum unio sit quædam alienationis species, ad intellectum eorum, quæ hoc titulo victa sunt; etiam usui venire poterunt, quæ infra titulo *de rebus Ecclesiæ non alienandis* dicentur (a).

(a) De Unione Beneficiorum, & ejusdem unionis dissolutione juxta morem in Galliis observatum, consulatur tom. 10. novorum Collectaneorum Cleri Gallicani a columna 1815. usque ad col. 2056.

T I T U L U S D E C I M U S T E R T I U S.

De Simonia circa Beneficia.

C A P U T P R I M U M.

Unde desumenda enormitas hujus vitii, & quare olim magis contra Simoniacas *Ordinationes*, quam similes Beneficiorum Provisiones actum, hodie vero secus?

1 *Hoc vitium omnium criminum gravissimum a Patribus reputatum.*
2 *Ratio hujus ex inordinatione, quæ rebus spiritualibus infertur, petita.*
3 *Gravitas hujus criminis potissimum ex effectibus desumenda.*
4 *Per illud fures, &* latrones *intrant in ovile Christi.*
5 *Per illud contingit, ut de idoneitate cura negligatur; & indoneis ad Beneficia porta pateat.*
6 *Fit ut promovendi ad Sacerdotia magis de habendis divitiis, quam de bonis moribus solliciti sint.*
7 *Pauperes, licet magis idonei, excluduntur.*
8 *Non bona vita, sed munera quærantur.*
9 *Eosdem malos effectus Simoniæ, Synodi nostræ ætatis etiam expressere.*
10 *Veteres magis gerunt contra Simoniacas* Ordinationes: *Recentiores vero magis contra Simoniacas Beneficiorum provisiones: idem tamen horum, & illorum scopus.*
11 *Hic scopus ut obtineretur, primis sæculis contra Simoniacas Beneficiorum provisiones potissimum agendum fuit.*
12 *Ratio hujus fuit diversitas disciplinæ circa dispensationem redituum Ecclesiasticorum.*
13 *Simoniaci maxime attendunt temporalia, quæ posterioribus sæculis magisper Beneficiorum provisionem, quam per Ordinationem acquiruntur.*
14 *Non minus olim, quam hodie Ecclesia execrata est Simoniam in provisione Beneficiorum.*
15 *Similiter æque hodie ac olim execratur Simoniacas Ordinationes.*
16 *Quomodo postremis his sæculis simonia in Ordinationes irrepserit?*
17 *Decretum Synodi Tridentinæ contra hunc abusum.*
18 *Etiam quæ* gratuito *dicuntur offerri in Ordinatione respuenda.*
19 *Consuetudo* nihil dandi *etiam ipsis Notariis a Gallis laudata, & a Synodo comprobata.*
20 *Merito Episcopi suis Ministris congruum stipendium assignarunt, ut a suspectis exactionibus cohiberentur.*

21 *Monitum S. Ambrosii expendendum a Prælatis, qui suos non cohibent Ministros,*

I. SIMONIÆ crimen esse unum e gravissimis criminibus unanimis fuit jam pridem Patrum sententia. Quin & sub nomine Paschalis Papæ refert Gratianus: *Omnia crimina ad Simoniacæ hæresis comparationem quasi pro nihilo sunt reputanda.*

Et ad Hadrianum I. scribit Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus: *Tolerabilior est Macedonii, & eorum qui circa ipsum sunt Spiritus Sancti impugnatorum impia hæresis*: apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 1. *Canon.* 21.

II. Rationem subjicit Tharasius: *Nam cum illis Sanctum Spiritum Dei, & Patris creaturam, & servum nugentur, hi suum ipsorum, quantum putant, servum ipsum faciunt. Omnis enim Dominus quidquid habet, cum libuerit, vendit, sive famulum, sive aliquid aliud ex his quæ possidet. Similiter & qui emit, volens emptæ rei Dominus fieri, argenti pretio eam acquirit.*

Cum enim in omni Simonia interveniat quædam saltem implicita emptio, & venditio rerum spiritualium cum temporalibus, tamquam prezio, verissimum est, ipsa spiritualia per Simoniam ad rationem rerum temporalium deprimi, & sic quodammodo coæquari; atque per hoc ad quamdam vilitatem redigi. *Quis enim non vile esse putat, quod venditur*, ait Hormisdas Papa? *Aut quis denuo veneretur; quod venditur, aut quis non vile putet, quod emitur?* scribit S. Gregorius *lib.* 9. *indict.* 2. *Epist.* 109. *edit. Paris.* 1705.

Hanc inordinationem notasse videtur Apostolus Petrus, dum Simoniacorum Patri respondit; *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quoniam Donum Dei existimasti pecunia possideri. Act. c.* 8. *vers.* 20.

III. Etsi ex hac rerum spiritualium depressione, quæ per earum cum temporalibus commutationem contingit, hujus criminis enormitas aliquatenus desumi, & ponderari queat, magis tamen elucescit, ubi mala ex hoc vitio in Ecclesiam redundantia attenduntur; intelligiturque, nihil per exagerationem a Patribus fuisse dictum, dum hoc Simoniæ crimen omnium criminum *gravissimum* dixerunt, nimium penes suos effectus.

IV. Quid enim perniciosius, ac luctuosius esse Ecclesiæ potest, quam si ad ovile Christi non per ostium, idest, Christum, sed *aliunde*, puta *per munera*, ascendatur? Qui enim *aliunde ascendunt?* nisi *fures* & *latrones*, qui non veniunt, *nisi ut furentur, & mactent, & perdant. Joann. cap.* 10 *vers.* 10.

Quæ hinc animarum strages? Quæ sacrilegiorum in Pastoribus exundantia? Quæ criminum, & omnium abominationum in populo colluvies? Dum non Pastores, quos oves sequuntur, & audiunt; sed mercenarii, fures, & latrones, per aurum, & argentum intromittuntur.

V. Adhæc, dum per munera ad Ecclesiastica ministeria ascenditur; aut in promotione munera attenduntur, jam de vitæ sanctitate, doctrina, aliisque necessariis qualitatibus cura exigua aut nulla, atque hinc indoneis porta aperitur, & maxime idoneis occluditur; uti recte advertit Sanctus Tharasius in citata Epistola; hinc merito etiam gravitatem hujus desumens. *Si venditur Sacerdotii dignitas, supervacua igitur apud istos venditores est honesta vitæ institutio, & puritatis, virtutisque cultus supervacuus apud ipsos, & Paulus divinus Apostolus docens; oportere Episcopum esse sine crimine, temperantem, modestum, aptum ad docendum, continentem, sobrium, insistentem fideli secundum doctrinam sermoni, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & contradicentes refellere. Pereunt igitur hæc omnia, ex eo quod Sacerdotium venditur, & emitur.* 1. *ad Tim. c.* 3. & *ad Tit. c.* 1.

VI. S. Gregorius scribens Theodorico & Theodeberto Francorum Regibus *lib.* 9. *indict.* 2. *Epist.* 110. *Edit. Paris. an.* 1075. ait; *Fertur Simoniacam hæresim, quæ prima contra Dei Ecclesiam diabolica supplantatione surrepsit, & in ipso orta suo, telo Apostolicæ ultionis percussa, atque damnata est, in regni vestri finibus dominari, cum in Sacerdotibus fides sit eligenda cum vita. Si enim vita deest, fides meritum non habet, beato Jacobo attestante, qui ait*: Fides sine operibus mortua est. *Quæ enim opera esse valeant Sacerdotis, qui honorem tanti Sacramenti convincitur obtinere per præmium?*

Hinc tamquam consequens concludit: *Ex qua re agitur; ut ipsi quoque, qui sacros Ordines appetunt, non vitam corrigere, non mores componere studeant, sed divitias, quibus honor sacer emitur, satagant congregare.*

VII. Pergit dein: *Hinc fit, ut insontes, & pauperes a sacris Ordinibus prohibiti, despectique resiliant. Et dum innocentia pauperis displicet, dubium non est, quod præmium illic delicta commendet: quia ubi aurum placet, ibi & vitium . . . . Si enim his dignus Sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed præmiorum copia suff agatur, restat ut nihil sibi ad honores Ecclesiasticos gravitas; nil defendat industria, sed totum auri profanus amor obtineat.*

VIII. Immo ad Galliarum Episcopos super Simoniaca hæresi scribens *lib.* 9. *indict.* 2. *Epist.* 106. *Edit. Paris.* ipsiusque vitii gravitatem exponens, inter alia dicit; *Quid per hoc aliud agitur, nisi ut nulla de actu probatio, nulla sollicitudo de moribus, nulla sit de vita discussio, sed ille solummodo dignus, qui dare pretium sufficerit, æstimetur?* Et rationem dat in *Epistola* 109. superius citata. *Nam ubi dona supernæ gratiæ venalia judicantur, ad Dei servitium non vita quæritur, sed magis contra Deum pecuniæ venerantur.*

IX. Nec tantum veterum, sed recentiorum Synodorum, & Pontificum de his pestiferis Simoniacæ pravitatis effectibus fuit querela; nec minus ab his, quam ab illis abominabilis, & exitiosa Ecclesiæ lues judicata Simonia.

Paucis, sed energicis, & claris id terminis sæculo præterito expressere Patres Synodi Bituricensis: *Ubi hæresis Simonis in Ecclesia invaluit; probis atque eruditis viris aditus ad Beneficia præclusus est, indeque omnis prope Ecclesiastica disciplina collapsa est. Anno* 1584. *tit.* 41. *cap.* 1.

X. Verum quidem est, in pristinis Ecclesiæ Canonibus, & monumentis præcipue redargui & exagitari, reprobarique Simoniam in Sacris Ordinationibus committi solitam; in recentioribus vero raro hujus mentionem fieri, at plerumque omnia dirigi contra Simoniam in collatione & provisione Beneficiorum, sed hæc diversitas nullatenus probat, aliam esse Ecclesiæ hodie de Simonia ideam, quam olim fuerit, aut olim habitum fuisse magis perniciosum vitium Simoniæ, quam hodie habeatur. Semper enim idem fuit, & Veterum & Recentiorum scopus, & illorum in reprobandis Simoniacis Ordinationibus, & horum in damnandis Simoniacis Beneficiorum provisionibus, & quod hi magis contra has, illi vero contra illas invecti sint, non ex variato Ecclesiæ spiritu de hoc vitio Simoniæ; at ex varietate disciplinæ profluxit.

XI. Semper enim Ecclesiæ scopus in condemnatione hujus criminis fuit, ut omnis in electione ministrorum Ecclesiæ caveretur venalitas; nec in electione illorum munera, sed merita attenderentur. Quod ut obtineretur, prioribus Ecclesiæ sæculis præcipue invigilandum fuit, ut a sacris Ordinationibus omnis venalitas arceretur; posterioribus vero temporibus, non tam contra Simoniacas Ordinationes, quam simoniacas Beneficiorum provisiones agendum fuit, utpote quod jam priores raræ, posteriores vero frequentiores, nec minus perniciosæ evasissent ob mutatam lapsu temporis disciplinam.

XII. Pluribus enim sæculis in more positum fuisse, quod Clerici per ipsam sacram Ordinationem Ecclesiis tamquam earum Ministri adscriberentur; eaque adscriptione jus ad proventus Ecclesiasticos acquirerent, non secus atque hodie per Beneficiorum institutionem, non semel notavimus. At posterioribus temporibus erigi cœperunt tituli Beneficiales, iisque jus percipiendi certos proventus annecti; qui non in ipsa Ordinatione, sed separatim ab ipsa conferri cœperunt.

Hinc ulterius factum, ut nec jus ad temporalia, neque Dignitates, aut honores per Ordinationem, uti antiquitus; sed per collationem titulorum Beneficialium conferrentur.

XIII. Cum vero Simoniaci non ipsa spiritualia propter spiritualia appetant; sed unice desiderent temporalia lucra; aut sæculi honores, & præeminentias ambiant, parum solliciti fuere de Sacra Ordinatione, dum per eam nihil aut parum de iis, quæ desiderant, consequi sperarunt: sed totum eorum studium fuit, & hodie est, quomodo optima Beneficia, & honorificas Dignitates consequantur.

Non mirum ergo, quod pristini Canones præcipue in Simoniacas Ordinationes insurgant; cum Simonia tam præcipue in Ordinationes grassaretur; ubi hodie rarius in Ordinationes, frequentissime vero circa Beneficiorum collationem.

XIV. Idem igitur semper, & invariatus mansit in condemnanda Simoniæ Spiritus Ecclesiæ, Decreta sua pro varietate morborum diversificantis, & prout scopo suo aptiora credebat adaptantis. Unde nec primis sæculis minus quam hodie Simonia in Beneficiorum collatione execrata: tametsi de hac expresse tunc in suis Decretis non meminerint: eo quod Beneficiorum collatio sub ipsa Ordinatione quodammodo esset comprehensa.

XV. Similiter non minus hodie, quam olim execratur Simoniacas Ordinationes; immo quidquid in sacra Ordinatione vel Simoniam sapit: tametsi non tam frequentia sint contra has posteriorum temporum Decreta, eo quod Simoniacorum studium minus circa Ordinationes versetur.

XVI. Quantopere etiamnum Ecclesia execretur omne quod vel speciem duntaxat præferat Simoniæ in sacra Ordinatione, evincit Decretum Synodi Tridentinæ *sess.* 21. *cap.* 1. *De Reformat.*

Tametsi enim Simonia præcipuas suas partes ageret circa collationem Beneficiorum, utpote ex qua temporalia in majore copia profluerent, ipsa tamen sacra Ordinatio non omnino fuit immunis.

Episcopi enim, notanter opulentiores, spreta ipsa Clericorum Ordinatione, a qua nullum temporale dependebat, retenta sibi Beneficiorum collatione, illam Episcopis titularibus committere cœperunt. Hi, quia sibi frequenter sat tenuiter provisum erat, e functionibus Ecclesiasticis victum quærebant; iisque vicissim, quos ad Ordines admittebant, his aliquid conferre cogebantur: primum *eleemosynæ* nomine, sive *oblationis*, dein honoratiore titulo *donationis*: ac denique, ne, cum debitum non esset, omitteretur, *mercedis* nomine imposito; non quæ Episcopo ordinanti, sed famulis ejus, aut aliis inter ordinandum ministrantibus cederet; quemadmodum ex pluribus Synodorum Decretis, quæ postremis sæculis edita sunt, colligimus; atque inter alia est Decretum Synodi Toletanæ an. 1473. *Can.* 25. quo præcipitur Episcopis, *ne janitores, barbitonsores, & alios Officiales, quidquam exigere aut levare permittant, etiam pro sigillo & cera, sed gratis, & liberaliter impendant.*

XVII. Huic abusui, qui tempore Concilii Tridentini non parum invaluerat, præsertim in Episcopatibus tenuioribus, ut efficaciter occurreret, statuit citato *Cap.* 1. *Quoniam ab Ecclesiastico ordine omnis avaritiæ suspicio abesse debet; nihil pro collatione quorumcumque Ordinum, etiam Clericalis Tonsuræ, nec pro litteris dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam sponte oblatum, Episcopi, & alii Ordinum collatores, aut eorum ministri quovis prætextu accipiant. Notarii vero in iis tantum locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi pro singulis litteris dimissoriis, aut testimonialibus, decimam tantum unius aurei partem accipere possint; dummodo eis nullum salarium sit constitu-*

tum

tum pro officio exercendo: nec Episcopis ex Notarii commodis aliquod emolumentum ex iisdem Ordinum collationibus, directe vel indirecte provenire possit. Tunc enim gratis operam suam eos præstare omnino teneri decernit; contrarias taxas, ac statuta, & consuetudines etiam immemorabiles, quorumcumque locorum (quæ potius abusus, & corruptelæ Simoniacæ pravitati faventes, nuncupari possunt) penitus cassando, & interdicendo, & qui secus fecerint, tam dantes, quam accipientes, ultra divinam ultionem, pœnas a jure inflictas ipso facto incurrant.

Circa præsens Decretum duo observanda esse monet Cardinalis Pallavicinus in historia Concilii Tridentini, *Lib.* 17. *cap.* 9. *n.* 9.

XVIII. Primum quod in articulo Patribus proposito diceretur: Transgressores tamquam Simoniaces esse puniendos; *sed hoc postea esse derasum, cum Simonia non sit* oblati *ac* gratuiti *doni acceptio. Quamobrem illius dicti loco positum est, ne valeret in oppositum quæcumque consuetudo, seu verius abusus, & corruptela, utpote Simoniacæ pravitati favens.*

Si Prælati Ecclesiarum pro sui officii ratione diligenter excuterent, quæ sub pallio *oblati* ac *gratuiti doni* in Sacramentorum administratione, aliisque Ecclesiasticis functionibus, tum a Sacerdotibus, tum ab Episcoporum Ministris, & Officialibus accipiuntur, non dubium, quin plura reperirent, quæ si non ut Simoniaca, saltem tamquam abusus, & corruptelæ Simoniacæ pravitati faventes, essent reprobanda, non obstante consuetudine etiam *immemorabili*.

XIX. Secundo, notatu dignum dixit Pallavicinus *eam permissionem Scribis habitam, quæ in prioribus habitam, quæ in prioribus Decretis erat universalis, fuisse coarctatam, Gallis petentibus, ad eas Diœceses, ubi laudabilis consuetudo non esset, ne quid etiam acciperent Scribæ; eam enim consuetudinem dixerunt in ipsorum regionibus vigere.*

XX. Optandum esset, ut omnes Episcopi, præsertim quibus de proventibus Ecclesiasticis abunde provisum, eam XVI. sæculi a Gallis observatam consuetudinem in suas Diœceses introducerent; congruumque suis Ministris salarium darent, quo a suspectis hisce exactionibus cohiberentur.

XXI. Merito Episcopi, aliique Prælati, qui non sat cohibent suos domesticos a recipiendis muneribus aut donis, vel juribus quibusdam, uti vocare amant, expendent illud S. Ambrosii in *Caput* 4. *Lucæ. Non tamen satis est, si lucrum ipse non quæras: familiæ quoque tuæ cohibendæ sunt manus: nec hoc solum exposcimus, ut te solum castum immaculatumque custodias: Non enim dixit Apostolus, te solum; sed* teipsum castum custodi; 1. Timoth. *cap.* 5. *vers.* 22.

CAPUT II.

Triplici munere, a *Manu*, a *Lingua*, & ab *Obsequio*.

1 *Triplex munus jam pridem a Patribus notatum.*
2 *Singulorum interventu Simonia contrahitur.*
3 *Quid munus* a manu?
4 *Munus* a manu *etiam exiguum, potest causare Simoniam.*
5 *Ut Simonia committatur, non requiritur, ut munus* a manu *realiter tradatur.*
6 *Qua ratione Monasteria, & Capitula paciscendo de minore* competentia *cum Parochis, Simoniam committant per munus* a manu?
7 *Quid munus* a lingua?
8 *Quando hic committatur Simonia per hoc munus?*
9 *Si ad* preces *alterius conferatur Beneficium, ne ejus* favor *amittatur, potest esse Simonia.*
10 *Licet etiam* preces *fiant pro* digno.
11 *Quando sine Simonia possit fieri provisio ad* preces *alicujus.*
12 *Potest quis sine Simonia* preces *interponere pro obtinenda provisione in favorem amici.*
13 *Quandonam* preces *habeant rationem muneris a* lingua?
14 *Quid munus* ab obsequio?
15 *Quare* obsequium *habeat rationem muneris?*
16 *Quomodo exhibentes Patronis* obsequia *Simoniam incurrant?*
17 *Quid Episcopis agendum, ne hac Simonia notentur?*
18 *Instructores puerorum nonnumquam huic vitio subjecti.*
19 *Obsequium spirituale etiam materiam Simoniæ constituere potest.*
20 *Exigere* obsequium *etiam spirituale pro collatione Beneficiorum, potest esse Simoniacum.*
21 *Unde dignosci possit Simonia, quæ interventu horum munerum committitur?*

I. Sanctus Hieronymus in Epistolam ad Titum *c.* 1. ad ea verba: *Et constituas per civitates Presbyteros*, ait: „ Nunc cernimus plures hanc rem Beneficium facere, ut non quærant eos in Ecclesia erigere columnas, quos plus cognoscant Ecclesiæ prodesse: sed quos, vel ipsi amant, vel quorum sunt *obsequiis* deliniti, vel pro quibus majorum quisquam *rogaverit*, & (ut deteriora taceam) qui ut Clerici fierent, *muneribus* impetrarunt ". Apud Gratianum *Caus.* 8. *quæst.* 1. *Can.* 6.

Hic non obscure triplex illud famosum muneris genus, nimirum *a manu*, *ab obsequio*, & *a lingua*, notavit Hieronymus, & clarius post ipsum S. Gregorius *Homilia* 4. *in Lucam*, & extat apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 1. *Can.* 114. ubi reflecti jubet, quod Propheta cum virum justum describit, dixerit; *Qui excutit manus suas ab omni munere*. „ Neque dicit enim (ait Gregorius) qui excutit manus suas a munere, sed adjunxit, *ab omni*: quia aliud est munus *ab obsequio*, aliud munus *a manu*, aliud munus *a lingua*.

II. Post hos sanctos Ecclesiæ Doctores, nemo dubitavit, quin horum trium munerum interventu Simonia in Ordinum aut Beneficiorum collatione committeretur.

Unde sæculo undecimo apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 3. *Can.* 8. sine ulla dubitatione pronuntiat Urbanus II. „ Qui res Ecclesiasticas non ad hoc, ad quod institutæ sunt, sed ad propria lucra, munere *linguæ*, vel *indebiti obsequii*, vel *pecuniæ* largitur, vel adipiscitur, *Simoniacus* est.

Et B. Petrus Damiani *lib.* 2. *Epist.* 1. hisce tribus muneribus enumeratis, subjungit: „ Quisquis in dandis accipiendisque Dignitatibus Ecclesiasticis *una duntaxat earum*, quæ prædictæ sunt, peste corrumpitur, Simoniacæ hæreseos teneri crimine judicatur.

Itaque indubitatum est, atque una cum S. Thoma tenent omnes Theologi & Canonistæ, quod sicuti contrahitur Simonia accipiendo *pecuniam*, *vel quamlibet aliam rem exteriorem*, *quod pertinet ad munus a Manu; ita etiam contrahitur per munus a Lingua, vel ab Obsequio*: uti loquitur S. Thomas 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 5. *in C.*

III. Munus *a manu*, teste S. Gregorio, loco supra citato, *pecunia* est.

Nomine *pecuniæ* hic intelligit S. Thomas non tantum pecuniam stricte dictam; sed *quamlibet aliam rem exteriorem*, quam sub munere *a manu* comprehendi jam dixit.

Nam ut ex Augustino refertur apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 3. *Can.* 6. „ Totum, quidq id homines possident, omnia quorum Domini sunt, *pecunia* vocatur . . . . Ideo autem *pecunia* vocata est, quia Antiqui totum, quod habebant, in *pecoribus* habebant.

IV. Hinc collige, *Simoniam* committi munere *a manu*, dum alicujus rei temporalis exterioris interventu Beneficium acquiritur, vel datur.

Et quidem Simoniacum pronuntiare non dubitavit Alexander III. *Cap.* 20. *tit. De Simonia*, Clericum, qui *sex* duntaxat *solidos* Archidiacono solverat, quia ipsum ad Ordinem aliter præsentare noluisset: ut proinde etiam per munus *a manu*, licet exiguum, Simonia subinde incurri queat: quod & notat hic Glossographus, verbo *sex solidos*, additque rationem: quia „ quantitas muneris diversitatem juris non inducit.

V. Ut munus *a manu* intervenire dicatur, non requiritur, ut realiter de manu in manum externum illud temporale tradatur; seu sufficit, quod in effectu detur; etiam fictione *brevis manus*, ut Jurisconsulti loquuntur.

Si quis enim impetret Beneficium tacite vel expresse remittendo debitum; vel Collator dare nolit, nisi addicta remissione debiti, indubie uterque Simoniacus erit, dicetur que revera interventu muneris *a manu* provisio Beneficii infecta: quia per remissionem illam debiti reipsa datum censetur illud, quod erat debitum.

VI. Hoc ex capite Patroni, ac signanter Ecclesiastici, Capitula & Monasteria Simoniæ saltem suspicione vehementi aspergantur, dum ad Ecclesias Parochiales præsentant ea lege tacite vel expresse, ut Præsentatus minore competentia sit contentus, aut saltem augmentum illius non prætendat. Similiter Clerici, qui tacite vel expresse remissionem illam addicunt, aut augmento, quod forsitan jure prætendere possent, renuntiant, ut præsentationem obtineant, lepram Simoniæ non evadunt.

Quid enim evidentius, quam quod eo casu vel debiti certi aut saltem probabilis fiat remissio, ut Beneficium conferatur, vel accipiatur?

Non absimiles sunt hi Sacerdotes Clericis illis, qui, uti loquitur Alexander III. in *Cap.* 6. *tit. De Pactis*, „ decentibus Ecclesiarum Personis, paciscebantur, ex ipsis *majores solita* solvere pensiones, ut facilius possint Ecclesias adipisci ": quorum factum ut *detestabile vitium* mandat extirpari, & Clericos illos *taliter adeptis Ecclesiis spoliari; alias pro tantæ præsumptionis excessu, severitate Ecclesiastica puniendos.*

Clerici enim, qui Capitulis aut Monasteriis addicunt, se minore competentia fore contentos, reipsa promittunt, quod Capitulis aut Monasteriis major decimarum portio cedet, quam revera cederet, si competentia, quam jure exigere possent, solvi deberet, & per consequens, mediante simili renuntiatione Beneficium impetrantes, illud per munus *a manu* revera impetrant.

VII. Munus *a lingua*, auctore Sancto Gregorio, est *favor*; cujus interventu non secus, atque per munus *a manu* contrahi Simoniam docet S. Thomas citato articulo quinto; rationem adjungens: „ Quia, quod aliquis satisfaciat precibus alicujus ad *temporalem gratiam* quærendam, ordinatur ad aliquam *utilitatem*, quæ potest pecuniæ pretio æstimari.

VIII. Toties igitur Simonia munere *a lingua* committitur; quoties Beneficium ad preces alterius confertur, ut hinc *gratia* seu favor ad utilitatem propriam obtineatur. *Tales enim preces succedunt loco pretii*, uti recte notavit Glossa.

IX. Similiter Simonia per munus *a lingua* inficitur, qui Beneficium ad preces alterius conferendum duxit; ne recusans, offensam postulantis incurrendo, *gratiam* seu *favorem* ejus amitteret. Nec enim minus pretio æstimabile censetur, *favorem* alicujus obtentum non amittere, quam non obtentum comparare.

X. Quinimmo nec collatio Beneficii facta ad preces alicujus desinet esse Simoniaca, si per eam *favor humanus* quæratur, tametsi preces pro *digno*, aut etiam *digniore* porrigantur. Quia cum nihilominus Beneficium collatum sit, ut *favor*, qui ad utilitatem propriam spectat, habeatur, non potest collatio vitio Simoniæ carere, non magis quam collatio facta dignissimo pro præstatione pecuniæ.

Quod ipsum docet S. Thomas, adstruens esse Simonia saltem in intentione, conferre Beneficium ad preces alterius, licet illæ

fiant

fiant pro *digno*: *Si non attendatur*, inquit, *ad dignitatem personæ, sed ad favorem humanum*.

X. Recte hanc clausulam finalem addidit Doctor Angelicus. Nam si attendatur ad *dignitatem personæ*, *& non ad favorem humanum*, dum preces porriguntur pro digno, collatio facta ad preces alterius ab omni Simonia, omnique vitio exempta esse potest.

Si enim Collator solum attendat merita personæ per eum, qui preces pro collatione interponit, proposita; hujusmodi *preces* non loco *pretii* alicujus habendæ erunt: sed simplicis attestationis, vel expositionis *meritorum*, & collatio ad *preces* illius subsequuta, non tam in *gratiam* commendantis, vel ut sibi *favorem* postulantis in suam *propriam* utilitatem captaret; sed propter *merita* personæ per supplicantem seu *preces* porrigentem proposita & patefacta, censebitur facta.

XII. Pariformiter si instans apud Collatorem pro provisione Beneficii in favorem alicujus sui amici, non alio intuitu preces porrigat, quam ut merita personæ Collatori vel Patrono innotescant, atque per illa solum, ad conferendum Beneficium, Collatorem movere intendat; nulla quoque vel species Simoniæ ex parte supplicantis interveniet (*a*).

Recte proinde dixit Gratianus noster, *non quorumlibet precibus Ordinationes factæ, falsæ dijudicantur; sed hæ demum, quæ precibus Ordinandi vel ejus amici, non spirituali, sed carnali affectu porrectis fiunt, cum alias futuræ non essent; quas non charitas interveniens, sed ambitio supplicans extorquet. Caus. 1. quæst. 1. post Can. 122.*

XIII. Ut igitur verbo dicamus; rogans aut porrigens *preces* pro alio erit Simoniacus saltem in intentione, si *preces* ea intentione offerat, ut Collatorem non per *merita* personæ, sed per *gratiam* aut *favorem* humanum, quem tacite ipsi addicit, ad conferendum movere intendat. Similiter nec Collator a Simonia erit immunis, si non ob merita personæ per supplicantem exposita, sed ob addictam sibi *gratiam* aut *favorem* ad conferendum processerit, juxta illud S. Thomæ: „ Qui dat spirituale, si principaliter moveatur favore *Precum*, vel *timore* rogantis, quantum ad judicium Divinum, Simoniam committit & rogatus, „ & rogans, si hoc intendat.

XIV. Munus *ab obsequio*, ait S. Gregorius, *est servitus indebite impensa*. Hujus muneris interventione cur Simonia committatur, dicit S. Thomas: „ Quia idem est, quod aliquis det rem „ spiritualem pro aliquo *obsequio temporali* exhibito, vel exhi„ bendo ac si daret pro pecunia data vel promissa, qua illud „ obsequium æstimari posset.

XV. Eamdem rationem attigit B. Petrus Damiani perstringens Clericos aulicos, qui exhibendo *obsequia*, Beneficia venabantur, se tamen a Simonia immunes gloriabantur, quia *nullam talenti summam pro suscipiendis honoribus se pepigere daturos*: „ sed dic „ mihi, o Clerice, inquit Petrus Damiani, quisquis es, si redem„ pto quolibet aureo vase vel prædio distractor exigeret, ut re„ tenti apud *te vice pretii* hujusmodi sibi *sedulitatis impendium* „ exhiberes, numquid non postmodum constanter assereres, te „ quod acceptum est, *justo pretio* comparasse? Non videlicet quia „ pecunia persolvisti, sed quia *servitium* præbuisti. Diceres enim, „ fortasse non impudenter astrueres: carius emi, dum tanto me „ labore vexarem, dum toties facultatum mearum sumptus ex„ penderem: quam si semel præfixæ quantitatis pecuniam nu„ merarem. Nequaquam ergo sibi innocentiam præbeant, & „ ea Simoniacæ hæreseos maculis se mundos esse confidant, qui „ licet metalla vibrantia non appendant, pretium tamen pro su„ scipiendis honoribus per subjectionis & *obsequii*, quædam *quasi* „ *talenta* persolvunt ". Hæc B. Petrus Damiani *lib. 2. Epist. 1.*

XVI. Manifestam proinde incurrunt Simoniam, qui obsequium seu servitium Collatoribus, aut Patronis *gratis* exhibent, ea conditione tacita vel expressa, quod ipsis occasione, occurrente de Beneficio providebunt. Similiter & ipsi Collatores eodem vitio irretiuntur, si ea spe alliciant Clericos, ut sibi obsequium aut servitium *gratis* exhibeant.

XVII. Hoc Simoniæ periculum metuens S. Carolus, *Monuit atque obtestatus est Episcopos, aliosque*, " quibus jus est conferen„ di Beneficia, ut familiaribus suis certam mercedem constituant, ne illi hoc subsidio destituti, Beneficia Ecclesiastica, tam„ quam *suæ operæ, & laboris pretium præcipue sibi proponant* ". *In Synodo Mediolan.*

XVIII. Eumdem Simoniæ reatum incurrunt, qui Principum, aut aliorum Magnatum liberos, vel Episcoporum Nepotes *nullo & exiguo* stipendio regendos, erudiendosque suscipiunt, ea spe, ut Beneficia Ecclesiastica ab ipsis, vel eorum favore adipiscantur.

XIX. Neque labes Simoniæ abstergetur, tametsi obsequium exhibitum, vel exhibendum spirituale foret; quia & spiritualem operam exhibentes, tanquam operarii, digni sunt mercede sua; unde si hanc intuitu Beneficii accepti aut accipiendi remittant, indubie Simoniaci sunt. Similiter, qui tale obsequium intuitu Beneficii dati aut promissi sibi *gratis* exhiberi, tacito vel expresse postulant, aut oblatam acceptant, Simoniæ labe inficiuntur.

Hinc Simoniaci sunt Canonici, aliique Sacerdotes assumentes Vicarios, qui exiguo sunt contenti stipendio, spe consequendi Beneficium.

XX. Simoniacum quoque est, conferre alicui Beneficium ea lege & conditione tacita vel expressa, ut ipse Beneficiatus teneatur Collatori vel alteri, aliqua obsequia etiam spiritualia, Beneficio non annexa, *gratis* præstare. Quis enim dubitat, quin obsequia illa licet spiritualia, *gratis* exhibita, ad utilitatem redundent Collatorum; nec enim obsequia illa tametsi spiritualia, sine constituta mercede ab aliis, ipsis exhiberentur.

XXI. Non multum difficile erit dijudicare quandonam aliquo munere, sive *a manu*, sive *a lingua*, sive *ab obsequio*, collatio, vel provisio Beneficii vitio Simoniæ infecta sit, si sincere expendantur omnia, quæ gesta sunt, & conferantur cum sententia Christi, *Gratis accepistis, gratis date. Matth. Cap. 10. vers. 8.*

(a) In crimen Simoniæ per manus & linguam incidunt duo Collatores, aut Electores, qui ita paciscuntur inter se: tu elige Petrum, quem ad tale Beneficium assumi cupio, & ego eligam Paulum, quem altero Beneficio a me dependente donari expetis, quia ista pactio ad temporalem utilitatem promovendorum ex pacto pertinet: ideo Simoniacis actibus annumeratur.

CAPUT III.

Quam commune aliquando hoc vitium fuerit, & quomodo technis occultatum, & quid ad technas detegendas adhibitum?

1 *Quando hoc vitium invalescere cœperit?*
2 *Tempore S. Gregorii per Galliam, & Germaniam invaluerat.*
3 *Similiter in Oriente.*
4 *Vitium hoc eo tempore erat* vetustate *insolitum.*
5 *Quantopere sæculo XI. grassaretur? & acris Henrici Imperatoris super eo invectiva.*
6 *Etiam in Italia grassabatur, & Episcopi vitium agnoscebant, & veniam ab Imperatore postularunt.*
7 *Edictum Imperatoris contra Simoniacos.*
8 *Simonia eo tempore non reputabatur pro peccato.*
9 *Credebatur consuetudine vitium hoc excusari.*
10 *Defendebatur consuetudine Ecclesiæ Romanæ.*
11 *Quam olim frequens Simonia in Aula Romana.*
12 *Quid Durandus de illius Simonia notaverit?*
13 *Consuetudo est mera Simoniæ larva.*
14 *Nullum vitium tot palliis, & technis tectum fuit, quam hoc vitium Simoniæ: & quare?*
15 *De Simoniacorum palliis testatur Synodus Constantinopolitana.*
16 *De eisdem testatur S. Gregorius.*
17 *His palliis detegendis aptissima est sententia Christi*: Gratis accepistis, gratis date.
18 *Eam adversus Simoniacorum fraudes adhibendam censuit citata Synodus Constantinopolitana.*
19 *Hac sententia alii Patres usi: & ad evitandam Simoniæ labem hodie merito adhibenda.*

I. POSTQUAM Ecclesia reditibus augeri cœpit; atque ministeriis Ecclesiasticis proventus optimi, & honores sæculi annexi fuere; ambitiosi & avari ea mirum in modum ambire, quærere cœperunt; ipsique Prælati etiam ea penes proventus temporales, & honores sæculi æstimantes, lucrum ex iis sectari sunt.

Hinc mirum, quantopere vitium Simoniæ sensim ipsos Prælatos Ecclesiæ infecerit.

II. Et quidem scribit S. Gregorius Virgilio Arelatensi Episcopo *lib. 4. Epist. 50.* „ Quibusdam namque narrantibus agnovi, „ quod in Galliarum, vel Germaniæ partibus, *nullus* ad sacrum Ordinem sine *commodi* ratione perveniat.

III. Idipsum malum per Ecclesiam Orientalem propagatum fuisse testatur *lib. 9. Epist. 40.* scribens Isicio Hierosolymorum Episcopo. *Quia vero pervenit ad nos in Orientis Ecclesiis* nullum *ad sacrum Ordinem, nisi ex præmiorum datione pervenire: si ita esse vestra fraternitas agnoscit, hanc primam oblationem omnipotenti Deo offerat, ut a subjectis sibi Ecclesiis errorem Simoniacæ hæreseos compescat.*

IV. Denique eodem libro *Epist. 50.* Simoniæ vitium vocat *malum vetustatis*: utpote consuetudine *vetusta* jam inveteratum; laudatque Episcopos, *malum illud*, ut decet, *libera voce damnantes*.

V. Labentibus sæculis quantum hoc vitium cœperit incrementum, vix dici potest: narratque Glaber Rodulphus Monachus (qui scripsit historias sui temporis libris quinque *satis accurate*, teste Bellarmino) *lib. 5. cap. 5.* quod dignoscens Henricus Imperator *per universam Galliam atque Germania Simoniacæ philargyriæ grassari cupiditatem*, coadunari fecerit ex omni Imperio suo tam Archipræsules, quam cæteros Pontifices, eisque exposuit, quod Christus eos mittens dixerit, *gratis accepistis, gratis date*. Deinde illis de avaritia, & cupiditate acriter reprehensis, addebat: *Pater ergo manifestissime, quoniam propter hanc offensam venerunt super filios hominum diversæ clades, fames videlicet, atque mortalitas, nec non & gladius. Omnes quippe gradus Ecclesiastici a maximo Pontifice usque ad Ostiariatum opprimuntur per suæ damnationis pretium, ac juxta vocem Dominicam in cunctis grassatur spirituale latrocinium.*

VI. Post hæc subjungit Rodulphus: *His denique ab Imperatore acerrime peractis, stupefacti Pontifices quid illi responderent, non habebant. Pertimescebant enim ob hanc culpam propriis Episcopatuum carere sedibus. Et quoniam non solum in Gallicanis Episcopiis hæc pessima pullulaverat nequitia, verum etiam multo amplius totam occupaverat Italiam. (Omnia quippe ministeria Ecclesiastica ita eo tempore habebantur venalia, quasi in foro sæculari mercimonia). Cernentes quoque Episcopi gravi sese invectione irretitos, misericordiæ operam implorabant. At ipse Princeps misericordia motus, tale consolationis protulit verbum: Ite, inquiens, & quod illicite accepistis, bene disponere satagite, ac pro anima patris mei (a), qui hac noxa reus vobiscum tenetur,* atten-

(a) Id est Conradi II. qui Salicus dictus est: & pater extitit Henrici III. Imperatoris, de quo loquitur Historicus Glaber.

attentius intercedere mementote, quatenus ei indulgentiam hujus facinoris a Deo possitis acquirere.

VII. Monet dein Rodulphus, quod Imperator *proposuit edictum omni Imperio suo, ut nullus gradus Clericorum, vel ministerium Ecclesiasticum pretio aliquo conquireretur. At si quis dare, aut accipere præsumeret, omni honore destitutus, anathemate mulctaretur; spopondit insuper promissum hujusmodi, dicens: Si ut enim mihi Dominus coronam Imperii sola miseratione sua* gratis *dedit: ita & ego, quod ad religionem ipsius pertinet,* gratis *impendam. Volo, si placet, ut & vos similiter faciatis.*

VIII. Hæc sæculo undecimo de vitio Simoniæ scribebat Monachus ille, quando & B. Petrus Damiani in vita S. Romualdi scribere non est veritus *cap.* 35. quod hic Sanctus invectus in Simoniacos etiam periculum mortis subierit a Clericis *Simoniacis sibi imminentis rationem addens: Quoniam per* totam *illam Monarchiam usque ad Romualdi tempora, vulgata consuetudine, vix quisquam noverat Simoniacam hæresim esse peccatum.*

Et sane hoc habet consuetudo, ut vitia quantumvis gravia cum in consuetudinem venerint, *parva*, aut *nulla* credantur, teste S. Augustino.

IX Quin & in hac ipsa materia Simoniæ jam pridem deploravit Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap.* 6. *tit. De Simonia: Putant autem plures (ait Concilium) ex licere, quia legem mortis de* longa *invaluisse* consuetudine *arbitrantur, non attendentes, quod tanto graviora sunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerunt alligatam.*

X. Conquerebatur circa idem tempus S. Ivo Carnutensis, quod Decanus & Cantor, aliique Ministri Ecclesiæ suæ Carnutensis aliqua exigerent ab his, qui Canonici fierent, *me* (ait) *contradicente, & persequente*. At quo se telo contra Episcopum suum defenderent, subjungit: *Romanæ Ecclesiæ consuetudine se defendunt, in qua dicunt Cubicularios, & ministros Sacri Palatii multa exigere a consecratis Episcopis, vel Abbatibus, quæ oblationis, vel benedictionis nomine palliantur, cum nec calamus nec charta gratis ibi (ut ajunt) habeatur, & hoc quasi lapide conterunt frontem meam cum non habeam, quod respondeam nisi Evangelicum illud*: quod dicunt, servate & facite: *sed si id faciunt:* secundum opera eorum nolite facere. *Matth. c.* 23. *vers.* 3.

☞ XI. Ex his notum est, quomodo hæc lepra, dum semel invaluit, latissime serpat, & totum corpus corrumpat.

Et sane quantopere hæc lepra Curiam Romanam sæculo decimo quinto infecisset, & inde in reliquas Ecclesias sese diffudisset, graphice expressit Paulus Anglus Decretorum Doctor in speculo aureo, quod per modum dialogi inter Petrum & Paulum evulgavit sub medium illius sæculi, in quo *part.* 1. *cap.* 5 inducit Petrum asserentem „ in Curia Romana tot fieri pactiones, „ tot quotidie intervenire solutiones, quot sine omni timore, & „ verecundia tractatores, seu mediatores Simoniæ, quasi forum „ constituentes publicum; jam pro signatura Papæ super tali Beneficio, vel gratia debet tantum; jam pro dispensatione super „ talibus incompatibilibus tantum; pro tali indulto tantum; pro „ absolutione a tali excommunicatione, vel irregularitate tan„ tum; pro talibus indulgentiis tantum, &c. publice paciscun„ tur, & forsitan, & ille plus diligitur, qui aucriori sollicitudi„ ne & majori astutia plures simplices decepit, & plures dena„ rios scit venari. Tot & tantæ fiunt etiam exorbitantes *gra„ tiæ*; sed revera multo verius dicerentur *mercantiæ*, quæ nunc „ fiunt & appellantur *de die obitus*, nunc *dies obitus cum decla„ ratione*; nunc *perpetuum silentium*; nunc cum clausula *ante„ ferri*, vel *anteiationis*: nunc *de motu proprio Papæ*; nunc de „ clausula *cæterorum*, quæ tollit jus quæsitum, nunc fiunt anti„ cipationes Datarum; nunc *Datæ Cardinalium* conceduntur: nunc „ *Datæ Papæ*: jam renovantur, jam immutantur, jam ad cer„ tum tempus daturæ limitantur, jam revocantur: jam Prælati „ de una Ecclesia ad aliam transferuntur: jam Beneficiis suis „ *propter pecuniam* spoliantur. In omnibus his tota devotio „ consistit, ut denarius acquiratur.

Post hæc inducit Paulum ita Petro respondentem: Res mul„ tum miranda, sed magis est formidanda, quo facta Romanæ „ Curiæ, & hoc tam perniciosa exemplo deliria, ludo Schacho„ rum assimilantur. Quisnam tam simplex esse poterit, qui non „ intelligat, ex avaritiæ radice procedere?

„ Quis tam justus, qui in bonum tam exorbitantia facta in„ terpretari valeat? Quis tam sanctus, ut non expavescat, vel „ non scandalizetur? Immo toti Clero ambitionis datur mate„ ria, via gravibus & pluribus litibus aperitur, quam omnia „ jura fugere conabantur, & non dubium quin homicidia ex „ hoc etiam consequantur.

Tractatum hunc a se divulgari profitetur, ut zelum Cardinalium, Episcoporum, aliorumque Prælatorum: excitet ad medendum abusibus, & malis, quibus Ecclesia quasi opprimebatur, deploratque, quod „ vile aurum in tantum caligasset mentem „ Moysi, quod nedum placare non curat indignantem animum, „ sed mala malis accumulans machinetur quotidie ad deteriora „ provocare; mira supra omnem modum (ait) res agitur, ut „ inde exemplar omnis mali progrediatur, unde procederat san„ ctitatis omnis norma, & unde tota Christi Ecclesia, Deo ædi„ ficante, constructa sumpsit exordium, inde patitur jam rui„ nam, illic jugum suave Domini abjicitur, frangitur lex di„ vina, juraque canonica pro salute humana per ora Sanctorum „ Spiritus sancti dictata respuuntur penitus, & quasi inania re„ putantur; sicque tota Romana Curia a planta pedis usque ad „ verticem capitis patenter excæcata erroribus, ipsa errorum „ suorum veneno inebriavit omnes fere mundi partes, ac si im„ mensam Creatoris omnipotentiam Papa ad suum libitum pos„ set limitare, omnes quidem intus murmurant, nullus clamat, „ & quoniam in extremis jam malorum laborantes sumus positi, „ in quo cuncti errores hujus sæculi devenerunt.

Quæ ergo ratione silere valeo, & non potius obmutescentibus aliis tam Præsidibus, quam Doctoribus fortius exclamare? Nam etiam Principes Catholici sæculares, mutuis dissensionibus occupati, tantam corruptionem sanctæ Matris Ecclesiæ non advertunt. Vos tamen (pergit) qui Pastores estis positi, & Officii Apostoli successores, cur tam longum periculosumque negligentiæ somnum agitis, & non celerius concurritis, obmutescitis, & non clamatis? Eja & eja, o Patres & Domini! numquidne ob perditionis ignominiam Gens sancta, & Regale Sacerdotium voce estis prophetica nuncupati? Saltem jam ad hanc vocem meam pusillam, jam desides consurgite. Quoniam securis est jam posita ad radicem arboris, & exaltatis in altum vocibus clamate, quia nonnisi in multitudine clamantium, fugam hostes receperunt, & ruina suo pondere nocivior, nonnisi per multitudinem sublevatur.

Integrum hunc Tractatum exhibet Melchior Goldastus tom. 2. Monarchiæ sancti Romani Imperii *pag.* 1527.

XII. Instante Concilio Viennensi sub initium ejusdem seculi XIV. Guillelmus Durandus, Episcopus Mimatensis jussu Clementis V. composuit Tractatum de modo habendi Concilium generale, in quo tribus distinctis partibus exposuit abusus in proximo Concilio reformandos, atque *par.* 3. *Rub.* 27. notans quæ in Ecclesia Romana omnium aliarum magistra, & a qua cæteræ Ecclesiæ normam vivendi accipere deberent, reformanda viderentur, inter alia monuit: Quod „ Ecclesia Romana non solum verbo verum „ etiam *facto* a seipsa repellere deberet *omnem speciem Simoniæ*, „ *& turpium lucrorum, & omnes exactiones, quæ ratione pro„ motionum quarumcumque, & Scriptorum, Legatorum, Cur„ sorum, Nuntiorum, Ostiariorum fuerint ab ea communiter, vel „ divisim diversis coloribus exquisitæ.*

Quam esset optandum, ut illa *taxarum*, *Annatarum*, aliorumque similium jurium exactio omnino ab Ecclesia Romana aliarum Ecclesiarum prima exularet, atque ipsa verbo, & exemplo doceret, quod sibi & omnibus a Christo dictum est: *Gratis accepistis, gratis date.*

XIII. Hactenus dicta sufficienter evincunt, vitium Simoniæ jam pridem altas subinde, & longe lateque diffusas egisse radices, multosque communi illa praxi, & consuetudine vitium hoc tegere voluisse; at aliud fuisse Conciliorum, & Patrum judicium, existimantium consuetudinem esse meram larvam Simoniæ, & excusationem in peccatis.

XIV. Porro quia hoc vitium a Principe Apostolorum in Simone Mago tam terribili voce damnatum fuit, & toto iteratis Ecclesiæ Decretis, sub gravissimis pœnis confixum, omnibus quidem, vel auditu horrendum visum fuit: sed cum adeo hominum ambitioni, & avaritiæ faveret, observatum jam pridem fuit, nullum vitium tot palliis, ac technis contectum esse, quam hoc Simoniæ crimen; quemadmodum sapientissime reflexerunt Patres Concilii Mexicani anno 1585. *lib.* 5. *tit.* 3. „ Etsi ab ipso na„ scentis Ecclesiæ initio semper Simoniæ vitium abominabile, „ & execrabile, fuerit, ac sacris Canonibus prohibitum, gravi„ busque pœnis punitum, tamen ea fuit hominum malitia, ut di„ versis *fraudibus, & fallaciis* sua Simoniaca pacta *occultare*, „ *& palliare* procurent.

XV. Seculo V Synodus Constantinopolitana constans 73. Episcoporum sub S. Gennadio Patriarcha testatur *multos sophistica calliditate Christi præceptum*, Gratis accepistis, gratis date, *illudere*.

XVI. De his quoque technis, & fraudibus scribit ad Galliæ Episcopos S Gregorius *lib* 9. *indict.* 2. *epist.* 106. monetque animarum adversarium his technis ceu quibusdam retibus uti: „ „ Nam nec venator (ait) feram, aut avem auceps deciperet, „ vel piscem piscator caperet, si aut illi laqueum in aperto pro„ ponerent, aut ille hamum esca absconditum non haberet. Omni„ no ergo metuenda, & cavenda est hostis astutia; ne quos aperta „ nequit tentatione subvertere, latente telo sævius valeat tru„ cidare.

XVII. His fraudibus, & muscipulis detegendis, nihil aptius credidere Patres, quam hanc simplicem, & apertam Christi sententiam, sive præceptum datum Apostolis, & in ipsorum persona omnibus, quibus munia Ecclesiastica distribuenda committuntur *Gratis accepistis, gratis date.*

XVIII. Audiamus ipsos Patres citatæ Synodi Constantinopolitanæ sub S. Gennadio; qui inter alias deformitates cum nactus esset Ecclesiam illam Simoniaca labe deturpatam; ad eam penitus evellendam, aliosque pravos mores, Synodum colligi festinavit, ut testatur Baronius ad *an.* 459. Isti ergo Patres in Epistola Synodali, & circulari ita scribunt: *Cum Dominus & Deus Salvator noster J. C. suis discipulis Evangelii prædicationem credidisset, eosque per universum terrarum orbem inter homines ad docendum misisset: aperte jussit, ut quod* gratis acceperint, *eo quoque* gratis *darent, non aurum, vel argentum, aut alias omnino materiales, & terrenas facultates pro eis acquirentes... Hoc autem præceptum non solum illis, sed etiam nobis per illos dedit, quos in illorum gradum, & locum substituere dignatus est: & oportet, sicuti illi tunc, nos quoque nunc* accurate, & diligenter *servare, nec in iis, quæ* technas sophisticas non admittunt, uti sophistica calliditate, *nec aleam* periculosam *jacere*. Gratis, *inquit; accepistis*, gratis date: *non possidentes æs, neque aurum, neque argentum in zonis vestris.* Simplex est, & aperta hujus mandati ratio, quæ nihil habet varium, nihil quod non sit facile & explicatum, nihil quod sophistica expositione egeat. *A me, inquit, accepistis Sacerdotii dignitatem. Si mihi pro ipso parvum quid vel magnum solvistis, & hoc a me venditum est; vos quoque ipsum aliis vendite: si autem* gratis accepistis, *vos quoque* gratis date. *Quid hoc est mandato apertius?*

Extat integra græce, & latine *tom.* 4. Conciliorum general. *col.* 1025. *collect. Labb.* eamque suis Annalibus Baronius inseruit; asseritque, unum esse hujus Synodi fragmentum quod superest,

relictum tamquam fortem arietem ad depellendas Simoniacas molitiones.

XIX. Si quis S. Gregorii Epistolas, aliorumque Patrum scripta revolvere voluerit, reperiet, hac fere unica sententia Christi usos, ut universa Simoniacorum tegumenta & perizomata depellerent.

Qui igitur sincere desiderat laqueos adversarii evitare, & securam semitam tenere, hanc Christi clarissimam sententiam sincero corde expendat; quemadmodum anno 791. Patres Synodi Foro-Juliensis ad extirpandam Simoniacam pravitatem accincti, monuerunt *Canone* 1. ubi omnem *Canonicæ deditam ditioni* his verbis alloquuntur: *Patenti semper cordis aure pertimescens intellige clarissimam illam Domini vocem: Gratis accepistis, gratis date*.

C A P U T IV.

Palliatur Simonia separando temporale a spirituali; vel dando per modum *Motivi*.

1 *Jam pridem ad palliandam Simoniam fuit temporalium a spirituali in collatione Beneficiorum separatio: & quis hujus pallii color?*
2 *Acriter in hos pallii patronos invehitur B. Petrus Damiani.*
3 *Urget Pontificem, ut eos prosternat.*
4 *Ratio hujus invectivæ a Petro Damiani adducta.*
5 *Ratio Damiani probata a Paschali Papa.*
6 *Eam concludentem esse probatur.*
7 *Propositio huic pallio favens ab Alexandro VII. damnata.*
8 *Fundamentum hujus propositionis plane frivolum.*
9 *Pallium hoc tamquam impudentissimum prætextum reprobavit Synodus Remensis.*
10 *Sufficienter detegitur hoc pallium per Christi sententiam*, gratis accepistis, gratis date.
11 *Innocentius III. hoc unum attendi voluit, an per temporalia perveniatur ad spiritualia.*
12 *Idem reprobavit pallium sub nomine* motivi *contectum.*
13 *Hoc pallio admisso facile omnis Simonia excusabitur.*
14 *Episcopi Belgii hoc pallium reprobarunt.*
15 *Idipsum a Gallis Episcopis factum.*
16 *Latam ab his & aliis censuram probavit Innocentius XI.*
17 *Non evitatur Simonia tametsi temporale detur, ut concilietur amicitia Patroni.*
18 *Idem est, si muneribus concilietur favor alicujus, qui apud Patronum intercedat.*
19 *Hæc munerum datio ultimate fit ad obtinendum, ea mediante, Beneficium; & per eam Simoniæ semita sternitur.*
20 *Hoc pallium a Facultate Theologica Lovaniensi, & Episcopo Gandensi reprobatum.*

I. USITATUM & antiquum Simoniacorum pallium temporalium a spirituali in Beneficio distinctio, sive separatio. Cum enim duo sint in Beneficio Ecclesiastico, nimirum ministerium Ecclesiasticum, & jus percipiendi proventus temporales, creditum fuit, omnem Simoniæ labem evitari, si hæc duo a se mutuo separentur; & prius, scilicet spirituale *gratis* detur; alterum quod temporale est, temporali quoque compensetur; „ Quia „ cum hoc fit, non distrahitur Ecclesia (inquiunt) *sed facultas*: „ nec emitur *Sacerdotium*, sed *possessio prædiorum*. Sub hac „ enim præstatione pecuniæ *opes tantum*, non honoris, vel Ec„ clesiæ redimitur Sacramentum. Venalia si quidem sunt, unde „ fiunt divites: gratis accipiunt, *unde fiant Sacerdotes*:

II. Ita quidem Cappellani Gothofredi Ducis apud B. Petrum Damiani *lib.* 1. *epist.* 13. & *lib.* 2. *epist.* 13. quos tamquam *Satanæ prædicatores*, & *Apostolos Antichristi* exagitat; exclamatque: *o novum scriptmaticorum genus, & ut sacrilegum æterni silentii censura damnandum*!

III. Dein urget Alexandrum II. Pontificem, cui epistola inscribitur, „ ut cælestis eloquii gladio præcinctus occurrat, & „ tamquam alter Josue, Amalecitas oppugnantes Israel, evaginato „ Canonici vigoris mucrone prosternat.

IV. Censuræ, & doctrinæ suæ multas rationes adducit; atque hanc inter cæteras: „ Cum aliquid sub venalitate suscipitur, „ & illud procul dubio comparatur, quod ex necessitate subse„ quitur. Ad hoc enim Pastoralis Ecclesia cuique committitur, „ ut ad ejus regimen obtinendum consecratione firmetur. Et ad „ hoc sine dubio collatæ pecuniæ commercium spectat, ad quod „ is, qui promovendus est, aspirat.

V. Quæ ratio concidit cum ea, quæ apud Gratianum sub nomine Paschalis Papæ exprimitur *Caus.* 1. *quæst.* 3. *Can.* 7. „ Quis„ quis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, „ neutrum invenditum derelinquit.

VI. Rationem hanc esse concludentem, intelliget, qui attenderit, jus percipiendi proventus temporales esse *consequenter*, ut loquuntur annexum officio; sive titulo Ecclesiastico: id est, jus hoc stari *propter officium*, adeo ut necessario, & ex justitia debeatur, & competat illi; qui titulum habet; ac proinde si titulus *gratis* in aliquem translatus supponatur, jam hoc ipso jus percipiendi proventus illi annexum, translatum censeatur; ac per consequens, nihil pro hujus juris translatione exigi queat; cum jus illud jam translatum sit, & acquisitum sit illi, cui titulus *gratis* datus supponitur.

VII. Unde merito Alexander VII. hanc inter alias moralis Christianæ relaxativas propositiones damnavit; non est contra „ justitiam, Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia col„ lator conferens illa Beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti *pro* „ *emolumento temporali*, quod tibi conferre non tenebatur.

VIII. Fundamentum damnatæ hujus propositionis, quod præfert his verbis, *quod tibi conferre non tenebatur*, plane frivolum est. Nam etsi absolute non tenebatur illi conferre Beneficium, quia poterat non conferre, tamen si Beneficium conferat, non potest temporale ei annexum subtrahere.

IX. Recte proinde dixerunt Patres Synodi Remensis anno 1583. titulo *De Simoniacis num*. 6. „ Impudentissimum proinde præ„ textum detestamur, qui de solo proventu, atque temporalia „ Canonicatus se pacisci dicunt; cum ea spirituali tam arcto sit „ annexa vinculo, ut non magis ab ea divelli queat, quam in „ homine vivo manente corpus a sua anima.

X. Sed quid multis opus est argumentis, sola expendatur Christi sententia, *Gratis accepistis, gratis date*, attendantque hujusmodi Collatores aut Patroni, num Canonicatum, vel Beneficium *gratis* dederint, dum hoc prætextu, notabilem pecuniæ quantitatem aliudve temporale pro collatione, aut præsentatione acceperunt; vel an ipsi qui, mediante ea pecuniæ alteriusve muneris datione, impetrarunt, *gratis* Beneficium, conformiter ad dictam Christi sententiam, acceperint.

Quis enim dicet, *gratis* Beneficium esse collatum, ubi pro eo assequendo oportuit notabilem summam recuniæ numerare? Nec sine hac datione ad Beneficium perveniretur.

XI. Quapropter jam pridem Innocentius III. in *Cap*. 34. *tit. De Simonia*. Simoniacum pronuntiare non dubitavit Clericum, qui quibusdam Canonicis donationem fecerat, ea intentione, ut *per temporalia quæ offert, spiritualia valeat adipisci*; una tamquam simoniacos condemnans Canonicos, *si non essent eum, nisi temporalia commoda perciperent, admissuri*.

Hoc unum hic attendit Innocentius, num quovis modo per *temporalia* ad Canonicatum perveniatur; id solum sufficere judicans, ut *non gratis*, & per consequens Simoniace pervenire censeatur.

XII. Eadem hac decisione in antecessum reprobavit prætextum, quem ad excusandam Simoniam, quorumdam Casuistarum impia facultas his postremis temporibus publicare non erubuerit; nimirum: „ Dare temporale pro spirituali non est Simonia, „ quando temporale non datur tamquam *pretium*; sed duntaxat „ tamquam *motivum* conferendi, vel efficiendi spirituale.

Quis, nisi tenebris densissimis habens cor obscuratum, non intelligat, eum per *temporalia* pervenire ad spiritualia, qui per dationem temporalium inducit, & *movet* Collatorem, ut sibi conferat spiritualia, quæ alias non esset collaturus, nisi temporalia illa darentur aut promitterentur?

XIII. Nonne hoc titulo omnes *gratis* dicendi erunt pervenire ad Beneficia, qui quocumque *munere* ad illa perveniunt; modo eam in mente intentionem formare sciant, quod non per *pretii*, sed per modum *motivi* munera offerant? Quidni & ipse Simoniacorum Antesignanus hoc titulo excusari potuisset? Quid enim offerendo pecuniam Apostolis, aliud intendebat, nisi ut per hanc oblationem tamquam medium seu *motivum* Apostolos moveret, ut ipsi darent & hanc potestatem, ut cuicumque imposuisset manus, acciperet Spiritum Sanctum?

XIV. Quapropter anno 1653. Postulante Gandensium Antistite Antonio Triest, Facultas Theologica Lovaniensis prædictum Casuistarum assertum, tamquam merum Simoniacæ pravitatis palliamentum, & apertissimum Christi præceptum evertens, ac ostiariis Simoniacis latissimam ad Sacerdotia, & Beneficia Ecclesiastica portam pandens, reprobavit.

Hujus judicium sequutus Episcopus Namurcensis in Synodo sua anno 1659. inter opiniones, quarum praxim interdicit Confessariis suæ Diœcesis, donec a Sancta Sede aliter ordinatum fuerit, hoc quoque Casuistarum assertum reposuit *n*. 6.

XV. Episcopi quoque Gallicani perniciosissimum hoc Simoniæ pallium detegere non prætermiserunt; atque præ cæteris D. de Gondrin Archiepiscopus Senonensis in Synodo sua Diœcesana, hac acerrima quidem, sed nequaquam ultra meritum, censura assertum illud perstrinxit: *Hæc doctrina quæ Simoniæ contra jus divinum crimine eos omnes liberat, qui pecuniam propter Sacerdotia aut dederunt, vel acceperunt, modo pecunia* Motivi *locum non pretii; tota falsa, nefaria, impia est, hæresim Simoniacam totics a sanctis Conciliis, & Pontificibus damnatam, fubdole renovans, & ad suspendendam supra Ecclesiam, & corrumpendam ejus in ipso fonte, hoc est, Sacerdotum Ordine, sanctitatem inventa*.

XVI. Tandem anno 1679. Innocentius XI. omnium illarum censurarum justitiam probans & roborans, inter alias 65. quas omnes, *& unamquamque ipsarum, sicut jacent, ut minimum tamquam scandalosas, & in praxi perniciosas*, damnavit & prohibuit, & hoc Casuistarum assertum retulit, *n*. 45.

XVII. Alii nonnihil subtilius seipsos fallentes, nolunt munera per modum *motivi* Patronis aut Collatoribus dare, ut eos ad Beneficium conferendum immediate moveant, vel inducant, sed muneribus sibi amicitiam, vel favorem Patronorum, aut Collatorum concilient; ut, ea mediante, facilius Beneficia obtinere queant: quasi non sæ evidens esset, ea munera *ultimate* dari, ut iis mediantibus ad Beneficia perveniatur: quodque ipsa Beneficiorum assecutio, quæ amicitiæ conciliandæ *finis* est, magis sit in intentione, quam amicitiæ, & favoris conciliatio, quæ duntaxat *medium* est. An forsan finis *gratis* obtinetur, dum media pretio mercari oportet?

XVIII. Nonnulli omnia in securo posita autumant, si nihil Patronis, aut Collatoribus dent; sed muneribus sibi conciliare non dubitant illos, quos sciunt authoritate valere apud Patronos, & Collatores, quorum favore sibi ad Beneficia aditum pandant: non intelligentes hanc munerum oblationem pro ultimo fine habere Beneficiorum impetrationem; nullatenusque dici posse, Beneficia hac via impetrata, esse *gratis* impetrata.

Qua-

Quapropter legitur apud Gratianum *Caus. 1. quæst. 5. Can. 3.* responsum Urbani II. quo rescribit Episcopo Metensi, a Sacerdotio de rigore Canonum esse suspendendum, qui Sacerdotium obtinuerat *per pecuniam non Episcopo, sed cuidam principum ejus datam*; non quidem ab ipso Ordinato, at, ipso ignorante, a parentibus ejus.

XIX. Et sane qui conciliando similium Proxenetarum favore munera impedunt; nihil aliud reipsa intendunt, quam munerum interventu Beneficia impetrare. Quis insuper non videt, hinc semitam sterni, ut per munera passim indigni quique in Beneficia involent.

XX. Merito proinde Facultas Theologica Lovaniensis rogata ab antedicto Gandensium Antistite judicium suum dare super hac propositione: *Pro intercessione ad Beneficium obtinendum potest aliquid dari sine Simoniæ suspicione*; illa hac censura perstringit: *Falsa est, perniciosa hominibus ambitiosis & indignis aditum aperiens ad Beneficia per pecuniam promiscue procuranda.*

CAPUT V.

De Palliis sub specie *pietatis*: item *redemptionis vexæ*, & *gratuitæ remunerationis*.

1 *Pallium sub specie pietatis execratur S. Basilius.*
2 *Hanc larvam, tamquam diabolicam fraudem insigniter exagitat S. Gregorius.*
3 *Abominabile judicat extruere Monasteria ex pecuniis Simoniace acceptis.*
4 *Mores hodiernos describit Gregorius,*
5 *Cavendum ne sub obtentu eleemosynæ Simonia committatur.*
6 *Pro obtinendo Beneficio nihil Ecclesiæ, aut pauperibus tribuendum?*
7 *Quomodo sub hoc pallio Monachi subinde Simoniam committant?*
8 *Item & Ecclesiastici largas eleamosynas facientes.*
9 *Hoc Simoniacorum pallium satis detegitur per Christi sententiam*, gratis accepistis, gratis date.
10 *Larva Simoniæ sub specie* redimendæ vexæ *jam pridem usitata.*
11 *Per redemptionem vexæ intenditur pacifica Beneficii possessio.*
12 *Super Beneficio, mediante temporali, transigi nequit.*
13 *Transigi sub obligatione refundendi expensas, a Pontifice improbatum.*
14 *Sub redemptione vexæ sæpius latere Simoniam probat Lucius III.*
15 *Quid observatum voluerit S. Carolus, ne sub prætextu redimendæ vexæ committeretur Simonia?*
16 *Quo fundamento nitatur larva gratitudinis?*
17 *Si hæc larva admittatur, etiam Simon Magus, & Giezi essent a Simonia excusandi*
18 *Episcopi hanc larvam damnarunt: quorum judicium probavit Innocentius XI.*
19 *Ostenditur dari tamquam pretium, quod dicitur dari per modum gratitudinis, aut remunerationis.*
20 *Unde colligi possit. data titulo remunerationis revera dari pro obtentione Beneficii; iisque Collatorem motum esse ad conferendum?*

I. SÆculo quarto de hoc pietatis pallio scribit, illudque execratur S. Basilius in Epistola ad Episcopos sibi subjectos, quæ refertur inter Canones ejusdem Sancti *Can.* 91. apud Baltamonem: „ Ajunt quidam (inquit) nonnullos vestrum accipere „ pecunias ab iis, qui ordinantur; *pietatis* vero nomine id obumbrare, quod deterius est. Si quis enim faciat malum boni prætextu, is est duplici pœna dignus; & eo quod id agit, quod „ non bonum est, & ad peragendum peccatum, eo, quod bonum & honestum est, coadjutore, si dici possit, utitur.

II. Tempore sancti Gregorii passim sub hoc pietatis pallio Simoniam contegi consuevisse, testis est ipse Gregorius in pluribus epistolis; ac signanter *lib. 7. epist. 9. vet. editionis*, in qua insigniter has diaboli technas detegit & exagitat. „ Plerumque(ait) „ adversarius animarum, dum non potest in his, quæ ad faciem sunt prava surripere, callide specie quasi pietatis injecta, nititur supplantare; suadetque forsitan debere ab habentibus accipi, ut sit quod possit non habentibus erogari, dummodo vel sic venena mortifera *elemosynæ* celata obumbratione „ transfundat. Nam nec venator feram, aut avem auceps deciperet, vel piscem piscator caperet, si aut illi laqueum in „ aperto proponeret, aut ille hamum esca absconditum non haberet. Omnino ergo metuenda, & cavenda est hostis astutia; „ ne quos aperta nequit tentatione subvertere, latente telo sævius valeat trucidare. Neque enim eleemosyna reputanda est, „ si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis rebus accipitur: „ quia qui hac intentione male accipit, ut quasi bene dispenset, „ gravatur potius, quam juvatur.

III. Ex quibus ulterius infert: „ Unde etiam illud certum est, „ quia, etsi Monasteria, aut Xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quæ pro sacris Ordinibus datur, construantur, mercedi „ non proficit: quoniam dum perversus emptor honoris in locum sanctum transmittitur, & alios ad suam similitudinem sub „ commodi datione constituit, plura male ordinando delinquit, „ quam ille potest ædificare, qui ab eo pecuniam Ordinationis „ accepit.

IV. Ad hæc verba Gregorii reflectens eruditus operum S. Gregorii Revisor Gussanvillæus, & notarum auctor, ait: „ Quam „ graphice nostrorum hominum mores depingit, qui furta & latrocinia publica, piorum locorum ædificatione redimere se putant: *Hostiæ abominabiles, quæ offeruntur ex scelere*. Proverb. „ *cap. 21. vers. 27. juxta versionem Italicam.*

V. Post hæc concludit Gregorius: „ Nimis ergo declinandum „ est, dilectissimi Fratres, sub obtentu *eleemosynæ*, peccata Simoniacæ hæreseos perpetrare. Nam aliud est, propter peccata „ eleemosynas facere, aliud propter eleemosynas peccata committere „. Apud Gratianum *Caus. 1. quæst. 1. Can. 27.*

VI. Eodem fundamento insistens Alexander II. apud Gratianum *Caus. 1. quæst. 3. Can. 9.* postquam prohibuit sub gravissimis pœnis alicujus muneris interventu Beneficia distribui, sub eisdem pœnis constituit, ut „ nullus cujuscumque gradus Clericus pro Ecclesiæ Beneficio aliquid audeat conferre, aut *fabricæ Ecclesiarum*, vel *donariis Ecclesiarum*, seu etiam quod pauperibus sit tribuendum.

VII. Recte proinde intulit Christianus Lupus *Dissertatione 2. prœmiali ad tom. 3. Scholiorum cap. 2.* „ Quocirca Clerici, & „ Monachi quotquot hodie apud Laicos, aut Ecclesiasticos Principes agunt *proxenetas*, ac *intercessores*, impetrare conantes „ promotionem, aut nominationem Prælatorum, qui *ipsorum pauperes Ecclesias, Collegia, Monasteria, aut Xenodochia ditare, adjuvare, vel ornare obligentur*, committunt plenissimam „ Simoniam, & suis personis ac rebus evocant divinam maledictionem. Etiam Artifices, & quivis hisce intercessionibus promoti . . . . Et hinc vides a Magnatibus quoque, pergit idem „ Lupus, dum quid a nominatis Episcopis, vel Abbatibus exigunt, quasi ad publicas Regni necessitates, omnino committi „ Simoniam.

VIII. Similiter, qui largas eleemosynas, aut donaria faciunt in exstructionem Monasteriorum, aut sustentationem familiæ, sive Congregationis, aut Conventus, ut per eorum intercessionem sibi Patronorum, aut Collatorum gratiam conciliare queant, & ea mediante, ad Beneficia sibi viam sternere; nequaquam a Simonia exempti sunt: utpote qui per temporalia ad Beneficia hoc modo perveniunt.

IX. Si Christi sententia, *Gratis accepistis, gratis date*, hic rurius expenderetur, haud difficulter diabolica hæc techna detegeretur. Nimis enim apertum est: quod hic nec *gratis* dentur, nec *gratis* accipiantur: dum tot donaria, aliave temporalia, quamvis *eleemosynæ*, aut *pietatis* pallio contecta, præstari oportuit.

X. Non minus subtilis est diaboli techna, qua nonnullos in Simoniacam pravitatem inducit, nimirum *redemptio vexæ*; quam sine ulla Simoniacæ labis suspicione licitam esse persuadet: cum tamen non raro hic non tantum species, sed vera Simonia lateat (a).

Scribit S. Ivo Carnutensis *Epist.* 60. „ Multi electi, qui gratuitam, & Canonicam habent electionem, quia hujusmodi *dilationibus* vel *fatigationibus* impediuntur; comparatis sibi pecunia mediatoribus, & prolocutoribus, *ne turpem patiantur repulsam, in Simoniacam offendunt aliquando consecrationem*.

XI. Rationem illius assignat B. Petrus Damiani *lib. 2. Epistola 3.* Non Ecclesiæ consulere quærunt; *sed quiete possidendi sibi culminis aditum pandunt*: hoc est, ne per alium a Sacerdotio; sive Beneficio assequendo, aut retinendo impediantur; datis *muneribus* sub pallio *redemptionis vexæ* assequuntur.

Quidni mediante temporali *spirituale* assequi dicendum est, qui eo mediante jus, quod alter habet, aut habere prætendit, assequitur; aut ut ei in suum favorem renuntiet, obtinet.

XII. Consultus Alexander III. utrum de Ecclesiastico Beneficio in *litigium* deducto possit fieri transactio: respondit, *quod transigi super re sacra, & litigiosa non potest*. Ratio subjungitur: „ Etenim res sacræ, ut possideantur aliquo dato, vel retento seu promisso, speciem credimus habere Simoniæ „. *Cap. 7. tit. De Transact.*

Quibus verbis significat Pontifex, revera res sacras aliquo dato, vel promisso possideri, cum temporale datur, ut collitigans a lite desistat, & collitigantem a *vexa* liberando, *pacifice* possidere sinat.

XIII. Idem Pontifex in *Cap. 4. tit. De Pactis*, non duxit admittendam pactionem inter quoddam Monasterium, & quemdam P. Clericum in causa, quæ super Ecclesia, & Cappella de L. vertebatur; qua convenerant, „ quod eidem P. pro expensis, „ quas fecerat, tres marchæ argenti solverentur, idem P. liti „ cederet, & a Monachorum infestatione cessaret.

Cur hanc pactionem probare recusaverit, adjungit: *Pro eo quod videretur pravam illicitæ pactionis speciem continere.*

XIV. Hæc sat ostendunt, sub *redemptione vexæ* non raro posse latere Simoniacam pravitatem; quod apertius indicat resolutio Pontificis in *Cap. 23. tit. De Simonia*.

Secreta enim insinuatione mostraverat Matthæus Cardinalis Lucio III. quod „ cum quidam ad Ecclesiæ regimen de voluntate „ majoris partis Fratrum fuisset electus, paucis contradicentibus: „ quidem amicus de ejus conscientia, & voluntate turbata, ei, „ qui Magister discordiæ videbatur, certæ quantitatis munus exsolvit, & sic contradicto cessavit „. Postea dubitare incepit Electus, num esset a labe Simoniæ prorsus immunis? Cum enim *major pars* Fratrum eum elegisset *paucis* tantum contradicentibus, non nisi mera *vexæ redemptio* fuisse videri poterat.

Consultus tamen Pontifex respondit: *Multum tibi consulis, si administrationem celeriter, ac sponte dimittat; illius verbi memor existens: Nihil prodest homini si universum mundum lucretur: animæ vero suæ detrimentum patiatur*. *Matth. cap. 16. vers. 26.*

Notat hic Glossa, quod quidem dicat Pontifex, *consulis*: „ quia peccatum *occultum* erat; unde illum expresse prohibere „ non poterat, nisi *consulendo*. Et licet dicatur, *consulis*, necessitatem tamen importat, si vult salvari: quia, nisi renuntiet, „ salvari non potest.

XV.

(a) Simoniacus etiam est, qui Ecclesiæ sua bona largitur cum pacto, ut ipse recipiatur in Canonicum, & illa sibi retineat pro Præbenda. Ita Innocentius III. *lib. 5. Decretal. de Simonia, tit. 3.* „ Hujusmodi oblatio, inquit, vel „ receptio fieri non poterit sine vitio Simoniæ.

XV. Prudentissime proinde S. Carolus, ne, ut ipse loquitur, *redimendæ vexationis specie* in causis beneficialibus Simoniacæ pactiones fiant, statuit in Concilio Mediolanensi I. titulo *De Constit.* contra Simoniacos *num.* 11. „ Nemini liceto ad *redimendam vexationem*, ne in casibus quidem jure permissis, pecuniam „ dare, quidquamve pacisci, aut transigere, nisi Episcopi consensus accesserit, cujus partes erunt, & perspicere diligenter, „ an subsit aliqua fraus: ubi rem fraude carere, & jure permissam cognoverit, non denegare ei, qui petierit, facultatem se „ a vexatione liberandi. Qui contra quam decretum a nobis est, „ inquit, fecerit, Episcopi arbitrio plectatur; & quod actum „ fuerit, irritum sit & nullum.

Quicumque igitur se a vexatione in causa beneficiali redimere meditatur, conformiter ad hoc S. Caroli præceptum, prævie Episcopo, aut certe aliis quibusdam Viris doctis ac peritis totam rei seriem merito exponet, ut ipsi dispiciant, num sub *redimendæ vexationis* specie solitæ Simoniacæ pactiones non lateant; vel an periculum non sit, quod illicitis aliorum extorsionibus annuendo, ipse eorum injustitiæ complex fiat, aut saltem scandali causa sit. Quæ omnia indubie securius aliis expendenda committuntur; quia aviditas, qua cupimus a vexis liberari, facile excæcat, & proprium judicium corrumpit.

XVI. Nonnulli magis attendentes ad vulgatam Simoniæ definitionem, *Studiosa voluntas emendi, vel vendendi pretio temporali rem spiritualem, vel spirituali annexam*, quam ad Christi præceptum, *gratis accepistis, gratis date*, prædictamque definitionem juxta æternum verborum corticem rigorose interpretantes, a Simonia vindicare præsumpserunt dantes, & accipientes temporale pro spirituali, *modo temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut econtra*, quasi hoc modo dare, vel accipere temporale pro spirituali, non esset vendere, vel emere spirituale pretio temporali (*a*).

XVII. Sane si hi, & similes prætextus *gratitudinis* sub vocabulo *gratuitæ compensationis* excusent; requiraturque verbis expressis inita emptio & venditio, jam Simonia adeo exulabit a rebus humanis, ut ne ipse quidem Simoniacorum pater Simon (de quo *Actorum* 8. *ver.* 20) Simoniacus fuisse dicendus sit: injusteque in eum Petrus duram illam sententiam pronuntiaverit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem; quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri*. Neque Giezi eorumdem Simoniacorum atavus meruisse dicendus erit lepram, qua divinitus percussus fuit, 4. *Reg. cap.* 5. Neuter enim pro dono spirituali pretium obtulit aut exegit. Simonis verba sunt, *Date*, inquit, *& mihi hanc potestatem*. Dari sibi petit, non vendi. Pecunias offert, sed tamquam gratuitum; vel pro gratuita compensatione, ubi Apostoli dedissent quod petebat. Giezi quoque abiit ut pactum iniierit: sed cum Naaman sponte ex benevolentia obtulisset munera, quam *Benedictionem* vocat, & Propheta ea recusasset; ipse cucurrit post Naaman, & oblatum acceptavit. *Da*, ait, *talentum argenti, & vestes mutatorias duplices*. Hodie id diceretur, *Per chirographum*.

XVIII. Merito proinde Facultas Theologica Lovaniensis, instante sæpe dicto Gandavensium Antistite, censuravit hanc propositionem, tamquam Simoniacæ pravitati portam latissime aperientem: „ Dare temporale pro spirituali non est Simonia, quando „ per temporale fit solum *compensatio gratuita* pro spirituali, „ aut econtra.

Praxim ejusdem omnibus quoque interdixit in Synodo sua Diœcesana anno 1659. Episcopus Namurcensis.

Horum judicium tandem probavit Innocentius XI. anno 1679. eamdem propositionem inter alias 65. laxioris moralis quadragesimam quintam condemnans.

XIX. Hujusmodi doctrinæ auctores non videntur attendisse, aut voluisse attendere, quod tametsi ille mentis intuitus adhibeatur, ut temporale non consideratur tamquam *pretium*, interim *reipsa* tamquam pretium detur, uti evidenter patet ex eo, quod exacte ratio valoris iniri soleat; & expendi quantum illud spirituale, vel temporale ipsi annexum, utilitatis importet: verb. gr. quantum annui proventus habeat Beneficium, ut sic res rei non secus respondeat, quam si bos aut equus in foro pretio competenti veniret.

XX. Alexander III. in *Cap.* 18. *tit. De Simonia*, tria potissimum attendenda esse scribit, *dantis & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donationis tempus*, ut sciatur; an munerum oblatio animum Collatoris aut Patroni ad conferendum Beneficium moverit, tacitaque saltem de dando temporali conventio intervenerit.

Hæc si expendantur in muneribus, quæ sub pallio *gratuitæ compensationis*, sive *remunerationis* in quibusdam partibus fieri consueverunt, ad oculum patebit, hæc *munera* reipsa tamquam *pretia* spiritualium, aut temporalium iis annexorum dari, nec spiritualia dari aut accipi, nisi tacita saltem remunerationis istius promissione facta; quemadmodum latius singulas circumstantias expendendo, ostendi in Tractat. *De Simonia* circa Beneficia, *part.* 1. *cap.* 2. §. 8.

CAPUT VI.

De pœna depositionis Simoniacorum, & nullitate provisionis Simoniacæ.

1 *Primis sæculis pœnæ tantum decretæ in Simoniacas ordinationes; & quare?*
2 *Synodus Chalcedonensis Simoniace Ordinatum de suo gradu dejicit.*
3 *Synodus VI. deponi mandat.*
4 *Simoniace Ordinantes & ordinatos a Sacerdotio cadere supposuit S. Tarasius.*
5 *Hæc depositio erat perpetua.*
6 *Probatur testimonio Leonis IV. Simoniace Ordinatum non post actam pœnitentiam Sacerdotio restitui.*
7 *Immo Ordinationes Simoniacas quasi substantialiter irritas dixere Canones.*
8 *Saltem fuere irritæ quoad executionem in perpetuum.*
9 *Hanc perpetuam dispositionem multis ursit S. Tarasius.*
10 *Depositionis hujus justitia ostenditur.*
11 *Canones loquentes de Simoniacis Ordinationibus, etiam complectuntur Simoniacas Beneficiorum provisiones.*
12 *Probatur auctoritate Alexandri II.*
13 *Calixtus II. Ordinationem & provisionem Beneficii Simoniacam quoad pœnam depositionis conjunxit.*
14 *Recentiora Pontificum & Synodorum Decreta Simoniacas provisiones Beneficiorum irritas declararunt.*
15 *Martinus V. in concilio Constantiensi eas declaravit* nullas ipso jure.
16 *Idipsum declaravit Pius V.*
17 *Ad hanc nullitatem sufficit Simonia conventionalis.*
18 *Qui hanc nullitatem restringunt ad Simoniam realem, verba Canonum contra eorum naturalem sensum contorquent.*
19 *Restrictio hæc ab Urbano II. jam pridem rejecta.*
20 *Ostenditur quam futili fundamento hæc restrictio nitatur.*
21 *Quis præcipuus Ecclesiæ scopus decernenda hac pœna nullitatis, & depositionis?*
22 *Qui per Simoniam a Parentibus commissam ordinati sunt, etiam deponendi sunt.*
23 *Etiamsi* ignorante *Ordinato Simonia sit commissa.*
24 *Hanc nullitatem clarissimis terminis exprimit Decretalis Cælestini III.*
25 *Nisi sit facta in fraudem provisi.*
26 *Provisus per Simoniam licet ipso* ignorante *commissam, tenetur Beneficium dimittere.*
27 *Monuit B. Petrus Damiani Simoniacos, ut Ordine sponte dejecerent.*
28 *Multi etiam Episcopi convicti rationibus Damiani suas Sedes dimittere promiserunt.*
29 *Sed promissis non steterunt; & quam difficulter Simoniaci convertantur.*
30 *Simonia etiam* occulta *reddit provisionem* nullam, *& obligat ad dimittendum.*
31 *Simoniacus tamen* occultus *deponi non potest; sed potest indici purgatio Canonica, si publice sit de Simonia suspectus.*
32 *Cum occulto facilius, quam cum publico dispensari potest.*
33 *Ut Simoniacus ex suo Beneficio ejiciatur, debet prævie declarari Simonia intrasse.*
34 *Hæc declaratio contra Clericum facienda a Judice Ecclesiastico.*
35 *Crimen hoc est Ecclesiasticum in quantum contra Clericum agitur.*
36 *Aliquando incidenter Judex* laicus *cognoscit de hoc crimine contra Clericum.*
37 *Hoc casu judex laicus non pronunciat super crimine Simoniæ: sed super possessorio Beneficii.*
38 *In Regno Galliæ raro recurritur pro obtinenda hac declaratione ad judicem Ecclesiasticum: & quare?*
39 *Quomodo judex laicus etiam cognoscat de Simonia: licet super ea non pronunciet?*
40 *An coram Judice laico admitti possit probatio Simoniæ?*
41 *Ubi admittitur, summa prudentia opus est.*
42 *Simoniacus etiam tenetur ad restitutionem fructuum perceptorum.*
43 *Etiamsi Simonia sit occulta.*

I. Quia primis sæculis, nondum erectis Beneficiis, Simonia præcipue circa ipsas Ordinationes versabatur, uti supra *cap.* 2. ostensum est, etiam pœnæ jam pridem in Simoniacos decretæ, ipsas Simoniacas Ordinationes spectabant.

II. Synodus Chalcedonensis *Canone* 2. statuit: „ Si quis Episcopus propter pecunias Ordinationem fecerit, & sub pretio „ redegerit gratiam, quæ vendi non potest, ordinaveritque per „ pecuniam Episcopum Chorepiscopum, Presbyterum, vel Diaconum, vel aliquem eorum, qui in Clero annumerantur, „ vel propter pecunias promoverit Œconomum, vel Defensorem, vel Paramonarium, vel omnino aliquem ex Canone, tur„ pis quæstus gratia; qui hoc tentasse convictus fuerit, de pro„ prio gradu in periculum veniat: & qui est ordinatus, ex ordinatione, vel promotione, quæ instar mercatorum venundatur, nihil juvetur: sed sit a dignitate vel curatione alienus, „ quam pecuniis adeptus est.

Hunc Canonem innovans Synodus V. Aurelianensis *Can.* 4. ait: „ Si quis Sacerdotium per pecuniæ nundinas execrabili „ ambitione quæsierit, abjiciatur ut reprobus.

Idipsum declarant Synodus Aurelianensis V. Turonensis II. Cabilonensis, item Remensis II.

III. Et Synodus VI. vulgo Trullana *Can.* 22. ait: Eos, qui „ per pecunias ordinati, sive Episcopi, sive quicumque Clerici, „ & non secundum probationem & vitæ optionem, *deponi* præcipimus.

IV. Et S. Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus in Epistola lecta & probata in Synodo Nicæna II. intrepide pronuntiat: „ Omnis Episcopus vel Presbyter, aut Diaconus convictus, quod pro „ muneribus Ordinationem dederit, vel acceperit, *a Sacerdotio cadit*.

V. Hæc depositio juxta phrasim antiquorum Canonum absolutam & perpetuam, nulla pœnitentia delebilem irregularitatem significabat. *Depositio enim ex natura sua est perpetua ac irreparabilis*, ait Lupus *in Dissertat.* 3. *proœmiali præfixa tom.* 3. *Scholiorum pag.* 241.

(*a*) D. Van-Espen non videtur suo probare suffragio vulgatam Simoniæ definitionem. Hujus tamen auctor est S. Thomas 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 4.

VI.

VI. Unde interrogantibus Sitonum Episcopis: ,, Utrum Simoniace Ordinati possint in Ordine *pœnitentiam* agere, aut tantummodo *extra Ordinem* & Sacerdotalem gradum fieri ,,: Respondit Leo IV. ,, Convictis de iis, qui tam detestabile nefas (quod jam multis damnatum est Conciliis) peregisse noscuntur, *nulla pœnitentia* possumus subvenire, & tot spiritualibus Patribus obviare, sed in illorum Patrum sententiam me convenire omnibus certum sit ,,. *Caus.* 1. *quæst.* 7. *Cap.* 5.

VII. Hic evidenter supponit Leo IV. Simoniace Ordinatos, nec *post actam pœnitentiam* ad exercitium Sacerdotii restituendos; quod & Christianus Lupus citata Dissertatione 2. prooemiali *cap.* 17. recte notavit ,, Hasce enim Ordinationes adeo detestata est, adeoque *nulla* unquam *pœnitentia* ad ministerii executionem admittere olim voluit Ecclesia, ut etiam irritas diceret, & haberet quasi substantialiter nullas.

VIII. Et quamvis credat hic Auctor contra Morinum has Ordinationes non fuisse quoad *substantiam* irritas, tamen non dubitat, irritas saltem fuisse effectu quoad executionem, *atque in dispensabili suspensione ac irregularitate firmatas*, ut loquitur *c.* 241.

IX. Hanc perpetuam irregularitatem nulla pœnitentia delendam multis adstruxit, fortiterque ursit S. Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus in Synodo VII. *Act.* 8. & extat apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 7. *Can.* 2. sed non nisi mendose, uti recte notant Correctores Romani, quorum notas consulere oportet.

X. Et sane, quæ justior aut conventientior pœna esse potest, quam ut Sacerdotio perpetuo privetur, qui illud per Simoniam turpissime maculavit, & existimavit Sacerdotii gratiam *pecunia possideri*. Quid justius quam ut ex ovili Christi ejiciatur, qui *non intravit per ostium in ovile ovium; sed ascendit aliunde*; nimirum tamquam *fur & latro*; ,, Nullus vero in Ecclesia Prælatus, ait Gregorius VII. per ostium hoc est, per ipsum Dominum, ad Pastoralem curam intravit, qui per avaritiam, id est, idolorum servitutem, ad hoc officium pervenit. Non est ergo indignum hujusmodi mercatorem sive mercenarium sub nomine furis infamari, cujus furtivam irreptionem non expavit imitari ". In Concil. R. I. *Can.* 10.

XI. Quantumvis Canones citati nominatim agant de his, qui per Simoniam ordinati sunt; eo quod juxta disciplinam illius temporis, per solam Ordinationem ad Ecclesiasticos gradus ascenderetur, indubitatum tamen est, eos etiam comprehendisse, qui mutata Ecclesiæ disciplina ad sacra ministeria & Dignitates Ecclesiasticas non quidem per Ordinationem, sed per Beneficiorum institutionem Simoniace acceptam, promoverentur.

XII. Unde Alexander II. qui sub medium sæculi undecim sedit, non dubitavit citatum Canonem Chalcedonensem applicare iis, qui Beneficium Ecclesiæ vendere vel emere præsumpserint, in Epistola ad Clerum, & populum Lucensem, apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 3. *Can.* 9. ,, Si aliquis divinorum præceptorum, & animarum salutis immemor, inquit, *Beneficium Ecclesiæ* iniqua cupiditate ductus, vendere vel emere temerario ausu præsumpserit, *sicut in Chalcedonensi Concilio definitum est*, gradus sui periculo eum subjacere decernimus, nec ministrare possit Ecclesiæ, quam pecunia venalem fieri concupivit.

XIII. Similiter Calixtus II. qui sedit sæculo XII. quando jam disciplina hæc, collationem Beneficiorum ab Ordinatione separans, omnino invaluerat, utramque quoad hanc pœnam conjunxit, dicens: ,, Si quis in Ecclesia Ordinationem, vel *promotionem* per pecuniam acquisierit, acquisita prorsus careat dignitate.

XIV. Infinita propemodum sunt posteriorum Pontificum & Synodorum Decreta, quæ ipsas Beneficiorum collationes Simoniacas, irritas, & omni plane effectu vacuas declarant, nullumque jus earum vigore provisis quæri, asserunt; ac signanter in Extravaganti Pauli II. quæ incipit: *Cum detestabile*, refferturque sub titulo *De Simonia* inter Extravagantes communes, ubi dicitur: ,, Per electiones vero, postulationes, confirmationes, provisiones, seu quasvis alias dispositiones, quas Simoniaca contigerit labe fieri, & quæ viribus omnino careant in Ecclesiis, Monasteriis, Dignitatibus, Personatibus, Officiis Ecclesiasticis, & quibusvis Beneficiis, aut aliquo eorum cuiquam jus nullatenus acquiratur.

Cum dicatur per hujusmodi electiones, & provisiones *cuiquam jus nullatenus acquiri*, recte concluditur, has provisiones esse *irritas & nullas*; quod & in Rubrica ejusdem Extravagantis supponitur, cum dicitur: *Et Electiones aut aliæ provisiones per Simoniam factæ non valent*.

XV. Idipsum clarissimis terminis expressit Martinus V. *Sess.* 23. Concilii Constantiensis; ,, Electiones autem, postulationes, confirmationes, & quævis provisiones Simoniacæ Ecclesiarum, Monasteriorum, Dignitatum, Personatum, Officiorum, & Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcumque deinceps factæ, *nullæ* sint *ipso jure*, *nullumque* per illas *jus* cuiquam acquiratur.

XVI. Et Pius V. in Constitutione, quæ incipit, *Ut Simoniacæ*, qua Constitutiones Antecessorum suorum contra Simoniacos editas, & præsertim Pauli II. (quæ est dicta Extravagans) inviolabiliter observari mandat, inter alia declarans ,, Qui Dignitates Ecclesiasticas Simoniace acquisiverit, illis sit *ipso jure* privatus, & in futurum inhabilis ad eas, & quascumque alias obtinendas. Qui Beneficium, aut Officium Ecclesiasticum Simoniace adeptus fuerit, illis similiter *ipso jure* sit privatus.

Ex his aliisque tum Pontificum, tum Synodorum Decretis evidens est, provisiones Beneficiorum Simoniace factas esse *ipso jure* irritas.

XVII. Illud quoque ex citatis textibus manifestum est, sufficere ad eam nullitatem, quod provisiones sint Simoniacæ, uti recte notat Garzias *De Beneficiis part.* 8. *c.* 1. ubi una solide refutat eos, qui hanc nullitatem duntaxat inductam volebant, quando intervenit Simonia *realis*, sive quando *realiter* munera data fuerunt; non autem quando sola Simonia *conventionalis* intercessit; id est, quando quidem de muneribus dandis conventum est; sed nondum conventioni satisfactum fuit per *realem* munerum solutionem.

XVIII. Et sane cum ipsa *conventionalis* Simonia sit æque vera & formalis Simonia, quam *realis*, contra verba & mentem Pontificum & Synodorum torquent eorum Constitutiones, qui eas ad Simoniam *realem* restringere audent.

Adhæc quid interest, si mediante parata pecunia, vel promissa & addicta pecunia ascendat? Nonne utrobique mediante pecunia ad Beneficium aditum sibi pandit?

XIX. Unde jam pridem Urbanus II. apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 3. *Can.* 5. hac subtilitate nondum adinventa, *datam & promissam* pecuniam confundit, dicens. ,, Ea quæ a SS. Patribus de Simoniacis constituta sunt, nos quoque & judicio Sancti Spiritus, & Apostolica auctoritate firmamus. Quidquid ergo vel in Sacris Ordinibus, vel in Ecclesiasticis rebus, vel data vel *promissa* pecunia acquisitum est, nos irritum esse, & nullas unquam vires habere censemus.

Hic evidenter supponitur, solam *promissam* pecuniam adeoque *conventionem* de danda pecunia sufficere, ut *irritum* sit, quidquid per hanc promissionem obtentum fuerit.

XX. Dicitur quidem in citata Extravagante Pauli II. §. *Statuentes*: *Qui quomodolibet dando, vel recipiendo Simoniam commiserint*; e quibus Navarrus, aliique nonnulli concluserunt, *dationem & receptionem* requiri, ut nullitas ipsius provisionis inducatur.

Verum in hoc §. non de nullitate provisionis agitur; sed de excommunicatione Simoniacorum.

Deinde uti bene reflectit Garzias loco citato *n.* 44. ,, illa verba referuntur solum ad spirituale, nempe Ordines vel Beneficia, de quibus in præcedentibus actum erat. Forumque planus sensus est, quod qui in quomodolibet Simoniam commiserint dando vel recipiendo Ordines, vel Beneficia, sententiam excommunicationis incurrant.

Interim hic videmus, quod & in multis aliis materiis contigit, quam levi, ne dicam futili fundamento, nonnulli recentiores Theologi in laxiora proni, & hos cæco impetu sequuti nonnulli Canonistæ, a tenore Canonum recesserint, & rigorem Canonicæ disciplinæ, prætextu mansuetudinis inverterint.

XXI. Porro præcipuus Ecclesiæ scopus in decernenda nullitate collationis, alteriusque provisionis Beneficii per Simoniam obtentæ, est, ut omnino ab Ecclesiasticis ministeriis arceantur, qui *non per ostium*, id est, Christum, in ovile ovium intrasse, sed *aliunde* ascendisse sciuntur.

XXII. Cum vero constet, nec illos per *ostium* intrare, qui parentum aut amicorum muneribus intervenientibus ascendunt, nec *tamquam Aaron* a Christo vocentur; sed parentum cupiditate intruduntur, etiam tales *a Sacris Ordinibus deponendos esse Sancti Canones testantur*; quemadmodum Metensi Episcopo scribit Urbanus II. apud Gratianum *Caus.* 1. *quæst.* 5. *Can.* 3.

XXIII. Unde cum quidam Clementi III. insinuasset, quod pater ejus, *interveniente pecunia*, olim sibi Præbendæ Beneficium acquisivisset, ipse vero ad annos discretionis perveniens, accepisset Dominicæ Crucis signum, & dictam Præbendam in manum Præpositi, & Fratrum *libere* resignasset. Sed hi Resignanti compatientes, de *novo* eum in suum Canonicum elegerunt, *ita videlicet quod per electionem istam postremum locum in choro, & in aliis obtineret*. Requisivit super his a Pontifice: ,, Utrum juxta *priorem* receptionem suum locum recuperare debeat, vel valeat "? Respondit Pontifex: Ut indulgentia, quam Fratres tui tibi fecisse noscuntur, contentus existas, ratione *primæ* receptionis *nihil* audeas in ipsa Ecclesia vendicare, *Capit.* 26. *De Simonia*.

Hic a patre commissam fuisse Simoniam filio *ignoto* notat Glossa, quia alias Capitulum, etiam consentiente Episcopo, ad eamdem Ecclesiam reeligere non potuisset; ut hic cum Glossa communiter monent Doctores.

Ulterius observat Glossa, quod, postquam cognovit Simoniam fuisse commissam a patre, debuerit ipse dimittere: ideoque supponit evidenter ipsa Glossa, primam electionem, ratione Simoniæ paternæ, fuisse *nullam*; quod & hic notat Cardinalis Hostiensis, probatque hanc pœnam nullitatis esse justam.

XXIV. Itaque electio, aliave provisio Beneficialis ipso jure nulla est, nullumque jus tribuit Proviso, si quocumque modo Simoniaca fuerit; tametsi etiam *ipso* Proviso omnino *ignorante* intervenerit: quod clarioribus terminis exprimitur in *Cap.* 27. *tit. De Simonia*.

Cum enim a quodam Capitulo ,, quatuor essent constituti, qui debebant quemdam eligere in Plebanum: amici ejus, de cujus electione spes habebatur, uni vel omnibus eligentium promiserant se pecuniam soluturos, *eo tamen ignorante*, qui, hujusmodi promissione interveniente, postmodum est electus.

Super hac electione consultus Cœlestinus III. respondit: ,, Nisi constaret, illos, qui promissum tale fecerunt, per fraudem in dispendium illius, qui eligendus erat, id malitiose egisse; quamvis *ipse promissionis conscius non sit*, ejus tamen electio tamquam Simoniaca pravitate præsumpta, est *penitus* reprobanda.

XXV. Ex hac Decretali uno consensu concludunt Canonistæ, quod electio facta per Simoniam penitus sit *nulla*, etiam *ignorante* Electo intervenerit: nisi *malitiose* seu in *fraudem*, non ad promovendam electionem, sed potius ad eam corrumpendam sive vitiandam, quæ futura prævidebatur, commissa fuerit: eo quod hoc casu ipsa Simonia propriæ ipsam electionem non infecerit: cum supponatur, quod etiam ea non interveniente electio facta fuisset.

XXVI. Hic quoque notant Canonistæ, quod; licet Simonia sit commissa *ignorante* Proviso, nihilominus teneatur dimittere Beneficium, tamquam nulliter, & sine Canonico titulo acquisitum: cui

cui consonant quæ de Malguisio Nivernensi Episcopo in Actis diei tertiæ Concilii Remensis anno 1049. præsidente Leone IX. leguntur: *Nivernienjis Episcopus surrexit (inquiunt Acta) pro Episcopo plurimum pecuniæ confessus est a parentibus datum fuisse*, se tamen ignorante . . . . *ideoque si Domino Papæ, & præsenti Conventui dignum videretur idem officium velle dimittere potius, quam in ejus retentione animam suam pessundare. Quæ ubi dixit, pastorale pedum ante pedes ipsius Apostolici posuit. Ille vero tanti viri flexus devotione, favente Synodo, eumdem, quod* absque suo consensu *eadem pecunia data fuerit, Sacramento comprobare facit: sicque illi per* aliud pedum *ministerium Episcopale reddidit*.

XXVII. Narrat B. Petrus Damiani in vita S. Romualdi *c. 55.* quomodo hic vir sanctus *sæculares Clericos, qui per pecuniam ordinati fuerant*, durissima servitute *corriperet, & eos, nisi Ordinem* sponte desererent, *omnino damnabiles, & hæreticos assereret*.

XXVIII. Deinde narrat, quomodo per sacros Canones multos de Simonia convicerit: qui & crimen agnoscebant, & errata deplangebant. Post hæc subjungit: *Nonnulli quoque Episcopi, qui per Simoniacam hæresim sacras Sedes invaserant, ad eum causa pœnitentiæ concurrebant. Qui etiam venerabili viro se committentes, & Episcopatum termino statuto* deserere, *& ad sanctæ conversionis se promittebant Ordinem festinare*.

XXIX. Hic elucet, nullatenus dubitasse S. Romualdum, quin juxta sacros Canones Simoniaci suas Sedes dimittere deberent; sed hoc merito notandum quod adjicitur: *Ex quibus (Episcopis) tamen vir sanctus quamdiu vixit, nescio si vel unum convertere potuit. Est enim venenata illa hæresis, præsertim in Episcopali ordine, tam dura, & ad convertendum rigida, ut semper promittens, semper de die in diem producens, atque in futurum procrastinans, facilius possit Judæus ad fidem converti, quam hæreticus latro plene ad pœnitentiam provocari*.

Et sane tot vinculis retinentur alligati, qui, interveniente Simonia, ad Dignitates Ecclesiasticas sunt promoti, ut miraculi instar merito reputetur vinculorum illorum contractio. Qui enim ad Dignitates Ecclesiasticas Simoniace ascendunt, considerare solent mundanum splendorem, & divitias sæculi eis annexas: quas cum amant, difficulter illis renuntiant: nec enim sine difficultate amittitur, quod cum amore possidetur.

XXX. Quoad hanc nullitatem, & necessitatem dimissionis, non est differentia inter *notoriam*, & *occultam* Simoniam, sed utraque reddit provisionem *nullam*, & obligat Provisum ad dimittendum; uti monet Rebuffus in Praxi titulo *de Simon.* in resignatione *num.* 12.

XXXI. Addit tamen *n.* 2. *Licet fiat differentia quoad depositionem ab officio, quia occultus non deponitur, sed notorius sic, Cap. 13. tit. De Simonia*. Tametsi enim *occultus* Simoniacus careat revera titulo Canonico ob nullitatem a jure inductam, non potest tamen per Superiorem *deponi*, quamdiu Simonia manet *occulta* (*a*).

Sed si *publica* laboret infamia, poterit ipsi, adhibitis Compurgatoribus, purgatio Canonica indici, & si in hac deficiat, Beneficio privari poterit, quemadmodum in citato Capitulo scribit Pontifex.

XXXII. Insuper inter occultum, & notorium Simoniacum ea est differentia, uti etiam notat Rebuffus ibidem, quod absolutio, & rehabilitatio facilior sit in *occulto*, quam in *notorio*, uti capite sequenti ostendetur: ubi una notabitur, quod dispensatio in Simonia occulta pro solo foro conscientiæ detur in Pœnitentiaria: in Simonia notoria per Datariam.

XXXIII. Beneficia simoniace obtenta, cum vacent *ipso jure*, possunt impetrari, etiam absque alia declaratione, quæ fieri poterit post impetrationem, per *Cap. Cum secundum, De Hæreticis in 6.* ait Rebuffus *num.* 11.

Porro hæc declaratio non requiritur, ut Simoniacus privetur Beneficio; sed ut declaretur *privatus*: quæ declaratio per judicem fieri debet, ut ipse Simoniacus a Beneficio, quod de *facto* possidet, realiter deponatur, sive expellatur, & alius in ejusdem possessionem inducatur.

XXXIV. Sed a quo judice hæc declaratio facienda? Indubie a Judice Ecclesiastico; præsertim, dum contra Clericum simili crimine infectum agitur. Hoc enim crimen eatenus Ecclesiasticum esse, nec ipsi Galli diffitentur.

XXXV. Edicto Blesensi *art.* 21. injungitur Archiepiscopis, & Episcopis, ut procedant sollicite, rigorose, & sine dissimulatione, aut exceptione, contra personas Ecclesiasticas hoc crimine infectas. Verba Edicti sunt: *Lesdits Archevêques, & Evêques procéderont soigneusement & sévérement, & sans dissimulation ni exception de personne, contre les Personnes Ecclésiastique qui auront commis le crime de Simonie, par les peines indictes & portées par les saints Decrets & Constitutions canoniques*. Idest: Dicti Archiepiscopi & Episcopi diligenter, severe, absque dissimulatione personarum, pœnis irrogatis, & statutis per Decreta, & Canonicas Constitutiones animadvertent in Ecclesiasticos, qui Simoniæ crimen commiserint.

In Concordato inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem *tit.* 9. *art.* 8. habetur: *De crimine Simoniæ cognoscet, & puniet uterque judex secundum qualitatem suæ jurisdictionis*.

XXXVI. Rursus cum præterito sæculo quidam articuli fuissent Romæ exhibiti, iique remissi essent ad Franciscum I. Galliæ Regem: atque per hunc anno 1547. communicati Procuratori Generali, & Advocato Fiscali Parlamenti Parisiensis, ut ad singulos responderent, ad art. 7. qui erat de crimine Simoniæ, responsum fuit, nunquam visum fuisse, quod judices laici in patria Regia de hoc crimine cognoverint; quia est crimen *mere Ecclesiasticum*; nihilominus, quando proponitur per modum *exceptionis*, tunc hi cognoscant, non ut jus dicant *super crimine* Simoniæ, sed ut judicent *principale* coram ipsis pendens, conformiter ad jus commune. Verba responsi sunt: *Quant au 7. qui parle de la connoissance du crime de Simonie, l'on n'a point vu que les Juges lais ès Pays du Roy, en ayent connu, car c'est un crime pur Ecclesiastique: toutefois quand il est proposé par forme d'exception, lesdits Juges en connoissent, non pour prononcer sur le crime de Simonie, mais pour juger ce qui est principalement pendant pardevers eux, conformément à droit commun*. Idest; Quoad septimum, ubi agitur de discussione criminis Simoniæ, inusitatum est a judice laico in ditionibus Regis causam illam discuti, cum sit crimen mere Ecclesiasticum: nihilominus cum in forma exceptionis proponitur, desuper etiam dicti judices instruuntur, non ut sententiam de crimine Simoniæ pronuntient; sed ut judicent id quod principaliter coram ipsis controvertitur conformiter ad jus commune.

XXXVII. Carolus Fevretius *De abusu c. 8. lib. 2. n. 5.* relato hoc responso, monet, judicia, quæ super hoc crimine proferuntur in Tribunali Ecclesiastico, esse omnino disparata a judiciis, quæ super eodem crimine proferuntur incidenter in tribunali *laico*.

Judex enim Ecclesiasticus cognoscens de hoc crimine contra Ecclesiasticum accusatum, declarat, convictum Beneficiis suis privatum; atque directe contra ejus personam pronuntiat, *ut in proprium suæ jurisdictionis*. At Judex laicus, qui non cognoscit de Simonia, nisi ratione possessorii, tantum pronuntiat super possessorio, cujus ad ipsum cognitio & decisio pertinet, repellens a possessorio, qui de Simonia convincitur, quin & injungendo Judici Ecclesiastico (si Simonia fuerit notoria) ut procedat extraordinarie, seu ex officio contra Ecclesiasticum illo crimine infectum.

XXXVIII. Ex his haud difficulter intelligitur, quod Rebuffus, verbis supra citatis subjungit; *Sed in hoc Regno raro fit declaratio: nam his casibus, quibus est ipso jure privatio; post habitam collationem a Papa, seu Ordinario, impetrantur litteræ saisinæ, & novitatis super possessorio*.

Agit enim Rebuffus de *declaratione* facienda per Judicem Ecclesiasticum *directe* super crimine *Simoniæ* pronuntiantem: quæ declaratio raro contingit; quia ordinarie malunt Devolutarii agere in *possessorio* coram Judice Regio, coram quo una incidenter de Simonia cognoscitur, & per indirectum, saltem quoad validitatem impetrationis Beneficii tamquam per Simoniam vacantis, judicatur.

XXXIX. Unde legitur in actis Cleri Gallicani *tom.* 2. *part.* 2. *tit.* 16. *art.* 25. quod Devolutarius, obtenta in Curia Romana provisione alicujus Prioratus ob *Simoniam* per possessorem commissam, fuerit admissus ad probandum Simoniam *per testes*, cum primum incepisset per probationes *in scriptis*; idque instante Advocato generali, qui asseruit, Curiam ita semper judicasse, etiam in Simonia *confidentiali*, quæ regulariter non verificatur, nisi *per scripta*. Ita judicatum in Parlamento Parisiensi 19. Mart. 1629. Ex quo evidens est, Judices Regios etiam cognoscere, & probationes recipere super crimine Simoniæ, quemadmodum recipiunt super titulo Beneficii, ut de possessorio pronuntiare queant.

☞ XL. Louetius ad Molineum *de publicandis resignationibus n.* 31. observavit, dum agitur super *possessorio* coram judice Regio, admitti probationem Simoniæ *per testes*, *Sed in nota marginali monet Antonius le Vaillant, quod hodie vix admittitur probatio* Simoniæ *per testes, quando agitur de* possessorio *Beneficii, & est necesse (ait) quod procedat aliqua probatio per* scripta; *alioqui propter testium facilitatem, multæ provisiones hac via impugnarentur, & ita judicatum refert in Senatu Parisiensi, & in magno Regis Consilio*.

XLI. Non dubium quia summa prudentia, & moderatione opus sit in admittenda probatione Simoniæ contra pacificum Beneficii possessorem, præsertim si hæc quæstio moveatur per eum, qui scitur Beneficium illud via devolutionis impetrasse, & is, contra quem hæc quæstio movetur, de hoc vitio minime sit suspectus. ☜

XLII. Cum Simonia provisionem Beneficii simoniace obtentam *irritet*, ipsumque titulum annullet, ita ut Proviso nihil juris in illo acquiratur, sequitur, quod nec fructus Beneficii eo titulo acquirere, aut suos facere potuerit Simoniacus.

Unde Martinus V. in Concilio Constantiensi postquam dixit, quod omnes Dignitatum, & Beneficiorum provisiones Simoniacæ nullæ sint ipso jure, nullumque per illas jus cuiquam acquirat, immediate subjungit: *Nec Promoti, Confirmati aut Provisi faciant fructus* suos, *sed ad illorum restitutionem, tamquam inique ablata percipientes teneantur*.

Eadem expressit Paulus II. in *Extravagante* 2. *De Simonia* inter Communes, declarans, quod ad eam restitutionem, *sub animæ suæ periculo sit adstrictus*.

XLIII. Et quidem quia hæc obligatio restitutionis profluit ex ipsa nullitate tituli, recte concludunt Canonistæ, nullam esse differentiam, saltem quoad forum conscientiæ, sive Simonia sit occulta, sive notoria; sed æqualiter Simoniacum teneri ad restitutionem. Quæ restitutionis obligatio facit hoc peccatum numerari inter peccata *caudata*; eoque titulo difficilioris remissionis (*a*).

C A-

(a) Simonia mentalis, & conventionalis pœnis Canonicis, qualis est excommunicatio, non subjacet, sed sola simonia realis, cum scilicet ita de pecunia, sive de re pretio æstimabili conventum est, vel expresse, vel tacite, ut ex una saltem parte conditio impleta sit. „ Quoad Deum, inquit S. Thomas „ 2. 2. quæst. 100. art. 6. Sola voluntas facit Simoniam, sed quoad pœnam „ Ecclesiasticam exteriorem non punitur, ut Simoniacus.

(a) Merbesius, aliique Theologi non infimæ notæ monent Simoniacum teneri ad restituendos fructus non solum perceptos, sed etiam eos, qui percipi potuerunt a Possessore legitimo & diligenti, quod tamen intelligendum est de fructibus, qui supersunt, deductis impensis, quæ in utilitatem Beneficii factæ sunt.

CAPUT VII.

De Dispensatione cum Simoniacis.

1 *Aliud est dispensari in Simonia, quam dispensari in pœnis Simoniæ.*
2 *Quinam doceant, Simoniam circa Beneficia a Pontifice purgari posse?*
3 *An Simonia circa Beneficia sit juris humani?*
4 Nonnulli *asseruerunt, Pontificem sine Simonia posse vendere Beneficia*
5 *Quin & aliqui dixerunt in Curia Romana, præsente Pontifice, non committi Simoniam.*
6 *Primum argumentum probans, venditionem Beneficiorum esse Simoniacam jure* divino.
7 *Secundum argumentum ex Concilio Constantiensi.*
8 *Tertium desumptum ex Canonibus.*
9 *Quartum ex ipsis textibus Juris Canonici remissive.*
10 *Refellitur fundamentum eorum, qui volunt esse juris* humani.
11 *Venditionem Beneficiorum etiam simplicium esse juris divini docent communiter Theologi.*
12 *Concluditur, Pontificem non posse proprie super Simonia dispensare.*
13 *Potest dispensare in pœnis Simoniæ.*
14 *Nescitur an primis undecim sæculis cum Simoniaco quoad pœnam depositionis unquam dispensatum sit.*
15 *Nicolaus II. sæculo XI. decrevit,* nullam *misericordiam Simoniacis exhibendam.*
16 *Intuitu necessitatis tolerat Ordinatos* non Simoniace *a Simoniacis.*
17 *Vult eam relaxationem, cessante necessitate, etiam cessare.*
18 *Reflexiones super hoc Decreto.*
19 *Urbanus II. sub finem sæculi XI. Canones contra Simoniacos renovat.*
20 *Aliqua ab hoc Pontifice cum* Simoniace *Ordinatis facta dispensatio*
21 *Quam moderata fuerit.*
22 *Declarat hanc relaxationem ex necessitate factam, non esse trahendam in consequentiam.*
23 *Hæc moderata dispensatio relaxationi portam aperuit.*
24 *Abusus dispensationis cum Simoniacis tempore Concilii Tridentini, erat excessivus.*
25 *Ostenditur non nisi ex gravi causa dispensandum cum Simoniaco, ut in Beneficio Simoniace obtento remaneat.*
26 *Qui eam dispensationem pro tempio petit, vel hac petitione se indignum dispensatione ostendit.*
27 *Ab his dispensationibus esse abstinendum monuit Concilium Delectorum Prælatorum.*
28 *Ostenditur posse occurrere casum justæ dispensationis.*
29 *Hæc dispensatio in Curia Romana interdum in Dataria, interdum in Pœnitentiaria expeditur.*
30 *Dum petitur in Dataria, debent exprimi fructus recepti: ut super iis cum Datario componatur.*
31 *Quo fundamento fructus male percepti dicantur spectare ad Cameram Apostolicam?*
32 *Hæc compositio super fructibus male perceptis non admittitur in Gallia.*
33 *In verificatione litterarum Legationis Apostolicæ clausula huic praxi Gallicanæ conformis apponitur.*
34 *Quid Pœnitentiaria circa restitutionem fructuum male perceptorum ordinare soleat?*
35 *Dispensatio solet concedi in forma* commissaria.
36 *Debet Simoniace Provisus ante dispensationem Beneficium dimittere: & quare?*
37 *Confessarius, cui dispensatio committitur, debet monere Provisum, ut compleri inducat ad petendam dispensationem, & quæ origo hujus praxeos?*
38 *Pro causa dispensationis solet exprimi* scandalum *alias causandum.*
39 *Ostenditur, hanc causam sæpe non subsistere.*
40 *Dispensationes cum Simoniacis in Curia Romana non facile concedi, testatur Pyrrhus Corradus.*

I. PRo intellectu eorum, quæ dispensationem super Simonia concernunt, notandum, aliud esse dispensare cum Simoniacis super ipso vitio Simoniæ, ita ut per dispensationem vitium Simoniæ, alias incurrendum, vi ipsius dispensationis præcaveretur, aut saltem purgaretur: quo fieret, ut provisio Beneficii, quæ alias foret Simoniaca, virtute dispensationis a Simonia purgaretur, aut præservaretur: aliud vero esse, dispensare cum Simoniacis quoad *pœnas* duntaxat a jure decretas. Hac enim dispensatione non purgatur Simonia; neque provisio Simoniaca a vitio illo eximitur, vel quæ alias foret Simoniaca redditur Canonica; sed tantum ex causa remittitur pœna per Canones inflicta.

II. Pontificem posse priore etiam modo in Simonia circa Beneficia ex causa dispensare, sequitur ex sententia illorum, qui volunt vendere, aut emere Beneficia Ecclesiastica, tantum esse Simoniam *juris humani*; atque Pontificem ex causa Beneficia vendentem non committere Simoniam. Si enim venditio hæc duntaxat sit *juris humani*; & Pontifex sine Simonia vendere queat; quidni ex urgenti aliqua causa, in jure illo humano dispensare, & alteri auctoritatem vendendi dare potest?

III. Christianus Lupus in Dissertatione 2. proœmiali, tomo tertio Scholiorum in Canones præfixa, c. 4. movens hanc quæstionem: „ An Ecclesiasticorum Beneficiorum, ac præsertim simplicium Officiorum nundinatio damnetur solo humano jure, aut „ etiam naturali ac divino? „ respondet: „ Doctores Scholastici possim divini, ac humani juris Simoniam distinguunt, omniaque ista volunt damnari solo humano jure, ideoque ex causis „ posse per Romanum Pontificem divendi. Criminis illius suspicione graviter olim laboravit Bonifacius IX. Ideoque Palatini „ Clerici ipsum purgaturi, apud Theodoricum a Niem ex ista „ Theologia dixerunt, Pontificem hac in re non posse esse Simoniacum, sed ipsi ex causis similia licere.

☞ Distinctionem inter Simoniam prohibitam jure divino, & prohibitam jure duntaxat Ecclesiastico latissime, ac solidissime jam pridem impugnavit Paulus Angelus Decretorum Doctor *suo speculo aureo*, quod evulgavit sub medium sæculi xv. ac præsertim improbat eorum opinionem, qui docebant, *venditionem Beneficiorum* duntaxat esse Simoniam *juris humani*; quodque consequenter Papa sine Simonia posset vendere Beneficia.

Ac postquam hujus quæstionis absurditatem solidissime adstruxit, non veretur exclamare *part. 2. sui operis, c. 1.* „ O quantam animarum multitudinem catervatim transmisit, & transmittit ad infernum hæc superstitialis & damnanda distinctio; „ quæ multis est occasio, & viam aperit ad ruinam damnationis æternæ: solus novit, qui nihil ignorat. ☜

IV. Fuisse jam pridem Doctores, qui asseterent, Pontificem sine Simonia posse vendere Beneficia, testatur Concilium Delectorum Prælatorum sub Paulo III. cujus supra mentio facta est, *tit. 11.* alias 28. *cap. 1.*

Hi enim Prælati a Paulo III. delecti & moniti, ut sincere exponerent *abusus* in futura Tridentina Synodo reformandos, in primis exponunt Paulo III. quod „ nonnulli Pontifices ejus prædecessores prurientes auribus, ut inquit Apostolus Paulus, coacervaverunt sibi magistros ad desideria sua, non ut ab eis discerent, quod facere deberent, sed ut eorum studio & calliditate inveniretur ratio, qua liceret, id quod liberet.

Deinde subjungunt: „ Inde effectum est, præterquam quod „ principatum omnem sequitur adulatio, ut umbra corpus; difficillimusque semper fuit aditus veritatis ad aures Principum, „ quod confestim prodirent Doctores, qui docerent Pontificem „ esse dominum Beneficiorum omnium: ac ideo cum dominus „ jure vendat, id quod suum est, necessario sequi, in Pontificem non posse cadere Simoniam.

V. Quin & nonnulli ulterius hinc concludere haud dubitarunt, Simoniam in venditione Beneficiorum non committi, quando hæc fit in Curia, vidente & probante Pontifice, uti testatur Fagnanus ad *cap. Cum pridem, tit. De Pactis, n. 63.*

VI. Verum, uti recte reflectit Christianus Lupus loco citato, „ quisquis Beneficiorum nundinationem *solo positivo jure* damnari credit, etiam asserere debet, ante Ecclesiæ Canones nullam „ istic fuisse Simoniam; quod (ait) sane *horrendum* est atque „ *profanum*.

VII. Idem Auctor postquam retulit, quod nonnulli Clerici Palatini, ut Bonifacium IX. a Simoniæ suspicione liberarent, dixerint, Pontificem hac in re non posse esse Simoniacum, immediate subjicit: „ aliud sentit ejus (Bonifacii IX.) Anti-Papa Clemens „ VII. cujus ad Urbem Legati Bonifacio multa improperanti „ reposuerunt: *Saltem Dominus noster non est Simoniacus*. Eamque veritatem secuta est Constantiensis Synodus, damnans ac „ degradans Joannem vigesimum tertium; *Quod Ecclesias Cathedrales, Monasteria, Prioratusque conventuales, & cætera Beneficia Ecclesiastica pretio appretiato notorie distribuisset*. Etiam „ quod Ecclesiæ vendidisset Officia, lucet ex variis articulis factis „ in ipsum processus. Et ad novi Pontificis electionem processura laudata Synodus, eligendum adstrinxit ad reformandam Ecclesiam in capite & membris, ipsamque etiam Romanam Curiam „ in variis articulis, quorum fuit quartus decimus: *De exstirpatione Simoniæ*. Et hæc Decreta respicit in opusculo *de Simonia* Joannes Gerson: *Talis Simonia novissime per sacrum Constantiense Concilium judiciali severitate damnata est in capite*; „ utique Joanne vigesimo tertio. Eam damnari dicit a jure divino, ideoque nec in Domino Papa ex ulla causa posse purgari. Jus percipiendi temporalia, licet temporale videatur, „ esse omnino spirituale causa finis ac radicis, ideoque Ecclesiasticum Beneficium non magis posse vendi quam Officium, cui „ intrinsece annexum est, atque ita ejusdem naturæ. Eam, quæ „ aliam divini, aliam Simoniam adstruit esse solius humani juris, doctrinam affirmat esse commentum Jurisconsultorum, „ Dei legem ignorantium.

VIII. Hæc ille, qui & ibidem bene notat, quod Pontifices & Synodi Simoniacas Beneficiorum nundinationes Simoniæ arguentes; solis verbis Scripturæ utantur; atque ex hoc Domini verbo, *Gratis accepistis, gratis date*, ipso divini juris fonte definiant, Beneficia vendi non posse: & quod B. Petrus Damiani Godofredi Ducis Capellanos, non ut *humani* solummodo, sed & ut *divini* juris eversores tractaverit.

IX. Eamdem sententiam, nimirum nundinationem Beneficiorum, etiam *simplicium*, esse juris *divini & naturalis*, late & solide adstruit Fagnanus ad dictum *Cap. Cum pridem*; ostenditque, textus Juris, qui venditionem Beneficiorum, tametsi *simplicium*, reprobant ut Simoniacam, non in jure humano, sed *divino* fundari.

Post hæc concludit, Pontificem quoque Simoniam committere in venditione Beneficiorum, neque ipsum posse hanc Simoniam purgare. Quin, adductis rationibus, quibus nonnulli voluerunt Pontificem ab hac Simonia eximere, dicere non veretur *num. 71.* „ Hæ sunt rationes, quæ potissimum afferuntur pro dicta opinione, *si tamen opinio & non error, dicenda sit*.

X. Has rationes seu potius argutias ibidem refellit Fagnanus; ac nominatim eam, quæ unica penes est, cui jam pridem hæc adulatorum opinio innixa fuit; quod scilicet Papa vendendo Beneficia, non recipiat pecuniam pro Beneficiis, sed pro *fructibus*, cum possit separare Præbendam a Canonia.

Respondit Fagnanus *num. 90.* cum Cardinale De Turrecremata: „ Si verum esset, Papam non conferre nisi fructus; tunc nullus, cui Papa conferret Beneficium, haberet titulum Beneficii, „ nec dicendus esset talis Ecclesiæ Episcopus, Decanus, aut „ Canonicus, nec deberet ea exercere, quæ sunt illius officii.

„ Præ-

„ Praeterea litterae Papales super talibus provisionibus confectae, „ patentissime declarant contrarium, dum provisos jubeat institui. Instituere autem est jus Canonicum in Ecclesia, seu Ecclesiae Beneficio conferre, ut in *Cap. Ex frequentibus, de instit.* Cardin. in Clem. 1. *in 6. quaest. in solut. n. 11. de suppl. neglig. Praelat.* Ergo fateri oportet, non solum vendi fructus Beneficiorum, qui sunt accessorii ad titulum, sed etiam illud, quod est mere spirituale, & principale, scilicet titulum seu potestatem exercendi hujusmodi ministerium, propter quod iidem fructus sunt deputati.

XI. Tandem n. 114. recte monet, concludendum esse; „ venditionem Beneficiorum Ecclesiasticorum sive habeant annexam potestatem Clavium, & executionem Ordinis, sive Officium Clericatus, esse prohibitam *quia Simoniaca*, non autem Simoniacam quia prohibita, & consequenter nec *Summo Pontifici* licitam; cum emptionis materia sit res spiritualis, quae jure naturali & divino venalitatem omnino excludit.

Eadem est sententia Sanct. Thomae 2. 2. *quaest.* 100. *art.* 1. *ad* 7. quem communiter sequuntur Theologi, ut testatur Cajetanus tractatu 9. *De Simonia*, ubi & oppositam opinionem appellat *errorem Canonistarum*.

XII. Hinc indubitata & evidenti sequela conficitur, nulla dispensatione posse purgari a Simonia Beneficiorum venalitatem, seu nundinationem; neque per dispensationem etiam Pontificiam, ejusmodi vitium purgari posse. Sed nec in ullis Ecclesiasticis monumentis legitur, unquam de hujusmodi dispensatione actum fuisse.

XIII. Quoad dispensationem vero super poenis a Canonibus inductis, non idem dici potest.

Quamvis nec in iis facile a Canonum statutis, praesertim quoad depositionem Simoniacorum, sit recedendum; nihilominus, quia poenae illae non a jure naturali aut divino; sed jure duntaxat positivo determinatae sunt, dubium non est, quin in aliquibus circumstantiis possit per quamdam dispensationem moderatio vel remissio aliqua earum poenarum indulgeri.

XIV. An tamen primis undecim saeculis, exemplum dispensationis reperiri possit, quo ostendatur, indultum fuisse, ut quis simoniace Ecclesiam ingressus, permitteretur in ea ulterius ministrare; sive in suo ministerio, quod per Simoniam obtinuit, perseverare, nescio.

XV. In Synodo Romana anno 1059. legitur editum Decretum contra Simoniacos, in quo haec habentur: „ Dominus Papa Nicolaus Synodo in Basilica Constantiniana praesidens, dixit: „ Erga Simoniacos *nullam* misericordiam in dignitate *servanda* habendam esse decernimus, sed juxta Canonum Sanctiones, & decreta sanctorum Patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos esse Apostolica auctoritate sancimus.

XVI. Quin & eos, qui *non per pecuniam*, sed *gratis* a Simoniacis ordinati essent, Canonum rigore attento, deponendos dicit: „ sed quia usque adeo haec venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quaelibet Ecclesia valeat reperiri, quae hoc morbo non sit aliqua ex parte corrupta; eos qui usque modo *gratis* a Simoniacis consecrati, non tam censura justitiae, quam intuitu misericordiae, in acceptis Ordinibus manere permittimus; nisi forte alia culpa ex vita eorum contra Canones eis existat. Tanta quippe talium multitudo est, ut dum rigorem Canonici vigoris super eos servare non possumus, necesse sit ut dispensatorie ad piae condescensionis studium animos nostros ad praesens inclinemus.

XVII. Sed ne vel tantilla Canonum relaxatio pro lege assumeretur, hanc notandam subjungit cautelam: „ Ita tamen auctoritate Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli omnimodis interdicimus, ne aliquando aliquis successorum nostrorum ex hac nostra permissione *Regulam sibi, vel alicui assumat*, vel praefigat; quia hoc non auctoritas antiquorum Patrum jubendo, aut concedendo promulgavit, sed *temporis nimia necessitas* permittendum a nobis extorsit.

XVIII. Haec evincunt, avitam illam in relaxandis Canonibus, praesertim in Simoniacos, Patrum moderationem, seu potius justam morositatem.

Insuper satis ostendunt, nullam tum adhuc dispensationem cum Simoniacis factam, ut in functionibus, ad quas Simoniace ascenderat, permanerent.

XIX. Sub finem tamen ejusdem saeculi aliquod exemplum hujus dispensationis seu relaxationis apparet in Synodo Romana anno 1099. sub Urbano II. contra Simoniacos convocata, in qua ante omnia praefatur: „ In primis ea, quae a Sanctis Patribus de Simoniacis statuta sunt, nos quoque, inquit, Spiritus Sancti judicio, & Apostolica auctoritate firmamus.

Addit dein: „ Quidquid igitur vel in sanctis Ordinibus, vel in Ecclesiasticis rebus, vel data, vel promissa pecunia acquisitum est, nos irritum esse, & nullas unquam vires obtinere censemus.

XX. Post haec facta dispensatione aliqua cum ordinatis *non Simoniace* a Simoniacis, etiam aliquam moderationem cum iis, qui *Simoniace* ordinati erant, subjungit: „ Quicumque sane cupiditate parentum, cum adhuc *essent parvuli*, Ecclesias vel Ecclesiarum Beneficia per pecunias adepti sunt: postquam *omnino eas dimiserunt*: si *Canonice* in iis vivere voluerint, *pro magna misericordia* ibidem eos esse concedimus.

„ Illi vero qui per seipsos, cum jam majoris essent aetatis, nefanda cupiditate ducti eas emerunt, si in *aliis* Ecclesiis *Canonice* vivere voluerint, servatis propriis Ordinibus *pro magna misericordia* ibi eos ministrare promittimus. Quod si alias fortasse transferri *non potuerint*, & in eisdem *Canonice* vivere promiserint; *minoribus Ordinibus contenti* ad sacros Ordines non accedant.

XXI. Quanta cum moderatione haec dispensatio facta sit, nemo non intelliget, qui eam attentius expenderit; ac una notaverit, quod *Canonice* sive *Regulariter* vivere secundum temporis illius disciplinam, & praxim idem esset, quod vivere *in communi* in Claustro: ita ut qui ea dispensatione uti vellent, deberent vitam ducere *claustralem*; ita ut quodammodo causa poenitentiae ad Monasteria retruderentur.

XXII. Verum ne vel tantilla Canonum relaxatio, tot conditionibus moderata, & quodammodo extorta, in legem assumeretur, subjungendum credidit Pontifex; „ Quamvis autem *misericordiae intuitu, magnaque necessitate cogente*, hanc in sacris Ordinibus dispensationem constituerimus: *nullum tamen praejudicium sacris Canonibus fieri volumus*: sed obtineant proprium robur, & cessante necessitate, illud quoque cesset, quod factum est pro necessitate.

Denique concludit hac a S. Augustino in simili casu prolata sententia. „ Ubi enim multorum strages jacet, subtrahendum est aliquid severitati, ut addatur amplius charitati.

XXIII. Caeterum haec est misera rerum humanarum conditio, & corruptae naturae miseria, ut facile, ubi semel vel rima relaxationi facta, sensim porta aperiatur, & quae primum multis restrictionibus, & conditionibus tolerata, vel pro temporum necessitate extorta fuit, tandem neglectis omnibus hisce restrictionibus, & conditionibus, quasi pro lege invalescat.

Quod in hac specie relaxationis contigisse, nemo diffitebitur, si jam relatam dispensationem cum dispensationum usu, quem posteriora saecula experta sunt, conferamus.

XXIV. De hoc usu, sive abusu testes sunt Delecti illi Praelati sub Paulo III. qui referentes abusus in Synodo Tridentina reformandos, de hoc usu ita loquuntur: „ Abusus alius in absolutione Simoniaci; proh dolor! quantum in Ecclesia Dei regnat hoc pestilens vitium: adeo ut quidam non vereantur Simoniam committere: deinde confestim petunt absolutionem a poena, immo eam emunt, sicque retinent Beneficium quod emerunt. Non dicimus Sanctitatem tuam non posse poenam illam, quae de jure positivo constituta est, eis condonare, quod sed nullo pacto debeat, ut tanto sceleri resistatur, quo nullum perniciosius, nec magis scandalosum.

XXV. Profecto, quam gravis, urgensque ratio subesse debeat, quis Ecclesiam seu Beneficium retineat, seu potius de nuovo obtineat, in quod per Simoniam, praesertim ipso sciente, vel cooperante commissam, intravit, non difficulter intelligit, qui novit, nullum ad sacrum Ecclesiae ministerium, nisi a Deo vocatus sit, esse admittendum. Quis vero non videat, summa multaque vocationis indicia requiri in illo, qui jam Deo non vocante in sacrum Ecclesiae ministerium se intrudere non erubuit; qui juxta sacros Canones Spiritu Dei conditos, & totius Ecclesiae reverentia roboratos, a sacris functionibus in perpetuum debet esse alienus? Quis, quaeso, non manifesta & extraordinaria vocationis signa requirat, ut contra divinitus statutas Regulas ad Christi ministerium admittatur.

Adhaec, cum nullus vel ambitiosus, vel avarus, immo de vitiis illis suspectus, Sacerdotio sit aptus; tantus indubie praevie ad dispensationem, meritorum fulgor, & odor bonae vitae exigendus, ut is, omnem, quam ex Simoniaco ad Beneficium introitu contraxit, ambitionis aut avaritiae notam abstergat.

XXVI. Ulterius attendendum, quod si is qui ipsemet per Simoniam ad Beneficium sibi viam pandit, dispensationem suo proprio motu petat, vel hac sua postulatione se revera indignum, aut saltem de indignitate multum reddat suspectum.

Quis enim illum corde contrito, & humiliato de sua pravitate dolere, & poenitere credat, qui audet Sacerdotium, quod per superbiam, vel avaritiam ambivit, & sacrilege usurpavit, sursum postulare? Certe non illud humilitatis, sed potius magnae superbiae, & praesumptionis frequenter signum esse potest.

XXVII. Merito ergo praedicti Praelati dixere, quod, licet non negarent, Pontificem posse poenam illam, quae de jure positivo constituta est, Simoniacis condonare, *tamen nullo pacto debeat, ut tanto sceleri resistatur, quo nullum perniciosius, nec magis scandalosum*.

XXVIII. Sed quid, si ipse Provisus nullam Simoniam commiserit: sed ipso plane ignorante, nulloque modo cooperante, a parentibus vel amicis ejus intervenerit Simonia, & provisio in favorem Provisi simoniace obtenta sit? indubie juxta rigorem Canonum talis provisio est *nulla*, ut ipse Provisus Beneficio obtento renuntiare debeat; attamen quin simili casu nonnunquam dispensationis ratio subesse queat, ambigi posse non videtur.

Quid enim si is recta intentione, etiam Superioribus, nullatenus de Simonia parentum aut amicorum consciis, instigantibus, & moventibus intraverit, & cum fructu, & aedificatione eidem Beneficio deserviat; ita ut vel ex ipso fructu non obscura appareant divinae vocationis indicia? quidni cum hujusmodi dispensari poterit, ut in Beneficio remaneat. Praesertim si praevideatur, quod, ipso Beneficium deserente, alius inidoneus aut minus idoneus intrabit; maxime si & ipsa Simonia sit occulta, ut ex hoc capite scandalum non sit timendum: vel ea sint Provisi nota merita, ut omnem mali speciem sufficienter abstergant.

XXIX. Pro hodierna Praxi dispensationis notandum in primis, quod haec dispensatio peti soleat, vel in Dataria Romana, vel in Poenitentiaria.

In Dataria petenda est, si Simonia sit notoria, aut saltem in foro externo possit probari; ipseque Provisus non tantum pro foro *interno*, sed etiam pro externo dispensationem suam valere desideret.

In Poenitentiaria autem petitur, si sit omnino occulta; tantumque pro foro conscientiae dispensationem obtinere desideret.

XXX. In primis autem observat Pyrrhus Corradus in Praxi Dispensat. *lib.* 5. *cap.* 9. *num.* 14. quod quoties super Simonia dispensatio petitur in Dataria, debent exprimi fructus percepti ex Beneficio simoniace obtento: „ cum illi (ait) debeantur „ Camerae Apostolicae: ac propterea consignari D. Datario, vel „ Datariae Praefecto, licet hodie pro dictis fructibus fiat *transactio*,

„ *ctio*, & ex illis remittatur Oratori tertia, vel major pars pro- „ ut ipsi D. Datario videbitur.

Unde hæc materia est ex iis, quæ subjacent *Componendæ*; ideoque supplica transire debet per manus Officialis, qui vocatur *Componendæ*, de quo actum supra *Tom. 1. part. 1. tit. 23. cap. 2. & 3. nu. 18.*

XXXI. Dicit autem Perardus Castellus in Praxi Curiæ Romanæ *pag. 28.* quia fructus *male* percepti frequenter sunt *incertæ restitutionis*, aliis asserentibus eos spectare ad successores, aliis vero ad pauperes, tandem decisionem factam fuisse in favorem Cameræ Apostolicæ: quod administratio generalis bonorum Ecclesiasticorum censeatur spectare ad Papam, dum non scitur alicui particulari competere.

XXXII. Monet autem ibidem in notis Guillelmus Noyer ex Petro Pithœo in Commentario ad Libertates Ecclesiæ Gallicanæ *cap. 51.* quod hujusmodi compositiones fructuum *male perceptorum* non admittantur in Gallia. Verba Pithœi sunt: *Le Pape ne peut composer avec ceux qui auroient été vrais intrus en Benefices de ce Royaume, sur les fruits mal pris par eux, ni les leur remettre pour le tout ou en partie au profit de sa chambre, ni au prejudice des Eglises ou personnes, au profit desquelles tels fruits doivent être convertis.* Id est: Non est Pontificis ut cum iis, qui vere in Beneficia hujus Regni intrusi sunt, negotium componat quoad fructus male ab iis perceptos, nec ut in præjudicium Ecclesiarum aut personarum, quarum emolumento fructus hoc modo acquisiti cedere debent, illos a restitutione totali aut partiali in utilitatem Cameræ suæ absolvat.

XXXIII. Unde & in verificatione Litterarum Legatorum Sedis Apostolicæ inseri solet clausula, quod non componet super fructibus male perceptis; neque in totum vel pro parte remittet; uti videre est in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ *cap. 23. n. 49. 51. & 52.* ubi hæc restrictio his verbis exprimitur: *Aussi ne pourra* (ledit Legat) *faire aucune composition avec ceux qui auront été vrais intrus ès Benefices, sur les fruits par eux mal pris & perçus, ne leur remettre en tout ou partie, attendu qu'ils doivent être convertis en l'utilité des Eglises.* Id est: Deinde non erit (dicti Legati) ut cum iis, qui vere in Beneficia intrusi sunt, negotium quoquo modo componat, quoad fructus ab iis male acquisitos & perceptos: nec ut eos a restitutione totali, aut partiali absolvat, quandoquidem in Ecclesiarum utilitatem conversos oporteat.

☞ Nemo non videt, quam male sonet hæc super fructibus male perceptis cum Camera Apostolica compositio, ut ea mediante obtineatur dispensatio super commisso vitio Simoniæ; quasi satis sit ad abluendum vitiosum ingressum in Beneficium, Cameram Apostolicam participem reddere fructuum male perceptorum.

Præterea nec hæc cum Camera Apostolica compositio, titulus sufficiens apparet, qui simoniace intrusum a restitutione reliquorum male perceptorum fructuum absolvere posset, eumque in illorum retentione securum reddere.

Qua enim ratione bona Ecclesiæ ex Fundatorum intentione, & Ecclesiæ mente, in ministros Ecclesiæ, pauperum alimoniam, aliosque pios usus dispensanda, *male* percepta credat quis posse retinere, eo titulo quod partem sic *male* perceptorum cum *Camera Apostolica* componendo dividat. ☜

XXXIV. In formula dispensationis super Simonia omnino occulta, pro solo foro conscientiæ per Pœnitentiariam quoad fructuum restitutionem injungitur; ut non ante cum Simoniaco dispenset, „ nisi postquam fructus ex illo Beneficio indebite perce- „ ptos in totum restituerit; vel si ob ejus paupertatem in præ- „ sentiarum non potest, se restituturum promiserit, cum pri- „ mum poterit, etiam cum aliquali sui incommodo, & indigen- „ tia." Ita Pyrrhus Corradus in citata Praxi *lib. 5. cap. 11.* ubi tamen una notat, aliquando Confessario dari facultatem, ut ob paupertatem Oratoris ipsi perceptos fructus, vel in totum, vel pro parte remittat, quod in formulis dispensationis exprimi solet.

XXXV. Illud commune est utrique dispensationi, sive pro solo foro conscientiæ, sive pro *utroque* foro, quod utraque detur in forma *commissoria*: id est, quod nec ipse Papa, nec Pœnitentiarius Papæ dispenset; sed ipsa dispensandi auctoritas committatur vel Ordinario ejus Diœcesis, in qua Beneficium simoniace obtentum est situm, vel pro solo *foro conscientiæ* alicui Confessario, eo modo quo dispensatio matrimonialis, de qua supra *Tom. II. part. 2. Sect. 1. tit. 14. c. 2.*

XXXVI. Utraque autem dispensationis formula requirit, ut priusquam ad dispensationem procedatur, ipse Provisus prius ipsum Beneficium *dimittere* teneatur; atque *novam* provisionem ab Ordinario pro utroque foro, vel a Confessario pro foro conscientiæ obtinere debeat; etiamsi Simonia, plane ignorante Proviso, intervenerit: idque ut ostendatur, quod revera prima provisio ob commissam Simoniam fuerit irrita; requiraturque nova provisio auctoritate Papæ facienda, ut Provisus in Beneficio remanere queat.

XXXVII. In *Extravagante 1. De Simonia* inter communes, „ omnibus & singulis Ecclesiasticis sæcularibusque personis cujus- „ cumque dignitatis, status, gradus, Ordinis, vel conditionis „ fuerint, in virtute sanctæ obedientiæ injungitur, ut eos om- „ nes, quos Simoniam hujusmodi commisisse vel procurasse, aut „ in ea mediatores esse sciverint, Pontifici prædicto, vel cui „ idem Pontifex duxerit committendum, vel per alios revelare „ quantocius non omittant.

Notat autem Marcus Paulus Leo in Praxi Pœnitentiariæ Romanæ *part. 3. cap. 30.* hanc obligationem hodie non esse in usu; sed in locum illius revelationis successisse hodiernam clausulam litteris Pœnitentiariæ inseri solitam, qua injungitur Confessario, quod injungat Proviso, ut *alios, si qui sunt, in præmissis culpabiles, quantum potest, moneat, & inducat ad impetrandam a Sede Apostolica absolutionem.*

XXXVIII. Ordinarie in supplica pro retentione Beneficii simoniace obtenti pro causa dispensationis allegatur, quod Beneficium *sine scandalo* dimitti nequeat. Recte autem observat Pyrrus Corradus loco citato *num. 7.* quod scandalum non præstet justam causam dispensandi in omni casu prohibito.

XXXIX. Et revera in hac materia, ordinarie verum scandalum fidelium non tam ex dimissione Beneficii, quam ex ejus retentione timendum est; præcipue si nota sit Simonia.

Immo si ipsum Beneficium reipsa dimittatur, sciaturque etiam ob Simoniam forsan a parentibus commissam, Provisum Beneficio cedere debuisse, notum est contingere, ut vel hoc exemplo plures a Simonia committenda retraherentur; multisque alia imprimeretur de Simoniæ vitio idea, quam hodie plerisque est impressa; qui fere Simoniam ut *scrupulum non intelligentium*, reputant: eo quod videant, passim per temporalia in Beneficia intrari, & nullum tamen ut Simoniacum tractari, & a Beneficio removeri.

XL. Monet ibidem Pyrrhus Corradus; *Ut quoad fieri possit, quævis, quantumvis minima, Simoniæ labes extra Ecclesiam, a Romana Curia eliminetur & arceatur, licet adsint urgentissimæ causæ, non ita passim illæ admittuntur; neque in hujusmodi dispensationibus pro utroque foro per Datariam Summi Pontificis, neque per illius Pœnitentiariam; ubi a me, tot annis illius Prætorio inserviente, satis id compertum est: ubi enim nec favores prævalent, nec Oratorum continua instantia prodest.*

TITULUS DECIMUSQUARTUS.

De Acceptione personarum vitanda in Beneficiorum provisione.

CAPUT PRIMUM.

Quid acceptio personarum; & quando hæc in collatione Beneficiorum committatur?

1 *Quid acceptio personarum?*
2 *In Justitia distributiva debet attendi proportio secundum merita personarum.*
3 *Quandonam in distributione munerum aut officiorum committatur acceptio personarum?*
4 *In acceptione personarum attenduntur conditiones non facientes ad causam.*
5 *Quæ conditiones non faciunt ad causam?*
6 *Eadem conditio potest facere vel non facere ad causam pro diversitate materiæ.*
7 *In provisione Beneficiorum committitur acceptio personarum, si attendatur conditio non spectans* ad causam.
8 *Causa distributionis Beneficiorum esse debet, de meliori ministro Ecclesiæ providere.*
9 *Hæc unice in hac distributione attendi debet.*
10 *Conditio non spectans ad hanc causam, tametsi de se bona, nequaquam attendenda.*
11 *An attendenda indigentia personæ?*
12 *Quid de mandatis in* forma pauperum *senserit Bartholomæus De Martyribus?*
13 *An attendenda paupertas parentum?*
14 *Quod aliquis sit consanguineus Collatoris,* ad causam *facere non solet.*
15 *Consanguineus non omnino excludendus, quin interdum extraneo præferendus.*
16 *Conferenda merita consanguinei cum meritis extranei.*
17 *In hac collatione alieno potius quam proprio judicio fidere debeat Collatores.*
18 *Consanguinitas attendenda cum respectu ad bonum Ecclesiæ.*
19 *In prælatione consanguineorum specialiter cavendum scandalum.*
20 *Ob scandalum subinde consanguineus dignior postponendus extraneo minus digno.*
21 *Ob merita Providendi aliquando scandalum non curandum.*
22 *Ex persona Collatoris potest fieri, ut scandalum sit acceptum, non datum.*
23 *Quare hodie specialiter cavenda consanguineorum promotio?*

I. PERSONARUM acceptio solet definiri, Injustitia, qua præfertur persona personæ propter causam indebitam.

Hæc autem injustitia opponitur justitiæ, quæ a Theologis, & Jurisconsultis vocatur justitia *distributiva*; secundum quam bona, aut res sunt distribuenda, servata proportione meritorum.

II. Unde S. Thomas 2. 2. *q.* 63. *art.* 1. *in* C. probans, quod acceptio personarum opponatur justitiæ distributivæ, ait: *Consistit enim æqualitas distributivæ justitiæ in hoc, quod diversis personis diversa tribuuntur secundum proportionem ad dignitates personarum.*

III. Hinc ulterius infert: *Si ergo aliquis consideret illam proprietatem personæ: propter quam id, quod ei confertur est ei debitum, non est acceptio personæ, sed causæ... puta si aliquis promoveat aliquem ad Magistratum propter sufficientiam scientiæ; hic attenditur causa debita, non persona. Si autem aliquis consideret in eo, cui aliquid confert, non id propter quod, id quod ei datur, esset ei proportionatum, vel debitum: sed solum hoc quod est iste homo (puta Petrus vel Martinus) hic est acceptio personæ: quia non attribuitur ei aliquid propter aliquam causam, quæ faciat eum dignum: sed simpliciter attribuitur personæ.*

IV. Itaque dicendum: *In justitia distributiva* (*rursus verbis S. Thomæ loquor* Cod. art. ad 1.) *considerantur conditiones personarum, quæ faciunt ad dignitatis vel debiti causam. Sed in acceptione personarum considerantur conditiones, quæ non faciunt ad causam.* „

V. Quæ autem conditiones referantur *ad personam*, explicat ipse Doctor Angelicus, dicens in Corpore ejusdem art. *Ad personam autem refertur quæcumque conditio non faciens* ad causam, *propter quam sit dignus hoc dono. Puta si aliquis promoveat aliquem ad Prælationem vel Magisterium, quia est dives vel consanguineus suus: est acceptio personæ.*

VI. „ *Contingit tamen* (*pergit S. Thomas*) *aliquam conditionem personæ facere eam dignam respectu unius rei, & non respectu alterius: sicut consanguinitas facit aliquem dignum ad hoc, quod instituatur hæres patrimonii, non autem ad hoc, quod conferatur ei Prælatio Ecclesiastica. Et ideo eadem conditio personæ, in uno negotio considerata facit acceptionem personæ, in alio autem non facit.*

VII. Ex his haud difficulter intelligi poterit, in provisione Beneficiorum toties fieri acceptionem personarum, & violari justitiam distributivam, quoties in hac provisione attenditur conditio non faciens *ad causam*, propter quam sit dignus hoc dono, sive hoc Beneficio.

Quare S. Thomas *art.* 2. quærens, utrum in dispensatione spiritualium locum habeat personarum acceptio, expresse monet in responsione *ad* 3. quod in electione ad dignitatem Ecclesiasticam, „ non pertineat *ad negotium* id, quod consideratur „ ut causa, erit manifeste acceptio personæ.

Itaque ut in provisione Beneficiorum servetur justitia *distributiva*, & vitetur vitium ei oppositum, personarum acceptio, eæ solæ conditiones sunt attendendæ, quæ faciunt *ad causam*.

VIII. Cum igitur causa distributionis sive provisionis Beneficiorum sit, dare Ecclesiæ, idoneos ministros, qui conveniant officio, propter quod Beneficium datur, consequens est, quod justitia distributiva requirat, ut servetur æqualitas proportionis ad qualitates personarum ad *hanc causam* pertinentes; atque ita in hac distributione solus respectus habeatur ad conditiones illas, quæ faciunt ut melius Ecclesiæ de ministro provideatur.

IX. Hinc collige primo, quod in distributione Beneficiorum justitia distributiva exigat, ut bonum Ecclesiæ unice præ oculis habeatur; id est, ut Beneficiorum dispensatores æqualitatem servet proportionis, habito respectu ad qualitates, quæ ad bonum Ecclesiæ faciunt.

X. Collige secundo, in Beneficiorum distributione non esse attendendam qualitatem personæ etiam bonam, si illa *ad causam*, id est, ut provideatur Ecclesiæ de meliori ministro, non pertineat. Contingit enim *aliquam conditionem personæ facere eam dignam respectu unius rei*, inquit S. Thomas *art.* 1. in corpore, *& non respectu alterius.*

XI. Hinc collige tertio, quod licet justitia distributiva sæpe requirat, ut paupertas personæ in distributione communium eleemosynarum attendatur; nullatenus tamen in Beneficiorum provisione, præsertim cum cura animarum, in collatione attendenda veniat: quia priori casu qualitas paupertatis facit *ad causam*, non vero posteriori. Causa quippe distributionis communium eleemosynarum, est succurrere indigentiæ personarum; e contra causa distributionis Beneficiorum non est succurrere paupertati seu indigentiæ eorum, qui ad Beneficia promoventur, sed Ecclesiis digniores ministros præbere; seu Ecclesiis, non personis providere: quare cum paupertas non sit conditio ad hanc causam pertinens, si in distributione Beneficiorum illa attendatur, a justitia distributiva receditur.

XII. Hæc optime intelligens nominatissimus ille Bracarensium Archiepiscopus Bartholomæus *De Martyribus*, non dubitavit coram Patribus Tridentinis acriter reprehendere *mandata providendi* in *forma pauperum*, dicens: „ In proventibus Ecclesiasticis „ distribuendis spectandam esse doctrinam & virtutem, non *paupertatem*“; cum oporteat consulere muneribus, non hominibus; egentibus subveniendum esse per *eleemosynas*, non per *Sacerdotia*.

Hæc Pallavicinus in Historia Concilii Tridentini *libro* 23. *cap.* 7. *n.* 7. & supra *titul.* 7. *cap.* 3. *n.* 3. alias *tit.* 23. *cap.* 2. *n.* 3. latius retulimus.

XIII. Itaque erroneam de Beneficiis Ecclesiasticis ideam habent, qui in horum distributione *ad causam* pertinere autumant, quod quis pauperes habeat parentes, quibus posset ex proventibus Beneficii succurrere. Cum enim, ut dictum est, Beneficia Ecclesiastica non sint ordinata ad succurrendum paupertati & indigentiæ corporali, sed ut habeantur idonei ministri Ecclesiæ, evidens est, parentum indigentiam ad *hanc causam* non spectare. Immo e contra ob parentum egestatem non raro fit, ut ea de causa minus idoneus Beneficio Ecclesiastico, præsertim curato, censeri debeat; notum quippe est, quam frequenter parentum indigentia impedimento sit, ut non ea, qua oportet, libertate, zelo, & vigore, Ecclesiastici functiones suas obeant.

XIV. Ex dictis quoque non difficulter intelligi potest, consanguinitatem in Beneficiorum provisione *per se* non esse conditionem, seu qualitatem, quæ attendi possit; utpote quæ *ad causam* spectare non solet. Nam ut monet S. Thomas, *consanguinitas facit aliquem dignum ad hoc, ut instituatur hæres patrimonii, non autem ad hoc ut conferatur ei Prælatio Ecclesiastica.*

Unde ex sequentia ejusdem Doctoris, si aliquis promoveat aliquem ad Prælationem, quia *consanguineus suus est*, tunc fit acceptio personarum.

XV. Porro, licet consanguinitas *per se*, non sit conditio pertinens *ad causam*, non tamen absolute impedit, quominus ipsi conferatur, modo non ipsius consanguinitatis, sed meritorum ratio habeatur. Immo si consanguinei Prælati Ecclesiastici sint *æque digni ut alii*, licite potest absque personarum acceptione consanguineos suos præferre, ait S. Thomas, citata *quæstio* 63. *art.* 2. *ad* 1.

Rationem adjungit: „ Quia saltem in hoc præeminent, quod „ de ipsis *magis* confidere potest, ut unanimiter secum negotia „ Ecclesiæ tractent.

XVI. Duo itaque exigit S. Doctor, ut Prælatus consanguineo suo Beneficium sine acceptione personarum conferre queat.

Primo, ut consanguinei sint *æque digni ut alii*. Requiritur ergo, ut Prælatus sive Collator Beneficii conditiones seu merita & qualitates extraneorum conferat cum qualitatibus consanguinei sui: riteque expendat, num hujus qualitates ad officium obeundum, propter quod Beneficium datur, eum *æque dignum* reddant, quam extraneum.

XVII. Hic autem primum attendendum Collatoribus, quod proprium judicium de meritis, ac qualitatibus consanguinei sui semper debeant habere suspectum. Cum enim consistat æqualitas distributivæ justitiæ, ut ait S. Thomas, in hoc, quod diversis personis diversa tribuantur secundum proportionem ad dignitates personarum, necessarium est, Collatores conferre inter se qualitates consanguinei & qualitates extranei, ut illis inter se collatis, juxta justitiam distributivam Beneficium conferant *secundum proportionem ad qualitates personarum*. Quis vero negare aut ambigere ausit, quin naturi sit contingere, ut affectu naturali erga sibi propinquos præventi, & nonnihil excæcati, abripiantur, ut suorum industriam ac dotes magnifice, extraneorum vero tenuiter æstiment. Quapropter si, teste Doctore Mellifluo, *plerisque immo cunctis pene contingere sapientibus soleat, in rebus videlicet dubiis plus alieno se, quam proprio credere judicio*, indubie sapientes atque justi Beneficiorum Collatores aut Patroni in dijudicandis meritis consanguinei, plus alieno quam proprio credent judicio, semper verentes, ne carnalis in carnem & Sanguinem affectus proprium judicium pervertat.

Hinc quoque planum est, quod si unquam ad exemplum Apostolorum, Patronis aut Electoribus clamandum sit: *Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris. Act. cap.* 1. *vers.* 24. hoc casu clamandum sit, dum caro & sanguis clamant, immo quodammodo cogunt, favendum esse consanguineis; ipsorumque causa a tramite justitiæ distributivæ esse nonnihil deflectendum, aut saltem non scrupulose illam esse attendendam.

XVIII. Secundo, attendi vult S. Thomas in prælatione *consanguinei*, quod ideo præferantur extraneis, quod de ipsis *magis confidere* possit Prælatus, quod unanimiter secum negotia Ecclesiæ tractabunt. Hoc autem ad bonum Ecclesiæ spectare potest: atque hinc patet, S. Thomam non velle considerari *consanguinitatem* in provisione Beneficii simpliciter secundum se, sed cum relatione ad bonum Ecclesiæ, & quatenus eo casu pertinet *ad causam*: dum *consanguinitas* facit, ut *utilius* Ecclesiæ servire queat.

XIX. Insuper in hac consanguineorum prælatione specialiter cavendum scandalum, quod & S. Thomas notavit, verbis jam relatis adjungens: „ Esset tamen hoc *propter scandalum* dimit- „ tendum, si ex hoc aliqui exemplum sumerent, etiam præter „ dignitatem, bona Ecclesiæ consanguineis dandi.

Idipsum ante Doctorem Angelicum monet, & latius exposuit piissimus Parisiensium Cantor, in *Verbo Abbreviato cap.* 43. Postquam enim ostendit, quod *ædificent Sion, scilicet Ecclesiam, in sanguinibus; in peccatis*, qui Beneficia non pro meritis, sed ex affectu carnali conferunt, quærit idem: „ Sed quid, si æque hone- „ stus est, & dignus, ut extraneus? Sed & hoc periculosum est, „ inquit, nisi probitas ejus extinguat, & excludat omnem infa- „ miam, scandalum, & malum exemplum, *quod de facile non* „ *fit*“. Rationem illius verissimam, & notandam allegat: „ Non „ enim exemplum a bene gestis nostris summitur, sed a cortice, „ specie, & superficie illorum, non a veritate. Si enim dedi ne- „ poti meo propter gratiam, alii meo utentur exemplo, ut dent „ suis propter naturam magis, quam propter gratiam; dicen- „ tes: Nonne meis, sicut & ille suis, dabo?

XX. Postponendus igitur quandoque erit extraneo consanguineus æque dignus, immo nonnunquam dignior, propter *scandalum & malum exemplum aliorum*: qui merita atque qualitates ipsius non pernoscentes, nec rei veritatem, sed corticem duntaxat videntes, facile hoc exemplo promovebuntur, ut *carni, & sanguini* dent, quod illi *gratiæ* dederunt.

XXI. Non tamen semper ob periculum *scandali* prætereundos esse consanguineos, sat insinuat Petrus Cantor, & ratio evincit. Dum enim hic periculosum asserit, consanguineum æque dignum ad Beneficium promovere, subjungit hanc exceptionem: *Nisi probitas extinguat, & excludat omnem infamiam, scandalum, & malum exemplum*. Si quippe contingat, eum esse vitæ sanctitatem, eruditionem, aliasque ministro Ecclesiastico necessarias qualitates, ut omnibus, vel parum attendere volentibus, patere debeat eum Beneficio vacanti admodum convenire; quis ambigat, quin hujusmodi consanguineo provideri possit, non obstante scandalo non pusillorum, sed potius Pharisæorum; qui cupiditati suæ velamentum quærentes, ad rei veritatem nec aspicere quidem volunt; quare si hujusmodi scandalizari dicantur, responderi potest cum Christo: *Sinite illos: cæci sunt, & duces cæcorum*.

XXII. Potest quoque nonnunquam contingere ex persona promoventis consanguineum, ut scandalum, si quod sit timendum, non erit datum, sed acceptum ab illo, qui *noluit intelligere ut bene ageret*; qui quærens cupiditatis, & malitiæ suæ aliquod operimentum, corticem actionis attendit, non rei veritatem, quam facile videre posset, si vellet.

Quid enim, si ea sit personæ præsentantis in omnibus suis negotiis, & actionibus ab omni carnali affectu integritas, ut omnibus attendere volentibus planum sit, quod non secundum carnem & sanguinem sed secundum Deum in omnibus procedat? Certe tali casu non nisi malitiose, ac Pharisaice judicare, aut præsumere quis posset, personam illam in promotione sui consanguinei, præter morem suum agendi ordinarium, attendisse carnem & san-

& sanguinem, nisi manifeste ex circumstantiis pateret, ipsum a via justitiæ hoc casu deflexisse; ac per consequens ob eminentem virtutem, & integritatem personæ promoventis fieri potest ut scandalum, quod alias esset datum, futurum sit acceptum, & Pharisaicum.

XXIII. His similibusque casibus sepositis, admodum a consanguineorum promotione cavendum; potiusque extraneus quam consanguineus Beneficio præficiendus; tum ut hoc exemplo error ille, sive abusus (qui hodie pro lege apud multos invaluit) in collatione Beneficiorum consanguineus extraneis, licet dignioribus, præferendi, extirpetur; tum ne promovendo consanguineos, abusus ille magis, foveatur, & stabiliatur.

CAPUT II.

Beneficia conferenda sunt *Dignioribus*.

1 *Justitia distributiva violatur in distributione Beneficiorum, quoties attenditur qualitas ad causam non spectans.*
2 *Hinc consequens*, digniori *providendum esse*.
3 *Id unanimi consensu docent Canonistæ*.
4 *Illud & in Patronis laicis procedit*.
5 *Similiter in Permutantibus, & Resignantibus* in favorem.
6 *Non excusantur Resignantes in electione minus digni ob consensum Superioris*.
7 *Interdum Superiores resignationem factam minus digno impedire nequeunt*.
8 *Jura electionem* minus digni *reputant validam: licet peccetur contra justitiam distributivam*.
9 *Quare jura similem electionem habeant pro valida?*
10 *Electio minus digni erit valida in foro* judiciali, *tametsi Electores jurent se electuros* digniorem.
11 *Præsentatio digni, omisso digniore, est valida: nec institutio negari eo titulo potest*.
12 *Quid, si plures sint Patroni, & dignior, & minus dignus a diversis præsentetur?*
13 *Instituens minus dignum, omisso digniore; non semper peccat*.
14 *Quomodo Synodus Tridentina velit institui Præsentatum, modo sit idoneus?*
15 *Synodus nullatenus insinuat, Patronum non teneri præsentari digniorem*.

I. EX dictis capite præcedenti constat, toties justitiam distributivam in distributione Beneficiorum violari, quoties in hac distributione una persona præfertur alteri ob conditionem, seu qualitatem, quæ *ad causam* non pertinet; sive quæ personam huic Beneficio magis dignam non facit.

II. Hinc evidenter consequitur, distributionem Beneficiorum fieri debere *magis digno*. Ut enim recte advertit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 2. *ad* 3. „ Si potest haberi aliquis magis idoneus „ erga aliquam dignitatem, & alius præferatur, oportet, quod „ hoc sit propter aliquam causam: quæ quidem si pertineat *ad* „ *negotium*, quantum ad hoc erit ille, qui eligitur, magis idoneus: si vero non pertineat *ad negotium*; erit manifesta acceptio personæ.

Unde tamquam indubitatum ibidem præmiserat: „ Quantum „ ad conscientiam eligentis necesse est eligere meliorem, vel „ simpliciter, vel in comparatione ad bonum commune.

III. Observat Covarruvias in Relatione *Cap. Peccatum de Reg. Jur. in VI.* §. 7. *n.* 4. *Communi omnium consensu* extat annotatum *in Cap. Constitutis, tit. De Appellat.* quod Prælatus *teneatur* Sacerdotio; seu Beneficio præficere *digniorem*.

Similiter Prosper Fagnanus ad *Cap. Cum dilectus, tit. De Consuetud. n.* 19. asserit: „ Omnia Jura clamant, ut meliores & „ sanctiores eligantur, & ideo (ait) peccant contra justitiam *di-* „ *stributivam*, qui *omisso digniore*, eligunt dignum, ut notant „ *omnes* in *Cap. Constitutis, tit. De Appell.*

IV. Cum vero Patroni etiam laici, vigore Juris Patronatus præcipuas in provisione Beneficiorum ad ipsorum præsentationem spectantium, partes obtineant, indubie & ipsi in hac distributione, seu præsentatione, justitiæ distributivæ legibus obstringuntur: ac per consequens, in sua præsentatione qualitates eas duntaxat spectare jubentur, quæ *ad negotium* spectant.

Hinc Covarruvias loco citato *n.* 5. relata opinione Cæsaris Lambertini existimantis, Patronum non obligari, nec teneri ad præsentandum *digniorem*, sed satis esse, si præsentet dignum, sine ulla hæsitatione pronuntiat: *Etenim hæc opinio apud me falsa est*: „ Nam licet præsentatio Patroni, quoties dignus ab eo no- „ minatur, valet, sitque ab Episcopo admittenda: non ex hoc „ sequitur Patronum non præsentantem digniorem, immunem „ esse a culpa peccati in animæ judicio contrahenda: siquidem „ tenetur Patronus, cui Pontificiæ Constitutiones jus hoc dede- „ re, inquirere diligenter, qui sint ad Sacerdotia *digniores*: & „ eos Episcopis, exhibere, ut ipsis Beneficia Juris Patronatus „ conferantur.

V. Quod etiam & Permutantes, & Resignantes *in favorem*, ad Beneficiorum distributionem plurimum concurrant, præsertim secundum modernam praxim, notissimum est, & ex dictis titulo *De Resignatione* Beneficiorum intelligi potest, ideoque & ipsi in hac distributione leges justitiæ distributivæ servare debent; easque solas qualitates attendere, quæ *ad negotium* spectant; id est, quæ personam Beneficio magis dignam faciunt.

Hinc Petrus Sotus *lib.* 3. *De Justitia, quæst.* 6. *art.* 2. dicere non dubitat, quod Resignans similiter digniorem, & utiliorem Ecclesiæ tenetur eligere, cui resignet Beneficium, alias similem committit injustitiam, quam Prælatus, qui elegit indignum ad Beneficium.

VI. Sed dicent forte Permutantes, & Resignantes: Superiorum est, permutationem, vel resignationem admittere, vel rejicere. Sit ita. Sed quid, si Prælatus facilius fortan, quam oporteret immo quodammodo indifferenter, ut hodie aliquibus in more esse videtur, permutationes admittat; num propterea Permutantes, & Resignantes minus dignis erunt extra noxam? Nonne ipsi sunt causa, quod minus digni Beneficium obtineant? Si enim in permutatione, & resignatione utilitatem Ecclesiæ duntaxat, sive eas personarum conditiones, quæ faciunt *ad causam*; id est, ut melius Ecclesiæ provideatur, attendissent, indubie dignior promotus fuisset; adeoque per resignationem minus digno fit, ut Beneficium non distribuatur secundum justitiam distributivam.

VII. Deinde hodie in aliquibus Ecclesiis permutationum praxis ita invaluit, ut si Ordinarii Collatores permutationem non probent, detur recursus ad Superiorem, uti supra *tit.* 10. *c.* 2. *n.* 24. alias *tit.* 27. *cap.* 2. *num.* 21. notavimus: ideoque sæpe non dependet ab Ordinariis rejicere permutationem, tametsi sciant eam cum digniore non esse factam: sicuti Ordinarius non potest semper recusare institutionem Præsentato a Patrono, tametsi sciat præsentationem non esse factam de *digniore* secundum leges justitiæ distributivæ.

VIII. Sed dicit quis: *Sufficit secundum jura eligere dignum, non autem requiritur, quod aliquis eligat meliorem*.

Hanc objectionem sibi format S. Thomas 2. 2. *quæst.* 63. *art.* 2. in argumento 3. eique his verbis respondet: „ Ad tertium di- „ cendum, quod quantum ad hoc, quod electio impugnari non „ possit in foro judiciali, sufficit eligere bonum, nec oportet „ eligere meliorem: quia sic omnis electio posset habere calum- „ niam. Sed quantum ad conscientiam eligentis, necesse est eli- „ gere meliorem simpliciter, vel in comparationem ad bonum „ commune.

IX. Hoc responsum communi consensu amplectuntur Theologi, & Canonistæ, uti videri potest apud Covarruviam loco citato *n.* 3. ubi notat, quod *jura humana majorem ad tranquillitatem Reipublicæ, ne tot lites super his prælationibus tractarentur, statuerunt, electionem, collationem, & institutionem Sacerdotiorum validas esse, nec debere in discrimen revocationes adduci ob eam causam, quod dignior fuerit prætermissus electo digno. Etenim si locus esset contrariæ opinioni, & electiones istæ hac ratione possent revocari, nulla in Ecclesiastica Republica electio fiet, quæ litibus, & controversiis maxime perniciosis non vexetur. Is vero, qui dignum elegerit, sive Sacerdotium, aut munus publicum contulerit, prætermisso digniori, plane peccatum committit, & perpensa qualitate mortale quidem*.

X. Immo tametsi Electores præstant juramentum, eum eligere, quem credent Ecclesiæ utiliorem, nihilominus electio digni, omisso digniore, erit valida in foro judiciali, uti ibidem notat Covarruvias post Glossam Sanctionis Pragmaticæ: *Hoc etenim juramentum* (ait) *pertinet ad perjurii crimen, si Electores existimantes, quemdam ex Candidatis dignitatem populan ibus, aut qui ad eam eligi poterant, digniorem esse, eo prætermisso, alterum etiam dignum elegerint*; non tamen ob id electio nulla est, nec debet revocari.

XI. Sicuti electio digni, omisso digniore, ad evitandas lites, & innumeras discordias, in foro judiciali toleratur, & valida reputatur; ita pariter præsentatio Patroni de digno, omisso digniore, in foro externo irritari nequit: neque Præsentato denegari potest *institutio* eo solo titulo, quod *dignior* non sit, modo revera dignus sit.

XII. Si igitur a majore parte Patronorum præsentatus sit unus, qui sit *dignus*; a minore vero parte, qui est *dignior*, instituendus erit ab Episcopo *dignus*; nec dignior institui potest, cum hic revera præsentatus non sit; sed solus is, qui majorem Patronorum partem habuit, ut notant Canonistæ ad *Cap.* 3. *tit. De Jure Patronatus*, & Covarruvias loco citato *n.* 2.

XIII. Neque Episcopo, aut Ordinario imputari potest electio minus digni, omisso digniore: quia electio hic non fit ab Episcopo, aut Ordinario; sed Patrono, qui elegit e multis Præsentatum. Quem sine respectu ad alios, licet *per se* Ecclesiæ utiliores, instituere tenetur, modo revera *idoneus sit*. Reliqui enim, licet digniores, quia præsentati non sunt, etiam ab Ordinario institui nequeunt: utpote qui solos præsentatos instituere potest.

XIV. Hoc sensu accipiendum Decretum Synodi Tridentinæ *Sess.* 24. *cap.* 18. *De Reformat.* quo decernitur: *Quod si Juris Patronatus laicorum fuerit, debet is, qui a Patrono præsentatus erit, ab eisdem deputatis (Examinatoribus Synodalibus) examinari, & non nisi* idoneus *repertus fuerit, admitti*. Consule Bullam Pii V. *in conferendis*.

XV. Nihil quippe hic aliud intendit Synodus, quam præsentatum a Patrono instituendum esse, si modo prævio examine *idoneus* repertus sit, tametsi juxta leges justitiæ distributivæ Patrono incumbat *digniorem* præsentare: quemadmodum Episcopus ex iis, quorum *libera* electio sibi competit, tenetur eligere, & Ecclesiæ proficere, *quem cæteris magis idoneum* judicaverit, uti eodem Decreto non semel monet Synodus, ut proinde sufficienter indicet, non alias permitti Episcopo institutionem idonei, prætermisso *magis idoneo*, nisi quando *magis* idoneum eligere non potest, eo quod per Jus Patronatus, & præsentationem in vim illius factam juris manus habeat ligatas.

CAPUT III.

Unde desumenda major capacitas; & quomodo de ea inquirendum?

1 *In determinanda idoneitate debet attendi bonum commune Ecclesiæ.*
2 *Potest minus dignus simpliciter esse dignior attenta utilitate communi.*
3 *In collatione Beneficiorum debet attendi quis sit melior in ordine ad utilitatem Ecclesiæ.*
4 *Debet attendi qualitas Beneficii, ut de idoneitate statuatur.*
5 *Etiam locus, tempus, aliæque circumstantiæ expendendæ.*
6 *Subinde attendenda utilitas totius Diœcesis.*
7 *Potest eligens aliquando præterire dignissimum, ut e tribus minus dignus excludatur.*
8 *Aliquando etiam irrito conatu eligendus dignissimus.*
9 *In provisione Beneficiorum non hominibus sed Ecclesiis providendum.*
10 *Ante provisionem Beneficiorum inquirendum de qualitatibus eorum, qui præfici possent.*
11 *Non sufficit semper inter concurrentes eligere digniorem.*
12 *Sollicitantes Beneficia de incapacitate suspecti.*
13 *Collatores & Patroni debent in provisione Beneficiorum seponere omnem humanum erga consanguineos affectum.*
14 *Debent se munire contra mundanorum hominum sollicitationes, & minas.*
15 *Collatoribus Beneficiorum necessarius spiritus fortitudinis.*
16 *Expendendum quomodo ad electionem processerint Apostoli.*

CUm distributio Beneficiorum debeat fieri ad utilitatem, & bonum ipsius Ecclesiæ, etiam major vel minor idoneitas, capacitas desumenda erit penes utilitatem, & bonum commune Ecclesiæ: ut nimirum is dignior reputetur, qui plus [illegible] illius Ecclesiæ, cui per Beneficium præficitur, conferre poterit, si hoc Beneficium ei conferatur.

II. Quod notans S. Thomas 2. 2. *quæst.* 63. *a.* 2. *in C.* monet, „ quod dignitas alicujus personæ potest attendi dupliciter. Uno „ modo simpliciter, & secundum se; & sic majoris dignitatis est „ ille, qui magis abundat in spiritualibus gratiæ donis. Alio „ modo per comparationem ad bonum commune.

„ Contingit enim quandoque (pergit S. Thomas) quod ille, „ qui est minus sanctus, & minus sciens potest magis conferre „ ad bonum commune, propter potentiam vel industriam sæcu„ larem, vel aliquid hujusmodi.

Ex his dein concludit: „ Et quia dispensationes spiritualium „ principalibus ordinantur ad *utilitatem communem* secundum il„ lud 1. *ad Corinth.* 12. *Unicuique datur manifestatio Spiritus ad* „ *utilitatem*: ideo quandoque absque acceptione personarum in „ dispensatione spiritualium, illi, qui sunt simpliciter minus bo„ ni, præferuntur melioribus.

Et *quod. lib.* 6. *quæst.* 5. *art.* 3. eadem reflexione facta infert: „ Non ergo Episcopus tenetur semper dare *meliori simpliciter*, „ sed tenetur dare meliori *quoad hoc*„: id est, meliori quoad bonum commune, & utilitatem Ecclesiæ.

III. Igitur Episcopus, Patronus, Collator, & quivis alius, cui provisio Beneficii quovis modo competit, debet attendere, quis dignior sit, non quidem *secundum se*; sed respectu Beneficii conferendi; si quis Officio, propter quod Beneficium datur, aptior sit; quique *utilius Ecclesiæ* servire poterit.

IV. Hinc ulterius concluditur, etiam attendendam esse qualitatem, & conditionem Beneficii; ut iis attentis, expendatur, quis huic Beneficio utilius deserviturus speretur.

Quis enim ambigat, quin aliquis possit multo esse dignior, & melior altero, respectu unius Beneficii, qui tamen esset minus dignus, si respectus habeatur ad Beneficium alterius conditionis & naturæ.

V. Nec tantum ipsum Beneficium *secundum se* considerari debet, ut de idoneitate personæ statuatur; sed & locus, tempus, aliæque circumstantiæ expendendæ sunt.

Potest enim quandoque contingere, ut attenta sola Beneficii, & Officii conditione, simpliciter sit *dignior*; qui tamen loco, tempore aliisque circumstantiis attentis, minus utilis futurus providetur, quam alius *secundum se* minus capax, minusve dignus; & per consequens juxta regulam supra positam, licet, is, attenta sola Beneficii qualitate, sit minus dignus, erit tamen reputandus dignior, & alteri præferendus; quia, omnibus attentis, prævidetur plus Ecclesiæ profuturus.

VI. Ulterius, quia dispensatio, sive distributio Beneficiorum facienda est ad utilitatem Ecclesiæ, fieri potest, ut etiam, omnibus attentis, aliquis sit dignior, & utilius Beneficio vacanti deserviturus sit, & tamen Episcopus sine ulla personarum acceptione hunc digniorem postponeret alteri, qui revera, omnibus attentis, minus dignus est, & minore cum fructu Beneficio deserviturus.

Cum enim Episcopus non tantum hujus Beneficii, aut Ecclesiæ, qui per Beneficium hic dignior esset præficiendus, sed totius suæ Diœcesis rationem, & curam habere, ejusque utilitatem attendere teneatur; fieri potest, ut hic tamquam dignior esset quidem promovendus ad hoc Beneficium, inspecta *sola* utilitate *hujus* Ecclesiæ *particularis*; nequaquam tamen attenta utilitate, & bono communi *totius* Diœcesis; quod sæpe exigit, ut alteri Officio præficiatur, aut reservetur; cui deserviendo non tantum uni particulari Ecclesiæ, sed toti Diœcesi plurimum prodesse poterit; neque alius tam idoneus huic Officio, verb. grat. *Archidiaconi*, haberi queat.

VII. Ex eodem principio, nimirum in provisione Beneficiorum attendendam esse utilitatem communem ipsius Ecclesiæ, consectarium est, quod Eligens non tantum considerare debeat, quis inter eligibiles sit absolute dignior; sed quis sit dignior ex iis, quos ipse per suum suffragium *cum effectu* Ecclesiæ præficere poterit.

Quid enim, si tres sint eligibiles, at prævideatur, quod *dignior* inter illos certo non sit eligendus pluralitate suffragiorum; immo prævideatur, si hunc eligam, pluralitate suffragiorum eligendus *minus* dignus inter *omnes*. Econtra vero si eligam secundum multo quidem capaciorem tertio, sed inferiorem primo, quo suffragio certo excludetur tertius, & secundus eligetur. Quis ambigat, quin simili casu, attenta Ecclesiæ utilitate, & bono communi, non tantum possim, sed & debeam eligere secundum, prætermisso primo, licet omnium *dignissimo*? Nec enim hoc casu dignior negligitur, sive postponitur *ob causam*, quæ ad negotium *non pertinet*, in quo consistit acceptio personarum; sed ob causam ad *negotium pertinentem*, nimirum, ut minus dignus excludatur, & *dignior*, qui haberi potest, Ecclesiæ præficiatur.

VIII. Unde si quis sua electione minus dignum cum effectu excludere non posset, omnium dignissimum eligere deberet; etsi sciret hunc cum effectu non esse promovendum. Quin & priori casu, nonnunquam ad evitandum scandalum, palam edicere tenetur, se primum omnium capacissimum, non nisi cogente necessitate, scilicet excludendi minus dignum, præterire.

IX. Si ergo juxta certissimas justitiæ distributivæ leges Beneficia conferenda sint dignioribus, *attenta* Ecclesiæ *utilitate*, & *bono communi*, merito Patroni, & Collatores Beneficiorum altissime cordibus suis insculpent aureum illud Hadriani VI. dictum; *Volo homines dare Beneficiis, & non Beneficia hominibus*: ut nimirum semper per Beneficiorum dationem intendant Beneficiis sive Ecclesiis de dignioribus ministris, & non hominibus per Beneficia.

X. Insuper si Patroni, & Collatores Beneficiorum teneantur tamquam fideles dispensatores, Beneficia ad majorem utilitatem Ecclesiæ distribuere, indubie etiam inquirere debent, quinam inter Ecclesiasticos virtute & scientia emineant, qui exemplo suo populum ædificent; quorum probitati, & capacitati fama publica testimonium perhibet: quod & Covarruvias *in relatione Capituli, Peccatum* §. 7. *n.* 6. reflectit, ubi docet, tum demum Patronum satisfacere, eligendo dignum, cum *dignior non reperitur præmissa mediocri aut diligenti inquisitione nominandi*: nimirum majore, vel minore inquisitione pro conditione Beneficii, de cujus provisione agitur. *Sicuti enim iis, qui ad id dignitatis (Episcopatus) electi ab aliis fuerint, non satis est defensionem hanc afferre: voluntarius ipse ad hujusmodi munus administrandum non accessit ... neque eos, qui elegerint sublevare quidam poterit, si dixerint, ignorasse se eum, quem elegere.* Ita S. Chrysostomus *De Sacerdotio cap.* 2.

XI. Quare Patroni & Collatores, liberam habentes præsentationem, vel collationem, nullatenus satisfaciunt officio fidelis dispensationis, si eorum duntaxat rationem habere velint, qui apud ipsos pro obtinendo Beneficio instant, & rogant, aut ut hodierna phrasi loquamur, *sollicitant*; credantque se satisfacere, si inter sollicitantes, digniorem eligant; cum facile digniorem reperirent, si utilitatem Ecclesiæ, & bonum commune serio intendentes, eam curam inquirendi adhiberent, quam etiam adhibitam vellent a suis œconomis aut famulis, ut meliores, & peritiores operarii; pro aliquo notabili ædificio extruendo, aut alio negotio temporali tractando, haberentur. Indicium non obscurum, quod hujusmodi Patroni, & Collatoribus major sit cura de temporalibus, quam de spiritualibus, a quibus tamen non raro plurium animarum æterna salus dependet. *Optimi videlicet rerum æstimatores, qui magnam de minimis, parvam aut nullam de maximis curam gerunt*: ut de similibus per ironiam olim dixit S. Bernardus *lib.* 4. *De Considerat. cap.* 6.

XII. Latius de his actum in Tractatu Simoniæ circa Beneficia *part.* 1. *cap.* 9. §. 5. ubi una ostensum est, quod hi, qui pro Beneficio, præsertim curato, rogant, & sollicitant, vel hoc titulo merito a Patronis, & Collatoribus habeantur suspecti, tamquam Beneficio obeundo minus idonei, juxta illud S. Bernardi *lib.* 4. *De Considerat. ad Eugenium cap.* 4. *Pro quo rogatus, pro suspectus ipse, qui ipse rogat pro se jam judicatus est. Nec interest per se, an per alium quis roget*, Et illud S. Thomæ 2. 2. *quæst.* 100. *art.* 3. *ad* 3. *Si aliquis pro se rogat, ut obtineat curam animarum, ex ipsa præsumptione redditur indignus.*

XIII. Hactenus dicta de obligatione eligendi digniorem; & attendenda sola utilitate Ecclesiæ, sufficienter quoque ostendunt, omnino necessarium esse, ut Patroni, & Collatores omnem humanum erga consanguineos, & familiares affectum deponant, dum de Beneficiorum collatione deliberant. Si enim eo affectu ipsos laborare contingat, facile fiet, ut hoc affectu præventi & excæcati, consanguineos licet minus dignos præferant dignioribus extraneis.

XIV. Immo necesse erit, ut Patroni, & Collatores se contra hominum mundanorum (qui in Beneficiis & dignitatibus Ecclesiasticis, non nisi lucra, & honores sæculi respiciunt) preces, sollicitationes, humanasque eorum ratiocinationes, quin & terrores, specialiter muniant ac præparent, ne istas hisce frangantur. & a tramite justitiæ cum summo suo discrimine avertantur.

XV. Verum ad hæc omnia quis sat idoneus, nisi ei fuerit datum desuper? Quamobrem nihil magis necessarium his, quibus, incumbit Ecclesiæ ministros constituere, & eligere, quam ad Patrem luminum, & Spiritum fortitudinis, instanter recurrere: ut ille & illuminando intellectum ostendat, quis utilior Ecclesiæ minister eligendus: & voluntati robur tribuat, quo adversus humanas tentationes firma permaneat.

XVI. Legimus in Actis Apostolorum *cap.* 1. quod præsentatis duobus, *Joseph, qui vocabatur Barsabas qui cognominatus est Justus, & Mathia*, ut unus eorum ad Apostolatum eligeretur, ad hanc electionem properare Apostoli non præsumpserint; sed ad Deum confugerint, ut ipse ostenderet, quem ex duobus ad hoc mi-

nisto-

nisterium elegisset: & orantes dixerunt, ait sacer Textus: *Tu, Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum.* „ Si igitur Apostoli ipsi (inquit magnus ille Archie- „ piscopus Bartholomæus De Martyribus ad Patres Concilii Tri- „ dentini) electioni illi faciendæ sese impares judicaverunt: & „ si Clerus, universus pro more veteri cum populo congrega- „ tus, id demum se rite peracturum crediderit, si jejuniis, pu- „ blicisque orationibus cælestæ lumen, opemque divinam sibi ac- „ cersissent; non horrebunt Reges (idem dic de cæteris Collatori- „ bus) eum per seipsos delectum habere (*a*)?

CAPUT IV.

Quam grave delictum sit accipere personam in collatione Beneficiorum; & unde hæc gravitas desumenda?

1 *Acceptio personarum in spiritualibus juxta Augustinum non est leve peccatum.*
2 *In Beneficiis* curatis *dicitur esse peccatum* mortale.
3 *Idipsum a nonnullis asseritur in omnibus Beneficiis.*
4 *Determinatio, an sit peccatum mortale vel veniale, est difficilis, & periculosa.*
5 *Gravitas hujus peccati ponderanda ex bonis, quæ impediuntur, & malis quæ causantur.*
6 *Hinc elucet, quam grave sit accipere personam in promotione ad Episcopatum.*
7 *Idem ostenditur in electione ad Beneficium Parochiale.*
8 *Eadem & in Beneficiis inferioribus ponderanda.*
9 *Qui recte æstimat pretium animarum, non facile in collatione Beneficii, præsertim curati admittet acceptionem personarum.*
10 *Synodus Tridentina arguit peccati mortalis, qui minus dignos ad Episcopatum promovent.*
11 *Promoventes minus dignos, quomodo Ecclesiæ teneantur ad restitutionem?*
12 *Jus Patronatus pro onere reputandum.*
13 *Plures illud horruerunt, & respuerunt.*
14 *Noluit S. Gregorius se electioni Episcoporum immiscere.*
15 *Hincmarus Remensis imputavit Presbyteris, quod laici meliores non præsentarent.*
16 *Quomodo idem hodie multis Ecclesiasticis imputari possit?*
17 *Prælati Ecclesiarum, quomodo suo exemplo Patronos incitare ad præsentandum meliores debeant?*

I. ACCEPTIONEM personarum in distributione Beneficiorum, seu bonorum Ecclesiasticorum non leve esse peccatum, jam pridem credidit Sanctus Augustinus *Epist.* 167. *num.* 18. „ Nec sane, quantum arbitror (ait) putandum est leve esse peccatum in personarum acceptione habere fidem Domini nostri „ Jesu Christi, si illam distantiam sedendi ac standi, ad honores „ Ecclesiasticos referamus. Quis enim ferat eligi divitem ad sedem honoris Ecclesiæ, contempto paupere instructiore atque „ sanctiore?

II. Hic Augustinum loqui de dignitatibus, & ministeriis Ecclesiasticis; atque acceptionem personarum in horum distributione non esse leve peccatum, post S. Thomam 2. 2. *quæst*, 63. *art*. 2. in argumento *Sed contra*, tradunt uno consensu Theologi; asseritque post Sotum Gabriel Vasquez tractatu *De Benef. cap* 2. §. 1. *dub*. 8. quod in Episcopatibus, & Beneficiis curam animarum habentibus annexam, semper sit eligendus dignior sub culpa *mortali*: „ additque: In hoc *nullus dubitat*, quoniam est injusti- „ tia in re gravi: idcoque necessario erit *mortale*.

III. Quin & ipse Vasquez credit, quod *omnibus* Beneficiis sit *mortale peccatum digniorem* prætermittere: quia & hic est *gravis* materia. „ Omnia enim illa Beneficia (inquit) ut bona com- „ munia distribuendi pro meritis sunt in Christiana Republica, „ præcipue præstimonia illa, quæ instituta sunt ad alendos mi- „ nistros Ecclesiæ, qui eligendi sunt, ut digniores esse, aut fore „ speratur Ecclesiæ utiles.

Citat in eamdem sententiam Covarruviam in *Relectione Capituli, Peccatum* §. 7. *num* 5. ubi docet, quod si Fundator Bene- „ ficii ad Beneficium vocaverit ex certa familia, tunc Patronus „ sub *mortali* culpæ reatu, inspecta materia subjecta, tenebitur „ digniorem Episcopo eximere.

IV. Verum quia, teste Augustino *lib*. 21. *De Civit. Dei cap*. 27. quæ sint peccata mortifera, quæ venialia, difficillimum est invenire, periculosissimum definire: &, ut ait in Enchiridio *cap*. 77. quæ sint mortifera, quæ venialia peccata, quæ levia, quæ gravia, non humano, sed divino sunt pensanda judicio, ideo nolo hic determinare, quandonam præcise in acceptione personarum sit peccatum *mortale*, quod *veniale*: id mihi sufficit, nunquam sine culpa, eaque *non levi*, in hac materia esse acceptionem personarum.

V. Porro gravitas acceptionis personarum sive violatione justitiæ distributivæ in hac materia ex duobus potissimum ponderanda videatur: nimirum ex multis gravibusque Ecclesiæ bonis, quæ per promotionem minus digni, contempto digniore, impediuntur; deinde ex malis, quæ per digniorem, non vero per minus dignum impediri possent.

Ad bona quod attinet, omnia illa censentur impediri per acceptionem personarum, quæ in functione talis ministerii Ecclesiastici dignior præ minus digno procurasset.

Mala vero Ecclesiæ, quæ peccatum acceptionis personarum augent, sunt ea omnia, quæ dignior postpositus, præ minus digno impedire potuisset.

Hinc facile est intelligere, quam enorme ac perniciosum possit esse hoc acceptionis personarum crimen.

VI. Quid enim, si ad Episcopatum minus dignus præ digniore eligatur? quam multa sæpe animarum lucra, quotque Diœcesis, immo interdum totius Ecclesiæ bona spiritualia impediuntur, quæ dignior præ minus digno in sua Diœcesi procurasset: immo in reliquas nonnunquam Diœceses, & Provincias diffudisset? Quam multa rursus mala impedire, quot abusus extirpare doctrina & pietate eminentior potuisset, quæ alius dotibus illis destitutus, impedire, aut extirpare vel non potuit, vel noluit?

VII. Similiter quantum ad reformationem Cleri & populi, ad extirpationem vitiorum, & virtutum omnium augmentum, ipsarumque animarum salutem promovendam nonnunquam valeat Archipresbyter, Archidiaconus, Decanus, Plebanus, Pastor, aliusve animarum director eruditione morumque integritate excellens, præ alio, qui eruditione morumque integritate est inferior, nullus est, qui non intelligat, & quotidiana experientia est planissimum. Quis enim non quotidie experitur, quantum, vel unus interdum, in dignitate, aut notabili aliqua Ecclesiastica functione constitutus, per eminentem suam scientiam, fundatissimamque pietatem, fructum in messe Dominica faciat, præ multis aliis scientia & eruditione inferioribus?

VIII. Quinimo non raro fit, ut etiam inferiori ministerio aut functioni Ecclesiasticæ applicatus, in pietate atque scientia exercitatior tum exemplo, tum oratione, tum etiam instructione, plurima bona fideli populo præ minus exercitato sit procuraturus, aut mala impediturus: ut consequenter nec leve futurum sit peccatum in simili provisione accipere personam; id est, ex privato affectu minus dignum digniori præponere.

IX. Divinitus dictum est olim a Sancto quodam Pontifice: *Æstimet quis pretium Dominici gregis, ut sciat, quod meritum constituendi debeat esse Pastoris.* Dico quoque, *æstimet quis pretium Dominici gregis*, id est, salutem animarum, ut sciat quam grave sit peccatum accipere personas in collatione Beneficiorum: ex quo contingit impediri quominus Dominico gregi ea omnia bona, quæ dignior impendere potuisset, frequenter non impendantur; aut mala per digniorem avertenda, sæpius non avertantur.

X. Ex quibus concluditur, admodum esse verendum, ne quod Synodus Tridentina de concurrentibus ad promotionem Episcoporum affirmat, id coram summo animarum Pastore gregis sui pretium in veritate æstimante, in Collatoribus quorumcumque Beneficiorum, præsertim tamen curatorum, locum habeat: nimirum, *eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores & Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorum exigentibus meritis, præfici diligenter curaverint.*

XI. Facile quoque ex hactenus dictis est intelligere, quod promoventes minus dignum, neglecto digniore, non tantum rei constituantur gravis delicti, sed etiam ipsi Ecclesiæ, cujus in distributione Beneficiorum constituti sunt Ministri, ob infidelem dispensationem teneantur ad restitutionem bonorum, præcipue spiritualium, quæ per promotionem dignissimi (quam Ecclesiæ ut fideles ministri debebant) procurata fuissent; adeoque Patronis ac Collatoribus, qui hac in parte infideles fuerunt, incumbit, quantum in ipsis est, bona spiritualia illi Ecclesiæ, cui minus dignum ministrum dando, illa quasi abstulerunt, omni meliori modo procurare; atque ita justitiæ violatæ satisfacere.

XII. Ex his facile intelligent, qui oculos spirituales habent, ut videant, jus Patronatus, aut jus collationis, aut jus electionis ad Dignitates Ecclesiasticas, non tam esse reputandum tamquam aliquid multum appetibile; sed potius ut onus humeris suis impositum.

XIII. Neque mirabitur, qui obligationem & pericula Patronorum, & Collatorum expenderit, si plures hoc onus exhorruerint, & a se abjicere studuerint.

Quomodo Valentinianus I. Imperator; item Ludovicus VI. & Ludovicus IX. Reges Galliarum hanc provinciam recusaverint, & horruerint ob pericula illi annexa, notavimus supra *Tom*. 1. *part*. 1. *tit*. 13. *cap*. 1. 5. & 6. alias *cap*. 5.

Intelligebat indubie hoc onus Catharina Regina Protugalliæ, de qua in vita Bartholomæi *De Martyribus lib*. 2. *cap*. 12. refertur dictum: „ Quod optaret, ut durante suo regimine, Prælati „ Portugalliæ essent immortales: quo fieret ut nullus ad Epis- „ copatum promovere teneretur; dicens, sibi plus quam satis „ esse, si pro seipsa, & toto suo regno deberet respondere, licet „ se responsalem non constitueret pro salute animarum.

XIV. Sed quid mirum, si Reges aut Principes, aliive fideles laici onus illud reformidarint; cum & ipse Gregorius M. Summus Pontifex, adeo lumine charitatis, & cælestis sapientiæ illustratus, interrogatus a Clero Mediolanensi de persona in Episcopum eligenda, responderit, se quidem contra personam illam nihil reponendum habere: „ Veruntamen quia antiquæ meæ deli- „ berationis intentio est, inquit, ad *suscipienda pastoralis curæ* „ *meæ onera, pro nullius unquam misceri persona, orationibus* „ *prosequor electionem vestram*, ut omnipotens Deus, qui futu- „ rorum actuum nostrorum semper præscius, talem vobis Pastorem „ præbeat, in cujus lingua & moribus exhortationis divinæ pas- „ cua valeatis invenire: in cujus mente & humilitas cum certi- „ tudine fulgeat, & severitas cum pietate; qui vobis viam vitæ „ non solum legendo, vel loquendo, sed etiam vivendo possit „ ostendere; quatenus exemplo illius discat vestra dilectio ad „ æternæ patriæ desiderium suspirare.

Uti-

(*a*) S. Pius V. die 18 Martii ann. 1567. Bullam dedit, qua decernitur, „ quod si in concursu plurium Clericorum ad unum Beneficium, Episcopus „ minus habilem, postpositis magis idoneis, eligat; possint ii, qui rejecti fuerint, a mala electione hujusmodi ad Metropolitanum . . . appellare „. Licet ea constitutio ratione concursus nullam in Galliis habeat auctoritatem; ostendit tamen quanti sit Ecclesiæ spiritus in suborum Ministrorum electione.

Utinam hanc Sanctissimi Pontificis humilem deliberationem rite expenderent plures Ecclesiastici & laici, qui quantumvis longissime a capacitate S. Gregorii in discernendis conditionibus personarum, quæ ad functiones Ecclesiasticas obeundas exiguntur, distent, avide tamen promotioni personarum ad Ecclesiasticas dignitates se immiscent.

XV. Olim Presbyteris suis improbrabat Hincmarus Archiepiscopus Remensis, quod ipsi, sollicitudo Patronos, quin & xenia eis offerendo, in causa essent, quod meliores, & digniores Clerici non præsentarentur: ,, Quia quique Fdeles (ait) si vestra culpa ,, non esset, plus quærerent bonos Clericos, quam vestros dena- ,, rios: & hoc non sufferetis: sed vos & vestros nutritos in ma- ,, ledictionem mittitis, cum, dato Patronis præmio, vobis & illis peccatum emitis. Habetur *tom.* 8. Concil. general. *col.* 591. *Edit. Labb.*

XVI. Si hodiernas Clericorum pro Beneficiis sollicitationes, & cursitationes attendamus, & quomodo etiam ipsi Ecclesiastici, non pro dignioribus, sed suis consanguineis, & familiaribus ,, apud Patronos instent, non sine fundamento judicare pote- ,, rimus, quod frequenter ipsis Ecclesiasticis sit imputandum, quod Patroni digniores non præsentent; nec veras de Beneficiis Ecclesiasticis ideas concipiant; dum ea ab ipsis Ecclesiasticis ita ambiri vident.

XVII. Si ipsi quoque Episcopi, aliique Ecclesiarum Prælati in collatione Beneficiorum ostenderent suo exemplo, nihil carni, aut sanguini, vel favori, vel amicitiæ tribuendum, sed sola merita esse attendenda, indubie multum moverent Patronos, ut & ipsi in sua præsentatione attenderent sola merita, & digniores præsentarent: ubi e contrario dum vident Prælatos ipsos Beneficia pro affectu privato potius quam pro meritis distribuere, quid mirum, si ipsi eorum exempla imitentur, & de Beneficiis, non secundum merita, sed pro affectu disponant?

JURIS

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI PARS SECUNDA DE REBUS.

SECTIO QUARTA DE BONIS TEMPORALIBUS ECCLESIÆ.

TITULUS PRIMUS. DE PECULIO CLERICORUM.

CAPUT PRIMUM.

Quid Peculium Clericorum; & quid nomine Peculii veniat; & quod jus Clerici competat?

1 *Sub titulo Decretalium* De Peculio Clericorum *nulla fit mentio* Peculii.
2 *Quandonam proventibus Ecclesiasticis nomen* Peculii *inditum, & quare?*
3 *Peculium Clericorum admodum simile Peculio servorum, &* profectitio *filiorum-familias.*
4 *Clericus per Beneficium subjicitur, & adstringitur Ecclesiæ, exemplo servi ad dominum, & filii ad patrem.*
5 *Qua de causa servo* Peculium *concessum, & in quo Peculium consistat?*
6 *Quid Peculium profectitium filii-familias?*
7 *Peculium non est nisi* permissu *domini, vel patris.*
8 *Peculium dicitur* patrimonium *servi, & quare.*
9 *Dominium* Peculii *semper manet apud dominum, uti &* profectitii *apud patrem, & quidquid ex illo acquiritur, domino vel patri acquiritur.*
10 *Hæc ostendunt titulum Decretalium non male inscribi* De Peculio Clericorum.
11 *Refertur textus primæ Decretalis hujus tituli.*
12 *Unde desumpta?*
13 *Auctor hujus Decretalis reflexit ad Canonem 49. Concilii Carthaginensis III. cujus verba referuntur.*
14 *Ex eodem Canone desumpta apparet tertia Decretalis hujus tituli.*
15 *Decretales volunt inquiri, num Clericus ante Ordinationem nihil habuerit, & quæ ratio inquisitionis?*
16 *Juxta Canones quidquid acquiritur ex proventibus Ecclesiasticis, cedit Ecclesiæ.*
17 *Hinc Peculium Clericorum simile Peculio servi, & profectitio filii-familias.*
18 *Dominium Peculii Clericorum manet apud Ecclesiam, sicut Peculii servi apud dominum.*
19 *Id supponunt Canones qui dicunt, res comparatas ex proventibus Ecclesiasticis competere Ecclesiæ.*
20 *Clericos non esse dominos proventuum Ecclesiasticorum in Canonibus clare expressum est.*
21 *Proventus Ecclesiastici recte dicuntur esse* Peculium *Clericorum, licet Clerici non habeant illorum dominium stricte dictum,*
22 *Tempore Augustini, Episcopi credebantur* domini *bonorum Ecclesiasticorum, quamvis tantum essent administratores.*
23 *Qua ratione dici possint Clerici hodie esse* domini *proventuum Ecclesiasticorum, & illos* suos *facere?*
24 *Ad Peculium Clericorum referendum quidquid contemplatione Ecclesiæ ipsis obvenit.*
25 *Non tantum quæ ex fructibus Beneficiorum.*
26 *Etiam honoraria pro celebrandis Missis, habendis concionibus, &c.*
27 *Ostenditur etiam hæc* intuitu *Ecclesiæ percipi.*
28 *Nequeunt hæc ab aliis Ecclesiasticis proventibus separari.*
29 *Quod Clericus* parcius *vivendo sibi subtraxit, tamdem cum reliquis proventibus Ecclesiasticis naturam retinet.*
30 *Bona patrimonialia, & quasi patrimonialia ad Peculium proprie non spectant.*
31 *Qua ratione castrense, vel quasi castrense Peculium dici queant?*
32 *Bona patrimonialia Clerici, deficiente omni legitimo hærede, deferuntur Ecclesiæ excluso Fisco, & quare?*
33 *Clerici in dispositione bonorum patrimonialium debent attendere quod sint Clerici.*

I. TITULUS XXV. libri III. Decretalium inscribitur, *De Peculio Clericorum*, quamvis in Decretalibus, sive Canonibus, qui sub illo titulo referuntur, nomen Peculii non occurrat, sed id unum fere cavetur, ut siquæ post Ordinationem ex rebus Ecclesiæ, vel occasione Ecclesiæ Clericis obvenerunt, vel Clerici acquisiverunt, ad Ecclesiam, tamquam res ad Ecclesias pertinentes, revertantur.

II. Admodum verisimile est, rebus Ecclesiæ, quæ Clericis ad usum conceduntur, nomen *Peculii* inditum fuisse, postquam facta Beneficiorum erectione, ipsa bona Ecclesiæ quasi in quasdam portiones, singulis titulis annexas, dividi, & a communi massa bonorum Ecclesiæ separari cœperunt; atque tum demum hoc no-

nomen

men his inditum fuisse exemplo *Peculii*, quo Romani significabant omne id, quod *servus domini permissu separatum a rationibus dominicis habet*, *L. 5. ff. de Peculio*.

III. Si enim ea, quæ de Peculio servorum, & filiorum-familias jam pridem edixerunt Romani, conferantur cum iis, quæ in Canonibus sub hoc titulo relatis dicuntur de rebus Clericorum ab Ecclesia profectis, apparebit non immerito *Peculii* nomen his inditum fuisse.

IV. In primis, quemadmodum jure Romanorum servus est in potestate domini, & filius-familias in potestate patris: ita Clericus Ecclesiæ adscriptus in potestatem, & servitutem quodammodo Ecclesiæ transit, eique ut domino, & patri servire & obedire speciali titulo, & vinculo adstringitur.

V. Ut vero servus domino servire posset, immo ad serviendum alacrius & utilius incitaretur ei nonnunquam dominus pusillam pecuniam, qua libere uteretur, concedebat; quod a pecunia *Peculium* dicebatur. *Peculium dictum est, quod pusilla pecunia sive patrimonium pusillum*, ait Jurisconsultus in *L. 5. §. 3. ff. De Peculio*.

Addit autem ibidem ex Tuberone, *quod servus Domini permissu separatum a rationibus dominicis habet*.

VI. Simile est peculium filii-familias, nimirum pusillum patrimonium, quod filius-familias permissu patris separatum a rationibus (a) patris-familias habet: scilicet ex rebus ipsius patris, aut quod saltem patris contemplatione, & occasione obvenit: diciturque hodie Peculium *profectitium*, & proprie peculii rationem habet.

VII. Dicitur domini *permissu*: nam ut Pomponius ait in *L. 4. ff. De Peculio*; *Peculii est, non id; cujus servus seorsum a domino rationem habuerit, sed quod dominus ipse separaverit, a summa servi rationem discernens*: vel ut alia & melior lectio habet: *Suam a servi ratione discernens*. Idem est de peculio profectitio filii-familias.

VIII. Peculium autem frequenter in Legibus Romanorum vocatur pusillum *patrimonium* servi, non quod eius verum dominium, aut proprietas esset penes servum, qui jure Romano dominii, & proprietatis erat incapax; sed quia peculii usus, & libera administratio permissu domini est apud servum *L. 48. ff. eod.* atque ob hanc liberam Peculii administrationem & usum, dicitur Peculium etiam *proprium patrimonium* servi, *L. 39. ff. eod.* immo quasi *liberi hominis patrimonium*, *L. 47. §. 6. ff. eod.*

IX. Nihilominus peculium servi ita manet apud dominum, ut non tantum pro voluntate domini id servo adimi, & minui possit, *L. 4. ff. eod.* sed etiam, quidquid ex Peculiari aut re Peculiari acquiri, id totum domino cedat, ipsumque Peculium, & quidquid in Peculio reperitur, ad dominum ipso jure servo moriente revertatur, seu potius domini maneat, §. 3. *Instit. Per quas personas cuique acquiritur*, & ibi uno consensu notant Interpretes, observantque primitus apud Romanos idem juris fuisse respectu filii-familias, ut is omnia similiter patri, sicut servus domino acquireret, nulla facta Peculii distinctione. Et licet postea variis Imperatorum sanctionibus filiis-familias plenius jus quoad Peculium castrense, quasi castrense, & adventitium concessum sit, nihil tamen quoad *profectitium* mutatum esse monent: sed illud dominio tenus apud patrem manere, & quidquid filius ex illo acquirit, patri cedere, & pleno jure ad patrem reverti, *L. 6. Col. de Bonis, quæ liberis*, &c.

X. Hæc si conferantur cum his, quæ de rebus Ecclesiæ Clericis in usum concessis dicuntur, in Canonibus sub hoc titulo Decretalium relatis, apparebit non immerito titulum hunc inscribi *De Peculio Clericorum*; hocque Peculium apprime convenire cum peculio *servorum*, & *profectitio* filiorum-familias.

XI. In *Cap. 1. tit. De Peculio Clericorum*, legitur: *Investigandum est, si nihil patrimonii habens Presbyter, quando promotus est ad Ecclesiasticum Ordinem, postea (vel ut alia lectio habet, si postea) emerit prædia, cujus juris sint, quoniam Ecclesiæ, ad quam nihil habens promotus est, esse debent juxta* Canonicam *auctoritatem*.

XII. Citatur hic Canon in Decretalibus Gregorii IX. ex Concilio *Arelatensi*. In prima vero Decretalium collectione apud Antonium Augustinum ex Concilio *Lateranensi*, Burchardus autem, & Ivo Carnutensis citant ex Concilio *Remensi*. In Romana editione Corporis Canonici adjicitur hæc notula Antonii Augustini: *In Conciliis editis nondum inveni*. Admodum verisimile est, desumptum esse ex Capitulis Hincmari Remensis, *De quibus Magistri, vel Decani per singulas Ecclesias inquirere, & Episcopo renuntiare debeant*, ubi *num.* 18. relata verba huius Decretalis pene ad verbum expressa sunt. Habentur hæc Capitula Hincmari tom. 8. Concil. generalium *col.* 573.

XIII. Quisquis huius Decretalis auctor fuerit, non obscurum est, eum per finalem clausulam *juxta Canonicam auctoritatem*, reflexisse ad Canonem 49. Concilii Carthaginensis III. apud Gratianum *Caus. 12. quæst. 3. Can. 1. Placuit; ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel quicumque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, vel Clericatus sui agros, vel quæcumque prædia nomine suo comparant, tamquam rerum Dominicarum invasionis crimine teneantur, nisi admoniti Ecclesiæ eadem ipsa contulerint*.

XIV. Ex hoc eodem Canone videtur desumptum Capitulum tertium ejusdem tituli *De Peculio Clericorum*, uti indicat nota marginalis Antonii Augustini. In hoc Capitulo statuitur: *ut unusquisque Presbyter res, quas post dies consecrationis acquisierit, propriæ Ecclesiæ relinquat*.

XV. Ut quid autem tam sollicite inquiri jubetur, an promotus ad Ordinem, ante suam promotionem *nihil* habuerit? Ratio indicatur in Rubrica primæ Decretalis: *Quæsitum a Rectore Ecclesiæ tempore promotionis nihil habente, præsumitur de bonis Ecclesiæ acquisitum*.

XVI. Si autem quæsitum sit ex *bonis Ecclesiæ*, juxta *Canonicam auctoritatem* debet cedere Ecclesiæ; quod frequenter in Canonibus renovatum fuit; quos Canones citat, & refert Emmanuel Gonzales ad *Cap. 1. tit. De Peculio Clericorum*.

XVII. Interim hinc duo sunt concludenda. Primum, quod Peculium Clericorum in hoc sit simile Peculio *servi* & *profectitio* filii-familias, quod sicuti acquisita ex Peculio servi, & profectitio filii-familias cedunt domino aut patri, ita quoque acquisita ex Peculio Clericorum cedant Ecclesiæ juxta *Canonicam auctoritatem*: quamvis exterior disciplina, postremis his sæculis circa acquisita ex Peculio Clericorum nonnihil sit immutata, uti infra notabitur.

XVIII. Ex primo sequitur secundum, in quo Peculium Clericorum simile apparet peculio servi, & profectitio filii-familias; nimirum, quod proprietas seu dominium Peculii maneat apud Ecclesiam, quemadmodum proprietas peculii servi, aut filii-familias penes dominum vel patrem. Nam si penes Clericum esset *dominium*, etiam res comparatæ ex peculio, sive proventibus Ecclesiasticis, etiam deberent esse ipsius Clerici; utpote quæ essent acquisitæ, non ex rebus ad Ecclesiam, sed ad ipsum Clericum spectantibus.

XIX. Unde ad *Cap. 2. tit. De Peculio Clericorum*, dicere non dubitavit Panormitanus *num. 4. Item nota, quod Prælatus non est dominus fructuum Beneficii. Nam si efficeretur dominus, posset sibi acquirere ex reditibus secundum libitum, cujus contrarium hic deciditur, & in* Cap. Inquirendum tit. eod. Hæc ille, qui & ad Rubricam *num.* 43. monuerat, quod Clericus non faciat fructus *suos*, ideoque Peculium Clericorum posse appellari *profectitium, & judicari debere ut profectitium*.

XX. Et revera, Clericos non esse veros dominos sui Peculii sive proventuum Ecclesiasticorum, adeo evidenter in sacris Canonibus est expressum, ut nullus antiquorum Canonistarum de hoc dubitasse videatur; immo Archidiaconus famosus admodum Canonum interpres scribere non est veritus in *Cap. Statutum §. Assessorem, De Rescriptis in 6.* esse *hæresim* in jure Canonico, asserere, Clericos Beneficia Ecclesiastica obtinentes, proventuum Ecclesiasticorum esse dominos: quam sententiam post Martinum Navarrum multis asseruit Paulus Comitolus, qui ait: *Tantummodo a recentis memoriæ hominibus dubitari cœptum, quod ab antiquis magistris & melioribus auctoribus superioris, atque adeo nostræ ætatis in controversiam nunquam revocatum est, num ii, quibus Ecclesiastica Sacerdotia, Beneficiave mandata sunt, bonorum, fructuumque omnium, qui ex iis percipiuntur, veri domini*. Reip. moral. lib. 1. quæst. 70.

XXI. Quamvis vero Clericus proventuum Ecclesiasticorum ad suum *usum* concessorum non sit verus dominus, nihil tamen obstat quominus reditus Ecclesiastici, præsertim postquam per erectionem Beneficiorum singulis titulis quædam portio bonorum annexa fuit, *peculium* Clericorum vocentur, ad exemplum peculii servorum & filiorum-familias. Immo nec obstat quominus illud ipsum peculium Clerici dicatur *proprium patrimonium* Clerici, atque Clericum facere *fructus suos*, tametsi revera eorum *dominus* non sit: eadem ratione, qua peculium servi (qui certo illius dominus est) dicitur proprium *patrimonium* servi; propter nimirum *liberam* peculii illius administrationem, & *usum*, quam ex voluntate domini servus habet.

XXII. Unde jam pridem Augustinus fatebatur, quod ipse, aliique pridem Episcopi putarentur habere dominium rerum Ecclesiasticarum, tametsi non nisi *procurationem* earum se habere contestaretur. *Ego secundum multorum sensum* (ait Epist. 126.) *comparantium semetipsos semetipsis, non divitias dimisisse, sed ad divitias videor venisse. Vix enim vigesima particula rei meæ paterna existimari potest, in comparatione prædiorum Ecclesiæ, quæ nunc ut dominus existimor possidere . . . Nos rebus Ecclesiæ* dominari *existimamur, nos opibus frui . . . Deus testis est, istam omnem rerum Ecclesiasticarum* procurationem, *quarum credimur amare dominatum, propter servitutem quam debeo charitati fratrum & timori Dei tolerare me, non amare! ita ut ea, si salvo officio possim, carere desiderem*.

XXIII. Cum autem juxta hodiernam disciplinam non minus plenam administrationem, nec minus liberum usum habeat quilibet Beneficiatus respectu portionis bonorum suo titulo annexæ, quam olim habebant Episcopi circa prædia & bona Ecclesiæ suæ, non mirum, si & Beneficiatus proventuum Ecclesiasticorum *dominus* credatur, & vulgari modo loquendi habere *dominium*, vel fructus *suos* facere dicatur, tametsi procurationem duntaxat revera obtineat; eo quod tam liberam eorum dispensationem, etiam cum facultate *suis* usibus applicandi adipiscantur, ut soli Deo rationem dispensationis reddere obstrictus sit.

XXIV. Sicuti ad peculium *profectitium* filii-familias non tantum spectat, quod ex re aut substantia patris, sed & omne quod patris contemplatione, & occasione filio obvenit, uti communiter docent Jurisconsulti ad §. 1. *Institut. Per quas personas cuique acquiritur*, & ibi novissime Arnoldus Vinnius *num.* 3. ita quoque ad peculium Clericorum jam descriptum pertinere dicendum est, non tantum quod ex rebus Ecclesiæ Beneficium annexis percipit; sed omne quod contemplatione Ecclesiæ, sive ex functione Ecclesiastica & clericali obvenit: quod & Pontifex non obscure expressit in *Cap. 9. tit. De Testamentis*, ubi respondit, *quod Clerici de his, quæ paternæ successionis, vel cognationis intuitu, aut de artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum, aut amicorum, non habito respectu ad Ecclesiam, pervenerunt ad ipsos, libere disponere valeant. De his tamen, quæ* consideratione *Ecclesiæ perceperunt, nullum de jure possunt facere Testamentum*.

(a) Auctor noster nomine *patris-familias* forsan intellexit Caput familiæ.

Ut ergo inter bona Ecclesiastica, de quibus Clerici de jure testari nequeunt, aliquid referatur, juxta responsum Pontificis sufficit, si *consideratione Ecclesiæ* obvenerit.

XXV. Ad quæ verba reflectens Boerius Epo, apud Duacenses olim Canonum Antecessor Primarius, infert: „ Ergo non tantum, „ quæ per Ecclesiam (id est ex fructibus Beneficiorum Eccle- „ siasticorum, sic enim locutio hæc *per Ecclesiam* a plerisque su- „ mitur) sed & quæcumque *Clericatus occasione* Clericus acquisi- „ vit, in ea causa sunt, ut de iis testari nequeat: ut si quid „ tamquam Sacellanus alicujus Nobilis acquisiverit.

XXVI. Idem Auctor ante ostenderat ad *Cap. 1. tit. De Testamentis*, *num. 79.* quam impetum sit quorumdam recentiorum Canonistarum glossema prætendentium, nequaquam bonis *Ecclesiasticis*, sed *quasi patrimonialibus* annumeranda esse, quæ Clerici accipiunt pro statis officiis, quoties fiant pro personali opera, absque ulla perpetua vel annua dote, quæ detur in titulum Beneficii; sive, ut loquitur Andreas Vallensis in Paratitlis ad titulum *De Peculio Clericorum*, *num. 2.* quæ „ Clerici acquirunt „ ratione Clericalis Ordinis vel Officii, sed alia ratione quam „ Beneficii, veluti celebrando, concionando, canendo, confes- „ siones audiendo, vicariæ temporali deserviendo, aut alias si- „ miles actiones spirituales exercendo.

XXVII. Conantur, inquit Boerius Epo *num.* 80. multi eam „ sententiam defendere per hoc quod *salaria* supra vel extra Be- „ neficii titulum percepta, non intuitu Ecclesiæ, sed ex indu- „ stria personæ videantur percipi: quamobrem nihil esse „ causæ, cur de talibus testari quis non possit. Quibus res- „ pondemus, omnia talia recte dici acquisita *intuitu* Ecclesiæ, „ eo quod pro officiis, ac functionibus acquirantur Ecclesiasticis. „ Nam intuitu Ecclesiæ acquiri dicitur, non solum quod ex Ec- „ clesiæ bonis proficiscitur, verum etiam quidquid aliunde „ fortassis etiam, sed tamen pro functione datur Eccle- „ siastica, nimirum ratione & intuitu Ordinis, & officii Ec- „ clesiastici. Quamobrem quidquid pro Sacris faciendis lucratur „ apud Nobilem quempiam Sacellanus, quidquid lucratur in „ Ordinibus conferendis Episcopus, quidquid item lucrantur „ officii sui rati ne Cardinales, quantumlibet extra Beneficio- „ rum suorum titulos, intuitu Ecclesiæ lucrari rectissime veris- „ simeque dicentur; ideoque nec testamenta de talibus facere po- „ terunt (*a*).

XXVIII. Si dicat, Missarum honoraria, aliaque jam enumerata *dantur Clericis in mercedem laboris, ac servitii, & operæ personalis præstitæ*; uti loquitur Andreas Vallensis, hac ratione prætendens, hæc dici debere *quasi patrimonialia*. Sed nonne omnia, quæ Clericis, etiam titulo Beneficii obveniunt, dantur ipsis in mercedem laboris, ac servitii, & operæ personalis præstitæ? Neque alio titulo quam *operarum*, sive ut *operariis* mercedem Clericis deberi, infra capite sequenti ostendemus; & supra *tit. 5. cap. 6.* ostensum est, Missarum honoraria esse speciem voluntariæ oblationis, quam populus in sustentationem Sacerdotis, tamquam Ecclesiæ Ministri, facere consuevit.

XXIX. Inepte quoque, & citra ullam juris auctoritatem, quidam Canonistarum contendunt a conditione & natura bonorum Ecclesiasticorum separanda, quæ *Beneficiatus sibi subtrahit ex debita sustentatione parcius vivendo*, uti loquitur Andreas Vallensis; tamquam si de his non secus ac de *patrimonialibus* aut *quasi patrimonialibus* Clericis disponere possent.

Id juris rationibus haud contentaneum esse bene adverit citatus Boerius Epo ad *Cap. 12. tit. De Testamentis*, *num. 46.* „ Hæc enim suadent, ut quæcumque supersunt Clerico, quan- „ tumlibet parcenti, nihilominus penes Ecclesiam remanere de- „ beant: quia verum semper est, ea intuitu Ecclesiæ esse quæ- „ sita. Confirmatur hæc mea sententia (pergit Boerius) pere- „ leganti JC. nostrorum decisione in *L. Continuus*, *§. Cum ita* „ *stipulatus*, *ff. De Verb. obl.* de obligato solvere certo loco, „ ut si quis Ephesi solvere promiserit: qualis quidem promissor „ si maturius eo pervenerit quam quisquam fere potuisset, „ usus forsitan diplomate (*b*) vel felici navigatione, sicuti JC. „ loquitur, confestim obligatus est, nec illi prodest, quoad „ plus temporis impendere potuisset ad perveniendum illuc: quia „ in eo, quod tempore atque facto finitum est, nullus est „ conjecturæ locus: pari prorsus modo, si Beneficiarius „ parce vivendo minus impendit quam judicio bonorum viro- „ rum impendere potuisset, Ecclesiæ perinde superflua, seu reli- „ qua debentur, atque si plus consumpsisset; quia in eo, quod „ facto finitum est, non est conjecturæ locus. Quæ sententia „ tutior est procul dubio, & juris utriusque rationibus confor- „ mior.

Itaque quæcumque Clericis consideratione Ecclesiæ, sive titulo officii, aut Ordinis Clericalis obveniunt, peculio Clericorum, quod habito respectu ad Ecclesiam *profectitium* vocari potest, attribuenda sunt.

XXX. Illa vero, quæ Clericis ex legitima parentum vel consanguineorum, non secus a Laicis obveniunt, vel ex donatione, labore, industria, vel alio modo, quo solent Laici, lucrantur, indubie *patrimonialia*, nec *quasi patrimonialia* recte dicuntur: neque Clericorum conditio naturam horum bonorum immutat, aut Ecclesia circa hæc jus ullum unquam prætendit, sed ea liberæ Clericorum dispositioni permittit; atque post mortem Clericorum intestatorum ad consanguineos eorum devolvi, ut ex Canonibus Apostolorum & Antiochenis, quin & Decretalibus sub hoc titulo *De Peculio Clericorum*, manifestum est.

XXXI. Quare & hæc bona *patrimonialia*, & *quasi patrimonialia* eatenus peculio *castrensi* & *quasi castrensi* filiorum-familias comparari possunt; quod sicuti filii-familias *pleno* jure peculia hæc possident, atque de illis sine consensu patris libere disponunt, tam inter vivos, quam mortis causa; ita Clerici hæc bona pariter *pleno* jure æque ac laici possideant, & de illis libere disponant.

XXXII. Dicitur quidem in *L. 20. Cod. De Episcopis, & Clericis*: „ Si quis Presbyter, aut Diaconus, Diaconissa, seu Sub- „ diaconus, vel cujuslibet alterius loci Clericus, aut Monachus, „ aut Mulier, quæ solitariæ vitæ dedita est, nullo condito te- „ stamento decesserit, nec ei parentes utriusque sexus, vel li- „ beri, vel qui agnationis cognationisve jure junguntur, vel „ uxor extiterit; bona, quæ ad eum vel ad eam pertinuerunt, „ sacrosanctæ Ecclesiæ, vel Monasterio, cui forte fuerat desti- „ natus, aut destinata omnifariam socientur. Sed id Clericis, cum aliis pluribus Laicis commune est. Laicorum enim hæreditas, deficientibus legitimis hæredibus deferri solet Corporibus illis, quibus adscripti sunt, excluso Fisco (*a*); uti patet ex toto titulo Codicis Justinianæi *De hæreditatibus Decurionum, Naviculariorum, Cohortalium Militum, & Fabricensium*. Consule Perezium ad hunc titulum Codicis; & Gudelinum, De Jure novissimo, *lib. 2. cap. 16. n. 11. & 12.*

XXXIII. Verum tametsi Clericus maneat absolutus dominus bonorum patrimonialium, atque de illis possit libere disponere nihilominus ipsi specialiter attendendum est, ut & in hac bonorum dispositione, se Clericum & Magistrum laicorum ostendat, suoque exemplo demonstrent, quomodo omnia, quæ a Deo accepimus, ad Dei honorem sunt expendenda. Et meminerit, quod si omnibus etiam Laicis dixerit sanctus Augustinus in *Psalm. 147.* „ Quære quantum tibi dederit Deus, & ex eo tolle, quod suf- „ ficit; cætera, quæ superflua jacent, aliorum sunt necessaria; „ & superflua divitum, necessaria sunt pauperum: quanto magis id Clericis, qui specialiter Deum sibi in hæreditatem eligendum duxerunt, dictum censeatur?

CAPUT II.

Quo jure, & quo titulo Clericis alimenta & stipendia debeantur, & quo animo ea accipere debeant?

1 *Ministris altaris alimenta deberi ratio naturalis etiam Gentilibus persuasit.*
2 *Legem naturalem expressit Lex Mosaica, & Evangelica.*
3 *Fuse id adstruxit Apostolus, primo a ratione naturali.*
4 *Argumentum Apostoli ex Lege Mosaica.*
5 *Confirmat idipsum Apostolus ex Evangelio.*
6 *Quando & quomodo eam legem Christus dederit?*
7 *Ex contextu Apostoli patescit justa condemnatio asserti Joannis Wiclef.*
8 *Alimenta Clericis deberi* ut operariis, *probat argumentum Apostoli a ratione naturali petitum.*
9 *Idipsum probat argumentum desumptum ex Lege Mosaica.*
10 *Nec aliud indicat totus Apostoli discursus.*
11 *Similiter & lex Evangelica.*
12 *Concluditur solis operantibus* alimenta *deberi; quod & Jus Canonicum expressit.*
13 *Invectiva S. Gregorii in Pastores nonoperantes, & de stipendiis Ecclesiæ viventes.*
14 *Nec Canonici, nec alii Beneficiati juste ab Ecclesia* stipendia *accipiunt, nisi sint* operarii.
15 *Confirmatur auctoritate S. Bernardi.*
16 *Id speciatim de Canonicis adstruxit Dionysius Carthusianus.*
17 *Id consonat sanctioni Justiniani Imperatoris.*
18 *Regula Canonicorum monet, ne ullus* otiosus *vota Fidelium comedat.*
19 *Ineptum quorumdam glossema circa interpretationem* Officii *rejicitur.*
20 *Quare hoc glossema licet ineptissimum vulgo receptum videatur?*
21 *Quomodo Ministri sua alimenta accipere debeant; & an recte dicantur merces operæ impensæ?*
22 *Ministri Ecclesiæ non possunt laborare ut stipendia accipiant; sed accipere* alimenta, *ut laborare queant.*
23 *Id recte expressit S. Augustinus.*
24 *Non datur sustentatio a populo ut* merces *laboris, nec finis laboris potest esse sustentatio.*

(*a*) Ea disciplina sæculo XIII. tempore Gregorii IX. observabatur: vide lib. 3. *Decret.* tit. 26. cap. *Quorumdam*. Hodie Clericus de suis bonis absque ullo discrimine potest testamento disponere; id enim jurisprudentia exterior permittit.

(*b*) Diploma eo loco sumitur pro *litteris*, quæ a Principe impetratæ sunt, ut equis publicis dispositis uti liceat. Privatis enim hominibus absque Principis diplomate cursus publicus olim non permittebatur. *L. Nullis*, *C. de Curs. publ.* Cujus moris meminit Plinius, lib. 10. Epist. ad Trajanum. Jurisconsultus, quem Epo laudatus a D. Van-Espen, citat paulo post, est Venulejus, *L.* 137. *§.* 2. *ff. De verb. oblig.* Quippe verba Venuleji ab Epone sine ulla mutatione referuntur.

(*a*) Constat tamen *L. un. Cod. de bonis vacantibus & de Incorporatione*, quod si quis sine heredibus moriatur, nec de suis bonis disposuerit, ejus bona fisco acquirantur. „ Scire debet gravitas tua, inquit lex, intestatorum „ res, qui sine legitimo herede decesserint, fisci rationibus vindicandas, nec „ civitates audiendas, quæ sibi earum vindicandarum jus veluti ex permissu vin- „ dicare nituntur; & deinceps quæcumque intestatorum bona a civitatibus „ obtentu privilegiorum suorum occupata esse compereris, ad officium no- „ strum, seu fiscum eadem revocare non dubites „. Quapropter Synopsis Basil. 56. tit. 3. breviter hæc habet. „ Vacantia bona fisco cedunt, non civitatibus, „ etiamsi se hoc privilegio donatas contendant.

In Galliis, successiones eorum, qui sine ullo herede moriuntur, vel qui de suis bonis testamento non disposuerint, Regi acquiruntur. Hoc jus vernaculo idiomate vocatur *Droit de deshérence*, quod quidem nonnullæ Consuetudines feruntur tribuere feudorum dominis.

25 *Quare id, quod datur Clericis, rectius vocetur stipendium, quam merces?*
26 *Primum indicium quo insinuatur, Clericum evangelizare ut manducet.*
27 *Secundum indicium.*
28 *Tertium cum pluribus remissive.*

I. MInistris Ecclesiæ in Sacrario laborantibus, divinoque cultui specialiter in utilitatem populi destinatis, & intendentibus, a populo corporalem sustentationem, seu alimenta necessaria deberi, etiam ipsius legis naturalis instinctus Gentilibus persuasit, ut non obscure innuit sacer Textus. Memorat enim quod & ipsis Sacerdotibus Idolorum terra a Rege (Pharaone) tradita fuerat: *quibus* (ait) *& statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas.* Genes. 47 *vers.* 22.

II. Legem hanc naturalem primum Lex Mosaica, ac dein Evangelica proposuit, & exposuit; atque tandem operose adstruxit Apostolus 1. *ad Corinth.* 9. ostendens, & ex lege naturali, Mosaica, & Evangelica, Ministris Ecclesiæ alimenta deberi.

III. Primum itaque argumentum sumit ab exemplis humanis, ipsa ratione naturali notis & probatis, scilicet militum, agricolarum, & pastorum pecorum.

Quis militat (ait) suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit? Qui pascit gregem, & de lacte gregis manducat?

Hæc ex lege & ratione naturali petita, ostendunt, Evangelii ministris, tamquam militantibus pro Christo, ejusque vineam plantantibus, & excolentibus, & gregem ipsius pascentibus alimenta, & stipendia deberi.

IV. Progreditur Apostolus: *Numquid secundum hominem hæc dico?* Hoc est, secundum *humanam* rationem, ut sensus sit: An solum ex rebus humanis mihi suppetunt argumenta ad probandum quod dico, scilicet me & Barnabam habere potestatem ex Evangelio vivendi? *An & lex hæc non dicit? Scriptum est enim in Lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est Deo? An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe, qui arat, arare, & qui triturat in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spirituualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus?* . . . . *Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, edunt: & qui altari deserviunt, cum altari participant?*

Hæc ex lege Mosaica desumpta probant, Ministros altaris, & Sacrificii potestatem habere ex Sacrario, & altari vivendi.

V. Et ne forsan quis crederet, ea tamquam cæremonialia, vel judicialia per Christi legem cessare, subjungit Apostolus: *Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere*: quasi diceret: Sic etiam Christus Dominus in sua, id est, nova lege ordinavit, atque constituit, ut qui Evangelium annuntiant, ex Evangelio vivant.

VI. Hanc legem dedit Christus, quando mittens Apostolos suos ad prædicandum Evangelium, dixit eis: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris*, subjuncta hac ratione: *Dignus enim est operarius cibo suo.* Matt. cap. 10. vers. 9. & 10.

Ac si diceret, nolite solliciti esse de temporalibus, neque eorum onere gravari; sed nudi & expediti ab his omnibus pergite, quia *cibus* a discipulis vestris vobis tamquam *operariis* debetur.

VII. Ex toto ergo hoc Apostoli discursu manifestum evadit, ministris Evangelii *sustentationem* seu *cibum* a populo deberi; ut proinde merito damnatus sit a Concilio Constantiensi hic articulus 18. Joannis Wiclef. *Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & Parochiani possunt propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum eas auferre.*

VIII. Ulterius ex argumento Apostoli e ratione naturali sumpto, intelligitur, alimenta Ministris Ecclesiæ deberi tamquam *militantibus, plantantibus*, & *pascentibus*: id est, titulo *laboris*, & *operis* populo impensi.

IX. Idipsum probant argumenta ex Lege Mosaica deprompta; nimirum Ministris Evangelii tamquam bobus in area Ecclesiæ *triturantibus*, aut in campo *arantibus*, non esse os alligandum sive cibum negandum. Quod & Lex Mosaica alibi clarius expressit. Postquam enim Deus instituisset tabernaculi sui Ministros & Sacerdotes Aaron, & filios eius, adjunctis in ipsorum adjutorium Levitis, dixit universis, *Num. cap. 18 Excubate in custodia Sanctuarii, & in Ministerio Altaris, ne oriatur indignatio super filios Israel... Omnia quæ sanctificetur a filiis Israel, tradidi tibi (Aaron) & filiis tuis pro Officio Sacerdotali legitima sempiterna... Filiis autem Levi dedi omnes decimas in possessionem pro Ministerio quo serviunt mihi in Tabernaculo fœderis... Et comedetis eas in omnibus locis vestris, tam vos, quam familiæ vestræ: quia pretium est pro Ministerio quo servitis in Tabernaculo testimonii.*

Quid evidentius, quam temporalia a Deo assignata fuisse Aaron, & filiis ejus, & Levitis, pro custodia, & ministerio, sive servitio Sanctuarii & Tabernaculi?

X. Sed & totus Apostoli contextus, quid aliud intendit, nisi hoc unum laborantibus & operantibus in Ecclesia pro populo alimenta deberi, iisque potestatem esse vivendi ex Evangelio?

XI. Sed & Christus alium nullum dixit *dignum cibo suo*, nisi *operarium*. Non dixit dignus est *Clericus*, dignus est *Sacerdos*, dignus est *Pastor*, *Canonicus*, *Episcopus*, &c. sed dignus est *operarius* cibo suo: „ ut intelligamus, eos esse indignos stipendiis Ecclesiasticis, qui non *operantur* pro fidelium utilitate „, ait Jansenius Gangrensis in Concordia Evangelica, *cap.* 55. Et ad eadem Christi verba reflectens Theophilactus, ait: „ Hoc est, a Discipulis pascemini: debebunt enim hoc vobis, *ut operariis*.

XII. Ut ergo juste, & licite stipendiis Ecclesiæ sustentetur Clericus, oportet ut *operetur*; ita nimirum, ut dici queat *operarius dignus cibo suo*: quod & innuitur notissimo illo Juris Canonici principio: *Officium esse propter quod datur Beneficium*; prout exprimitur a Pontifice in *cap. fin. De Rescriptis in* 6.

Neque enim hic aliud indicatum voluit Pontifex, quam Beneficium sive jus percipiendi proventus Ecclesiasticos dari propter *officium*, quod Ecclesiæ præstat Beneficiatus; & ratione cujus revera dici queat *operarius dignus cibo suo*.

XIII. Unde Sanctus Gregorius *Homilia* 17. ad hæc Lucæ verba: *Dignus est operarius mercede sua*, ait: „ Sed quid nos (quod „ tamen sine dolore dicere non possum) quid nos, o Pastores, qui „ & mercedem consequimur, & tamen operarii nequaquam sumus? „ Fructus quippe sanctæ Ecclesiæ in stipendio quotidiano percipimus; sed tamen pro æterna Ecclesia minime in prædicatione laboramus. Pensemus cujus damnationis sit, sine labore hic percipere mercedem laboris. Ecce ex oblatione fidelium vivimus, „ sed quid pro animabus fidelium laboramus? Illa in stipendium „ nostrum sumimus, quæ pro redimendis peccatis suis fideles obtulerunt; nec tamen contra peccata eadem, vel orationis studio, vel prædicationis, ut dignum est, insudamus.

XIV. Ex his concludo, nec Canonicos, nec inferiores Beneficiatos dignos esse, qui de Altari, vel Evangelio *vivant*, nisi revera ita Altari, & Evangelio serviant, & occupentur, ut fatentem juxta vocationem, & talentum suum vere dici queant *operarii digni cibo suo*.

XV. Unde ad Clericum in generali loquitur Sanctus Bernardus in declamationibus in Evangelium „ *Ecce nos reliquimus omnia*, “ §. 16. *Væ, væ tibi, Clerice; mors in olla, mors in ollis carnium, mors in ejusmodi deliciis, non modo, quia secus introitum delectationi posita esse cognoscitur, sed ob id maxime, quia constat populi esse peccata quæ comedis; sumptus Ecclesiasticos gratis te habere reputas? Cantando, ut ajunt, bona tibi, provenire videntur; sed bonum erat magis fodere, aut etiam mendicare.*

XVI. Et speciatim ad Canonicos dicebat jam pridem Dionysius Carthusianus. *De Vita Canonicorum*, *art.* 2. *Idcirco a laicis, & sæcularibus data sunt temporalia bona Ecclesiæ, ut quia laicis ipsis non vacat jugiter orationibus atque divinis obsequiis immorari ac inhærere, Ministri Ecclesiæ ac Clerici suppleant vices, & imperfectum statum laicorum, orando, ac ministrando, & satisfaciendo pro ipsis, quorum eleemosynis stipendiisque foventur.*

XVII. Hausisse id videtur Dionysius e Sanctione Justiniani Imperatori in *L.* 42 §. 10. *Cod. De Episcopis & Clericis*, ubi vult, ut Clerici compellantur suum implere officium, addita hac ratione: „ Nam qui constituerunt, vel fundarunt sanctissimas Ecclesias pro sua salute, & communis Reipublicæ, reliquerunt „ illis substantias suas, ut per eas debeant sacræ Liturgiæ fieri „ & ut in illis a ministrantibus piis Clericis Deus colatur.

XVIII. Qua de causa Canonici in sua regula per Synodum Aquisgranensem exarata *Cap.* 31. admonebantur, ut „ laudes „ Deo in commune persolventes, pro suis populorumque, quorum oblationibus vivunt, delictis Dominum exorent „. Et rursus *Cap.* 145. Singuli juxta capacitatem suam, diversarum artium eruditantur disciplinis, ut nullus in collegio Canonico „ inutilis appareat, *vota fidelium otiosus* comedat.

Plura de obligatione Canonicorum serviendi Ecclesiæ, etiam præterquam in persolvendo Officio Canonico, sive Horario, dixi in Dissertatione Canonica de Instituto, & Officiis Canonicorum *part.* 1. *cap.* 2. & supra *Sect.* 3. *tit.* 1. *cap.* 4 dictum est nec Cappellanias, quæ hodie antonomastice dicuntur Beneficia *simplicia*, debere esse *sine officio*.

XIX. Ex dictis patet, quam ineptum sit quorumdam glossema, quo Officium, propter quod datur Beneficium, interpretantur de Officio Horario: ac si sola Officii Canonicalis recitatione, etiam privata, totum Officium, propter quod Beneficium datur, absolveretur? Quasi recitatione Horarum, quæ unius horæ spatio pene integra persolvitur, operarius dignus cibo suo haberi queat? An qui una alterave hora Ecclesiæ legendo aut canendo serviunt; & reliquo tempore, vel otiantur, aut sæcularibus negotiis se implicant, ministri, atque operarii Ecclesiæ vocabuntur, ac digni reputabuntur, qui ut *operarii* cibum ab Ecclesia accipiunt?

Hoc itaque glossema ineptissimum est, & ab Ecclesiæ mente quam maxime alienum, quæ per *Officium* intelligit omnia ea, ad quæ singuli Beneficiati juxta institutionem Beneficii, & vocationem suam tenentur, ut ea persolutione vere dici queant *operarii digni cibo suo*, sive proventibus, qui propter Officium dantur.

XX. Interim quia hominum cupiditati admodum favet, mirum quanta aviditate receptum sit; adeo ut non tantum Canonici & Cappellani, sed & Pastores, quin & Episcopi se quodammodo officio suo defunctos credant, modo Horas Canonicas persolverint: tametsi in persolutione officii Pastoralis, & Episcopalis de cætero negligentissimi: neque de ulla fructuum restitutione vel cogitant, immo nec anguntur, si modo Horarum Canonicarum recitationem non omiserint; quasi præcipua Pastoralis, vel Episcopalis officii portio in hac vocali recitatione consisteret: cum forte vel minimam partem conficiat; quemadmodum ex iis, quæ *Tom. I. part.* 1. *tit.* 3. *& tit.* 16. dicta sunt, intelligi poterit.

Debetur ergo Ministris Ecclesiæ sustentatio a populo, ipsisque jus est vivendi ex Evangelio, vel ex Altari, eo quod *dignus sit operarius cibo suo*; vel ut expressit S. Lucas, cap. 10. vers. 7. *mercede sua*.

XXI. Nequaquam tamen cogitandum est, mercedem deberi vel prætendi posse a Ministris Ecclesiæ, quemadmodum opifices recipiunt suarum operarum, & laboris mercedem: quasi ipsa merces ministeriis & officiis Ecclesiasticis respondeat, quemadmodum labori opificum seu operariorum mercenariorum: aut ipsi Ministri

nistri Ecclesiæ intuitu hujusmodi mercedis operari possint; cum ipsis dictum sit, Matth. cap. 10. vers. 8. *Gratis accepistis, gratis date*: sed nomine *mercedis* hic solum intelliguntur *alimenta*, seu *cibus*, qui Ministris Ecclesiæ tamquam operariis debetur, non tamquam proprie dicta *merces* laboris aut operarum, sed tamquam *alimenta* necessaria, ut operari queant.

XXII. Neque Ministri Ecclesiæ operantur, *ut mercedem* temporalem sed *cibum* accipiant; sed cibum accipiunt, *ut* operari queant.

Itaque considerandum est, ut monet S. Gregorius citata *Homilia* 17. „ quod uni nostro operi duæ mercedes debentur: una in „ via, altera in patria: una quæ nos in labore sustentat, alia „ quæ nos in resurrectione remunerat. Merces itaque quæ in „ præsenti accipitur, hoc in nobis debet agere, ut ad sequentem mercedem robustius tendatur. Verus ergo quisque prædicator non ideo prædicare debet, ut in hoc tempore mercedem „ recipiat; sed ideo mercedem recipere, ut prædicare subsistat. „ Quisquis namque ideo prædicat, ut hic vel laudis, vel muneris mercedem recipiat, æterna procul dubio mercede se privat. Quisquis vero vel ea quæ dicit ideo placere hominibus „ appetit, ut dum placet quod dicitur, per eadem dicta non ipse, „ sed Dominus ametur; vel idcirco terrena stipendia in prædicatione consequitur, ne a prædicationis voce per indigentiam „ lassetur: huic procul dubio ad recipiendam mercedem nihil „ obstat in patria, quia sumptus sumpsit in via.

XXIII. Similiter Augustinus *lib. 2. De Sermone Domini in monte*, *cap.* 16. „ monet, neque ideo debemus evangelizare, ut manducemus, sed ideo manducare, ut evangelizemus, nam si propterea evangelizamus ut manducemus, vilius habemus Evangelium, quam cibum". Et paulo interius: „ Si coactus inopia earum rerum, quæ temporali vitæ sunt necessariæ, prædico Evangelium, alii per me habebunt mercedem Evangelii, „ qui Evangelium ipsum me prædicante diligunt: ergo autem „ non habebo, quia non ipsum Evangelium diligo, sed ejus pretium in illis temporalibus constitutum.

XXIV. Concludendum ergo cum eodem Augustino *libro de Pastoribus & ovibus*, *cap.* 2. „ Non redditur sustentatio necessitatis a populo *quasi merces* illis, qui sibi in charitate serviunt, „ sed tamquam *stipendium*, *quo*, *ut possint laborare*, *pascantur*". Quare veri Christi Ministri *non evangelizant ut manducent*; & propterea secundum eumdem Doctorem, „ non in victu constituunt finem evangelizandi, sed ipsius victus sui finem in Evangelio collocant.

XXV. Notandum quod Augustinus id, quod operariis Evangelicis debetur, vocet *stipendium*, non mercedem, idque familiare esse Augustino observat Jansenius Gandensis in Concord. Evangel. *Cap.* 55. creditque ab ipso Augustino ad posteros potissimum dimanasse, metaphora desumpta a *stipendio* militari; ad quod respexit Paulus, dum probat Evangelico operario deberi alimoniam, dicens, 1. ad Cor. cap. 9. vers. 7. *Quis militat suis stipendiis unquam?*

Ratio autem quare stipendium *proprie vocatur, quamvis hodie passim milites stipendium suum recipiant tamquam* mercedem, *propter quam militant, est* (*ait Jansenius*) *quia bonorum militum est non militare pro stipendio tamquam mercede, sed pro patriæ, & Republicæ, aut Imperii bono, & salute, stipendium autem accipere, ut in militia illa possint persistere. Sic enim antiquitus militabant Romani: sic stipendia eis assignabantur annua. Alioqui qui pro stipendio militant, expectantes illud tamquam militiæ mercedem magnam certe rem vili vendunt, vitam suam venalem exponentes pro pecuniola exigua.* Nomine ergo stipendii *significatur*, *Ecclesiasticos operarios non debere operari, & militare* pro victu & vestitu, *sed ea, quæ ad alimoniam spectant, accipienda ab eis, ut in sancto opere persistere queant. Hanc rationem sane indicat divus Augustinus libro secundo super Sermonem Domini in monte, sic scribens*: Sicut autem omnes militantes accipiunt annonam, & stipendium, sic omnes evangelizantes accipiunt victum, & tegumentum. Sed non omnes propter salutem Reipublicæ militant, sed propter illa, quæ accipiunt: sic & non omnes propter salutem Ecclesiæ ministrant Deo, sed propter hæc temporalia, quæ tamquam annonam, & stipendia consequantur, aut propter hoc & propter illud.

XXVI. Sane illi Ecclesiastici, quorum prima cura est, dum de Beneficio, ratione cujus Ecclesiæ serviendum erit, de proventibus temporalibus, parum aut nihil solliciti quo fructu spiritualia obire, aut Ecclesiæ utiliter servire poterunt, gravi suspicione laborant, quod non quærant alimenta ut evangelizent, sed evangelizare, vel Ecclesiæ per Beneficium adscribi velle, *ut manducent* sive, ut temporalia consequantur: atque ita *perverso nimis ordine cælestibus terrena mercentur*; uti loquitur S. Bernardus.

XXVII. Præterea qui Beneficia, seu Ecclesias, quibus adscripti, mox ubi pinguius Beneficium consequi possunt, deserunt, non obscure indicant, se spiritualia non habere ut *finem*, & temporalia ut *media*; sed inverso ordine, spiritualibus uti tamquam *medio* ad *temporalia*.

XXVIII. Similiter illi Clerici, qui magis anxie invigilant, quibus temporalium curam committant, quam spiritualium; multumque attenti sunt, ne illis aliquod detrimentum obtingat; parum attendentes, si quæ spiritualibus detrimenta obveniant. De quibus aliisque indiciis latius egi in Dissertatione De Instituto Canonicorum, *part.* 2. *cap.* 5. §. 2. *Tom. V. hujus Operis*.

CAPUT III.

Bona Ecclesiæ dicta, *Vota Fidelium*, *Pretia peccatorum*, & *Patrimonium Pauperum*; & quare?

1 *Nihil hac definitione in Canonibus, & Patrum scriptis notius.*
2 *Eam allegavit sæculo VI. Julianus Pomerius.*
3 *Ut nota & recepta occurrit in Capitularibus Regum Francorum.*
4 *Concilia bona Ecclesiastica ita definienda adstruunt*, *juxta* antiquorum Patrum sententiam.
5 *Ostenditur, quod ex intentione populi offerentis recte dicantur* vota fidelium.
6 *Qua ratione vocentur* pretia peccatorum?
7 *Rectissime vocantur* Patrimonium pauperum.
8 *Quare frequentius vocentur* patrimonium pauperum?
9 *Sanctus Gregorius patrimonium Ecclesiæ Romanæ vocavit* res pauperum.
10 *Generaliter res Ecclesiæ* patrimonium pauperum *dixit S. Bernardus.*
11 *Res Ecclesiæ dicuntur patrimonium* Christi, *&* pauperum.
12 *Sæculo XIV. eadem definitio tradita.*
13 *Qui res Ecclesiæ defraudant*, necatores pauperum *vocantur*.
14 *Episcopus, qui res alterius Ecclesiæ usurpare præsumpserit, deponitur ut* necator pauperum.
15 *Judicantur* pauperum necatores, *qui res Ecclesiæ diripiunt, æque ac si res Xenodochiorum diriperent.*
16 *Episcopi passim diripientes, aut fraudantes bona Ecclesiæ, vocantur simpliciter* pauperum necatores.
17 *Plurimi hanc definitionem accipiunt, dum de bonis Ecclesiæ acquirendis, aut conservandis agitur, secus ubi de utendis.*
18 *Unanimis & Canonum, & Patrum sententia bona Ecclesiæ etiam ad* pauperes *spectare.*
19 *Fideles ea mente offerunt.*
20 *Ecclesiæ non alia intentione acceptat.*
21 *Ecclesiæ Romanæ sicut aliarum Ecclesiarum bona*, patrimonium Christi, *&* pauperum *dicenda sunt.*

I. Nihil vel in Canonibus, vel in scriptis Patrum usitatius, quam res Ecclesiæ dici *vota fidelium*, *pretia peccatorum*, & *patrimonia pauperum*.

II. De hoc Patrum, & Ecclesiæ sensu testis est S. Prosper, seu ut alii volunt, S. Julianus Pomerius, *lib. 2. De Vita contemplativa*, *cap.* 39. ubi postquam narravit quomodo sanctus Paulinus Episcopus Nolanus, & sanctus Hilarius Episcopus Arelatensis omnia sua contempsissent, & pauperibus erogassent, antequam ad Episcopatum venirent, infert: „ Unde datur intelligi, quod tanti ac tales viri, qui volentes fieri Christi discipuli, renuntiaverunt omnibus, quæ habebant, non ut possessores, sed ut „ procuratores, facultates Ecclesiæ possidebant; & idcirco scientes, nihil aliud esse res Ecclesiæ, *nisi vota fidelium*, *pretia peccatorum*, *& patrimonia pauperum*, non eas vindicarunt in „ usus suos, ut proprias, sed ut commendata pauperibus divisere.

III. Hæc definitio tamquam nota, & ex traditione Patrum recepta, tempore Caroli M. ejusque successorum supponebatur, uti ex eorum Capitularibus notatur, ac signanter *lib.* 1. *cap.* 77. item *lib.* 5. *cap.* 108. & in additione 3. *c.* 1. additionis Baluzianæ, ubi leguntur hæc verba relata a Gratiano *Caus.* 16. *quæst.* 1. *Can.* 59. „ Quia juxta sanctorum Patrum *traditionem* novimus res Ecclesiæ *vota esse fidelium*, *pretia peccatorum*, *& patrimonia pauperum*, cuique non solum habita conservare, verum etiam multa, Deo opitulante, conferre optamus.

IV. Circa idem tempus Concilium Turonense ann. 849. in Synodica ad Nomenoium Ducem Britonum eamdem definitionem facultatum Ecclesiæ allegavit; uti & Valentinum ann. 855. *Can.* 21. *idque juxta antiquorum Patrum sententiam*.

Similia & in Synodis, & auctoribus istius, & sequentium sæculorum plurima occurrunt.

V. Et sane non immerito res Ecclesiæ *vota* dicuntur fidelium, quia primaria intentio fidelium bona offerentium est, illa *Christo* offerre; & quodammodo *Deo* consecrare, & *vovere*. Unde citatum Concilium Valentinum postquam dixit, quod juxta *antiquorum* Patrum sententiam, nihil sint aliud nisi *vota* fidelium, patrimonium pauperum, redemptio peccatorum, immediate subjungit: „ Si eas fideliter, & integre Ecclesiasticis usibus non defendimus, & in nos, qui obtulerunt, & *in Deum*, *cui oblatæ* „ sunt, gravissimo nos reatu implicamus.

Itaque in quantum *Deo offeruntur*, quæ Ecclesiæ dantur, recte facultates Ecclesiæ ex oblatione fidelium provenientes, *vota* fidelium dicuntur.

VI. Dicuntur insuper *pretia*, vel *redemptio peccatorum*, quia fideles temporalia Deo offerunt, ut juxta divinum monitum, eleemosynis *peccata sua redimant*; vel ut faciant sibi amicos de mammona iniquitatis, ut cum defecerint, recipiant ipsos in æterna tabernacula: hæcque ratio fere in omnibus piarum donationum antiquis instrumentis occurrit.

Hinc & jam pridem dictum *Osee cap.* 4. *vers.* 8. quod Sacerdotes comedant *peccata* populi, eo quod comedant ea, quæ populus in expiationem peccatorum offert.

VII. Verum, cum Deus usu rerum temporalium nostrorum non indigeat, sed ea sibi impensa reputet Christus, si ea pauperibus, tamquam fratribus, & membris suis impendantur, hinc non dubitavit Ecclesia, quin ex mente fidelium, qui ea Christo dedicant, pauperibus esse impendenda: quia a fidelibus tamquam eleemosynas pauperibus, ut membris Christi esse oblata, & donata, ut propterea recte dicantur *patrimonium pauperum*.

VIII. Et quidem cum hæc appareat primaria fidelium offerentium intentio, ut ipsi per sua bona Christum in suis membris pascant, & foveant, etiam frequentius, & constantius facultates Ecclesiæ, *patrimonium* pauperum, & *res pauperum* appellatæ fuere.

IX. Hinc sæpissime facultates Ecclesiæ simpliciter dicuntur, *res*, & *patrimonium pauperum*.

Sanctus Gregorius monet Protasium Aquensem Episcopum, ut Virgilio Episcopo Arelatensi dicat: *Ut pensiones, quas prædecessor ejus per annos plurimos de patrimonio nostro percepit & apud se retinuit, ad nos, quia* „ pauperum res sunt, *studeat destinare*. *Lib.* 5. *Epist.* 65. Non dubitavit ergo S. Gregorius, patrimonium Ecclesiæ Romanæ dicere *res pauperum*.

Et in *Epist.* 57. ad Arigium Galliæ Patricium scribit: *Præterea filium nostrum Candidum Presbyterum, quem ad gubernationem* patrimonialis *Ecclesiæ nostræ, quod illic est, transmisimus, vobis per omnia commendamus, confidentes a Deo nostro vos mercedis vicem recipere, si rebus* pauperum *solatia sua gloria vestra devota mente præstiterit*.

Sive ergo res Ecclesiæ suæ reputat, sive tuitionem earum commendet, Gregorius eas non nisi *res pauperum* considerat.

X. Quin & sæculo XII. exclamat S. Bernardus: *Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegii crimen esse dignoscitur. Sane* (ait) *patrimonia pauperum facultates Ecclesiarum*.

XI. Circa idem tempus ad Carnutensem Antistitem scribebat nominatissimus ille Bathoniensis in Anglia Archidiaconus Petrus Blesensis, *Epist.* 35. *Si te illius discipulum profiteris, qui venit ministrare, non ministrari, sic ministrabis pauperibus, ut non vituperetur ministerium tuum*, ut patrimonium Christi, & pauperum, *ejus quod tibi commissum est, in egentium necessitates, non in usus extraordinarios expendatur*.

Hic nota, confundi patrimonium *Christi*, & *pauperum*, tamquam unum sit patrimonium *Christi*, & patrimonium *pauperum*.

XII. Rursus sæculo XIV. Concilium Ravennatense II. *Rubrica* 3. inducere volens Episcopos, Capitula Cathedralia, & Abbates, ut juxta possibilitatem suam generales eleemosynas exhiberent, pro motivo præmiserant: „ Cum juxta Prophetam Ps. 40. *Beatus* „ *qui intelligit super egenum, & pauperem*, & Dominus dicat „ in Evangelio, Luc. 11. vers. 41. *Date eleemosyna, & omnia* „ *munda erunt, & bona Ecclesiarum sint pauperum*.

XIII. Et quid plura? Nonne ab ipsimet Episcopis, & Conciliis tamquam *pauperum* necatores habentur, qui bona Ecclesiarum diripiunt, aut defraudant?

Synodus Matisconensis II. anno 582. *Can.* 4. *Ut qui oblationes fidelium defunctorum, quæ Ecclesiæ conferuntur, retinent, veluti retentatores Ecclesiæ, aut* egentium necatores, ab Ecclesiæ liminibus arceantur.

Et apud nostrates celebratum anno 630. Concilium Remense *Can.* 10. ait: *Clerici etiam vel sæculares, qui oblationes, aut donatas, aut testamento relictas retinere præsumpserint, aut id quod ipsi donaverint Ecclesiis, aut Monasteriis, crediderint auferendum, sicut ante Synodus sancta constituit, veluti* necatores pauperum, *quousque reddant, ab Ecclesiis excludantur*.

Sive ergo oblationes *pauperum*, sive donata Ecclesiis, aut Monasteriis abstulerint, habentur a Concilio veluti *necatores pauperum*; unde aperte significat, se res Ecclesiæ donatas, ut *pauperum* alimoniæ deputatas considerasse.

XIV. Quin & idem Concilium *Cap.* 23. vult, *ut Episcopus, qui quocumque ingenio, aut callida cupiditate, res, quæ ab alia Ecclesia præsentialiter possidentur, pervaserit, aut sine audientia* (a) *præsumpserit usurpare, ac suis vel Ecclesiæ suæ ditionibus revocare, dum communione privari non potest, ut* necator pauperum *ab officio deponatur*.

XV. Legitur quoque in Capitularibus Regum Francorum, *lib.* 6. *cap.* 136. & *lib.* 7. *cap.* 491. *Ne cui liceat res vel facultates Ecclesiis, vel Monasteriis, vel Xenodochiis pro quacumque eleemosyna cum justitia delegatas retentare, alienare, atque subtrahere. Quod si quis fecerit, tamquam* necator pauperum, *antiquorum Canonum sententiis constrictus ab Ecclesiæ liminibus excludatur, quamdiu ab ipso ea, quæ sunt ablata, & retenta, reddantur*.

Notandum, æque pro *pauperum necatoribus* haberi, qui res *Ecclesiis* donatas diripiunt, quam diripientes res Xenodochiis datas; quod supponit, eas omnes ut *res pauperum* fuisse reputatas.

XVI. Plura in hanc rem Synodorum testimonia collegit Joannes Launojus Theologus Parisiensis in libro *De Cura Ecclesiæ pro miseris, & pauperibus*, *Cap.* 4. qui tandem exhibitis his testimoniis, observat, quod Synodi „ eos qui Ecclesiastica bona rapiunt, „ & in suos alienosve usus convertunt, *pauperes* necare asserant, „ & *pauperum* necatores appellent, non eversores Basilicarum, „ non Episcoporum, necatores. Et tamen laici non sunt, qui „ sic loquuntur. Ipsi sunt Episcopi, quorum intererat rebus suis „ consulere, qua meliori & certiori ratione consuli poterat". Non dubitabant sane sanctissimi illorum Conventuum Patres, res Ecclesiæ esse *patrimonium pauperum*; ideoque & hoc nomine vindicandas, & tuendas.

XVII. Hodie quoque facile bona Ecclesiæ habentur, & asseruntur a Clericis *res pauperum*; scilicet si vindicanda, & asserenda sint; sed si consumenda sint, non tunc pauperum, sed *Clericorum* esse clamatur; uti recte reflectit ingeniosus Revisor Operum S. Gregorii ad *Epistolam* 57. *lib.* 6. eamdem notam renovans ad *Epistolam* 28. *libri* 8.

XVIII. Itaque merito observatum a Christiano Lupo, *tom.* 2. Scholiorum in Canones, *pag.* 1318. „ Ecclesiastica bona non „ solummodo ad Clericos, sed etiam ad captivos, peregrinos, „ orphanos, viduas, quosvis pauperes stricto, & æquo propor„ tionis jure pertinere, est lucidum dogma Apostolorum, o„ mnium Sanctorum Patrum, cunctarum sub cælo Ecclesiarum.

XIX. Nihil notius est, quam fideles, qui vel inter vivos, vel mortis causa bona sua recta intentione Ecclesiæ relinquunt, ea donare & relinquere propter honorem Dei, & ad animarum suarum salutem.

Unde citatus Christianus Lupus *tom.* 5. Schol. in Canones, *pag.* 291. rationem allegans, cur Episcopi, & laici sæculo octavo, & nono decimas potius Canonicis, quam Presbyteris pagensibus dare voluerint, ait: „ Sanctissima erat istorum Clericorum vita; ideoque per ipsos, quam per pagenses Presbyteros, „ visæ sunt decimæ *fidelius* in *pauperes*, & Ecclesiæ fabricam „ dispensandæ. Eorum sanctitati creditum fuit totum decimarum „ onus, & honesta Presbyteri alimentatio, & Ecclesiasticæ fa„ bricæ reparatio, & cura pauperum, & peregrinorum.

Huic autem fini obesset potius, quam prodesset, voluntas relinquendi sua bona Clericis, ut ipsi *abundarent*, & in *profanos* usus, neglectis pauperibus, insumerent; aut suos consanguineos ditarent; vel ipsi ex iis ultra moderatam, & Clerico convenientem sustentationem acciperent.

XX. Immo etiamsi laici, dum bona sua offerunt, ea de re non cogitarent, aut aliam forsan intentionem parum Christianam haberent; Ecclesia tamen non aliter ea acceptaret, nisi ut bona illa, tamquam *patrimonium Christi*, & ut *res Dei*, cui offeruntur, non in usus superfluos, nec in divites: sed in necessitates ministrorum Christi, & pauperum ejus membrorum, aliosve pios usus ad honorem Dei impendenda.

☞ XXI. Hanc doctrinam clare exposuit, & superius *num.* 9. tuitus est S. Gregorius Papa. Noverat profecto ex mente ac intentione offerentium bona Ecclesiæ Romanæ, non secus ac cæteris Ecclesiis data, & oblata, usibus Ecclesiasticis impendenda, & reliqua pauperibus impertienda.

Cum autem eadem semper fuerit Principum, fideliumque offerentium intentio, dubium non apparet, quin & omne quod post ætatem sancti Gregorii, Principum, & fidelium munificentia Ecclesiæ Romanæ accessit, *patrimonium pauperum*, *vota fidelium*, & *redemptio peccatorum* reputandum, & ut tale dispensandum sit, non secus ac bona & proventus cæterarum Ecclesiarum.

Quantumvis enim patrimonium sive status Ecclesiasticus Ecclesiæ Romanæ plures complectatur Principatus, & Dynastias; nihilominus certum est, quod Reges ac Principes, qui ea Ecclesiæ Romanæ munifice contulerunt, non alio fine ea in Romanam Ecclesiam contulerint, quam ut illa ipsius Episcopi Romani, aliorumque ejusdem Ecclesiæ Ministrorum moderatis usibus impenderentur, reliqua vero in pios usus, & pauperum eleemosynam converterentur; ut hac ratione Principes de suis facultatibus facerent sibi amicos de mammona iniquitatis, qui ipsos, cum deficerent, reciperent in æterna tabernacula.

Proinde non minus ad Romanos Pontifices, ac reliquos Episcopos spectat illud Synodi Tridentinæ monitum, & præceptum in dispensandis proventibus Ecclesiasticis; nimirum „ ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresque suos augere studeant, „ cum & Apostolorum Canones prohibeant, ne res Ecclesiasti„ cas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed si pauperes, eis „ ut pauperibus distribuant, eas autem non distrahant, nec dis„ sipent eorum causa ", *Sess.* 25. *Cap* 1. *de Reformat*.

De hac dispensandi proventus Romanæ Ecclesiæ necessitate convictus Clemens IV. ad Pontificatum assumptus anno 1265. postquam Romana Ecclesia pene omnibus illis Principatibus & Dynastiis, quæ hodiernum Statum Ecclesiasticum constituunt, esset ditata, scribere non dubitavit ad Partum Grossum sororis suæ maritum: „ Multis de nostra promotione gaudentibus, nos soli su„ mus, qui certius immensitatem oneris experimur; & ideo, „ quod aliis gaudium, nobis metum subministrat & fletum.

Sane ut scias, qualiter his auditis debeas te habere, scire te volumus, quod humilior debeas esse: neque enim, quod nos vehementer humiliat, nostros debet extollere; maxime cum honor sæculi momentaneus sicut ros transeat matutinus. Nec ad nos te, vel fratrem tuum, vel de nostris aliquem venire volumus sine speciali mandato, quia spe sua frustratos, si secus præsumpserint, oporteret redire confusos. Sed nec in tuæ sororis nuptiis gradum quæras propter nos altiorem, quia nec nos haberes propitios, nec in aliquo adjutores; si tamen eam cum filio simplicis militis (a) *dispensaverit*, in trecentis turonensibus auri tibi proponimus subvenire; *& si altiorem quærat, nec a nobis denarium speres unum, & hoc ipsum secretissimum esse volumus, & tibi, & matri solummodo esse notum. Illud etiam scias, quod nullum nullumque de sanguine nostro sub nostræ sublimitatis obtentu inflari volumus. Sed tam Mabiliam, quam Cæciliam illos viros habere volumus, quos haberent, si essemus in simplici Clericatu. Giliam visita, & dic ei, ut locum non mutet, sed remaneat apud Susam, & omnem maturitatem, & habitus honestatem observet, & preces pro aliquo non præsumat assumere: nam & ei, pro quo fierent, essent inutiles, & ipsis, qui rogaverint, damnosæ: & si per aliquos ex hac causa munera offerantur, ea respuat, si vult nostram gratiam obtinere. Datum Perusii in die Perpetuæ & Felicitatis.*

Notandum hanc in rem quod refertur in quodam libello, cui titulus: *Defensio Augustissimi Romanorum Imperatoris Josephi contra Curiæ Romanæ Bullas*, *pag.* 23. edit. Tubigen. ann 1709.

Narrat Auctor, quod Innocentius XI. *paucis a sua ad Papatum assumptione mensibus, quatuor Theologis in commissis dedit, ut juxta rigorem conscientiæ, & justitiæ examinarent, quodnam jus Pontifici competat circa bona Ecclesiæ, & quid nepotibus largiri possit. Qui egregio & prolixo scripto responderunt*,

(a) Sine audientia, id est, sine jure, vel petito, vel obtento.

(a) Miles eo loco significat *Chevalier*.

derunt, bona Ecclesiastica non pertinere ad Pontificem, sed ad sustentationem Ecclesiæ, ac pauperum, ac proinde Pontificem pro se plures erogare non posse, nisi quod sufficiat ad modicum victum, assignato ne quidem integro aureo Hispanico per diem; ad nepotes ne obolum pertinere.

Quin & sub finem libelli sui addit: *Scriptum hoc Romæ anno 1676. non solum legimus, sed etiam descripsimus; sibi ipsis objiciunt isti Theologi, quid ergo dicendum de Pontificibus, qui hactenus tantas summas auri cum maximo dispendio Ecclesiæ in nepotes profudere? Respondent, facta iniquorum Antecessiorum non excusare; legibus, non exemplis esse vivendum: quemlibet gesti muneris pro se reddere rationem debere coram Tribunali divino.*

CAPUT IV.

Quæ moderatio in usu proventuum Ecclesiasticorum a Clericis tenenda?

1 *Ecclesiastici uti debent proventibus Ecclesiasticis, ut* rebus Dei.
2 *Vetant eo titulo Canones Apostolorum aliquid ex iis dari consanguineis, nisi ut* pauperibus.
3 *Tantum permittunt Episcopo, ut sumat ad suas* necessitates.
4 *Solliciti fuerunt SS. Episcopi, ne ex bonis Ecclesiæ ultra necessaria acciperent. Exemplum S. Chrysostomi.*
5 *Christus voluit operarium Evangelicum necessariis esse contentum.*
6 *Nec post bonorum Ecclesiæ divisionem aliter iis utendum.*
7 *Sententia S. Bernardi.*
8 *Removet vulgarem Ecclesiasticorum prætextum.*
9 *Invectiva Petri Blesensis in Prælatos, qui bona Ecclesiæ in superfluos usus impendunt.*
10 *Episcopus debet esse* dispensator, *& promus (a) pauperum.*
11 *Synodus Tridentina præcipit Episcopis, ut rebus Ecclesiæ frugaliter utantur.*
12 *Idipsum a Cardinalibus, & aliis Ecclesiasticis servari voluit.*
13 *Sanctus Carolus voluit Episcopi vestitum esse simplicem.*
14 *Similiter & supellectilem.*
15 *Parcimoniam desiderat in mensa Episcopali.*
16 *In familia nihil vult esse superflui, desideratque ut Clerici potius quam laici sint.*
17 *Eadem omnia magis ab inferioribus Ecclesiæ ministris servari præcipit.*
18 *Hortatio Sancti Caroli ad Clericos de utendis proventibus Ecclesiasticis, tamquam* patrimonio pauperum.
19 *Decretum Synodi Toletanæ contra superfluas epulas in Episcoporum mensis.*
20 *Synodus Mechliniensis declarat in pauperes, & usus pios expendenda, quæ ex rebus Ecclesiasticis habentur ultra honestam sustentationem.*
21 *Deplorabat S. Bernardus, hæc a Prælatis Ecclesiæ non attendi.*
22 *Quæ hujus ratio?*
23 *Putant plures Ecclesiastici sibi venerationem, & auctoritatem accersendam per superbam supellectilem & familiæ magnificum apparatum.*
24 *Hunc prætextum vanum esse jam pridem ostendit Synodus Carthaginensis, cujus Decretum probavit, & innovavit Synodus Tridentina.*
25 *Eumdem prætextum aliæ Synodi removerunt.*
26 *Auctoritas Episcopis necessaria, ut fideles ad mundi contemptum excitent.*
27 *Ut id efficacius præstent, monet Synodus Tridentina, ut mundi contemptum ipsi in omnibus ostendant.*
28 *Synodus Tridentina vult auctoritatem Episcopalem esse conservandam, sed morum gravitate.*
29 *Prælati Ecclesiæ attendentes quid populo inculcare debeant, sat vident hunc prætextum esse vanissimum.*
30 *Idea vel maxime modestia, & frugalitas ab Episcopis adhibenda, ut fidelibus præluceant.*
31 *Bartholomæus De Martyribus præcipuus suasor Decreti Synodi Tridentinæ contra luxum Prælatorum, hunc prætextum refutavit.*
32 *Hic tantam in omnibus simplicitatem servavit, ut multi inde caperent obloquendi occasionem.*
33 *Movebatur quoque contra ipsum Ludovicus Granatensis.*
34 *Discursus, quem ea occasione habuit Bartholomæus de Martyribus.*
35 *Hæc moderatio a Prælatis regularibus specialiter tenenda.*

I. REditus Ecclesiæ esse res Deo consecratas; atque eo titulo, ex intentione offerentium, & ipsius Ecclesiæ, ut *res Dei*, & patrimonium Crucifixi, immo quasi *patrimonium pauperum* esse habendas & administrandas, superiori capite ostendimus.

Ex quo necessario consequitur, Episcopos, & Clericos, quibus harum rerum dispensatio concredita est; iis uti debere, tamquam *patrimonium pauperum*, & *rebus Dei*.

II. Unde *Canone* 37. vulgo Apostolorum dicitur: „ Omnium „ rerum Ecclesiasticarum Episcopus curam gerat, & eas admini- „ stret tamquam *Deo intuente*. Nec liceat autem ex eis aliquid „ sibi vindicare, vel propriis cognatis, quæ *Dei* sunt largiri, „ Sin autem sunt *pauperes*, ut *pauperibus* suppeditet.

Quare Episcopus rerum Ecclesiasticarum curam gerens prohibetur ex eis aliquid propriis cognatis largiri, nisi *ut pauperibus*? Non alia de causa, quam quod sint *res Dei*, quas ut res *pauperum* administrare, & dispensare oportet.

III. Hinc rursus *Canone* 41. præcipitur, ut in potestate sua Episcopus Ecclesiæ res habeat, & in ejus sit potestate omnia administrare, & iis, qui *egent*, per Presbyteros, & Diaconos subministrare cum Dei timore, & omni religione, & etiam, si sit opus, in *necessarium* suum usum accipere, & fratrum, qui hospitio excipiuntur. Vel ut habet lectio Dionysii Exigui, qua usus est Gratianus *Caus.* 12. *quæst.* 1. *Can.* 22. „ Ex his autem, „ quibus *indiget* Episcopus (si tamen indiget) ad suas *necessitates*, & peregrinorum fratrum usum & ipse percipiat.

Eadem decreta sunt *Canone* 25. additurque, quod si his non sit contentus, & res in proprios usus convertat, Synodo Provinciæ pœnas persolvet. Apud Gratianum loco citato, *Canone* 23.

IV. Quam solliciti fuerint sancti Episcopi, ut nihil præter *necessaria* ex rebus Ecclesiæ sumerent, acta ipsorum luculentissime exprimunt; indignum reputantes, ut quæ *pauperibus* sunt destinata, in usus superfluos absumerentur.

Arguebatur S. Chrysostomus, quod nec Episcopis, nec Nobilibus convivia extrueret: sed reputabat, *iniquum & indignum esse, infirmorum, & pauperum cibos, eorum, qui sani essent, libidini exponere*; ait Palladius in ejus vita, *cap.* 13.

Hinc & in *Homilia* 22. *in Epistolam* 1. *ad Corinth.* ait: „ Apo- „ stoli erant & milites, & agricolæ, & pastores. Non dixit „ Paulus: Quis militat, & non est dives? Sed, quis militat suis „ stipendiis unquam? Neque dixit: Quis plantat vineam, & au- „ rum non colligit, aut fructum integrum non vindemiat? Sed; „ Ex fructu ejus *non comedit*? Non ex agnis, sed ex lacte. Opor- „ tet enim habere & fortitudinem militis, & agricolæ diligen- „ tiam, & curam pastoris, & post hæc omnia *nihil* amplius „ quærere quam *necessaria*.

V. Et quid Christus de operariis Evangelicis? Matth. cap. 10. vers. 10. *Dignus est* (ait) *operarius cibo suo*: „ Quo significatur, „ præter ea, quæ sunt *necessaria*, non esse Evangelico operario „ requirenda, nec studendum ei, ut ex Evangelio, ac spiritua- „ li opera ditescat, secundum illud Pauli 1. ad Tim. cap. 6. „ *Habentes victum & vestitum, his contenti simus* „. Ita monet Jansenius Gandensis in Concord. Evang. *cap.* 55.

VI. Porro, sicuti infra ostendetur, natura rerum Ecclesiæ per earum divisionem in quatuor portiones, aut per erectionem Beneficiorum immutata non fuit; ita & immutata mansit obligatio eas dispensandi ut *patrimonium pauperum*: ita nec aliter quam ut *patrimonio* pauperum, & *rebus Dei*, proventibus Ecclesiasticis utendum esse Patres, & Canones edixere.

VII. Sanctus Bernardus sæculo XII. adeoque post stabilitam bonorum Ecclesiasticorum divisionem, scribere non dubitavit ad Fulconem *Epist.* 2. „ Dignum est, ut qui altario deservit, de „ altario vivat. Conceditur ergo tibi ut si bene deservis, de al- „ tario vivas: non autem ut de altario luxurieris, ut de alta- „ rio superbias ut inde compares tibi fræna aurea, sellas depi- „ ctas, calcaria deargentata, varia griseaque pellicea a collo, & „ manibus ornatu purpureo diversificata. Denique quidquid præ- „ ter necessarium victum, ac simplicem vestitum de altario reti- „ nes, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.

VIII. Dein post pauca removet objectionem, quam sibi faciendam prævidebat, & quæ hodie a multis pro tegendo proventuum Ecclesiasticorum superfluo usu assumitur: „ Sed hoc faciunt, in- „ quis, cum quibus habito; si non facio quod cæteri, de singu- „ laritate notabor. Propterea, inquam, exi de medio eorum, ne „ aut in urbe notabiliter vivas, aut exemplo pereas aliorum.

IX. Post divisionem factam vivebat Petrus Blesensis, dum dixit: „ Bona Ecclesiarum in victum & vestitum concessa, bona, „ inquam, *pauperum* Christi in superfluos usus consumimus. Qui „ sunt enim qui epulantur quotidie splendide? Clerici. Qui sunt „ qui exquisitis aere, & mari, & terra, vescuntur cibis? Cle- „ rici. Qui sunt qui omni tempore pacem, & securitatem ha- „ bentes, in labore hominum non sunt, & cum hominibus non „ flagellantur? Clerici. Nos itaque falsi fratres Christi sumus. „ Patrimonium enim quasi de jure fraternitatis possidemus. Sed „ quam falsi simus, lippis & tonsoribus patet. Patrimonium „ enim quod sibi tam gloriose comparavit, nos gulose consumi- „ mus .... Timeo ne cum redierit ille frater noster, „ qui quasi peregre modo profectus est, rationem ponat nobiscum „ super patrimonio nobis credito. Quid autem poterimus dice- „ re “. *Serm.* 12. *in Quadrag.*

X. Nonne facta, & stabilita divisione, deplorabat Prælatorum sumptus superfluos ex bonis Ecclesiasticis B. Petrus Damianus, indignumque reputabat, ut ex iis divites epularentur, & pauperes, quorum est substantia, excluderentur. “ Et cum Epi- „ scopus *dispensator & promus* esse debeat *pauperum*, ad eorum „ mensam affluentibus deliciis alieni ructant; cum & illi, quo- „ rum est *tota substantia*, procul exclusi, famis inopia contabe- „ scant “. *Opusc.* 20. *cap.* 2.

XI. Quid plura? Ipsa Synodus Tridentina reputans bona Ecclesiastica esse *res Dei*, atque patrimonium pauperum, tamquam consequens infert, ut patrimonio pauperum iis esse utendum, unde in Decreto *de Reformat.* sess. 25. c. 1. præcipit Episcopis, ut „ ita mores suos componant, ut reliqui ab eis *frugalitatis*, „ modestiæ, continentiæ, ac quæ nos tantopere commendat „ Deo, sanctæ humilitatis exempla petere possint. Quapropter „ exemplo Patrum nostrorum in Concilio Carthaginensi, non „ solum jubet, ut Episcopi modesta supellectili, & mensa, ac „ frugali victu contenti sint; verum etiam in reliquo vitæ ge- „ nere, ac tota ejus domo caveant, ne quid appareat, quod a „ sancto hoc instituto sit alienum, quodque non simplicitatem, „ Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ se ferat.

XII. Post hæc in fine subjungit: „ Quæ vero de Episcopis di- „ cta sunt, eadem non solum in quibuscumque Beneficia Eccle- „ siastica, tam sæcularia quam regularia, obtinentibus, pro „ gradus sui conditione observari, sed & ad sanctæ Romanæ „ Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit; quorum consilio apud „ Sanctissimum Romanum Pontificem, cum universalis Ecclesiæ „ ad-

(a) Promus, idest, Thesaurarius.

„ administratio nitatur ; nefas videri potest non iis etiam virtutum insignibus, ac vivendi disciplina eos fulgere, quæ merito omnium in se oculos convertant.

☞ Si hæc in Cardinalibus, Episcopis, & aliis pastoribus tantopere desideraverit Synodus Tridentina, quanto magis in Romano Pontifice, in quem tamquam in primum Christi Vicarium, non tantum simplices fideles, sed & ipsi Episcopi, & pastores oculos conjiciunt, ut ab eo discant quod imitentur: ut proinde mirum non sit quod Gulielmus Durandus Episcopus Mimatensis, vulgo dictus *Speculator*, in suo Tractatu, cujus inscriptio est: *De modo Generalis Concilii celebrandi, quem jussu Clementis V. Pontificis Maximi studiosissime condidit*, *part.* 3. *Rub.* 27. dixerit: Quod Romana *Ecclesia, quæ cæterarum magistra est, deberet se exhibere regulam, & scholam virtutum, ut bene vivendo, aliis normam bene vivendi præberet, & recte per semitas justitiæ seipsam duceret, nec aliquem aborsum traheret, & sic correctione in seipsa præhabita, in Dei & proximi dilectione, vera humilitate, vitæ honestate, morum gravitate, divini cultus sedulitate*, victus & vestitus parcitate, fundata ornamentorum, apparatuum, & familiarum, & pomparum elativa superfluitate restricta, *scientiæ profunditate dotata, trabeque de oculo suo ejecta, quod distortum est, pravumque reperiret in subjectis, & inferioribus corrigeret, & etiam reformaret Christi exemplo, qui prius cœpit facere quam docere.* ☜

XIII. Ut Concilii Tridentini Decreto, & sacris Canonibus se hac in parte conformarent Episcopi, in suo Concilio I. Provinciali decernit S. Carolus *c.* 17. „ Episcopus non profano ornatu, aut apparatu, sed fidei, & vitæ splendore sibi auctoritatem quærere debet. Itaque in vestitu sericum non adhibeat. Non pretiosis pellibus utatur. Unguenta ne sumat, neve alias odorum suavitates consectetur. Sit annulo Episcopali contentus. Ne mulæ, aut equo Episcopali stragulum, & ornamentum ex villulo, aut serico, sed corio factum aut lana adhibebit. Ephippiis aut calcaribus, aut frænis inauratis non utetur.

XIV. Deinde *cap.* 18. „ In ejus supellectile nihil aureum aut argenteum sit, præter levissima ac tenuissima quædam instrumenta ad cibum ori admovendum comparata “. Deinde omnia, quæ fastum aut pompa quocumque modo redoleant, a supellectile, & familia singulatim removet, ac tandem concludit: „ Caveat denique quid in ejus domo appareat, quod non simplex, aut purum sit, quod non Dei zelum, & omnium inanium rerum contemptionem testetur.

XV. Subiungit deinde *c.* 9. parcimoniam & frugalitatem, quæ in mensa Episcopali servari debent, describens: „ In ea (ait) præter primam escam, & unum jurulentum cibum, alterum lacticinium, & duo fructuum genera, unum aut alterum, vel, ut aliquid consuetudini, & hospitum stomacho indulgeamus, tertium ad summum simplicis opsonii ferculum tantum ei apponi liceat, etiam quorumvis hospitum causa. Bellaria, placentæ, omniaque sacchara artificiose condita, cæteraque escarum lenocinia, exquisita etiam vinorum genera prohibentur.

XVI. Denique *c.* 20. familiam Episcopi describens, vult, ut familiæ numerus in tantummodo sit, quo simul Ecclesiæ utilitati, & Episcopi necessitati consulatur.

Hunc in finem vehementer hortatur, ut in familia, quampluri mos possit, habeat Clericos, qui non nisi Clericali vestitu utantur; ac deinde addit qualis esse debeat famulorum domesticorum vestitus: *Sericum, aurum, & argentum, colorumque varietatem omnino excludentes, nigrum tantummodo, vel fuscum colorem in vestibus adhibeant. Quibus scissis, aut prætextis ad elegantiam non utantur. Calcei inaniter non incidantur. Non sint turgidæ caligæ, non virgatæ, non sectæ, aut acu pictæ, sed simplices & unius coloris ac generis. Denique talis sit domesticorum omnium vestitus, ut ex eo etiam appareat, illos esse ministros ministrorum Dei.*

XVII. Et ne hæc ad solos Episcopos spectare crederentur, exemplo Patrum Tridentinorum subjicit, *cap.* 23. „ Quæcumque autem de Episcoporum mensa, ejusque benedictione & cibis, lectione, & gratiarum actione, supellectili, auro, argento, & serico, cubiculorum apparatu, ædificiorum magnificentia, supervacaneis sumptibus, privata moderatione, templorum cultu & ornamento, familiæ cura, & institutione, ejusque vestibus, eorumve modo, colore, & ornamentis, equorum numero, &, si quæ alia decreta sunt, quæ non sint Episcoporum tantum propria, eadem a *Clericis quibuscumque*, cujusvis conditionis, ordinis, & dignitatis sint, accurate servari jubemus, etiamsi in alienis ædibus, aut cum propinquis habitent.

Meminerint autem in quibusdam, quæ Episcopis permissa, ipsis communia esse possunt, eo majorem sibi moderationem adhibendam esse, quo dignitatis gradu Episcopis sunt inferiores.

XVIII. Rursus in Concilio IV. Mediolanensi *part.* 3. *cap.* 3. inter alia monita, hoc dat iis, qui uberiores reditus Ecclesiasticos habent: „ Christi visceribus substantiam Ecclesiasticam erogate, pauperibus scilicet, peregrinis, viduis, pupillis, ægrotis, in vincula conjectis, captivis: quibus egentibus, & esurientibus cum subvenire possit, si alimenta necessaria denegatis, violatæ charitatis rei estis in conspectu Domini.

Memores estote ejus, quod a sanctissimo Patre Ambrosio scriptum est, sua Fideles eo animo obtulisse Ecclesiæ Ministris, ut per eorum manus, quorum fidei, atque integritati summa omnia tribuebant, ad pauperes pervenirent.

Vos item alii, quicumque estis, quorum fidei Christi patrimonium proprie ad divini cultus, pauperumque usum commissum est, cavete ne ambitione, aut cupiditate prolapsi in alium, quam cui additum est, convertatis; atque propterea sacrilegii rei damnationem æternam subeatis.

XIX. Descriptam Episcoporum moderationem, & frugalitatem in supellectile, mensa, & familia sub idem fere tempus expresserat Concilium Toletanum ann. 1564. *Act.* 2. *cap.* 3. hortaturque: „ Sint memores Episcopi divinam majestatem non leviter offendi, dum non paucis pauperibus, qui ob egestatem & famem vitæ periculum experiuntur, & expectant, ex his subveniri posset, quæ mensis Episcoporum contra indictum a Canonibus frugalitatem maxima cum ignominia veri splendoris apponuntur.

XX. „ Ut altari servientes de altari vivere debent; ita quoque omnibus & singulis Beneficia Ecclesiastica tam sæcularia, quam regularia obtinentibus, sæpe recogitandum est (ait Synodus D. Mechliniensis, *tit.* 17. *cap.* 11.) quod quæcumque ultra *honestam* sustentationem ipsi supersunt, non ad ditandos amicos, vel alios profanos usus, expendi possint, sed *pauperibus* distribui, aut in alias pias causas erogari debeant.

XXI. Infinitæ propemodum sunt Patrum & Synodorum exhortationes, & innumera præcepta, quibus hæc Episcopis, & omnibus generatim Ecclesiasticis bona Ecclesiastica possidentibus inculcantur, & præcipiuntur: Sed cum Bernardo contra luxum Prælatorum declamante *Ser.* 77. *in Cant.* dicere forsan possem: „ Sine causa vel his, vel illis immoramur, quia non audiunt nos. Sed & si litteris forsan mandentur ista, quæ dicimus, dedignabuntur legere: aut si forte legerint, mihi indignabuntur, quamvis rectius sibi hoc fecerint.

XXII. Et quare inter Ecclesiæ Prælatos, qui & Ecclesiæ sponsi sunt, pauci hæc audire, & pauciores facere volunt? Audi Bernardum: „ Pauci admodum sunt, qui non quæ sua sunt quærunt, ex omnibus caris ejus “. Adde quod pauci sint, qui attendunt & ruminant, suisque cordibus insculptum habent, se non ad propria commoda, non ad divitias aut luxum, sed ad labores, & sollecitudines pro Dei gloria vocatos esse; quemadmodum loquitur Synodus Tridentina in principio citati Decreti, optatque, „ ut ii, qui Episcopale Ministerium suscipiunt, quæ suæ sint partes agnoscant.

XXIII. Sed videor audire Prælatos, aliosve optima Beneficia possidentes; Si in familia nostra, supellectile, mensa, ac totius vitæ exteriori apparatu, omnia simplicitatem, ac mundi, ac pomparum ejus contemptum præferant, ipsa Prælatorum dignitas, & auctoritas in vilipendium adducetur; nullusque apud populum, præsertim divites, & nobiles, erit illorum respectus, nulla veneratio.

XXIV. Hunc Prælatorum prætextum, quo plerique luxum, & superfluitatem justificatam putant, jam præscidit Concilium Carthaginense IV. *Can.* 16. quem expresse renovat Synodus Tridentina in allegato Decreto. Verba Canonis sunt: „ Episcopus *vilem* suppellectilem, & mensam, ac victum *pauperem* habeat, & dignitatis suæ *auctoritatem fide, & vitæ meritis* quærat “. Apud Gratianum *Dist.* 41. *Can.* 7.

Non ergo luxu, & mundi pompis, & vanitatibus, auctoritatem Episcopalem quærendam judicant Patres Carthaginenses, sed *fide & vitæ meritis*. Similiter & Synodus Tridentina hunc Canonem innovans.

XXV. Synodus quoque Toletana supra citata, postquam præscripsit frugalitatem in mensa Episcopali esse servandam, removet hunc vulgarem prætextum, dicens: „ Episcoporum liquidem auctoritas non his deliciis, vanisque splendoribus, sed fide ac vitæ meritis quærenda est.

Similiter S. Carolus quasi in ipso limine supra citatorum Decretorum, hunc prætextum prævertens; ait: *Episcopus non profano ornatu aut apparatu, sed fidei & vitæ splendore sibi auctoritatem quærere debet.*

XXVI. Et sane quo præcipue auctoritate Episcoporum, & Pastorum, & omnium Ministrorum Ecclesiæ tendere debet, nisi ut populus ad mundi contemptum, & Christi pauperis amorem excitari, & adduci queat? Dubitandum autem non est, uti monet Synodus Tridentina in eodem Decreto, „ & fideles reliquos ad religionem, innocentiamque facilius inflammandos, si Præpositos suos viderint non ea, quæ mundi sunt, sed animarum salutem, ac cælestem patriam cogitantes.

XXVII. Post hæc admonet Episcopos omnes „ ut secum ea sæpe meditantes, factis etiam ipsis, ac vitæ actionibus, quæ est veluti perpetuum quoddam prædicandi genus, se muneri suo conformes ostendant “. His immediate subjicit, quæ supra ex ipso Decreto de modestia, & frugalitate servanda retulimus.

Nequaquam igitur crediderunt Patres Tridentini, Episcopos vanitates, & pompas, aut fastum mundi sectando, auctoritatem suam conciliare, aut exemplum populo dare debere; sed e contra horum omnium contemptu, se muneri conformes ostendere.

XXVIII. Hæc ipsa Synodus Tridentina, quæ tamen eodem tempore, & eadem sessione *cap.* 17. quibus hoc Decretum publicavit, una declaravit, „ se non posse non graviter dolere, audiens Episcopos aliquos, sui status oblitos, Pontificiam dignitatem non leviter honestare, qui cum Regum ministris, Regulis, & Baronibus, in Ecclesia & extra, indecenti quadam demissione se gerunt, & veluti inferiores Ministri Altaris, nimis indigne non solum loco cedunt, sed etiam personaliter illis inserviunt. Quare, hæc & similia detestans sancta Synodus, sacros Canones omnes, Conciliaque generalia, atque alias Apostolicas sanctiones ad dignitatis Episcopalis decorem & gravitatem pertinentes renovando, præcipit ut ab hujusmodi in posterum Episcopi se abstineant; mandans eisdem, ut tam in Ecclesia quam foris suum gradum, & Ordinem præ oculis habentes, ubique se Patres & Pastores esse meminerint; reliquis vero tam Principibus, quam cæteris omnibus, ut eos paterno honore ac debita reverentia prosequantur.

Conservandam ergo in omnibus dignitatem Episcopalem agnovit Synodus, at non mundi fastu, & sæculi vanitate, sed

horum

horum contemptum, & vitæ meritis. Undè non male expressum est Rubrum (a) citati *cap. 17.* his verbis: *Episcopi dignitatem suam morum gravitate commendent.*

XXIX. Profecto si Episcoporum, & Prælatorum esset, mundum, & ea, quæ in mundo sunt, verbo & exemplo prædicase, & fidelibus persuadere; tunc auctoritatem, & dignitatem suam, etiam quæ mundi sunt sectando, merito commendarent; & in toto vitæ suæ genere mundum ostentarent. At cum Episcoporum, Pastorum, omniumque Ecclesiasticorum sit, mundum, & ea, quæ in mundo sunt, verbis & factis debellare, atque horum vanitatem & contemptum fidelibus efficaciter persuadere: necesse est, ut hoc, quod verba prædicant, facta & exempla persuadeant; videantque fideles elucere in Episcopis, & Pastoribus, quod imitentur. Verissimum enim est, quod dixit Synod. Trid. *Sess. 22. c. 1. De Reform. Nihil est, quod alios magis ad pietatem & Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita & exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. Cum enim a rebus sæculi in altiorem sublati locum conspiciantur; in eos tamquam in speculum, reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt, quod imitentur.*

XXX. Unde Synodus P. II. Mechliniensis, *tit. 16. cap. 1.* præcipiens Episcopis conformiter ad Decretum Synodi Tridentinæ, ut eam moderationem & humilitatem in omnibus servent, ut nihil in eorum supellectili, mensa, victu, ac reliquo vitæ genere appareat, quod non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præ se ferat, rationem præmisit; *Quanto sublimior est Episcopalis dignitas, tanto etiam purior, ac sanctior debet esse ipsorum vita.*

XXXI. Hæc aliaque, quibus hic vanus Ecclesiasticorum prætextus insumendi proventus Ecclesiæ sive patrimonium pauperum in vanitates & luxum detegitur, latius deduxit, ac prætextus hujus absurditatem solidissime refutavit nominatissimus ille Bracarensium Archipræsul Bartholomæus De Martyribus, qui tanta cum gloria, & omnium admiratione, Synodo Tridentinæ adstitit, & hujus Decreti præcipuus Auctor, & suasor fuisse scribitur in ejus vita nuper Gallice edita *lib. 2. cap. 13.* ubi & refertur ejusdem discursus, quo Patres Tridentinos ad publicationem Decreti movit.

XXXII. Hic mox ut ad Archiepiscopatum Bracarensem fuit promotus, cœpit omnia, quæ aliquem fastum mundi præferebant, e sua familia & supellectili ablegare, omniaque ad summam simplicitatem redigere, uti latius exponitur *lib. 1. cap. 11.* quæ simplicitas tanta erat, ut a nonnullis, præsertim Nobilibus & Aulicis, carperetur, atque ipsum Archiepiscopum propterea in odium populi malitiose adducerent.

XXXIII. Hæc advertens Ludovicus Granatensis Ordinis Prædicatorum tunc Provincialis, vir pietate & doctrina notissimus, & cujus consilio & opera Bartholomæus potissimum ad Archiepiscopatum nominatus fuerat, una cum alio ex eodem Ordine Episcopo, Bartholomæo persuadere voluit, ut aliquid de externa illa supellectili, mensa, & familia, simplicitate dimitteret; atque ad Archiepiscopum conversus Granatensis dixit se optasse, ut paulisper consideraret, *se esse Archiepiscopum, & quidem Bracarensem; ideoque servandam et esse aliquam honestatem, ad sustentandam dignitatem Archiepiscopalem. Esset quidem alienus, ut ipsum ad luxum incitaret. Quod una cum ipso condemnaret Prælatos illos, qui apparent potius Provinciarum Gubernatores, quam Apostolorum successores, & qui per superbum illum apparatum, quo cinguntur, videntur fastum & pompam mundi velle introducere usque ad ipsum Altare; sed sibi esse attendendum, nequaquam nos amplius esse temporibus illorum Sanctorum, quorum paupertas miraculis fulciebatur: fideles hodie factos infirmiores; hos posse indigere aliquibus, qui sensus externos perstringant, ut Episcopis omnem debitam venerationem exhibeant.*

XXXIV. Postquam has rationes Granatensis summa attentione audivisset Archiepiscopus, mox utrumque cum modestia juncta gravitate respiciens, respondit; *Pro vestro in me affectu me vobis devinctissimum agnosco: ipseque Deus novit, me hunc in me vestrum affectum præcipuis gratiis a Deo mihi præstitis annumerare. At mihi indulgeri peto, si vobis ingenue dicam, me paulisper hærere attonitum, videre illos, per quos sperabam intelligere vocem Dei, mihi tam humano modo loquentes, & qui me ad majorem in functionibus ministerii mei exactitudinem incitare deberent, me ad remissionem, & relaxationem excitent. Quæ a vobis dicta sunt, in Aula Regia dici haud miror. At id duntaxat admiror, Aulicos, Religiosos, & Episcopos hic in eamdem sententiam convenire: virosque tam sanctos, & venerandos se hujusmodi causæ statuere defensores. Mundus queritur, ædes meas ac familiam magnificas non esse; meque Archiepiscopi Braguensis (b) splendorem non exhibere. Hæc dictio digna est prolatoribus suis. Sed num ideo Dei minister dignitatem suam eorum pervicaciæ debet subjicere, & regulas suas, ut se eorum opinioni conformet, derelinquere? An illi Sancti, de quibus tamquam capitibus, & principibus gloriatur Ecclesia, S. Nicolaus, S. Basilius, S. Chrysostomus, ac nominatim magnus S. Martinus, cujus paupertas, & liberalitas vere Apostolicæ fuerunt, ignorabantne, mundum quidquid est splendoris revereri, & humanam existimationem magnificentia humana sibi se posse comparare? Hoc procul dubio sciebant, seu ajebant sicut S. Paulus, Gal cap. 1.* An quæso hominibus placere? si hominibus placerem, Christi servus non essem. *Arbitrabantur se melius non posse fungi munere evangelizandi humilitatem, & paupertatem Christi, quam se pauperes faciendo ad prædicandum Deum pauperem. Quid ex eo tempore factum, quod eorum agendi rationem suspectam aut contemptibilem efficere potuit, & quis eos imitari nobis inhibet? An hodiernæ hominum irrisiones? Eos etiam irriserant. Sicuti igitur ipsi mundi irrisionem contempserunt, ita & nostrum est contemnere. Non existimo vos contendere, illam agendi rationem, tamquam in ipsis extraordinariam habendam esse, adeoque parum imitandam, quandoquidem noveritis, quid Ecclesia nobis præscripserit hoc expresso Decreto quarti Concilii Carthaginensis:* Episcopus vilem supellectilem, & mensam, ac victum pauperem habeat, & dignitatis suæ auctoritatem fide & vitæ meritis quærat. *En Spiritum Sanctum ore universæ Ecclesiæ Africanæ nobis loquentem. Nunc ego judices & consiliarios meos vos assumo. Sanctus Spiritus mihi, quatenus Episcopo decernit habere* supellectilem & mensam pauperem; *mundus e contra paupertatem fugere me adhortatur, & in his omnibus splendorem quærere: utri deferre suadetis mihi? Mundus contendit justificare, immo & sanctificare istam, quam nobis inspirat opinionem, dicendo, magnificentiam ad fulciendam dignitatem Episcopalem esse necessariam: e contrario Spiritus Sanctus nos docet, Episcopum per illam* paupertatem *Apostolicam se magis* commendabilem *redditurum: non enim exterior ille fastus,* sed vitæ sanctitas *hominum cordibus honorem, & venerationem ipsi debitam imprimere debet. Ecce regula nostra. Si quatenus Religiosus statuta Ordinis nostris servare conatus sim, modo ut Episcopus, regulam ab Ecclesia Episcopis præscriptam servare debeo. Ideoque, quæso, vobis persuasum sit, me omnis istius exterioris fastus hostem esse, non tantum quia Religiosus sum. Fui in Religione* pauper, *qualis fuit S. Joannes omnium Religiosorum exemplar; jam vero in Episcopatu* pauper *esse debeo, veluti Jesus Christus Evangelium annuntians, veluti Apostoli, & magni Episcopi successores eorum, & veluti Prælatis omnibus mandat Ecclesia. Unde etiamsi Deus ex Clero, non autem ex religioso Ordine me elegisset ad eam dignitatem, ad quam ipsi placuit me assumere, non eamdem vestem religiosam tulissem; sed credidissem, eamdem circa familiam instituendam, & proventus dispensandos esse tenendam regulam, & similiter quidquid mundus obloqui potuisset, despexissem. Quis enim in Ecclesia, si non Episcopi in servandis inviolate ejus Decretis constans erit? Anxii ergo ne sitis, inveniendi medium aliquod, quo hominibus satisfaciatis. Mundus & Deus consociari non possunt. Deus namque nobis prohibet quidquid mundus jubet. Si splendori domus meæ prospicere velim, necessario de ali*mentis *pauperum aliquid resecandum est. Numquid adeo immisericors esse potero, ut panem ex ore fame confectorum adimam, quo mensa mea ferculis bene sit instructa? Numquid tam duro corde ero, ut membra Christi in maximo frigore denudem, quo vestiam & ornem muros inanimes? Siccine prudentem, & indulgentem oportet me esse? Deus a me tam cæcam prudentiam, & tam credulam indulgentiam avertat. Facultates meæ* pauperum *sunt, & non meæ eos tamquam filios meos diligere teneor, eosque venerari tamquam, qui semel futuri sint mei judices. Illos contristari plus vereor, quam divitibus comprobari. Deus avertat, ne rem tam vilem, qualis est vana hominum opinio, pretio lacrymarum & sanguinis pauperum emam. Si post hæc nostram agendi rationem despiciat mundus, ipsius despectus nostrum gaudium & gloria nostra esse debet, ac dicere nos oportet cum S. Paulino* Epist. 29. O beata injuria, displicere cum Christo! magis timendus est amor talium, quibus sine Christo placetur.

Hic Archiepiscopi discursus plenus vigore, & unctione Spiritus Sancti, ita penetravit corda audientium, ut ipsa veritate victi, non quid replicarent, sed quomodo suum nimis humanum loquendi, & agendi modum excusarent essent anxii; palam fatentes, se in Bartholomæo & sanctitatem, & constantiam mirari. Dicebatque Granatensis, se jam amplius, & certius intelligere quam merito ipse ad Archiepiscopatum promotus fuerit. Utinam omnes Prælati, qui hunc discursum sunt lecturi, habeant similes aures ad audiendum, & corda ad intelligendum.

Hic totus Archiepiscopi discursus, aliaque ea occasione dicta referuntur in ejus vita Gallice scripta, *lib. 2. cap. 20.*

XXXV. Si Episcopi, Prælati, ac reliqui Beneficiati e Clero sæculari eam moderationem & frugalitatem in omnibus servare debeant; quanto magis Regulares, qui speciali professione ad paupertatem servandam adstringuntur, & quorum professio specialem mundi, ejusque pomparum contemptum exigit, ut *Tom. I. part. 1. tit. 29. c. 8. & 9. & tit. 31. cap. 5.* dictum est. His addi potest Epistola 102. Petri Blesensis, in qua narrat, quid Sanctus quidam Abbas de excessu in mensis Abbatum dixerit, & postquam sumptus illos graphice descripsit, tandem concludit: *Hæc omnia judicabit, cujus judicia occulta sunt, & ideo magis timenda. Sumptus tam detestabiles, & enormes, non labore aut patrimonio nostro fiunt, sed de eleemosynis fidelium, de oblationibus atque decimis, de tributis egentium animarum, de exactionibus, & oppressionibus pauperum, de obventionibus etiam placitorum. Qui in sudore vultus pane nostro vesci debuimus, labores miserorum nobis usurpamus ad delicias, atque in crapula, & ebrietate sudorem bibimus alienum.*

Epistolæ hujus magnam partem exscripsit Christianus Lupus *tom. 5.* Schol. in Canones *pag. 193.* addens: *Episcopis, Abbatibus, Canonicis, aliisque decimas possidentibus, legenda est tota Epistola.*

CAPUT V.

An Clerici divites Patrimonio possint, reservatis proventibus Patrimonii, ex bonis Ecclesiæ vivere?

1 *Certum quod dives patrimonio possit habere Beneficium, & proventus Beneficio annexos recipere.*

2 *Potest etiam proventus Beneficio annexos, tamquam debitos exigere.*

3 *In-*

(a) Rubrum, idest titulus hujus capitis.

(b) *Braguea*, vocatus ab incolis *Braga*, aut *Bregua*.

3 *Indubitatum est, quod Ministri non possint suum ministerium impendere*, ut sustentationem accipiant.
4 *Non dubium, quin dives patrimonio possit Beneficium retinere*,
5 *Proponitur status quæstionis*.
6 *Omnes Beneficiati debent Officium* gratis *impendere ad sensum hujus sententiæ* : Gratis accepistis, gratis date.
7 *Quomodo hoc præstent, qui necessaria a populo accipiunt*.
8 *Non videtur ita* gratis *præstare, qui dives patrimonio, ex proventibus Ecclesiasticis sua necessaria prætendit*.
9 *Viduæ, quæ divites propinquos habebant, ex sententia Apostoli ab Ecclesia sustentandæ non erant; ne gravaretur Ecclesia*.
10 *Hinc concluditur, nec Clericum* divitem *illicite sua necessaria ab Ecclesia accipere*.
11 *Clericus dives necessaria ex bonis Ecclesiasticis accipiens*, pauperes *defraudare non censetur*.
12 *Censet Augustinus bona Ecclesiastica esse* pauperum, *quando Ministri aliunde sufficienter habent*.
13 *Quod de Episcopis dixit Augustinus, de omnibus Beneficiatis dixit Dionysius Carthusianus*.
14 *Beneficiatus dives patrimonio, debet reditus Ecclesiasticos administrare, ut* pauperum *procurator*.
15 *Canones non permittunt Episcopis necessaria ex proventibus Ecclesiasticis, nisi sub conditione*, si indigeant.
16 *Idem magis militat in aliis Ecclesiæ Ministris*.
17 *Conditio* si indiget *non respicit Episcopum, qui ultra necessaria accipit ex proventibus Ecclesiasticis*.
18 *Canones hæc statuunt juxta naturam bonorum Ecclesiasticorum*.
19 *Post divisionem bonorum Ecclesiæ, eadem Canonum sententia perseveravit*.
20 *Gratianus ex Canonum sententia ita conclusit*.
21 *Videntur primum Scholastici contrariam sententiam docere cœpisse*.
22 *Probatur ex Dionysio Carthusiano*.
23 *Securius statur dictis SS. Patrum, quam Scholasticorum*.
24 *Scholastici nimis carnaliter, & litteraliter videntur intellexisse verba Apostoli* : Quis militat suis stipendiis unquam? *&c*.
25 *Unice fere pro sua sententia proferunt hunc textum Apostoli*.
26 *Apostolus non vult Clericis deberi stipendium ut mercedem* operis.
27 *Totus Apostoli discursus tantum vult*, alimenta *Christi Ministris deberi*.
28 *Responsum Hadriani VI. ad textum Apostoli*.
29 *Christus dixit Apostolis deberi* cibum, *quando eos misit destitutos mediis temporalibus*.
30 *Qua ratione ex sententia Cardinalis Bellarmini utraque opinio conciliari possit?*
31 *Conciliandi ratio non displicet*.

I. PRo clariore hujus quæstionis resolutione, & intellectu prænotandum in primis, hic quæstionem non esse, num qui possidet sufficiens patrimonium, possit habere Beneficium Ecclesiasticum, & jus colligendi, & exigendi fructus vel proventus Beneficio, sive titulo Ecclesiastico annexos. Nemo quippe dubitat, aut fundate dubitare potest, quin Ecclesia admittere velit habentes Patrimonium ad munia Ecclesiastica, quibus opulenti nonnumquam magis conveniunt, quam pauperes; aut jus percipiendi proventus certis titulis ex Ecclesiæ, aut Fundatorum ordinatione annexum, a titulis separare, eo solo titulo quod titulis illis præficiantur divites Patrimonio; præsertim cum Ecclesiæ sæpe sit ignotum, qui Patrimonium sufficiens habeant, & in singulorum facultates inquirere, & familiarum singularum statum, & rationes discutere a se alienum credit.

Cum enim juxta disciplinam ab octo circiter sæculis exortam, & sensim stabilitam ac receptam, singulis titulis certi proventus sint annexi, illos Ecclesia singulorum titulorum possessoribus relinquit, ipsorum fidei, & conscientiæ permittens, ut eos dispensent, & administrent; iisque etiam utantur juxta naturam & conditionem illorum proventuum, & dispensationis, & usus rationem reddere queant ei, cui primario *res* Ecclesiæ oblatæ sunt, & unde *res Dei* vocantur, uti latius exposui in Dissertatione Canonica De instituto Canonicorum, *part*. 2 *c*. 5. §. 10.

II. Similiter nemo dubitat, Ministros Ecclesiæ habere potestatem de Altari vivendi; dignumque esse *operarium mercede sua*, vel *cibo suo*; eique temporalium sustentationem a populo deberi, neque jure Beneficio annexa negari posse, hoc solo titulo quod Beneficiatus dives sit ex Patrimonio. Hoc ipso enim quo Beneficium possidet, etiam jus recipiendi annexos proventus adipiscitur: nec illud ei Ecclesia ob possessas aliunde divitias adimit; sed duntaxat præscribit, ut ea juxta offerentium intentionem, & regulas Ecclesiasticas, tamquam res Deo oblatas dispenset, iisque ut *patrimonio pauperum* utatur.

III. Illud quoque indubitatum est, quod licet Operarius, sive Minister Ecclesiæ jus habeat ad sustentationem accipiendam a populo, nequaquam tamen evangelizare, sive Ecclesiæ ministrare possit, *ut manducet*, vel ut sustentationem accipiat; sed manducare, & sustentationem accipere, ut evangelizare, & Ecclesiæ servire valeat: ita ut absolute intendat *gratis* evangelizare, & servire Ecclesiæ, & non nisi ut id facere possit, sustentationem vel cibum accipere velit, ut latius supra *c*. 2. exposui.

IV. Nec illud in quæstionem trahendum, num quis Patrimonium una cum Beneficio retinere queat, liciteque proventus annuos utriusque recipere, & ex omnibus honestam sustentationem sumere, & superfluum in pauperes, aut pios usus impendere.

V. Illud unum quæritur, num dives Patrimonio possit ex proventibus Ecclesiæ sua necessaria accipere, parcendo proventibus Patrimonii, eosque augendo, parentibus & consanguineis, non pauperibus relinquendo, aut in alios profanos usus impendendo.

VI. In primis certum est, quod omnes Beneficiati tamquam Ecclesiæ Ministri, teneantur ministerium hoc spirituale populo & Ecclesiæ exhibere *gratis*, ad sensum illius præcepti: *Gratis accepisti, gratis date*, Matth. 10. vers. 8.

VII. Huic præcepto non contraveniunt Ministri, & Operarii Ecclesiæ, qui unde vivant non habentes, ex proventibus Ecclesiasticis accipiunt unde vivant, & ita *gratis* Ecclesiæ servire queant, & consequenter quos ad accipiendum cogit *vivendi necessitas, non habendi cupiditas*, uti post S. Julianum Pomerium loquitur Synodus Acquisgranensis an. 816. *Can*. 107. His enim *gratis* serviunt, & accipiunt sustentationem „ *necessitatis* a populo, non „ quasi *mercedem operis*, quod populo *ex charitate* impendunt, „ sed tamquam stipendium, quo, ut possint laborare, pascantur.

VIII. Porro qui patrimonio dives est, nequaquam potest dici sustentationem *necessitatis* accipere a populo, aut tamquam stipendium, quo, ut possit laborare, pascatur, neque hunc ad accipiendum *cogit vivendi necessitas*, quandoquidem ex Patrimonio ei aliunde provisum sit; *sed potius habendi cupiditas*. Neque talis videtur accipere, ut *gratis* evangelizare queat, sed potius; *ne censum Patrimonialem expensis quotidianis minuat*; uti eodem loco monet Synodus Aquisgranensis.

IX. Apostolus monet, 1. ad Timoth. 5. vers. 16. *Si quis fidelis habet viduas, subministret illis*, scilicet necessaria ad vivendum. Rationem subjicit: *Ut non gravetur Ecclesia*, scilicet earum alimoniis; *Ut iis, quæ vere viduæ sunt, sufficiat*, nimirum Ecclesia; *Sufficiat*, inquam, providere illis quæ *veræ viduæ sunt*, idest, quæ desolatæ & destitutæ sunt humanis subsidiis, quemadmodum eodem loco exposuit Apostolus. Tales autem non sunt ad mentem Apostoli, quamdiu propinquos aut amicos habent, a quibus sustententur.

X. Ita Estius hic, qui & subdit: „ Locus hic notari potest „ adversus eos, qui cum de *suo satis* habeant unde vivant, Ec„ clesiasticis Beneficiis impinguantur; aut qui uno Beneficio, „ quod ad honestam sustentationem valeat, non contenti, plu„ ra accumulant. Nam si fidelis habens viduas, subministrare „ illis jubetur, ut iis quæ vere viduæ sunt, alendis Ecclesia suf„ ficiat: quanto magis, qui vel *Patrimonium*, vel unum habent „ Ecclesiasticum Beneficium, ex quo sufficienter ali possint, ab„ stinere debent a gravanda Ecclesia, quo plures Ministros alere „ queat, per quos divina celebrentur Officia, & Christiani po„ puli salus procuretur.

XI. Unde & Synodus Aquisgranensis citato *Canone* 107. ait: „ Nec illi, qui sua possidentes, dari sibi aliquid volunt, sine „ grandi peccato suo, unde *pauper* victurus erat, accipiunt. De „ Clericis quidem Spiritus Sanctus dicit; Osee cap. 4. vers. 8. „ *Peccata populi mei comedunt*. Sed sicut nihil habentes propri„ um, non peccata, sed *alimenta*, quibus indigere videntur, ac„ cipiunt; ita possessores, non alimenta, quibus abundant, sed „ aliena peccata suscipiunt ". Plura eam in rem habet citatus Canon, quibus verificetur Rubrica (*a*) ejusdem Canonis: „ Cum quo damno animæ suæ ab Ecclesia, quæ pauperes pascit, „ accipiunt illi, qui sibi de *suo* sufficiunt.

XII. Quid aliud voluit S. Augustinus, ubi respondens Donatistis calumniantibus Episcopos Catholicos, quasi persecutionem in ipsos moverent, ut bona Ecclesiarum soli haberent, hæc scribit: „ Quæ tamen (bona Ecclesiarum) si pauperum compaupe„ res sumus, & nostra sunt, & illorum: si autem *privatim*, „ quæ nobis *sufficiunt*, possidemus, non sunt illa nostra, sed „ *pauperum* quorum procurationem quodammodo gerimus, *non* „ *proprietatem* nobis usurpatione damnabili vindicamus ". Hucusque Augustinus, *Epistol*. 185. Bonifacium ultimæ edit. & apud Gratianum, *Caus*. 23. *qu*. 7. *Can*. 7

Credidit ergo Augustinus, bona Ecclesiarum esse *pauperum*, & etiam Episcoporum, si & ipsi *compauperes* sint; sin autem pauperes non sint, sed *privatim*, quæ sufficiant, possident, esse non Episcoporum, sed *pauperum*, quorum procurationem quodammodo gerunt.

XIII. Quod de Episcopis sui temporis dixit Augustinus, id de omnibus Beneficiatis postmodum pronuntiavit Dionysius Carthusianus in Tractatu contra pluralitatem Benef. *art*. 14. „ Bona „ Ecclesiæ, inquit, sunt stipendia Ministrorum ejus indigentium „ hujusmodi bonis: quod si eis non egeant, non sunt capaces „ talium bonorum *ad proprium usum. Verumtamen serviendo* „ *Ecclesiæ faciunt hujusmodi bona esse sua, ut ea indigentibus pie* „ *dispensent, non ut sibi thesaurizent, possideant, & immoderate* „ *seu absque necessitate, & indigentia assumant*.

XIV. Et Hadrianus VI. probans sententiam Alexandri De Hales, quod Clericus habens *sufficiens* stipendium, vel reditum, unde possit aliter, quam decimis sustentari sufficienter, & secundum statum personæ, non possit eas in usus proprios convertere, addit: „ Quod habenti sufficiens Patrimonium, si fructus „ vel proventus Patrimonii servat *pio operi*, licet de bonis Ec„ clesiæ vivere, alias non: sed quidquid proventum Ecclesiæ „ suscipitur, tenetur quasi *pauperum*, *& Ecclesiæ procurator* in „ eorum utilitatem convertere, aut servare.

XV. His congruit, quod legitur in *Canone* 41. vulgo Apostolorum: „ Præcipimus, ut in potestate sua Episcopus Ecclesiæ „ res habeat. Si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt credi„ tæ, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita „ ut potestate ejus *indigentibus* omnia dispensentur per Presby„ teros, & Diaconos, & cum timore, omnique sollicitudine „ ministrentur (*b*).

Ecce

(*a*) *Rubrica*, idest titulus hujus Canonis. Lex quandoque olim vocabatur *Rubrica*; eo quod initium legis, vel canonis rubro colore notaretur.

(*b*) Cautum fuit in Concilio Gangrensi *cap*. 28. ut Presbyteri, & Diaconi quoque notitiam rerum Ecclesiasticarum haberent, ut si contingat Episcopum e vita migrare, curam habeant eorum, quæ ad Ecclesiam pertinent.

Ecce Episcopus bonorum Ecclesiæ moderator constituitur; sed ut per Presbyteros, & Diaconos, *ea omnia* auctoritate ejus *indigentibus* (vel ut alia lectio habet, iis *qui egent*) ministrentur. An ergo ipsi Episcopi nihil in suos usus, tamquam Ecclesiæ operarii sumere possunt? Immo vero, si scilicet *ipsi pauperum compauperes* sint. Addit enim Canon: „ Ex iis autem, quibus „ *indiget, si tamen indiget*, ad suas *necessitates*, & peregrinorum „ fratrum usus ipse percipiat “. Sive, ut vertit ex græco Gentianus Hervetus: „ Et etiam *si sit, opus; in necessarium* suum „ usum accipere, & fratrum qui hospitio excipiuntur.

Eadem leguntur in Canone 25. Antiocheno; referunturque dicti Canones apud Gratianum *Caus.* 12. *qu.* 1. *Can.* 22. 23. & 24.

XVI. Si Episcopi primarii Ecclesiæ ministri, & vineæ Dominicæ excultores debeant bona Ecclesiæ ut pauperum procuratores *indigentibus* dispensare, neque de iis participare, etiam ad *suas necessitates*, sive *necessarium usum*, nisi revera ipsi *indigeant*, quo titulo inferiores Ministri sibi majus jus in bona Ecclesiæ attribuent?

XVII. Ex verbis quoque Canonis manifestum est, hanc conditionem, *si tamen indigent*, non adjici propter Episcopus, qui forte ultra *indigentiam* ex bonis Ecclesiæ sumerent; quandoquidem expresse dicat, quod tum demum in *suas necessitates*, sive *necessarium suum usum* capere possit Episcopus, *si indigeat*: ergo *si non indiget*, nequidem in suas *necessitates*, seu *necessarium suum usum* capere permittitur.

XVIII. Non obscurum quoque est, id quod circa dispensationem, & usum bonorum Ecclesiæ in favorem pauperum hisce Canonibus dicitur, ex bonorum Ecclesiasticorum natura seu conditione demani; utpote quæ ut bona pauperum administrari oporteat.

XIX. Non mirum proinde, si & post factam bonorum Ecclesiasticorum aliqualem in quatuor portiones divisionem, quin & post erectionem Beneficiorum eadem manserit dispensandi obligatio; quia ut capite sequenti ostendemus, divisio bonorum Ecclesiæ non ipsam bonorum conditionem, aut naturam, sed exteriorem duntaxat dispensationis normam aliquatenus immutavit.

XX. Quapropter Gratianus noster, qui Decretum suum compilavit post factam, & stabilitam bonorum Ecclesiæ divisionem, relatis dictis SS. Patrum, qui dicunt, quod qui sumptibus propriis sustentari potest, ab Ecclesia stipendia accipere nequeat, subjungit: „ Verum his auctoritatibus, inquit, prohibentur ab „ Ecclesia suscipi, non illi, qui quondam fuerunt divites, postea „ vero omnia reliquerunt, ut Petrus, & Matthæus, & Paulus; „ aut pauperibus distribuerunt, ut Zachæus; aut Ecclesiæ rebus „ adjunxerunt, sicuti illi, qui prædia sua vendentes ponebant „ pretia ante pedes Apostolorum, ut essent omnia communia: „ *sed illi, qui in domibus parentum residentes, vel sua relinquere nolentes, Ecclesiasticis facultatibus pasci desiderant*.

Sine ulla hæsitatione igitur sæculo XII. credidit Gratianus, auctoritate Canonum, & SS. Patrum inhibitum esse, ut illi, qui *sua* nolebant dimittere, de facultatibus Ecclesiasticis pascerentur.

XXI. Et revera tanta apparet in Canonibus, & dictis SS. Patrum pro hac sententia evidentia, ut credibile non sit, contrariam sententiam ab aliquo assertam fuisse, nisi postquam sæculo duodecimo intrarunt Doctores Scholastici, quorum plures magis proprio judicio, & rationi naturali, quam Canonum, & Patrum auctoritati innitentes, eam opinionem sustinere cœperunt.

XXII. Hoc non obscure tradit Dionysius Carthusianus in Tractatu de vita Canonicorum, *art.* 24.

Hic proposita quæstione: „ An Canonici, & Ministri Ecclesiæ, qui de suo *Patrimonio* possunt se sustentare, licite convertant in usus suos bona Ecclesiæ, “ priusquam ad resolutionem quæstionis descendat, præmittit: „ Securius ac salubrius „ creditur, ac paretur dictis Sanctorum, per quos locutus est „ Spiritus Dei, quam *Scholasticorum* quorumdam, qui suo magis, quam expedit, credunt, & nituntur ingenio, auctoritatem „ Sanctorum ad suam retorquentes opinionem.

XXIII. „ Quamvis ergo (concludit post hæc) de proposita „ quæstione quidam dicant *Scolastici*, posse id licite fieri, consultius tamen credendum, & standum est verbis Hieronymi, „ & Bernardi, immo & summi Pontificis, beatique Prosperi. „ Ait enim Damasus Papa: *Qui bonis parentum sustentari possunt, si accipiant quod pauperum est sacrilegium incurrunt*.

Huic Damasi dicto, SS. Hieronymi, Prosperi, & Bernardi sententiis subjunctis, concludit: *Horum itaque Patrum sententiis standum, quam aliorum aliter opinantium*.

XXIV. Hi Doctores Scholastici nimis carnaliter, & mercenarie considerasse videntur hæc Apostoli verba, 1. Cor. cap. 9. vers. 7. *Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, & de fructu ejus non edit, &c.* Quasi his indicatum voluisset Apostolus, non secus deberi Clericis stipendium, aut mercedem, quam militibus militiæ sæcularis, aut excultoribus vineæ, aliisque operariis suarum operarum mercedem; non propter eorum *indigentiam*, sed propter operas, & labores præstitos.

XXV. Unde unicum pene hoc argumentum in hujus opinionis assertionem adferri videmus.

Et quidem Prosper Fagnanus, novissime hanc sententiam amplexus, ad *Cap. Si quis sane, tit. De Peculio Clericorum*, relatis nonnullis recentiorum Canonistarum pro hac sententia auctoritatibus, subdit *n.* 7. Idem ratio suadet divinis oraculis innixa; decet enim, ut qui Altari servit, de Altari vivat, cum *nemo militet stipendiis suis*, 1. ad Corinth. 9. *& dignus est operarius mercede sua*: Luc. cap. 10. vers. 7. nec denario fraudari debent in vinea operantes; additis aliis textibus, qui probant, Clericis laborantibus stipendia, & mercedem deberi.

XXVI. Verum uti recte advertit doctissimus Pauli Interpres Guillelmus Estius 1. *ad Tim.* 5. *vers.* 18. „ Neque significat Apostolus hac parte, subsidium temporale habere rationem *mercedis*, quam Prædicator Evangelicus pro labore, & opere suo „ recipiat; id enim esset vendere Evangelium, quod *gratis* debet „ annuntiari: sed sensus Apostoli est, sicut operarius dignus est „ mercede, unde vivat; ita & Evangelii Minister dignus esse „ honorario subsidio unde sustentetur. Tantum enim in hac comparatione spectatur sustentatio operanti debita. Unde & Christus *Matth.* 10. eamdem sententiam adferens, pro *mercede*, „ *cibum* nominavit: *Dignus est*, inquit *operarius cibo suo*.

XXVII. Totus ergo discursus Apostoli hoc unum evincit, operariis Evangelicis alimenta deberi, non tamquam *mercedem* operis, sed tamquam media *necessaria*, ut evangelizare possint. „ Sæcularis quippe militia, quia cœlestia non habet, terrena „ strenue militantibus præstat: qui autem Ecclesiæ serviunt, & „ *labori* suo velut *debita* reddi oportere credentes, ea, quibus „ opus non habent, aut accipiunt libenter, aut exigunt, nimis „ *carnaliter* sapiunt, si putant, quod Ecclesiæ servientes, stipendia terrena, ac non potius præmia æterna percipiunt “. Ita citata Synodus Aquisgranensis *Can.* 107.

XXVIII. Deinde, uti bene respondet Hadrianus VI loco citato, „ non militat *suis* stipendiis, qui concessa temporalia divinæ militiæ impendit; cum omnia temporalia bona *divina sint* „ *stipendia*, in stipem & sustentationem vitæ hominibus concessa, „ ut ei magno fervore, & absque sollicitudine distrahente servitia grata dependant.

Addit Hadrianus: *Secundo, ad mentem Apostoli, quod nemo tenetur regulariter stipendiis, quæ sua sunt comparatione ad homines, quæ scilicet ab iis non capit; hominibus certis militare: Nihilominus quia stipendia Ecclesiastica solum sunt ad necessitatem Ministrorum, & non quasi merces laborum instituta, ideo non possunt hujusmodi pro se suscipere, nisi quantum egent sub modificatione prius expressa.*

XXIX. Observandum insuper, quod Christus sententiam illam, *Dignus enim est operarius cibo suo*, protulerit, postquam Apostolis dixisset, Matth. cap. 10. *Gratis accepistis, gratis date; nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam*: quibus omnibus voluit, ut quasi omnibus temporalibus destituti, inde ad prædicandum Evangelium pergerent. Sed ne hisce nimium turbarentur, cogitarentque sibi necessaria alimenta defutura, præcepti sui apparentem severitatem temperavit, „ ostendens (ait Jansenius Gandensis, citato *cap.* 55.) „ quare nudos illos mittat, nimirum quod quæ ad victum & vestitum ipsis essent necessaria, eis deberentur a discipulis eorum, „ ut sine omni rubore & verecundia ab eis illa possent accipere, nec necesse esset harum rerum onere & sollicitudine sese „ gravare.

Ex quibus non obscure intelligitur, sententiam Christi, ad quam & totus Apostoli contextus refertur, non spectare nisi *alimenta* seu *cibum* operariorum evangelicorum, quos *ad ea accipienda cogit vivendi necessitas, non habendi cupiditas*.

XXX. Cardinalis Bellarminus *lib.* 1. *De Clericis*, *cap.* 37 quærens, an qui bona Patrimonialia habet, possit simul bona Ecclesiastica habere; & pro utraque sententia allatis nonnullis auctoritatibus, credit, auctores utriusque sententiæ posse forsan conciliari, ut dicamus S. Prosperum (quem citat pro negativa) „ loqui de illis, qui plane sufficientem habent sustentationem ex „ Patrimonio, aut Beneficio. Tunc enim alterum est superfluum, „ & proinde pauperibus debitum. Alios vero Auctores loqui de „ illis, qui neque ex Patrimonio, neque ex Beneficio sufficientem omnino sustentationem habent. Hi enim utrumque retinere possunt, modo ex utroque nihil accipiant ultra sustentationem decentem, juxta conditionem proprii status. Quod enim „ vere superfluum est, dandum esse pauperibus, Theologi communiter docent.

XXXI. Si cui hæc reconciliandi ratio placet, me dissentientem non reperiet. Si quis enim proventus Beneficii & Patrimonii confundat, atque ex iis *honestam ac moderatam* sustentationem accipiat, & superfluum in pauperes, aliumve pium usum expendat; nullatenus vivendo ex bonis Ecclesiæ, censum suum Patrimonialem auget; nec pauperes plus gravat, quam is, qui totam sustentationem acciperet ex bonis Ecclesiæ, & Patrimonium pauperibus erogaret.

CAPUT VI.

De divisione bonorum Ecclesiæ; & an per eam natura illorum mutata?

1 *Ecclesia, etiam Christo vivente, suas habuit facultates, sed in communi.*
2 *Christus oblationes Fidelium uni in suos & discipulorum, ac pauperum sumptus distribuendas commisit.*
3 *Christus formam dispensandæ pecuniæ Ecclesiasticæ dedit; & furem passus est, ut & Ecclesia fures pateretur.*
4 *Juxta normam a Christo institutam, omnia oblata erant communia, & uni concredita.*
5 *Eamdem normam Apostoli, & eorum successores aliquot sæculis retinuerunt.*
6 *Decretum Concilii Romani sub S. Sylvestro de divisione rerum Ecclesiæ in quatuor portiones.*
7 *Hoc Decretum merito ut suppositium rejicitur.*
8 *Divisionis illius in quatuor portiones ut jam stabilitæ meminit Gelasius I.*
9 *Sanctus Gregorius respondet juxta illam divisionem bona Ecclesiastica dispensanda.*
10 *Quatuor illæ portiones non arithmetice distribuebantur.*

I. ECCLESIA fere antequam nata, idest, ante adventum Spiritus Sancti, immo ipso adhuc Christo Domino conversante in terris, cœpit bona quædam habere, quæ tum in solis Fidelium voluntariis oblationibus consistebant. Una autem erat earum omnium communis massa, seu commune ærarium.

II. Dispensatio autem ærarii illius uni erat commissa, ut vel in Christi, & Discipulorum ejus in Evangelii prædicatione operantium necessitates, vel in egenorum sumptus distribueretur; quemadmodum Evangelista Joannes scriptum reliquit.

Dicit enim *cap. 12.* sui Evangelii: *Unus ex Discipulis ejus, Judas Iscariotes, qui eum erat traditurus, dixit: Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis, & datum est egenis? Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad illum, sed quia fur erat & loculos habens, & ea, quæ mittebantur, portabat.*

Et rursum *cap. 13. Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei. Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quia dicit ei Jesus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum; aut egenis ut aliquid daret.*

III. „ Habebat ergo Dominus *loculos*, & a fidelibus oblata „ conservans, & *suorum necessitatibus*, & aliis *indigentibus* tribuebat “: ait Augustinus *Tractatu 62. in Joannem, n. 5.* additque: *Tunc primum Ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta.* Apud Gratianum *Caus. 12. quæst. 1. Can. 17.* Et *tractatu 50. nu. 11.* „ Exemplum Domini accipite conversantis in terra. Quare ha„ buit loculos, cui Angeli ministraverunt, nisi quia Ecclesia „ ipsius loculos suos habitura erat? Quare furem admisit, nisi „ ut ejus Ecclesia fures patienter toleret “? Apud Gratianum *Caus. 12. quæst. 1. Can. 12.*

IV. Porro ex forma dispensationis oblationum a Christo conversante in terris servata, habetur, quod omnia a fidelibus oblata in unam *bursam*, sive eosdem loculos conjicerentur; ejusque cura uni, scilicet Judæ Iscariotes, concredita fuerit.

Secundo, quod ea in necessitates Christi & Discipulorum, nec non egenorum sumptus ex Christi præscripto esset expendenda.

V. Hæc forma a Christo præsignata, ab Apostolis, eorumque successoribus servata est quatuor ut minus sæculis; eatenus saltem, ut alia non esset nota rerum Ecclesiasticarum divisio, quam ipsarummet Ecclesiarum.

Sicuti enim universalis Ecclesia Christi in plures particulares Ecclesias seu Diœceses divisa fuit, atque unicuique suus præfixus Episcopus & Clerus; ita quoque unicuique Ecclesiæ erant suæ facultates, e quibus & Ministrorum, & pauperum necessitatibus provideretur. At earum nulla erat inter Episcopum, Clerum, Templorum fabricam, aut pauperes rerum illarum nota partitio; sed omnium in communi dispensatio Episcopo erat concredita, qui eas pro singulorum necessitate & exigentia distribueret, & etiam sibi, si indigeret, applicaret; quemadmodum tum ex Canonibus 40. & 41. vulgo Apostolorum, tum Canonibus 24. & 25. Concilii Antiocheni celebrati sæculo IV. videre licet, & referunt a Gratiano *Caus. 12. quæst. 1. Can. 22. 23. & 24.*

VI. Crediderunt nonnulli aliquam proventuum Ecclesiasticorum divisionem factam fuisse sub initio sæculi IV. sedente Sylvestro Papa. Isidorus enim suæ Canonum Collectioni inseruit 20. Canones cujusdam Concilii Romani habiti anno 324. præsidente sancto Sylvestro; in quorum quarto dicitur: „ Commoneo au„ tem vobis omnibus mihi consortibus monimentum hoc, ut de „ reditibus Ecclesiæ quatuor partes fiant, quarum una cedat „ Pontifici ad sui sustentationem, altera Presbyteris, & Diaco„ nis, & omni Clero, & tertia Templorum, & Ecclesiarum re„ parationi, quarta pauperibus, & infirmis, & peregrinis.

VII. Apposita autem est ibidem hæc nota marginalis: „ Sup„ posititia & spuria videntur Hincmaro, ac plerisque viris eru„ ditis 20. ista capita (sive Canones) quæ Isidorus suæ Colle„ ctioni intexuit.

Et sane tam multa, vel in ipsis hisce Canonibus occurrunt, quæ a temporis illius disciplina, & statu Ecclesiæ, qui tunc erat, discrepant, quæque a multis jam detecta sunt, ut nemo non videat hæc Decreta ad Isidorianas merces merito cum pseudo-primorum Pontificum Decretalibus Epistolis esse ablegandæ.

VIII. Recentius ac certius divisionis illius testimonium occurrit in Epistola 9. Gelasii I. *cap. 29.* relata per Gratianum *Caus. 12. quæst. 2. Can. 27.* ubi scribit: „ Quatuor autem tam de re„ ditu, quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet Ecclesiæ „ facultas admittit (sicut dudum est rationabiliter decretum) „ convenit fieri portiones; quarum sit una Pontificis, altera „ Clericorum, tertia pauperum, quarta fabricis applicanda.

Hic notandum, Gelasium de hac divisione loqui tamquam dudum decreta: *sicut dudum rationabiliter est decretum.*

IX. Interrogaverat Augustinus Anglorum Apostolus sanctum Gregorium: „ De his, quæ fidelium oblationibus accedunt ad „ altaria, & quantæ debeant fieri portiones, & qualiter Episco„ pus agere in Ecclesia debeat “? Respondit Gregorius: „ Mos „ Apostolicæ Sedis est, ordinatis Episcopis præceptum tradere, „ ut de omni stipendio, quod accedit, quatuor fieri debeant „ portiones, una videlicet Episcopo, & familiæ ejus propter „ hospitalitatem, & susceptionem, alia Clero, tertia pauperi„ bus, quarta Ecclesiis reparandis “. Refertur apud Gratianum *Caus. 12. quæst. 2. Can. 30.*

Et scribens idem sanctissimus Pontifex Maximiano Episcopo Syracusano, *lib. 3. Epist. 11.* mandat, “ ut sive de præteritis „ reditibus sive de iis, qui jam obvenerunt, vel obvenerint, *quar„ ta* secundum distributionem *canonicam* dispensetur “. *Caus. „ 12. quæst. 2. Can. 29.*

X. Porro circa hanc rerum Ecclesiasticarum divisionem notandum in primis, eam non arithmetica sive æquali plane proportione institutam aut factam fuisse; sed variam fuisse secundum consuetudinem locorum, & circumstantias, quæ nunc majorem portionem in pauperes, nunc majorem in Clericos pro horum illorumque indigentia & numero impendendam suadebant.

XI. Querebatur apud sanctum Gregorium Clerus Catanensis, quod portio redituum Ecclesiasticorum, quæ Clero cedere debebat, non recte distribueretur. Inquirendi curam Gregorius dedit Cypriano Diacono suo: Hic, facta inquisitione *de quarta portione Cleri* hoc tenendum statuit, ut unam portionem hi, qui in sacro loco sunt positi, & reliquas duas Clerus accipiat. At Presbyteri & Diaconi (qui hic dicuntur in *sacro loco, & sacrato Ordine* constituti) „ conquesti sunt, hoc contra *antiquam „ consuetudinem* in suo gravamine præjudicialiter statutum; quip„ pe quia de eadem *quarta* semper se *duas* partes, & *tertiam* „ Clerum perhibent consecutum, & petiverunt ne hæc definitio „ in suo præjudicio permaneat.

Ut huic difficultati & querelæ satisfaciat Episcopus, vult sanctus Gregorius, ut *quartam* hanc inter Clericos & Ministros Ecclesiæ pro singulorum meritis distribuat. „ Volumus ergo (ait) „ ut quidquid Ecclesiæ tuæ ex reditu vel quolibet alio titulo „ fortassis accesserit, quartam exinde portionem sine diminutio„ ne aliqua debeas segregare, atque eam secundum Dei timorem „ Presbyteris, Diaconis, ac Clero, ut ibi visum fuerit, discre„ te dividere, ita sane ut unicuique sicut meritum laboris ex„ egerit, libera tibi sit, juxta quod prævideris, largiendi licen„ tia: quatenus & hi, qui merentur, etiam temporali se sentiant „ hoc commodo consolari, & alii, adjuvante Domino, eorum „ ad melius contendant imitatione proficere “. *Lib. 7. epist. 8.*

XII. Nequaquam igitur *quarta* portio totius patrimonii Ecclesiæ assignabatur Clericis, ut ipsi *æqualibus* portionibus eam inter se dividerent; sed integra adhuc rerum Ecclesiasticarum administratio erat penes Episcopum, qui monebatur, ut *quartam* eorum portionem in Clerum, pro singulorum meritis, prout sibi videretur, dispensaret.

XIII. Similiter portionem pauperum dispensationi Episcopi mansisse subjectam, eamque pauperibus pro majore vel minore indigentia, & meritis eorum attentis, debuisse dispensari, manifestum est ex ejusdem Pontificum *epist. 29. lib. 9.* in qua monet Episcopum Neapolitanum, ut portionem Cleri, & pauperum, quam ejus prædecessor dare neglexerat, ulterius dispensare non differat; præscripta norma distributionis, in qua inter alia præscribit: „ Ut dentur hominibus *honestis & egenis*, quos *publice „* petere *non permittit*, solidi centum quinquaginta: ita ut qui„ dam eorum ad singulos tremisses, quidam ad binos, quidam ad „ singulos solidos, vel si visum fuerit, amplius dimittantur. „ Reliquis vero pauperibus, qui eleemosynam publice petere „ consueverunt, solidos triginta sex.

Hic per occasionem notare lubet, sanctum Gregorium pauperibus honestis, & verecundis ampliores, quam publice mendicantibus partes distribui velle, nempe quadruplo majores. Quod pauci satis attendunt.

XIV. Ex hactenus dictis fit manifestum est, quod unicus Canonum, & Decretorum hanc quadripartitam divisionem statuentium scopus; & genuinus intellectus fuerit, ut ex proventibus Ecclesiasticis merces, sive sustentatio Clericorum bona fide ministrantium decerperetur, pauperum alimoniæ subveniretur, ædium sacrarum sarta tecta procurarentur, non arithmetica quidem, sed rationali distributione.

XV. Quapropter licet non videatur in multis, extra Italiam, recepta & stabilita verbis expressis, hæc quadrimembris divisio; nihilominus omnium Ecclesiarum communis consensus fuit, proventus Ecclesiasticos in illos usus esse impendendos; idest, ex iis Episcopos, & alios inferiores Ministros sustentandos, pauperes alendos, & fabricam intertinendam (*a*).

Ut igitur concedamus erudito Operum sancti Gregorii Revisori in notis ad *epist. 31. lib. 12. aut nullis, aut paucis in locis Galliarum hanc quartarum distributionem viguisse*; negari tamen nequit, Canones Gallicanos voluisse, proventus Ecclesiasticos in Cle-

(*a*) Intertinendam, *pour entretenir.*

Clericos, pauperes, & fabricam esse impendendos: ut ex Concilio Aurelianensi I. celebrato anno *511. Can. 5.* aliisque plurimis Canonibus manifestum est.

XVI. Nihil proinde per ea Decreta, quæ quadrimembrem divisionem ussferunt, circa naturam bonorum Ecclesiarum immutatum fuit; immo nec vera eorum divisio facta fuit; sed monebantur Episcopi, ut fideliter proventus Ecclesiasticos juxta eorum naturam, & conditionem administrarent; uti recte notat Thomassinus De Disciplina Ecclesiæ, *part. 4. lib. 4. cap. 32. n. 9.*

XVII. Idcirco monet etiam sæculo IX. Concilium Parisiense VI. *lib. 1. Can. 15.* non aliter ab Episcopis esse res Ecclesiasticas dispensandas, quam Apostolorum temporibus. Verba Canonis sunt: „ Et licet, crescente fidelium devotione, copiosissimis „ ac munificentissimis eorum liberalitatibus sancta donata sit „ Ecclesia, *eumdem* tamen usum Apostolorum successores in „ tractandis, & dispensandis Ecclesiasticis rebus se servare debe„ re meminerint.

XVIII. Alia bonorum Ecclesiasticorum divisio facta fuit; tum per erectionem Beneficiorum, quando certi ac determinati reditus, præsertim decimæ & oblationes, singulis titulis annecti cœperunt, de quorum origine, & incremento actum est supra, *Sect. 3. tit. 1. cap. 1.*

XIX. Altera quoque divisio, sed quæ priore posterior, & recentior est, facta fuit, dum Episcopi, & Capitula bona dividere cœperunt. Huic postmodum successit bonorum Capitularium inter ipsos divisio, qua singulis Canonicis sua Præbenda assignata fuit: quæ divisio invaluit, dum Canonici deserta vita communi ad vitam singularem transierunt: de quo transitu actum est supra. *Tom. I. part. 1. tit. 7. cap. 2.*

XX. Hoc merito notandum, quod sicuti ipse transitus ad vitam singularem sensim contigit, dissimulante potius, quam probante Ecclesia; ita & hanc divisionem mensæ capitularis inter Canonicos, non aliquo positivo Ecclesiæ præcepto inductam aut probatam fuisse, sed duntaxat dissimulatione Ecclesiæ sensim invaluisse, & stabilitatem esse.

XXI. Interimquæcumque facta sit, sive per Beneficiorum erectionem, sive per partitionem inter Episcopum, & Capitulum, vel inter ipsos Canonicos; hoc unum contigit, ut dispensatio bonorum, quæ vel integra erat penes Episcopum, vel communis inter Canonicos in communi viventes, tandem ad ipsos particulares Beneficiatos, vel Canonicos, transierit, manente ipsa bonorum Ecclesiasticorum natura, aut conditione invariata, dispensationis norma nonnihil duntaxat immutata.

XXII. Hinc videmus in Pontificum Rescriptis, Episcoporum Decretis, Conciliorum Canonibus, etiam post eam bonorum divisionem, bona Ecclesiæ dici *patrimonium pauperum, patrimonium Christi, res Dei* non secus atque ante eam divisionem; uti ex Canonibus, aliisque, quæ in præcedentibus capitibus relata sunt, facille observari poterit.

XXIII. Interim id negari nequit, quin per eam inter Canonicos Præbendarum divisionem, periclitari vel maxime cœperint illæ duæ quartæ pauperum, & fabricæ; uti monet Boerius Epo ad *cap.* 1. De Testamentis, *num.* 52.

XXIV. Et revera, uti ibidem *num.* 54. notat idem Auctor: „ Vix fieri potuit, ut unica quarta bonorum Ecclesiasticorum „ pars, quæ ex illa quadripartita eorum divisione cessit reliquis „ Clericis, omnino sufficeret ad eos extra communionem præ„ sertim alendos, eo quod sumptuosum sit alere eorum famili„ am, & singulos: necessario videtur in consequentiam venisse, „ ut illa partitio quadrimembris non amplius observaretur, sed „ omnes omnium bonorum Ecclesiæ communium proventus inter „ solos Episcopum, & Ecclesiam reliquam dividerentur. Quæ „ quidem res & pauperibus, & fabricis, & hospitalitatis exer„ citiis, quæ non ab Episcopo solo, sed a communis vitæ sociis „ procul dubio frequenter fiebant, incommodius accidit.

XXV. Interim dum Ecclesia hanc Præbendarum divisionem tolerat, patiturque Canonicos *privatim* extra vitam socialem, sive communem, familiam instituere; censetur quoque permittere, ut e rebus Ecclesiasticis sibi moderatam; & honestam sustentationem accipiant, superfluis in pauperes, & alios pios usus distributis. Nam, ut post Gratianum recte monet Boerius Epo loco citato, *n. 56.* „ licet res Ecclesiæ omnibus debeant „ esse communes, „ primum tamen sibi Episcopus, & suæ Ecclesiæ deservientibus „ necessaria subministret, & reliqua, quæ supersunt, fidelium „ usibus ministraturus.

Hæc Gratianus post *Canonem 27. caus. 12. quæst.* 1. qui & dein infert; „ Ita & Præbendæ Ecclesiarum, eadem charitate „ manente, pie & religiose possunt distribui; nec tunc rebus „ Ecclesiæ, ut propriis, sed ut communibus utilitatibus deser„ vituri; ut ex his, quæ sibi assignata sunt, primum sibi neces„ saria percipiat: si quæ vero suis necessitatibus supersunt, in „ communes usus Ecclesiæ expendat.

XXVI. Dum ergo voluit Ecclesiæ, ut bona Ecclesiæ in pauperes, & fabricam distribuerentur, hoc ita perpetuo intellexit, ut primum necessitatibus Ministrorum suorum provideretur, quibus Christus a populo alimenta seu cibum subministrari voluit, & cui præcepto per horum bonorum oblationem populus indubie satisfacere voluit.

XXVII. Hinc & indubitatum est, non eodem jure bona Ecclesiæ esse res pauperum; sicuti si quid nominatim pauperibus per homines pios relinqueretur: id enim nullo jure sibi vindicare, vel inter se partiri possent Clerici, quemadmodum bene reflectit Epo, *num.* 57.

XXVIII. „ Sed neque quisquam recte negaverit (ait idem „ *nu.* 58.) quin ita moderate deceat vivere Clericos etiam de „ portionibus pro stipendio sibi destinatis, ut pauperibus & ege„ nis magnum sit ab ipsis auxilium, de quo Fundatores optime „ speraverunt, quoad id quod superfuerit.

XXIX. Itaque quæcumque circa bonorum Ecclesiæ distributionem varia dispensandi norma pro temporum, & locorum conditione fuerit, aut alia Clericorum vivendi exterior disciplina intervenerit; is perpetuus fuit Ecclesiæ circa sua bona sensus, ut ex iis suorum Ministrorum necessitatibus provideretur, & quod reliquum esset; in pauperum alimoniam, aliosque pios usus impenderetur, illaque bona semper ut *res Dei, & patrimonium Christi* considerarentur, & ut talia sancte, & fideliter dispensarentur.

CAPUT VII.

De Testamentis Clericorum.

1 *Quare vetitum Clericis jam pridem fuerit de bonis Ecclesiæ testari?*
2 *Canon vulgo Apostolorum idipsum vetans.*
3 *Idem probat Canon Carthaginensis.*
4 *Occasio hujus Canonis.*
5 *Monitum ad Clericos disponentes de patrimonialibus.*
6 *Justinianus inhibuit Episcopis testari de bonis post Ordinationem acquisitis.*
7 *Conformiter ad Justiniani Sanctionem respondit sanctus Gregorius.*
8 *Idem volunt plures Decretales.*
9 *Pluribus sæculis duravit hæc disciplina; & a Concilio Lateranensi sub Alexandro III. renovata.*
10 *Decretum hujus Concilii etiam de mobilibus intelligendum.*
11 *Generaliter de omnibus intuitu Ecclesiæ acquisitis.*
12 *Nec in pias causas per testamentum de his disponere de jure poterant; consuetudini tamen aliquid concedi incipiebat.*
13 *Consuetudo relinquendi aliqua pauperibus, a Pontifice dicitur* non improbanda.
14 *Per Rescriptum Pontificis relatum in Decretales hæc consuetudo habita ut a jure probata.*
15 *Hinc invaluit, Clericos de jure posse facere* rationabile *testamentum.*
16 *Sæculo XIV. Synodus Coloniensis non permisit Clericis condere testamentum, nisi juxta consuetudinem jure probatam.*
17 *Quomodo hæc consuetudo sensim extensa sit, & facta Clericis libera testandi auctoritas?*
18 *Huic extensioni occasionem dedit facilitas dispensandi.*
19 *Item difficultas discernendi, quæ bona ab Ecclesia, & quæ aliunde sint profecta.*
20 *Consuetudo testandi de bonis Ecclesiasticis non ubique eodem tempore invaluit.*
21 *In Hispania recepta consuetudo permittens Clericis libere testari.*
22 *Idem in Gallia receptum.*
23 *In Belgio nonnulli Episcopi prætendunt, Clericis ad testandum necessariam esse eorum licentiam; pro qua & certa jura prætendunt.*
24 *Academia Lovaniensis quid circa hoc observet?*
25 *Facilius Clericis, quam Episcopis testandi licentia indulta: consuetudo tamen eam ipsis indulget.*
26 *Non eadem est Episcopis libertas in Italia.*
27 *An Regulares possint ex indulto Pontificis condere testamentum?*
28 *Quid de Regularibus assumptis ad Episcopatum?*
29 *Consuetudo aut licentia testandi non permittit Clericis disponere in usus profanos.*
30 *Consuetudo hæc non immutat naturam proventuum Ecclesiasticorum.*
31 *Idipsum probat Synodus Tridentina.*
32 *Quomodo testamenta Clericorum de proventibus Ecclesiasticis in usus profanos vi consuetudinis justificantur?*
33 *Attendendum a Clericis hac in parte Decretum Synodi Osnaburgensis.*
34 *Item Decretum Synodi Antuerpiensis.*

I. NOTAVIMUS supra c. 4. Episcopos, aliosque Beneficiatos semper reputatos fuisse tamquam simplices rerum Ecclesiasticarum dispensatores; ut ex iis sumant, quæ ad necessitates proprias sufficiant, reliqua vero in pauperes, aliosve pios usus juxta regulas Ecclesiasticas; & offerentium voluntatem, impendant.

Cum vero dispensator de rebus dispensationi suæ creditis testari nequeat, etiam Episcopis, cæterisque Clericis jam pridem vetitum de rebus intuitu Ecclesiæ acquisitis testamentum facere.

II. Canone 40. vulgo Apostolorum dicitur: „ Sint manifestæ „ res propriæ Episcopi, (si tamen habet proprias) & manife„ stæ Dominicæ, ut potestatem habeat de propriis moriens Epi„ scopus, sicut voluerit, & quibus voluerit, derelinquere; nec „ sub occasione Ecclesiasticarum rerum ea, quæ Episcopi esse „ probantur, intercidant. Fortassis enim aut uxorem habet, „ aut filios, aut propinquos, aut servos. Et justum est hoc „ apud Deum, & homines; ut nec Ecclesia detrimentum patia„ tur, ignoratione rerum Pontificis, nec Episcopus vel ejus pro„ pinqui sub obtentu Ecclesiæ proscribantur, & in causas inci„ dant, qui ad eum pertinent, morique ejus injuriis malæ fa„ mæ subjiciatur.

Idipsum statuitur *Can.* 24. Concilii Antiocheni.

Ex his manifestum est, jus quidem Episcopis fuisse, bona *propria*, idest, non intuitu Ecclesiæ acquisita, relinquere quibus velint, at de rebus Ecclesiæ non potuisse disponere.

III. Non absimile est, quod *Can.* 49. Concilii Carthaginensis III. apud Gratianum *Caus.* 12. *quæst.* 3. *Can.* 1. decernitur, ut nimirum Episcopi, & quicumque Clerici, qui nihil habentes ordinantur, debeant omnia, quæ post Ordinationem compararunt, Ecclesiæ conferre; „ Si autem ipsis proprie aliquid liberalitate „ alicujus, vel successione cognationis obvenerit, faciant inde, „ quod eorum proposito congruit.

IV. Hunc Canonem referens Cardinalis Baronius ad ann. 397. scribit: „ Occasio sanciendi hujus Canonis ista fuit: Cum reddita pace, Ecclesia ubique bonis affluerer, cum plures ex iis, qui eidem ministrabant, pietatem in quæstum convertentes, studio sanctitatis, & cura pauperum abjectis, divitias colligendi ardore duntaxat flagrabant, de quibus hæc Hieronymus *Epist.* 2. ad Nepotianum: *Nonnulli sunt ditiores Monachi, quam fuerant sæculares; & Clerici, qui possident opes sub Christo paupere, quas sub locuplete, & fallace diabolo non habuerunt; ut suspiret eos Ecclesia divites, quos mundus habuit ante mendicos*. Et paulo post: *Negotiatorem Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quamdam pestem fuge*. Cum itaque hæc ut ait Hieronymus, *Ecclesia ingemisceret*, optime a sanctis Patribus hujus Canonis sanctione statutum est, ut Ecclesia ipsa sibi vindicet, quæ Clericus ex rebus Ecclesiæ bona quæsivit.

V. Notat quoque apposite Ludovicus Thomassinus De Disciplina Ecclesiæ, *part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 19. *n.* 7. hæc finalia Canonis verba, *Faciant inde quod ipsorum proposito convenit*, continere salutare monitum, quo monentur Episcopi, & Clerici de proprio patrimonio disponere eum in modum, qui conveniat sanctitati professionis Clericalis.

VI. Justinianus Imperator in *L.* 24. §. 2. *Cod. de Episcopis, & Clericis*, sancivit de Episcopis: „ Nullo modo habere eos facultatem *testandi*, vel donandi, vel per aliam quamcumque excogitationem alienandi quid de rebus suis, quas, postquam facti fuerint Episcopi, possederint & acquisierint, vel ex testamentis, vel donationibus, vel ex alia quacumque causa; exceptis duntaxat his, quas ante Episcopatum habuerunt ex quacumque causa, vel quæ post Episcopatum a parentibus & theiis, hoc est, patruis, vel avunculis, & a fratribus ad ipsos pervenerunt, perventuræque sunt. Quæcumque enim post Ordinationem ex quacumque causa extra præfatas personas ad ipsos pervenerunt, ea jubemus ad sanctissimam Ecclesiam, cujus Episcopatum tenuerint, pertinere, & ab ea vindicari, & evinci; nulla alia persona potestatem habente, ex eo proprium quid auferre lucrum.

VII. Conformiter ad hanc Justiniani Sanctionem scribit Mariniano Episcopo Ravennæ S. Gregorius *lib.* 5. *Epist.* 1. ut inquirat in testamentum sui prædecessoris, de quo Clerus Ravennæ conquestus erat: „ Ut ea, quæ de Ecclesia sua, vel de acquisitis in Episcopatu rebus contra legum ueri statuta disposuit, fraternitas vestra, nec auctoritatem præbeat, nec aliqua in his ratione consentiat. Si quid autem de *propriis* rebus, quas *ante* Episcopatum habuit, quod quidem prius Ecclesiæ suæ non contulit, fieri voluit, vel decrevit, firmum per omnia robur obtinere necesse est.

Scribit quoque Anthemio Campaniæ Subdiacono *lib.* 7. *indict.* 2. *Epist.* 53. se intellexisse, „ quod Atteibanæ civitatis Episcopus, dum de hac luce migraret, *condito testamento*, in octo unciis totius substantiæ suæ *nurum* suam hæredem instituerit, Ecclesiam suam in residuis quatuor,

Cum vero hæc testamentaria dispositio videretur bona acquisita intuitu Ecclesiæ confundere cum bonis patrimonialibus, subjicit; „ Hortamur ergo experientiam tuam, ut sollicita inquisitione discutias, & quidquid Ecclesiæ ipsius esse potuerit, a qualibet persona detineri nullatenus patiaris, nisi hoc solum quod eum *ante* Episcopatus ordinem *proprium* habuisse constiterit. Quidquid vero ante Ecclesiæ ipsius esse cognoveris, vel in Episcopatus ordine prædictum Episcopum acquisivisse, in ejusdem Ecclesiæ conservetur dominio; nequisquam exinde aliquid usurpare qualibet occasione præsumat.

Refertur hoc Gregorii responsum in *Cap.* 1. *tit. De Testamentis*; quamvis per errorem ibidem tribuatur Gregorio IX.

VIII. Eodem tendunt Decreta, quæ inquiri jubent, an Presbyteri, aliique Clerici bona aliqua habuerint tempore Ordinationis, de quibus supra capite primo; ibique notatum, hanc inquisitionem unice factam, ut sciretur, quæ bona censeri deberent provenisse ab Ecclesia, & consequenter ut talia ad Ecclesiam pertinere.

Hinc manifestum est, antiquis Canonibus vetitum fuisse non tantum Episcopis, sed & inferioribus Clericis, quacumque ratione de rebus intuitu Ecclesiæ acquisitis per testamentum disponere.

IX. Disciplina hæc pluribus sæculis perseveravit; eamque retinendam, etiam sæculo XII. sancivit Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap.* 7. *tit. De Testamentis*. Conqueritur enim Concilium, quod quidam Clerici, cum ab Ecclesiis suis multa „ Beneficia perceperint, bona per eas acquisita, in alios transferre præsumant. Hoc igitur (ait Concilium) quia *antiquis Canonibus* constat inhibitum, nos indemnitati Ecclesiarum providere volentes, sive intestati decesserint, sive aliis conferre voluerint, pene Ecclesias eadem bona præcipimus permanere.

X. Hoc Decretum non solummodo de *immobilibus* sed & de *mobilibus* intelligendum esse, declarat idem Pontifex, adversus pravos illius Decreti interpretes, in litteris ad Electum, & Capitulum Carlanense, in *Cap.* 12. *tit. De Testamentis*, respondetque, „ quod *generaliter* bona *quælibet* per Ecclesiam acquisita, *eis* (vel ut verior lectio habet, *ei*) debent juxta *Lateranense Concilium* remanere.

XI. Et ad Episcopum Vigiliensem in *Cap.* 9. *tit. eod.* scribit, „ quod Clerici de his, quæ *consideratione* Ecclesiæ perceperunt, nullum de *jure* possunt facere *testamentum*, licet de his, quæ paternæ successionis, vel cognationis intuitu, aut artificio sunt adepti, seu dono consanguineorum, aut amicorum, *non habito respectu* ad Ecclesiam, pervenerunt ad ipsos, libere disponere valeant.

XII. Hæc generalia Alexandri verba satis indicant, quod de *jure*, sive juxta *antiquos Canones*, nequidem ad pias causas de Ecclesiastica substantia Episcopis, aut Clericis licitum fuerit testari; quasi nefas esset de rebus eorum administrationi duntaxat concessis disponere in tempus *finitæ* administrationis.

Illud quoque luculenter indicat idem Pontifex citato *Cap.* 12. dicens; „ *Licet mobilia* per Ecclesiam acquisita de *jure* in alios pro morientis arbitrio transferri non possint, consuetudinis tamen non est improbandæ, ut de his pauperibus, & Religiosis locis, & aliis, qui viventi servierant, sive sint consanginei, sive alii, aliqua juxta servitii meritum conferantur.

XIII. Nequidem ergo de *mobilibus* per Ecclesiam acquisitis licebat Clericis *de jure* per testamentum, etiam *pauperibus*, & *Religiosis* locis aliqua conferre; sed si quid hic licere dicitur, id consuetudine adscribitur: quam *non improbandam* vocat Pontifex.

XIV. Consuetudo, quæ hic *non improbanda* dicitur, & per relationem Rescripti Pontificis in Decretales Gregorii IX. quasi *jure* probata, & firmata fuit, tandem etiam *pro jure* invaluit. Unde & in Synodis post hanc Gregorianam compilationem Decretalium passim permittitur Clericis de *mobilibus*, sub moderationibus in citato Rescripto Alexandri III. appositis, testari.

Anno 1284. Synodus Nemausensis, titulo *De Testamentis*, ipsa verba Decreti Alexandri exscribit; ipsamque consuetudinem cum suis modificationibus similiter *non improbandam* appellat; una declarans qualiter ipsa bona Clericorum, maxime quæ ab Ecclesia provenerunt, distribui debeant, si nullum testamentum fecerint, addito hoc notando monito; „ Ad hæc, *quidquid* habent Clerici de bonis Ecclesiasticis, deductis expensis honestis, & necessariis, *pauperum* debet esse.

XV. Rursus anno 1300. celebrata Synodus Baiocensis *can.* 57. „ præcipit Sacerdotibus, ut *immobilia* de bonis Ecclesiæ acquisita, tantummodo *suis* legent Ecclesiis: *de jure* enim aliud facere non possunt. De *mobilibus* autem Sacerdotes *rationabile* possunt facere testamentum,

Testamentum *rationabile* indubie hic aliud non est, quam testamentum factum secundum *jura*, sive legitimum; uti etiam notat Ludovicus Thomassinus *De Disciplina Ecclesiæ*, *part.* 4. *lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 10.

Hic reflecti potest, facultatem de *mobilibus* testandi non amplius *consuetudini* adscribi, sed *juri*; eo quod *consuetudo* a jure esset probata.

XVI. Ex Synodis nostratibus eadem anno 1300. Coloniensis *cap.* 5. præcipit: „ Clerici bona, maxime immobilia, & quæ per Ecclesiam sunt adepti, sive per modum *testamenti*, sive alias, non transferant ad consanguineos; sed relinquant ea *Ecclesiæ*, a qua sunt profecta. Sed intuitu *eleemosynæ*, pauperibus, & religiosis, & piis locis, & illis, qui ipsis servierunt, sive consanguinei sint, sive alii, *aliqua*, juxta servitii merita, de *mobilibus* dare possunt.

XVII. Verum licet hæc consuetudo testandi ita modificata, ut in Decretalibus Pontificum, & Synodis proponitur, esset *non improbanda*: illud nihilominus fatendum, & quotidiana experientia compertum est, quod ubi semel Canonum rigor laxatur, tametsi multis modificationibus relaxatio restringatur, sensim modificationes illæ negligantur, & relaxatio sine illis retineatur; quin & paulatim extendatur, & omnis tandem Canonum vigor enervetur, prout hic contigisse notat Boerius Epo in Commentario ad *cap.* 12. *tit. De Testamentis num.* 54. ubi ad verbum *aliqua* monet: *Vides ex hoc loco* paulatim *consuetudinem disponendi per testamenta de bonis per Ecclesiam quæsitis, irrepsisse. Primo, parum quid relinquendo (prout hic fit), postea largiore manu, donec tandem* plena *potestas, omnium quibuslibet etiam non pauperibus, relinquendorum fuit arrepta, quemadmodum nunc plurimis fit in locis; minime recte, sed periculosissime, sive spectemus eos, qui dant, sive qui ab iisdem dantibus accipiunt.*

XVIII. Huic consuetudini forsan non parum contulit, quod lapsu temporis, Pontifices, & Episcopi facilius testandi licentiam, etiam liberam, Clericis indulgerent; uti notat Zypæus in Jure novo, *titulo* De Testamentis, *n.* 4. ubi una scripit: *Livinus Torrentius Episcopus Antuerpiensis facultatem testandi in Diœcesi Antuerpiensi omnibus fecit, salvo tamen, & et reservato mobilium nummo sexagesimo redditione computanum, &c. postquam scilicet animadvertisset, nemini petenti eam facultatem consuevisse negari, adeoque sine examine concedi. Itaque is publici juris fecit; ne formula utendæ licentiæ captatoria hæreditatis esse videretur.*

Idipsum notavit Theodorus Tuldenus ad Codicem *titulo* De Episcopis, & Clericis, *n.* 6. ubi loquens de consuetudine, quæ abrogasse videtur antiquos Canones vetantes Clericis de bonis Ecclesiasticis testari: ait: Et cum olim singuli sæpe testamentifactionem a Pontifice obtinerent, quidni potuerit eam deinde ad omnes extendere, *usum* hunc tollerando, & tacite probando?

XIX. Insuper non parum ad firmandam hanc consuetudinem valere potuit difficultas discernendi ea, quæ ex patrimonio aut industria, vel aliunde, quam consideratione Ecclesiæ Clericis obvenerunt, ab iis, quæ ab Ecclesia provenerunt: in tantum ut singula pene Clericorum testamenta ob hanc bonorum confusionem, & incertitudinem litibus essent obnoxia. Itaque satis visum fuit, testamenta illa tolerare, & Clericorum conscientiæ relinquere, quomodo de acquisitis ab Ecclesia disponant, quam litibus omnia involvere; præsertim cum frequenter non constet, num consanguinei, sive hæredes, quibus bona per testamentum deferuntur, revera sint divites, an pauperes; quibus tamquam *pauperibus* superflua ex proventibus Ecclesiasticis communicari possent.

XX. Quidquid sit, hoc expeditum, circa sæculum XV. libertatem testan-

testandi de proventibus Ecclesiasticis, vel acquisitis intuitu Ecclesiæ invaluisse; alibi tamen tardius, alibi citius.

Legitur in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, *cap.* 22. *n.* 9. Ordinatio Caroli VI. Regis Galliæ edita anno 1406. ubi inter alia dicit, quod *bona* (*Ecclesiarum*) *per Prælatos post eorum obitum dimissa, futuris debent successoribus reservari in Ecclesiæ utilitatem convertenda; nisi forte* (ait) *in illis locis Regni, ubi de usu & consuetudine notorie observatis, licitum sit Prælatis ipsis & aliis viris Ecclesiasticis secularibus de iisdem bonis facere testamentum, quibus etiam ab intestato, in dictis bonis, secundum consuetudinem, & observantiam supradictas sui succedunt hæredes.*

Hæc ostendunt, quod eo tempore hæc libertas testandi duntaxat in quibusdam locis Regni Galliæ invaluisset. Secundo, quod hæc libertas unice inniteretur *usui*, & *consuetudini*. Tertio, quod hoc jus consuetudinarium nondum tam firmiter esset stabilitum; quin de eo cum aliqua dubitatione adhuc dicatur, *nisi forte in illis locis*, &c.

XXI. De consuetudine permittente *Clericis* testandi libertatem in quosvis usus de proventibus Ecclesiasticis, testatur Covarruvias *De Testamentis cap.* 7. *n.* 23. dicitque *moribus receptum esse, ut Clerici* citra omnem licentiam *libere testentur, & in ultima voluntate distribuant bona, quæ ex reditibus Ecclesiarum adepti sunt. Additque* n. 24. *Carolus Hispaniarum Rex anno* 1523. *Comitiis totius Regni Pintiæ* (a) *habitis jussit, hanc consuetudinem ut legitime inductam servari.*

XXII. Eam quoque generaliter in Regno Galliæ receptam esse testantur passim Pragmatici; ac signanter Guillelmus Benedicti, qui jam a ducentis & amplius annis de hac consuetudine ita scripsit ad *Cap. Raynutius, tit. Testament.* verbo *Et uxorem, num.* 264. *Pari modo fuit in eorum Regno* (*Galliæ*) *consuetum, & publice ac notorie observatum, & per Ecclesiam toleratum, Episcopos, ac cæteros Beneficiatos posse de fructibus suarum Dignitatum, & Beneficiorum, ac de bonis per eos nomine proprio, vel nomine Ecclesiæ acquisitis, etiam de pretio ex fructibus Beneficiorum redacto testari, & alias inter vivos, vel causa mortis, sicut laici, de suis bonis libere disponere, prout dietim faciunt.*

XXIII. In Belgio nonnulli Episcopi prætendunt, Pastores, aliosque Beneficiatos sibi subditos testari non posse, etiam ad pias causas, nisi præhabita ipsorum licentia. Notatque Joannes Molanus in Tractatu *De piis Testamentis, cap.* 40. quod eam licentiam rigide exigant Statuta Diœcesis Leodiensis. Quæ eadem statuta dicunt: *Pro licentiis testandi Pastoribus, & Beneficiatis auctoritate nostra ordinaria concedi solitis, solvetur florenus Brabantiæ ad ratam cujuslibet modii. Presbyteris autem nulla Beneficia obtinentibus duplex scutum Bullonicum.*

Per *florenum* Brabantiæ intelliguntur duo solidi, & per *scutum Bullonicum* duodecim solidi. Non absimilis est Diœcesis Namurcensis, & forsan quorumdam vicinorum locorum consuetudo, quæ ante novorum Episcopatuum in Belgio erectionem erant Diœcesis Leodiensis, cujus passim consuetudinum, & privilegiorum reliquias nonnullas retinuerunt.

XXIV. Sed cum hujusmodi licentia testandi nemini eam postulanti negetur, & videatur hæc consuetudo potius sapere proprium interesse, quam conservationem disciplinæ, merito Academiam hanc Lovaniensem laudat Joannes Molanus citato loco, *cap* 40. quod licet olim fuerit Diœcesis Leodiensis, *omnibus suis suppositis, & professoribus, studiosis, & familiaribus tanta liberalitate eam* (*licentiam*) *annuit, ut non sit necesse petere, quod omnibus libere & gratis offert.*

Huc tamen injungunt Statuta Academica, titulo *De piis legatis: Executores ultimarum voluntatum suppositorum decedentium, statim post mortem defuncti suppositi, cujuscumque etiam conditionis fuerit, testamenta hujusmodi Domino Rectori, præsente Notario Universitatis, exhibeant; quam exhibitionem Rector & Notarius gratis admittant.*

XXV. Excipit tamen ibidem Covarruvias *Episcopos*, quibus *solis* testandi licentiam necessariam asserit. Faceturque Guillelmus Benedicti loco citato, *num.* 265 *quod de Episcopis major erat dubitandi ratio, propter majorem quam habent communionem, & conjunctionem cum suis Ecclesiis, quam cæteri Beneficiati, ob causam matrimonii spiritualis inter eos existentis.*

Addit tamen Benedicti: *Et quasi omnes Episcopi habere consueverunt a Papa dispensationem testandi, & nedum testari potuerunt de bonis ex consuetudine, sed etiam de fructibus Beneficiorum, nec non de spoliis.*

Hic nota, hunc auctorem non obscure innuere, consuetudinem testandi libertatem Episcopis annuentem, ex consueta dispensatione profluxisse, ut supra notavimus.

Mores Belgii Episcopis eamdem libertatem indulgent: adeo ut licet Paulus III. Prælatos adeo fecerit inhabiles ad testandum, ut ne locis quidem piis ultra decimam partem relinqui quocumque titulo velit, omnesque contrarias testandi concessiones eo reducat in Constitutione, quam refert P. Matthæi in septimo Decretalium *lib.* 2. *tit.* 13. tamen nullius Episcopi testamentum eo nomine, quod non habuerit facultatem testandi a summo Pontifice, in Belgio irritatum se scire dicit Zypæus in Jure novo *De Testamentis, num.* 7.

XXVI. Non eamdem fuisse libertatem testandi in Italia satis colligitur ex specialibus privilegiis, seu indultis testandi a variis Pontificibus concessis. Et quidem refert Fagnanus ad *cap. Siquis, tit. De Peculio Clericorum*, Paulum V. anno 1605. indulsisse omnimodam facultatem incolis, & civibus Urbis, qui in ea, vel ejus districtu infra decem milliaria, non tamen extra debitam residentiam decesserint, libere disponendi de omnibus suis bonis etiam provenientibus ex quibuscumque fructibus, reditibus, proventibus, juribus, obventionibus, & emolumentis Ecclesiasticis, & Beneficiorum quomodolibet qualificatorum, tam inter vivos, quam in *ultima voluntate*.

Hæc specialia indulta sat ostendunt, non fuisse in Italia consuetudine inductam eam generalem libertatem testandi de proventibus Ecclesiasticis; quod & ipse Fagnanus satis innuit, una dicens ambigendum non esse, quin Pontifex impertiri possit Episcopis, aliisque Clericis facultatem disponendi in vita, & in morte de fructibus Beneficiorum (*a*).

XXVII. Additque ex communi Canonistarum opinione, Papam etiam *Regularibus* posse dare licentiam testandi; quod tamen in Gallia non admitti passim notant illius Regni Pragmatici; uti videri potest apud Julianum Brodæum in notis ad Louetium, *litt. C. num.* 8. & Carolum Fevretium De Abusu, *lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 10. Et in verificatione facultatum Legatorum Sedis Apostolicæ solet inseri hæc clausula: „*Testandi* contra Provinciarum consuetudines, jura Regni, ac Constitutiones in Curia „promulgatas, ullis Sacerdotia in Regno tenentibus, aut in „Cœnobiis monasticam professis gratiam non faciat „. Vide supra, *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 21. *cap.* 3. *num.* 11.

XXVIII. Regulares tamen si assumpti ad Episcopatum, quasi a Regula monastica soluti, non secus ac Episcopi e Clero sæculari assumpti, de proventibus Ecclesiasticis, tam inter vivos, quam per ultimam voluntatem disponunt; immo si intestati decedant, ipsos proximos consanguineos habent hæredes, ex generali consuetudine illius Regni; de qua latius capite sequenti.

XXIX. Verum, uti recte ibidem monet Fagnanus, neque consuetudo, neque dispensatio Papæ potestatem dare possunt Clericis, ut fructibus Beneficiorum abutantur, sive in profanos usus expendant, vel dispensent.

Similiter Martinus Navarra in sua Apologia pro suo De Reditibus Ecclesiasticis libro, agnoscit, *esse in Hispaniam consuetudinem testandi de proventibus Ecclesiasticis, creditque eam validam etiam* in foro conscientiæ *quoad testandum intuitu pietatis, paupertatis, remunerationis, & debiti solutionis; & nullam esse consuetudinem præscriptam, & validam testandi pro libito in profana sine aliquo prædictorum intuitu; quamvis in multis Regnis, & Provinciis extra Italiam; & in aliqua ejus parte, juste in foro exteriori toleretur consuetudo, ne testamenta Clericorum ob hoc in judicium deducantur, & servari jubeantur ad obviandum frequentissimis litibus, quæ alias orirentur.*

Additque Navarrus, quod de hac opinione admonitus Pius V. antequam licentia imprimendi fieret, responderit, esse *justam & sanctam opinionem*.

Videri potest Joannes Molanus citato *cap.* 40. ubi late ostendit, licentiam testandi etiam a Pontifice obtentam, non dare facultatem disponendi in usus profanos.

XXX. Neque enim consuetudo aut dispensatio testandi mutat, vel alterat naturam & conditionem proventuum Ecclesiasticorum, manetque onus dandorum superfluorum pauperibus annexum proventibus Ecclesiasticis: unde nec ulla consuetudine quantumvis *inveterata* poterit induci, ut profanos in usus de Ecclesiasticis proventibus vel testari liceat, vel ab intestato successores habere non indigentes, uti loquitur citatus Boerius Epo in Commentario ad *cap.* 1. *tit. De Testamentis, num.* 88.

XXXI. Quapropter Patres Tridentini, licet haud ignorarent, in multis regnis testamenta Clericorum de proventibus Ecclesiasticis, etiam in favorem parentum non egentium, tolerari, & valida reputari; nihilominus Episcopis, aliisque quibuscumque Beneficia Ecclesiastica obtinentibus, *omnino interdicit, ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos, familiaresve suos augere studeant; sed si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuant.*

XXXII. Sicuti ergo electio ad Beneficium Ecclesiasticum minus digni, omisso digniore, non reprobatur quantum ad forum contentiosum, quamvis eligens in foro conscientiæ incurrat peccatum acceptionis personarum, & violationis justitiæ distributivæ (si reus quemadmodum titulo ultimo Sectionis tertiæ dictum est), ita testamenta Clericorum de proventibus Ecclesiasticis in usus profanos, aut favorem consanguineorum non indigentium, non reprobantur, sive non declarantur invalida in foro contentioso propter *odia litium*; sed non eximunt ipsos disponentes ab injustitia, dum proventus Ecclesiasticos simili modo dispensant contra intentionem offerentium, & naturam ipsorum bonorum.

Igitur Canones, in quantum vetant de proventibus Ecclesiasticis non disponi in usus profanos, nec ad ditandos parentes insumi, *absit*, ut *etiamnum non obligent*, ait Christianus Lupus tom. 4. Schol. in Canones *pag.* 484. additque: *Nemo se seducat, Deus non irridetur.*

XXXIII. Merito attendant Clerici de proventibus Ecclesiasticis disponere proponentes, hoc saluberrimum monitum Synodi Osnaburgensis, an. 1628. *p.* 2. *tit.* 11. §. 1. „Cum in officiis charitatis, ac piæ

(a) Pintia, id est *Valladolid* in Castella veteri.

(*a*) In Germania Episcopi, aliique Prælati adhuc subsunt hodie rigori veriqui juris, nec liberam testamenti conficiendi potestatem sequuntur, nisi per indultum summi Pontificis. *Diub. De Test. num.* 157. Anno 1691. Episcopus Hildesiensis cum vellet testamentum perigere, dedit ei hanc licentiam Alexander VIII. Papa, cum ea extensione; ut „in fratrum, nepotum, & aliorum „consanguineorum, affinium, & quorumcumque aliorum utriusque sexus per„sonarum, etiam extranearum (non tamen illegitimorum) aut alias incapacium, „nec non quorumcumque piorum locorum favorem, ac quosvis alios pios, & „non pios usus, etiam nullis exigentibus meritis, servitiis, vel causis, ac alias „pro ipsius arbitrio & voluntate libere, & absolute, ac toties quoties ipsi vi„debitur & placuerit, testari possit „. Necessarie videtur amplissimis verbis concepta licentia, ut occurreretur omnibus dubiis, quæ ab interpretibus moveri solent. Id notat Bohemerus *Tom.* 3. *de Jure Eccles.* lib. 3. tit. 25. n. 14. pag. 963.

„ ac piæ remunerationis, primo loco illis teneamur obnoxii, a „ quibus Beneficium nos cognoscimus recepisse, facile intelligunt „ omnes Ecclesiarum nostrarum Clerici & Beneficiati, qui de Ecclesiis stipendiis ac reditibus vivunt, ut de iis, quæ ex justa „ suarum rerum dispensatione supersunt, in supremæ voluntatis „ declaratione, non ex carnali affectione, sed pro Ecclesiæ Dei „ utilitate disponant. Licet enim, refrigescente charitate, & „ cupiditate ac cura carnis succrescente, paulatim irrepsisse videatur, ut Clerici etiam de acquisitis per Ecclesiam testentur; „ attamen magno salutis periculo conjunctum est, ut mox ad „ tribunal Christi rapiendi, deque omnibus usque ad extremum „ quadrantem rationem reddituri, carnem & sanguinem Christo, „ & ejus Ecclesiæ, ac pauperibus præponant; magis vero sæcurum voluntati & gloriæ divinæ, rationi & animarum saluti „ consentaneum; ut quæ ipsis ex patrimonio Christi, & bonis „ Ecclesiasticis (quorum procuratores, administratores, ac dispensatores dicuntur & sunt) post honestam ipsorum sustentationem supersunt, ea in pios usus convertant, ac in cœlum „ præmittant, in thesauris cœlestibus invenienda, & præsertim „ Ecclesiarum (quibus adscripti sunt), pauperum, aliarumque „ piarum causarum rationem habeant; ne dum forte consanguineos suos ex bonis Ecclesiasticis temporaliter locupletare contendunt, rectum charitatis, & obligationis ordinem invertant, „ & sibi, aliisque damnationem acquirant.

XXXIV. Simile motivum legitur in Statutis Synodalibus editis in Synodo Diœcesana Antuerpiensi sub Francisco Sonnio an. 1576. titulo *De Testamentis, cap. 3.* „ Item monemus omnes Clericos ne in testamentis suis faciendis nimium tribuant carni, „ & sanguini; sed meminerint ea, quæ necessitatibus suis supersunt ex fructibus suorum Beneficiorum, esse vere pauperum „ & Ecclesiæ, ac de jure ex omnibus Beneficiis eos tantum posse capere stipendia vitæ suæ; cum non habeantur ut proprietarii; sed tantum ut usuarii: neque intuitu personæ cujusque „ sunt in fundationibus relicta bona Beneficiorum, sed intuitu „ Ecclesiæ, cujus servitio sunt deputati; ita ut ab Ecclesia honestæ vitæ stipendia tantum promereantur, & capere possint.

CAPUT VIII.

Ad quos bona Clericorum *intestatorum* deferantur?

1 *Canones volunt bona Ecclesiastica post mortem Clericorum deferri Ecclesiæ.*
2 *Ante rerum Ecclesiasticarum divisionem satis constabat, quid nomine* Ecclesiæ *hic significaretur.*
3 *Facta divisione, dubitari cœpit.*
4 *Dubium decidit Alexander III.*
5 *Bona Clerici defuncti devolvuntur, vel ad congregationem, vel ad successorem in Beneficium.*
6 *Fundamentum hujus distinctionis.*
7 *Bona Episcopi, Archidiaconi, vel alterius in dignitate constituti, ad quem devolvantur?*
8 *Devolvuntur bona Clericorum ad Capitulum, non jure hæreditario, sed jure peculii.*
9 *Consuetudo subinde bona Clericorum decedentium sine testamento defert ad Episcopum.*
10 *Decretalis Bonifacii VIII. probata a Concilio Constantiensi hanc consuetudinem supponit.*
11 *Solet hæc consuetudo restringi ad* mobilia; *& quare?*
12 *Quæ sit hac in parte consuetudo Diœcesis Leodiensis.*
13 *Consuetudo deferens mobilia Clerici defuncti Episcopo, probata in Synodis Tornacensibus.*
14 *Hodie Capitula Canonicis tantum in* mobilia *succedunt.*
15 *Privilegium datum Episcopis succedendi* Clericis *comprehendit etiam* Canonicos.
16 *Qui dispositionem rerum suarum in voluntatem alterius contulit non censetur decedere* intestatus.
17 *Quando constat sufficienter de dispositione Clerici, non censetur decedere intestatus.*
18 *Episcopi Aurelianenses olim Clericis* in mobilia *succedebant; sed id hodie abolitum asserit Choppinus.*
19 *Id conforme consuetudini Regni Galliæ deferenti bona Clericorum intestatorum indistincte proximioribus hæredibus.*
20 *Idque etiam quoad bona Episcoporum, qui vitam monasticam professi fuerunt.*
21 *Etiam in Belgio idem obtinet.*
22 *Consuetudo non concernit bona nomine Ecclesiæ comparata.*
23 *Neque procedit, cum ex conjecturis sat constat, defunctum voluisse Ecclesiæ relinquere.*
24 *Quomodo fructus nondum percepti dividendi inter hæredem defuncti & successorem in Beneficium?*
25 *In aliquibus Ecclesiis computatur annus a die sancti Joannis, aut alterius Sancti.*
26 *Quid circa hoc habeant Synodi Belgicæ?*
27 *In aliquibus Ecclesiis fructus non percepti cedunt Episcopo, vel Archidiacono.*
28 *Hi quibus cedunt, tenentur curare, ut oneribus Beneficii satisfiat.*
29 *Canonicis solet dari* annus gratiæ.
30 *Cuykius Episcopus Ruremundensis eum improbat.*
31 *Nulla legitima auctoritate, & ex causa parum honesta introductus apparet.*
32 *Laudantur Canonici Lovanienses, quia annum gratiæ aboleverunt.*
33 *Quo fundamento nitatur consuetudo deferens bona Clericorum ad proximos hæredes.*
34 *Hæc consuetudo non immutat naturam bonorum Ecclesiasticorum.*
35 *Hæredes ea ut bona Ecclesiastica dispensare debent.*
36 *Similiter & Episcopi in bona illa ex consuetudine succedentes.*
37 *An Canonici bona mobilia defuncti inter se dividere possint?*
38 *Jus spolii, quod sibi vindicant summi Pontifices in bona Clericorum intestatorum.*

I. MANIFESTUM est ex Canonibus hactenus hoc titulo sparsim relatis, proventus Ecclesiasticos, uti & bona ex proventibus illis acquisita, quæ post mortem Beneficiatorum superetant, multis sæculis mansisse penes Ecclesiam, utpote ad quam & proventus illi spectare credebantur, & ipsis Beneficiatis non nisi tamquam *usuariis* concessa, ut vita sua durante, ex illis *necessaria* accipere possent; aut etiam in pauperes, & pios usus dispensarent: post mortem vero, quidquid superesset, apud Ecclesiam, tamquam proprietariam remaneret.

II. Quamdiu subsistit integra bonorum Ecclesiæ communio, & plena eorum dispensatio penes Episcopos mansit, nequaquam ambiguum erat, quid *Ecclesiæ* nomine intelligeretur; neque per quem decedentium Clericorum proventus Ecclesiastici essent dispensandi.

III. At facta bonorum Ecclesiæ partitione; præsertim illa, qua cœpit ipsorum Capitulorum mensa a mensa Episcopali dividi, & singulis titulis sui particulares proventus annecti, dispensandi non per Episcopum, sed ipsos *singulares* Titulares; dubitatum fuit, quid nomine *Ecclesiæ*, cui proventus morientium Beneficiatorum cederent, significaretur.

IV. Hoc dubium dirimere volens Alexander III. in *Cap. 12. tit. De Testamentis*, declarat, quod „ nomine *Ecclesiæ*, non „ Episcopus, vel successor Clerici morientis, ubi est Collegium „ Clericorum, sed communis Congregatio intelligatur, quæ rerum illarum debet canonicam distributionem & curam habere. „ Ubi autem in loco defuncti tantum est unus ordinandus, is ea „ bona (sicut & alia ipsius Ecclesiæ) in Dei timore dispenset.

V. Ex hac Decretali, quæ in Decretales Gregorii IX. relata jus commune facit, res a Clericis relicta non ad Episcopum, sed vel ad Collegium Clericorum, vel ad successorem devolvitur: quod & divisioni rerum Ecclesiæ, tempore hujus Decretalis stabilitæ, conforme esse recte advertit Boerius Epo ad hanc Decretalem.

Æquum enim est, quod cum illi, qui sunt de communi Clericorum Collegio vel Congregatione, de communi massa bonorum totius Collegii, seu Congregationis, separata a massa Episcopi, suas accipiant Præbendas seu portiones, etiam ad eamdem massam, quidquid singulis decedentibus forte superfuerit, redeat.

Eadem ratione æquum est, ut quidquid superest Clerico decedenti, qui vixit de proventibus, eosque & dispensavit, qui titulo Ecclesiastico sunt annexi, & huic aut illi officio singulariter & seorsim destinati, maneat in hac singulari massa cum reliquis bonis titulo annexis, ipsique Titulari dispensatio relinquatur.

VI. „ Totius igitur distinctionis hic traditæ fundamentum consistit in ipsorum bonorum Ecclesiasticorum, unde defunctus „ Clericus portionem suam accepit, conditione. Nam semper ea, „ quæ defuncto supersunt, ad propriam conditionem redeunt. „ Quare si percepta fuerint ex aliqua massa communi, ad eamdem communionem redeunt; sin autem aliunde percepta fuerint, eodem redire debent". Ita Boerius Epo l. c. *num.* 14.

VII. Hinc & ibidem resolvit cum Glossographo, quod quatenus Episcopi, Archidiaconi, aliique in dignitate constituti, „ habent bona sua prorsus aliena & separata a bonis Capitulo communibus (quod Episcopo fere perpetuum est) non Capitulum, „ sed eorum successores in officium, vel dignitatem, præferentur: quatenus vero Præbendas habent ex communi bonorum „ Capitularium corpore seu massa, instar cæterorum Canonicorum, Capitulum præferetur.

VIII. Recte autem notat Zypæus in Jure novo *tit.* De Testamentis, *num.* 2. „ quod bona Clerici defuncti ad Capitulum, „ vel Congregationem revertantur; non tam jure hæreditatis, „ quam peculii.

IX. Hæc quidem inspecta hac Decretali, & jure communi; at speciali consuetudine, aliove titulo jam pridem, etiam post hanc editam Decretalem, Episcopi nonnulli res Clericorum, seu Beneficiatorum decedentium sibi attribuerunt, uti evidenter supponit Synodus Pictaviensis anno 1280. *Can.* 8. monens omnes, qui, Sede vacante, aliquid ex bonis Clericorum *intestatorum* acceperint, *Episcopo* restituant. Verba Canonis sunt: „ Monemus „ omnes illos, qui de bonis Sacerdotum, vel Clericorum Beneficiatorum *intestatorum* aliquid habuerint, Sede vacante, *nobis* „ vel mandato nostro restituant infra mensem.

X. Eamdem consuetudinem supponit, & non obscure probat Bonifacius VIII. in *Cap. 9. De Officio Ordin. in 6.* Prohibet enim ne Episcopi, aut Abbate, seu quivis alii regulares, vel sæculares Prælati, vacantibus Dignitatibus, Personatibus, Prioratibus; vel Ecclesiis quibuscumque sibi subjectis, eorumdem bona (morientibus eorum Rectoribus, vel Ministris) *in ipsis inventa*, occupare, aut in usus suos convertere quoquomodo præsumant: „ Nisi (ait) de speciali *privilegio* aut *consuetudine* jam præscripta legitime, seu alia causa rationabili hoc eisdem competere „ dignoscatur.

Concilium Constantiense, *Sess. 39. tit. De Spoliis*, vetat per Episcopos & inferiores Prælatos bona decedentium Clericorum occupari præter, & contra juris communis formam, „ Constitutione (ait) felicis Bonifacii VIII. quæ incipit *Præsenti*, super hoc edita, specialiter in suo robore duratura.

XI. Juxta hanc ergo declarationem Bonifacii VIII. toleratur consuetudo, quæ etiam hic in Belgio viget multis in locis, ut Episcopi, Clericis intestatis, qui non sunt de certo Capitulo aut Congregatione, succedant saltem in mobilia: quia major presumptio

ptio est, quod mobilia ex proventibus Ecclesiasticis fuerint ad usus quotidianos, & necessarios comparata, quam immobilia, quæ potius a parentibus tamquam patrimonialia ad Clericos devoluta supponuntur.

Magis enim indecorum, minusque conveniens statui Clericali, & conditioni proventuum Ecclesiasticorum conformum est, bona immobilia, quæ non ad necessitatem, & usum quotidianum comparari solent, ex bonis Ecclesiasticis parare, quam *mobilia*, quæ necessitatibus, & usibus quotidianis deservire debent, & quodammodo necessaria sunt.

XII. In Diœcesi Leodiensi, si Pastores, Beneficiati, aut alii Presbyteri sine licentia condendi testamentum ab Episcopo obtenta moriantur (sive condiderint testamenta, sive non) eorum mobilia pertinent ad Reverendissimum Episcopum, quocum Parentes aut hæredes defuncti ordinarie conveniunt, ut mediante aliquali recognitione in jus ejusdem Episcopi surrogentur. Hanc esse modernam Ecclesiæ illius consuetudinem, mihi de ea inquirenti rescriptum est. Eamdem nonnullæ Ecclesiæ Belgicæ, quæ olim Diœcesis Leodiensis fuerunt, prætendunt.

XIII. Synodus Tornacensis anno 1481. *cap.* 7. præcepit Decanis, mobilia Presbyterorum *statim post eorum obitum sub securo & stricto arresto inventariari, ac inventariata teneri quoad usque ei constiterit, an Presbyteri defuncti testamentum condiderint, vel non; si autem intestati decesserint, bona prædicta per Dominos Decanos ad majorem utilitatem vendantur, & aliter super hoc Decani disponant, quod ipsi inde gentibus, & officiariis nostris computum, & rationem loco & tempore debitis reddere possint: si vero testati fuerint, testamento approbato, bona executoribus tradi imperat.*

Hæc ad verbum renovata fuere in Synodis an. 1509. & 1520. & in altera anno 1568. *cap.* 5. art. ultimo dicitur: „ Sacerdotum intestatorum mobilia secundum antiquam nostræ Diœcesis „ consuetudinem nobis competere declaramus ". Hoc ipsum & posteriores Synodi confirmant.

XIV. Sicuti autem Episcopi in *mobilia* duntaxat succedere prætendunt, ita & Capitula passim, etiam hic in Belgio, Canonicis intestatis succedunt tantum in bona *mobilia*; tametsi de jure communi succedere deberent in omnia bona, tam immobilia ab Ecclesia profecta, sive ex proventibus Ecclesiasticis comparata; uti notat Zypæus loco citato, *num.* 1.

XV. Scribit Innocentius III. Episcopo Altissiodorensi: *Cum tibi de benignitate Sedis Apostolicæ sit indultum, quod ordinatio rerum Clericorum ab intestato decedentium libere in tua potestate, ac dispositione permaneat, volens omnem materiam scandali removere, quod aliquando inter te & tuos est subortum, super duobus nos consulere voluisti. Primo, an appellatio vocabuli Clericorum, tam ad Canonicos, quam ad non Canonicos extendatur? Secundo, an illi, qui in voluntate, & dispositione alterius suam committunt ultimam voluntatem, nihil per se penitus ordinantes, vel determinantes quid cui loco, vel personæ conferri debeat, dicantur decedere intestati? Primæ igitur consultationi tuæ duximus respondendum, quod appellatio Clericorum non solum alios, sed & Canonicos comprehendat: In secunda vero dicimus, quod qui extremam voluntatem in alterius dispositione committit, non videtur decedere intestatus.*

Refertur hoc Innocentii Rescriptum partim in *Cap.* 13. *tit. De Testamentis*, & partim in *Cap.* 18. *tit. De Verb. Sign.*

Duo vero ex integro Rescripto habentur. Primum quod vi indulti seu privilegii Sedis Apostolicæ interdum Episcopo competat ordinatio, & dispositio rerum Clericorum ab intestato decedentium. Hoc jure usus etiam est Thomas Archiepiscopus Eboracensis ex privilegio Alexandri III. teste Matthæo Parisiensi, qui ad ann. 1181. scribit: „ Eodem anno Rogerus Eboracensis „ Archiepiscopus diem clausit supremum 12. Kalendas Decem„ bris, qui adhuc vivens a Papa Alexandro privilegium impe„ traverat, ut si Clericus suæ jurisdictioni suppositus, agens in „ extremis testamentum non conficeret, & propriis manibus bo„ na sua moriens non distribueret, Archiepiscopus haberet fa„ cultatem injiciendi manus in bona defuncti.

Nomine *Clericorum*, & *Canonicos* comprehendi ostendit ipsum Innocentii responsum, adeoque quod excluso Capitulo, Episcopo vi privilegii competat ordinatio, & dispositio bonorum, quæ a Canonicis *intestamentis* relinquuntur.

XVI. Alterum ex hoc Innocentii responso habetur quod si quis in dispositione, & voluntate alterius dispositionem rerum suarum contulit, non censeatur decedere *intestatus*; nimirum ad hunc effectum, ut vi privilegii Episcopo competat ordinatio rerum defuncti, tamquam is *intestatus* decessisset; uti recte advertit Andreas Fachinæus *lib.* 5. *Controvers. cap.* 57. notans quod ex integro responso seu Decretali Innocentii verus hic intellectus, *Cap.* 13. *tit. De Testamentis*, sumi debeat.

XVII. Hinc communiter statuunt Canonistæ, quod si sufficienter & legitime quocumque modo constet de voluntate defuncti, sufficiat ad excludendum Episcopum, vel Capitulum a rebus Clerici defuncti, tametsi solemne testamentum non sit.

Unde & inter Statuta Capituli secundæ fundationis erecti per Eugenium IV. in Ecclesia S. Petri Lovanii, reperitur hic articulus; " Item statuimus ac ordinamus, quod ille non censeatur „ ab *intestato* defunctus, neque poterit Decanus vel Capitulum „ de bonis ejus quomodocumque disponere, de cujus voluntate „ *quomodolibet* apparet per scripturam publicam, aut etiam „ *quantumcumque privatam*, seu simplicem sive non solemnem „ manu decedentis scriptam, aut saltem subsignatam, aut de ejus „ scientia, aut scitu sigillatam.

XVIII. Ex Joanne Fabro refert Choppinus *lib.* 1. *De Jurisdict.* Andegavensium *cap.* 41. *num.* 1. in nota marginali, Aurelianenses Episcopos, & Capitula vindicare sibi bona Clericorum *intestatorum* veteri de recepta consuetudine; addit autem Choppinus: *Sed omnia ista progressu temporis exoleverunt.*

XIX. Verisimile est, Choppinum reflexisse ad generalem Galliæ consuetudinem, qua receptum est, quod exclusis Episcopo & Ecclesia, vel Capitulo, bona Clericorum *intestatorum* indistincte, sive mobilia sive immobilia, undecumque provenientia: etiam ex proventibus Ecclesiasticis, devolvantur ad proximiores consanguineos, non secus ac bona laicorum; quemadmodum uno consensu tradunt Pragmatici Galliæ; uti videri potest apud Brodæum in notis ad Louetium, *litt. E. num.* 4. idque & quoad fructus Beneficii tam perceptos, quam percipiendos: citatque plurimas particulares Provinciarum, & locorum consuetudines huic generali juri Gallicano conformes; monetque ex Molinæo, non tantum Decretales & Canones huic consuetudini generali contrarias non esse in usu, sed & Capitulorum, ac Ecclesiarum particularia Statuta ei contraria, judicari nulla, & abusiva.

XX. Idque etiam quoad Episcopos, qui ante Episcopatum vitam regularem, vel monasticam erant professi: his enim *intestatis* morientibus, ex generali Galliæ consuetudine in universa bona succedunt proximi de sanguine, ut passim testantur Pragmatici, & non semel judicatum fuisse refert Mornacius ad *l.* 33. *ff. De Peculio.*

XXI. Refert Wamesius *Consilio Can.* 371. arbitraria sententia per amplissimos Dominos Consiliarios Consilii Artesiensis, hæredibus Reverendissimi Domini Richardoti Episcopi Atrebatensis, ejusdem Episcopatus perceptos, & ante illius mortem collectos, & inhorreatos fructus fuisse adjudicatos, non successori in Episcopatum.

Richardotum autem ex Ordine Eremitarum Sancti Augustini ad Episcopatum Atrebatensem assumptum fuisse constat.

XXII. Hæc tamen generalis consuetudo restringitur ad bona, quæ Episcopus, Prælatus, aliusve Clericus acquirit suo nomine pro se, & hæredibus suis. Si enim ea nomine Ecclesiæ comparasset, non essent hæreditaria, ut idem Auctor ex Molinæo refert indicatum.

XXIII. Similiter si appareat de destinatione, & voluntate Clerici fundata super conjectura, & præsumptione vehementi, quod bona exempta in usum Ecclesiæ cedere voluerit; quemadmodum in casu occurrente, ibidem judicatum testatur Brodæus.

XXIV. Cum non tantum fructus percepti, sed & percipiendi ad hæredes pertineant, quæritur a Canonistis, quomodo fructus illius anni, quo Beneficiatus obiit, dividendi sint inter hæredes defuncti, & successorem in Beneficium; communius receptum est, dividendos esse pro (*a*) rata temporis, quo onera Beneficii tulit, eodem modo, quo fructus dotis, soluto matrimonio, dividuntur inter viduam & viri hæredes; uti, multis citatis Auctoribus, & Parlamentorum Arrestis, notat Brodæus ad Louetium *litt. F. num.* 12.

XXV. *Et hanc computandi rationem politia tum civilis, tum Ecclesiastica passim recepit* ait Zypæus *Consul.* 4. *De Success. ab intestato*, additque: *Nisi quod in pluribus Ecclesiis annum computari consuetum sit a festo S. Joannis, seu alterius Sancti pro cujusque Ecclesiæ observantia; eo quod ad eum diem præcise Beneficiarii residentiam inchoare possint & debeant, & revoluto anno ad eumdem diem finiant: unde eumdem computum fructuum ratio sequitur. Atque ejus quidem rationis semper ea causa manet, ut ad ratam præstiti eo anno servitii debeatur rata fructuum, respondeatque ratum operæ pretium, quatenus* operarius dignus est mercede sua. *Luc.* 10. *vers.* 7.

XXVI. Huic consonat quod in Synodo Antuerpiensi sub Miræo *tit.* 8. *cap.* 22. decernitur: *Fructus Pastoratus aut Beneficii vacantis per decessum, vel cessum debentur domui mortuariæ pro rata temporis, quo possessor resedit post festum S. Joannis Baptistæ.*

Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 17. *cap.* 5. desiderat, ut Ecclesiis Parochialibus vacantibus, quam fieri potest citissime provideatur de idoneis Pastoribus; „ illique (ait) mox instituantur, „ & sic a capta possessione, & inchoata residentia, pro rata „ temporis fructibus gaudeant.

XXVII. In aliquibus Ecclesiis fructus Beneficii solent ipsi domui mortuariæ, aut etiam Episcopo, vel Archidiacono, usque ad festum S. Joannis, vel aliud festum pro varia Ecclesiarum consuetudine cedere.

XXVIII. Porro ad quoscumque Beneficii fructus pertineant, oneribus Beneficii quoque satisfacere debent; res enim transit cum suo onere: neque ferendus esset, volens lucrum amplecti, onera autem ferre recusaret; quemadmodum in re non absimili deciditur in *Cap. Præsenti*, *De Officio Ordinarii in* 6. ubi declaratur, quod si ex privilegio aut consuetudine alicui cedant bona Beneficiati defuncti, *hoc de illis bonis debeat intelligi; quæ solutis debitis, si qua sint, & iis, quæ fuerint* necessaria pro *servitoribus, & ministris, ac incumbentibus oneribus, usque ad novos reditus supportandis, congrue reservatis, ex ipsis reperta fuerint superesse.*

Hinc in citata Synodo Antuerpiensi post allegata verba subjungitur: „ Ulteriores (fructus vacantis Beneficii) vero admi„ nistrabit Sigillifer, & debitis *oneribus* curabit satisfieri.

Et ita quoque videmus usu observari, in Collectoribus Episcoporum, qui vacantium litigiosorumque Beneficiorum fructus occupant, ait Wamesius *Consil. Can.* 372. quod nimirum oneribus Beneficiorum satisfaciant pro rata temporis, quo fructus accipiunt. Videri possunt quæ de portione congrua danda Vicario seu Deservitori, vacantibus Ecclesiis Parochialibus, dicta sunt *Sect.* 3. *tit.* 5. *cap.* 5.

XXIX. In

(*a*) Idest, parte seu portione temporis.

XXIX. In pluribus Canonicorum Collegiis consuetudo habet, ut fructus unius, aut subinde plurium annorum cedant integri ipsi domui mortuariæ; vocari que solet *annus gratiæ*; (a) de quo *anno gratiæ* late egit Henricus Cuykius Episcopus Ruremondensis in Epistola parænetica ad universum suæ Diœcesis Clerum de moderatione Cleri, testamentariis tabulis Ecclesiasticorum, & *anno gratiæ* abolendo.

XXX. Hic multis hunc *annum gratiæ* improbat; notatque quod fere non alii quam Canonici hunc *annum gratiæ* habeant: „ qui non solum viventes de proventu Ecclesiæ sustentari volunt; sed *annum* quoque *gratiæ* sibi ipsis indulgent, ut qui in manes etiam suos beneficii esse volunt.

XXXI. „ Quæro igitur (ait Cuykius) quo jure hic annus invaluit? quo percipientium merito? quibus auctoribus, & quis probaverit? An Apostolica Sedes? an Ordinariorum auctoritas? Neutrum horum dici potest. Sibi ipsis ergo hanc faciunt gratiam, qui ab Ordinariorum sese eximunt auctoritate, nec attingi nisi a seipsis volunt. Quid mirum si impingant. Non igitur Pastores, non Episcopi, non Beneficiati alii, sed Canonici soli, consensu mutuo hunc quem dixi *annum gratiæ* adinvenerunt. Quo vero consilio? aut necessitate? Nempe quod usu venire: interdum, ut rerum suarum decoctores, quales sunt intemperati, ebriosi, veneri, ac ventri dediti, aleatores, ignavi, ac torpidi Canonici; cum multo ære alieno ex hac vita discederent, nec superesset unde conflata debita possent dissolvi: inde cœpit ille *annus gratiæ*; ut e proventu Præbendæ ejus, qui mortuus esset, æs alienum dissolveretur. Irritamentum hoc fuit multis ad contrahendum debita plura, & graviora; & quidem tanta interdum, ut extinguendis illis, nec *annus gratiæ* quidem possit sufficere. Quis non reputet injustum, ut qui ad Canonicatus accedunt, & chori ac templi onera subeunt, propter ejus modi decoctores, debito frustrentur proventu, & qui mortem obierunt, pro eo tempore, quo nullum Ecclesiæ præstant obsequium, fructu illius fruantur?

XXXII. Deinde ostensa hujus *anni gratiæ* injustitia, laudat Canonicos Ecclesiæ S. Petri Lovanii, quod hunc *annum gratiæ* aboleverint, optatque ut eorum exemplum alii sequantur. „ Quamobrem laudandi Lovanienses D. Petri Canonici, qui ante sex, septemve annos, etsi primi anni sui fructu propter *annum gratiæ*, qui antecessoribus cederat, spoliati omnes fuissent; his persuasi rationibus, & propter Pontificiam prohibitionem illam, quæ *annum gratiæ* ubique aboleri voluit, libera voluntate & prorsus heroica virtute, toto suffragante Capitulo, *annum gratiæ* ita penitus abrogaverunt, ut nulla jam apud illos ejus extet memoria. Imitati etiam sunt nostri Rurimondenses Canonici, & re penitus introspecta, hunc non gratiæ, sed meræ injustitiæ annum pro se suisque posteris contemnendum quoque putaverunt. Optandum sane, ut cæteri omnes aliarumlibet Ecclesiarum Canonici ad eamdem justitiæ normam redigantur; nec mortuos in posterum sinant in labores viventium introire, nec rationem ullam habendam putent decoctorum illorum, qui suam profundunt substantiam, nullum finem facturi conflandi debita, nisi ex auctoritate ad disciplinam, & parcimoniam revocentur, nisi tutoribus subjiciantur, nisi subdantur correctioni: quæ una & sola ratio est, quia illi, qui Christi decoquunt patrimonium, in ordinem redigantur.

XXXIII. Consuetudo transmittens proventus Ecclesiasticos, aliaque ex reditibus Ecclesiasticis, aut ab Ecclesia profecta, ad proximos de sanguine ipsius Beneficiati, videtur eodem fundamento niti, & eodem titulo tolerari, quo nititur & toleratur consuetudo testandi *valide* de iisdem proventibus, & bonis, etiam in favorem consanguineorum divitum: nimirum propter *odia litium*; sive ne lites nimium multiplicarentur, dum bona patrimonialia, aut aliunde, quam ab Ecclesia profecta, a bonis Ecclesiasticis essent secernenda.

XXXIV. Unde sicuti consuetudo sustinens validitatem testamenti, quoad dispositionem bonorum Ecclesiasticorum, horum naturam seu conditionem non immutat; ita nec hæc quæ Clericorum intestatorium bona undecumque obvenientia defert ad proximos de sanguine.

XXXV. Itaque bona Ecclesiastica ad hæredes, sive ex testamento, sive ab *intestato* devolvuntur sub eadem conditione, & onere, quibus fuerunt apud defunctum: neque per hanc translationem quidquam de natura horum bonorum immutatur; sed ipsi hæredes ea ut bona Ecclesiastica dispensare debent, & credere, quod sicut defuncto Clerico non licuit de iis luxuriari, & in profanos usus expendere, sic nec ipsis liceat: utpote qui bona illa cum eodem onere ex persona defuncti acceperunt.

XXXVI. Scribit Thomas Cantipratanus *lib.* 2. *cap.* 55. relatum de venerabili Guillelmo Episcopo Parisiensi, quod cum nuntiaretur ei „ quemdam Canonicum Ecclesiæ Parisiensis intestatum decessisse, & ipse de jure Canonico in tribus millibus marcharum succedere deberet eidem, complosis manibus respondit: Absit hoc a me; sed heu misero pecunia sua secum sit in perditionem. Et hæc dicens præcepit pecuniam in usus pauperum erogari “. Addit dein Cantipratanus: *Bene & digne dixit & fecit.*

Neque alia fuit mens Patrum Concilii Toletani anno 1566. qui *Act.* 2. *cap.* 18. decreverunt: *Bona quæcumque eorum Clericorum, qui intestati moriuntur, ad Episcopum, vel consuetudine, vel alio quocumque jure pertinentia ac devoluta, per eumdem Episcopum in pios tantum usus ei arbitrio expendantur.*

Synodus Coloniensis anno 1536. *part.* 13. *cap.* 11. *ait*: *Ubi Sacerdos nostræ Diœcesis Coloniensis mortuus est* intestatus, *bona ipsius præter patrimonialia, quæ hæredibus cedunt; deducto ære alieno & funeralibus, in* piam *causam pro defuncti animæ salute convertantur.*

XXXVII. Joannes Molanus in suo tractatu De piis Testamentis *cap.* 41. notans quod Alexander III. in citato *cap.* 12. *tit. De Testamentis*, velit, ut dum Clerici intestati decedunt, communis congregatio rerum ab ipsis relictarum debeat *Canonicam distributionem, & curam* habere, vel successor ea boni *in Dei timore dispensare*, concludit, „ quod a decedentibus absque testamento, Ecclesiæ suo jure accedit, hoc non videri a Canonicis *in privatum* singulorum usum dividi posse; sed in *Dei timore* dispensandum esse, ut & animæ defuncti prosit, & in *communem* totius Ecclesiæ utilitatem redundet.

Itaque (ait Molanus) si qui Cannoici sordida quærant compendia discant quid sit *Canonica distributio*, ubi Alexander scribit, *communem congregationem rerum illarum debere* Canonicam distributionem, & curam *habere*. *Si enim intelligant distributionem in Capita Canonicorum, vehementer falluntur: si autem intelligant distributionem secundum Canones, recte intelligunt.*

Unde laudandum jam nominatum Capitulum Canonicorum secundæ fundationis, quod nihil in utilitatem Canonicorum vult applicari, sed juxta verisimilem mentem defuncti omnia dispensari. *Item statuimus, & ordinamus, quod si contigat quem ex nostris Canonicis decedere intestatum, de cujus voluntate non appareat per quamcumque scripturam, etiam minus solemnem, Capitulum dabit duos executores, qui de ejus bonis derelictis pro funeralibus, ac debitis legitimis, pro hæredibus, ac alias ad pios usus applicandis habebunt legaliter dispensare secundum verisimilem mentem, ac voluntatem taliter decedentis.*

☞ XXXVIII. Statuto Alexandri III. de successione Clericorum, Innocentius IV. derogavit statuto, quod evulgandum censuit, & per Angliam publicari fecit, ut *si Clericus ex tunc decederet intestatus, ejusdem bona in usus Domini Papæ convertentur*; uti refert Matthæus Parisiensis ad annum 1246. *pag.* 706. qui statutum hoc tamquam *novum, & inauditum*, & notam cupiditatis manifestæ præferens reprobat.

Refert & ibidem *quod Papa negotium hoc Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus præceperit diligenter exequendum.*

At vero statutum hoc *novum, & inauditum* mirum in modum turbasse Angliam, nec plenam suam habuisse executionem, sat constat ex his, quæ ibidem occasione hujus statuti scribit citatus Historicus.

Scribit enim, quod *cum audisset Dominus Rex, detestans Romanæ Curiæ augmentosam, ac multiplicem, & multiformem avaritiam, hoc fieri prohibuit; comperiens illud in damnum Regni, & suum redundare præjudicium.*

Et quidem tantum scandalum per universam Angliam hoc statutum causabat, & Curiæ Romanæ avaritiam tantopere prodebat, ut, referente eodem Historico, per idem tempus (anno 1247.) propter scandalum indecenter per diversa climata ventilatum, cogentibus Cardinalibus, revocatum sit, quod paulo ante a Domino Papa, instigante manifesta avaritia, fuerat constitutum, & ad quod Fratres Minores in damnum, & scandalum eorum, & sui Ordinis læsionem, exequendum procuratores constituerat, ut videlicet bona decedentium intestatorum in usus proprios Dominus Papa sibi vindicaret.

Similiter & in Regno Galliæ Pontifices Romanos hoc jure usos fuisse, notanter sæculo XIV. & XV. constat ex Historicis illius temporis, nec non querelis Episcoporum, Prælatorum, & Capitulorum, quin & Universitatis Parisiensis, atque Edictis & Ordinationibus Regiis, notanter Caroli VI. ad prædictas querelas ob varias Curiæ Romanæ exactiones, relatis inter probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, *cap.* 22. ubi *num.* 8. referuntur Litteræ Regiæ contra exactiones Curiæ Romanæ; atque inter cætera narratur per Procuratorem Regium expositum: *Cum Episcopum in Regno nostro ab hac luce migrare contingit, Collectores & Subcollectores Summi Pontificis in Provinciis, quibus subsunt hujusmodi Episcopi, ipsius Summi Pontificis auctoritate, bona mobilia & immobilia, ex decessu talium Episcoporum relicta, etiam illa quæ per suam industriam quæsierunt, quæ amplius ipsorum Episcoporum non sunt, neque censentur: sed ad suos hæredes, aut eorum executores spectant, capiunt, & nihil de his in reparatione, aut refectione ædificiorum, & aliorum hæreditariorum dictorum locorum Episcopalium, eo casu convertentes, nulla etiam solutione, aut satisfactione dictorum Episcoporum creditoribus facta, per Collectores aut Subcollectores prædicta bona hæredibus Episcoporum sic decedentium (qui ditiores inde nobis honestius in guerris nostris, & alibi juxta status eorum servire possent, & deberent) totaliter amovendo, ac ipsos contra jus & consuetudinem exhæredando in juris nostri Regaliæque post obitum dictorum Episcoporum nobis in iisdem Ecclesiis competentis, ac totius Reipublicæ præjudicium non modicum, & gravamen.*

In Litteris quoque Caroli VI. Regis Galliæ de anno 1406. relatis ibidem *nu.* 9. rursus legitur querela Procuratoriis Regii super variis exactionibus Curiæ Romanæ, quibus Ecclesia & Clerus Regni Galliæ mirum in modum deprimebantur, & exhauriebantur; atque inter alia, quod „ aliqui Collectores, & præsertim Papæ moderni, ab aliquibus annis citra Ecclesiam, & viros Ecclesiasticos præfatorum Regni, & Delphinatus nostrorum, contra prædicta, plurimis jugibusque, & importabilibus servitutibus oppres-

(a) Annus gratiæ a Germanis dicebatur annus ab obitu alicujus Canonici, cujus fructus vel ab aliis Canonicis retinebantur, vel ad utilitatem Ecclesiæ impendebantur in damnum successoris. Hunc annum prohibuit Concil. Trevirense ann. 1310. his verbis: „ Statuimus .... ut nulli Canonico talem annum, aliisque anni seditus liceat retinere .... Sed ad instituendos successores Canonicos transeant pleno jure „. Vide Marten. tom. 4. Anecd. col. 247.

„ prefferunt, & affixerunt, potiffime *bona Prælatorum*, *&* „ *virorum Ecclefiafticorum decendentium*, *tam regularium*, *quam* „ *fæcularium*, quæ *fpolia defunctorum* interdum nuncupantur, re„ fervando, & ufurpando, &c.

Ex iifdem ibidem relatis habetur, variis Regum Ordinationibus & Edictis, fimiles Curiæ Romanæ exactiones vetitas fuiffe; unde nec hodie in Regno Galliæ, nec hic in Belgio Pontifices Romani hoc jure utuntur, aut quidquam *jure fpolii* e Clericorum defunctorum relictis mobilibus, aut immobilibus, Camera Apoftolica fibi attribuit.

Nec in Gallia nec in Belgio recepta eft Conftitutio Pauli III. aut fubfequentium Pontificum, quibus hoc jus fpolii Cameræ Apoftolicæ vindicant, & quas Petrus Matthæi inferuit feptimo Decretalium lib. 3. fub titulo, *De Spoliis Clericorum*.

TITULUS SECUNDUS.

De Decimis & Oblationibus.

CAPUT PRIMUM.

De origine Decimarum, & quo jure debeantur?

1 *Præceptum veteris Legis de folvendis* Decimis *per Chriftum renovatum non eft.*
2 *Præceptum hoc ab Ecclefia, etiam in quantum judiciale, renovari potuit; & quæ ratio renovandi?*
3 *In veteri Lege hoc præceptum etiam erat partim* morale.
4 *Hodie partim ex jure naturali, partim ex jure humano decimæ debentur.*
5 *Incertum quando præceptum de folvendis decimis populo Chriftiano datum fuerit; tribus primis fæculis datum non eft.*
6 *Ceffante perfecutione Imperatorum ethnicorum, fidelis populus de decimis folvendis moneri cœpit.*
7 *Adhortatio fancti Hieronymi ad folutionem decimarum.*
8 *Sanctus Chryfoftomus earum folutionem multum urfit.*
9 *Eas commendavit fanctus Auguftinus.*
10 *His Patrum exhortationibus multis ad decimas folvendas adducebantur.*
11 *Nullum tamen adhuc erat præceptum de decimis folvendis.*
12 *Sermo de* decimis reddendis *falfo fancto Auguftino adfcriptus.*
13 *Confuetudo decimas folvendi fenfim invaluit; & unde?*
14 *Sæculo VI. Epifcopos coegiffe laicos ad folvendas decimas, conftat ex Conftitutione Juftiniani Imperatoris.*
15 *Occafione hujus legis invaluit confuetudo apud Græcos non folvendi decimas.*
16 *Alia apud Græcos tributa in fubfidium Sacerdotum funt.*
17 *Obligatio decimas folvendi in aliquibus Ecclefiis Latinis fæculo V. videtur fuiffe.*
18 *Sæculo VI. præceptum de folvendis decimis expreffit Synodus Matifconenfis.*
19 *Nullum antiquius de decimis folvendis præceptum creditur.*
20 *Capitularia Regum Francorum eam obligationem aperte edicunt.*
21 *Principes ad earum folutionem populum conftringebant fæculo VIII.*
22 *Quam follicite decimarum folutionem urferint Principes, patet ex lege Longobardorum.*
23 *Noluerunt tamen conftringi populum mediante* juramento.
24 *Non facile permittenda in folutione vectigalium exactio juramenti.*
25 *Non ubique folutio decimarum æqualiter recepta, & ftabilita.*
26 *Decreta de folvendis decimis generaliter concipiebantur fæculo X.*
27 *Pontifices aliquando generaliter refponfa exprimebant, attenta loci confuetudine.*
28 *Unde invaluit opinio decimarum inftitutionem ut divinam, & quæftiones in hac materia exorientes, ad forum Ecclefiafticum fpectare.*
29 *Omiffa mentione confuetudinis, earum fragmenta in Decretales Gregorii IX. relata.*
30 *Refponfum Alexandri III. De decimis etiam* apum *folvendis, mutilate in Decretales relatum.*
31 *Ad refponfa Pontificum ut in Decretales relata, refpexerunt pofteriores Synodi & Auctores.*
32 *Cæleftinus III. voluit etiam de* militia *decimas folvendas effe.*
33 *Indicat earum folutionem ex traditione fanctorum Patrum defcendere.*
34 *Allufit ad fermonem falfo tributum fancto Auguftino.*
35 *Ex hoc refponfo Cæleftini receptum eft, decimas etiam perfonales de jure debitas effe.*
36 *An antiquitas de his folvendis extet preceptum?*
37 *Aliæ decimarum fpecies qua occafione invaluerint?*

I. IN Lege Mofaica, decimas ex fructibus, & frugibus terræ debitas fuiffe Levitis, & Sacerdotibus veteris Legis dubium non eft: at præceptum illud tamquam judiciale & mere pofitivum, Lege Mofaica per mortem Chrifti quoad judicialia, & cæremonialia mortua, etiam ceffaffe, neque per Chriftum, aut Apoftolos Chriftianis datum præceptum effe, ut *decimam* partem fructuum Clero feu Sacerdotibus novæ Legis folvere teneantur, hodie a Canoniftis, & Theologis fat comuni confenfu recipitur.

II. Hanc fententiam probat fanctus Thomas, 2. 2. *quæft.* 87. *art.* 1. in Corp. ubi una in primis monet, præceptum de folvendis decimis datum in veteri Lege fuiffe unum ex præceptis *judicialibus*; quæ quidem per Chriftum cefſarunt; fed renovari potuerunt auctoritate eorum, quorum eft condere Legem.

Secundo docet, „ quod determinatio decimæ partis folvendæ „ fit auctoritate Ecclefiæ, tempore novæ Legis inftituta, fecun„ dum quamdam humanitatem; ut fcilicet non minus populus „ novæ Legis Miniftri novi Teftamenti exhiberet, quam popu„ lus veteris Legis Miniftris veteris Teftamenti exihbebat.

III. Tertio monet ibidem, præceptum de folvendis decimis, etiam tempore veteris Legis, partim fuiffe *morale* inditum na„ turali ratione. Quod enim eis, qui divino cultui miniftrabant „ ad falutem populi totius, populus neceffaria victus miniftra„ ret, ratio naturalis dictat.

IV. Ex his concludit: „ fic ergo patet, quod ad folutionem „ decimarum homines tenentur, partim quidem ex jure natura„ li, partim etiam ex inftitutione Ecclefiæ. Quæ tamen, pen„ fatis opportunitatibus temporum & perfonarum, poffet aliam „ partem determinare folvendam.

Hæc Doctoris Angelici conclufio unanimi Theologorum, & recentiorum Canoniftarum calculo probatur, & ubique genitum ufu recepta eft, explofa quorumdam antiquorum Canoniftarum opinione, qui vocant, populum Chriftianum ad fpecificam, ac determinatam decimarum folutionem, non minus quam populum Judaicum, præcepto *divino*, nulla confuetudine abolendo, obligari.

V. At illud non æque compertum, quandonam præceptum de folvendis decimis populo Chriftiano impofitum fit.

Id fat expeditum videtur, tribus primis Ecclefiæ fæculis, adhuc fæviente Imperatorum ethnicorum perfecutione in Chriftianos, decimas nondum folvi folitas, nec inter Ecclefiafticos proventus numeratas fuiffe.

Sanctus Cyprianus, libro De Unitate Ecclefiæ, ait: *At nunc de patrimonio* nec *Decimas damus*. Et Epiftola 66. ad Clerum & populum Furninatorum, oftendere volens Sacerdotes per fæcularia negotia ab officio Altaris non effe abftrahendos, atque propterea in veteri Lege affignatas fuiffe decimas de fructibus terrarum, quæ aliis Tribus erant affignatæ, fubjungit: Quæ nunc „ ratio & forma in Clero tenetur, ut qui in Ecclefia Domini „ Ordinatione clerica promoventur, in nullo ab adminiftratione „ divina avocentur, nec moleftiis, & negotiis fæcularibus alligen„ tur, fed in honore *fportulantium* fratrum, tamquam decimas „ ex fructibus accipientes, ab Altari & facrificiis non recedant, „ fed die, ac nocte cæleftibus rebus, & fpiritu aliis ferviant. Hæc palam fupponunt, tempore Cypriani, *fportulas* vicem decimarum fubiiffe. Unde & ad illa verba Cypriani reflectens vir eruditus Niccolaus Rigaltius hanc ftatuit conclufionem: Itaque ab „ Apoftolis adufque Cypriani tempora nulla fuit, inter Chri„ ftiana fubfidia, mentio decimarum. Ufitatæ aliquamdiu fpor„ tulæ.

VI. Ceffante perfecutione, id eft fæculo IV. & fequenti, plura de folvendis decimis ad exemplum populi Judaici, paffim in concionibus, & exhortationibus Patrum ad populum occurrunt; atque ex illis evidens eft, Patres eo tempore crebris exortationibus populum Chriftianum ad decimarum folutionem excitaffe.

VII. Audiamus fanctum Hieronymum: „ Quod de *decimis* „ primitiifque diximus, quæ olim dabantur a populo Sacerdotibus, „ ac Levitis, in Ecclefiæ quoque populis intelligite; quibus præce„ ptum eft, non folum decimas dare & primitias, fed & ven„ dere omnia, quæ habent & dare pauperibus, & fequi Domi„ num Salvatorem. Quod fi facere nolumus, falutem Judæorum „ imitemur exordia, ut pauperibus partem domus ex toto, & „ Sacedotibus, ac Levitis honorem debitum deferamus". *In cap.* 3. *Malach.*

VIII. Decimas quoque laudabat, & ad eas offerendas excitabat populum fuum fanctus Joannes Chryfoftomus *Homilia* 5. in Epiftolam ad Ephefios, afleverans Chriftianos longe arctius quam Judæos ad eleemofynas obligari, adjungens: „ Nam quid Judæi „ non faciebant? *Decimas* & rurfum decimas præbebant orpha„ nis, viduis, profelytis. Sed mihi quidam de altero dicebat: „ Hic aut ille dat decimas. Quanto eft hoc plenum probro & „ dedecore, fi quod apud Judæos non habebatur in admiratio„ ne, hoc apud Chriftianos factum eft admirabile? Si tunc erat peri„ culum decimas non relinquere, cogita quantum nunc fit.

IX. Et fub idem tempus fanctus Auguftinus idem urget in Enarratione in *Pfalm.* 146. dicens: „ Decimas vis? Decimas exime, „ quamquam parum fit. Dictum eft enim, quia Pharifæi deci„ mas dabant: Jejuno bis in fabbato, decimas do omnium, quæ „ poffido. Et quid ait Dominus? Nifi abundaverit juftitia veftra „ plus quam Scribarum, & Pharifæorum, non intrabitis in re„ gnum Cælorum.

X. Quin his juftis & fortiffimis Patrum exhortationibus plures moverentur ad fructuum fuorum decimas Ecclefiæ offerendas ambigi nequit: atque unus illorum indubie erat rufticus ille, qui apud Caffianum *Collatione* 14. ad Abbatem Joannem dixiffe fertur, *fe nunquam de fructibus fuis aliquid ufurpaffe, nifi prius Deo primitias eorum, ac Decimas obtuliffet.*

XI. Illud tamen ex ipfo modo exhortandi fat conftat, Patres quidem exhortari voluiffe fideles, ut ad exemplum Pharifæi & populi Judaici, de omnibus bonis fibi a Domino conceffis *decimas* Deo offerrent; fed meras fuiffe exortationes, nullum Ecclefiafticum præceptum fupponentes, ipfamque folutionem decimarum eo tempore *voluntariam* fuiffe, ut aliarum eleemofynarum oblationem, non ofcurum eft.

Unde Chriftianus Lupus tom. 4. Scholiorum in Canones; *pag.* 195. relatis fupra citatis verbis fancti Chryfoftomi, ait: „ Ex quo

„ vides decimas tunc fuisse duntaxat *voluntarias*. Eas quippe non „ unusquisque, sed hic duntaxat, aut ille dabat; eratque opus „ admiratione dignum.

XII. Extat quidem sermo sancti Augustini *De reddendis Decimis*, qui non tantum exortationem ad offerendas decimas continet; sed & rigidum præceptum non obscure supponit *num.* 3. *Decimæ enim ex* debito *requiruntur; & quis eas dare noluerit, res* alienas *invasit: & quanti pauperes in locis, ubi ipse habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante tribunal æterni Judicis apparebit; quia rem a Domino pauperibus delegatam suis usibus reservavit.*

Verum hunc sermonem tamquam Augustino suppositum in appendicem rejecerunt eruditi Benedictini Congregationis S. Mauri, Operum S. Augustini revisores; eique hanc notam præposuerunt: *In Appendice, nunc primum collocatur: Lovanienses* dubium *relinquerant: rejecit post Vestinum Vindingus, ob id maxime, quod decimas, de quibus reddendis hic agitur, intelligere licet ex sermone* 3. *in* Psal. 103. num. 9. *& ex Enarratione in* Psalm. 146. num. 16. *Augustini ætate Clericis, & Sacerdotibus datas, aut &* 17. *nondum fuisse assignatas.*

XIII. Fatendum nihilominus est, crebris hisce Patrum & Pastorum suorum exhortationibus, fideles ad *decimarum* oblationem multum permotos fuisse, atque in pluribus locis sensim populum decimarum oblationi, & solutioni se voluntarie submisisse: quo factum, ut tandem consuetudine invalescente, quæ voluntariæ prius fuerant, tandem in necessarias transiverint; ipsique Episcopi refractarios ad solutionem adigere cœperint.

XIV. Et quidem sæculo VI. in Ecclesia Orientali Episcopos coegisse laicos ad decimarum solutionem, etiam sub pœna excommunicationis, clarum est ex *L.* 39. §. 1. *Cod. de Episcopis, & Clericis*, ubi dicitur: Non oportet Episcopos, aut Clericos co„ gere quolquam ad *fructus* offerendos, aut angarias (*a*) dan„ das, aut alio modo vexare, aut excommunicare, aut anathema„ tizare, aut denegare communionem, aut idcirco non bapti„ zare, quamvis usus ita obtinuerit.

XV. Quamvis non constet, hac lege vetitiam fuisse decimarum petitionem, nihilominus hoc scitur, a multis sæculis, forsan occasione hujus legis, decimarum pensationem apud Orientales esse ignotam; nec obscurum est, ad eum Orientalium morem respicere Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. in *cap.* 32. *tit. De Decimis*; & recte notavit Emmanuel Gonzales in Commentario ad hanc decretalem: ejusque moris meminit Decretalis Honorii III cujus fragmentum extat in *cap.* 11. *tit. De Transact.* in qua dicitur: *Licet Episcopi Græcorum nec percipere Decimas consueverint.*

XVI. Verum illud notandum, apud Græcos certa fuisse constituta tributa pro Sacerdotum alimentis, ut constat ex Novell. 3. & 43. Justiniani Imperatoris: taxaturque hujus tributi summa in Bulla aurea Isaaci Comneni: e qua taxatione apparet, hoc tributum vices decimarum facile supplere posse.

XVII. In quibusdam Ecclesiis Latinis, decimarum solutionem tamquam necessariam, & præceptam fuisse propositam etiam sæculo V. vel citatus sermo sub nomine Augustini evincit. Nam eruditi, qui eum Augustino abjudicant, Cæsario Arelatensi, qui sub finem sæculi V. floruit, tribuendum censent.

XVIII. Hanc obligationem clarius, & certius sæculo VI. expressit Synodus Matisconensis II. *Canon.* 5. supponitque, jam multo tempore populum decimas obtulisse. *Nunc autem* (*ait*) *paulatim prævaricatores legum pene Christiani omnes ostenduntur, dum ea, quæ divinitus sancita sunt, adimplere negligunt.*

Deinde subjicit: *Unde statuimus, ac decernimus, ut mos antiquus a fidelibus reparetur; & decimas Ecclesiasticis famulantibus cæremoniis populus omnis inferat: quas Sacerdotes in usum pauperum, aut in captivorum redemptionem prærogantes, suis orationibus pacem populo ac salutem impetrent. Si quis autem contumax nostris statutis saluberrimis fuerit, a membris Ecclesiæ omni tempore separetur.*

XIX. Hic evidens est præceptum de decimis solvendis; creduntque non pauci, Legem Ecclesiasticam positivam, quæ de solvendis decimis extat, esse antiquissimam; atque ante hoc Decretum solutionem decimarum, vel voluntariam fuisse, vel sola consuetudine, vel fidelium usu stabilitam.

☞ Ex Canone Concilii Matisconensis saltem concluditur sexto sæculo in quibusdam partibus, fideles ad decimarum solutionem cœpisse constringi: sed quia hoc Concilium ex solis Metropolitanis & episcopis, sub regno Regis Guntramni, constitutis, constitit, nequaquam ex hoc Canone concludi potest, generale eo tempore fuisse præceptum de solvendis decimis.

Interim in hoc Canone veram rationem impositi præcepti de solvendis decimis his verbis expressere Patres: Quas *Sacerdotes* „ in usum pauperum, aut captivorum redemptionem erogantes, „ suis orationibus pacem populo ac salutem impetrent.

Intelligitur quoque, Patres hujus Concilii reputasse Sacerdotes (id est, Episcopos juxta phrasim illius ætatis) ut dispensatores, non ut dominos aut proprietarios decimarum, ut eas in usum pauperum, redemptionem captivorum, non autem divitum, aut in profanos usus erogarent. ☜

XX. Non sine fundamento creditur ante tempora Caroli Magni quoddam de solvendis decimis præceptum extitisse. In Capitulari, quod imperante Carolo datum est anno 801. *cap.* 6. decernitur: „ Ut unusquisque Sacerdos cunctos sibi pertinentes eru„ diat, ut sciant qualiter decimas totius facultatis Ecclesiis di„ vinis debite offerant ", *Baluz.* tom. 1. Cap. pag. 359.

Admodum notandum est, quod *cap.* 7. ibidem adjungitur: *Ut & ipsi Sacerdotes populi suscipiant decimas, & nomina eorum quicumque dederint scripta habeant, & secundum auctoritatem Canonicam coram testibus dividant, & ad ornamentum Ecclesiæ primam eligant partem: secundam autem ad usum pauperum, vel peregrinorum, per eorum manus misericorditer cum omni humilitate dispensent: tertiam vero sibimet partem ipsi soli Sacerdotes reservent.*

Hinc non absimile est, quod anno 813. decretum est in Concilio Turonensi, *Can.* 16. *Ut decimæ, quæ singulis dabuntur Ecclesiis, per consulta Episcoporum a Presbyteris ad usum Ecclesiæ & pauperum summa diligentia dispensetur.*

XXI. Immo quod amplius est, ab eo tempore non tantum Episcopi, sed & imperatores, & Principes populum ad solvendas decimas constrinxerunt. *Lib.* 2. Capitularium Regum Francorum *cap.* 39. editionis Baluzianæ legitur: „ Qui decimas post creber„ rimas admonitiones, & prædicationes Sacerdotum solvere „ neglexerint, excommunicentur. Juramento vero eos constrin„ gi nolumus propter perjurii periculum ". Idem reperitur in „ Concilio Cabilonensi II. *Can.* 19.

Sed & per auctoritatem regiam refractarios cogi volebant. *De decimis, quas populus dare non vult, nisi quolibet modo ab eo redimantur, ab Episcopis prohibendum est ne fiat. Et si quis contemptor inventus fuerit, & nec Episcopum nec Comitem audire voluerit, si noster homo fuerit, ad præsentiam nostram venire compellatur: Cæteri vero distringantur, ut inviti Ecclesiæ restituant, quod voluntarie dare neglexerunt.*

XXII. Ita anno 829. Ludovicus Pius in Capitulari Wormatiensi *tit.* 1. *cap.* 6. & repetitur *lib.* 5. *Capitularium Regum Francorum, cap.* 105. & illius fragmentum retulit Gratianus *Caus.* 16. *quæst.* 7. *can.* 7. ac integrum insertum est legibus Longobardorum *cap.* 3. *tit.* 3. *cap.* 8. ubi *cap.* 6. refertur hæc notabilis lex Imperatoris Lotharii, e qua patebit quam sollicite, & serio voluerint a subditis decimas exsolvi: „ De decimis ut dentur, & „ dare nolentibus, secundum quod anno præterito denuntiatum „ est a Ministris Reipublicæ, exigantur; & eligantur quatuor „ vel octo homines optimi, prout, si opus fuerit, de singulis „ plebibus juxta qualitatem uniuscujusque plebis, ut ipsi inter Sa„ cerdotes, & plebem testes existant, ubi datæ vel non datæ „ fuerint. Hoc autem ideo tantos testes esse diximus, ne ibi „ juramentum aliquod faciendum necessitas contingat. Non „ tamen omnino tantos testes mittendos esse dicimus, ut ipsos „ semper omnes in dandis decimis præsentes esse pariter neces„ se sit; sed dum pluribus committitur, minus graventur: „ duos autem testes si adfuerint, sufficere credimus, negligentes „ autem a Presbyteris Ecclesiarum admoneantur, usque ad tertiam „ vicem, ut ipsi decimam dent. Quod si contempserint, ab „ introitu Ecclesiæ prohibeantur; & si hoc minime emendave„ runt, a Ministris Reipublicæ districti, singuli per caput sex „ solidis Ecclesiæ componant, & insuper dare decimam cogan„ tur. Nam si iterum contemptores existant, & per publicam „ auctoritatem domus, vel casæ eorum giffentur (*a*), quous„ que pro ipsa decima, sicut supra dictum est, satisfaciant. „ Quia si denuo rebelles, vel contradictores esse voluerint, & „ super ipsam guiffam, sua auctoritate præsumpserint introire; „ tunc a Ministris Regis in custodiam mittantur usque ad ju„ dicium, dum postmodum perducantur, & ibi secundum legem „ ad partem publicam componant. Reliqua vero decima, ut supra „ dictum est, & sex solidos ad Ecclesiam satisfaciat.

XXIII. Hic merito notatur, quod & Carolus Magnus in citato Capitulari, & ipse Lotharius tam sollicite caverint, ne ad solutionem decimarum populus juramento constringeretur; idque, ut expressit Carolus, *propter periculum perjurii*: quæ revera cautio notanda a Principibus, & Magistratibus, ne facile subditos suos juramentis involvant, ob evidens periculum in perjurii crimina prolabendi.

XXIV. Hoc fundamento dum nuper Theologis, & Jurisperitis Lovaniensibus propositus esset hic casus: Ad plenius colligendum tributum, seu gabellam farinæ impositam in quadam regione, imponitur incolis, ut nisi conveniant cum collectoribus dicti tributi, *jurare* debeant, quantum consumant farinæ in sua familia pro mense, vel anno, &c. & non plus; quæsitumque esset, an tale *juramentum* recte incolis imponatur, salva conscientia, & bono publico? Responsum est ab octo Doctoribus Theologis, & quatuor Doctoribus Juris, hoc juramentum non esse incolis imponendum, ob periculum perjurii; adducto etiam loco S. Basilii ex *Epist.* 305. ubi ipse similis juramenti exactionem multis improbat.

XXV. Interim ex ipsis Conciliorum Canonibus, nec non Principum Sanctionibus, quæ circa idem tempus editæ leguntur, haud obscurum est, non ubique populum se huic decimarum debito subjecisse, neque ubique æqualiter jus hoc receptum, & stabilitum fuisse. Unde in Capitulari Ludovici Pii sub idem tempus legitur: „ De nutrimine pro decima, sicut hactenus *consuetudo* „ fuit, ab omnibus observetur. „ *Lib.* 2. *Capitul. cap.* 21.

XXVI. Decreta nihilominus Conciliorum, & Episcoporum passim generaliter exprimebantur, atque de omnibus solvendas esse decimas urgebant; idque etiam comminatis in refractarios censuris Ecclesiasticis; uti & Pontifices in suis Decretalibus, præsertim Alexander III. ejusque successores.

XXVII. Et quidem cum significatum esset Alexandro III. quod cum in Provincia Cantuariensi Parochiani decimas bonorum suorum consuevissent Ecclesiis, quibus debentur, cum integritate solvere, nunc tam laudabili *consuetudine* prætermissa, quidam ex iis de *lana*, & de *fœno*, & proventibus *molendinorum*, & *piscaria-*

(*a*) *Corvées.*

(*a*) Id est, signo quodam sequestri apprehendantur a Curia, vel fisco.

scariarum, ipsis Ecclesiis subtrahere non verentur, respondet: „ Quoniam igitur institutioni divinæ manifestius obviant, qui „ decimas ipsas Ecclesiis non persolvunt, fraternitati vestræ per „ Apostolica scripta mandamus, quatenus Parœcianos vestros „ monere curetis, & si opus fuerit, sub excommunicationis „ districtione compellere, ut de proventibus *molendinorum*, *piscariarum*, *fœno*, & *lana*, decimas Ecclesiis, quibus debentur, „ cum integritate persolvant.

Integra Decretalis refertur in prima Collectione Decretalium apud Antonium Augustinum, titulo *De Decimis cap.* 2. & in appendice ad Concilium Lateranense sub eodem Alexandro III. *part.* 4. *cap.* 2. ex qua integra Decretali intelligitur, quod Pontifex in suo responso multum attenderit *consuetudinem*, quæ ibidem circa decimarum solutionem inoleverat, & quam nonulli invertere volebant.

☞ XXVIII. Quidquid ex Epistola Decretali Alexandri III. intelligimus, quod Romani Pontifices ea ætate obligationem solvendi decimas, in Jure divino fundatam, & fidelibus impositam reputarent.

Ex quo ulterius factum, ut plerique antiquiores Canonistæ, Decretalibus Pontificum scrupulosius inhærentes, solutionem decimarum ex jure *Divino* fidelibus esse impositam crediderint: atque eam opinionem secuta videtur Synodus Eboracensis anno 1195. celebrata, *Canon.* 8. in verbis *Cum decimæ, tributa sint egentium animarum, & ex præcepto Domini debeantur*.

Ulterius ex hac Decretali ejusdem Pontificis ad Wintoniensem Episcopum, cujus fragmentum extat in *cap.* 6. *De Decimis*, habetur, quod ætate hujus Pontificis cœpissent quæstiones, & difficultates in materia decimarum exurgentes, undique ac notanter ex Anglia, deferri ad Romanos Pontifices; quodque Pontifices sua auctoritate similes quæstiones deciderent, & quid circa earum solutionem observari deberet; item ex quibus decimæ solvendæ essent, decernerent.

Porro hæc Romanorum Pontificum responsa, & Decreta postmodum in Decretales Gregorii IX. relata, pro jure communi in hac materia recipi, & admitti cœperunt.

Inde ulterius creditum fuit, & a Canonistis communiter receptum, quæstiones super solutione decimarum exorientes, auctoritate Ecclesiastica, ac præsertim Romani Pontificis, esse decidendas; ipsasque decimarum causas ad forum Ecclesiasticum spectare: atque juxta hanc opinionem indubie resolvit S. Thomas sæculo XIII. determinationem decimarum esse *ex Ecclesiæ institutione*, uti patet ex ejus verbis *n.* 2. superius relatis.

Nec duntaxat ex his Decretalibus Romanorum Pontificum conclusere Canonistæ, decimarum materiam esse juris Ecclesiastici, & jurisdictioni Ecclesiasticæ subjectam, sed insuper eamdem decimarum materiam in foro Ecclesiastico regulandam, & quæstiones circa eam incidentes decidendas, conformiter ad responsa, & Decreta in Decretalibus Gregorii IX. contenta.

XXIX. Huic opinioni maximam auctoritatem contulit Raymundus, Decretalium Gregorii IX. compilator: hic sola fragmenta, quæ mandata Pontificis continebant, nulla consuetudinis facta mentione, retulit in *cap.* 5. *tit. De Decimis*. Canonistæ vero, qui integras Decretales non consulebant, sed tantum fragmenta a Raymundo relata, non dubitarunt concludere, decimas de *omnibus* ibidem expressis esse de jure communi *ubique* solvendas.

XXX. In eadem appendice *cap.* 3. refertur ejusdem Pontificis rescriptum Wintoniensi Episcopo, in quo inter alia scribit: „ Præterea Parochianos vestros de fœno, equitio, pomis, & „ pyris, & apibus, & omni fructu solvere Ecclesiastica districtione, appellatione " (Adendum ex veteri Antonii Augustini Decretalium collectione *cessante*) compellas.

Hoc rescriptum relatum est in *cap.* 6. *tit. De Decimis*; sed mutilate, ut ex ejus lectione apparebit.

XXXI. Interim ex his intelligimus, Pontifices tum temporis respondisse, generaliter decimas solvendas esse: multumque verisimile est, ad responsum Alexandri reflexisse Patres Synodi Londinensis anno 1175. *Can.* 13. „ Omnes decimæ terræ, sive de „ frugibus, sive de fructibus, Domini sunt, & illi sanctificantur. Sed quia multi modo inveniuntur decimas dare nolentes, „ statuimus, ut juxta Domini Papæ præcepta admoneantur semel, secundo, & tertio; & de *grano*, & de *vino*, de *fructibus* arborum, de *fœtibus* animalium, de *lana*, de *agnis*, de „ *butyro*, & *caseo*, de *lino*, & *cannabe*, & de reliquis, quæ annuatim renovantur, decimas integre persolvant: quod si commoniti non emendaverint, anathemati se noverint subjacere.

XXXII. Quin & sub finem ejusdem sæculi Cælestinus III. dixit non tantum de fructibus, & frugibus, & quæ annue renascuntur, „ sed de negotiatione ipsa, etiam militia (*a*), de venatione, & de omnibus bonis decimas Ministris Ecclesiæ esse tribuendas; ita ut qui de his ea solvere neglexerint, Ecclesiastica „ districtione debeant percelli.

XXXIII. Quin & innuit Pontifex, hæc ex traditione SS. Patrum debita esse. Nam pro fundamento sui dicti præmittit hæc verba: *Revera sicut sancti Patres in suis tradiderunt scripturis*.

XXXIV. Ex integra Decretali, quæ extat in secunda Decretalium collectione, apud Antonium Augustinum, non obscurum est, Pontificem reflexisse ad Sermonem *De reddendis Decimis*, quem sub nomine S. Augustini citavit Gratianus, uti supra monuimus; cumque revera esse Augustini, credidisse.

XXXV. Quidquid sit postquam hoc responsum in Decretales Gregorii IX. in *Cap.* 22. *tit. De Decimis* relatum est, & partem Juris communis constituit; unanimi Canonistarum consensu conclusum est, de omnibus etiam *personalibus* lucris decimas esse solvendas: atque ita decimas personales jure communi deberi receptum fuit.

(*a*) De militia, id est, de feudo seu vebe, quæ militem debet in expeditione.

XXXVI. An huic Decretali prima decimarum *personalium* origo debeatur, eatenus saltem, ut nullum antiquius de iis solvendis extet præceptum, nescio. Reperi equidem sub finem sæculi octavi S. Theodulphum Episcopum Aurelianensem in suo Capitulari *c.* 35. admonuisse *Mercatores, ut non plus terrena lucra, quam vitam capiant sempiternam*; ac dein subjungit: *Sicut enim ab his, qui labori agrorum, & cæteris laboribus, victum atque vestitum, & necessaria usibus humanis acquirere biantes stant, decimæ & eleemosynæ dandæ sunt; ita his quoque, qui pro necessitatibus suis negotiis insistunt, faciendum est. Unicuique enim homini Deus dedit* artem, *qua pascatur, & unusquisque de arte sua, de qua corporis necessaria* subsidia *habet, animæ quoque, quod magis necessarium est, subsidium administrare debet*.

Habetur tom. 7. Concil. General. col. 1145. Sed hic potius quædam exhortatio, quam præceptum apparet. Verisimile tamen est, ex his & similibus exhortationibus, consuetudinem solvendi decimas etiam *personales* fuisse introductam, & pro lege invaluisse; qua introducta, Pontifices super solutione decimarum interrogati, etiam conformiter responderunt: quæ responsa in Decretales relata, tandem pro Jure communi recepta fuerunt.

XXXVII. Stabilito autem jure decimarum, cum varia super earum exemptione privilegia essent concessa, nec non diversis titulis, decimæ ad alios, & quam Parochos essent translatæ, plures quæstiones super his oriri cœperunt, quæ occasionem dederunt, decimas *novales*, & *minutas*, item *infeudatas* ab aliis ordinariis, & antiquis decimis distinguendi; ut infra, ubi de his decimis agetur ostendemus (*a*)

CAPUT II.

De quibus Decimæ hodie sint solvendæ?

1 *Responsa Alexandri III. de solvendis decimis, etiam ex proventibus molendinorum; item lana, & apibus.*
2 *Quin & de negotiatione, & militia.*
3 *De jure communi, etiam de omni honesto lucro decimæ solvendæ.*
4 *Quid decimæ prædiales?*
5 *Quæ sint prædia* rustica *& quæ* urbana?
6 *Quæ decimæ ex consuetudine hodiena dicantur prædiales?*
7 *Decimæ personales quæ dicantur?*
8 *Decimæ ex venatione, aut aucupio, vel piscatione interdum possunt esse* prædiales.
9 *Quæ sint decimæ mixtæ?*
10 *Sanctus Thomas docet, in hac materia consuetudinem attendendam.*
11 *Idipsum responderunt Pontifices.*
12 *Juxta Canonistas præcipue consuetudo attendenda.*
13 *Non sine magnis incommodis a consuetudine in hac materia receditur.*
14 *Voluerunt Principes consuetudinem servari: ordinatio Philippi Regis Galliæ de non axigendis decimis* insolitis.
15 *Similis Ordinatio Caroli V. Imperatoris pro Regnis Hispaniæ.*
16 *Idem ordinatum ab eodem pro Ditionibus Belgicis.*
17 *In præfatione sui Edicti asserit, Clerum sufficienter dotatum.*
18 *Conqueritur, quod plures exigant decimas* insolitas.
19 *Enumerat species illas* insolitas, *& earum fundamentum.*
20 *Non conqueritur de exatione decimarum* personalium, *quia hæ exoleverant.*
21 *Decimas prædiales, & mixtas vetat exigi ex iis rebus, e quibus a 40. retro annis exactæ non fuerunt.*
22 *Quæ sint species, quæ passim & ubique sunt decimis subjectæ.*
23 *Variæ difficultates occasione hujus Edicti exortæ; ad quas sopiendas plura Edicta posteriora emanarunt.*
24 *Primum Edictum interpretativum.*
25 *In hoc ædicto declaratur, decimas ex terris de* novo *ad culturam radactis esse solvendas, modo* fructus *soliti fuerint decimati*
26 *Decimæ mixtæ solitæ solvi debentur ex domibus* noviter *ædificatis.*
27 *Non tamen de iis speciebus, e quibus ante 40. annos solitum non fuit decimas solvi.*
28 *Utrum decimæ sint* insolitæ, *vel* solitæ, *non fundi, sed fructus inspiciendi.*
29 *Mens Principis fuit, ut decimæ solverentur juxta jus commune, ubi* contraria *consuetudo non est.*
30 *Primo attendenda consuetudo Parochiæ, in qua decima prætenditur.*
31 *Si in Parochia de hac consuetudine nihil haberi queat, recurrendum ad loca vicina.*
32 *Quæstio recenter occasione hujus articuli; & an ligna novarum silvarum sint species distincta a ligni antiquarum silvarum?*
33 *Verius videtur esse aliam speciem.*
34 *Si circa speciem frugum noviter seminatarum nulla sit consuetudo, servandum jus commune.*
35 *De omnibus frugibus solvendæ decimæ, nisi probetur consuetudo contraria.*
36 *Consuetudo hæc probanda a prætendente exemptionem a decimis.*

37 *Quam-*

(*a*) Ex iis quæstionibus aliæ circa decimarum præscriptionem natæ sunt in quibus infiniti prope scopuli occurrunt: I. An laici decimas contra Ecclesiam possint præscribere. II. An Ecclesia contra Ecclesiam hanc præscriptionem objicere valeat. III. An laicus contra laicum. IV. An jus decimas percipiendi præscriptione amittatur. Has difficultates inferius solvit noster Auctor, aut quædam statuit principia, e quibus earum solutio facile eruitur, pro diversis locorum consuetudinibus.

37 *Quamdiu consuetudo contraria non plene probatur, decimæ solvendæ.*
38 *Requiritur consuetudo positiva.*
39 *Quid requiratur, ut per consuetudinem censeatur aliqua species facta non decimabilis?*

I. SCribit Alexander III. in *Cap.* 5. *tit. De Decimis* Archiepiscopo Cantuariensi: *Mandamus quatenus Parochianos vestros monere curetis, & si opus fuerit, sub excommunicationis districtione compellere, ut de proventibus molendinorum, piscariarum, fœno, & lana, decimas Ecclesiis, quibus debentur, cum integritate persolvant.*

Et rursus Wintoniensi Episcopo: *Mandamus quatenus Parochianos tuos de apibus, & de omni fructu decimas persolvere Ecclesiastica districtione compellas. Cap.* 6. *tit. eod.*

II. Et in *Cap.* 22. *tit. eod.* dicit Pontifex: *Revera sicut sancti Patres in suis tradiderunt scripturis, de vino, grano, fructibus arborum, pecoribus, hortis, negotiatione, de ipsa etiam militia, de venatione, de omnibus bonis decimæ sunt Ministris Ecclesiæ tribuendæ; ita ut, qui de his eas solvere neglexerint, Ecclesiastica districtione debeant percelli.*

III. Ex his manifestum est, & unanimi consensu tradunt Canonistæ, de jure communi non tantum de fructibus terræ, sed & de pecoribus, quin & de negotiatione, & militia, omnique honesto lucro decimas, attento jure Decretalium, solvendas esse.

Hinc ulterius invaluit distinctio decimarum in prædiales, personales, & mixtas.

IV. Prædiales dicuntur ratione prædiorum: quia ex fructibus, & proventibus prædiorum solvuntur; idque indifferenter, sive prædia sint *rustica*, sive *urbana*, ut loquuntur Jurisconsulti.

V. Prædia *urbana* vocant ædificia habitandi causa facta, sive in urbe, sive extra urbem, *lib.* 198. *ff. De verb. Sign.* e quorum mercede locationis decimæ de jure præstantur, *Cap. penul. tit. De Pactis*; quemadmodum & ex molendinorum proventibus. *Cap.* 23. *tit. De Decimis.*

Prædia *rustica* sunt ædificia habitandi causa non præparata, sed in alium usum; uti sunt stabula, ovilia, & similia, *lib.* 4. §. 1. *In quibus causis pignus*, &c.

VI. Item, rusticorum prædiorum nomine veniunt & agri, vineæ, silvæ, & similia. Et quidem attento hodierno harum aliarumque multarum Provinciarum usu, hæc fere in materia decimarum pro *prædiis*, ex quibus decimæ solvuntur, & a quibus decimæ *prædiales* dicuntur; nomine *prædiorum* veniunt; eo quod passim consuetudine & usu invaluerit, ut ex solis fructibus e terra nascentibus, sive naturalibus, non autem de fructibus civilibus, uti est merces elocationis, aut alia annua pensitatio, decimæ solvantur.

VII. Decimæ personales a Canonistis dicuntur, quæ ex rebus, quas quisque sibi industria & opera sua acquirit, persolvuntur; veluti ex lucro honestæ cujuscumque negotiationis, ex stipendio militiæ, ex venatione, piscatione, aliave professione vel opificio.

VIII. Ubi tamen fructus prædii ex venatione, piscatione, aut aucupio constiterint, juxta *L.* 8. §. *Aucupium ff. De Usufructu*, & *L.* 26. *ff. De Usuris*, tunc ex illis perceptæ decimæ magis *prædiales*, quam *personales* dicendæ essent; utpote ex fructibus terræ rum provenientes, uti passim notant Canonistæ.

IX. Decimæ mixtæ dicuntur, quæ partim personales, partim prædiales sunt; quales sunt, quæ ex fructibus pecorum, ex fœtu, lana, lacte, ovis, aliisque similibus solvuntur.

In quantum enim animalia in prædiis nascuntur, & aluntur, eatenus ex iis provenientia, etiam ex ipsis *prædiis* quodammodo provenire intelliguntur; atque eatenus de decimis prædialibus aliquid communicant. Sed quia animalia illa non proferunt fructus sine cura ac industria hominum, propterea etiam de decimis personalibus aliquid participant; ideoque *mixta* dicuntur.

Hanc tripartitam decimarum divisionem anno 1404. expressit Synodus Lingonensis, apud Bochellum in Decretis Ecclesiæ Gallicanæ; supponitque omnes illas decimas jure deberi.

X. Sanctus Thomas 2. 2. *quæst.* 87. *art.* 2. quærens utrum de *omnibus* teneantur homines decimas dare, resolvit juxta jus commune tum receptum, de *omnibus* possessis decimas esse solvendas. Et licet in vetere Lege non solverentur decimæ *personales*, in nova tamen Lege recte populum cogi ad solvendas decimas personales asserit, *secundum* (ait) *consuetudinem patriæ, & indigentiam Ministrorum*. Et in Responso *ad* 3. ait, de rebus minutis decimas non deberi, *nisi forte propter consuetudinem patriæ*.

Hæc aliaque, quæ ibidem habet idem Doctor, clare supponunt ipsum existimasse, etiam ex consuetudine judicandum esse, quæ decimæ, & e quibus rebus solvi debeant.

XI. Et revera in hac decimarum materia varias locorum consuetudines esse servandas sæpius respondere Pontifices, quorum Responsa in Decretales Gregorii IX. relata partem juris communis constituunt; ac signanter Lucius III. in *Cap.* 20. *De Decimis* scribit Strigoniensi Archiepiscopo: *Quoniam a* diversis diversa consuetudo *tenetur, ut eligas in hoc casu, quod* per consuetudinem *diu obtentam ibidem noveris observatum.*

Et Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *Cap.* 32. *tit. eod.* ait: *Illæ decimæ necessario solvendæ sunt, quæ debentur ex lege divina, vel* loci consuetudine approbata.

XII. Ex his concludunt Canonistæ, consuetudinem in solutione decimarum esse præcipue attendendam; & non nisi hac deficiente ad jus commune esse recurrendum, sive de quota, sive de qualitate decimarum, aut modo solutionis agatur.

XIII. Hoc si accurate servetur, plures difficultates evitabuntur, & minus odiosa reddetur decimarum exactio; dum facile, quod solitum est, a populo obtinetur: ad insolita vero ægre sæpe, & non nisi contentionibus magnis, & nocivis induci se patitur.

Refert Helmoldus Presbyter in Chronico Sclavorum *lib.* 1. *cap.* 31. quod Geroldo Lubecensi Episcopo decimas tamquam a Deo & Apostolis donatas exigenti in terra Wagirensi, respondentur Holsati: *Nunquam se daturos decimas, quas patres sui non dedissent, malle se potius succensis ædibus propriis egredi terram, quam tantæ servitutis jugum subire.*

XIV. Ut igitur in exactione decimarum omnia pacifice agerentur, voluerunt & ipsi Principes, ut & populus integre & sine fraude decimas solitas solveret, & ipse Clerus ab insolitis abstineret.

Famosa est hanc in rem Ordinatio Philippi IV. Regis Galliæ edita anno 1303. vocaturque vulgo *Philippina*, quæ dicit: *Senescallus defendat singulos a nova exactione decimarum & primitiarum, & præsentationis; sed prout de jure fuerit, & hactenus est* consuetum fieri.

XV. Non absimilis est Ordinatio Caroli V. Imperatoris, & Regis Hispaniarum, ac Belgarum Principis; quia vetuit decimas a laicis exigi, quæ per consuetudinem contrariam non consueverunt solvi, uti refert Covarruvias *l.* 1. *Variar. resolut. cap.* 17. *nu.* 8. diciteque ita ab eodem Cæsare cautum esse Toleti an. 1525. rursus anno 1528. Madriti: ac dein Segoviæ anno 1532.

XVI. Idipsum jam ante pro Belgicis Provinciis ipse Carolus sanxerat, evulgato Edicto primum Mechliniæ prima Octobris 1520. quod idiomate Gallico extat parte I. Edictorum Flandriæ, *Rubrica* 12. *cap.* 1. ac dein idem Edictum probatum & publicatum fuit in Brabantia 6. Novembris ejusdem anni; extatque idiomate Flandrico parte I. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 5. *cap.* 2. atque hodie in Belgio pro lege fundamentali in materia decimarum passim assumitur.

XVII. Primum in hoc Edicto præfatur Principis, ab antiquo hic semper observatum, ut decimæ exigerentur, & solverentur juxta locorum & regionum conditionem seu *consuetudinem*; ac præterea Clerum a suis prædecessoribus ita abunde fuisse dotatum, ut merito ab imponendis, & exigendis *novis* talliis & exactionibus, cum ipsius Principis, ejusque subditorum præjudicio, abstinere debeat.

XVIII. Dein asserit, quod his non obstantibus, Capitula, Curati, aliæque Ecclesiasticæ personæ non contentæ *solitis* decimis, & bonis in fundatione donatis, aliisque, quæ eorum Prædecessores accipere & exigere *consueverunt*, incipiant, & quotidie progrediantur petere, & exigere varias *novas* decimas multiformis generis fructuum.

XIX. Post hæc enumerat decimarum species, quas novitatis insimulare videtur, scilicet, lignorum, fœni, herbarum, pascuorum, pinguium cornutarum bestiarum, ovium, agnorum, lanæ, porcorum, vitulorum, anserum, & similium; adhæc, raparum, raphanorum, acetariorum, cæparum, pomorum, pyrorum, nucum, & similium frugum.

Addit, nonnullos Ecclesiasticos prætendere, sibi competere jus decimarum super omnibus rebus, & fructibus crescentibus, & provenientibus ex terra.

☞ Vix dubium, quin hi Ecclesiastici in hujus prætensionis fundamentum assumpserint Decretales Romanorum Pontificum, quibus Episcopis mandatur, ipsos laicos, etiam per *Censuram* cogendos ad solvendas decimas ex *omnibus frugibus terræ, & animalium fœtibus*.

Cum enim hæ Decretales passim in scholis publice prælegerentur, & pro jure communi in hac materia decimarum a Doctoribus juventuti proponerentur; non mirum si Ecclesiasticis facile persuasum fuerit, laicos ad solutionem *omnium* illorum decimarum esse constringendos, contrariamque consuetudinem abusivam reputarent; præsertim quia Pontifices in hisce Decretalibus non obscure innuebant, obligationem solvendi decimas ex omnibus fructibus & animalium fœtibus jure *divino* & ex Traditione Apostolica inductam esse, uti superius dictum est.

Nec dubium quin plura contra receptos mores, cum nota bili subinde Reipublicæ, seu Politicæ, seu Ecclesiasticæ perturbatione quæstiones & difficultates excitentur, & oriantur; eo quod passim in scholis, Doctores juventuti Decretales ad litteram exponentes, opiniones auditoribus imprimant, moribus patriæ plane difformes, ac cum patriis legibus incompatibiles. ☜

XX. Nulla de decimis personalibus mentio, aut querela in prædicto Caroli V. Edicto occurrit. Indicium quod nec tunc in usu fuerint, nec Ecclesiastici jus suum ad illas extendere prætenderint; quas & hodie in Belgio, Gallia, aliisque pluribus in locis omnino incognitas esse, ex praxi notorium est, & passim Auctores testantur: notatumque est supra *tit.* 1. *c.* 3. *n.* 9. satis verisimile esse, jura funeralia, aliaque similia in locum decimarum personalium, aliquibus saltem in locis, successisse.

XXI. Circa decimas prædiales & mixtas, vetat Edictum, a subditis exigi decimas eorum fructuum, de quibus 40. retro annis nullæ decimæ exactæ, aut solutæ essent.

XXII. Sunt quædam species frugum, e quibus passim ubique decimæ solvuntur; ut sunt frumentum, siligo, hordeum, & avena, & quæ his proxime accedunt; eo quod in cibum potumque cerevisiarum necessariæ sint, uti notat *Zypæus Consult.* 3. *De Decimis*, *num.* 7. Ex iis autem speciebus, quas Edictum exprimit, non ita communiter decimæ solvuntur, sed varia est circa has locorum consuetudo: cujus limites transgredi, cum laicorum præjudicio, vetat Edictum.

XXIII. Variæ dein quæstiones, & contentiones laicos inter & Ecclesiasticos, occasione hujus novi Edicti oriri, & moveri cœperunt: quibus sopiendis plura Edicta interpretativa prioris Edicti secuta sunt: quæ non minus quam ipsum primum Edictum, hodie in decisione quæstionum in hac materia occurrentium pro lege habentur.

XXIV. Pri-

XXIV. Prima eaque præcipua Edicti interpretatio data fuit 10. Januarii 1528. ad supplicationem Cleri Diœcesis Leodiensis sub Ducatu Brabantiæ, & Comitatu Namurcensi, & inserta parti primæ Edictorum Brabantiæ, *l. 1. tit. 5. c. 4.* ac rursum renovata fuit 15. Septembris 1530. ad supplicationem Cleri Comitatus Flandriæ; refertur que parte I. Edictorum Flandriæ, *l. 2. Rub. 12.*

XXV. Primo, hoc Edicto interpretativo sive declaratorio dictum fuit, per primum Edictum non esse prohibitum *solvi, colligi, & levari jura decimarum de grano, fœno, fructibus excretis, & defructuatis in terris, pratis, aut hæreditatibus noviter ad culturam redactis; unde in Parochiis, ubi sunt excreti, collecti, & defructuati, consuetum fuit 40. annis antea solvi, colligi, & levari jura decimarum de talibus, & similibus granis; fænis, fructibus.*

XXVI. Ulterius declarat, quod non intenderit, *probibitum fuisse, nec probibere solvi jura decimarum ex agnellis, lana, pullis, volatilibus, & aliis bestiis nutritis, & educatis in domibus & bæreditatibus, quæ noviter fuissent reædificatæ & positæ in usum habitationis, & receptionis. Quinimmo quod inde fiat solutio decimæ, proviso quod de similibus speciebus ab antea 40. annis solvi soleret decima in Parochiis, in quibus dictæ domus, & ædificia, ac bæreditates essent situatæ & jacentes.*

XXVII. Ne autem Clerus prætextu hujus interpretationis insolitas decimas exigeret, addit: *Sed non intendimus, quod possint exigi, capi, aut levari jura decimarum de grano, ligno, fœno, fructibus, pullis, agnellis, lana, bestiis, & aliis rebus, de quibus non fuisset a tempore dictorum 40. annorum consuetum solvi aliqua jura decimarum in Parochiis, aut locis in quibus excrevissent, aut nutritæ fuissent, non babito respectu a quo tempore citra dictæ domus fuissent ædificatæ, inbabitatæ, aut dictæ bæreditates, ad culturam redactæ.*

XXVIII. Post & generaliter declarat, *quod in solutione dictarum decimarum non babebitur respectus, in quibus terris dicta grana, fœnum, fructus, & nemora colligantur, aut crescant, nec in quibus ædificiis, aut pascuis dictæ bestiæ essent natæ & enutritæ; & dicti pulli educati, & alita volatilia; sed solummodo si in dicta Parochia, aut loco, ubi consuetum fuit levari, & exigi jura decimæ dictarum specierum.*

Ex his manifestum est, quod conformiter ad jus commune, non fundi aut terræ inspici debeant, dum quæritur, an decimæ sint *insolitæ*: sed ipsa fructuum species, quæ in fundo excrevit; utrum nimirum hæc decimam solvere solita sit.

XXIX. Non obscurum quoque est, Principem primo suo Edicto hoc unum cavere voluisse, ut decimæ juxta jus commune solverentur, in quantum consuetudo locorum non contrariatur; sed ubi consuetudo loci aliter obtinet, nihil *novi* pretextu juris communis induceretur.

Huic consonat, quod declarat in eodem Edicto interpretativo: *Quod si in aliquo villagio dictorum Ducatus, & Comitatus sub Diœcesi Leodiensi pro futuro tempore esset seminata, plantata, collecta, aut enutrita aliqua nova species, quæ in dicto villagio nunquam fuisset seminata, plantata, collecta, educata, aut enutrita, quod eo casu, quantum ad solutionem decimæ bujusmodi novæ speciei, observabitur prout in aliis villagiis dictorum Ducatus, & Comitatus, ubi fuissent seminatæ, plantatæ, aut nutritæ similes species.*

XXX. Itaque ad judicandum de frugibus, num solitæ sint decimas solvere, primo loco attendi debet consuetudo villagii, seu Parochiæ, intra cujus limites hæ fruges seminantur: utrum scilicet consuetum sit eo in loco ex hujusmodi frugibus, vel fructibus decimas solvi.

XXXI. Cum vero de consuetudine hac nihil statui queat, si similis frugum species antehac ibidem seminata non sit, vult eo casu Princeps recurri ad loca vicina; ut si iis in locis hæc frugum species solita sit seminari, quoad decimarum solutionem consuetudo illorum locorum servetur in illo villagio, in quo jam primum seminari cœpit.

XXXII. Nuper incidit quæstio, cujus decisio ex intellectu hujus articuli dependebat.

In quodam pago vicino Lovanio, quidam terram aliquam arabilem, & e qua dudum fructus decimabiles percepti fuerant, redegerat in silvam. Prætendebat Parochus decimas ligni excrescentis in hac noviter plantata silva; eo quod in locis vicinis ex novis silvis decimæ solverentur.

E contrario negabat dominus silvæ, decimas deberi; quia licet essent in eodem villagio multæ silvæ, nullæ tamen lignorum decimæ unquam essent solutæ: adeoque prætendebat, non esse recurrendum ad consuetudinem *vicinorum* locorum, sed servandam consuetudinem *bujus* loci.

Replicabat Parochus, esse quidem multas silvas in suo villagio, sed tantum *antiquas* vulgo *Audt stock bosschen*; nullam vero esse, aut ab hominum memoria fuisse *novam* silvam: ideoque recurrendum ad consuetudinem vicinorum locorum, in quibus similes silvæ reperiuntur.

Respondebat dominus silvæ, sive sint antiquæ, sive novæ silvæ, fructus earum, scilicet *ligna*, censeri eamdem speciem fructuum; ita satis esse, quod in ipso villagio excrescerent ligna silvarum, atque ex illis decimæ nunquam fuissent solutæ.

XXXIII. Cum super hac quæstione judicium meum postularetur, judicavi, verisimilius esse jus Parochi, atque ligna novarum silvarum esse speciem diversam, quoad præsentem materiam, & mentem Edicti, a lignis antiquarum silvarum.

Certum enim est, multis in locis, Belgii solvi decimas ligni excreti in novis silvis; nullibi vero, aut paucissimis saltem in locis, eas solvi ex silvis antiquis. Judicium haud obscurum, in hac materia decimarum, eas lignorum & silvarum species omnino distingui: uti & distinguuntur quoad onera Regia; quibus novæ, non autem antiquæ silvæ solent esse subjectæ.

Unde & plures periti, & famosi Advocati in proposita quæstione, sine ulla hæsitatione, & ambiguitate responderunt, ligna novarum silvarum habenda pro specie distincta a lignis veterum silvarum, & proinde in petitione decimarum in casu proposito Parochum fuisse fundatum.

XXXIV. Pergit ulterius in sua Declaratione Princeps: *Et si aliqua nova species antea non visa, nec consueta seminari, aut nutriri in aliquo villagio, aut quarterio dictorum Ducatus, & Comitatus, sub Diœcesi præfacta, esset ibidem seminata, plantata, aut nutrita, observabitur quantum ad solutionem decimarum dictæ novæ speciei jus scriptum, & illius dispositio.*

XXXV. Hinc rursum perquam manifestum est, Principem non intendisse juri communi circa solutionem decimarum derogare, nisi in quantum consuetudo locorum derogavit, quam observatam voluit.

Igitur cum omnium frugum decima *jure* debeatur, etiam de blado, & universo legumine, *cap. 7. tit. De Decimis*; consequens est, ex mente Principis, de omnibus frugibus solvendas esse decimas, nisi contraria consuetudine, ut minus 40. *annorum*, inductum esse probetur, ex similibus frugibus decimas non solvi (*a*).

XXXVI. Hinc concludendum est, Parochum, aliumve Decimatorem fundatum esse in petendis decimis quarumcumque frugum, quousque probetur consuetudo 40. annorum quoad hanc frugum speciem juri communi derogasse: quam probationem facere tenetur, qui vi hujusmodi consuetudinis decimas negat; uti recte reflectit Zypæus *Consult. 4. De Decimis*: ubi una late deducit, quæ ad probationem hujus consuetudinis requirantur, & qua forma hæc probatio sit facienda.

XXXVII. Concluditur præterea, quod juri communi standum sit, quamdiu plene contraria consuetudo probata non est. Unde si casus occurrat, ut juxta Edictum deberet recurri ad consuetudinem *vicinorum* locorum, inveniaturque iis in locis consuetudo non uniformis, sed dubia & varia; tunc juxta ante dicta, standum erit juri communi: sive præferenda consuetudo solvendi decimas, tamquam juri magis consona, quemadmodum notat Zypæus *Consult. 3. De Decimis, num. 1. & 2.*

XXXVIII. Hoc Edictum interpretativum sufficienter declarat, nullatenus sufficere mere negativam non solutionem decimarum ex certis frugibus, tametsi etiam 40. annorum spatio, & amplius continuatam; qualis non solutio esse potest in loco ubi nullæ unquam hujusmodi fruges seminatæ fuerunt: sed requiri consuetudinem positivam non solvendi decimas ex frugibus ibidem seminatis; eamque stabilitam actibus positivis, quales sunt evectiones & collectiones publicæ hujusmodi frugum, nullis unquam solutis, aut juridice prætensis decimis; e quibus publicis actibus præsumitur tacitus consensus Parochianorum, & Clericorum, quod ex hujusmodi frugibus decimæ nec solvi debeant, nec prætendi possint.

XXXIX. Hinc ulterius statuendum, quod si quidem certa species frugum in aliquo loco seminata fuerit, sed in tam exigua quantitate, aut in eum usum consumenda, ut operæ pretium non videretur ex iis decimas prætendere; quin & decimarum exactio notam aliquam avaritiæ, & inhumanitatis præferret: eo casu non solutio decimarum ex similibus frugibus nequaquam consuetudinem, de qua in Edicto, inducere posset. Licet enim fruges illæ in eo loco seminatæ fuerint; tamen seminatæ non sunt eo modo, quo seminantur fructus alias decimabiles. Quapropter si successu temporis fruges illæ in magna quantitate, & ad eum usum, in quem passim fruges decimabiles insumuntur, incipiant seminari, prætendi nequaquam poterit obstare consuetudinem 40. annorum non solvendi decimas ex hujusmodi frugibus, sed de illis judicandum erit, quasi nunquam fruges illæ in loco illo seminatæ fuissent, quia seminatæ non fuerunt in ea quantitate, ut honeste decimari possent: ideoque recurrendum erit, vel ad consuetudinem vicinorum locorum, vel ad jus commune, juxta regulas per Edictum præscriptas; uti late ostendit Zypæus citata *Consult. 4. De Decimis*, adducto exemplo de *panico*.

CAPUT III.

De Jure Parochorum ad Decimas, & cui Parochiæ debeantur?

1 *Ad decimas ut quasdam oblationes Sacerdotibus offerendas primitus populus excitatus.*
2 *Ex intentione populi decimæ Parochis cedunt.*
3 *Pristini Canones jus illud Parochis vindicantes.*
4 *Illustre eam in rem testimonium Amulonis Archiepiscopi Lugdunensis.*
5 *Etiam Episcopi, & Abbates cogebantur decimas suarum terrarum dare Ecclesiis Parochialibus.*
6 *Vetitum Senioribus Parochiæ aliquid de decimis accipere.*
7 *Decimas de jure ad Parochos spectare supposuerunt Pontifices,*
8 *Responsa Innocentii III. in Decretales relata, hoc jus Parochorum exprimentia.*
9 *Uniformis Canonistarum sententia, decimas de jure ad Parochum spectare.*
10 *Hodie etiam excluso Episcopo.*

11 *Dubi-*

(a) Ex locorum consuetudine determinaturque quarum in Galliis fructuum species sint juri decimarum obnoxiæ. Quapropter fœnum, agni, lignum, fructusque naturales non debent decimas in iis locis, ubi usus illarum decimarum solvendarum non invaluit, in Ordinat. Philippi IV. Francorum Regis ann. 1303. cui Edictum Blesense art. 50. his suffragatur verbis: *Declarons que les dixmes se leveront selon les coutumes des lieux, & la cotte accoutumée en iceux.*

11 *Dubitatum an in Parochia, ubi recipit Sacramenta, an in Parochia ubi terræ sunt sitæ, sint decimæ solvendæ.*
12 *Ex sententia Glossæ personales solvendæ, ubi Sacramenta recipiuntur; prædiales, ubi prædia sita sunt,*
13 *Hæc distinctio communiter recepta.*
14 *Cui Parochiæ debeantur decimæ mixtæ, ex Decreto Synodi Wigornensis?*
15 *Decimæ animalium debentur Parochiæ, in qua pascuntur, & quare?*
16 *Si pascantur in duabus Parochiis, cui debeantur?*
17 *Multum in hoc consuetudini tribuitur.*
18 *Decimæ adjudicandæ Parocho, quamdiu non probantur ad alium spectare.*
19 *Spoliati jure decimarum per Parochum non sunt restituendi, nisi probent ad se jus illud spectare.*
20 *Quomodo hæc juris decisio hodie recepta?*
21 *Decimæ Parochis oblatæ pro administratione Sacramentorum.*
22 *Quæ hodie in administratione Sacramentorum, & sepulturis dantur, demum invaluerunt post devolutionem decimarum ad Capitula, & Monasteria.*
23 *Quid requiratur, ut quis decimas contra Parochum præscribat?*
24 *Privilegia decimas recipiendi in præjudicium Parochi sunt odiosa.*
25 *Jus Rectori Ecclesiæ Parochialis ad temporalia superest post incorporationem ejusdem Ecclesiæ,*

I. DECIMAS tamquam oblationes, & eleemosynas a Patribus jam Pridem populo fuisse commendatas, supra notavimus: idque exemplo populi Judaici, qui ex præcepto Legis, decimas Sacerdotibus, & Levitis ut Ministris Altaris persolvebat; ut hoc pacto se non minus religiosos ostenderent erga Ministros novi Testamenti, quam populus ille erat erga Ministros veteris Testamenti; implerentque per hanc decimarum oblationem præceptum Christi, quo vult, Operarios & Ministros Evangelii a populo esse alendos, & pauperibus succurrendum.

II. Cum ergo sæculo VII. & VIII. quando præcipue decimarum solutio invalescere cœpit, singulæ Ecclesiæ per suos particulares Presbyteros (quos hodie *Parochos* dicimus) regerentur, hique populo spiritualia administrarent, atque totius Parochiæ curam agerent: etiam hisce decimas tamquam quasdam oblationes cedere populus voluit (*a*).

III. In vita sancti Joannis Papæ VIII. legitur: *Idem inter cætera de decimis Sacerdotibus dandis ita præcepit: Quas scilicet decimas unumquemque fidelem illi Sacerdoti dare censuimus, in cujus Parochia eum procul dubio constat sub Episcopi proprii ditione, quia ad hoc recipiendum ab Episcopo suo est constitutus, manere.*

Plura ejusdem ætatis Decreta, quæ Parochialibus Ecclesiis *decimas* vindicant, refert Gratianus *Caus. 16. quæst. 1. Can. 42.* & sequentibus.

IV. His jungi potest illustre testimonium Amulonis, seu Amulcii Archiepiscopi Lugdunensis, qui sub idem tempus consultus a Theodboldo Lingonensi Episcopo super incertis Sanctorum Reliquiis, superque prodigiis, quæ illarum occasione dicebantur evenire, gravem ad ipsum Epistolam scripsit adversus temeritatem quorumdam Monachorum Reliquias illas venditantium, & populum ad Oratoria, in quibus hujusmodi Reliquiæ quiescebant, allicientium; *annuntiando omnibus fideliter, atque obtestando, ut intermisso hujusmodi vano & perniciosa concursu, unde nulla animæ salus, nulla corporis incolumitas, nulla vitæ utilitas provenire cognoscitur, unaquæque plebs in Parochiis, & Ecclesiis, quibus attributa est, quieta consistat, ubi sacrum Baptisma accipit, ubi Corpus & Sanguinem Domini percipit, ubi Missarum solemnia audire consuevit, ubi a Sacerdote suo pœnitentiam de reatu, visitationem in infirmitate, sepulturam in morte consequitur; ubi etiam* decimas, *& primitias suas offerre* præcipitur, *ubi filios suos baptismatis gratia initiari gratulatur, ubi verbum Dei assidue audit, & agenda, ac non agenda cognoscit.*

V. Immo quod amplius est, cum anno 813. ad Synodum Cabillonensem II. delatæ essent querelæ, quod quidem Episcopi, & Abbates *decimas* non sinerent dari Ecclesiis, ubi illorum coloni Missas audiunt, decrevit facer Conventus *Can. 19. ut Episcopi, & Abbates de agris, & vineis, quæ ad suum & fratrum stipendium habent,* decimas *ad Ecclesias deferri faciant; familiæ vero ibi dent* decimas, *ubi infantes eorum* baptizantur, *& ubi per totum anni circulum Missas audiunt.*

VI. Et in Concilio Metensi anno 888. *Can. 2.* statutum est, *ut deinceps nemo* Seniorum *de Ecclesia sua accipiat de decimis aliquam portionem; sed solummodo Sacerdos, qui eo loco servit, ubi antiquitus decimæ fuerant consecratæ, ipse eas cum integritate accipiat in sui sustentationem, & ad luminaria concinnanda, & Basilicæ ædificia, vestimenta quoque sacerdotalia, & cætera utensilia suo Ministerio congrua obtinenda.*

VII. Similia sunt recentiorum Canonum plurima Decreta, quæ evincunt, decimas ad instar quarumdam oblationum Parochis, & Ecclesiis Parochialibus primitus fuisse oblatas; quod & Pontificum Decretales, quæ hodiernum Jus Canonicum & Ecclesiasticum constituunt, supponunt; ubi indubitatum, & receptum asserunt, unquam decimas *de jure* ad Parochiales Ecclesias spectare.

VIII. Consultus enim Innocentius III. si in aliqua Parochia decimarum perceptio ad personas aliquas Ecclesiasticas ab antiquo pertineat, utrum novalia etiam ad easdem personas pertinere incipiant, respondit negative, *Quia*, ait, *cum perceptio decimarum ad Parochiales Ecclesias de jure communi pertineat; decimæ novalium, quæ fiunt in Parochiis earumdem, ad ipsas procul dubio pertinere noscuntur. Cap. 29. tit. De Decimis.*

Rursus proposito dubio utrum minutæ quædam decimæ Monasteriis, & Ecclesiis Conventualibus deberentur, respondit idem Innocentius: Quod si hi fructus proveniant ex iis fundis, e quibus Monasteria, & Ecclesiæ Conventuales ab antiquo decimas majores percipiebant, etiam horum fructuum decimas iisdem deberi, cum ipsis terra illa ab antiquo fuerit decimalis, & non debeat una eademque Ecclesia diverso jure censeri: *Alioquin*, inquit, *Parochialibus Ecclesiis exolvantur, ad quas de jure communi spectat perceptio decimarum. Cap. 30. tit. De Decimis.*

IX. Ex his aliisque juris apertissimis decisionibus, uno calculo hanc conclusionem probant Canonistæ; *Ecclesia Parochialis de jure communi fundat intentionem in perceptione decimarum prædialium ex fructibus, qui colliguntur intra limites Parochiæ suæ*, Ita post alios Canonistas Fagnanus ad *cap. 29. De Decimis num. 21.* additque: Eamque passim servat Rota, ut in pluribus decisionibus relatis a Cardinali Seraphico, *decis. 802. num. 1.* in quibus Rota firmavit Parochialem Ecclesiam fundare intentionem super decimis, etiam contra Episcopum: quod & tradit Rebuffus tractatu *De Decimis, quæst. 7. num. 5.* nimirum, quod Curati fundati sint in decimis prædialibus provenientibus intra limites suarum Parochiarum, contra Episcopum.

X. Antiquitus quidem, uti observat Claudius Le Prestre in suis quæstionibus *Cant. 3. cap. 24.* priusquam Ecclesia pluribus terris, & possessionibus ditata esset, *quarta* omnium Proventuum Ecclesiasticorum ad Episcopum in sua respective Diœcesi spectabat: at hodie in decimis Parochialium Ecclesiarum non debet Episcopus, nec de jure communi, nec de consuetudine habere aliquam portionem; nisi forsan ex particulari conventione, vel titulo portio aliqua ipsi esset reservata: de quo casu accipiendum est *cap. 13. tit. De Decimis*, ubi alicujus portionis Episcopo competentis mentio occurrit, uti notat Glossa ad dictum capitulum.

XI. Proposuit olim Episcopus Massiliensis Alexandro III. quod essent homines in Parochia unius Ecclesiæ, qui terras in alia Parochia excolunt; consuluitque Alexandrum, *cui Ecclesiæ de terris illis decimas solvere debeant; an ei, in cujus Parochia sunt constituti,* (*forte legendum* constitutæ) *an illi, in qua divina audiunt, & Ecclesiastica alia percipiunt Sacramenta?* Respondet Pontifex? *Sane cum hujusmodi quæstio temporibus prædecessorum nostrorum sæpius mota fuerit, nec ab aliquo terminata, aliis intuitu territorii, aliis personarum obtentu asserentibus debere persolvi; non est nobis facile certum super hoc dare responsum, cum auctoritates sanctorum Patrum etiam sint diversæ, & ideo in hujusmodi dubitatione ad consuetudinem duximus recurrendum, & attendendum, etiamsi illæ Ecclesiæ in uno sint, vel in diversis Episcopatibus constitutæ. Quia difficile nimis videtur, ut una Ecclesia in Episcopatu alterius recipiat decimas, cum ex hoc Episcopatuum fines confundi non immerito viderentur.*

Refertur casus, & resolutio in *cap. 18. tit. De Decimis*; sed fusius in *c. 3. De Decimis*, in secunda Decretalium collectione apud Antonium Augustinum, e qua textum descripsi.

XII. Ad hanc dubiam, & suspensivam resolutionem reflectens Glossographus in citato *cap. 18.* verbo *diversæ*, ait: *Facile est solvere hanc diversitatem. Ibi debent dari personales decimæ, ubi quis recipit Ecclesiastica Sacramenta, & si habet prædia in alia Parochia, ibi debet dare decimas illorum prædiorum.*

XIII. Hæc distinctio Glossæ communiter recepta est, & jure ac consuetudine probata, præsertim quoad decimas *prædiales*; ut hæ debeantur Parocho, sive Ecclesiæ Parochiali, intra cujus limites prædia sita sunt, uti aperte declaravit Bonifacius VIII. in *cap. 2. De restit. spoliat. in 6*

XIV. Legitur in Synodo Wigorniensi anno 1240. *Can. 44. Cum decimarum confusio provenientium de lana, agnis, & caseis, Ecclesiarum Rectoribus amodo contentionis occasionem generet; statuimus, quod in quacumque Parochia per totum annum fuerit ovile ovium, licet oves Parochiæ vicinæ limites transeant ad pascua quærenda, illi Ecclesiæ, in cujus Parochia cubaverint, decimæ tribuantur. Quod si continue cubant in una Parochia, & continue pascant in alia, inter Ecclesias decima dividatur. Idem & quod de vaccis duximus esse statuendum.*

XV. Hæc Synodalis determinatio quoad decimas animalium, & juri & consuetudini sat conformis est. Et licet decima agnorum, & similes, dicantur mixtæ; tamen *prædialibus* magis quam personalibus accedunt; uti notat Glossa ad *cap. 20. tit. De Decimis*, verbo *Personales*, ex quo ibidem infert: *Ubi ergo pascuntur continuo, ibi decimæ solvi debent.*

XVI. Deinde quærit: Sed quid, si per medietatem anni in territorio unius Ecclesiæ, & per aliam medietatem in territorio alterius Ecclesiæ pascantur? Æquum est (ait) ut dividantur.

Testatur quoque Germanus Forger in suo tractatu *De Decimis*, *cap. 4. num. 6.* quod si animalia diversis in Parochiis pascantur, communiter observari in Gallia, decimas esse dividendas inter Parochos, servata proportione temporis, quo anima in Parochia miserint, & pabula acceperint.

Similiter refert Michael Du Perray in suo Tractatu *De congrua Portione, tom. 2. c. 30. n. 46.* judicatum 20. Decembris 1685. quod quando grex pertinet ad villicum, qui habet duas villas in

(*a*) Observare tamen non erit inutile, quod iis sæculis administratio decimarum totius Diœceseos penes Episcopum fuerit, sed ea lege, ut Ecclesias Parochiales sartas tectas tueretur, ornamenta, & quæ ad cultum divinum necessaria erant, conferret, Ministris altarium largiretur ea, quæ eorum victus, ac vestitus exigerent, ac tandem eleemosynas a Canonibus præscriptas pauperibus erogaret. Id constat *Can. 24.* Concilii Turonensis, quod an. 813. celebratum est, & *Can. 30* Conc. Vvormatiensis an. 868. statuitur, *ut decima in potestate Episcopi sint, qualiter a Presbyteris dispensentur, &c.*

in duabus Parochiis, decimam dividendam esse inter Parochos utriusque villæ.

XVII. Idipsum quoad divisionem decimæ animalium inter Parochos, tradit Rebuffus *De Decimis quæst.* 6. ubi una notans *num.* 27. consuetudinem in his nonnunquam aliam esse; asseritque valere consuetudinem, ut Ecclesia Parochialis, ubi *frequentius* pascuntur, accipiant decimam; *& communius* (ait) *observatur*.

XVIII. Itaque hoc apud omnes compertum est, decimas *de jure* spectare ad Parochos: ideoque juxta receptissima & notissima juris principia, Parocho competunt decimæ infra limites suæ Parochiæ excrescentes, quamdiu non ostenditur aliquo speciali, & legitimo titulo ad alium spectare; idque plene ad sufficientiam juris probatum fuit. Si enim vel circa probationem, vel titulum maneat aliquod dubium Parocho, cui jus commune favet, adjudicandæ erunt decimæ, sive potius non auferendæ; uti aliquando in casu admodum dubio judicatum esse testatur Ludovicus Charondas, *lib.* 2. *Resp.* 29.

XIX. Hoc fundamento declaravit Bonifacius VIII. *in cap.* 2. *t. De restitut. spoliat.* „ Ad decimas, quas Canonici S. Nicolai se „ asserunt intra Parochiam Ecclesiæ B. Cleri possedisse *aliquam-* „ *diu*, & eis per eumdem Clericum *spoliatos* fuisse, nequaquam „ restitui deberi, nisi *evidenter* docuerint, quod earum possessionem legitime assecuti fuissent.

XX. Quamvis hæc Pontificis decisio, quoad Parochum spoliantem Canonicos jure decimandi, hodie non admitteretur; neque Parocho fas sit, quemquam via facti in possessione quantumvis exigui temporis turbare, uti notat Grimaudet *De Decimis*, *lib.* 3. *cap.* 8. nihilominus ex hac Pontificia decisione, nec non fundamento decisionis patescit, Pontificem non dubitasse, decimas pleno & indubitato jure spectare ad Parochum; easque Parochum sibi vindicare posse, quamdiu non ostenditur speciali titulo eas ad alium spectare.

XXI. Et sane inspecta primigenia decimarum origine, atque ipsa Fidelium offerentium prima intentione, videntur decimæ non minore jure ad Parochum spectare, quam oblationes, quæ hodie in Sacramentorum administratione, & mortuorum sepulturis dari solent. Nam decimas a populo primitus oblatas esse Parochis ad eum modum, quo hodie jura funeralia, aliave in Sacramentorum administratione offeruntur & solvuntur; & hæc a populo demum offerri, & quodammodo exigi cœpisse, postquam variis modis decimæ a Parochis ablatæ, & ad Monasteria, & Capitula devolutæ fuere, a pluribus observatum est.

XXII. Observatque Christianus Lupus Dissertatione 2. proœmiali ad tomum 3. Scholiorum in Canones, *cap.* 7. quod cum sæculo XI. & XII. Decreta plura edita essent adversus exactiones in Sacramentorum administratione, nihil tamen *perfectum* fuisset; quia Episcopi Decreta recipere noluerunt: nimirum illi, „ qui vel ipsi, vel ipsorum Cathedralia aut Collegiata Capitula „ possidebant Parochialium Ecclesiarum decimas: ideoque vole- „ bant de ipsis splendide vivere, & miseros Parochos esurire; „ atque ita cogi ad victitandum de solis oblationibus, aut exa- „ ctionibus Sacramentorum“. Hæc ille, qui dein addiungit: „ Episcopi, & alii iam dictas decimas possidentes, Prælati, eo- „ rumque Capitula, ac Monasteria, *rigidum* coram Deo onus „ portant dandæ Parochis sustentationis integræ, & *misera* ple- „ bes liberandi ab exactionibus variis, *suspectis*, *offensivis*, ad „ quas isti a paupertate coguntur.

Verum de hoc latius titulo sequenti; ubi una ostendetur, hac eadem ratione onus dandi portionem congruam, seu competentiam Pastoralem, esse annexam juri decimandi.

XXIII. Cum Ecclesia Parochialis jure communi sit fundata in perceptione decimarum infra limites Parochiæ excrescentium, perspicuum est, jus decimandi intra eosdem limites præscribi non posse contra Ecclesiam Parochialem; nisi cum possessione 40. annorum concurrat *titulus*; vel defectum tituli suppleat possessio *immemorabilis*; sive tanti temporis, cujus contrarii memoria non existit, juxta Decretalem Bonifacii VIII. in *cap.* 1. *De Præscriptionibus in* 6. ubi declarat, „ Episcopum, qui Ecclesias & deci- „ mas, quas ab eo repetis, proponit (licet in tua sint consti- „ tutæ Diœcesi) se legitime præscripsisse, allegare oportere (cum „ jus commune contra ipsum faciat) hujusmodi præscriptionis „ *titulum*, & probare. Nam licet ei, qui rem præscribit Eccle- „ siasticam, si sibi non est contrarium jus commune, vel con- „ tra eum præsumptio non habeatur, sufficiat bona fides: ubi „ tamen est ei jus commune contrarium, vel habetur præsum- „ ptio contra ipsum, bona fides non sufficit; sed est necessarius „ titulus, qui possessori causam tribuat præscribendi, nisi tan- „ ti temporis allegetur præscriptio, cujus contrarii memoria „ non existat.

XXIV. Eadem ratione privilegia concessa Capitulis, Monasteriis, vel singularibus quibusvis personis, percipiendi decimas intra limites Parochiæ ad exclusionem Ecclesiæ Parochialis, sunt strictissime interpretanda & intra verborum rigorem concludenda: quod infra latius probabitur, ubi de decimis novalibus, & minutis agemus.

☞ XXV. Ex his, quæ passim in eo capite dicta sunt, facile concluditur, quod decimæ pertineant ad Ecclesias Parochiales, non autem simpliciter ad Parochum. Hic enim nullum jus habet ad decimas infra districtum Parochiæ excrescentes, nisi in quantum ipse Ecclesiam Parochialem *in titulum* possidet; & ita vi sui *tituli* jus habet ad omnia, quæ Ecclesiæ Parochiali sunt annexa, quemadmodum quilibet Beneficiatus juxta modernam disciplinam jus habet ad proventus *titulo* sui Beneficii annexos.

Quando vero Ecclesia Parochialis est incorporata, & appropriata Capitulo aut Monasterio, tunc vi istius incorporationis, seu appropriationis, una Capitulo, & Monasterio censentur incorporata, quæ spectant de jure ad Ecclesiam Parochialem.

Præterea Ecclesia Parochialis quoad ipsum *titulum* censetur quodammodo extincta, vigore similis incorporationis; unde Presbyter sive Vicarius curam spiritualem huius Ecclesiæ incorporatæ sustinens, non censetur hanc Ecclesiam proprie possidere in *titulum*, & consequenter nec prætendere potest vi tituli, sive Ecclesiæ Parochialis, jus ad omnes decimas intra fines Parochiæ excrescentes; utpote quod jus, una cum *titulo*, vigore incorporationis ad Monasteria, aut Capitula censetur translatum, solo jure competentiæ, sive congruæ portionis, Presbytero curam animarum sustinenti salvo; uti latius probatum est in Dissertatione *de pristinis Ecclesiarum Parochialium incorporationibus*.

Et licet per erectionem Vicariæ *perpetuæ* Vicarius Vicariam illam assecutus, reipsa verum Beneficium Parochiale etiam in *titulum* censeatur assecutus (uti titulo 21. annotatum fuit) nihilominus propter incorporationem Ecclesiæ illius quoad *temporalia*, non assequitur vigore huius Vicariæ *perpetuæ*, sive novi erecti tituli, jus ad proventus temporales Ecclesiæ Parochialis, incorporatæ, qui ante incorporationem ad ipsam Ecclesiam Parochialem spectabant, & per incorporationem sunt ad Capitulum, vel Monasterium translati; sed duntaxat jus perpetuum ad congruam portionem, seu competentiam in ipsa incorporatione Ecclesiæ Vicario servatam; uti ostendi in Dissertatione *de pristinis Ecclesiarum Parochialium incorporationibus*; in qua id tantum exponere animus fuit, quid juris Parochis competat ad decimas, aliosque proventus temporales, factis & admissis, atque hactenus toleratis hisce incorporationibus; non autem animus fuit inquirere vel determinare, num has omnes incorporationes facere, & admittere oportuerit.

CAPUT IV.

De Decimis laicalibus, sive Infeudatis.

1 *Census debitus ab Emphyteutis, dictus* Decima *a* Decimis *Ecclesiasticis, diversa.*
2 *Prætextu similis census multæ terræ exemptæ a decimis.*
3 *Decimarum Ecclesiasticarum laicos esse incapaces, Canones declarant.*
4 *Decretum Concilii Romani sub Gregorio VII.*
5 *Laicos decimas nulla posse ratione præsumere, scribit Alexander III.*
6 *Item Pontifex deplorat, Sacerdotes occasionem dare laicis decimas occupandi.*
7 *Dicit eas esse* Sacerdotum, *& ideo a laicis teneri non posse.*
8 *Decimæ principaliter institutæ in usum Sacerdotum.*
9 *Hac consideratione jus decimandi est* spirituale.
10 *Eatenus laici illius incapaces.*
11 *Decimæ per se non sunt spirituales; nec earum laici incapaces.*
12 *Privilegium Regum Hispaniæ accipiendi* tertias *decimarum.*
13 *Privilegium hoc fuit personale usque ad Alexandrum VI. qui illud fecit perpetuum.*
14 *Comiti Flandriæ jam pridem decimæ datæ in feudum.*
15 *Laicis decimas in feudum* perpetuum *concessas sæculo* XII. *fatetur Fridericus Imperator.*
16 *Episcopi & Prælati nimia facilitate decimas laicis concedebant.*
17 *Canones multi editi contra laicos decimarum detentores.*
18 *Violenter resistebant Laici, & Monachi Episcopis decimas vindicantibus.*
19 *Episcopi nonnihil de rigore contra laicos* decimas *possidentes remittunt.*
20 *Decretum Concilii Bituricensis sæculo* XI.
21 *Synodus Tolosana tantum præcipit* tertiam *partem decimarum a laicis possessarum dari Ecclesiis.*
22 *Gregorius VII. monet suum Legatum ut mitius cum militibus decimas possidentibus agat.*
23 *Indicatur, vitia Sacerdotum occasionem dedisse laicis decimas sibi appropriandi.*
24 *Querela de Episcopis dantibus decimas militibus, & consanguineis.*
25 *Constat sæculo* XI. *decimas in* feudum *datas.*
26 *Laici in possessione decimarum* infeudatarum *incipiebant tolerari.*
27 *Permittebatur eis in quemcumque Clericum decimas post mortem transmittere.*
28 *Concilium Lateranense sub Alexandro III. vetat eas in* alios laicos *transferre; & de novo accipere.*
29 *Communis opinio hoc Decreto permissum fuisse laicis hactenus possessas decimas retinendi.*
30 *Merito dubitatur, an hæc opinio sit fundata.*
31 *Hæc interpretatio Concilii quoad decimas* infeudatas *videtur probata Innocentio III.*
32 *Ratio, ob quam decimæ* infeudatæ *laicis facilius permitterentur.*
33 *Concilium Lateranense sub Innocentio III. videtur tacite decimas infeudatas permisisse.*
34 *Judicat Innocentius III. laicos super decimis* infeudatis *non inquietandos, modo eas non extendant.*
35 *Alexander IV. distinxit decimas possessas* ante, *& post Concilium Lateranense.*
36 *Canonistæ supposuerunt Alexandrum loqui de Concilio Lateranensi sub Alexandro III. quæ opinio hodie recepta est.*
37 *Laicus hodie prætendens decimas, debet probare eas* infeudatas *ante dictum Concilium; & quomodo hoc probetur?*
38 *Decimæ* infeudatæ *a laicis hodie possidentur ut cætera bona* feudalia, *& patrimonialia.*
39 *Possunt quovis titulo etiam in alios laicos transferri.*

40 De

40 *De his jam in petitorio, quam possessorio cognoscit Judex laicus.*
41 *Decimæ hæ retinent equidem aliquid de primigenia sua conditione.*
42 *Reversæ ad Ecclesiam resumunt primigeniam naturam.*
43 *Decima sic reversam eximitur a jurisdictione laicali.*
44 *In acquisitione harum decimarum Ecclesia non indiget amortizatione.*
45 *Nec venditæ subjacent retractui gentilitio.*
46 *Hæc locum habent, quando decimæ infeudatæ, libere, & simpliciter redeunt ad Ecclesiam.*
47 *Quid, si decimæ revertantur accessoriæ cum castro?*
48 *Novas decimas vetantur laici accipere.*

I. DECIMÆ, prout accipiuntur, & dum eas a laicis possideri non posse Canones dicunt; multum differunt a decimis *dominicis*, aut *indominicatis*, quæ passim occorrunt in Ecclesiæ Gallicanæ Conciliis; uti monet Franciscus De Roye Antecessor Andegavensis, Institutionum Juris Canonici *lib.* 2. *cap.* 12. „ Hæ „ siquidem (ait) profanæ sunt, & agrorum census, aut tri„ buta, veluti campartuum, agrarium, cottagium, & alia id „ genus.

Solebant enim frequenter ipsi Principes, aut Nobiles terras suas dare in emphyteusim ea conditione, ut certa pars fructuum ab Emphyteutis solveretur dominis directis; quæ pars fructuum subinde *decima* vocata fuit (*a*).

II. Quin & notat Zypæus in notitia Juris Belgici titulo *De Episcopis, & Clericis*, §. *De Decimis*, *num.* 9. quod quamvis similia jura non sint *decimæ*; tamen hoc prætextu multæ terræ a decimarum solutione exemptæ remaneant, quasi revera decimas exsolverent ipsis Dominis. „ Cum enim (ait) terræ incultæ spe„ ctent per mores ad Principem seu vassallos, qui territoria ab „ eis possident, & in emphyteusim sæpe datæ sunt, atque in „ dies dentur ea lege, ut *decima* fructuum ad Dominos spectet, „ eaque decimi manipuli vernacule vocari apud nos soleant; „ fit ut sæpius exinde hæc confusa sint, & in abusum decima„ rum trahantur.

III. De hic itaque decimis sive juribus plane profanis, & laicalibus hic non agitur, sed de veris decimis origine sua *Ecclesiasticis*, quæque a populo in usum Ecclesiæ primitus oblatæ fuerunt.

Harum decimarum laicos esse omnino incapaces, neque eas ulla præscriptione, aut longi temporis possessione sibi vindicare posse, uno quasi consensu tradunt Canonistæ; idque multorum textuum Juris Canonici auctoritate.

IV. Apud Gratianum, *Caus.* 16. *quæst.* 7. *Can.* 1. ex Concilio Lateranensi sub Gregorio VII. refertur. „ Decimæ, quas in „ usum pietatis concessas esse canonica auctoritas demonstrat, „ a laicis possideri Apostolica auctoritate prohibemus. Sive enim „ ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas ac„ ceperint, nisi Ecclesiæ reddiderint (*b*), sciant se sacrilegii cri„ men committere, & æternæ damnationis periculum incurrere.

V. Et Alexander III. causam vertentem inter Archidiaconum, & nobilem virum super *decimis*, committit Parmensi Episcopo, ut eam auditis utrimque partibus debito fine decidat, „ non ob„ stante præscriptione temporis, vel concessione Ecclesiasticæ „ sæcularisve personæ, si idem eam opponere voluerit: *quia* „ (ait) *cum laici decimas detinere non possint, eas nulla va*„ *lent præscribere ratione* ". Refertur hæc Decretalis in *Cap.* 7. *tit. De Præscriptionibus*; & latius in *Cap.* 10. *eod. tit.* in prima Collectione apud Antonium Augustinum.

VI. Deplorat idem Pontifex in *Cap.* 17. *tit De Decimis*, quod laici in afferendis sibi decimis, „ fomitem sui erroris dicantur „ in ipso Clero aliquoties invenire, dum quidam Prælatorum „ Ecclesiæ decimas, & Ecclesias eis disponere indulgent, & eos „ in devia mortis impellunt, qui prædicatione eorum ad viam „ vitæ fuerant revocandi. Statuimus, ut si quis alicui laico in „ sæculo remanenti Ecclesiam, decimam, oblationemque con„ cesserit, a statu suo, sicut arbor, quæ inutiliter terram oc„ cupat, succidatur; & donec emendet, dolore suæ jaceat rui„ næ prostratus.

VII. Ratio, ob quam laicis nefas sit decimas possidere, Prælatique adeo arguendi sint, qui eas laicis concedunt, initialibus verbis ipsius Decretalis indicatur: „ Quamvis (ait) sit grave „ nimis, & divini dignum animadversione judicii habeatur, „ quod laici quidam, quod *Sacerdotum* est, in Ecclesiasticis „ rebus usurpent.

His itaque verbis indicatur, ideo nefas esse, decimas a laicis usurpari, aut laicis concedi; quia decimæ sunt Sacerdotum: nefas autem est, a laicis usurpari aut detineri, quod *Sacerdotum est*.

VIII. Si decimas consideremus juxta primariam earum institutionem, & originem, certum est, eas Sacerdotibus tamquam Ecclesiæ Ministris, sive ut operariis, & spiritualia populo ministrantibus, fuisse assignatas. Nam, ut recte notat *S.* Thomas 2. 2. *quæst.* 86. *artic.* 2. *in C. Radix solutionis decimarum est debitum, quo seminantibus spiritualia, debentur temporalia.*

IX. Hinc idem Doctor *art.* 3. in C. docet jus accipiendi decimas eatenus spirituale esse, in „ quantum consequitur illud de„ bitum, quo Ministris Altaris debentur sumptus de ministerio, „ & quo seminantibus spiritualia debentur temporalia: quod ad „ solos Clericos pertinet habentes curam animarum, & ideo eis „ competit hoc jus habere ". Sive, ut dicit Joannes Gersonius in tractatu De Vita spirituali animæ, decimæ sunt quid spirituale *per deputationem*.

X. In quantum ergo jus decimarum fundatur in ministerio Clericali, vel Pastorali; eatenus laici, etiam Religiosi, juris decimandi incapaces sunt: eoque titulo jus decimandi recte dicitur spirituale, & solis Clericis competere posse.

XI. Verum, uti ibidem subjungit Doctor Angelicus, „ res quæ „ nomine decimarum dantur, corporales sunt: unde possunt „ in usum quorumlibet cedere, & sic possunt ad laicos perve„ nire.

Hinc ulterius in responso ad tertium argumentum statuit S. Thomas, quod possit Ecclesia alicui laico concedere, ut dandas decimas ipse accipiat; „ sive pro necessitate Ecclesiæ (sicut qui„ busdam militibus decimæ debentur, in feudum per Ecclesiam „ concessæ) sive etiam ad subventionem pauperum: sicut qui„ busdam Religiosis *laicis*, vel non habentibus curam animarum „ aliquæ decimæ sunt concessæ per modum eleemosynæ.

XII. Pontifices nonnunquam Regibus decimas nonnullas concessisse certum est.

Refert Emmanuel Gonzales in Commentario Capituli 19. *tit. De Decimis*, quod Romani Pontifices concesserint *tertias* decimarum Regibus Catholicis, qui proprio sanguine, & maximis sumptibus Ecclesias a Saracenis occupatas recuperarunt; asseritque Regem Catholicum in Hispania ex acervo decimarum in novem partes diviso duas partes percipere.

XIII. Circa tempus vero hujus concessionis (ait) non satis constar. Illud tamen certum est, usque ad tempora Alexandri VI. hæc privilegia Regibus nostris concessa non fuisse perpetua, sed temporalia in subsidium belli cum Saracenis initi. Alexander autem in sua Bulla, quæ incipit *Dum indefensa*, anni 1494. die 16. Februarii, concessit Regibus Catholicis Ferdinando, & Elisabethæ, ut in perpetuum tertias decimarum Regni Castellæ, Legionis, & Granatæ licite perciperent: & quoad tertias Regni Granatensis aliud privilegium concessit Innocentius VIII.

Deinde citat auctores, qui referunt privilegia Romanorum Pontificum percipiendi partem decimarum, concessa tam Regibus Castellæ, quam Arragoniæ.

XIV. In charta dotationis Ecclesiæ S. Donatiani Brugis, quæ nunc Cathedralis est, legitur apud Miræum in Codice *piarum donationum*, *cap.* 34. quod Arnulphus Magnus Flandriæ Comes donet dictæ Ecclesiæ, de Episcoporum Tornacensis, & Morinensis ordinatione, ac consilio quasdam decimas; „ de iis, in„ quit, quas mihi & prædecessoribus meis, in Comitatu seu „ Marchionatu Flandriæ, de terris cultis & incultis Sanctissimi „ Patres Papæ Romani, pro adjutorio expensarum nostrarum, & „ nostrorum militum, pro expugnatione, ac resistentia contra Wan„ dalos, qui Flandriam, & alias terras vicinas cum Ecclesiis „ in ipsis constructis crudeliter, & damnabiliter devastabant, & „ incendio tradebant, in feudum perpetuum concesserunt.

XV. Hoc titulo decimas ad Principes pervenisse jam pridem in publica oratione habita in Consilio Principum dixit Fridericus I. Imperator, uti scribit Arnoldus Lubecensis *lib.* 2. *cap.* 28. „ Scimus autem (ait) *decimas*, & oblationes a Deo Sacer„ dotibus, & Levitis primitus deputatas; sed cum tempore Chri„ stianitatis ab adversariis infestarentur Ecclesiæ, easdem deci„ mas Præpotentes, & Nobiles viri ab Ecclesiis in beneficio sta„ bili acceperunt, ut ipsi defensores Ecclesiarum fierent, quæ „ per se obtinere non valerent.

Hic notandum sæculo XII. decimas a laici in *feudum perpetuum*, sive beneficium stabile fuisse possessas.

XVI. Scitur quoque nonnullos Episcopos, & Prælatos sine necessitate, ac justa causa, sub idem tempus, id est, sæculo XI. & XII. decimas concessisse, quin & laicos decimas, præsertim Ecclesiarum Parochialium, propria auctoritate, aut Parochorum connivencia, usurpasse, & sibi asseruisse.

XVII. Scitur quoque circa idem tempus, multa Concilia, & Prælatorum Conventus habitos fuisse; multaque Decreta edita contra laicos decimarum detentores.

XVIII. Narrat Aymoinus in vita Abbonis Floriacensis Abbatis *cap.* 9. quod anno 997. in Monasterio S. Dionysii haud procul a Parisiis Concilium aggregatum quamplurium Episcoporum fuerit. Cumque de *decimis*, quæ a laicis ut plurimum occupabantur, & Monachis pastum detrahebantur, ad Parochianos reducendis, quæstio in medium fuisset proposita, resistente eis dicto Abbone, Abbate, tanta seditio exorta fuit, ut omnes Episcopi e Conventu fugere fuerint coacti; atque inter fugiendum Seguinus Archiepiscopus Senonensis canitie venerabundus fugientes, inter scapulas securi ictus a populo cœno, & luto oblitus, pene mortuus relictus; nec eum dignitates Sacerdotalis protexit, aut canities, quin pene occideretur. Tota historia extat tom. 9. Concil. general. *col.* 770. & seq.

XIX. Ex hac Laicorum, & Monachorum violenta resistentia, satis intelligebant Episcopi, in hac materia, amore pacis, & tranquillitatis, potius aliquid dissimulandum esse, quam cum omni rigore procedendum.

XX. Concilium Bituricense anno 1031. *Can.* 21. & 22. hoc unum vetuit, ne laici tenentes Ecclesias Parochiales, seu earum proventus in *feudum*, dominatum in Presbyteros exercerent, neque sub arbitrio instituerent, aut eos destituerent. Verba sunt: „ Ut sæculares Ecclesiastica Beneficia, quod *fevos* Presbyterales „ vocant, non habeant super Presbyteros. Ut nullus laicus Pres„ byteros in suis Ecclesiis mittat, nisi in manu Episcopi; quia „ Episcopus curam animarum debet unicuique Presbyterum com„ mendare de Parochiis Ecclesiarum singularum.

XXI. Sy-

(*a*) Hæ decimæ in Germania dicuntur illi proventus, quos Principes, vel Imperatores ex metallis, aut aliis bonis *dominicis* ut olim vocata sunt *decimæ profanæ*, percipiunt. Huc pertinent *decimæ* Goslariæ, quas Fridericus II. Imperator Ottoni Duci Luneburgensi in feudum dedit. Litteras feudales adfert Melbomius t. 3. rer. Germ. pag. 207. ubi sequens formula occurrit: *Eum solemniter juxta consuetudinem investivimus per vexilla, de affluenti ea gratia concedentes eidem decimas Goslariæ imperio pertinentes.*

(*b*) In quibusdam Codicibus, loco *reddiderint* legitur *tradiderint*.

XXI. Synodus Tolosana ann. 1056. *Can.* 11. monet: „ De Ecclesiis in alodiis *laicorum* constitutis, ut tertia pars decimarum cum primitiis, & Presbyterio, & cæteris in potestate Presbyteri, ad servitium ipsius Ecclesiæ sub Episcopi, vel Clericorum ditione permaneant.

XXII. Sub id ni tempus Gregorius VII. cum intellexisset Hugonem Episcopum Diensem suum in Anglia Legatum aliquos milites *excommunicasse*, propterea quod decimas dimittere noluissent, scribit eidem *lib.* 9. *Epist.* 5. „ Super his igitur consulimus atque hortamur, ut nunc pro tempore canonicum rigorem vestra sapientia temperet: atque hac turbationis tempestate, quædam parcendo, nonnulla dissimulando, ita studeat moderari, ut non ex severitate justitiæ deteriorandi occasionem sumant: sed suspenso nunc judicio, spatium recognoscendi æquitatem habentes, postmodum facilius acquiescant.

XXIII Notandum autem id quod præmiserat Pontifex, nimirum milites illos prius ad Presbyteros fornicarios, & simoniacos coercendos favorem & auxilium ipsi Legato impendisse. Verisimile est, vitia hæc, quæ eo tempore plurimum invaluerant, occasionem, & prætextum dedisse laicis, Ecclesias Parochiales, sive earum decimas & proventus, quas & simoniace accipiebant, & pessime impendebant Presbyteri, occupandi.

XXIV. Apud Gratianum, *Caus.* 16. *quæst.* 7. *Can.* 3. legitur Decretum sub nomine ejusdem Pontificis, continens querelam Pontificis contra quosdam Episcopos, qui „ decimas, atque Christianorum oblationes non Sacerdotibus *propriæ* Diœcesis, sed potius *laicalibus* personis, *militum* videlicet, sive *servitorum*, quod gravius est, etiam *consanguineis* conferebant.

Decretum hoc apud Gregorium non reperitur, quamvis quid simile reprehendat idem Pontifex in Gerimanno (*a*) Episcopo Metensi *lib.* 6. *Epist.* 5. uti notant Correctores Romani ad *Can.* 13. *Caus.* 1. *quæst.* 3. ubi idem Decretum rursus refertur.

XXV. Quidquid sit de veritate hujus Decreti, illud sat constat, circa tempora hujus Pontificis datas esse laicis decimas in *feudum*; uti testatur Petrus Damiani *lib.* 1. *Epist.* 10. his verbis; „ Inter omnia porro hæc mala illud excedit, & diabolicam propemodum videtur æquare nequitiam, quia prædiis in militiam profligatis, omnique possessione terrarum, insuper & *decimæ* ac plebes adduntur in *Beneficium* sæcularibus.

XXVI. Insuper illud non obscurum, quod licet hujusmodi *decimarum infeudationes*, quæ frequenter sine necessitate, aut magna Ecclesiæ utilitate sæcularibus annuebantur, ab Ecclesia non probarentur, nihilominus aliquatenus tolerari inciperent; præsertim cum jam laici in hac decimarum possessione aliquamdiu fuissent.

XXVII. In Concilio Abrincensi, cui duo Legati Sedis Apostolicæ præsidebant, anno 1172. promulgatum fuit hoc Decretum, *Can.* 9. „ Item his, qui decimas „ *hæreditario* jure tenent, licentia sit, cui voluerint, idoneo *Clerico* dare, eo quidem tenore, ut postea ad Ecclesiam, cui de jure competunt, revertantur.

XXVIII. Tandem Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. anno 1179. *Can.* 14. edidit hoc Decretum: „ Prohibemus, ne laici decimam cum animarum periculo detinentes, in *alios laicos* possint aliquo modo transferre: si quis vero receperit, & non reddiderit, Christiana sepultura privetur. *Cap.* 19. *De Decimis*.

XXIX. Quia Concilium expresse non injungit restitutionem decimarum, quas hactenus laici possidebant, sed tantum vetat eas in *alios laicos* transferri, addita prohibitione novas recipiendi; vulgo creditum est, Concilium permisisse laicis retinere eas decimas; in quarum possessione ante hoc Decretum fuerant.

XXX. Verum cum Concilium expresse dicat, laicos cum *periculo animarum decimas detinere*; nec verbo indicet, eas *licite* ab eis retineri, merito nonnulli dubitant num recte huic Decreto adscribatur licita decimarum infeudatarum possessio: quemadmodum latius deducit Ludovicus Thomassinus De Disciplina Ecclesiæ, *part.* 4. *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 7

Unde in Constitutionibus Synodalibus Odonis Episcopi Parisiensis, 20. circiter annis post dictum Concilium, legitur: „ Frequenter moneantur laici, ut non detineant decimas, quas in periculum animarum suarum detineant.

XXXI. Equidem hæc opinio, & Decreti interpretatio videntur lenim invaluisse, præsertim quoad decimas *infeudatas*, atque eodem pene sæculo probatam fuisse Innocentio III. Cum enim Capitulum Suessionense postulasset ab Innocentio III. licentiam redimendi decimas, quæ infra metas Parochiarum ipsius Capituli *in feudum a laicis* detinebantur, eam facultatem annuit, hac addita clausula: „ Proviso nihilominus ut consueta servitia, ad quæ laici pro decimis illis Ecclesiis tenebantur, etiam post contractum talis venditionis impendant, cum ad eos pretium perveniat earumdem. Nisi forte tam modico pretio velint esse contenti, quod ob hoc Ecclesiæ ab exactione servitiorum illorum, tamquam pro redemptione majoris incommodi, commode valeant abstinere. *Lib.* 4. *Epist.* 9.

Hic notandum in primis, Pontificem non dicere, laicos has decimas *infeudatas* retinere non posse, aut earum *pretium* injuste recipere, prout antea dici solebat.

XXXII. Secundo, significat Pontifex, laicos ratione harum decimarum *infeudatarum*, obligari ad aliqua servitia præstanda Ecclesiis, quarum decimas in feudum destinebant: atque ita Ecclesia videbatur probare ipsorum jus, & possessionem, recipiendo servitia illa in compensationem decimarum.

Tertio, habetur ex hac Innocentii Epistola, quod laici illi post redemptionem decimarum tenerentur continuare solita *servitia*, si pretium aliquod notabile decimarum accepissent. Indicium non obscurum, *servitia* illa aliquatenus pretio decimarum correspondisse.

Hoc igitur fundamento, decimas *infeudatas* tolerasse, nec earum possessores inquietandos judicasse videtur Innocentius, motus forsan prædicta Concilii Lateranensis sub Alexandro III. interpretatione.

XXXIII. Quidquid sit, licet in Concilio Lateranensi sub hoc Innocentio plura contra usurpationes decimarum Decreta edita sint, nullum tamen occurrit, quod vel in speciem urget restitutionem decimarum, quas laici in feudum jam obtinebant.

XXXIV. Immo idem Pontifex scribit Vercellensi Episcopo in *Cap.* 25. *tit. De Decimis*: „ Nec occasione decimationis antiquæ (licet *in feudum* decimæ sint concessæ) sunt decimæ novalium usurpandæ; cum in talibus non sit extendenda licentia, sed potius restringenda.

Hic sat patenter videtur innuere, super decimis antiquis præsertim in *feudum* concessis, laicos non inquietandos, modo eam licentiam non extendant.

XXXV. Hæc interpretatio Concilii Lateranensis super retinendis decimis ante Concilium a laicis possessis, magis continuo invaluisse videtur. Sub medium enim sæculi XIII. Alexander IV. postquam dixit, Religiosos posse de consensu Episcoporum decimas a laicis detentas accipere, subjungit: „ Illas autem decimas intelligimus posse taliter a Religiosis de manibus laicorum recipi, vel acquiri, quæ ante *Lateranense Concilium* ipsis laicis *in feudum perpetuo* fuere concessæ ". *Cap.* 2. §. *Sane*, *de Decimis in* 6.

XXXVI. Quamvis Alexander non expresserit, quod Concilium *Lateranense* intelligat, communi tamen Canonistarum opinione receptum fuit, hic intelligi Concilium Lateranense sub *Alexandro III.* Unde in Corpore Canonico, ad verbum *Concilium*, apponitur hæc nota marginalis: *Hoc est Concilium Lateranense sub Alexandro III. cap.* 9.

Canonistarum hæc Glossa ubique recepta fuit; & secundum illam hodie invaluit, laicos non esse turbandos super decimis, quas ante Concilium illud Lateranense possederunt; ejusque distinctionis in ipsis quoque Principum nostrorum, uti & Regum Galliæ, edictis frequens mentio occurrit.

Hinc pro communi, & vulgari regula hodie receptum est, decimas *infeudatas* a laicis licite retineri posse, modo eas possederint ante Concilium Lateranense sub *Alexandro III.*

XXXVII. Inde ulterius statuunt, quod laicus hodie prætendens decimas in aliqua Parochia tamquam *infeudatas*, debeat ostendere titulum infeudationis suæ præcessisse dictum Concilium Lateranense; aut saltem probare possessionem *immemorialem*, quodque ab antiquo semper collegerit decimas, *nec vi*, *nec clam*, *nec precario*, nullo contradicente: nec de contrario extet memoria. Hæc quippe possessio vicem tituli supplet, aut saltem præsumptionem facit, eum legitime, & cum titulo possidere; uti post Panormitanum ad *Cap.* 7 *tit. De his quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*, notant communiter Doctores, & ita sæpius judicatum refert Claudius Le Prestre *Cent.* 1. *cap.* 13. & latius Carolus Fevretius De Abusu *lib.* 6. *c.* 2. Monet nihilominus Brodæus ad Louetium *lit. D. n.* 9. possessionem illam esse sufficientem, si modo nitatur antiquis aliquibus investituris, licet prima: immo nec illæ; quæ præcesserunt Concilium Lateranense, ostendantur; alias simplex possessio non sufficeret.

XXXVIII. Illud quoque jam pridem hic & in Gallia, aliisque partibus invaluit, quod decimæ *infeudata* a laicis possideantur ut alia bona patrimonialia: quodque illas libere vendere ac alienare queant, etiam aliis *laicis*, & ad suos hæredes, sive testamentarios, non secus ac alia bona patrimonialia, & allodialia transmittantur.

XXXIX. Idque contra supra citatum textum Concilii Lateranensis, & Decretum Gregorii IX. *cap. fin. tit. De Decimis*; uti jam pridem observavit Guillelmus Benedicti ad *cap. Raynutius tit. De Testamentis*, & post ipsum omnes passim Pragmatici; & de Belgio testatur Zypæus Resp. 2. *De Decimis num.* 5. & notoria praxis ubique confirmat.

XL. Quare & de hujusmodi decimis tamquam bonis laicalibus, & feudalibus, tam in Belgio quam Gallia, non tantum in possessorio, sed & petitorio cognoscit Judex laicus: quod & in Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem expressum est.

XLI. Interim decimæ ex sua primigenia institutione, & natura sunt Ecclesiasticæ, & tamquam *feudales*, cum certo quodam adhuc respectu ad Ecclesiam, a qua ad laicos devenisse præsumuntur.

XLII. Hinc jam pridem declarasse S. Ludovicum Regem Galliæ, refert Molinæus ad Consuetudines Parisienses §. 68. *nu.* 27. edit. 1612. „ quod decimæ ad Ecclesiam reversæ ex tunc, & deinceps, semper censerentur, & reputarentur res *mere Ecclesiasticæ*, tamquam ad originem, & primitivum statum reversæ: etiam constaret, quod prius spectabant laicis jure infeudationis ante Concilium Lateranense.

XLIII. Additque Molinæus, quod decima sic simpliciter, & pure a laicis reversa ad Ecclesiam, „ per privilegia Ecclesiæ data, sit deinceps exempta a jurisdictione sæculari, nec possit a potestate sæculari prehendi. Et hoc procedit, sive hujusmodi decima datur, vel remittatur ipsi Ecclesiæ Parochiali, ad quem de jure communi spectat, sive alii Ecclesiæ, vel Collegio Ecclesiastico, dummodo sine onere, & qualitate feudi.

XLIV. Insuper ex hac primigenia conditione decimarum, quam existentes in manibus laicorum retinere aliquatenus videntur, permisit idem sanctus Rex omnibus, qui in suis terris possident *decimas*, aut alibi a se tamquam *relevantes* jure feudi, eas Ecclesiis restituere in *perpetuum* sine ulla alia Regis licen-

(*a*) In pluribus Codicibus solet legi *Herimanus*, id est, *Herman*.

ecentia; neque debere solvi ulla jura amortizationis notat Louetius *litt. D. num.* 60. (*a*).

XLV. Eodem ex capite, decimas infeudatas, si Ecclesiæ venditæ sint, retractui *gentilitio* non subjici, non semel judicatum esse refert Renatus Choppinus, *lib.* 3. *De Domanio Gallico*, *tit.* 13. *num.* 8. „ Decimarum enim sacrum jus (ait) quæ redierint „ ad Ecclesiam postliminio, pristinam recipit sacræ rei con„ ditionem.

XLVI. Hæc quidem, si decimæ laicales, & infeudatæ simpliciter & pure Ecclesiæ restituantur; secus, si quis laicus decimam suam infeudaret Ecclesiæ, vel ei concedat in feudum, & ad onera feudalia erga se: quia tunc semper remanet feudalis, & res profana, ait Molinæus loco citato, *num.* 13.

XLVII. „ Item, secus si feudum decimale transiret, vel re„ verteretur ad Ecclesiam non per se, sed cum universitate ca„ stri, vel alterius rei temporalis, cui annexum est, & a quo „ dependet; quia semper retinet naturam feudi, & rei profanæ, „ sicut & ipsum principale, cui accedit, *cap. Accessorium*, *De* „ *regul. jur. in* 6. *c. Dilectus* 3. *De Præb.* Hoc enim casu Eccle„ sia, sive Prælatus non fruitur hac decima tamquam Ecclesia, „ vel tamquam Prælatus Ecclesiasticus simpliciter, sed tamquam „ domina, vel dominus loci temporalis, a quo feudum deci„ male dependet. Et prædicta procedunt quantumcumque feu„ dum decimale, tamquam feudum Ecclesiæ datum, vel ad eam „ cum universitate alterius rei translatum, amortizetur sive per „ se, sive cum universitate rei: quia amortizatio non immutat „ qualitatem rei, nec eximit a jurisdictione sæculari.

Idipsum citato Molinæo notat Zypæus in Jure novo, *tit. De reparandis Ecclesiis*, *num.* 13. „ Quia (ait) per talem statum „ impediuntur ad Ecclesiam reversæ naturam recuperare primi„ geniam, quod alioquin fieret, *cap.* 34. *tit. De Præbendis*, „ ubi donatarius Ecclesiasticus juris conferendi non gaudet jure „ Regis donantis, sed quale ordinarium Ecclesia recipit; quia „ id jus ad Ecclesiam reversum erat, Unde idem centendum fo„ ret de decimis, quæ cum onere fidelitatis aut clientelæ, alte„ riusve servitii remanent, etsi in manu Ecclesiastica sint. Sed „ in his secus processum in edicto, magis ex æquitate, quam „ ex mero jure.

XLVIII. Quoad prohibitionem acquirendi de novo decimas supra citatum Decretum Concilii Lateranensis receptum apparet; neque alienatio, vel infeudatio decimarum in favorem laicorum licita, etiam auctoritate Episcopi: immo licentia Pontificis de bonis Ecclesiæ alienandis se ad alienationem decimarum non extendit; ut infra titulo de rebus Ecclesiæ alienandis, vel non alienandis notabitur. Videri potest Zypæus Responso 2. *De Decimis*.

CAPUT V.

De Decimis ad Monasteria, & Capitula devolutis.

1 *Epistola sub nomine S. Hieronymi a Gratiano relata de decimis a Monachis possessis.*
2 *Hæc Epistola tamquam supposititia rejicitur.*
3 *Apparet sæculo* XI. *aut* XII. *conficta.*
4 *Hæc fictitia Epistola non parum contulit, ut Monasteria decimas sibi asserere possent.*
5 *Sæculis* IX. *& sequentibus decimæ Monachis communicari cœperunt.*
6 *Qua ratione juxta S. Thomam iis communicari possint?*
7 *Nonnunquam Episcopi decimas Monasteriis dederunt.*
8 *Frequenter etiam auctoritate Pontificum datæ sunt.*
9 *Præcipue tamen a laicis in Monasteria, & Capitula devolutæ sunt.*
10 *Tempore Caroli Martelli decimæ passim per Galliam a laicis occupatæ.*
11 *Idipsum per mortem Martelli non cessavit.*
12 *Parochialium Ecclesiarum decimæ sæculo* XI. *ad laicos transierunt.*
13 *Ad earum restitutionem Episcopi laicos monebant, & urgebant.*
14 *Plures laici hisce exhortationibus ad restitutionem movebantur.*
15 *Sæculo* IX. *passim Monasteriis, & Canonicorum Collegiis laici decimas dabant.*
16 *Idipsum rursus contigit sæculis* XI. *&* XII.
17 *Plures rationes, quibus alliciebantur laici ad dandas decimas Monasteriis.*
18 *Hæc restitutio non omnibus probabatur; quia non fiebat iis, quibus decimæ jure debebantur.*
19 *Sæculo* XI. *ordinatum fuit, ne Monachi, aut Canonici sine* consensu Episcopi *decimas a laicis acciperent.*
20 *Idipsum in Concilio Lateranensi renovatum.*
21 *His Decretis volebant Episcopi reducere decimas ad Ecclesias Parochiales.*
22 *Decreta hæc optatum non habuere effectum.*
23 *Sub prætextu* redemptionis Ecclesiarum *Episcopi lucrum ex consensu captabant, & ideo facilius consentiebant.*
24 *Hanc redemptionem Urbanus II. Simoniacam definivit.*
25 *Quomodo huic definitioni fraus fieret?*
26 *Si Episcopi non consentirent, dabatur licentia recurrendi ad Romanum Pontificem ad supplendum consensum.*
27 *Hinc multa, quæ Pontifices dederunt, privilegia de accipiendis decimis.*
28 *Hæ decimarum impetrationes, & receptiones non omnibus Monachis placebant, & quare?*
29 *Querela S. Bernardi de Monachis decimas sibi contra Clericos vindicantibus.*
30 *Ordo Cisterciensis in suis exordiis decimas abjecit.*
31 *Nonnulli volebant sua Monasteria propter decimarum possessionem deserere; quos reprehendit Ivo Carnotensis.*
32 *Monachis decimas* ut pauperibus *posse communicari asserit Ivo.*
33 *Idipsum probavit S. Bernardus.*
34 *Quid in decimarum receptione per Abbates observari voluit Ivo.*
35 *Monasteria decimas possidentia tenentur Ecclesiis Parochialibus providere.*
36 *Tenentur decimas ut eleemosynas considerare.*
37 *Pauperibus ex iis subvenire.*
38 *Præcipue in illis Parochiis, e quibus decimas accipiunt.*

I. APUD Gratianum, *Caus.* 16. *quæst.* 1. *Can.* 68. sub nomine S. Hieronymi ad Damasum Papam, legitur: *Maxime curandum est illis, ut de decimis & oblationibus Cœnobiis, & Xenodochiis, qualem voluerint, & potuerint, sustentationem impendant. Liberum est enim Monachis, & spiritualibus viris Deum timentibus, & colentibus, decimas & oblationes, cunctaque remedia concedere, & de jure suo in dominium illorum, & usum transferre, nec tam in pauperibus paupertatem, quam religionem attendere. Quod autem Beatitudo tua quæsivit, utrum usus decimarum, & oblationum* sæcularibus *convenire possit, noverit vestra Sanctitas omnino non licere, protestantibus hoc divinis auctoritatibus paternorum Canonum. Quamobrem, si aliquando fuerint ab his male detenta, quæ divini juris esse noscuntur, & in usum transierint* Monachorum, *& servorum Dei*, Episcopo *tamen loci illius præbente* consensum, *constabunt eis omnia perpetua firmitate, & stabilitate subnixa.*

Si sincera esset hæc Hieronymi ad Damasum Epistola, dubitari vix posset, sæculo IV. idest tempore S. Hieronymi, Monachis decimas competiisse, atque liberum fuisse laicis de consensu Episcopi in Monachos decimas transferre.

II. Verum cum tempore S. Hieronymi decimæ nondum fuerint stabilitæ, ut supra *cap.* 1. notavimus, neque sciatur, eo tempore laicos decimas prætendisse, multo minus occupasse; multa etenim, quæ hic dicuntur, cum disciplina & moribus ætatis S. Hieronymi convenire plures Eruditi advertunt; ideoque hanc tamquam supposititiam rejiciunt; ipseque Christianus Lupus tom. 5. Schol. in Canones, *pag.* 188. de hac Epistola *ait*: Pessime *a Gratiano adscribitur S. Hieronymo, Omnino enim scripta est* longe *posterius in gratiam Monachorum.*

III. Admodum verisimile est, circa sæculum XI. aut XII. confictam fuisse, quando decimas a laicis de consensu Episcopi in Monasteria transferri, passim invaluit, uti infra patebit.

IV. Eam sub nomine S. Hieronymi citarunt coram Innocentio III. quidam Monachi; ejusque auctoritate se adversus quosdam Canonicos in possessione decimarum, quas a laicis de consensu Episcopi acceperant, muniebant, uti refert ipse Innocentius in litteris ad Archipresbyterum, & Scholasticum Bituricensem, & refertur in *cap.* 7. *tit. De his, quæ fiunt a Prælato*, &c. ubi & non obscure auctoritas istius Epistolæ admittitur; ut dubium non sit, quin hæc Epistola a Gratiano sub nomine S. Hieronymi relata, Monasteria in asserendis, & retinendis decimis multum stabilierit.

V. Porro decimis ubique per Galliam, aliasque partes stabilitis, Monasteriis & Capitulis circa sæculum nonum, & sequentia communicatas fuisse, immo magna ex parte sensim transiisse scitur: idque variis titulis

VI. Decimas per se non esse spirituales, ideoque & laicis, & Monachis curam animarum non habentibus communicari posse docet S. Thomas 2. 2. *quæst.* 87. *art.* 3. unde in responso ad 3. concludit, quod sicut alias res temporales ad Ecclesiam spectantes potest Ecclesia in laicos transferre, ita & decimas concedere queat, *sive pro necessitate Ecclesiæ* (*ait*), *sicut quibusdam militibus decimæ debentur* in feudum *per Ecclesiam concessæ; sive etiam ad subventionem pauperum, sicut quibusdam Religiosis, laicis, vel non habentibus curam animarum aliquæ decimæ sunt concessæ per modum eleemosynæ. Quibusdam tamen Religiosis competit accipere decimas, ex eo quod habent curam animarum.*

VII. Per Episcopos nonnunquam decimas Monasteriis, & Capitulis concessas fuisse dubitari nequit; ipsaque fundationum, & dotationum diplomata passim fidem faciunt; pluraque referuntur in Bibliotheca Cluniacensi *pag.* 1285. & 1387. ac sequentibus.

VIII. Similiter auctoritate Romanorum Pontificum plurimarum Ecclesiarum decimas, quin & Ecclesias ipsas Monasteriis, & Capitulis incorporatas esse, præsertim sæculo XII. & sequentibus, notius est quam ut probari debeat.

IX. Nihilominus illud constat, decimas pro majore parte ad

(*a*) Alia Jurisprudentia in Gallia observari debet. Si quidem Rex Ludovicus XV. in Edicto, quod Versaliis mense Augusto ann. 1749. datum est, hæc decrevit art. 14. *Faisons défenses à tous les Gens de main-morte d'acquerir, recevoir, ni posseder à l'avenir aucuns fonds de terre, maisons, droits réels, rentes foncieres ou non rachetables, même des rentes constituées sur des particuliers, si ce n'est après avoir obtenu nos Lettres patentes pour parvenir à ladite acquisition & pour l'amortissement desdits biens, & après que lesdites Lettres, s'il nous plait de les accorder, auront été enregistrées en nosdites Cours de Parlement ou Conseils superieurs, &c.*

XV. *La disposition de l'article precedent sera observée, même à l'égard des fonds, rentes, & droits qui seroient reputés meubles, suivant les coutumes, statuts & usages des lieux.*

Quamvis in generico articulo, quem laudavimus, nulla fiat expressa mentio de decimis infeudatis, sufficit quod Rex sapientissimus prohibens Manumortuis, ne sine litteris Regiis jura qualibet realia, aucuns droits reels, acquirant. Porro constat decimas infeudatas inter jura realia collocari, ac primas partes obtinere; unde sequitur decimas infeudatas ad Clerum transferri non posse sine Regiis litteris, quæ in supremarum Curiarum commentariis referri debent, & sine Jure Amortizationis soluto, quamvis [illegible] decimæ infeudatæ ad Clerum transferantur.

ad Monasteria, & Capitula per laicos devolutas esse; idque saeculis *IX. X. & XI.*

X. Constat enim circa saeculum octavum, & sequentia decimas variis praetextibus, vel titulis, necessitate subinde id pro tempore exigente; vel a laicis fuisse occupatas, vel concessas.

Et quidem cum tempore Caroli Martelli, Gallia undique potentissimis hostibus, & exercitibus, praecipue paganorum, & infidelium impugnaretur; ad quos repellendos, cum Nobiles & Principes suas opes exhausissent, solatii & mercedis colore eis data fuere Ecclesiarum etiam Parochialium reditus, & bona; uti ex Synodis, & historiis illorum temporum constat.

Et quidem de Carolo Martello vetus fragmentum de Majoribus Domus Regiae a Petro Pithoeo editum, hoc prodit: *Carolus Major Domus, & Austrasiorum Princeps, res Ecclesiarum propter assiduitatem bellorum* laicis *tradidit.*

Ex quodam veteri Chronico idem de Carolo Martello refert vir eruditus Joannes Filesacus in suo de Sacrilegio laico commentario; sive veteris Ecclesiae Gallicanae querela; *Carolus, ait Chronicon, propter assiduitatem bellorum, decimas & quasdam alias res Ecclesiasticas* laicis concessis.

XI. Morbus hic nec mortuo Carolo Martello cessavit, sed sub pluribus Regibus perduravit, ut docte ostendit Joannes Filesacus in dicto tractatu: notatque sub Carolo laicos virtute quidem militari, & bellica fortitudine illustres, ob fidelem Regi in bello navatam operam, Beneficii loco, praedia & villas Ecclesiae dono accepisse. Et haec regiae munificentiae symbola, ait Filesacus, *Beneficia* nominantur apud Scriptores nostros. Et de his Beneficiis intelligi oportet, quod legitur *lib. I. Capitular. cap. 157.* „Ut qui Ecclesiarum *Beneficia* habent, nonam & decimam ex iis Ecclesiae, cujus res sunt, donent, & qui tale Beneficium habent, quod ad medietatem laborent, & de earum portione proprio Presbytero, id est Parocho, decimas donant.

XII. Ex dictis quoque capite praecedenti, & relatis ibidem Canonibus, facile est intelligere, saeculis X. & XI. decimas Ecclesiarum Parochialium a laicis passim vel occupatas, vel jure quodam infeudationis acceptas.

XIII. Cum vero decimae principaliter, ac primario Sacerdotibus spiritualia ministrantibus ex intentione Fidelium eas offerentium, & Ecclesiae eas exigentis, sint ordinatae, atque ipsis quodammodo violente ablatae censerentur; Episcopi tum adhortationibus, tum editis Decretis, laicos ad earum restitutionem, ac dimissionem urgere haud destiterunt.

XIV. His exhortationibus, & Decretis, quae nonnunquam & censuras minabantur in refractarios, plures Principes laici commoti, ab iis se liberare, & locis, aut operibus piis impendere voluerunt.

XV. Et quidem de restitutione *decimarum*, quae facta fuit a posteris Caroli Martelli, *id est*, Ludovico Pio & filiis ejus, loquens Christianus Lupus tom. 5. Schol. in Canones *pag.* 186. ait: „Et Monachorum, & Regularium in Cathedrali, aut Collegiato Claustro Clericorum disciplina tunc florentissime vigebat. Hinc plures laici, dum saeculares seu singulares Clericos aversantur, detentas Altarium decimas illis donarunt, ex ipsis fundarunt nova Monasteria, ac Regularia Collegia, atque ita utramque istam professionem opulentissime ditarunt.

XVI. „Post extinctam Caroli Magni sobolem (pergit Lupus) & patrata in Formosum Pontificem scandala malum adeo resurrexit, ut laici in ipsis etiam Romanis Basilicis devotas adventantium fidelium oblationes invaderent, & ipsos adventantes in via praedarentur. Medicinam adhibere iterum coepit Gregorius sextus, Victor II., ac praesertim sanctus Leo IX. laudatus ab Hermanno Contracto. Et tunc iterum varia, in quibus vigebat Regularis Ordo, Monasteria non parum profecerunt. Plurima tunc fuisse de novo fundata scribit Glaber Rodulphus.

XVII. Accedebat summa tum temporis in laicis fundandi, ac dotandi Monasteria, & Canonicorum Collegia aviditas; ut vel sic eorum nomen, & posteritas Fundatorum, aut Benefactorum Catalogo inserta, quodammodo post vitam superesset, & nomen aeternum haereditarent.

Accedebant Monachorum frequentes, instantes, & importunae preces, & sollicitationes; qui & hoc fundationis, donationisque opus in coelum usque attollere, atque ad demerendum Deum, peccatorumque remissionem impetrandam plurimum valere, persuadere omni modo studebant.

Quin & suffragia suarum Congregationum, Fundatorum, atque Benefactorum animabus e poenis purgatorii liberandis, mirum in modum efficacia esse adstruebant, & persuadebant.

Haec omnia, mirum! quantum stimularint pios laicos, ut decimas, aliaque bona in Monasteriorum fundationes, & dotationes, praecipue per testamenta, cum iis amplius ipsi uti non possent, conferrent; adeo ut vix ullum reperias Monasterium, quod non aliqua, ut minus, ex parte per hujusmodi laicorum largitionem fundatum atque dotatum sit.

XVIII. Verum licet hac ratione decimae e manibus laicorum extrahi viderentur, tamen non iis, quibus jure debitae erant, scilicet Ecclesiis Parochialibus, & Sacerdotibus spiritualia ministrantibus, restituebantur: unde nec hujusmodi decimarum translationes Episcopi probabant.

Hinc ad Urbanum II. scribit S. Ivo Carnutensis *Epist. 12. Multa inordinata fieri video in domo Dei, quae me torqueant, maxime quod apud nos, qui Altari non serviunt, de Altari vivunt.*

XIX. Ut hanc devolutionem Episcopi impedirent, easque ad naturales earum possessores, id est, Parochos & Sacerdotes spiritualia populo seminantes, reducerent, pluribus in Synodis decreverunt, Monasteria sine *consensu* Episcopi decimas accipere non posse.

„Ut nullus Abbas, nullus Ecclesiarum Praepositus, quae juris sunt Ecclesiastici accipere sine Episcopi concessione praesumat"; ait Synodus Melfitana ann. 1078. *Can.* 2.

Et in Concilio Romano sub idem tempus eundem in finem decretum fuit: *Ut nullus Abbas decimas, & primitias, & reliqua, quae secundum statuta Canonum ad Episcopos pertinent, sine auctoritate Romani Pontificis, seu Episcopi, in cujus Dioecesi habitat, detineat, auctoritate Apostolica sancimus.*

Et Joannes Cardinalis De Crema, Honorii II. in Anglia Legatus, in sua Londinensi Synodo ann. 1125. *Can. 4. Nullus Abbas, nullus Prior, nullus omnino Monachus, vel Clericus Ecclesiam sive decimam, seu quaelibet Beneficia Ecclesiastica de dono laici sine proprii Episcopi auctoritate, & assensu suscipiat: quod si praesumptum fuerit, irrita erit donatio hujusmodi, & ipse Canonicae ultioni subjacebit.*

XX. Et rursus in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. conquesti Episcopi de Templariorum, aliorumque Religiosorum excessu in recipiendis decimis e manibus laicorum, eorum querelam probans Synodus, ait: *Ecclesias & decimas de manu laicorum sine consensu Episcoporum, tam illos (Templarios) quam alios Religiosos recipere prohibemus, dimissis quascumque contra tenorem istum aliquo tempore receperunt.* Cap. 3. tit. De Privil.

Hoc Decretum anno 1200. rursus iisdem verbis renovavit Synodus Londinensis, & anno 1215. magnum illud Concilium Lateranense sub Innocentio III. *Can.* 61.

XXI. Has omnes Conciliorum ordinationes in id collimare, ut decimae ad Ecclesias Parochiales, quibus *de jure* debentur, reducantur, fat manifestum est.

Hinc ad litteras Innocentii III. quibus Capitulo Suessionensi impertiit licentiam decimas a laicis redimendi, sub ea expressa conditione, si ad Ecclesias Parochiales reduci non possent (verba capite praecedenti relata sunt) reflectens Christianus Lupus tom. 5. Schol. in Canones *pag.* 199. ait: *Ita possessiones suas, decimas praesertim ac primitias, de laicorum manibus excutere variis modis conata semper fuit Ecclesia; ea tamen lege, ut ad propriae Parochiae redirent opus. Quod ubi non potuit, permissae sunt transire ad aliquod Monasterium seu Capitulum.*

His consonat illud Innocentii II. *Cap. 7. tit. De his quae fiunt a Praelato sine consensu Capituli*: „Laicus, qui decimam detinet, monendus est, ut eam restituat Ecclesiae, ad quam spectat; qui si forte induci nequiverit, & eam cum Dioecesani consensu alteri Ecclesiae assignaverint, praesertim Religioso Conventui, constabit ipsa donatio, perpetua firmitate subnixa.

XXII. Verum licet Conciliorum mens fuerit per sua Decreta devolutionem decimarum ad Monasteria, & Collegia Canonicorum aliquousque restringere, exiguum tamen effectum habuere.

XXIII. In primis enim Episcopi se haud difficiles in praestando consensu praebebant; quia pro praestando consensu certam summam pecuniae accipiebant; idque in redemptionem juris, quod ad decimas habebant: vocabantque redemptionem Ecclesiarum, sive Altarium.

XXIV. Refert Goffridus Abbas Vindocinensis *lib. 3. Epist.* 12. Urbanum II. in Arvernensi Concilio hanc Altarium redemptionem judicasse, & declarasse Simoniacam: *Redemptionem Ecclesiarum, quae vulgari hoc vocabulo altaria nuncupantur, beatus vir (Urbanus II.) Simoniacam pravitatem vocavit, & Apostolica auctoritate damnavit.*

XXV. *Displicuerat hoc vitium Gregorio VII. qui Diensi Episcopo Legato suo interdicendum praeceperat* illud commune malum pene totius terrae, videlicet quod Altaria venduntur, lib 4. Epist. 7. *Sed definitioni Concilii fraus deinde facta est Episcopis, qui annuo censu, licet levi, Ecclesias onerabant. Sicque eveniebat, ut per singulos annos particulari solutione exigerent, quod per intervalla ex Vicariorum, seu personarum substitutione percipiebant.*

Vehementer hanc fraudem exagitat citatus Goffridus in laudata Epistola; cujus verba refert Petrus De Marca Archiepiscopus Parisiensis, in notis ad Canonem VII. Concilii Claromontani sub Urbano II. ubi lata de hac Ecclesiarum, & Altarium redemptione agit; refertque quoddam Rescriptum Paschalis II. Papae, *ubi & mentio fit alterius fraudis ab Episcopis excogitatae, qui mutato nomine, non pro* Altarium, *sed pro personarum redemptione, a se pecuniam exigi dicebant: id est, non ratione Altarium* per Vicarios, *sed* pro Vicariis. *Habentur hae notae tomo 10. Concil. general.* col. 578.

Interim quia Episcopis ex consensu illo praestito lucrum aliquod cedebat, mirum! quanta decimarum copia ad Monasteria, & Canonicorum Collegia, etiam Episcopis consentientibus, transiverit; praesertim quia saepius laici induci non poterant, ut eas Ecclesiis Parochialibus restituerent.

XXVI. Accedebat, quod quidem laicis vetitum esset, decimas sine consensu Episcopi Monasteriis dare; addita tamen erat haec clausula: „Qui (Episcopus) si forsan improbitatis, aut avaritiae consentire noluerit, Romano Pontifici nuntietur, & cum ejus licentia, quod offerendum est, offerantur." Ita Concilium Melfitanum sub Urbano II. *Canone* 5.

XXVII. Itaque ubi Episcopus consensum negabat, recursus ad Pontificem patebat; a quo opportune importune consensum sollicitabant, & non raro extorquebant, & privilegia recipiendi decimas, renuente etiam Episcopo, obtinebant; cujus generis privilegiorum plurima exstant rescripta in tabulariis Ecclesiasticis, ait De Marca loco citato.

☞ Ex his intelligitur, quod exeunte undecimo saeculo Romani Pontifices coepissent non tantum sibi attribuere auctoritatem dispensandi proventus particularis Ecclesiae Romanae, sed eam quoque dispensandi auctoritatem ad proventus caeterarum Ecclesiarum extendere; quae tamen primis, ut minus, novem saecu-

sæculis, penes Episcopos singularum respective Ecclesiarum ex Canonum præscripto, integra & in solidum permanerat.

XXVIII. Porro hæ & similes decimarum ad monasteria devolutiones non omnibus, etiam Monachis, placebant: eo quod per illas, qui Altari serviebant, proventibus Altaris defraudarentur; & qui Altari non serviebant, de Altari viverent: erat & quod seminantium spiritualia, a non seminantibus posderetur.

XXIX. Graphice id describitur in Epistola, quæ sub nomine Hugonis Abbatis Cluniacensis, & sancti Bernardi Abbatis Claraevallensis habetur ad calcem Epistolarum Ivonis Carnutensis ad Monachos majoris Monasterii, qui super decimis alicujus Parochiæ cum aliquibus Canonicis disceptabant; in qua præpter alia dicitur „ Quid quod de Altari contenditur, & hoc adversus filios „ Levi, id est, adversus Clericos? Clericorum est Altari deservire, & de altario vivere. Nobis nostra professio, & antiquorum Monachorum exempla victum ex propriis præscribunt „ laboribus, & non ex sanctuario Dei. Huc accedit, quod „ idem Ecclesiæ, de qua presens disceptatio est, Clerici soli de„ serviunt, vosque cum illi partimini beneficium, cum quibus „ non exhibetis obsequium. Paulus 1. Cor. cap. 9. clamat „ pro Clericis, immo ante ipsum Moyses, Deut. cap. 25. „ *Non alligabis os bovi tritulanti*. Item: *Quis plantat vineam*, „ *& de fructu ejus non edit. Aut quis pascit gregem, & de lacte* „ *gregis non manducat?* Vos autem per contrarium convenimus. Qua audacia, o Monachi, præsumitis, seu vinum de „ vinea, quam non plantastis, seu lac de grege, quem non „ pascitis? Quo pacto ibi exigitis, ubi nihil exhibetis? Certe „ si ita vultis, baptizate nascentes, sepelite morientes, visitate jacentes, copulate nubentes, instruite rudes, corripite de„ linquentes, excommunicate contemnentes, absolvite resipiscentes, reconciliate pœnitentes: & in medio denique Ecclesiæ „ aperiat os suum Monachus, cujus officium est sedere, & „ tacere. Sic fortasse dignum se probabit mercenarius mercede „ sua. Alioquin invidiosum admodum est, velle metere ubi „ non seminaveris; sed & colligere quod alius sparserit, etiam „ injuriosum.

XXX. Scimus Monachos illos, quibus Ordo Cisterciensis sua primordia debet, decimarum possessionem non probasse; immo earum possessionem dedisse occasionem e Monasterio se subtrahendi, & ad Cistercii eremum confugendi. Rem ipsam, atque eorum sensum exponit Sigebertus Gemblacensis ad annum 1107. „ Abbas Cistercii, & fratres ejus, non immemores professionis „ suæ, Regulam beati Benedicti in loco illo ordinatam nu„ nimiter statuerunt tenere, rejicientes a se quidquid Regulæ re„ fragabatur. Exuti veterem hominem, novum se induisse gau„ debant. Et quia nec in Regula, nec in vita sancti Benedicti, „ legebant eumdem Doctorem possedisse Ecclesias, vel Altaria, „ vel decimas aliorum hominum, ideo hæc omnia abdicaverint. „ Decimas ajebant, a sanctis Patribus, qui organa erant Spiritus Sancti, quorumque Statuta transgredi est sacrilegium, com„ mitti in quatuor portiones distributas, unam scilicet Episcopo, „ alteram Presbytero, tertiam hospitibus ad illam Ecclesiam ve„ nientibus, seu viduis, & orphanis, sive pauperibus, aliunde „ victum non habentibus, quartam restaurationi Ecclesiæ. Et „ quia in hoc computu personam Monachi, qui terras suas „ possidet, unde & per se, & pecora sua laborando vivat, non „ reperiebant, idcirco hæc veluti aliorum jus injuste sibi usur„ pare detrectabant.

XXXI. Cum vero hæc decimarum occupatio Abbatibus, & Monasteriorum œconomis præcipue imputaretur, nonnulli Monachorum, & Regularium eo deveniebant, ut crederent, Abbates decimas sibi afferentes, & possidentes, esse in statu damnationis: atque propterea probos Monachos se ab iis separare debere, & Monasteria deserere; uti colligitur ex Epistola 192. Ivonis Carnutensis, ubi Sancti Augustini varia, quæ bonis a malorum intra Ecclesiam communione nullum esse contagium timendum docent, testimonia adducit; dein pergit: *Hæc & his similia Præcones hujusmodi (non intelligentes aut non legentes) suadeant Monachis, ut Monasteria sua deferant propter Abbates suos, & procuratores Monasteriorum suorum, qui aliquas* decimas, *quæ jure pertinent ad dispensationem Episcoporum, Monasteriis suis adquisierunt. Dicant mihi tam subtiles divinorum judiciorum scrutatores, quid salubrius sit Monachis, utrum permanere cœnobitas sub præpositorum suorum obedientia, quæ melior est quam victimæ, & ibi vivere de decimis, & fidelium oblationibus, quas Ecclesia lege charitatis communicare potest non tantum Monasteriis, sed etiam Xenodochiis, infirmis, & peregrinis; fieri Sarabaitas, ut in privatis locis proprio jure vivant, & victum sibi de substantia pauperum per manum raptorum, & de fœnore negotiatorum, accipiant.*

XXXII. Post hæc ait: *Licet enim decimæ, & oblationes principaliter Clericali debeantur militiæ; potest tamen Ecclesia omne, quod habet, cum omnibus pauperibus habere commune. Quanto magis cum his pauperibus, qui, relictis facultatibus propriis, non in angaria bajulantes Christi crucem sequuntur pauperem Christum.*

XXXIII. Agnovit ergo Ivo, decimas principalier militiæ *Clericali* deberi: Monachis autem ut pauperibus posse communicari, Eamdem mentem Concilii Trecensis, & S. Bernardi fuisse (qui huic Concilio interfuit, & cujus opera potissimum exarata est in eo Concilio Regula Templariorum) patet ex *cap.* 66. ejusdem Regulæ: „ Credimus namque, relictis affluentibus divi„ tiis, spontaneæ paupertati esse subjectos; unde *decimas* vobis „ communi vita viventibus, juste habere hoc modo demonstra„ bimus. Si Episcopus Ecclesiæ, cui decima juste debetur, vo„ bis charitative dare voluerit; assensu communis Capituli de „ illis decimis, quas tunc Ecclesia possidere videtur, vobis „ attribuere debet. Si autem laicus quilibet adhuc illam vel „ ex patrimonio suo damnabiliter amplectitur, & seipsum in „ hoc valde redarguens, vobis eamdem reliquerit; ad nutum „ ejus qui præ est tantum, sine consensu Capituli id agere „ potest.

Hic notandum ita distingui inter decimas ab Ecclesiis possessas, & decimas a laicis hactenus detentas; ut priores, tamquam jam realiter spectantes ad Ecclesiam per Episcopum sine consensu Capituli Militibus (*a*) Templi dari nequeant; posteriores vero de *solo* consensu Episcopi concedi queant juxta Canones supra relatos: quæ distinctio probatur quoque ab Innocentio III. in *Cap. 7. tit. De his quæ fiunt a Prælato*, &c. *Cum aliud sit alienare quod ab Ecclesia possidetur, & aliud quod detinetur a laico, ad usum Ecclesiasticum revocare*; *ait Innocentius*.

Addit & ibidem Innocentius: *Monendus est laicus, qui decimam detinet, ut eam restituat Ecclesiæ, ad quam spectat, qui si forte induci nequiverit, & eam Diœcesani consensu alteri Ecclesiæ assignaverit, præsertim Religioso Conventui, constabit ipsa donatio perpetua firmitate subnixa.*

XXXIV. Ivo Carnutensis verbis supra relatis, quibus ostendit Monasteriis decimas communicari posse, adjungit quæ circa decimarum receptionem in Abbatibus reprehendenda videantur: *Est tamen, in quo Abbatibus, & Præpositis Monasteriorum parcendum esse non æstimo, si ab illis, ad quos non pertinent, id est a laicis, decimas, oblationes accipiant, si inordinate eas quibuscumque personis adquirant, si terminos transgrediantur antiquos, id est, si stipendia Presbyterorum antiquitus instituta minorent, ac sibi usurpent.*

XXXV. Itaque hoc in primis attendere oportet, Abbates, aliosque Monasteriorum, & collegiorum Præpositos decimas possidentium, ut *stipendia* Presbyterorum antiquitus constituta non minorent, ac sibi usurpent; id est, non ita decimas sibi approprient, ut Parochi, aliique Presbyteri curam animarum habentes, quibus decimæ principaliter, & de jure debentur, egeant, aut honesta sustentatione destituantur. Sed de hoc latius titulo sequenti.

XXXVI. Preterea attendant Prælati, aliique curam animarum non habentes & decimas possidentes, eas tamquam *pauperibus* ex sententia Sancti Bernardi, & S. Ivonis sibi esse communicatas; uti & S. Thomas loco citato asserit, dicens: „ Quibusdam Religiosis laicis, vel non habentibus curam animarum „ aliquæ decimæ sunt concessæ per modum *eleemosynæ*.

Hinc felice est concludere, speciali titulo magna moderatione, & frugalitate decimis a Religiosis utendum esse; cavendumque, ne eas in luxum aut usus profanos impendant.

XXXVII. Beatus Petrus Damiani *lib.* 2. *Ep.* 15. laudans nonnulla sui temporis Monasteria a largis eleemosynis, quas in pauperes effundebant, inter cætera dicit: „ Enim vero, ut copio„ siora in pauperes alimenta proficiant, dantur in Monasteriis, „ & Eremis decimæ quorumcumque proventuum; & non modo „ pecorum, sed etiam cornicum pariter, & ovorum.

Horum verborum sensum nonnihil dubium esse notat Christianus Lupus tomo 5. Schol. in Canones, *pag.* 190. *Affirmare videntur, quod ideo invasas olim a laicis decimas transferri in Monasteria, atque Eremos jam permittat Ecclesia, ut Abbates & præpositi, tamquam fideles dispensatores, ipsas dividant in pauperes. Et hocce omnino fine laici ipsas in varia hinc inde Monasteria transtulerunt. De Monachorum enim potius, quam de Clericorum futura in pauperes pietate confidebant. Alii a Petro Damiani laudari existimant quædam Monasteria quod omnium suorum proventuum decimas darent pauperibus. Quidquid sit*, certum *& clarum est, quod decimas possidentia Monasteria, ac etiam Clericorum Collegia, seu Capitula ad largas eleemosynas, non tantum ex charitate, sed omnino ex rigida justitia obligentur.*

Deinde paucis interpositis, addit: *Et Monachorum fidem a piis olim laicis fuisse electam ad hoc opus, jam dixi, & rursum dico. Quod ab ejusmodi Monasteriis est perpetua memoria retinendum. Electa sunt ad ipsas dispensandas potius, quam possidendas.*

De hac Monasteriorum ad eleamosynas in pauperes, & hospites elargiendas obligatione, & quanta liberalitate Monasteria & Canonicorum Collegia jam pridem opera misericordiæ exercuerint, ut propterea & *Hospitalia*, & *Domus Dei* vocari meruerint, ostendetur infra *titulo* De Hospitalibus, & piis locis.

XXXVIII. Cum vero de jure, & ex intentione offerentium decimæ *principaliter* debeantur Parocho, intra cujus limites excrescunt, ut ex iis & sua necessaria habeat; & reliqua in pauperes suæ Parochiæ, & alios usus dispenset; non dubium est, quin pauperibus Parochiæ ex decimis intra limites illius collectis, speciali titulo succurri conveniat, eorumque specialem rationem a Decimatoribus haberi.

Synodus Londinensis anno 1342. invehitur in Religiosos obtinentes incorporatas sibi Ecclesias, & decimas, & indigentibus Parochianis non succurrentes: statuitque *Can.* 4. *Quod Religiosi prædicti Beneficia appropriata obtinentes Ecclesiastica, secundum Beneficiorum hujusmodi facultates, annis singulis, pauperibus* Parochiani *circa eleemosynæ quantitatem ipsorum locorum Ordinariorum moderandam arbitrio, per Episcopos ipsos distribuere compellantur, sub pœna sequestrationis, & substrationis fructuum* pro-

---

(*a*) *Chevaliers du Temple.*

proventuum Beneficiorum hujusmodi, donec in præmissis paruerint competenter. Vide Boniface, *tom.* 3. *lib.* 5. *tit.* 14. *cap.* 1. & 4.

CAPUT VI.

De Decimis novalibus, & minutis.

1 *Quid Novale de Jure Civili?*
2 *Innocentius III. definivit* Novale.
3 *Strictius accipit* Novale, *quam Jure Civili accipitur.*
4 *Hæc definitio præcipue concernit* indulgentiam *a* Novalibus.
5 *Hæc indulgentia tamquam contraria Juri communi stricte interpretanda.*
6 *Indulgentia hæc non procedit, si multum præjudicet Ecclesiæ Parochiali.*
7 *Non sequitur ex responso Innocentii,* Novale *semper tam stricte sumi debere.*
8 *Licet ager non esset* novalis *in casu istius indulgentiæ, posset tamen esse* novalis *in favorem Parochi.*
9 *Consuetudo habet pro Novali agrum, qui protulit fructus non decimabiles.*
10 *Ex scopo Innocentii III. videtur hic ager posse dici novalis.*
11 *Innocentius respexisse videtur ad emolumentum ex agro Ecclesiæ Parochiali proveniens.*
12 *Idipsum notavit Glossographus.*
13 *Canonistæ videntur eam rationem attendisse.*
14 *In judicando quid sint* Novalia, *attendenda consuetudo; & in dubio pro Parocho judicandum.*
15 *Speciali titulo Novalia Parocho competunt.*
16 *Synodus Burdigalensis monet restitui Parochis* Novalia.
17 *Innocentius III. declarat, decimas novales non comprehendi sub jure percipiendi decimas.*
18 *Idipsum declarat Alexander IV.*
19 *Nisi speciali titulo Novalia ad alium quam Parochum spectare ostendantur, adjudicanda sunt Parocho.*
20 *Juri communi consonat praxis.*
21 *Etiam Vicario* perpetuo *competunt* Novalia.
22 *Etiamsi Vicario tantum competat exigua portio decimarum* veterum, *etiam minutarum.*
23 *Quid, si nullæ decimæ, sed tantum portio congrua in pecunia?*
24 *Quomodo intelligendum privilegium datum Monasteriis percipiendi* Novalia?
25 *Olim Principes Belgii prætenderunt Novalia; sed iis postmodum renunciarunt.*
26 *Quid decimæ minutæ?*
27 *Competunt & hæ speciali titulo Parocho.*
28 *Decimæ uno tempore & loco* minutæ, *alio sunt* majores.

1. DECIMAS *novales* dictas esse ab agro *novali* nemo dubitat. Ut ergo sciamus quid sint decimæ *novales*, inquirendum quid sit ager *novalis*.

In *Lege* 30. *ff. De Verb. Sign.* dicitur: *Novalis est terra præcisa, quæ anno cessavit.* Et in L. 3. §. 2. *De Termino moto:* „Hi quoque, qui malium quæstionum obscurandarum causa faciem locorum convertunt, ut ex arbore arbustum, aut ex silva „*novale*, aliquid hujusmodi faciunt, pœna plectendi sunt pro „persona, & conditione, & factorum violentia.

Ex his Jurisconsulti statuerunt, terram præcisam, quæ *anno* cessavit; vel silvam, quæ arboribus extirpatis, ad culturam redacta est, terram *novalem* esse.

II. Utriusque hujus interpretationis sive definitionis ex Jure Civili desumptæ meminit Innocentius III. in *Cap.* 21. *tit. De Verb. Sign.*

Interrogatus enim ab Episcopo Cæsaraugustano, quid per *novale* intelligatur, ubi a Pontifice concessum fuit privilegium de non solvendis decimis ex agris *novalibus*, respondit Innocentius, *Licet autem quidam dixerint, quod* novale *sit terra præcisa, quæ anno cessat, aliis asserentibus quod ex silva, quæ arboribus extirpatis ad cultum redigitur, fieri novale dicatur; quorum utraque interpretatio ex civilibus legibus colligitur, Nos igitur, inquisit. t. r. quod eam credimus prædecessorum nostrorum intentionem fuisse, cum piis locis indulgentiam de Novalibus concesserunt, ut novale intellexerint agrum de novo ad cultum redactum, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuisset.*

III. Pontificem in strictiore significatione accipere *Novale*, quam in Jure Civili videbatur accipi, sat manifestum est; concluduntque hinc canonistæ, in hac materia decimarum, agrum *novalem* non dici, terram præcisam, quæ *anno* cessavit; sed illam, de qua non extat memoria, quod aliquando culta fuerit.

IV. Insuper ex verbis Pontificis satis intelligitur, ipsum duntaxat voluisse docere, quid per *Novale* intelligeretur ex mente Pontificum, dum quibusdam piis locis *indulgentiam de Novalibus* concesserunt; hoc est, exemptionem solvendi decimas ex agris *novalibus*.

V. Hanc autem *indulgentiam* esse contrariam juri communi, quod vult ex omnibus agris, & ab omnibus indifferenter decimas solvi, expeditum est; & per consequens, privilegia hæc, sive indulgentias, tamquam odiosa strictissime esse interpretanda & accipienda; ut quantum fieri potest, a Jure communi non recedatur, & decimæ integre solvantur Ecclesiæ Parochiali.

VI. Hinc eodem loco addit Pontifex: *Sed nec de qualibet* tali Novali *credidimus ei indulgentiam fore concessam, nisi de illo duntaxat, cujus decimam Religiosus potest Conventus absque* gravi *detrimento Parochiali Ecclesiæ detinere, cum talis sit sæpe locus incultus, de quo Parochialis Ecclesia magnos percipit decimarum ratione proventus.*

Non ergo mirum, si in strictiore significatione vocem *Novale* esse accipiendam responderit Pontifex; eo quod ageretur de interpretatione privilegii contra Jus commune.

VII. Licet ergo Pontifex in hoc casu per *novale* dixerit ex verisimili mente Pontificum intelligi, agrum *de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuisset;* non sequitur, quod tam stricte intelligi debeat, ubi non de privilegio Juri communi contrario agitur; sed de casu quo per latiorem interpretationem ad Jus commune proprius accederetur.

VIII. Ut igitur supponeretur in casu hujus Decretalis agrum non habendum pro *novali*, qui quidem cultus fuisset, sed hactenus nunquam fructus decimabiles protulisset, uti in multis partibus sunt *prata*, quæ quidem fœnum proferunt, sed *non decimabile* ex speciali locorum consuetudine: nullatenus inde consequens esset, hujusmodi agrum non esse *novalem*, dum agitur de vindicandis, aut conservandis decimis novalibus ipsi Parocho, contra alium Decimatorem.

Hoc quippe casu, quo latior fit interpretatio agri *novali*, eo magis ad Jus commune, quod omnes decimas Parocho assignat, acceditur; atque ita hic locum habet regula, *Favorabilia sunt amplianda.*

IX. Illa interpretatio multis in locis etiam consuetudini consonat: quæ passim pro agro novali in favorem Parochi habet, prata, item silvas, de quibus non extat memoria, quod aliquando ad culturam ita fuerint redacta, ut fructum *decimabilem* protulissent; sed nunc primum ad culturam talem redacta sunt, ut fructum decimabilem proferant.

X. Quin si scopus factæ interpretationis ab Innocentio III. in citato *Cap.* 21. attendatur, & non solus exterior verborum cortex apparebit, interpretationem *novalis*, quam consuetudo multis in locis probavit, a mente Pontificis non esse difformem; ipsumque potius attendisse, num ager nunquam fructus decimabiles protulerit, quam an nunquam absolute & simpliciter ad culturam redactus fuerit.

XI. Voluisse enim videtur Innocentius declarare, mentem suorum Prædecessorum haud fuisse, per suas *indulgentias de Novalibus* piis locis concessas, præjudicare Ecclesiis Parochialibus in jure jam quæsito, sive in decimis, in quarum possessione jam essent, aut fuissent: quod non fieri credidit, si per *novale* intelligeretur ager ille, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuerit. Cum enim ex tali agro Ecclesia nunquam decimas perceperit, etiam non ita proprie videtur lædi in Jure jam quæsito; sive potius decimas ei non auferri, in quarum possessione aliquando eam fuisse constaret.

Verbo, id unum attendisse videtur Pontifex, num ex agro, de quo agitur, aliquando emolumentum aliquod habuerit Ecclesia Parochialis, quo per similem indulgentiam privaretur; atque eo casu ex mente concedentium *indulgentiam de Novalibus*, agrum illum *non* videri *novalem* in ordine, ut sub illa indulgentia comprehenderetur; secus, si non extet memoria, quod aliquando emolumentum aliquod Ecclesia Parochialis ex illo perceperit.

XII. Id jam pridem notasse videtur Glossa ad *Cap.* 4. *tit. De Decimis*, verbo *Pascuis*, ubi observat, *Novalia* dici in *Cap.* 21. *De Verb. Sig.* „unde Ecclesia Parochialis *nihil ante* percipiebat, „vel ita modicum, quod sine læsione poterat illud ammittere. Ex quo ulterius concludit: „Et ita ista pascua (de quibus dicto „*cap.* 4.) *non erant prius inutilia*, vel area sive domus; unde „non deberent dici *Novalia* per *Cap.* 21. *tit. De Verb. Sig.*

Planum ergo est, Glossographum credidisse, hoc unum attendendum esse, ut de agro aliquo statuatur, Novalis sit, vel non an aliquando aliquod emolumentum ex illo habuerit Ecclesia Parochialis.

XIII. Sed & ipsi Canonistæ eam interpretationem *Novalium* non abscure insinuant, dum communiter pro ratione, ob quam sub præscriptione juris decimandi non comprehendantur *novalia*, allegant: *Quia non plus præscriptum, quam possessum:* id est, cum in agro novali nunquam decimæ excreverint, non potest quoque præscribens fuisse in quasi possessione percipiendi decimas ex hoc agro. Quæ ratio æque militat in agro, qui quidem aliquando cultus fuisset, sed de quo non extat memoria, quod aliquando fructus decimabiles protulerit, quam de agro, qui absolute & simpliciter nunquam cultus fuit, ut sunt myricæ.

XIV. Interim hoc indubitatum est, hoc in art. uti in hac tota decimarum materia multum consuetudini esse tribuendum; & si consuetudo dubia sit, eam in favorem Parochi esse interpretandam, utpote cui decimæ intra limites Parochiæ excrescentes de jure competunt.

XV. Illud ulterius certum est, decimas *novales* speciali titulo & jure Parocho competere.

In Concilio Burdigalensi anno 1255. *Can.* 31. dicitur: *Licet per Canonica Statuta decimæ ad Parochiales Ecclesias pertinere noscantur; quædam tamen Ecclesiæ ex præscriptione, aliæ ex consuetudine veteres decimas possideant in* alienis *Parochiis: nonnulli Ecclesiastici nullo jure suffulti, sed avaritia & pertinacia sola ducti, decimas in animarum periculo detinere præsumunt.* Ac dein subjungitur: *Sed his tam Clerici, quam laici non contenti, ad* novalia, *quæ specialiter Parochialibus Ecclesiis jura reservant, extendunt illicite manus suas, & eædem Ecclesiæ omnino jure suo quoad Novalium decimas, defraudantur. Volentes igitur præsumptioni Clericorum, & laicorum, prout possumus, obviare, & Ecclesiarum indemnitatibus providere: omnibus omnino prohibemus, ne quisquam de cætero, Clericus, aut laicus, occasione veteris decimæ Novalia recipiat: sed ea Parochialibus Ecclesiis, in quibus novalia excreverunt, libera possidenda permittat, usibus Ministrorum,*

Eccle-

Ecclesiæ profutura. Si vero quisquam temerarius hujus nostræ Constitutionis contemptor, Novalia de cætero receperit in Parochiarum præjudicium & gravamen; ipsum excommunicationis vinculo innodamus.

XVI. Post hæc *Can.* 22. *Monemus etiam omnes illos, qui a triginta annis vel citra, hujus Novalia ceperunt, ut infra duos menses sine difficultate restituant Ecclesiis, ad quas pertinere dignoscuntur, de cætero libere possidenda. Ne vero quisquam per negligentiam ab hujus sententiis se valeat excusare, præcipimus hanc Constitutionem per Presbyteros frequenter in suis Ecclesiis prædicari.*

XVII. Speciali igitur titulo decimas Parochialibus Ecclesiis deberi supposuit Concilium, conformiter ad Responsum Innocentii III. in *Cap.* 29. *tit. De Decimis*.

Propositum fuerat Innocentio: *Cum in quibusdam Parochiis ad quasdam Ecclesias, per personas Ecclesiasticas* ab antiquo *pertineat perceptio decimarum, & de novo fiant* novalia *in eisdem, ad quam hujusmodi* Novalium *decima incipiat pertinere*. Respondit Innocentius: *Cum perceptio decimarum ad Parochiales Ecclesias de Jure communi pertineat, decimæ* Novalium, *quæ fiunt in Parochiis earumdem, ad ipsas procul dubio pertinere noscuntur, nisi ab his, qui alias percipiunt decimas, rationabilis causa ostendatur, per quam appareat Novalium ad eos decimas pertinere.*

XVIII. Idipsum non minus clare expressit Alexandro IV. in *cap.* 2. §. *fin. De Decimis in* 6. *Nec pro eo, quod forte in aliquibus Parochiis omnes majores decimas, seu partem illarum acquirunt de manibus laicorum, possunt pro eadem vel simili portione (si de novo postmodum fiant Novalia) in eisdem petere, vel percipere Novalium decimas eorumdem, nisi alia rationabilis, per quam hoc facere valeant, causa subsit.*

XIX. Ex his aliisque Juris textibus unanimi consensu concludunt Canonistæ, quod licet perceptio decimarum in aliqua Parochia *ab antiquo* pertineat ad Capitulum vel Monasterium, nullum tamen jus competat ad *novalia*; sed illa de jure maneant, sive pertineant ad Ecclesiam Parochialem, nisi ostendatur causa *rationabilis*, puta privilegium, aliusque specialis & Canonicus, aut rationabilis titulus, quo nominatim perceptio *novalium* Capitulo, aut Monasterio sit indulta.

☞ Verbi gratia, si probetur jus decimandi competere Monasterio, aut Capitulo, titulo incorporationis, sive appropriationis ipsius Ecclesiæ Parochialis, ostendi in Dissertatione *De pristinis Ecclesiarum Parochialium incorporationibus*.

Eamdem distinctionem inter Decimatores habentes jus ad decimas ex speciali titulo, puta privilegii, vel præscriptionis, & Decimatores eas habentes jure incorporationis, sive appropriationis Ecclesiæ Parochialis, qui *Pastores primitivi* vocari solent, observat & probat post Cocquil in Commentario ad *Consuetudines Nivernenses*, Dionysius Simon in suo compendioso Tractatu Gallico de Decimis, Parisiis impresso anno 1705. ad calcem Tractatus de Juribus honorificis Advocati *Marechal*, una observans pag. 400. quod *Pastores primitivi* eo ipso quo probaverint Ecclesiam Parochialem sibi esse appropriatam, & incorporatam *pleno* jure quoad *temporalia*, in consequentiam habeant jus percipiendi *novales*, tamquam ad Ecclesiam Parochialem spectantes: atque idcirco alium titulum probare non teneantur; reliqui vero decimarum possessores, qui duntaxat jus illud habent ex speciali privilegio aut præscriptione, nullum jus habeant ad decimas *novales*: sed jus illud maneat penes Ecclesiam Parochialem, nisi probaverint *speciali* titulo illud sibi fuisse indultum; quo casu *Novales* percipere poterunt juxta moderationem Capituli *Statuto, De Decimis* in 6. ☜

XX. Juri communi consonat praxis, quæ Parochis adjudicat decimas *novales*, exclusis Capitulis, & Monasteriis, aliisque *Grossis*, ut vocant, Decimatoribus, idque indubitatum esse per supremorum Tribunalium Arresta, notat Joannes Tournetius in sua Collectione Arrestorum *litt. D. nu.* 97. referens ibidem plura Arresta, quibus decimæ *novales* adjudicatæ fuerunt Parocho. Item *num.* 68.

XXI. Cum autem hodie inter Vicarium perpetuum, & *Curatum* sive *Parochum*, quoad exercitium curæ animarum, & Jurisdictionem spiritualem, nulla sit distinctio, sed fere penes solum nomen, aut subinde penes aliqua jura honorifica distinguantur; receptum quoque est, novalia non minus ad Vicarium *perpetuum*, quam ad Curatum pertinere; atque id in Curiis, sive Parlamentis teneri notatur ad *Centuriam* 1. *cap.* 15. Claudi Le Pestre. Verba sunt: *La difficulté est de sçavoir, si celui qui n'est que Vicaire perpétuel, est aussi fondé en la perception des Novales, au préjudice du Curé primitif, auquel appartient les grosses dixmes. Et semble que non, parce qu'il n'a qu'une portion congrue, laquelle il peut demander être accrue par le Curé primitif, au cas qu'elle ne soit suffisante. Toutefois on tient au Palais, que le Vicaire perpetuel est fondé au droit des Novales*, quia sunt Jurisdictionis. Id est: Nodus ille difficultatis est, ut sciatur an ei, qui solummodo Vicarius perpetuus est, in præjudicium Pastoris primitivi jus competat percipiendi Novalia, cum ad primitivum spectent magnæ decimæ. Et videtur non competere, cum non habeat nisi congruam portionem, cujus augmentum a primitivo Pastore exigere potest, si non fuerit sufficiens. Nihilominus in Curia Palatii asseritur, Vicario perpetuo competere jus Novalium, quia sunt Jurisdictionis.

XXII. Plura Parlamentorum Arresta recitat Julianus Brodæus ad Louetium *litt. D. num* 53. judicatumque, omnia *novalia* pertinere ad Vicarium perpetuum, quæ a 40. retro annis de novo ad culturam redacta fuerunt.

Idque obtinere ait, tametsi ipse Pastor primitivus, aut alius reciperet omnes decimas *majores*, sive *grossas*, & insuper majorem partem *minutarum*.

Unde & Wamesius noster *Consilio Can.* 446. resolvit, Pastorem esse fundatum in asserendis sibi decimis *novalibus*, si vel aliquas etiam *minutas* decimas in Parochia percipiat: posseque prætendere per totum Parochiæ suæ districtum *novalia*, tametsi ipse tantum esset in possessione percipiendi veteres decimas in certo districtu Parochiæ (*a*).

XXIII. Immo, si Carolo Fevretio in Tractatu De Abusu, *lib.* 6. *cap.* 1. *num.* 10. credimus, plura sunt Arresta Parlamentorum, quæ Vicario *perpetuo* adjudicarunt *novalia*, tametsi Vicario assignata esset certa portio congrua *in pecunia*, in Pastorem primitivum translato omni jure, & censu Pastorali.

Verum si integra Vicarii competentia, sive portio congrua consistat in pecunia, ipseque Vicarius per consequens omni juri decimandi videatur renuntiasse, sive potius mediante certa pecuniæ, aut granorum quantitate annue solvenda, in Pastorem primitivum transtulerit: non apparet, quod eo casu *novales* decimas prætendere queat: cum omne plane jus decimandi Pastori primitivo, mediante hac annua pensione, cesserit.

Unde referente, & probante Wamesio *Consilio Can.* 446. *num.* 5. inter *causas rationabiles*, ob quas præscribenti decimas in aliqua Parochia etiam competere queant *Novales*: *Doctores referunt hanc. Si omnia prædia in una eademque Parochia sint uni soli ex privilegio, vel præscriptione decimabilia; nec Rector Ecclesiæ sub Parochia ullas possideat decimas majores aut minores; quia propter jus universi privilegiario, seu præscribenti acquisitum, facilius competunt tali casu omnia, quæ de novo creantur, ratione juris comprehensi sub illo universo.*

XXIV. Nonnullis indulta fuisse jam pridem privilegia, etiam decimas novales percipiendi, certum est; atque nonnullos annotavit Renatus Choppinus *De Sacr. Pol. lib.* 3. *tit.* 4. eaque supponit Alexander IV. in *Cap.* 2. *De Decimis in* 6. quod totum pene est ed interpretationem, & explanationem illorum Privilegiorum.

Ac in primis declaratur, quod si indultum sit illud Apostolicum, ut Novalium decimas pro ea portione percipere valeant, qua veteres percipiebant, id non intelligatur in primis de Novalibus, quas tempore indulti privilegii alii possidebant: nec extendantur ad alias, nisi in his tantum locis, ubi veteres tunc, quando dictum indultum imperratum fuit, ipsi impetratores habebant, & pro ea solummodo portione, qua ipsi tempore impetrationis hujusmodi percipiebant antiquas.

Secundo, declaratur indultum de recipiendis decimis novalibus obtentum ab iis, qui tempore impetrationis *totaliter* veteres percipiebant decimas, ultra medietatem decimarum novalium non extendi; quia, ait Pontifex in *Cap.* 2. §. 1. *De Decimis in* 6. *non est verisimile, si tunc de plana, & integra perceptione veterum fuisset expressum, quod Apostolica Sedes pariter, & similiter Novalium decimas in tam grave Parochialium Ecclesiarum dispendium indulsisset, quod ratione talis indulti, sive impetrati jam, sive impetrandi deinceps, non possit in Novalibus (quæ amodo fient) vindicari, & acquiri, vel percipi, plus quam medietas decimarum ipsorum novalium: etiamsi amplius in veteribus habebatur: cum non sit dicendum asperum, sed pium potius, ac benignum, si super decimis futurorum Novalium contra Parochialium Ecclesiarum gravamen (quod ex distinctione indulti hujusmodi posset accedere) taliter obviatur. Religiosos tamen Cisterciensis, & Carthusiensis Ordinum statuto, & declaratione hujusmodi (quantum ad hos duos articulos) videlicet de medietate decimarum novalium, comprehendi nolumus, vel constringi.*

Ex his per quam manifestum est, sollicite cavisse Pontifices, ne per privilegia sive indulta de percipiendis decimis nimirum gravarentur Ecclesiæ Parochiales: quibus *de jure*, & ex prima institutione decimæ debentur, sed ipsi ante omnia sufficienter esset provisum; uti amplius patebit ex dicendis titulo sequenti.

XXV. Monet Zypæus in notitia Juris Belgici, *lib.* 1. *tit.* 3. §. *De Decimis num.* 6. quod Duces Brabantiæ quidam sui juris facere voluerint decimas *novales*. Exstat Testamentum Henrici III. Ducis Brabantiæ factum Lovanii in Februario, in quo inter cætera ordinat: *Item per totam terram Brabantiæ generaliter decimas* novalium *restituimus Ecclesiis, & Ecclesiasticis personis, ad quas pertinent pleno jure*. Integrum Testamentum insertum est parti 1. Edictorum Brabantiæ, *lib.* 1. *tit.* 5. *cap.* 1. (*b*).

XXVI. Quantum ad jus Parochialis Ecclesiæ, non multum absimiles Novalibus sunt decimæ *minutæ*: earumque in Decretalibus etiam non semel mentio occurrit, ac signanter in *Cap.* 30. *tit. De Decimis*, ubi dicitur quod quædam Monasteria in multis Parochiis *majores* decimas percipiant, & *minutas*.

Glossographus ad hoc Capitulum, verbo *Minutas*, ait: *Minutæ decimæ appellantur partus animalium, & de pullis, ovis, & hortis.*

Germanus Forget in suo Tractatu De Rebus decimabilibus, *c.* 4. tractans de Decimis *majoribus*, *seu grossis*, & *minus*, ait

num.

(a) Ea est Parlamenti Tolosani jurisprudentia, ut Parochis vel Vicariis perpetuis Novalium usufructus assignetur per quinque, vel septem, vel etiam decem annos; qui computentur ab anno quo terra novalis cœpit coli, id observat D. Catelan in *lib.* 1. suorum Collectaneorum, cap. 71. Hujus jurisprudentiæ ea affertur ratio: *Après un certain nombre d'années de culture ces terres ne sont plus regardées comme novales, ou ne devant plus d'être.*

(b) Protestantes Germani, qui Confessionem Augustanam sequuntur, decimas retinuerunt quatenus introductas, eas spectant ut onus quod rebus inhæret, nec in desuetudinem abiit; at novales seu novas decimas admittere nolunt, ubi *Lex Provincialis*, ut ajunt, earum solutionem non decernit. *Vide* Bruonemannum *lib.* 2. *Jur. Eccl. cap.* 5. §. 27.

num. 2. Nos vocamus decimas *grossas*, sive *majores*, decimas frumenti, hordei, avenæ, & his similes.

Minutas autem decimas esse dicit, decimas pisorum, fabarum, & omnis generis leguminum.

Decimæ quoque animalium, ut vitulorum, vel etiam lanæ ex ovibus, pullorum, & similes sub *minutis* decimis comprehendi solent. Unde Franciscus De Roye Antecessor Andegnavensis *lib.* 2. *Instit. Juris Can. cap.* 32. ait: Aliæ sunt decimæ *minuta*,
„ puta ex fructibus hortorum, ex leguminibus, & ex nutrimine
„ animalium. Observatque ibidem, *minutas* decimas etiam ho-
„ die dici *virides*, gallice *vertes*, quod ut plurimum sunt ex iis,
„ quæ virides habent frondes. Nam apud sequioris ævi Scripto-
„ res illud *viride* dicitur, quod ex iis nascitur quæ habent *vi-*
„ *ridia* folia, ut notat Glossarium ad Matth. Paris.

XXVII. Decimas *minutas* non secus, ac decimas novales speciali titulo deberi Parocho, neque sub generali titulo percipiendi decimas comprehendi, certum est, tam de jure, quam de consuetudine. Quare pro regula practica in materia ponit decimarum Michael Du Perray Advocatus Parlamenti Parisiensis, in suo tractatu De Portione congrua, *part.* 2. *cap.* 30. *num.* 47. decimas *minutas* adjudicari Parocho, exclusis Decimatoribus *majoribus*. Et ita judicatum fuisse 3. Martii 1648. perorante celebri Advocato *Bignonio*. Et rursus 24. Aprilis 1663. contra Priorem generalem Ordinis militaris de Malta, non obstantibus ejusdem Ordinis privilegiis. Refertur Arrestum parte 2. *Journal des Audiences*, *lib.* 5. *cap.* 10.

Tertium denique prolatum fuit 25. Februarii 1671. teste Du Perray loco citato.

Testatur quoque Germanus Forget loco supra indicato, *n.* 3. certam herbam, ex qua oleum confici solet, quod ipse gallice vocat *Rabette*, declaratam fuisse decimam *minutam*; atque hoc titulo per tria diversa Arresta adjudicatam esse Parocho, primitive ad *majores*, sive *grossos* Decimatores.

XXVIII. Id tamen non procedere monet Forgetius, si præcipuus proventus, sive fructus Parochiæ consistat in illa specie frugis. Tunc enim non pro decima *minuta*; sed *grossa*, sive *majore* reputaretur; nec ad Parochum, sed majores Decimatores spectaret.

Probat quoque Franciscus De Roye loco citato sententiam Cardinalis Hostiensis dicentis: „ Decimas *minutas* definiri juxta va-
„ rias locorum consuetudines, prout in iis copia, vel penuria
„ sit earum rerum.

CAPUT VII.

Qui Decimas solvere teneantur, & qui ab iis exempti?

1 *Jure communi omnes ad decimas tenentur.*
2 *Præcipue tamen laici.*
3 *Laicus solo titulo præscriptionis a decimarum solutione se eximere nequit.*
4 *Possessio immemorialis interdum facit præsumptionem infeudationis; sed sola non sufficit ad exemptionem a decimis.*
5 *Toparchæ Parochiarum tenentur ad decimas e suis terris solvendas.*
6 *Terræ etiam censibus subjectæ decimas solvere debent.*
7 *Jure communi Principes e suis terris decimas debent; Fiscales Brabantiæ contrariam sustinent.*
8 *Ad tempus potest Parochus decimas remittere, & hodie frequenter sunt cum laicis super decimis conventiones.*
9 *Monachi antiquitus decimas solvebant.*
10 *Etiam jure Decretalium ad eas tenentur.*
11 *Jam pridem Monachis privilegia non solvendi decimas concessa.*
12 *Privilegium Paschalis II. de non solvendis decimis de laboribus, & nutrimentis propriis.*
13 *Simile datum Leprosis in commune viventibus.*
14 *Illud privilegium restrictum ad* Novalia *respectu Religiosorum, exceptis Cisterciensibus, Templariis, & Hospitalariis.*
15 *Cistercienses specialiter privilegiati ab Innocentio II. & quare?*
16 *Occasione hujus privilegii multæ querelæ, & dissidia exorta.*
17 *Nimia possessionum acquisitio præcipua offensionum origo.*
18 *Conqueritur Archiepiscopus Cantuariensis, quod decimæ aliis debitæ per hoc privilegium auferantur.*
19 *Dicit privilegium, datum, quando Ordo paupertate gaudebat.*
20 *Scribit, illud privilegium hodie Ordini non convenire.*
21 *Cisterciensibus indultum fuisse privilegium, quando raræ erant Abbatiæ, dicit Alexander III.*
22 *Volebant privilegium extendere ad terras, quas aliis excolendas dabant.*
23 *Id esse contra tenorem privilegii declarat Alexander III.*
24 *Privilegium non extenditur ad terras, quas Cistercienses ab aliis conducunt.*
25 *Novæ continuo querelæ contra Cistercienses fiunt.*
26 *Cistercienses resolvunt his querelis obviare, excitati litteris Innocenti III.*
27 *Referuntur litteræ Innocenti III.*
28 *Statutum in Capitulo Cisterciensium conditum, & a Concilio Lateranensi sub Innocentio III. probatum.*
29 *Addit Concilium ulteriorem restrictionem privilegii.*
30 *Quæ a Concilio probata, & statuta sunt, ad omnes alios Regulares privilegiis Cisterciensium gaudentes extenduntur.*
31 *Quæ communiter exemptio Regularibus a decimis competat vigore privilegiorum, quæ Corpori Juris sunt inclusa?*
32 *Præ reliquis privilegiati Cistercienses.*
33 *Cistercienses resolverunt non uti immunitate, quoad terras.*
34 *Ex ordinatione Concilii Lateranensis Cistercienses non gaudent immunitate, quoad terras post Concilium acquisitas, etiamsi propriis manibus excolant.*
35 *Ampliora privilegia per Pontifices indulta.*
36 *Non constat, hæc privilegia ubique esse recepta.*
37 *Expendendum, quid habeat possessio.*
38 *In dubio pro solutione decimarum, judicandum præsertim in favorem Parochi.*
39 *Non adjudicanda immunitas, quoad terras aliis elocatas: & ita jam pridem in Gallia judicatum.*
40 *Quid hac in parte declaratum in favorem Cisterciensium, & aliorum Ordinum, a Ludovico XIII. Galliarum Rege?*
41 *Usus in his privilegiis attendendus; cavendumque ne Ecclesiis præcipue Parochialibus nimirum præjudicetur.*
42 *Privilegia hæc personalia sunt; & ad alios extendi nequeunt.*
43 *Non extenduntur ad decimas, quæ cum speciali onere alicui sunt indultæ.*

I. JUre communi ab omnibus Christianis *decimas* deberi, neminemque quacumque etiam dignitate præeminentem ab iis exemptum esse, nisi speciali de privilegio, titulove exemptum probet, unanimis est Canonistarum sententia in *Cap.* 3. 4. & 5. *tit. De Decimis*.

II. Porro hæc obligatio solvendi decimas præcipue tangit laicos, qui a Parochis & Clericis spiritualia accipere debent; eoque titulo quasi jure quodam naturali decimas pro Sacerdotum sustentatione dare tenentur.

III. Unde laicus difficulter admodum se a decimarum solutione eximere potest; refertque Brodæus ad Lovetium *lit. D. num.* 9. non semel judicatum, laicos obligari ad solvendas decimas e suis terris, tametsi a tempore *immemoriali* non solvissent; si non ostendant decimas illius terræ titulo infeudationis sibi competere. Aitque alias possessionem immemorialem, etiam centum, aut ducentorum annorum, non solvendi decimas, non esse sufficientem ad acquirendam exemptionem, aut immunitatem: nullaque persona laica (ait) potest acquirere immunitatem, libertatem, aut exemptionem a decimis *lapsu* temporis; neque eam præscribere ob negligentiam aut collusionem Parochi, aut alterius personæ Ecclesiasticæ, jus decimandi alienare non valentis.

IV. Verbo, possessio immemorialis (inquit) præsumi facit infeudationem: quando antiqui tituli, & investitiones proferuntur: non autem sufficit, ut faciat locum præscriptioni, seu exemptioni a decimis; quas Parochus solo titulo suæ Ecclesiæ sive Beneficii Parochialis petere potest in futurum, licet non quoad præteritas, quas non petivit.

V. Refert dein judicatum fuisse anno 1633. contra cujusdam loci *Toparcham*, ipsum obligari ad solutionem decimarum ex quibusdam fundis; tametsi probata esset possessio immemorialis exemptionis sive non solutionis decimarum, per elocationes continue factas a centum & quinquaginta annis, aliaque acta in lite exhibita.

Quinimmo Toparchæ prætendentes titulo suæ Toparchiæ exemptionem a decimis solvendis e suis fundis dominicalibus, non semel repulsi sunt, non obstante possessione non solvendi: judicatumque eos non eximi, nisi speciali privilegio suam exemptionem probaverint, Carolus Fevretius, De Abusu, *lib.* 6. *cap.* 2. *n.* 2. & Journal des Audiences, *part.* 4. *lib.* 1. *cap.* 2.

VI. Refert quoque Michael Du Perray judicatum per Arrestum 11. Februarii 1641. quod possidentes terras oneratas censibus duntaxat, solvere teneantur *decimas*, tametsi plusquam ab 80. annis decimas non solvissent. Insertum parti primæ *Journal des Audiences*, *lib.* 3. *cap.* 3.

VII. Immo jure communi attento, etiam Principes & Reges e suis terris *decimas* debere unanimi consensu tradunt Canonistæ, pluresque citat Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico, *cap.* 1. §. 5. addens tamen: „ Sed Fiscales Brabantiæ id non
„ admittunt, sed allegant immemorialem præscriptionem, & Do-
„ mania Ducis semper fuisse libera & immunia a decimarum so-
„ lutione, & in tali qualitate semper fuisse elocata, & etiamnum elocari.

VIII. Monet loco citato Brodæus ad Louetium, quod si exemptio a decimis concessa esset alicui laico per Parochum ad aliquot annos, puta decem, mediante aliqua compensatione, & indemnitate facta Ecclesiæ, conventio hujusmodi esset valida; quia tantum tangit fructus annuos, non autem jus decimandi in se. Ita videmus Capitula & Monasteria passim remittere decimas aliquot annorum; aut certe in multo minore quantitate earum solutionem admittere, ut facilitent laicos, ad terras inundatas, aut steriles, & infructuosas reducendum ad culturam, & terras arabiles.

IX. Non tantum laicos, sed & Religiosos sive Monachos ad decimas de terris suis solvendas de jure teneri, indubitatum est.

Dixit jam pridem S. Hieronymus *Epist.* 1. apud Gratianum, *caus.* 16. *quæst* 1. *Can.* 6. „ Alia causa est Monachorum, alia
„ Clericorum, Clerici pascunt oves, ego pascor: illi de Altari
„ vivunt, nihil quasi infructuosæ arbori securis ponitur ad ra-
„ dicem, si *munus* ad Altare non defero.

Clarum est ex illo contextu, tempore Hieronymi, Monachos non secus ac alios laicos munera sua, id est, oblationes ad Altare detulisse.

X. Et in *Cap.* 4. *tit. De Decimis*, scribit Pontifex, monendos, & urgendos Monachos, ut „ decimas de terris cultis, in quibus
„ olim domus constructæ fuerant Ecclesiæ cum ea integritate
„ persolvant, qua priusquam in eadem Parochia morarentur,
„ solebant persolvi.

Hinc concluditur, terras a Monachis possessas nullatenus a decimis eximi, nisi speciale exemptionis privilegium ostendant; notatque expresse Glossa ad *Cap.* 10. *tit. De Decimis*,

verbo

verbo *laborum suorum*, „ quod Monachi in primitiva Ecclesia dabant *decimas* de prædiis, & laboribus suis *sicut laici*.

XI. Sicuti autem jam pridem Monachis ad eorum paupertatem sublevandam *decimæ* datæ fuere; ita quoque privilegia exemptionis a decimis ipsi data fuisse legitur.

XII. Sub nomine Paschalis II. refert Gratianus, *Cau. 16. quæst. 1. Can. 47.* „ Decimas a populo Sacerdotibus, ac Levitis esse reddendas, divinæ legis sanxit auctoritas. Cæterum a Monachis, sive Clericis communiter viventibus nulla ratio sinit, ut milites, aut Episcopi, aut personæ quælibet decimas de laboribus, seu nutrimentis suis propriis extorquere debeant.

XIII. Huic congruit, quod de leprosis in *communi* viventibus ex Concilio Lateranensi dicitur in *Cap. 2. tit. De Ecclesiis ædificandis*. „ Statuimus etiam, ut de hortis, & nutrimentis animalium suorum decimas tribuere non cogantur.

XIV. Testatur Alexander III. in *Cap. 10. tit. De Decimis*, quod prædecessores sui fere omnibus Religiosis decimas laborum suorum concesserant. „ Sed (ait) Prædecessor noster Hadrianus (nimirum IV.) solis Fratribus Cisterciensis Ordinis, & Templariis, & Hospitalariis decimas laborum suorum, quos *propriis manibus* vel *sumptibus colunt*, indulsit: cæteris vero, ut de novalibus suis, quæ propriis manibus, vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis decimas non persolvant: quæ sumus super his imitati. Quare ii, quibus hoc indultum est, hac occasione decimas de aliis rebus Ecclesiæ suæ non possunt subtrahere, vel sibi aliquid ulterius.

XV. Cistercienses specialiter in his a Pontificibus privilegiatos fuisse, etiam sub initiis pene sui instituti, ipsoque S. Bernardo præcipuo Ordinis istius propagatore vivente, constat.

Vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione, quam recentiori Operum S. Bernardi editioni præmisit, §. 4. agens de schismate inter Innocentium II. & Anacletum; postquam ostendit multos labores sanctum Bernardum pro extinctione istius schismatis & in favorem Innocentii subiisse, ac tandem feliciter ejus opera, schisma fuisse extinctum, subjungit *n. 48.* „ Tanti beneficii, maxime per Bernardum accepti, memor Innocentius, Cisterciensibus decimas ex omnibus, quas habebant, possessionibus propria auctoritate relaxavit, inconsultis iis, ad quos ejusmodi decimæ pertinebant.

XVI. Quantæ hic querelæ, & inter Ordinem Cisterciensem & Episcopos, atque alios Ordines exorta sint dissidia notavit idem Mabillonius in notis ad Epistolas 228. & 282. sancti Bernardi.

XVII. Hoc autem vel præcipue torquebat Episcopis, & alios Religiosos, quod passim sibi Cistercienses attraherent possessiones & prædia, e quibus *jam antea* vel Clericis, vel aliis Religiosis *decimæ* solvebantur: e quibus dum Cistercienses decimas solvere renuebant, reipsa decimas aliis subtrahebant.

XVIII. Id patet ex Epistola 82. quam sub finem sæculi XII. nomine Richardi Archiepiscopi Cantuariensis scripsit nominatissimus ille Archidiaconus Bathoniensis Petrus Blesensis *Abbati & Conventui Cisterciensi*. In hac Epistola, præmissis Cisterciensium laudibus, subdit, in uno eorum famam decolorari, quod „ Clericis & Monachis decimas auferrent. Et quæ est, ait, injuriosa immunitas, ut exempti sitis a decimarum solutione, quibus *obnoxiæ* terræ *erant*, *antequam* vestræ essent, & quæ solutæ sunt hactenus, non personarum obtentu, sed territorii ratione? Si in vestram possessionem terræ devolutæ sunt, quare in hoc periclitatur *alienum* jus? Nam ad vos terræ, juxta communem æquitatem, cum *suo onere* transierunt.

XIX. Et objecto sibi Papæ privilegio, ait: „ Non ponimus in cœlum os nostrum, nec de facto summi Pontificis disputamus; sed si Dominus Papa indulgentia speciali quandoque privilegiaverit vos, dum Ordo vester *paupertate* gaudebat, dum in usus egentium suæ tenuitatis viscera liberaliter effundebat, potuit tolerari ad tempus, licet in communem redundaret injuriam, quod causa necessitatis fuerat introductum; nunc autem quando vestræ possessiones multiplicatæ sunt, etiam in immensum, privilegia hæc potius ambitionis, quam Religionis instrumenta censentur.

XX. Deinde addit: „ Quidquid indulgeant privilegia Ecclesiæ Romanæ, vobis expedire non credo, contra conscientiam vestram, quod alienum est usurpare. Quid si a Sede illa publicum emanasset edictum, quod ubicumque inveneritis Clericos, aut alterius habitus Monachos equitantes, vobis licere eos de suis evectionibus dejicere, & equos in usus proprios detinere? Quid interest equos rapiatis, an decimas? Nisi quia decimas res spiritualis est, & ideo enormius sacrilegium in decimis committitur quam in equis.

XXI. Et sane Ordini Cisterciensi privilegia illa data fuisse, quando ex illorum concessione nulli scandalum aboriri posset, fatetur Alexander III. in *Cap. 9. tit. De Decimis*, suadens quibusdam Monachis Ordinis Cisterciensis, ut cum prætendentibus ab ipsis decimas componant: „ Nam quando (ait) Romana Ecclesia Ordini vestro privilegia de decimis dederat, ita erant *raræ* Abbatiæ vestri Ordinis, quod exinde nulli poterat de jure scandalum suboriri: sed nunc in tantum *augmentatæ* sunt, ac possessionibus *ditatæ*, quod multi viri Ecclesiastici de vobis apud nos querelam sæpe proponunt.

XXII. Volebant quoque Cistercienses privilegium illud etiam ad possessiones, quas *aliis excolendas* tradebant extendere; uti intelligitur ex litteris Alexandri tertii, quæ integre referuntur in *Cap. 11. De Decimis*, in prima Collectione Decretalium apud Antonium Augustinum, & in appendice ad Concilium Lateranense sub Alexandro III. *part. 13. cap. 6.* Fragmentum autem extat in *Cap. 11. De Decimis*.

XXIII. In his ergo scribit Alexander III. *Licet de benignitate Sedis Apostolicæ sit vobis indultum; ut de laboribus vestris, quos propriis manibus vel sumptibus colitis, nemini decimas solvere teneamini; propter hoc tamen non est licitum vobis decimas de terris vestris subtrahere, quas aliis traditis excolendas.*

Post hæc dicit: *Relatum est siquidem auribus nostris, quod cum terras quasdam, quas in decimatione dilecti filii nostri Thesaurarii Senonensis habetis, dedis rusticis vestris excolendas, exinde decimas, sicut debetis, non solvitis, nec facitis a rusticis ipsis exsolvi. Quoniam igitur quanto arctius vos & Ordinem vestrum diligimus, tantum minus vos & Ordinem vestrum volumus efficere, quæ sunt honestati contraria, vel obvia rationi, aut ex quibus privilegiorum nostrorum tenorem transgredi videamini; cum privilegium videatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate: fraternitati vestræ mandamus quatenus de terris illis, quas in decimatione prædicti Thesaurarii propriis manibus non excolitis, sed rusticis traditis excolendas decimas vobis usurpare nullatenus præsumatis, sed easin propriis eidem Thesauro faciatis cum omni integritate persolvi.*

XXIV. Rursus apud Alexandrum III. Abbas & Fratres Sanctæ Crucis, qui erant Canonici Regulares, conquesti fuere de Monachis de *Neubothel* Ordinis Cisterciensis in Scotia, quod decimas solvere renuerent ex prædiis, quæ ipsi Cistercienses a rusticis Parochiæ, in qua illi Canonici Sacramenta administrabant, & eo titulo decimas accipiebant, conduxerant vel *ad firmam* acceperant; quo fiebat, ut illi Canonici pene omnibus suis decimis defraudarentur. Unde scribit ad illos Monachos Cistercienses Alexander: „ Nec fuit intentionis nostræ, aut Antecessorum, nostrorum, ut de possessionibus, quas *conducitis*, decimas non debeatis persolvere: universitatis vestræ m. præ. (id est, *mandando præcipimus*) ut eis de fructibus de prædiis, quæ conduxitis in Parochiis suis, de quibus consueverunt decimas percipere, plenarie persolvatis, vel cum ipsis ram pacifice & amicabiliter conveniatis, quod nulla inter vos debeat scandali malitia suscitari, & vos videamini ultra quam vobis indultum est, manus extendere.

Ita legitur in *Cap. 6. De Decimis*, in prima Collectione Decretalium; & eadem pene leguntur in *Cap. 8. tit. eod.*

XXV. His interpretationibus sive privilegii extensionibus, nec non novis possessionum accessionibus privilegium hoc in magnum Ecclesiarum Parochialium & aliorum, quibus decimæ competebant, gravamen redundabat, multasque contentiones & rixas excitabat.

XXVI. Itaque Abbates Ordinis Cisterciensis in Capitulo generali congregati anno 1213. resolverunt hisce querelis, & contentionibus occurrere, præsertim excitati litteris Innocentii III. inscriptis sub idem tempus Monachis Cisterciensis Ordinis, & Hospitalariis Diœcesis Quinque-Ecclesiensis; estque Epist. 85. *lib. 16.* in editione Epistolarum Innocentii per Bolquetum.

XXVII. In hac itaque Epistola primo scribit Innocentius: *Venerabilis Frater noster Quinque-Ecclesiensis Episcopus nobis intimare curavit, quod vos extendentes ad lucra turpia manus vestras, multitudinem emitis vinearum, de quibus sibi, vel Ecclesiis suæ Diœcesis decimæ solvi solent; quarum vinum, licet nequaquam in usus proprios expendatis, sed vendendum ad alias faciatis provincias deportari, decimas tamen sibi, vel ipsis Ecclesiis subtrahitis ex eisdem.*

Post hæc subjungit: *Cum igitur ex hoc Ordini vestro plurimum detrahatur, universitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus ab iis de cætero taliter desistatis, quod materia scandali auferatur, & super hoc de vobis clamor ad nos ulterius non ascendat. Scientes nobis esse merito formidandum, ne propter clamores hujusmodi sacrum Concilium, auctore Domino, in proximo celebrandum, privilegia vestra coarctanda provideat, vel etiam revocanda; cum privilegium mereatur amittere, qui concessa sibi abutitur libertate.*

XXVIII. Litteris hisce in Capitulo generali lectis, Statutum ediderunt, quo querelis Episcoporum, aliorumque decimas possidentium satisfieri, salva privilegii sui integritate, posse credebant.

Hoc Statutum in Concilio generali Lateranensi, cui Innocentius III, præsidebat, lectum & probatum fuit; refertur que Decretum Concilii in *Cap. 34. tit. De Decimis*: *Nuper Abbates Cisterciensis Ordinis in generali Concilio* (vel potius Capitulo, *ut in prima Decretalium collectione*) *congregati, ad commonitionem nostram* (*Innocentii III.*) *provide statuerunt, ne de cætero Fratres ipsius Ordinis emant possessiones, de quibus decimæ debeantur Ecclesiis, nisi forte pro Monasteriis noviter fundandis. Et si tales possessiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ, aut emptæ pro Monasteriis de novo fundandis, committantur aliis excolendæ, a quibus Ecclesiis decimæ persolvantur.*

XXIX. Hactenus Ordinis ipsius Statum, cui deinde addit Concilium Lateranense: „ Ne occasione privilegiorum suorum Ecclesiæ alterius Ordinis prægraventur, decernimus, ut de alienis terris, & amodo acquirendis, etiamsi eas propriis manibus, aut sumptibus excolunt, decimas persolvant Ecclesiis, quibus ratione prædiorum antea solvebantur, nisi cum ipsis Ecclesiis aliter duxerint componendum.

XXX. Denique hæc omnia Concilium sua auctoritate extendit ad omnes Regulares iisdem privilegiis cum Cisterciensibus gaudentes: „ Et hoc ipsum (ait) ad alios Regulares, qui gaudent similibus privilegiis, extendi volumus, & mandamus, ut Ecclesiarum Prælati promptiores, & efficaciores existant ad exhibendum eis de suis malefactoribus justitiæ complementum, eorumque privilegia diligentius, & perfectius studeant observare.

XXXI. Si itaque attendamus privilegia immunitatis a decimis, Regularibus indulta, prout illi Corpori Juris inserta sunt; sequitur in primis, nullos Regulares, exceptis Cisterciensibus, Tem-

Templariis, & Hospitalariis, habere immunitatem a decimis, nisi *de novalibus suis, quæ propriis manibus, vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis*; uti statuit Hadrianus IV. & probavit Alexander III. in *Cap. 10. tit. De Decimis*.

XXXII. Secundo, Cisterciensibus, Templariis, & Hospitalariis indultam esse immunitatem a decimis de omnibus suis terris, quas propriis manibus excolunt, uti in citato *cap.* 10. declaratur.

XXXIII. Tertio habetur, quod Cistercienses vi Statuti Ordinis a Concilio Lateranensi probati; non possint de novo possessiones, de quibus antea decimæ solvebantur, acquirere, nisi pro fundandis noviter Monasteriis; & si etiam in hanc causam dentur, eas aliis excolendas tradent, ut ex iis decimæ solvantur.

XXXIV. Quarto, quod si quas possessiones post Concilium Lateranense celebratum sub Innocentio III. anno 1215. quocumque modo acquisierint, easque etiam *propriis manibus* excolant, decimas solvere teneantur Cistercienses, & omnes similia privilegia habentes; uti constat ex ordinatione ipsius Concilii Lateranensis.

XXXV. Verum Cistercienses, aliique Regulares plurima proferunt posteriorum Pontificum privilegia, quibus amplior ipsis indulgetur a decimis exemptio, seu immunitas, quam in privilegiis Corpori Juris insertis est expressa: quæ privilegia passim apud Auctores de hac immunitate scribentes referuntur, ac signanter apud Wamesium *Cons. Can.* 445. & Zypæum *consul*, 8. *De Decimis*.

XXXVI. Porro Zypæus, relato privilegio Martini V. quo larga satis a decimis immunitas, etiam de terris post Concilium Lateranense acquirendis indulgetur Cisterciensibus, ait n. „ Sed vereor „ in viridi non esse passim observantia; quatenus excedit privilegia „ Corpori Juris inserta, (quamvis Wamesius *De Decimis cons.* „ 445. illa ex facto propugnet) præsertim quando erunt *noviter* „ emptæ possessiones, ex quibus *aliis decimæ solvebantur*; aut „ non ipsi propriis manibus, aut sumptibus colant; aut saltem „ partiarios forte habuerint colonos, qui de portione sua decimas solvant, portione Religiosorum immuni relicta.

XXXVII. Hæc Zypæus, qui recte ibidem monet, *n.* 7. „ In „ privilegiis diversimode restrictis non facile est hodie invertenda possessio, sive Religiosi sint in possessione immunitatis, sive „ alii in possessione decimas percipiendi. Ea enim possessio argumento est, casum seu fundum, de quo agitur, subjectum esse privilegio, vel non esse; vel privilegium receptum esse ibi, „ vel non esse.

XXXVIII. Quin in dubio pro solutione decimarum judicandum sit, dubitari nequit; cum certum sit jure communi, omnes etiam Religiosos saltem curam animarum non habentes in Parochia, decimas solvere debere: quod & multo magis obtinere debet, si prætendatur exemptio a decimis ultra privilegia Corpori Juris inserta, & contra Ecclesiam Parochialem, cui de jure decimæ debentur.

XXXIX. Cum autem adeo clare in Jure sit expressum, immo & ipsum Cisterciensium Statutum exprimat, & supponat immunitatem a decimis se non extendere ad terras, sive possessiones, quas *aliis excolendas* tradunt, non facile privilegium posterius ad earum immunitatem admittendum.

Unde refert Claudius Le Prestre in sua Arrestorum collectione, *Cent*, 3. *cap.* 26. plura esse Arresta, quibus judicatum fuit, privilegium Cisterciensium de non solvendis decimis e terris, quas *propriis manibus colunt*, non extendi ad terras, quas aliis excolendas tradunt. Hæc Arresta notantur apud Brodæum ad Louetium *litt. D. n.* 57.

XL. Monet nihilominus ibidem Brodæus, post tempora horum Arrestorum, Cistercienses, aliosque nonnullos Ordines obtinuisse Litteras patentes Ludovici XIII. Regis Galliarum anno 1620. confirmativas Bullarum Eugenii III. aliorumque Pontificum, quibus annuitur immunitas a decimis e possessionibus, quæ sunt de fundatione, dotatione, & domanio Abbatiarum dictorum Ordinum, tam pro illis, quas colunt propriis manibus, quam aliis, quas suis colonis excolendas tradunt. Quæ Litteræ eodem anno in Parlamento simpliciter admissæ, & probatæ fuerunt. Testaturque Brodæus conformiter ad has Litteras judicatum fuisse, præmisso exacto causæ examine, & discussione, in favorem Abbatis, & Conventus Claravallensis Ordinis Cisterciensis de non solvendis decimis e suis terris, quamdiu eas vel propriis manibus colerentur, vel aliis excolendas elocarent, elocatione non excedente terminum novem annorum.

XLI. Itaque in his privilegiis, uti in tota materia decimarum, multum attendenda possessio & usus, præcipue antiquus; multumque insuper attendendum privilegiatis, ut ita suis privilegiis utantur, nec Ecclesiæ præsertim Parochiales, quibus de jure decimæ debentur, nimium graventur. Quare recte monet Zypæus loco citato, *numer.* 12. „ quod si præter commune dubium accedat specialis tenuitas Parochi, eo magis res ad compositionem urgenda est; quia nimis eo loci incipit privilegium esse „ nocivum, & sic arbitrio boni viri restringendum, & quidem „ sic, ut congrua portio Parocho maneat, & congrua liberaliter.

XLII. Qualiscumque immunitas Cisterciensibus, aliisve Religiosis vi privilegiorum competat, hoc satis constat, eam duntaxat *personalem* esse, neque possessionibus aut rebus inhærere. Quapropter si partiarios colonos habeant, pro portione colonorum decimæ essent solvendæ, tametsi immunitas Cisterciensium ad eum casum se extenderet; quia non nisi portionem Cisterciensibus competentem eximere possent.

Eis conforme est privilegium Alexandri IV. quod extare inter monumenta Monasterii Sancti Bernardi ad Scaldium testatur Zypæus loco citato, *num.* 6. quo privilegio concessum est: „ Ut „ si animalia dederint in *societatem*, de fœtibus decimas non solvant, quoad *eam partem*, quæ eos contingit.

Hoc fundamento anno 1602. adjudicatæ fuerunt decimæ Parocho e terris, quas quidam laicus emerat a quodam Monasterio Ordinis Cisterciensis; tametsi ex terris, quamdiu pertinuerant ad Monasterium, nunquam decimæ solutæ essent; immo & cum Parocho Concordatum initum esset, quo pro omni decima, quæ prætendi posset ex terris illis defungeretur Monasterium solutione 30. stuferorum (*a*). Dictum enim fuit, privilegia, uti & transactionem occasione illorum initam, esse intelligenda pro tempore, quo Monasterium terras illas haberet, & ut propriis uteretur; ac per consequens privilegium immunitatis Ordini concessum eas a decimis eximere poterat. Vide Choppinum *De Sacr. Pol. lib.* 3. *tit.* 2. *n.* 8.

XLIII Flavius Cherubinus in Compendio Bullarii in Gregorio XIII. *capitolo* 51. agens de Bulla (*b*) hujus Pontificis, qua privilegium immunitatis a decimis concessum Societati Jesu renovat & ampliat cum derogatione Decreti Concilii Lateranensis, de quo in *Cap.* 34. *tit De Decimis*, quærit ibidem *Scolio secundo*, „ de quibus decimis Societatis exemptiones intelligantur“? Dein respondet; „ De illis, quæ Parochis, vel aliis personis, aut Collegiis, ex juris communis dispositione debentur; & non de his, „ quæ jure speciali, ex aliqua particulari concessione, & privilegio debentur, maxime si ex causa onerosa, & ex quasi „ contractu Principis“. Additque ita anno 1598. censuisse Rotam Romanam. Idipsum indicat Covarruvias *lib.* 1. *variarum resol. cap.* 17. *n.* 14. rationem addens: „ Ex eo quod hujus quasi „ possessionis summus Pontifex ignarus est, nec ejus mentionem „ in privilegio fecerit, & ideo eam tollere non voluerit.

Refertur quoque in Registro M.S. Archiepiscopatus Mechliniensis, pronuntiatum fuisse unanimi suffragio in Parlamento Mechliniensi anno 16 3. pro Cappellanis Cappellæ Regiæ, privilegium Cisterciensium de non solvendis decimis non comprendere decimas alicui competentes *speciali* fundatione.

CAPUT VIII.

Quomodo Decimæ solvendæ?

1 *Decimæ in sua origine sunt species oblationis.*
2 *Admonendus populus ut liberali, et grato animo Decimas persolvat.*
3 *Hic merito applicatur quod de oblationibus dicitur.*
4 *Solutio Decimarum debite facta, ut sacrificium Deo gratum habetur.*
5 *Ægre populus hodie ad Decimarum solutionem adducitur.*
6 *Ratio illius videtur iniqua Decimarum dispensatio.*
7 *Attento hodierno Decimarum usu, non mirum, si populus Decimarum solutioni ægre acquiescat.*
8 *Ob iniquam, & injustam Decimarum dispensationem populus Decimas negare non potest.*
9 *De jure communi decima pars fructuum solvenda.*
10 *Consuetudine introduci potest, ut minor quota quam Decima solvatur.*
11 *Quare hæc minor nihilominus* Decima *vocetur?*
12 *Solutione quotæ etiam minoris per consuetudinem introductæ, satisfit integræ Decimarum solutioni.*
13 *Decimæ solvendæ sine deductione expensarum in colligendis fructibus.*
14 *Id procedit in Decimis prædialibus, non autem personalibus.*
15 *Non deducuntur etiam expensæ in conservationem, aut meliorationem fundorum factæ.*
16 *Interdum conventione Decimatores aliquid pro expensis contribuere solent.*
17 *Immo & auctoritate publica subinde adiguntur.*
18 *Volunt Principes nostri, ut solitæ Decimæ exacte solvantur; nec dicantur esse arbitrariæ.*
19 *Fructus decimales e fundis avehi non possunt, prinsquam in manipulos, & acervos collecti sunt.*
20 *Debent quoque prævie monere Decimatores, ut determinato tempore adsint decimationi.*
21 *Eadem & in Gallia ordinata sunt.*
22 *In Gallia frequenter judicatum, Decimas in specie solvendas esse, non obstante contraria consuetudine, aut conventione.*
23 *Idipsum ibidem reputatur pro firmo principio in materia Decimarum.*
24 *Non ubique, nec etiam in Belgio, id tam rigorose, observari videtur.*
25 *Quomodo & quando solvendæ decimæ fœtuum animalium?*

I. DECIMAS in sua origine, & primigenia institutione esse quamdam speciem oblationis, qua populus partem bonorum suorum temporalium Deo offerebat, in ministrorum ejus, ac pauperum usus impedendam, ex dictis *c.* 1. compertum est.

II. Et quamvis hodie decimæ non sint amplius eo sensu *voluntariæ*, ut dependeat ab arbitrio populi eas offerre, vel non offerre; sem-

(*a*) Stuferus, id est solidus, Belgis *Stuyver*. C'est, dit Monsieur Savary, le sol commun de Hollande & du Brabant. On l'appelle le sol de gros; sa valeur est variable, & suit toujours celle de la valeur de la livre de gros. Dictionnaire du commerce, tom. 2. pag. [illegible].

(*b*) Ea Bulla in Gallia derogare non potest juri communi, quo quilibet feudus gratis confertus decimas solvere tenetur; huic juri non derogatur nisi per titulum antiquæ consuetudinis, & Regia auctoritate munitum. Cum vero utraque hac prærogativa desit Bullæ, quam Patribus Jesuitis concessit Gregorius XIII. nullum jus in Gallia, nec ullum privilegium huic tribui potest.

semper tamen monendus, & instruendus populus, ut liberali ac benevolo in Deum affectu eas offerat: earumque oblatione Deum de sua substantia honorare, & quasi sacrificium voluntarium offerre satagat „ juxta illud Ecclesiastici *cap.* 35. *verf.* 11. 12. & 13. *In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Da Altissimo secundum datum ejus, & in bono oculo adinventionem facito manuum; tuarum; quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi. Noli offerre munera prava; non enim suscipiet illa.*

III. Hic merito applicatur quod de oblationibus monuit S. Carolus in Concilio Mediolanensi IV. *part.* 2. *cap.* 15. „ Quo gratius autem Deo sit quod offerunt: ad præstandum accedant „ Fideles intima animi pietate, speciali hilaritate, sancta charitate, omnique Christianæ devotionis testificatione.

IV. Hoc pacto fiet, ut offerentibus, & dantibus *decimas* suas dici poterit, quod iis jam pridem dixisse fertur S. Joannes Monachus apud Cassianum, *Collat.* 21. *cap.* 2. „ Devotionem hujus „ oblationis ... gratanter amplector, quia fideliter primitias vestras, ac decimas indigentium usibus profuturas, velut *sacrificium Domino bonæ suavitatis offertis.*

V. Verum quam ægre, ac involuntarie & coacte decimæ a laicis frequentes solvantur, immo ab invitis, & reluctantibus extorqueri debeant, quantaque laicorum murmura hic audiantur, notius est, quam probari debeat.

VI. Porro occasio horum murmurum nec obscura, nec abstrusa apparet; eamque recte notavit Christianus Lupus tom. 4. *Schol. in Canones*, *pag.* 197. Postquam enim ostendit, plures populos se primitus decimarum impositioni opposuisse: & „ quod interim „ ipsum (onus decimarum) omnis fere sub cœlo Ecclesia post „ magnas luctas admiserint, ait: Ita tamen ut insidam admini„ strationem nunquam fere cessaverit culpare populus, & adver„ sus illam murmurare, & recalcitrare.

Ut enim in litteris ad Alexandrum II. deplorat B. Petrus Damiani, *lib.* 1. *Epistol* 10. „ Quotidie regales epulæ, quotidie ap„ paratus, quotidie nuptiale convivium; & unde refrigerare de„ buerant indigentes, rubentium tabularum recreant gestatores. „ Et cum Episcopus dispensator, & promus debeat esse paupe„ rum, ad eorum mensam affluentibus deliciis alieni ructant; „ cum & illi, quorum est tota substantia, procul exclusi, famis inopia contabescant.

VII. Et sane quis miretur, populum ægre ad solutionem decimarum adduci, immo omni qua possit arte, & modo ab earum solutione se subducere, dum videt eas non laborantibus in vinea Domini, nec seminantibus sibi spiritualia impendi; nec pauperibus communicari, sed pro majore parte in luxum otiolorum, & suaviter viventium Clericorum absumi: immo ex iis & illos, qui paupertatem, & omnem in rebus terrenis singularem moderationem profitentur, passim ut opulentiores hujus sæculi Principes apparatum ducere, & splendide vitam in omnibus agere?

Non dubium, quin populus facile induceretur, ut hilari ac pio cordis affectu decimas suas offerret, si modo non verbis, sed reipsa ostenderetur, decimas Deo offerri in usum non otiosorum Sacerdotum, sed *operantium*, & *laborantium*; nec ut Sacerdotes, aliique Decimatores inde superbiant, lauteque & deliciose vivant, sed Operarii Evangelici *cibum* suum acciperent, & reliqua in pauperes, & pios usus distribuerentur.

VIII. Superiorum est prospicere, qua ratione tam iniqua decimarum dispensatio corrigatur, earumque rectus ac legitimus usus reducatur. At subditorum & privatorum est legibus, & ordinationibus solutionem decimarum indicentibus se humiliter subjicere, & omni exactitudine satisfacere, permittendo Decimatorum conscientiis de illis prout oportet disponere.

Neque enim subditorum, aut privatorum est onera auctoritate publica imposita recusare, eo prætextu quod aliqui iis abutantur.

Unde merito damnata est a Concilio Constantiensi hæc assertio: „ Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & Parochiani possunt „ propter *peccata* suorum Prælatorum ad libitum suum aufer„ re eas.

Edicto Blesensi *artic.* 49. expresse auctoritate Regis Galliæ declaratum fuit, proprietarios & possessores terrarum decimabilium non posse allegare in judicio, jus decimarum tantum esse ad *beneplacitum*.

IX. Cum vero ad exemplum decimæ Mosaicæ, sive Legis veteris, hodierna decima primitus introducta sit, etiam decima pars fructuum solvi debet, *Cap.* 1. *tit. De Decimis*. Unde omnium Canonistarum consensu receptum est, quotam decimarum esse *decimam* partem fructuum; nisi ostendatur, quod consuetudo eam ad minorem partem reduxerit, quemadmodum notat Zypæus *Consult.* 1. *De Decimis*; ubi una inquirit, quid ad introducendam talem consuetudinem requiratur. Adde Antonium Fabrum in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 68.

X. Interim indubitatum est, consuetudine introduci posse, ut minor quota fructuum debeatur; vigetque hodie plerisque in locis, ut undecimus duntaxat granorum manipulus solvatur, immo & aliquibus locis duodecimus, immo vel minor: quæ consuetudo legitime introducta, & stabilita, indubie servanda est.

XI. Et quamvis juxta has locorum consuetudines minor quota, quam *decima* solvatur; semper tamen *decima* dicitur, ait Franciscus De Roye *lib.* 2. *Inst. Juris Canonici*, *cap.* 12. „ vel quod „ illæ partes in locum decimæ successerint, vel quod ad eam „ primo taxatum sit sacrum illud tributum, eaque frequentius „ observetur.

XII. Qui quotam consuetudine præscriptam solvit, licet *decima* parte minorem, ad sensum Canonum, & Concilii Tridentini *Sess.* 25. *cap.* 12. *De Reform.* decimas *integre* persolvit; quia Decreta illa intelligenda sunt de solutione facienda juxta stabilitam loci consuetudinem, quæ vim legis habet.

XIII. Illud ad *integritatem* decimarum requiritur, ut nihil de quota decimarum detrahatur prætextu expensarum, aut onerum, quæ a proprietariis, aut colonis solvi, & subiri debent; idque conformiter ad jus commune in *Cap.* 22. 26. & 28. *tit. De Decimis*, ubi id clarissimis terminis deciditur. Respondetque in citato *Cap.* 28. Innocentius III. „ quod licet circa res acquisitas, „ vel factas de pecunia decimata, cum ipsæ venduntur, creda„ mus deducendas expensas, & de residuo, quasi de lucro deci„ mas persolvendas, ut si vendatur domus, ager, vinea, cliba„ nus, molendinum, grex, aut quælibet merces: expensas ta„ men, quæ fiunt pro fructibus percipiendis, ex illis, de quibus „ fructus proveniunt, non credimus deducendas, etiamsi fuerint „ decimatæ, quoniam, salva decima, fructus efficiuntur eorum, „ qui faciunt ipsas expensas " (*a*)

XIV. Hic sat aperte Pontifex distinguit inter *lucrum*, & fructus *civiles*, e quibus decimæ *personales*, de jure debentur, & fructus *naturales*, e quibus decimæ prædiales solvuntur: ut illi, non nisi deductis expensis, debeantur; hi, non deductis. Ratio distinctionis est, quod lucrum non intelligatur nisi quod superest, deductis expensis; uti nec fructus, si *civiliter* considerentur: at *fructus* terræ non *civiliter*, sed *naturaliter*, prout e terra nascuntur, considerari debeant; ut observat Barbosa De Officio Parochi *Cap.* 28. *num.* 34.

XV. Addit Pontifex in citato *Cap.* 28. „ Nec pro restaurando „ detrimento quarumlibet rerum, ex quibus decimæ persolvun„ tur, credimus deducendas expensas de proventibus decimandis: „ quia penes dominum res permanent restauratæ; ut si pars ali„ qua moriatur armenti, deterioretur vinea, portio mercis depereat, vel totus clibanus destruatur.

XVI. Quamvis hæc ita de jure obtineant, neque consuetudo, aut lex aliqua specialis Decimatores ad contributionem expensarum in fundos decimabiles obligare videatur, neque Carolus V. decimarum meminerit in Edicto 23. Maji 1531. ubi regulas præscribit, qui, quantumve ad aggerum reparationem teneantur Vicarii, uti observat Zypæus *Consult.* 1. „ Nihilominus (ait Zy„ pæus) ex æquo & bono ad animandos agricolas ad steriles „ myricas aratro subjiciendas, glebas a vepribus, & sentibus „ occupatas purgandas, silvas inutiles exscindendas, alveum & „ arenam a mari occupatum aggeribus circumductis continenti „ annectendam, aut insulam ripis litoribusque obsidendam, & „ culturæ mancipandam, solent, quibus jus est decimarum, cul„ toribus ad annos aliquot immunitatem dicimarum, ex toto vel „ in partem tribuere, pro gravitate sumptuum.

XVII. Quinimmo si publice expediat terras aliquas aggeribus cingi, idque sine magnis, & notabilibus expensis fieri nequeat; interdum æquitas exigere potest, ut etiam auctoritate publica Decimatores pro portione decimarum in aliquam partem expensarum vocentur; uti loco citato monet Zypæus.

XVIII. Sicuti autem Principes nostri sollicite caverunt, ut Ecclesiastici solitis decimis essent contenti; ita sub gravibus quoque pœnis sanxerunt, ut decimis illis pacifice, & sine ulla turbatione uti & frui sinerentur; notanter Edicto Caroli V. de 7. Junii 1554. quod refertur parte 1. Edictorum Flandriæ, *lib.* 2. *Rubrica* 12. & Philippi II. 6. Junii 1564. quod extat parte 1. Edict Brab. *lib.* 1. *tit.* 5. *cap.* 5. vetatque expresse Carolus in hoc suo Edicto, ne quis dicat, decimas esse *meras* eleemosynas ad arbitrium & beneplacitum populi solvendas.

XIX. Ut autem omnis fraus in decimarum solutione evitetur, atque ipsæ decimæ cum omni sinceritate, & integritate solvantur; in iisdem Edictis cavetur, ne fructus decimabiles, nec ante nec post solis occasum furtim avehantur, neque priusquam in manipulos, & acervos, juxta locorum consuetudinem, collecti sint.

XX. Ulterius, ut non auferantur aut vehantur, priusquam idonee denuntiatum sit Decimatoribus, eorumve commissariis in loco existentibus, fructus esse avectioni paratos, ipsisque tempus & locum designaverint, quibus compareant ut videant manipulos, & acervos numerari: qui si statuto tempore non adsint, permittitur colonis, seu villicis fructus suos e fundo avehere, relicto ibidem manipulo vel acervo pro decimis debito.

XXI. Eadem in Gallia pluribus, & iteratis Regiis Edictis cauta esse, referunt passim Pragmatici; notanturque in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 3. *part.* 3. *titulo* 1. (*b*).

XXII. Referuntur & ibidem plura Parlamentorum Arresta, quibus judicatum fuit, decimas esse solvendas *in specie*; ac signanter anno 1612. condemnati coloni solvere decimas *in specie*, non obstante possessione *immemoriali* solvendi vice decimarum certam quantitatem granorum. Idipsum in contradictorio judicio conformiter ad conclusiones Advocati Regii judicatum 23. Aprilis 1641. non obstante consuetudine *immemoriali* solvendi pro decimis certam quantitatem pecuniæ. Et 9. Julii 1642. condemnati quidam solvere suo Parocho decimam vini in specie. Rursus 31. Martii 1664. condemnati quidam incolæ solvere decimam vini in specie, non obstante possessione plusquam centenaria, & immemoriali solvendi duntaxat quatuor asses in singula jugera vineæ. Immo anno 1665. judicatum, etiam decimas agnorum, lanæ, aliasque minutas esse solvendas in specie, non obstante quacumque conventione, aut possessione contraria.

XXIII. Hæc omnia conformia Parlamentorum Arresta dubitare non sinunt, quin usus Regni Galliæ habeat, decimas esse *in*

specie

(a) Id ante Innocentium III. statuerat Alexander III. Cap. *Cum homines*, *Extra de Decimis*, *primit.* & *oblat.* Porro istæ summorum Pontificum dispositiones conformes sunt articulis consuetudinum, quæ hac de re in Galliis vigent.

(b) In primis consulatur Edictum Melodunense anni 1579. art. 49.

specie solvendas. Unde Michael Du Perray in Tractatu de Portione congrua, *part. 2. cap. 30.* inter principia in materia decimarum juxta consuetudinem Galliæ recepta, ponit hoc, *nu. 41.* Decima solvenda est *in specie*, non obstantibus quibuscumque conventionibus, & transactionibus inter incolas Parochiæ, & Prædecessores ipsius Curati (*a*).

XXIV. Ex Panormitano ad *Cap. 32. titul. De Decimis* refert Choppinus *De Sacr. P. lib. 3. tit. 4. num. 4. Quod a Germanis pensitari assolent quotannis certi, ac definiti frugum acervi, quos nec augere fertilitas anni, nec minuere sterilitas possit*. Addit præterea Choppinus: *Sclavorum item in regione, Aldenburgensi Præsuli designatum est decimæ vice annuum vectigal ex omnibus Wagirorum, seu Obotritorum latifundiis: nempe quolibet ex aratro, grani mensura, & lini restituli quadrageni, cum duodecim nummis argenteis; unus præterea nummus, pretii summam colligentis*.

Similiter in Belgio in aliquibus locis usus obtinet, ut vel ex longæva consuetudine, vel conventione solvatur vice decimarum præsertim *minutarum* aliqua determinata quantitas: quæ solutio nonnunquam præferenda solutioni hujusmodi decimarum *in specie*; eo quod hæc ob ejus incertitudinem, & exilitatem sæpe quæstiones, & difficultates parere soleat. Neque credo, usum solutionis decimarum *in specie* ita receptum, ut consuetudo immemorialis, aut conventio legitime facta ei contraria, in judiciis invalidaretur, & coloni aut proprietarii ad solutionem decimarum *in specie*, non obstante consuetudine aut conventione, urgerentur. Et quidem expresse ait post Rebuffum Franciscus Tondutus *lib. 1. Quæstionum, & resolution. cap. 67. numer. 7.* „Valida videtur consuetudo, quod loco animalium solvatur certa pecuniarum summa nomine decimæ.

XXV. Notat quoque ibidem Tondutus quoad decimas animalium, si consuetudo habeat, ut decimus, vel vigesimus fœtus solvatur, fideliter solvendum esse quidquid venerit decimum, vel vigesimum, aut alias secundum consuetum numerum. Notatque quod quamvis per longum tempus rustici animalia minutiora, & deteriora Parocho pro decima per dolum & astutiam præstiterint, talis consuetudo non sit legitima, nec recipienda.

Quod si discerni nequeat, quod sit decimum animal, vel secundum datam consuetudinem vigesimum, tunc nec de melioribus, nec de pejoribus solvenda erit decima, sed de mediocribus arbitrio boni viri; uti post Oldradum *consil. 236.* observat ibidem Tondutus.

Adhæc, ut recte post alios monet Tondutus *nu. 6.* non debetur hæc decima statim ubi nata sunt animalia, sed ubi non amplius indigent lacte materno: alioquin inutilia apud Ecclesiam remanerent, & morerentur.

Quanto autem tempore proprietarius fœtum decimabilem servare, & nutrire debeat, pro regionum & locorum conditione determinandum esse, verius credit Germanus Forgetius in Tractatu Dei rebus *decimabilibus*, *cap. 3. num. 5.* monetque quod *agnos* intervenisse Arrestum Parlamenti Parisiensis per modum Regulamenti 27. Maji 1559. quo cautum fuit, quod Decimatores teneantur hebdomada ante Pascha ipsos agnos signare; sique signati, sint eorum periculo, & oneri. Verba Regulamenti, prout ea refert Forgetius, sunt: *Que les Dimeurs sont tenus compter, marquer & lever le Jeudi, ou autre jour de la Semaine Sainte par chacun an, la dime d'iceux agneaux, & ledit temps passe, le Proprietaire ou ses Fermiers & Commis pourront compter, nombrer & marquer, pour en cas de mort, sans fraude en representer & rendre les peaux a ladite marque, dont le Proprietaire & les Commis qui auront marque, seront crus par leur serment. Que si la dime des agneaux etoit levèe aprés ladite Semaine Sainte, seront les Dimeurs tenus payer le salaire raisonnable, pour raison de la garde d'iceux agneaux*. Idest, Decimatores teneri, ut numerent, signent, & colligant feria quinta, aut alia die majoris hebdomadæ annuatim decimas agnorum; quo tempore elapso, liberum erit proprietario, aut ejus villico, aut ei, quem commiserit, numerare, & signare; ut si perire eos contingat, sine fraude vellera signata exhibeat, & reddat: stabiturque juramento proprietarii, & eorum, quos commiserit, qui signaverint vellera. Si vero agnorum decimæ colligerentur post dictam majorem hebdomadam, tenebuntur Decimatores stipendium, prout ratio exiget, persolvere, ratione custodiæ dictorum agnorum.

(*a*) Docet tamen eruditus D. De Hericourt, has transactiones executioni esse mandandas, modo formalitatibus, quæ pro alienandis Ecclesiæ bonis præscribuntur, vestitæ sint. Ecce verba eruditi Canonistæ: *Pour mettre les Paroissiens en droit de dire, qu'ils ont été abonnés; il faut qu'ils ayent un titre en bonne forme de l'abonnement, ou du moins d'anciennes preuves par ecrit, jointes à la possession immemoriale, qui fasse presumer qu'ils ont un titre legitime: en suivant cette regle, il est facile de concilier les Arrets qui paroissent d'abord opposés au sujet des abonnemens.* Loix Eccles. part. 2. pag. 186. & 187. num. 23.

Quod in Germania a Catholicis, vel a Protestantibus Augustanæ Confessionis observari solet, accipe. Debentur decimæ ex ipsis fructibus, nec eorum loco offerri potest æstimatio, nisi per conventionem aliud placuerit. Inde duplex nascitur decimarum species; una quæ in natura præstatur ex fructibus, altera cujus loco quotannis certa æstimatio solvitur. „Quamvis, inquit Bohmerus „*lib. 3. tit. 30. pag. 150. tom. 4.* per diuturnum tempus hæc fuerit soluta, „attamen prior species, quæ *regularis & ordinaria est*, nunquam amittitur; „revera conventio conductionem continet, qua possessoribus agrorum locantur „decimæ pro certa pensione annua; sed illud negotium præscriptionem non „admittit, nec impedit quominus fieri possit antiquatio locationis factæ„. Ita quoque censet Mevius, *pag. 6. decis. 66.*

CAPUT IX.

Quomodo, & coram quo Decimæ exigendæ?

1 *Decimæ accipiendæ animi gratitudine, ut spirituales Deo oblatæ hostiæ.*
2 *Cavendum ne cum nimio rigore, & specie avaritiæ exigantur.*
3 *Nonnulli hic abutuntur suo juramento de conservandis bonis Ecclesiæ.*
4 *Qui Decimatores cum majore moderatione decimas exigere debeant?*
5 *Refractarii decimarum debitores ad solutionem juridice urgeri possunt.*
6 *De Jure communi etiam per* censuras.
7 *Idipsum declarat Synodus Tridentina.*
8 *Mores Belgii vix admittunt quempiam per censuras ad decimarum solutionem urgeri.*
9 *Idipsum prævie ad publicationem Synodi Tridentinæ monuerunt Consilia Regia.*
10 *Jure communi causa decimarum coram Judice Ecclesiastico tractanda.*
11 *Quæstiones in hac materia hic solent coram Tribunalibus Regiis agitari.*
12 *Coram quo actio super decimis contra laicum institui debeat, juxta Concordata inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem.*
13 *Quid circa petitorium, & possessorium eadem Concordata statuant?*
14 *Hodie & in Belgio, & Galliæ possessorium agitatur coram Consiliis Regiis.*
15 *Quæstio super decimis* insolitis *agitanda coram Consilio Regio, ex Edicto Caroli V.*
16 *Idem & in Hispania, & Gallia obtinet.*
17 *Cur hodie raro admodum materia decimarum agitetur coram Judice Ecclesiastico?*
18 *Quomodo Judex sæcularis procedere debeat, dum possessio est dubia?*
19 *Decimæ sunt onera fructuum, & iis non excrescentibus, decimæ non debentur.*
20 *Potest proprietarius fundum suum* incultum *permittere.*
21 *Potest in fundo suo seminare fructus non decimabiles, licet soliti fuissent seminari decimabiles.*
22 *Decimator simili casu nullas decimas prætendere potest.*
23 *Nonnunquam ex æquitate hæc libertas restringi potest officio Judicis.*
24 *Onus decimarum non solutarum non sequitur* novum *fundi possessorem.*
25 *Decimæ uno anno non petitæ, altero anno peti non possunt.*

I. Si populus inducendus sit, ut decimas liberali ac grato animo, & sincera in Deum pietate offerat, uti capite præcedenti notavimus: indubie & ipsi Ecclesiastici suo exigendi modo ostendere debent, quod non avaritiæ aut cupiditatis spiritu, sed tamquam spirituales Deo oblatas hostias, cum quadam animi gratitudine decimas recipiant.

II. In primis itaque in hac decimarum exactione observandum a Decimatoribus, præsertim Ecclesiasticis, ne cum fidelium scandalo, nimio rigore decimas a populo, interdum sat inope, & gravato, exigant. Temporalia enim potius perdenda sunt, quam nomen Dei propter nostras exactiones blasphemetur, & proximi scandalizentur, inquiebat Joannes Molanus Canonicus ad suos Concanonicos in Oratione *De defendendis Decimis*, *cap. 12.* Additque: *Fœda nimirum est macula avaritiæ in hominibus Ecclesiasticis, maximeque eos liberales esse decet. Unde Paulus Apostolus non poterat tuta conscientia necessaria vitæ a Corinthiis exigere; non quod ea contra justitiam, sed contra charitatis debitum exegisset.*

III. Notat quoque ibidem Molanus, *quod Canonici quidam nimio rigore urgeant semper, se jurasse defensionem jurium Ecclesiæ suæ: ac proinde nihil unquam de jure decimarum ex quacumque causa remittere volunt. Quibus a doctioribus, & prudentioribus confratribus dicendum est, eos ex vi juramenti non obligari, ut extremo jure in decimis defendendis utantur; eo quod juramentum non sit vinculum iniquitatis; sed obligatio ejus intelligi debeat, salvis honore Dei, & ædificatione proximorum.*

IV. Omnibus quidem Ecclesiasticis convenit, ut cum summa moderatione, & charitate in decimarum aliorumque temporalium jurium postulatione, & exactione se gerant; nullamque dent populis justam offensionis aut scandali occasionem. Speciali tamen ratione ad eam moderationem adstringuntur illi Decimatores, qui populo spiritualia non seminantes, temporalia eorum metunt, & quibus decimæ per modum quodammodo *eleemosynæ* communicatæ sunt, vel quorum fides specialiter electa est, ut eas in pauperes distribuerent; quemadmodum supra *cap. 5.* annotatum fuit.

Quis enim non a ratione, & justitia alienum arbitrabitur, quod hi, quibus decimæ eo potissimum fine datæ sunt, ut iis tamquam *pauperes* utantur, & reliquum ut fideles earum dispensatores in pauperes erogent, cum summo rigore eas a pauperibus exigant, & quodammodo extorqueant?

V. Cæterum, cum decimæ hodie non ut mere voluntariæ oblationes, & eleemosynæ solvantur, sed ad illas solvendas populus ex *justitia* teneatur: non dubium, quin malevoli refractarii ad solutionem earum cogi possint: ipsique Decimatores tam Ecclesiastici, quam laici, decimarum solutionem juridice urgere queant, & subinde teneantur.

VI. Immo refractarios ad earum solutionem, & per censuras Ecclesiasticas constringi posse, in Jure cautum est.

 Legi-

Legitur *lib.* 2. *Capitular. Regum Francorum cap.* 38. „ Qui decimas pro crebris admonitionibus, & prædicationibus Sacerdotum dare neglexerint, *excommunicentur*. " Et in *cap.* 5. *tit. De Decimis*, mandat Cantuariensi Archiepiscopo Alexander III. ut Parochianos, si opus fuerit, sub *excommunicationis* districtione compellat, ut de proventibus molendinorum, piscariarum, fœno, & lana, decimas Ecclesiis, quibus debentur, cum integritate persolvant. Idipsum mandatur in *cap.* 15. & 21. *tit. eod.* aliisque Juris textibus.

VII. His insistens Synodus Tridentina, *Sess.* 25. *cap.* 12. *De Reformat. præcipit omnibus, cujuscumque gradus & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, in posterum Cathedrali, aut quibuscumque aliis Ecclesiis, vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant. Qui vero aut eas subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur.*

VIII. Verum, cum Synodus Tridentina eadem Sessione *cap.* 3. satis insinuet, in causis præsertim civilibus, ad excommunicationis censurarumque inflictionem non esse procedendum, quando executio realis, vel personalis aliter haberi potest; mores Belgii vix admittunt, ut laici decimas solvere renuentes per censuras Ecclesiasticas compellantur, aut ob earum non solutionem excommunicari possint: eo quod alia passim media sint, quibus ad solutionem cogatur.

IX. Refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico, *cap.* 32. §. 54. quod cum hic ageretur de publicatione Synodi Tridentinæ, eumque in finem Decreta reformationis ad Consilia Regia per Belgii Gubernatricem nomine Regis Philippi II. revidenda fuissent missa; quod ad citatum *Caput* 12. quo præcipitur, ut unusquisque decimas, quas debet, integre persolvat, & qui eas subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, *notarint Brabanti, tractus complures in hac regione a decimarum præstatione esse exemptos privilegio, aut præscriptione, & nominatim Regiam Majestatem ab hoc onere immunem agere deinde non esse hic usitatum, censuris, vel excommunicationibus cogere reluctantes ad decimarum præstationem, quæ nec per Canones, nisi pro rebus gravioribus, irrogari possunt, solere hic jure agi contra frustratores decimarum in Conciliis Provincialibus.*

Similiter ad *Sess.* 22. *cap.* 11. quo coercentur *anathemate* laici usurpatores, detentores, violatores rerum, & jurium Ecclesiasticorum, vel piorum locorum, aut fundationum, & Patroni jure Patronatus insuper privantur, „ animadverterunt Consilia, „ laicos hisce in rebus conveniri solitos apud Judices sæculares, „ & Concilia Provincialia, ibique pro modo culpæ coercen„ dos ". Anselmo *ibidem*, §. 31.

X. De jure communi causa decimarum tamquam Ecclesiastica tractanda videtur coram Judice Ecclesiastico; ipsumque Judicem Ecclesiasticum esse etiam laicorum judicem competentem in hac materia decimarum, communiter tradunt Canonistæ, & late probat *Covarruvias Pract. quæst. cap.* 5.

XI. Verum in his aliisque pluribus Provinciis, & Regnis solent passim quæstiones super decimis coram Regiis Tribunalibus agitari, & laici ad Consilia Regia super solutione decimarum evocari. (*a*).

XII. In Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem *tit.* 3. §. 10. in primis statuitur: *Si laicus actione personali, ex contractu per Ecclesiasticam personam conveniatur, ratione bonorum mere Ecclesiasticorum, ut puta decimarum vel oblationum, vel ratione bonorum (ut prædicitur) amortizatorum, poterit laicus in jus trahi coram Officiali, vel Judice sæculari. Ita quod talis quæstio erit mixti fori. Si vero eadem personali actione laicus per Clericum conveniatur, ex contractu, ratione aliorum bonorum ad Ecclesiam spectantium, non amortizatorum, ut supra, actor sequetur forum rei; nec de talibus causis se poterunt Ecclesiastici Judices intromittere. Si autem laicus, invitis dominis, videatur defructuasse bona mere Ecclesiastica, vel amortizata, ut supra, sine aliquo contractu præambulo, poterit coram Judice Ecclesiastico, vel sæculari conveniri.*

XIII. Deinde §. 13. decernitur, quod in causis mere Ecclesiasticis, ut puta *decimarum*, Judex Ecclesiasticus, etiam contra *laicos*, poterit cognoscere in *petitorio*.

Quoad possessorium statuitur in dictis Concordatis *tit.* 4. quod per modum provisionis „ possessorium recuperandæ, & retinen„ dæ quæstio, & cognitio spectabit ad Judices sæculares priva„ tive, sive agatur de possessorio Beneficiorum, decimarum, „ Jurispatronatus, vel aliorum jurium, & quæstio in possesso„ rio suspendet petitorium, nisi quæstio petitoria esset contestata „ coram Judice spirituali contra intentantem possessorium.

Subditur autem §. 2. „ Interdictum vero adipiscendæ possessionis Judici Ecclesiastico relinquitur.

XIV. Hodie in Belgio, in Gallia, Hispania, aliisque multis Provinciis possessorium decimarum tractari apud Judices Regios notissimum est, & quotidiana praxis probat; notantque passim Pragmatici, quos citat Covarruvias *Pract. quæst. cap.* 35. Vide etiam Carolum Fevretium De Abusu *lib.* 6. *cap.* 1. & Brodæum ad Louetium *litt. B. num.* 11. & *litt. D. num.* 29.

(*a*) Cum decimæ rerum temporalium naturam non amittant, licet ad usum pium, & Ecclesiasticum destinentur, merito crediderunt Principes, decimas suæ jurisdictioni esse subjectas, neque ea destinatione in usum Ecclesiasticum e sua jurisdictione plane eximi. Quapropter non dubitarunt, sibi integrum esse earum exactionem, & solutionem suis legibus circumscribere, quemadmodum a Catholicis Principibus in Gallia, in Belgio, plurimisque aliis Provinciis factum fuisse legitur. Eorum enim Edicta a pristinis sæculis in hac decimarum materia servata fuerunt, neglectis Decretalibus Epistolis, ubi Principum Edictis erant contraria.

XV. Edictum Caroli V. anni 1520. quo vetat *insolitas* decimas exigi (de quo actum supra *cap.* 2.) cognitionem novarum decimarum, puta an sit nova species, an solvi solita quæ exigitur, attribuit Consiliis Provincialibus Regiis; inhibendo omnibus Judicibus Ecclesiasticis, cujuscumque auctoritatis sint, eam ob caussam quemcumque laicum citandi, aliumque actum juridicum exercendi, prout latius in citato Edicto videri potest. Notatque Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 1. §. 11. *hic agi* de facto, *non de jure; an scilicet sint novæ species, an ab annis* 40. *retro sint solutæ: an denique Ecclesia sit, fueritque in possessione eas recipiendi, & colligendi*. Deinde monet, *quod jurisdictio hæc, & cognitio quoad novas decimarum species per Concordata Brabantiæ sit confirmata*, Tit. de Jurisdict. 3. §. in causis 13. verb. Ordinatione tamen Principis super modo decimarum solvendarum edita, in suo robore durante.

Inita sunt hæc Concordata anno 1541. adeoque viginti & uno annis post editum præcitatum Edictum de non exigendis *insolitis* decimis.

XVI. Observat Covarruvias loco supra citato *num.* 2. *vers. Quanto erit*, caussam decimarum quandoque in his Regnis (*Hispaniarum*) *tractari apud Regios Auditores; nempe cum laici contendunt, decimas ab eis exigi, quæ legitima temporis præscriptione minime debentur, & sunt remissæ; denique conqueruntur contra morem, & consuetudinem decimas ab eis exigi. Nam etsi condemnentur a Judice Ecclesiastico, nihilominus ex querela causa retinetur apud Regia Prætoria. Siquidem & Litteræ Regiæ passim dantur a supremo Senatu ad id, ut laici non cogantur decimas illas solvere, quæ solvi legitima temporis præscriptione non consueverunt.*

Idem in Gallia servari, & pridem a Philippo IV. decretum fuisse testantur Pragmatici.

XVII. Cum autem hodie rarissime de ipso jure decimarum quoad petitorium quæstio incidat, sed pene semper de possessione, & consuetudine solvendi, vel exigendi quæstio sit; soleantque laici recusantes decimarum solutionem non *jus ipsum* decimandi negare, sed tantum possessionem, vel consuetudinem eas ex tali specie, aut in tali quota, & modo solvendi; etiam vix quæstio super earum solutione coram Judice Ecclesiastico agitatur; solentque laici non coram Judice Ecclesiastico, sed Regio evocari, & ad earum solutionem compelli.

XVIII. Cæterum, dum Judex laicus de solo possessorio decimarum cognoscit, & quæstio de *quota* decimarum incidat, dicit Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 63. *quod Judex sicuti de sola possessione potest cognoscere, ita quotam illam demum præscribere potest, quam præstari solitam videt ex concludentibus, & indubitatis probationibus. Sin minus ei liqueat de quota certa, nihil aliud superest quod facere possit, nisi & formam Juris sequatur.*

Deinde addit: „ Nec movere illum debet, quod perperam „ judicaturus videatur, si Parochum tueatur in quasi possessio„ ne decimæ exigendæ, qui nunquam in ea possessione fuerit, „ cuique longe minorem, licet difformem quotam, a Parochia„ nis accipere solitus probetur. Nam quod pertinet ad jus exi„ gendarum decimarum ad formam Juris, semper Ecclesia pos„ sidet, quamdiu contraria possessio nulla est, cujus ratio defe„ ctu probationum in judicando haberi possit. *Ita tractum est* in causa R. Antonii De la Rovaire Parochi, & Parochianorum de „ Greisy, 13. kal. Januarii 1593.

Quod in quæstione circa determinationem *quotæ* resolvit hic Antonius Faber, idipsum & in aliis quæstionibus, ubi de excludendo Decimatore jure communi fundato agitur, observandum esse, non difficile est intelligere.

XIX. In exactione, & petitione decimarum illud quoque observandum, eas non posse peti nisi de fructibus excretis, sive jus decimarum non esse unus fundorum, sed fructuum. Hinc nullis fructibus excrescentibus, etiam decimæ prætendi nequeunt; tametsi etiam per negligentiam proprietariorum, aut colonorum factum esset, quod fructus nulli, aut minus valentes excreti, & collecti essent.

XX. Immo ipse proprietarius fundum suum *incultum* relinquere potest, neque a Parocho aliove Decimatore ad excolendum, aut seminandum adigi potest, uti recte monet Grimaudet *De Decimis lib.* 3. *cap.* 3.

XXI. Additque Grimaudetius: Curatus enim non est dominus, nec jus habet in fundos, ratione cujus possit impedire possessorem, ne re sua pro libitu utatur: mutetque fundum suum solitum seminari granis decimabilibus, in aliam speciem culturæ, e qua decima non solet solvi, puta in pratum, silvam, aut stagnum.

XXII. Hoc enim casu decimator nihil prætendere potest, nihilque juris habet. Jus enim ad decimas tantum prætendere potest, quando fructus decimabiles excreverunt: quia decimæ ex fructibus, non autem ex fundis debentur: satisfacitque fundi proprietarius, si ex fructibus *decimabilibus* decimas sine fraude exsolvat.

XXIII. Idipsum notavit quoque Zypæus in Jure novo, titulo De *Decimis num.* 5. una tamen addens: *Sed quid, si in toto pago terræ arabiles vertantur in boum pascua, ut quadantenus sibi annihilentur decimæ, & Cleri alimenta? Desiderabit æquitas, ut intra modum Judicis officio coarctetur hæc libertas, ad exemplum privilegii nimium præjudicantis*. Aut saltem eo casu declarari posset, in tali Parochia decimas ex similibus terris, aut fructibus deberi ob eorum frequentiam, licet hactenus ex similibus solitum non fuisset decimas exigere, quamdiu in exigua quantitate seminari solebant.

XXIV. Ulterius, quia decimæ sunt onus fructuum, non fundi, recte docent Canonistæ, decimas exigi non posse a novo fundi possessore, si forsan a prædecessore, qui fructus percepit, non fuerint solutæ.

XXV. Immo cum decimæ quotannis ex fructibus singulis an-

annis, excrescentibus debeantur, si uno anno petitæ non fuerunt, sequenti anno duplices peti nequeunt; immo per anno illo, quo petitæ non fuerunt, remissæ habentur. „ Decimæ quamvis in annos singulos debeantur, etiam citra interpellationem (ait Antonius Faber loco citato *Definit.* 63.) „ si tamen suo tempore petitæ non fuerint, postea pro annis „ præteritis peti non possunt, quasi tacito judicio remissæ ". Et ita a Senatu Sabaudiæ judicatum dicit anno 1593.

Unde inter regulas in hac decimarum materia in Gallia receptas, & hanc Michael Du Perray in suo tractatu De Portione congrua, *part.* 2. *Cap.* 30. *n.* 38. ponit, quod decimæ præteritorum annorum non petantur. Verba ejus sunt: *C' est aussi une maxime tresconstante que les Dimes ne tombent pas en arrerages, & l' on n' en peut pas demander plusieurs annèes: les Dimes se paient sur le champ; etant destinèes à la nourriture des Ministres du Seigneur qui servent à l' Autel; ils sont prèsumès de les avoir prises. Jugè par Arrèt du* 13. *Decembre* 1673. Id est: Axioma certissimum est, decimas non obstringi æris alieni reliquiis, nec plurium annorum decimas exigi fas esse. In ipso temporis articulo solvuntur decimæ, cum alimentationis servorum Dei, qui Altari ministrant, deputentur, quibus ipsos gavisos esse præsumitur. Ita judicatum Senatusconsulto die 13. Decemb. 1672.

CAPUT X.

De Oblationibus.

1 *Quid oblatio generaliter sumpta?*
2 *Quid apud Canonistas nomine oblationis veniat?*
3 *In quo præcipue oblationes a decimis distinguantur?*
4 *Vulgus tantum pro oblationibus habet, quæ inter Missarum solemnia offerri solent.*
5 *Hæc acceptio vulgaris nimis constricta.*
6 *Oblationes debent esse voluntariæ.*
7 *Omnes proventus Ecclesiæ jure communi cedunt Ecclesiæ Parochiali.*
8 *Ecclesiæ Parochiali de jure communi competunt oblationes.*
9 *Etiam factæ ad imaginem extra Templum Parochiale.*
10 *Item quæ fiunt Sacerdoti celebranti in Sacello intra limites Parochiæ.*
11 *Similiter quæ fiunt tempore Jubilæi, vel anno Sancto, &c. in Ecclesia Cathedrali spectant ad Archipresbyterum, non autem ad Episcopum.*
12 *Competunt Vicario perpetuo, excluso Pastore primitivo.*
13 *Hactenus dicta procedunt jure communi.*
14 *Ex consuetudine & voluntate offerentium possunt oblationes aliis competere.*
15 *Si constet de voluntate offerentium, cessat jus commune.*
16 *Oblationes collectæ per Magistros fabricæ, mensæ Sancti-Spiritus, aliosve similes, non solent cedere Parocho.*
17 *Sicuti nec, quæ offeruntur in truncis expositis ad recipiendas oblationes in certum usum.*
18 *Oblationes, quæ fiunt ad imagines & reliquias alicujus Sancti, solent cedere Sacello, in quo imago vel reliquiæ requiescunt.*
19 *Si Sacellum habeat speciales Mamburnos, oblationes solent cedere Sacello.*
20 *Hodie solent oblationes, quæ fiunt extra Altare, aliis quam Parocho cedere.*
21 *In quibus oblationibus hodie jus commune obtineat?*
22 *Prædicta conformia sunt Synodo Namurcensi.*
23 *Si nullæ circumstantiæ determinent usum oblationum, salvum manet jus Parochi.*
24 *Oblationum administratio manet penes Parochum, licet in alterius usum sint impendendæ.*
25 *Etiamsi administratio sit penes laicos.*
26 *Non est inconveniens oblationum administrationem esse penes laicos.*
27 *Neque per hoc impingitur in Canones vetantes oblationes cedere laicis.*
28 *Quo titulo laicis possit competere administratio oblationum?*

I. OBLATIO generaliter sumpta, idem sonat, quod alicujus rei non petitæ spontanea largitio. Quæ si homini fiat, *Donatio* dicitur, si Deo magis proprie *Oblatio*, quia cum Deo utpote omnium Domino nihil dari queat, maluerunt Canones eam largitionem *Oblationem* vocare.

Oblatio ita generaliter sumpta comprehendit & oblationes stricte dictas, & decimas, primitias, & quidquid a fidelibus in usum Ministrorum Ecclesiæ Deo consecratur.

II. Verum, modo loquendi Canonistis usitato, oblationes a decimis distinguuntur; vocanturque *oblationes*, quæ a fidelibus vel ad Altare, vel etiam extra Altare, *ultro* & *voluntarie* citra ullam in quantitate aut specie determinationem, Deo vel Ecclesiæ dantur.

III. Itaque in hoc præcipue decimæ ab oblationibus discernuntur, quod decimæ partim ex jure, partim ex consuetudine soleant esse determinatæ ad certam quotam & speciem; nec earum determinatio, & solutio Fidelium laicorum voluntati, & libertati sit relicta: contra vero, *oblationum* tam quoad quotam, quam quoad speciem determinatio a nutu & beneplacito offerentium dependere consuevent.

IV. Vulgari hodierno loquendi usu, oblationum nomine fere duntaxat veniunt illa, quæ ad manum Sacerdotis inter Missarum solemnia offerri consueverunt, de quarum usu & origine actum est supra, *Sect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 4.

V. Equidem dubitari nequit, quin plura alia, quæ hodie a populo offeruntur, sint revera *oblationes*, & nomine *oblationum* veniant, prout etiam a decimis & primitiis distinguuntur; ut puta, quæ post administrata Sacramenta, aut in purificatione mulierum, similibusque functionibus pastoralibus populus offerre solet; & quæ etiam in truncis ad colligendas eleemosynas populi expositis ponuntur; aut Matricularis sive Magistris Fabricæ, vel mensæ S. Spiritus juxta morem in plerisque Belgicis Ecclesiis receptum circumeuntibus per Ecclesiam dantur; vel etiam alio modo in usum Ecclesiæ, aut pauperum: v. gr. in Ecclesiis ruralibus, in carnis, ovorum, butyri, aut alterius edulii specie ipsis exhibentur: item illa, quæ a visitantibus certa Oratoria vel Sacella, in quibus Imagines vulgo miraculosæ, vel Sanctorum Reliquiæ quiescunt, ibidem, vel in, vel extra Altare offerruntur: quæ omnia nomine *oblationum*, ex modo loquendi SS. Canonum, & Canonistarum, veniunt.

VI. Oblationes, præsertim in administratione Sacramentorum, aliave functione pastorali dari consuetas, plane voluntarias, & liberas esse debere, ostensum est supra, *Sect.* 1. *t.* 1. *cap.* 4 ibique probatum, omnino vetitum esse, quidquam directe, vel indirecte, pro hujusmodi functionibus stipulari; sed duntaxat permitti, ut accipiantur: quæ *ultro & liberaliter* a Fidelibus offeruntur: ac insuper quam sollicite omnis species Simoniæ, & turpis quæstus in receptione harum oblationum caveri debeat.

VII. Proventus singularum Parochiarum cedere Ecclesiæ Parochiali ejusque Ministris uno consensu concludunt Canonistæ *cap.* 9. *tit. De his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*; in quo dicitur: „ Cum auctoritate Dionysii fuerunt Parochiæ „ limitatæ, quatenus singularum Parœciarum proventus in usus „ Ecclesiæ cederent necessarios, & Ministrorum.

VIII. Inter proventus vero Parœciarum numerandas esse oblationes, quæ in districtu Parochiæ offeruntur, nemo negat.

Hinc ulterius pari consensu conficiunt Canonistæ, Parochum tamquam primarium Ecclesiæ Parochialis Ministrum *de jure communi* fundare suam intentionem in perceptione omnium oblationum, quæ obveniunt intra limites suæ Parochiæ, easque ei deberi, ni ostendatur vel ex voluntate offerentium; vel immemoriali consuetudine, aliove legitimo titulo ad alium spectare.

IX. Quamobrem oblationes, quæ fiunt S. Imagini intra limites Parochiæ, non ad dominum parietis, cui imago adhæret, nec ad Episcopum spectare, sed ad Parochialem Ecclesiam, seu illius Rectorem, post alios Canonistas tradit Fagnanus ad citatum capitulum 9. hancque esse communem Doctorum conclusionem asserit ex Socino: „ quam, ait, etiam sæpius secuti sunt Do- „ mini de Rota; ubi hæc sententia, licet fuerit olim contro- „ versa, tamen hodie dicitur esse receptissima.

Procedit quoque hæc conclusio in oblationibus factis Imagini existenti in aliqua Cappella, seu Oratorio intra limites Parochiæ: ut scilicet oblationes illæ non cedant Cappellæ, sed Ecclesiæ Parochiali; quemadmodum post Abbatem, aliosque veteres Canonum Interpretes docet Fagnanus loco citato *num.* 24. & Barbosa de Officio Parochi *cap.* 24. *num.* 22. qui & addunt, id etiam procedere, licet oblationes essent factæ in Cappellis, ubi essent erecta distincta Beneficia: quia nihilominus Parochiali Ec- „ clesiæ, & Parocho, non Cappellis, aut earum Cappellanis „ oblationes cedunt.

X. Quinimmo licet oblationes offerantur celebranti Cappellano, aut alteri Sacerdoti in Sacello intra vel extra Ecclesiam Parochialem, sed tamen intra limites Parochiæ, nihilominus cedunt Parocho, non Presbytero celebranti: „ Nam oblationes faciunt Paro- „ chiani, ait Fagnanus, propter administrationem Sacramentorum.

XI. Eodem fundamento, „ oblationes, quæ fiunt tempore „ Jubilæi vel anno Sancto in Ecclesia Cathedrali (ait Barbosa „ loco citato, *n.* 27.) spectant ad Archipresbyterum ejusdem „ Ecclesiæ, non autem ad Episcopum; nam cum Archipresbyter „ habeat curam animarum, & Sacramentorum administrationem, „ habeat per consequens de jure communi fundatam intentionem „ ad omnes oblationes, idque privative ad Episcopum ". Hæc Barbosa post plures ibidem allegatos Doctores.

XII. Cum ergo oblationes, uti & decimæ, principaliter dari præsumantur in usum & sustentationem Sacerdotum curam spiritualem populi offerentis sustinentium, consequens est oblationes de jure communi potius Vicario *perpetuo*, quam Pastori *primitivo*, adjudicandas esse. Cura enim spiritualis populi integra & solida est penes Vicarium *perpetuum*; adeo ut quoad eam curam Vicarius *perpetuus* nomine, non re a vero Parocho distinguatur. Penes vero Pastorem *primitivum* nihil de cura animarum est, sed solo pene nomine *Pastor* dicitur; uti latius ostendetur titulo seq.

Refert quidem Renatus Choppinus *lib.* 2. *De sacra polit. tit.* 7. *num.* 25. Parlamentum Parisiense censuisse in receptione oblationum Pastorem primitivum Vicario ejusdem Ecclesiæ esse præferendum; sed monet Franciscus Pinsonius tract. *De Beneficiis part.* 3. §. 2. *illud Decretum Curiæ non definitiva sanctione pronuntiatum, sed interim & pendente decisione appellationis tamquam ab abusu ab ipso Vicario interpositæ a sententia Officialis Parisiensis, qua primariis Pastoribus oblationes addixerat; adeo ut inde pateat, Senatum extemporali judicio non perpetuo jus dicere voluisse.* Hæc Pinsonius, qui *num.* 18. addit. *Nam & alias, ut observavit Laurentius Bouchellus, in Bibliotheca Juris Gallici, in verbo* Oblations, *Senatus oblationes in Ecclesia S. Salvatoris exhibitas, ejusdem Rectori seu Vicario perpetuo deberi pronuntiavit, exclusis Regularibus S. Martini Capitris, licet primariis Rectoribus ejusdem Ecclesiæ; quod & hodie observatur, & æquius est.*

Vide etiam Le Maistre, *Plaidoyè* 9. ubi late ostendit oblationes Vicario *perpetuo*, excluso Pastore *primitivo*, competere: & ita judicatum pro Vicario contra Capitulum Cathedrale anno 1633. fuisse, ibidem asseritur.

XIII. Hæc omnia, quæ hactenus de jure Parochi & Vicarii ad oblationes dicta sunt, procedunt *in dubio* & de *jure communi*: id est, ubi non constat de contraria consuetudine, vel de

alia

alia ipsorum offerentium voluntate; quæ in oblationibus, utpote ordinarie & plerumque more voluntariis, præcipue attendi debet; & ratione cujus frequenter oblationes ad alia loca, vel personas, quam ad Ecclesiam Parochialem aut parochum pertinent.

XIV. Sicuti enim communi consensu Canonistarum receptum est, oblationes, attento jure communi, ad Parochum spectare; ita quoque receptum est, oblationes, vi consuetudinis, privilegii, alteriusve tituli, & præcipue ex voluntate offerentium, posse ad alios quam parochum pertinere.

XV. Hinc infert Cardinalis De Luca *Discursu 19. De Decimis*, „ Ubi expresse, vel etiam adminiculariter, & conjecturaliter constat de voluntate facientium oblationes, & eleemosynas, ut ipsi Ecclesiæ seu certis usibus applicari debeant; non autem ut ipse Rector impinguaretur, atque in privatos usus, privatamque utilitatem convertat: tunc absque dubio illa voluntas servari debet; eaque cuicumque juris dispositioni prævalet.

XVI. Ex hac verisimili offerentium voluntate, oblationes, quæ colliguntur, etiam in ipsis Ecclesiis Parochialibus per Magistros Fabricæ sive Æditues, vel Magistros mensæ S. Spiritus, aliosve Magistros seu Intendentes alicujus domus pauperum, aut orphanotrophii, vel Sacelli, aut Altaris, non cedunt Parocho, sed Fabricæ, pauperibus, Sacello, Altari, in quorum respective usum sciuntur a Magistris illis, aut Intendentibus pati, & colligi.

XVII. Similiter, quæ offeruntur in mensis aut truncis ad recipiendas oblationes in certum usum expositis, indubie in eum usum cedunt. Cum enim populus sciat, eum in finem mensas, aut truncos esse expositos, oblationes suas in mensas illas aut truncos conjiciendo, aut reponendo, sat significat, eas velle usui designato applicari.

XVIII. Eodem ex capite, usu ubique pene receptum, ut oblationes notabiles & frequentes, quæ fiunt ad imagines, vel reliquias alicujus Sancti, ob miracula vera, vel putativa, cedant Sacello sive Oratorio, in quo imago, vel reliquiæ requiescunt, Omnino enim probabile est (inquit Cardinalis De Luca loco citato, *num. 11.*) quod populus pro gratiis acceptis, vel speratis, ad illam imaginem recurrendo cum eleemosynis, & oblationibus, id agat animo donandi ipsi imagini, & frequentius ut sumptuosa Ecclesia construatur, ac dotetur, & exornetur; non autem ad donandum Parocho, vel Episcopo, seu alteri Prælato ad privatam utilitatem.

XIX. Si oblationes fiant in Sacello, quod habet speciales Mamburnos seu Magistros, qui curam Fabricæ & ornamentorum habeant, itemque curam ut divina ibidem Officia agantur; oblationes illæ de consuetudine, non Parocho, aut Ecclesiæ Parochiali, sed ipsi Sacello, ex conjecturali offerentum voluntate, cedere solent, præsertim quæ extra Altare offeruntur.

Cum enim noverit populus, Magistros sive Mamburnos, aut Intendentes istorum Sacellorum colligere eleemosynas, sive oblationes in usum Sacellorum, populus offerendo præsumitur offerre ad intentionem colligentium.

XX. Quin & consuetudo fere universalis habeat, ut oblationes, quæ vel colliguntur extra Altare, vel fiunt in truncis per Ecclesiam, vel Sacella, vel ad certum Altare, ut imaginem dispositis, cedant vel Fabricæ, vel ad ornatum Altari, aut imaginis, aliumve usum, in quem ex conditione colligentium, vel inscriptione trunco imposita, vel ejus locali dispositione sciuntur colligi, & peti.

XXI. Ideoque pene de solis oblationibus, quæ fiunt in Altari & in administratione Sacramentorum, aut exequiis, vel anniversariis, sive inhumanationibus defunctorum, jus aliquod Parocho competit, præsertim extra Ecclesiam suam Parochialem.

Quin & quod has, consuetudine, aliove titulo legitimo nonnunquam obtinuit, ut oblationes etiam, quæ fiunt ad Altare, aut in exequiis, vel anniversariis defunctorum, in Sacellis aut Ecclesiis succursalibus cedant non ipsi Parocho, sed vel celebranti, vel Presbyteris, & Ministris Sacellorum, aut Ecclesiarum, vel etiam Fabricæ, aut alteri pio usui.

Immo & non raro, etiam ex oblationibus, quæ in Ecclesia Parochiali fiunt ad Altare, vel extra Altare, pars aliqua cedit Fabricæ, aut interdum Canonicis, aut aliis, qui Pastores primitivos se vocant.

XXII. Hæc omnia conformia sunt iis, quæ de oblationibus leguntur in Synodo Namurcensi sub Engelburto Desbois anno 1639. *tit. 17.* „ Oblationes, quæ fiunt in Ecclesiis Parochialibus, & Cappellis in iisdem constructis, ad eos pertineant; qui hactenus illas ex antiqua consuetudine perceperunt. Et ubi consuetudine nihil introductum est, Pastor solus habeat oblationes, quæ fiunt ad majus Altare, & ad Altaria dictarum Cappellarum non habentium Mamburnum particularem: Si quæ vero dictarum Cappellarum Mamburnum habent, oblationes soli Cappellæ cedant, quemadmodum etiam Confraternitatibus Confraternitatum oblationes; illis exceptis, quæ offeruntur in Altari ad manus celebrantis tempore Missarum, quæ erunt Pastoris.

XXIII. Itaque quæ de jure Parochorum ad oblationes hactenus dicta sunt, obtinent duntaxat, quando non constat quem in usum offerentes velint suas oblationes impendi; aut saltem non constat, eos velle illas impendi, in alium usum, quam Parochi, aut Ecclesiæ Parochialis.

Si vero nec circumstantiæ determinent usum, cui verisimiliter offerentes suas oblationes velint applicari, sed simpliciter ad honorem Dei, idque ex quadam recepta offerendi consuetudine offerant; uti plerumque contingit in oblationibus, quæ fiunt in Officiis defunctorum, item in oblationibus, quæ fieri solent ad manum celebrantis in festis solemnioribus; his & similibus casibus, Parochus de jure communi habet fundatam intentionem ad oblationes, & nisi ostendatur consuetudo, aut privilegium, aliusve legitimus titulus contrarius, oblationes integræ Parocho competunt.

XXIV. Tametsi oblationes ex voluntate verisimili offerentium frequenter in alium quam Parochi usum impendendæ sint, nihilominus tamen & eo casu, de jure communi ipse Parochus, tamquam primarius Ecclesiæ Parochialis Minister, & totius Parochiæ curam gerens, eatenus fundatam habet ad oblationes intentionem, ut earum administratio eidem competat, tametsi in alios, quam ejus privatos usus impendendæ sint.

XXV. Quinimmo etiamsi alii sint in possessione dispensationis, vel administrationis eleemosynarum, nisi eodem titulo Parochus sit exclusus, una cum aliis dispensationi, & administrationi superintendendi jus habet; ut scilicet quantum fieri potest, juri communi, quod Parocho oblationum dispensationem concedit, proprius inhæreatur.

Unde præcipitata Synodo Namurcensi dicitur: „ Reddatur computus omnium collectarum, etiam Confraternitatum, & quocumque alio titulo, vel nomine fiunt per Mamburnos in Ecclesia, præsente *Parocho*, & Magistratu loci.

XXVI. Oblationum enim dispensationem etiam ad laicos spectare posse, dubitari nequit.

Neque inconveniens est ut harum administratio sit penes laicos; quoniam illa, uti notat De Luca loco citato, „ non dicitur administratio istius juris spiritualis, cujus laici sunt incapaces, & de qua administratione loquuntur sacri Canones; dum illa consistit in ipso formali regimine, vel rectoria Ecclesiæ, vel Cappellæ, cum administratione divinorum, illorumque actuum spiritualium explicatione, qui non nisi Ecclesiasticis personis conceduntur, laicis autem interdicuntur: sed agitur de administratione temporali. Prout *facti* est, qualis est custodia tam supellectilis, quam bonorum temporalium; eorumque cura est, & œconomica administratio, ne dissipentur, seu in alios usus convertantur.

XXVII. Hactenus De Luca, qui ibidem variis exemplis ostendit, ubique usu esse receptum, ut etiam custodia sacrarum Reliquiarum, aliarumque Imaginum, & oblationum, quæ ad eas conferri consueverunt, laicis in quibusdam Cappellis, aut Confraternitatibus committatur; quia hic agitur solummodo de administratione œconomica, & mere temporali, quæ vertatur, v. g. circa vestimenta, & vasa sacra, ut bene custodiantur; oblationes & proventus in usus Cappellæ, Altaris, aut alium, in quem ex voluntate offerentium destinatæ sunt, fideliter impendantur: nequaquam vero ut in usum laicorum cedant, quod sacris Canonibus vetatur, eosque oblationum eatenus percipiendarum incapaces declarant.

XXVIII. Unde Joannes Tournetius in suis Arrestis *litt. O. cap. 4.* monet, pro certo & indubitato esse tenendum, laicos nihil posse prætendere ad oblationes, quæ fiunt in Ecclesiis, vel Cappellis, nisi sint Matricularii, Magistri Fabricæ, aut Intendentes; eo quod hæc eorum qualitas sufficienter tunc ostendat, eos non recipere oblationes in usus proprios, sed in usum Ecclesiarum, Fabricæ, Confraternitatum, &c. quarum procurationem agunt.

TITULUS TERTIUS.

De Portione congrua Parochorum.

CAPUT PRIMUM.

De origine Pastorum primitivorum, Vicariorum perpetuorum, & Portionis congruæ.

1 *Olim laici non tantum res temporales Ecclesiæ, sed & ipsas Ecclesias sibi vindicarunt.*
2 *Distinguebant inter Ecclesiam, & Altare.*
3 *Hanc distinctionem deplorat, & probat S. Abbo Abbas Floriacensis.*
4 *Ecclesiis per laicos ad Monasteria, & Capitula devolutis cœperunt & ipsa hac distinctione uti.*
5 *Ut possent sibi temporalia retinere, & aliis curam spiritualem demandare Episcoporum concensum adhibenda mediante aliquo censu.*
6 *Census hic vocatus* redemptio Altarium, *ab usu feudorum deducta.*
7 *Decretum Synodi Claromontanæ contra hanc* Altarium *redemptionem.*
8 *Decretum hoc permittit Monasteriis Ecclesias Parochiales retinere, quas* longo *tempore possederunt.*

9 Eo-

9 *Eodem Decreto quasi proprietas Ecclesiarum Parochialium Monachis, & Canonicis addicta.*
10 *Presbyteri per Monachos, aut Canonicos Ecclesiis Parochialibus præfici sine consensu Episcoporum non poterant, & de cura animarum ipsis rationem reddere debebant.*
11 *Monachis, & Canonicis dabatur præsentatio; Episcopis institutio.*
12 *Synodus Claromontana non definit, an Presbyter præficiendus debeat esse* perpetuus, *an* temporalis *Vicarius.*
13 *Monachi & Canonici malebant Vicarios temporales, &* amovibiles.
14 *Episcopi ob plurima incommoda ex hac amovibilitate provenientia voluerunt Vicarios* perpetuos.
15 *Decretum Synodi Germanicæ contra Vicarios* amovibiles.
16 *Synodus Biterrensis vult ab omnibus Religiosis, & Canonicis præfici Vicarios* perpetuos.
17 *Vult omnibus Ecclesiis Parochialibus præficiatur* proprius, & & perpetuus *Presbyter.*
18 *Idipsum voluit Concilium generale Lateranense.*
19 *Abusus præficiendi Vicarios* amovibiles *tempore Concilii Tridentini adhuc vigebat.*
20 *Decretum Synodi Tridentinæ de præficiendis Vicariis* perpetuis.
21 *Synodus Tridentina vult præfici Vicarios* perpetuos, *nisi pro bono Ecclesiarum aliud Ordinariis videatur.*
22 *Etiamsi Ecclesiæ sint unitæ quoad spiritualia, & temporalia, & licet esset contraria consuetudo* immemorialis.
23 *Edictum Regis Galliæ de Vicariis* perpetuis.
24 *Qui ab hoc Edicto excepti?*
25 *Vicarii perpetui non possunt amoveri; licet etiam moriatur Principalis.*
26 *Vicarii perpetui non sunt a Principalibus in suis titulis dependentes.*
27 *Vicaria perpetua est verum Beneficium Parochiale.*
28 *In Vicarium perpetuum transit integra cura animarum, & non nisi nomine tenus est Vicarius.*
29 *Abbates Canonici aliique possidentes Ecclesias unitas, & datas Vicariis* perpetuis, *tantum sunt nomine tenus Pastores.*
30 *Cur dicantur Pastores* primitivi?
31 *Jus primitivorum Pastorum non attingit curam animarum.*
32 *Tantum concernit temporalia, aut jura honorifica.*
33 *Aliqua jura honorifica, quæ ipsis competere possunt.*
34 *In Belgio similia jura quibusdam Ecclesiis competunt.*
35 *Jus nominandi Vice-Pastorem, Custodem, Concionatorem, &c. interdum iisdem competit.*
36 *In his turbandi non sunt, dum sine prejudicio curæ animarum Vicario incumbentiæ iis utuntur.*
37 *Canones volentes Ecclesiis provideri de Vicariis perpetuis, statuerunt eis dandam sustentationem ex bonis Ecclesiæ.*
38 *Hinc origo Portionis congruæ.*

I. TITULO præcedenti, *cap.* 3. ostendimus, quod sæculo VIII. & sequentibus decimæ passim a laicis fuerint occupatæ, vel etiam *in feudum* concessæ; quin & illud constat, quod non tantum decimas aliasque res temporales sibi attribuerent, sed etiam ipsas Ecclesias, & *Altaria* sibi vindicarent; eaque & jure hæreditario ad hæredes transmitterent: iique hæredes Altaria, siva Ecclesias in tot partes dividerent, quot erant hæredes; ita ut pro numero hæredum, etiam plures Presbyteri, qui Ecclesiis deservirent, instituerentur; immo non secus ac res temporales venum exponerentur.

Hinc illud S. Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis libro *De Dispensatione rerum Eccles. cap.* 15. „ Nunc non solum possessio-„ nes Ecclesiasticæ, sed ipsæ etiam Ecclesiæ cum possessionibus „ venumdantur". Plura de hoc abusu legi possunt apud Franciscum Florentem in Commentario ad *cap.* 1. & 2. *tit. De Jure Patronatus*; ostenditque ex antiqua Collectione Decretalium, decisionem horum Capitulorum ad hunc abusum spectara.

II. Ne autem Sacramentorum administratio, aliarumque functionum Sacerdotalium persolutio a laicis ipsarum Ecclesiarum possessoribus pendere videretur, inducta est quædam nova distinctio inter *Ecclesiam*, & *Altare*: ut nimirum Ecclesia comprehenderet omnia temporalia; hæcque penes *laicos* remaneret: *Altare* vero, Sacramentorum administrationem, cæterarumque functionum Sacerdotalium persolutionem; hancque Presbyteris aliquibus committebant.

III. De hac distinctione sæculo XI. ad Reges Galliæ Hugonem & Robertum scripsit S. Abbo Floriacensis Abbas; eamque distinctionem ut gravissimum errorem arguit: „ Certe, charissimi Prin-„ cipes (ait) nec catholice vivimus, nec catholice loquimur, „ quando illam Ecclesiam dico esse meam, illa alteram dicit es-„ se suam; ac veluti quædam jumenta, comparati jumentis in-„ sipientibus, utrasque aliquando venales proponimus, proposi-„ tas ab aliis emere non formidamus. Est etiam alius error gra-„ vissimus, quo fertur *Altare* alie Episcopi, & *Ecclesiam* alte-„ rius cujuslibet domini: cum ex domo consecrata, & Altari „ unum quoddam fiat, quod dicitur Ecclesia; sicut unus homo „ constat ex corpore, & anima. Videte, æquissimi Principes, „ quo nos ducit cupiditas, dum refrigescit charitas.

IV. Dum autem successu temporis a laicorum manibus, Ecclesiæ ad Monasteria, & Canonicorum Collegia pervenerunt, atque illis tam quoad temporalia & spiritualia incorporatæ; cœperunt quoque nonnulla Monasteria, & Canonicorum Collegia, exemplo laicorum, a quibus eas acceperant, *Ecclesiam* ab *Altari* dividere: & Ecclesiam, seu decimas, aliaque jura temporalia sibi reservantes, *Altare* sive spiritualium curam Presbyteris quibusdam demandare.

V. Ut autem hac auctoritate liberius ac securius uterentur, licentiam committendi curam spiritualium alicui Presbytero, retentis sibi temporalibus, ab Episcopis impetrabant, mediante aliquo censu pecuniario Episcopis præstando, in *Vicariorum* mutatione, seu in mutatione Presbyterorum illi curæ præficiendorum, in signum nimirum recognitionis, quod *Altaria* illa de consensu & liberalitate Episcoporum tenerent.

VI. Censuum illorum pensitatio dicebatur *redemptio Altarium* (uti titulo præcedenti *cap.* 4. notatum est); idque ut apparet, ex usu feudorum, qui habet, ut Domino directo certa pecunia sive jus *relivii* solvatur, quoties novus vassallus investitur.

VII. De hac Altarium redemptione extat sub nomine Urbani II. Decretum apud Gratianum, *Caus.* 1. *qu.* 3. *Can.* 4. „ Quæ-„ situm est de Episcopis, qui Altaria Monasteriis data frequen-„ ter redimi compellebant pecunia; quia quidem Simoniacæ „ pravitatis usus in Galliarum partibus jam diutius inolevit, „ ut Ecclesiæ, vel decimæ (quæ vulgari vocabulo apud eos „ *Altaria* nuncupantur) Monasteriis datæ, sæpius ab Episcopis „ sub palliata avaritia vendantur; mortuis nimirum, seu mu-„ tatis clericis, quos personas vocant. Nos auctore Deo vena-„ litatem omnem tam ex rebus, quam ex ministeriis Ecclesiasti-„ cis propellentes, hoc ulterius fieri auctoritate Apostolica pro-„ hibemus, sicut etiam Præbendas omnes venumdandas interdi-„ cimus. Porro quæcumque Altaria, vel decimas ab annis tri-„ ginta, & supra, sub hujusmodi redemptione possedisse Mona-„ steria noscuntur, quiete deinceps, & sine molestia qualibet eis „ possidenda firmamus, salvo utique Episcoporum censu annuo, quem ex iisdem Altaribus habere soliti sunt.

Ad hunc Canonem notant Correctores Romani: „ In summis „ Capitulorum Concilii Claromontani habiti Alverniæ *cap.* 6. „ hæc leguntur, quæ ad caput hoc spectare videntur: Ut Al-„ taria Congregationibus Canonicorum, vel Monachorum per „ personas data, mortuis personis, libera redeant in manus Epi-„ scoporum, nisi fuerint illis per eorum scripta vel privilegia „ confirmata.

VIII. Ex his Decretis patet quidem, *redemptiones* illas *Altarium* parum placuisse Synodis illis; nihilominus permisisse, ut *Altaria*, quæ Monasteria longo tempore sub hujusmodi redemptione possedisse noscuntur, aut per Episcoporum scripta, & privilegia illis confirmata fuisse, pacifice, & quiete retinere sinantur, *salvo utique Episcoporum; censu annuo, quem ex iisdem Altaribus habere soliti sunt.*

IX. Itaque recte advertit Petrus De Marca in notis ad Canonem 7. Concilii Claromontani, quod ex hoc Decreto jam relato, „ illud consecuti sint Canonici, & Monachi, ut *Altarium*, „ sive Ecclesiarum quasi proprietas, adempta personarum substi-„ tutione illis addicta sit absque ullius pensitationis onere.

Hinc videmus, quod sæculo XII. & sequentibus passim liberum fuerit Monasteriis, & Capitulis nominare seu præsentare Presbyteros, qui curam animarum sustinerent in Ecclesiis Parochialibus, quæ Capitulis, & Monasteriis erant incorporatæ: quodque Canonici, & Monachi fundum redituum, qui Parochiis destinati erant, vindicarent.

☞ Ob hanc Presbyterorum præsentationem, quam tandem per Ecclesiarum, & Altarium donationes Canonicorum Collegia, & Monachorum Monasteria sunt assecuta, etiam Canonici, & Monachi earum Ecclesiarum *Patroni* vocari cœperunt, eo quod posterioribus sæculis, jus præsentandi Clericos ad vacantes Ecclesias vel Beneficia, ut præcipuum inter jura Patronorum reputari cœperit.

Nihilominus certum est, ob hanc præsentationem seu nominationem, Capitula aut Monasteria, *verum* jus Patronatus, quale Fundatoribus, & Benefactoribus Ecclesiarum competere solet, non consequi; neque dici posse *veros* Patronos, quemadmodum supra *Parte* 2. *sect.* 3. *tit.* 9. *cap.* 7. *num.* 30. & 33. exposuimus; ibidemque observatum est, jura honorifica, quæ Ecclesia Fundatoribus defert, non posse Capitula, aut Monasteria, eorumve Abbates hoc solo titulo sibi asserere.

Neque enim hæc Presbyterorum præsentatio Capitulis, vel Monasteriis (quæ primitivos Pastores vocant) primitus fuit delata per modum remunerationis, ob munificentiam ab ipsis in Ecclesias Parochiales factam, quemadmodum Benefactoribus; sed per modum oneris ipsis injunctum fuit, ut curarent, quatenus per Presbyteros curas animarum rite exerceretur, & de temporalibus sufficienter ipsis providerent, ex proventibus per incorporationem ad ipsos devolutis.

X. Verum ea Presbyterorum præsentatio, sive onus, sive privilegium extiterit, ad Episcopos dirigebatur; cum illi Presbyteri sine Episcoporum consensu Pastores institui non possent: illi enim de cura animarum Episcopis, sicut de temporalibus, ipsis Abbatibus rationem exhibebant; quemadmodum apud Gratianum *Caus.* 16. *quæst.* 2. *Can.* 6. declarat dicta Synodus Claromontana: „ Sane quia Monachorum quidam Episcopia jus suum au-„ ferre contendunt, statuimus, ne in Parochialibus Ecclesiis, „ quas tenent, ab Episcoporum consilio Presbyteros collocent; „ sed Episcopi Parochiæ curam cum Abbatum consensu Sacer-„ doti committant: ut ejusmodi Sacerdotes de populi quidem cu-„ ra Episcopis rationem reddant: Abbati vero pro rebus tem-„ poralibus ad Monasterium pertinentibus debitam subjunctio-„ nem exhibeant; & sic sua cuique jura serventur.

Apud Gratianum dein additur ex eadem Synodo: „ In Paro-„ chialibus Ecclesiis Presbyteri per Episcopos instituantur, qui „ eis respondeant de animarum cura, & his quæ ad Episcopum „ pertinent.

XI. Sensum hujus Decreti esse, quod Monasteria, & Capitula haberent præsentationem Presbyterorum, qui Ecclesias Parochiales in spiritualibus regerent; Episcopis autem competeret eorundem Presbyterorum approbatio, & institutio, ex ipso Decreto haud obscurum est: Ipseque Urbanus II. qui huic Synodo præfuit, clarius expressit in Epistola ad Hugonem Abbatem Cluniacensem edita in Bibliotheca Cluniacensi *pag.* 520. in qua in-

ter cætera hæc leguntur : „ Liceat quoque vobis seu fratribus „ in Ecclesiis vestris Presbyteros eligere , ita tamen ut ab Episcopis , vel ab Episcoporum Vicariis animarum curam absque „ venalitate suscipiant.

XII. Hic Canon non determinabat , num Presbyteri ad curam spiritualem destinandi , deberent esse *perpetui* ; an sufficeret Presbyterum aliquem conductitium , & ad nutum *amovibilem* præficere.

XIII. Et quidem cum Presbyteri illi conductitii , & ad nutum amovibiles , magis a Monasteriis , & Capitulis dependerent , atque propterea iis magis complacere studerent , & paucioribus subsidiis temporalibus essent contenti ; maluerunt Monasteria , & Capitula hujusmodi conductitiis , & ad nutum amovibilibus Presbyteris curam animarum demandare.

XIV. Verum Episcopi considerabant , quod hi conductitii Presbyteri magis studerent , ut illis , a quibus dependebant , complacerent , quam ut Parochiam in spiritualibus debite regerent ; ac insuper plurima alia incommoda ex amovibilitate , & mutatione Presbyterorum in regimine Ecclesiarum profluerent ; quin & hinc contingeret , quod passim Ecclesiæ proprio & vero Pastore , & Parocho destituerentur.

Quapropter decreverunt , ut juxta veterem disciplinam unicuique Ecclesiæ Parochiali suus proprius , & *perpetuus* Presbyter præficeretur ; utque talem Monachi , ac Canonici Ecclesiis Parochialibus sibi incorporatis præficiendum præsentarent , Synodalibus Decretis edixerunt.

XV. Synodus Germanica anno 1225. celebrata Moguntiæ ; uti notat Labbeus , sub præsidio Corradi Episcopi Cardinalis Portuensis , & sanctæ Rufinæ , Sedisque Apostolicæ Legati , deplorat , *Can.* 12. quod „ enormis quædam consuetudo in quibusdam Alemanniæ partibus contra *Canonicas* Sanctiones invaluit , ut „ ponantur in Ecclesiis *conductitii* Sacerdotes *Vicarii temporales*. „ Ne id fiat de cætero (ait Legatus) authoritate legationis qua „ fungimur omnibus modis inhibemus. Sed cum Vicarius poni „ debet & potest , *perpetuo* instituatur , idque assensu , & authoritate Diœcesani , & Archidiaconi loci illius.

XVI. Concilium Bitterrense anno 1233. *Can.* 11. omnibus Religiosis , Capitulis , & aliis personis , qui tenent Ecclesias Parochiales , ad eorum donationes spectantes districte præcipit , „ quatenus usque ad festum omnium Sanctorum proxime venturum , suis Diœcesanis Episcopis Rectores , seu *perpetuos* Vicarios , & idoneos vita & scientia , ad easdem Ecclesias repræsentent ; ut ab eis curam recipiant animarum.

XVII. Et *Can.* 22. generaliter statuit , ut in omnibus Ecclesiis sit unus *perpetuus* Sacerdos ; „ Volumus igitur , & districte „ præcipimus , ut quælibet Parochialis Ecclesia proprium habeat , „ & *perpetuum* Sacerdotem , qui personaliter deserviat in eadem.

XVIII. Infiniti sunt Conciliorum Canones , qui idipsum decreverunt , conformiter ad Concilium Lateranense sub Innocentio III. quod voluit , ut si Ecclesia Parochialis aliqua annexa sit majori Dignitati ; ut qui eam obtinet , nequeat Parochiali Ecclesiæ *personaliter* deservire , " in ipsa Ecclesia Parochiali idoneum , „ & *perpetuum* habeat Vicarium canonice institutum " , *Cap.* 30. *tit. De Præbendis*.

XIX. His omnibus Decretis nequaquam abusus ille extirpari valuit ; adeo ut de *conductitiis* hisce Sacerdotibus , qui Ecclesiis incorporatis Monasteriis , & Capitulis præficiebantur , summopere conquesti sint Principes Germaniæ sub initium elapsi sæculi ; uti patet ex *artic.* 86. inter *gravamina* eorum nomine Adriano VI. exhibita (a)

XX. Unde Synodus Tridentina huic tandem abusui efficaciter occurrere volens , statuit *Sess.* 7. *cap.* 7. *De Reformat.* " Beneficia Ecclesiastica Curata , quæ Cathedralibus , Collegiatis , seu „ aliis Ecclesiis , vel Monasteriis , Beneficiis , seu Collegiis , aut „ piis locis quibuscumque perpetuo unita & annexa reperiuntur , ab Ordinariis locorum annis singulis visitentur , qui sollicite providere procurent , ut per idoneos Vicarios , etiam *perpetuos* , nisi ipsis Ordinariis pro bono Ecclesiarum regimine aliter „ expedire videbitur , animarum cura laudabiliter exerceatur.

XXI. Evidens est ex verbis Decreti , votum & mentem Concilii fuisse , ut Ecclesiis Parochialibus unitis Monasteriis , vel Capitulis , præficeretur Vicarius *perpetuus* ; nec non ut Episcopi sollicite providere procurent , ut per Vicarios *perpetuos* cura animarum exerceatur , nequaquam vero per Vicarios *amovibiles* , nisi in particulari casu ipsis Ordinariis pro bono Ecclesiarum ita expedire videbitur.

XXII. Decretum hoc habere locum in Beneficiis unitis mensæ quoad spiritualia , & temporalia , ex mente & verbis Concilii , quod generaliter loquitur , recte notavit Garzias de Beneficiis *part.* 11. *cap.* 2. n. 6. asseritque ita S. Congregationem declarasse.

Similiter derogasse Concilium consuetudini immemorabili deserviendi per Vicarios *amovibiles* , notat ibidem *n.* 7. testaturque id a S. Congregatione declaratum.

XXIII. Ut Decretum Synodi Tridentinæ plenum sortiretur effectum anno 1686. Regio Edicto in Gallia cautum fuit , ut omnibus Ecclesiis Parochialibus præficeretur Vicarius *perpetuus*. Verba Edicti sunt : *Que les Cures qui sont unies a des Chapitres ou autres Communautes Ecclesiastiques , & celles ou il y a des Curés primitifs , soient desservies par des Cures ou des Vicaires perpetuels , qui seront pourvus en Titre , sans que l'on y puisse mettre a l'avenir des Pretres amovibles , sous quelque prétexte que ce puisse être.* Id est : Ut Pastoratus uniti Capitulis , aliisve Collegiis Ecclesiasticis , iisque ubi sunt Pastores primitivi , administrentur per Curiales aut Vicarios perpetuos in titulum provisos , nec constituendos in posterum Sacerdotes , qui amoveri possint , quocumque facto causa obtendatur.

XXIV. Verum , postmodum ad supplicationem Canonicorum Regularium declaratum fuit , illo Edicto non comprehendi Ecclesias Parochiales incorporatas Monasteriis , & Communitatibus , quibus ipsæ Communitates per suos Presbyteros deserviunt ; uti refert Michael Du Perray in tractatu *De Portione congrua* , *part.* 2. *cap.* 25. additque ; *Ces Communautes sont les Chanoines Reguliers de l'Ordre de S. Augustin , les Premontres , les Prêtres de l'Oratoire , & les Pêtres Missionaires. Ils ont obtenu des Arrêts du Conseil , par lesquels ils sont conservés dans leur ancien droit , de commettre aux Cures fondées dans les Eglises des Abbayres de leur Congregation ou Communaute , quand elles sont unies a la Mense Capitulaire , & dont l'union a été confirmée par Lettres patentes.*

Ils sont aussi conservés dans la possession en laquelle ils sont de faire desservir les Cures par des Prêtres amovibles , approuvés par des Evêques & Archevêques , si les Cures sont possedées de cette maniere de temps immemorial , auxquelles les Abbés & Chapitres presentent ou conferent , selon qu'ils auront le droit de faire. Id est : Hæ Communitates sunt Canonici Regulares S. Augustini , Premonstratenses , Presbyteri Oratorii , & Missionum. Senatus Decreta obtinuerunt , quibus jus suum prisci usus asseritur , committendi ad Pastoratus fundatos in Ecclesiis Abbatialibus Communitatis , aut Congregationis suæ , modo uniti sint Mensæ Capitulari , unioque fuerit confirmata per Litteras patentes.

Servatum est insuper jus possessionis ipsorum , qua Pastoratus curant administrari per Sacerdotes , quos amovere possint , ab Episcopis , & Archiepiscopis approbatos , si talis Pastoratuum possessio fuerit omni memoria antiquior , ad quos Abbates , aut Capitula præsentant , aut conferunt , prout faciendi jus ipsis erit.

XXV. Hi Vicarii *perpetui* ab Episcopo instituti , non secus atque alii Parochi & Beneficiati , eatenus sunt *perpetui* , ut non possint , nisi canonice & servato juris ordine , amoveri. Et uti recte monet Rebuffus in Praxi Beneficiorum , titulo *De Vicariis perpetuis* , *n.* 15. Vicarius perpetuus removeri non potest , etiamsi Rector principalis moriatur.

XXVI. Licet enim hujusmodi Presbyteri Parochiis præfecti dicantur *Vicarii* , nullatenus tamen dependent a suis Principalibus , quemadmodum mandatarii a mandantibus , aut delegati a delegantibus ; sed titulum habent per se subsistentem ; immo , uti *Sect.* 3. *tit.* 1. *cap.* 1. *num.* 25. dictum est , non potest institui Vicarius perpetuus , nisi prius per Episcopum erecta Vicaria *perpetua*.

XXVII. Vicaria autem *perpetua* est verum Beneficium æque ac verus Pastoratus ; daturque Vicario in *titulum* , uti post Rebuffum communi consensu tradunt Canonistæ : „ & juxta loquentia „ in Beneficiis habent locum in Vicariis perpetuis ; etiam illa „ quæ loquuntur in Parochialibus , habent etiam locum in his „ Vicariis " ait Rebuffus *num.* 14. & sat aperte decisum est in *Clementina unica De Officio Vicarii*. Adde Concilium Toletanum anni 1565. *actione* 2. *Decreto* 34.

XXVIII. Itaque in Vicarios perpetuos transfertur omnis plane cura animarum ; eamque æque ac alii Parochi tenent , & exercent jure sui *tituli* , nec jure delegato , sed jure ordinario. Itaque non nisi nomine tenus appellantur Vicarii : quod nomen eis adhæsit ex hoc , quod Ecclesiæ etiam quoad spiritualia unitæ fuerint Monasteriis , Capitulis , aliisve , quæ spiritualium illorum curam Presbyteris , qui ipsorum nomine eam exercerent demandarunt.

XXIX. Sicuti autem ipsi Vicarii *perpetui* tantum nomine tenus sunt *Vicarii* , eo quod revera jure proprio curam animarum exerceant ; ita & Abbates , Canonici , aliique , qui Ecclesias sic unitas possident , *Pastores* non re , sed nomine sunt : eo quod omnis functio Pastoralis sive cura animarum ab ipsis ablata sit , & in Vicarios *perpetuos* translata.

XXX. Unde tandem cœperunt dici *Pastores* non simpliciter , sed cum addito , *primitivi* : quo significatur , eos *primitus* possedisse Ecclesias illas , tamquam Monasteriis , Capitulis , aut Dignitatibus suis unitas , atque tandem quoad *spiritualia* Vicariis *perpetuis* esse datas ; ipsa tamen Ecclesia Parochiali quoad temporalia penes ipsos remanente.

XXXI. Jus igitur *primitivorum* Pastorum nequaquam spectat curam animarum ; immo nequidem eo titulo administrationi Sacramentorum , aut alteri functioni Pastorali se immiscere possunt , neque ab hac functione Pastores *primitivi* dicuntur. Quod vel inde manifestum est , quod jus illud primitivi Pastoris etiam Communitatibus mulierum , & virorum laicorum competat ; uti bene annotat Le Maistre , *Plaidoyé*. 9.

XXXII. Temporalium autem , quæ penes primitivos Pastores remanere solent , præcipue solet esse decimarum perceptio , ac interdum jura aliqua honorifica , quæ tamen ipsam curam animarum nullatenus attingunt.

Unde Ludovicus XIII. in sua Ordinatione anno 1629. art. 23. declaravit , quod posthac Monasteria , Capitula seu Cathedralia , seu Collegiata , quibus Ecclesiæ Parochiales fuerunt unitæ , non possint prætendere ulla jura in supra dictis Ecclesiis , nisi *honoraria*. Habetur vol. 3. Actorum Cleri Gallicani.

XXXIII. Conformiter ad hanc Ordinationem anno 1630. judicatum fuit , quod Prior cujusdam Monasterii Ordinis S. Benedicti , in qualitate Pastoris *primitivi* posset in Ecclesia Parochiali , cui Presbyter sæcularis in qualitate *Vicarii perpetui* deserviebat , quatuor anni solemnioribus Festis Divinum Officium facere , & cum Stola incedere ; omnesque oblationes , quæ diebus illis fierent , recipere ; ac deinde totius anni decursu obtinere primum locum in Choro , & supplicationibus , & inhumationibus mortuorum : quibus , quandocumque vellet , assistere posset ; atque tunc gaudere distributionibus , quemadmodum reliqui ejusdem Ecclesiæ Presbyteri ; hac tamen cautione , quod nec in dictis solemnitatibus ,

(a) Hæc Gravamina , quæ centum numerabantur , proposita sunt Francisco Cheregato summi Pontificis Legato ad Comitia imperii Norimbergæ an. 1523. habita. Vide Sleidanum lib. 4. & Sturvium period. 10. sect. 4. n. 100.

tibus, nec alio quoquam tempore functionibus ullis Pastoralibus se immiscere posset. Refertur in libro, cui titulus, *Conferences des Ordonnances*, tom. 1. *lib.* 1.

Similiter anno 1654. per Sententiam Senatus Parisiensis, Pastori primitivo adjudicata fuit facultas cantandi in Ecclesia Parochiali integrum Officium Divinum, unaque percipiendi integras oblationes in festo Assumptionis, & Purificationis B. Mariæ, & quatuor aliis præcipuis anni solemnitatibus (*a*).

XXXIV. Usu quoque passim in Belgio obtinuit, ut Capitula Canonicorum, quædam hujusmodi jura honorifica, quæ curam animarum non attingunt, in Ecclesiis Parochialibus, præsertim quæ in ipsa civitate sunt, reservaverint. Ut exempli gratia, quod certis diebus Vicarii perpetui earum Ecclesiarum debeant accedere ad Ecclesiam Canonicorum, Officio Divino, aut supplicationi una cum suo Clero, & Cruce assistere; quibusdam diebus ad Capitulum accedere, ut monitiones Decani, qui & ipsorum Pastor solet esse, excipiant.

XXXV. Nonnullis quoque Capitulis titulo *primitivi* Pastoris remansit jus nominandi Vice-Pastorem, Custodem, vel Matricularium; item subinde jus nominandi Concionatorem pro Adventu, & Quadragesima, aliaque similia jura; in quorum possessione facile turbandi non sunt, præsertim si a tempore *immemorabili* in pacifica possessione fuerint.

XXXVI. Ita tamen Capitula hisce juribus uti debent, ut integram Parochiæ curam, & regimen animarum Vicario *perpetuo* permittant, neque illum in functionibus suis Pastoralibus turbent.

Unde si Vicarius *per se* in Adventu, vel Quadragesima concionari velit, eatenus cessabit jus primitivi Pastoris nominandi Concionatorem; quemadmodum anno 1644. pro Plebano Ecclesiæ Collegiatæ, & Parochialis S. Petri Lovanii, contra quosdam ejusdem Ecclesiæ Canonicos Pastores, primitivos judicavit Senatus Brabantiæ: ut *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 8. notatum est.

XXXVII. Non tantum sollicití fuere Episcopi, & Synodi, ut Ecclesiis Parochialibus, quæ Monasteriis & Capitulis erant incorporatæ, Vicarii *perpetui* præficerentur: sed vel præcipue curabant, ut ex temporalibus proventibus illarum Ecclesiarum tantum relinqueretur, unde Vicarius honestam sustentationem habere, & alia onera sustinere posset.

Nonnulli enim habentes Ecclesias Parochialis suis Monasteriis, Capitulis, aut Dignitatibus unitas, Presbyteris earum servitiis deputatis relinquebant adeo exiguam portionem, ut ex ea non possent congrue sustentari; unde fiebat, ut in illis regionibus pene nullus inveniretur Sacerdos Parochialis, qui ullam vel modicam haberet peritiam litterarum; quemadmodum deplorat Concilium Lateranense sub Innocentio III. una statuens, *ut* (*consuetudine qualibet Episcopi, vel Patroni, seu cujuslibet alterius non obstante*) *portio Presbyteris ipsis sufficiens assignetur*. *Cap.* 30. *tit. De Præbendis*.

Quin & in omnibus Decretis tum Synodorum, tum Episcoporum, quibus urgetur deputatio Presbyterorum, qui curam animarum in Parochiis unitis subeant, etiam præcipitur, ut ex temporalibus Ecclesiarum sufficiens portio Presbyteris assignetur. Quin & Alexander III. scribens Episcopo Wigorniensi, eidem mandat, ut *ad præsentationem Monachorum nullum recipiat, nisi* (*ait*) *tantum ei de proventibus Ecclesiæ coram te fuerit assignatum, unde jura Episcopalia possit persolvere, & congruam sustentationem habere*. *Cap.* 12. *tit. De Præbendis* (*b*). Canones, & Decreta hanc portionis assignationem urgentia, in decursu hujus tituli plura exhibenda erunt.

XXXVIII. Sicuti ergo ex Incorporatione Ecclesiarum, quoad *spiritualia* originem habent Vicarii *perpetui*, & Pastores *primitivi*; ita ex incorporatione Ecclesiarum quoad *temporalia*, ac præsertim quoad *decimas*, originem habuit portio *congrua*: quo modo eam vocat Pontifex in *Cap.* 4. *De Regularibus in* 6. quasi *congruens* illi cui assignatur: idest, proportionata ejus necessitatibus. Quare & subinde *sufficiens* dicitur, & in *Cap.* 2. *De Decimis in* 6. vocatur *portio competens*, atque hinc forsan fluxit ejus nomenclatura apud Belgis notissima, scilicet, *Competentia Pastoralis*: quæ omnia diversa nomina idem significant, nimirum portionem debere esse *sufficientem*, ut cura animarum sustineatur; uti in sequentibus dicetur (*c*).

CAPUT II.

Quæ in taxatione Portionis congruæ attendenda?

1 *Portio congrua debet esse sufficiens sustentationi Vicarii, & sustinendis oneribus Parochiæ.*
2 *Hæc sufficientia multum dependet ab arbitrio Judicis.*
3 *Synodus Tridentina taxationem committit judicio Ordinarii.*
4 *Nonnunquam determinata fuit hæc portio; sed non fuit stabilis.*
5 *Synodi Belgicæ mutationem illius indicant.*
6 *In Gallia frequenter circa hanc taxationem variatum.*
7 *Tempus & locus in hac taxatione attendi debent.*
8 *Pauperum numerus attendendus.*
9 *Item multitudo Parochianorum.*
10 *Copia decimarum, quæ in Parochia colliguntur, attendenda.*
11 *Non tantum Parochi, sed Parochiæ ratio habenda.*
12 *Si Parochia in cura animarum requirat plures Sacerdotes, eorum ratio habenda.*
13 *Id requirit Synodus Tridentina.*
14 *Ex mente Synodi Tridentinæ non erit congrua, si illis Sacerdotibus non sufficiat.*
15 *Id conforme Canonibus exigentibus portionem* congruam.
16 *In taxatione portionis congruæ Sacerdotum necessariorum rationem habendam docent Canonistæ.*
17 *Potest Vicarius occasione horum Sacerdotum petere augmentum portionis.*
18 *An ipsi Sacerdotes possint eam* per se *petere?*
19 *Quid Parochus in hac petitione augmenti probare debeat?*
20 *Non judicandum ex consuetudine, nec aliquorum praxi, quot Sacerdotes requirantur.*
22 *Neque ex facto prædecessorum Parochi augmentum petentis.*
22 *Sedulo inquirendo frequenter reperiretur in Parochiis defectus Sacerdotum.*
23 *Attendere debent Decimatores, ne sanguis animarum ab ipsis requiratur.*

I. QUANTUMVIS Canones de hac congrua portione loquentes, non eisdem verbis eam exprimant, in hoc tamen omnes conveniunt, quod tanta esse debeat, ut sufficere queat, ut *exinde Vicarii sive Rectores Ecclesiarum Parochialium competentem sustentationem habere, & Episcopalia jura solvere valeant, aliaque debita onera supportare* uti loquitur Alexander IV. *in Cap.* 2. §. 1. *De Decimis in* 6. vel ut Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *Cap.* 13. *De Reformat.* exprimit: *Tantum redigatur, quod Rectoris ac Parochiæ necessitati decenter sufficiat.*

II. Porro cum hæc sufficientia a temporum, personarum, & locorum diversitate plurimum dependeat: neque generaliter, quid sufficiat, decerni queat, sed ex plurimis factis frequenti mutationi obnoxiis judicandum sit: necesse est, ut determinatio portionis congruæ, sive competentiæ pastoralis, arbitrio Judicis fiat; qui, omnibus rite expensis, statuat, quid hic & nunc sustentationi Presbyterorum, & Parochiæ necessitati succurrendæ decenter sufficiat.

III. Unde Synodus Tridentina noluit determinare portionem Vicariorum etiam perpetuorum; sed *cum tertiæ partis fructuum, aut* majori, *vel* minori, arbitrio *ipsorum Ordinariorum, portione, etiam super re certa assignanda, ibidem deputandos voluit; quo animarum cura laudabiliter exerceatur. Sess.* 7. *cap.* 7. *De Reformat.*

IV. Verum quidem est, per Synodos, Pontifices, atque etiam auctoritate Regia subinde determinatum fuisse, quantum Vicariis Ecclesiarum Parochialium in congruam portionem assignari oporteret; nequaquam tamen hæc determinatio ita generalis, & *stabilis* fuit, quin ob certas temporum, locorum, aut personarum circumstantias, Judici fas fuerit interdum ab ea aliquantulum recedere, si viderit per determinatam portionem Parochi, & Parochiæ necessitati decenter non satisfieri, nec sufficienter provideri, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur.

V. Hinc Synodus Mechliniensis anno 1570. taxat a portione congrua, seu canonica, addit: *Moderatione tamen Episcopi semper salva*. Et altera Synodus sub Hovio, determinata portione congrua ad 50. libras grossorum Flandriæ, addit; *Nisi Episcoporum judicio Parochiæ amplitudo aliquid amplius ultra 50. libras requireret.*

VI. Observat quoque Franciscus Pinsonius post Brodæum ad Louetium *litt. D. nu.* 8. & 60. quod *hæc portio, jure gallico, diversam habuit taxationem. Primum enim* (*ait*) *Constitutione Caroli IX. Regis Galliæ ad* 120. *libras omni onere liberas reduceretur, inde variis Curiæ placitis primum ad* 150. *producta, deinde ad* 200. *& tandem mercium pretiis excrescentibus, substractis ubique vitæ subsidiis, ad* 300. *portionis congruæ assignatio excrevit*. Adde Edictum anni 1686. (*a*).

VII. Cum itaque portionis congruæ determinatio a Judicis arbitrio plurimum dependeat, primo attendere debet Judex tempus, & locum.

Nec enim ambigi potest, quin portio uno tempore, & loco sustentationi Parochi, & Ecclesiæ necessitati sufficiens esse queat, quæ alio tempore, & loco ob raritatem, & caritatem annonæ minime sufficeret.

Unde in regionibus, in quibus est frumenti, & vini caritas, & portio congrua in pecunia assignatur (*inquit Rebuffus*) *magis augeri debet portio, quam in locis, ubi adest frumenti & vini abundantia. De Portione congrua.*

VIII. Præterea attendenda est Parochiæ amplitudo, nec non & Parochianorum multitudo: inter quos frequenter nec copia pauperum deest, quorum indubie & rationem habendam esse communiter docent Canonistæ ad *Cap.* 12. *tit. De Præbendis*, ubi Alexander III. conqueritur de Monachis, qui Vicarios Parochialium Ecclesiarum in tantum gravant, ut *hospitalitatem* tenere non possint: nimirum respectu pauperum, uti ad citatum Capitulum advertit Glossographus dicens, ad eam teneri Clericos; *quia quidquid habent Clerici, pauperum est.*

Unde Rebuffus in citato tractatu quærens, quæ in constituenda portione congrua considerari debeant, ait *num.* 71. *Sexto, præcipue ratio* hospitalitatis *haberi debet, & Beneficii locus considerari, an sit frequens* pauperum *accessus*.

IX. Legi-

(a) Ut clare & certo innotescant origo, & jura, quæ hodie primitivis Pastoribus in Galliis competunt, legenda sunt nova Collectanea titulorum &c. Cleri Gallicani, tom. 3. a col. 819. usque ad columnam 790. Si tamen quis velit eorum duntaxat compendium legere, consulat notas, quæ in eodem volumine leguntur, a col. 774. usque ad col. 790. iis addat potissimum Declarationes Regias, quarum una 5. Octob. 1726. altera 15. Januarii 1731. extat consignata.

(b) Illud Decretum videtur deductum ex *Cap.* 1. *part.* 39. appendicis Concilii Lateranensis III. *De Vicariis Monachorum, & aliorum.*

(c) Qui plura voluerit, legat Dissertationem Canonicam, quam D. Van-Espen adornavit de pristinis Altarium incorporationibus, *Cap.* 3. & 4.

(a) Ea Declaratio confirmata est altera Declaratione, quam Rex Ludovicus XIV. dedit 30. Junii ann. 1690.

verbo *laborum suorum*, „ quod Monachi in primitiva Ecclesia „ dabant *decimas* de prædiis, & laboribus suis *sicut laici*.

XI. Sicuti autem jam pridem Monachis ad eorum paupertatem sublevandam *decimæ* datæ fuere; ita quoque privilegia exemptionis a decimis ipsi data fuisse legitur.

XII. Sub nomine Paschalis II. refert Gratianus, *Cau. 16. quæst. 1. Can. 47.* „ Decimas a populo Sacerdotibus, ac Levitis esse „ reddendas, divinæ legis sanxit auctoritas. Cæterum a Mona„ chis, sive Clericis communiter viventibus nulla ratio sinit, „ ut milites, aut Episcopi, aut personæ quælibet decimas de „ laboribus, seu nutrimentis suis propriis extorquere debeant.

XIII. Huic congruit, quod de leprosis in *communi* viventibus ex Concilio Lateranensi dicitur in *Cap. 2. tit. De Ecclesiis ædificandis*. „ Statuimus etiam, ut de hortis, & nutrimentis ani„ malium suorum decimas tribuere non cogantur.

XIV. Testatur Alexander III. in *Cap. 10. tit. De Decimis*, quod prædecessores sui fere omnibus Religiosis decimas laborum suorum concesserant. „ Sed (ait) Prædecessor noster Hadrianus „ (nimirum IV.) solis Fratribus Cisterciensis Ordinis, & Tem„ plariis, & Hospitalariis decimas laborum suorum, quos *pro„ priis manibus* vel *sumptibus colunt*, indulsit: cæteris vero, ut „ de novalibus suis, quæ propriis manibus, vel sumptibus ex„ colunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis „ suis decimas non persolvant: quæ sumus super his imitati. „ Quare ii, quibus hoc indultum est, hac occasione decimas de „ aliis rebus Ecclesiæ suæ non possunt subtrahere, vel sibi ali„ quid usurpare.

XV. Cistercienses specialiter in his a Pontificibus privilegiatos fuisse, etiam sub initiis pene sui instituti, ipsoque S. Bernardo præcipuo Ordinis illius propagatore vivente, constat.

Vir eruditus Joannes Mabillonius in præfatione, quam recentiori Operum S. Bernardi editioni præmisit, §. 4. agens de schismate inter Innocentium II. & Anacletum; postquam ostendit multos labores tantum Bernardum pro extinctione illius schismatis & in favorem Innocentii subiisse, ac tandem feliciter ejus opera, schisma fuisse extinctum, subjungit *n. 48.* „ Tanti bene„ ficii, maxime per Bernardum accepti, memor Innocentius, „ Cisterciensibus decimas ex omnibus, quas habebant, possessio„ nibus propria auctoritate relaxavit, inconsultis iis, ad quos „ ejusmodi decimæ pertinebant.

XVI. Quantæ hic querelæ, & inter Ordinem Cisterciensem & Episcopos, atque alios Ordines exorta sint dissidia notavit idem Mabillonius in notis ad Epistolas 228. & 282. sancti Bernardi.

XVII. Hoc autem vel præcipue torquebat Episcopis, & alios Religiosos, quod passim sibi Cistercienses attraherent possessiones & prædia, e quibus *jam antea* vel Clericis, vel aliis Religiosis *decimæ* solvebantur: e quibus dum Cistercienses decimas solvere renuebant, reipsa decimas aliis subtrahebant.

XVIII. Id patet ex Epistola 82. quam sub finem sæculi XII. nomine Richardi Archiepiscopi Cantuariensis scripsit nominatissimus ille Archidiaconus Bathoniensis Petrus Blesensis *Abbati & Conventui Cisterciensi*. In hac Epistola, præmissis Cisterciensium laudibus, subdit, in uno eorum famam decolorari, quod „ Cle„ ricis & Monachis decimas auferrent. Et quæ est, ait, injurio„ sa immunitas, ut exempti sitis a decimarum solutione, qui„ bus *obnoxiæ* terræ *erant*, *antequam* vestræ essent, & quæ so„ lutæ sunt hactenus, non personarum obtentu, sed territorii „ ratione? Si in vestram possessionem terræ devolutæ sunt, „ quare in hoc periclitatur *alienum* jus? Nam ad vos terræ, „ juxta communem æquitatem, cum *suo onere* transierunt.

XIX. Et objecto sibi Papæ privilegio, ait: „ Non ponimus in cœlum os nostrum, nec de facto summi Pontificis disputamus; „ sed si Dominus Papa indulgentia speciali quandoque privilegia„ verit vos, dum Ordo vester *paupertate* gaudebat, dum in „ usus egentium suæ tenuitatis viscera liberaliter effundebat, „ potuit tolerari ad tempus, licet in communem redundaret in„ juriam, quod causa necessitatis fuerat introductum; nunc au„ tem quando vestræ possessiones multiplicatæ sunt, etiam in „ immensum, privilegia hæc potius ambitionis, quam Religio„ nis instrumenta censentur.

XX. Deinde addit: „ Quidquid indulgeant privilegia Ecclesiæ „ Romanæ, vobis expedire non credo, contra conscientiam ve„ stram, quod alienum est usurpare. Quid si a Sede illa publi„ cum emanasset edictum, quod ubicumque invenerit Clericos, „ aut alterius habitus Monachos equitantes, vobis liceret eos „ de suis evectionibus dejicere, & equos in usus proprios deti„ nere? Quid interest equos rapiatis, an decimas? Nisi quia de„ cimas res spiritualis est, & ideo enormius sacrilegium inde„ cimis committitur quam in equis.

XXI. Et sane Ordini Cisterciensi privilegia illa data fuisse, quando ex illorum concessione nulli scandalum aboriri posset, fatetur Alexander III. in *Cap. 9. tit. De Decimis*, suadens quibusdam Monachis Ordinis Cisterciensis, ut cum prætendentibus ab ipsis decimas componant: „ Nam quando (ait) Romana Ec„ clesia Ordini vestro privilegia de decimis dederat, ita erant „ *raræ* Abbatiæ vestri Ordinis, quod exinde nullum poterat de „ jure scandalum suboriri: sed nunc in tantum *augmentatæ* sunt, „ ac possessionibus *ditatæ*, quod multi viri Ecclesiastici de vo„ bis apud nos querelam sæpe proponunt.

XXII. Volebant quoque Cistercienses privilegium illud etiam ad possessiones, quas *aliis excolendas* tradebant extendere, uti intelligitur ex litteris Alexandri tertii, quæ integre referuntur in *Cap. 11. De Decimis*, in prima Collectione Decretalium apud Antonium Augustinum, & in appendice ad Concilium Lateranense sub Alexandro III. *part. 13. cap. 6.* Fragmentum autem extat in *Cap. 11. De Decimis*.

XXIII. In his ergo scribit Alexander III. *Licet de benignitate Sedis Apostolicæ sit vobis indultum; ut de laboribus vestris, quos propriis manibus vel sumptibus colitis, nemini decimas solvere teneamini; propter hoc tamen non est licitum vobis decimas de terris vestris subtrahere, quas aliis traditis excolendas.*

Post hæc dicit: *Relatum est siquidem auribus nostris, quod cum terras quasdam, quas in decimatione dilecti filii nostri Thesaurarii Senonensis habetis, dictis rusticis vestris excolendas, exinde decimas, sicut debetis, non solvitis, nec facitis a rusticis ipsis exsolvi. Quoniam igitur quanto arctius vos & Ordinem vestrum diligimus, tantum minus vos & Ordinem vestrum volumus efficere, quæ sunt honestati contraria, vel obvia rationi, aut ex quibus privilegiorum nostrorum tenorem transgredi videamini; cum privilegium videatur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate: fraternitati vestræ mandamus quatenus de terris illis, quas in decimatione prædicti Thesaurarii propriis manibus non excolitis, sed rusticis traditis excolendas decimas vobis usurpare nullatenus præsumatis, sed easdem propriis eidem Thesauro faciatis cum omni integritate persolvi.*

XXIV. Rursus apud Alexandrum III. Abbas & Fratres Sanctæ Crucis, qui erant Canonici Regulares, conquesti fuere de Monachis de *Neubothel* Ordinis Cisterciensis in Scotia, quod decimas solvere tenuerent ex prædiis, quæ ipsi Cistercienses a rusticis Parochiæ, in qua illi Canonici Sacramenta administrabant, & eo titulo decimas accipiebant, conduxerant vel *ad firmam* acceperant; quo fiebat, ut illi Canonici pene omnibus suis decimis defraudarentur. Unde scribit ad illos Monachos Cistercienses Alexander: „ Nec fuit intentionis nostræ, aut Antecesso„ rum nostrorum, ut de possessionibus, quas *conductitis*, deci„ mas non debeatis persolvere: universitatis vestræ m. præ. „ (id est, *mandando præcipimus*) ut eis de fructibus de præ„ diis, quæ conduxistis in Parochiis suis, de quibus consueve„ runt decimas percipere, plenarie persolvatis, vel cum ipsis „ tam pacifice & amicabiliter conveniatis, quod nulla inter vos „ debeat scandali malitia suscitari, & vos videamini ultra quam vobis indultum est, manus extendere.

Ita legitur in *Cap. 6. De Decimis*, in prima Collectione Decretalium; & eadem pene leguntur in *Cap. 8. tit. eod.*

XXV. His interpretationibus sive privilegii extensionibus, nec non novis possessionum accessionibus privilegium hoc in magnum Ecclesiarum Parochialium & aliorum, quibus decimæ competebant, gravamen redundabat, multasque contentiones & rixas excitabat.

XXVI. Itaque Abbates Ordinis Cisterciensis in Capitulo generali congregati anno 1213. resolverunt hisce querelis, & contentionibus occurrere, præsertim excitati litteris Innocentii III. inscriptis sub idem tempus Monachis Cisterciensis Ordinis, & Hospitalariis Diœcesis Quinque-Ecclesiensis; estque Epist. 85. *lib. 16.* in editione Epistolarum Innocentii per Bosquetum.

XXVII. In hac itaque Epistola primo scribit Innocentius: *Venerabilis Frater noster Quinque-Ecclesiensis Episcopus nobis intimare curavit, quod vos extendentes ad lucra turpia manus vestras, multitudinem emitis vinearum, de quibus sibi, vel Ecclesiis suæ Diœcesis decimæ solvi solent; quarum vinum, licet nequaquam in usus proprios expendatis, sed vendendum ad alias faciatis provincias deportari, decimas tamen sibi, vel ipsis Ecclesiis subtrahitis ex eisdem.*

Post hæc subjungit: *Cum igitur ex hoc Ordini vestro plurimum detrahatur, universitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus ab iis de cætero taliter desistatis, quod materia scandali auferatur, & super hoc de vobis clamor ad nos ulterius non ascendat. Scientes nobis esse merito formidandum, ne propter clamorem hujusmodi sacrum Concilium, auctore Domino, in proximo celebrandum, privilegia vestra coarctanda provideat, vel etiam revocanda; cum privilegium mereatur amittere, qui concessa sibi abutitur libertate.*

XXVIII. Litteris hisce in Capitulo generali lectis, Statutum ediderunt, quo querelis Episcoporum, aliorumque decimas possidentium satisfieri, salva privilegii sui integritate, posse credebant.

Hoc Statutum in Concilio generali Lateranensi, cui Innocentius III, præsidebat, lectum & probatum fuit; referturque Decretum Concilii in *Cap. 34. tit. De Decimis*: *Nuper Abbates Cisterciensis Ordinis in generali Concilio (vel potius Capitulo, ut in prima Decretalium collectione) congregati, ad commonitionem nostram (Innocentii III.) provide statuerunt, ne de cætero Fratres ipsius Ordinis emant possessiones, de quibus decimæ debeantur Ecclesiis, nisi forte pro Monasteriis noviter fundandis. Et si tales possessiones eis fuerint pia fidelium devotione collatæ, aut emptæ pro Monasteriis de novo fundandis, committantur aliis excolendæ, a quibus Ecclesiis decimæ persolvantur.*

XXIX. Hactenus Ordinis ipsius Statutum, cui deinde addit Concilium Lateranense: „ Ne occasione privilegiorum suorum Ec„ clesiæ alterius Ordinis prægraventur, decernimus, ut de alie„ nis terris, & amodo acquirendis, etiamsi eas propriis mani„ bus, aut sumptibus excolunt, decimas persolvant Ecclesiis, „ quibus ratione prædiorum antea solvebantur, nisi cum ipsis „ Ecclesiis aliter duxerint componendum.

XXX. Denique hæc omnia Concilium sua auctoritate extendit ad omnes Regulares iisdem privilegiis cum Cisterciensibus gaudentes: „ Et hoc ipsum (ait) ad alios Regulares, qui gau„ dent similibus privilegiis, extendi volumus, & mandamus, „ ut Ecclesiarum Prælati promptiores, & efficaciores existant „ ad exhibendum eis de suis malefactoribus justitiæ compleme„ tum, eorumque privilegia diligentius, & perfectius studeant ob„ servare.

XXXI. Si itaque attendamus privilegia immunitatis a decimis, Regularibus indulta, prout illi Corpori Juris inserta sunt, sequitur in primis, nullos Regulares, exceptis Cisterciensibus, Tem-

Templariis, & Hospitalariis, habere immunitatem a decimis, nisi *de novalibus suis, quæ propriis manibus, vel sumptibus excolunt, & de nutrimentis animalium suorum, & de hortis suis*; uti statuit Hadrianus IV. & probavit Alexander III. in *Cap.* 10. *tit. De Decimis*.

XXXII. Secundo, Cisterciensibus, Templariis, & Hospitalariis indultam esse immunitatem a decimis de omnibus suis terris, quas propriis manibus excolunt, uti in citato *cap.* 10. declaratur.

XXXIII. Tertio habetur, quod Cistercienses vi Statuti Ordinis a Concilio Lateranensi probati, non possint de novo possessiones, de quibus antea decimæ solvebantur, acquirere, nisi pro fundandis noviter Monasteriis; & si etiam in hanc causam dentur, eas aliis excolendas tradent, ut ex iis decimæ solvantur.

XXXIV. Quarto, quod si quas possessiones post Concilium Lateranense celebratum sub Innocentio III. anno 1215. quocumque modo acquisierint, easque etiam *propriis manibus* excolant, decimas solvere teneantur Cistercienses, & omnes similia privilegia habentes; uti constat ex ordinatione ipsius Concilii Lateranensis.

XXXV. Verum Cistercienses, aliique Regulares plurima proferunt posteriorum Pontificum privilegia, quibus amplior ipsis indulgetur a decimis exemptio, seu immunitas, quam in privilegiis Corpori Juris insertis est expressa: quæ privilegia passim apud Auctores de hac immunitate scribentes referuntur, ac signanter apud Wamesium *Cons. Can.* 445. & Zypæum *consul.* 8. *De Decimis*.

XXXVI. Porro Zypæus, relato privilegio Martini V. quo larga satis a decimis immunitas, etiam de terris post Concilium Lateranense acquirendis indulgetur Cisterciensibus, ait: „ Sed vereor „ in viridi non esse passim observantia; quatenus excedit privilegia „ Corpori Juris inserta, (quamvis Wamesius *De Decimis cons.* „ 445. illa ex facto propugnet) præsertim quando erunt *noviter* „ *emptæ* possessiones, ex quibus *aliis decimæ solvebantur*; aut „ non ipsi propriis manibus, aut sumptibus colant; aut saltem „ partiarios forte habuerint colonos, qui de portione sua decimas solvant, portione Religiosorum immuni relicta.

XXXVII. Hæc Zypæus, qui teste ibidem monet, *n.* 7. „ In „ privilegiis diversimode restrictis non facile est hodie invertenda „ possessio, sive Religiosi sint in possessione immunitatis, sive „ alii in possessione decimas percipiendi. Ea enim possessio argumento „ est, casum seu fundum, de quo agitur, subjectum esse „ privilegio, vel non esse; vel privilegium receptum esse ibi, „ vel non esse.

XXXVIII. Quin in dubio pro solutione decimarum judicandum sit, dubitari nequit; cum certum sit jure communi, omnes etiam Religiosos saltem curam animarum non habentes in Parochia, decimas solvere debere: quod & multo magis obtinere debet, si prætendatur exemptio a decimis ultra privilegia Corpori Juris inserta, & contra Ecclesiam Parochialem, cui de jure decimæ debentur.

XXXIX. Cum autem adeo clare in Jure sit expressum, immo & ipsum Cisterciensium Statutum exprimat, & supponat immunitatem a decimis se non extendere ad terras, sive possessiones, quas *aliis excolendas* tradunt, non facile privilegium posterius ad earum immunitatem admittendum.

Unde refert Claudius Le Prestre in sua Arrestorum collectione, *Cent.* 3. *cap.* 26. plura esse Arresta, quibus judicatum fuit, privilegium Cisterciensium de non solvendis decimis e terris, quas *propriis manibus colunt*, non extendi ad terras, quas aliis excolendas tradunt. Hæc Arresta notantur apud Brodæum ad Louetium *litt. D. n.* 57.

XL. Monet nihilominus ibidem Brodæus, post tempora horum Arrestorum, Cistercienses, aliosque nonnullos Ordines obtinuisse Litteras patentes Ludovici XIII. Regis Galliarum anno 1620. confirmativas Bullarum Eugenii III. aliorumque Pontificum, quibus annuitur immunitas a decimis e possessionibus, quæ sunt de fundatione, dotatione, & domanio Abbatiarum dictorum Ordinum, tam pro illis, quas colunt propriis manibus, quam aliis, quas suis colonis excolendas tradunt. Quæ Litteræ eodem anno in Parlamento simpliciter admissæ, & probatæ fuerunt. Testaturque Brodæus conformiter ad has Litteras judicatum fuisse, præmisso exacto causæ examine, & discussione, in favorem Abbatis, & Conventus Claræ-vallensis Ordinis Cisterciensis de non solvendis decimis e suis terris, quamdiu eas vel propriis manibus colerentur, vel aliis excolendas elocarent, elocatione non excedente terminum novem annorum.

XLI. Itaque in his privilegiis, uti in tota materia decimarum, multum attendenda possessio & usus, præcipue antiquus; multumque insuper attendendum privilegiatis, ut ita suis privilegiis utantur, nec Ecclesiæ præsertim Parochiales, quibus de jure decimæ debentur, nimium graventur. Quare recte monet Zypæus loco citato, *numer.* 12. „ quod si præter commune dubium accedat „ specialis rentes Parochi, eo magis res ad compositionem „ urgenda est; quia nimis eo loci incipit privilegium esse „ nocivum, & sic arbitrio boni viri restringendum, & quidem „ sic, ut congrua portio Parocho maneat, & congrua liberaliter.

XLII. Qualiscumque immunitas Cisterciensibus, aliisve Religiosis vi privilegiorum competat, hoc satis constat, eam duntaxat *personalem* esse, neque possessionibus aut rebus inhærere. Quapropter si partiarios colonos habeant, pro portione colonorum decimæ essent solvendæ; tametsi immunitas Cisterciensium ad eum casum se extenderet; quia non nisi portionem Cisterciensibus competentem eximere possent.

Eis conforme est privilegium Alexandri IV. quod extare inter monumenta Monasterii Sancti Bernardi ad Scaldium testatur Zypæus loco citato, *num.* 6. quo privilegio concessum est: „ Ut „ si animalia dederint in *societatem*, de fœtibus decimas non solvant, „ quoad *eam partem*, quæ eos contingit.

Hoc fundamento anno 1602. adjudicatæ fuerunt decimæ Parocho e terris, quas quidam laicus emerat a quodam Monasterio Ordinis Cisterciensis; tametsi ex terris, quamdiu pertinuerant ad Monasterium, nunquam decimæ solutæ essent; immo & cum Parocho Concordatum initum esset, quo pro omni decima, quæ prætendi posset ex terris illis defungeretur Monasterium solutione 30. stuferorum (*a*). Dictum enim fuit, privilegia, uti & transactionem occasione illorum initam, esse intelligenda pro tempore, quo Monasterium terras illas haberet, & ut propriis uteretur; ac per consequens privilegium immunitatis Ordini concessum eas a decimis eximere poterat. Vide Choppinum *De Sacr. Pol. lib.* 3. *tit.* 2. *n.* 8.

XLIII. Flavius Cherubinus in Compendio Bullarii in Gregorio XIII. *capitolo* 51. agens de Bulla (*b*) hujus Pontificis, qua privilegium immunitatis a decimis concessum Societati Jesu renovat & ampliat cum derogatione Decreti Concilii Lateranensis, de quo in *Cap.* 34. *tit De Decimis*, quærit ibidem *Scolio secundo*, „ de quibus decimis Societatis exemptiones intelligantur “? Dein respondet; „ De illis, quæ Parochis, vel aliis personis, aut Collegiis, ex juris communis dispositione debentur; & non de his, „ quæ jure speciali, ex aliqua particulari concessione, & privilegio „ debentur, maxime si ex causa onerosa, & ex quasi „ contractu Principis “. Additque ita anno 1598. censuisse Rotam Romanam. Idipsum indicat Covarruvias *lib.* 1. *variarum resol. cap.* 17. *n.* 14. rationem addens: „ Ex eo quod hujus quasi „ possessionis summus Pontifex ignarus est, nec ejus mentionem „ in privilegio fecerit, & ideo eam tollere non voluerit.

Refertur quoque in Registro MS. Archiepiscopatus Mechliniensis, pronuntiatum fuisse unanimi suffragio in Parlamento Mechliniensi anno 16 3. pro Cappellanis Cappellæ Regiæ, privilegium Cisterciensium de non solvendis decimis non comprendere decimas alicui competentes *speciali* fundatione.

CAPUT VIII.

Quomodo Decimæ solvendæ?

1 *Decimæ in sua origine sunt species oblationis.*
2 *Admonendus populus ut liberali, ac grato animo Decimas persolvat.*
3 *Hic merito applicatur quod de oblationibus dicitur.*
4 *Solutio Decimarum debite facta, ut sacrificium Deo gratum habetur.*
5 *Ægre populus hodie ad Decimarum solutionem adducitur.*
6 *Ratio illius videtur iniqua Decimarum dispensatio.*
7 *Attento hodierno Decimarum usu, non mirum, si populus Decimarum solutioni ægre acquiescat.*
8 *Ob iniquam, & injustam Decimarum dispensationem populus Decimas negare non potest.*
9 *De jure communi decima pars fructuum solvenda.*
10 *Consuetudine introduci potest, ut minor quota quam Decima solvatur.*
11 *Quare hæc minor nihilominus* Decima *vocetur?*
12 *Solutione quotæ etiam minoris per consuetudinem introductæ, satisfit integræ Decimarum solutioni.*
13 *Decimæ solvendæ sine deductione expensarum in colligendis fructibus.*
14 *Id procedit in Decimis prædialibus, non autem personalibus.*
15 *Non deducuntur etiam expensæ in conservationem, aut meliorationem fundorum factæ.*
16 *Interdum conventione Decimatores aliquid pro expensis contribuere solent.*
17 *Immo & auctoritate publica subinde adiguntur.*
18 *Volunt Principes nostri, ut solitæ Decimæ exacte solvantur; nec dicantur esse arbitrariæ.*
19 *Fructus decimales e fundis avehi non possunt, priusquam in manipulos, & acervos collecti sunt.*
20 *Debent quoque prævie monere Decimatores, ut determinato tempore adsint decimationi.*
21 *Eadem & in Gallia ordinata sunt.*
22 *In Gallia frequenter judicatum, Decimas in* specie *solvendas esse, non obstante contraria consuetudine, aut conventione.*
23 *Idipsum ibidem reputatur pro firmo principio in materia Decimarum.*
24 *Non ubique, nec etiam in Belgio, id tam rigorose observari videtur.*
25 *Quomodo & quando solvendæ decimæ fœtuum animalium?*

I. DECIMAS in sua origine, & primigenia institutione esse quamdam speciem oblationis, qua populus partem bonorum suorum temporalium Deo offerebat, in ministrorum ejus, ac pauperum usus impendendam, ex dictis *c.* 1. compertum est.

II. Et quamvis hodie decimæ non sint amplius eo sensu *voluntariæ*, ut dependeat ab arbitrio populi eas offerre, vel non offerre; sem-

(*a*) Stuferus, id est solidus, Belgis *Stuyver*. *C'est, dit Monsieur Savary, le sol commun de Hollande & du Brabant. On l'appelle le sol de gros; sa valeur est variable, & suit toujours celle de la valeur de la livre de gros.* Dictionnaire du commerce, tom. 2. pag. 1903.

(*b*) Ea Bulla in Galliis derogare non potest juri communi, quo quilibet fundus gratis confertus decimas solvere tenetur; huic juri non derogatur nisi per titulum antiquæ consuetudinis, & Regia auctoritate munitum. Cum vero utraque hæc prærogativa desit Bullæ, quam Patribus Jesuitis concessit Gregorius XIII. nullum jus in Galliis, aut nullum privilegium huic tribui potest.

specie solvendas. Unde Michael Du Perray in Tractatu de Portione congrua, *part.* 2. *cap.* 30. inter principia in materia decimarum juxta consuetudinem Galliæ recepta, ponit hoc, *nu.* 41. Decima solvenda est *in specie*, non obstantibus quibuscumque conventionibus, & transactionibus inter incolas Parochiæ, & Prædecessores ipsius Curati (*a*).

XXIV. Ex Panormitano ad *Cap.* 32. *titul. De Decimis* refert Choppinus *De Sacr. P. lib.* 3. *tit.* 4. *num.* 4. *Quod a Germanis pensitari assolent quotannis certi, ac definiti frugum acervi, quos nec augere fertilitas anni, nec minuere sterilitas possit.* Addit præterea Choppinus: *Sclavorum item in regione, Aldenburgensi Præsuli designatum est decimæ vice annuum vectigal ex omnibus Wagirorum, seu Obotritorum latifundiis: nempe quolibet ex aratro, grani mensura, & lini fasciculi quadrageni, cum duodecim nummis argenteis; unus præterea nummus, pretii summam colligentis.*

Similiter in Belgio in aliquibus locis usus obtinet, ut vel ex longæva consuetudine, vel conventione solvatur vice decimarum præsertim *minutarum* aliqua determinata quantitas: quæ solutio nonnunquam præferenda solutioni hujusmodi decimarum *in specie*; eo quod hæc ob ejus incertitudinem, & exilitatem sæpe quæstiones, & difficultates parere soleat. Neque credo, usum solutionis decimarum *in specie* ita receptum, ut consuetudo immemorialis, aut conventio legitime facta ei contraria, in judiciis invalidaretur, & coloni aut proprietarii ad solutionem decimarum *in specie*, non obstante consuetudine aut conventione, urgerentur. Et quidem expresse ait post Rebuffum Franciscus Tondutus *lib.* 1. *Quæstionum, & resolution. cap.* 67. *numer.* 7. „ Valida videtur consuetudo, quod loco animalium solvatur certa pecuniarum summa nomine decimæ.

XXV. Notat quoque ibidem Tondutus quoad decimas animalium, si consuetudo habeat, ut decimus, vel vigesimus fœtus solvatur, fideliter solvendum esse quidquid venerit decimum, vel vigesimum, aut alias secundum consuetum numerum. Notatque quod quamvis per longum tempus rustici animalia minutiora, & deteriora Parocho pro decima per dolum & astutiam præstiterint, talis consuetudo non sit legitima, nec recipienda.

Quod si discerni nequeat, quod sit decimum animal, vel secundum datam consuetudinem vigesimum, tunc nec de melioribus, nec de pejoribus solvenda erit decima; sed de mediocribus arbitrio boni viri; uti post Oldradum *consil.* 236. observat ibidem Tondutus.

Adhæc, ut recte post alios monet Tondutus *nu.* 6. non debetur hæc decima statim ubi nata sunt animalia, sed ubi non amplius indigent lacte materno: alioquin inutilia apud Ecclesiam remanerent, & morerentur.

Quanto autem tempore proprietarius fœtum decimabilem servare, & nutrire debeat, pro regionum & locorum conditione determinandum esse, verius credit Germanus Forgetius in Tractatu De rebus *decimabilibus*, *cap.* 3. *num.* 5. monetque quod *agnos* intervenisse Arrestum Parlamenti Parisiensis per modum Regulamenti 27. Maji 1559. quo cautum fuit, quod Decimatores teneantur hebdomada ante Pascha ipsos agnos signare; sique signati, sint eorum periculo, & oneri. Verba Regulamenti, prout ea refert Forgetius, sunt: *Que les Dimeurs sont tenus compter, marquer & lever le Jeudi, ou autre jour de la Semaine Sainte par chacun an, la dime d'iceux agneaux, & ledit temps passé, le Proprietaire ou ses Fermiers & Commis pourront compter, nombrer & marquer, pour en cas de mort, sans fraude en representer & rendre les peaux a ladite marque, dont le Proprietaire & les Commis qui auront marqué, seront crus par leur serment. Que si la dime des agneaux étoit levée après ladite Semaine Sainte, seront les Dimeurs tenus payer le salaire raisonnable, pour raison de la garde d'iceux agneaux.* Idest, Decimatores teneri, ut numerent, signent, & colligant feria quinta, aut alia die majoris hebdomadæ annuatim decimas agnorum; quo tempore elapso, liberum erit proprietario, aut ejus villico, aut ei, quem commiserit, numerare, & signare; ut si perire eos contingat, sine fraude vellera signata exhibeat, & reddat; stabiturque juramento proprietarii, & eorum, quos commiserit, qui signaverint vellera. Si vero agnorum decimæ colligerentur post dictam majorem hebdomadam, tenebuntur Decimatores stipendium, prout ratio exiget, persolvere, ratione custodiæ dictorum agnorum.

(a) Docet tamen eruditus D. De Hericourt, has transactiones executioni esse mandandas, modo formalitatibus, quæ pro alienandis Ecclesiæ bonis præscribuntur, vestitæ sint. Ecce verba eruditi Canonistæ: *Pour mettre les Paroissiens en droit de dire, qu'ils ont été abonnés; il faut qu'ils ayent un titre en bonne forme de l'abonnement, ou du moins d'anciennes preuves par écrit, jointes à la possession immemoriale; qui fasse presumer qu'ils ont un titre legitime: en suivant cette regle, il est facile de concilier les Arrêts qui paroissent d'abord opposés au sujet des abonnemens.* Loix Eccles. part. 3. pag. 186. & 187. num. 25.

Quod in Germania a Catholicis, vel a Protestantibus Augustanæ Confessionis observari solet, accipe. Debentur decimæ ex ipsis fructibus, nec eorum loco offerri potest æstimatio, nisi per conventionem aliud placuerit. Inde duplex nascitur decimarum species; una quæ in natura præstatur ex fructibus, altera cujus loco quotannis certa æstimatio solvitur. „ Quamvis, inquit Bohemerus „ lib. 3. tit. 30. pag. 450. tom. 4. per diuturnum tempus hæc fuerit soluta, „ attamen prior species; quæ regularis & ordinaria est, nunquam amittitur; „ revera conventio conductionem continet, qua possessoribus agrorum locantur „ decimæ pro certa pensione annua; sed illud negotium præscriptionem non „ admittit, nec impedit quominus fieri possit antiquario locationis factæ „. Ita quoque censet Mevius, pag. 8. decis. 66.

CAPUT IX.

Quomodo, & coram quo Decimæ exigendæ?

I. SI populus inducendus sit, ut decimas liberali ac grato animo, & sincera in Deum pietate offerat, uti capite præcedenti notavimus: indubie & ipsi Ecclesiastici suo exigendi modo ostendere debent, quod non avaritiæ aut cupiditatis spiritu, sed tamquam spirituales Deo oblatas hostias, cum quadam animi gratitudine decimas recipiant.

II. In primis itaque in hac decimarum exactione observandum a Decimatoribus, præsertim Ecclesiasticis, ne cum fidelium scandalo, nimio rigore decimas a populo, interdum sat inope, & gravato, exigant. Temporalia enim potius perdenda sunt, quam nomen Dei propter nostras exactiones blasphemetur, & proximi scandalizentur, inquiebat Joannes Molanus Canonicus ad suos Concanonicos in Oratione *De defendendis Decimis*, *cap.* 12. Additque: *Fœda nimirum est macula avaritiæ in hominibus Ecclesiasticis, maximeque eos liberales esse decet. Unde Paulus Apostolus non poterat tuta conscientia necessaria vitæ a Corinthiis exigere; non quod ea contra justitiam, sed contra charitatis debitum exegisset.*

III. Notat quoque ibidem Molanus, *quod Canonici quidam nimio rigore urgeant semper, se jurasse defensionem jurium Ecclesiæ suæ: ac proinde nihil unquam de jure decimarum ex quacumque causa remittere volunt. Quibus a doctioribus, & prudentioribus confratribus dicendum est, eos ex vi juramenti non obligari, ut extremo jure in decimis defendendis utantur: eo quod juramentum non sit vinculum iniquitatis; sed obligatio ejus intelligi debeat; salvis honore Dei, & ædificatione proximorum.*

IV. Omnibus quidem Ecclesiasticis convenit, ut cum summa moderatione, & charitate in decimarum aliorumque temporalium jurium postulatione, & exactione se gerant; nullamque dent populis justam offensionis aut scandali occasionem: Speciali tamen ratione ad eam moderationem adstringuntur illi Decimatores, qui populo spiritualia non seminantes, temporalia eorum metunt, & quibus decimæ per modum quodammodo *eleemosynæ* communicatæ sunt; vel quorum fides specialiter electa est, ut eas in pauperes distribuerent; quemadmodum supra *cap.* 5. annotatum fuit.

Quis enim non a ratione, & justitia alienum arbitrabitur, quod hi, quibus decimæ eo potissimum fine datæ sunt, ut iis tamquam *pauperes* utantur, & reliquum ut fideles earum dispensatores in pauperes erogent, cum summo rigore eas a pauperibus exigant, & quodammodo extorqueant?

V. Cæterum, cum decimæ hodie non ut mere voluntariæ oblationes, & eleemosynæ solvantur, sed ad illas solvendas populus ex *justitia* teneatur: non dubium, quin malevoli refractarii ad solutionem earum cogi possint: ipsique Decimatores tam Ecclesiastici, quam laici, decimarum solutionem juridice urgere queant, & subinde teneantur.

VI. Immo refractarios ad earum solutionem, & per censuras Ecclesiasticas constringi posse, in Jure cautum est.

Legitur *lib.* 2. *Capitular. Regum Francorum cap.* 38. „ Qui decimas pro crebris admonitionibus, & prædicationibus Sacerdotum dare neglexerint, *excommunicentur*. " Et in *cap.* 5. *tit. De Decimis*, mandat Cantuariensi Archiepiscopo Alexander III. ut Parochianos, si opus fuerit, sub *excommunicationis* districtione compellat, ut de proventibus molendinorum, piscariarum, fœno, & lana, decimas Ecclesiis, quibus debentur, cum integritate persolvant. Idipsum mandatur in *cap.* 15. & 21. *tit. eod.* aliisque Juris textibus.

VII. His insistens Synodus Tridentina, *Sess.* 25. *cap.* 12. *De Reformat. præcipit omnibus, cujuscumque gradus & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, in posterum Cathedrali, aut quibuscumque aliis Ecclesiis, vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant. Qui vero aut eas subtrahunt, aut impediunt*, excommunicentur, *nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur*.

VIII. Verum, cum Synodus Tridentina eadem Sessione *cap.* 3. satis insinuet, in causis præsertim civilibus, ad excommunicationis censurarumque inflictionem non esse procedendum, quando executio realis, vel personalis aliter haberi potest; mores Belgii vix admittunt, ut laici decimas solvere renuentes per censuras Ecclesiasticas compellantur, aut ob earum non solutionem excommunicari possint: eo quod alia passim media sint, quibus ad solutionem cogatur.

IX. Refert Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico, *cap.* 32. §. 54. quod cum hic ageretur de publicatione Synodi Tridentinæ, eumque in finem Decreta reformationis ad Consilia Regia per Belgii Gubernatricem nomine Regis Philippi II. revidenda fuissent missa; quod ad citatum *Caput* 12. quo præcipitur, ut unusquisque decimas, quas debet, integre persolvat, & qui eas subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, *notarint Brabanti, tractus complures in hac regione a decimarum præstatione esse exemptos privilegio, aut præscriptione, & nominatim Regiam Majestatem ab hoc onere immunem agere deinde non esse hic usitatum, censuris, vel excommunicationibus cogere reluctantes ad decimarum præstationem, quæ nec per Canones, nisi pro rebus gravioribus, irrogari possunt, solere hic jure agi contra frustratores decimarum in Conciliis Provincialibus*.

Similiter ad *Sess.* 22. *cap.* 11. quo coercentur *anathemate* laici usurpatores, detentores, violatores rerum, & jurium Ecclesiasticorum, vel piorum locorum, aut fundationum, & Patroni jure Patronatus insuper privantur, „ animadverterunt Consilia, „ laicos hisce in rebus conveniri solitos apud Judices sæculares, „ & Concilia Provincialia, ibique pro modo culpæ coercendos ". Anselmo *ibidem*, §. 31.

X. De jure communi causa decimarum tamquam Ecclesiastica tractanda videtur coram Judice Ecclesiastico; ipsumque Judicem Ecclesiasticum esse etiam laicorum judicem competentem in hac materia decimarum, communiter tradunt Canonistæ, & late probat *Covarruvias Pract. quæst. cap.* 5.

XI. Verum in his aliisque pluribus Provinciis, & Regnis solent passim quæstiones super decimis coram Regiis Tribunalibus agitari, & laici ad Consilia Regia super solutione decimarum evocari. (*a*).

XII. In Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem *tit.* 3. §. 10. in primis statuitur: *Si laicus actione personali, ex contractu per Ecclesiasticam personam conveniatur, ratione bonorum mere Ecclesiasticorum, ut puta decimarum vel oblationum, vel ratione bonorum (ut prædicitur) amortizatorum, poterit laicus in jus trahi coram Officiali, vel Judice sæculari. Ita quod talis quæstio erit mixti fori. Si vero eadem personali actione laicus per Clericum conveniatur, ex contractu, ratione aliorum bonorum ad Ecclesiam spectantium, non amortizatorum, ut supra, actor sequetur forum rei; nec de talibus causis se poterunt Ecclesiastici Judices intromittere. Si autem laicus, invitis dominis, videatur defructuasse bona mere Ecclesiastica, vel amortizata, ut supra, sine aliquo contractu præambulo, poterit coram Judice Ecclesiastico, vel sæculari conveniri*.

XIII. Deinde §. 13. decernitur, quod in causis mere Ecclesiasticis, ut puta *decimarum*, Judex Ecclesiasticus, etiam contra *laicos*, poterit cognoscere in *petitorio*.

Quoad possessorium statuitur in dictis Concordatis *tit.* 4. quod per modum provisionis „ possessorium recuperandæ, & retinen„ dæ quæstio, & cognitio spectabit ad Judices sæculares priva„ tive, sive agatur de possessorio Beneficiorum, decimarum, „ Jurispatronatus, vel aliorum jurium, & quæstio in possesso„ rio suspendet petitorium, nisi quæstio petitoria esset contestata „ coram Judice spirituali contra intentantem possessorium.

Subditur autem §. 2. „ Interdictum vero adipiscendæ possessionis Judici Ecclesiastico relinquitur.

XIV. Hodie in Belgio, in Gallia, Hispania, aliisque multis Provinciis possessorium decimarum tractari apud Judices Regios notissimum est, & quotidiana praxis probat; notantque passim Pragmatici, quos citat Covarruvias *Pract. quæst. cap.* 35. Vide etiam Carolum Fevretium De Abusu *lib.* 6. *cap.* 1. & Brodæum ad Louetium *litt. B. num.* 11. & *litt. D. num.* 29.

(*a*) Cum decimæ rerum temporalium naturam non amittant, licet ad usum pium, & Ecclesiasticum destinentur, meritò crediderunt Principes, decimas suæ jurisdictioni esse subjectas, neque ea destinatione in usum Ecclesiasticum a sua jurisdictione plane eximi. Quapropter non dubitarunt, sibi integrum esse earum exactionem, & solutionem suis legibus circumscribere, quemadmodum a Catholicis Principibus in Gallia, in Belgio, plurimisque aliis Provinciis factum fuisse legitur. Eorum enim Edicta e pristinis sæculis in hac decimarum materia servata fuerunt, neglectis Decretalibus Epistolis, ubi Principum Edictis erant contrariæ.

XV. Edictum Caroli V. anni 1520. quo vetat *insolitas* decimas exigi (de quo actum supra *cap.* 2.) cognitionem novarum decimarum, puta an sit nova species, an solvi solita quæ exigitur, attribuit Consiliis Provincialibus Regiis; inhibendo omnibus Judicibus Ecclesiasticis, cujuscumque auctoritatis sint, eam ob causam quemcumque laicum citandi, aliumque actum juridicum exercendi, prout latius in citato Edicto videri potest. Notatque Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 1. §. 11. *hic agi de facto, non de jure; an scilicet sint novæ species, an ab annis* 40. *retro sint solutæ: an denique Ecclesia sit, fueritque in possessione eas recipiendi, & colligendi*. Deinde monet, *quod jurisdictio hæc, & cognitio quoad novas decimarum species per Concordata Brabantiæ sit confirmata*, Tit. de Jurisdict. 3. §. in causis 13. verb. Ordinatione tamen Principis super modo decimarum solvendarum edita, in suo robore durante.

Inita sunt hæc Concordata anno 1541. adeoque viginti & uno annis post editum præcitatum Edictum de non exigendis *insolitis* decimis.

XVI. Observat Covarruvias loco supra citato *num.* 2. *vers. Quanto erit*, causam decimarum quandoque in his Regnis (*Hispaniarum*) *tractari apud Regios Auditores; nempe cum laici contendunt, decimas ab eis exigi, quæ legitima temporis præscriptione minime debentur, & sunt remissæ; denique conqueruntur contra morem, & consuetudinem decimas ab eis exigi. Nam etsi condemnentur a Judice Ecclesiastico, nihilominus ex querela causa retinetur apud Regia Prætoria. Siquidem & Litteræ Regiæ passim dantur a supremo Senatu ad id, ut laici non cogantur decimas illas solvere, quæ solvi legitima temporis præscriptione non consueverunt*.

Idem in Gallia servari, & pridem a Philippo IV. decretum fuisse testantur Pragmatici.

XVII. Cum autem hodie rarissime de ipso jure decimarum quoad petitorium quæstio incidat, sed pene semper de possessione, & consuetudine solvendi, vel exigendi quæstio sit; soleantque laici recusantes decimarum solutionem non *jus* ipsum decimandi negare, sed tantum possessionem, vel consuetudinem eas ex tali specie, aut in tali quota, & modo solvendi; etiam vix quæstio super earum solutione coram Judice Ecclesiastico agitatur; solentque laici non coram Judice Ecclesiastico, sed Regio evocari, & ad earum solutionem compelli.

XVIII. Cæterum, dum Judex laicus de solo possessorio decimarum cognoscit, & quæstio de *quota* decimarum incidat, dicit Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 63. *quod Judex sicuti de sola possessione potest cognoscere, ita quotam illam demum præscribere potest, quam præstari solitam videt ex concludentibus, & indubitatis probationibus. Sin minus ei liqueat de quota certa, nihil aliud superest quod facere possit, nisi & formam Juris sequatur*.

Deinde addit: „ Nec movere illum debet, quod perperam „ judicaturus videatur, si Parochum tueatur in quasi possessio„ ne decimæ exigendæ, qui nunquam in ea possessione fuerit, „ cuique longe minorem, licet difformem quotam, a Parochia„ nis accipere solitus probetur. Nam quod pertinet ad jus exi„ gendarum decimarum ad formam Juris, semper Ecclesia pos„ sidet, quamdiu contraria possessio nulla est, cujus ratio defe„ ctu probationum in judicando haberi possit. *Ita tractum est* in causa R. Antonii De la Rovaire Parochi, & Parochianorum de „ Greisy, 13. kal. Januarii 1593.

Quod in quæstione circa determinationem *quotæ* resolvit hic Antonius Faber, idipsum & in aliis quæstionibus, ubi de excludendo Decimatore jure communi fundato agitur, observandum esse, non difficile est intelligere.

XIX. In exactione, & petitione decimarum illud quoque observandum, eas non posse peti nisi de fructibus excretis, sive jus decimarum non esse unus fundorum, sed fructuum. Hinc nullis fructibus excrescentibus, etiam decimæ prætendi nequeunt; tametsi etiam per negligentiam proprietariorum, aut colonorum factum esset, quod fructus nulli, aut minus valentes excreti, & collecti essent.

XX. Immo ipse proprietarius fundum suum *incultum* relinquere potest, neque a Parocho aliove Decimatore ad excolendum, aut seminandum adigi potest, uti recte monet Grimaudet *De Decimis lib.* 3. *cap.* 3.

XXI. Additque Grimaudetius: Curatus enim non est dominus, nec jus habet in fundos, ratione cujus possit impedire possessorem, ne re sua pro libitu utatur: muteque fundum suum solitum seminari granis decimabilibus, in aliam speciem culturæ, e qua decima non solet solvi, puta in pratum, silvam, aut stagnum.

XXII. Hoc enim casu decimator nihil prætendere potest, nihilque juris habet. Jus enim ad decimas tantum prætendere potest, quando fructus decimabiles excreverunt: quia decimæ ex fructibus, non autem ex fundis debentur: satisfacitque fundi proprietarius, si ex fructibus *decimabilibus* decimas sine fraude exsolvat.

XXIII. Idipsum notavit quoque Zypæus in Jure novo, titulo De *Decimis num.* 5. una tamen addens: *Sed quid, si in toto pago terræ arabiles vertantur in boum pascua, ut quadantenus ibi annihilentur decimæ, & Cleri alimenta? Desiderabit æquitas, ut intra modum Judicis officio coarctetur hæc libertas, ad exemplum privilegii nimium præjudicantis*. Aut saltem eo casu declarari posset, in tali Parochia decimas ex similibus terris, aut fructibus deberi ob eorum frequentiam, licet hactenus ex similibus solitum non fuisset decimas exigere, quamdiu in exigua quantitate seminari solebant.

XXIV. Ulterius, quia decimæ sunt onus fructuum, non fundi, recte docent Canonistæ, decimas exigi non posse a novo fundi possessore, si forsan a prædecessore, qui fructus percepit, non fuerint solutæ.

XXV. Immo cum decimæ quotannis ex fructibus singulis an-

annis, excrescentibus debeantur, si uno anno petitæ non fuerunt, sequenti anno duplices peti nequeunt; immo per anno illo, quo petitæ non fuerunt, remissæ habentur. „ Decimæ quamvis in annos singulos debeantur, etiam citra interpellationem (ait Antonius Faber loco citato *Definit.* 63.) „ si tamen suo tempore petitæ non fuerint, postea pro annis „ præteritis peti non possunt, quasi tacito judicio remissæ ". Et ita a Senatu Sabaudiæ judicatum dicit anno 1593.

Unde inter regulas in hac decimarum materia in Gallia receptas, & hanc Michael Du Perray in suo tractatu De Portione congrua, *part.* 2. *Cap.* 30. *n.* 38. ponit, quod decimæ præteritorum annorum non petantur. Verba ejus sunt: *C'est aussi une maxime tresconstante que les Dimes ne tombent pas en arrerages, & l'on n'en peut poin demander plusieurs annèes: les Dimes se paient sur le champ; etant destinèes à la nourriture des Ministres du Seigneur qui servent à l'Autel; ils sont prèsumès de les avoir prises. Jugè par Arrêt du* 13. *Decembre* 1673. Id est: Axioma certissimum est, decimas non obstringi æris alieni reliquiis, nec plurium annorum decimas exigi fas esse. In ipso temporis articulo solvuntur decimæ, cum alimentationis servorum Dei, qui Altari ministrant, deputentur, quibus ipsos gavisos esse præsumitur. Ita judicatum Senatusconsulto die 13. Decemb. 1672.

CAPUT X.

De Oblationibus.

1 *Quid oblatio generaliter sumpta?*
2 *Quid apud Canonistas nomine oblationis veniat?*
3 *In quo præcipue oblationes a decimis distinguantur?*
4 *Vulgus tantum pro oblationibus habet, quæ inter Missarum solemnia offerri solent.*
5 *Hæc acceptio vulgaris nimis constricta.*
6 *Oblationes debent esse voluntariæ.*
7 *Omnes proventus Ecclesiæ jure communi cedunt Ecclesiæ Parochiali.*
8 *Ecclesiæ Parochiali de jure communi competunt oblationes.*
9 *Etiam factæ ad imaginem extra Templum Parochiale.*
10 *Item quæ fiunt Sacerdoti celebranti in Sacello intra limites Parochiæ.*
11 *Similiter quæ fiunt tempore Jubilæi, vel anno Sancto, &c. in Ecclesia Cathedrali spectant ad Archipresbyterum, non autem ad Episcopum.*
12 *Competunt Vicario perpetuo, excluso Pastore primitivo.*
13 *Hactenus dicta procedunt jure communi.*
14 *Ex consuetudine & voluntate offerentium possunt oblationes aliis competere.*
15 *Si constet de voluntate offerentium, cessat jus commune.*
16 *Oblationes collectæ per Magistros fabricæ, mensæ Sancti-Spiritus, aliosve similes, non solent cedere Parocho.*
17 *Sicuti nec, quæ offeruntur in truncis expositis ad recipiendas oblationes in certum usum.*
18 *Oblationes, quæ fiunt ad imagines & reliquias alicujus Sancti, solent cedere Sacello, in quo imago vel reliquiæ requiescunt.*
19 *Si Sacellum habeat speciales Mamburnos, oblationes solent cedere Sacello.*
20 *Hodie solent oblationes, quæ fiunt extra Altare, aliis quam Parocho cedere.*
21 *In quibus oblationibus hodie jus commune obtineat?*
22 *Prædicta conformia sunt Synodo Namurcensi.*
23 *Si nullæ circumstantiæ determinent usum oblationum, salvum manet jus Parochi.*
24 *Oblationum administratio manet penes Parochum, licet in alterius usum sint impendendæ.*
25 *Etiamsi administratio sit penes laicos.*
26 *Non est inconveniens oblationum administrationem esse penes laicos.*
27 *Neque per hoc impingitur in Canones vetantes oblationes cedere laicis.*
28 *Quo titulo laicis possit competere administratio oblationum?*

I. OBLATIO generaliter sumpta, idem sonat, quod alicujus rei non petitæ spontanea largitio. Quæ si homini fiat, *Donatio* dicitur, si Deo magis proprie *Oblatio*, quia cum Deo utpote omnium Domino nihil dari queat, maluerunt Canones eam largitionem *Oblationem* vocare.

Oblatio ita generaliter sumpta comprehendit & oblationes stricte dictas, & decimas, primitias, & quidquid a fidelibus in usum Ministrorum Ecclesiæ Deo consecratur.

II. Verum, modo loquendi Canonistis usitato, oblationes a decimis distinguuntur; vocanturque *oblationes*, quæ a fidelibus vel ad Altare, vel etiam extra Altare, *ultro & voluntarie* citra ullam in quantitate aut specie determinationem, Deo vel Ecclesiæ dantur.

III. Itaque in hoc præcipue decimæ ab oblationibus discernuntur, quod decimæ partim ex jure, partim ex consuetudine soleant esse determinatæ ad certam quotam & speciem; nec earum determinatio, & solutio Fidelium laicorum voluntati, & libertati sit relicta! contra vero, *oblationum* tam quoad quotam, quam quoad speciem determinatio a nutu & beneplacito offerentium dependere consueverit.

IV. Vulgari hodierno loquendi usu, oblationum nomine fere duntaxat veniunt illa, quæ ad manum Sacerdotis inter Missarum solemnia offerri consueverunt, de quarum usu & origine actum est supra, *Sect.* 1. *tit.* 5. *cap.* 4.

V. Equidem dubitari nequit, quin plura alia, quæ hodie a populo offeruntur, sint revera *oblationes*, & nomine *oblationum* veniant, prout etiam a decimis & primitiis distinguuntur; ut puta, quæ post administrata Sacramenta, aut in *purificatione* mulierum, similibusque functionibus pastoralibus populus offerre solet; & quæ etiam in truncis ad colligendas eleemosynas populi expositis ponuntur; aut Matricularis sive Magistris Fabricæ, vel mensæ S. Spiritus juxta morem in plerisque Belgicis Ecclesiis receptum circumeuntibus per Ecclesiam dantur; vel etiam alio modo in usum Ecclesiæ, aut pauperum: v. gr. in Ecclesiis ruralibus, in carnis, ovorum, butyri, aut alterius edulii specie *ipsis* exhibentur: item illa, quæ a visitantibus certa Oratoria vel Sacella, *in* quibus Imagines vulgo miraculosæ, *vel* Sanctorum Reliquiæ quiescunt, ibidem, vel in, vel extra Altare offeruntur: quæ omnia nomine *oblationum*, ex modo loquendi SS. Canonum, & Canonistarum, veniunt.

VI. Oblationes, præsertim in administratione Sacramentorum, aliave functione pastorali dari consuetas, plane voluntarias, & liberas esse debere, ostensum est supra, *Sect.* 1. *t.* 1. *cap.* 4 ibique probatum, omnino vetitum esse, quidquam directe, vel indirecte, pro hujusmodi functionibus stipulari; sed duntaxat permitti, ut accipiantur: qua *ultro & liberaliter* a Fidelibus offeruntur: ac insuper quam sollicite omnis species Simoniæ, & turpis quæstus in receptione harum oblationum caveri debeat.

VII. Proventus singularum Parochiarum cedere Ecclesiæ Parochiali ejusque Ministris uno consensu concludunt Canonistæ *cap.* 9. *tit. De his, quæ fiunt a Prælato sine consensu Capituli*; in quo dicitur: „ Cum auctoritate Dionysii fuerunt Parochiæ „ limitatæ, quatenus singularum Parœciarum proventus in usus „ Ecclesiæ cederent necessarios, & Ministrorum.

VIII. Inter proventus vero Parœciarum numerandas esse oblationes, quæ in districtu Parochiæ offeruntur, nemo negat.

Hinc ulterius pari consensu conficiunt Canonistæ, Parochum tamquam primarium Ecclesiæ Parochialis Ministrum *de jure communi* fundare suam intentionem in perceptione omnium oblationum, quæ obveniunt intra limites suæ Parochiæ, easque ei deberi, ni ostendatur vel ex voluntate offerentium; vel immemoriali consuetudine, aliove legitimo titulo ad alium spectare.

IX. Quamobrem oblationes, quæ fiunt S. Imagini intra limites Parochiæ, non ad dominum parietis, cui imago adhæret, nec ad Episcopum spectare, sed ad Parochialem Ecclesiam, seu illius Rectorem, post alios Canonistas tradit Fagnanus ad citatum capitulum 9. hancque esse communem Doctorum conclusionem asserit ex Socino: „ quam, ait, etiam sæpius secuti sunt Do„ mini de Rota; ubi hæc sententia, licet fuerit olim contro„ versa, tamen hodie dicitur esse receptissima.

Procedit quoque hæc conclusio in oblationibus factis Imagini existenti in aliqua Cappella, seu Oratorio intra limites Parochiæ: ut scilicet oblationes illæ non cedant Cappellæ, sed Ecclesiæ Parochiali; quemadmodum post Abbatem, aliosque veteres Canonum Interpretes docet Fagnanus loco citato *num.* 24. & Barbosa de Officio Parochi *cap.* 24. *num.* 22. qui & addunt, id etiam procedere, licet oblationes essent factæ in Cappellis, ubi essent erecta distincta Beneficia: quia nihilominus Parochiali Ec„ clesiæ, & Parocho, non Cappellis, aut earum Cappellanis „ oblationes cedunt.

X. Quinimmo licet oblationes offerantur celebranti Cappellano, aut alteri Sacerdoti in Sacello intra vel extra Ecclesiam Parochialem, sed tamen intra limites Parochiæ, nihilominus cedunt Parocho, non Presbytero celebranti: „ Nam oblationes faciunt Paro„ chiani, ait Fagnanus, propter administrationem Sacramentorum.

XI. Eodem fundamento, „ oblationes, quæ fiunt tempore „ Jubilæi vel anno Sancto in Ecclesia Cathedrali (ait Barbosa „ loco citato, *n.* 27.) spectant ad Archipresbyterum ejusdem „ Ecclesiæ, non autem ad Episcopum; nam cum Archipresbyter „ habeat curam animarum, & Sacramentorum administrationem, „ habeat per consequens de jure communi fundatam intentionem „ ad omnes oblationes, idque privative ad Episcopum ". Hæc Barbosa post plures ibidem allegatos Doctores.

XII. Cum ergo oblationes, uti & decimæ, principaliter dari præsumantur in usum & sustentationem Sacerdotum curam spiritualem populi offerentis sustinentium, consequens est oblationes de jure communi potius Vicario *perpetuo*, quam Pastori *primitivo*, adjudicandas esse. Cura enim spiritualis populi integra & solida est penes Vicarium *perpetuum*; adeo ut quoad eam curam Vicarius *perpetuus* nomine, non re a vero Parocho distinguatur. Penes vero Pastorem *primitivum* nihil de cura animarum est, sed solo pene nomine *Pastor* dicitur; uti latius ostendetur titulo seq.

Refert quidem Renatus Choppinus *lib.* 2. *De sacra polit. tit.* 7. *num.* 25. Parlamentum Parisiense censuisse in receptione oblationum Pastorem primitivum Vicario ejusdem Ecclesiæ esse præferendum; sed monet Franciscus Pinsonius tract. *De Beneficiis part.* 3. §. 2. *illud Decretum Curiæ non definitiva sanctione pronuntiatum, sed interim & pendente decisione appellationis tanquam ab abusu ab ipso Vicario interpositæ a sententia Officialis Parisiensis, qua primariis Pastoribus oblationes addixerat; adeo ut inde pateat, Senatum extemporali judicio non perpetuo jus dicere voluisse.* Hæc Pinsonius, qui *num.* 18. addit. *Nam & alias, ut observavit Laurentius Bouchellus, in Bibliotheca Juris Gallici, in verbo* Oblatines, *Senatus oblationes in Ecclesia S. Salvatoris exhibitas, ejusdem Rectori seu Vicario perpetuo deberi pronuntiavit, exclusis Regularibus S. Martini Capitris, licet primariis Rectoribus ejusdem Ecclesiæ; quod & hodie observatur, & æquius est.*

Vide etiam Le Maistre, *Plaidoyè* 9. ubi late ostendit oblationes Vicario *perpetuo*, excluso Pastore *primitivo*, competere: & ita judicatum pro Vicario contra Capitulum Cathedrale anno 1633. fuisse, ibidem asseritur.

XIII. Hæc omnia, quæ hactenus de jure Parochi & Vicarii ad oblationes dicta sunt, procedunt *in dubio* & de *jure communi*: id est, ubi non constat de contraria consuetudine, vel de

alia

alia ipsorum offerentium voluntate; quæ in oblationibus, utpote ordinarie & plerumque more voluntariis, præcipue attendi debet; & ratione cujus frequenter oblationes ad alia loca, vel personas, quam ad Ecclesiam Parochialem aut parochum pertinent.

XIV. Sicuti enim communi consensu Canonistarum receptum est, oblationes, attento jure communi, ad Parochum spectare; ita quoque receptum est, oblationes, vi consuetudinis, privilegii, alteriusve tituli, & præcipue ex voluntate offerentium, posse ad alios quam parochum pertinere.

XV. Hinc infert Cardinalis De Luca *Discursu* 19. *De Decimis*, „ Ubi expresse, vel etiam adminiculariter, & conjecturaliter con„ stat de voluntate facientium oblationes, & eleemosynas, ut ipsi „ Ecclesiæ seu certis usibus applicari debeant; non autem ut „ ipse Rector impinguaretur, atque in privatos usus, privatam„ que utilitatem convertat: tunc absque dubio illa voluntas ser„ vari debet; eaque cuicumque juris dispositioni prævalet.

XVI. Ex hac verisimili offerentium voluntate, oblationes, quæ colliguntur, etiam in ipsis Ecclesiis Parochialibus per Magistros Fabricæ sive Ædit判os, vel Magistros mensæ S. Spiritus, aliosve Magistros seu Intendentes alicujus domus pauperum, aut orphanotrophii, vel Sacelli, aut Altaris, non cedunt Parocho, sed Fabricæ, pauperibus, Sacello, Altari, in quorum respective usum sciuntur a Magistris illis, aut Intendentibus pati, & colligi.

XVII. Similiter, quæ offeruntur in mensis aut truncis ad recipiendas oblationes in certum usum expositis, indubie in eum usum cedunt. Cum enim populus sciat, eum in finem mensas, aut truncos esse expositos, oblationes suas in mensas illas aut truncos conjiciendo, aut reponendo, sat significat, eas velle usui destinato applicari.

XVIII. Eodem ex capite, usu ubique pene receptum, ut oblationes notabiles & frequentes, quæ fiunt ad imagines, vel reliquias alicujus Sancti, ob miracula vera, vel putativa, cedant Sacello sive Oratorio, in quo imago, vel reliquiæ requiescunt, Omnino enim probabile est (inquit Cardinalis De Luca lo„ co citato, *num*. 31.) quod populus pro gratiis acceptis, vel „ speratis, ad illam imaginem recurrendo cum eleemosynis, & „ oblationibus, id agat animo donandi ipsi imagini, & frequen„ tius ut sumptuosa Ecclesia construatur, ac dotetur, & exor„ netur; non autem ad donandum Parocho, vel Episcopo, seu „ alteri Prælato ad privatam utilitatem.

XIX. Si oblationes fiant in Sacello, quod habet speciales Mamburnos seu Magistros, qui curam Fabricæ & ornamentorum habeant, itemque curam ut divina ibidem Officia agantur; oblationes illæ de consuetudine, non Parocho, aut Ecclesiæ Parochiali, sed ipsi Sacello, ex conjecturali offerentium voluntate, cedere solent, præsertim quæ extra Altare offeruntur.

Cum enim noverit populus, Magistros sive Mamburnos, aut Intendentes istorum Sacellorum colligere eleemosynas, sive oblationes in usum Sacellorum, populus offerendo præsumitur offerre ad intentionem colligentium.

XX. Quin & consuetudo fere universalis habeat, ut oblationes, quæ vel colliguntur extra Altare, vel fiunt in truncos per Ecclesiam, vel Sacella, vel ad certum Altare, ut imaginem dispositis, cedant vel Fabricæ, vel ad ornatum Altari, aut imaginis, aliumve usum, in quem ex conditione colligentium, vel inscriptione trunco imposita, vel ejus locali dispositione sciuntur colligi, & peti.

XXI. Ideoque pene de solis oblationibus, quæ fiunt in Altari & in administratione Sacramentorum, aut exequiis, vel anniversariis, sive inhumanationibus defunctorum, jus aliquod Parocho competit, præsertim extra Ecclesiam suam Parochialem.

Quin & quod has, consuetudine, aliove titulo legitimo nonnunquam obtinuit, ut oblationes etiam, quæ fiunt ad Altare, aut in exequiis, vel anniversariis defunctorum, in Sacellis aut Ecclesiis succursalibus cedant non ipsi Parocho, sed vel celebranti, vel Presbyteris, & Ministris Sacellorum, aut Ecclesiarum, vel etiam Fabricæ, aut alteri pio usui.

Immo & non raro, etiam ex oblationibus, quæ in Ecclesia Parochiali fiunt ad Altare, vel extra Altare, pars aliqua cedit Fabricæ, aut interdum Canonicis, aut aliis, qui Pastores primitivos se vocant.

XXII. Hæc omnia conformia sunt iis, quæ de oblationibus leguntur in Synodo Namurcensi sub Engelburto Desbois anno 1639. *tit*. 17. „ Oblationes, quæ fiunt in Ecclesiis Parochia„ libus, & Cappellis in iisdem constructis, ad eos pertineant, „ qui hactenus illas ex antiqua consuetudine perceperunt. Et ubi „ consuetudine nihil introductum est, Pastor solus habeat obla„ tiones, quæ fiunt ad majus Altare, & ad Altaria dictarum „ Cappellarum non habentium Mamburnum particularem: Si „ quæ vero dictarum Cappellarum Mamburnum habent, obla„ tiones soli Cappellæ cedant, quemadmodum etiam Confrater„ nitatibus Confraternitatum oblationes; illis exceptis, quæ of„ feruntur in Altari ad manus celebrantis tempore Missarum, „ quæ erunt Pastoris.

XXIII. Itaque quæ de jure Parochorum ad oblationes hactenus dicta sunt, obtinent duntaxat, quando non constat quem in usum offerentes velint suas oblationes impendi; aut saltem non constat, eos velle illas impendi, in alium usum, quam Parochi, aut Ecclesiæ Parochialis.

Si vero nec circumstantiæ determinent usum, cui verisimiliter offerentes suas oblationes velint applicari, sed simpliciter ad honorem Dei, idque ex quadam recepta offerendi consuetudine offerant; uti plerumque contingit in oblationibus, quæ fiunt in Officiis defunctorum, item in oblationibus, quæ fieri solent ad manum celebrantis in festis solemnioribus; his & similibus casibus, Parochus de jure communi habet fundatam intentionem ad oblationes, & nisi ostendatur consuetudo, aut privilegium, aliusve legitimus titulus contrarius, oblationes integræ Parocho competunt.

XXIV. Tametsi oblationes ex voluntate verisimili offerentium frequenter in alium quam Parochi usum impendendæ sint, nihilominus tamen & eo casu, de jure communi ipse Parochus, tamquam primarius Ecclesiæ Parochialis Minister, & totius Parochiæ curam gerens, eatenus fundatam habet ad oblationes intentionem, ut earum administratio eidem competat, tametsi in alios, quam ejus privatos usus impendendæ sint.

XXV. Quinimmo etiamsi alii sunt in possessione dispensationis, vel administrationis eleemosynarum, nisi eodem titulo Parochus sit exclusus, una cum aliis dispensationi, & administrationi superintendendi jus habet; ut scilicet quantum fieri potest, juri communi, quod Parocho oblationum dispensationem concedit, propius inhæreatur.

Unde præcipitata Synodo Namurcensi dicitur: „ Reddatur com„ putus omnium collectarum, etiam Confraternitatum, & quo„ cumque alio titulo, vel nomine fiunt per Mamburnos in Ec„ clesia, præsente *Parocho*, & Magistratu loci.

XXVI. Oblationum enim dispensationem etiam ad laicos spectare posse, dubitari nequit.

Neque inconveniens est ut harum administratio sit penes laicos; quoniam ista, uti notat De Luca loco citato, „ non di„ citur administratio istius juris spiritualis, cujus laici sunt inca„ paces, & de qua administratione loquuntur sacri Canones; „ dum illa consistit in ipso formali regimine, vel rectoria Ec„ clesiæ, vel Cappellæ, cum administratione divinorum, illorum„ que actuum spiritualium explicatione, qui non nisi Ecclesiasti„ cis personis conceduntur, laicis autem interdicuntur: sed agi„ tur de administratione temporali. Prout *facti* est, qualis est cu„ stodia tam supellectilis, quam bonorum temporalium; eorum„ que cura est, & œconomica administratio, ne dissipentur, seu „ in alios usus convertantur.

XXVII. Hactenus De Luca, qui ibidem variis exemplis ostendit, ubique usu esse receptum, ut etiam custodia sacrarum Reliquiarum, aliarumque Imaginum, & oblationum, quæ ad eas conferri consueverunt, laicis in quibusdam Cappellis, aut Confraternitatibus committatur; quia hic agitur solummodo de administratione œconomica, & mere temporali, quæ versatur, v. g. circa vestimenta, & vasa sacra, ut bene custodiantur; oblationes & proventus in usus Cappellæ, Altaris, aut alium, in quem ex voluntate offerentium destinatæ sunt, fideliter impendantur: nequaquam vero ut in usum laicorum cedant, quod sacris Canonibus vetatur, eosque oblationum eatenus percipiendarum incapaces declarant.

XXVIII. Unde Joannes Tournetius in suis Arrestis *litt*. O. *cap*. 4. monet, pro certo & indubitato esse tenendum, laicos nihil posse prætendere ad oblationes, quæ fiunt in Ecclesiis, vel Cappellis, nisi sint Matricularii, Magistri Fabricæ, aut Intendentes; eo quod hæc eorum qualitas sufficienter tunc ostendat, eos non recipere oblationes in usus proprios, sed in usum Ecclesiarum, Fabricæ, Confraternitatum, &c. quarum procurationem agunt.

T I T U L U S T E R T I U S.

De Portione congrua Parochorum.

C A P U T P R I M U M.

De origine Pastorum primitivorum, Vicariorum perpetuorum, & Portionis congruæ.

1 *Olim laici non tantum res temporales Ecclesiæ, sed & ipsas Ecclesias sibi vindicarunt.*
2 *Distinguebant inter Ecclesiam, & Altare.*
3 *Hanc distinctionem deplorat, & probat S. Abbo Abbas Floriacensis.*
4 *Ecclesiis per laicos ad Monasteria, & Capitula devolutis cœperunt & ipsa hac distinctione uti.*
5 *Ut possent sibi temporalia retinere, & aliis curam spiritualem demandare Episcoporum consensum adhibenda mediante aliquo censu.*
6 *Census hic vocatus* redemptio Altarium, *ab usu feudorum deducta.*
7 *Decretum Synodi Claromontanæ contra hanc* Altarium *redemptionem.*
8 *Decretum hoc permittit Monasteriis Ecclesias Parochiales retinere, quas* longo *tempore possederunt.*

9 Eo-

9 *Eodem Decreto quasi proprietas Ecclesiarum Parochialium Monachis, & Canonicis addicta.*
10 *Presbyteri per Monachos, aut Canonicos Ecclesiis Parochialibus præfici sine consensu Episcoporum non poterant, & de cura animarum ipsis rationem reddere debebant.*
11 *Monachis, & Canonicis dabatur præsentatio; Episcopis institutio.*
12 *Synodus Claromontana non definit, an Presbyter præficiendus debeat esse* perpetuus, an temporalis *Vicarius.*
13 *Monachi & Canonici malebant Vicarios temporales, &* amovibiles.
14 *Episcopi ob plurima incommoda ex hac amovibilitate provenientia voluerunt Vicarios* perpetuos.
15 *Decretum Synodi Germanicæ contra Vicarios* amovibiles.
16 *Synodus Biterrensis vult ab omnibus Religiosis, & Canonicis præfici Vicarios* perpetuos.
17 *Vult omnibus Ecclesiis Parochialibus præficiatur* proprius, & perpetuus *Presbyter.*
18 *Idipsum voluit Concilium generale Lateranense.*
19 *Abusus præficiendi Vicarios* amovibiles *tempore Concilii Tridentini adhuc vigebat.*
20 *Decretum Synodi Tridentinæ de præficiendis Vicariis* perpetuis.
21 *Synodus Tridentina vult præfici Vicarios* perpetuos, *nisi pro bono Ecclesiarum aliud Ordinariis videatur.*
22 *Etiamsi Ecclesiæ sint unitæ quoad spiritualia, & temporalia, & licet esset contraria consuetudo* immemorialis.
23 *Edictum Regis Galliæ de Vicariis* perpetuis.
24 *Qui ab hoc Edicto excepti?*
25 *Vicarii perpetui non possunt amoveri, licet etiam moriatur Principalis.*
26 *Vicarii perpetui non sunt a Principalibus in suis titulis dependentes.*
27 *Vicaria perpetua est verum Beneficium Parochiale.*
28 *In Vicarium perpetuum transit integra cura animarum, & non nisi nomine tenus est Vicarius.*
29 *Abbates Canonici aliique possidentes Ecclesias unitas, & datas Vicariis* perpetuis, *tantum sunt nomine tenus Pastores.*
30 *Cur dicantur Pastores* primitivi?
31 *Jus primitivorum Pastorum non attingit curam animarum.*
32 *Tantum concernit temporalia, aut jura honorifica.*
33 *Aliqua jura honorifica, quæ ipsis competere possunt.*
34 *In Belgio similia jura quibusdam Ecclesiis competunt.*
35 *Jus nominandi Vice-Pastorem, Custodem, Concionatorem, &c. interdum iisdem competit.*
36 *In his turbandi non sunt, dum sine prejudicio curæ animarum Vicario incumbentiæ iis utuntur.*
37 *Canones volentes Ecclesiis provideri de Vicariis perpetuis, statuerunt eis dandam sustentationem ex bonis Ecclesiæ.*
38 *Hinc origo Portionis congruæ.*

I. TITULO præcedenti, *cap.* 3. ostendimus, quod sæculo VIII. & sequentibus decimæ passim a laicis fuerint occupatæ, vel etiam *in feudum* concessæ; quin & illud constat, quod non tantum decimas aliasque res temporales sibi attribuerent, sed etiam ipsas Ecclesias, & *Altaria* sibi vindicarent; eaque & jure hæreditario ad hæredes transmitterent: iique hæredes Altaria, sive Ecclesias in tot partes dividerent, quot erant hæredes; ita ut pro numero hæredum, etiam plures Presbyteri, qui Ecclesiis deservirent, instituerentur; immo non secus ac res temporales venum exponerentur.

Hinc illud S. Agobardi Archiepiscopi Lugdunensis libro *De Dispensatione rerum Eccles. cap.* 15: „ Nunc non solum possessio„ nes Ecclesiasticæ, sed ipsæ etiam Ecclesiæ cum possessionibus „ venumdantur". Plura de hoc abusu legi possunt apud Franciscum Florentem in Commentario ad *cap.* 1. & 2. *tit. De Jure Patronatus*; ostenditque ex antiqua Collectione Decretalium, decisionem horum Capitulorum ad hunc abusum spectare.

II. Ne autem Sacramentorum administratio, aliarumque functionum Sacerdotalium persolutio a laicis ipsarum Ecclesiarum possessoribus pendere videretur, inducta est quædam nova distinctio inter *Ecclesiam*, & *Altare*: ut nimirum Ecclesia comprehenderet omnia temporalia; hæcque penes *laicos* remaneret: *Altare* vero, Sacramentorum administrationem, cæterarumque functionum Sacerdotalium persolutionem; hancque Presbyteris aliquibus committebant.

III. De hac distinctione sæculo XI. ad Reges Galliæ Hugonem & Robertum scripsit S. Abbo Floriacensis Abbas; eamque distinctionem ut gravissimum errorem arguit: „ Certe, charissimi Prin„ cipes (ait) nec catholice vivimus, nec catholice loquimur, „ quando illam Ecclesiam dico esse meam, ille alteram dicit es„ se suam; ac veluti quædam jumenta, comparati jumentis in„ sipientibus, utraque aliquando venales proponimus, proposi„ tas ab aliis emere non formidamus. Est etiam alius error gra„ vissimus, quo fertur *Altare* esse Episcopi, & *Ecclesiam* alte„ rius cujuslibet domini: cum ex domo consecrata, & Altari „ unum quoddam fiat, quod dicitur Ecclesia; sicut unus homo „ constat ex corpore, & anima. Videte, æquissimi Principes, „ quo nos ducit cupiditas, dum refrigescit charitas.

IV. Dum autem successu temporis a laicorum manibus, Ecclesiæ ad Monasteria, & Canonicorum Collegia pervenerunt, atque illis tam quoad temporalia & spiritualia incorporatæ; cœperunt quoque nonnulla Monasteria, & Canonicorum Collegia, exemplo laicorum, a quibus eas acceperant, *Ecclesiam* ab *Altari* dividere: & Ecclesiam, seu decimas, aliaque jura temporalia sibi reservantes, *Altare* sive spiritualium curam Presbyteris quibusdam demandare.

V. Ut autem hac auctoritate liberius ac securius uterentur, licentiam committendi curam spiritualium alicui Presbytero, retentis sibi temporalibus, ab Episcopis impetrabant, mediante aliquo censu pecuniario Episcopis præstando, in *Vicariorum* mutatione, seu in mutatione Presbyterorum illi curæ præficiendorum, in signum nimirum recognitionis, quod *Altaria* illa de consensu & liberalitate Episcoporum tenerent.

VI. Censuum illorum pensitatio dicebatur *redemptio Altarium* (uti titulo præcedenti *cap.* 4. notatum est); idque ut apparet, ex usu feudorum, qui habet, ut Domino directo certa pecunia sive jus *relivii* solvatur, quoties novus vassallus investitur.

VII. De hac Altarium redemptione extat sub nomine Urbani II. Decretum apud Gratianum, *Caus.* 1. *qu.* 3. *Can.* 4. „ Quæ„ situm est de Episcopis, qui Altaria Monasteriis data frequen„ ter redimi compellebant pecunia; quia quidem Simoniacæ „ pravitatis usus in Galliarum partibus jam diutius inolevit, „ ut Ecclesiæ, vel decimæ (quæ vulgari vocabulo apud eos „ *Altaria* nuncupantur) Monasteriis datæ, sæpius ab Episcopis „ sub palliata avaritia vendantur; mortuis nimirum, seu mu„ tatis clericis, quos personas vocant. Nos auctore Deo vena„ litatem omnem tam ex rebus, quam ex ministeriis Ecclesiasti„ cis propellentes, hoc ulterius fieri auctoritate Apostolica pro„ hibemus, sicut etiam Præbendas omnes venumdandas interdi„ cimus. Porro quæcumque Altaria, vel decimas ab annis tri„ ginta, & supra, sub hujusmodi redemptione possedisse Mona„ steria noscuntur, quiete deinceps, & sine molestia qualibet eis „ possidenda firmamus, salvo utique Episcoporum censu annuo, quem ex iisdem Altaribus habere soliti sunt.

Ad hunc Canonem notant Correctores Romani: „ In summis „ Capitulorum Concilii Claromontani habiti Alverniæ *cap.* 6. „ hæc leguntur, quæ ad caput hoc spectare videntur: Ut Al„ taria Congregationibus Canonicorum, vel Monachorum per „ personas data, mortuis personis, libera redeant in manus Epi„ scoporum, nisi fuerint illis per eorum scripta vel privilegia „ confirmata.

VIII. Ex his Decretis patet quidem, *redemptiones* illas *Altarium* parum placuisse Synodis illis; nihilominus permisisse, ut *Altaria*, quæ Monasteria longo tempore sub hujusmodi redemptione possedisse noscuntur, aut per Episcoporum scripta, & privilegia illis confirmata fuisse, pacifice, & quiete retinere sinantur, *salvo utique Episcoporum, censu annuo, quem ex iisdem Altaribus habere soliti sunt.*

IX. Itaque recte advertit Petrus De Marca in notis ad Canonem 7. Concilii Claromontani, quod ex hoc Decreto jam relato, „ illud consecuti sint Canonici, & Monachi, ut *Altarium*, „ sive Ecclesiarum quasi proprietas, adempta personarum substi„ tutione illis addicta sit absque ullius pensitationis onere.

Hinc videmus, quod sæculo XII. & sequentibus passim liberum fuerit Monasteriis, & Capitulis nominare seu præsentare Presbyteros, qui curam animarum sustinerent in Ecclesiis Parochialibus, quæ Capitulis, & Monasteriis erant incorporatæ: quodque Canonici, & Monachi fundum redituum, qui Parochiis destinati erant, vindicarent.

☞ Ob hanc Presbyterorum præsentationem, quam tandem per Ecclesiarum, & Altarium donationes Canonicorum Collegia, & Monachorum Monasteria sunt assecuta, etiam Canonici, & Monachi earum Ecclesiarum *Patroni* vocari cœperunt, eo quod posterioribus sæculis, jus præsentandi Clericos ad vacantes Ecclesias vel Beneficia, ut præcipuum inter jura Patronorum reputari cœperit.

Nihilominus certum est, ob hanc præsentationem seu nominationem, Capitula aut Monasteria, *verum* jus Patronatus, quale Fundatoribus, & Benefactoribus Ecclesiarum competere solet, non consequi; neque dici posse *veros* Patronos, quemadmodum supra *Parte* 2. *sect.* 3. *tit.* 9. *cap.* 7. *num.* 30. & 33. exposuimus; ibidemque observatum est, jura honorifica, quæ Ecclesia Fundatoribus defert, non posse Capitula, aut Monasteria, eorumve Abbates hoc solo titulo sibi asserere.

Neque enim hæc Presbyterorum præsentatio Capitulis, vel Monasteriis (quæ primitivos Pastores vocant) primitus fuit delata per modum remunerationis, ob munificentiam ab ipsis in Ecclesias Parochiales factam, quemadmodum Benefactoribus; sed per modum oneris ipsis injunctum fuit, ut curarent, quatenus per Presbyteros cura animarum rite exerceretur, & de temporalibus sufficienter ipsis providerent, ex proventibus per incorporationem ad ipsos devolutis.

X. Verum ea Presbyterorum presentatio, sive onus, sive privilegium extiterit, ad Episcopos dirigebatur; cum illi Presbyteri sine Episcoporum consensu Pastores instituti non possent: illi enim de cura animarum Episcopis, sicut de temporalibus, ipsis Abbatibus rationem exhibebant; quemadmodum apud Gratianum *Caus.* 16. *quæst.* 2. *Can.* 6. declarat dicta Synodus Claromontana: „ Sane quia Monachorum quidam Episcopis jus suum au„ ferre contendunt, statuimus, ne in Parochialibus Ecclesiis, „ quas tenent, ab Episcoporum consilio Presbyteros collocent; „ sed Episcopi Parochiæ curam cum Abbatum consensu Sacer„ doti committant: ut ejusmodi Sacerdotes de populi quidem cu„ ra Episcopis rationem reddant: Abbati vero pro rebus tem„ poralibus ad Monasterium pertinentibus debitam subjunctio„ nem exhibeant; & sic sua cuique jura serventur.

Apud Gratianum dein additur ex eadem Synodo: „ In Paro„ chialibus Ecclesiis Presbyteri per Episcopos instituantur, qui „ eis respondeant de animarum cura, & his quæ ad Episcopum „ pertinent.

XI. Sensum hujus Decreti esse, quod Monasteria, & Capitula haberent præsentationem Presbyterorum, qui Ecclesias Parochiales in spiritualibus regerent; Episcopis autem competeret eorundem Presbyterorum approbatio, & institutio, ex ipso Decreto haud obscurum est: ipseque Urbanus II. qui huic Synodo præfuit, clarius expressit in Epistola ad Hugonem Abbatem Cluniacensem edita in Bibliotheca Cluniacensi *pag.* 520. in qua in-

ter

tibus, nec alio quoquam tempore functionibus ullis Pastoralibus se immiscere posset. Refertur in libro, cui titulus, *Conferences des Ordonnances*, tom. 2. *lib.* 1.

Similiter anno 1654. per Sententiam Senatus Parisiensis, Pastori primitivo adjudicata fuit facultas cantandi in Ecclesia Parochiali integrum Officium Divinum, unaque percipiendi integras oblationes in festo Assumptionis, & Purificationis B. Mariæ, & quatuor aliis præcipuis anni solemnitatibus (*a*).

XXXIV. Usu quoque passim in Belgio obtinuit, ut Capitula Canonicorum, quædam hujusmodi jura honorifica, quæ curam animarum non attingunt, in Ecclesiis Parochialibus, præsertim quæ in ipsa civitate sunt, reservaverint. Ut exempli gratia, quod certis diebus Vicarii perpetui earum Ecclesiarum debeant accedere ad Ecclesiam Canonicorum, Officio Divino, aut supplicationi una cum suo Clero, & Cruce assistere; quibusdam diebus ad Capitulum accedere, ut monitiones Decani, qui & ipsorum Pastor solet esse, excipiant.

XXXV. Nonnullis quoque Capitulis titulo *primitivi* Pastoris remansit jus nominandi Vice-Pastorem, Custodem, vel Matricularium; item subinde jus nominandi Concionatorem pro Adventu, & Quadragesima, aliaque similia jura; in quorum possessione facile turbandi non sunt, præsertim si a tempore *immemorabili* in pacifica possessione fuerint.

XXXVI. Ita tamen Capitula hisce juribus uti debent, ut integram Parochiæ curam, & regimen animarum Vicario *perpetuo* permittant, neque illum in functionibus suis Pastoralibus turbent.

Unde si Vicarius *per se* in Adventu, vel Quadragesima concionari velit, eatenus cessabit jus primitivi Pastoris nominandi Concionatorem; quemadmodum anno 1644. pro Plebano Ecclesiæ Collegiatæ, & Parochialis S. Petri Lovanii, contra quosdam ejusdem Ecclesiæ Canonicos Pastores, primitivos judicavit Senatus Brabantiæ: ut *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 8. notatum est.

XXXVII. Non tantum solliciti fuere Episcopi, & Synodi, ut Ecclesiis Parochialibus, quæ Monasteriis & Capitulis erant incorporatæ, Vicarii *perpetui* præficerentur: sed vel præcipue curabant, ut ex temporalibus proventibus illarum Ecclesiarum tantum relinqueretur, unde Vicarius honestam sustentationem habere, & alia onera sustinere posset.

Nonnulli enim habentes Ecclesias Parochialis suis Monasteriis, Capitulis, aut Dignitatibus unitas, Presbyteris earum servitiis deputatis relinquebant adeo exiguam portionem, ut ex ea non possent congrue sustentari; unde fiebat, ut in illis regionibus pene nullus inveniretur Sacerdos Parochialis, qui ullam vel modicam haberet peritiam litterarum; quemadmodum deplorat Concilium Lateranense sub Innocentio III. una statuens, ut (*consuetudine qualibet Episcopi, vel Patroni, seu cujuslibet alterius non obstante*) *portio Presbyteris ipsis sufficiens assignetur*. *Cap.* 30. *tit. De Præbendis*.

Quin & in omnibus Decretis tum Synodorum, tum Episcoporum, quibus urgetur deputatio Presbyterorum, qui curam animarum in Parochiis unitis subeant, etiam præcipitur, ut ex temporalibus Ecclesiarum sufficiens portio Presbyteris assignetur. Quin & Alexander III. scribens Episcopo Wigorniensi, eidem mandat, ut *ad præsentationem Monachorum nullum recipiat, nisi* (*ait*) *tantum ei de proventibus Ecclesiæ coram te fuerit assignatum, unde jura Episcopalia possit persolvere, & congruam sustentationem habere*. *Cap.* 12. *tit. De Præbendis* (*b*). Canones, & Decreta hanc portionis assignationem urgentia, in decursu hujus tituli plura exhibenda erunt.

XXXVIII. Sicuti ergo ex incorporatione Ecclesiarum, quoad *spiritualia* originem habent Vicarii *perpetui*, & Pastores *primitivi*; ita ex incorporatione Ecclesiarum quoad *temporalia*, ac præsertim quoad *decimas*, originem habuit portio *congrua*: quo modo eam vocat Pontifex in *Cap.* 4. *De Regularibus in* 6. quasi *congruens* illi cui assignatur: idest, proportionata ejus necessitatibus. Quare & subinde *sufficiens* dicitur, & in *Cap.* 2. *De Decimis in* 6. vocatur *portio competens*, atque hinc forsan fluxit ejus nomenclatura apud Belgis notissima, scilicet, *Competentia Pastoralis*: quæ omnia diversa nomina idem significant, nimirum portionem debere esse *sufficientem*, ut cura animarum sustineatur; uti in sequentibus dicetur (*c*).

CAPUT II.

Quæ in taxatione Portionis congruæ attendenda?

1 *Portio congrua debet esse sufficiens sustentationi Vicarii, & sustinendis oneribus Parochiæ.*
2 *Hæc sufficientia multum dependet ab arbitrio Judicis.*
3 *Synodus Tridentina taxationem committit judicio Ordinarii.*
4 *Nonnunquam determinata fuit hæc portio; sed non fuit stabilis.*
5 *Synodi Belgicæ mutationem illius indicant.*
6 *In Gallia frequenter circa hanc taxationem variatum.*
7 *Tempus & locus in hac taxatione attendi debent.*
8 *Pauperum numerus attendendus.*
9 *Item multitudo Parochianorum.*
10 *Copia decimarum, quæ in Parochia colliguntur, attendenda.*
11 *Non tantum Parochi, sed Parochiæ ratio habenda.*
12 *Si Parochia in cura animarum requirat plures Sacerdotes, eorum ratio habenda.*
13 *Id requirit Synodus Tridentina.*
14 *Ex mente Synodi Tridentinæ non erit congrua, si illis Sacerdotibus non sufficiat.*
15 *Id conforme Canonibus exigentibus portionem* congruam.
16 *In taxatione portionis congruæ Sacerdotum necessariorum rationem habendam docent Canonistæ.*
17 *Potest Vicarius occasione horum Sacerdotum petere augmentum portionis.*
18 *An ipsi Sacerdotes possint eam* per se *petere?*
19 *Quid Parochus in hac petitione augmenti probare debeat?*
20 *Non judicandum ex consuetudine, nec aliquorum praxi, quot Sacerdotes requirantur.*
21 *Neque ex facto prædecessorum Parochi augmentum petentis.*
22 *Sedulo inquirendo frequenter reperiretur in Parochiis defectus Sacerdotum.*
23 *Attendere debent Decimatores, ne sanguis animarum ab ipsis requiratur.*

I. QUANTUMVIS Canones de hac congrua portione loquentes, non eisdem verbis eam exprimant, in hoc tamen omnes conveniunt, quod tanta esse debeat, ut sufficere queat, ut *exinde Vicarii sive Rectores Ecclesiarum Parochialium competentem sustentationem habere, & Episcopalia jura solvere valeant, aliaque debita onera supportare* uti loquitur Alexander IV. *in Cap.* 2. §. 1. *De Decimis in* 6. vel ut Synodus Tridentina, *Sess.* 24. *Cap.* 13. *De Reformat.* exprimit: *Tantum redigatur, quod Rectoris ac Parochiæ necessitati decenter sufficiat.*

II. Porro cum hæc sufficientia a temporum, personarum, & locorum diversitate plurimum dependeat: neque generaliter, quid sufficiat, decerni queat, sed ex plurimis factis frequenti mutationi obnoxiis judicandum sit: necesse est, ut determinatio portionis congruæ, sive competentiæ pastoralis, arbitrio Judicis fiat; qui, omnibus rite expensis, statuat, quid hic & nunc sustentationi Presbyterorum, & Parochiæ necessitati succurrendæ decenter sufficiat.

III. Unde Synodus Tridentina noluit determinare portionem Vicariorum etiam perpetuorum; sed *cum tertiæ partis fructuum, aut majori, vel minori*, arbitrio *ipsorum Ordinariorum, portione, etiam super re certa assignanda, ibidem deputandos voluit, quo animarum cura laudabiliter exerceatur*. *Sess.* 7. *cap.* 7. *De Reformat.*

IV. Verum quidem est, per Synodos, Pontifices, atque etiam auctoritate Regia subinde determinatum fuisse, quantum Vicariis Ecclesiarum Parochialium in congruam portionem assignari oporteret; nequaquam tamen hæc determinatio ita generalis, & *stabilis* fuit, quin ob certas temporum, locorum, aut personarum circumstantias, Judici fas fuerit interdum ab ea aliquantulum recedere, si viderit per determinatam portionem Parochi, & Parochiæ necessitati decenter non satisfieri, nec sufficienter provideri, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur.

V. Hinc Synodus Mechliniensis anno 1570. taxat a portione congrua, seu canonica, addit: *Moderatione tamen Episcopi semper salva*. Et altera Synodus sub Hovio, determinata portione congrua ad 50. libras grossorum Flandriæ, addit; *Nisi Episcoporum judicio Parochiæ amplitudo aliquid amplius ultra 50. libras requireret.*

VI. Observat quoque Franciscus Pinsonius post Brodæum ad Louetium *litt. D. nu.* 8. & 60. quod *hæc portio, jure gallico, diversam habuit taxationem. Primum enim* (*ait*) *Constitutione Caroli IX. Regis Galliæ ad* 120. *libras omni onere liberas reduceretur, inde variis Curiæ placitis primum ad* 150. *producta, deinde ad* 200. *& tandem mercium pretiis excrescentibus, substractis ubique vitæ subsidiis, ad* 300. *portionis congruæ assignatio excrevit*. Adde Edictum anni 1686. (*a*).

VII. Cum itaque portionis congruæ determinatio a Judicis arbitrio plurimum dependeat, primo attendere debet Judex tempus, & locum.

Nec enim ambigi potest, quin portio uno tempore, & loco sustentationi Parochi, & Ecclesiæ necessitati sufficiens esse queat, quæ alio tempore, & loco ob raritatem, & caritatem annonæ minime sufficeret.

Unde in regionibus, in quibus est frumenti, & vini caritas, & portio congrua in pecunia assignatur (*inquit Rebuffus*) *magis augeri debet portio, quam in locis, ubi adest frumenti & vini abundantia*. *De Portione congrua.*

VIII. Præterea attendenda est Parochiæ amplitudo, nec non & Parochianorum multitudo: inter quos frequenter nec copia pauperum deest, quorum indubie & rationem habendam esse communiter docent Canonistæ ad *Cap.* 12. *tit. De Præbendis*, ubi Alexander III. conqueritur de Monachis, qui Vicarios Parochialium Ecclesiarum in tantum gravant, ut *hospitalitatem* tenere non possint: nimirum respectu pauperum, uti ad citatum Capitulum advertit Glossographus dicens, ad eam teneri Clericos; *quia quidquid habent Clerici, pauperum est*.

Unde Rebuffus in citato tractatu quærens, quæ in constituenda portione congrua considerari debeant, ait *num.* 71. *Sexto, præcipue ratio* hospitalitatis *haberi debet, & Beneficii locus considerari, an sit frequens* pauperum *accessus*.

IX. Legi-

(*a*) Ut clare & certo innotescant origo, & jura, quæ hodie primitivis Pastoribus in Galliis competunt, legenda sunt nova Collectanea titulorum &c. Cleri Gallicani, tom. 3. a col. 639. usque ad columnam 790. Si tamen quis velit eorum duntaxat compendium legere, consulat notas, quæ in eodem volumine leguntur, a col. 774. usque ad col. 790. iis addat potissimum Declarationes Regias, quarum una 5. Octob. 1726. altera 15. Januarii 1731. extat consignata.

(*b*) Illud Decretum videtur deductum ex *Cap.* 1. *part.* 39. appendicis Concilii Lateranensis III. *De Vicariis Monachorum. & aliorum.*

(*c*) Qui plura voluerit, legat Dissertationem Canonicam, quam D. Van-Espen adornavit de pristinis Altarium incorporationibus, *Cap.* 3. & 4.

(*a*) Ea Declaratio confirmata est altera Declaratione, quam Rex Ludovicus XIV. dedit 30. Junii ann. 1690.

IX. Legitur quod in causa *competentiæ* Pastoralis inter Rectorem Ecclesiæ Parochialis de Reves, & Abbatissam d'Annyvers, Senatus Brabantiæ per sententiam interlocutoriam 16. Jan. 1676. injunxit Pastori, ut exhiberet numerum familiarum, & Communicantium suæ Parochiæ, priusquam super portione congrua pronuntiaretur.

X. In portionis hujus taxatione merito quoque attenduntur proventus ipsius Ecclesiæ Parochialis, quemadmodum recte notat Rebuffus *num.* 69. Si enim Parochiani magnam *decimarum* copiam pendant, idque primario ut succurratur eis, qui curam ipsorum in spiritualibus agunt; æquum plane est, ut hi etiam liberalius de illis participent: maxime cum decimæ, quarum hæc portio pars quædam est, jure communi ad Parochos pertineant; adeoque per liberaliorem portionis assignationem, ipsæ decimæ non nisi pro majori aliqua parte ad naturales suos dominos quodammodo reducantur.

XI. Non tantum ipsius Vicarii perpetui ratio habenda, sed etiam ipsius Parochiæ; id est, ut portio congrua tanta sit, ut non tantum ipsius Vicarii necessitatibus, sed & *Parochiæ necessitati* sufficiat, uti loquitur Synodus Tridentina; vel ut dicit eadem Synodus, *Cura animarum laudabiliter exerceatur*.

XII. Si ergo latitudo Parochiæ, aut Parochianorum numerus exigat plures Sacerdotes, ut *cura animarum laudabiliter* exerceatur, portio congrua non tantum congruere debet necessitatibus & sustentationi ipsius Vicarii perpetui; sed & horum Presbyterorum, qui requiruntur, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur.

XIII. Vult Synodus Tridentina *Sess.* 21. *cap.* 2. *De Reformat.* ut „ Episcopi etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegati, in omnibus Ecclesiis Parochialibus, & Baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit, ut unus Rector non possit sufficere „ Ecclesiasticis Sacramentis administrandis, & cultui divino peragendo, cogant Rectores, vel alios, ad quos pertinet, sibi „ tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum.

Si Rectori seu Parocho incumbat, sibi tot Sacerdotes adjungere, quot sufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum, ea debet esse congrua portio, sive competentia, quæ oneri illi sustinendo sufficiat; id est, sufficiat tot Sacerdotibus intertinendis.

XIV. Et quomodo ex mente Synodi Tridentinæ erit congrua sive sufficiens, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur, si non sufficiat tot Sacerdotibus sustentandis, quot requiruntur ad Sacramenta exhibenda, aut cultum divinum celebrandum? cum cura animarum præcipue consistat in convenienti & debita administratione Sacramentorum, & ut ad ea suscipienda populus convenienter instruatur, & disponatur: quod sine pluribus Sacerdotibus frequenter in una Parochia fieri nequit.

Adhæc dum Ecclesia adeo sollicite inculcat, ut ex decimis, proventibusque Parochialium Ecclesiarum incorporatarum, ante omnia detur congrua portio Vicariis, qui curam earum Ecclesiarum sustinet, quid, quæso, aliud intendit, quam providere, ne per Ecclesiarum Parochialium incorporationem, defectu temporalium, animarum cura negligatur; desintque Presbyteri, qui Parochianis spiritualia ministrare sufficiant? Igitur ex mente Ecclesiæ incorporantis Ecclesiarum Parochialium proventus, est, ut ex illis portio assignetur, quæ non tantum uni Parocho, aut Vicario sit sufficiens, sed tot Presbyteris sufficiat, quot ad animarum curam laudabiliter exercendam, & Parochianis spiritualia administranda sunt necessarii.

XV. Itaque in taxatione congruæ portionis indubie attendi debet, num ipse Vicarius *perpetuus*, sive Parochus indigeat uno aut pluribus Sacerdotibus, qui secum laborent, ut *cura animarum* in illa Parochia laudabiliter exerceri queat.

XVI. Unde Rebuffus inquirens, quæ in hac taxatione attendi debeant, ait *num.* 61. " Si Vicarius uno indigeret Sacerdote, „ vel pluribus propter Ecclesias accessorias, quas *successus* vocant, tunc rationem illorum Judex habere debet: & omnino „ numerus personarum necessariarum considerari in Portione „ congrua solet ". Et supra citatum Edictum Regium de anno 1686. expresse vult haberi rationem in constituenda portione congrua, Vide-Pastoris, aut Vice-Pastorum, qui Vicario *perpetuo* judicabuntur necessarii, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur.

XVII. Potest ergo Parochus sive Vicarius perpetuus petere augmentum portionis congruæ, tametsi hæc, quam habet, sibi quidem sufficiat, sed nequaquam sufficiens sit Presbyteris, quos sibi in administrandis Sacramentis, & cultu divino celebrando, ob multitudinem Parochianorum, aut latitudinem Parochiæ, adjungere debet.

Cum enim ipsi principaliter & immediate cura animarum totius Parochiæ incumbat, ac propterea ipsius sit Presbyteros sibi adjungere, qui ad curam animarum debite & laudabiliter exercendam requiruntur; etiam ad ipsum præcipue spectat portionem congruam petere, qua Parochiæ necessitati satisfieri queat.

XVIII. Hinc judicatum refert Joannes Tournetius *litt. P. cap.* 319. Parochum teneri Ecclesiæ succursali assignare Presbyterum, qui illi deserviat; sed Decimatores illi Presbytero nequaquam ad portionem congruam teneri; neque Presbytero jus esse eam petendi, at eam soli Vicario perpetuo sive Parocho assignandam, qui eam Presbytero seu Cappellano communicet, sive distribuat. Si tamen ipse Vicarius vel in adjungendis Presbyteris, vel in assignanda aut petenda ipsis congrua portione esset negligens, possent Episcopi, vel Parochiani, aut etiam Presbyteri ipsi, eo casu, ejus negligentiam supplere; ut infra latius exponetur. (*a*)

XIX. Parochus postulans portionis congruæ augmentum, ut plures sibi Presbyteros adjungere queat, hoc unum ostendere debet, quod in Ecclesia sibi concredita, populus ita numerosus sit ut nec ipse, nec hi, qui modo ipsi adjuncti sunt, sufficere possint ecclesiasticis Sacramentis ministrandis, & cultui divino peragendo; tametsi forsan ejus prædecessores vel soli, vel cum uno alterove adjuncto Presbytero curam animarum sustinuerint.

Quin & potest contingere, ut populus quidem non sit adeo numerosus, sed tamen tantopere sit dispersus, ut solus Parochus iis rite instruendis, & Sacramentis administrandis esset insufficiens: quo casu non dubium quin debeat sibi alios Presbyteros adjungere, immo & cogi queat ex Decretum Concilii Tridentini, & consequenter augmentum portionis congruæ eorum sustentationi conveniens postulare poterit.

Immo quacumque occasione contingat, ut solus Parochus non sufficiat ad Sacramenta administranda & cultum divinum rite exhibendum, hoc congruæ portionis augmentum petere potest.

Quod autem credatur in casu tam numerosi aut dissiti populi, sufficere ut diebus festis & Dominicis adsciscatur Presbyter ex proximiori civitate, vel loco, qui ibidem Missam matutinalem pro populi commoditate celebret, error est, & notabilis abusus, frequentius ex avaritia, aut nimia Decimatorum tenacitate procedens.

In primis enim similis Presbyter Parocho assistere nequit in administrandis Sacramentis, visitandis ægris, & Parochianis ad Sacramenta rite suscipienda disponendis, quæ tamen vel præcipue ad salutem & spiritualem populi curam pertinere manifestum est.

Præterea frequenter contingit, ut similes Presbyteri simpliciter Missam privatam sine ulla auditorum instructione absolvant; atque hinc ulterius contingit, ut notabilis Parochianorum numerus hac privata Missa contentus, a Missa Parochiali, sub qua Parochus concionem habere consuevit, abstrahatur; & ita in articulis fidei, & Religionis christianæ fundamentis ignarus permaneat! quæ incommoda facile evitarentur, si decimæ, aliique proventus ecclesiastici impenderentur in legitimos suos usus, ac signanter in sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, qui ad curam animarum laudabiliter exercendam requiruntur; idque conformiter ad Synodum Tridentinam, quæ *Sess.* 24. *cap.* 13. *de Reformatione* vult, ut ea sit portionis congruæ quantitas, ut necessitati spirituali Parochiæ decenter sufficiat.

XX. Certum est, nec a lapsu temporis, nec ex horum illorumve praxi dependere, neque ex hac judicandum, quot Presbyteri ad debite Sacramenta ecclesiastica administranda, & cultum divinum peragendum requirantur; sed id judicandum esse juxta regulas Evangelicas, & Ecclesiasticas, quæ non ad hominum praxim, quæ in cura animarum frequenter, leviter, & perfunctorie nimis procedit, sed ad normam veritatis, de labore & difficultate in debite administrandis Sacramentis, & Fidelibus ad ea ritu suscipienda disponendis judicant, & procedi volunt.

XXI. Parum quoque refert, num forsan prædecessores nomen boni Pastoris in vulgo habuerint. Scitur enim quam vulgi judicium in dijudicando num quis bonus sit Pastor, vel malus, cæcum sit; quamque multis dici posset, quod Angelo Ecclesiæ Sardis dicit Spiritus sanctus in libro Apocal. *cap.* 3. *Quia nomen habes, quod vivas, & mortuus es.*

XXII. Quin & si sedulo inquireretur in Parochiis illis numerosis, quarum solus Pastor, vel cum uno alterove Presbytero curam sustinuit, non raro summus defectus instructionis in populo, & in suscipiendis Sacramentis exigua dispositione deprenderetur; adeo ut ad oculum pateret, quam leve & parum fundatum sit argumentum a praxi Pastorum, quos vulgus etiam pro bonis habuit, petitum.

XXIII. Optandum sane ut Abbates, Canonici, aliique similes Decimatores sæpius secum attente ruminarent, quam multa requirantur, ut rudis populus rite circa mysteria Religionis, & vitam vere christianam instruatur, & ad Sacramenta rite suscipienda recte disponatur, atque a vitiis retrahi, & in virtutum exercitiis confirmari valeat: indubie facile agnoscerent, quam frequenter in Parochiis sit operariorum defectus; neque per unum alterumve Sacerdotem in numerosis Parochiis cura animarum *laudabiliter* exerceri: meritoque timerent, ne sanguis animarum ab iis sit requirendus, si defectu portionis *congruæ*, copia Sacerdotum animabus illis regendis necessariorum defuerit.

CAPUT III.

Unde Portio congrua desumenda?

1 *Ex proventibus Ecclesiarum Parochialium eam Canones sumi volunt.*
2 *Probat id clausula unionibus adjici solita.*
3 *Unde eam sumi voluerit Synodus Tridentina?*
4 *Primo loco vult Ecclesiis Parochialibus provideri per Beneficiorum unionem.*
5 *Synodus Mechliniensis etiam per unionem Parochialium, & concessionem Deservituurarum.*

16 Id

(*a*) Quis in Galliis teneatur providere victui & cultui Vicariorum, qui ad nutum amoveri possunt, an decimator, an Parochus, an Fabrica, an Parochiani, adhuc sub judice lis est. Id unum an. 1686. decrevit Rex, *qu'il soit payé la somme de cent cinquante livres pour chacun desdits Vicaires*. Declaration du 29. Janvier 1686. At Rex in suo Edicto determinasse non videtur, cuinam onus solvendi 150. lib. incumberet. Anno 1692. die 26. Augusti supremus Parisiorum Senatus R. P. Jesuitis Remensibus suo Arresto irrogavit, ut quolibet anno portionem congruam 300. lib. Vicario perpetuo S. Mauritii ejusdem urbis solverent. Id oneris ipsis impositum est, quia Priorum, & Pastorum primitivorum ejusdem Parochiæ dignitate sunt insigniti. Cum autem alterius Vicarius perpetuus ab ipsis peteret, ut providerent saltem alimentis Vicarii amovibilis, quo indigebant Parochiani S. Mauritii: Senatus Parisiensis permisit causæ definitionem arbitrio Archiepiscopi Remensis. Vide *le Recueil des Actes &c. du Clergé de France*, tit. 3. col. 691. &c.

6 *Id tantum per provisionem permisit.*
7 *Non sunt uniendæ passim Ecclesiæ Parochiales, ut Decimatores a danda portione congrua absolvantur.*
8 *Quid in unione Beneficiorum cavendum?*
9 *Post Beneficiorum unionem recurrendum ad primitias, & quare prius ad has, quam ad decimas?*
10 *Oblationes potius quam decimæ in portionem congruam cedere debent.*
11 *Primitiis & oblationibus deficientibus, ad decimas recurrendum.*
12 *Non omnes decimæ eodem ordine huic oneri subjectæ.*
13 *Decimis deficientibus, ad Parochianorum collectas recurri vult Synodus Tridentina.*
14 *Non nisi iis deficientibus, ad eas recurri vult Edictum ad Synodum Cameracensem directum.*
15 *Idem declarat Edictum ad Synodum Mechliniensem missum.*
16 *Ostenditur justitia istius ordinis.*
17 *Injustum est, portionem congruam desumi ex proventibus Fabricæ aut pauperum, decimis sufficientibus.*
18 *Neque hanc injustitiam lapsus temporis purgare potest.*
19 *Collectæ populo hic in Belgio sine auctoritate Regia imponi non possunt.*

I. CANONES de portione congrua loquentes, eam ex proventibus Ecclesiarum Parochialium desumi præcipiunt: sive volunt, ut tantum de his proventibus relinquatur Vicario, unde ipse commode sustentari, & debita onera possit supportare.

II. Quare & in unionibus sive incorporationibus Ecclesiarum Parochialium solet adjici hæc clausula: *Reservata tamen de fructibus, reditibus, & proventibus, juribus, obventionibus pro Vicario perpetuo in iis instituendo congrua portione, ex qua idem Vicarius commode sustentari valeat, jura Episcopalia solvere, & alia sibi incumbentia onera supportare.* Rebuffus in Praxi Benef. ad Regulam Cancell. *De Unionibus, gloss.* 22. *numero* 16.

III. Synodus Tridentina videns plerasque Ecclesias Parochiales necessariis Ministris destitutas defectu mediorum temporalium, quæ per incorporationem passim ad Monasteria & Capitula transiverant, volens ut omni meliori modo sine mora Ecclesiis illis Parochialibus provideretur, voluit: *In Parochialibus Ecclesiis, quarum fructus adeo exigui sunt, ut debitis nequeant oneribus satisfacere, curabit Episcopus, si per Beneficiorum unionem, non tamen Regularium, id fieri non possit, ut primitiarum, vel decimarum assignatione, aut per Parochianorum symbola, ac collectas, aut qua commodiori ei videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro Rectoris, ac Parochiæ necessitate decenter sufficiat.*

IV. Juxta tenorem hujus Decreti, apparet, Ecclesiis Parochialibus tenuibus, & non sufficientibus, ut oneribus debitis satisfiat, primo loco providendum esse per unionem Beneficiorum; & non nisi in defectum horum recurrendum esse ad alia media in Decreto expressa

Idipsum & Zypæus notavit *Consult.* 4. *De Parochiis*; dicitque, *Primus modus Rectoribus Parochiarum providendi est, per Beneficiorum unionem; cui si locus non sit, succedunt alii a Concilio relati, aut quæ commodior ratio Ordinario videtur.*

V. Synodus II. P. Mechliniensis *tit.* 17. *cap.* 3. permittit Episcopis Ecclesiis Parochialibus de portione congrua providere, non tantum per unionem Beneficiorum *simplicium*, sed etiam per unionem vicinarum & minorum Ecclesiarum, vel per concessionem Deservituratum.

VI. Verum sat insinuant Synodus, duntaxat eam Ecclesiarum vicinarum, & minorum Ecclesiarum unionem, nec non concessionem Deservituratum admitti ob temporum illorum duritiem, & quousque commodior ratio providendi haberi nequit.

Postquam enim eam providendi rationem proposuit, immediate adjungit: *Et alias propter idoneorum Sacerdotum raritatem* per modum provisionis *providere.*

VII. Unde nullatenus ex mente Synodi videtur, ut Episcopi per similes uniones, & concessiones Ecclesiarum, & Deservituratum Ecclesiis Parochialibus provideant, ut se vel alios decimarum possessores a danda competentia eximant, & interim Parochos ita per unitas Ecclesias vel concessas Deservituras gravent, ut curam Parochiæ negligere debeant; aut saltem functionibus Pastoralibus plene satisfacere, & sedulo incumbere in sua Parochia nequeant.

VIII. Immo in quorumcumque Beneficiorum unione cavendum est, ne tot taliaque Beneficia in competentiam Parochorum uniantur, ut Parochus illorum oneribus satisfacere nequeat, saltem sine notabili in cura suæ Parochiæ, & functionibus Pastoralibus, impedimento: quod facilius contingit, si extra Ecclesiam Parochialem Beneficia fundata sint, & in locis a Parochiali Ecclesia remotis onera Beneficiis illis annexa exsolvere debeat.

IX. Si per Beneficiorum unionem sufficienter, & commode Ecclesiis Parochialibus provideri nequeat, vult tum Synodus, ut primitiarum aut decimarum assignatione provideatur.

Primitias ante decimas excutiendas esse, videtur ordo verborum insinuare; qui in eo fundatur, ait Zypæus citata Consultatione *num.* 4. *quod primitiæ utpote* oblationes *arbitrio Fidelium relictæ*, magis propria *sint Parochorum jura, & ad* solum *Pastorem pertineant de jure: adeo quidem ut etsi decimas laici ante Concilium Lateranense possessas retinere permittantur, non tamen oblationes. Unde etsi ubique decimas, nullibi tamen oblationes penes laicos videmus.*

X. Itaque si oblationes alteri, quam Parocho competant, prius ratione harum oblationum ad congruam portionem is tenetur, quam decimarum possessor; ac prius oblationes Parocho vindicandæ; quæ si non sufficiant, tum demum ad decimas recurrendum. Hoc vero intelligendum de oblationibus, quæ ex solo privilegio, aut præscriptione ad Pastores v. g. primitivos transierunt, & quæ secluso privilegio, aut præscriptione ex voluntate offerentium, & jure communi ad Parochum spectarent; qualia esse solent ea, quæ in Defunctorum inhumationibus offerri sive donari solent: secus vero de oblationibus, quæ ex voluntate offerentium in alium pium usum offeruntur. Hæc enim nullatenus in Parochorum competentiam convertendæ sunt.

XI. Primitiis vel etiam oblationibus excussis, ad decimas recurrendum esse, textus Synodi Tridentinæ indicat.

Speciem decimarum hic non expressit Synodus; sed indefinite decimarum mentionem tantum fecit. Et sane cum decimæ principaliter, & primitus sint institutæ in sustentationem Sacerdotum, qui populo spiritualia seminant, ideoque *de jure* ad Parochos pertineant (uti sæpius titulo præcedenti notatum est); nihil justius, quam ex illis saltem *congruam* portionem Parochorum desumi; sive eatenus saltem Parochis reservari, ut ex iis habeant competentem, & congruam portionem, quo suis necessitatibus providere, & debita onera supportare queant.

XII. Licet omnes decimæ intra limites Parochiæ excrescentes huic portioni congruæ merito subjiciantur: tamen quia inter decimas aliæ præ aliis specialiori titulo Parochis competunt, seu potius reservatæ sunt (uti titulo præcedenti ostensum est), & aliæ cum speciali onere assignandæ portionis congruæ donatæ, aut concessæ fuerunt, ideo etiam aliæ præ aliis huic oneri sunt subjectæ, & earum possessores ante alios ad hanc congruam portionem solvendam tenentur, uti latius dicetur capite sequenti.

XIII. Decimis intra fines Parochiæ haud sufficientibus, ad *Parochianorum symbola*, ac *collectas* recurri posse indicat Synodus Tridentina.

His locum non esse, nisi primitiis, & decimis deficientibus, evincit ipse verborum contextus, & ordo.

XIV. Hunc ordinem significant quoque Principum Edicta, tum ad Synodum Cameracensem, tum ad Synodum Mechliniensem directa. Philippus II. in Edicto ad Cameracensem Synodum misso *art.* 11. vult, ut excussis duobus prioribus mediis conficiendi congruam portionem a Synodo suggestis, Magistratus assistant Episcopis, ut reperiatur quod portioni congruæ deesse apparebit. Verba Edicti sunt: *Et pource qu'en plusieurs lieux les Curés sont petitement pourvûs, & n'est possible, signamment ès Villes, les pourvoir de portion Canonique per assignation des Dimes, ou union des simples Benefices, ains est necessaire venir à la troisiéme voie ordonnée par le saint Concile de Trente; sçavoir, des collectes sur les Parochiens, laquelle collecte ne se pouvant pratiquer sans notre autorité, & consentement: Ordonnons è tous Magistrats & gens de loi, qu'ils ayent à assister les Evêques à trouver ce que defraudra pour l'entretenement desdits Pasteurs, là où ne leur pourra être suffisamment pourvu par les deux premières voies ordonées par ledit Concile de Trente, jusques aux sommes advisées par ceste Synode Métropolitaine; lesquels Magistrats feront l'assiette de ce qu'iceux Evêques auront declaré defaillir aux deux premières voies, pour trouver la sustentation desdits Curès.* Idest; Et quia pluribus locis Parochis parce provisum est, nec fieri potest, ut de portione Canonica assignando decimas, aut uniendo Beneficia simplicia, ipsis, præsertim commorantibus in oppidis, prospiciatur: verum necesse est iniri viam tertiam statutam per Concilium Tridentinum: videlicet, ut per Parochias collectæ instituantur; quæ cum sine auctoritate nostra, & assensu corrogari non possint: Magistratibus singulis, iisque, qui præsunt, injungimus, ut Episcoporum sint adjutores, in finem ut suppleatur, quod deerit sustentationi dictorum Pastorum, quibus sufficienter provideri non poterit altero ex prioribus modis per Concilium Tridentinum assignatis, idque usque ad acquisitionem summæ, per hanc Synodum Metropolitanam constitutæ; qui Magistratus descriptionem facient eorum, quæ duobus prioribus modis deesse Episcopi judicaverint, ut dictorum Parochorum sustentationi provideatur.

XV. In Edicto ad Synodum Mechliniensem misso *art.* 16. dicunt Principes: *Ut si per media e Concilio Tridentino suggesta Parochialibus Ecclesiis sufficienter provideri nequeat, Consilia Regia, & Magistratus conabuntur per impositiones, collectas aut alias invenire, quæ Episcopi judicabunt deesse ad congruam Parochorum sustentationem.*

XVI. Nihil evidentius, quam Principes ad collectas, & impositiones Parochianorum tum demum concedere recursum, quando *primitiis*, & *decimis* excussis, portio congrua haberi nequit: idque revera justissima ratione.

Cum enim primitiæ, sive oblationes, & decimæ a populo solvuntur, ut Ministri Altaris sustineantur; atque laborantibus in vinea Domini, & sibi spiritualia seminantibus, temporalia subministrentur, quid æquius, & justius, ut illæ prius impendantur in sustentationem Ministrorum, priusquam rursus nova onera populo imponantur?

XVII. Si justum non sit, ut ad portionem congruam urgeantur per novam onerum impositionem Parochiani, quamdiu decimæ sufficiant, intelligi potest, quanta sit injustitia, quod in nonnullis Parochiis portio congrua vel Pastorum vel Vice-Pastorum desumatur ex proventibus specialiter in usum fabricæ, aut pauperum destinatis & debitis. Quasi fabricæ, & pauperibus sui proventus subtrahi possint, & debeant, ut major copia decimarum, quæ in Pastorum sustentationem dantur, ad Monasteria, & Capitula devolvantur, & ex iis Monachi, & Canonici commodius vivere valeant.

XVIII. Immo tam manifeste apparet hujusmodi applicatio proventuum fabricæ vel pauperum injusta, & infidelis, ut nec lapsu temporis, quantumvis immemorialis, justificari posse videatur; ideoque, si probetur revera proventus illos esse relictos in usum fabricæ, aut pauperum, merito ad suos legitimos usus reducentur, & Decimatores ad portionem congruam convenientem condemnabuntur.

XIX. Denique citata Principum Edicta ostendunt, fas non esse in Belgio Episcopis, sua auctoritate populum compellere ad danda temporalia per modum collectarum; sed Regia auctoritate, & consensu opus esse, quod & in receptione Concilii Tridentini monuere Consilia Regia.

Cum enim Margarita Parmensis Belgii Gubernatrix Decreta Concilii Tridentini de reformatione, nomine Philippi II. misisset ad Senatus Regios, *ad c. 4. Sess. 21. De Reform.* qua datur Episcopis facultas novas Parochias erigendi, & si necesse fuerit, *compellendi* populum ea subministrare, quæ sufficiunt ad vitam Sacerdotum sustinendam: *Communis omnium Senatuum nota fuit, compulsionem illam populi, & exactionem illam fieri non posse, sine auctoritate Regia, neque hanc jurisdictionem Ecclesiasticis Judicibus unquam competiisse*. Anselmo in Triboniano Belgico *cap.* 33. §. 22.

CAPUT IV.

Quo ordine Decimatores sint Portioni congruæ subjecti, & quousque?

1 *Decimæ specialiori titulo ad Parochos spectantes præ reliquis oneri portionis congruæ subjectæ.*
2 *Hoc ex capite decimæ* Novales, *&* minutæ *ante alias excutiendæ.*
3 *Decimæ nominatim huic portioni subjectæ ante alias excutiendæ.*
4 *Olim passim tertia pars pro Parochorum sustentatione a Decimatoribus relinquebatur.*
5 *Hæc* tertia *pars postmodum ad Capitula, & Monasteria transivit.*
6 *Qui hanc* tertiam *possident, ante alios Decimatores ad portionem* congruam *tenentur.*
7 *Hæc* tertia *pars uniri non solet, nisi cum onere congruæ portionis.*
8 *An decimæ ultimo incorporatæ ante alias teneantur?*
9 *Primitivi Pastores præ reliquis Decimatoribus videntur obligari.*
10 *Patroni Ecclesiastici solent esse Pastores* primitivi*, & eatenus ad portionem congruam obligari possunt.*
11 *Non semper sunt Pastores* primitivi.
12 *Pastor* primitivus *quomodo a Vicario pro consequenda portione congruæ conveniri possit?*
13 *Quando Decimatores teneantur pro decimarum portione, quam possident, contribuere?*
14 *Ratio quæ videtur ab hoc onere eximere decimas* infeudatas.
15 *Possessas ante Concilium Lateranense eximere videtur Edictum Philippi II.*
16 *Ob onera decimis* infeudatis *inhærentia ratione* feudi, *videntur ab hoc onere eximenda.*
17 *Ratio suadens eas ad portionem congruam debere concurrere.*
18 *Decimæ hæ tamquam partim laicales, partim Ecclesiasticæ,* subsidiarie *in defectum aliarum decimarum contribuunt.*
19 *Decimæ* infeudatæ *ad Ecclesiam reversæ, huic oneri subjectæ tamquam Ecclesiasticæ.*
20 *Etiamsi* titulo onerolo *sint acquisitæ.*
21 *Secus videtur dicendum, si cum onere* feudali *sint reversæ.*
22 *Edictum Philippi II. indistincte eas obligare videtur.*
23 *Decimæ ex sua institutione sunt ordinatæ ad sustentationem Parochorum.*
24 *Non sunt ad alios translatæ, nisi deducta portione congrua.*
25 *Onus dandi hanc portionem est reale perpetuo decimis inhærens.*
26 *Non absolvuntur ab hoc onere, licet semel portio congrua fuerit assignata.*
27 *Nihil cedit Decimatoribus, nisi quod superabundat detracta portione congrua.*
28 *Idipsum declaravit Synodus Juliobonensis.*
29 *Decimatores tamdiu manent huic oneri subjecti, quamdiu decimas retinent.*
30 *Portio Parocho debetur, licet nihil Decimatoribus superesset.*

I. DECIMAS aliquas magis proprie, & specialiori titulo præ aliis Parocho competere, titulo præcedenti notatum est. Cum ergo hæ decimæ *specialiter* Parocho competant, & cum majori quasi violentia ipsi adimantur, æquum quoque apparet, ut si Parocho e decimis portio congrua assignari debeat, potius e decimis *specialiter* Parocho competentibus, quam ex aliis decimis desumatur. Hæ enim decimæ præ aliis oneri portionis congruæ subjectæ sunt, sicuti primitias, & oblationes ante decimas pro conficienda portione congrua excutiendas esse; capite præcedenti notatum fuit: idque ea ratione, quod specialiori titulo debeantur Parocho, quam decimæ.

II. Hoc ex capite, decimæ *novales* ante decimas veteres pro conficienda hac portione excutiendæ sunt: quia proprie Parochorum sunt, quod & Zypæus notavit *Consult. 4. De Parochiis, n. 5.*

Pari ratione decimæ *minutæ*, utpote non secus ac novales ad Parochum speciali titulo spectantes (ut titulo præcedenti *cap. 6.* dictum est) huic oneri ante decimas majores seu *grossas* subjectæ sunt: solentque hæ Vicariis perpetuis, exclusis Decimatoribus majoribus, adjudicari.

III. Si inter decimas majores reperiantur quædam nominatim, aut specialiter in competentiam sive portionem congruam assignatæ & addictæ, hæ etiam ante reliquas in hanc portionem congruam imputandæ sunt.

IV. Olim usitatum erat, ut laici, aliique decimas possidentes tertiam earum partem relinquerent in sustentationem Parochorum, & Ministrorum Ecclesiarum Parochialium; atque per hanc tertiæ partis assignationem obligationi sustentandi Parochum satisfacere volebant: uti post alios citatos Auctores notat Zypæus *Consult. 4.*

V. Successu vero temporis, cum nonnunquam decimæ adeo excrescerent, ut vel tertia pars decimarum notabilem annuatim summam conficeret; videreturque, quod detracta portione congrua Parochorum, adhuc multum superesse posset, cœperunt nonnulla Capitula, aut Monasteria impetrare Ecclesiarum Parochialium incorporationem una cum hac dote; scilicet, tertia parte decimarum; aut si Ecclesiæ aliis essent jam unitæ, tertiam hanc partem decimarum, quæ primitus in sustentationem sive portionem congruam Parochorum erat relicta, sibi incorporare cœperunt.

VI. Cum ergo hæc pars decimarum specialiter ab ipsis Decimatoribus primitus in portionem *congruam* data sit: etiam speciali ratione huic oneri subjecta manet, ad quemcumque possessorem transiverit.

Neque Decimatores, qui alias duas partes decimarum possident, portionem congruam tenentur, quamdiu tertia hæc pars decimarum exhausta non est, quandoquidem ipsi hanc tertiam partem in Parochorum sustentationem dederint: atque per eam assignationem eatenus saltem satisfecerint obligationi dandi congruam *portionem*, ut eam dare ulterius non debeant, quamdiu hæc *tertia*, ab ipsis in congruam portionem assignata, sufficit.

VII. Accedit, quod in unione seu incorporatione istius tertiæ partis inseratur solita clausula reservans super hac parte decimarum, quæ incorporatur, portionem congruam ipsius Vicarii.

VIII. Quando igitur decimæ aliquæ in sustentationem Parochorum, seu Vicariorum remanserunt, & hæ postmodum alicui Capitulo, aut Monasterio fuerunt assignatæ, indubie tunc verum erit quod Zypæus *citata consult.* 4. nimirum ante alias decimas ad portionem congruam teneri illas decimas; quæ *ultimo* ab Ecclesia Parochiali sunt decisæ, ad eam rationem, quæ in donationibus inofficiosis est; ut si a quopiam factæ sint diverso tempore, & per eas legitima liberorum læsa, ultima tantum donatio eatenus rescindatur: quia ea sola est inofficiosa. *Leg. 7. Cod. De inoff. Donat.*

IX. Adhæc inter decimarum possessores ante reliquos ad congruam portionem ordinarie tenentur hi, qui dicuntur *primitivi* Pastores; qui solent possidere ipsas Ecclesias Parochiales incorporatas cum decimis, & proventibus sub expressa conditione assignandi Vicario congruam portionem, si ipsi per se curam earum Ecclesiarum non habeant.

Præterea de Jure communi *in Clem. 1. De Jure Patronatus, Diœcesanis sub obtestatione divini judicii districte inhibetur, ne præsentatum aliquem per quamcumque personam Ecclesiasticam jus præsentandi ad Ecclesiam aliquam habentem, admittat, nisi intra certum terminum competentem per Diœcesanos ipsos præsentantibus præfigendum, ipsi præsentato fuerit coram eis congruæ de proventibus Ecclesiæ portio assignata. Quam si forsan iidem præsentantes intra terminum ipsum assignare neglexerint, ne factum eorum noceat præsentato, statuitur, ut ex tunc Diœcesani debeant præsentatum (nisi aliud Canonicum (a) obstet) admittere, & in pœnam præsentantium, ad Diœcesanos ipsos potestas assignationis hujusmodi devolvatur.*

X. Porro Patroni Ecclesiastici ad portionem congruam suis præsentatis assignandam ideo specialiter adstringuntur, quia, uti recte notat Zypæus *citata consult.* 3. raro accidit in Ecclesiasticis, ut ipsi Parochiales Ecclesias extruxerint, vel dotaverint; cum res Ecclesiæ suæ alienare nequeant, & si de suo dederint, Patroni *laici* nomen habeant. Quare qui hodie dicuntur Patroni Ecclesiastici, & una Ecclesiarum Parochialium, quarum sunt Patroni, decimas percipiunt, non solent esse veri Patroni, sed *primitivi* Pastores titulo unionis dictarum Ecclesiarum, atque in ea qualitate præsentare Vicarium, cui congruam portionem eo titulo assignare tenentur.

Nec mirum, nullam in dicta Clementina, nec in jure Canonico, fieri mentionem *Pastoris primitivi*; quia nomen illud primitivi Pastoris recentius est collectione Corporis Canonici, quo hodie utimur; sed quos nunc Pastores primitivos dicimus, tunc plerumque Patroni Ecclesiastici nuncupabantur.

XI. Dubitandum tamen non est, quin interdum jus præsentandi a jure primitivi Pastoris, qui vi unionis, & incorporationis ad congruam portionem speciatim obligatur, sit sejunctum: quo casu si dubitetur, num quis sit primitivus Pastor, nec de unionis & incorporationis forma, & conditionibus sat constet, ad alia indicia & argumenta, quæ Pastoris primitivi jus innuunt, recurrendum erit, v. g. si Canonici, vel Religiosi, eorumve Prælati jus habeant functiones aliquas Ecclesiasticas *certis* diebus in Ecclesia Parochiali obeundi, Parochus ipsos ut Superiores suos in aliquibus agnoscere teneatur: si decimas minutiores aut novales, quæ Parochis præ aliis decimis speciali titulo reservari solent, percipiant, aliave jura exerceant, quæ primitivis Pastoribus reservari solent.

XII. Dum igitur ex his aliisve argumentis constat, quis sit Ecclesiæ Parochialis Pastor primitivus inter decimarum possessores, poterit Vicarius sive Parochus contra illum directe agere ad congruam portionem, eamque integram, relictis aliis Decimatoribus; salvo regressu Pastori primitivo adversus alios decimarum possessores, & ita 17. Martii 1634. in Parlamento Divionensi judicatum testatur Carolus Fevret *l. 6. tract. De Abusu cap. 1. §. 10.* Et tamquam indubitatum tradit Grimaudet *lib. 2. De Decimis cap. 8. num. 7.* additque: „ Quod si congrua portio fuisset assignata, sed sufficiens non esse deprehenderetur, Vicarii „ contra Pastores primitivos agere deberent coram Episcopo, ad „ hoc ut condemnentur, & cogantur supplere; exemplo filii, „ cui pater reliquit portionem suorum bonorum pro legitima; „ quæ si sit insufficiens, potest filius agere ad supplementum: „ eo quod pater nequeat filio relinquere minorem portionem „ quam

(a) In quibusdam codicibus additur, sive impedimentum.

„ quam legitimam. Insuper causa Parochorum est favorabilior, „ quia omnes reditus Ecclesiæ Parochialis non dantur, nisi ob „ curam animarum, quam ipsi Vicarii seu Parochi sustinent: & „ valde scandalosum est in Ecclesia (in qua omnia juxta meliorem disciplinam deberent esse ordinata) quod uni laborent, „ & alii otiosi manducent eorum salaria, & substantiam.

XIII. Si non constet, quis inter plures Decimatores speciali titulo ad portionem congruam sit obstrictus, neque ullus ipsorum sciatur ullas decimas speciali titulo huic oneri obnoxias possidere; tenebuntur omnes pro quota decimarum, quam quisque possidet, ad portionem congruam concurrere.

XIV. Bona laicorum per collectas, sive impositiones non gravanda, nisi in defectum primitiarum, & decimarum, capite præcedenti dictum est.

Cum vero decimæ *Infeudatæ* hodie quasi bona patrimonialia possideantur, atque de illis, non secus ac de patrimonialibus disponant, ubi titulo præcedenti *cap.* 4. probatum, dubitari posset, num similes decimæ aliter quam reliqua bona laicorum huic oneri sint subjectæ.

XV. Edictum Philippi II. Regis Catholici ad Synodum Cameracensem in contributionem portionis congruæ vocat decimas existentes in manibus laicorum, si modo probari queat, eas ab Ecclesiasticis ad Laicos pervenisse post Concilium Lateranense sub Alexandro III. Verba Edicti sunt: *Ensemble celles que l'on pourra verifier avoir été acheptées, ou autrement acquises par gens layz des Ecclesiastiques depuis le premier Concile de Latran, qui fut l'an mil cent septante-neuf sous Alexander troisieme.* Id est: Deinde illas quas probari poterit ab Ecclesiasticis Laicos emisse aut acquisivisse a celebrato Lateranensi Concilio sub annum 1179. sedente Alexandro III. Videtur ergo Edictum ab hoc onere exemisse decimas *infeudatas*, quæ non probantur *post dictum Concilium* laicis fuisse acquisitas.

XVI. Accedit, quod cum hæ decimæ cum onere *feudi* transierint ad laicos, atque laici ratione illarum ad certa servitia sive onera obstringantur Ecclesiis, a quibus decimas infeudatas tenent; æquum quoque videtur, ut ab oneribus eximantur, quæ alias decimis inhærent.

XVII. Verum cum decimæ illæ institutæ sint, & a populo dentur, ut Parochis & Ministris de sustentatione provideatur, atque eatenus quasi violente ab Ecclesiis Parochialibus fuerint abstractæ; apparet, etiam non fuisse Pontificum, aut Episcoporum intentionem, quam ut laici eas decimas retinerent, quamdiu ipsis Parochis aliunde esset provisum; neque populus, qui illas decimas in Parochorum sustentationem offert, rursus esset novo onere gravandus.

XVIII. Itaque decimæ *infeudatæ* partim sunt bona laicalia, & quasi patrimonialia, partim Ecclesiastica, & ab Ecclesia profecta, passim receptum est, decimas has non quidem omnino ab hoc onere esse exemptas; sed in defectum decimarum ab Ecclesiasticis possessarum, & naturam proventuum Ecclesiasticorum magis retinentium, huic oneri tantum *subsidiarie* subjici; idque æquum esse notavit Renatus Choppinus *De Sacr. Pol. lib.* 3. *tit.* 4. *num.* 20. & 21. & ita judicatum refert Ludovicus Charondas *lib.* 1. *Resp.* 34. item Claudius Henrys in sua Collectione Arrestorum *tom.* 1. *l.* 1. *quæst.* 27. atque anno 1662. solemni Arresto decisum fuit, decimas infeudatas *subsidiarie* ad portionem congruam obligari. Habetur Arrestum hoc integrum *tom.* 2. *Journal des Audiences lib.* 4. *cap.* 52. una cum discursu super origine decimarum *infeudatarum*; ostenditurque decimas, quæ passim sæculo XI. XII. ad laicos devolutæ fuerunt, revera pertinuisse ad Ecclesias Parochiales; & consequenter origine sua esse revera decimas Ecclesiasticas: quo casu eas portioni congruæ, saltem *subsidiarie* subjectas fatetur Zypæus titulo *De Feudis*, *n.* 2. in Jure novo; & ita a Senatu Brabantiæ judicatum testatur (*a*).

XIX. Notatum fuit titulo præcedenti, *cap.* 4. decimas *infeudatas*, si ad Ecclesiam, vel Corpus aliquod Ecclesiasticum revertantur, recipere primigeniam suam naturam, habendasque rursus esse ut decimas Ecclesiasticas.

Hinc ulterius deducitur, eas & quoad portionem *congruam*, non ut *infeudatas*, & *laicales*, sed ut Ecclesiasticas esse reputandas: & ita sæpius judicatum fuisse refert Brodæus ad Louetium *litt. P. num.* 60. item Claudius Henrys loco citato; *quæst.* 7. notatque ibidem, „ reversionem decimarum ad Ecclesiam esse favorabilem; quia reducit ad primævam earum naturam, & „ Ecclesiastici potius sua propria recuperant, quam de novo acquirunt... Itaque hodie indubitatum est, decimas infeudatas „ reversas ad Ecclesiam fieri Ecclesiasticas, & sequi communes „ regulas aliarum decimarum.

XX. Quin & portioni congruæ obnoxias esse, tametsi titulo oneroso ad Ecclesiam reversæ sint, asserit Wamesius *Cons.* 452. *num.* 7. & conforme esse Sententiæ Senatus Parisiensis prolatæ 16. Feb. 1628. ex iis quæ recitat Claudius Henrys loco citato, non obscure colligitur.

XXI. Hanc decimarum infeudatarum ad pristinam naturam reductionem operatur ipsa decimarum ad Ecclesiam reversio, si simpliciter & pure restituantur; secus vero, si cum onere seu nexu feudali, quo erant apud laicos, Ecclesiæ restituantur: quo casu semper manent *feudales*; uti citato *cap.* 4. annotavimus.

Inde consequenter statuendum videtur de his decimis cum eo nexu ad Ecclesiam reversis, quod de decimis infeudatis in manibus laicorum existentibus, ut nimirum ad hanc portionem non nisi *subsidiarie*; deficientibus aliis decimis Ecclesiasticis, concurrere debeant; quod & verisimilius credit Zypæus *Resp.* 2. *De Parochiis n.* 6.

XXII. Sed an hanc distinctionem patiatur citatum Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem dubitat Zypæus ibidem; eo quod Edictum decimas *feudales* quocumque modo ad Ecclesiam reversas, ad portionem congruam vocet tamquam ad suam primam naturam reversas. Verba Edicti sunt: *Nous declarons notre intention être que la portion Canonique & reparation desdites Eglises deuront contribuer les dismes ayant autrefois été laicales, lesquelles presentement seroient retournees és mains des Gens d'Eglise, de quelle nature qu'elles soient, fiefz ou autres, pour être retournées á leur primitive nature.* Id est: Hanc nostram mentem esse declaramus, ut ad Canonicam portionem, & Ecclesiarum reparationem suppeditent decimæ quondam laicales, quæ ad Ecclesiasticorum denuo manus devenerunt, cujuscumque naturæ fuerint, sive feudales, sive aliæ; quia ad pristinam conditionem redierunt.

XXIII. Porro cum decimæ quasi ex sua natura, & primæva institutione sint ad hoc ordinatæ, ut Parochis ex illis sustentatio aliaque necessaria subministrentur; sub hoc onere congruæ portionis ad Capitula, Monasteria, aliave Corpora, aut personas transiverunt; cui oneri perpetuo manent subjectæ, semperque earum possessores obligantur Parochis de portione congrua providere.

XXIV. Immo nec decimæ Capitulis, Monasteriis, aliisque concessæ sunt, nisi *prius* deducta *portione congrua*; adeo ut tantum censeatur concessum, quod ultra Parochi sustentationem superesse potest.

☞ Decimæ, similesque proventus in Parochorum sustentationem præcipue & primario ex intentione offerentium cedere debent; atque hoc sensu sæpius diximus decimas principaliter ad Parochos pertinere.

Huic fundamento innititur assertum Canonistarum, portionem congruam ex decimis, Parochis, aliisque curam animarum sustinentibus a Decimatoribus esse integre persolvendam, licet ea persoluta, nihil ex decimis Decimatoribus superesset: eo quod ex his proventibus nihil sit impendendum in usus, præsertim pauperum Ecclesiæ non ministrantium, priusquam Ministris Ecclesiæ, notanter Parochis, aliisque curam animarum sustinentibus, & actualiter per se exercentibus, sufficienter sit provisum.

Idipsum non obscure indicavit Sanctus Thomas, dum dixit, decimas, aliasque res Ecclesiæ, deberi his, qui curam animarum sustinent; communicari vero posse laicis Religiosis, sive Monachis, aliisque curam animarum non habentibus, per *modum eleemosynæ*. Verba Sancti Thomæ relata sunt superius, *Sect.* 4. *tit.* 1. *c.* 5. *num.* 6.

Verum nonne satius fuisset, ut dispensatio decimarum, uti aliorum Ecclesiasticorum proventuum integra mansisset penes Prælatos, & Pastores; ut per hos, si quid ex illis sustentationi Ministrorum Ecclesiæ, & in vinea Domini laborantium necessitatibus superesset, in Religiosos aliosque curam animarum non habentes per modum eleemosynæ erogaretur; quam quod ipsi, quibus principaliter decimæ, & proventus Ecclesiastici debentur, cogantur sua necessaria, sive competentiam petere, & quasi emendicare ab iis, quibus decimæ, & similes Ecclesiastici proventus, nonnisi per modum *eleemosynæ* ex dotrina Sancti Thomæ communicati fuerunt? ☜

XXV. Recte post Rebuffum, aliosque notavit Zypæus *Consult.* 4. *De Parochiis num.* 8. onus hoc dandæ portionis congruæ esse onus *reale* & permanens, ita ut ratione illius possessores decimarum semper maneant ad hanc portionem subministrandam obligati; quemadmodum fundis sitis ad viam, flumen, & mare incumbit onus reficiendi aggeres, toties quoties aggeres reficiendi sunt: quo simili utitur ibidem Zypæus.

XXVI. Hinc ulterius concluditur, quod si jam pridem assignata portio congrua perierit, vastata sit, aut mutatis temporum locorumque circumstantiis incompetens, sive insufficiens inveniatur, ut Parochi aut Parochiæ necessitatibus per eam sit provisum, vi dictæ clausulæ, vel subintellectæ, de novo competentiam, aut augmentum ex decimis, seu proventibus Ecclesiæ incorporatæ dare tenebuntur; quandoquidem proventus dictarum Ecclesiarum sub eo onere sint ipsis incorporati, ut primo Vicarii de congrua portione sit provisum.

XXVII. Ulterius ex eodem principio deducitur, quod Capitula, Monasteria, aliive, quibus decimæ sunt concessæ, nihil ex illis prætendere queant, nisi quod ipsi congruæ Parochorum portioni superest. Nam ut recte notavit Rebuffus De Portione congrua, *n.* 103. „ Prius Papa vult reservari congruam portionem, „ *postea* reliquos fructus donat, & unit: ob id præferri debet „ prima Ecclesia Vicarii, ut Panormitanus in *cap. de Monachis*, „ *tit. De Præbend.* probat, dicens: Habentes Ecclesiam, quoad „ temporalia non posse omnes reditus Ecclesiæ consumere, & „ sibi usurpare, sed reditus tantum superfluos, detracta prius „ congrua portione Vicario, seu Rectori instituendo, & pro juribus Episcopalibus.

XXVIII. Idipsum jam pridem expressit Concilium Julibonense a Wilhelmo Rege Anglorum cum Episcopis, & Proceribus Normanniæ celebratum anno 1080. *Can.* 12. ubi postquam ordinasset, quomodo Monasterium decimas possidens deberet Presbytero Ecclesiæ deservienti ex decimis providere, tandem in fine concludit: „ Quæ vero *superabundant*, in usu Monasterii Abbas „ habeat. Hoc idem (ait) in Ecclesiis Canonicorum observetur.

XXIX. Simiter hinc statuendum, quod decimarum possessores oneri maneant subjecti, quamdiu decimis, proventibusque Ecclesiarum Parochialium unitarum incumbunt; nec nisi ultronea abdicatione omnium proventuum ab eo eximuntur: exemplo possessoris

(*a*) Arrestum, quod modo citatum est, datum fuit a Senatu Parisiensi 4. Aprilis 1664. repetitur quoque in novis Collectaneis titulorum &c. Cleri Gallicani, *tom.* 3. *col.* 59. &c. Huic Arresto, quod eruditione plenum est, subjunxit Cleri Gallicani Collectaneorum editor quasdam observationes, quibus Parlamenti Tolosani jurisprudentiam circa decimas infeudatas exponit. *Col.* 116, &c.

loris fundi hypotheeati pro certo reditu; qui demum liberatur, cum hypothecato fundo se exuit; quod vulgo Galli vocant *deguerpir*.

XXX. Recte quoque eodem ex principio concludit Rebuffus loco citato, *num.* 101. *Et si temporalia, vel alii reditus Beneficii non sufficerent nisi Vicario; tunc praefertur Vicarius, tum quod illud temporale prius erat patrimonium suae Ecclesiae, & postea fuit Religiosis datum, vel ab ipsis occupatum, & sic agit de damno vitando, & Monasterium de lucro captando; ideo praefertur Vicarii Ecclesia Monasterio: tum etiam quod hoc sit favorabilius, videlicet alere plebem cibis spiritualibus, ut Vicarius facit, & quod bona facile revertantur ad suam naturam*. Haec Rebuffus, qui & *num.* 103. probat dictum Henrici Bohicq: *Tolerabilius esse quod Canonicus, vel Prior egeat, qui habet annexam Curam, quam Vicarius qui illam exercet*.

Quibus consonant Antonius Faber in Codice *lib.* 1. *tit.* 2. *Definit.* 52. asserens certum esse, *Parocho aut eis, qui Parochi vices gerunt, magis favendum esse, quam possessori decimarum, quisquis ille sit; cum Parochus, ejusve Vicarius Altari, & Parochianis deserviat. Nec ad rem pertinebit, quod si decimarum possessori quantulacumque portio detrahatur, futurum sit, ut non habeat ille quo se alat. Etsi enim dici solet, non esse discooperiendum unum Altare, ut alterum cooperiatur; prius tamen Parocho subveniendum est adversus decimarum possessorem, tum possessori ab ipso Ordinario, cujus Officium est providere, ne alimentorum penuria cogantur ii, qui Altari serviunt, Religionis cultum deserere*. Haec ille, quem sequitur Zypaeus *tit. De Parochiis num.* 11. (*a*).

CAPUT V.

Portio congrua tamquam causa alimentorum judicanda, & assignanda.

I. CAUSAM portionis congruae esse causam *alimentorum* negari nequit; quandoquidem certum sit, portionem congruam primario, & directe assignari in sustentationem, & alimentationem Presbyterorum curam animarum sustinentium: unde & hanc causam portionis tractandum causam alimentorum omnes agnoscunt.

II. Hinc in primis infertur, quod sicuti in causa alimentorum *summarie* proceditur, & *provisionaliter* adjudicato fieri solet; ita & in hac causa procedi debeat: praesertim cum hic non tantum periculum sit, ne defectu alimentationis Parochus vitae necessariis destituatur, si assignatio portionis differatur, quousque causa plenarie sit instructa; sed & periculum est, ne populus interea necessariis Ministris destituatur.

III. „ Quare tamquam indubitatum tradit Rebuffus, quod si „ Parochus, aut Vicarius congruam portionem petat, & processus tractum, & dilationem recipiat, debeat ei per modum *pro-* „ *visionis* adjudicari provisio congruae portionis, donec videantur jura utriusque, & alia Sententia proferatur, ut interim „ Deo servire possit, & Sacramenta Parochianis administrare “. In tract. de congrua portione *n.* 54. Et in tract. de Sententia provisionali, in praefatione *n.* 30. asserit, Curato petenti integras decimas adjudicatam fuisse a Senatu quartam partem decimarum per modum provisionis, ut interim vivere possit;

IV. His conforme est Decretum Synodi P. II. Mechliniensis *tit.* 17. *cap.* 4. *Si contingat oriri aliquam difficultatem Pastoribus in assignanda judicio Episcopi canonica portione, iidem Episcopi seu eorumdem Vicarii, aut Officiales,* summarie & de plano, *sine strepitu, & figura judicii audita nuda petitione Parochorum, & eorum quorum interest responsione, & facta desuper summaria informatione, quod ipsis Parochis deesse compererint, ad summam superius taxatam per modum* provisionis *adjudicabunt; & appellatio executionem non suspendat*. Adde Syn. P. II. Camer. *tit.* 14. *cap.* 7.

V. Potest autem haec provisionalis adjudicatio peti in qualibet parte litis, etiam post litem contestatam; immo etiam post Sententiam, quae transivit in rem judicatam, quando executio Sententiae posset habere dilationem; uti tradit Rebuffus in tractatu de Sentent. provis. *art.* 1. *gloss.* 2. eo quod nunquam non inhumanum sit, vel ad modicum tempus os bovi trituranti occludere.

VI. Notabile occurrit Arrestum apud Tournetium in sua collectione Arrestorum *litt. P. num.* 126. quo conductor decimarum condemnatus fuit ad solvendam portionem congruam 360. librarum, salvo recursu ipsius conductoris adversus principalem Decimatorem; idque hac sola ratione, quia principalis Decimator erat extra Provinciam, & propter bellum non patebat facilis accessus ad Decimatorem; atque ita notabilis mora intercedere forsan debuisset, priusquam Parochus congruam suam portionem consequi potuisset; uti ibidem narrat Tournetius.

Ut vel hinc pateat, Senatum judicasse, haud aequum esse, ut ad aliquod notabile tempus Parocho sua portio congrua deesset, praesertim ubi constat decimas esse sufficientes.

VII. Eumque in finem Principes nostri Albertus, & Isabella in Edicto ad Synodum Mechliniensem *art.* 16. declararunt, suam esse mentem, ut si Ordinarii essent defectuosi in assignanda congrua portione Pastoribus, eo casu Pastores possint recurrere ad Consilium Regium suae respectiva Dioeceseos, ut super eorum querelis provideretur; praesertim per interventum officii Fiscalis, si necesse fit. Et quidem ob hanc *provisionalem* adjudicationem, quae a Regio Senatu in hac materia solet annui, causa congruae portionis, seu competentiae hodie coram Regio Tribunali passim ventilatur, uti infra latius dicetur.

VIII. Eadem ratione si inter ipsos Decimatores non conveniat, quis sit Pastor primitivus, aut quis ante alios ad portionem congruam teneatur, omnes ad portionem congruam dandam interpellari poterunt, omnesque per provisionem respective pro ea parte, qua decimis gaudent, ad congruam portionem condemnari; salva ipsis ulteriori inquisitione, quis eorum assignationi congruae portionis specialiori titulo sit obstrictus; ne alias ob diuturniorem illam Decimatorem inter se disceptationem, Parocho sua interim desit sustentatio, atque ejus defectu curam animarum minus laudabiliter exerceatur. Ita judicatum refert Charondas *L.* 1. *Resp. cap.* 50. & novissime in Senatum Brabantiae pro incolis Parochiae Gelensis contra Episcopum Antuerpiensem, Abbatissam & Conventum de Roosendael, Capitulum S. Dymphae in dicta Parochia Gelensi, & Pastorem Gelensem Decimatores.

Cum enim inter hoc haud conveniret, quis ad congruam portionem dandam Presbyteris ad curam animarum in dicta Parochia necessariis teneretur, concluserunt dicti incolae, ut hac controversia, & disquisitione ipsis Decimatoribus salva, saltem per provisionem ad congruam portionem condemnarentur; quam conclusionem probans Senatus Brabantiae, declaravit, ad minus duos Presbyteros esse Parocho adjungendos, qui cum ipso functionibus Pastoralibus intenderent; quorum uni Parochus ipse ex suis Pastoralibus congruam sustentationem dare teneretur, alteri vero congrua portio centum pataconum (*a*) annue daretur a tribus aliis Decimatoribus; salva ipsis inter se disquisitione, vel conventione, quo ordine, aut pro qua parte ipsi ad hanc portionem concurrere debeant.

Idipsum asseritur in citato Edicto Regio de anno 1686.

IX. Exemplo quoque alimentorum in annos singulos testamento relictorum, dicitur super portione congrua transigi non posse, sive eam per transactionem tolli non posse; uti post alios notat Rebuffus De Portione congrua *num.* 91. dicens: „ Etiam per „ transactionem haec congrua non tolletur portio, quae cum sit „ alimentorum loco, & modico contentus Vicarius transigere „ posset, ideo non tollitur per transactionem, sicut nec alimenta “. *L. Cum hi, ff. De transact.*

X. Verum si transactio bona fide, sine dolo, aut fraude inita sit, haud facile sane a simili transactione, praetextu non sufficientis alimentationis, ipse Vicarius, qui ipse transegit, recedere potest; neque facile patens augmentum portionis recipiendus esset.

XI. Si tamen mutatis circumstantiis, portio congrua, pro qua conventum erat, facta esset plane insufficiens; vel etiam notorie appareret, illum Vicarium nunc ex illa vivere non posse, non obstante illa transactione, portio *congrua* sive sufficiens danda esset; uti monet Rebuffus *n.* 93.

XII. Si transactio inita sit inter Decimatores, & Vicarium sine au-

(*a*) Ex his quae in eo capite, & superius dicta sunt, quis concludere posset, primitivos Pastores non teneri ad portionem congruam solvendam, nisi cum sunt decimatores. Refertur tamen in 3. vol. Diarii Audientiam, *l.* 4. *c.* 15. *pag.* 188. Edit. 1707. Arrestum supremi Parisiorum Senatus contrarium decernentis. En casus: Capitulum S. Petri Puellarum Bituricis constitutum negabat Vicario perpetuo Ecclesiae ejusdem nominis portionem congruam, quia in eadem Parochia nullas possidebat decimas. Haec ratio insufficiens visa est Senatui Parisiensi. Hic enim declaravit 25. Januarii 1688. Capitulum S. Petri nihilominus teneri ad solvendam suo Vicario portionem congruam 300. libr. Haec obligatio fundata videtur titulo primitivi Pastoris.

(*a*) Moneta Flandrensis, quae tribus libris Francicis aequivalere potest.

ne auctoritate Superiorum, hæc cum nullatenus ad ipsos successores Vicarii transeat, quos ipse Vicarius privata sua auctoritate obligare non potuit, etiam non impediet, quominus hi augmentum portionis petere queant.

XIII. Transactio autem inita, & confirmata auctoritate, & consensu Superioris, puta Episcopi, firmior est; & non tantum hunc præsertim Vicarium transigentem, sed & successores ipsius obligare solet. Unde & hi transactioni stare debent; & uti transactio super futuris alimentis valet auctore Prætore, *L. 8. Cod. de Transact.* ita & hæc tenebit, tametsi super *alimentis* ita censeatur.

XIV. Si tamen portio *congrua* per transactionem constituta successu temporis fiat insufficiens, indubie non obstante hac transactione, augeri poterit, & debebit.

XV. Nulla quippe transactione, aut conventione, vel positiva ordinatione, vel etiam longissimi temporis lapsu induci potest, ut negetur portio *congrua*, seu sufficiens Parocho, ut cura animarum *laudabiliter* exerceatur; cum non humana sed divina, & naturali lege sancitum sit, ut os bovi trituranti non alligetur, *Deut. cap. 25. 1. Cor. cap. 9.*

Quare Rebuffus loco citato, *n. 90.* quærens, „ an portio congrua tolli queat? Respondet: Non; quia non debet ligari os „ bovis triturantis; & qui spiritualia seminant, dignum est, ut „ metant temporalia.

XVI. Sicuti per transactionem tolli nequit portio *congrua*, eo quod cedat in locum alimentationis necessariæ; ita quoque nec compensatione retardari potest, uti notat Rebuffus ibidem *numer.* „ 94. additque: Ideo non fuere auditi Decanus, & Canonici „ Sancti Marcelli, volentes compensare expensas in Parla„ mento factas in congrua portione, nec potuerunt uti aliqua „ retentione pro illis contra Vicarium de *Genevilliers*: & ita „ pronuntiavit Senatus anno 1524. die 27. Februarii.

XVII. Ad exemplum insuper alimentorum, & uti Parocho, & Ministris Altaris certius, & securius de honesta sustentatione provideretur, visum fuit, ut si fieri posset, in *re certa* portio congrua assignaretur; quemadmodum significat Synodus Tridentina *Sess. 7. cap. 7. De Reform.* in verbis, *portione etiam in re certa assignanda.*

XVIII. Hinc videmus, quod Synodi aut etiam Principum Edicta, cum de portione congrua Parochorum, aut Vicariorum assignanda vel determinanda agunt, nullibi aliquam decimarum partem assignent, sed certam, & determinatam pecuniæ summam annue pendendam.

XIX. Neque Parochi, aut Vicarii aliquam decimarum partem possidentes, dicuntur habere portionem congruam; ut vel hinc appareat, portionem congruam proprie consistere in *re certa*; atque eum, qui obligatur ad dandam potionem congruam, eam debere in *re certa* assignare; si Vicarius, aut Parochus congruam portionem petat.

XX. Quare Vicarius seu Parochus possidens aliquam decimarum partem, adeo ut etiam ex illa possessione præsumatur aliqua decimarum partitio antiquitus fuisse facta inter Vicarium, & Pastorem primitivum; tamen decimas Pastori primitivo integras remittens, ad petendam congruam portionem admittitur, inquit Carolus Fevret. *lib. 6. De abusu cap. 1. §. 12.*

Similiter ultimum Edictum Regis Galliæ de anno 1686. quo per totum Regnum portio congrua taxata est ad 300. libras Gallicas ultra casuale & decimas novales, dat optionem Vicariis perpetuis renuntiandi decimis, aliisque proventibus Ecclesiasticis, & acceptandi hanc portionem congruam.

XXI. Neque dubium apparet, quin Parochis ordinarie magis expediat, portionem *congruam in re certa*, puta certa quantitate granorum, aut certa pecuniæ summa annue solvenda, habere, quam aliquam portionem decimarum.

Quis enim nescit, quas curas secum trahat decimarum collectio, si eas Parochus, seu Vicarius per se, sive per familiam suam faciat? Quæ sane non modicum in functionibus Pastoralibus impedimentum generant.

Si vero eas aliis elocet, quantæ ex ea elocatione natæ non solent oriri difficultates, & nonnunquam contentiones cum subditis, dum ab his solutio exigenda est? Quæ murmurationes & obloquia adversus Parochum hinc non nascitura timentur? Dum facile sibi persuadent, in earum elocatione nimium a Parocho exigi, aut unum alteri ex quadam humana consideratione præferri; atque hinc affectus erga Parochum diminuitur, & charitas frigescit.

XXII. Cum ergo tantopere olim sancti Patres desideraverint, ut Episcopi, & Ministri Ecclesiæ ab omni rerum temporalium cura possent esse liberi, ut liberius ministerio verbi & orationi instare possent; quemadmodum videre est apud Chrysostomum *Homilia 37. in Matthæum*; quidni merito Parochi, cæterique curam animarum gerentes, a decimarum cura & solicitudine liberari eligent, certa eis portione annua in sustentionem assignata, quo liberius & sine rerum corporalium curis & distractionibus toti possint ministerio verbi & orationi adinstar Apostolorum instantes esse.

XXIII. Et quidem portio congrua *in re certa* assignata adeo firma & stabilis censetur; ut nec ob sterilitatem fructuum decimabilium, aut devastationem, aliamve tempestatem minuenda veniat; uti tamquam indubitatum tradit Tournetius in sua Collectione Arrestorum *lit. P. num. 116.* insuper addens, quod nec audiendus sit conductor decimarum, qui sub onere solvendi portionem congruam conduxerit, si solutionem prætextu sterilitatis aut devastationis fructuum negare velit. Verba ejus sunt: *Puisqu'en France, comme plusieurs autres Royaumes & Seigneuries, on a permis & accordé qu'autres que des Curés s'attribuent les dixmes des Paroisses leur baillant quelque portion d'icelles pour leur nourriture & entretenement; il est raisonnable que ladite portion leur soit payée sans aucune diminution ni moderation, pour quelque calamité de troubles, ni d'autres désastres & adversités que doivent porter ceux qui jouissent des dixmes. Et ne sera reçu le fermier ayant pris les dixmes à ferme, à la charge de payer certaine quantité de grains au Curé pour son gros, de lui en faire diminution pour telles occasions; ains se doit pourvoir alencontre de ceux, lesquels s'attribuant le droit des dixmes, lui en ont fait bail. Car la portion du Curé est comme un debte à lui duë, ou dot estimée pour la charge qu'il aide l'Eglise & service qu'il fait à l'Autel. Ainsi a été jugé par Arrêt de la Cour pour un Curé, contre le fermier des dixmes, auquel son recours a été reservé contre les Religieux Gros-dixmeurs, du 15. Decembre 1570.* Id est: Quandoquidem in Gallia, prout & pluribus aliis Regnis & ditionibus, permittatur, & annuatur, ut alii præter Parochos decimas Parochorum possideant, aliquam earum partem deputando alimentationi, & sustentationi Pastorum; æquum est ut dicta portio ipsis persolvatur absque ulla imminutione, aut moderatione, ratione calamitatum, turbationum, aliorumque infortuniorum, & adversitatum, quas iis, qui decimis gaudent, damno esse oportet. Nec admittendum, ut conductor, qui decimas redemit sub onere persolvendi Parocho quantitatem pro portione constitutam, occasione talium fortuitorum aliquid ipsi detrahat: verum sibi caveat periculo eorum, qui sibi jus decimarum attribuentes illas elocatunt. Portio enim Parochi non secus quam debitum ipsi competit, aut dos supputata pro munere, quod Ecclesiæ præstit, & ministerio, quod præstat altari. Ita judicatum ex Senatusconsulto in favorem Parochi adversus decimarum conductorem, cui jus prosequendæ petitionis reservatum est contra Regulares decimarum possessores 15. Decembris 1570.

Et sane hæc portio in certa granorum aut pecuniæ quantitate assignata, non solvitur cum respectu fructuum hoc illo ve anno emergentium; sed datur in exsolutionem oneris impositi Capitulis aut Monasteriis in ipsa unione vel incorporatione, aut translatione decimarum; adeo ut onus dandi congruam portionem, in cujus redemptionem hæc granorum aut pecuniæ quantitas annuatim solvenda promittitur, non ipsis decimis, quæ *annuatim* realiter percipiuntur, sed juri decimandi, quod in Monasterium, aut Capitulum translatum est, perpetuo inhæreat.

XXIV. Et si subinde fructuum mentio fiat, e quibus designata granorum quantitas sit solvenda, illa non taxationis, sed demonstrationis causa facta censetur, ut notat Jovannes Tournetius *litt. P. cap. 121.* ut consequenter illis fructibus non natis, ex aliis eadem granorum quantitas exsolvenda sit & supplenda; quemadmodum in casu non absimili cibariorum, & vestiariorum legatorum respondit Scævola in *L. 12. ff. De alimentis legatis*; nimirum cibaria integra ab hæredibus solvenda esse, tametsi ex fundis, quos Testator fideicommissi jure obligaverat, *ut ex reditu eorum alimenta supra scripta perciperent*, minores reditus provenerint, quam est quantitas cibariorum, & vestiariorum.

XXV. Simili ratione, si quis mediante transactione jus solvendi decimas *certa* quantitate pecuniæ annue solvenda redemerit; hæc transactio, uti recte notat Grimaudet. *lib. 3. De Decimis cap. 3. num. 10.* est in utilitatem vel damnum possessoris fundi; eamque solvere tenetur, sive agrum suum colat, sive non; nec potest possessor fundi se a solutione eximere hac vulgari ratione, quod cessante causa decimarum, non teneatur solvere, id quod vice decimarum promissum est: quia mediante tali transactione, casus fortuitus, & casus evictionis, eius periculo sunt, ni fundus chasmate (a) aliove casu esset absorptus, & plane periisset.

Refert quoque Renatus Choppinus ex Panormitano, Teutonicos sive Germanos pro decimis solvere annuatim certas mensuras granorum, quæ nunc minuuntur, nec augentur ob quamcumque fertilitatem, aut sterilitatem supervenientem, *lib. 3. de Pol. Eccles. tit. 4. §. 4.*

XXVI. Quidni igitur Monasteria & Capitula, aliique decimarum possessores, quæ mediante certa granorum vel pecuniæ quantitate jus decimandi quodammodo sibi reservant, & quasi redimunt, casum fortuitum sustineant? præsertim cum & commodum fertilitatis accipiant, nihilque ob eam Parocho accedat.

XXVII. Quamvis portio congrua consistens in certa granorum aut pecuniæ quantitate annue solvenda, non debeat in rigore juris ob sterilitatem aut devastationem decimarum diminui aut remitti; tamen nonnunquam æquitas exigit, ut Parochus hic aliquam remissionem faciat; præsertim si ei commode & honeste sit de congrua portione provisum, nec ipsæ decimæ notabilem summam ultra portionem congruam soleant Decimatoribus pendere, ipsique honestam sustentationem Parocho pro temporum miseria offerant.

CAPUT VI.

Quæ in Portionem congruam imputanda?

1 *Quandonam aliqua dicantur imputari in portionem congruam?*
2 *Quando Decimator imputare aliqua possit?*
3 *De imputatione in portionem congruam loquuntur Synodi Belgicæ.*
4 *Parochus petens portionem congruam debet exhibere declarationem omnium bonorum & proventuum, quæ ratione suæ Ecclesiæ habet.*
5 *Certa emolumenta ratione Beneficii Parocho competentia, in portionem congruam imputanda.*
6 *Decimæ etiam novales & minutæ imputandæ.*

7 *An*

(a) Chasma (inquit Seneca 6. natur. quæst.) significat vastum hiatum, qui terra dehiscente contingit.

7 *An hæ juxta Edictum Regis Galliæ in portionem congruam imputentur?*
8 *Proventus Beneficii Ecclesiæ Parochiali uniti imputandi.*
9 *Onera illius Beneficii a Parocho ferenda; unde & moderate unienda sunt Beneficia.*
10 *Proventus Parocho competentes alio titulo quam Beneficii Curati, non sunt imputandi.*
11 *Aliquando proventus Beneficii non uniti, sunt imputandi.*
12 *Ex Decretis Synodorum etiam accidentia in portionem congruam imputanda.*
13 *Synodi loquuntur de accidentibus, quæ ad aliquam certam summam annuam reduci possunt.*
14 *Quæ ad eam certitudinem redigi nequeant, imputanda non sunt.*
15 *Hujus generis sunt oblationes, quæ a mera liberalitate populi dependent.*
16 *Exponuntur Edicta Principum Belgii circa illas oblationes.*
17 *Has ob suam incertitudinem non imputari tradunt Canonistæ.*
18 *Speciali titulo inconveniens est, ut oblationes in Sacramentorum administratione fieri solitæ, imputentur.*
19 *Ex hac imputatione sequeretur sordida illarum oblationum exactio.*
20 *Quin & suspectæ conventiones.*
21 *Diminueretur populi erga sacras functiones reverentia.*
22 *Sacerdotes facile notam avaritiæ & turbis quæstus incurrerent.*
23 *Nascerentur pauperum murmura contra Sacerdotes.*
24 *Injustum est hisce oblationibus populum gravari.*
25 *Portio congrua ita taxanda, ut Sacerdotes gratis & liberali animo Sacramenta administrare queant.*
26 *Decretum de hac re Synodi Coloniensis anni 1636.*
27 *Idem insinuat Synodus Coloniensis anno 1549.*
28 *Idipsum postulatum ex parte Regis Galliæ in Concilio Tridentino.*
29 *Sperandum non est, Sacramenta gratis ut oportet administranda, ubi oblationes imputantur.*
30 *Perniciosum est honoraria Missarum in portionem congruam imputari.*
31 *Curandum ut sine respectu ad has oblationes & honoraria, portio congrua assignetur.*
32 *Decimis sufficientibus, de his portio congrua desumenda.*
33 *Decimis non sufficientibus, per Beneficiorum unionem potius quam per has oblationes providendum.*
34 *Accidentia non omnino incerta, quæ sint?*
35 *Hæc accidentia ad certam summam redigi possunt.*
36 *De his loquuntur Synodi, dum accidentia in portionem computari volunt.*
37 *Major ratio ut in civitatibus, quam pagis, hæc in portionem computentur.*
38 *Videtur duntaxat a Synodis ob temporum duritiem horum accidentium imputatio tolerari.*
39 *Non debent cum nimio rigore hæc accidentia in portionem congruam imputari.*

I. ILLA imputari dicuntur in portionem congruam, quorum in taxatione portionis congruæ ita ratio habetur, ut eorum intuitu portio congrua ad ratam illorum diminuatur; puta, ut portio congrua esset sufficiens, requirerentur annue octingenti floreni: sed quia Vicarius seu Parochus habet suo Beneficio Parochiali seu Vicariæ annexos proventus pendentes annue 400. florenos, portio congrua taxabitur ultra hos proventus ad 400. florenos solvendos ab iis, qui oneri solvendæ portionis congruæ sunt subjecti: quæ summa una cum valore annuo illorum proventuum simul conficiunt integram portionem congruam sive competentiam 800. florenorum, quæ judicatur sufficiens Rectoris & Parochiæ necessitati.

II. Si contingat ab Episcopo taxari portionem congruam abstractim ab omni eo, quod ipse Vicarius habet in annuis proventibus, qui in portionem congruam ex juris vel consuetudinis dispositione imputari consueverunt; tunc ipse Decimator ad cujus onus spectat solutio portionis congruæ, de taxata portione tantum diminuet, quantum annue valere æstimantur proventus Pastorales, quos Vicarius retinet; & quod his computatis, sive imputatis, portioni taxatæ deerit, supplere debebit.

III. De hac computatione, seu imputatione loquitur Synodus Mechliniensis, titulo *De Decanis & Pastoribus*; ubi mandat, ab Episcopis assignari portionem congruam computatis certis fructibus & emolumentis. De eadem imputatione simili modo loquitur Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 14. *cap.* 9.

IV Ut autem hæc computatio sive imputatio juste fiat, atque omnium, quæ imputanda sunt, æqua ratio haberi queat, & justa portionis taxatio fieri; mandat Synodus D. Mechliniensis *tit.* 16. *cap.* 4. *Ut Pastor quilibet de canonica portione summarie & de plano sibi provideri desiderans, ante omnia exhibeat nobis, Vicario aut Officiali nostro, libellum supplicem, in quo continetur, cuive annexa sit plena, eaque particularis, & proprio juramento firmata declaratio bonorum, quæ ratione Ecclesiæ suæ parochialis ipsi competunt. Neque certi tantum fructus & emolumenta exprimantur, sed incerta quoque & accidentalia trium, aut quatuor communium annorum ultimo præteritorum.*

Idipsum injungit Synodus Cameracensis P. II. *tit.* 14. *cap.* 7. addens, & *onerum annexorum, quæ deduci debebunt*, declarationem adjungendam.

Duo sunt, quorum rationem in taxanda portione habendam indicant hæ Synodi.

V. Primo, omnium *certorum* fructuum & emolumentorum, quæ *ratione Ecclesiæ suæ Parochialis ipsi* (Pastori) *competunt*.

Hæc imputanda esse nemo dubitat. Cum enim portio congrua detur, ut Pastori & Parochiæ necessitati sit provisum, consequens est, quod si *certa* emolumenta, quæ ratione Ecclesiæ parochialis percipit, pro parte congruæ sustentationi Vicarii satisfaciant, tantum suppleatur id, quod ad integram sustentationem Parochi, & Parochiæ necessitatem deesse deprehenditur.

Unde Rebuffus in suo tractatu de portione congrua *n.* 85. quærens quæ debeant Vicario computari in congrua portione, respondet: Omnia certa, *quæ habet ratione sui Beneficii seu Vicariæ, & sic omnia, quæ jure suo habet Ecclesia, ei computantur pro portione congrua.*

VI. Itaque si Vicario competant aliquæ decimæ, etiam novales vel minutæ, hæ indubie in portionem congruam imputandæ sunt: hoc est, earum ratio haberi debebit, ut attento annuo valore illarum decimarum portio hæc major, aut minor, debeatur; sive plus minusve supplendum sit ab iis, quibus onus portionis congruæ incumbit.

VII. In Edicto Regis Galliæ de anno 1686. quo portio congrua Vicariorum, & Pastorum taxatur ad 300. libras Gallicas conficientes centum patacones monetæ Brabanticæ, excipiuntur decimæ novales ex terris, quæ post acceptatam a Vicariis & Pastoribus hanc portionem, ad culturam redigentur; quas ultra portionem Vicarii, & Pastores recipere poterunt.

Verum licet ob has decimas *novales* taxata hæc portio diminui nequeat, sed integra Decimatoribus majoribus seu *grossis*, ut vocant, solvi debeat; nihilominus admodum verisimile, est, in determinanda hac portione habitam fuisse rationem decimarum *novalium*, quæ verisimiliter in Parochis futuræ creduntur; atque ita reipsa in congruam portionem esse imputatas.

VIII. Similiter si beneficium simplex, aut aliqua fundatio auctoritate Episcopi unita, sive incorporata sit Beneficio Curato, indubie proventus illius sunt computandi in portionem congruam; quandoquidem per unionem, sive incorporationem, proventus hujus uniti Beneficii, vel fundationis sint facti proventus Beneficii Curati; idque eo maxime intuitu, ut per illius proventus Parocho de congrua portione esset provisum.

IX. Cumque per similem incorporationem Beneficium incorporatum quodammodo supprimatur, & in Beneficium Curatum, cui incorporatum est, quasi transfundatur, huic est, quod onera Beneficii simplicis, etiam in Beneficium Curatum transeant, & onera Beneficii Curati post incorporationem reputentur; ac propterea Curatus ea onera tamquam sua propria subire teneatur.

Quare ut superius monui, in unione sive incorporatione Beneficiorum, aut fundationum attendendum, ne occasione hujusmodi incorporationum, tot onera Parocho imponantur, ut necessariis suis functionibus Pastoralibus rite fungiendis minime sufficiat. Ipse quoque Judex in determinanda portione, dum rationem proventuum Beneficiorum unitorum, sive incorporatorum habet, indubie & onerum, ratione illorum Beneficiorum unitorum Parocho incumbentium, habeat necesse est.

X. Supra citata Synodus Mechliniensis volens libello supplici in materia portionis congruæ annecti declarationem omnium bonorum, expresse addit: *Quæ ratione Ecclesiæ suæ Parochialis ipsi competunt*: innuens quod ea, quæ aliunde habet, non sint imputanda: quod & Rebuffus loco citato notavit.

Exemplum assignat ibidem Rebuffus *num.* 88. „ Si nobilis ob „ sacellum vel ædiculam in Ecclesia constructam dat pensionem „ Vicario, non debet computari in congrua portione, quia hoc „ non habet ratione sui Beneficii, sed Cappellæ fundatæ ibi“. Addit & hoc posset, quod intentio hujus nobilis non sit, eam pensionem induci in competentiam Parochi, aut Vicarii; sed eam ipsi tamquam sibi *specialiter* servienti dare sine respectu ad portionem congruam, quam ab aliis accipere debet.

XI. Si enim aliquod Beneficium citra unionem, aut incorporationem Vicario conferatur ab Episcopo, ut proventus illius ipsi in portionem congruam serviant; idque auctoritate clausulæ in Concilio Tridentino adjectæ, *aut qua commodioris ei videbitur ratione*; indubie hi proventus computandi erunt: quia quamvis non competant Vicario proprie *ratione Ecclesiæ suæ parochialis*, sed alterius Beneficii; tamen quia ab Episcopo Beneficium collatum fuit, ut per proventus illius Vicario esset *sufficienter* provisum, videtur consequenter Beneficium ipsi competere tamquam Vicario, & ratione Vicariæ, ob cujus insufficientiam Beneficium cum proventibus ipsi datum est.

XII. Præter certos fructus, & certa emolumenta, vult insuper citata Synodus Mechliniensis exhiberi cum libello supplice, quo petitur summarie portio canonica assignari, *incerta quoque accidentia trium, aut quatuor communium annorum ultimo præteritorum*; idque conformiter ad Synodos Provinciales Meclinienses, quæ volunt portionem congruam confici, computatis non tantum *certis* fructibus, & emolumentis, sed etiam *incertis* seu „ *accidentalibus*, quæ ad certam summam communibus tribus, „ aut quatuor annis ultimo præteritis redigi possunt.

XIII. Supponit ergo Synodus, *accidentia* in portionem congruam imputanda esse talia, ut ad *certam* summam, inspectis communibus tribus, aut quatuor annis ultimo præteritis, redigi possint; ut hac reductione facta, non *incerta*, sed quodammodo *certa* emolumenta dici possint, & portio congrua super iis assignata censeri aliquo modo queat constituta in re *certa*.

XIV. Hinc facile est concludere, nullatenus ex mente harum Synodorum imputandas oblationes sive accidentia illa, quæ omnino sunt *incerta*, nec facile ad aliquam certitudinem redigi possunt.

XV. Hujus generis sunt oblationes ex mera plebis liberalitate pendulæ, ac profluæ, quæ nec exigi possunt; sed ob ancipitem populi favorem, Ministrorum gratiositati, temporumque, ac mercaturæ prosperitati se attemperantem aliasve circumstantias, semper sunt admodum incertæ; neque a Parochis annotari solent, sed gratiose, prout offerentur, accipi: ideoque nec facile ad certam summam, computatis retro aliquot annis, reduci possunt: cujus generis sunt, quæ passim in administratione Baptismi, Viatici, Extremæ-unctionis, atque mulierum purificatione dari consueverunt; quæ nullo modo in competentiam imputari possunt.

☞ XVI. Edicta Principum Belgii ad Synodos Cameracensem, & Mechliniensem directa respective volunt, ut deficientibus de-

cimis,

cimis, & simplicibus Beneficiis, quorum unione Pastoribus provideri posset, recurrendum sit ad collectas Parochianorum: argumentum non obscurum, Principes noluisse, ut competentia conflaretur ex prædictis oblationibus, quæ sunt accidentales, quæ & ipsam competentiam redunt admodum incertam, & insuper multis incommodis obnoxiam: ut propterea merito, quantum fieri potest, competentia pastoralis sine respectu ad similia accidentia, ex certis proventibus sit assignanda, signanter, ut nulla habeatur ratio eorum accidentium, quæ ex cujusque particularis voluntaria oblatione sunt pendula, puta oblationes, quæ in administratione Viatici, & Extremæ-Unctionis, Baptismi, aut purificatione mulierum post partum, aliisque similibus fieri solet.

Immo magis conveniret, ut auctoritate Superiorum vetaretur, ne ullæ fierent aut reciperentur, in his sacris functionibus oblationes, ut omnis turpis quæstus, vel Simoniæ species evitaretur.

Mirum profecto, & summopere dolendum, quod in tanta decimarum, aliorumque proventuum Ecclesiasticorum copia, debeat ad media illa, ac præsertim scabiola illa accidentia recurri, ut Parochis, aliisque Ecclesiæ Ministris laborantibus (qui juxta Apostolum duplici honore digni sunt) honesta, & necessaria sustentatione, sive congrua competentia provideatur.

XVII. Oblationes, quæ numero 15. computatæ sunt, tamquam incertas & accidentales habent Canonistæ, nec esse imputandas in portionem congruam communiter tradunt.

Quapropter Grimaudetius in tractatu *De Decimis lib. 2. cap. 8.* postquam *num.* 29. dixit, portionem congruam Vicario assignandam ex rebus *certis*, tamquam consequens subjungit *num.* 30. oblationes *incertas*, quæ ad certitudinem redigi nequeunt, imputandas non esse.

XVIII. Præter incertitudinem, quæ in oblationibus in administratione Sacramentorum, præsertim Baptismi, Eucharistiæ vel Viatici, aut Extremæ-Unctionis fieri solitis, occurrit, & eas in competentiam imputari vetat; plura præterea sunt quæ persuadent, hasce in hanc portionem non imputandas; neque earum in determinatione, & taxatione portionis, eam rationem habendam, ut Vicarius seu Pastor, aliive Sacerdotes curam animarum sustinentes, ex illis oblationibus sustentationem necessariam accipere cogantur: sive ut portio ipsa congrua harum oblationum intuitu ad tam modicam quantitatem taxetur, ut deficientibus hisce oblationibus, etiam honesta sustentatio Presyteris illis sit defutura

XIX. Dum enim Sacerdotes ex oblationibus occasione Sacramentorum administrationis fieri solitis, honestam sustentationem habere coguntur; etiam quadam necessitate adiguntur, ut hasce oblationes, si non directe, & explicite, saltem indirecte, & implicite exigant.

XX. Eadem necessitate comparandi necessaria vitæ subsidia continget, ut ad sordidas, & de Simonia, aut saltem turpi quæstu, & avaritia multum suspectas conventiones, & pactiones delabentur.

Quantopere autem omnes omnino pactiones, & exactiones in administratione Sacramentorum Canones exhorreant & uno consensu Synodi nostræ Belgicæ veterint superius *Tom. 2. Sect. 1. tit. 1. cap.* 3. annotavimus: ut vel ex illis Decretis appareat, a mente Synodorum plane alienum esse, ut similes oblationes in congruam portionem Pastorum imputarentur.

XXI. Adhæc quis non videt, quantopere erga sacras functiones, & Sacramenta diminuatur populi reverentia, & de eorum dignitate ideo, dum videt, quod illa Sacerdotum victui subservire debeant, videnturque ea respectu Sacerdotum esse ad instar artis de pane lucrando?

XXII. Præterea dum Sacerdotes ex illis victitare debent, idque populus non ignorat, persuasum facile populo est, quod in administratione Sacramentorum, aliisve sacris functionibus semper aliquid offerre debeat, & quidem pro ea conditione, qua vulgo quisque reputatur, & ni offerat, avaritiæ, aut etiam injustitiæ quamdam notam se incursurum; quasi subtrahantur ea, e quibus Sacerdotes vivere debent.

XXIII. Quis vero sat eloquatur, quæ inde pauperum, præsertim quorum paupertas publice nota non est, murmura atque obloquia, quod nihil in Ecclesia *gratis* dari videatur, omniaque ad Sacerdotum quæstum, ac pauperum oppressionem in Ecclesia appareant inventa?

XXIV. Denique justum non est, plebi populoque gravamina in dies excrescentia continue, & sine intermissione per Ecclesiasticos injici: quod contingit, dum Monasteria, & Capitula decimas a plebe ac populo recipiunt; nec sufficientem ex illis, Parochis, cæterisque curam animarum sustinentibus portionem assignant; sed eos cogunt, ut emendicatis, & quasi extortis plebis oblationibus, sustentationem quærant; atque ita ultra decimas Parochorum sustentationi sufficientes, misera plebs ad similes oblationes sensim cogitur; cum tamen decimis sufficientibus ab omni ulteriori contributione pro Parochi alimentatione plebs absolvi deberet.

XXV. Ut itaque hæc aliaque incommoda præveniantur, congrua portio ita determinanda & taxanda; ut Sacerdotes liberali animo, & ab omni spe temporalis retributionis libera possint Sacramenta populo administrare; quemadmodum desiderabant, & monebant Patres Concilii Coloniensis anno 1536.

XXVI. Hi quidem volentes de victu Parochorum dispicere, præmittendum duxerunt, quod Christus docuit, & sacri Canones maxime serio præcipiunt, nempe ut Sacramenta Ecclesiastica *gratis* ministrentur.

Sed quia prævidebant id haud facile obtinendum, nisi portio congrua Parochis detur, quæ eos ad quærenda vitæ subsidia ex administratione Sacramentorum non cogat, immediate subjungunt: „ At cum lex divina præcipiat, non alligandum os bovi „ trituranti ... dispiciendum est, ut Parochis Evangelii præ- „ dicatoribus *Certa* ac *competens* subministratio victus, & vestitus „ fiat, *idque ad eum modum, ne in administrandis Sacramentis* „ *quidpiam exigendo oneri sint Parochianis:* " part. 8. cap. 2.

XXVII. Et alterum Coloniense Concilium ann. 1549. *Medio III. cap.* 10. „ Si portio Vicariorum sit accisa, nec sufficiat, ut „ honeste ac decenter ex ea vivatur, ne ea causa sit cur ani- „ mæ negligantur, aut deseratur Officium, vel ad *curas sordi-* „ *das* Pastor ille pro victu comparando adigatur, mandat & de- „ cernit, ut justa portio secundum reformationem ei de *Deci-* „ *mis* Collegii, vel Monasterii *bonis* assignetur, sive per Epis- „ copum loci, sive per ejus Visitatores.

XXVIII. Inter articulos, qui nomine Caroli IX. ad reformationem Ecclesiæ oblati fuere Patribus Concilii Tridentini, erat hic 16. „ Ut a Sacerdotali Ordine sordes omnes, & omnis ava- „ ritiæ labes procul expellantur, nec ullo prætextu pro rebus „ divinis quidquam exigatur, curet Episcopus, aut per unionem „ Beneficiorum, aut decimarum assignationem, & si id fieri non „ poterit commode, Principes provideant, ut per Parochiano- „ rum symbola, & collectas, Plebanus, & cum eo duo aut plu- „ res Clerici habeant, unde vitam congrue traducant, & hos- „ pitalitatem prebeant.

XXIX. Hæc sat evincunt, creditum fuisse, nequaquam sperandum esse, ut Sacramenta omnino *gratis* administrentur; nec *pro rebus divinis quidquam exigatur*, vel a Sacerdotali Ordine *sordes omnes* & omnis *avaritiæ labes procul expellantur*, nisi Sacerdotibus portio talis assignetur, quæ independenter ab oblationibus in Sacramentorum administratione recipiendis, sit vere *congrua*, & *competens*. Quare in nullis Synodis legitur, portionem congruam ex similibus oblationibus conflandam.

XXX. Quam indignum, quamque perniciosum sit, Sacerdotes debere ex quotidianis Missarum stipendiis victitare, late ostendimus supra, *Tom. 2. Sect. 1. tit. 5. cap.* 6. Ex quo facile intelligi poterit, non minus, immo magis indignum esse, & perniciosum, hæc honoraria Missarum imputari in portionem congruam, quam oblationes in administratione Sacramentorum dari consuetas.

XXXI. Merito ergo solliciti sunt Episcopi, aliique etiam Civiles Magistratus, quibus assignatio portionis congruæ incumbit, ut de illa Sacerdotibus curam animarum sustinentibus eo modo provideatur, ut omnes illæ scabiosæ, & sordidæ exactiones a Sacerdotali Ordine procul repellantur; neque Sacerdotibus necessitas quodammodo injiciatur, ob defectum subsidiorum temporalium ad illas deflectendi.

XXXII. Sane si decimæ sint sufficientes ad portionem congruam, nequaquam æquum est, ut Decimatores curam animarum non sustinentes decimas percipiant, & Sacerdotes in cura animarum laborantes ad has scabiosas exactiones a necessitate cogantur; ipsaque plebs ad eas dandas quodammodo cogatur.

Unde de his suspectis exactionibus in administratione Sacramentorum loquens Christianus Lupus Dissertatione 2. procemiali ad tomum 3. Schol. in Canones *cap.* 7. ait: „Episcopi, & alii „ jam dictas decimas possidentes Prælati, eorumque Capitula, „ & Monasteria, *rigidum* coram Deo onus portant dandæ Pa- „ rochis sustentationis integræ, & *miseras* plebes liberandi ab exactionibus variis, *suspectis*, & *offensivis*, ad quas isti a pau- „ pertate coguntur.

XXXIII. Si vero decimæ non sint, ut in civitatibus nonnunquam contingit, poterit Parochis, aliisque Sacerdotibus de portione congrua provideri per Beneficiorum potius unionem, vel suppressionem; quæ in civitatibus solent esse frequentiora.

Et sane dolendum, quod videamus plurimos passim in civitatibus, seu Cappelanos, seu Canonicos otiosam plane, quin non raro scandalosam, & mollem vitam ducentes ex proventibus Ecclesiasticis, & Parochis, ac Sacerdotibus curam animarum sustinentibus, & strenue laborantibus vix vitæ necessaria subministrari; & quasi mendicos fere ex oblationibus illis, & honorariis victitare debere. Qualis abusus! Merito omni modo Superiorum auctoritate extirpandus.

XXXIV. Præter has incertas plane, & ab arbitrio, ac plana populo libralitate pendentes oblationes, seu accidentia, sunt alia quædam accidentia; quæ licet in sua origine veram oblationum naturam habuerint, paulatim tamen in taxata jura, ad quæ etiam populus juridice cogi subinde potest, transiverunt: qualia sunt jura *funeralia*, quæ plerisque in locis auctoritate Ecclesiastica: & civili constituta ac taxata sunt; quemadmodum infra titulo *De Sepulturis* ostendetur.

XXXV. Hæc itaque accidentia, quia non omnino a voluntate, & arbitrio populi dependent, & tamquam taxata jura Pastoralia annotari solent, non ita incerta sunt, nec tot mutationibus obnoxia, quemadmodum oblationes illæ minutiores a *mera* liberalitate populi pendulæ; possuntque facilius, computatis tribus, aut quatuor retro annis, ad certam summam redigi.

XXXVI. De his *accidentibus* intelligendæ sunt Synodi, dum in taxanda portione congrua rationem habere volunt accidentium, quæ *ad certam summam communibus tribus, vel quatuor annis ultimo præteritis redigi possunt.*

XXXVII. Synodus P. II. Cameracensis *tit. De Decimis cap.* 9. vult, „ ut Ordinarius habeat rationem in æstimatione (portionis) „ valoris bonorum cujusve Parochiæ, quoad *urbes tantum*, eo- „ rum accidentium, quæ tribus aut quatuor annis simul computa- „ tis *aliqualiter* ad suum valorem in singulos annos reduci possunt.

Non sat liquet, num τὸ *tantum* referatur ad vocem *accidentium*, an vero ad vocem *urbes*: ut sensus esset, *tantum* quoad urbes rationem accidentium illorum habendam esse.

Et revera non obscura ratio est, cur potius horum accidentium haberetur ratio in portione Parochorum in urbibus, quam in pagis. Cum enim hæc accidentia, sive jura funeralia auctoritate

superiorum taxata, & populo imposita habeant speciem quamdam collectorum, æquum non apparet, ut hæc populo imponantur, ubi decimæ sunt sufficientes, ut in pagis esse solent; secus in civitatibus, ob abolitam jam pridem decimas personales.

XXXVIII. Addit eadem Synodus *cap.* 10. *Si tamen in aliquibus locis accidentia in æstimationem, non venire jam usu receptum fuerit, declarat sacra Synodus, suæ intentionis non esse, ut ab illo usu in præjudicium Pastorum recedatur.*

Hic non obscure insinuat Synodus, non esse omnino ex voto, quod hæc accidentia in competentiam Pastorum imputentur; sed id potius ex necessitate tolerari, & admitti, cum scilicet aliter Parochorum, & Parochiæ necessitatibus succurri nequit.

Nec mirum; cum nemo nesciat, quam male sæpe apud populum hæc jurium, sive accidentium exactio oleat, & populum offendat; quamque sacri Canones exhorreant, quod Sacerdotibus ex mortuorum cadaveribus sua compendia quærere videantur; uti latius infra titulo *De Sepulturis* ostendetur.

XXXIX. Rebuffus in Tractatu De portione congrua *num.* 87. fatetur, incerta posse in portionem computari, si possint ad certam summam reduci; addit tamen: *Sed non ita exacte computabuntur sicut certa.*

Neque revera cum ea exactitudine hæc accidentia ob eorum incertitudinem computari possunt, sicut *certi* proventus: neque etiam convenit, ut cum omni rigore eorum valor imputetur; ne alias Parochus a necessitate quodammodo coactus, jubeatur illa etiam cum nimio rigore a suis Parochianis, non sine offensione, & nota avaritiæ exigere.

CAPUT VII.

Per quos, & coram quibus Portio congrua petenda?

1 *Vicarius perpetuus habet jus petendi portionem congruam.*
2 *Parocho negligente, quando Episcopus assignationem portiones urgere queat?*
3 *Episcopi vi sui officii allaborare debent, ut Ecclesiis Parochialibus de portione congrua sit provisum.*
4 *Id indicant Decretales, & Synodus Tridentina.*
5 *Parochiani portionem congruam pro Presbyteris sibi necessariis petere possunt.*
6 *Synodus Antuerpiensis vult, ut Communitas agat ad portionem congruam.*
7 *Etiam pro Presbyteris Parocho in adjutorium adjungendis.*
8 *Portio congrua subinde assignata pro pluribus Presbyteris, non habito judicio Ordinarii.*
9 *De Jure cognitio de portione congrua spectat ad Ordinarium.*
10 *Quæstio de portione congrua in possessorio hodie agitur coram Judice Regio.*
11 *Judex laicus* provisionaliter *pronuntiat super portione congrua.*
12 *Edictum Regis Galliæ reservat cognitionem Judicibus Regiis.*
13 *Edictum Principum nostrorum vult per Regios Magistratus executioni mandari, quod per Ordinarius fuerit determinatum.*
14 *Eodem Edicto mandatur Magistratibus Regiis, ut Ordinariis defectuosis in assignanda portione, ipsi provideant.*
15 *Quomodo conformiter ad hoc Edictum soleat portio congrua peti?*
16 *Sententia* provisionalis *Senatus Regii qualem effectum habeat?*
17 *Petitorium super portione congrua hodie institui non solet.*
18 *Dum portio congrua petitur super decimis* infeudatis, *etiam petitorium spectat hodie ad Judices Regios.*

I. PORTIONEM Congruam peti posse per Vicarium perpetuum, in cujus sustentationem principaliter cedit, dubium non est. Immo non tantum suis propriis necessitatibus, sed & Presbyterorum, qui ad curam animarum laudabiliter exercendam necessarii sunt, sufficientem petere posse, supra *cap.* 2. notavimus.

II. Si Parochus, seu Vicarius perpetuus esset negligens in adjungendis sibi Presbyteris necessariis ad curam animarum laudabiliter exercendam; & Episcopus judicaverit propter amplitudinem, & extensionem Parochiæ plures Presbyteros necessarios, aut in Ecclesia aliqua succursali requiri Presbyterum, qui ibidem resideat, & populi circa illam Ecclesiam commorantis curam habeat, ob distantiam ab Ecclesia Parochiali, poterit Episcopus, Parocho negligente, ad portionem congruam cogere ipsos Decimatores, aliosve, ad quos ejus solutio spectat. Quin & Vicarium hujusmodi Ecclesiæ succursali auctoritate Episcopi præpositum ad portionem congruam, Parocho negligente, agere posse, judicatum refert Joannes Turnetius *litt. P. num.* 15.

III. Et sane cum intersit Episcopi, ut ipsis Ecclesiis Parochialibus sit bene provisum de idoneis Ministris, & his nihil desit, quominus cura animarum per ipsos laudabiliter exerceatur; dubitari nequit, quin Episcopus merito omni modo allaboret & agat, ut portio congrua Vicario perpetuo, aliisque Presbyteris ad curam animarum sustinendam requisitis, assignetur.

IV. Id non obscure innuit *Cap.* 1. *De Præbendis in* 6. dicens, per Sedem Apostolicam olim constitutum, ut Diœcesani nullum ad præsentationem Religiosorum ad aliquam Ecclesiam recipiant, nisi tantum ei de proventibus ipsius Ecclesiæ coram eis fuerit assignatum, unde jura Episcopalia possit solvere, & congruam sustentationem habere. Ipsa quoque Synodus Tridentina *Sess.* 7. *cap.* 7. item *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* curam procurandi congruam portionem Episcopi committit.

V. Ad portionem congruam etiam agere possunt Parochiani, sive Incolæ Ecclesiæ Parochialis; eo quod, uti recte advertit Zypæus *Consult.* 1. *num.* 1. *De Parochiis*, „ sua interest bonum habere Parochum; eumque commodius sint semper inventuri, si dos detur liberalis. Qua ex consideratione, tametsi laicus per Canones non possit accusare Clericum; tamen licet laico Parochiano suum Prælatum denuntiare. Plurimum enim interest laicorum, habere bonos Prelatos". Ita Zypæus ex Julio Claro, aliisque ibi citatis.

VI. Et Synodus Antuerpiensis sub Miræo *tit.* 16. *cap.* 14. vult, quod si per Patronos Ecclesiis Parochialibus de portione congrua non fuerit provisum, tunc Ecclesia Parochiali vacante, *Communitas ipsa*, curante seu monente Decano Christianitatis, Episcopo, aut Officiali ipsius offerat libellum.

VII. Si Synodus velit per ipsam Communitatem offerri libellum pro habenda portione congrua, ubi Ecclesiæ provisum non est de Pastore, quidni eadem ratione Communitas ipsa libellum offerre poterit pro portione congrua Presbyterorum, qui ultra ipsum Parochum, pro sustinenda cura animarum sunt necessarii; si ipse Parochus, ob aliquod forsan proprium interesse, hanc portionem petere, & Presbyteros assumere negligat? Atque ita ad petendam congruam portionem pro Presbyteris illis subsidiariis admisit Senatus Brabantiæ incolas Golenses in Diœcesi Buscoducensi, condemnavitque Decimatores, inter quos erat ipse Parochus, ad intertinendos duos Presbyteros, quorum unus esset ad onus solius Parochi, alter vero ad onus aliorum Decimatorum; assignata singulis portione congrua centum pataconum ultra accidentia. Ita judicatum 14. Martii 1684.

VIII. In hac causa & illud notandum occurrit: Licet Decimatores opponerent, proprie ad Vicarium Apostolicum Buscoducensem spectare Presbyteros, sive Vicarios ad curam Parochiæ necessarios designare; ipsum vero hactenus non judicasse, eos esse necessarios: nihilominus Senatus considerans Parochiæ illius amplitudinem atque extensionem, nec non populum adeo esse numerosum, ut evidens esset unum Rectorem non posse sufficere Ecclesiasticis Sacramentis rite administrandis; cæterisque functionibus Pastoralibus obeundis, judicavit Parocho alios duos Presbyteros adjungendos.

IX. Sive jus Commune Decretalium, sive Concilium Tridentinum, atque Synodus Belgicas spectemus, cognitio, & determinatio portionis ad Ordinarium loci spectat; idque etiam contra exemptos *cap.* 1. *De Præbend. in* 6. *Clement. unica, de jure Patronatus, Concil. Trident. Sess.* 7. *cap.* 7. & *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.* Ideoque etiam a Senatu Regio litigantes super hac materia ad Episcopum remissi fuere, ut videre est apud Brodæum in notis ad Lovetium *litt. C. num.* 48. & Choppinum *lib.* 3. *De S. P. tit.* 4. §. 8.

X. Verum cum moribus Belgii, & vicinarum Provinciarum obtineat, quod Episcopi de possessorio rerum etiam spiritualium, ac singulariter de possessorio decimarum non cognoscant; ideoque nec per provisionem possessionem adjudicare queant: hinc fit, ut quæstio super congrua portione seu competentia hodie passim ad Judices Regios devolvatur; ut hi saltem per *provisionem* congruam portionem assignent.

XI. Unde Antonius Faber in Codice *tit. De jurisd. omnium Judicum, defin.* 18. postquam dixit de congrua portionis debito cognoscere Judicem laicum non posse, quoniam ea res ad Ordinarii cognitionem pertinet, subjungit: „ Obtinuit tamen præsertim apud Gallos, & apud nos, ut de eo Judex laicus incidenter saltem, & *provisionaliter* pronuntiet. Neque id per usurpationem duntaxat, & sine ratione, ut quidam calumniantur; sed vel ob id maxime, quod cum lis super petitorio coram Judice Ecclesiastico magnas plerumque moras secum trahat, permittendum non est, Curionem, & Parochum laborare interim inopia, & alimentis destitutum necessariis, animarum sibi commissarum curam sa'utemque deserere. Interest namque Principis, & Reipublicæ provideri, ne quid tale accidat. Ideoque & ad Principem, Principisque Magistratus ea cura pertinet, non solum si Parochus probet se esse in quasi possessione percipiendæ congruæ portionis (qui casus nullam haberet dubitationem, cum etiam in beneficialibus possessorii cognitio ad Judicem laicum spectet, ut sæpius diximus,) sed etiamsi nulla possessionis ejusmodi probatio adferatur.

XII. Et in Edicto Regis Galliæ de anno 1686. super portione congrua, executio ejusdem, nec non determinatio seu decisio difficultatum, quæ moveri possent super ejusdem intellectu, defertur in prima instantia Ballivis, & Seneschallis Regiis, & in causam appellationis Curiis Regiis.

XIII. Edictum Principium Belgii directum ad Synodum Mechliniensem *art.* 15. injungit Judicibus Regiis, ut prompte & indilate exequi mandent per suos apparitores, quidquid in hac materia congruæ portionis, sive competentiæ Pastoralis fuerit, vel provisionaliter, ve diffinitive per Episcopos ordinatum.

XIV. Ulterius eodem Edicto *art.* 16. declarant Principes, esse suam mentem, ut si contingat ipsos Ordinarios fore defectuosos in rassignanda hac portione, sive competentia ipsis Parochis, tunc licebit Pastoribus recurrere ad Consilia Regia suarum respective Diœcesium, ut ad ipsorum querelas hac in parte provideatur; præsertim intervenientibus, si opus sit, Fiscalibus Regiis.

XV. Conformiter ad hoc Edictum, solent Parochi pro taxatione portionis congruæ offerre libellum supplicem Ordinario; qua taxata, si Decimatores eam dare recusent, pro executione ejus, quod Ordinarius decrevit, ad Senatum Regium recursum habent: quem similiter instituunt, si ipse Ordinarius recuset, vel sit in mora providendi de portine congrua, seu competentia, vel nullam assignando, vel assignando talem, quæ omnibus attentis *congrua* seu *competens* non creditur: quo casu petitur, ut saltem per provisionem portio congrua per Judices Regios assignetur, & adjudicetur.

XVI. Et quidem hæc Sententia *provisionalis* (ait Brodæus loco citato) manet, & executioni mandatur, donec per tres Sententias conformes coram Judice Ecclesiastico petitorium plene fuerit evacuatum: & hæc est, ait, praxis Curiæ, pluribus Arrestis confirmata; notatque, Officiali Curiæ Ecclesiasticæ fas non esse, pendente petitorio, Vicario minorem portionem assigna-

gnare per provisionem, quam judex Regius assignaverat: & ita judicatum 12. Feb. 1637.

XVII. Non solet hodie super portione congrua coram Judice Ecclesiastico petitorum institui; sed re in possessorio decisa, consuevit plenum effectum sortiri; tum quod causa in petitorio ob varias appellationes & tricas in annos plurimos posset; tum quod in ipso *possessorio* omnia merita causæ ita soleant discuti & examinari, ut vix aliquid supersit in petitorio producendum, vel allegandum, quod non fuerit in *possessorio* productum & allegatum; tam circa ea quæ *juris* sunt, quam *facti*.

XVIII. Cum cognitio de decimis *infeudatis* hodie privative etiam quoad *petitorium* spectet ad Tribunalia Regia, ut supra *cap.* 5. notatum est, & portio congrua ex decimis infeudatis desumenda, sit quasi pars illarum decimarum; consequenter & cognitio de portione congrua, quæ prætenditur ex decimis infeudatis, omnimode devoluta est moribus nostris ad Tribunal Regium: nec potest Judex Ecclesiasticus ullatenus cognosce de congrua portione, si decimæ, e quibus portio petitur, a laicis possideantur, & *infeudatæ* esse prætendantur. Vide late Broudæum ad Louetium loco citato, & Rebuffum tract. De Portione congrua *quæst.* 7. ubi asserit, quod anno 1557. „ remissa fuit ad Judicem Re„ gium causa cujusdam Curati, qui petebat decimas coram Ju„ dice Ecclesiastico & portionem congruam, a quo fuerat appel„ latum tamquam ab abusu, dicens decimas esse *infeudatas*, & abusive judicatum decrevit Curia ". Plura Arresta similia notat Tournientius *litt. P. cap.* 108.

CAPUT VIII.

De Domo Pastorali, an sub Portione congrua comprehendatur? & cui onus eam exstruendi, & reparandi incumbat?

1 *Habitatio venit nomine alimentorum.*
2 *Parocho de convenienti habitatione providendum.*
3 *Ratio quæ suadere videtur eam sub portione congrua comprehendi.*
4 *Spectata natura portionis congruæ, merito dubitatur, an domus Pastoralis comprehendatur.*
5 *Ratio dubitandi.*
6 *In taxatione congruæ portionis non solet comprehendi domus Pastoralis; neque obligatio illam solvendi infert obligationem solvendi hanc.*
7 *Consuetudo locorum varia est quoad personas huic oneri subjectas.*
8 *In locis olim Episcopo Leodiensi subjectis onus exstruendi domum Pastorale incumbit incolis.*
9 *Decretum Archidiaconatus Hasbaniæ de hoc onere.*
10 *In Gallia sæpius judicatum ad Parochianos spectare primam domus Pastoralis exstructionem.*
11 *Hodie in Gallia videtur onus illud portionis partim Parochianis, partim Decimatoribus incumbere.*
12 *Domus Pastoralis consideratur ut appendix Ecclesiæ.*
13 *Hinc condemnatus ad reparandam Ecclesiam, prætenditur condemnatus ad reparandam domum.*
14 *Consequenter reparatio domus iisdem legibus regitur, quibus reparatio Ecclesiæ.*
15 *Edictum Regium de onere exstruendi, & reparandi domum Pastoralem in Flandria.*
16 *In Edicto videntur ab hoc onere eximi incolæ.*
17 *Reparatio domus & reparatio Ecclesiæ conjunguntur.*
18 *Edictum supponit utramque reparationem iisdem legibus regi.*
19 *Si Edicta super reparatione Ecclesiarum servari debeant in reparatione domus, recte dicitur onus hujus reparationis ad Decimatores pertinere.*
20 *Circa onus hoc quid attendendum?*
21 *Quid in exstructione domus circa formam considerandum?*
22 *In hac materia summarie & per provisionem procedendum.*
23 *Idipsum recenter in Gallia declaratum.*
24 *Pastores ad reparationes suæ domus quomodo teneantur.*
25 *Decani Rurales domus Pastorales visitare, & Parochos ad reparationes necessarias urgere debent.*
26 *Parochiani etiam domum visitare possunt, si eis onus reparandi incumbat.*
27 *Si Parochus reparationes neglexerit, hæredes ad eas tenentur.*
28 *Parochi in domo ejusque supellectile moderationem Clericalem servare debent.*

I. DE domo Pastorali in Jure nihil speciale cautum reperio: hoc scitur, habitationem inter vitæ corporalis necessaria computari. Unde & jam pridem a Jurisconsulto Javoleno in *L.* 6. *ff. De Alimentis legatis* dictum est, legatis *alimentis* non tantum cibaria & vestitum, sed & *habitationem* deberi. Rationem addit: *Quia sine his ali corpus non potest.*

II. Hinc consequens est, quod ubi præcipitur, Parocho de alimentis, aliisque ad sustentationem corporalem necessariis esse providendum, etiam una præcipiatur, provideri debere de convenienti habitatione sive domicilio.

III. Unde & videri posset, habitationem seu domicilium partem esse portionis congruæ, sive sub portione congrua esse comprehendendam.

Cum enim portio congrua debeat esse sufficiens ad honestam sustentationem Parochi sive Vicarii; non apparet, quod futura sit congrua seu competens & sufficiens, nisi & ipsam habitationem Parocho adeo necessariam complectatur.

Hinc & ulterius concludendum apparet, quod hi, quibus onus solvendi portionem congruam incumbit, etiam teneantur Parocho, seu Vicario congruam & competentem habitationem procurare.

IV. Verum si propius naturam portionis congruæ attendamus, prout hæc tum in Canonibus & Synodis, & etiam Regiis Edictis, tum in ipsa unionum vel incorporationum formulis exprimi & reservari consuevit, non sine fundamento dubitari poterit, num sub portione congrua exstructio domus Pastoralis, vel assignatio habitationis comprehendatur; eatenus nimirum, ut hi quibus solutio portionis congruæ injungitur, una teneantur ad exstructionem illius domus.

V. Sive enim Canones & Synodorum Decreta, Regiaque Edicta, sive formulam reservationis portionis congruæ inspiciamus, patebit portionem congruam ita reservari ut e proventibus Ecclesiasticis solvatur Parocho *annue* tantum, quod Rectoris ac Parochiæ necessitatis *decenter* sufficiat. Unde & plerumque videmus in Synodis & Edictis Regiis, certam summam *annue* persolvendam pro competentia Pastorali sive portione congrua assignatam.

Porro hæc summa sive portio *annue* pendenda commensurari solet necessitatibus quotidianis ipsius Rectoris & Parochiæ: ut nimirum ex illa habeat honestam sustentationem, & oneribus sibi incumbentibus satisfacere queat.

Inter has autem *quotidianas* necessitates, aut onera Parocho incumbentia, numerari nequit exstructio domus Pastoralis: quia hæc non quotannis recurrit, neque aliqua summa annue persolvenda facienda est; sed una constructione oneri illi in multos annos satisfieri solet; idque nonnunquam tam notabilibus impensis, ut plurium annorum proventus decimarum integri vix sufficerent: quo contingeret, ut Capitula & Monasteria, aliaque Corpora Ecclesiastica decimas possidentia, subito quasi opprimerentur, aut certe ære alieno se nimium gravare deberent.

VI. Hinc indubie contingit, quod portio congrua ita determinari soleat, ut sub ea domus Pastoralis non comprehendatur. Unde ex obligatione solvendi portionem congruam concludi non posse videtur obligatio exstruendi domum Pastoralem: sicuti neque ex eadem obligatione concluditur obligatio reparandi Ecclesiam; tametsi portio congrua debeat esse talis, ut Rectoris ac *Parochiæ* necessitati decenter sufficiat, ut loquitur Synodus Trid. *Sess.* 24. *cap.* 13. *De Reformat.*

VII. Sicuti ergo reparatio Ecclesiarum pro varia locorum consuetudine, nunc ad Parochianos, nunc ad Decimatores, & frequenter ad utrosque, quadam proportione servata, translata est, uti supra *Sect.* 2. *tit.* 16. *cap.* 5. notavimus; ita & onus exstruendi domum Pastoralem pro varia locorum consuetudine, alibi Parochianis, alibi Decimatoribus, alibi utrisque incumbit.

VIII. Et quidem in locis, quæ ante erectionem novorum in Belgio Episcopatuum fuerunt sub Diœcesi Leodiensi, onus hoc incumbere solet incolis sive Communitati; eo quod consuetudo istius Diœcesis onus illud in communitatem rejecerit: atque propterea etiam postquam ab ea Diœcesi separata fuere, manserunt huic oneri subjecta.

IX. De hoc enim onere inter Statuta Archidiaconatus Hasbaniæ, qui ad has partes præcipue extendebatur, legitur: „ Tenetur etiam Communitas suo Pastori ad procurationem, & as„ signationem fundi, seu hæreditatis dotalis juxta Ecclesiam Pa„ rochialem, aut saltem intra villam, eamque liberam, ac in „ eadem exstruere domum honestam, & commodam, cum co„ quina, cubiculis saltem duobus, granario, penuario, cæteris„ que hac in parte pro qualitate Pastoratus, & proventuum ejus„ dem arbitrio nostro necessariis.

X. Refert quoque Choppinus in suo Monastico, *lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 24. „ Parochorum partes esse, Curioni domum, quam in„ colat, suppeditare, familiari utensilium instrumento muni„ tam ". Additque: „ Atque ita de Sacerdotalium ædium stru„ ctura pronuntiarunt Conscripti Curiæ pro Claudio Verloris „ Lungiumelli Vici-Curione, adversus Æedituos. Decreto pridie „ Kalendas Quintiles anni 1567. ". Simile Decretum sive Arrestum pro Curione contra Parochos refert *lib.* 3. *De sacra Pol. tit.* 3. *num.* 15.

XI. Hyacinthus Boniface in sua Collectione Arrestorum *tom.* 3. *lib.* 5. *tit.* 14. *cap.* 7. primum citatis variis Arrestis & Auctoribus quibus suaderi videtur, onus extruendi domum Pastoralem incolis sive Communitati incumbere; dein profert varia Arresta, quibus declaratum fuit, Decimatores teneri contribuere unam *tertiam*, incolas vero *duas tertias* pro constructione domus Pastoralis; ac signanter ita judicatum anno 1672. contra Capitulum Cathedrale Aquense, condemnato Capitulo ad contribuendam *tertiam* partem pro constructione domus Pastoralis.

Arrestum integrum extat apud citatum Auctorem: additque, hoc Arrestum ostendere, quantum ad hanc contributionem, non esse amplius faciendam distinctionem inter *primam* exstructionem domus Pastoralis, & dirutæ reædificationem, licet olim aliqua fuisset. Verba Auctoris sunt: *Cela montre que quand la Jurisprudence ancienne auroit varié en la contribution pour la construction du premier logement du Curé, la Jurisprudence nouvelle auroit fixé cette contribution pour la construction premiere, egalement avec les réedifications & repations, comme y ayant même raison en l'un & en l'autre.* Id est: Hoc probat, licet antiquum jus, quoad contributionem in pastoralem ædium exstructionem faciendam varie decrevisset, jus novum contributionem hanc fixisse stabiliter pro prima exstructione, æqualiter cum reædificationibus, & reparationibus, utpote cum par utriusque sit causa.

XII. Fundamentum hujus Jurisprudentiæ & Arrestorum videtur esse, quod domus Pastoralis sit quædam appendix Ecclesiarum; utpote quæ contigua Ecclesiæ esse conveniat. Ut proinde sicuti ex notoria Jurisprudentia Regni Galliæ, Decimatores tenentur *tertiam* partem contribuere pro reparatione Ecclesiarum; ita & eam contribuere jubeantur pro constructione domus Pastoralis, tamquam illius appendicis.

XIII. Unde citatus Hyacinthus Boniface loco citato allegans fundamenta ex parte Communitatis contra Capitulum in causa per alle-

allegatum Arrestum decisa reproducta, asserit inter alia dictum fuisse quod cum œconomus Capituli jam tum condemnatus fuisset ad contribuendam *tertiam* partem pro reparatione Ecclesiæ, etiam una condemnatus esset ad eamdem contributionem pro exstructione domus Pastoralis, tamquam appendicis ipsius Ecclesiæ. Verba sunt: *A tout evenement, suivant le même Arrêt, l'œconome avant été condamné à contribuer pour un tiers a la fabrique de l'Eglise, il l'a été consequemment au logement du Curé, qui est la dependance de la fabrique de l'Eglise.* Id est: In omnem casum, juxta idem Arrestum, œconomo jusso contribuere tertiam partem impensarum fabricæ Ecclesiæ, consequenter jussus est pro Parochi domo præstare, quæ fabricæ Ecclesiæ annexa est, & ab ea dependet.

XIV. Hoc posito principio, quod domus Pastoralis sit quædam appendix ipsius Ecclesiæ, ac propterea cessante speciali locorum consuetudine, aut concordato, vel lege, debeat iis legibus regi hæc constructio vel potius restauratio domus Pastoralis, quibus ipsa Ecclesiarum reparatio; facile intelligi poterit ex iis, quæ *Tom. II. Sect. 2. tit. 16. cap. 5.* dicta sunt, quomodo hic in Belgio, præveniendo speciales locorum consuetudines & concordata aut conventiones, Decimatores ad restaurationem domus Pastoralis concurrere debeant.

XV. Per Regulamentum Regium probatum in Consilio privato Bruxellis, pro omnibus civitatibus non muratis, & Parochiis ruralibus totius Provinciæ Flandriæ, emissum 30. Julii 1672. *art. 48. vetitum est dare ad onus Parochiæ seu Communitatis ullam mercedem conductionis, aut domicilium Pastori; aut facere ullam reparationem circa domum Pastoralem, aut Ecclesiarum; utpote spectantia ad onus Decimarum, aut Pastorum, juxta modificationem (ait) factam per nostra Edicta.*

XVI. Itaque juxta hoc Edictum Parochiani, seu Communitates eximi videntur ab onere exstruendi, & reparandi domum Pastoralem.

XVII. Notari meretur, reparationem domus Pastoralis & reparationem Ecclesiæ in hoc articulo conjungi; immo sub uno verborum contextu ipsam Communitatem ab utriusque onere exemptam declarari.

XVIII. Hinc non obscure colligitur, Regios Ministros hujus Edicti auctores reparationem domus censuisse iisdem legibus regendam, quibus reparatio Ecclesiæ. Quod & inde colligitur, quod remittat ad modificationem expressam in *anterioribus* Edictis: quæ alia esse non videntur, quam illa, quæ determinant, quomodo decimæ in Ecclesiarum reparationem impendendæ sint: nam specialia Edicta moderationem aliquam continentia, qua decimæ in reparationem, aut ædificationem *domus* Pastoralis veniant impendendæ, hactenus edita nesciuntur.

XIX. Et sane cum juxta Edicta nostratia, de quibus *Sect. 2. tit. 16. cap. 5.* in reparationem Ecclesiarum venire debeat per sex annos *triens* decimarum, sive spatio sex annorum integræ decimæ duorum annorum: non dubium quin, si eo modo ad reparationem domus Pastoralis concurrere debeant, merito dictum sit in præfato articulo, onus reparandi, & exstruendi domum Pastoralem ad Decimatores spectare; quia non facile expensæ reparationis, aut etiam constructionis excedent valorem *integrarum decimarum duorum annorum.*

XX. Quidquid sit, illud in primis indubitatum est, in hac materia esse servandam consuetudinem singulorum locorum, item concordata, & post hæc generales leges Provinciæ. His autem deficientibus, sat æquum apparet, ut ea ratio servetur circa reparationem domus, quæ præscribitur circa reparationem Ecclesiæ, cujus ipsa domus Pastoralis quædam appendix videtur.

XXI. Præterea & illud expeditum est, ad quemcumque onus restaurandi aut exstruendi domum pertineat; hujusmodi domum esse exstruendam, quæ ipsi Parocho, & Presbyteris ad curam animarum necessariis honeste, & decenter sufficiat: quæ sufficientia, & decentia ex variis locorum, temporum, Pastoratuum, aliisque circumstantiis, arbitrio Judicis determinanda est, quemadmodum de ipsa congrua portione supra *c. 2.* dictum est; citatumque Statutum Archidiaconatus Hasbaniæ nominatim expressit.

XXII. Similiter & hoc indubitatum, quod licet exstructio domus Pastoralis non soleat sub taxata portione congrua contineri, nihilominus eam eatenus partem portionis congruæ dici debere, quatenus non minus, quam alimenta aliave corporis subsidia, est necessaria ad Parochi sustentationem: quin & sub alimentis necessariis comprehenditur, ut supra dictum est.

Hinc in hac causa exstructionis domus Pastoralis, non secus ac in causa portionis congruæ, & alimentorum, *summarie* per *provisionem* est procedendum; ne alias ob longiores litium, & disceptationum moras Parochus necessaria habitatione careat.

Unde in allegato Statuto Archidiaconatus Hasbaniæ decernitur: „ Quoties nulla Pastoris culpa, casu ve fortuito, aut militari „ hostilive insolentia domum sic destrui, aut labefactari contigerit, declaramus, Parochianos ad reparationem saltem *provisionaliter* teneri, salvo sibi semper contra noxios, & eos, qui „ damno causam dederint, regressu.

XXIII. In Declaratione quoque Regis Galliæ de anno 1661. hic modus procedendi summarie, & *provisionaliter* decernitur; & latius exprimitur in Arresto interpretativo, sive declaratorio istius Declarationis.

Hoc Arresto in primis decernitur, ut juxta *articulum.* 52. Edicti Blesensis, & *art.* 2. Edicti Melunensis, & Declarationem de anno 1661. Archiepiscopi & Episcopi visitantes suas Diœceses curent, num Parochis commode de habitatione sit provisum: injunctumque est Officiariis, ut exequi faciant quod hunc in finem per Archiepiscopos aut Episcopos ordinatum fuerit; idque per arrestationem ad hunc effectum. Et in casum contestationis, quantum ad domicilium Parochi, injungit Officiariis locorum, ut *sine mora* convocent incolas loci, ad concludendum, & determinandum quam partem singuli contribuere tenebuntur. Et quousque domus fuerit exstructa, levare poterunt pro rata, quam singuli solent contribuere in oneribus publicis seu *talliis*, summam 40. librarum Gallicarum, si opus sit, *annue*, per conductione domus, in qua *interim* ipse Parochus habitare possit. Verba Arresti de 14. Martii 1673. sunt: *Et à l'égrad de celles concernant les logemens des Curés, enjoint aux Officiers des lieux de faire assembler incessamment les Habitans pour y pourvoir, & regler quelle part chacum d'aux sera tenu d'y contribuer. Et en attendant que lesdits logemens soient en état d'être habites, faire lever sans frais sur toute la Communanté, & à proportion de ce que chaque Habitant paye de taille, jusques a la somme de quarante livres, si besoin est, par an, pour le ieuage d'une maison où le Curé puisse demeurer.* Id est: Quoad ea quæ Parochorum domos concernunt, Officialibus locorum injungitur, ut indilate incolas convocent, quo rei huic provideatur, & determinetur, quota pars a singulis eorum sit contribuenda: interim donec dispositæ erunt prædictæ ædes ut incolantur, per totam Communitatem sine sumptu collecta fiat, servata portione illius quod quilibet incola pro vectigalibus pendit, usque ad summam 40. librarum annue, si opus est, in conductionem domus, in qua Parochus habitet, donec & usque prædictæ ædes poterunt inhabitari. Integrum Arrestum pronunciatum 14. Martii 1673. habetur apud Michaelem Du Perray in suo tractatu *De Portione congrua*, ad calcem *c. 28.* (*a*).

XXIV. Domo Pastorali exstructa in usum Parochi, cum Parochus eam inhabitet, eaque quasi usufructuarius utatur ad suam commoditatem; etiam ipsam domum sartam, & tectam conservare, & reparationes necessarias facere tenetur adinstar usufructuarii.

De hac reparatione ita loquitur Synodus P. II. Cameracensis *tit. 19. cap. 4.* „ In omnibus locis ubi domus Parochiales non „ sunt, vel temporum injuria collapsæ sunt, provideat Pastor „ cum suis Parochianis, ut quanto citius fieri poterit, aliqua „ domus, ipsique Ecclesiæ propinqua, & in fundo Pastoratus, si „ quis sit, ædificetur; quam, ubi ædificata erit, *ipse Pastor* juxta „ suum juramentum *sartam tectam* conservare debeat.

Hic per transennam notandum, quod & Synodus indicare videatur, onus ædificandi aut restaurandi domum ad Parochianos spectare.

De reparatione domuum Pastoralium a Parochis facienda, hæc habet Synodus P. II. Mechliniensis *tit. 22. cap. 7.* „ Pastores, „ & quicumque alii Beneficiati, domos Beneficiorum suorum *in-* „ *tegras* conservent, ac *debite reparent*, nisi reparationes earum„ dem ab aliis fieri debere certo constet.

Reparationes, quæ Parochis pene ubique incumbunt, intelliguntur de reparationibus minoribus, quæque circa domos etiam sat firmas quotidie faciendæ occurrunt, ut sartæ tectæ conservari queant: non autem de majoribus, & extraordinariis reparationibus; ut puta restauratione tecti, quod vetustate aut tempestate corruit, vel incendio consumptum est; quemadmodum usufructuarius, *si quæ vetustate corruerunt reficere non cogitur*, uti scribit Ulpianus in *L. 7. §. 2. ff. de Usufructu.* Et hæc communis praxis Belgii, ut Pastores ad minores, & ordinarias reparationes, Decimatores, vel Parochiani ad majores, & extraordinarias teneantur.

XXV. Ut autem reparatio suo tempore, & tempestive fiat: & ne defectu factæ reparationis paulatim domus totaliter corruat, decernit Synodus Mechliniensis loco citato: *Archipresbyteri, ubi ipsis id juris ex consuetudine competit, illas (domos Pastorum, & Beneficiatorum) singulis annis serio visitent; & quando eas reparatione indigere advertent, eam mox fieri mandent; & non obedientes denuntientur Episcopo, vel ejus Vicario generali, ut ad debitas reparationes faciendas, prout juris, & rationis fuerit, compellantur, & pro præterita negligentia etiam puniantur.* Tit. 22. cap. 7.

XXVI. Quia incolæ, sive Parochiani multis in locis, ac nominatim in Diœcesi Leodiensi ad ædificandam, & restaurandam domum Pastoralem obligantur, etiam & ipsi merito solliciti sunt, ut reparationes necessariæ tempestive, & suo tempore fiant.

Hinc Statutum Archidiaconatus Hasbaniæ postquam declaravit, Parochianos ad procurandam domum Pastoralem teneri, tamquam consequens subjicit: *Qui autem Parochiani poterunt toties, quoties ex evidente aliqua justa causa necessarium erit, domum Pastoralem (suis tamen impensis) visitare, procurareve, ut domus per Justitiarios, adhibitis etiam Expertis, visitetur, ut exinde comperti defectus auctoritate nostra reparentur.*

Quod hic Parochianis permittitur, id eodem fundamento permittendum Decimatoribus, ubi onus procurandi domum Pastoralem ipsis incumbit.

XXVII. Addit præterea hoc Statutum Archidiaconale: „ Statuimus autem & ordinamus, quod si æde hujusmodi Pastorales „ defuncti Pastoris negligentia destructæ, seu labefactatæ comperiantur, hoc totum expensis hæredum, & hæreditatis restitui „ debere: ita tamen, quod infra annum ab obitu Pastoris per „ Justitiarios loci (quos ad hoc tenore præsentium deputamus) „ fiat domus visitatio, quando videlicet prævia Reverendissimi Episcopi licentia Pastor fuerit testatus. Quod si intestatus decesserit, fiet visitatio mox a sepultura defuncti, vel „ saltem antequam ipsius bona per Officiatos ejusdem Reverendissimi prehendantur: alioquin Parochiani in querela non „ audiantur.

Synodus P. II. Mechliniensis *tit. 22. cap. 7.* „ Si vero ad hujusmodi reparationes obligatos, iis necdum perfectis, ex hac vita migrare, vel Beneficia sua resignare contigerit; bona do-

morum

(a) Habetur quoque illud Arrestum cum plurimis aliis, quæ ædes Curiales spectant, in Collectione, quam adornavit Dominus Chern.

„ morum mortuariarum, eorumque, qui Beneficia sua dimi-„ serunt, arrestentur, & arrestata maneant, donec ea perfe-„ cta fuerint.

XXVIII. Decet quidem domum Pastoralem honestæ, & decenti habitationi Pastoris esse convenientem: at id summopere cavendum Pastoribus, ne in suarum domorum exstructione aut ornatu, vel supellectile, ipsam pompam fastumque sæculi quærant, populoque vel hinc suo exemplo sæculi pompas, & fastum sectandum doceant; persuadeantque populo, quod in militia Christi plus quærant lucra, & gloriam sæculi, quam paupertatem Christi; præsertim si populo innotescat, quod hæc non e patrimonio, sed solis proventibus Ecclesiasticis habeantur: quodque parentes humili domo, & tenui supellectile, tamquam homines tenuis, aut mediocris conditionis, contenti fuerint. Videri possunt, quæ supra *Sect.* 4. *tit.* 32. *cap.* 4. dicta fuerunt (a).

(a) Chenu in sua Collectione *prima parte*, *tit.* 1. refert incolas olim fuisse damnatos ad domum Pastoralem supellectile instruendam, verum ea Jurisprudentia antiquata est, nec ullum ejus hodie superest vel minimum vestigium.

TITULUS QUARTUS,

De Immunitate Bonorum Ecclesiasticorum.

CAPUT PRIMUM.

Quam immunitatem jam pridem dederint Imperatores?

1 *Immunitas a tributis data Ecclesiis a Constantino.*
2 *Immunitas a muneribus publicis indulta a Constantino.*
3 *Hæc immunitas rursus ab eodem Imperatore renovata.*
4 *Enixum studium Constantini, ut hanc immunitatem Clericis afferat, & quæ ejus ratio?*
5 *Ratio indultæ immunitatis merito a Clericis notatur.*
6 *Ex ratione evincitur, eam esse immunitatem personalem:*
7 *Hæc prima Clericis indulta immunitas, & magis conveniens.*
8 *Immunitas a susceptione militum, & a vectigalibus pendendis ratione negotiationis, & quæ hujus ratio?*
9 *Quare aliquando Clericis indultum negotiari, & postea vetitum?*
10 *Immunitas a* sordidis *muneribus, & Parangariis.*
11 *Quid sint Parangariæ?*
12 *Quid intelligatur per* sordida munera?
13 *Privata Clericorum patrimonia ordinariis tributis erant obnoxia.*
14 *Hanc limitationem probarunt Episcopi.*
15 *Terras Clericorum tributis fuisse obnoxias fatetur S. Ambrosius.*
16 *Soli Clerici nullum possidentes patrimonium erant immunes.*
17 *Omnes Ecclesiæ, exceptis 4. majoribus, erant tributis obnoxiæ, regnante Theodosio juniore.*
18 *Neque sub Justiniano Imperatore erant ab his immunes.*
19 *Officinas Clericorum a tributis non exemit.*
20 *Clodovæus Rex Galliæ agris Ecclesiæ immunitatem indulsit.*
21 *Ludovicus Pius immunitate donavit* Mansum *Ecclesiæ.*
22 *Mansus Ecclesiæ dicebatur ipsa dos Ecclesiæ.*
23 *Continebat ordinarie* 12. bunnaria *terræ arabilis.*
24 *Capitulare Caroli Calvi de immunitate hujus* Mansi.
25 *Non tantum Ecclesiis Parochialibus, sed & Monasteriis, & Ecclesiis Cathedralibus hæc immunitas competebat.*
26 *Aliqui eam immunitatem contra mentem Imperatorum nimis restringebant.*
27 *Eorum restrictio rejicitur.*
28 *Immunitas ad omnes fundos Ecclesiæ extenditur.*
29 *Cur excipiretur constructio viarum, & pontium?*
30 *Terræ de novo ab Ecclesia acquisitæ non gaudebant immunitate, si ante fuissent obnoxiæ.*
31 *Gaudebant, si antea fuissent liberæ.*

I. SUb nomine Constantini Magni, qui primus inter Imperatores publice Christianam Religionem professus est, extat de immunitate Ecclesiarum egregia lex in Codice Theodosiano *lib.* 11. *tit.* 1. *Lege* 1. *Præter privatas res nostras, & Ecclesias Catholicas, nemo ex nostra jussione præcipuis emolumentis familiaris juvetur substantiæ, &c. omnes pensitare debebunt.*

Hic Ecclesias Catholicas generaliter a rei tributariæ contributione eximi, fat clarum: fateturque ipse Jacobus Gothofredus, quamvis credat eam postmodum per sequentes Imperatores revocatam, aut saltem temperatam esse, de quo infra.

II. Extat apud Eusebium *lib.* 10. *Hist. cap.* 7. ejusdem Constantini Epistola ad Anulinum Africæ Præfectum, qua Clericos immunes a publicis functionibus esse mandat: *Eos homines (ait) qui intra Provinciam tibi creditam in Ecclesia Catholica, cui Cæcilianus præest, huic sanctissimæ Religioni ministrant, quos Clericos vocare consueverunt, ab omnibus omnino publicis functionibus immunes volumus conservari: ne errore aliquo, aut casu sacrilego a cultu summæ Divinitati debito abstrahantur; sed ut potius absque ulla inquietudine propriæ legi deserviant. Quippe his summam venerationem divino Numini exhibentibus, maximum inde emolumentum Reipublicæ videtur accedere.*

Refert S. Augustinus *Epist.* 86. ult. edit. responsum Anulini ad Imperatorem Constantinum, in quo hoc privilegium immunitatis expressum est his verbis: *Cum ab omni omnino munere, indulgentia Majestatis vestræ liberati videantur esse Catholici, custodita sanctitate legis, debita reverentia divinæ legi inserviant.*

III. Verum hæc immunitas, quæ hic a Constantino indulta asseritur, est immunitas mere *personalis*, sive a muneribus & functionibus personalibus; de qua extat & alia ejusdem Imperatoris sanctio in *L.* 2. *Cod. Theod. De Episcopis, & Clericis*: *Qui divino cultui ministeria religionis impendunt (idest, hi qui* Clerici *appellantur) ab omnibus omnino muneribus excusentur; ne sacrilego livore quorumdam* a divinis obsequiis avocentur.

Notat Jacobus Gothofredus, hanc legem esse omnino diversam ab ea, de qua ipse Constantinus in citata Epistola ad Anulinum; uti & ab ea, quæ refertur in *lib.* 1. & 7. eodem titulo in Codice Theodosiano.

IV. Ex his autem toties iteratis legibus liquet, quam enixo Constantini studio opus fuerit (ait Gothofredus) ad firmandam semel hanc *Clericorum* Catholicæ Ecclesiæ Immunitatem a muneribus civilibus; quæ tamen hac æquissima ratione, quæ hic expresse redditur, nixa erat, *Ne*, scilicet, *Clerici a divinis obsequiis avocentur*. Quæ eadem ratio a Justiniano in *L.* 51. *Cod. de Episcopis, & Clericis*, ubi immunitatem a tutelis Clericis indulget; uti notavimus *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 6. *num.* 5.

V. Hic notent Clerici, non alia de causa a muneribus publicis sibi immunitatem concessam, nisi ut divinis Officiis sine impedimento vacare queant: quo monentur, juxta vocationem suam sedulo iis incumbere.

VI. Interim ex allegata ratione hujus immunitatis recte colligit citatus Gothofredus, immunitatem *munerum personalium* hic intelligi, non vero immunitatem *patrimonialium*.

VII. Hæc quidem immunitas *personalis*, tamquam ipsis Clericis magis conveniens, & necessaria, ne a suis officiis avocarentur; prima est, quæ Clericis tributa fuit; uti ad *L.* 8. *Cod. Theod. De Episcopis, & Clericis*, notavit Gothofredus: cui post nodum aliæ successerunt, quæ in legibus subsequentium Imperatorum continentur, & magis onera realia, quam personalia concernunt: ideoque immunitates non tam personales, quam *reales* sunt; atque de his hoc titulo potissimum agitur.

VIII. Et quidem sub nomine Constantii Constantini filii extat Constitutio in citata lege 8. qua Clericis concedit immunitatem a militum transeuntium hospitio, item a vectigalibus pendendis ratione tenuis mercaturæ. Verba legis sunt: *Præterea neque hospites suscipiendi. Et si qui de vobis* alimoniæ *causa negotiationem exercere volunt, immunitate potientur.*

IX. Non mirum hic Clericis negotiationem exercentibus immunitatem indultam. Cum enim ipsis Ecclesiæ exordiis nondum eæ essent Ecclesiæ divitiæ, ut omnibus Clericis ad divinum cultum necessariis sufficerent, oportuit quosdam Clericos *alimoniæ* causa negationem aliquam modestam exercere, ne cuiquam graves essent; sicuti & quosdam honesto aliquo opificio victum sibi comparare, etiam sacris Canonibus probantibus, compertum est. Sed cum avaritia multorum hac facultate negotiandi abuteretur, merito Clericis postmodum interdicta fuit; & Cleri negotiatores a Patribus severe reprehensi, ut infra videbitur.

X. Extat Constitutio sub nomine Constantii, & Constantis filiorum Constantini Magni in *L.* 10. *Cod. Theod. De Episcopis, & Clericis*, qua omnibus Clericis conceditur immunitas a *sordidis muneribus*. Verba sunt: *Repellaturque ab his* (Clericis) *exactio munerum sordidorum*. Quæ sint hæc sordida munera, mox dicetur.

Insuper concedit Clericis immunitatem generalem de qualibet negotiatione, notanda ratione adjuncta; verba sunt: *Negotiatorum dispendiis minime obligentur, cum certum sit, quæstus quos ex tabernaculis* (forsan legendum *tabernulis*) *atque ergasteriis* (id est locis mercimoniis deputatis) *colligunt, pauperibus profuturos.*

Tertia immunitas conceditur a *Parangariis*, his verbis expressa; *Parangariarum quoque parili modo cesset exactio.*

De Parangariis extat titulus in Codice Theodosiano lib. 8. *De cursu publico, angariis & parangariis*, in Cod. Just. *l.* 12. *tit.* 51.

XI. Angariæ, & Parangariæ erant jumentorum, & plaustrorum præstationes ad transvectionem annonæ militaris, aliarumque specierum Fiscalium. Dicebantur autem *Angariæ*, si per viam rectam, ordinariam, & Regiam faciendæ erant transvectiones. Parangariæ autem, quando via transversa extra viam Regiam, ubi cursus publicus dispositus non erat. Vide notas Jacobi Gothofredi ad *L.* 4. & 15. *Cod. Theod. De cursu publico.*

XII. Sordida munera, de quibus in citata lege, etiam vocabantur munera *extraordinaria*; unde est titulus in Codice Theodosiano, *De extra ordinariis & sordidis muneribus.*

Inter hæc sordida, & extraordinaria munera erant etiam refectio viarum, instauratio pontium, & subjectio annonæ militaris; quemadmodum videre est in *L.* 40. *Cod. Theod. De Episcopis, & Clericis*; quæ est Honorii Imperatoris, ubi species nonnullæ munerum sordidorum exprimuntur, a quibus Clericos immunes declarat, addita hac generali clausula: *Nihil præter Canonicam inclinationem, quod adventitiæ necessitatis sarcina repentina depoposcerit, ejus functionibus adscribatur.* Refertur hæc eadem Constitutio, licet nonnihil mutilata, *in L.* 5. *Cod. Justin. De Sacros. Ecclesiis.*

XIII. Hæc quidem quoad immunitatem a sordidis, & extraordinariis muneribus sive impositionibus; at ab ordinariis tributis patrimonia Clericorum exempta fuisse non constat; immo iisdem fuisse subjecta, non obscure declaravit Constantius Imperator in *L.* 15. *Cod. Theod. De Episcopis, & Clericis*. Verba legis sunt: *De his sane Clericis, qui prædia possident, sublimis auctoritas tua non solum eos aliena juga nequaquam statuet excusare, sed etiam his* (in Codice Justinianæo legitur pro his) *quæ ipsi possident, eosdem ad pensitanda Fiscalia perurgeri.*

ri . Extant verba in *Lib.* 3. *Cod. Juſtin. De Epiſcopis , & Clericis* .

XIV. Notatu dignum eſt , quod in ipſa Conſtitutione , prout extat in Codice Theodoſiano , dicatur , æquum viſum fuiſſe Epiſcopis hoc Imperatoris Decretum . ,, Maxime (ait) cum in Comitatu Tranquillitatis noſtræ alii Epiſcopi , qui ex Italiæ partibus venerunt , & alii quoque , qui ex Hiſpania , atque Africa convenerunt , probaverunt , id maxime juſte (ſive potius *juſtitiæ*) convenire , ut præterea (legendum *præter ea*) juga & profeſſionem (ideſt , *rem profeſſam apud ſenſum*) quæ ad Eccleſiam pertinet , ad univerſa munia ſuſtinenda translationeſque faciendas omnes Clerici debeant adtineri .

XV. Et revera prædia Clericorum tributis , & vectigalibus fuiſſe ſubjecta tempore etiam S. Ambroſii , ipſe variis locis fatetur : ,, Si tributum petit (Imperator) non negamus . Agri Eccleſiæ ſolvunt tributum . Si agros deſiderat Imperator , poteſtatem habet vindicandorum ; nemo noſtrum intervenit . . . . Poteſt pauperibus collatio populi redundare . Non faciant de agris invidiam ; tollant eos , ſi libitum eſt . Imperatori non dono , ſed non nego . . . . Solvimus , quæ ſunt Cæſaris Cæſari , & quæ ſunt Dei Deo . Tributum Cæſaris eſt , non negatur . Eccleſia Dei eſt , Cæſari utique non debet addici .

Ex variis locis S. Ambroſii conflatus eſt *Can.* 21. *cauſ.* 23. *quæſt.* 8. in quo inter alia dicitur : *Tributum Cæſaris eſt , non negatur . Eccleſia Dei eſt* . Et in Canone ſequenti ſub nomine Urbani Papæ ſcribitur : *Tributum in ore piſcis , piſcante Petro , inventum eſt ; quia de* exterioribus *ſuis , quæ palam cunctis apparent , Eccleſia* tributum reddit .

XVI. Et in Evang. Lucæ ſcribens Ambroſius , ait : ,, Et ſi tu vis non eſſe obnoxius Cæſari , noli habere quæ mundi . Sed ſi habes divitias , obnoxius es Cæſari . Si vis Regi nihil debere terreno , relinque omnia , ſequere Chriſtum .

XVII. Extat Conſtitutio Theodoſii Junioris de ann. 424 in *L.* 33. *Cod. Theod. De Annonis , & Tributis* , & extat , licet nonnihil mutilata , in *L.* 12. *Cod. Juſtin. eod. tit.*

In hac lege Theodoſius omnes Eccleſias tributis ſubjectas dicit , excepta Eccleſia Theſſalonicenſi , addita inſuper cautione , ne per fraudem ſub obtentu hujus Eccleſiæ alii hac immunitate gaudeant . Verba , prout referuntur in Codice Theodoſiano , ſunt : *Sacroſancta Theſſalonicenſis civitatis Eccleſia excepta ; ita tamen , ut aperte ſciat , propriæ tantummodo capitationis modum beneficio mei numinis ſublevandum ; nec externorum gravamine tributorum Rempublicam Eccleſiaſtici nominis abuſione lædendam* .

Capitatio , cujus hic mentio fit , non eſt ea , quæ hominibus imponitur , ſed tributum poſſeſſionis ſive agrorum , uti notavit Gothofredus in notis ad hanc *legem* 33. & etiam monet Antonius Perezius ad titulum Codicis *De Annonis , & Tributis num.* 35. qui & una obſervat , Eccleſias prædia poſſidentes a tributis non excuſari , quibus ipſa prædia jam pridem fuerant ſubjecta : *Sola (ait) excipitur Eccleſia Theſſalonicenſis , & ideo quod huic datur , ut immunis ſit a capitatione , &* tributo ſuarum poſſeſſionum , *non eſt porrigendum ad alias Eccleſias : non enim licet abuti nomine Eccleſiæ , evitandorum Canonum cauſa , ut inde Reſpublica lædatur* .

Eumdem hujus legis ſenſum latius adſtruit , & probat Jacobus Gothofredus in notis ad eamdem legem .

XVIII. Juſtinianus Imperator in *Novella* 37. volens Africanis Eccleſiis reſtitui bona ab Arianis ablata , addit hanc clauſulam : *Ut tamen publicas pro iis penſiones conferant* . Per *penſiones* hic intelligi *tributa* Principi ſolvenda , dubium non apparet , & notat Cujacius in notis ad hanc Novellam , dicens : ,, Eodem quo ſuperior tempore hæc etiam edita fuit Conſtitutio , ut Eccleſiæ Africæ bona ſua Vandalis , ſeu Arianis occupata recipiant , ſub onore *tributorum* publicorum .

Addit deinde : *Eccleſias non fuiſſe olim immunes a* publicis *collationibus , certiſſimum eſt* .

XIX. Idem Juſtinianus *Novella* 43. confirmat , & renovat immunitatem jam pridem indultam mille , & centum Officinis Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ , ut ex earum proventibus *funerum* ſumptus ferre poſſet . Verba ejus ſunt : ,, Hæ igitur , ut immunes , & ab omni vectigali maneant exemptæ , ſancimus : Neque his ipſis Officinis , neque vectigalia imperantibus Collegiis , quæ iſtas præbent , quidquam damni ſuſtinentibus , aut ullos titulos agnoſcentibus .

Poſt hæc ſubjicit : *Ceteræ vero omnes hujus almæ urbis quatuordecim regionum Officinæ , ſive ſacroſanctæ alicujus ſint Eccleſiæ , ſive Hoſpitalium , ſive Monaſteriorum , ſive orphanotrophiorum , ſive ptochiorum , ſive alterius cujuſcumque dominii , ſive regiarum domuum , ſive aliquorum magiſtratuum , ampla , media , minutave officia adminiſtrantium , ſive glorioſiſſimorum Senatorum , ſive magnificentiſſimorum illuſtrium , ſive ſpectabilium Cubiculariorum , ſive aliquorum militiis adſcriptorum : hæ , inquam , omnes publica ipſis impoſita præſtent vectigalia , & omnia alia tum faciant , tum impleant , quemadmodum quemque in ſuo Collegio facere æquum eſt* , ſemperque per Collegii præfectos in publicum perſolvant : *nemine quuunte ea de cauſa inniti privilegiis , aut ejuſmodi alia uti excuſatione* .

Notandam hujus negatæ immunitatis addit rationem : *Neque enim ſuſtinemus aliorum onus ad alios deferri , aut tam immitem proponere famulam , ut quotidie vectigalia augeantur , & (quemadmodum edocti ſumus) quadruplo , aut quintuplo , adeoque etiam decuplo majora irrogentur , cum nihil tam magno ſtudio ; tamque ſerio affectemus , quam ne novo quiſquam vectigali oneretur* .

XX. Sub idem pene tempus , quod hæc a Juſtiniano decreta fuere : de Clodovæo Galliarum Rege teſtatur Synodus Aurelianenſis I. *Can.* 5. etiam *agris* , quos ipſe Eccleſiis dederat , immunitatem conceſſiſſe . ,, De oblationibus , vel agris (ait) quos Dominus noſter Rex Eccleſiis ſuo munere conferre dignatus eſt , vel adhuc non habentibus Deo inſpirante contulerit , ipſorum *agrorum* , vel Clericorum *immunitate* conceſſa , id eſſe juſtiſſimum definimus , &c.

Tomo 5. Concil. generalium editionis Labeanæ , *col.* 827. refertur Conſtitutio ſub nomine Clotarii Regis Galliarum , quæ immunitatem ſat amplam Eccleſiis tribuit , ſive confirmat his verbis : *Agraria , paſcuaria , vel decimas porcorum , Eccleſiæ , pro fidei noſtræ devotione , concedimus : ita ut actor aut decimator in* rebus *Eccleſiæ nullus accedat . Eccleſiæ vel Clericis nullam requirant agentes publici functionem , qui avi , aut genitoris , aut germani noſtri immunitatem meruerunt* .

Credit Ludovicus Thomaſſinus *De Diſciplina Eccleſiæ , part.* 2. *lib.* 3. *cap* 5. ad hanc potiſſimum Clotarii Conſtitutionem reflexiſſe ſanctum Gregorium , ubi Theodorico , & Theoberto Regibus Francorum ſcribit *lib.* 7. *Epiſt.* 115. *Audivimus autem , quia Eccleſiarum prælia* tributa *nunc præbeant , & magna ſuper hoc admiratione ſuſpendimur , ſi ab eis illicita quærantur accipi , quibus etiam licita relaxantur* . Quaſi ſanctus Gregorius miraretur , immunitatem a Regibus Galliæ Eccleſiis indultam adeo in Regno illo conculcari .

Si hæc ſit revera Conſtitutio Clotarii I. merito obſervat Thomaſſinus , eam ſub finem vitæ ab editam eſſe . Sub initium enim Regni eum voluiſſe Eccleſiis immunitatem adimere , conſtat ex Gregorio Turonenſi *lib.* 4. *Hiſt. Francorum cap.* 2. atque Epiſcopos Regi conſenſiſſe , excepto Epiſcopo Turonenſi *Injurioſo* . Verba Gregorii ſunt : *Denique Clotarius Rex indixerat* , ut omnes Eccleſiæ Regni ſui tertiam partem fructuum Fiſco diſſolverent . *Quod licet inviti , cum omnes Epiſcopi conſenſiſſent atque ſubſcripſiſſent , viriliter hoc beatus Injurioſus reſpuens ſubſcribere dedignatus eſt , dicens :* Si volueris res Dei tollere , Dominus Regnum tuum velociter auferet : quia iniquum eſt , ut pauperes , quos tuo debes alere horreo , ab eorum ſtipe tua horrea repleantur . *Et iratus contra Regem , nec vale dicens abſceſſit . Tunc commotus Rex , timens etiam virtutem beati Martini , miſit poſt eum cum muneribus veniam precans , & hoc quod fecerat damnans , ſimulque rogans ut pro ſe virtutem beati Martini Antiſtitis exoraret* .

At de Theoberto narrat idem Hiſtoricus *lib.* 3. *cap.* 25. *Omne* tributum , *quod in Fiſco ſuo ab Eccleſiis in Arverno ſitis reddebatur , clementer indulſit* .

XXI. Subſequentes Galliarum Reges Eccleſiarum immunitatem non tantum probarunt , ſed & ampliarunt ; uti ex eorum Capitularibus haud obſcurum eſt .

In Capitulari Ludovici Pii anni 816. *cap.* 10. legitur : *Sancitum eſt , ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer abſque alio ſervitio adtribuatur . Et Presbyteri in eis conſtituti non de decimis , neque de oblationibus fidelium , non de domibus , neque de areis , vel hortis juxta Eccleſiam poſitis , neque de præſcripto* manſo *aliquod ſervitium præter Eccleſiaſticum faciant . Et ſi quid amplius habuerint , inde Senioribus debitum ſervitium impendant* .

Refertur quoque *lib.* 1. *Capitular. cap.* 85. extatque apud Gratianum *Cauſ.* 23. *quæſt.* 8. *Can.* 24. ſed mutilatum .

XXII. ,, Eccleſiæ cuiuſque *manſus* dicebatur fundus , hoc eſt , certus modus cum ſtructura plerumque ad manſionem " ait Jacobus Sirmondus in notis ad Capitularia Caroli Calvi . Vel ut notat Du-Cange in ſuo Gloſſario , verbo *Manſus Eccleſiaſticus* , ,, dicitur ea agri portio , quæ ipſi Eccleſiæ in dotem aſſignari ſolebat , vel Presbytero Eccleſiam deſervienti cum aliquot mancipiis .

Quidquid ſit , hoc conſtat , *Manſum* Eccleſiæ Regum Edictis immunitate donatum fuiſſe : ſive ſancitum fuiſſe , unicuique Eccleſiæ unum *manſum integrum* abſque ullo ſervitio attribui , ut loquitur Sirmondus , qui & addit : *Quare de hoc manſo cenſum , aut aliud quovis ſervitium exigi nefas fuit . Ea* immunitas manſi *dicebatur , ut titulo* 40. *cap.* 9. Seniores immunitatem de manſo ad Eccleſiam dato conſervent .

XXIII. Manſus hic ordinarie conſtabat 12. *bunnarii* (*a*) terræ arabilis cum aliquot mancipiis . Unde in legibus Longobardorum , *lib.* 3. *tit.* 1. *cap.* 46. legitur : ,, Quod ſi forte in aliquo loco Eccleſia ſit conſtructa , quæ tamen neceſſaria ſit , & nihil dotis habuerit ; volumus , ut ſecundum juſſionem Domini ac genitoris noſtri , unus manſus cum 12. *bunnariis* de terra arabili ibi detur , & mancipia duo a liberis hominibus , qui in eadem Eccleſia Officium audire debent , ut Sacerdotes ibi poſſint eſſe , & divinus cultus fieri : quod ſi hoc populus noluerit , deſtruatur .

Et inter ea , ſuper quibus a Decanis per ſingulas Parochias inquiri jubebat Hincmarus Remenſis , erat hic articulus : *Si habeat manſum habentem* bunnaria duodecim , *præter cœmiterium & cortem , ubi Eccleſia & domus ipſius continetur , aut ſi habeat mancipia quatuor* . Habetur tom. 8. Concil. general. *col.* 573.

Idipſum habetur in formula inquiſitionis faciendæ ab Epiſcopo viſitante Parochias , relata a Reginone , *lib.* 1. *art.* 13.

XXIV. Immunitas hujus *manſi* occurrit quoque in Capitulari Caroli Calvi de anno 865. *tit.* 37. *cap.* 11. ,, Ut de uno manſo ad Eccleſiam dato nullus cenſus , nec caballi paſtus a *Senioribus* requiratur , ſicut in præfato Capitulari continetur ; ſed neque de terrulis ac vineolis pro loco ſepulturæ ad eaſdem Eccleſias datis , neque de decimis , ſicut in Canonibus , & in præfatis Capitularibus continetur .

XXV. Hæc Capitularia unice videntur concernere Eccleſias Paro-

(a) 12. Bonarlis, *douze meſures de terre ;* ideſt, *douze arpens.*

Parochiales & rurales, earumque Presbyteros & terras: quandoquidem non loquantur nisi de servitio *Senioribus*, hoc est, Toparchis & Dominis pagorum, exhibendo; uti recte notavit, & ostendit Ludovicus Thomassinus De Disciplina Ecclesiæ, *part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 5. Hi enim *Seniores* sive Toparchæ passim ex omnibus terris & familiis servitutem aliquam prætendebant.

Verum licet in citatis Capitularibus de Monasteriis, & Ecclesiis in civitatibus positis mentio non fiat, eo quod hæc non ita essent Toparcharum illorum servitutibus, & vexationibus exposita; certum nihilominus est, non minore immunitate fuisse donata.

Jura illa seu servitia, quæ Domini a Presbyteris requirebant, exprimuntur in Concilio Trosleano *cap.* 6. Conqueritur enim, quod „ aliqui exactiones census ab ipsis Sacerdotibus exquirant, „ & xeniis, ac pastis, vel paraverendis, seu caballorum fatigationibus Presbyteros affligant.

XXVI. Et quidem cum aliqui prætenderent, „ non plus immunitatis (Monasteriis concessæ) nomine complecti, quam „ claustra Monasterii, cætera quamvis ad easdem Ecclesias vel „ Monasteria pertineant, extra immunitatem esse „; declararunt Imperatores, quod omnes terræ ad Monasteria pertinentes eadem immunitate gauderent. „ Volumus atque decernimus, „ ut omnes intelligant, non solum claustra Monasterii vel Ecclesiæ, atque castitia Ecclesiarum sub immunitatis defensione „ consistere, verum etiam domus & villas, & septa villarum, „ & piscatoria manu facta, & quidquid fossis aut sepibus, vel „ etiam alio clausularum genere præcingitur, eodem immunitatis nomine contineri. Ita legitur *lib.* 5. *Capitular. c.* 279.

XXVII. Hæc generalis immunitas luculenter rursus exprimitur *lib.* 6. *Capitular. cap.* 109. „ Possessiones ad Religiosa loca „ pertinentes nullam descriptionem agnoscant, nisi ad constitutionem viarum, vel pontium; si tamen intra eadem loca habuerint possessiones: In aliis vero omnibus habeant integram immunitatem.

XXVIII. Quod hic adjicitur de constitutione viarum & pontium, idipsum jam pridem edixerat Justinianus Imperator *Novella* 131. *cap.* 5. ubi Ecclesiarum prædia & latifundia a sordidis functionibus & extraordinariis oneribus immunia fecit, exceptis *publicarum viarum*, *pontium*, aliorumque publicorum operum restaurationibus, & ædificationibus; idque ad instar aliorum possessorum. Ante Justinianum Valentinianus III. in *Novella* 21. inter Theodosianas, ab his Clericos immunes non esse decrevit; neque *sordidis* muneribus annumeranda. Vide Zypæum *Consult.* 1. *De Immunit. Eccl. n.* 3. ubi late ostendit, Ecclesiasticos teneri ad reparationes *viarum*, quæ fundis Ecclesiæ adjacent, hæc esse onera innata rebus, atque intrinseca; quamquam executricem Magistratus manum requirant.

Idem Valentinianus vetuit Clericos *negotiari*; atque ita respectu ipsorum omnem immunitatem a tributis a mercatoribus pendendis cessare.

Nec immerito, scitur enim quam difficulter in mercatura modus teneatur, & quam avaritia, lucri ardor, aliaque vitia his se immisceant.

Et quidem de Clericis istius temporis scribit Sulpitius Severus *lib.* 2. *Hist.* „ Tanta hoc tempore animos eorum habendi cupido „ veluti tabes incessit; inhiant possessionibus, prædia excolunt, „ auro incubant, *emunt*, *venduntque*, quæstui per omnia studeut ". Scitur S. Hieronymum monuisse Nepotianum: „ *Negotiatorem* Clericum, & ex inope divitem, ex ignobili gloriosum, quasi quamdam *pestem* fuge.

XXIX. Licet terris Ecclesiæ immunitas esset, tamen si novæ terræ ad Ecclesiam pervenerint censui subjectæ, hæ immunitate non gaudebant; uti fat clare expressum est *lib.* 3. *Capitular. cap.* 86. „ Ut de rebus, unde *census* ad partem Regis exire solebat, „ si ad aliquam Ecclesiam traditæ sunt, aut reddantur propriis „ hæredibus, aut qui eas retinuerit, illum censum persolvat.

Rursus *lib.* 4. *cap.* 27. Quicumque terram tributariam, unde „ *tributum* ad partem nostram exire solebat, vel ad Ecclesiam „ vel cuilibet alteri tradiderit, is, qui eam susceperit, tributum, quod inde solvebatur, omni modo ad partem nostram „ persolvat; nisi forte talem firmitatem de parte dominica „ habeat, per quam ipsum tributum sibi perdonatum possit „ ostendere.

Finalis clausula ostendit, opus fuisse speciali privilegio seu indulto, quo terræ tributariæ ad Ecclesiam devolutæ, a tributo, cui antea erant subjectæ, eximerentur.

XXX. Ostendunt tamen citati textus, nonnullas fuisse terras tributo vel censui non subjectas; hasque, si ad Ecclesias pervenissent, immunes etiam mansisse, ac potuisse Ecclesiam eas libere acquirere & retinere: uti bene advertit Thomassinus citato *cap.* 5. *num.* 7.

Hæc sunt, quæ diversis temporibus de immunitate bonorum Ecclesiæ jam pridem Principes decrevere. Quibus addi potest recentior Friderici II. Imperatoris Constitutio relata in Authentica, *Item nulla*, *Cod. De Episcopis*, *& Clericis*: „ Item nulla „ Communitas vel persona publica, vel privata collectas, vel „ exactiones, angarias, vel parangarias, Ecclesiis, vel aliis piis „ locis, vel Ecclesiasticis personis imponere, aut invadere Ecclesiastica bona præsumant ". His Imperatoris Ordinationibus „ nonnulla, quæ in Principum nostrorum Edictis, quibus nunc utimur, consona esse, & ex his originem suam sumpsisse, capite sequenti annotabimus.

CAPUT II.

Quid Decretales, & hodierna Belgii consuetudo circa hanc immunitatem statuant?

1 *Immunitas mansi ipsius Ecclesiæ asserta in* Cap. 1. tit. de Cens.
2 *Quis auctor hujus Capituli?*
3 *Quomodo hic asseratur immunitas* dotis *ipsius Ecclesiæ?*
4 *Secundum aliquos vi hujus Decretalis sola dos Ecclesiæ immunitate gaudet.*
5 *Hæc opinio consona videtur Synodo Valentinæ.*
6 *Alii credunt vi hujus Decretalis omnia bona Ecclesiæ fuisse immunia, & sola patrimonialia excepta.*
7 *Immunitas Ecclesiastica sæculo* IX. *&* X. *ultra terminos hujus Decretalis extensa non fuit.*
8 *Sæculo* XI. *ad bona etiam* patrimonialia *Clericorum extendi cæpit.*
9 *Decreta Conciliorum Lateranensium loquuntur generaliter de bonis Clericorum.*
10 *Synodi habitæ sæculo* XIII. *evincunt immunitatem etiam bonis* patrimonialibus *Clericorum competiisse.*
11 *Id & sæculo* XIV. *obtinuit.*
12 *Condemnantur Clericorum fraudes bona laicalia ficte sibi asserentium.*
13 *Hodie hic in Belgio bona* patrimonialia *Clericorum non sunt immunia.*
14 *Edicto Principum nostrorum specialiter eximuntur bona Ecclesiarum primæ fundationis, & amortizata, vel aliquo tempore ut talia possessa.*
15 *Princeps specialiter eximendo bona primæ* fundationis, *respexisse videtur ad* Cap. 1. tit. de Censib.
16 *Quare bona Ecclesiæ non amortizata non gaudeant immunitate.*
17 *An coloni bonorum Ecclesiasticorum gaudeant immunitate?*
18 *Præter immunitatem ab oneribus, quæ rebus imponuntur, est & alia eximens ab oneribus personis impositis.*
19 *Quæ sint onera realia in hac materia?*
20 *Tripliciter imponuntur onera realia.*
21 *Quæ sint onera personalia?*
22 *Quæ dicantur mixta?*
23 *Quare hic in Belgio nequeat in specie dici, quæ sint onera realia, quæ personalia?*
24 *Clerici ab oneribus personalibus jure Decretalium sunt immunes.*
25 *Hanc immunitatem asserit Concilium Lateranense.*
26 *Immunitatem hanc Bonifacius VIII. adscribere videtur juri* divino.
27 *Synodus Tridentina eam* divina ordinatione *constitutam asserit.*
28 *Immunitas hæc non potest dici instituta* jure divino.
29 *Ostenditur quod dici queat consona iis, quæ in Scriptura sacra dicuntur.*
30 *Hæc immunitas potest dici divina ordinatione introducta, sicuti decimarum solutio.*
31 *Varia est locorum & temporum circa hanc immunitatem disciplina.*
32 *Hanc veritatem supposuerunt in Belgio Consilia Regia in receptione Concilii Tridentini.*
33 Clerici *immunes sunt ab oneribus* mixtis.
34 *A militum hospitio immunes Clerici jure Decretalium.*
35 *In Gallia quoque & Belgio competit; & quæ hujus immunitatis ratio?*
36 *Immunitas hæc non domibus, sed Clericis domos inhabitantibus competit.*
37 *An domus oneri recipiendi aliquando obnoxiæ, sint immunes, dum Clerici eas incolunt?*
38 *Tempore obsidionis aut magnæ necessitatis hæc immunitas cessat.*
39 *Sollicite cavendum, ne prætextu necessitatis immunitas Ecclesiastica violetur.*
40 *Vetantur ab Ecclesiis exigi* Fodrum Albergariæ, *&* Regium.
41 *Quid* Fodrum, *&* Albergariæ?
42 *Res Regium quidam intelligunt expensas militares.*
43 *Ab expensis militaribus Clericos eximit jus commune, cui consonant Edicta Regia in Gallia.*
44 *Eadem immunitas competit Clericis in Belgio.*
45 *An Clerici jure communi sint immunes a vigiliis & custodia murorum?*
46 *An teneantur contribuere pro reparatione murorum aut mœnium civitatis?*
47 *De consuetudine Regni Galliæ tenentur contribuere duobus concurrentibus.*
48 *In hac materia immunitatis usus etiam est attendendus.*
49 *De onere* Capitationis, *& quomodo ab eo Clerici sint immunes?*
50 *Assignatur vera ratio indultæ Immunitatis bonorum Ecclesiasticorum ex Concilio Lateranensi.*
51 *Eamdem indicat S. Agobardus.*
52 *Rectus usus bonorum Ecclesiasticorum medium est efficacissimum conservandi Immunitatem Ecclesiasticam.*

I. IN *Cap.* 1. *tit. De censibus* legitur: „ Sancitum est, ut unicuique Ecclesiæ unius *Mansus* integer absque ullo servitio tribuatur. Et Presbyteri in eis constituti, non de decimis, „ neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de „ areis, vel hortis juxta Ecclesiam positis, neque de prædicto „ Manso aliquod servitium faciant præter Ecclesiasticum. Et si „ aliquid amplius habuerint, inde Senioribus debitum servitium „ impendant.

II. Hic textus refertur in hac Decretalium collectione sub nomine Concilii apud *Guarmatiam*, uti & in prima Decretalium Collectione Antonii Augustini. Apud Gratianum *Caus.* 23. *quæst.*

quæst. 8. *can.* 25. refertur ex Concilio Wormatiensi; uti & apud Burchardum & Ivonem: quæ licet sint diversa, non tamen sunt contraria, inquit Emmanuel Gonzales in Commentario ad citatum *cap.* 1. cum plerumque Concilia *Wormatiensia* dicantur *Guarmatiensia*, a civitate *Wormatia*, seu *Guarmatia*. Notatque Stephanus Baluzius ad citatum Canonem Gratiani, in antiquis editionibus Decreti Gratiani eum referri ex Concilio *Guarmatiensi*, cum hodie legatur, *Wormatiensi*. Observat quoque ibidem Baluzius, primum ejus auctorem esse Carolum Magnum: ex cujus Capitularibus citatur a Reginone *lib.* 1. *cap.* 24. & e Capitularibus eum capite præcedenti retulimus.

III. Per *mansum* hic intelligi *dotem Ecclesiæ*, capite præcedenti notavimus; & ita communiter intelligi a Canonistis monet Panormitanus in expositione hujus textus.

Ex quo ulterius concluditur, inspecto jure Decretalium, agros & possessiones, quæ revera ad Ecclesiam pertinet, tamquam *dos* ipsius Ecclesiæ, immunes esse ab omnis servitio temporali, & consequenter ab omni pensitatione tributorum, & vectigalium.

IV. Si vero ultra *mansum*, aliaque ibidem expressa, *quid amplius* habuerint, inde Senioribus suis debitum servitium impendant ait textus.

Verus sensus horum verborum nonnullis videtur esse, quod „si ipsæ Ecclesiæ alia prædia habeant, ultra prædictum *mansum*, ex his tributum, quod pendere solebant Senioribus, id est, Judicibus, aut Magistratibus, seu Dominis illius prædii, debitum servitium impendant; quia tunc prædia illa transeunt cum suo onere, nec similia prædia habent privilegium *dotis* Ecclesiæ. PP. enim, & Imperator privilegium hoc exemptionis concesserunt *manso* Ecclesiæ, qui *necessarius* est ad alimoniam Rectoris, & aliorum Ministrorum Ecclesiæ, nec non ejus luminaria, & similia; non autem aliis prædiis, quæ pro dote Ecclesiæ assignata non erant, in quibus æqualis ratio favoris, & necessitatis non vigebat.“

V. Hactenus Gonzales: cujus interpretatio etiam confirmari videtur ex *Can.* 9. Concilii Valentini III. celebrati anno 855. quo nominatim cavetur, ne de *dotibus* Ecclesiarum ullus census a sæcularibus exigatur. Verba Canonis sunt: „*Dotes* vero a Fidelibus designatæ Basilicis ad hoc, quod statutum ab eis (Presbyteris Parochialibus) vindicentur, nullaque redhibitio *census* inde a quolibet sæculari exigatur.“

Hinc non obscurum est, ipsius *dotis* specialem rationem habitam fuisse; atque singulariter fuisse provisum, ne per censuum, aut tributorum exactiones minueretur.

VI. Nonnulli tamen credunt, finalia citatæ Decretalis, sive Canonis verba: *Et si quid amplius*, &c. non esse referenda ad Ecclesias, sed ad *Presbyteros*, ut sensus sit: Si Presbyteri quid *amplius* habuerint, puta aliquos *proprios* agros, aut *patrimonialia* prædia, hæc esse servitiis, & oneribus obnoxia; quo censu omnia bona Ecclesiæ essent immunia: quæ autem Presbyteri *amplius* sive præter illa haberent *propria*, tributa vel servitia Dominis, sive Senioribus deberent.

VII. Quidquid sit, hoc sat constat, hunc Canonem sæculi IX. & X. passim in Synodis, & Episcoporum Decretis fuisse renovatum; neque immunitatem hanc vix ultra terminos hujus Decretali seu Canonis illis sæculis fuisse extensam; atque id sollicite curasse Episcopos, ut unicuique Ecclesiæ *mansus integer*, & ab omni servitio liber assignaretur, & conservaretur. At sæculo XI. & sequentibus non tantum ad omnia bona Ecclesiæ, sed etiam ad *patrimonialia & privata* Clericorum bona hæc immunitas extendi cœpit.

VIII. Eo quidem sæculo XI celebratum Concilium Melphitanum sub Urbano II. *Can.* 11. decernit: „Ne gravamen aliquod sancta patiatur Ecclesia, nullum jus laicis in Clericos esse volumus.... Neque liceat laicis exactionem aliquam pro Ecclesiæ Beneficiis, aut *paternis maternisve* facultatibus quærere.“

Hic non obscure significatur, laicis fas non fuisse, etiam in bonis *paternis*, aut *maternis* Clericorum aliquam exactionem quærere.

IX. Concilia Lateranensia sub Alexandro III. & Innocentio III. quorum Decreta referuntur in *Cap.* 4. & 7. *tit. De Immunitate Eccles.* licet non loquantur nominatim de bonis *propriis & privatis* Clericorum, tamen quia loquuntur indefinite *de bonis Ecclesiarum*, & *Clericorum & pauperum usibus deputantis*, ita accepta fuisse videntur, quasi sub hac Immunitate bona *patrimonialia* essent comprehensa, ut ex Synodis sub idem pene tempus habitis non obscure est.

X. Et quidem hoc sensu immunitatem accepisse apparet Patres Concilii Narbonensis anno 1227. (id est 12. circiter annis post Concilium Lateranense sub Innocentio III.) *Can.* 12. „Item statuimus, ut Clerici occasione *patrimonii* sui, vel personæ, *nullatenus tallientur*; & tam Consules, quam alii laici, ab his talliis & exactionibus per censuram Ecclesiasticam, si necesse fuerit, compellantur.“

Rursus in Concilio Tolosano anno 1229. *Can.* 22. „Clerici quoque non talliabuntur occasione etiam *hæreditatis*, etiamsi per *successionem* eis obvenerit, nisi sint mercatores, vel uxorati.“

Concilium Coloniense anno 1266. *Can.* 8. statuit, ut non tantum „bona Ecclesiarum, sed etiam *Ecclesiasticarum personarum* civitatis & Diœcesis Coloniensis sint, & maneat in omni loco, tam in civitate quam extra, & transeant in terris, quam in aquis, absque telonio & qualibet exactione, & sine omni impedimento libera, & penitus absoluta.“

XI. Hæc aliaque illo sæculo habita Concilia sat significant, immunitatem etiam ad bona *patrimonialia* Clericorum fuisse extensam. Immo & sæculo XIV. idem jus perseverasse plura Conciliorum Decreta probant; ac signanter Concilii Avenionensis anno 1326. *Can.* 32. „Item quod Clerici, & Hospitalia, & Ecclesiæ a talliis, & exactionibus, quas Domini temporales faciunt, etiam ratione possessionum temporalium, nec non in *patrimonialibus*, secundum leges & Canones defundantur per Ordinarios, nimis hactenus super hoc negligentes; ne paulatim usurpent temporales Domini, in præjudicium & enervationem Ecclesiasticæ libertatis.“

XII. Immo & sub finem ejusdem sæculi, testimonium perseverantis illius disciplinæ sat luculentum suppeditat Concilium Narbonense anno 1374. *Can.* 25. condemnans Clericorum, & Religiosorum aliquorum fraudes, qui sub fictis bonorum in se translationibus etiam bona laicorum sub immunitate conservabant. „Ad nostrum (ait) pervenit auditum, quod nonnulli Clerici soluti, & tam in minoribus quam in sacris Ordinibus constituti, & etiam Religiosi aliqui, sibi procurant donationes rerum immobilium fieri in *fraudem*, ut bona sic eis donata ad contributionem talliarum laicorum pro rata non teneantur. Nos igitur talibus fraudibus obviare volentes, hoc sacro approbante Concilio prohibemus, ne hujusmodi donationes in *fraudem*, ut præmittitur, recipiant.“

XIII. Verum cum Clerici hæc bona possideant, non ut Clerici, aut tamquam Ministri Ecclesiæ; neque ullatenus ad Ecclesiam pertineant, aut legibus Ecclesiæ subjaceant: jam pridem hisce in partibus omnis immunitas quoad bona *patrimonialia* Clericorum desiit; sed per omnia conditionem bonorum *laicalium* quoad onera rebus imposita sequuntur: ac notanter declaratum est in Edicto Philippi Boni Ducis Brabantiæ 20. Septembris anno 1451. *art.* 7. quod in onere reali, quod vulgo idiomate Brabantino dicitur *Beden*, contribuere, & solvere teneantur Ecclesiasticæ personæ, & Beguinæ in Brabantia de suo *patrimonio*, & bonis in suos *privatos & proprios* usus acquisitis, sicuti alii incolæ.

XIV. Quin & *art.* 8. in eamdem contributionem etiam vocantur omnia bona in Brabantia sita, quæ Ecclesiasticæ personæ ad *usum Ecclesiasticum*, sive in Monasteriis aut alibi, in vel extra Brabantiam commorantes emerunt, & acquisierunt: exceptis iis bonis, quæ ad *primam fundationem* data fuere, & ad eum finem a Principe *amortizatis*; item iis exceptis, quæ ab Ecclesiasticis plusquam a 70. annis acquisita erant, & ab onere illo semper manserant exempta. Idipsum exprimitur in Edicto de anno 1487. *art.* 11. Ibi tamen *art.* 12. excipiuntur bona ad usum Ecclesiasticum acquisita ante annum 1481. & ab eo tempore exempta manserunt; hoc est, *sex annis* ante hoc Edictum.

XV. Princeps hic eximendo specialiter bona *primæ fundationis*, sive *dotationis*, videtur respexisse ad Decretalem seu Canonem supra relatum, eximentem *mansum*, seu *dotem* Ecclesiæ; eumque juxta primum sensum ibidem assignatum intellexisse videtur.

XVI. Vult insuper Princeps ea *sola* bona Ecclesiæ immunitate ab isto onere gaudere; quia cum jam pridem receptum esset, ut sine speciali facultate Principis, quæ *amortzatio* dicitur, bona immobilia in Ecclesiam tamquam *manum mortuam* transferri non possent (uti *Tom. I. part.* 1. *tit.* 29. *cap.* 3. dictum est) hac acquirendi facultate non facta a Principibus, æstimarunt Nobiles, & alii laici, cogi posse Ecclesiam, ut bona e manu mittat, vel si benignius agatur, ut *realia onera*, non secus ac sæculares ferat; ideoque secundum leges civiles ad indicta communiter rebus onera, etiam Ecclesiarum possessiones obligari: uti loquitur Zypæus *Consult.* 1. *n.* 10. *De Immunit. Eccles.*

Immo nenimium gravarentur laici per immunitatem bonorum Ecclesiæ ab oneribus publicis, ipsis quoque litteris amortizationis inseritur clausula, quod bona amortizata remanebunt *taxabilia*, qualiter antea fuerunt; quales litteras se aliquando vidisse asserit Zypæus loco citato, & supra citato *cap.* 3. ex Antonio Anselmo notavi, quod Supplicantes pro amortizatione, ut eam facilius impetrent, soleant bona amortizanda subjicere, & obnoxia reddere impositionibus, & talliis.

XVII. Refert Zypæus in Jure novo, *tit. De Immunitat. Ecclesiarum*, *num.* 12. Consilium Brabantiæ 22. Augusti ann. 1598. declarasse in causa Monasterii Sancti Bernardi ad Scaldim contra pagos de Westmal & Soersele, „a precariis similibusque oneribus, non decimas tantum, sed & decimarum conductores immunes esse, ne scilicet per eorum latus Clerici transfigerentur.“

Deinde subjungit Zypæus: „An idem sit censendum de conductoribus aliorum bonorum amortizatorum, ut nec ipsi contribuant, sicuti nec locatores? Pro affirmativa facit similitudinis ratio, & *art.* 14. *d. instruct.* ubi precariarum onus dirigitur in colonum, & nihilominus amortizatis bonis datur supra dicta immunitas. Et ita aliquibus locis usus habet; pluribus secus; sed error sæpe irrepit ideo, quod non inquiratur, an antiquitus amortizata, an recentius acquisita bona sint.“

Hæc ille, qui *Consult.* 1. *De Immunitate Eccles. num.* 14. asserit, judicatum fuisse 9. Junii 1636 pro Abbate Averbodiensi & Postulanensi contra municipium de Balem, ab oneribus realibus excepta esse non tantum bona amortizata, sed & ipsos colonos talium bonorum.

XVIII. Et hæc quidem quoad immunitatem, quæ ex natura & conditione ipsorum bonorum petitur sine consideratione personæ possidentis; præter quam est & immunitas personis Clericorum competens, ipsasque personas ab oneribus laicalibus eximens; pro qua immunitate dignoscenda, necessario onerum realium, personalium, & mixtorum distinctio observanda est.

XIX. Onera realia sunt, quæ imponuntur ipsis rebus, nulla prorsus habita personæ possidentis contemplatione; uti jam pridem notavit Boerius Epo ad *Cap.* 4. *tit. De Immunit. Eccl. n.* 57.

XX. Hoc autem genus onerum mere realium in alia tria subdividitur genera (ait dictus Auctor): „quandoquidem nunc res ipsa sese præstat ministerium, sicut equus, mulus plaustrum, navis, res alia qualibet: nunc aliquid ex ipsa re proveniens

„ strum, navis, res alia quælibet: nunc aliquid ex ipsa re proveniens exigitur, ut certa portio fructuum; nunc denique neque res ipsa servit, neque ex rei proventu quidquam delibatur, sed pecuniaria fit contributio pro re certa seu respectu solius rei certæ citra ullam personæ considerationem, sicuti fit in omnibus illis tributis ac vectigalibus pecuniariis, quæ rebus ipsis incumbunt.

XXI. Onera personalia sunt, quæ *personis* imponuntur; ita nimirum, ut personis singulis aliqua pecuniaria, aliave contributio imponatur: quæ cum sumptus requirat, & hoc ex capite patrimonii diminutionem inducat, etiam onus *patrimoniale* recte appellatur; quantumlibet ipsis *personis* vel *capitibus* imponatur, & non rebus: quale onus est, quod hodie vulgo *capitatio* dicitur, de quo infra.

XXII. Denique onera aliqua dicuntur *mixta*; id est, partim realia, partim personalia: quæ nimirum personalia: quidem incumbunt, sed habita rerum possessarum contemplatione. Exemplum hujus generis occurrit in imperatis per Principem (sed pecuniariter exigendis, & solvendis) centesimis, vel quinquagesimis, vel vigesimus, vel decimis omnium cujuslibet sibi subditis facultatum: tale namque munus, vel onus patrimoniales singulis incumbit, contemplatione tamen totius patrimoniis, quoque rata patrimonii: uti notat celeberrimus vir Boerius Epo loco supra citato.

XXIII. Notandum hic in Belgio non posse in specie definiri, quæ onera sint *realia*, vel *personalia*; eo quod id fere dependeat a voluntate & consensu Ordinum, sive Statuum, qui dum in onera illa consentiunt, una declarant, quo *pede*, ut ajunt, velint illa exigi; an pede *reali*, vel *personali*, vel *mixto*: uti capite sequenti latius dicetur.

XXIV. Si Decretales attendamus, evidens est, Clericis, sive personis Ecclesiasticis immunitatem ab exactionibus, ac talliis, & oneribus patrimonialibus, quæ *personalia* dicuntur, competere. „ Clericos constat a personalibus oneribus liberos esse, quamvis non a patrimonialibus illis, quæ rebus insunt, aut imposita *perpetuo* fuerunt, antequam in Ecclesiam transirent": ait Zypæus *Consult. 1. num. 5.*

XXV. Et quidem Concilium Lateranense sub Innocentio III. in *cap. 7. tit. De Immunit. Eccles.* renovans, & amplians Decretum Concilii Lateranensis sub Alexandro III. de quo in *Cap. 4. tit. eod.* ait: „ Adversus Consules, & Rectores civitatum, vel qui Ecclesias, & Ecclesiasticos viros talliis seu collectis, & exactionibus aliis adgravare nituntur, volens immunitati Ecclesiasticæ Lateranense Concilium providere, præsumptionem hujusmodi sub anathematis districtione prohibuit: transgressores, & fautores eorum excommunicationi subjacere præcepit, donec satisfactionem impenderint competentem.

XXVI. Et Bonifacius VIII. in *cap. 4. De Immunitat. Eccles. in 6.* dicere non dubitat, quod „ Ecclesiæ, *Ecclesiasticæque personæ*, ac res ipsarum, non solum jure humano, quin immo & *divino*, a sæcularium personarum exactionibus sint immunes.

XXVII. Similiter & Synodus Tridentina, *Sess. 25. cap. 10. De Reformat.* Immunitatem Ecclesiarum, & Ecclesiasticarum personarum juri divino referendam indicat, dum dicit se confidere, Principes sæculares non permissuros, ut Officiales, aut inferiores „ Magistratus Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum immunitatem, *Dei ordinatione*, & Canonicis sanctionibs constitutam, aliquo cupiditatis studio, seu consideratione aliqua violent.

XXVIII. Verum hæc, tum Pontificis, tum Synodi Tridentinæ dicta non ita accipienda sunt, quasi ipsa Ecclesiarum, & Clericorum immunitas, præsertim ab oneribus temporalibus, esset jure divino præcepta & stabilita; sed quod sit consona iis, quæ in sacra Scriptura, & verbo Dei consignata sunt.

XXIX. Legitur enim *Genesis cap. 47.* quod, suggerente Patriarcha Joseph sub Pharaone Rege Ægypti, omnis terra Ægyptiorum Pharaoni subjecta fuerit, *præter terram Sacerdotum, quæ a Rege tradita fuerat eis*; additque facer Textus: *Eo tempore usque in præsentem diem, in universa terra Ægypti, regibus quinta pars solvitur; & factum est quasi in legem, absque terra Sacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.*

Licet ex hoc facto Josephi nullum possit elici præceptum divinum; tamen elicitur argumentum, quo ostendatur, merito a Principibus Christianis dari Sacerdotibus novæ Legis, quod sub Imperatore ethnico indultum, ac stabilitum fuit Sacerdotibus idolorum.

Ad idem conducit exemplum Regis Artaxerxis, de quo 1. *Esdræ cap. 7.* legitur, scripsisse ipsum ad Custodes arcæ publicæ in hæc verba: *Vobis quoque notum facimus de universis Sacerdotibus & Levitis, & Cantoribus, & Janitoribus, Nathinæis & Ministris domus Dei hujus, ut vectigal & tributum, & annonas, non habeatis potestatem imponendi super eos.*

XXX. Itaque recte dicitur hæc immunitas *Dei ordinatione* constituta, in quantum ad exemplum eorum, quæ Scriptura sacra proponit, inducta est: quemadmodum in simili supra *Sect. 4. tit. 2. cap. 1.* de decimarum origine notavimus.

XXXI. Et sicuti circa decimarum solutionem varia est locorum varietas, non obstante quod ea, quæ in Scriptura occurrunt, decimis introducendis occasionem dederint; ita & circa hanc immunitatem pro temporum, & locorum diversitate variam fuisse, & adhuc esse disciplinam, notorium est: quod & manifestum est argumentum, eam non juri divino, nisi improprie, adscribi posse.

XXXII. Antonius Anselmo Jurisconsultus Antuerpiensis in suo Triboniano Belgico *cap. 33.* referens annotationes factas ad Decreta Concilii Tridentini per Consilia Regia hic in Belgio, prævie ad ejusdem Concilii publicationem, loquens §§. 55. & 56. de citato *cap. 10. Sess. 25.* ait: „ Eadem sessione (25.) *cap. 10.* monentur omnes Principes Christiani libertatem, immunitatem, & Jurisdictionem Ecclesiasticam protegere, & conservare. Hic rursum Brabanti auctoritatem, & privilegia Regiæ Majestatis, & Provinciarum ingeminant. Alii id intelligere se ajunt, exceptis necessitatibus, aliisque casibus jure expressis, proque Provinciarum inculpato more, ac usu legitime præscripto, sive privilegio confirmato.

XXXIII. Ab oneribus personalibus, quæ a laicis imponuntur personis, habita tamen consideratione possessionum, quæ *mixta* dici possunt, Clericos immunes esse, sive Jus Civile, sive Canonicum attendamus, indubitatum est; uti etiam notat Zypæus *Consult. 1. De Immunit. Eccles. num. 2. & 5.* & evidenter exprimitur in *cap. 7. tit. De Immunit. Eccles.* nec non *cap. 1. eod. in 6.*

XXXIV. Hinc in primis deducitur, Clericos ab hospitio militum esse immunes, quod & jam pridem a Constantino Magno in *L. 1. Cod. De Episcopis, & Clericis* cautum reperitur, & ex *Cap. 1. tit. De Immunit. Eccles.* communiter deducunt Canonistæ; quamvis ibidem non de militibus hospitio recipiendis, sed de Placitis sive Judiciis in Ecclesiis, vel domibus Ecclesiarum exercendis, & ipsis Judicibus hospitio recipiendis agi videatur: & textus ipse sat innuit. Interim hic unanimi consensu tradunt Canonistæ, Clericos a recipiendis militibus esse immunes.

XXXV. Eam in Senatu Sabaudiæ Clericis assertam refert Antonius Faber in Codice *lib. 9. tit. 30. Definit. 26.* creditque „ forsitan hoc privilegium Clericis datum, quod onus hoc personalem quoque inferat vexationem, quæ recipientis verecundiam ipsam pulsare, ac lædere videatur". Et in Gallia servari tradit Choppinus *lib. 3. De Sac. Polit. tit. 2. num. 3.* atque sæpius nominatim Edictis Regiis vetitum fuisse, Ecclesiasticorum domus militum hospitio gravare, refertur in Actis Cleri Gallicani *tom. 3. part. 4. cap. 7.* Et in Declaratione Maximiliani, & Mariæ Ducum Brabantiæ de 13. Junii 1479. Clerus Brabantiæ, qui tum temporis suberat Episcopis Leodiensi, & Cameracensi declaratur exemptus ab hospitio militum.

XXXVI. Cum autem hoc privilegum personale, sive personis Clericorum potius, quam eorum domibus concessum sit, recte notat Boerius Epo ad *Cap. 1. tit. De Immunit. Eccles.* „ domos Ecclesiarum hic intelligi, quas ipsimet inhabitant Ecclesiastici, non quas laicis inhabitandas concesserint; quemadmodum (ait) vice versa, laicorum domus, quas occupant & inhabitant Clerici, pro domibus Ecclesiarum hac in re non videntur habendæ.

XXXVII. Dicunt quidem communiter Canonistæ, cessare hanc immunitatem, si domus Ecclesiasticorum singulari quodam jure fuerint illi oneri subjectæ; sed uti ibidem recte reflectit Boerius Epo, id intelligi debet de *singulari*, & *speciali* jure non, autem de generali, quo laicorum domus laicis inhabitatæ passim huic oneri subjacent.

XXXVIII. Ulterius Choppinus loco citato, postquam dixit domos Clericorum a militum hospitio esse immunes, addit hanc limitationem: „ Dempto eo casu, si obsidione cincta mœnia proponentur vel summum aliud periculum impenderet.

Similiter Antonius Faber allegata *Definit. 26.* notat, Ecclesiasticos in recipiendis militibus merito laicis subsidio esse, ubi laici recipiendorum militum oneri sunt impares.

XXXIX. Ne tamen hoc prætextu necessitatis, aut impotentiæ, violaretur Ecclesiastica immunitas, dicit in casu occurente, a Senatu Sabaudæ per sententiam interlocutoriam ordinatum fuisse, ut antequam ad recipiendos milites adigerentur Ecclesiastici, ante omnia *per unum e Senatoribus inspicerentur, & describerentur omnes totius civitatis ædes, quæ ad subeundum hospitis recipiendi munus essent idoneæ: ut ex ea inspectione, ac descriptione constare posset, quibus finibus circumscribendi, & definendi essent casus illi necessitatis, quorum haberi rationem oporterent; ad obligandos Clericos, ut laicis subsidium ferrent; ne aut in Clericum, aut in laicorum arbitrio relictum id videretur. &c.*

Rationem hujus inspectionis subjungit: *Nam nisi maxima omninoque præcisa urgeret necessitas, quæ nec nobilioribus, nec aliis ullis præcipua immunitate gaudentibus parceret), nihil contra Ecclesiasticam immunitatem statuendum esse constabat, sive de stationario milite, sive de eo, qui ex causa aliqua improvisa supervenerit, recipiendo ageretur: quomodo sæpius a Senatu nostro pronuntiatum antehac fuit pridem pro Canonicis civitatis Aquensis; nuper autem pro R. D. Canonicis Ecclesiæ Cathedralis Gebennensis, confirmata Concilii Gebennensis sententia, me præside, pro ipsis lata.*

XL. In *Cap. 23. tit. De jure Patronatus*, inhibetur Patronis, Advocatis, & Vicedominis exigere ab Ecclesiis Patronatis *fodrum, albergarias, & regium.*

XLI. Fodrum interpretatur Boerius Epo *De Regalia num. 24.* jumentorum *pabula* a voce germanica, *foeder*. Per *albergarias* autem significari credit, hospitiorum præbendorum onus; corrupta scilicet per imperitos voce germanica seu *herberghe*, quod est hospitium, seu *herberghen*, quod est hospitio excipere, seu *herbergier*, qui sunt hospites, vel potius pandochæi seu caupones, in *arbergarias*.

XLII. *Regium* autem interpretatur Glossa ad citatum Capitulum, *tributum* Regi pendendum. Credit tamen Zypæus citata *Consult. 1. num. 20.* „ forte propitius de aliis militaribus expensis, v. g. angariis & parangariis, quasi *regio* jure aut more exactis, recte hic intelligi, ob duo militaria vocabula, quibus conjungitur.

XLIII. Quidquid sit, hoc sat certum, jure communi inspecto, Ecclesiasticos non tantum a militum hospitio, sed, & militaribus

expensis esse immunes; ipsaque Regia Edicta in Gallia non semel eam immunitatem Ecclesiasticis asseruerunt; ac signanter Henricus III. Edicto Blesensi anno 1579. Ecclesiasticos exemptos declaravit ab omnibus bellicis contributionibus, & militum hospitiis, & Ludovicus XIII. anno 1619. edixit, Clericos eximi ad annonæ militaris contributione, a Gubernatorum & militum impensis; uti latius hæc referuntur in Actis Cleri Gallicani loco supra citato.

XLIV. Declaratio Maximiliani, & Mariæ Ducum Brabantiæ supra allegata, exemptum declarans Clerum Brabantiæ ab omni onere, & impositione, a quibus secundum jus scriptum, *geschreven rechten*, Clerus est exemptus, sat patenter hanc immunitatem circa impensas militares tuetur, & asserit: quemadmodum omnia illa Principum Edicta, quibus promittunt tueri, & conservare Ecclesiasticos suarum ditionum in suis juribus, & immunitatibus.

XLV. Ad Episcopum Terraciensem scribit S. Gregorius *lib.* 7. *indict.* 1. *Epist.* 20. „ Quia vero comperimus multos se a *murorum vigiliis* excusare, sit Fraternitas vestra sollicita, ut nullum neque per nostrum vel *Ecclesiæ* nomen, aut quolibet alio modo, defendi a *vigiliis* patiatur; sed omnes generaliter compellantur, quatenus cunctis vigilantibus, melius, auxiliante Domino, civitatis valeat custodia procurari.

Fragmentum hoc Epistolæ extat in *Cap.* 2. *tit. De Immunit. Eccles.* ubi notant communiter Interpretes, hæc intelligi debere de casu magnæ necessitatis, juxta ejusdem Capituli rubricam his verbis expressam: *Tempore magnæ necessitatis, non debet aliquis excusari a murorum seu civitatis custodia*. Extra causam autem necessitatis, Ecclesiasticos ab hoc onere *vigiliarum*, sive per se, sive per alium suis impensis subeundo esse immunes, nemo interpretum dubitat; uti videri est apud Boerium Eponem in commentario ad hoc capitulum 2.

XLVI. Idem Auctor late in utramque partem disquirit, an Ecclesiastici teneantur contribuere in reparationem murorum, & mœnium civitatis; asseritque eam quæstionem inter utriusque Juris interpretes multum controverti, & allatis utriusque sententiæ fundamentis, tandem dicit *num.* 42. Propter tandem quæstionis ambiguitatem, quoties hac de re controversia fuit, „ plerumque negotium transactione fuit sopitum neque sententia „ contra Clerum ulla repetitur hactenus in hujus quæstionis genere lata.

XLVII. Rebuffus in suo tractatu *De Sententiis provisionalibus art.* 3. *Gloss.* 6. sat innuit, clerum *de jure* non teneri contribuere pro reparatione murorum, & fortificatione civitatis; tamen asserere non dubitat, contrariam opinionem de facto servari in Francia.

Post hæc statuit hanc conclusionem: *De consuetudine itaque cogitur Ecclesia, & Clerici, duobus intervenientibus ad pontium, itinerumque refectiones, & murorum: primo, si refectio fiat propter necessitatem, & non ad decus urbium solum; quia necessitas legem non habet*, L. Unica, ff. de Officio Cult. *& omnia tempore necessitatis communicanda sunt*, L. 2. §. cum in eadem, ff. ad legem Rhod. de jactu. *Ratio est, quia Clerici juvabuntur pontibus, & illis muris, & itineribus, sicut laici: ideo secundum naturam est cum pati incommoda, quem sequuntur* commoda, *L. secundum, ff. de Reg. jur.*

Secundum, quod Ecclesia res ibi possideat temporales; unde Chordigeri, vel alii Clerici, qui nullum temporale possident, non tenentur: ut asserit Guillelmus Benedic. in reper. cap. Raynutius, in *verb.* Et uxorem, num. 1030. De testam. *quia temporalia tunc capiuntur pro executione, quæ non possunt capi, quando illæ Ecclesiæ non habent, nec solent condemnari eo casu Clerici, vel Ecclesiæ.*

Subjicit dein plura Parlamentorum Arresta, quibus Ecclesiastici ad hanc contributionem condemnati fuerunt: „ per quæ „ patet (inquit) hodie non esse dubium in hoc Regno Franciæ.

XLVIII. Certum est, quod in hac materia etiam consuetudo, & receptus usus non parum sint attendenda; nec facile Ecclesiastici contra receptum usum privilegia urgere debeant; præsertim inferiores, inconsultis suis Superioribus.

XLIX. Inter onera mere personalia, sed tamen patrimonialia, est illud quod *capitatio* dici consuevit; estque vectigal sive tributum, quod *pro capite* solvitur: puta, quod Patres-familias pro singulis capitibus ærario publico dependere coguntur.

Ab hoc titulo sive onere Clericos esse immunes ex Jure scripto evidens est; cum nimis evidens sit hujusmodi oneris impositione Ecclesiasticas personas a laicis gravari contra *Cap.* 7. *tit. De immunit. Eccles.* & *Cap.* 1. *De Censibus in* 6. Notatque Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 14. addens §. 4. „ Causa urgente, Sacerdotes hoc tributum persolvunt, „ impositio tamen non fit nisi de *eorum consensu* “: uti factum in Edicto de 5. Martii 1631. quod habetur parte 2. Edictorum Brabantiæ *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 21. ubi exprimitur singulatim, quid singuli *capitatim* contribuere debeant.

L. Ratio indultæ hujus immunitatis realis, sive patrimonialis non obscure indicatur a Concilio Lateranensi in *Cap.* 4. *tit. De immunit. Eccles.* ubi deplorat, quod laici, sive fossata, sive expeditiones, seu alia quælibet sibi arbitrentur agenda de bonis Ecclesiarum, & Clericorum, & pauperum *usibus* deputatis velint fere cuncta compleri.

Quid his aliud indicatum voluit Concilium, nisi indignum esse, bona Clericorum, & pauperum *usibus* deputata (qualia sunt bona Ecclesiarum) in profanos & sæculares usus converti? Ut proinde causa hujus immunitatis esse videatur, quod bona in hos usus a populo, & Principibus oblata, & destinata, non debeant rursus in alios usus sine gravissima causa converti.

LI. Eamdem rationem videtur jam pridem attigisse S. Agobardus Archiepiscopus Lugdunensis libro *De Dispensat. Eccles. cap.* 19. „ Quæsitum est etiam, vel quæri potuit, cur Dominus exactoribus publicis; qui dixerunt Petro, *Magister vester non solvit didragma, de loculis* non dedit stateram, sed Petrum ad mare direxit, ut de ore piscis tolleret; Responsumque est a Doctoribus Ecclesiæ, quia dominici loculi in *pauperes*, & in dies festos expendebantur, & cum exegisset necessitas in alimenta discipulorum Domini (sicut scriptum est: *Discipuli autem abierunt in civitatem, ut cibos emerent*) noluisse Dominum, rem pauperum in publicam exactionem mittere; sed omnipotenti virtute, quod utique pauperum non erat, de mari tollere & fisco reddere voluisse, ut formam daret discipulis, quam Ecclesiæ commendarent.

Quasi diceret, Christum noluisse ex denariis discipulorum, & pauperum, *usibus* deputatis vectigal petitum solvere: ut suo facto ostenderet, bona illa non esse impendenda in vectigalia, & tributa, aliasque publicas exactiones, sed Clericorum & pauperum usibus servanda esse.

Et uti recte advertit vir eruditus Claudius Fleury in suis *Institut. Can. lib.* 1. *cap.* 29. loquens de hac Clericorum immunitate: „ Cum Respublica Ecclesiasticos intertineat, & eorum labores compenset: æquum est, ut saltem bona ipsis conservet; „ ne alias quod dat una manu, retrahat altera (*a*)

LII. Optimum itaque & efficacissimum medium conservandæ *immunitatis* bonorum Ecclesiasticorum erit, si bona Ecclesiastica in usus Ecclesiasticorum operantium in vinea Domini, & ex iis moderate viventium, & alimenta pauperum, aliosve pios usus impenderentur. Si enim hunc in usum bona Ecclesiæ impendi viderent Principes, haud dubie non secus ac majores ipsorum ad bona illa Ecclesiis integra servenda incitarentur: ubi e contra, dum ea in usus profanos contra Fundatorum & Offerentium intentionem insumi conspiciunt, parum existimant piaculi, dum ea in Reipublicæ commoda convertunt; tuncque sæpe locum habeat illud vulgatum; *Quod non capit Christus, rapit Fiscus.*

CAPUT III.

De Subsidiis voluntariis a Clero Principi solvendis.

1 *Olim moris fuit, ut etiam Ecclesiastici aliqua* dona *Principi offerrent; videnturque primitus fuisse* voluntaria.
2 *Notitia Monasteriorum, quæ* dona *Principi debeant.*
3 Dona *hæc in necessitatem transiisse videntur sæculo* IX. *& per ea Monasteria quædam ad egestatem redacta.*
4 *Quis finis Ecclesiæ in dandis his* donis?
5 *Monentur Principes ut Ecclesiæ bona tueantur; & una Ecclesiastici, ut Principibus etiam in temporalibus* subsidio *sint.*
6 *In necessitate Principi ex reditibus Ecclesiæ subsidium ferre, probavit Concilium Lateranense.*
7 *Ut collecta a Clericis conferatur, requiritur, de jure communi consensus Episcopi, & Cleri.*
8 *Requiritur notabilis necessitas, eaque arbitrio Episcopi cum Clero.*
9 *Necessitas vel utilitas debet esse communis laicorum, &* Clericorum; *& cui nec facultates laicorum sufficiant.*
10 *Debet dari libere, sine coactione.*
11 *Sæculo* XII. *cæptum est peti a Clero* subsidium *pro expeditione Hierosolymitana.*
12 *Eo sæculo Concilium Parisiense eum in finem addixit decimam bonorum Ecclesiasticorum.*
13 *Hæc prima fuit hujus generis* decima, *dicta* decima Saladini.
14 *Data pro uno anno* tantum, *idque ob* instantem *necessitatem, de consensu populi &* Cleri.
15 *De omnibus bonis etiam* mobilibus, *& ab omnibus, paucis exceptis.*
16 *Pontifices erant solliciti, ut Clerici ad contribuendum* inviti *non cogerentur.*
17 *Ne ad preces Principum nimis facile Prælati consentirent, Concilium Lateranense IV. requirit, prævie consuli Romanum Pontificem.*
18 *Concilium Lateranense Clericis* vigesimam, *& Cardinalibus* decimam *imposuit in subsidium Crucesignatorum.*
19 *Honorius III. ad succurendum Imperio Constantinopolitano* medietatem *proventuum Ecclesiasticorum unius anni attribuit.*
20 *Pontifices non semper requirebant consensum Cleri.*
21 *Pro bello contra Hæreticos Clerus Gallicanus* decimam *annuit, sua conditione ut Rex* personaliter *laboret.*
22 *Clerus impositioni decimæ subinde restitit; ne quod gratuito datur, in* necessitatem *verteretur.*
23 *Pontifex interdum Clericos reluctantes ad solutionem adigebant.*
24 *Hæc decimarum impositio pene in contributione ordinariam & perpetuam transibat; ipsaque expeditio Hierosolymitana sæpe tantum erat falsus prætextus.*
25 *Reges monebantur ad restituendam* decimam, *omissa expeditione: sed frustra.*
26 *Rex Angliæ a Pontifice peti decimas omnium Regnorum, quorum*

(a) Qui varias immunitates, quibus in Galliis gaudent Clerici, scire voluerit, consulat peritissimum virum De Haricourt in opere Gallico, quod de Legib. Ecclesiast. conscripsit, 3. *part. pag.* 307. 308. &c. *edit.* 1741. Laudat is primis Edicta Regum nostrorum, Caroli IX. Henrici III. ac contractus, quos eorum successores cum Clero Gallicano inierunt. Isti contractus leguntur passim tom. 9. novorum Collectaneorum Cleri Gallicani.

Suis quoque in Germanico Imperio immunitatibus fruuntur Clerici. Legatur sanctio Pragmatica, quam Leopoldus Imperator dedit die 27. Novembr. 1679. Integram retulit Bohemerus lib. 3. tit. 49. num. 49.

rum Principes personaliter *expeditionem in* Terram sanctam *non susceperant.*

27 *Respondet Pontifex annui postulatis non posse: responsum indicat, bellum* sacrum *fuisse tantum prætextum exigendi* decimam.

28 *Clerus maluit decimam in defensionem proprii Regni Principibus addicere.*

29 *Clerus Gallicanus suo Regi tantum* decimam *sponte addicit, quantum Pontifices dare solebant.*

30 *Idque in tuitionem sui Regni.*

31 *Circa hos tempus Clerum a laicis multum gravari conqueritur Bonifacius VIII.*

32 *Constitutio Bonifacii VIII. qua sub excommunicatione vetat etiam sponte aliquid a Clericis contribui sine licentia Sedis Apostolicæ.*

33 *Cum derogatione omnium privilegiorum etiam Regibus indultorum.*

34 *Multum contra hanc Constitutionem exulceratus fuit animus Philippi Pulchri regis Galliæ.*

35 *Bonifacius mentem suam exposuit, atque a nonnullis suam Decretalem maligne interpretatam asserit.*

36 *Declarat suam Decretalem ad causam necessitatis, quæ Regis conscientiæ committitur, non extendi.*

37 *Huic declarationi inniti dicitur privilegium Regis Galliæ recipiendi* subsidium *a Clero sine licentia Pontificis.*

38 *Benedictus XI. mitigavit Decretalem Bonifacii VIII.*

39 *Clemens V. eam revocavit & irritam declaravit; & quare?*

40 *Decimæ impositio tempore schismatis Avenionensis ad modum frequens fuit.*

41 *Decretum Concilii Constantiensis super has impositione.*

42 *Neque post hoc Decretum cessavit; semper tamen solvebatur tamquam subsidium* extraordinarium, *&* gratuitum.

43 *In Gallia sæculo XVI. cœpit ut subsidium* ordinarium.

44 *Cœpit præter* decimam *solvi aliud subsidium nomine* doni *gratuiti; & quomodo illud imponatur?*

45 *Precaria vulgo Bede in Belgio solvi solita, primitus fuit gratuita &* extraordinaria.

46 *Hodie est* ordinaria *contributio.*

47 *Hæc contributio non gravat bona* Ecclesiastica.

48 *Abbates conficientes primum membrum* Statuum *Brabantiæ solvunt suam specialem quotam in hac contributione.*

49 *Clerus sæcularis non contribuit; quia in eam non consensit.*

50 *Clerus sæcularis Brabantiæ tamquam Corpus distinctum conferebat Principi* subsidium.

51 *Non comprehenditur sub consensu Ordinum Brabantiæ.*

52 *Qui contribuunt primum Membrum Ordinum Brabantiæ, non contribuunt cum Clero.*

53 *Quæstio aliquando fuit, qui cum Clero, & qui cum Statibus contribuere deberent.*

54 *Post erectionem in Belgio Episcopatuum, Clerus mansit separatus a primo Membro Statuum Brabantiæ.*

55 *Clerus, urgentibus laicis, aliquando in subsidium ex consensu Statuum concessum, sine consequentia concurrit.*

56 *Principes Belgii etiam hoc sæculo habuerunt Clerum Brabantiæ ut Corpus a Statibus Brabantiæ distinctum.*

57 *Clerus etiamnum hodie contendit se non comprehendi.*

58 *Clerus nunquam per Ordines Brabantiæ* nominatim *taxatur, nec certa* quota *ei imponitur.*

59 *Non convenit, ut Clerus in subsidiis taxetur a laicis.*

60 *Clerus Brabantiæ in annuendis subsidiis adhibuit consensum Episcoporum.*

61 *Non solet consuli Romanus Pontifex.*

62 *Convenit ut a subsidiis exempta sit* competentia *Pastoralis.*

63 *Subsidia diversimode colliguntur.*

64 *Quæ inter modos colligendi differentia?*

I. CERTUM est, quod jam pridem in more fuerit, ut non tantum sæculares, sed & Ecclesiastici Proceres annua dona sive munera Principi offerrent.

In Concilio Vernensi anno 755. *Can.* 6. Rex Pipinus mandat Abbatissis & Monialibus e suis non egredi Monasteriis sub prætextu deferendi sua munera ad Principem; permittens, ea per suos Deputatos deferri. *Et qualia munera ad Palatium dare voluerint, per Missos suos ea dirigant.*

Termini illi, *qualia munera dare voluerit*, insinuare videntur, tunc temporis munera illa fuisse voluntaria, & arbitraria, saltem quoad quantitatem.

II. Anno 817. *Ludovicus Pius Conventum fecit apud Aquisgranum Sedem regiam, Episcoporum, Abbatum seu totius Senatus Francorum; ubi inter ceteras dispositiones Imperii statuit, atque constitutam scribere fecit, quæ Monasteria in Regno, vel Imperio suo* dona & militiam *facere possunt, quæ* sola dona *sine militia, quæ vero nec dona, nec militiam, sed solas orationes pro salute Imperatoris, vel filiorum ejus, & stabilitate Imperii.* Dein notantur nominatim Monasteria, quæ *militiam & dona*, item quæ *sola dona*, & tum quæ *solas orationes* debent, atque postremorum numerus priora excedit: videturque respectus ad paupertatem vel opulentiam Monasteriorum habitus fuisse; cum dicatur, *quæ Monasteria militiam & dona facere possunt.*

III. Ex his equidem non obscurum apparet, *dona* hæc in quandam necessitatem transiisse. Et quidem onere illo nonnulla Monasteria fuisse ad paupertatem redacta indicat Arno Monachus in vita S. Benedicti Anianensis, narrans quod hic Benedictus a Ludovico Pio obtinuerit aliquod sublevamen pro Monasteriis, quæ per *militiam & dona* ad summam egestatem redacta fuerant. „ Erant (ait) quædam ex iis *munera militiamque* exercentia; „ quapropter ad tantam devenerant paupertatem, ut alimenta vestimentaque deessent Monachis.

IV. Scribit Hincmarus Remensis in opusculo *De Ordine Palatii*, quod per hæc dona Ecclesia satisfacere intendat debito suo erga Principes per Apostolum denuntiato. „ Causa suæ defensionis Regi ac Reipublicæ vectigalia, quæ nobiscum *annua dona* „ vocantur, præstat Ecclesia, servans quod jubet Apostolus: „ *Cui honorem, honorem; cui vectigal, vectigal* præstate Regi ac „ Defensoribus vestris ". *Rom. cap.* 13.

V. Circa annum 844. in Synodo secus Theudonis Villam habita, cui interfuerunt tres fratres gloriosi Principes, Lotarius videlicet, Ludovicus, & Carolus, Patres ipsos Principes fortiter monuerunt, ne res Ecclesiasticas invadi, & absumi sinerent; sed eas integras ac illibatas conservarent exemplo prædecessorum suorum; una tamen volentes, ut omnes Ecclesiastici, quantum possent; non tantum spirituali, sed & temporali subsidio Regi auxilio essent. Verba Synodi *Canone* 4. sunt: *Quod ut commodius valeatis implere, unusquisque vir Ecclesiasticus & intercessionis adjutorium, & solatii quo Respublica indiget subsidium, juxta quantitatem rerum Ecclesiæ sibi commissæ, salvo jure quod exinde divinis dispensationibus debet impendi, prompte & ex animo parare, & impigre, sicut tempore antecessorum vestrorum consueverat, studebit offerre.*

VI. Et sane nunquam Ecclesia non probavit, ut etiam ex Ecclesiæ facultatibus Reipublicæ & principibus ad defensionem Regni, aliasque necessitates liberali & grato animo subsidium feratur.

Quapropter Concilium Lateranense sub Alexandro III. in *Cap.* 4. *tit. De Immunit. Eccles.* postquam sub anathemate prohibuit talliis & exactionibus res aut personas Ecclesiasticas gravari, subjungit hanc clausulam: *Nisi Episcopus, & Clerus tantam necessitatem, vel utilitatem aspexerint, ut absque ulla exactione* (*vel ut legitur* cap. 19. *Concilii*, coactione) *ad relevandas communes utilitates, vel necessitates, ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesias existiment conferenda.*

VII. Juxta literam hujus Decretalis, ut subsidium temporale sive collecta Clero imponatur, requiritur primo non tantum consensus Episcopi, aut Cleri, sed & Episcopi, & Cleri, ut post alios Canonistas notat Pro. Fagnanus ad hoc Capitulum *numero* 23. *Cum copula & in textu posita requirat concursum utriusque copulati: & probatur apertius in* Cap. 7. tit. eod. *ubi refertur dispositio hujus Canonis, & textus dicit:* Episcopus simul cum Clericis. *Quo fit, ut nec cum Capitulo Episcopus id possit: quia in tangentibus totum Clerum non sufficit Episcopum habere consensum sui Capituli; sed oportet ut conveniat consensus Cleri.* Hæc ille.

VIII. Secundo, requiritur necessitas, vel utilitas, immo cum textus dicat *tantam*, non sufficit quælibet; sed requiritur *ma-* „ *xima*; & pendet ex arbitrio Episcopi cum Clericis hoc judica- „ re: cum textus dicat, *aspexerint* ". Ita post Panormitanum, & alios citatos Fagnanus *num.* 25.

IX. Tertio, requiri ut hujusmodi necessitas, vel utilitas sit *communis*, videlicet tam laicorum, quam Clericorum, post Panormitanum multis contendit Fagnanus *num.* 26. Notatque dein requiri, facultates laicorum relevandis necessitatibus non sufficere; ita ut Clerici non concurrant, nisi in *subsidium*.

X. Denique requiritur; ut contributio fiat ab Ecclesiasticis sine *coactione*, vel compulsione; ac propterea in *Cap.* 7. *tit. De Immunit. Eccles.* expresse cautum est, ut laici *humiliter*, & *cum gratiarum actione* recipiant subsidia, quæ Clerici duxerint conferenda.

XI. Cum circa hæc tempora Principes animarentur ad suscipiendam expeditionem Hierosolymitanam pro recuperatione *Terræ Sanctæ*, cœpta fuit a Clero postulari contributio pro expensis illius expeditionis sustinendis.

XII. Refert Rigordus in vita Philippi Augusti regis Francorum, quod *anno* 1188. *mense Martio, media Quadragesima, Parisiis celebratum est generale Concilium a Philippo Rege, convocatis omnibus Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & totius Regni Baronibus; in quo innumerabilis militum multitudo seu peditum jacratissimam cruce insigniti sunt. Et propter hanc instantem necessitatem (oppido enim inter Hierosolymitanum Rex afficiebat) cum assensu Cleri & populi, quasdam* decimas *ab omnibus esse accipiendas eo tantum anno decrevit, quæ dictæ sanctæ* decimæ Saladini.

XIII. Hic notandum, antiquiorem non reperiri *decimæ* hujus generis, id est, quæ a Clero Regi solvitur, & Gallico idiomate vocatur *Decimes*, institutionem. Unde & hanc esse primam *decimam* Clero impositam, quæ vocatur *decima Saladini*, communiter notant Auctores de hac specie *decimæ* tractantes.

XIV. Illud observatur dignum, hanc pro *eo tantum anno* fuisse institutam. Item quod exigeretur *ab omnibus*, tam laicis, quam Clericis: ideoque cum *consensu Cleri & populi*; & etiam ob *instantem necessitatem*.

XV. Addit etiam Rigordus, *constitutum esse de* decimis, *quod omnes illi, qui crucem non habentes, quicumque sint; decimam ad minus dabant hoc anno de omnibus* mobilibus *suis, & de omnibus reditibus, exceptis illis, qui sunt Cisterciensis Ordinis, & Ordinis Carthusiensis, & Ordinis Fontis-Ebrardi, & exceptis leprosis, quantum ad suum pertinet proprium.*

Quas mutationes sensim acceperit hujus *decimæ* impositio & solutio, in sequentibus videbitur.

XVI. Interim solliciti erant Pontifices, ut non nisi de *consensu Cleri* onus aliquod imponerentur. Unde cum anno 1203. Mediolanenses cogerent Ecclesiasticos ad contribuendum, Innocentius III. acriter ipsos reprehendit, permittens ut *recipiant humiliter cum gratiarum actionibus, si quis forsan Episcopus, & Clerus simul tantam necessitatem, vel utilitatem inspexerint, ut absque* ulla coactione, *ubi laicorum non suppetunt facultates, subsidia per Ecclesiasticos duxerint conferenda.* Apud Odoricum Raynaldum ad hunc annum, *num.* 65.

Hæc consona sunt Decreto Concilii Lateranensis sub Alexandro III. uti supra notavimus.

XVII. Verum attendens hic Pontifex Innocentius III. quod Episcopi, & Clerici facilius forsan quam oporteret, necessitatem aut utilitatem subesse judicarent; præsertim Regibus aut Prin-

cipibus contributionem sive subsidium a Clero pendendum urgentibus anno 1215. in Concilio Lateranensi IV. renovans Decretum præcedentis Concilii Lateranensis, addit hanc clausulam: *Propter imprudentiam tamen quorumdam Romanus Pontifex prius consulatur; cujus interest communibus utilitatibus providere.* Refertur in *Cap. 7. tit. De Immunit. Eccles.*

XVIII. Illud ipsum Concilium sua autoritate, Clericis omnibus *vigesimam*, Dominis Cardinalibus *decimam* pro expeditione sacra indixit; uti refert citatus Raynaldus *n.* 14.

XIX. Honorius III. immediatus Innocentii successor Guillelmo Marchioni Montisferrati ad succurrendum Imperio Constantinopolitano, mediam partem redituum Ecclesiasticorum, & omnium mobilium exceptis Ecclesiarum thesauris anno 1224. attribuit. Notanda sunt verba Epistolæ, quam ad Clerum Imperii Constantinopolitani super hac impositione scribit apud Reynaldum *num.* 25. „ Attendentes satius esse, ut bona vestra, & Ecclesiarum ,, vestrarum pro manutenendo Imperii Statu communicetis ad ,, tempus, quam ea omnia perpetuo amittatis; de fratrum no- ,, strorum consilio propter urgentem necessitatem duximus statuen- ,, dum, ut omnium vestrorum proventuum hujus anni, omnium- ,, que aliorum mobilium, quæ nunc habetis in ipso Imperio, ex- ,, ceptis duntaxat Ecclesiarum thesauris, & vestibus, & equis, ,, & utensilibus, in quibus non est aurum, vel argentum, aut ,, lapides pretiosi, medietatem integre conferatis.

XX. Evidens est, Pontificem Clero hanc contributionem sive prævio ipsius Cleri consensu, tamquam primarium rerum Ecclesiasticarum dispensatorem, imposuisse; uti & sequentes Pontifices sæpius decimam aliamve partem proventuum Ecclesiasticorum Regibus, & Principibus, inconsulto Clero, attribuerunt.

XXI. Et quidem cum *decima* hæc primum in subsidium expeditionis in *Terram Sanctam* data esset, dein etiam in subsidium belli contra alios hæreticos concedi cœpit.

Ad bellum contra hæreticos Albigenses conficiendum Legatus Apostolicus *decimam* in Concilio Bitaricensi decrevit: „ Clerus ,, cum animi gaudio, de *pura liberalitate*, ne tanto negotio de- ,, esse viderentur, dimidiam partem decimæ, non quidem nomi- ,, ne decimæ, sed obtentu subsidii persolverunt, aliam partem, ,, & etiam majorem, si expediret, si Deus eumdem Regem re- ,, servasset incolumem, & in eodem negotio persistentem, liben- ,, ter & liberaliter soluturi.

Ea tamen conditione hanc contributionem seu subsidium promiserat Clerus, si Rex Ludovicus VIII. negotium sive bellum contra Albigenses assumeret, & *personaliter* laboraret.

XXII. Cum igitur Ludovico VIII. defuncto, ipse Legatus Apostolicus Clerum ad solutionem *decimæ* in favorem *Blanchæ* Reginæ matris Ludovici IX. Regis adhuc pueri compellere conatus est, restituerunt complures; „ considerantes quod non erat, in ,, cujus manu negotium posset proficere, sicut prius (vivente Lu- ,, dovico VIII.) nullam visum est eis subesse causam, quare quin- ,, que annorum *decima* solveretur: maxime cum jam Legatus ,, vellet eos, sicut dicebatur, ab solutonem, ut Reginæ pro- ,, miserat, compellere, eo dicente, quod etiam cappas no- ,, stras daret ei: nec Regina se vellet ad certum tempus, ,, vel certum numerum militum aliquatenus obligare; attendens, ,, quod hoc ipsum, quod de liberalitate processerat, converte- ,, batur in obligationem & servitutem, sibi timentes in poste- ,, rum. Quatuor Provinciarum insignia Capitula, Remense, Se- ,, nonense, Turonense, & Rothomagense, habita liberatione, ,, & tractatu pro liberalitate sua potius quam pro subventione ,, vitanda, ne ad onus ejusmodi compellerentur, ad Sedem Apo- ,, stolicam appellarunt.

Hæc ex Epistola Capituli Parisiensis ad Gregorium IX. quæ extat quod Odoricum Raynaldum ad annum 1227. *num.* 57. qui ibidem *n.* 58. refert litteras Gregorii ad Capitula, quibus Legatum suum acrioribus verbis perstringit, jubetque ut ordinationem, & male tentata in Clerum revocet.

Ex his quidem apparet, Capitula timuisse, ne illa quæ primitus ut dona *gratuita* ex mera liberalitate erant oblata, tandem in jura & servitutes converterentur: quod in similibus nimis frequenter evenire experientia plusquam notorium est.

XXIII. Verum postmodum idem Gregorius attenta auctoritate, qua ipsius Legatus fuerat instructus, *decimam* impositam solvendam declaravit, litteris ea de re datis ad S. Ludovicum adhuc puerum; apud Odoricum Raynaldum *n.* 61.

Apparet quoque ex his, Pontifices, eorumque Legatos, secundum datam sibi a Sede Apostolica auctoritatem Clerum ad *decimam*, aliave hujusmodi subventiones cœpisse compellere, etiam invitum, & reluctantem.

Auctoritatem hanc luculentius adstruxit Clemens IV. Cum enim anno 1267. S. Ludovico in subventionem belli sacri *decimam* trium annorum omnium redituum, & proventuum Ecclesiasticorum in toto Regno Franciæ jussisset exhiberi, ea res ingrata accidit Clero Gallicano; utque se ab hoc onere liberaret, Oratores suos ad Pontificem misit; qui eorum dicta rejecit, & refutavit litteris suis ad Decanos, & Capitula datis in quibus inter cetera dicit: „ Nec appellari debuit sub nominis abusione tributum, ,, quod de bonis Ecclesiasticis in illius peculiare negotium, ,, qui suo sanguine fundavit Ecclesiam (Hierosolymitanam) seu ,, alias interdum exigente necessitate, vel suadente utilitate, de- ,, liberatione, *provida potestatis Apostolicæ plenitudo* dispenset". Extant hæ litteræ apud Odoricum Raynaldum ad annum 1267. *num.* 58. additque, quod si contemptis censuris, refractarii & rebelles persistant, „ non sit abbreviata manus Vicarii Christi, ,, ut & contemptores hujusmodi privare possit Beneficiis, & in- ,, habiles reddere ad habenda, deponere, degradare, & exequi ,, quod statuit invocato brachio sæculari: *ut si cesset subditorum* ,, *devotio, non dormitet exercitio contemptorum.*

XXIV. Adeo frequentes fuere hæ *decimarum* impositiones, ut fere annuæ & ordinariæ fierent: & quantumvis pleræque concederentur in subsidium expeditionis in Terram-Sanctam, vel belli contra hæreticos, nihilominus Reges eas in suum ærarium referre non dubitabant, tametsi nulla similis expeditio sequeretur.

XXV. Unde anno 1291. ,, Philippum Pulchrum Regem Galliæ ,, Nicolaus IV. exhortatus est litteris ad eum datis, ut vel *cru-* ,, *cem* pro re Syriaca recuperanda indueret, vel *decimam* pa- ,, renti cruce signato concessam restitueret". Qua de re etiam scripsit ad Parisiensem Episcopum, „ ut si Gallorum Rex crucis ,, signa in Saracenos attollere respueret, collectas e *decimis* pe- ,, cunias a patre acceptas restitueret". Hæc Odoricus Raynaldus ad annum 1291. *n.* 22. qui & *n.* 56. notat, quod eodem anno ipse Philippus missis ad Nicolaum Papam Oratoribus petierit rursus *decimas sexennales* in sumptus sacri belli; ut vel inde appareat, quam parum dispositus esset Philippus ad reddendas *decimas* a parte suo perceptas.

XXVI. Refert idem Annalista ad annum 1292 *num.* 7. *&* 8. litteras Nicolai IV. Papæ ad Eduardum I. Regem Angliæ, e quibus discimus, Regem illum per suos Oratores exposuisse, se firmiter statuisse suscipere *personaliter* expeditionem in Syriam, eumque in finem postulasse a Papa, ,, ut de decimis & obventio- ,, nibus regnorum & terrarum, quorum, quarumque Reges, vel ,, Domini *personaliter* in Terræ-Sanctæ subsidium non transibunt, ,, sibi provideret Ecclesia.

XXVII. Postulatis Regis se satisfacere per omnia non posse respondit Pontifex, rationem addens: „ Quod de decima Regni ,, Franciæ ad manus Ecclesiæ nihil pervenit. De terris vero Regi Castellæ subjectis, nihil unquam percepit Ecclesia, cum feli- ,, cis Gregorius Papa prædecessor noster claræ memoriæ Alfonso ,, Regi Castellæ ipsam decimam ex certis causis duxerit conce- ,, dendam. De decima vero partium Alemanniæ, & terrarum, ,, quas continet regio aquilonis; sicut ipsius aquilonaris gentis ,, non ignota conditio potest omnibus verisimiliter indicare, ac ,, nobis hoc realiter patefacit, modicum respective ad ipsam Ec- ,, clesiam noscitur pervenisse.

Ex his aliisque, quæ historiæ illorum temporum referunt, haud obscurum, expeditionem in Terram Sanctam, aut bellum contra hæreticos occasionem quidem dedisse exigendi & indicendi has *decimas* super bonis Ecclesiasticis; sed frequenter fuisse fucatum aut fictitium titulum, & prætextum derivandi proventus Ecclesiasticos in ærarium Principum.

XXVIII. Interim Clerus jam quodammodo assuetus huic decimarum pensitationi in sumptus prætensæ expeditionis, vel contra Saracenos, aut hæreticos, vel etiam alios extraneos Principes, quæ frequenter vel fictitia, vel sine fructu & successu deprehendebatur, maluit eam pensitationem in defensionem, & conservationem proprii Regni, & Ecclesiæ in casu necessitatis annuere.

XXIX. Tomo 10. Specilegii Dacheriani, *pag.* 325. extant litteræ Concilii Salmuriensis, e quibus intelligimus, Clerum provinciæ Turonensis concessisse, Philippo Pulchro Regi Galliæ „ *decimam* de omnibus mobilibus suis, & personarum Ecclesia- ,, sticarum suarum Diœcesium non exemptarum, usque ad bien- ,, nium duntaxat; tantam pecuniæ summam, quantam a no- ,, bis (ajunt) & aliis personis Ecclesiasticis prædictis, nomine ,, decimæ pro tempore, quo decimam habebat ex concessione ,, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, deductis sumptibus, percipere con- ,, suevit: ita tamen quod per illam concessionem nullum præ- ,, judicium Ecclesiis, nobis, & aliis personis Ecclesiasticis ge- ,, neretur, nec aliqua servitus Domino Regi in prædictis Eccle- ,, siis acquiratur.

XXX. Dicunt autem quod concedant hanc decimam „ Domi- ,, no Regi hac vice communi consensu Cleri, ob necessitatem ,, dicti Regni (Franciæ) & propter defensionem & tuitionem ,, Regni, Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum, & bono- ,, rum earumdem.

XXXI. Verum hac contributione titulo defensionis, vel tuitionis semel introducta, cœperunt passim Principes illam prætextu necessitatis a Prælatis & Clero petere; & Prælati & Clerus precibus Principum resistere metuentes, aut etiam ipsis nimium adulantes, ut sibi eos propitios haberent, facile annuere: & ita mirum in modum ipsos Ecclesiasticos proventus gravabant, & quasi servituti subjiciebant; uti sua Constitutione, quæ refertur in *cap. 3. De Immunit. Eccl.* alte conquerit Bonifacius VIII.

XXXII. His nimiis exactionibus ut idem Pontifex obviaret, non solum renovavit Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. quo vetatur Episcopis etiam de consensu Cleri sui consentire in aliquam contributionem ob communes necessitates, & utilitates, nisi prius consulatur Romanus Pontifex; sed insuper addit: „ Prælatis & personis Ecclesiasticis in virtute obedien- ,, tiæ, & sub depositionis pœna districte mandantes, ut talibus ,, absque expressa licentia dictæ Sedis nullatenus acquiescant: ,, quodque prætextu cujuscumque obligationis, promissionis, & con- ,, fessionis factarum hactenus vel faciendarum in antea, prius- ,, quam hujusmodi Constitutio, prohibitio seu præceptum ad notitiam ipsorum pervenerit, nihil solvant, nec supradicti secu- ,, lares quoquomodo recipiant. Et si solverint, vel prædicti ,, reciperint, in excommunicationis sententiam incidant ipso ,, facto. A supradictis autem excommunicationum, & interdi- ,, cti sententiis nullus absolvi valeat (præterquam in mortis ,, articulo) absque Sedis Apostolicæ auctoritate & licentia spe- ,, ciali; cum nostræ intentionis existat, tam horrendum sæcu- ,, larium potestatum abusum nullatenus sub dissimulatione tran- ,, sire.

XXXIII. Subjungit dein derogationem omnium privilegiorum, etiam ipsis Regibus concessorum. Verba Decretalis sunt: *Non obstantibus quibuscumque privilegiis sub quibuscumque tenoribus, formis, seu modis, aut verborum conceptione, con-*

cessis

cessis contra præmissa in nullo volumus alicui, vel aliquibus suffragari.

☞ Natalis Alexander *dissert.* 9. ad sæculum XIII. & XIV. notat Constitutionem Bonifacii VIII. occasionem dedisse funesto dissidio, quod inter hunc Pontificem, & Philippum Pulchrum Galliarum Regem exarsit: observat insuper in eo fuisse lapidem offensionis, quod Bonifacius VIII. sibi arrogasset auctoritatem in temporalia. ☜

XXXIV. Porro intellexit Bonifacius Papa ob editam hanc Constitutionem, vehementer exulceratum animum Philippi Pulchri Galliarum Regis, quasi hac Constitutione vetitum esset sub anathemate Clericis succurrere Regi, quando necessitas tuendi Regnum suum contra hostes externos deposcit, uti ex responsis nomine ipsius Regis contra Bullam ipsius Bonifacii datis patescit. *Quis sapiens & intelligens hæc non incidit in vehementem stuporem, audiens Vicarium Jesu Christi prohibentem tributum dari Cæsari, & sub anathemate fulminantem, ne Clerici, contra iniquæ & injustæ persecutionis incursus, Domino Regi & Regno, immo sibimetipsis, pro rata sua, manum porrigant adjutricem? Dare vero histrionibus, & amicis carnalibus, & neglectis pauperibus, expensas facere superfluas in robis, equitativis, comitativis, commessationibus, & aliis pompis sæcularibus, permittitur eisdem, immo conceditur, ad perniciosæ imitationis exemplum. Hæc enim natura & ratio, jus divinum & humanum, pariter detestantur, ad illicita fræna laxare, & licita, immo necessaria, cohibere. Quis enim sanæ mentis judicaret licitum, & honestum sub anathemate cohibere, ne Clerici, ex devotione Principum incrassati, impinguati, & dilatati, pro modulo suo eisdem Principibus assistant, contra ingruentes injustarum persecutionum adversitates, quocumque colore excogitato, doni, vel mutui, vel subventionis, pro semetipsis, pro Rege & Regno pugnantibus, & resistentibus inimicis vi armorum, alimenta præbendo, vel stipendia persolvendo* (a).

XXXV. Verum hanc suæ Constitutionis interpretationem esse a sua mente omnino alienam, ostenderat ipse Pontifex jam tum in hac Bulla, cui reponebantur hæ responsiones nomine Regis: *Non enim (ait) præcise statuimus pro defensione, vel necessitatibus tuis, vel Regni tui ab eisdem Prælatis, Ecclesiasticisque personis pecuniarum subsidium non præstari: sed adjecimus id non fieri absque nostra licentia speciali, adductis in considerationem nostram exactionibus intolerabilibus, Ecclesiis, & personis Ecclesiasticis, Religiosis, & sæcularibus dicti Regni, ab Officialibus tuis auctoritate tua impositis atque factis, de futuris potius verisimiliter formidantes, cum ex præteritis certitudo præsumi valeat de futuris.*

Latius vero mentem suam aperuit Bonifacius in alia Bulla de 31. Julii 1297. in qua in primis declarat, „ quod Constitutio „ ipsa, vel ejus prohibitio, ad donaria, vel mutua, seu quævis „ alia voluntaria Prælatorum, & personarum Ecclesiasticarum „ ejusdem regni, cujuscumque status, ordinis, vel conditionis „ existant, omni prorsus exactione, aut exactione cessante, se „ aliquatenus non extendat, licet ad id forsitan, carissimi in „ Christo filii nostri Philippi Francorum Regis illustris, vel successorum suorum, qui pro tempore fuerint, aut Officialium „ eorum, seu Ducum, Baronum, nobilium, vel aliorum Dominorum temporalium de Regno prædicto, requisitio curialis, „ & amica præcedat.

XXXVI. Ulterius subjungit: *Adjicimus insuper hujusmodi declarationi nostræ, quod si præfatis Regi, & successoribus suis pro universali, vel particulari ejusdem Regni defensione periculosa necessitas immineret, ad hujusmodi necessitatis casum se nequaquam extendat Constitutio memorata; quin potius idem Rex, ac successores ipsius possint a Prælatis, & personis Ecclesiasticis dicti Regni petere, ac recipere pro hujusmodi defensione subsidium, vel contributionem, illudque ad illam Prælati, & personæ prædicti, præfato Regi, suisque successoribus, inconsulto etiam Romano Pontifice, teneantur & valeant, sub quotæ nomine, aut alias etiam imperari, non obstantibus Constitutione prædicta, seu quovis exemptionis, vel alio quolibet privilegio sub quacumque verborum forma confecto, a Sede Apostolica impetrato.*

Tertio significat: „ Quod *necessitatis* declaratio supra dictæ „ ipsius Regis, & successorum suorum conscientiis, dummodo „ successores ipsi vigesimum ætatis annum exegerint, relinquatur; super quo dictorum Regis, & successorum conscientias „ onerari, eisque innotescere volumus, quod quidquid recipi „ ultra ipsius defensionis casum contigit, in suarum recipient „ periculum animarum, sub quo nisi salubriter providere, aut „ attendere potuerunt, in quo periculo remanerent.

Hæc omnia latius referuntur in historia dissidii inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum, *pag.* 18. 22. 39. & 42.

XXXVII. Huic Bullæ Bonifacianæ innixus Joannes Ferrautius in suo tractatu De Juribus, & Privilegiis Regni Franciæ, privilegium Regum Galliæ levandi super Clero summam pecuniæ sub nomine *doni gratuiti* in defensionem Regni, sine *speciali* Sedis Apostolicæ licentia. Quidquid sit de hoc fundamento, id constat non tantum in regno Galliæ, sed & hic in Belgio, collectas seu precaria a Rege & Principe super Clero colligi nomine *doni*, aut *subsidii gratuiti*, sine speciali licentia Pontificis; cui forsan usui hæc Bulla, aliæque sequentium Pontificum Bullæ Constitutionis Bonifacianæ declaratoriæ, & etiam revocatoriæ occasionem dedisse potuerunt.

XXXVIII. Benedictus XI. immediatus Bonifacii successor, Constitutionem Bonifacii mitigavit, revocando pœnas ipsis Clericis *dantibus inflictas*; admonens una Ecclesiasticos, *attente caveant ne Conciliorum Lateranensium transgressores existant, aliquid in casu necessitatis vel utilitatis communis, quoquo modo, vel titulo*, inconsulto Romano Pontifice, *occasione subventionum dictarum concedendo laicis, vel etiam permittendo*. Extat hæc Constitutio in *Extrav. unica De Immunit. Eccles.* inter communes.

XXXIX. Postmodum Clemens V. Benedicti successor, qui primum Avenione in Gallia Sedem Apostolicam collocavit, & favore Philippi Pulchri ad Pontificatum fuerat promotus, inter alias Constitutiones Bonifacii, quas petente Philippo Rege revocavit, & hanc penitus revocavit, & haberi voluit pro infecta; omniaque ad terminos Decretorum Conciliorum Lateranensium reduxit. „ Quoniam (ait) ex Constitutione Bonifacii Papæ VIII „ prædecessoris nostri, quæ incipit, *Clericis laicos*, & ex declaratione seu declarationibus ex illa postmodum subsecutis, nonnulla scandala, magna pericula, & incommoda gravia sunt „ secuta, & ampliora sequi (nisi celeri remedio succurratur) „ præsumitur verisimiliter in futurum". Extat hæc Constitutio in *Clem. unica De Immunit. Eccles.*

☞ Cum Bulla Bonifacii, quæ incipit, *Clericis laicos*, a quibusdam successoribus hujus Pontificis revocata fuerit, inde factum est, ut Canonistæ suis notis & interpretationibus eam non elucidaverint; quod observavit Glossographus ad hanc Bonifacii Constitutionem relatam in Cap. *Clericis laicos, De Immunit. Eccles. in sexto.* ☜

XL. Exitus litigii, quod Bulla Bonifacii excitaverat, hic fuit, scilicet decimarum impositio non tantum continuata, sed & magis continuo frequentata fuit, maxime autem exorto eodem sæculo famoso illo ac diuturno schismate; quando Pontifices, ut ad suam obedientiam Principes allicerent, sibique favorabiles & propitios redderent, facile quidquid peterent, annuebant; præsertim cum & ipsis annuentibus Principibus, & ipsi Pontifices in suum commodum interdum *decimam* levarent.

XLI. Eas passim ipsi Pontifices inconsulto Clero imponebant. Qua de re querelis delatis ad Concilium Constantiense, tandem Martinus V. sacro approbante Concilio *Sess.* 43. præcepit: „ Jura, quæ prohibent inferioribus a Papa, decimas & alia onera Ecclesiis & Ecclesiasticis personis imponi, districtius observari. Per summos autem Pontifices nullatenus imponi generaliter super totum Clerum, nisi ex magna & ardua causa, & „ utilitate universalem Ecclesiam concernente, & de consilio, „ & consensu, & subscriptione S. R. E. Cardinalium, & Prælatorum, quorum consilium commode haberi poterit. Nec specialiter in aliquo regno, vel provincia, inconsultis Prælatis „ ipsius regni, vel provinciæ, & ipsis non consentientibus, vel „ eorum majori parte, & eo casu per personas Ecclesiasticas, „ & auctoritate Apostolica duntaxat levari.

XLII. Neque tamen post hoc Concilium *decimarum* impositio cessavit; interdum impetrata licentia Pontificum, interdum ipso Clero in subsidium ad postulationem Regum consentiente; quemadmodum ordine temporis servato multis ostendit Ludovicus Thomassinus *De Discipl. Eccles. part.* 4. *lib.* 3. *cap.* 24. at hactenus *decima* nulla ab Ecclesiasticis ut tributum sive debitum *ordinarium* prætendebatur, vel solvebatur.

XLIII. Verum circa medium sæculi XVI. induci cœpit *decima ordinaria* in regno Galliæ. Regnante enim Carolo IX. anno 1561. Clerus Gallicanus Possiaci congregatus pepigit de summa sexdecies centenorum millium librarum ex Sacerdotiis colligenda annue, spatio sex annorum, incipiendo a 1. Januarii 1561. & finiendo ultima Decembris 1567. quibus Regia Domania Civitati Parisiensi, ob levatas pecunias in bellum contra Calvinistas, oppignorata redimerentur, censusque super iis constituti solverentur (a). Idem Clerus anno 1567. in Comitiis generalibus per deputatos congregatus, novum Præfecto & Ædilibus contractum iniit, quo se obstrinxit ad solvendum Urbi *quotannis* summam sexties centum, & trigesies mille librarum, ad Domanium Regis, pari censu gravatum, redimendum. Contractum hunc aliosque, cum dicto Præfecto & Ædilibus initos, improbavit Cœtus generalis Gallicani Meduluni anno 1579. & 1580. tamquam factos sine legitimo dicti Cleri consensu. Regi tamen concessit summam tredecies centum mille librarum annuæ contributionis ad *sexennium*.

Sexennio evoluto, Clerus eamdem contributionem continuavit ad *decennium*. Hoc *decennio* evoluto, rursus facta est continuatio ad aliud *decennium*, & hue usque continuatur de decennio in decennium; quæ tandem longa continuatio effecit, ut contributio, quæ in sua origine erat donum *gratuitum*, & subsidium extraordinarium, facta sit contributio *ordinaria*, atque hodie ut talis reputetur; diciturque *decima Cleri*, sive gallice, *les Decimes du Clergé*; solviturque annue per omnes Beneficiatos juxta quotam a Clero determinatam. Notatque Renatus Choppinus *lib.* 3. *De Domanio Gallico tit.* 23. *num.* 8. quod *decimæ*, quæ olim dabantur in expeditionem contra Saracenos, nunc in *annuas Fisci rationes, Patrimonii instar, referantur.*

XLIV. Præter hanc *decimam* in origine sua *gratuitam*, & *extraordinariam*, ac nunc *ordinariam*, cœpit Clerus Regi conferre alias subventiones, quæ ad distinctionem hujus *decimæ* vocantur *dona gratuita*, gallice *Dons gratuits*, aut etiam *Decimes extraordinaires*.

Prima gratuita contributio, sive *donum* ultra *decimam ordinariam* Regi oblatum fuit anno 1585. pro expensis in bellum contra Calvinistas, ac dein sæpius continuatum, uti latius refertur in Actis Cleri Gallicani *tom.* 4. *tit.* 4. ubi *art.* 21. notatur

(a) Erudítus Van Espen in suo *tractatu de Promulgatione legum* observat occasione Bullæ Bonifacii, non sine fundamento Principes voluisse, ut *constitutiones, Decreta, aut rescripta Curiæ Romanæ in suis ditionibus publicari, aut executioni mandari possent, priusquam in eorum supremis Auditoriis visa, & probata essent*. Hæc in tractatu citato fuse & docte exponuntur.

(a) Anno 1557. solutio decimarum jam erat annua, & ordinaria; quippe, eodem anno Henricus II. in singulis Diœcesibus decimarum Quæstores creaverat

tur quod anno 1670. hoc *donum gratuitum* fuerit duorum millionum bis centum millium librarum, *art.* 22. quodam. 1675. ascenderit ad quatuor milliones, & quinquies centum millia librarum.

Quomodo, & quibus conditionibus hæc *dona gratuita* per Clerum offerantur, aliaque ad hanc materiam pertinentia late referuntur in citatis Actis Cleri Gallicani (*a*).

XLV. In Belgio solvitur annuatim Principi quædam precaria sub nomine vulgari *Bede*; quo vocabulo sufficienter exprimitur, esse revera contributionem precariam, & ad *preces* concessa; & revera hanc contributionem primitus fuisse omnino *precariam*, *& gratuitam* dubitari nequit.

Dicit enim expresse Maximilianus Dux Brabantiæ in acta Instructionis super solutione hujus *Precariæ* die 20. Septembris 1451. quod tres Ordines Brabantiæ ob multiplices expensas, quas pro conservatione patriæ, ac signanter Ducatus Brabantiæ subire debuit, ad suas speciales supplicationes, nunc voluntarie & liberaliter consenserint in unam precariam. Verba Flandrice expressa sunt: *Nuter teyt vvilligblycken ende liberaelyck geconsenteert hebben eene bede.*

Eamdem conditionem hujus precariæ, vulgo *Bede*, agnovit Phillppus Dux Brabantiæ in Instructione super modo solutionis, & collectionis ejusdem de anno 1497. extatque *part.* 2. Edict. Brabantiæ, *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 4.

XLVI. Verum sicuti circa *decimam Cleri* contigit in Gallia, ut nimirum de contributione extraordinaria transiverit sensim in *ordinariam*; ita & in Belgio circa hanc precariam contigit, ut nimirum de extraordinaria transierit in *ordinariam*, & ut talis hodie solvi consuevit sub vocabulo *Ordinarissime Bede*.

XLVII. Verum notandum quod hæc precaria non afficiat, nec comprehendat *bona* Ecclesiæ *amortizata*, vel ab Ecclesia uti talia tempore in dicta Instructione determinato possessa; quemadmodum capite præcedenti *n.* 14. observatum fuit: sed bona laicalia, sive pro laicalibus reputata, sive a laicis, sive Ecclesiasticis possessa.

XLVIII. Ulterius observandum, quod Prælati sive Abbates Brabantiæ constituentes primum *membrum Statuum Brabantiæ*, in hac precaria suam *speciem quorum quotam* solvant.

XLIX. Tertio notandum, quod Clerus *sæcularis* in hac *precaria* non fuerit comprehensus. Ratio hujus haud obscura est.

Cum enim Status, sive Ordines Brabantiæ, de quorum *consensu* hæc *precaria* fuit concessa, constet ex tribus *membris*; quorum primum constatur ex solis Prælatis, sive Abbatibus, secundum ex solis Nobilibus, & tertium ex Civitatibus, seu earum Deputatis: Clerus sæcularis Brabantiæ, qui tunc totaliter suberat respective Episcopis Leodiensi, & Cameracensi, sub nullo trium membrorum comprehendebatur; nec ulli de Clero Statibus, seu Ordinibus Brabantiæ intererant, qui nomine Cleri in *precariam* illam dici possent consensisse. Abbates enim Monasteriorum suorum, & ab ipsis dependentium consensum supplere poterant; sed nequaquam ipsius *Cleri sæcularis*, nullatenus ab ipsis dependentis, aut ipsis subjecti.

L. Hinc & videmus, quod sub tempus inductæ hujus *precariæ* Clerus Brabantiæ tamquam Corpus separatum fuerit reputatus, & specialia suo nomine subsidia Principi pependerit.

Extant *part.* 2. Edict. Brabantiæ, *lib.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. litteræ Maximiliani, & Mariæ Ducum Brabantiæ die 13. Junii anni 1479. in quibus nomine ipsorum Ducum asseritur, quod hi de medio & communi Clero Terrarum Brabantiæ, *vande middele, ende gemeyne Clergien van onse lande van Brabant*, in Diœcesibus Leodiensi, & Cameracensi existentes, ad sublevandas præsentes necessitates, ex mera liberalitate, & charitate, *liberalyck van geregbte liefde ende gbunste*, pro suis bonis Ecclesiasticis in Brabantia, vel alibi promiserint summam quatuor millium florenorum semel.

LI. In eisdem litteris asseritur, quod hoc subsidium non det, aut promittat Clerus sub forma contributionis alicujus precariæ vulgo *Bede*, subventionis aut impositionis, in quas laici aut etiam *tres Ordines Brabantiæ*, consenserint, aut posthac consentient, ad quas ipse Clerus secundum Ecclesiastica, & Cæsarea Jura non tenetur. Verba Edicti sunt: *Ende niet van regbts vvegen, noch in maniere oft forme van contributie, van eenige beden, subventie oft settingen, die de leecken, oft ooc de Dry Staeten ons voorschreven landts van Brabant ons oft tot desen verak geconsenteert, innesetten oft naermaels over den ghenen die van ons gevvonelyck zyn met hun te contribueren, consenteren, innesetten oft vvillecoren maegbten, dar inne de voorschreve Clergie naer uytvvysens de geestelycke ende Keyserlycke regbten ende vrybeden niet gebouden en is.* Idest: Non via juris, nec per modum contributionis, aut precariæ, subventionis aut impositionis, quæ laici, vel ipsi tres Status dicti nostri Brabantiæ Ducatus nobis in eum finem annuerunt; vel persolvunt, aut ratione alias, quod ii, qui cum ipsis contribuere solent, in posterum quandoque possent annuere, persolvere, aut contribuere, quibus præfatus Clerus juxta Ecclesiastica, & Cæsarea Jura, & libertates obnoxius non est.

Hæc evidenter probant, Clerum sæcularem nequaquam comprehensum fuisse eo tempore suo consensu, sive precaria ex consensu trium Ordinum Brabantiæ indulta.

LII. Ulterius probant hæ litteræ, sive Edictum Principis, Clerum sæcularem Brabantiæ habitum fuisse ut Corpus omnino distinctum a primo membro Statuum Brabantiæ. Unde in eodem Edicto dicitur, quod in subsidio per Clerum addicto contribuere debeant omnia Ecclesiastica bona, exceptis Prælatis Brabantiæ, & aliis Ecclesiasticis locis, sive Hospitalibus, quæ cum eisdem Prælatis *primum membrum* trium Statuum Brabantiæ repræsentantibus, antehac & in futurum consueverunt communes subventiones precarias, & impositiones solvere. Quomodo clarius distinctio Cleri a primo membro, quoad hanc materiam, exprimi potuisset; verba Edicti sunt; *Dat alle geestelyke oft Kerckelicke goeden in Brabant liggende, inder selver somme contribueren ende mede gbelden sullen, uytgbenomen die Prelaten van Brabant ende andere geestelycbe plaetsen oft Goidts buysen die metten solvem Prelatem den eersten staet vande dry staten van Brabant voorgenomde, representerende va anderen tyde, ende bercommen gbevvoonelyckzyn gbemeyn subventien, beden ende settingen te betaelen.* Idest: Ecclesiastica omnia bona in Brabantia sit in eamdem summam contribuent, & conferent, exceptis *Prælatis Brabantiæ*, aliisque tum Ecclesiarum, tum piarum fundationum locis, quæ cum iisdem Prælatis primum Ordinum trium Statuum Brabantiæ repræsentantibus, sive olim sive in posterum consueverunt communes subventiones, precaria, & impositiones persolvere.

LIII. Eadem Cleri a Statibus Brabantiæ separatio in facienda contributione subsidii pro necessitate patriæ, claris terminis exprimitur in Acta Mariæ Ducissæ Austriæ Gubernatricis Belgii de 4. Septemb. 1523. quæ extat *part.* 3. Edict. Brabantiæ, *lib.* 3. *tit.* 1. *cap.* 28. in qua ad supplicationem trium Ordinum Brabantiæ declaratur, quod Xenodochia, Hospitalia, Domus pauperum, Confraternitates, aliique, qui per subsidium ab Ordinibus Brabantiæ promissum gravantur, & ad illud contribuere debent, sicuti in similibus subsidiis hactenus contribuere consueverunt, immunes & liberi manebunt a taxis & impositionibus, quas *Clerus* Brabantiæ iis imponere meditatur, ita tamen, ut si reperiatur prædicta Corpora habere aliqua bona *amortizata*, quod hæc cum Clero contribuere tenebuntur, inspecto horum bonorum valore.

Idipsum rursus per aliam Actam de 25. Martii 1528. declaratum est, & quidem uti in eadem dicitur, de prævio advisamento Consilii Brabantiæ, & Consilii Privati: extatque hæc Acta *part.* 3. Edict. Brabantiæ, *lib.* 3. *tit.* 1. *cap.* 29.

Hæc omnia evidenter supponunt, & evincunt, *Clerum Brabantiæ*, eo tempore non fuisse comprehensum sub primo membro Ordinum Brabantiæ, neque in subsidiis per Ordines Brabantiæ concessis contribuisse: sed separatum subinde Principi dedisse, & separatum pro eo contributionem instituisse.

LIV. Nec tantum ante novorum in Belgio Episcopatum erectionem Clerus a primo membro separatus fuit; sed & post eorum erectionem remansit sejunctus, eo quod nullus in primo illo membro esset, qui Clerum repræsentaret.

Admissi quidem fuere ad Ordines Brabantiæ Archiepiscopus Mechliniensis & Episcopus Antuerpiensis, at neuter eorum in qualitate Episcopi: sed ille tamquam Abbas Affligemiensis; hic vero ut Abbas S. Bernardi ad Scaldim: qua qualitate etiamnum manent.

Porro in hac qualitate ipsos haud posse repræsentare Clerum sæcularem; neque Clerum ipsis in ea qualitate subjici notorium est.

Unde post erectos in Belgio Episcopatus, & admissionem Archiepiscopi Mechliniensis, & Episcopi Antuerpiensis ad Ordines Brabantiæ, scriptæ sunt Litteræ ad Archiepiscopum Mechliniensem signatæ per Ducissam Isabellam 26. Julii 1629. quibus Archiepiscopus rogatur, ut sine mora convocet universum suum Clericum, comprehensis etiam Monasteriis, tam virorum, quam mulierum, exceptis Abbatiis Ordinis Præmonstratensis, & aliis, quæ ex antiquo more vocantur ad *Ordines Brabantiæ*, ad deliberandum super voluntaria contributione occasione obsidionis Sylvæducensis. Verba Litterarum sunt: *Partant avons trouvé necessaire de vous requerir au nom de Sa Majesté, comme faisons trés-instamment par cette, de vouloir sans aucune remise convoquer le Clergé de votre Diocése, y comprendant même les Monasteres, soit d'hommes ou femmes, & autres Maisons de Dieu, hormis les Abbayes de l'Ordre du Premontre & autres, qui d'ancienne coutume sont appellés aux Etats de Brabant, au regard desquelles avons aussi donne l'ordre convenable à les requerir.* Id est; Quocirca necessarium duximus, ut suæ Majestatis nomine a vobis requireremus, prout hisce facimus instantissime, ut sine ulla dilatione Diœcesis vestræ Clerum convocetis, comprehensis etiam Monasteriis hujus, & alterius sexus, aliisque piarum fundationum Domibus, *exceptis Ordinis Premonstratensis Abbatiis, aliisque ex antiqua consuetudine ad Ordines Brabantiæ convocatis*, quos ad eumdem finem convenienter requiri curavimus.

Addunt dein hanc finalem clausulam: *Les assurant que certe quotation se fera sans prejudice du privilege d'exemption, & autres, qu'ils peuvent avoir, & aussi que ce qu'ils contribueront à cet effet, ne sera tire en aucune consequence, prejudice ou lesion des immunitez & franchises, dont ils pourroient jouir.* Id est: Spondentes hanc tributi descriptionem fore sine præjudicio privilegii exemptionis, aliorumque ipsis forte concessorum; sic ut nec ab eo, quod contribuerent, exemplum ullo modo ducatur in detrimentum aut læsionem immunitatum aut libertatum, quibus eos gaudere forsan contingit.

Similiter Actam dedit eadem sua Celsitudo Isabella 23. Octob. 1630. Similiter & Archidux Leopoldus anno 1651. Litteris particularibus consensum Cleri ad contributionem gratuitam expostulans.

Omnia hæc rursus evincunt, Clerum Brabantiæ in materia contributionis sive subsidii gratuiti remansisse a Statibus Brabantiæ sejunctum, atque suum consensum separatim præstitisse, & a Ducibus Brabantiæ, ut Corpus Ecclesiasticum separatum a primo membro Ordinum fuisse reputatum, etiam postquam Archiepiscopus Mechliniensis, & Episcopus Antuerpiensis, tamquam Abbates ad primum membrum Statuum Brabantiæ admissi fuerunt.

LV. Legitur quidem aliquando nonnullos prætendisse, Clerum sub-

(*a*) Vide quoque nova Collectânea Cleri Gallicani edita 1718. t. 9. *part.* 2° *pag.* 928. &c.

subiicere contributioni, in *subsidium per Status Brabantiæ* concessum; at Clerum expostulasse, id repugnare suæ immunitati, & usui hactenus observato; declaratumque fuisse per Principem, hanc contributionem non posse trahi in consequentiam, constat ex Supplica ejusdem Cleri exhibita Carolo V. ejusque apostilla ad hanc supplicam: quæ extant in Acta nomine ejusdem Caroli expedita 21. Julii 1541. Verba ipsius Actæ sunt: *Charles par la divine Clémence Empereur des Romains, toujour Auguste, Roy, &c. A tous ceux qui cettes Presentes verront, salut.* Idest: Carolus divina favente Clementia Romanorum Imperator, semper Augustus, Rex &c. Omnibus has visuris salutem.

Comme les très RR. Peres en Dieu nos très-chers & aimes Cousins les Evêques de Liege & de Cambray, ensemble les gens de Clegee ne desdits Evêches residant & ayant leurs biens en notre Pays & Duche de Brabant, nous ayent fait remontrer. Id est; Cum Reverendi admodum in Christo PP. & dilecti nostri Cognati Episcopi Leodiensis, & Cameracensis, adjunctis simul dictorum Episcopatuum Clericis commorantibus, & bona sua possidentibus in ditione nostra & Ducatu Brabantiæ, exponi nobis curaverunt.

Que combien de droit tant divin que humain, ceux de l'Etat Ecclesiastique, tant leurs personnes, que biens, ayent de toute ancienneté eté & sont, & doivent demeurer quittes, francs exempts de tous tailles, contributions & impots, sans oncques avoir eté comprius, ni contribuè ès charges, consentemens & accords faits par les Etats de Brabant. Idest: Quod licet *tam divino quam humano jure* Ecclesiasticus Ordo, tum quoad personas, tum possessiones, ab omni tempore fuerit, sit, & debeat exemptus omnibus vectigalibus, contributionibus, & impositionibus, *nec unquam comprehensus fuerit, nec contribuerit in onera, consensus, pacta per Ordines Brabantiæ inita.*

Mais quand le cas s'est offert, qu'il a èrè requis d'avoir quelque aide, assistance ou subside d'eux, l'on s'est addressé aux Evêque de Liège & de Cambray, & à chacun dans son Diocese, pour par leur moyen & autorité faire convoquer ceux de Clerge, auxquels l'on a accoutumè proposer & demander tel don gratuit ou subside qu'il convenoit pour subvenir à nos affaires: en quoy ils ne sont jamais rendus difficils, ains y ont volontairement consenti, comme encore ils seront prêts quand la nécessité le requierera. Idest: Verum cum se obtulit occasio, ut ab iis precarium aliquod aut subsidium posceretur, adiri solitos Episcopos Leodiensem & Cameracensem, & quemlibet in sua Diœcesi, ut mediante eorum auctoritate, *ii qui de Clero sunt convocarentur*, quibus proponi, & a quibus peti moris fuit, donum gratuitum, aut subsidium quale conveniebat, ut negotiis nostris succurreretur; qua in re difficiles se nunquam præbuere; quin ultro assenserunt, prout & modo parati sunt, cum necessitas postulabit.

Ce nonobstant sous ombre de dixièmes deniers n'aguerres deux fois accordes par les Etats de Brabant, de tous biens & meubles, & autres revenus, l'on s'est avancè contraindre par execution reelle ceux dudit Clergè & Etat Ecclesiastique, sans les avoir fait assembler & demander leur consentement, comme l'on a accoutume a faire du passe, le tout contre & au prejudice de leursdits libertes, franchises & exemptions; nous supplians qu'à la conservation d'icelles il nous plaise surce faire declaration, afie que telle nouvellete ne soit tirée en consequence. Idest; Quibus non obstantibus prætextu nummi decimi non ita pridem bis concessi per Ordines Brabantiæ, in omnia bona & mobilia, aliosque reditus, progressum est ad coactionem reali executione dicti Cleri & Status Ecclesiastici, *tametsi convocati non fuerint nec rogati assensum, prout olim obtinuit consuetudo*, idque contra & in detrimentum Libertatum dictarum, & exemptionum ipsorum; nobis supplicantes, ut pro conservatione illarum placeat nobis declarationem facere, ne talis novitas ducatur in exemplum.

Sçavoir faisons, que toutes les choses susdites considerees, inclinant favorablement à la supplication & requiete desdits Remonstrants, avons declarè & declarons par ces Præsentes, que ce qu'ils ont payè & contribuè ès dixièmes dessus mentionnes, vû qu'ils ont ete accordès par l'extrême & necessaire defense du payé, où tous exempts & non exempts, privilegies & non privilegiès, & tous autres nuls exceptes ont contribue, ne sera ci-aprés tirè en consequence, & ne tournera au prejudice des droits, libertès & exemptions des Remontrants. Idest; Quibus omnibus attentis notum facimus, propensi favorabiliter supplicationi dictorum exponentium, declaravimus, & declaramus per hasce, quod id quod persolverunt, & contribuerunt in exactionibus dictis nummi decimi, quandoquidem pro extrema & necessaria patriæ defensione fuerint permissæ, & ad quas omnes tam exempti, quam non exempti, privilegio præditi, & non præditi, cæterique omnes, nemine excepto, contribuerunt, nullum invehet detrimentum jurium, libertatum, & exemptionum Exponentium.

Ex hac supplica intelligimus, Clerum Brabantiæ prætendisse, se non posse comprehendi sub consensu Statuum Brabantiæ, eo quod sub nullo membro continetur.

Secundo, ex apostilla, data ad hanc supplicam patet, consensum Ordinum, occasione cujus prætendebatur, quod Clerus contribuere deberet, datum fuisse cum clausula, quod etiam *exempti* in contributionem venire deberent; idest, cum clausula hodie usitata, *niemant vrye*.

Tertio, probat hæc supplica, quod tunc nonnulli prætenderint sub consensu Ordinum Brabantiæ comprehendi ipsum Clerum, præsertim quando is datus est cum prædicta clausula, *niemant vrye.*

Quarto, habemus ex ipsa Principis apostilla, a Clero tunc aliquam contributionem fuisse solutam; ipsumque Principem judicasse ob præsentem necessitatem, hanc contributionem a Clero esse dissimulandam, sive jam factam non est revocandam.

Quinto; ex eadem apostilla habetur, Principem judicasse, & declarasse hanc contributionem esse quidem a Clero dissimulandam, nequaquam tamen declarasse, Clerum sub consensu Ordinum, tametsi sub conditione *niemant vrye* præscito comprehendi; immo potius contrarium indicasse per clausulam apostillæ insertam.

LVI. Quandonam posthac Clerus in contributionem subsidii per Status Barbantiæ impositi vocari cœperit, nescio. Interim non obscurum est, Principes Belgii, etiam hoc sæculo, Clerum Brabantiæ habuisse pro corpore omnino separato a tribus membris Ordinum; atque a Clero tamquam distincto Corpore, *Subsidium voluntarium* petiisse; uti ex supra allegatis litteris patescit.

LVII. Ulterius hoc scio, a paucis annis nonnullos e Clero Brabantiæ Pastores contendisse se non posse ex consensu Ordinum Brabantiæ gravari, variisque editis publicis Scriptis suam ab his subsidiis immunitatem propugnasse; atque inter alia evulgatum fuit Scriptum, cui titulus: *Brevis deductio juris pro immunitate Pastorum Brabantiæ a publicis ejusdem Provinciæ oneribus supplicantium*; in quo scripto ostenditur, Clerum sæcularem esse Corpus distinctum a Statibus Brabantiæ, neque sub consensu Statuum comprehendi; idque iisdem pene argumentis, quæ hic a me proposita sunt.

Pendet quoque lis coram Consilio Brabantiæ inter Capitulum SS. Michaelis & Gudulæ juncto Clero civitatis Bruxellensis, & ipsam Civitatem Bruxellensem, in qua Capitulum & Clerus sustinent, se per Ordines Brabantiæ citra specialem suam consensum gravari non posse.

LVIII. Quidquid sit de hac controversia, illud constat, Clerum in consensu Ordinum Brabantiæ *nominatim* non exprimi, neque *specialem quotam* determinari, quam Clerus conferre debeat: quæ tamen quota determinata est pro Prælatis primum membrum Ordinum constituentibus.

Indicium sane probabile, Clerum ex prima intentione Ordinum Brabantiæ non fuisse comprehensum; neque de Clero fuisse cogitatum, præsertim cum reperiatur exacte determinatum quid in singulis subsidiis singulæ civitates & pagi proportionatim conferre debeant; nihil autem determinatum unquam sit, quam portionem Clerus ferre debeat.

LIX. Unde & contingit, ut Pastores, aliique de Clero taxentur, & tallientur ab ipsis pagorum Magistratibus, & Prætoribus, idque sæpe cum notabili inæqualitate ad alios incolas, & infractione Immunitatis Ecclesiasticæ, aliisque summis incommodis.

Sane frequens in his, & aliis Provinciis jam pridem fuit Cleri voluntaria contributio; at illius contributioni distributio per ipsa membra & supposita Cleri, non ipsis pagorum Consulibus, vel Prætoribus aliisque laicis; sed Deputatis, aut Capitibus Cleri concredita fuit; atque ab his Ecclesiastici singuli habita proportione proventuum taxati, & contribuere compulsi sunt.

Legitur in citata Acta Maximiliani & Mariæ Ducum Brabantiæ die 13. Junii 1479. quod Clerus Brabantiæ consensisset in subsidium quoddam, sed imponendum & colligendum per Deputatos Cleri, absque interventu laicorum. Verba sunt: *Om by de voorz. Clergie ofte sekerem heurem ghedeputeerde; die de Ordinaris oft conservateurs selver daer toe committeren ende stellen sullen, sonder toedoen, middel oft ondervvinden van ons, noch eenigh teekerhand, die voorz. somme van vier duysent Rinsguldens diervveerde boven verclecrt, te setten te innen ende te ontfanghen soo dat behoort, ende t'onsen behoeffte betaelen in termiine voorschreven, by den selven heuren ghecommitteerden, die voor de selve Clergie oft heuren ghedeputeerden ende nerghens anders rekeninghe ende bevviis daer af doen sullen, maer alsoovverre die voorz. Clergie oft heurre ghedeputeerde in ende tot behulp der innighen van de penninghen vorschreven, boven onde tot behulp van de gheestlycke censuren oft bedvvanghe onser vveerelcker handt, teghen de vvederspanninghen oft rebelle behoeffd, sullen vvy oft onse Officieren daer op versocht hun daer inne bystant ende behulp doen.* Id est: Ut per dictum Clericum aut ejus Deputatos, quos ad eum finem Ordinarii aut ipsi Conservatores statuent & designabunt, nullatenus interveniente nostra opera, auctoritate, aut instantia, vel alia laicali potestate prædicta quatuor mille florenorum summa, valoris ut supra, imponatur, colligatur, & recipiatur, prout opus, & ad usum nostrum persolvatur indies præstitutos, ab eodem Clero aut iis, quibus negotium demandarint, qui coram eodem Clero aut ejus Deputatis, nec aliis omnino, rationes reddent, & conferent. Verum si aut dictus Clerus, aut ejus Deputati ultra Ecclesiasticas Censuras vel ad earum robur, in dictæ pecuniæ collectionem sæculari nostra potestate ad compellendum rebelles & contumaces indigeant; Nos aut Ministri nostri id rogati opem & auxilium conferemus.

In Gallia quoque *Donum gratuitum*, in quod Clerus consentit, per Prælatos, non autem per laicos distribui, & colligi notum est.

Quomodocumque in contributionem, & subsidium Clerus vocetur, optandum sane esset, ut hac occasione Clerus, ac notanter Pastores, laicis & suis subditis non subderentur, neque multifariis eorum vexationibus exponerentur: quibus optimi ac zelosissimi Pastores frequentius sunt expositi; utpote qui ob annuntiatam veritatem & zelum disciplinæ odio malevolorum hominum magis sunt obnoxii. Episcoporum, aliorumque Superiorum est prospicere, & allaborare qua via remedium hisce adferri queat.

LX. Ex ipsa allegata Acta Maximiliani & Mariæ Ducum Brabantiæ constat, subsidium voluntarium a Clero addictum fuisse de consensu Episcoporum Leodiensis & Cameracensis, quibus Clerus Brabantiæ tunc suberat: *Met heuren vrye vville, by oirlove ende consente van de Eervveedighe Vaderen in Gode de Bisscoppen van Luydick ende Cameryck heuren Ordinarisse.* Id est: Libera eorum voluntate, annuentibus pariter & permittentibus ipsorum Ordinariis Reverendis in Christo Patribus Episcopis Leodiensi & Cameracensi. Idque conformiter ad Decretum Concilii Lateranensis *in Cap. 4. tit. De Immunit. Eccles.*

LXI. Sed cum nulla fiat mentio Romani Pontificis, admodum veri-

verisimile est, jam tum Decretum Concilii Lateranensis sub Innocentio III. in *Cap. 7. tit. eod.* non fuisse in usu, in quantum vult, ut in hujusmodi subsidiis aut contributionibus *consulatur Romanus Pontifex*. Facile enim privilegium, quod vi declarationis Bonifacii VIII. prætendit Rex Galliæ, vicino Belgio communicari potuit. Quidquid sit, certum & notorium est, in hujusmodi subsidiis consentiendis hodie Romanum Pontificem consuli non consuevisse. Vide Zypæum *Consult. De Immunit. Eccles. num.* 1. ubi notat, eum fere inter cæteras causam esse, cum *Bullam Cœnæ* non publicari, aut non recipi tam multis locis videamus.

LXII. Cæterum in annuendis subsidiis ea ratio tenenda, ut dum necessitatibus patriæ succurri prætenditur, ipse Clerus, ac signanter Pastores, & animarum Dictores suis necessariis non priventur, & dum temporalibus Reipublicæ succurritur, in spiritualibus non noceatur; quod facile continget, si Parochis sua necessaria desint.

Unde omnino justum est, dum subsidio aut aliqua voluntaria contributione Clerus gravatur; ipsam tamen Pastoralem *competentiam* servari exemptam, quemadmodum jam pridem solliciti fuere Patres, ut *Mansus integer*, id est ipsa *dos* Ecclesiæ unicuique servaretur a censu & servitio immunis, uti *cap.* 2. latius notatum fuit.

Adhæc nullatenus verisimile est, Principes desiderare, ut per subsidia competentia Pastoralis minuatur, qui tantopere solliciti fuerunt ut sine mora Parochis de competentia provideretur; ut supra *Sect.* 4. *tit.* 3. *cap.* 5. videri potest. Quare non semel hic in Belgio declaratum fuit, competentiam Pastoralem a contributione esse exemptam, ac signanter anno 1685. & 1687.

LXIII. Circa *subsidia*, quæ hic in Belgio Regi addicuntur, & illud est observandum, alia ex consensu Statuum, sive Ordinum vel Membrorum imponi, vel colligi tamquam *realia*, sive uti loquuntur *pede reali*, *reele voet*; alia ut personalia, *personele voet*; alia denique *pede*, ut ajunt partim *reali*, partim *personali*; prout Ordinibus, vel Statibus visum fuerit: vel si non exprimatur, tunc colligi solet eo pede, quo alias subsidium pro tali necessitate, aut talibus expensis solutum, colligi consuevit; soletque hic & consuetudo operari, ut observat Zypæus *Consult. 1. De Immunit. Eccles.*

LXIV. Quando ut realia, sive *pede reali* colliguntur, tunc fundis imponuntur, non habita personarum consideratione, ita ut exteri tallientur, sive in contributionem vocentur in locis ubi fundi eorum siti sunt, pro ratione fundorum. E contra ubi ut *personalia* colliguntur, non habetur ratio fundorum, sed personarum, & collectio seu impositio fit personis habito respectu lucri & proventuum suorum; tuncque soli incolæ gravantur in loco domicilii. Ex his facile videre est, quæ ratio ineatur, dum partim realia, partim personalia sunt.

T I T U L U S Q U I N T U S.

De Administratione, & Alienatione Bonorum Ecclesiasticorum,

CAPUT PRIMUM.

De Episcoporum in dispensandis, & administrandis rebus Ecclesiæ auctoritate.

1 *Plena dispensatio rerum Ecclesiæ olim fuit penes Episcopos.*
2 *Etiam post divisionem in quatuor portiones mansit penes Episcopos dispensandi auctoritas.*
3 *Nonnulli Episcopi hac auctoritate abutebantur.*
4 *Voluerunt Synodi Ecclesiis Parochialibus provideri.*
5 *Sæculo VI. cœperunt aliquæ obventiones Ecclesiis Parochialibus assignari.*
6 *Sensim singulis Titulis particulares proventus fuere annexi.*
7 *Libertate Episcoporum dispensandi res Ecclesiæ per erectionem Beneficiorum diminuta, manserunt supremi earum rerum Superintendentes.*
8 *Primum hujus Superintendentiæ argumentum, & vestigium.*
9 *Secundum illius argumentum.*
10 *Tertium argumentum.*
11 *Quartum illius argumentum.*
12 *Quintum argumentum.*
13 *Sextum argumentum.*
14 *Septimum argumentum.*
15 *Episcopi exemplo Apostolorum solliciti esse debent, ne per curam temporalem avocentur a ministerio spirituali.*
16 *Quales esse debeant dispensatores rerum Ecclesiæ?*
17 *Quam sollicitus fuerit Apostolus, ne suspicio infidæ dispensationis daretur.*
18 *Voluit jam pridem Ecclesia, ut Episcopi in dispensatione rerum Ecclesiæ adhiberent Clerum suæ Ecclesiæ.*
19 *Cura temporalium in multis Ecclesiis commissa fuit Diaconis, ac præcipue Archidiaconis.*
20 *Ex hac Archidiaconorum auctoritate remansit hodiernum jus* deportus.
21 *In quibusdam Ecclesiis Episcopi habebant œconomum, cui cura temporalium incumbebat.*
22 *Idque etiam ante Concilium Chalcedonense.*
23 *Canon Concilii Chalcedonensis præcipiens in omnibus institui œconomum.*
24 *Œconomus non sumendus ex cognatis, aut domesticis Episcopi.*
25 *Constitutio Justiniani Imperatoris de œconomis.*
26 *Decretum Synodi VII. de constituendis œconomis.*
27 *Canon Concilii Hispalensis contra Episcopos sine œconomo res Ecclesiæ administrantes.*
28 *Concilium Toletanum IV. urget institutionem œconomi, & hic aliquando dictus* Vice-Dominus?
29 *Quando usus œconomorum desinere cœperit.*
30 *Sanctus Carolus magis attendens spiritum quam litteram Canonum, œconomos ab Episcopis constitui voluit.*
31 *Id ab omnibus suæ Provinciæ Episcopis servari voluit, ut liberius functionibus spiritualibus incumbere possent.*
32 *Qualem œconomum desideret?*
33 *Synodus Chalcedonensis vult etiam proventus, Sede vacante, per œconomum administrari.*
34 *Hoc Decretum renovatum per Synodum Tridentinam.*
35 *Electus a Capitulo sine justa causa deponi nequit.*

I. EPISCOPOS primitus fuisse rerum Ecclesiasticarum primarios ac præcipuos dispensatores, omnium passim Canonum una est sententia.

Canon 41. vulgo Apostolorum, ait; „ Jubemus Episcopum „ rerum Ecclesiæ potestatem habere “. Rationem addit; „ Si „ enim pretiosæ hominum animæ sunt ei credendæ, multo ma- „ gis sunt committendæ pecuniæ, ut in ejus sit facultate omnia „ administrare.

Eadem repetit *Canon* 25. Concilii Antiocheni anno 341. vulgo *in Encæniis*, dicens: „ Episcopus habeat rerum Ecclesiæ pote- „ statem, ut eas in omnes egentes dispenset, cum multa cau- „ tione, & Dei timore.

II. Et quamvis sæculo IV. aut V. in aliquibus saltem Ecclesiis vulgaris illa rerum Ecclesiasticarum in quatuor portiones divisio invaluerit, & Canonum auctoritate decreta sit, nihilominus suprema dispensandi auctoritas remansit penes Episcopos, uti supra *Sect.* 4. *tit.* 1. *cap.* 6. monuimus, & multis Canonibus etiam sæculo sexto & septimo claris terminis expressum est.

III. Hac auctoritate nonnulli Episcopi abutentes, facultates Ecclesiarum ita sibi vindicabant, ut parum aut nihil ipsis Clericis relinquerent, quemadmodum sæculo sexto Episcopi Gallicani apud Carpentoracten congregati testantur, dicentes: „ Hujusmo- „ di ad nos querela pervenit, quod ea, quæ a quibuscumque „ Fidelibus Parochiis conferuntur, ita ab aliquibus Episcopis „ præsumantur, ut aut parum, aut prope nihil Ecclesiis, qui- „ bus relicta fuerant, relinquatur.

IV. Post hæc subjungunt: „ Hoc nobis justum & rationabile „ visum est, ut si Ecclesia civitatis ejus, cui Episcopus præest, „ ita est idonea, ut Christo propitio nihil indigeat, quidquid Pa- „ rochiis fuerit derelictum, Clericis, qui ipsis Parochiis deser- „ viunt, vel reparationibus Ecclesiarum rationabiliter dispense- „ tur. Si vero Episcopum multas expensas, & minorem substan- „ tiam habere constiterit, Parochiis, quibus largior fuerit col- „ lata substantia, hoc tantum quod Clericis, vel sartis tectis ra- „ tionabiliter sufficiat, reservetur: quod autem amplius fuerit „ propter majores expensas, Episcopus ad se debeat revocare.

Hic ergo apparet, eo adhuc tempore dispensationem facultatum Ecclesiasticarum fuisse penes Episcopos, atque potuisse etiam interiorum Ecclesiarum Parochialium facultates ad se avocare; modo tamen ipsis Parochialibus esset sufficienter provisum.

V. Verum quia in hac sufficientia assignanda, vel relinquenda Episcopi nonnulli essent æquo tardiores aut tenaciores, & minus liberales, cœperunt sæculo sexto nonnulla bona ipsis Ecclesiis Parochialibus præsertim ruralibus, aut Presbyteris illis deservientibus reservari, quorum proventus ipsis solis cederent. In Concilio Aurelianensi III. anno 538. decernitur, *Can.* 5. *Si quæ oblationes in quibuslibet rebus atque corporibus collatæ fuerint Basilicis in civitatibus constitutis, ad potestatem Episcopi redigantur, & in ejus sit arbitrio, qui ad reparationem Basilicæ, aut observatum ibi substantiam deputetur. De facultatibus vero Parochiarum, vel Basilicarum in pagis civitatum constitutis, singulorum locorum consuetudo servetur.*

VI. Hoc insuper scitur, sensim unicuique Ecclesiæ, quin & titulo suos particulares proventus circa nonum, & decimum sæculum cœpisse annecti; ita ut qui Ecclesiæ, aut titulo esset præfectus, *jure suo* haberet *plenum* jus percipiendi, & dispensandi annuos proventus illi annexos; uti late deduxi supra *Sect.* 3. *tit.* 1. *cap.* 1. ubi de origine Beneficiorum actum est.

VII. Quamvis autem per Beneficiorum erectionem, nec non bonorum Ecclesiæ Cathedralis inter Episcopum, & Canonicos partitionem, libera illa Episcoporum dispensandi, & administrandi res Ecclesiasticas auctoritas non parum restricta fuerit; nihilominus indubitatum est, Episcopos adhuc mansisse rerum Ecclesiasticarum superintendentes, & curatores quoad Ecclesias, & loca sibi subjecta, atque etiamnum hodie auctoritas illius non paucas, nec exiguas superesse reliquias.

VIII. Indubie hujus auctoritatis reliquiæ putandæ sunt, quod passim in Synodis Belgicis injungitur, ut adeptus Pastoratum antequam cura animarum vel possessio Pastoratus ei detur, jurare & promittere debeat: „ Specificationem omnium fructuum Pasto- „ ratus mei, cum debita designatione hypothecarum, limitum, „ & terminorum, intra annum a festo Nativitatis S. Joannis „ Baptistæ proxime venturo, Archipresbytero tradam.

Hæc ex Synodo P. II. Mechliniensi, uti latius retulimus supra *Sect.* 3. *tit.* 9. *cap.* 2. ubi una notavimus, idem

pene

pene juramentum exigi a provisis de quocumque simplici Beneficio.

Ut quid hæc bonorum specificatio Archipresbyteris, qui Episcoporum quasi Vicarii sunt, exhibenda? Nisi ut ipsi vice Episcoporum conservationi illorum bonorum intendant invigilentque, ne quid per Beneficiarorum incuriam deperdatur.

IX. Jubent quoque Synodi, „ pro conservatione bonorum ad Ecclesias Parochiales, & Cappellanias pertinentium, ut singuli Parochi, & Cappellani inventarium bonorum eorumdem faciant, illudque subsignent, nec non a Majore, & Scabinis etiam suæ Parochiæ subsignari curent, & *Ordinariis* transmittant; qui Ordinarii registrum, in quo singula inventaria, hujusmodi describantur, confici mandent, ipsa originalia & authentica in Archivum aliquod reponant, & ad posteritatis memoriam diligenter asservent ". Ita Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 15. *cap.* 7.

X. Et Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 22. *cap.* 3. vult, ut „ Possessores quorumcumque Beneficiorum, litteras fundationum eorumdem, & omnium bonorum ad Beneficia spectantium, Decanis Capitulorum, vel Archipresbyteris, quorum visitationi ipsa Beneficia subsunt, intra trimestre post publicationem præsentis Synodi exhibeant, in Archivis Episcoporum, vel Capitulorum asservandas.

Similia in omnibus passim Synodis Belgicis leguntur, quæ Episcopalem in bona Ecclesiarum, & Beneficiorum Episcopis subjectorum superintendentiam evincunt.

XI. Illa quoque tum Synodorum Decreta, tum Principum Edicta, quæ volunt computibus bonorum spectantium ad Ecclesiarum fabricas, & Mensas pauperum, Episcopum, ejusve Deputatum interesse (de quibus *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 5. *cap.* 4.) rursus ostendunt, Episcopo horum etiam bonorum curam incumbere.

XII. Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 8. & 9. *De Reformat.* Episcopis attribuens amplam potestatem visitandi Hospitalia, aliaque pia loca; ipsosque Hospitalium & similium administratores urgens ad reddendam singulis annis rationem administrationis Ordinario, non obscure ipsam Episcoporum auctoritatem in bona illorum locorum insinuat: sed de hac auctoritate Episcoporum latius agetur infra titulo sequenti.

XIII. Consensus Episcopi in alienatione bonorum Ecclesiarum necessarius (de quo infra) sat manifeste evincit, eminentem aliquam, & primariam auctoritatem in administrandis inferiorum Ecclesiarum Beneficiorum bonis penes Episcopos remanere.

XIV. Quod Parochi, aliique plures Beneficiati testari nequeant sine licentia Episcopi; item quod ad Episcopum mobilia Clericorum intestatorum in quibusdam locis devolvantur, ut ea ipsa in Canonicos usus dispenset, manifesta sunt hujus Episcopalis auctoritatis indicia, & relicta vestigia.

Quod in nonnullis locis Episcopi ad se trahant proventus Beneficiorum vacantium, aut litigiosorum, vel quibus ipsi Beneficiati personaliter non deserviunt, hujus auctoritatis est vestigium: uti expresse docet Synodus Silvæducensis sub Masio *tit.* 20. *cap.* 9. dicens: „ Cum Ordinarius in sua Diœcesi omnium Beneficiorum, bonorumque Ecclesiasticorum sit *Curator*, & *Rector supremus*; ordinamus, quod tempore vacationis, ac litispendentiæ deservituræ Ecclesiarum, ac Cappellaniarum, Beneficiorum, officiorumque Ecclesiasticorum, ac etiam ob temerariam Rectorum absentiam, ab iisdem, videlicet quando illis nobis litteras privilegii, & dispensationis, quibus a residentia excusari volunt, tempestive ante festum S. Ægidii non exhibent, nec juxta ordinationem Concilii Provincialis Mechliniensis primi, docent, quod extra locum residentiæ clericaliter, & convenienter Ordini suo incedant, & vivant, tunc dispositio servitii seu deservituræ, ac omnium fructuum ejusmodi Ecclesiarum, & Beneficiorum ad nos, juxta antiquam, & laudabilem consuetudinem habentem in Jure Canonico fundamentum, spectet & pertineat.

XXV. Verum dum Ecclesia curam, & dispensationem temporalium Episcopis commisit, noluit eos his ita occupari, ut horum cura, aut dispensatio ipsos in cura spirituali longe maxima impediret; sed voluit, ut imitarentur Apostolos, quorum sunt successores, qui dixerunt ad multitudinem discipulorum: *Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Considerate ergo, Fratres, viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu Sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos vero orationi, & ministerio verbi instantes erimus.* Additque sacer Textus. *Et placuit sermo coram omni multitudine.* Act. 6.

XVI. Exigunt Apostoli, ut eligantur ad hoc opus mensarum, sive dispensationem temporalium *viri boni testimonii*, hoc est, integræ & inculpatæ famæ; nec non *pleni Spiritu Sancto, & sapientia*: quia, nisi quis plenus sit *Spiritu Sancto*, sive charitate Dei, & proximi, & *sapientia*, hoc est, Christiana prudentia in rebus agendis, in rerum temporalium dispensatione facile peccatur; vel nisi sit *boni testimonii*, peccare existimabitur.

XVII. Quapropter & Apostolus collectæ perficiendæ apud Corinthios, non tantum Titum, *quem in multis sæpe sollicitum esse* probaverat, sed misit *etiam cum illo fratrem cujus laus est in Evangelio per omnes Ecclesias*; *ne quis* (ait) *nos vituperet in hac plenitudine, quæ ministratur a nobis*: 2. Cor. cap. 8. Sensus est, ait Estius: „ Ideo misimus viros tam integros, & extra omnem suspicionem positos, Titum & alterum fratrem, cujus laus in Evangelio; ne quis male de nobis loquatur, aut suspicetur, quasi non satis fideliter, & caste pecunia tam larga, nostro ministerio collecta, a nobis tractetur. Nam ut pecuniæ cupido latissime grassatur, ita ejusdem tractatio summam fidem exigit, ac perfacile in eo genere vel peccatur, vel peccari existimatur.

XVIII. Exemplo itaque Apostolorum, jam pridem Ecclesia voluit, ut Episcopi in dispensatione, & cura rerum temporalium adjutores, & socios fideles haberent; ne ipsa temporalium cura in spirituali suo ministerio impedirentur, omnemque infidæ administrationis suspicionem evitarent.

In primis cautum fuit, ut in hac dispensatione Presbyterorum, & Diaconorum suorum (quos hodie repræsentant Capitulum Cathedrale) opera uterentur; adeo quidem ut in Concilio Antiocheno sæculo IV. cautum fuerit: „ Quod si (Episcopus) convertat res Ecclesiæ in suos usus, & Ecclesiæ reditus vel agrorum fructus, non ex *Presbyterorum*, vel *Diaconorum* sententia administret, sed domesticis suis, aut cognatis, vel fratribus, vel filiis, licentiam det, ut rationes Ecclesiæ per ipsos clam detrimentum capiant; is Synodo Provinciæ administrationis rationem reddat.

Hujus veteris disciplinæ etiamnum est vestigium, quod Episcopi res suæ Ecclesiæ, sive Episcopatus alienare, aut gravare sine consensu sui Capituli nequeant; uti infra notabitur.

XIX. Ipsa quoque temporalium cura, & immediata dispensatio in multis Ecclesiis exemplo Apostolorum commissa fuit Diaconis; inter quos tamen prima cura sensim transiit ad Archidiaconos. Unde S. Isidorus describens officia Archidiaconi, ait: „ Collectam pecuniam de communione ipse accipit, & Episcopo defert, & Clericis partes proprias idem distribuit.

XX. Postquam singulis Ecclesiis sui proventus fuere annexi; plena dispensatio ipsis Beneficiatis concredita fuit, minor quoque esse cœpit Archidiaconorum circa dispensationem rerum Ecclesiasticarum auctoritas. Ex pristina interim hac dispensandi auctoritate, & cura Ecclesiarum Parochialium Archidiaconis incumbente, remansit etiamnum hodie apud quosdam Archidiaconos jus dispensandi proventus Ecclesiarum Parochialium durante earum vacatione, quod vocari solent *jus deportus*. Sed cum pristina disciplina non nisi dispensationem rerum Ecclesiæ Archidiaconis annueret, non apparet, hoc *jus deportus* ipsis Archidiaconis fructus Ecclesiarum vacantium attribuere, ut illos in privatos suos usus convertant: sed eorum duntaxat fidelem, & providam dispensationem, sive curam: ut ita Archidiaconi tamquam oculi Episcoporum invigilent, ne Ecclesiæ vacantes, vel in temporalibus, vel spiritualibus aliquid detrimenti patiantur, ipsique proventus rite dispensentur, & Ecclesiæ operariis ad mentem Canonum impendantur.

XXI. In nonnullis Ecclesiis, præsertim Orientalibus, moris fuit, ut Episcopus suum haberet œconomum, qui rerum temporalium curam, & dispensationem haberet; ut hoc pacto Episcopus nec rerum temporalium sollicitudine nimium distraheretur, nec infidæ administrationis suspicionem insimularetur.

XXII. Canone 9. Theophili Alexandrini decernitur: „ Ut totius Sacerdotalis Ordinis sententia alius renuntietur œconomus, in quo Apollo quoque Episcopus consensit, ut bona Ecclesiæ in ea, quæ oportet, impendantur.

Hic per transennam notandum, quod œconomus constituatur, ut bona Ecclesiæ *in ea, quæ oportet, impendantur*, quod est impendere (ait Theodorus Balsamon) in viduas, hospites, & pauperes, uti docet sequens Canon, cujus hæc sunt verba: „ Viduæ, & pauperes, & peregrinantes hospites omni quiete fruantur; & nemo quæ sunt Ecclesiæ, ut sua usurpet.

XXIII. Scripti sunt hi Canones currente sæculo IV. adeoque fuisse in aliquibus Ecclesiis œconomos institutos ante Concilium Chalcedonense, nequaquam obscurum; probatque & ipse *Can.* 26. hujus Concilii, quo jubentur œconomi institui. „ Quoniam in nonnullis Ecclesiis, ut sæpe a nobis auditum est, Episcopi absque œconomis tractant res Ecclesiasticas, placuit omnem Ecclesiam Episcopum habentem, ex proprio Clero œconomum habere, qui ex Episcopi sui sententia res Ecclesiasticas dispenset, ut nec sine testibus sit Ecclesiæ ministratio, nec ideo res ejus dissipentur, & probrum ad deducus Sacerdotio inuratur: si autem hoc non fecerit, eum divinis etiam Canonibus subjici ". *Dist.* 89. *Can.* 4.

XXIV. Primum hic advertendum monet Zonaras: „ Neque ex domesticis ipsius Episcopi cuiquam, propinquo forte, aut uni e familia, sed homini ex Episcopatus Clero delecto, œconomi munus a Concilio mandari placet.

Deinde subjungit Zonaras: „ Quo quidem ex Episcopi tamen sententia, bona procurante, & quos in usus Ecclesiastici reditus insumantur facile apparebit, nec erit cur quispiam in Ecclesiæ patrimonio dissolutum Episcopum fuisse suspicari queat (id enim dissipandi verbo ostenditur) eumque quasi sacros proventus perdite irreligioseque effundentem, conviciis, contumeliisque proscindat. Qua quidem ex re, cum Episcopi fides multitudini suspecta esse consuevit, tum offensiones quoque populi, velut ex odio male gestæ potestatis, excitantur.

XXV. Œconomorum sæpius meminit Justinianus Imperator, ac signanter in *L.* 42. §. 5. *Cod. De Episcopis, & Clericis*: ubi œconomos *cum judicio, & diligenti discussione* creari præcipit, addens: „ Scientibus ipsis, quod singulis annis rationem referent sanctissimo Episcopo suæ administrationis, & quacumque in re videbuntur res Ecclesiasticas minuisse, vel læsisse, vel proprium quæstum quæsisse, hoc Ecclesiasticis rebus restituent.

XXVI. Canonem Chalcedonensem sæculo VIII. renovavit Synodus Nicæna II. *Can.* 11. eumque illæsum servandum esse declarat: „ Et si quidem (ait) unusquisque Metropolitanus in sua Ecclesia œconomum constituit, bene habet. Sin minus, Constantinopolitano Episcopo speciali auctoritate licebit œconomum in ejus Ecclesia præficere: similiter & Metropolitanis, si quis eis subsunt Episcopi, nolint in Ecclesiis œconomos constituere.

Hic advertere licet, quam sollicita fuerit hæc œcumenica Synodus, ut Episcopi suos haberent œconomos.

XXVII. Sæculo septimo celebrata Synodus Hispalensis II.

Can. 9. mandat, „ ut unusquisque nostrum (id est Episcoporum) „ secundum Chalcedonensium Patrum Decreta ex proprio Clero „ œconomum sibi constituat... Si quis autem Episcopus posthac „ Ecclesiasticam rem aut laicali procuratione administrandam „ elegerit, aut *sine testimonio œconomi* gubernandam crediderit „ vere ut contemptor Canonum, & fraudator Ecclesiarum re- „ rum, non solum a Christo de rebus pauperum judicabitur reus, „ sed etiam & Concilio manebit obnoxius ". Apud Gratianum *Caus.* 16. *quæst.* 7. *Can.* 22.

XXVIII. Circa idem tempus Concilium Toletanum IV. *Can.* 48. ait: „ Eos quos œconomus Græci appellant, hoc est, qui „ vice Episcoporum res Ecclesiasticas tractant, sicut sancta Sy- „ nodus Chalcedonensis instituit, omnes Episcopos de proprio „ Clero ad regendas Ecclesias habere oportet; qui autem dein- „ ceps contempserint, obnoxius ejusdem magni Concilii erit.

Porro sciendum apud Latinos frequenter hoc œconomos fuisse vocatos *Vice-Dominus*; uti notat, multisque ostendit Du-Cange in suo Glossario, verbo *Vice-Domini Ecclesiarum*.

XXIX. Quo tempore usus œconomorum desierit, incertum est. Admodum verisimile est, sensim desiisse, postquam administratio rerum Ecclesiasticarum ad singulos Beneficiatos devoluta est, manente sola administratione, & dispensatione *immediata* bonorum ipsius Episcoparus penes Episcopum.

XXX. Verum quia semper cavendum est, ne Episcopi rerum temporalium cura, & sollicitudine in spirituali animarum cura, & regimine impediantur, neque infidæ administrationis insimulentur; qui fuit institutiontis œconomorum finis; hinc S. Carolus sacrorum Canonum zelosus instaurator, & spiritum magis, quam litteram sacrorum Canonum considerans, ea quæ Concilium Chalcedonense, & Toletanum decreverunt circa œconomos totius substantiæ Ecclesiasticæ, quando omnium rerum Ecclesiasticarum *immediata* dispensatio erat penes Episcopos, applicuit œconomis. qui solas res Ecclesiæ Cathedralis, sive Episcopatus administrent, in Concilio V. Mediolanensi *part.* 3. *cap.* 11. ubi ait: „ Sacrosancti Concilii Chalcedonensis Canon jubet, ab Episcopo *œconomum* deligi, & constitui, qui Ecclesiæ Cathedralis „ prædia, bona, resque de illius sententia, & arbitrio admini- „ stret; ut non modo illa non dissipentur, sed testis sit rectæ „ administrationis, ac dispensationis.

XXXI. Deinde adjungit: „ Id ut a Provinciæ nostræ singulis Epi- „ scopis servetur, hoc Decreto statuimus; nec vero solum quo dili- „ gentius bonorum Ecclesiæ rectæ administrationi ad illius Concilii „ præscriptum consulatur; verum etiam quo *studiosius* Episcopus cum „ census, supellectilis, bonorumque eorum curatorem administratorem- „ que habuerit in *rerum spiritualium officiis*, quæ Episcopalis mu- „ neris propria sunt, ipse omni cogitatione totoque animo incumbat.

XXXII. Quis autem in œconomum eligi debeat, ex præscripto Canonum significat: „ Eum vero *œconomum*, vel ut alio „ Canone cavetur, *Vice-Dominum* constituat Episcopus, non lai- „ cum, neque sibi cognatione, affinitateve, aut favore conjun- „ ctum, sed Ecclesiasticum hominem: qui & *de Clero suo*, & ve- „ ro si talem qui idoneus sit, habere potest, Diaconatu initia- „ tus sit, quique in eo administrationis genere, & *recte & perite* „ versari possit.

His sat ostendit Sanctissimus Præsul, Episcopos rerum temporalium curam merito exemplo Apostolorum aliis demandare, ut ipsi orationi & Ministerio liberius vacare queant; ita tamen, ut providos, & fideles dispensatores, & œconomos deligendo, providus & fidelis bonorum Ecclesiæ dispensator habeatur.

XXXIII. Concilium Chalcedonense non tantum œconomos constitui voluit, qui viventibus Episcopis rerum administrationem susciperent; sed & *Canone* 25. voluit, *viduæ Ecclesiæ reditum apud Ecclesiæ œconomum salvum custodiri*.

XXXIV. Hoc Decretum renovans Synodus Tridentina *Sess.* 24. *cap.* 16. *De Reformat.* statuit, „ ut Capitulum, Sede va- „ cante, ubi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, œco- „ nomum unum, vel plures fideles ac diligentes decernat, qui „ rerum Ecclesiasticarum, & proventuum curam gerant, quo- „ rum rationem ei, ad quem pertinebit, sint reddituri.... „ Episcopus vero ad eamdem Ecclesiam vacantem promotus, ex „ iis, quæ ad eum spectant, ab eisdem œconomo, Vicario, & „ aliis quibuscumque officialibus, & administratoribus, qui, „ Sede vacante, fuerunt a Capitulo, vel ab aliis in ejus locum „ constituti, etiamsi fuerint ex eodem Capitulo, rationem exi- „ gat officiorum, jurisdictionis, administrationis, aut cujuscum- „ que eorum muneris; possitque eos punire, qui in eorum of- „ ficio seu administratione deliquerint: etiamsi prædicti officia- „ les, redditis rationibus, a Capitulo, vel a deputatis ab eo- „ dem, absolutionem, aut liberationem obtinuerint.

XXXV. Hoc Decretum in Synodis Belgicis passim observari nominatim præcipitur; additque Synodus D. Mechliniensis: „ li- „ que (œconomi) semel electi, a Capitulo non mutentur sine „ justa, & rationabili causa.

C A P U T II.

De Elocatione Bonorum Ecclesiasticorum.

1 *Nomine nudæ administrationis venit elocatio, modo fiat ad modicum tempus.*
2 *Ad longum tempus facta censetur species alienationis.*
3 *Tempus novem annorum de Jure Civili habetur modicum; de Jure Canonico trium annorum.*
4 *In Belgio pro parte a Jure Civili, & Canonico recessum est.*
5 *Varios terminos pro diversitate bonorum præscripsit Synodus Cameracensis, & Edictum Regium probavit.*
6 *Similes terminos expressit Synodus Mechliniensis, & Edictum Principum ad illam Synodum.*
7 *Plures elocationes simul factæ pro tempore legitimo sæpius repetito non valent.*
8 *Certum tempus determinatum, intra quod contractus locationis renovari possit.*
9 *Beneficiati tantum pro tempore suæ Deservitutæ mercedem elocationis recipere possunt.*
10 *Decretum Concilii Tridentini contra elocationes* anticipatis *solutionibus.*
11 *Decreta Synodorum, & Edicta Principum Belgii contra similes fraudes.*
12 *An in elocatione liceat recipere* Bibalia?
13 *Elocationes debent fieri publice, præviis proclamationibus.*
14 *Aliquando ob fraudem Rusticorum iis omissis fieri possunt.*
15 *In Gallia nonnullis interdicta conductio bonorum Ecclesiasticorum.*
16 *In Gallia aliquando data fuit prærogativa Parochis in conductione decimarum; sed hodie cessat.*
17 *Non convenit Parochis conductio decimarum.*
18 *Inspecto Jure communi, colocatio facta a Beneficiato non protenditur ultra ejus vitam.*
19 *Idipsum in Gallia ordinatum.*
20 *Quid Synodi Belgii circa hoc statuerunt?*
21 *Utrum Resignatarius stare debeat elocationi Resignatis?*
22 *Si Prælatus tamquam administrator bonorum Ecclesiæ elocaverit, successor tenetur.*

I. ELOCATIONEM bonorum Ecclesiæ esse speciem administrationis, atque sub administratione comprehendi, modo intra terminos nudæ, & simplicis elocationis concludatur, una est Canonistarum sententia, & aperte probatur in *Clementina* 1. *De Rebus Ecclesiæ non alienandis*; ipsaque notoria praxis consonat.

II. Ut autem intra terminos elocationis subsistat, requiritur, ut sit ad *modicum* tempus. Longioris enim temporis terminus efficeret, ut nomine quidem diceretur elocatio, sed reipsa species alienationis censeretur, quemadmodum supra *Sect.* 3. *tit.* 8. *cap.* 4. notavimus; atque eatenus non administrationis, sed alienationis species haberetur.

III. Hoc tempus *modicum* secundum interpretes Juris Civilis sequutos Glossam ad *Novellam* 120. *cap.* 3. ad novem annos, & *longum* ad decem producitur; sicut Principum Constitutiones *longum* tempus in præscriptione definiverunt. Vide Covarruviam *lib.* 2. *var. resol. cap.* 16. & ibi citatos. At Paulus II. in *Extravag. Ambitiosæ*, *De rebus Ecclesiæ non alienandis*, videtur tempus *modicum* contraxisse ad *triennium* inter species alienationis vetitas referens locationem & conductionem (*a*) *ultra triennium*.

IV. Verum hanc Extravagantem multis in locis quoad hanc restrictionem ad *triennium* receptam non esse, passim testantur Pragmatici: ipsæque Synodi Belgicæ, & Principum Edicta contrarium usum manifeste ostendunt; quæ quasi mediam viam inter Jus Civile & Canonicum tenuerunt, nimirum pro diversitate bonorum varios temporis terminos elocationis determinantia.

V. Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 15. *cap.* 6. ait: „ Terminus ordinarius locationis domorum & terrarum arabilium „ sit *novem* annorum; pro pratis *sex*: pro decimis *trium*: si ta- „ men seorsim a terris arabilibus elocentur.

Hunc terminum probavit quoque Philippus II. in Edicto ad hanc Synodum *art.* 24. vetans hunc terminum quovis modo excedi, nisi observatis solemnitatibus in alienatione rerum Ecclesiæ requisitis; idque sub pœna nullitatis.

VI. Similiter Edictum Principum ad Synodum P. II. Mechliniensem *art.* 20. asserit, Synodum præscripsisse certos terminos observandos in elocatione bonorum Ecclesiasticorum; præcipitque Edictum, eos ab omnibus observari: interdicens ultra terminos præscriptos conducere ulla bona Ecclesiastica sub pœna nullitatis ipsius contractus. Verba Edicti sunt: *Ende alsoo het voorș Synode heeft ghestelt eenen Zekeren termyn diemen sal moeten onderhouden inde verpachtinge van de goederen van de Capitulen, Cloosteren oft andere Beneficien, met sekere distinctie aldaer gheroert, soo bevelen wy alle onse ondersaten hun daer naer te vuegen, en niet te pachten oft aerveerden alsucke goederen de voorschreven Capitulen, Cloosteren oft andere gheestelyke Beneficien toebehoorende, voor anderen langeren termyn, op piene van nulliteyt van hunnen pacht*. Idest: Quandoquidem dicta Synodus limitaverit tempus observandum in conductionibus bonorum tum Capitulorum, tum Monasteriorum, aliorumque Beneficiorum, mediante quadam distinctione ibidem expressa, hinc mandamus quibuscumque subditis nostris, ut juxta ea se conforment; nec talia, ad Capitula, Monasteria, aliaque Beneficia Ecclesiastica spectantia bona in longius tempus conducant, pœna irritæ conductionis constituta.

Verum in hodiernis Synodi hujus Provincialis exemplaribus non reperiuntur hi termini elocationis expressi; sed tantum dicitur simpliciter *tit.* 22. *cap.* 2. „ Bona Ecclesiæ locare non liceat ul- „ tra tempus a jure definitum. „ Sed monet Zypæus in Noticia Juris Belgici *tit. De Episcopis, & Clericis* §. *de rebus Ecclesiæ non alienandis*, quod „ Synodus alios terminos pratis, alios de- „ cimis, alios agris præscribat, pro natura regionis; sed Romæ „ substitutum est tempus tantum a Jure præscriptum: Edictum „ autem conceptum est antequam Synodus probata Roma redi- „ ret: termini autem ejusdem Synodi, quos Edictum probat, re-

„ gesta

(*a*) In Jure bifariam usurpari solent *locationis & conductionis* verba, ac potissimum ubi agitur de rebus utendis. Inquilinus, qui domum utendam accepit, *conductor* dicitur, dominus, qui dedit, *locator* nuncupari solet. Quod si de opere faciendo agatur, communis utriusque hujus verbi vis, & significatio eadem fere est: nam artifices, quatenus suam operam vendunt, locatores dicuntur, unde locare operas vulgo dicimus, quatenus opus faciendum suscipiunt, conductores habentur.

„ gesti sunt in Synodorum Antuerpiensem 1609. *tit.* 21. *c.* 26. “ Hæc ille, qui & addere potuisset Synodum P. I. Mechliniensem anno 1609. quæ *tit.* 21. *cap.* 1. eosdem terminos expressit, quos Synodus Cameracensis expresserat; refertque se ad citatum articulum Edicti.

VII. Recte post alios notat Covarruvias loco citato *n.* 4. quod si fiant plures elocationes unius ejusdemque rei in certum & legitimum tempus sæpius repetitum, puta in plura triennia, aut novennia, adjecta clausula, ut tot sint locationes quot *triennia*, aut *novennia*, & finito primo triennio aut novennio censeatur facta *nova* elocatio, sint nullæ saltem quoad excessum legitimi temporis, tamquam manifeste factæ in fraudem legis.

VIII. Ad occurrendum hujusmodi fraudibus decretum est in Synodis nostris Belgicis, quod „ nec renovari possit contractus „ locationis terrarum arabilium, nisi *finito sexennio* prioris con„ tractus, quoad prata vero *quadriennio*, & quoad decimas *bien„ nio*; alioquin contractus sint irriti, & qui eos fecerint Clerici „ per Episcopos puniantur “. Ita Synodus P. II. Cameracensis citato *cap.* 6. cui omnes passim aliæ Synodi consonant; uti & Edictum Regium ad hanc Synodum Cameracensem, *art.* 24.

IX. Cum Beneficiati tantum habeant usum bonorum suis titulis annexorum, pro tempore quo Beneficiis illis deserviunt, neque ultra illud tempus proventus illorum percipere queant, consequens est, quod nec jus ipsis sit mercedem conductionis, & elocationis ultra tempus illud recipiendi; sed proventus, ipsamque conductionis mercedem integram successori relinquere teneantur; ne alias ipsa Beneficia defectu proventuum Ministris destitui contingeret, dum unus suorum etiam successorum annuos proventus præripuisset: quod jam pridem per elocationes *anticipatis* solutionibus frequenter fiebat, non sine notabili Ecclesiæ pernicie; uti deplorat Synodus Tridentina, similes elocationes damnans.

X. Verba Decreti *Sess.* 25. *c.* 11. *De Reformat.* sunt; „ Magnam „ Ecclesiis perniciem afferre solet, cum earum bona, repræsenta„ ta pecunia, in successorum præjudicium aliis locantur: omnes „ igitur hæc locationes, si *antisipatis* solutionibus fiant, nulla„ tenus in præjudicium successorum validæ intelligantur, quo„ cumque indulto aut privilegio non obstante; nec hujusmodi „ locationes in Romana Curia, vel extra eam confirmentur.

XI. Hoc Decretum in pluribus Synodis Belgicis renovatum hodie ubique observatur, vetatque eas Synodus Antuerpiensis anno 1610. *tit.* 21. *cap.* 17. sub pœna *duplum* restituendi ejus quod acceptum erit.

Addit Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 15. *cap.* 5. Venditiones „ vero granorum, & aliarum rerum, quæ vilissimo pretio fiunt „ ob *anticipatas* solutiones, sive pro una tantum vice, sive ad „ plures annos contractus ineatur, tamquam usuram sapientes „ plane interdicit, Clericisque vendentibus pœnam suspensionis „ imponit. Contra ementes autem, sive Clerici sint, sive laici, „ tamquam contra usurarios procedatur.

Easdem venditiones annullat, sive pro invalidis habet Edictum Philippi II. ad hanc Synodum, *art.* 23.

Synodus Buscoducensis sub Masio *tit.* 20. *cap.* 11. reprobatis elocationibus, quæ fiunt *anticipatis* solutionibus, ulterius statuit, „ ne Ecclesiarum Rectores, aut Beneficia Ecclesiastica quomodoli„ bet obtinentes pendentes Beneficiorum fructus, aut proventus „ currentes, quovis prætextu, vel causa vendant, aut elocent, „ nisi dilata in id tempus pretii, vel mercedis solutione, quo fru„ ctus erunt a solo separati, aut annus cessit; ne illis cedenti„ bus aut decedentibus, fraudatis successoribus Ecclesia debitis „ muneribus destituatur, sub pœna arbitrio nostro infligenda.

XII. Synodus P. I. Mechliniensis postquam titulo *De Elocatione bonorum Eccles. cap.* 1. renovavit Decretum Concilii Tridentini contra elocationes *anticipatis solutionibus* factas, deinde *cap.* 3. decernit, „ quod pro renovatione arendæ (*a*) possessores Bene„ ficiorum non recipiant archæ nomine ultra sex florenos; Col„ legia vero, & Monasteria nihil exigant supra *consuetas pitan„ tias*, salvo in omnibus Episcopi moderamine.

Quæ hic *consuetæ pitantiæ* vocantur, hodie in multis locis dici solent *Bibalia* (*b*): circa quæ merito monet Synodus moderationem esse servandam; ne alias exigendo, & recipiendo notabilia *Bibalia*, per ipsa merces elocationis semper minuatur, & fraus fiat Decreto vetanti elocationes *anticipatis* solutionibus. Unde & quædam Synodi nihil exigi volunt, ac signanter Synodus Audomarensis *tit.* 22. *cap.* 3. ait: „ Pro hujusmodi autem arendæ „ renovatione, possessores Beneficiorum *nihil vini* nomine acci„ piant, quod in damnum possit venire successorum „. Huic non difforme est Edictum Regium ad Synodum Cameracensem infra citandum, vetans exigi *poculum vini* in diminutionem mercedis, nisi de consensu Superioris.

XIII. Ut vero bona Ecclesiarum sine fraude securius elocentur, volunt Synodi nostræ, ut non nisi publice, & præviis proclamationibus elocentur.

Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 15. *cap.* 8. ait: „ Dicti vero „ Parochi, & Capellani bona Beneficiorum suorum, non nisi „ tribus proclamationibus factis, relicta cuilibet facultate plus „ offerendi, elocare possunt.

Huic Decreto consonat Edictum Regium ad hanc Synodum *art.* 25. latius eamdem formam elocationis exprimens. Verba Edicti sunt: *Au surplus, declarons que les biens d' Eglises Parochiales, Chappelles, & des lieux pieux, ne se pourront bailler en ferme ou louage, si ce n' est aprés trois proclamations, ou attaches de billets faites és lieux accoûtumes, ou qu' ils soient loües aussi cherement que se baillent en ferme les terres circonvoisines de semblable bonté; le tout, sans prendre pot de vin à la diminution dudit rendaige, ne soit di consentement du Superieur, à peine que telcontrats seront tenus, & réputes pour nuls, & de nulle valeur.* Id est: Insuper declaramus, Parochialium Ecclesiarum, Cappellarum, aliorumque locorum pietati dicatorum bona non elocanda, nisi tribus præviis denuntiationibus, aut tabellæ locis consuetis proscriptæ fuerint; vel tanti forent elocata, quanti ejusdem ubertatis circumvicini agri; idque sine Bibalium aut vini receptione in imminutionem pactæ mercedis, nisi Superiorum consensus accesserit; hac alias indicta pœna, ut tales contractus nullius roboris, & valoris habeantur.

XIV. Posteriores Synodi conformiter ad hoc Edictum idem statuerunt; addit tamen Synodus Gandensis renovata inter Decreta edita per Antonium Triest Episcopum Gandensem, in Congregatione Vicariatus, & Archipresbyterorum suæ Diœcesis anno 1650. *tit.* 20. *cap.* 14. „ Casu quo tamen publicam eloca„ tionem, propter collusionem incolarum loci, vel ob aliam „ causam rationabilem, Ecclesiis aut Beneficiis fore damno ve„ risimiliter appareat, omissis proclamationibus, secreto vel „ e manu, ut vocant, præfata bona elocari poterunt; non „ minoris tamen, quam bona vicina ejusdem naturæ, & qua„ litatis elocantur, nec aliter quam etiam accepta idonea „ cautione, ac de licentia nostrâ, aut Vicariatus, vel saltem „ Decani loci.

XV. Ut bona Ecclesiastica melius conserventur, neque a laicis præsertim potentioribus sub prætextu elocationis, & conductionis subinde occupentur, aut saltem proventus illorum divertantur; pluribus Regiis Edictis, & Parlamentorum Arrestis vetitum est in Gallia Notabilibus, & Magistratibus, & Officiariis Regiis, & Toparcharum Ministris conducere, sive per se, sive per interpositas personas bona Ecclesiastica; vetitumque Ecclesiasticis bona Ecclesiarum iisdem elocare: uti videri potest in Actis Cleri Gallicani, *tom.* 3. *part.* 3. *tit.* 2. *cap.* 5.

XVI. Aliquando in Gallia data fuit prærogativa Parochis in conductione decimarum suæ Parochiæ; sed posteriori Edicto Henrici IV. de anno 1604. hæc prærogativa sublata est (*c*), omnibus etiam laicis ad eam conductionem admissis; uti videre est in libro, cui titulus: *La grande Conférence des Ordonnaces*, &c. *lib.* 1. *tit.* 2. *part.* 2. §. 4.

XVII. Et merito hæc prærogativa sublata est; quia non convenit, ut Pastores sint decimarum ad Monasteria, & Capitula spectantium conductores; uti *tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 6. notavimus. Neque dubitandum videtur, decimas ad Monasteria, & Capitula devolutas, etsi de Jure communi ad Parochum dicantur spectare, revera esse *alienas* respectu Parochorum, ad mentem Synodorum decernentium: „ Clerici beneficiati, vel in „ Sacris constituti, decimas, census, prædia, aut terras *alienas* „ non conducant, quæstus faciendi gratia “. Ita Synodus P. II. Mechliniensis *tit.* 18. *cap.* 5.

XVIII. Cum Beneficiatus tantum habeat jus percipiendi proventus bonorum titulo suo annexorum durante tempore, quo Beneficium possidet; consequens est, quod nec bona illa ultra illud tempus elocare queat; adinstar usufructuarii, qui elocationem ultra tempus durantis usus fructus extendere nequit; expiratque elocatio, ipso expirante usufructu. *L.* 9. §. 1. *ff. Locati.*

Hinc communiter concludunt Canonistæ, si Beneficiatus ad certum tempus terras, aut domum, aliave bona sui Beneficii elocaverit, & intra tempus elocationis moriatur, ipsam elocationem expirare, neque successorem debere stare elocationi. Mortuo enim Rectore qui locavit, fructus & reditus ad successorem pertinent, nec amplius ad defuncti jus attinent; & ideo locatio ejus morte extinguitur, ait post alios citatos Covarruvias *lib.* 2. *Variar. resolut. cap.* 15. *num.* 6. Vide etiam Wamesium *Cons. Can.* 324.

XIX. In Gallia Edicto Regio de 7. Septemb. 1568. declaratum fuit, elocationes expirare per mortem, dimissionem, aut resignationem Beneficiati, salvo regressu ipsi conductori contra Resignantem, ejusve hæredem pro expensis, damnis, & interesse. Verba Edicti sunt; *Ordonnos que toutes fermes de Bénéfices expireront par la demission, résignation, ou trépas du Beneficier, sauf le recours au fermier pour ses dépens, dommages & interêts contre le Resignant, ou heritier du defunt, en cas d' avance: si ce n' est des terres de labour, dont les baux ne pourront exceder neuf années, & que les fermes soient düement faites au plus offrant, & dernier encherisseur, á esteint de chandelle, & avec les solemnités qui se gardent aux Baux du notre Domaine.* Id est: Statuimus, ut Beneficiorum omnium elocationes expirent, dimittente aut resignante, aut moriente Beneficiato, salvo recursu conductoris, ratione impensarum, damni, & incommodi adversus Resignantem, aut hæredem defuncti in casu anticipationis; exceptis conductionibus agrorum sementivorum, quorum conductiones novenii tempus non excedent, posito elocationes debite factas fuisse plurimo, & ultimo licenti ad extinctionem candelæ, aliisque solemnibus formulis in Regiorum Censuum nostrorum conductione observari consuetis.

XX. Et

(a) Pro renovatione arendæ; id est, pour le rénouvellement du bail d'une meitirie ou d'une ferme.

(b) Bibalia, *pots de vin*, id est donum quod conductor largitur locatori, donum illud non comprehenditur in reditu annuali, qui in locationis contractu exprimitur.

(c) Dominus Van-Espen confundit Edictum Henrici IV. cum Arresto supremi Parisiorum Senatus. Arrestum datum est 21. Februarii 1604. At Edictum Regis confectum, ac promulgatum fuit mense Decembris 1606. Ut illud Lectori constet, subjicere liceat Edicti verba, art. 24. *Nous avons ordonné, & ordonnons que lesdits Ecclesiastiques pourront bailler leurs dixmes à ferme, à telle personne que bon leur semblera, sans que lesdits Curés y puissent pretendre aucune preference, nonobstant toutes Ordonnances à ce contraires; lesquelles, s'il y en a, nous avons revoquées, & voulu & ordonné au lieu d'icelles; que l'Arrest donné en notre Cour de Parlement de Paris du 21. Fevrier 1604. sur semblable different, & pour empecher telle preference, soit inviolablement gardé ...... Donné au mois de Decembre 1606.*

XX. Et hæc quidem de Jure communi : nam ex quorumdam locorum consuetudine successor in Beneficio tenetur stare, saltem ad aliquod tempus, locationi factæ per prædecessorem.

Synodus D. Mechliniensis *tit. 21. cap. 3.* „ elocationes bonorum beneficialium a Beneficiatis initas non diutius durare declaret, quam pro illo anno, in quo moritur, vel Beneficium „ dimittit ipse Beneficiatus contrahens “. Deinde addit hanc clausulam : „ Nisi a nobis (Episcopo vel Capitulo, sub cujus „ jurisdictione ipsa Beneficia existunt, confirmatæ fuerint.

Eadem habet Synodus Namurcensis anni 1659. *tit. 22. cap. 3.* nisi quod in clausula exceptiva exprimat etiam elocationes factas *auctione publica*; quasi & has durare vellet ultra annum, quo Beneficiatus moritur, vel dimittit Beneficium.

XXI. Resignatarium tamen, qui ab ipso Beneficiato elocatore titulum quodammodo accipit, teneri stare elocationi Resignantis, probabilius existimat Renatus Choppinus *lib. 3. De Sacr. Polit. tit. 7. n. 6.* „ Immo indubutati juris esse, successorem Resignatarium servare, & tueri oportere locationes factas a Resignan- „ te, si licitæ sint, & sine fraude, maxime si conductor sit, „ qui impensas quasdam in farta tecta prorogaverit „ : asserit Paponius *lib. 1. Arrest. tit. 13.* in additionibus ad *art. 5.* (*a*).

XXII. Supradicta intelligunt communiter Canonistæ, quando ipse Beneficiatus suo proprio nomine, & in suum usum elocat bona sui Beneficii, quorum proventus ipsi tamquam Beneficiato competunt; secus vero, si bona elocaverit ad Ecclesiam, aut Conventum spectantia, quæ non ipsius particularis commodum, sed ipsius Ecclesiæ, aut Conventus elocantur.

Hoc enim casu, non ut particularis possessor Beneficii, & proprio nomine elocat, sed tamquam legitimus bonorum Ecclesiæ administrator: quo casu Prælatus, qui ipsi in administratione Ecclesiæ succedit, eidem elocationi factæ stare tenetur; sicut tutor, qui alteri tutori in administratione successit, ait Covarruvias loco citato; qui & tamquam consequens subjungit : „ Sic „ sane si Rector alicujus Hospitalis ad annum tantum ele- „ ctus ipsius res locaverit ad triennium, vel ad aliud tempus „ Jure permissum, tenebitur successor locationis factæ nomine „ Xenodochii, & ad ejus usum, stare omnino : alioqui fallax „ esset hæc administrandi potestas. Idem dicas in Rectoribus ci- „ vitatum, ubi ab eorum officium spectat res civitatis locare, „ nam locatio ab eis nomine civitatis facta, etiam ad successo- „ rem transivit, sicut & alii contractus.

Deinde subjicit hanc generalem conclusionem, & regulam a Canonistis communiter probatam : „ Igitur ubi locatio rerum „ Ecclesiæ a Prælato fieri potest ad usum ipsius Ecclesiæ, & ea „ facta fuerit nomine Ecclesiæ, ut & facta censebitur in rebus „ ab ipsam Ecclesiam, non ad Prælatum pertinentibus; succes- „ sor in dignitate licet possit in integrum restitutionem petere, „ ad læsionem Ecclesiæ non poterit jure ordinario a locatione „ discedere. Non idem erit, si Prælatus Ecclesiæ locaverit rem, „ cujus reditus non ad Ecclesiam, sed ad ipsum Prælatum per- „ tinent: nam licet nomine Ecclesiæ locaverit, intelligitur ea „ locatio sub ea conditione, si ipse Prælatus vixerit, & ut ef- „ fectum habeat, dum ipse Prælatus jus habuerit percipiendi re- „ ditus illos; hoc etenim dictat materia subjecta.

C A P U T III.

De vetitam rerum Ecclesiæ alienatione, & quid nomine alienationis veniat, & quæ res contineatur ?

1 *Primis Ecclesiæ sæculis non videtur Episcopis interdicta rerum Ecclesiæ alienatio.*
2 *Quare vetita postmodum earum alienatio?*
3 *Decretum Concilii Carthagiensis vetans hanc alienationem.*
4 *Decretum sub nomine Concilii apud Valentiam relatum in Decretalibus Gregorii IX.*
5 *In nullo Concilio Valentino reperitur.*
6 *Refert illud Gratianus, nonnullis additis, quæ simul conficiunt Decretum hodie vulgatissimum; cujus tenor exhibetur.*
7 *Refertur a Gratiano sub nomine* Leonis Papæ, *qui communiter creditur Leo Magnus.*
8 *Epistolam Leonis Magni, quæ partem Decreti continet, primus evulgavit Gerardus Vossius.*
9 *Ex hac Epistola aliqua omisit, notanda tamen, & aliqua addidit Gratianus.*
10 *Epistolam hanc Leoni Magno adscribi non posse dicit Paschasius Quenellus.*
11 *Argumenta quibus id probat Quenellus.*
12 *Qua ratione Leoni Magno hæc Epistola supposita videatur?*
13 *Hoc Decreto antiquiores usi non sunt; sed posterioribus admodum fuit familiare, non tantum Doctoribus, sed & Pontificibus.*
14 *Plura tum a Pontificibus, tum a Synodis edita Decreta alienationem rerum Ecclesiæ vetantia.*
15 *Principes sæculares illa suis legibus fulcierunt.*
16 *Constitutio Leonis Imperatoris, & ratio vetitæ alienationis.*
17 *Hæc Constitutio per Anastasium extensa.*
18 *Justinianus, hac abrogata, extendit legem Leonis ad omnes Ecclesias.*
19 *Principes nostri etiam Decreta Canonum probarunt.*
20 *Episcopi, & Pastores hodie jurant, bona suarum Ecclesiarum, & Beneficiorum non alienare.*
21 *Nomine alienationis continetur omnis actus translativus dominii.*
22 *Item, per quem aliquo modo res Ecclesiæ admittitur.*
23 *Alienatio fit per infeudationem, & dationem in emphyteusim.*
24 *Item, per concessionem ususfructus.*
25 *Vetatur quoque res pignori dari, & quare?*
26 *Ostenditur corruptus textus* Cap. 5. *tit.* hoc tit. *delendamque vocem* conditionem.
27 *Debet Beneficiatus res sui Beneficii* integras *servare.*
28 *Quæ res sub probibita alienatione contineantur?*
29 *An arbores in fundo excrescentes contineantur?*
30 *Decretum Synodi Silvæducensis de cædendis arboribus.*

I. PRIMIS Ecclesiæ sæculis, præsertim quamdiu Ecclesia præter Fidelium oblationes nulla bona habitat, non legitur, Episcopis interdictam fuisse rerum Ecclesiasticarum alienationem; sed libera & plena earum dispositio ipsis concredita videbatur. Absonum enim videbatur, iis non credi rerum temporalium dispensationem, quibus pretiosæ hominum animæ sunt credendæ.

II. Verum cum Ecclesia, cessante ethnicorum Imperatorum persecutione, cœpit etiam bona immobilia possidere, e quorum proventibus in perpetuum quodammodo Ministris Ecclesiæ, aliisque necessariis ad divinum cultum provideretur; atque experientia doceret, nonnullos Episcopos non satis sollicitos pro successoribus, bona illa in propriam utilitatem distrahere; cœpit ipsorum auctoritas in rerum illarum administratione limitari, & rerum Ecclesiasticarum alienatio inhiberi, aut saltem certis quibusdam terminis, & legibus circumscribi.

III. Quando hæc alienationis inhibitio initium sumpserit, incertum est. Hoc non obscurum est, sæculo *IV.* in aliquibus saltem Ecclesiis Canones hac de re editos fuisse. Legitur in Concilio Carthaginensi V. anno 398. *Can. 4.* „ Nullus res Ecclesiæ di- „ strahat. Quod si reditus non habet, & aliqua nimia necessitas „ cogit, hanc insinuandam esse Primati ipsius Provinciæ cense- „ mus, ut cum statuto numero Episcoporum, utrum faciendum „ sit, arbitretur. Quod si tanta urget necessitas Ecclesiæ, ut non „ possit ante Primatem consulere, saltem vicinos testes convocet „ Episcopos; curans ad Concilium referre omnem Ecclesiæ ne- „ cessitatem. Quod si non fecerit, reus Deo & sancto Concilio, „ venditor honore amisso teneatur “. Ita refert Gratianus *Caus. 17. quæst. 4. Can. 39.*

IV. Refertur quoque in Decretalibus Gregorii IX. in *cap. 1. De his, quæ fiunt a Prælato* &c. sub nomine Concilii *apud Valentiam* : „ Irrita erit Episcoporum donatio, vel venditio, vel „ commutatio rei Ecclesiasticæ absque collaudatione, & subscri- „ ptione Clericorum.

V. Nonnulli credunt hoc Decretum editum in Concilio Valentino habito anno 374. at notavit jam pridem Antonius Augustinus uti & Petrus Crabbus in notis ad hoc Concilium, Decretum hoc in nullo Valentino Concilio Galliæ aut Hispaniæ reperiri.

VI. Extat idem Decretum apud Gratianum *Caus. 12. quæst. 2 Can. 52.* nonnullis tamen additis, quæ simul conficiunt Decretum in hac materia apud Canonistas famosissimum, & vulgatissimum, & quo pene solo hodierna disciplina de alienatione rerum Ecclesiæ continetur. Exprimitur autem his verbis : „ Sine exce- „ ptione decernimus, ne quis Episcopus de rebus Ecclesiæ suæ „ quidquam donare, vel commutare, vel vendere audeat : nisi „ forte aliquid horum faciat, ut meliora prospiciat, & cum „ totius Cleri tractatu atque consensu id eligat, quod non sit „ dubium profuturum Ecclesiæ. Episcopus rebus Ecclesiæ tam- „ quam commendatis, non tamquam propriis utatur. Irrita enim „ Episcoporum venditio, & commutatio rei Ecclesiasticæ erit „ absque connivenția & subscriptione Clericorum.

VII. Refert autem illud Gratianus ex Epistola Leonis Papæ, *universis Episcopis per Siciliam constitutis*; crediturque passim a Canonistis, hic designari Leonem Magnum.

VIII. Verum nulla inter Epistolas Leonis Magni extabat, quæ hoc Decretum contineret, antequam Gerardus Vossius Epistolam hactenus ineditam, sub nomine Leonis Magni ad universos Episcopos per Siciliam constitutos evulgavit : quam ex antiquo Cardinalis Sirleti MS. codice acceptam, ex consulari nota, & ipsius Leonis phrasi ac dictione, quam spirare ei visum est, Leonis Magni esse non suspicatur modo, sed plane & indubitanter asseverat.

IX. Si hoc Vossii judicium satis esset fundatum, non dubium quin saltem pro prima parte, id est, a primis verbis, usque ad illa, *profuturum Ecclesiæ*, hoc Decretum Leoni Magno adscribendum esset; quia eatenus in hac Epistola continetur; reliqua a Gratiano addita sunt, uti & nonnulla omissa : quæ tamen merito fuissent addita, utpote rationem prohibitæ alienationis exprimentia. „ Quia (ait) plenum justitiæ est, fratres charissimi, „ ut non solum Episcopi, sed etiam totius Cleri studio, Eccle- „ siasticæ utilitatis incrementa serventur, & eorum munera illi- „ bata permaneant, quæ pro animarum suarum salute, fideles „ de propria substantia Ecclesiis contulerunt.

X. Verum vir summæ eruditionis Paschasius Quenellus in sua Operum Leonis revisione, relata opinione Vossii, dicere non dubitavit : „ Mihi vero Leonis non esse, pene certum est, vel „ unius styli inspectione, quem a Leonino adhorrere quivis fa- „ cile deprehenderit.

XI. Tum relatis nonnullis, quæ a stylo Leonis videntur plane aliena, plura alia argumenta adducit, quibus ostendat, Epistolam hanc Leoni Magno adscribi non posse; atque inter alia advertit in eadem Epistola mentionem fieri duplicis Decreti, quo a Leone *ordinatum erat quemadmodum utriusque Ecclesiæ utilitatibus consuleretur*, adversus fraudulentos Ecclesiasticorum bonorum prædones. „ Quæ decreta (ait Quenellus, si vere a Leone „ emissa essent, nunquam eorum memoria excidisse. Etsi enim „ plurimæ Leonis, aliorumque Pontificum *familiares* Episto- „ læ, vel omnino perierint, vel ad tempus ab hominum notitia „ sub-

(a) Clerico, cujus in favorem Beneficii resignatio facta est, jungendus est alter; ille scilicet, qui cum altero suum permutat Beneficium : uterque enim tenetur stare elocationi, quam suus prædecessor confecit. Vide Brodæum in Louetium *lit. S. summario 2.*

„ subtractæ sint; vix tamen contingere id potuit circa Decretales & Constituta, quæ plurium Ecclesiarum negotia & ordinationem attinent; & multo minus, si ad totius Provinciæ amplissimæque Insulæ Episcopos, & Ecclesias fuerint directæ, cujus generis esse debuerant tam hæc, si genuina esset, quam illæ, de quibus mentionem facit.

Deinde advertit, nequaquam verisimile esse, „ tempore S. Leonis tantam fuisse Ecclesiasticæ disciplinæ perturbationem, ut in Provincia Romanæ Sedi subjecta, in qua erant vigilantissimi Præsules, inter quos Paschasinus Lilybetanus, *omnia alicujus Ecclesiæ prædia vendendo, donando, & diversis modis alienando, Episcopus dissiparet*; immo tanta corruptela, ut plures, qui id agerent, invenirentur, quod Epistola diserte asserit. Quamobrem ad posteriora sæcula remittendam esse hujusmodi deprædationem existimo.

XII. Ex his aliisque tandem concludit eruditus Auctor: „ His perpensis, in hanc sententiam facile adducor, ut vel hanc Epistolam existimem suppositítiam esse, eo scilicet consilio confictam, ut alicui illarum Ecclesiarum prædia distracta denuo vindicarentur: quod sæpe factum esse notum est, ut germanorum monimentorum loco fictitia substituerentur asserendis Ecclesiarum juribus vel privilegiis quoquo modo accommodata, vel saltem credam alterius esse Leonis quam nostri, secundi puta, vel tertii, vel etiam posterioris.

XIII. Quidquid sit de hac Epistolæ, aut hujus Decreti sinceritate, & an Leoni Magno, an alteri adscribendum, hoc constat, quod licet in antiquorum Pontificum, qui sæculo v. & vi. aut etiam vii. Leoni successerunt, Decretis contra indebitam bonorum Ecclesiasticorum alienationem editis, nulla hujus Decreti mentio fiat, nihilominus posterioribus sæculis hoc Decretum in hac materia passim non tantum a Doctoribus, sed a Pontificibus in suis responsis, & Decretalibus fuisse assumptum, tamquam præcipuum monumentum disciplinam alienationis bonorum Ecclesiasticorum formans.

Unde Rebuffus hanc alienationis materiam auditoribus suis explanare volens, hoc Decretum tamquam *utilissimum*, *& frequentissimum*, singillatim per singulas partes explicandum duxit, ut ipse asserit in suo *Compendio alienationis rerum Eccl. n.* 43.

Similiter Innocentius III. in fundamentum suæ resolutionis non semel hoc Decreto, & quidem sub nomine *Leonis* Papæ usus est, ut videri potest in *Cap.* 7. *&* 8. *tit. De his, quæ fiunt a Prælato*, &c.

XIV. Præter hoc Decretum extant plura tum antiquiorum, tum recentiorum Pontificum, & Synodorum Decreta, alienationem hanc vetantia, aut saltem certis regulis & terminis circumscribentia, quæ referuntur vel apud Gratianum, vel in Decretalibus Gregorii IX. aliisque partibus Juris Canonici, sub titulo *De rebus Ecclesiæ alienandis, vel non alienandis*; & quorum in progressu hujus tituli mentio facienda erit.

XV. Principes quoque conservationi rerum temporalium, quas ipsi vel eorum Majores, aut Vasalli, & subditi Ecclesiis donarant, conservationi intendentes, Canones alienationem vetantes, aut circumscribentes suis legibus fulcierunt.

XVI. Primus Imperatorum, qui hac de re legem edidit, creditur Leo Imperator anno 470. cujus Constitutio extat in *L.* 14. *Cod. de Sacr. Ecclesiis*, declarans, nulli Episcopo, aut œconomo esse alienandi facultatem; „ nec si omnes cum religioso Episcopo & œconomo Clerici in earum possessionum alienationem consentiat". Rationem suæ Constitutionis notandam subjungit: „ Ea enim, quæ ad beatissimæ Ecclesiæ jura pertinent, vel posthac forte pervenerint, tamquam ipsam sacrosanctam, & religiosam Ecclesiam, intacta convenit venerabiliter custodiri: ut sicut ipsa Religionis & fidei mater perpetua est, ita ejus patrimonium jugiter servetur illæsum.

XVII. Hæc Leonis Constitutio solam Ecclesiam Constantinopolitanam spectans, ab Anastasio Imperatore in *L.* 17. *Cod. eod.* ad omnes Patriarchatus Constantinopolitanis Ecclesias extensa est; vultque, ut quæ ab ipso decreta sunt, locum habeant, & in futuris Ecclesiasticis rebus, & in præteritis, aut præsentibus.

XVIII. Tandem Justinianus, abrogata lege Anastasiana, Leoninam ad omnes plane Ecclesias extendit; duasque amplas de hac alienationis prohibitione ejusque regulis, & terminis edidit, relatas in *Novella* 7. *&* 120. atque per partes referuntur pene integre in Authenticis subjectis citatæ *Legi* 14. & pro magna parte extant apud Gratianum *Caus.* 10. *quæst.* 2. *Can.* 2. post relatum fragmentum ex Constitutione Leonis.

XIX. Principes nostri alienationes bonorum Ecclesiasticorum sine forma Canonibus, & Legibus præscripta factas pro nullis haberi volunt; edicitque Philippus II. in Edicto ad Synodum Cameracensem *artic.* 22. quod si contingat Judices Regios interpellari ab Ecclesiasticis super rescissione aut annullatione alienationis rerum Ecclesiasticarum, hi Judices sequi debebunt Canones, & Leges civiles his non contrarias, nec non Edicta, consuetudines, & morem observatum, in majus Ecclesiarum bonum. Verba Edicti sunt: *Davantage nous entendons que quand personnes Ecclesiastiques intenteront quelque action pardevant nos Juges Provinciaux, ou autres séculiers, pour la rescision, ou annullation de quelque alienation des biens d' Eglise, ou de quelque louage fait á longues anées, ou autre contrat dommageable á l' Eglise, nosdits Juges se regleront selon les Canons, & Constitutions du Droit Civil non repugnantes ausdits Canons, & selon les Placards, Coutumes, ou Usances observées pour le plus grand bien des Eglises*. Id est: Insuper volumus, ut quandocumque Ecclesiastici coram Judicibus nostris Provincialibus aliisque sæcularibus litem intentabunt pro rescissione alienationis factæ de bonis Ecclesiæ, aut conductionis in longum tempus pactæ, aut alterius contractus Ecclesiæ nocivi, Judices nostri, Canonibus & Juris Civilis Constitutionibus, dictis Canonibus non adversantibus, se conforment, prout & juxta Edita, mores, receptasque consuetudines ad majus Ecclesiarum bonum.

XX. Episcopi hodie juxta formulam juramenti in Pontificali præscriptam, jurant ante suam ordinationem, non alienare bona mensæ suæ; de quo juramento actum est supra *Tom.* I. *part.* 1. *tit.* 15. *cap.* 2. Similiter & Parochi jurant, se non alienaturos bona sui Pastoratus, de quo supra *Sect.* 3. *tit.* 3. *cap.* 2.

XXI. Alienationis nomine inprimis venit actus omnis, quo rei alicujus dominium transfertur; idque sive is sit actus ultimæ voluntatis, sive inter vivos; uti speciatim declaratur in citata *L.* 14. *Cod. De Sacr. Eccl.* Specialiter autem vetatur in hac lege donatio *ad vicissitudinem Beneficii collati*, *aut gratiæ referendæ*: quia color hic plerumque donationi quæritur: ut ait Justinianus in *Novella* 120. & notavit Cujacius ad *Novellam* 7.

XXII. Immo quia finis vetitæ alienationis est, ut res Ecclesiæ perpetuo integræ conserventur; ut ex earum proventibus Ministri vivere, aliaque ad cultum divinum necessaria semper haberi queant: consequens est, alienationis nomine hic comprehendi omnem illum actum, per quem res ipsa quocumque modo Ecclesiæ adimitur, aut impeditur quominus Ecclesia hac re ulterius plene & libere uti, aut ejus emolumentum, aut proventum percipere queat.

XXIII. Unde non tantum res Ecclesiæ alienari dicitur; ad mentem Canonum, dum in alium transfertur, quoad plenum & absolutum dominium; sed etiam per translationem dominii utilis: uti fit per infeudationem, vel dationem in emphyteusim; & declaratur in *Novella* 7. Justiniani: quia licet non adimatur directum dominium ipsi Ecclesiæ, rei tamen emolumentum eripitur.

XXIV. Similiter quia per usumfructum rei, tota ipsius utilitas ad usumfructuarium devolvitur, & proprietario adimitur; vetita alienatione, etiam vetita habetur ususfructus concessio.

XXV. Quin & prohibentur eadem ratione res Ecclesiæ pignori sive hypothecæ dari in citata Novella Justiniani; & in allegato *cap.* 5. expresse inter vetitas alienationis species ponitur *specialis hypothecæ obligatio*; prohibeturque creditoribus rem Ecclesiæ specialis hypothecæ titulo obligare: quia licet per pignoris constitutionem non mutetur causa dominii, tamen *jus in re* tribuitur, vi cujus creditor ad ejus distractionem procedere aliquando possit: neque res ipsa pignori aut hypothecæ supposita amplius libera manet penes Ecclesiam; sed ob *jus in re* in alium translatum, jam quodamodo aliena censetur: ideoque si testator alienationem prohibuerit, etiam pignoris datio prohibita censetur. *L. fin. Cod. de Rebus alienis non alienandis*.

XXVI. Dicitur in allegato *Capitulo* 5. Alienationis autem verbum continet *conditionem*; quæ verba a variis diversimode sumuntur, aliis dicentibus, pro *conditionem*, legendum *conductionem*, nimirum ad longum tempus; aliis prætendentibus intelligi contractum *conditionalem*; aliis vero sumentibus vocem illam pro *pactione* super rebus Ecclesiæ. At omissis hisce incertis opinionibus super acceptione hujus vocis, verior apparet opinio Antonii Augustini, qui vocem illam rejiciendam credit; utpete in autographis & codicibus, unde hic textus primitus desumptus est, non occurrens. Textum enim hunc primitus desumptum ex *Novella* 7. Justiniani non obscurum est; & ex illa refertur apud Ivonem, *part.* 4. *cap.* 185. ubi nulla mentio fit *conditionis*. Burchardus textum hunc retulit *lib.* 3. *cap.* 164. sub nomine Concilii apud Silvanecten. sub Ludovico Rege, *Can.* 5. idque cum hac voce *conditionem*, sed omissa voce *venditionem*; putatque Antonius Augustinus, quod Librarii Burchardi mendose pro *venditionem* scripserint *conditionem*: quod mendum retinuit Bernardus Papiensis in prima Decretalium Collectione. Raymundus autem Decretalium Gregorii IX compilator, retenta voce *conditionem*, addidit & vocem *venditionem*, *crucem* (ut aiunt) *Interpretibus relinquens*. Hinc interim patet, quam utile, immo & necessarium sit, nonnunquam ad ipsos primos Decretalium fontes habere recursum; uti monui & pluribus ostendi in Tractatu Historico Canonico in Canones, *part.* 8.

XXVII. Ut autem verbo absolvam, potest quidem Beneficiatus rebus sui Beneficii uti, atque ex proventibus vivere; sed res ipsas integras conservare debet, & ad successores transmittere; ut & ipsi earum proventus libere & plene percipere queant: ut sicut ipsa Religio perpetua est, ita & ejus patrimonium jugiter servetur illæsum; uti loquitur Leo Imperator.

XXVIII. Ex hactenus dictis facile intelligi potest, quæ res sub prohibita alienatione, ad mentem Canonum & Legum comprehendi debeant; nimirum illæ, e quibus loca pia reguntur atque illustrantur, & eorum Ministri alimoniam accipiunt, quemadmodum loquitur Pontifex in *Extravagante Ambitiosæ*, *De Rebus Ecclesiæ non alienandis*: id est, quæ ex natura sua, vel voluntate offerentium destinatæ sunt, ut usibus Ecclesiæ, vel Ministrorum alimoniæ in perpetuum subserviant; & quibus Beneficiati tamquam usufructuarii utantur, salva earum substantia.

XXIX. Quapropter si in fundo pertinente ad Ecclesiam aut Beneficium, nascantur grandes arbores, quæ cædi non solent, non poterit eas Beneficiatus in suum proprium commodum, tamquam annuos proventus, cædere & convertere: quia ex natura sua videntur destinatæ, ut serventur ipsi Ecclesiæ; non autem ut ad instar annorum proventuum a Beneficiatis consumantur; uti in usufructuario respondit Jurisconsultus in *Leg.* 11. *tit. De Usufructu*, & judicatum refert Renatus Choppinus *De Sacr. Polit. lib.* 3. *tit.* 8. *n.* 12.

Notat quoque Zypæus in *Jure novo*, *titulo De Rebus Ecclesiæ non alienandis*, *num.* 8. arbores grandes & cædi insuetas rerum immobilium loco haberi, neque per Beneficiatum cædi posse, „ nisi (ait) demortuæ sint; quando in earum locum alias substituere usufructuarius seu Beneficiarius tenetur". *L.* 18. *tit. De Usufr.*

XXX. De arboribus cædendis, atque in earum locum aliis plan-

plantandis, extat Decretum Synodi *Silvæducensis* sub Masio, *tit.* 20. *cap.* 13. quo fere continetur quidquid circa hujusmodi arbores Jure communi & hodierno Belgico observari oportet: ,, Hoc etiam serio mandamus universis Parochis, aliisque Beneficiorum, & officiorum Rectoribus, ut in locum arborum cæduarum, quæ vel vetustate, vel alio modo pereunt, vel ceduntur (quas tamen non nisi congruo & debito tempore pro locorum consuetudine cædi volumus) alias plantent: quoad arbores vero incæduas, illæ absque nostra speciali licentia non cædantur, ac pretium inde proveniens ad augmentum & utilitatem Beneficiorum, aut reparationem ædificiorum eorumdem applicetur, & nihilominus in locum earum aliæ substituantur, sub pœnis arbitrio nostro imponendis (*a*).

CAPUT IV.

De causa, & solemnitate in alienatione rerum Ecclesiæ requisitis,

1 *Ex causa utilitatis, vel necessitatis, res Ecclesiæ alienari possunt.*
2 *Redemptionem captivorum esse justam causam alienandi vasa Ecclesiæ, declaravit Justinianus Imperator.*
3 *Idem sensit S. Gregorius.*
4 *Ad redimendos captivos, & alendos pauperes vasa Ecclesiæ posse distrahi, docuit S. Ambrosius.*
5 *Melius esse aurum impendi alendis pauperibus, quam ornandis templis, docuit S. Hieronymus.*
6 *Idipsum multis adstruxit S. Chrysostomus.*
7 *Redarguit Monachos S. Bernardus, qui neglectis pauperibus templa sumptuose ornabant.*
8 *Hic ornatus splendidus templorum non raro provenit ex avaritia.*
9 *Quare homines soleant esse proniores ad ornanda templa, quam ad alendos pauperes?*
10 *Laudatus Episcopus, qui pro alendis, & redimendis captivis vasa Ecclesiæ etiam initiata vendiderat.*
11 *Triplex causa alienandi probatur a Canonistis.*
12 *Hæc causa olim probari debebat in Concilio Episcoporum.*
13 *Hinc adstruitur Decretum de non alienandis rebus Ecclesiæ a Gratiano relatum, non esse Leonis Magni.*
14 *Juxta hoc Decretum, & modernam disciplinam huic conformem, non debet causa discuti in Concilio Episcoporum.*
15 *Requiritur tamen* tractatus *prævius super causa alienandi.*
16 *Sufficit* unicus, *nisi plures requirat specialis Constitutio aut consuetudo.*
17 *Quomodo* tractatus *Cleri sive Capituli instituendus?*
18 *Debet discuti an non possit alia via necessitati Ecclesiæ succurri.*
19 *Tractatus Cleri, vel Capituli requiritur, quando ipsius consensus exigitur, & non aliter.*
20 *Quorum exigitur consensus, etiam* tractatu *necessarius est.*
21 *Exigitur consensus Capituli, dum agitur de bonis mensæ Capitularis.*
22 *An requiratur consensus* totius *Capituli?*
23 *Consensus Capituli requiritur quoad bona mensæ Episcopalis, licet sit separata a mensa Capitulari.*
24 *Requiritur quoque consensus Episcopi.*
25 *Si Ecclesia non habeat Capitulum aut Conventus, solus consensus Episcopi sufficit.*
26 *Quomodo Episcopi soleant instituere* tractatum, *sive examen super causa alienationis?*
27 *Quoad Ecclesias exemptas requiritur licentia Pontificis.*
28 *Immo attenta Constitutione Pauli II. exigitur illa in omni alienatione rerum Ecclesiæ; sed hic non recepta.*
29 *Si Regulares exempti habeant Superiorem cum potestate quasi Episcopali, hujus auctoritas sufficit.*
30 *Quid de Monialibus Ordinum Mendicantium?*
31 *Episcopi hodie jurant non alienare possessiones suæ mensæ* inconsulto *Pontifice.*
32 *Pontifex solet dare licentiam in forma commissoria.*
33 *Judices delegati diligenter inquirere debent de veritate contentorum in litteris Apostolicis.*
34 *An requiratur consensus Patroni?*
35 *Hodie in Gallia, & in Belgio solet requiri consensus Regius.*
36 *Quomodo ante consensum Regium fiat informatio super causa alienationis?*
37 *Tria potissimum in alienatione hodie requiruntur; ad quæ respexit Philippus II. in suo Edicto.*
38 *Consensus Capituli aut Episcopi quomodo exprimendus?*
39 *Plures solemnitates requisitæ a Justiniano, sed hodie non sunt in usu.*
40 *Non semper ob defectum solemnitatis requisitæ invalidatur alienatio in Gallia.*
41 *Neque hic in Belgio.*
42 *Potissimum attenditur, num justa fuerit causa alienandi.*
43 *Alienatio non semper rescinditur propter omissum consensum aliquorum de conventu, vel superioris.*
44 *Causa alienationis in instrumento exprimenda, præsumitur tamen, si legitima forma sit servata.*
45 *An præsumatur debita solemnitas intervenisse?*
46 *Post tempus notabile non facile rescindenda alienatio, nisi fraus aut dolus intervenisse probetur.*
47 *Alienatio in consanguineos Prælati habetur suspecta.*
48 *Ob læsionem notabilem restitui potest Ecclesia exemplo minoris.*

I. TAMETSI multis Canonibus, & Principum Legibus vetita jam pridem fuerit rerum Ecclesiasticarum alienatio, nequaquam tamen mens illorum fuit earum alienationem impedire, quando vel causa pietatis, aut Ecclesiæ necessitas aut utilitas eam alienationem postularet.

Unde in famoso illo Decreto relato apud Gratianum sub nomine Leonis Papæ (cujus verba relata sunt capite præcedenti) post inhibitam alienationem additur clausula: *nisi forte aliquid horum faciat, ut meliora prospiciat.* Et in *Clementina 1. De Rebus Ecclesiæ non alienandis*, post factam similiter prohibitionem alienationis subditur: *Nisi necessitas aut utilitas Monasterii, Prioratus, Ecclesiæ, aut administrationis hujusmodi hoc exposcat.* E quibus uno consensu concludunt Doctores, res Ecclesiæ ex causa *necessitatis* aut *utilitatis* alienari posse.

II. In Novella Justiniani 120. *cap.* 10. prohibentur vendi aut pignori supponi vasa sacra Ecclesiarum *nisi pro redemptione captivorum.*

Similiter idem Imperator in *L.* 21. *Cod. de SS. Ecclesiis*, prohibens sacrorum vasorum qualemcumque alienationem aut oppignorationem, addit: ,, Excepta videlicet causa *captivitatis* in locis his, in quibus hoc (quod abominamur) contigerit ". Rationem exceptionis notandam subjungit: ,, Nam si necessitas fuerit in redemptione captivorum, tunc & venditionem prætatarum rerum divinarum, & hypothecam, & pignorationes fieri concedimus; quoniam non absurdum est, animas hominum quibuscumque vasis, vel vestimentis præferri.

III. Ad has Justiniani Constitutiones verisimiliter reflexit S. Gregorius, dum *lib.* 6. *Epist.* 35. scribit: ,, Et sacrorum Canonum & *Legalia* statuta permittunt ministeria Ecclesiæ pro captivorum esse redemptione vendenda ,,. Et rursus *lib.* 7. *indict.* 2. *Epist.* 14. Sacrorum Canonum statuta, & *Legalis* permittit auctoritas, licite res Ecclesiasticas in *redemptionem captivorum* impendi.

IV. Extat apud Gratianum *Caus.* 12. *quæst.* 2. *Can.* 14. & 15. qui ibidem *Can.* 70. refert dictum S. Ambrosii ex *lib.* 2. *De Officiis cap.* 28. *In his tribus generibus* (scilicet redemptione captivorum, alimonia pauperum, & sepultura Christianorum) *vasa Ecclesiæ etiam initiata confringere, conflare, vendere licet.*

V. Et Canone sequenti refertur dictum S. Hieronymi in Epistola ad Nepotianum, quo vivis Christi templis & membris providendum esse potius, quam templis inanimatis, adstruit; prævenitque argumentum, quod a templo Salomonis pro splendido, & exorbitanti templorum ornatu desumatur. ,, Tunc hæc probantur a Domino, quando Sacerdotes hostias immolabant. & sanguis pecudum erat remissio peccatorum: quamquam hæc omnia præcesserint in figura, scripta autem sunt propter nos, in quos fines sæculorum devenerunt. Nunc vero, cum paupertatem domus suæ pauper Dominus dedicarit, portemus crucem, & divitias lutum putabimus.

VI. Eamdem veritatem multis adstruit S. Chrysostomus *Homil.* 51. *in Matth.* non improbans quidem templorum ornatum, sed misericordiæ opera præferens. ,, Hæc dico, non quia vetare velim talium vasorum oblationem; sed quia dignum putem, ante omnia misericordiæ, ac benignitati esse incumbendum. Nam & vasa Deus suscipit, sed illa multo magis sibi gratiosa sunt. Et vasa quidem danti solum profuerint, benignitatis vero etiam accipienti. Et hic quidem ostentatio nonnumquam potest accusari, ibi vero totum misericordi animo attribuitur.

Deinde nonnullis interpositis, ait: ,, Nec prohibeo magnifica templa condere, sed hæc cum illis, immo vero hæc ante illa facere moneo. Nemo enim, quia templa magnifica non condiderit, unquam accusatus est; at vero gehenna, ignis inextinguibilis, supplicia dæmonum imminent, nisi quis diligenter ista peragere velit.

VII. Hæc latius retulit vir eruditus, & pius Joannes Merlo Horstius in notis ad *cap.* 11. Apologiæ S. Bernardi ad Guillelmum Abbatem, ubi hic Sanctus inter alia exclamat: ,, O vanitas vanitatum, sed non vanior quam insanior! fulget Ecclesia in parietibus, & in pauperibus eget. Suos lapides induit auro, & suos filios nudos deserit. De sumptibus egenorum servitur oculis divitum. Inveniunt curiosi quo delectentur, & non inveniunt miseri quo sustententur.

VIII. Advertit ibidem S. Bernardus hunc templorum vanum & superbum ornatum non raro ex ipsa procedere avaritia. ,, Si quæris quo modo; miro, inquam, modo: Tali quadam arte spargitur æs, ut multiplicetur; expenditur ut augeatur, & effusio copiam parit. Ipso quippe visu sumptuosarum, sed mirandarum vanitatum accenduntur homines magis ad offerendum quam ad ornandum. Sic opes opibus hauriuntur, sic pecunia pecuniam trahit; quia nescio quo pacto ubi amplius divitiarum cernitur, ibi offertur libentius. Auro tectis reliquiis saginantur oculi, & loculi aperiuntur. Ostenditur pulcherrima forma Sancti vel Sanctæ alicujus, & eo creditur sanctior, quo coloratior. Currunt homines ad osculandum, invitantur ad donandum, & magis mirantur pulchra, quam venerantur sacra. Ponuntur dehinc in Ecclesia gemmatæ non coronæ, sed rotæ, circumseptæ lampadibus, sed non minus fulgentes insertis lapidibus. Cernimus & pro candelabris arbores quasdam erectas, multo æris pondere, miro artificis opere fabricatas, nec magis coruscantes superpositis lucernis, quam suis gemmis. Quid, putas, in his omnibus quæritur? Pœnitentium compunctio, an intuentium admiratio "? Utinam hæc tantum ætate Bernardi vera fuissent!

IX. Recte quoque notat Horstius, cur multorum liberalitas pronius in templorum donaria, quam in egenorum subsidia feratur. ,, Nempe quod pauperibus impenditur, in vacuos, & obscu-

,, ros

(*a*) Quid in Galliis circa silvas cædendas observare debeant Beneficiorum possessores, Capitula, cæteræque Communitates, quæ *Manus mortua* dicuntur, perscribit Decretum Ludovici Magni datum ann. 1669. *pag.* 94. *Edit.* 1670.

„ ros abit ventres; quod templis offertur, omnium oculis conspicuum exponitur.

X. Acacium Episcopum Amidæ summopere laudatum fuisse, quod pro redimendis, & alendis captivis vasa aurea, & argentea Ecclesiæ vendiderit, refert Socrates *lib. 7. Hist. cap.* 21.

XI. Ex his itaque aliisque concludunt Canonistæ, triplicem esse causam, nimirum necessitatis, utilitatis, & pietatis ob quam res Ecclesiæ alienari possint.

XII. Verum hæc necessitatis, utilitatis, aut pietatis causa, ut res Ecclesiæ, prælertim immobiles, & notabilis pretii alienari queant, olim in Concilio Episcoporum discuti, & probari debebat; uti constat ex Canone Carthaginensi capite præcedenti relato: qui dicit „ *necessitatem* insinuandam esse Primati Provinciæ; ut cum statuto numero Episcoporum, utrum faciendum sit, arbitretur". Additque: „ Quod si tanta urget necessitas, ut non possit ante consulere, saltem vicinos testes convocet Episcopos, curans ad concilium referre omnes suæ Ecclesiæ necessitates".

Et Hilarius Papa *Epistola* 8. ad Episcopos diversarum Provinciarum Galliæ, scribit sæculo v. Prædia ad Ecclesiam pertinentia in alterum non transferuntur, „ nisi prius apud Concilium alienationis ipsius causa doceatur; ut quid fieri debeat, *communi* omnium deliberatione tractetur.

XIII. Quapropter non immerito Paschasius Quenellus probans Epistolam ad universos per Siciliam constitutos Episcopos, a Gerardo Vossio evulgatam; Leoni Magno adscribi non posse, notat, decretum quod huic Epistolæ inferitur permittens alienationem rerum Ecclesiæ *cum totius Cleri tractatu atque consensu* esse recentioris, & remissioris disciplinæ; cum pristina tractatum atque consensum Concilii Episcoporum exigeret.

XIV. Interim illud certum est, recentiorem, & remissiorem hac in re disciplinam, vetere antiquata, invaluisse; cui introducendæ occasionem dedisse rariorem Synodorum Episcopalium celebrationem vix dubitari potest; ipsumque tandem decretum sub nomine Leonis Papæ a Gratiano relatum, eamdem stabilivisse admodum verisimile est.

XV. Quamquam juxta hanc recentiorem disciplinam non requiratur discussio causæ ipsius alienationis in Concilio Episcoporum, requiritur tamen tractatus, sive discussio, & examen causæ per illos facienda, qui alienationem probare debent; uti communi consensu docent Canonistæ, indicatque Decretum sub nomine Leonis Papæ relatum a Gratiano in verbis, *Cum totius Cleri tractatu*.

XVI. Unum duntaxat tractatum requirit citatum Decretum; eumque sufficere monet Rebuffus *in Compendio alienat. rerum Eccles. num. 81. dum tamen sit solemnis, & diligens*: nisi tamen specialis alicujus Ordinis constitutio (qualis est Benedictinorum, juxta Rebuffum) vel Ecclesiæ consuetudo plures tractatus exigeret.

XVII. Post hæc subjungit ibidem Rebuffus *num.* 84. qualis hic debeat esse tractatus. „ Omnes Canonici, vel Monachi (ait) debent vocari expresse ad sonum campanæ, vel alias, juxta morem ipsorum, ad tractandum & deliberandum super venditione, vel locatione perpetua, seu alienatione. Quibus congregatis, Prælatus, Abbas, seu Prior proponet causam, videlicet debitum urgere, vel aliam interesse necessitatem, seu utilitatem: super qua licet Canonicis, seu Monachis sic congregatis, tractabitis, seu deliberabitis an & quid alienare expediat. Et quilibet dicet suum suffragium. Et postea, si convenerint in unam sententiam, fiet instrumentum hujus deliberationis, & tractatus; videlicet, quod tales Canonici S. Petri Montispessul. post longum, & diligentem tractatum communi consensu confirmaverunt, quod talis possessio propter tale debitum vendatur, vel alienetur, & pecunia ad dictam causam convertatur, credentes hoc utilius expedire Ecclesiæ.

XVIII. Addit deinde: „ Etiam tractari debet, qua via extra alienationem providere possit Ecclesiæ, an ex fructibus locationum rerum Ecclesiæ habitis, & non de fructibus; an possit provideri de rebus mobilibus, & si non de mobilibus, an magis de quibusdam rebus minus fructuosis, quam aliis, instar alienationis bonorum pupillorum.

XIX. Quod dicitur hic de *tractatu* Cleri, sive Capituli, intelligitur de catu, quo in alienatione bonorum requiritur consensus Capituli. Qui enim alienationem suo assensu probare tenentur, præmittere quoque debent *tractatum*, sive examen, an justa, & sufficiens sit causa hic & nunc talia bona Ecclesiæ alienandi.

XX. Ut ergo sciatur quorum *Tractatus*, sive *Examen* super causis alienationis præcedere debeat, prius examinandum, qui alienationi consensum præbere debeant.

XXI. In primis si agatur de bonis spectantibus ad aliquod Capitulum, aut Conventum, requiritur consensus illorum, qui Capitulum illud, aut Conventum repræsentant, vel constituunt; illudque insinuat Decretum apud Gratianum sub nomine *Leonis Papæ*, in verbis: *Et cum totius Cleri tractatu atque consensu*.

XXII. Hic nomine *Cleri* intelligi Capitulum, post alios Canonistas notat Rebuffus *num.* 79. Notatque insuper *num.* 76. quod licet dicatur *totius*, sufficiat tamen consensus *majoris partis*: „ sed hic dicit *totius* (ait) quantum ad *tractatum*; sed requiritur *major* pars quantum ad consensum: nisi minor pars velit causam rationabilem in contrarium allegare; quia tunc negotium differri debet.

XXIII. Præterea requiritur consensus, & tractatus *Capituli*, si agatur de alienatione bonorum spectantium ad mensam Episcopi, etiamsi mensa Capituli, & mensa Episcopi sint separatæ.

XXIV. Præter consensum Capituli requiritur consensus Episcopi, sive agatur de Ecclesia Cathedrali, sive Collegiata, etiam Regulari non tamen exempta. *Cap.* 1. *De rebus Ecclesiæ non alienandis*.

XXV. Si agatur de bonis Ecclesiæ non habentis Capitulum, aut Conventum, puta Parochialis, sufficit licentia, & consensus ipsius Episcopi, etiam sine consensu Capituli; uti notat Rebuffus *nu.* 88. quod & praxi conforme est, & consequenter etiam Episcopi duntaxat, & non Capituli *tractatus*, sive *examen* super causa alienationis præcedere debet.

XXVI. Non teneri Episcopum hunc *tractatum*, sive examen *juridice* absolvere, notat Rebuffus *nu.* 14. solentque hodie Episcopi libellos supplices, quibus petitur facultas alienandi bona Ecclesiarum Parochialium, aut per levationem pecuniæ ea gravandi, remittere ad Decanos Rurales, ut informatione capta supra causa alienationis; aut levationis in libellis expressa, judicium suum ad Episcopos rescribant; quo accepto Episcopi annuunt, vel renuunt, nisi ulterius examen judicent necessarium.

Qualis autem informatio fieri debeat, sat bene proponitur in *L. 5. ff. De rebus eorum, qui sub tutela*, & late deducit Zypæus Consult. 2. *De rebus Ecclesiæ non alienandis*.

XXVII. Si Ecclesia sit exempta, atque Pontifici immediate subjecta, requiritur consensus Pontificis; atque ille consensus debet esse specialis, & expressus, uti monet Rebuffus *num.* 86.

XXVIII. Quin attento rigore *Clementinæ Ambitiosæ De rebus Ecclesiæ non alienandis*, nulla Ecclesiarum aut Monasteriorum bona *inconsulto Pontifice* alienari possunt: sed notat Zypæus in Jure novo, tit. *De rebus Ecclesiæ non alienandis*, *nu.* 2. Extravagantem quoad hoc punctum non ubique receptam; „ sed quod, saltem in his Ditionibus, Episcopi alienationem rerum ad Ecclesias sibi subjectas spectantium facultatem causa cognita concedant.

XXIX. Similiter testatur Rebuffus *num.* 85. quod si Abbates exempti, vel alii Prælati haberent Ecclesias sibi *pleno* jure subjectas; tunc si Rector velit alienare, id poterit cum consensu illius Abbatis habentis jurisdictionem quasi Episcopalem.

XXX. Deinde *num.* 87. tamquam consequens infert: „ Ideo infertur, quod si Moniales subjectæ pleno jure Prædicatoribus, vel Minoribus, velint alienare, poterunt cum auctoritate Ministri Provincialis, vel Generalis, vel alterius habentis jurisdictionem in eis quasi Episcopalem, cum tractatu & solemnitatibus hic expressis.

XXXI. Hodie juxta præscriptum Pontificalis Romani Episcopus consecrandus inter alia jurat: „ Possessiones vero ad mensam meam pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Capituli Ecclesiæ meæ, inconsulto Romano Pontifice. Et si ad aliquam alienationem devenero, pœnas in quadam super hoc edita Constitutionem contentas, eo ipso incurrere volo". De hac formula juramenti actum supra *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 15. *c.* 2.

XXXII. Interim quando ad Pontificem pro licentia alienationis recurritur, ipsiusque consensus petitur, tunc quoque consensum præstare non consuevit, nisi prævio *tractatu*, sive discussione causæ. „ Solet enim (ait Rebuffus *n.* 15.) committere alicui existenti in partibus, ut videat an expediat illam rem alienari, & ad relationem illius auctoritatem interponere; alias etiam alienatio ex auctoritate Papæ irritaretur, quia jure non facta.

XXXIII. De hac Sedis Apostolicæ consuetudine loquens Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 15. *cap.* 1. monet Judices, ut diligenter advertant, num omnia in litteris Apostolis expressa veritate nitantur. Verba Decreti sunt: „ Cum alienationes bonorum Ecclesiasticorum Jure communi sint prohibitæ, contingatque nihilominus non raro commissiones, seu delegationes a Sede Apostolica impetrari ad Decretum alienationi interponendum, si in *evidentem* Ecclesiæ utilitatem cedere deprehendantur, animadvertant diligenter Judices omnes, ut Ecclesiarum, de quibus agitur, nuda utilitate perspecta, mature examinent, & investigent omnia, quæ litteris Apostolicis præscribuntur, nulla personarum, aut partium ratione habita: quæ cum in hujusmodi negotiis sint concordes, eo attentius Judici est invigilandum, ne Ecclesiæ bona non tam utiliter vendita, quam leviter delapidata esse aliquando inveniantur.

Rescriptum super alienatione rei Ecclesiasticæ solet vocari Rescriptum, *Si in evidentem*; quia continet hanc clausulam; *Si per informationem, alienationem in evidentem, & urgentem necessitatem factam esse reperetis*.

In Gallia non admitti licentiam alienandi Sedis Apostolicæ *motu proprio*, cum clausula, *invitis Clericis*, tradunt Pragmatici, & videri potest Carolus Fevretius *De Abusu lib.* 3. *cap.* 1. *n.* 19.

XXXIV. Præter consensum Superioris, etiam requiri consensum Patroni, communiter notant Canonistæ; quod tantum intelligi vult Zypæus loco citato *num.* 9. de iis bonis, quæ a Patrono profecta sunt.

XXXV. In Gallia in hac alienatione intervenire debere auctoritatem Regiam, post alios monet Claudius Fleury in suis Institut. Juris Canonici, *part.* 2. *cap.* 12. eo quod Rex habeatur protector Ecclesiarum, & bonorum ad eas spectantium.

In Belgio quoque non facile alienatio bonorum Ecclesiæ, præsertim si notabilia sunt, sine concensu Regis absolvenda est; cum & Principes Belgii se protectores Ecclesiarum, & bonorum Ecclesiasticorum profiteantur.

Etiam in commutationibus rerum Ecclesiasticarum auctoritatem Regiam olim intervenisse, probant Capitularia Regum Francorum, & ostendit Stephanus Baluzius, in notis ad Capitularia, *pag.* 1205. verbo, *Ubicumque commutationes*.

XXXVI. Si ad Regem pro obtinenda licentia alienandi recursus habeatur, tunc *tractatus*, sive informatio per Judices loci, aut alios a Regio Senatu deputatos super utilitate, vel necessitate alienationis instituitur: qua facta, si necessitas aut utilitas appareat, litteræ nomine Regis expediuntur, quibus licentia alienandi annuitur.

XXXVII. Tria proinde potissimum hodie ad alienationem requi-

quiruntur, nimirum legitima causa alienandi, tractatus sive discussio causæ, & consensus Superioris.

Unde Philippus II. in Edicto ad Synodum P. II. Cameracensem vult, ut a Judicibus Regiis habentur pro nullis alienationes omnes bonorum Ecclesiasticorum factæ sine consensu Superiorum, & causæ cognitione, non obstante quacumque consuetudine contraria. Verba Edicti sunt: *Comme aussi voulons & entendons, que par nus Juges Royaux & tous autres, soient tenues pour nulles les alienations & louages à longues annèes des biens Ecclesiastiques faites sans le consentement des Supèrieurs, & due cognoissance de cause; & ce nonobstant toutes coutumes au contraire, au regard des alienationes, & louages susdits qui se forant à l'avenir* Id est: Prout volumus, & decernimus, ut Regii nostri Judices, aliique omnes irritas habeant alienationes, & conductiones ad longum tempus bonorum Ecclesiasticorum, quæ sine Superiorum assensu, & debita causæ cognitione fuerint peractæ; idque non obstante quavis consuetudine contraria, respectu alienationum, & conductionum in posterum faciendarum.

XXXVIII. Indubie de consensu Superioris, uti & Capituli, vel Conventus, ubi is requiritur, constare debet per publicum instrumentum; requiritque Decretum relatum a Gratiano sub nomine Leonis Papæ, omnium Clericorum *subscriptionem*. Unde communiter docent Canonistæ, in alienatione bonorum Ecclesiæ requiri *subscriptionem omnium Canonicorum*, aut Monachorum, vel Monialium Capitulum constituentium. Sed Rebuffus testatur *n.* 17. quod „ de consuetudine non subscribant Canonici, vel Mo„ nachi; sed omnibus præsentibus scribat Secretarius, vel No„ tarius in instrumentis alienationum “. Idem testatur Zypæus loco citato *n.* 5. monet tamen, id non ubique uniformiter observari: „ Nam incautius factis, & deliberatis mature alienationibus, etiam his temporibus secus observatum videmus.

XXXIX. Plures insuper præscriptæ sunt solemnitates a Justiniano Imperatore in *Novella* 7. & referuntur in *Authentica* Hoc *Jus porrectum Cod. de Sacr. Ecclesiis*; & a Gratiano inserta *Can.* 2. *Caus.* 10. *quæst.* 2. Verum uti monet Rebuffus *num.* 20. hæ solemnitates in alienatione rerum Ecclesiæ hodie non servantur. Et Zypæus in Notitia Juris Belgici, titulo *De Sacr. Ecclesiis*. § *De rebus Ecclesiæ non alienandis*, testatur, neque nos servare hodie in alienatione Ecclesiastica solemnitates dictæ *Authenticæ*, sed præscripta tantum Canonum. Vide quoque Tournetium in colectione Arrestorum *Litt. A. cap.* 34. ejusque Notatores.

XL. Quin nec hodie ob prætermissam aliquam solemnitatem Jure Canonico requisitam, alienatio rei Ecclesiasticæ semper rescinditur, aut invalida declaratur; notatque Rebuffus *n.* 103. Curiam Parlamenti Parisiensis non rescindere alienationes sine solemnitate, nisi læsio & quidem notabilis intervenerit.

XLI. Scribit quoque Petrus Stockmannius quondam in Consilio Brabantiæ Consiliarius Regius, in suis Ejusdem Curiæ decisionibus: „ Quemadmodum in Gallia, ita & *apud nos* non obser„ vantur ad amussim omnia, quæ tam scrupulose constituta „ sunt circa bonorum Ecclesiasticorum alienationes, nec omis„ sio cujusvis solemnitatis locum facit rescissioni earumdem; ma„ xime vero in his causis spectari solet, an læsio notabilis Ec„ clesiæ intervenerit, an non: atque ubi hæc non ostenditur, „ plerumque ratæ manent alienationes, licet aliquid forte intri„ tu, & solemnibus deficiat, atque adeo quamvis non intercel„ serit consensus eorum omnium, quos regulæ, & instituta Re„ ligionum, & Decreta Pontificia intervenire volunt.

XLII. Hæc ille *Decis.* 146. *num.* 1. *&* 2. additque *num.* 3. „ Nos aliquoties ita censuimus, uti vide quoque tractatum in „ Curia Tolosana apud Maynardum *lib.* 2. *Decisionum Tolosanarum* „ *cap.* 7. attendi potissimum debere justam, & urgentem causam „ alienationis, vel evidentem Ecclesiæ utilitatem, rerum item „ quæ alienatæ sunt utilitatem, aut pretium, adhæc bonam aut „ malam fidem contrahentium, aliasque hoc genus circumstan„ tias, quæ Religioni judicantium magna parte relinquendæ „ sunt.

„ Solemnitates autem, quia istarum rerum causa institutæ, ac „ comparatæ sunt, inferioris gradus, & minoris momenti merito „ hodie in foro, & judiciis nostris habentur.

XLIII. „ Propterea cum incidisset quæstio de rescindenda alie„ natione fundi Ecclesiastici, ubi & necessitas probata erat, & „ bona fides emptorum, qui in alimoniam egentium Religiosa„ rum nummos suos erogaverant, tum consensus atque approba„ batio Conventus seu Capituli; confirmata fuit alienatio, & „ repulsæ Religiosæ, licet ostenderetur quasdam ejusdem Mona„ sterii vestales non consensisse neque subscripsisse, quodque Pri„ mas Ordinis, quem Generalem vocant, alienationem ratam „ esse non jussisset, id quod tamen Decreta Ordinis, auctorita„ te Pontificia confirmata, ita jubebant.

XLIV. Primum ergo in alienatione rei Ecclesiasticæ sedulo attendendum, ut causa alienationis serio examinetur; eaque in instrumento specifice exprimatur iis circumstantiis vallata, ut facile probari queat aut saltem præsumi debeat. Unde recte monet Rebuffus *num.* 9. quod de causa constare debeat per publicum instrumentum.

Ubi tamen est forma servata, & Decretum Superioris interpositum, semper præsumitur factum pro utilitate Ecclesiæ; uti notatur ad Tournetium loco citato, *cap.* 36.

XLV. Solemnitas extrinseca, ut auctoritas tutorum in alienatione rei Minoris, vel tractatus Capituli, & consensus solemnis, & aliæ solemnitates Ecclesiasticæ non præsumuntur, nisi probentur, ait Rebuffus *numer.* 37.

„ Fallit (ait idem) ex longinquitate temporis, quia tunc om„ nia præsumuntur solemniter acta. Item, si in instrumento di„ diceretur solemnitatem servatam, is qui dicit non servatam, „ vel causam non fuisse veram, probare debet.

XLVI. Et revera si notabile tempus a rerum alienatione facta effluxerit, non facile prætextu omissæ solemnitatis, vel defectu justæ causæ alienationes rescindendæ; nisi dolus, vel colusio aliqua intervenisse appareat: ne & hujusmodi alienationum rescissione familiæ turbentur; & nemo facile inveniatur, qui cum Ecclesia, aut Corporibus Ecclesiasticis contrahere velit.

XLVII. Merito suspecta habetur alienatio, & merito etiam post lapsum notabilis temporis inquiritur, num in utilitatem Ecclesiæ facta sit, si in familiares aut cognatos ipsius Prælati bona Ecclesiæ translata, vel cum illis contractus initus fuerit. Nam, uti recte docet Alciatus *lib.* 1. *Præsumpt.* 29. alienatio facta per Prælatum in consanguineos, non præsumitur in Ecclesiæ, sed ipsorum consanguineorum utilitatem facta: prout & ipse Justinianus Imperator in *Novella* 120. unde desumpta est *Authentica Quibuscumque, Cod. De Sacr. Ecclesiis*, insinuat, interdicens certis personis res Ecclesiæ accipere, „ ut œconomo, ejusque cognatis: „ alioquin bona eorum & œconomorum, & ordinatorum, qui„ bus conjuncti sunt, post mortem eorum pervenient ad Eccle„ siam „ de qua rem accipiunt (*a*).

XLVIII. Tametsi alienatio omni cum solemnitate fuerit facta, si tamen postmodum appareat læsio notabilis ex parte ipsius Ecclesiæ, poterit petere restitutionem exemplo Minoris, cujus jure & privilegio utitur Ecclesia, uti communiter docent Canonistae in *Cap.* 1. *tit. De in integrum restitutione*; ubi Pontifex rescribit, „ quod si Ecclesia læsa est, & manifeste apparet detrimen„ tum ipsius (cum Episcopo ejus conditionem facere deteriorem „ non liceat, & Ecclesia *jure minoris* utatur) quæ in damnum „ ejus data (possessio) consisterit, ad ipsius convenit jus & pro„ prietatem redire.

Ne tamen alteri per hanc restitutionem nocumentum inferatur, addit Pontifex: „ Providendum est tamen, ne si forte colo„ ni possessiones illas expensis, ac labore suo reddiderint meliores, „ sumptibus, quos bona fide fecerunt, debeant defraudari:

Unde autem læsio desumi debeat; & quando hujusmodi læsio censeatur intervenisse, ut restitutio annui debeat, late deducit Zypæus *Consult.* 2. *De rebus Ecclesiæ non alienandis*.

(*a*) Ultimum, quod ad bonorum Ecclesiasticorum alienationem requiritur collocant Germani in *subhastatione*; hæc enim regulariter necessaria est in alienationibus, quæ auctoritatem Superioris & Decretum desiderant. *Postius, de subhastat. resp.* 14. *num.* 1. &c. *Philippi, de subhast. Cap.* 2. *sect.* 5. &c.

T I T U L U S   S E X T U S.

De Hospitalibus, & aliis Piis Locis.

C A P U T   P R I M U N.

De vario Hospitalium genere.

1 *Nomine Hospitalis subinde venit omnis pius locus recipiendis pauperibus destinatus.*
2 *Quibus usibus specialiter destinentur* Xenodochia?
3 *Quid sint* Orphanotrophia?
4 *Ptochotrophia, & Brephotrophia cui usui serviant?*
5 *Nosocomia, Leprosariæ, & Gerontocomia describuntur.*
6 *Alia sunt privata, alia publica.*
7 *Illa mere laica, hæc vero religiosa loca reputantur.*
8 *Hospitale non est publicum, etsi Oratorium annexum habeat.*
9 *Indicium quod Hospitale sit publicum & religiosum.*
10 *Aliqua sunt Hospitalia in Beneficium Ecclesiasticum erecta.*
11 *Quid requiratur, ut Hospitale censeatur in Beneficium erectum?*
12 *Primæva natura Hospitalium est, ut sint simplicis administrationis.*
13 *Canonicorum Collegia ex præscripto Regulæ habebant singula suum Hospitale.*
14 *Huic Hospitali dabant* decimam *suorum proventuum.*
15 *Præficiebatur unus e canonicis, qui curam pauperum haberet; & qualis ad hoc eligendus?*
16 *Invigilare debebant Prælati, ne bona pauperum usibus deputata, in alios usus diverterentur.*
17 *Incipiebant Hospitalia ut* Beneficia *concedi, & ita proventus diverti.*
18 *Quam graviter delinquat bona Hospitalis divertens.*
19 *Belgica Canonicorum Collegia habuerunt suum Hospitale; & adhuc supersunt vestigia.*
20 *Monasteria jam pridem pro Hospitalibus reputata.*
21 *Monasteria designantur loca pauperibus, & hospitibus recipiendis.*
22 *Nonnulla Hospitalia Monasteriis & Capitulis unita per modum suppressionis.*
23 *Aliqua unita sine suppressione.*
24 *Debent onera fundationis explere.*
25 *Hospitalia commissa Religiosis sine incorporatione aut unione.*
26 *Quare Hospitalium varietas nosci debeat?*

I. LOCA recipiendis, & alendis pauperibus, aliisve miserabilibus personis destinata, subinde generali nomine *Hospitalia* di-

dicuntur; quemadmodum nomine hospitalitatis nonnunquam venit quodcumque charitatis opus proximo impensum.

Verum tum pro diversitate regionum, tum ob diversam & multiplicem naturæ humanæ miseriam, cui in hujusmodi locis succurritur, varia quoque iis nomina indita sunt.

II. Quædam enim specialiter destinata sunt susceptioni peregrinorum, dicunturque subinde *Xenodochia*, a Græco verbo *xeno*, quod Latine significat *hospitem recipere*. Interdum speciali nomine vocantur *Hospitia* peregrinis destinata.

III. Aliqua vocantur *Orphanotrophia*, ubi orphani sive pueri parentibus orbati aluntur; & qui horum curam agunt, *Orphanotrophos* vocat *L. 32. Cod. De Episcopis, & Clericis*; dicunturque a parentibus atque substantiis destitutos minores sustentare, & educare veluti affectione paterna; aut quasi tutores pupillorum, & curatores adolescentium.

IV. *Ptochotrophia* sunt loca, ubi recipiuntur pauperes debiles, qui labore proprio sibi necessaria ob corporis infirmitatem quærere nequeunt.

Nonnulla sunt loca, ubi infantes pauperes recenter nati & expositi educantur, quæ vocantur *Brephotrophia*.

V. *Nosocomia* vocantur ubi ægri & infirmi curantur. His jungendæ *Leprosariæ*, in quibus specialiter & separatim lepra infecti curantur. Similiter *Gerontocomia*, ubi pauperes senes aluntur, merito Nosocomiis junguntur, cum senectus ipsa sit morbus.

VI. Inter hæc loca pauperibus & miseris hominibus alendis, & curandis destinata, alia sunt, quæ nonnulli ex charitate, ac pietate in pauperes privata sua auctoritate extruxerunt, & dotarunt, legesque præscripserunt, nulla Episcopi, aut alterius Prælati Ecclesiastici auctoritate interveniente.

Alia sunt Episcopi auctoritate erecta, & ad usum religiosum publico, & Ecclesiastico ritu deputata; qualia plerumque sunt hodierna Nosocomia, & Leprosariæ, quibus mulieres religiosæ præfectæ sunt.

VII. Priora quidem dicuntur, & reputantur loca *pia*; at omnino *profana* sive laica: hæc vero habentur pro locis *Religiosis*; de his agi sub titulo Decretalium *De Domibus religiosis* communiter notant Interpretes.

VIII. Ut autem Nosocomium, vel aliud quodvis Hospitale habeatur pro loco vel domo *Religiosa*, non sufficit auctoritate Episcopi in ipso Hospitali, aut prope, esse erectum Oratorium aut Sacellum, in quo pro commoditate pauperum ibi divertentium, Ecclesiastica peragantur Officia: quia cum ipsum Hospitale ab ipso Oratorio aut Sacello sit plane distinctum, non magis potest ab ipso suam mutuare religiositatem, quam castrum aut palatium Principis a simili Sacello mutuarent.

IX. At cum dubitatur, an Hospitale sit publicum aut privatum, cum non appareat, an Episcopi auctoritate sit constitutum; inquirendum est, utrum publice ibi campana pulsetur, & populus ad Divina publice admittatur; tunc enim verum est dicere, publicum esse, & Episcopi auctoritati & jurisdictioni submissum, ut docet Panormitanus *ad Caput Patentibus, De privi. n. 1.*

X. Insuper sunt quædam Hospitalia in titulum Ecclesiasticum erecta, quæ consequenter solis Clericis tamquam vera Beneficia Ecclesiastica conferuntur, sub obligatione impendendi proventus honestæ suæ sustentationi superfluos in usum pauperum, aut miserabilium personarum secundum leges fundationi Hospitalis adscriptas: qualia nonnulla Hospitalia esse supponit *Clementina 2. De religiosis Domibus*, vetans „ ut nullus ex locis (piis) ipsi „ sæcularibus Clericis in *Beneficium* conferatur; etiamsi de con„ suetudine (quam reprobat penitus) hoc fuerit observatum: *Nisi in illorum fundatione secus constitutum fuerit, seu per electionem sit de Rectore locis hujusmodi providendum*. Idipsum supponit quoque Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 8. De Reformat.* præcipiens omnibus, qui hujusmodi loca in *titulum* obtinent, ut impositum illis onus officiumve administrent; atque hospitalitatem, quam debent, ex fructibus ad id deputatis actu exerceant. De hac obligatione latius agetur infra.

XI. Ut autem Hospitale in beneficium censeatur erectum, & ut tale in titulum conferri, requiritur, ut ipsum Hospitale cum omni sua dote sive proventibus Clerico in titulum Beneficii conferatur, cum onere hospitalitatem, vel alia pia opera sublevandis hominum miseriis, & infirmitatibus exercendis.

Si enim duntaxat Presbyter aliquis simpliciter institui soleat, etiam cum canonica tituli collatione ab Episcopo ad præsentationem alicujus Patroni accepta; non censebitur tamen ipsum Hospitale datum in titulum, sed tantum ipsum Oratorium sive Sacellum Missæ Sacrificio: aliisque Sacramentis pauperibus administrandis destinatum; quinimmo cum ipsorum Hospitalium institutioni quodam modo repugnet, ut in titulum Beneficii concedantur, nisi evidenter probetur, judicandum in dubio illa non esse erecta in titulum.

Secundum hanc distinctionem sæpius judicatum esse refert Joannes Tournetius in collectione Arrestorum *litt. H. cap. 34.*

XII. Eadem hac ratione si quæ loca pia in titulum Beneficii fuerint concessa, facile ad suam primævam naturam, id est simplicis administrationis reducta censebuntur. Unde & judicatum testatur Tournetius loco allegato, quod Hospitale dari solitum in titulum Beneficii, & postea translatum ad Griseas Sorores, per hanc translationem reversum sit ad primævam & naturalem naturam Hospitalium, id est, simplicis administrationis.

XIII. Adhæc sunt quædam Hospitalia spectantia ad Canonicorum Collegia, & quasi partem ipsorum collegiorum constituentia.

Pro quo notandum Canonicorum Collegia jam pridem singula suum habuisse *Hospitale* quemadmodum indicat ipsa Canonicorum regula in Concilio Aquisgranensi anno 816. exarata *cap.* 141.

„ Evangelicis atque Apostolicis instruimur documentis, in col„ ligendis hospitibus ante omnia operam dare debere, ut merito „ de nobis dicatur a Domino, *Matt.* cap. 25. vers. 35. *Hospes* „ *fui, & collegistis me*, &c. Proinde oportet, ut Prælati Ec„ clesiæ, præcedentium Patrum exempla sectantes, aliquod præpa„ rent receptaculum, ubi pauperes colligantur, & ne rebus Ec„ clesiæ tantum ibidem deputent, unde sumptus necessarios jux„ ta possibilitatem rerum habere valeant, exceptis decimis, quæ „ de Ecclesiæ villis ibidem conferuntur.

XIV. Ex hac regula patet, quod præter prædictos proventus specialiter usui Hospitalis deputatos, ipsi quoque Canonici monerentur, ut „ tam de frugibus quam etiam de omnibus eleemo„ synarum oblationibus, in usus pauperum *decimas libentissime* „ ad ipsum conferrent Hospitale.

XV. Præcipit præterea, ut „ boni testimonii de ipsa Congre„ gatione frater constituatur, qui hospites, & peregrinos adve„ nientes, utpote Christum in membris suis, suscipiat, eisque „ necessaria libenter pro viribus administret: qui etiam ea, quæ „ in usus pauperum cedere debent, nequaquam in suos usus re„ flectat; ne cum Juda loculos Domini furante, sententiam dam„ nationis excipiat.

XVI. Utique fidelius res Hospitalis administrentur, addit regula: „ Sed & Prælatorum debet vigilare industria, ne eum, „ cui Hospitale pauperum committitur, res pauperibus deputa„ tas in aliquo minuere, aut his quasi beneficiario munere con„ cessis sinant uti: quod a Prælatis quibusdam, curam paupe„ rum parvipendentibus, fieri comperimus.

XVII. Hic per antecessum notare possumus, quod nonnullis Hospitalia *beneficiario jure* concederentur, atque hoc pacto proventus Hospitalium in usus Clericorum diverterentur; qui abusus paulatim magis excrevit, ut tandem necesse fuerit prohibere, ne Hospitalia in titulum Beneficii concederentur; immo eorum administratio potius laicis, quam Clericis committeretur, ut infra notabitur.

XVIII. Monet denique regula: „ Quod si is, cui Hospitale „ commissum est, curam pauperum neglexerit, eorumque res in „ suos usus retorserit, quamquam divina ultione dignus sit, le„ verius tamen quam cæteri delinquentes a Præpositis judican„ dus, & a ministerio removendus est.

Rationem hanc notandam subjungit: „ Quippe qui & pretia „ peccatorum, & alimenta pauperum, & thesaurum cœlo recon„ dendum suis (quod fas non fuit) aptavit usibus.

XIX. Observat Aubertus Miræus in notis ad hanc Canonicorum regulam: „ Similes Domus Hospitalariæ ad usum pauperum „ extructæ, hodieque multis in locis juxta Canonicorum tem„ pla visuntur; ut ad S. Servatium in urbe Trajectensi ad Mo„ sam, Tornaci, & alibi in Belgio. Sic & Antuerpiæ olim Hos„ pitalaria domus stetit juxta Basilicam Marianam, inde postea „ ad extimam urbis regionem translata „. Cui domui hodie „ quoque Canonici superintendunt, & per suos deputatos computibus intersunt.

XX. In Monasteriis hospitalitatem jam pridem viguisse, ipsosque Fundatores, & Benefactores bona sua Monasteriis obtulisse, ut & Monachi & *pauperes* ex iis alerentur, notorium est, & sæpius in hoc opere ostendimus; notatque Christianus Lupus in Scholiis ad Canonem 11. Chalcedonensem, in magno Belgii Chronico Monasterium *Stabulense* merito sic vocari, utpote quod sit *stabulum omnium peregrinorum*. Additque Chronicon, eumdem in finem Belgica Monasteria passim constructa in locis aviis & periculosis. Quidni eadem ratione dicamus, etiamnum hodie in litteris Regiis Monasteria, & Abbatias vocari *Godts-huysen*, quo vocabulo *domus pauperum* designari solent?

XXI. Ne vero per pauperum receptionem disciplina claustralis nimium perturbaretur, cœperunt Monasteria extra claustrum, ad portas Monasterii, loca aliqua recipiendis pauperibus & peregrinis deputare; quæ *Hospitalia* dici poterant, & quorum apud pleraque Monasteria Benedictinorum, Cisterciensium, Præmonstratensium, & Canonicorum Regularium patentes reliquiæ etiam hodie supersunt; quæ Hospitalia, sive loca hospitibus, aut pauperibus recipiendis destinata, partem Monasterii constituunt; ideoque directioni & administrationi Prælatorum, & Religiosorum, quemadmodum reliqua pars Monasterii, subjiciuntur.

XXII. Similiter sunt quædam Hospitalia, Monasteriis, aut Capitulis incorporata per viam *suppressionis*; ita scilicet ut ipsum Hospitale una cum dote ac proventibus erectum sit in Monasterium vel Capitulum: quo casu ipsa Hospitalia sunt quodammodo extincta, & in Monasteria, aut Capitula commutata. Suppressio tamen sive commutatio hæc sæpius fit cum onere speciali hospitalitatem in pauperes exercendi, secundum primævam ipsorum Hospitalium fundationem, prout ex litteris & legibus ipsius suppressionis, sive incorporationis facile constare poterit.

XXIII. Subinde autem uniuntur Monasteriis simplici unione absque tituli, sive Hospitalis suppressione; sed ipsum Hospitale salvum manet: cura tamen & administratio integra est apud ipsum Monasterium, cum obligatione exercendi ipsam Hospitalitatem, & proventus illi impendendi juxta leges ipsius fundationis.

XXIV. De his & similibus loquitur Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 8. De Reformat.* ubi præcipit illis, qui Hospitalia vulgo nuncupata, seu alia pia loca ad peregrinorum, infirmorum, senum, pauperumque usum præcipue instituta, Ecclesiis suis *unita* obtinent, ut impositum illis onus officiumque administrent, atque hospitalitatem, quam debent, ex fructibus ad id deputatis actu exerceant.

XXV. Frequenter ipsa Hospitalia, præsertim sæculo XII. & sequentibus, credita fuere viris aut mulieribus religiosis in communi viventibus, ut ipsi infirmorum, & pauperum curam haberent; ita tamen ut superintendentia & quasi primaria administratio penes alios, sive Ecclesiasticos, sive laicos, remaneret; uti inferius latius demonstrabitur.

XXVI. Hæc Hospitalium & piorum locorum varia natura, & conditio merito attendenda, ut & intelligatur, quibus eorum proventus præcipue ex mente Fundatorum sint impendendi; tum ut sciatur, qui illorum sint superintendentes, & qui admi-

nistratores: qui varii sunt pro varia locorum conditione; uti ex infra dicendis apparebit.

CAPUT II.

De superintendentibus Hospitalium, & Piorum Locorum.

1 *Apostolis primitus cura pauperum, & dispensatio eleemosynarum concredita.*
2 *Episcopi Apostolis in hanc curam successerunt.*
3 *Concilium Chalcedonense auctoritatem in loca pia Episcopis asserit ex* Patrum traditione.
4 *Justinianus eam auctoritatem Episcopis vindicat.*
5 *Administratores piorum locorum vult eligi judicio Episcoporum.*
6 *Episcopi corrigere, immo & deponere possunt piorum locorum administratores, etsi hi sint a Fundatoribus electi.*
7 *Quales eligi velit administratores?*
8 *Si testator non designaverit per quem legatum* pium *sit distribuendum, executio committitur Episcopo.*
9 *Si incertum sit cui Xenodochio impendi voluerit testator Episcopi est dirimere.*
10 *Sed quid, si nullum in civitate sit Xenodochium?*
11 *In administratione hujusmodi piorum locorum non quærendum proprium lucrum.*
12 *Episcopi negligentiam circa executionem piorum legatorum supplet Archiepiscopus vel Primas.*
13 *Etiam quilibet de populo executionem* pii *legati urgere potest.*
14 *Pœnæ in non solventes* pia *legata.*
15 *Ex lege Justiniani, Episcopi piorum locorum manent Superintendentes, etsi a Fundatore sint electi administratores.*
16 *Tempore S. Gregorii cura piorum locorum incumbebat Episcopis.*
17 *Auctoritas Episcoporum in* pia *loca sæculo IX. vigebat.*
18 *Eadem expressa in Decretalibus Gregorii IX.*
19 *De Jure communi Hospitalia Episcopis subjiciuntur.*
20 *Hospitalia cœperunt eximi a jurisdictione Episcoporum; atque hinc multorum ruina.*
21 *Auctoritatem Episcoporum in pia loca quomodo restituerit Concilium Viennense?*
22 *Constitutionem Concilii Viennensis renovans Synodus Tridentina & Episcopis curam Hospitalium imponit.*
23 *Synodus Tridentina dat Episcopis jus visitandi Hospitalia etiam* exempta.
24 *Licet etiam laici sint administratores,*
25 *Ex Decreto ejusdem Synodi administratores tenentur reddere rationem Ordinariis.*
26 *Licet ex fundatione etiam aliis reddenda sit.*
27 *Synodus Tridentina ipsos administratores Hospitalium subjicit Ordinariis.*
28 *Eadem Synodus voluit restauratam Episcoporum auctoritatem circa administrationem piorum locorum.*
29 *Hæc auctoritas non excludit curam, & protectionem Principum.*
30 *Jam pridem Xenodochia sub protectione Principum posita; & quare?*
31 *Synodus Tridentina meminit Hospitalium existentium sub im*mediata *Regum protectione; nec sine licentia Regis visitari vult.*
32 Immediata *protectio quæ hic intelligatur?*
33 *Si quæstio incidat, an Hospitale sit sub hac* immediata *protectione, quis erit Judex?*
34 *Episcopis hujusmodi Hospitalia visitantibus subinde adjunctus Consiliarius Regius.*
35 *Episcopus auctoritatem in Hospitalia retinebat, si per hæredes Fundatoris regerentur.*
36 *Synodus Tridentina supponit per legem fundationis Episcopum ab audiendis rationibus posse excludi.*
37 *Multo magis a jure visitandi.*
38 *Loca pia non religiosa quoad jus visitandi, Episcopo non sunt subjecta.*
39 *An subjecta sint quoad redditionem rationum?*
40 *In publicatione Concilii Tridentini apposita nota ad Decretum, quo cura Hospitalium committitur Ordinariis.*
41 *Item, ad Decretum quo statuuntur Episcopi executores piarum dispositionum.*
42 *Ad has notas refertur clausula apposita in litteris Regiis, quibus publicatio Concilii Tridentini mandatur.*
43 *Ex Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem, aliquando Episcopus computui non intervenit.*
44 *Destitutio & institutio Administratorum aliquando ad suos laicos pertinet.*
45 *Aliquando ad ipsum Episcopum.*
46 *Qualiter ante Synodum Tridentinam aliqua Hospitalia ad curam laicorum pertinuerint?*
47 *Hæc laicorum jura salva esse possunt, licet auctoritas Episcoporum concurrat.*
48 *Philippus II. Episcopum ejusve deputatum computui interesse voluit.*
49 *Edictum ad Synodum Mechliniensem diem computui reddendo de Episcopi consensu statui vult.*
50 *Vult præterea deputatum Episcopi computibus interesse, atque per ipsum cum aliis interesse solitis quæstiones sopiri.*
51 *Episcopis eorumve Vicariis visitantibus exhibendi computus.*
52 *Auctoritas Episcoporum quoad Hospitalia, & pia loca per hoc Edictum stabilita.*
53 *Edictum non extendendum ad casum, quo contrarium in fundatione expresse est cautum.*
54 *Neque ad loca pia non religiosa.*
55 *Principum auctoritate semper salva.*
56 *Quæ regulæ in hac materia sint servandæ?*

I. Apostolos curam pauperum egisse, atque primos Christianos bona sua in alimoniam pauperum distribuenda ad pedes Apostolorum, ut per ipsos in pauperes dispensarentur, posuisse testatur Sacer Textus *Act.* cap. 4. vers. 3. *Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum, quæ vendebant, & ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat,* nimirum auctoritate Apostolorum.

II. Episcopi tamquam Apostolorum successores, etiam in curam, & sollicitudinem pauperum successerunt; atque eo titulo specialiter Patres pauperum dicti fuere. Immo Synodus Tridentina *Sess.* 23. *cap.* 1. *De Reformat.* sat clare significat, Episcopis jure *divino* mandatum esse, pauperum, aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere.

Itaque eleemosynæ in pauperum alimoniam erogandæ, nec non loca pauperibus recipiendis ac curandis destinata, Episcopis tamquam spiritualibus pauperum Patribus concredita, eorumque cura, & regimini præcipue commissa fuere.

III. Concilium Chalcedonense *Can.* 8. „ Clerici in *Ptochiis* constituti, sub potestate sint ejus, qui in ea est civitate Episcopus, secundum traditionem sanctorum Patrum; nec per præsumptionem recedant a suo Episcopo ". Apud Gratianum *Caus.* 18. *quæst.* 2. *Can.* 10.

„ Sunt vero (ait Zonaras) Procheja domus, quæ pauperibus sustentandis, curandisve destinatæ sunt, quales eæ videlicet, in quas aut pupilli, aut alii ætate, variisque morborum generibus confecti homines recipi & ali solent.

Itaque vult Canon, Clericos hujusmodi domibus, sive Hospitalibus præfectos sub potestate esse Episcopi, ut nimirum regiminis ac curæ rationem Episcopo exhibeant; & si defectuosi inveniantur, ab ipso corrigantur.

Notandum autem, quod dicat Canon Clericos hos ita Episcopo debere subjici *secundum Patrum traditionem*: quo indicatur, hanc Episcoporum in similia loca sollicitudinem, & superioritatem ex Patrum traditione descendere.

IV. Conformiter ad hunc Canonem, & Patrum traditionem, Justinianus Hospitalium, & piorum locorum curam, & tuitionem variis editis Constitutionibus detulit Episcopis (*a*).

V. In primis in *L.* 42. §. 9. *Cod. De Episcopis & Clericis*, decrevit, ut „ nec Xenodochus, nec Nosocomus, nec Ptochotrophus, nec Orphanotrophus, nec Brephotrophus, nec quisquis Ptochio præficiendus est, per talem fiat largitionem, sed per judicium, & probationem eorum, qui in illis locis sunt, Deo amantissimorum Episcoporum.

VI Ulterius in *L.* 46. §. 3. *Cod. eod.* vult, ut ipsi quidem Episcopi *per se hujusmodi* locorum curam non agant, sed ea per Præfectos, puta Xenodochos, Ptochotrophos, & similes administrentur; at illorum administrationem inspiciant, & non recte administrantes corrigant, immo & si mereantur, expellant; idque, etiamsi hujusmodi Præfecti ab ipsis Fundatoribus fuerint designati. Verba legis sunt: „ Deo amabiles Episcopi, siquidem aliquos diserte hi, qui defecerunt, præposuerint rebus (veluti Xenodochos, Ptochotrophos, aut Nosocomos, aut Brephotrophos, aut Orphanotrophos, aut Gerontocomos, aut Paramonarios, aut OEconomos, aut, simpliciter dicendo, piarum actionum Administratores) illos quidem permittant habere administrationem; ipsi vero non administrent quidem, sed administrationem illorum inspiciant, aut observent, & recte quidem habentem laudent; in quibusdam autem aliquid prætergredientem corrigant: pessima autem administratione facta, etiam eos expellant, & alios instituant.

VII. Quales autem instituendi sunt, adjungit: „ Qui cogitent, & animo concipiant magni Dei timorem, & terribilem magni, & nunquam finiendi judicii diem, ad quam illos respicientes, convenit omnia facere cum ad Deum coordinata mente.

VIII. Rursus in *L.* 28. *Cod. eod.* decernit, ut si testator aliquid in redemptionem captivorum reliquerit, & testator nullum specialiter designaverit, per quem desiderat redemptionem fieri captivorum; „ sed si testator absolute tantummodo summam legati, vel fideicommissi taxaverit, quæ debeat memoratæ causæ proficere; vir Reverendissimus Episcopus illius civitatis, ex qua testator oritur, habeat facultatem exigendi quod hujus rei gratia fuerit derelictum, pium defuncti propositum sine ulla cunctatione, ut convenit, impleturus.

Hinc concludunt Jurisconsulti, executorem legitimum testamenti ad *pias* causas esse Episcopum. Vide *notam* 22. ad hanc Legem, in editione Corporis Civilis opera & studio *Simonis Van Leeuwe* 1663.

IX. Eadem cura ex Constitutione Justiniani in *L.* 49. *Cod. eod.* Episcopo incumbit, si quis solos captivos instituerit hæredes: qui similiter, pauperibus institutis, erogabit bona in eos, quos testator designaverit: vel nullis ab eo designatis, Xenodochio civitatis; quod si plura sint, *pauperiori*: „ hoc videlicet discutiendo a viro Reverendissimo locorum Antistite, & sub eo constitutis *Clericis*.

Hic

(*a*) Ab ea doctissimi Van Espen sententia discedit eruditus vir de Hericourt, siquidem 1. parte de *Leg. Eccl. pag.* 230. *col.* 2. *Edit.* 1743. hæc habet, *A l'egard des biens des Hôpitaux . . . . les Evêques n'en ont toujours eu l'administration; mais Justinien fit une loi expresse pour ordonner, que les Administrateurs de ces biens de pieté rendroient compte à l'Evêque des revenus, & de l'usage qu'ils en avoient fait.*

Lector utriusque rationes ponderet; antequam suum de gemina opinione judicium ferat.

Hic per transennam nota, in administratione, & erogatione piorum legatorum Episcopum tractare debere cum suis Clericis.

X. Pergit deinde Justinianus: ,, Sin autem nullus Xenon in civitate inveniatur; tunc, secundum de captivis sanctionem, pro tempore œconomus sacrosanctæ Ecclesiæ, vel Episcopus hereditatem accipiat: & sine Falcidiæ (*a*) ratione pauperibus, qui in civitate sunt, vel penitus mendicantibus, vel alia sustentatione egentibus, eædem pecuniæ distribuantur.

XI. Ut autem hæc charitatis, & pietatis oblata etiam gratis ex charitate, sine spe temporalis lucri erogentur, sollicite inculcat, dicens: ,, In omnibus autem hujusmodi casibus cœlestes iracundias sacrosanctarum rerum administratores expectent, si qualecumque lucrum ex hujusmodi generationibus sibimet acquisierint, vel si hoc committi ab alio consenserint, & non gravissima pœna, & interminatione, quod perperam factum est, studeant corrigere.

XII. Quod si Episcopi negligentes fuerint in cogendis hæredibus ad solvenda pia legata, aut opus pium a testatore injunctum perficiendum, ,, licentia erit, aut Metropolitano Provinciæ, aut Archiepiscopo Diœceseos, hæc cognoscenti, inquirere & cogere, pium opus aut liberalitatem omnimodo impleri.

XIII. Hæc Justinianus in *l.* 46. §. 6. *Cod. eod.* addens: ,, Et cuicumque civium idem etiam facere licentia erit: cum sic enim communis pietatis ratio, communes, & populares decet etiam affectiones constitui harum rerum executionis; habituro unoquoque licentiam ex nostra hac Lege movere (ex Lege *Condictitiam*) & postulare relicta adimpleri.

XIV. Utque efficacius hæredes, aliique opere pio a testatore gravati ad executionem urgeantur, & hoc sancivit, §. 7. ,, Ut si impediti a Deo amabilibus Episcopis, qui his rebus honorati sunt, postea cessaverint, seu distulerint, ita ut Præsidum exactione opus fuerit; confestim non solum ipsi simplum (quod dicitur) exigantur, sed omnino duplum.

XV. Hactenus dicta manifeste significant, Episcopos piorum locorum, quin & omnium piorum legatorum esse saltem Superintendentes; eorumque curam ipsis incumbere, tametsi laicos fundatores habeant: immo licet administratores, & executores a fundatoribus sint speciatim designati, tamen ipsi Episcopi semper maneant Superintendentes, qui curent, & invigilent, an omnia secundum testatorum, & fundatorum voluntatem, & mentem rite adimpleantur: idque licet etiam testator *in contrarium prohibuerit*; uti declarat Justinianus in citata *Lege* 46. in principio.

XVI. Tempore S. Gregorii Xenodochia fuisse sub directione, ac cura Episcoporum, e multis Gregorii Epistolis est manifestissimum; ac notanter *Epist.* 24. *lib.* 3. in qua monet Januarium Episcopum Caralitanum: ,, Ut tibi singulis quibusque temporibus rationes suas Xenodochi, qui in eis sunt constituti vel fuerunt, subtiliter reddant.

Hortatur insuper de rebus Xenodochiorum summam curam gerere: ,, Ut nulli (ait) sine tua licentia dentur, notitiave, ne usque ad direptionem earum ex Fraternitatis tuæ perveniatur incuria.

XVII. Ad Ludovicum Regem in Artiniaco palatio consistentem scribunt anno 858. Episcopi Provinciarum Remensis, & Rothomagensis e Carisiaco palatio, quo convenerant: ,, Sed & Rectoribus Monasteriorum, & *Xenodochiorum*, id est, *Hospitalium*, præcipue ut sicut Canonica docet auctoritas, & Capitula avi patris vestri præcipiunt, Episcopis propriis sint subjecti, & Monasteria, atque Hospitalia sibi commissa ipsorum regant consilio; quoniam Episcopi paternam sollicitudinem eis secundum ministerium illorum studebunt impendere.

Integra Epistola habetur *Tomo* 2. Capitularium editionis Baluzianæ *col.* 102. & apud Labbæum *tom.* 8. Concil. *col.* 654. sub hoc titulo: *Epistola Episcoporum e Synodo apud Carisiacum missa ad Ludovicum Regem Germaniæ.*

XVIII. Hæc Episcoporum auctoritas in Decretalibus Gregorii IX. quoque expressa habetur in *Cap* 3. *tit. De Religiosis Domibus*: ,, De Xenodochiis, & aliis similibus locis per sollicitudinem Episcoporum, in quorum Diœcesi existant, ad easdem utilitates constituta sunt, ordinentur.

Refertur hæc Decretalis tamquam desumpta ex *Decretis Eugenii Papæ*; sed desumpta apparet ex Synodo Romana anni 826. sub Eugenio II. *Can.* 23. uti notat Antonius Augustinus *lib.* 2. *Dialogorum De emendatione Gratiani*, *dialog.* 2.

XIX. Interim ex hac Decretali concludunt Canonistæ: ,, Episcopum fundare intentionem de jure communi super subjectione, administratione, & ordinatione Hospitalium, & omnium piorum locorum suæ Diœcesis ": uti notat Fagnanus ad hanc Decretalem, *num.* 2.

XX. Porro sicuti posterioribus sæculis Monasteria se a jurisdictione Episcoporum sensim eximere, & subtrahere cœperunt; ita quoque Fratres, & Sorores Hospitalibus præfecti, & Clerici, qui illa in titulum Beneficii possidebant, ut liberius de illorum proventibus disponere possent, exemptionis privilegia impetrare studuerunt: atque hic contingit, quod sæculo XIV. deploravit Concilium Viennense; ,, quod Xenodochiorum, Leprosiarum, Eleemosynariarum, seu Hospitalium Rectores, locorum ipsorum cura postposita, bona, res & jura ipsorum interdum ab occupatorum, & usurpatorum manibus excutere negligunt; quinimmo ea collabi, & deperdi, domus & ædificia ruinis deformari permittunt; & non attento, quod loca ipsa ad hoc fundata, & fidelium erogantibus dotata fuerunt, ut pauperes, infectique lepra reciperentur inibi, & ex proventibus sustentarentur illorum, id renuunt inhumaniter facere, proventus eosdem in usus suos damnabiliter convertentes.

XXI. Huic ergo abusui occurrere volens Concilium injungit locorum Ordinariis, ut si Rectores hujusmodi locorum negligentes fuerint, aut leges fundationis non servaverint, etiamsi pia loca prædicta exemptionis privilegio munita consistant, ,, per seipsos, vel per alios, implere omnia præmissa & singula, & Rectores eosque utique non exemptos propria, exemptos vero, & alios privilegiatos Apostolica ad id auctoritate compellant ". Hactenus Concilium Viennense in *Clemen.* 2. *De religiosis Domibus.*

XXII. Hanc Clementinam iterato renovavit Synodus Tridentina: ac in primis *Sess.* 7. *cap.* 15. *De Reformat.* ait: ,, Curent Ordinarii, ut Hospitalia quæcumque a suis administratoribus, quocumque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet *exemptis*, fideliter & diligenter gubernentur; Constitutionis Concilii Viennensis, quæ incipit, *Quia contingit*, forma servata, quam quidem Constitutionem eadem sancta Synodus innovandam duxit, & innovat, cum derogationibus in ea contentis.

XXIII. Post hæc Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reformat.* dat Episcopis, etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegatis jus visitandi hujusmodi loca, tametsi *exemptionis privilegio sint munita*. Unde & monet Fagnanus loco citato *num.* 4. hodie exemptionum privilegia hisce piis locis non suffragari; utpote sublata (ait) a Concilio Tridentino.

XXIV. Addit insuper Synodus Tridentina: ,, Episcopi habeant jus visitandi Hospitalia, aliaque pia loca, etiamsi prædictorum locorum cura ad *laicos* pertineat; ac omnia, quæ ad Dei cultum aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo juxta sacrorum Canonum statuta cognoscant, & exequantur; non obstantibus quacumque consuetudine, etiam immemorabili, privilegio, aut statuto.

XXV. Præterea eadem Sessione *cap.* 9. decernitur: ,, quod Administratores tam Ecclesiastici, quam laici, Hospitalis & quorumcumque piorum locorum, singulis annis teneantur reddere rationem administrationis Ordinario; consuetudinibus, & privilegiis quibuscumque in contrarium sublatis.

XXVI. Quin & addit: ,, Quod si ex consuetudine, aut privilegio, aut ex constitutione aliqua loci, aliis ad id deputatis ratio reddenda esset, tunc cum iis adhibeatur etiam Ordinarius: & aliter factæ liberationes dictis administratoribus minime suffragerentur.

Hinc concludit Fagnanus ad *Cap.* 4. *tit. De religiosis Domibus num.* 40. ,, Atque ita privilegium, consuetudo, aut constitutio, quibus alteri quam Episcopo reddenda est ratio, non sunt quidem sublata a Concilio, sed modificata, ut locum habeant non privative ad Episcopum, sed cumulative. Et ita (ait) rescripsit S. Congregatio ad sanctæ memoriæ Cardinalem Borromæum sub die 7. Februarii 1575.

XXVII. Denique Concilium Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 8. *De Reformat.* vult, ,, si hi qui administrationem Hospitalis habent, etiamsi laici sint, ab Ordinario moniti Hospitalitatis munus, adhibitis omnibus, ad quæ tenentur; necessariis, reipsa obire cessaverint; non solum per Ecclesiasticas censuras, & alia Juris remedia ad id compelli possint, sed etiam Hospitalis ipsius administratione, curave perpetuo privari possint.

XXVIII. Ex his fit manifestum est, Synodum Tridentinam voluisse, saltem quantum temporum conditio, & jam recepta disciplina patiebantur, auctoritatem Episcoporum circa Hospitalia, aliaque pia loca restituere, atque ad primævum suum vigorem revocare.

XXIX. Verum hæc Episcoporum auctoritas, sive cura & vigilantia, nunquam exclusit Regum, & Principum conservandis piis hisce fundationibus sollicitudinem, & patrocinium: quin & semper Ecclesia ipsos Principes tamquam speciales pauperum, & miserabilium patronos & protectores suspexit.

XXX. Immo jam pridem Xenodochia, aliaque pia loca a Fundatoribus sub protectione Regia constituta fuisse testantur Patres Synodi Regiaticinæ anno 850. *Can.* 16. una rationem illius assignantes, & Principum obbligationem: ,, Suggerendum est (inquiunt) beatissimis Imperatoribus, quia hi, qui Monasteria, & Xenodochia sub defensione sacri Palatii posuerunt, ideo fecisse probantur, quod a nullo melius, quam a summis potestatibus protegenda crediderint: & si ea contra Decreta Institutorum personis, quibus non licet, dederint, ipsi impugnatores efficiuntur, qui propugnare debuerunt. Et cavendum summopere Principibus, ut quia minime nunc judicantur, ne in futuro judicio ab omnipotenti Deo gravius judicentur, secundum Apostolum *Hebr.* cap. 10. Etenim *horrendum est incidere in manus Dei viventis*. Nos vero qui debitores sumus ut fideliter annuntiemus, idcirco humiliter suggerimus, quod silere non audemus.

XXXI. Similium Hospitalium, & piorum locorum sub speciali, & immediata protectione Regum, & Principum constitutorum meminit quoque Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reformat.* ubi declarans, quod Episcopi habeant jus visitandi Hospitalia, addit hanc limitationem: *Non tamen quæ sub Regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia.*

XXXII. Dum hic Synodus loquitur de *immediata* Regum protectione, intelligi vult non generalem illam protectionem, & tutelam, quam Principes promittunt & debent omnibus piis locis, sed de *speciali*, & expressa protectione, in quam quædam Hospitalia, de singulari gratia Principis, & Fundatorum voluntate, recepta sunt.

Insuper intelligitur *immediata* protectio Regum, sive Principum supe-

(*a*) Lex qua statuebatur ut hæres non minus, quam quartam partem bonorum sibi relictorum, etiamsi plus æquo oneraretur, acciperet, & cæteras partes legatariis relinqueret.

Vide Digest. *lib.* 35. *tit.* 2. *Ad legem Falcidiam*. Domat. *Loix Civiles*, part. 2. l. 4. tit. 3.

supremorum, *regalia* in suis ditionibus possidentium, non autem Vassallorum tametsi illustrium.

XXXIII. Si controversia incidat, an sub tali protectione Hospitale existat, censuit S. Congregatio ejus rei cognitionem, & definitionem, non ad sæcularem Judicem, sed ad Episcopum pertinere. Ad hanc resolutionem reflectens Zypæus in Jure novo *tit. De religiosis Domibus, num.* 8. ait: „ Quod credo verum, „ dum talis exceptio quasi incidenter Episcopo ad visitationem „ talis Hospitalis se accingenti, opponitur; alioquin ut plenis „ velis ea cognitio ad Ecclesiasticos Judices devehatur, cum de „ ipso Principum privilegio agatur, apud supremos Principes „ haud facile obtinebitur.

XXXIV. Dicit insuper Zypæus ibidem *num.* 16. quod Rege cavere volente, ne per visitationem Episcopalem aliquid præjudicii in suo jure pateretur, „ in principio publicationis Concilii „ Tridentini consuetum esset, Episcopis regium assensum petentibus ad loca hujusmodi visitanda, adjungi Consiliarium quem„ dam Regium, qui animadverteret, ne quid ex fundatione per„ verteretur.

XXXV. Insuper ex *Canone* 15. citatæ Synodi Regiatiensis patet, quod Xenodochia, sive Hospitalia, quædam ex voluntate Fundatorum per hæredes regerentur; ita tamen ut Episcopus retineret superintendentiam, ut nihil ab ipsis negligeretur, & negligentes punire posset. Verba Synodi sunt: „ Quæ autem „ sub defensione quidem sunt Ecclesiæ; sed juxta Institutorum „ Decreta per *hæredes*, vel pertinentes, qui religiosam vitam „ duxerint, regi debent, procuret Episcopus, ut ab eis non ne„ gligantur; & si in aliquo malæ tractationis obnoxii reperian„ tur, Ecclesiasticæ subjaceant disciplinæ.

Itaque jam pridem persuasum fuit, jus laicorum administrandi, & gubernandi Hospitalia non excludere auctoritatem Episcoporum iisdem locis superintendendi: quod & ipsa Tridentina Synodus *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reformat.* etiam supposuit, declarans quod Episcopi habeant jus visitandi Hospitalia, etiamsi eorum *cura ad laicos* pertineat. Et *cap.* 9. vult, ut si ratio reddenda sit coram aliis ad id deputatis, tunc cum iis etiam adhibeatur Ordinarius.

XXXVI. Supponit nihilominus & ipsa Synodus Tridentina citato *cap.* 9. Hospitale ita posse fundari, ut Episcopus a computu excludatur. Volens enim ut administratores rationem administrationis singulis annis teneantur reddere, adjungit hanc limitationem: „ Nisi secus forte in institutione, & ordinatione ta„ lis Ecclesiæ seu fabricæ expresse cautum esset.

XXXVII. Posse quoque Episcopum excludi per legem fundationi appositam a jure visitandi; neque huic saltem per Synodum Tridentinam esse derogatum, tanquam indubitatum tradit Fagnanus ad *Cap.* 4. *tit. De Domibus religiosis, num.* 44. & ita quoque respondisse S. Congregationem testatur.

XXXVIII. Insuper Hospitale privata laicorum auctoritate erectum, cum non sit locus *religiosus*, sed mere *laicalis*, etiam ab auctoritate Episcopi, saltem quoad jus visitandi, exemptum esse notat Fagnanus *num.* 5. idque non tantum jure communi, sed etiam Concilii Tridentini. Nam etsi Concilium *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reformat.* statuit, „ ut Episcopi habeant jus visitandi omnia „ pia loca, etiamsi eorum cura ad laicos pertineat; tamen ibi „ adjiciuntur hæc verba, *in casibus a Jure expressis*; nec non „ illa, *Juxta sacrorum Canonum statuta*, quæ restringunt dispo„ sitionem ad limites Juris communis. Unde sicut loca pia non „ religiosa, seu non Ecclesiastica non subsunt Episcopo de jure „ communi, ita nec post Concilium Tridentinum.

XXXIX. Si jus commune spectemus, etiam quoad rationes administrationis exigendas, Episcopi auctoritas circa hæc loca non religiosa, & mere laicalia exclusa est; ut ibidem *num.* 57 notat Fagnanus: sed ex Decreto Concilii Tridentini *Sess.* 22. *c.* 9. *De Reformat.* auctoritatem Episcopi in exigendis rationibus administrationis ad hæc loca etiam extendi credit. „ Nam (ait) „ Decretum illud non restringitur ad casus in Jure expressos, „ sicut restringitur *cap.* 8. immediate præcedens quoad *jus visi„ tandi*; sed loquitur generaliter, & indistincte, & excipit tan„ tummodo casum, cum in fundatione expresse cautum est, ut „ Episcopus non possit exigere rationes administrationis.

Hæc Fagnanus, qui conformiter sæpius a S. Congregatione, & notanter S. Carolo Borromæo responsum fuisse asserit.

XL. Dum hic Concilium Tridentinum esset promulgandum, nonnulla circa ejus Decreta administrationem Hospitalium aliorumque piorum locorum concernentia, a Regiis Magistratibus notata fuere.

Et quidem ad *cap.* 15. *Sess.* 7. quo dicitur: Curent Ordinarii, ut Hospitalia quæcumque a suis administratoribus quomodolibet exemptis fideliter, & diligenter gubernentur, „ cuncti annota„ runt, ab omni ævo administrationem Hospitalium ad curam „ Magistratuum pertinuisse; idque esse contentaneum ipsis fun„ dationibus; mutationem hanc fore populo turbando, & aver„ tendo ab augendis hujusmodi piis fundationibus.

XLI. Ita refert Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 32. §. 15 qui rursus §. 29. dicit ad *cap.* 8. *Sess.* 22. quo Episcopi constituuntur omnium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, executores, & visitatores Hospitalium, Collegiorum quorumcumque etiam laicorum, nisi sint sub immediata Regum protectione, has notas esse appositas: „ Pleri„ que utrumque articulum a moribus nostris alienum esse, ac „ non recipiendum monent: Brabanti hic etiam Concordatis, „ quæ de utraque se cum Episcopis pepigerunt insistendum con„ tendunt, in quibus neque Episcopi habentur pro executori„ bus piarum dispositionum, & laici administratores Hospita„ lium, aut aliorum piorum locorum superioribus suis sæcula„ ribus subjiciuntur, cum quodam tamen temperamento in ca„ sum negligentiæ.

XLII. Nequaquam obscurum, uti etiam notat Anselmo, quod ad has notas reflexerit Margareta Parmensis Regii tunc temporis Belgii Gubernatrix, per clausulam generalem in litteris ad Archiepiscopum Cameracensem insertam, qua asserit, publicationem Concilii Tridentini faciendam salvis juribus & prærogativis suæ Majestatis, suorumque vassallorum: ac nominatim circa superintendentiam, & administrationem Hospitalium, & aliorum piorum locorum: „ Non (ait) ad contraveniendum dicto „ Concilio, sed ut executio accomodetur naturæ cujusque Pro„ vinciæ ". Zypæus in Jure novo, tit. *De Constitut. num.* 6.

XLIII. In Concordatis inter Carolum V. & Episcopum Leodiensem (quorum meminere Brabanti in allegata nota) *tit.* 3. §. 11. cautum fuit: „ Si Rectores *Hospitalium*, Xenodochiorum, „ aut aliorum piorum locorum administratores laici fuerint, & „ a laicis instituti, rationes administrationum suarum reddere „ cogentur coram superioribus suis, vocato ad hoc Curato, si „ resideat, & in absentia ejus Vice-Curato, vel Vicario perpe„ tuo residente, ut si voluerit, intersit; absque quod Decanus „ foraneus, vel Christianitatis, aut alius Commissarius per Epi„ scopum deputandus, necessario vocari aut interesse debeat.

XLIV. Deinde §. 12. ulterius statuitur: „ Institutio vero, vel „ destitutio, vel correctio talium administratorum, ad eosdem „ superiores laicos pertinebit; qui si negligentes fuerint in exa„ ctione rationum, aut correctione delinquentium post monitio„ nem per Episcopum eis legitime factam, eorum negligentiam „ poterit Episcopus supplere, rationes, reliqua, & computum „ administrationum exigendo, puniendo, vel destituendo delin„ quentes, pro illa vice.

XLV. Post hæc subjungit: „ Si vero administratores prædicti „ omnes, vel pro eorum majori parte, Ecclesiastici fuerint, ra„ tionum exactio, institutio, vel destitutio Rectorum, ad Epi„ scopum spectabit.

XLVI. Hæc ostendunt, jam pridem in Belgio fuisse Hospitalia, aliaque pia loca, quorum administratio, & regimen essent penes laicos, quibus jus esset administratores instituendi, & destituendi, & rationes administrationis excipiendi: ita tamen ut Curatus loci ad audiendas rationes vocaretur; non autem Decanus ruralis, aliusve Episcopi Commissarius; salva duntaxat auctoritate Episcoporum in casum negligentiæ ipsorum laicorum.

XLVII. His laicorum prærogativis non præjudicare crediderere Principes nostri, si & Episcopi curam, & superintendentiam quamdam circa regimen, & administrationem haberent; atque una cum his laicis Superintendentibus ad rectam Hospitalium administrationem concurrerent; immo & hanc simultaneam vigilantiam posse contribuere ad ipsorum Hospitalium conservationem judicarunt.

XLVIII. Hinc & Principes nostri etiam ad Hospitalium curam una cum laicis Superintendentibus admitti voluere Episcopos, uti ex eorum Edictis post Concilii Tridentini publicationem in Belgio factam constat.

Philippus II. in Edicto ad Synodum Cameracensem *art.* 13. & 14. voluit, ut in computu piorum locorum præsens sit, & vocetur Curatus loci, vel alius ab Episcopo, si ita ipsi visum fuerit, deputandus: sine tamen expensis illorum locorum, & sine præjudicio juris, & auctoritatis Regiæ, & particularium Toparcharum. Idque, uti in proœmio indicat, ut bona piorum locorum melius impendantur, & fundationes conserventur. Verba utriusque articuli sunt: *Et afin que les biens des Fabriques d'Egliges & d'autres lieux pieux soient biens employes, & les Fondations entretenuës comme il appartient; Voulons que partout à l'audition des comptes du bien desdites Fabriques des Eglises soit present & appellé le Curé du lieu, ou bien que l'Evêque y envoye quelque autre sien Depute, quand pour quelque cause il estimera cela expedient; moyennant que ce soit sans aucuns frais de ladite Fabrique, & sans prejudice de nos droits & autorité, ou des Seigneurs particuliers des lieux.*

Comme aussi ledit Curé pourra de la part de l'Evêque être present à l'audition des comptes des Hopitaux, Maladeries, Maisons d'Orphelins, Ecoles, & autres lieux pieux des villages; pourvu que ce soit sans frais & charge desdites maisons, & sans prejudice, comme dessus. Id est, ut bona spectantia ad Ecclesiarum Fabricam, aliaque piarum fundationum loca bene collocentur, ipsæque fundationes, prout oportet, sartæ tectæque serventur; Volumus, ut ubique Parochus loci ad computus exhibitionem vocetur, eique intersit, aut ut ipse Episcopus, si ob rationes id expedire judicaverit, alium quemdam suum Deputatum eo destinet, sic tamen ut sine gravamine dictæ Fabricæ id fiat, & sine detrimento juris, & auctoritatis nostræ, aut particularis cujusvis loci Toparchæ.

Prout & dictus Parochus nomine Episcopi interesse poterit exhibitioni computuum Xenodochiorum, Nosocomiorum, Orphanotrophiorum, Scholarum, aliarumque in pagis piarum fundationum; modo dictæ fundationes per hoc nullo sumptu graventur, & sine detrimento, ut supra.

XLIX. Post hæc Principes nostri Albertus & Isabella in Edicto anni 1608. ad Synodum Mechliniensem *art.* 23. agnoscunt ipsis Episcopis ex sacrorum Canonum præscripto jus invigilandi piis fundationibus incumbere; dicuntque se confidere, quod Episcopi ut obligationi huic satisfaciant, sedulo cum ipsis Principibus ad conservationem piarum fundationum concurrent. Hinc statuunt in primis, ut in omnibus civitatibus, & pagis, aliisque locis suarum respective Diœcesium, Episcopi per se, vel suos ad id Deputatos, cum interventione Patroni fundationis, si sit, vel aliorum qui intervenire hactenus consueverunt, vel alias primarii Officiarii loci, præfigant singulis annis certum diem, quo receptores piarum fundationum rationes reddant.

L. Deinde *artic.* 24. declarant mentem suam esse, quod in excipiendis hisce computibus, præter illos, qui hucusque soliti fue-

fuerunt interesse, sive nomine ipsorum Principum, sive Vassallorum, conformiter ad citatum Edictum Philippi II. ad Synodum Cameracensem, interveniant Episcopi, eorumve Commissarii, sine tamen onere ipsarum fundationum; idque pro meliori directione fundationum, & ut suborituræ difficultates sopiri possint de communi consilio eorum, qui computibus interfuerunt.

LI. Denique *art.* 25. statuunt, quod quotiescumque prædicta Hospitalia aut *Ecclesiastica* loca visitabuntur per ipsorum Vicarios, aut alios ad id deputatos, tunc & alii Superintendentes, sive provisores & administratores ibidem se sistent, dummodo adventus ipsorum iis innotuerit, & tenebuntur ipsis Visitantibus computus nunc exhibitos, & conclusos, si ad hoc requirantur, præsentare.

Porro quia his articulis continetur pene tota disciplina, quæ in Belgio circa Hospitalia, aliaque pia & religiosa loca servanda est, non inconveniens judicavi integros ipsos articulos hic inserere; quamvis summarium illorum supra *t.* 1. *part.* *r.t.* 5. *c.* 4. relatum sit.

Articuli 23. verba sunt: *Alsoo wy de conservatie vande voorseyde Kercken sonderlynghe voor gherecommandeert hebben, oock vande Godts-huysen, Taefelen ende dischen vanden Heyligen Geest, ende alle andere devotelicke fondatien, ghelijck oock de goederen der selver, van welcke goederen een goede partye is ghekomen vande Princen onse voorsaten, oft van onse Vasallen, ende zyn ghegeben in onse Landen ende Provincien onder onse Hoocheyt ende jurisdictie, ons betrouwende ende versekerende vande goede affectie die de voors. Eertz-bisschop ende Bisschoppen hebben om ons hierinne behulpig te zyn, in voldoeninge van het devoir, d' welck door de Gheestelycke rechten hunnen last ende digniteyt toelaet, hebben wy provisionelicken, ten opsiene als vooren, geordonneert, ende ordonneren, by desen in conformiteyt van t' gene dat wy al reede gheordonneert hebben aende voors. Eertz-Bisschop by acte van Commissie vanden zeventhiensten dach van Mey duysent ses-hondert ende ses, dat in alle steden, dorpen ende plaetsen van hun Diocese respectivelick de voorseyde Bisscoppen by hun ofte by de ghene die sy daertoe committeren sullen, met interventie van de patroonen vande fondatien, indien daer eenige zyn, of sulcke andere die daer van hier te vooren de sorge ghedragen hebben, oft andersints vanden principalem Officier der plaetsen, instellen ende persigeren eenen zekeren ordinarissen ende staenden dagh t' elcken jaere, om by de ontfangers ende andere handelynghe hebbende vande goederen; innecomen ende peninghen, de voors. Godts-huysen, Gasthuysen, Fabrijcken vande Kercken, tafelen vanden Heylighen Geest oft vande ghemeyne armen, huysen vande arme kinderen, ende generaelick alle andere devote plaetsen toebehoorende, elcken jaere rekeninghe by ghescrifte te doen van hunnen ontfanck ende handelynghe, verktesende ende besluytende onderlynghe den zelven dagh, den welcken si vercondighen sullen aende ontfangers, om ten selven dagh heerei te syn t' elcken jaere, op alsulchen boete van ghelde dier daer toe ghestelt sal worden, ten profyte vande selve fondatie der goederen daer van sy den ontfanck ende handelynghe syn hebbende.* Id est: Cum nobis dictarum Ecclesiarum conservatio peculiariter cordi sit, tum & domuum Hospitalium, Mensarum, & Portionum S. Spiritus, omniumque aliarum piarum fundationum, prout & bonorum earumdem sitorum in ditionibus & Provinciis nostris sub suprema nostra jurisdictione, quorum bonam partem aut Principes prædecessores nostri, aut subditi nostri contribuerunt; confidentes, exploratumque habentes affectum, quem prædicti Archiepiscopus, & Episcopi gerunt, ut ea in parte sint nobis adjumento ad muneris sui executionem quod secundum Ecclesiastica Jura dignitati, & curæ eorum incumbit: Nos pro statu, & conditione rei præsentis duntaxat, mandavimus in finem ut supra, prout & mandamus, conformiter ad id quod jam nunc injunximus dicto Archiepiscopo per litteras Commissionis datas 17. Maji 1606. ut in omnibus civitatibus, pagis, & locis Diœcesium suarum respective, dicti Episcopi, aut per se, aut per eos quibus id demandabunt, intervenientibus fundationum Patronis, si qui sint, aut aliis qui illarum antehac curam gesserunt, aut alias præcipui locorum Præfecti, statuant & designent, certum, ordinarium, & stabilem quemdam in singulos annos diem, quo Receptores, aliique bonorum administratores, redituum nummorum dictarum domuum Hospitalium, Xenodochiorum, Fabricæ Templorum, Mensarum S. Spiritus, aut Pauperibus communium, Brephotrophiorum, & generaliter quorumcumque ad piarum fundationum loca spectantium, annuatim scripto tradant computum recepturæ, & administrationis suæ, eligant, & præfigant eum diem, quem Receptoribus designabunt, ut singulis annis eodem die parati sint, indicta mulcta pecuniaria, quæ ad eum finem constituetur in emolumentum bonorum ipsius fundationis, quorum recepturam; & administrationem exequuntur.

Tenor articuli 25. hic est; *Ten overbrengen ende in 't presenteren van de welche rekeninghe, boven daghene die tot noch toe daer toe ghevaceert hebben, t' zy van onsen oft van onsen Vasallen t' weghen, soo is ons intentie, ende ordonneren wy by desen, achter volghende t' ghene dat gedaen is geweest by wylen zyne voors. Majesteyt, by syne brieven van Placcaerte, in approbatie van het Synode van Camerijck, vanden eersten dagh van Junius duysent vyfhonderet zeventachtentigh, dat de voorseyde Bisschoppen, ofte hunne ghecommitterde daer sullen intervenieren, sonder eenigen cost oft last vande voors. Godts-huysen, tot betere directie vande saecken, ende ten ghenoeghe van een yegelicken, ende ten eynde dat de over-comende swaricheden lichtelicht moghen worden by ghemeynen advyse van de ghene die over de voors. rekeninghe sullen staen.* Id est; Quia in exhibitione, & præsentatione computus, ultra eos qui hactenus in rationibus illis accipiendis operam posuerunt, seu nostro seu subditorum nostrorum nomine, hæc est nostra voluntas, & per hasce statuimus, conformiter ad illud quod a prædicta sua quondam Majestate decretum est per sui diplomatis litteras in approbatione Synodi Cameracensis datas 1. Junii anni 1587. ut prædicti Episcopi aut eorum deputati interveniant sine ullo sumptu aut gravamine dictarum domuum Hospitalium, ad meliorem negotiorum administrationem, & uniuscujusque satisfactionem, & ut enascentes difficultates ex communi omnium consilio, qui excipiendo computui præerunt, tollantur. 26. *Ende inghevalle dat door alsulcke decisie oft ordonnantie yemandt soude willen pretenderen beswaert te wesen, sal hem die mogen beclaghen voor den weerlicken Oversten, Richter der plaetsen vande fondatie, daer van d' administratie gheexerceert is, tot coste vande welcke fondatie sal alsdan ghesustineert worden t' ghene by de Auditeurs gheordonneert sal zyn gheweest.* Id est: Si vero per talem decisionem, aut mandatum se aliquis gravatum prætendat, liberum sit ipsi querelas suas deponere coram sæculari Præfecto Judice loci fundationis, cujus administratio fuerit exercita; cujus fundationis periculo sustinebitur id quod Auditores decreverint.

Denique articulus 27. sic habet: *Ende soo wanneer de voors. Godts huysen oft Geestelicke plaetsen sullen ghevisiteert worde by hunne Vicarisen, oft andere daer van last hebbende, sullen alsdan hun oock daer laeten vinden de voors. Proviseurs oft Administrateurs, als sy daervan de wete sulen ghehadt hebben, doende hun communicatie vand rekeninghen alreede ghedaen ende ghesloten, indien sy dies versocht worden.* Id est: Et cum prædictæ domus Hospitales, aut Ecclesiastica loca per Vicarios suos, aliosve quibus id injunctum fuerit, visitabuntur, intererunt etiam prædicti Provisores, aut Administratores, ubi præmoniti fuerint, tradituri computus exhibitos conclusos, & admissos, si id rogentur.

LII. Ad hos articulos Edicti reflectentes Antonius Anselmo in suo Triboniano Belgico *cap.* 36. ait §. 1. A piis fundationibus Episcopos excludere est contra hoc Edictum. Deinde adjicit, id & esse contra Concordata Brabantiæ (de quibus supra) contra Concilium Tridentinum *Sess.* 22. *cap.* 8. *&* 9. *De Reformat.* & denique contra principia utriusque Juris.

Post hæc notat, quod cum Consilium Frisiæ difficultatem faceret in recipiendo, & admittendo dicto *cap.* 9. Concilii Tridentini, & Regi rescripsisset, Concilium non esse publicandum, nisi & omisso hoc capite 9. *voluit, & respondit Rex anno* 1569. *ut illud caput admitteretur.* Idipsum testatur Zypæus tit. *De religiosis Domibus num.* 2. addens Consilium Secretum rescripsisse,
„ etsi rationes piorum locorum antea solum consuevissent reddi
„ coram Commissariis Consilii (Frisiæ) Decretum tamen Con-
„ cilii (Tridentini) observaretur.

LIII. Cum ex dictis constet, Principes nostros integras & illæsas voluisse servari piorum fundationes, etiam obscurum non est, quod Episcoporum auctoritatem exigendi rationes, vel iis interveniendi, aut etiam visitandi noluerint extendere ad Hospitalia, aliave pia loca, in quorum institutione, & ordinatione secus expresse cautum est: quandoquidem nec ad similia loca auctoritatem Episcoporum extendat Synodus Tridentina, uti supra notatum est.

LIV. Adhæc quia nec Jure communi, neque ex Decreto Concilii Tridentini auctoritas Episcoporum, saltem quoad jus visitandi, se extendit ad Hospitalia aliaque pia loca *non religiosa*, sed privata & mere laicalia; verisimile, nec his Principum Edictis etiam similia loca ex mente Principum fuisse comprehensa; quod & ipso Edicto ad Synodum Mechliniensem insinuatur *art.* 27. ubi loca visitationi subjecta vocat *Ecclesiastica* loca, *Geestelicke plaetsen*.

Consonat his & consuetudo, quæ Orphanotrophia, aliaque similia loca privata & laica passim directioni, & administrationi laicorum, vel Ecclesiasticorum juxta leges in fundatione præscriptas permittit, absque ullo interventu Episcoporum, aut Archipresbyterorum, aliorumque ab ipsis deputatorum.

LV. Insuper quantumvis Principes ad piorum locorum curam Episcopos eorumque Commissarios vocaverint, eosque etiam cum aliis locis Superintendentibus computibus, & deliberationibus interesse voluerint, nihil tamen de auctoritate & protectione regia, quam super hisce piis fundationibus habent, remisere.

Unde expresse in citato Edicto ad Synodum Mechliniensem *art.* 26. declarant Principes, quod si per decisionem, vel ordinationem factam de communi consensu Episcopi ejusve Deputati, & aliorum Superintendentium quisquam se gravatum prætendat, poterit querelas suas deponere apud Superiores *sæculares*. Judices loci fundationis, de cujus administratione agitur. Verba articuli sunt: *Ende inghevalle dat door alsulcke decisie oft ordonnantie yemandt soude willen pretenderen beswaert te wesen, sal hem des mogen beclaghen voor den wereltycken Oversten, Rechter der plaetsen vande fondatie, daer van d' administratie gheexerceert is, tot coste vande welcke fondatie sal alsdam ghesustineert worden t' egne by de Auditeurs gheordonneert sal zin geweest*, Id est (sunt eadem verba, quæ pag. superiori). *Si vero per talem decisionem, aut mandatum, &c.*

Quoad Superintendentes Hospitalium, & piorum locorum per omnia fere cum praxi Belgica consonat praxis Galliæ; uti videri potest in Actis Cleri Gallicani *tom.* 3. *part.* 3. *tit.* 4. Item in libro, qui inscribitur, *La grande Conference des Ordonnances, lib.* 1. *tit.* 2. *part.* 3. ubi plurima Regum Galliæ Edicta, & Parlamentorum Arresta in hac materia recitantur, quorum aliqua & in sequentibus notabimus.

LVI. Cæterum in hac materia Hospitalium, & piorum locorum si quæstio incidat, qui rationibus audiendis intervenire, vel administrationi intendere debeant, sequendæ erunt regulæ, quæ supra *Tom. I. part.* 1. *tit.* 5. *cap.* 6. assignatæ sunt pro decisione similium quæstionum circa administrationem, & superintendentiam Fabricæ Ecclesiarum, & Mensarum S. Spiritus, quæ in Principum Edictis pene semper cum Hospitalibus aliisque piis locis junguntur.

CA-

C A P U T III.

Qui sint præficiendi curandis infirmis & pauperibus, sive corporaliter, sive spiritualiter.

1. *Exemplo Apostolorum Episcopi curam immediatam Hospitalium demandarunt Diaconis.*
2 *Domus illæ, dictæ Diaconiæ propter Diaconos eis ministrantes.*
3 *Quid proprie essent Diaconiæ?*
4 *Diaconorum, qui Hospitalibus erant præfecti, memini S. Gregorius.*
5. *Interdum & alii quam Diaconi præficiebantur.*
6. *Sanctus Gregorius Religiosos viros Hospitalibus præfici desiderabat.*
7 *Subsequentibus sæculis Episcopi solliciti fuere, ut Hospitalia Religiosis committerentur; & quare?*
8 *Concilium Viennense meminit Hospitalium, quæ ad Ordines Religiosos spectabant.*
9 *Ordo S. Joannis Hierosolymitani primitus fuit* hospitalaris; *cujus origo refertur.*
10 *Erat subjectus Ordinario.*
11 *Quam pie Fratres hujus Ordinis primitus infirmis & egenis inservirent.*
12 *Hic Ordo factus est totus* militaris.
13 *Ordo S. Antonii Viennensis specialiter pro curandis infirmis institutus, ejusque origo.*
14 *Permittitur huic Ordini eleemosynas pro pauperibus quærere.*
15 *Modus in his colligendis servandus; & quæ specialiter cavenda?*
16 *Hospitalia hujus Ordinis etiam a Regio Magistratu leges accipiunt.*
17 *Famosum Hospitale Romæ erectum ab Innocentio III. datum Ordini S. Spiritus ad regenda Hospitalia instituto,*
18 *Idem confirmans Hospitale Cadomense, voluit Regulam S. Augustini in eo servari.*
19 *Ordo* Joannis de Deo *ad serviendum infirmis institutus.*
20 *Jam pridem fuere Sanctimoniales Hospitalibus præfectæ.*
21 *In Belgio Hospitalibus & Leprosariis præfecti fuere primitus Fratres, & Sorores.*
22 *Fratribus remotis remanserunt solæ Sorores.*
23 *Sorores Hospitalariæ hodiernæ profiteri solent regulam S. Augustini.*
24 *Cura infirmorum his Sanctimonialibus commissa cum directione œconomica Hospitalium.*
25 *Temporalia ad Sanctimoniales non spectant.*
26 *Temporalium administratio Ecclesiasticis aut Religiosis non competit, nisi illa in titulum habeant.*
27 *Quid potissimum in receptione hujusmodi Sanctimonialium attendendum?*
28 *Quales præfici Hospitalibus velit Concilium Viennense.*
29 *Qui ex Edicto Regio in Gallia præficiendi?*
30 *Nec hoc Edictum, uti nec Decretum Concilii Viennensis extenditur ad Hospitalia Ordinum Religiosorum.*
31 *Neque ad illa, quæ ex primæva fundatione unita sunt Monasterio, aut in titulum Beneficii erecta.*
32 *Secus de Hospitalibus, quibus simpliciter est annexum Sacellum; vel quibus simpliciter Religiosi ministrant.*
33 *In quibus Hospitalibus hodie soleant laici curam agere?*
34 *Qualis debeat esse Hospitalarius?*
35 *In Hospitalibus non tantum cura corporalis, sed & spiritualis infirmorum habenda.*
36 *De Jure communi cura spiritualis Hospitalium spectat ad Parochum.*
37 *Hospitalia sub cura laicorum existentia plerumque sunt sub directione Parochi.*
38 *Quæ sunt sub cura Monialium, solent habere suos speciales Presbyteros.*
39 *Innocentius III. Hospitali concessit particulares Presbyteros.*
40 *Consuetudinem hic spectandam esse declaravit Concilium Viennense.*
41 *Hospitale potest jus hoc præscribere.*
42 *Super his inita Concordata servanda sunt; & exemplum hujusmodi Concordati.*
43 *Convenit, ut in majoribus Hospitalibus sint speciales Sacerdotes; iique plures, servata proportione infirmorum.*

I. SICUTI Apostoli curam mensarum Diaconis commiserunt, ut ipsi orationi & ministerio verbi intendere possent; ita horum exemplo Episcopi jam pridem curam pauperum, & Hospitalium Diaconis demandarunt, ipsosque domorum illarum Præfectos crearunt.

II. Et quidem a Diaconis curam domorum illarum gerentibus dictæ fuere domus illæ *Diaconiæ*; quales in Urbe Roma a Pontificibus institutas jam olim fuisse narrat Anastasius Bibliothecarius in eorum vitis, ac signanter de Hadriano I. scribit: „ Constituit *Diaconias* tres foras portam beatorum Apostolorum „ Principis ". Et de Gregorio III. „ Item *Diaconiam* SS. Sergii „ & Bacchi, & concedens omnia, quæ in usum Diaconiæ existunt, statuit perpetuo tempore pro sustentatione *pauperum* in „ *Diaconiæ* ministerio deservire.

III. Itaque Diaconiæ erant loca, in quibus per Diaconos, pauperes, viduæ, pupilli, senes, aliæque miserabiles personæ alebantur, de quibus latius Du Cange in suo Glossario, verbo *Diaconia*; & supra *Tom. I. part.* 1. *tit.* 22. *cap.* 1. Diaconos hisce *Diaconiis* præfectos olim dictos fuisse Diaconos *Cardinales*, atque hinc & Oratoriis illarum domorum etiamnum adhærere titulum Cardinalium observatum est.

IV. De quodam Florentino *Diacono*, qui præesse dignoscitur *Xenodochio* Anichiorum scribit S. Gregorius *lib.* 10. *Epist.* 43. Et rursus *lib.* 11. *Epist.* 14. scribens Venantio Patricio Panormitano, meminit cujusdam Crescentis *Diaconi*, qui *Xenodochium* gubernaverat.

V. Hæc sat ostendunt, *Diaconis* frequenter Hospitalium, & similium locorum curam fuisse demandatam; non tamen illis solis, nec semper, nec ubique.

Et quidem apud ipsum S. Gregorium *lib.* 7. *indict.* 2. *Epist.* 27. occurrit quidam Antonius *Subdiaconus Xenodochii Præpositus*. Similiter Xenones (*a*) aliique piorum locorum administratores, & curatores, quorum apud Justinianum frequens mentio occurrit, Diaconos fuisse, non probatur.

Rursus S. Gregorius, *lib.* 3. *Epist.* 24. describens quales Xenodochiis Præfectos desiderat, ait: „ Tales in eis (Xenodochiis) „ qui præsint ordinentur, qui vita, moribus, atque industria „ inveniantur esse dignissimi: Religiosi duntaxat, quos vexandi „ Judices non habent potestatem; ne si tales personæ fuerint, „ quas in suum possint evocare judicium, vastandarum rerum „ debilium, quæ illis rejacent, præbeatur occasio.

Hic Gregorius non requirit *Diaconos*, sed tales, qui vita, moribus, atque industria inveniuntur dignissimi: quod & in eligendis Xenodochiorum Præfectis attendi voluit Justinianus. Et revera parum interest, num Diaconus vel Religiosus fuerint, modo vita & moribus atque industria domibus illis fideliter & christiane administrandis, & curandis idonei fuerint.

VI. Nihilominus fatendum est, S. Gregorium desiderasse, ut Hospitalibus *Religiosi* potius quam sæculares homines præficerentur; eo quod minus periculi dissipationis bonorum ab illis, quam ab his timeretur; supponitque Synodus Regiaticina anno 850. celebrata, *Canone* 15. quædam fuisse Hospitalia, quæ juxta Institutorum Decreta Regi deberent per eos, qui *Religiosam vitam duxerint*. Textus Canonis capite præcedenti relatus est.

VII. Porro sequentibus sæculis excrescente continuo magis *Hospitalium* numero, magna Episcoporum, & Fundatorum cura fuit, ut ipsa Hospitalia viris Religiosis committerentur; qui & summa fidelitate bona pauperum usibus deputata conservarent, & administrarent; atque ipsis pauperibus, ac infirmis eximia in proximum charitate & mansuetudine inservirent; nec non vitam Religiosam in Hospitalibus agentes, a quibus non tantum corporale, sed & spirituale subsidium pauperes & infirmi in Hospitalibus viventes, aut ad ea divertentes acciperent: essentque ipsa Hospitalia vere loca pia & religiosa, in quibus scilicet pietatis in proximum, & religionis in Deum opera vigerent.

VIII. Meminit *Clementia quia contingit, De religiosis Domibus*, Hospitalium Militarium Ordinum, & Religiosorum etiam aliorum, id est, Hospitalium, quæ ad curam illorum Ordinum, vel Religiosorum pertinebant.

Glossographus in citata Clementina ad verbum *Militarium* ait: „ Ut sancti Joannis Hierosolymitani, sanctæ Mariæ Teutonico- „ rum Calastrensium, & similium.

IX. Constat sæculo XII. originem sumpsisse Ordinem equestrem seu militarem, quorum Sodales vocati fuere Hospitalarii S. Joannis Hierosolymitani; idque ab Hospitali in honorem *sancti Joannis Eleemosynarii* sæculo XII. exstructi.

Hierosolyma enim adhuc sub Saracenorum captivitate detenta, plurimi ex Occidente ad *Terram Sanctam* partim negotiationis, partim devotionis causa confluebant. Hi itaque mediante certo tributo impetrarunt, ut in honorem *beatæ Mariæ* prope Ecclesiam Dominici Sepulcri alteram construerent, divinis Officii Latinorum ritu celebrandis consecrandam. Mox ut perfecta est, tradita fuit Abbati & Monachis Latinis, ipsique nomen *Sanctæ Mariæ de Latina* est impositum. Postea peregrinis mulieribus excipiendis aliud Monasterium in honorem *beatæ Mariæ Magdalenæ* conditum est, in quo *Sanctimoniales hospitalariæ* constitutæ. Demum peregrinorum ad loca Sancta confluentium crescente numero, Abbas & Monachi *Sanctæ Mariæ de Latina*, infirmis & egenis suscipiendis, Hospitale in honorem *S. Joannis Eleemosynarii* condidere.

Postquam autem Hierosolyma e Saracenorum tirannide liberata fuit, quidam *Gerardus* nobilitate & vitæ sanctimonia insignis, qui in Hospitali sancti Joannis Eleemosynarii pauperibus & infirmis sub Abbate *de Latina* ministraverat, adjunctis sibi nonnullis honestis, religiosisque viris, habitum regularem suscepit, ac vestibus suis *alba cruce* exterius insignitis solemni professione se obstrinxit. Ipsum imitata est quædam nobilis & religiosa matrona *Agnes*. Hi devote Domino servientes, infirmis pauperibus de suis diligenter ministrabant, & initium Ordini S. Joannis Hierosolymitani dedere.

X. De his scribitur, quod Abbati *Sanctæ Mariæ de Latina* parebant; ac multo magis Patriarchæ Hierosolymitano, „ cui de „ bonis suis decimas, secundum sacros Canones, & utriusque Te- „ stamenti præcepta, absque ulla contradictione reddebant.

XI. De his quoque narratur, quod utinam omnium virorum, & mulierem Hospitalariorum animis esset insculptum! „ Orationi „ autem vacantes, vigiliis, & jejuniis seipsos affligentes, ope- „ ribus misericordiæ affluentes, parci sibi & austeri; pauperibus „ autem & infirmis, quos dominos suos appellabant, largi & „ misericordes existebant. Panes de pura simila largiebantur infir- „ mis, residuum vero cum furfure ad usos proprios reservabant.

XII. Porro progressu temporis cum Ministrantibus Hospitali admitti cœperunt & *milites*, ad Terræ Sanctæ defensionem contra Saracenos: quo factum est ut tandem Ordo *hospitalis* totius in equestrem, & militarem mutatus sit; sicuti & aliis similibus Ordinibus accidit.

XIII. Nonnullæ quoque sunt Religiones infirmis, & pauperibus inserviendis specialiter institutæ; uti est Ordo S. Antonii Viennensis, cui circa sæculum XII. initium dedit vir nobilis e Provincia *Viennensi*, *Gasto* nomine: qui e morbo gravissimo *S. Antonii* ope liberatus, votum perpetuo serviendi S. Antonio una cum filio

(*a*) Xenones, id est Xenodochio Præfectos, quos S. Greg. *lib.* 1. *Epist.* 9. vocat Xenodochos.

filio suo nuncupavit, atque cum aliis nonnullis viris nobilibus, & piis *Antonianam* Congregationem instituit ann. 1095. qui ægris sacro igne correptis, & mutilatis intervirent. Hæc pia Congregatio in Ordinem Religiosum demum evalit anno 1218. quando Falco Domus eleemosynariæ *S. Antonii Viennensis* septimus Præceptor ab Honorio III. obtinuit trium votorum emittendorum pro se suisque facultatem. Extat in Bullario Romano Bulla Bonifacii VIII. quæ incipit, *In dispositione*; quia Domum S. *Antonii Viennensis* erexit in Abbatiam, atque „ ipsum Hospitale „ cum omnibus membris suis in quibuscumque mundi partibus „ constitutis, eorumque pertinentiis, & juribus ipsi subjecit, & „ univit Abbatiæ: quodque in eodem Monasterio S. Antonii, „ & Hispitali, ac membris eisdem, B. Augustini Regula servaretur, & secundum eam dicti Abbas, & Canonici, seu Fra„ tres vivere perpetuo tenerentur.

XIV. Extat insuper Bulla Gregorii XIII. quæ incipit, *Romani Pontificis* 73. in Bull. Romano, qua permittitur eisdem Fratribus S. Antonii illorum locorum, „ in quibus hospitalitas *actu* „ exercetur, ut petita & obtenta in primis ab Ordinariis loco„ rum annis singulis in scriptis licentia, quam ipsi Ordinarii „ omnino gratis dare debeant, eleemosynas, & quæcumque alia „ charitatis subsidia per personas honestæ vitæ ad id ab ipso Ab„ bate, seu aliis dictæ Religionis Superioribus pro tempore de„ putatas, pro usu ejus Hospitalis S. Antonii, in quo hospita„ litas actu exercetur, simulque existit intra fines illius civita„ tis, vel Diœcesis, in qua eleemosynæ perquirantur, aut „ ejusmodi est, in quo curari soleant pauperes omnes eo mor„ bo laborantes, qui ex tota illa Diœcesi adducuntur, perqui„ rere & colligere, illaque recipere, & levare libere, & lici„ te valeant, dummodo hujusmodi eleemosynæ convertantur „ duntaxat in usus pauperum infirmorum, & Ministrorum de„ servientium Hospitalibus, quæ in illa Diœcesi sunt, aut in „ quibus curari solent pauperes illius Diœcesis, in qua eleemo„ synæ colliguntur.

XV. Post hæc modum colligendi eleemosynas præscribit, notatque a quibus harum eleemosynarum collectores cavere debeant: inter quæ nonnulla sunt, quæ hodierni eleemosynarum collectores merito attendent. „ Volumus quod personæ ut præ„ fertur deputatæ, Quæstorum nomen nullo modo sumant, „ sed eleemosynarum collectores nuncupentur, & propter hanc „ operam, eleemosynarum hujusmodi participes non sint, at„ que hoc munere citra ullum dolum, & cum omni modestia „ fungantur; quodque ad stabula pro Benedictionibus super ani„ malia faciendis accedere, easque sigillare, & aliqua sigilla, & „ præter præsentes seu earum transumpta alia privilegia, nec „ non instrumenta quædam quæstorum insignia, reliquias, char„ tas, imagines, acus, & alia his similia ad exercitandas per„ sonas circumferre, indulgentiam publicare, aut per se, vel „ alium prædicare, fideles ad eleemosynas sibi erogandas minis, „ aut imprecationibus inducere, aut tamquam debitas, vel so„ litas, seu aliqua arte etiam prætextu dicendi orationem S. „ Antonii extorquere, vel super locis ullam quovis nomine „ conventionem etiam in utilitatem Monasterii, Præceptoria„ rum, Hospitalium, & domorum hujusmodi facere nullo modo „ præsumant: sed simpliciter, pie & modeste unica duntaxat „ companella pulsata (cujus usus soli Religioni prædictæ a Sede „ Apostolica concessus fuisse perhibetur) eleemosynas pro sub„ ventione Hospitalium, & domorum hujusmodi petendo, ac„ cipiant tantum quod sibi offeretur.

XVI. Hujus Antonianæ Congregationis meminit Renatus Choppinus *lib. 3. De Sacr. Polit. tit. 5. n. 9.* aitque: „ Antoniani „ Ordinis *valetudinaria*, in quibus sacro igne correpti studiose „ curabantur, subsunt quidem œconomicæ Cœnobitarum pota„ stati, non profanorum Urbis Decurionum: at familiari huic „ Præfecturæ leges dantur interim a Civili Magistratu, ad pu„ blicum usum externæque decus politiæ conservandum.

Deinde dicit quod Arresto Curiæ 7. Idus Septembris 1475. „ talibus egenis ad Antonianas Præceptorias commeantibus di„ ctus est a Senatu alimentorum modus, ac medicaminum ea „ conditione, ut morbo levati abscedere Hospitali domo tenean„ tur. Alii videlicet, ut pristinum vivendi institutum repetant, „ artificiumque, ex quo prius sibi victum comparabant: alii, ut „ novam artem, in vitæ subsidium addiscant, collatitio ære „ sumptibusque Antoniani Præceptoris.

XVII. In Bullario Romano extat Bulla Innocentii III. quæ incipit, *Inter opera pietatis*, qua famosum illud *Hospitale* in Urbe Romana apud *S. Mariam in Saxia* erexit, ad egenos infirmos recipiendos & curandos; „ statuentes (ait) ut *regula„ ris Ordo*, qui secundum Deum, & institutionem Fratrum S. „ *Spiritus* in eodem loco (in Monte Pessulano) per nos insti„ tutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabili„ ter observetur.

Extat & Bulla Sixti IV. quæ incipit, *Etsi universis*, 12. in Bull. Romano; qua declaratur, quod omnes Magistri, vel Præceptores „ quorumcumque locorum sub vocabulo S. Spiritus, „ sint totaliter subjecti magno Magistro, seu generali Præcepto„ ri Archiepiscopalis S. Spiritus in Saxia de urbe, & absque „ ejus licentia eleemosynas quærere non possint. Et ad ipsum „ solum spectet collatio Ordinis S. Spiritus.

XVIII. Idem Pontifex Innocentius III. anno 1209. in suam protectionem recipit Hospitale S. Thomæ in civitate Cadomensi, in quo erat Conventus vitam religiosam eligentium: „ statuens, „ ut Ordo Canonicus, qui secundum Deum, & B. Augustini „ Regulam in eodem loco constitutus esse dignoscitur, perpetuis „ ibidem temporibus observetur". *Epist. 15. regist. 13.*

XIX. Decimo sexto sæculo initium habuit Ordo *charitatis*, a Joanne *de Deo* natione Lusitano, ad officia charitatis erga pauperes, præsertim infirmos, institutus, & a Pio V. primum confirmatus Constitutione, quæ incipit, *Licet ex debito*, 143. in Bull. Rom. in qua permittitur Fratribus dictis Ordinis ferre specialem habitum, *dummodo sub Regula S. Augustini vivant*.

Permittit Pontifex, ut unum Sacerdotem habeant in singulis Hospitalibus, qui & Fratribus, & infirmis Sacramenta administret: & tam ipsum Sacerdotem, quam Majorem nuncupatum, & alios Confratres „ sub loci Ordinarii jurisdictione, correctio„ ne, visitatione, & obedientia, etiam perpetuo subjicit, & sup„ ponit, ipsumque Majorem, & alios Confratres de eleemosy„ narum hujusmodi administratione singulis annis, in tempore „ eidem Ordinario bene viso, legalem computum eidem Ordina„ rio loci tantum, & nulli alteri reddere debere.

XX. Scribit quoque Cardinalis Jacobus de Vitriaco in Historia Occidentis, *cap. 29.* „ Sunt insuper aliæ tam virorum, quam „ mulierum sæculo renuntiantium, & regulariter in domibus le„ prosorum, vel Hospitalibus pauperum viventium æstimatione, „ & numero certo in omnibus Occidentis regionibus Congrega„ tiones, pauperibus, & infirmis humiliter, & devote ministran„ tes. Vivunt autem secundum S. Augustini Regulam, absque „ proprio, & in communi, sub unius Majoris obedientia, & „ habitu regulari suscepto, perpetuam Domino promittunt con„ tinentiam. Horas Canonicas quantum hospitalitatis studium, „ & pauperum Christi ministerium permittunt, diebus, & nocti„ bus audire non omittunt.

XXI. Quod de partibus Occidentis generaliter asserit hic Auctor, verissimum est de Belgio, aliisque vicinis Provinciis, in quibus sæculo XII. & sequentibus sæculis, plurimæ tum domus leprosariæ, tum hospitales, præsertim pro infirmis erectæ fuere; idque cum certo numero Fratrum, & Sororum, qui infirmis, & leprosis servirent, & ministrarent, & vitam communem, & religiosam agerent.

Sæculo decimo-sexto adhuc in Gallia fuisse Fratres, & Sorores, sed valde corruptos, testatur Concilium Rothom. *tit. De Epis. num. 31.*

XXII. Sed cum experientia doceret, periculosum esse Fratrum, & Sororum sub eodem tecto contubernium, passim in omnibus domibus illis leprosariis, & hospitalibus recentæ fuere solæ Sorores; quæ præ Fratribus ministrandis infirmis, & rei domesticæ agendæ convenientiores credebantur.

XXIII. Hæ vero Sorores hodie ubique pene sub trium votorum Religionis professione secundum Regulam sancti Augustini vitam Religiosam agunt, cum speciali obligatione, immo in nonnullis cum speciali voto infirmis interviendi: atque illæ, quæ in Nosocomiis inserviunt ægris, vocari solent *Sanctimoniales Hospitalariæ*; quæ vero Leprosariis, quia vix lepra infecti eo divertere hodie solent, vix ob aliis Sanctimonialibus distinguuntur, & domus illæ hodie hic in Belgio pro Monasteriis Monialium simpliciter reputantur.

XXIV. His itaque Sanctimonialibus in Nosocomiis, & Leprosariis cura infirmorum committitur, & Hospitalium directio ipsis concreditur, cum tamen obligatione reddendi computum iis, qui vel secundum leges fundationis, aut secundum consuetudines locorum, vel Jus commune, locis piis & religiosis superintendunt.

XXV. Hæ enim Sorores duntaxat Hospitalibus sunt deputatæ, ut curam habeant infirmorum, & tamquam ministræ in iis infirmis ministrent: ut ex earum fundationibus manifestum est.

Unde Concilium Arelatense anno 1260. *Can. 13.* videns, quod tam Clerici, quam laici multiplici prece, & pretio, aliquando etiam per litteras Papales, & mandata Principum Hospitalia consuevissent occupare: nec ibi pauperibus aliquid ministraretur, sed omnia bona, & eleemosynæ talium Hospitalium per Rectores in usus proprios devorarentur: „ ordinavit & statuit, „ ut in jure cavetur, ut de cætero per Prælatos locorum, & „ alios, ad quos id pertinere noscitur, proprie, congrue & „ ad id competenter perquirantur, qui habitu, & signo aliquo „ Religionis assumpto, ibidem Domino famulantes, vitam agant „ communem, & annis singulis, ipsis Institutoribus suis, vel „ deputatis ab eis, rationem de omnibus reddant, nihil sibi aut „ suis, præter victum, & vestitum, de omnibus eleemosynis „ hujusmodi Hispitalium retinentes.

XXVI. Scribit Joannes Tournetius in sua collectione Arrestorum *litt. H. cap. 35.* quod licet Hospitalia ex primæva fundatione possessa non in *titulum*, sed sub forma simplicis administrationis, longo tempore Religiosi rexerint quoad *temporalia*, nihilominus Curia ipsis ademerit regimen *temporalium*, duntaxat relicta cura spiritualium, & intendentia pauperum. Verba ejus sunt: *Les Hôpitaux tenus de leur premiere fondation non en titre de Bénéfice, mais en forme de simple, & nue administration, sont d'une qualité toute diverse, & differente. Car combien que par la succession & continuation de tems, les Religieux ayent dès le commencement gouverné, & administré le revenu temporel, & annuel d'un Hôpital, toutefois la Cour de Parlement ôta ladite administration du temporel aux Prieur & Religieux, leur ayant seulement laissé la charge spirituelle, & l'intendace des Pauvres.* Idest; Domus hospitales ex primæva fundatione possessæ non in titulum Beneficii, sed sub forma simplicis: & nudæ administrationis alterius omnino, & diversæ sunt qualitatis. Licet enim successu temporis ab initio Religiosi rexerint, & administrarint temporales annuosque reditus Domus cujusdam hospitalis, nihilominus suprema Curia dictam temporalium administrationem Priori, & Religiosis ademit, sola illis relicta spiritualium & cura Pauperum.

Rationem subjicit: *Car ce seroit une chose hors de raison, de commettre l'administration, & le gouverment des biens prophanes, & le maniement des affaires seculieres a de Religieux, soit en public, soit en particulier.* Idest: Foret enim a ratione alienum, profanorum bonorum præfecturam, & administrationem privatim, aut publice Religiosis committere. Vide eundem *c. 34.* Ibi plura pro-

ra profert Arresta, quibus Ecclesiasticis administratio Hospitalium quod *temporalia* adempta fuit, & ad laicos translata (*a*).

XXVII. Cum ergo principuum, & primarium harum Sanctimonialium institutum sit infirmis, & pauperibus inservire, satis intelligitur, in earum receptione, & hoc præ cæteris esse attendendum, an eas dotes tum naturales tum supernaturales habeant, quæ huic servitio conveniunt: ut nimirum magna charitate, & pio affectu ac diligentia, & zelo pauperibus infirmis tamquam Christi membris inserviant; omnesque molestias, & incommoda corporalia, quæ servitium illud sequi solent, libenti animo ferre possint: neque periculum sit ne dum infirmos præsertim alterius sexus a sordibus, & vulneribus, aut infirmitatibus corporalibus purgare, & curare satagunt, ipsæ in anima sordescant. & vulnerentur.

XXVIII. Concilium Viennense in *Clementina* 2. *De Religiosis Domibus*, vetans in posterum Hospitalia dari in Beneficium (uti capite primo dictum est) vult, ut „ eorum gubernatio viris pro-„ vidis, idoneis, & boni testimonii committatur, qui sciant, ve-„ lint, & valeant loca ipsa, bona eorum, ac jura utiliter rege-„ re, & eorum proventus, & reditus in personarum usum mi-„ serabilium fideliter dispensare, & quos in usus alios bona præ-„ dicta convertere præsumptio verisimilis non existat: in quibus „ sub obtestatione divini judicii illorum; ad quos dictorum loco-„ rum commissio pertinet, conscientias oneramus.

XXIX. In Gallia cautum Edicto Blesensi *art.* 65. quod Leprosariis; & Hospitalibus præfici nequeant Ecclesiastici, aut nobiles, sed tantum communes cives. Verba Edicti sunt: *Et ne pourvont déformais être etablis Commissaires au regime, & gouvernement des fruits, & revenus desdites Maladeries & Hopitaux autres que simples Bourgeois, Marchands ou Laboureurs, & non personnes Ecclesiastiques; Gentilshommes, Archer, Officiers publics, leurs serviteurs ou personnes par eux interposées*. Idest: Nec deinceps ad curam, & præfecturam fructuum, redituum dictorum Nosocomiorum, & Xenodochiorum committi poterunt alii, quam meri Cives, Mercatores, aut Agricolæ; Ecclesiasticis, Nobilibus, Satellitibus, Reipublicæ Præfectis, servis eorum aut personnis per eos constitutis, exclusis (*b*).

XXX. Notatur autem in opere, quod intitulatur *La grande Conferense des Ordonnances*, *lib.* 1. *tit.* 2. *part.* 3. §. 2. *not.* 4. quod Edictum volens eligi *duos cives* pro administratione Hospitalium, non comprehendat Hospitalia Ordinum Religiosorum, puta SS. Trinitatis, Redemptionis Captivorum, & S. Antonii, quæ obtinuerunt juridicam declarationem, quod non per personas laicas, sed Religiosas regerentur juxta citatam Clementinam §. *Præmissa*, qua expresse declarat Concilium Viennense, quod dispositionem suam, qua vult administrationem Hospitalium committi *viris providis*, &c. minime velit extendi *ad Hospitalia militarium Ordinum, aut Religiosorum aliorum*.

XXXI. Similiter refert judicatum esse 29. Julii 1570. neque sub hoc Edicto comprehendi Hospitalia, quæ ex primæva sua fundatione *unita* sunt Monasterio, & domui Religiosæ; uti nec illa, quæ vi fundationis conferri consueverunt in *titulum* Beneficii per Episcopum, tametsi etiam ad præsentationem Patroni *laici*: atque ita non semel judicatum esse notat. Vide latius eadem referentem Renatum Choppinum de *Sacr. Polit. lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 5.

XXXII. Observat ibidem Choppinus, quod „ alia causa sit „ ejus Valetudinarii, cui Sacellum aliquod, velut appendix, „ progressu temporis adstructum additumque sit, puta ad Sacrum „ ministerium inopibus, ægris, hospitibus ministrandum. Nam „ hoc casu Politica civium manu tractantur utrinque patrimo-„ nii tum Valetudinarii, tum Sacelli. Ita, me dicente, judica-„ vit Senatus de Hospitali Leprosorum in Æde Vindocinensi, „ cujus tamen sacra Cappella hucusque Episcopi Beneficiaria ex-„ titerat: Arresto 13. Kalend. Februar. ann. 1571. in pomeri-„ diana Curiæ sessione caussarumque agitatione forensi.

Sed si Hospitale non sit erectum in titulum, neque Monasterio, aut Conventui Religiosorum incorporatum, sed tantummodo aliqui Religiosi ibidem sint ex voluntate Fundatorum assumpti, ut ægris vel leprosis & pauperibus serviant, & œconomiæ prælint; Hospitale hujusmodi quoad temporalium administrationem non esse penes Religiosos, nec de his intelligendam esse exceptionem, de qua in § *Præmissa* citatæ Clementinæ, observat Choppinus loco citato *num.* 6. atque ita Arresto Parisiensi anno 1567. profanis œconomis adjudicatam bonorum curationem Nosocomii Aubignei Biturigum oppiduli; tametsi huic Nosocomio Arnulphus Bernilus loci indigena adjunxisset cum notabili multorum prædiorum dote novam Monastici Primatis, & Monachorum familiam, ut scilicet hæc procurandis Domus Dei hospitibus egenisque assidue incumberet.

Similiter adjudicata fuit integra administratio, & superintendentia Hospitalis Capitulo Collegiatæ *S. Furchii* Peronii, etiam quoad institutionem, & destitutionem administratorum, tametsi ibidem essent *Sanctimoniales* in communi viventes, & rei domesticæ, & pauperum curam habentes. Apud Choppinum ibidem *num.* 2. in notis.

XXXIII. Plerisque Orphanotrophiis, in quibus pupilli parentibus orbati educantur, item Brephotrophiis; quæ recipientibus infantibus destinata sunt; item Gerontocomiis, in quibus senes aluntur, & locis peregrinis, & transeuntibus hospitio recipiendis destinatis: proprie vocantur *Hospitalia*; his, inquam, pene ubique laici Administratores, & Rectores hic in Belgio præfecti sunt.

Parum refert, uti supra monuimus, qualis sit, cui cura Hospitalis committatur, laicus, an Clericus, Religiosus, an sæcularis, modo dotes & qualitates habeat recte administrandi Hospitalis, & pauperibus providendi, iisque intendendi secundum leges fundationis.

XXXIV. De Hospitalario agens S. Carolus in Concilio Mediolanensi V. *part.* 3. *tit. Quæ ad loca pia pertinent*, ait: „ Primo „ Hospitalarius, isve, cui Hospitalium cura committitur, vir „ sit, cujus fides, pietas, vitæ innocentia, sedulitas, chari-„ tas gravium virorum testimonio commendata sit.

Quomodo vero Rectores, & Administratores Hospitalium, & piorum locorum erga ipsos pauperes se habere debeant, & quæ ab iis præcipue observanda sint, *cap.* 4. latius exponetur.

XXXV. Porro prospiciendum est, ut in istis domibus, quæ ad animarum salutem pertinent, minime negligantur. Quanto enim animus pretiosior est corpore, tanto diligentior de illo cura habenda, ait Concilium Burdigalense anno 1585. *tit.* 28.

Igitur non tantum præficiendi sunt Hospitalibus, qui corporum necessitatibus, & miseriis curandis, & sublevandis inserviunt; sed & Sacerdotes, qui pauperibus, & infirmis spiritualia administrando eorum miserias, & vulnera spiritualia curent.

XXXVI. Et quidem si Jus commune spectemus, pauperes Hospitalium debent recipere Sacramenta a Rectore Ecclesiæ Parochialis, in cujus Parochia sunt sita Hospitalia; uti communiter docent Canonistæ; ac jam pridem notarunt Petrus De Ubaldis in tractatu De Canonica Episcoporum & Parochorum portione; item Lupus De Castelliona in tractatu hospitalitatis *num.* 34. notetque, quod „ fundet *Matrix* Ecclesia intentionem suam in „ Hospitalibus suis in sua Parochia, quoad prædicta spiritua-„ lia". Habentur dicti tractatus volumine 11. *tractatus Tractatuum*.

XXXVII. Etenim passim Hospitalia sub regimine laicorum constitura manent sub spirituali cura Parochorum, & Ecclesiis Parochialibus subjecta; tametsi interdum etiam Oratoria aut Sacella habeant annexa, in quibus pro commoditate pauperum ibidem degentium Missarum solemnia, aliaque pia exercitia habeantur.

XXXVIII. At Hospitalia Ordinum Religiosorum, quin & Leprosariæ, & Nosocomia, in quibus Sanctimoniales infirmis curandis vitam religiosam agunt, partim ex privilegio, partim ex Concordatis, partim longa consuetudine certos habent Presbyteros, qui Sanctimonialibus, & infirmis Sacramenta administrent, aliaque munia pastoralia exerceant.

XXXIX. Innocentius III. in Bulla, qua erexit Hospitale in Urbe *B. Mariæ in Saxia*, voluit, ut in eadem Ecclesia quatuor semper ad minus sint Clerici Regulam ejusdem Hospitalis professi, qui omnia spiritualia libere administrarent. Dein §. 4. subjungit: „ Ipsi autem victu & vestitu contenti, quem eis secun-„ dum eamdem Regulam præcipimus exhiberi, divinis vacent „ Officiis, & intendant Ecclesiasticis Sacramentis, ita quod de „ aliis Hospitalis negotiis, præter concessionem Magistri, se „ nullatenus intromittant.

Permittit quoque §. 13. ut pro suo & pauperum, ac infirmorum usu, habere eis liceat *Oratorium* & *Cæmeterium*.

XL. Nonnulla Hospitalia habere speciales Presbyteros, a quibus Sacramenta infirmis ministrentur, alia vero Parochialibus Presbyteris subesse, asserit sæpius citata *Clementina* 2. vultque in hac diversitate servandam esse consuetudinem. Verba sunt: „ Cæterum nostræ intentionis existit, quod si qua sint Hospita-„ lia Altare, vel Altaria & cœmeterium ab antiquo habentia, „ & Presbyteros celebrantes, & Sacramenta Ecclesiastica paupe-„ ribus ministrantes; seu si Parochiales Rectores consueverint in „ illis exercere præmissa, *antiqua consuetudo* servetur, quoad „ exercenda & ministranda spiritualia supradicta.

XLI. Hinc concludunt Canonistæ post Glossam: verbo *Parochiales*: „ Licet Hospitale & ipsius familia & pauperes ibi „ degentes sint de Parochia matricis Ecclesiæ, potuit tamen præ-„ scribere Hospitale, quod per proprium Sacerdotem illis spiri-„ tualia ministrentur.

XLII. Concordata nonnunquam super his inter Ecclesias Parochiales, & Hospitalia sive Nosocomia, præsertim in quibus Sanctimoniales degunt, & ministrant, & ad formam Monasterii quasi redacta sunt, inita sunt; quibus standum erit.

Simile Concordatum initum fuit anno 1260. super jure sepulturæ inter Plebanum, Custodem, & Canonicos Ecclesiæ S. Petri in Lovanio, & Magistram, Fratres & Sorores Hospitalis pauperum ibidem, „ quod dictum Hospitale *cœmeterium* habe-„ bit, in quo Fratres, Sorores, infirmi ipsius Hospitalis, ac eo-„ rum familiares, qui se & sua ad dictum Hospitale transtule-„ rint, sepeliri debebunt. Si vero aliquis alius ibidem sepultu-„ ram elegerit, qui fuerit de Parochia Sancti Petri, ille non „ admittetur, nisi salvo jure Plebani, Custodis & Ecclesiæ San-„ cti Petri prædictæ. Et pro hoc Magistra, Fratres, & Sorores „ prædicti, Plebano prædicto in quatuor præcipuis solemnitati-„ bus viginti solidos, ita quod in qualibet solemnitatum prædi-„ ctarum quinque solidos, & dicto Custodi sex solidos, ita quod „ in qualibet earumdem solemnitatum decem & octo denarios „ Lovanienses solvere tenebuntur.

XLIII. Sane in magnis Nosocomiis, in quibus frequens solet esse infirmorum numerus, convenit, ut speciales sint Presbyteri, qui infirmis assistant, eosque rite instruant, & ad christiane moriendum, vel vivendum disponant.

Qui autem attenderit, quam crassa sæpe ignorantia laborent, & quam multis criminibus frequenter sint onusti, & implicati pauperes ad Nosocomia divertentes, facile intelliget; quod plures, quam

(*a*) Quibus personis constare debeat exhedra directionis Hospitalium apud Gallos, determinat Edictum Ludovici XIV. datum 12. Decembris ann. 1698.

(*b*) Hamburgi, & Hallæ in Saxonia superiori leges Hospitalium exigunt, ut œconomus sit sine liberis, quorum gratia quandoque rapiuntur bona, & pauperibus intercipiantur. Hunc abusum ann. 1311. damnaverat Concilium Ravenn. II. rubr. 25. Declaravit enim, viris uxoratis res Hospitalium non esse credendas.

quam hodie consueverint, Sacerdotes Nosocomiis pro cura spiritualium infirmorum merito præficerentur; ne aliàs appareat, revera plus curari corporum, quam animarum curationem.

Stephanus Episcopus Noviomensis anno 1215. fundans Hospitale, voluit in eo esse quinque Fratres laicos Conversos, & 13. Sorores ad inserviendum infirmis, *quinque* autem *Presbyteros*, *& duos Clericos*. Gerardus ejus successor auxit numerum Sororum ad viginti, & hujus successor numerum Presbyterorum ad sex, ut ita numerus Presbyterorum servata proportione augeretur pro numero ministrantium corporaliter. Vide Ludovicum Thomassinum De Discipl. Ecclesiæ *part. 4. lib. 1. cap. 75. num. 3.*

CAPUT IV.

Quæ in Administratione, & dispensatione rerum Hospitalium observanda?

1 *Administratores Hospitalium meminisse debent, quod pauperibus impensum, aut substractum, Christo censeatur impensum, aut substractum.*
2 *Eligendi Administratores qui possint, & velint* fideliter *administrare.*
3. *De Jure tenentur Administratores præstare* juramentum *de fidelitate in administrando.*
4. *Idipsum in Belgio cautum.*
5 *De Jure tenentur singulis annis reddere rationes administrationis.*
6. *Similiter in Belgio & Gallia.*
7 *An his legibus subjiciantur qui Hospitalia tenent in* titulum?
8 *Administratores debent bonorum ad Hospitalia spectantium* inventarium *conficere.*
9 *In alienatione & elocatione, servandæ solemnitates præscriptæ in alienatione, & elocatione bonorum Ecclesiæ.*
10 *Bona piorum locorum impendi debent in usus a Fundatoribus præscriptos.*
11. *Relicta in usum infirmorum, an* sanis *impendi queant?*
12 *Abusivum declaratum, quod numerus* sanorum *in Hospitalibus excedat numerum infirmorum.*
13 Numerus *Fratrum, & Sororum infirmis ministrantium plerumque a Fundatoribus præscriptus; & quare?*
14 *In unione Hospitalis Monasterio cautum ne nimis multæ Moniales assumerentur in detrimentum pauperum.*
15 *Certa portio pro victu Administrantium Regiis Edictis in Gallia taxata.*
16 *Parlamentorum Arresta hisce conformia.*
17 *Licet hæc in Belgio non sint decreta, tamen Administrantes ultra usus necessarios accipere nequeunt.*
18 *Relicta in usus pauperum, an ad Ecclesiæ restaurationem, vel ornatum impendi possint?*
19 *Si relicta in* certum *pium usum, in illum impendi nequeant,* proximiori *impendenda sunt.*
20 *Qualiter hic accipiendus usus* proximior?
21 *Commutatio fundationum piarum qua auctoritate facienda?*
22 *De commutatione notabili facta per Decretum Regis Galliæ.*

I. ADMINISTRATORES, & Directores Hospitalium, aliorumque piorum locorum illud in primis sæpe meminisse debent, quemadmodum monet Sanctus Carolus in suo Concilio Mediolanensi IV. *part. 3. tit. Quæ ad pia loca pertinent*, „ se pauperum „ pupillorum, viduarum senum egestate aut ægritudine laborantium, peregrinorum, & aliorum id generis hominum, alia „ ope egentium, prout propria uniuscujusque loci instituta ratio est, curam sustinere, & illam quidem tanti esse, ut, cum „ potissimum Episcopo, tamquam communi omnium, & eorum „ præcipue miserabilium hominum parenti, ea sacrosanctis Canonum legibus commissa sit: tum quidquid in illos, vel misericordiæ, vel Beneficii, vel operæ, vel opis, vel officii „ confertur; quidquidve rursus damni, detrimenti, injuriæ infertur, id omne Christus Dominus sæpe in Evangelio demonstret in se collatum, aut illatum esse; ac propterea se in die „ judicii, prout bene illis factum, aut neglectum, omissumve „ in eorum necessitatibus sublevandis erit, retributurum.

Hinc concludit: „ Non suis, sed eorum, quorum curam susceperunt, commodis atque utilitatibus serviant.

II. Itaque omni exactitudine, & fidelitate bona ad loca pia spectantia, in utilitatem ipsorum locorum, & pauperum ibidem alendorum, & curandorum Rectores eorum administrare debent, *Clementina 2. De religiosis Domibus*, ubi jubentur constitui tales administratores, „ qui sciant, velint, & valeant loca ipsa, „ bona eorum ac jura utiliter regere, & eorum proventus, & „ reditus in personarum usum miserabilium fideliter dispensare, „ & quos in usus alios bona prædicta convertere præsumptio „ verisimilis non existat: in quibus sub obtestatione divini judicii illorum, ad quos dictorum locorum commissio pertinet, „ conscientias oneramus.

III. Ut autem in hac administratione majori fide versentur, præscribit Concilium Viennense in citata Clementina, quod administratores piorum locorum præstare debeant *juramentum*, nimirum de fidei administratione. Non exprimitur quidem formula juramenti; sed cum dicatur, *ad instar tutorum, & curatorum*, facile intelligitur, quod saltem in substantia, horum administratorum juramentum coincedere debeat cum juramento a tutoribus, & curatoribus de jure præstando: nimirum, *omnia se recte, & cum utilitate pupilli agere, & neque prætermittere ea quæ utilia pupillo esse putaverint, neque admittere quæ inutilia existimaverint*. Vide *Legem 7. §. 5. Cod. De Curatore furiosi*, cum authentica eidem adjuncta (*a*).

IV. Cum hac formula coincidit illa, quæ passim a Synodis nostris præscribitur, & hodie exigi solet, quod scilicet bona pauperum conservabunt, & pro eorum necessitatibus fideliter dispensabunt: quodque pro bonorum hujusmodi conservatione, & fideli dispensatione, non minorem, sed (si fieri possit) majorem curam, & operam impendent, quam pro rebus propriis. Repeti possunt, quæ de hoc juramento dicta sunt *Tom. I. part. 1. tit. 5. cap. 1.*

V. Injungit præterea Concilium Viennense, ut hi administratores „ Ordinariis seu aliis, quibus subsunt loca hujusmodi, „ vel deputandis ab eis, *annis singulis* de administratione sua „ teneantur reddere rationem.

Idipsum jam pridem decretum erat a Justiniano in *Novella 123. cap. 23.* ubi hujusmodi locorum gubernatores jubentur pro creditis sibi gubernationibus apud proprium Episcopum, cui subjacent, conveniri, & rationem suæ gubernationis facere.

Hinc conficitur, quod administratores Hospitalium, & aliorum piorum locorum *de jure* cogi possint, ut *singulis annis* rationes suæ administrationis reddant.

VI. Similiter hic in Belgio per Decreta Synodalia, & Principum Edicta sæpius cautum fuit, ac recenter in Edicto de 30. Septembris 1651. in Flandria declaratum fuit, quod administratores bonorum pauperum debeant *singulis annis* rationem suæ administrationis reddere. Extat Edictum *parte 3. Edictorum Flandriæ pag. 32.*

Idem in Gallia præcipiunt Edicta Regia, quæ referuntur in Opere, cui titulus, *La grande Conference des Ordonnances*, *lib. 1. tit. 2. part. 3. §. 12.* scilicet designati per personas Ecclesiasticas, & patronos laicos coram suis Judicibus, vocatis ut minus quatuor e notabilioribus incolis loci aut Parochiæ: qui autem administratores constituti fuerint per communitatem civitatis aut pagi, coram Judicibus Regiis in præsentia Episcopi vel Archiepiscopi, aut ejus Vicarii, vocatis iis, tunc regimini civitatis aut pagi præsunt: Tenor Edicti est: *Ordonnons que lesdits Administrateurs rendront compte d' an en an, & alla fin de chacune année, à sçavoir ceux qui ont été commis par les gens d' Eglise & Patrons lais, pardevant leur Juges, appelles les plus apparentes habitans du lieu ou Paroisse, jusqu' au nombre de quatre au moins; & les autres qui auront été commis par les Communautes de Villes & Boordages, pardevant nos Juges, en la presence de l' Evêque ou Archivêque, ou son Vicaire, appellez les Echevins, Conseillers, Capitouls, Consuls, ou autres, qui lors auront administration des Villes ou Bourgades.* Id est: Mandamus, ut dicti Administratores annuatim, & in fine cujusque anni reddant rationem, videlicet qui ab Ecclesiasticis, & Patronis laicis fuerint constituti, coram Judicibus suis, convocatis primariis loci aut Parochiæ incolis ut minus quatuor: qui vero a Communitatibus civitatum aut vicorum constituti fuerint, coram Judicibus nostris, præsente Episcopo, Archiepiscopo, aut Vicario, convocatis Scabinis, Consiliariis, Consulibus, aliisve præfecturam civitatum aut vicorum tum temporis administrantibus (*b*).

VII. Notat ibidem Nicolaus Frerot *nota 17.* quod quæ tum hic, tum de jure cauta sunt de *annua* redditione computus, spectent designatos *simplices* administratores laicos, non autem *Titulares*; sive qui titulo Beneficii habent administrationem; hosque duntaxat singulis *triennüs* rationem administrationis reddere debere, sæpius judicatum fuisse asserit. Vide etiam Joannem Tournetium in sua collectione Arrestorum *litt. H. cap. 34.*

VIII. Ut autem rationes exactius reddi possint, & a Superintendentibus intelligi queat, num administratio fuerit justa, & fidelis, nihilque de bonis Hospitalis culpa aut negligentia administratorum deperditum sit; vult Concilium Viennense in citata *Clementina 2.* ut administratores, priusquam administrationi se immisceant, *de locorum ipsorum bonis inventaria conficiant*: quod & jam pridem constitutum erat a Justiniano in *L. 32. Cod. De Episcopis & Clericis*; item in *Novella 131. cap. 15.* Quod inventarium non tantum mobilia, sed & omnia monumenta spectantia reditus, & bona, piorum locorum continere debet; uti citata *nota 17.* monet Nicolaus Frerot.

IX. Adhæc, ut securius bona Hospitalium, & piorum locorum conserventur, volunt Canones, & Leges, quibus & Principum nostrorum Edicta consonant, ut non sine necessitate aut utilitate, servatis solemnitatibus in alienatione rerum Ecclesiæ requisitis, bona illa alienentur; ipsæque elocationes fiant ea forma, quæ elocationes rerum Ecclesiasticarum; de quibus titulo præcedenti actum est.

X. Ut fidelis sit proventuum locorum piorum dispensatio, non sufficit, quod hi in quoscumque pios usus videantur impendi, sed impendendi sunt ad determinatum usum pium, ad quem ipse Fundator destinavit. Unde Concilium Viennense expresse declarat, *ea, quæ ad certum usum largitione sunt destinata Fidelium, ad illum debent, & non alium, converti*: idipsum vult Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 8. De Reformat.* eamdem Constitutionem Concilii Viennensis innovans.

XI.

(*a*) Jus Electorale Saxonicum ab Œconomis, seu hospitalium Quæstionibus exigit quoque cautionem idoneam. De ea vide Carpz. *lib. 6. Jurisprud. Consist. def. 92.*

(*b*) Præter annuam rationem redditionem insuper Declaratio, quam Ludovicus XIV. dedit 12. Decembris 1698. hæc habet: *Le Tresorier ou Receveur sera tenu de presenter au premier Bureau de la Direction qui sera tenu en chacun mois, l'état de sa recette & depense du mois precedent, qui sera arreté & signé par ceux qui y auront assisté.* Art. 25.

Le Tresorier ou Receveur sera tenu de présenter au Bureau de la Direction dans les trois premiers mois de chaque année, le compte de la recette & de la depense par lui faite dans l' année précédente, & d'y joindre les etats arretés par chacun mois avec les autres pieces justificatives, pour être ledit compte arreté dans le Bureau, & signé par tous ceux qui y auront assisté. Art. 26.

XI. Si itaque in usum pauperum infirmorum fundatum sit Nosocomium, in eum usum impendendi sunt proventus; contingentque eos infideliter impendi, si non pauperum *infirmorum*, sed *sanorum* usui impendantur, nisi in quantum ipsi *sani* in Nosocomio infirmis sunt necessarii.

Unde Synodus Arelatensis anno 1260. *Can.* 13. deplorans quod bona Hospitalium per Rectores eorum in *proprios* usus converterentur, ita ut nihil pauperibus ministraretur, voluit ut de cætero regimen committatur aliquibus ibidem Domino famulantibus, & vitam communem agentibus, nihil sibi aut suis præter *victum*, & *vestitum*, de omnibus eleemosynis hujusmodi Hospitalium retinentibus.

XII. Conqueritur insuper Synodus Parisiensis anno 1212. *parte* 3. *Can.* 9. quod „ cum pauci sani possint multis infirmis competentius ministrare, illud indignum esse, ut numerus sanorum ibidem manentium excedat numerum infirmorum aut peregrinorum.

Rationem subjicit: „ Bona etenim ibidem ex devotione Fidelium collata, non sunt sanorum usibus deputata, sed potius „ infirmorum.

XIII. Huic abusui ut obviarent Fundatores, frequentius certum numerum Fratrum, & Sororum, quem infirmis aut peregrinis interviendis credebant sufficientem, præfixerunt.

Anno 1215. Stephanus Episcopus Noviomensis fundans Hospitale, præficit numerum quinque Fratrum Conversorum laicorum, & tredecim Sororum, eumque nunquam excedi volens; uti habetur *tom.* 13. Specilegii Dacheriani pag. 334. Meminit Renatus Chophinus *lib.* 3. *De Sacr. Polit. tit.* 5. *num.* 6. cujusdam Hospitalis anno 1419. fundati a quodam Berlino, ea conditione, ut ibidem unus Prior cum novem Religiosis, nimirum quatuor Cappellanis, & quinque Canonicis Regularibus Ordinis S. Augustini, ministrarent.

In Litteris Honorii III. quibus cura Leprosariæ ad muros urbis Lovaniensis vulgo *Ter-Banck*, committitur directioni Abbatis Villariensis, expresse cavetur, quod numerus Fratrum, & Sororum ibidem Leprosis ministrantium numerum novennarium excedere nequeat.

Plures indubie hujusmodi præscripti limites reperientur, si litteræ fundationum excutiantur.

XIV. Episcopus Tornacensis anno 1233. uniens famosum Hospitale in civitate Gandensi, vulgo *Byloca* dictum, Monasterio Monalium Ordinis Cisterciensis, expresse cavit, quod quamvis proventibus abundaret, non reciperentur nisi *paucæ* Moniales; ita ut numerum non excedant viginti quinque, nisi ex evidentissima, & urgenti causa, & Conversæ Sorores ibidem non recipiantur, nisi *paucæ*, quæ sufficere possint ad ipsius Hospitalis, ac Monasterii ministeria obeunda.

XV. Sed ne hi, qui sive in spiritualibus, sive corporalibus inserviunt, liberalius quam oportet, in suos usus convertant Hospitalium proventus, certa quantitas proventuum nonnunquam pro victu, & vestitu, aliisque necessariis ipsis assignari, & taxari consuevit.

Et quidem in Gallia Edicto Regio de anno 1561. decretum fuit, ut per Judices locorum taxaretur certa summa pro illo, qui Hospitale, aut Leprosariam possidet in titulum; quodque similiter taxaretur summa pro victu, & vestitu Religiosorum, qui in Hospitalibus ad ministrandum infirmis morantur, danda ipsis ab administratoribus. Verba Edicti sunt; *Ordonnons, & enjoignons aux Juges de lieux arbitrer & taxer dedans un mois pour tous delais, à tous ceux qui se pretendront Titulaires, de quelque qualitè qu'ils sojent & quelque provision qu'ils ayent obtenue, soit de nous, à la nomination de notre grand Aumonier, ou autrement, certaine somme pour leur vivre & vestiaire seulement, eu egard au revenu de l'Hopital ou Maladerie, laquelle somme à quelque revenu pue se puisse monter ledit Hopital ou Maladerie, n'excedera la somme de sept vingt livres tournois par chacun an; a prendre & recevoir par les mains des Administrateurs, la somme qui sera taxèe, à la charge de faire le Service Divin, & administrer les Sacrement au pauvres en personne, comme leurs office & devoir le requiert. Entendons toutefois qu'es leux où il y a Religeux ou Religieuses, les Fondations sojent gardées & entretenues, & pour leur vivre & commun vestiaire seulement, somme certaine soit taxée, laquelle leur sera distribue & paye par les mains des Administrateurs.* Id est: Mandamus, & injungimus Judicibus locorum, ut intra mensem, nec diutius differant, omnibus qui se titulares asserent, cujuscumque qualitatis fuerint, & qualemcumque obtinuerint collationem, sive a nobis per nominationem supremi nostri Eleemosynarii, sive alio modo decernant, & taxent certam summam pro victu, & vestitu tantum, habita ratione redituum domus hospitalis aut Nosocomii, quæ summa, quanticumque sint reditus dictæ domus hospitalis, aut Nosocomii, non excedet centum quadraginta libras *Turonenses*, annuatim percipienda recipiendaque per manus Administratorum, prout taxata fuerit; sub onere persolvendi Officium divinum, administrandique per se Sacramenta pauperibus, ut munus ipsorum, & Officium requirit. Volumus nichilominus ut in locis, in quibus sunt Religiosi aut Moniales, fundationes observentur, & conserventur; pro ipsorum victu, & communi vestitu tantum, determinataque summa taxetur, quæ per Administratores ipsis distribuetur, & persolvetur.

Deinde *art.* 3. addit: *Les surplus de revenu desdits Hopitaux, Maladeries, & autres lieux pitoyables, sera intièrement employé à la nourriture & necessites desdits paures, reparations & entretenemens des bâtimens, edifices, & autres choses necessaries.* Id est: Quod supererit ex reditibus dictarum domuum hospitalium aut Nosocomiorum, aliorumque locorum piæ fundationis, penitus convertetur in alimentationem, & necessitatem dictorum pauperum, reparationes, & ædificiorum conservationem, ædificationes, aliaque necessaria.

XVI. Conformiter ad hoc Edictum anno 1567. dictum fuit per Arrestum Curiæ, quod Priori Hospitalis fundati ab Arnulpho Berlino, daretur summa 140. librarum tamquam titulari, & cæteris Religiosis darentur necessaria ad victum in specie per administratores. Verba Arresti prout refertur apud Choppinum *De Sacra Polits lib.* 3. *tit.* 5. *num.* 6. *in notis*, sunt: *Et aura ledit Prieur 140. livres de taxe comme Titulaire, suivant l'Edit des Hopitaux du Mois d'Auril 1561. Et que par la main desdits Governeurs, les autres Religieux & Religieuses seront administres en espece de pitance, blends, vins, & autres choses à eux necessaires.* Id est: Habebitque dictus Prior 140. libras secundum taxam tamquam Titularis, juxta Edictum concernens domus hospitales datum mense Aprili 1561. & per supradictos Præfectos cæteris Religiosis, & Monialibus dabitur in forma obsonii aut pitantiæ, frumentum, vinum, aliaque necessaria.

Similia Arresta, quibus portio insumenda in victum, & vestitum Ministrorum taxata fuit, profert Joannes Tournetius in sua collectione Arrestorum *litt. H. cap.* 34.

XVII. Meminit hujus Gallicanæ disciplinæ Zypæus *Consult.* 2. *numer.* 1. *De religiosis Domibus*; additque: *Quod apud nos non obtinet, sed ubique fundationum termini attenduntur.*

Verum licet in Belgio non habeamus Edicta Regia, quibus similis taxa præscribitur, nihilominus illud observandum, ut juxta fundationum terminos, proventus Hospitalium impendantur in usus pauperum, neque ultra necessaria Ministris impendantur.

XVIII. Hinc S. Carolus in Concilio Mediolanensi IV. *part.* 3. *tit. Quæ ad pia loca pertinent*, statuit: „ Quæ porro eleemosynæ pauperibus, aut singulis etiam sive hominibus sive familiis quavis ratione debentur, ne in alium cujusque rei usum, „ ac ne in Ecclesiæ quidem instaurationem ornatumve eas erogari liceat, nisi & eorum, quorum interest consensu, & Episcopi præterea consessu, eoque litteris exarato.

XIX. Porro contingere potest, ut loca quædam pro personis certo morbi genere infectis fundata sint, isque morbus certis temporibus cesset, ideoque non reperiantur quibus juxta litteram fundationis proventus locorum impendendi essent; quo casu ne pia Fundatorum intentio suo frustretur effectu, voluit Synodus Tridentina *Sess.* 25. *cap.* 8. *De Reformat.* ut tunc arbitrio Episcopi cum duobus de Capitulo in usum, qui eorum institutioni proximus est, convertantur. Verba Decreti sunt: „ Quod si Hospitalia hæc ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut „ aliarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta; nec „ in loco, ubi sunt dicta Hospitalia, similes personæ, aut perpaucæ reperiantur; mandat adhuc, ut fructus illorum in alium „ pium usum, qui eorum institutioni proximior sit, ac pro loco, & tempore utilior, convertantur, prout Ordinario cum „ duobus de Capitulo, qui rerum usu peritiores sint, per ipsum „ deligendis, magis expedire visum fuerit: nisi aliter forte, „ etiam in hunc eventum, in eorum fundatione aut institutione fuerit expressum: quo casu, quod ordinatum fuit, observari curet Episcopus, aut si id non possit, ipse prout supra, „ utiliter provideat.

XX. Quod hic Concilium dicit de usu, qui institutioni Hospitalium est *proximior*, non scrupulose intelligendum esse, sat innuit ipsum Concilium dum addit, *pro loco & tempore utilior*. Mens Concilii in formatione hujus Decreti unice fuit prohibere, ne qui possident Hospitalia, omnes fructus in usus proprios convertant, sub prætextu, quod non inveniantur infirmi juxta institutionem Hospitalis; uti declarasse S. Congregationem refertur ad calcem *capitis* 8.

XXI. Sed quod hæc fundationum mutatio committatur arbitrio Episcopi cum duobus de Capitulo, dubito num *hic in* Belgio indistincte admittatur; præsertim si de laicalibus fundationibus agatur. Neque enim facile permitterent Judices Regii, ut sine eorum interventu similes commutationes absolverentur. Unde prævie ad publicationem Concilii Tridentini, ad *cap.* 6. *Sess.* 22. quo commutationes ultimarum voluntatum committuntur Episcopis locorum, tamquam Sedis Apostolicæ delegatis, hæc nota apposita fuit: „ Hanc auctoritatem negant Consilia un„ quam in Belgio competiisse Judicibus Ecclesiasticis.

XXII. Quapropter si de commutatione alicujus fundationis, præsertim notabilis agantur, consultius est, ut consensui Episcopi accedat consensus Regius, atque utraque auctoritate commutatio firmetur.

In Gallia Edicto Regio anni 1672. Ordini militari S. Lazari uniti sunt proventus, eorumque administratio perpetua omnium aliorum Ordinum Hospitalarium, qui aliquando in Regno Galliæ fuerunt, & de facto extincti sunt. Ulterius eidem Ordini data est administratio omnium Leprosiarum, & Hospitalium, in quibus hospitalitas cessavit, sive illa in titulum, sive in administrationem possiderentur; idque sine obligatione reddendi computum de iisdem proventibus. Ex omnibus his proventibus Rex instituit plures Commendatarias, quas ipse Rex tamquam Caput Ordinis, pleno jure confert Officiariis & militibus huic Ordini adscriptas: easque etiam pensione aliqua in favorem aliorum Officiariorum gravare potest. Ordo ipse expensas suppeditare debet pro Hospitalibus militaribus, & locorum limitaneorum, & in sustentationem leprosorum, si qui reperiantur. Ita refert Fleury *lib.* 2. *Instit. Juris Can. cap.* 30. (*a*).

CA-

(a) Exeunte decimo-septimo sæculo, S. Lazari Ordo amisit plurimos ejusmodi proventus, quibus Rex Ludovicus XIV. Nosocomia quædam restituit ac dotavit. Hæc autem bona ipsis confirmata sunt Declaratione, quam Rex 12. Dec. 1698. dedit.

C A P U T V.

Qui ad Hospitalia recipiendi, & quid circa Mendicos habeant Principum Edicta, & quomodo regenda?

1 *In receptione pauperum non sola egestas attendenda.*
2 *In hac receptione privatus affectus seponendus.*
3 *Nebulonibus & histrionibus, & morbum simulantibus Hospitalia patere non debent.*
4 *Validi Mendici ad Hospitalia non recipiendi.*
5 *Etiam a communibus eleemosynis hujusmodi Mendici excludendi.*
6 *Opificiis similes potius applicandi.*
7 *Hujusmodi Mendici semper admodum odiosi fuere.*
8 *Constitutio Imp. Valentiniani contra* validos *Mendicantes.*
9 *Novella Justiniani eosdem coercens.*
10 *Veteres Gallorum leges contra* validos *Mendicantes.*
11 *Edicto Principum nostrorum* validi *& sufficientes ut labore manuum victum acquirant, mendicare vetantur.*
12 *Officiarii locorum frequenter accedere debent ad loca, in quibus similes Mendici convenire solent.*
13 *Officiarii Mendicos, qui corporum infirmitatem praeferunt, visitare possunt, & fingentes morbum puniendi.*
14 *Peregrinis qua cautione, & pro quo tempore ad Hospitalia recipiendi?*
15 *Quanta mala inferat inertia Magistratuum in exequendis his Principum Edictis?*
16 *Edicto Caroli V. omnibus generaliter vetitum fuit* mendicare.
17 *Vetitum parentibus permittere proles mendicare; & in singulis locis constituendi qui invigilent.*
18 *Optandum ut hujus Edicti haberi posset executio.*
19 *Quomodo Civitates se a* validis *Mendicantibus liberare possent?*
20 *Ut pauperibus aliunde quam per mendicitatem provideretur, desideravit Carolus V.*
21 *Ob difficultatem providendi pauperibus de necessariis subsidiis, executionem non habuit Edictum.*
22 *In recentioribus Edictis mendicitas cum certis limitationibus tolerata.*
23 *Paupertas & insufficientia ad lucrandum victum probari debent.*
24 *Edicta Principum nostrorum mendicare non permittunt extra locum originis & habitationis.*
25 *Hæc conformia antiquis Canonibus, qui volunt ut unaquæque civitas suos pauperes alat.*
26 *Idipsum cautum in Capitularibus Regum Francorum.*
27 *Major cura & præsertim in spiritualibus circa pauperes haberi posset, si vagari non permitterentur.*
28 *Quid S. Carolus statuerit pro cura spirituali pauperum?*
29 *Ad dedicationes, convivia nuptialia, aliasque similes solemnitates mendici accedere vetantur.*
30 *Vetantur mendicare in Ecclesiis.*
31 *Tenentur se conformare statutis locorum vetantibus mendicitatem, aut eam ad certum locum aut tempus limitantibus.*
32 *Quorumdam locorum statuta vagam & ostiatim stipem emendicandi licentiam vetantia.*
33 *Horum statutorum æquitas vindicatur a Jurisconsulto Brugensi.*
34 *Ut honestas in Hospitalibus servetur, personæ utriusque sexus separandæ.*
35 *Hæc separatio etiam servanda in locis piis ad educationem puerorum destinatis.*
36 *Quid de hac re senserint Gersonius, & Salesius?*
37 *Singulariter attendendum qui pueris præficiantur.*
38 *Pueri opificiis applicandi, ne mendicare cogantur.*
39 *Rectores Hospitalium curare debent, ut & quoad corporalia, & spiritualia ipsis pauperibus bene sit.*

I. RECTORES & Administratores Hospitalium in primis attendere debent, se non esse dominos proventuum illorum locorum, sed nudos & simplices dispensatores; neque proventus illos in ipsorum commodum aut usum esse a Fundatoribus primario destinatos, sed in pauperum sublevamen; eamque dispensationem esse faciendam juxta leges justitiæ distributivæ in illud pauperum genus, in quod ipse Fundator proventus impensos voluit. „ In hoc autem pauperum delectu, non egestatis inopiæque solum, sed morum etiam ac vitæ, probitatis ratio habeatur „, ait S. Carolus in Concil. Mediol. V. *part.* 3. *tit. Quæ ad pia loca pertinent.* Idipsum Synodi nostræ Belgicæ in dispensatione eleemosynarum Mensæ S. Spiritus observari volunt, uti supra *Tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 5. *cap.* 3. ostensum est.

Si quas forsan speciales insuper qualitates aut conditiones requisierit in admittendis ipse Fundator, ad has ipsi Rectores & Administratores, tamquam fideles dispensatores, & executores attendere tenebuntur.

II. At infidelis est dispensatio, magnusque abusus, quem merito damnat Synodus Coloniensis anno 1536. *part.* 11. *cap.* 6. „ quo in quibusdam locis fit, ut neglectis miseris ac inopibus, „ quibus Hospitalia dedicata sunt, *ex privato affectu* Magistro- „ rum, aut Magistratuum, qui Hospitalibus hisce præsunt, non „ modo validi, sed & quibus victus & vestitus suppetit, reci- „ piantur, tantum quod illic commodius & in otio vivatur; qui „ certe aliter censeri non possunt, quam pauperum deprædato- „ re, ratoresque, de alieno viventes, ac velut ex sanguine „ pauperum saginati.

III. Adhæc attendendum est Rectoribus Hospitalium aliorumque piorum locorum, „ ne ea loca quæ pauperum & peregrino- „ rum subsidio sunt addicta, aleatoribus, histrionibus, atque id „ genus nebulonibus pateant „: ait Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 5. *cap.* 14. Idipsum monuit S. Carolus in Concilio Mediol. I. *part.* 3. *tit. De piorum locorum administratione.*

Addit præterea Sanctus Carolus, ne Mendicis morbum simulantibus domorum hospitalium aditus pateat.

IV. Cum enim hujusmodi loca, eorumque bona alendis pauperibus & infirmis sint unice destinata, merito ab iis repelluntur „ Mendici validi & robusti, qui manuum labore seipsos susten- „ tare possunt, ne miserabilium personarum alimenta ab igna- „ vis ac desidiosis impie absumantur " : uti loquitur Concilium Bituricense ann. 1584. *tit.* 43. *Can.* 4. volens, ut Hospitalia his solis pateant, qui præ ægritudine, senio, aut corporis imbecillitate victum sibi parare non possunt.

V. Synodus Coloniensis anno 1536. *part.* 11. *cap.* 5. ait; Sint autem Mendicantibus *validis* non solum „ Hospitalia clausa, „ sed & publice ac ostiatim mendicare penitus interdictum. Et „ qui secus agere comperti fuerint, arceantur, ac legalibus no- „ strisque Constitutionibus comprehensis pœnis subdantur. Uti- „ lius enim esurienti panis tollitur, si de cibo securius justitiam „ negligat, quam eidem frangitur, ut seductus injustitiæ acquiescat.

VI. Idipsum & aliæ passim Synodi inculcant; additque merito Synodus Burdigalensis anno 1583. *tit.* 28. „ Compellanturque a „ Magistratibus se potius in aliqua arte exercere, vel manuum „ labore honestum vitæ subsidium quærere, quam immeritis „ eleemosynis ignaviam suam alere.

„ Voluit similiter S. Carolus loco citato, ut hujusmodi Men- „ dici moneantur, ut se in arte aliqua potius exercentes inde „ sibi honestum vitæ subsidium comparent, quam ignaviæ ac de- „ sidiæ dediti, ostiatim in triviis, & in templis miserrime men- „ dicent. Si id recusaverint, curent Episcopi ut ejiciantur.

VII. Hujusmodi *validi* Mendici admodum semper odiosi, & tamquam Reipublicæ perniciosi habiti fuere; eosque etiam ipsi Romani Imperatores, non tantum eleemosynis indignos, sed etiam tamquam Reipublicæ pestes sunt execrati, & publicis legibus coercuerunt.

VIII. Extat de his Constitutio Imperatoris Valentiniani Junioris de anno 382. in *L. unica Cod. de Mendicantibus validis, lib.* 11. & in Codice Theodosiano, *lib.* 14. *tit.* 18. ubi ostendit Jacobus Gothofredus „ quod mens seu sententia Valentiniani „ illhæc unica sit, ut inertes hujusmodi & absque ulla debilitate „ mendicarios Urbe Roma submoveat, vicosque publicos, ur- „ bemque adeo hisce mendicabulis liberet, atque incondita tur- „ ba, inutilique pondere terræ.

Turbam magnam hujusmodi validorum Mendicorum tunc temporis Romam affluxisse, & qua occasione id contingerit, ibidem ostendit Gothofredus.

IX. Memoranda, & merito notanda est de his Constitutio Justiniani Imperatoris in *Novella* 80. Cum enim plurimi Constantinopolim confluxerint, Quæstorem instituit Justinianus, qui inquireret in peregrinos, & causas adventus eorum: si lites, velociter eos, præsertim agricolas, eripi difficultatibus curaret, & „ contentionibus sopitis, remitti in suas Civitates & Provincias; illis porro, qui negotium ibi non haberent, excedere compulsis. Mendicantes vero, ait *cap.* 5. „ si hujus terræ (idest *indigenæ*) „ fuerint, & corporibus quidem *validis* utantur, vitæ autem eis „ decens non est occasio; hos non frustra esse *terræ onus* per- „ mittere, sed tradere citius eos operum publicorum attinet arti- „ ficibus ad ministerium, & præpositis pacificantium stationum, „ & hortos operantibus, aliisque diversis artibus, aut operibus, „ in quibus valent simul quidem laborare, simul autem ali, & „ segnem ita ad meliorem mutare vitam.

„ Si vero aliqui noluerint observire operibus, quibus traditi „ sunt, hos sectari (*a*) Regia hac civitate; parcentes enim eis, „ hoc sancimus; ut non segnitie eos ad illicitos actus compel- „ lente, leges eos abripiant ad pœnas, nostris tradentes Judici- „ bus. Læsos autem aut læsas corpore, aut canitie graves, hos „ sine molestia esse jubemus in hac nostra civitate, aut pie age- „ re volentibus adscribendos, & aliorum singulos interrogare qua „ venerint gratia; & inquisitis, quæ digna sunt super eis age- „ re, ut non pigri hic sedeant, sed competentia agentes, ad pro- „ prias revertantur Provincias.

X. Beatus Rhenanus *lib.* 2. *Rerum German. pag.* 95. inter alias leges Francorum hanc refert: „ Mendici per regiones vagari non „ permittantur. Suos pauperes quæque civitas alito. Illis, nisi „ manibus operentur, nullus quidquam dato ". Extat quoque similis lex *lib.* 1. *Capitularium Regum Francorum cap.* 118.

XI. Principibus nostris non minus odiosum fuit hoc perniciosum hominum genus, ut ex ipsis Edictis cognoscere possumus.

In primis Edicto de 8. Junii 1559. extatque *part.* 2. Edictorum Flandriæ *lib.* 1. *Rubrica* 3.) vetatur, ne ullus sive incolæ, sive exteri *validi* corpore, & sufficientes ad laborem, ut victum sibi parare queant, sub quocumque prætextu possint discurrendo in pagis vel civitatibus mendicare, aut apud sæculares aut Ecclesiasticos expensas facere, absque earum solutione, sub pœna fustigationis, & stigmatis in dorso, aliave arbitraria. Verba Edicti sunt: *Dat niemant vvie by sy Inlantsche noch uytlandsche, hunne ghesonde leden hebbende, ende soo ghestelt zynde dat sy tot eenighen aerbeyt wegen bequaem zyn om den cost te vvinen, en zullen mogen Rabauts-ghevvyse, oft onder 't deexsele van vverck te zoecken oft andersins achter Lande gaen, in Steden oft in Dorpen, biddende bearlieder Broods, oft op de goede lieden, Gheestelycke, oft Weerlycke, gaen teeren zonder hunnen cost te betaelen, op peyne voor d' eerste reyse van ghegheesselt ende met een bernende Yser op hunner gheteeckent te zyne, oft voor eenen tydt op de Galeyen ghesonden, oft in gheymene vvercken ghestelt, oft anders arbitrairlyck ghest ast te vvorden. Ende indien sulcke persoonen ten tiatten Lande bevonden vvorden*

(*a*) *Hos sectari, id est pellere oportet ex hac* Regia civitate.

den met Waepenen, oft gheyserde gaende, oft in sulcke ghesetscap, oft maniere, dat sy de goede Lieden souffisante oorzaecke gheven, van hen bevreest te zyne, oft eenigh ghevvelt, overvvillighe vvorden, ende dreygementen te ghebruycken, oft hunne peerden oft Hoornebeesten steelden, oft vvech leyden, zunderlynghe zuys de Weyde by nachte, oft andersins in hunne beesten, Huisraet, ende ander Goedt, schaede oft onvville deden, van alsdan aen hun Lyf, ook met de Galghe; Oft indien sy yemande dreeghden te verbranden, oft in openbaere vveghen beroofden, met den Viere ghepuniet, ende ghestraft te vvorden, Idest; Nemini quiscumque fuerit, sive incolæ sive extraneo, & corpore valenti, atque ita deposito, ut labori sit aptus, quo cibum lucretur, licebit scurrili more, aut titulo quærendæ operæ, aut alias per agros discurrere, aut in Civitatibus & Pagis mendicare, aut honestis hominibus seu Ecclesiasticis seu sæcularibus sumptus creare, nec persolvere. Pro primo delicto flagellationis & inurendi stigmatis; aut ad triremes ad tempus, aut operas publicas damnationis, aut alia arbitraria pœna interdictum esto. Si autem tales in agris deprehendantur armati, aut incedentes baculis ferro præfixis, aut tali in consortio & habitu, ut probis sufficientem timoris ansam præbeant, seu vi quidquam moliantur, contumeliis proscindant, minas intentent, equos aut armenta furentur, & abigant, præcipue noctu ex pascuis, aut alio demum modo pecoribus, suppellectili, aliisque cujusquam bonis detrimentum aut incommodum inferant, tum pœna in corpore etiam laqueo plectantur: si autem & incendium minarentur, aut in viis publicis grassarentur, ignis supplicio in eos animadvertatur.

Idipsum repetitur in Edicto Alberti & Isabellæ de 28. Septembris 1617. *art*, 1. extatque in eodem libro, & eadem Rubrica. His addi potest Ordinatio Philippi Boni de 14. Augusti 1459. *art*, 1, quæ habetur *part*. 4. Edict. Brabant, *lib*. 4. *tit*. 1. *cap*. 3,

XII. Utque Officiarii locorum facilius hujusmodi validos & vagantes Mendicos deprehendant, mandatur Officiariis, ut frequenter accedant ad annua aut hebdomadalia fora, templa, Hospitalia, dedicationes, & loca, in quibus hujusmodi hominum genus congregari solet. Verba Edictorum de ann, 1559. & 1617. sunt: *Ende ten eynde dat Schouteren, Bailliuvven ende andere Officieren vande Steden ende vanden platten Lande dies te beter gheinformeert ende gheadverteert moghen vvesen, vvaer dat sulcke Landtloopers ende Quaetdoenders zyn. Wy ordonneren hun dat een yeghelick van hunc in syn district respectivelik hem dickmael vinde op de vrye ende ordinarisse Merckten, in de Kercken, Gast-huysen ende Godts huysen, Bruylofren, Kermessen ende diergelicke vergaderinghen ende Feesten daer zulcke luyden ghevvonlick verkeeren; ende daer sy hun zullen meynen te vinden, om die te vanghen, ende teghen hun te procederen naer d'inhouden van dese onse ordonnantie*, Id est: Et ut Prætores, Præfecti, aliique Administri tam urbani, quam forenses exactius edoceantur, & moneantur ubi vagi tales & facinorosi homines degant; mandamus, ut quilibet ipsorum in Districtu suo respective, frequenter intersit Nundinis liberis & consuetis, ad Templa, Xenodochia, domosque hospitales, Nuptias, Dedicationes, similesque festivos conventus se conferat; ad quæ istiusmodi homines solent confluere, ut eos comprehendat, & juxta hujus Edicti tenorem contra eos procedat.

XIII. Et quia similes vagabundi & otiosi homines frequenter simulant morbos, aut fingunt vulnera, vult prædictum Edictum de ann. 1617. *art*. 12. ut Officiarii adhibitis Medicis, & Chirurgis ipsos visitent, & si deprehendant fictionem, etiam criminaliter adversus ipsos procedant. Verba sunt; *Voorts om te voorsien teghens het bedrog dat de Bedelaers ende Bedelersen ghevvoonelyck syn voor tes te stellen, hun ghelatende oft sy met eenighe sieckten goquel vvaerens oft andersins gnedebi steert, hoe vvel dat zydt niet en syn, hebben vvy gheordonneert ende ghestatueert, Ordonneren ende statueren dat ten versoecke van de respective Officiers van de plaetsen de voors. Bedelaers ende Bedelerssen zullen ghevisiteert voorden door ghesvvorenen Medecyn ende Chirurgiens, ten eynde dat de ghene die bevonden zullen vvesen hun ghelaten te hebben sieck te syn van solcke sieckte, creupelheydt oft andere kranckheyr, rigoreuselick gheexamineert ende criminelicken ghestraft vvorden naer de circonstantien ende gheleghentheyt van de zake*. Id est; Ceterum ad occurrendum fraudibus, quibus Mendici, & Mendicæ solent imponere, fingentes se morbis quibusdam vexatos, aut alio modo debiles, quantumvis falso; mandavimus & decrevimus, mandamus & decernimus ut ad postulationem Præfectorum locorum respective, dicti Mendici, & Mendicæ per Medicos, & Chirurgos Juratos examinentur, ad eum finem, ut qui deprehensi fuerint morbum aliquem, claudicationem, aut infirmitatem quampiam simulasse, rigorose interrogentur, & attentis circumstantiis, & qualitatibus causæ, ut criminis rei puniantur.

XIV. Sub his Edictis nequaquam comprehenduntur honesti homines non soliti mendicare, sed peregrinationis aut alia honesta causa de uno ad alium locum itinerantes; poteruntque hi in Hospitalibus & piis locis *una nocte* morari, juxta Edictum Caroli V. de 7. Octob. 1531. quod habetur *part*. 1. Edict. Flandriæ *lib*. 3. *Rubrica* 1. hac tamen cautione, quod priusquam a Magistris Hospitalium recipiantur, debeant accipere signum consuetum a Deputato eleemosynario. Verba Edicti sunt: *Item dat gheen vreemde oft uytlandige persoonen om aelmoessen en sullen moghen bidden, op gelicke peine ende correctie. Behoudelick dat eerbaer lie den (niet ghevvoonlick te biddene passererde haeren vvegh in pelgrimage oft andere verdienstighe vvercken) sullen moghen logieren in Gast-huysen ende Godts-huysen eenen nacht alleenlick, op de peyne als voren. Ende om by den Meesters oft Meestressen van den voorseyden Gasthuysen ontfanghen te voordene, sullen gehouden vvesen te vercryghen ende hemi, te presenteren liteecken van den Officieren ofte gecommitteerde tot der charitate, vander plecken inden vvelcken zy sullen vvillen logieren*. Id est: Item, quod nulli peregrino eleemosynas emendicare licitum erit; simili pœna & correctione decreta; salvo tamen ut personis honestis (nec mendicare consuetis per vias transeuntibus in peregrinationem, aut alia meritoria opera obeuntibus) indulgeatur hospitium in Xenodochiis & domibus hospitalibus una duntaxat nocte, alias eadem ut supra pœna constituta. Ut vero a Magistro, seu Magistra recipiantur, tenebuntur eis exhibere signum consuetum Præfecti aut Deputati eleemosynarii locorum, in quibus hospitari decreverint.

Idipsum habetur in Edicto ejusdem Caroli de 22, Decemb. 1515. & extat *part*. 1. Edict. Flandriæ *lib*. 1, *Rubrica* 1. addita cautione, quod singulis vicibus debebunt habere testimonium præcipui officiarii loci, e quo exierunt peregrinationis causa, continens testimonium vitæ & regiminis, & causam peregrinationis; neque aliquis ipsorum poterit recipi in aliquo publico diversorio. Verba Edicti sunt: *Et quant aux vrais Pèlerins, passans en & par nosdits Pays, ils se pourront leger & herberger ès Hôpitaux à ce ordonnés une nuit seulement; en ayant en chacune fois certification & enseignement de l'Officier du lieu, où ils seront partis pour faire leurdit pelerinage; contenant témoignage de leur vie & regime, & la cause pourquoi ils font lesdits pelerinages: & ne pourront nuls d'eux être logés en aucune Hôtellerie*. Id est; Et quoad eos, qui vere peregrini sunt, iter per regiones nostras facientes, una duntaxat nocte in domibus hospitalibus ad id constitutis commorari poterunt, modo habeant in singulas vices testimonium & indicium Præfecti locorum unde profecti sunt, ut peregrinationem susciperent, quo vitæ & morum testificationem, & causæ itineris suscepti exhibebunt; nec poterit aliquis eorum in diversorio ullo, hospitio excipi.

Supra citata Ordinatio Philippi Boni *art*. 29. similibus personis itinerantibus, & peregrinis in pagis quidem non nisi *una* nocte: sed in civitatibus *duabus* noctibus & *una* die morari permittit, hac tamen conditione, quod semper recto itinere ad locum destinatum suæ peregrinationis procedant.

XV. Jodochus Damhouderus famosissimus Jurisconsultus in sua Praxi criminali *cap*. 112. reflectens ad Principum nostrorum de coercendis *validis* Mendicantibus Edicta, deplorat „ multorum Judicum inertiam, „ quæ quosvis & ubilibet locorum mendicare permittit, qui eleemosynis non egent, sed etiam duntaxat „ sectantur & voluptates, & ubicumque pulchram interim occasionem nanciscuntur, ibi ne a maleficiis quidem temperant; „ quorum maleficiorum causam præbent Officiariorum supina „ inertia, & corripiendorum pauperum pertinax tædium.

Dein subjicit; „ Optarem hic nostram Christianorum pietatem „ æquiparari posse Turcis, & Ethnicis, apud quos nulli fas est „ ita mendicare ostiatim; sed unaquæque civitas suos alit pau- „ peres, & vere pauperes, otiosos autem cogunt ad labores.

XVI. In præcitato Edicto de 7. Octobris 1531. *art*. 10. cautum fuit, ut nemo quomodocumque, sive publice sive occulte sub quocumque prætextu mendicet, sub pœna jejunii in pane, & aqua, ac deinde correctionis arbitrariæ, exceptis Religiosis Mendicantibus, & Leprosis; ita tamen ut signis suis consuetis discriminentur. Verba Edicti sunt: *Dat niemandt het zy mans oft vrouvven, hemlieden en voorderen van nu voortaen te bidden, oft aelmoessen te begheren, by daghe ofte by nachte, hyemelick nochte openbaer, op de straten, in de Kercken, nocht in oft voor die husen van den goeden lieden, in vvat manieren dat het zy; op de peyne indien iemandt die contrarie dede voor deerste reyse ghevanghen te vvorden, ende gestelt tot vvater ende broodt, tot discretie van onsen Officieren rechteren ende vvethauders, oft andere persoonen die last hebben zullen van deser onses ordonnacie, in der plecken daer t'selve gheburen zaude: voor de tvvede reyse, van gestraft ende gecorrigiert te vvorden ter discretie als vvoren. Uytgenomen ende hier af ghereserveert den religieusen mendicanten, de ghevangenen ende lazarussen ende melaetschen, de vvelke om aelmoessen zullen moghen bidden zo zy ghevvoenlik zyn, hebbende de voorseide lazarussen haere hoen, handtschoenen, mantels ende andere teekenen zo dat behoort*. Id est: Ut nemo seu vir, seu fœmina mendicare audeat stipem corradere, diu aut noctu, clam aut palam, in plateis, in domibus aut præforibus honestorum hominum, aut quocumque modo: edicta primum in delinquentes incarcerationis pœna, & ut pane, & aqua macerentur ad arbitrium Administrorum, Judicum, & Præfectorum nostrorum, aut aliorum, quibus incumbet cura Edicti hujus nostri observandi, in locis ubi simile quid contigerit. Iteratum delictum ad arbitrium ut supra punietur, & corrigetur. Hinc tamen exceptis Religiosis mendicantibus Captivis Leprosis, & Elephantiacis (*a*), quibus licitum erit eleemosynam ut consueverunt rogare; dictis Leprosis pileo, manicis, pallio, aliisque notis, ut oportet, discretis.

XVII. Præcipitur quoque parentibus, ut pueros suos a mendicitate cohibeant, sub pœna quod virgis corrigentur & arbitrio Magistratuum.

Dein ut in singulis locis, unus pluresque a Magistratu satellites constituantur, qui transgressores apprehendant.

XVIII. Sane attentis incommodis, quæ mendicitas tam ipsis Mendicis, quam Reipublicæ adferre solet, non dubium, quin optandum esset, ut hic articulus Edicti servaretur, laudatque non immerito Zypæus in suo Judice *lib*. 3. *c*. 10. *n*. 4. confœderatarum Provinciarum civitates, & præsertim Amstelodamensem, „ quæ non patiuntur aliquem publice mendicare: sed debilibus „ & infirmis necessarias eleemosynas procurant, validos in loca „ publica cogunt, quorum Præfecti singulis pensa præscribunt pro „ artis suæ peritia; quam si nullam norint, alia imperant, quæ „ nullo vel levi artificio expediuntur; victum interim & amictum præbent, & si frugis bonæ apparuerint, etiam lucellum.

XIX. Sub-

(*a*) Elephantiaci dicuntur illi, qui ea laborant lepra, quæ autem reddit Elephantis cutis similem.

XIX. Subjungit dein Zypæus memorabile factum Alostensium, quod utinam plures civitates sæpius imitarentur; non dubium quin a se validos, & vagabundos Mendicantes, non secus ac Alostenses penitus abigerent: „ Nuper (ait Zypæus) Alosten„ ses omnes undique advenas validos Mendicantes fossis, quæ „ urbem cingunt, purgandis devoverunt, atque ita opus publi„ cum minimo sumptu perfecerunt: vitia otiosorum minuerunt; „ quinimmo id obtinuerunt, ut brevi eum locum Mendicantes „ ut charibdim vitarent, & alio declinarent, ubi eos labor im„ probus non vexaret.

XX. Carolus V. ut Edictum suum executioni mandare posset, nec tamen viris pauperibus invalidis, & infirmis sua deessent necessaria, multa procurandis pauperibus subsidiis eodem Edicto disposuit; atque inter alia, ut omnium eleemosynarum, Mensarum S. Spiritus, & similium charitativarum largitionum esset communio, fieretque una bursa, & judicio Curatorum, & Præfectorum eorum, qui a Magistratibus deputarentur, fieret distributio. Verba *artic.* 5. sunt: *Ende om te subvenieren den armen ziecken ende andere niet machtigh wesende haer broodt te wvinnen, noch anders hebbende om op te levene die bevonden sullen wvorden wvoonende in elke stadt ofte dorpt in onsen landen: ordineren wy dat van allen charitatem, tafel van huys armen, Gast-huysen, Broederschappen, ende andere hebbende olyten ende distributien van provenen ende aelmoessen, ghemaecht zal wvorden een ghemeene borsse, om den armen daer of distributie te doene, by advys vanden Meesters ende Gouverneurs vanden voorschreven tafelen vanden armen, vanden Gasthuysen ende Broederschappen, metsgaders vanden ghenen die de Officieren ende Wethanders in elck stadt, parochie ofte dorp zullen wvillen deputeren ende committeren tot vorderinghe vander charitate, inde manieren hier naverclaert, Behaudelicken dat de aelmoessen ghefondeert voor Geestelike persoonen, als mendicanten ende anderen, ghedistribueert zullen wvorden, na die ordinantie vanden Fondateuren.* Id est: Et ut succuratur inopibus ægrotis, nec victum lucrari valentibus, nec aliunde de mediis ad vitæ sustentationem provisis, quos vel Civitatum, vel Pagorum ditionum nostrarum incolas esse constabit; mandamus ut omnes eleemosynæ, Mensarum S. Spiritus, domorum hospitalium, Confraternitatum, aliarumque in die obitus anniversaria quapiam distributiones, largitiones, & eleemosynæ in commune conferantur, ut exinde pauperibus distribuantur de consilio Magistrorum, & Præfectorum dictarum Mensarum S. Spiritus, domum hospitalium, & Confraternitatum, simulque eorum quos Administris & Magistratibus in singulis Civitatibus, Parochiis aut Pagis deputare, & demandare visum fuerit, in progressum eleemosynarum juxta modum infra expressum: salvis tamen eleemosynis, quæ fundatæ sunt pro Ecclesiasticis, quales Mendicantes, aliique norunt distributum iri secundum statutum Fundatorum.

XXI. Verum cum hæc omnium eleemosynarum communio ad effectum deduci non posset, tum ob difficultates, quas ipsa communio in rebus humanis generare solet, tum ob contrariam Fundatorum voluntatem, qui particulares sibi in fundationibus suis fines præfixerant, & expresserant; etiam Edictum quoad hunc articulum omnimodam suam executionem non habuit: uti insinuat Zypæus in Notitia Juris Belgici, *tit. De Episc. & Cler. n.* 23.

XXII. Videmus in recentioribus Edictis tam ipsius Caroli V. quam successorum Principum aliquam fuisse factam moderationem quoad pauperes invalidos, & infirmos, relicta iis mendicandi licentia; his tamen conditionibus, ut iis observatis, quæ ex mendicitate sequuntur incommoda, evitarentur.

In primis itaque Edicto Philippi II. de 27. Novemb. 1585. extante *part.* 2. Edict. Flandriæ, *lib.* 1. *Rubrica* 3. permittitur viris pauperibus, qui labore manuum victum sibi & familiæ suæ lucrari nequeunt; tametsi omni modo se impendant, eleemosynas mendicato petere; quod idem in pluribus aliis exprimitur.

XXIII. Sed Edictum illud requirit, ut de hac paupertate, & impotentia sufficientem probationem fecerint, priusquam mendicare permittantur; quod ipsum requirit Edictum Alberti, & Isabellæ de 28. Septemb. 1617. *art.* 4. Quin allegata Ordinatio Philippi Boni *art.* 26. vult, ut nullus qui excesserit 12. annum, vel non excesserit 60. annum, mendicare possit absque *signo* appenso in collo, quod in loco ubi mendicare intendit statutum fuerit, quodque a Magistris Mensæ S. Spiritus acceperint.

XXIV. Secundo hujusmodi pauperes mendicare nequeunt, nisi in locis originis, aut ubi ultimo suam habuerunt residentiam, ita ut extra illa loca, & loca vicina (in quibus eleemosynæ erogari solent) mendicare nequeant. Verba sunt. *Zullen de aelmoessen mogen gaen bidden ter plaetse daer sy geboren syn, oft daer sy het t' laetste jaer te voeren heur lieder continuele residentie ghehauden hebben, Zonder buyte de selve oft de plaetse daer ontrent (daermen gewoonlick is aelmoessen te haelen) ste mogen bedelen.* Id est: Poterunt eleemosynam corrogare in loco suo natali, aut in quo anno proxime tum elapso continue fuerint commorati, ita ut extra illa aut vicina loca (in quibus eleemosynæ erogari solent) mendicare ipsis non liceat. Ita Edictum de 15. Junii 1556. & pene iisdem verbis repetitur in Edictis de 8. Julii 1599. & 28. Septembris 1617.

XXV. Hic articulus consonat iis, quæ jam pridem Canonibus sanctissime decreta leguntur: „ Unaquæque civitas pauperes, & „ egenos incolas alimentis congruentibus pascat secundum vires; „ & tam vicini Presbyteri, quam cives unusquisque suum pau„ perem pascant: quo fiet, ut ipsi pauperes per alias civitates „ non vagentur ". Hæc Concil. Turonense II. an. 567. *Can.* 5.

XXVI. Et *lib.* 1. Capitularium Regum Francorum *cap.* 118. decernitur: „ De Mendicis, qui per patrias discurrunt, volu„ mus ut unusquisque fidelium nostrorum suum pauperem de „ Beneficio, aut de propria familia nutriat, & non permittat „ alicubi ire medicando.

XXVII. Profecto si hæc Decreta observarentur; neque vagantes de uno in alium locum Mendici admitterentur, sed omnes intra locales suarum respective Parochiarum terminos se continere juberentur: tunc illorum exactior haberetur notitia; possetque esse Parochorum major circa similes pauperes cura: qui hodie passim Parochis plane ignoti, nullasque instructiones frequentantes, sed de uno ad alium locum vagantes, in Mysteriis Religionis manent omnino ignari, & hinc sine ullo pene Religionis sensu gentiliter in omni fere vitiorum genere viventes.

XXVIII. Hic merito notandum quod decrevit S. Carolus in suo Concilio Mediolanensi IV. *part.* 3. *tit. Quæ ad pia loca pertinent*, ut ubi Mendicorum curæ, & victui necessario ita consultum non est, ut certo quodam pio loco collecti, non mendicatim victum sibi quæritent, curent Episcopi, ut per Parochos illi, qui intra fines suarum Parochiarum sunt, in libro accurate ordineque scribantur; atque hæc circa illos a Parochis observentur: „ Quo, & unde illi migrent; Quod vitæ Christianæ insti„ tutum teneant: An fidei rudimenta norint: An diebus festis „ saltem Missæ sacrificio intersint: An sæpe confessi crebro et„ iam per annum, aut saltem constituto Paschæ tempore sacram „ Eucharistiam sumant.

Denique addit; „ Quos doctrinæ Christianæ rudes Mendicos „ vagantes viderint, festis diebus stata hora ad ejusdem doctri„ næ scholas convenire diligenter curent, eosdemque instruant. Adde quæ supra *Tom. I. part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 4. *n.* 5. dicta sunt.

XXIX. Ut ad Edicta Principum nostrorum revertamur; præcipitur in Edicto de 15. Junii 1556, *articulus* 11. ne pauperes ad dedicationes Ecclesiarum, nuptias, aliasque similes solemnitates, ut lautius tractentur, accedere audeant, *Oft hemlieden in Bruylosten, EersteMessen, Kermessen, Scutteryen oft andere Feesten te vinden, om ghedient te wverden nae heuren appetyte, als sy tot noch toe wvel gedean hebben.* Id est: Ne vel ad nuptias, Primitias, Encœnia, jaculationes (*a*), aut alias solemnitates conveniant; ut secundum gustus sui appetentiam excipiantur, prout hucusque hactenus fecerunt. Idem decernitur in Edictis de 8. Julii 1599. & de 28. Septembris 1617.

Eisdem illis Edictis cavetur, ut pauperes illi mendici erunt contenti eleemosynis, quæ ipsis voluntarie dabuntur absque murmuratione, aut asperitate, sub correctione arbitraria. *Zullen oock in euren plaetsen om aelmoessen biddende hemlieden laeten ghenoughen, met t' ghenut dat die goedelieden hemlieden geven zullen; sonder die zelve, met wvoorden ofte met wvercken eenighe spyticheyt, stuericheyt oft verdriet aeu te doene, op peyne van arbitrairlicken daer van gecorrigiert te wvoorden.* Id est: Deinde in statione sua stipem mendicantes acquiescent, iis contenti quæ ipsis boni homines erogabunt, sic ut nec verbo aut facto, arrogantia aut morositate iisdem incommodo sint, arbitrariæ correctionis pœna constituta.

XXX. Scitur quantum sæpe celebrationem divinorum Officiorum, quantumque Fidelium devotionem turbet mendicorum per templa discursus; ut merito gravibus pœnis inhibeatur in allegata Ordinatione Philippi Boni *art.* 33. ne ullus in Ecclesiis mendicare audeat; quodque Ecclesiarum Æditui, aliive ad hoc deputati, hujusmodi Mendicantes in Ecclesiis Magistratui denuntiare debeant.

XXXI. Deinde in præcitatis Edictis declaratur, quod si in loco originis, aut ultimæ residentiæ hujusmodi pauperum, esset aliquod particulare statutum, quo ipsis inhibitum esset mendicare, aut determinatus locus, vel determinatum tempus mendicanti præfixum, tenebuntur se huic omnimodo conformare. *Indien nochtans ter pletsen van heurlieder gheboorte ofte laetste residentie als vooren, eenighe statuten ofte reghel ghesedt wvaere op t' bidden van den aelmessen daer by hemlieden verboden wvaere te bidden, ofte zeker plaetse ofte tydt daertoe ghestelt wvaere, sullen ghehauden syn, hemlieden daer naer in alles te reguleren.* Id est: Si tamen in loco originis, aut ultimæ commorationis ut supra, statuta quædam, aut regula foret præfixa circa eleemosynarum corrogationem, quibus ipsis inhiberetur mendicare, aut locus determinatus, & tempus limitaretur, tenebuntur his omnibus sese conformare.

XXXII. Refert Ægidius Wytsius Jurisconsultus Brugensis, in suo Concilio *De continendis, & alendis domi pauperibus, & in ordinem redigendis validis Mendicantibus*, in proœmio: „ Ante „ annos triginta (id est circa annum 1540.) Valedoleti in His„ paniis, & in Flandria Hypris, & haud ita pridem apud nos „ (Brugenses) repertus est modus quidam, quo optime videtur „ consultum pauperibus. Cautum est, ut suos civitas pauperes „ alat, utque per publicam curam, & idoneos dispensatores eis „ provideatur, prohibita vaga, & promiscua illa ostiatim stipem „ emendicandi licentia.

XXXIII. Decreti huius æquitatem, justitiam; & utilitatem multis ostendit hoc Concilium, atque a criminationibus, & objectionibus doctissime vindicet. Dignum sane opusculum, quod Magistratuum manibus teratur, quibus cura incumbit veris pauperibus providendi, & fictos ac validos Mendicantes coercendi, & in ordinem redigendi; atque ex illo discerent optimum modum miseris, & infirmis pauperibus succurrendi, & Rempublicam a pernicioso, & otioso hominum genere expurgandi.

XXXIV. Non tantum attendendum est Rectoribus Hospitalium, qui ad illa recipiantur; sed insuper ut omnia in illis honeste, & christiane agantur.

Ut honestas in Hospitalibus servetur, monent passim Synodi, ut „ in Hospitalibus, piisque diversoriis, ubi hospitalitas exercetur, „ mares cum fœminis, etiam prætextu matrimonii, versari ne „ permittantur ". Ita Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 15. *cap.*
14. Idi-

(*a*) Jaculationes possunt intelligi de ludis, quos Galli vocant *Arquebuses*.

14. Idipsum cavit S. Carolus in suo Concilio Mediolanensi *I. tit. De piorum locorum administratione*.

XXXV. Hæc personarum utriusque sexus separatio non tantum in Hospitalibus, & piis diversoriis, ad quæ grandiores, & ætate provectiores divertunt, observanda est; sed & in Orphanotrophiis, & Brephotrophiis, in quibus pueri orphani, & infantes expositi aluntur, & educantur. Nimis notum est, quam periculosa sit etiam puerorum utriusque sexus familiaris inter se conversatio: ut proinde & hic summa Magistrorum cura esse debeat, ne alias in ipsis locis piis, & ex Fidelium pietate ad puerorum piam educationem institutis, ipsa juvenilis & tenera ætas corrumpatur, & vitiorum semina eorum animis inserantur.

XXXVI. Etenim quam periculosa res sit, etiam puerorum utriusque sexus aut cum ancillis in eodem lecto dormitio, notum est; & jam pridem monuit Joannes Gersonius Cancellarius Parisiensis, vir pietate juxta ac sollicito salutis proximi desiderio illustris, in tractatu *De arte sive scientia audiendi Confessiones*; in quo proponit per varias considerationes, qua methodo Confessarius interrogare debeat pœnitentem super peccato carnis: & consideratione 9. quomodo interrogandi pueri; „ & primo quidem si unquam in ætate quinque, sex, septem annorum vel „ eos circa jacuerint cum ancillis, sicut mos est puerorum. *Et* „ *certe* (ait) *reperientur horrenda*.

Similiter S. Franciscus Salesius *lib.* 1. *Epist.* 5. scribit: „ Interea cave, non solum illi, verum & sororibus ejus, ne dormiant, *nisi soli*, aut cum illis, quibus possis tantum merito „ confidere, quantum tibi ipsi. Incredibile est, quam utile sit „ hoc consilium, experientia mihi commendandum in dies singulos reddit.

XXXVII. Quapropter & illud sollicite providendum, ut his puerorum receptaculis præficiantur pii, & morigeri Rectores & Rectrices; quemadmodum *Tom. II. part.* 2. *Sect.* 1. *tit.* 11. *cap.* 5. dictum de Scholarum Magistris: nimis enim notum est, quam perniciosum sit, Magistros aut Magistras corruptos, præsertim in materia carnis pueris esse præfectos.

XXXVIII. Cum circa educationem puerorum orphanorum, & expositorum ea cura habenda sit, ut exacta pueritia agere valeant vitam homine Christiano, & honesto cive dignam; neque ad sordidam & malorum multorum sentinam mendicitatem declinare cogantur, omnino solliciti esse debent hujusmodi locorum Administratores, & Rectores, ut „ infantes, ubi primum „ per ætatem licuerit, locis iis, quibus commode, & per fa„ cultates fieri poterit, moribus optimis artibusque, quæ sexum „ doceant, tam mares, quam fœminæ instruantur, donec eis „ Deo dante provisum fuerit ": uti loquitur Concilium Tolosan. anno 1590. *part.* 3. *cap.* 6. *numer.* 15.

XXXIX. Verbo, Administratores & Rectores piorum locorum ita in ea administratione versari debent, ut ea œconomia ac disciplina illorum patescat, se totos pauperibus, & quoad corporalia, & quoad spiritualia impendi.

CAPUT VI.

De Confraternitatibus.

1 *Confraternitates piis locis annumerandæ.*
2 *Etiam apud Gentiles nota fuerunt.*
3 *In Ecclesia a multis sæculis notissimæ fuerunt.*
4 *Geldoniæ sive* Guldæ *species Confraternitatum.*
5 *Confraternitates, quæ hodie* Guldæ *dicuntur, institutæ ad exercitium militare.*
6 *Adhuc hodie retinent exercitia, & signa militaria.*
7 *Multis gaudent privilegiis; & quare?*
8 *De his Confraternitatibus loqui videtur S. Anselmus.*
9 *Similiter & Concilium apud Montempessulanum sæculo* XIII.
10 *Similes Confraternitates sine auctoritate Regia hodie institui nequeunt.*
11 *Hæ Confraternitates non veniunt nomine* piorum *locorum.*
12 *Confraternitates quædam sunt laicorum.*
13 *Nonnulla in Ecclesiis Parochialibus, & Regularibus habent Altare, vel Sacellum; alia habent Sacella separata.*
14 *Confraternitates mere Ecclesiasticæ.*
15 *Confraternitates instituta ad exercitium operum pietatis.*
16 *Etiam ut mutuis precibus juventur Confratres.*
17 *Varia sunt opera pietatis pro varietate Confraternitatum.*
18 *Pro instructione puerorum Confraternitates institui voluit Pius V.*
19 *Eas in sua Provincia promovit S. Carolus.*
20 *Instituit & S. Carolus Confraternitatem ad* sedandas discordias.
21 *Plurima Confraternitates instituta sub titulo divæ Virginis alteriusve e Divis.*
22 *Confraternitates erigi non possunt sine licentia Episcopi.*
23 *Clemens VIII. declaravit Confraternitatem erigi non posse prætextu cujuscumque privilegii, sine licentia Episcopi.*
24 *Confraternitatum statuta approbationi, & correctioni Ordinariorum subjecta.*
25 *Episcopus quæ in admissione, & approbatione Confraternitatis attendere debeat?*
26 *Non convenit ut observatio Regularum juretur.*
27 *Exercitia Confraternitatum ita disponi debent, ut publicis Ecclesiarum Parochialium Officiis non obsint.*
28 *Vult S. Carolus, ut divina Officia Confraternitatum fiant ante vel post Officia Ecclesiarum Parochialium.*
29 *Referuntur plurium Conciliorum Decreta conformia.*
30 *Episcopi Confraternitatibus invigilare debent.*
31 *Jus eas visitandi Episcopis attribuit Synodus Tridentina; etiamsi sint* laicorum.
32 *Etiam dum sunt in Ecclesiis Regularium, & declaratione Cardinalium.*
33 *Idipsum supposuit S. Carolus.*
34 *Attendere debent Episcopi visitando abusum commessationum, qui in Confraternitates jam pridem irrepsit.*
35 *Merito designatur aliquis, qui Confraternitatibus invigilet.*
36 *Jam pridem irrepserunt sub specie pietatis quæstus illiciti, & audacia peccandi.*
37 *Etiam hodie Confraternitates hisce subjectæ sunt.*
38 *In quibusdam libellis Confraternitatum occurrentia inducere nata sunt in abominandam superstitionem, de qua Synodus Cameracensis.*
39 *Synodum respexisse ad vanam superstitiosam vulgi fiduciam in cultu S. Barnabæ, ostenditur ex illis quæ de hac Sancta referuntur.*
40. *Quæ in libellis Confraternitatum de hac Sancta dicuntur, nata sunt inducere in hanc superstitionem.*
41 *In aliarum Confraternitatum libellis occurrunt, & plurima quæ huic superstitioni occasionem dare possunt.*
42 *Certo numero Missarum, vel precum certam e purgatorio liberationem promittere, vana est superstitio.*
43 *Plures sunt Confraternitatum libelli, qui exorbitantes continent indulgentias, quibus fidem non esse adhibendam populus moneri debet.*
44 *In quibusdam libellis promittitur absolutio* generalis, *cujus formula proponitur.*
45 *Hæc nata est populo ingerere præsumptuosam fiduciam.*
46 *Apparet hæc formula ab aliquo privata auctoritate confecta; & qua occasione?*

I. Locis piis annumerari solent Confraternitates, quæ dicuntur sodalitia quædam hominum religionis causa, in unam Societatem, sive quamdam Fraternitatem coeuntium, & quodam spirituali Confraternitatis fœdere colligatorum.

II. Horum sodalitiorum etiam apud Gentiles usum fuisse, non obscure innuit Jurisconsultus in *L.* 1. *tit. De Collegiis illicitis*, ubi scribit: „ Sed *Religionis* causa *coire* non prohibentur, dum „ tamen per hoc non fiat contra Senatusconsultum.

Religionis enim causa coire, aliud non est, nisi *Religionis* causa *Collegium* habere, ut notat Dionysius Gothofredus ad hanc legem *nota* 8 monetque hujusmodi Collegia fuisse Gentilium, & exterorum.

III. Sed quidquid sit de hujusmodi sodalitatis aut Collegiis Gentilium, certum est, a multis sæculis in Ecclesia Catholica similia sodalitia fuisse notissima.

Et quidem sæculo nono de his sodalitiis tamquam notissimis, immo jam pridem nonnullis abusibus conspurcatis, loquitur Concilium Nannetense *Can.* 15. Et sub idem tempus Hincmarus Remensis in Capitulis suis ad Presbyteros *cap.* 16. agit *de collectis, quas* (ait) *Geldonias, vel Confratrias vulgo vocant*.

IV. Geldonias, quæ & Gildæ, vel Guldæ dictæ fuerunt, significare *Fraternitates*, vel sodalitia, observavit Du-Cange in suo Glossario, verbo *Gilda*; creditque quod *Gulda* a verbo theutonico *Gulde*, idem sonet quod *Gilda*.

V. Hoc notorium est *Guldas*, quæ hic in Belgio in omnibus pene civitatibus, & pagis ab antiquo institutæ fuerunt, & usque in hodiernum diem supersunt, esse quædam sodalitia sive Fraternitates hominum laicorum in unum quasi Collegium coeuntium, ut se in arte militari exerceant; & quasi Collegium militare ad defensionem patriæ, aut civitatis, vel pagi semper paratum constituant.

VI. Unde etiamnum hodie horum Collegiorum, vel sodalitiorum primarium exercitium est, occupari circa illa, quæ olim militibus ad defensionem patriæ propria erant.

Habent & propterea suos Capitaneos, aliosque Officiales, quos cohortes militares habere consueverunt. Similiter & tympana, vexilla, aliaque similia militaria insignia, & instrumenta retinent.

VII. Et quia in defensionem & custodiam, ac præsertim ad cohibendos populares tumultus, institutæ sunt, etiam pluribus specialibus privilegiis hujusmodi *Guldarum* Sodales ex Principum, vel etiam ipsarum Civitatum munificentia gaudere consueverunt.

VIII. De his Confratriis verisimiliter loquitur S. Anselmus *lib.* 2. *Epist.* 7. „ De Domino Henrico, qui Camerarius fuit, audio „ quia in multis inordinate se agit, & maxime inhibendo; ita „ ut in Gildis cum ebriosis bibat, & cum eis inebrietur. ... „ Ex Dei & Sanctorum ejus, & nostra auctoritate prohibeo, ne „ postquam hanc nostram prohibitionem cognoverit, amplius in „ Gilda, aut in Conventu eorum, qui ad inebriandum solum „ conveniunt, bibere audeat.

Quod hic insinuat S. Anselmus in *Gildis*, sive *Guldis* potationes frequentari, & ad bibendum conveniri, utinam cum ætate S. Anselmi transiisset, neque ad nostra tempora descendisset abusus!

IX. De his quoque Confratriis loqui videtur Synodus apud Montempessulanum, cui una cum Petro Beneventano Legato Apostolico interfuerunt quinque Archiepiscopi; decerniturque *Can.* 45. „ Quia propter conjurationes, & conspirationes, quæ *Confratriæ* „ vocantur in civitatibus, villis, & castris; quandoque multa „ discordiæ materia suscitatur; præsens Synodus sub anathematis interminatione constituit, ut in civitatibus, villis, & ca„ stris, non fiant de cætero Confratriæ, nisi de voluntate Do„ minorum locorum ipsorum, & Diœcesani Episcopi, propter „ urgentem necessitatem, & evidentem utilitatem id fiat.

X. Quod hic decernitur, ne hujusmodi Confratriæ fiant, *nisi de voluntate Dominorum locorum*; hic & in Gallia eatenus obtinet, quod Confratriæ præsertim hæ, utpote omnino laicales, quas *Guldas* vocamus, erigi nequeant sine consensu Magistratus Regii; uti passim tradunt Pragmatici, ac notanter Automnus ad *L.* 15. *Cod. De Episcopis, & Clericis*; & Renatus Choppinus *De Do-*

manio

manio Gallico lib. 3. *cap.* 27. *n.* 24. atque, quod „ licet forsan in „ exteris Provinciis liceat Collegiis statuta sibi condere, in Gal„ lia tamen singula hæc Principis unius auspiciis decernuntur, & „ conceduntur, alioquin irrita, illegitima, rescindenda ". Plu„ ribus hæc Regia auctoritas circa institutionem Confraternitatum adstruitur in probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, *cap* 27.

XI. Cum hæ *Confratriæ*, quæ *Gildoniæ* seu *Gildæ* olim dictæ, & hodie *Guldæ* vocantur, sint omnino laicales & profanæ, sive personas eas constituentes, & administrantes, sive finem institutionis spectamus, etiam proprie piis aut Religiosis locis annumerari nequeunt: unde nec de his agere propositum est, sed duntaxat De Confraternitatibus pietatis & Religionis causa institutis, quæque & communiter Confraternitates dici consueverunt.

XII. Hæc Confraternitates quædam sunt *laicorum*, id est, quæ laicorum directioni subsunt, & quibus laicis præsunt, atque per laicos collectæ fiunt; & bona ad eas spectantia a laicis administrantur.

Similes Confraternitates interdum habent specialia Sacella, in quibus divina officia Confraternitatum peraguntur per Presbyteros a Magistris Confraternitatum designandos.

XIII. Plures etiam sunt in Ecclesiis Parochialibus, in quibus subinde particulare Sacellum aut Altare officiis divinis Confraternitatum peragendis destinatum habent; quod & sumptibus Confraternitatum exornatur, & intertinetur.

Quin & in Ecclesiis Regularium, etiam Ordinum Mendicantium, hujusmodi laicorum Confraternitates cum certo Sacello aut Altari occurrunt; quarum totalis quoque directio, & administratio residet penes laicos.

XIV. Sunt & Confraternitates, ad quas quidem laici tamquam Sodales admittuntur, & adscribuntur; sed tamen omnimoda directio est penes Ecclesiasticos sive Sæculares, sive Regulares: quales hodie frequentissimæ sunt in Ecclesiis Regularium præsertim Ordinum Mendicantium.

XV. Verus scopus harum Confraternitatum est, ut plures in unum confœderati, & arctiori vinculo colligati, mutuo exemplo ad pietatis opera excitentur, & mutuis precibus & bonis operibus juventur.

„ Confraternitates & Societates, in quibus per particulares „ quasdam actiones, aliaque exercitia spiritualia, faciliorum sibi „ salutis viam parare conantur Fideles"; inquit Concilium Narbonense anno 1609. *cap.* 34.

XVI. Ægidius Carlerius Decanus Cameracensis coram Patribus Concilii Basiliensis refutans errores Bohemorum, qui ipsum Confraternitatum institutum reprobabant, rectum finem earum his verbis exposuit: „ Non sunt de se illicitæ Confraternitates ipsæ, „ immo honestatis titulum habent, & parere possunt fru„ ctum. *Nam frater, qui juvatur a fratre, est quasi civitas* „ *firma*. Proverbiorum 18. Licet enim suffragia Ecclesiæ pro„ sint omnibus in unitate ejus existentibus ex parte charitatis, „ quæ *non quærit, quæ sua sunt*, sed omnia communia, ut dicit „ Apostolus *1. Cor. c.* 13. *v.* 5. tamen ex parte intentionis, his, „ quibus applicantur, prosunt magis quam aliis. Et per hoc in„ stitutæ, concessæ, vel permissæ sunt Fraternitates ipsæ.

XVII. Opera pietatis, ad quæ ipsæ Confraternitates instituuntur, varia sunt, juxta præscriptum singularum Confraternitatum. *Tom. II. Part.* 2. *Sect.* 1. *tit.* 4. *cap.* 4. diximus, quomodo in multis locis institutæ sint Confraternitates Venerabilis Sacramenti, quarum Sodales specialiter intendere debent cultui, & honori hujus Sacramenti, ac signanter & illud ad infirmos deferendum, *per se*, vel *per alium*, legitimo impedimento non occurrente, devote comitari.

XVIII. Pius V. considerans, quod puerorum Christiana instructio, & pia educatio plurimum valeat, ut postmodum „ vitam „ pudicam, honestam, & exemplarem, ac aliquando sanctam „ agant; e converso autem parentum carentia seu paupertate, „ aut incuria, vel ignavia, non sic educati, persæpe ducan„ tur in exitium, & quod pejus est, secum ducant plures in „ interitum"; hortatur omnes Ordinarios, ut in suis respecti„ ve Diœcesibus „ tot Societates seu Confraternitates, quot ad „ hoc tam sanctissimum opus exercendum oportunæ videbuntur, „ auctoritate Apostolica erigant & instituant „. In Constitutione, quæ incipit *Ex debito*, 137. in Bull. Rom.

Ut autem hoc opus magis promoveret, omnibus & singulis „ utriusque sexus Christifidelibus vere pœnitentibus, & confes„ sis, seu statutis a jure temporibus firmum confitendi propositum „ habentibus, qui in aliqua dictarum Societatum, seu Confra„ ternitatum ubilibet constitutarum intraverint, & adscripti „ fuerint, illis videlicet tam qui alios docuerint, quam qui ab „ aliis in articulis fidei & præceptis Ecclesiæ hujusmodi instru„ cti fuerint, quotiescumque in præfato sanctissimo exercitio se „ occupaverint, quadraginta dies de injunctis eis pœnitentiis „ auctoritate Apostolica tenore præsentium misericorditer in Domino „ relaxat, Præsentibus perpetuis futuris temporibus valituris.

XIX. Harum institutum summopere laudavit S. Carolus, ut ex ejus Conciliis & Actis Ecclesiæ Mediolanensis constat; ac notanter Concilio II. Mediolanensi *tit.* 1. *Decreto* 2. decernitur: Quo studiosius Parochus fidei initiis tradendis incumbat, „ id etiam „ curet Episcopus, ut in singulis suæ Diœcesis oppidis, & vicis „ doctrinæ Christianæ Sodalitas instituatur, quæ in eo munere „ ipsos Parochos adjuvet.

Utque ostenderet, quam hæc Sodalitatum institutio sibi cordi esset, rursus Concilio III. Mediolanensi decrevit: „ Quibus in oppidis, vicis, ac locis, quæ ad suam Diœcesim pertinent, Epis„ copus has necessariæ doctrinæ Christianæ scholas, & Sodalita„ tes, ut altera Provinciali Synodo jussum est, non adhuc in„ stituit, illas quamprimum, & quam diligentissime institui curet.

XX. Plures alias Confraternitates ad diversa pietatis opera instituit idem sanctissimus Præsul; atque signanter unam institui desideravit, quæ odiis & dissidiis componendis invigilaret: de qua in suo Concilio IV. Mediolanensi, *part.* 4. *tit.* 12. *Quæ ad pia loca pertinent*, hæc habet: „ Ut odiis, dissidiis, atque inimici„ tiis occurratur, rursusque paci, cujus Fideles in primis amantis„ simi esse debent, tot sanctissimis vinculis inter se juncti, con„ sulatur: id præter cætera Episcopi paterna sollicitudine cu„ rent in sua quique urbe ac Diœcesi, aliquam hominum, qui „ morum gravitate, spectata integritate, & auctoritate præstan„ tiores sint, Confratriam, ut in hujus Provinciæ nonnullis ur„ bibus instituta jam est, instituere: cujus officium sit, discor„ diæ flammas restringere, dissidia amovere, concordiam inire, „ pacemque inter omnes reconciliare; aut hoc ipsum componen„ dæ inter dissidentes pacis officium alteri Confratriæ adjungant, „ quæ recte apteque idipsum præstare queat.

XXI. Plurimæ Confraternitates erectæ sunt sub titulo alicujus Sancti vel Sanctæ ac signanter divæ Virginis; eo quod specialiter hujus illiusve virtutes & exempla imitari instituant, aut singulari cultu, & devotione colere, & piis exercitiis ejus patrocinium implorare velint. Et ut etiam exterius ostendant se Confraternitatis sodales, habitum, aut signum aliquod ipsi Confraternitatis proprium assumunt, & gestant.

XXII. Ut autem hæc Sodalitia pie instituantur, nihilque solidæ pietati, aut Christianæ Religioni contrarium, sub prætextu devotionis irrepat, jam pridem cautum fuit, ne sine Episcopi licentia hujusmodi Confraternitates instituantur.

Concilium apud Campinacum celebratum anno 1238. *Can.* 31. statuit, „ quod nulla fiat Confraternitas laicorum sine auctoritate „ & consensu Diœcesani Episcopi ", Idipsum anno 1234. decreverat Concilium Arelatense *Can.* 9.

XXIII. Recentiora Concilia omnia hanc auctoritatem Episcopis vindicant, ac novissime Clemens VIII. in Constitutione quæ incipit *Quicumque*, 115. in Bull. Rom. ibidem exhibita sub hoc titulo: *Prescriptio formæ, qua Ordines Regulares, & Confraternitates sæculares, de cætero uti debent in erigendis & aggregandis Congregationibus, & Confraternitatibus, & communicatione suarum Indulgentiarum, & Indultorum, eleemosynarumque collectione, & Confessorum electione*.

In primis declarat Pontifex, quod Officiales Ordinum Regularium quorumcumque, Mendicantium, aut Confraternitatum jam erectarum „ quibus alias Confraternitates, & Congregationes „ instituendi, erigendi, ac sibi aggregandi, illisque privilegia, „ indulgentias, facultates, aliasque spirituales gratias, & indul„ ta prædicta elargiendi potestas a Romanis Pontificibus, & „ Sede Apostolica attributa fuit, unam tantum Confraternita„ tem, & Congregationem, de consensu tamen Ordinarii loci, „ & cum litteris ejus testimonialibus, quibus Confraternitatis, „ & Congregationis erigendæ, & instituendæ pietas, & Chri„ stianæ charitatis officia quæ exercere cupit, apud eos com„ mendentur, in eorum & quibuscumque aliis Ecclesiis, & Col„ legiis erigere, & instituere,

XXIV. Dein declarat, quod Statuta, aut Privilegia Confraternitatibus erigendis communicari nequeant, nisi ea prius ab „ Episcopo Diœcesano examinata, & pro ratione loci approbata „ fuerint, quæ nihilominus ejusdem Episcopi decretis ac mode„ rationi, & correctioni, in omnibus semper subjecta rema„ neant " (*a*)

XXV. Antequam autem Episcopus licentiam præstet, debet examinare, num ipsa Confraternitatis institutio tempori, & loco conveniant: num opera veræ ac solidæ pietatis præscribantur; ipsæque Regulæ ita sint conceptæ, ut nihil contineant, quod publicis, & necessariis Religionis Officiis officiat, vel ipsis forsan Confratribus periculum aliquod peccati ingerere posset.

XXVI. Et quidem quia juramenta servandi Statuta, vel Regulas Confraternitatum nata sunt ipsos jurantes exponere periculo perjurii, minusque conveniens apparet, ad externa, & specialia illa pietatis opera hujusmodi vinculis juramentorum Fideles adstringere, merito Episcopus hujusmodi juramenta rejiciet, exemplo Concilii Senonensis anni 1523. quod *Can.* 30. ait; „ Juramen„ ta, quæ solent præstari in ingressu, omnino reprobamus, & „ cassamus; prohibentes ne deinceps juramenta super observa„ tione Statutorum prædictarum Confraternitatum, aut præsten„ tur, aut exigantur.

XXVII. Soliciti merito quoque erunt Episcopi, ut si quæ in Regulis Confraternitatum præscribantur Officia divina celebranda, statuatur iis celebrandis locus & tempus, quibus ipsi Fideles a frequentatione Officii Parochialis, ac notanter instructionis, non abstrahantur aut impediantur: quod non raro per Confraternitates contingere, non tantum cum neglectu Ecclesiarum Parochialium, sed & summo defectu instructionis Fidelium, nimis notorium est.

XXVIII. Hinc S. Carolus in citato *tit.* 18. statuit: Quo tem„ pore in Basilica Cathedrali Ecclesiave Parochiali Officium Ves„ perarum celebratur, tunc ne in ullis Confratriæ scholæve Ora„ toriis civitatis aut loci illius ab eisdem Confratribus recitari „ liceat Officia, sed vel post recitentur: ita tamen ut non so„ lum hujusmodi Officiorum occasione non divertantur illi a Di„ vinis Officiis publicis; sed nec etiam a scholis doctrinæ Chri„ stianæ, in quibus ejusmodi Confratres utiles adjutores & ope„ rarii esse solent.

XXIX. Et rursus Concilium Tolosanum anno 1590. *part.* 3. *cap.* 7. „ Quo tempore Dominicis, festivisque aliis diebus, di„ vina Officia recitantur, sacra Missarum solemnia cantu cele„ brantur, concionesque aut in Cathedrali aut Parochiali Ec-

---

(*a*) Consensum quoque Regis absolutum in Galliis requiri constat Edicto, quod mense Augusto 1749. datum est.

,, si Ecclesia publice habentur, eo tempore nullæ in Confrater- ,, nitatibus cæremoniæ, nulla sacra peragantur.

Similiter Patres Concilii Avenionensis anno 1594. *cap.* 52. volunt, ut Missæ cæteraque Officia divina in ,, Confraternitatibus ,, celebrentur, ut Ecclesiarum sacrificia, preces horariæ, con- ,, cionesque non impediantur.

Denique Concilium Narbonense anno 1609. *cap.* 34. ait: ,, In ,, Cappellis earam Confraternitatum, ubi aliquod recitatur Of- ,, ficium, illud fiat hora competenti: ita ut dum *Parochiale* re- ,, citatur, in illis omnino cesset.

XXX. Verum quantumvis Confraternitates sanctissime fuerint institutæ, optimisque legibus, & regulis munitæ; nihilominus uti & sacratissima quæque instituta, abusibus obnoxiæ sunt, nisi Episcoporum & Superiorum vigilantia & cura continuo attendat.

XXXI. Ut ergo Episcopi Confraternitatibus invigilare queant, declarat Synodus Tridentina *Sess.* 22. *cap.* 8. *De Reform.* quod ,, Episcopi etiam tamquam Sedis Apostolicæ delegati, habeant ,, jus visitandi *Confraternitates* laicorum, etiam quas Scholas ,, sive quocumque alio nomine vocant: ac omnia, quæ ad Dei ,, cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos ,, instituta sunt, ipsi ex Officio suo juxta sacrorum Canonum ,, statuta cognoscant, & exequantur; non obstantibus, quacum- ,, que consuetudine, etiam immemorabili privilegio, aut statuto.

XXXII. Juxta hoc Decretum, Episcopos posse visitare Confraternitates laicorum in Ecclesiis Regularium etiam *exemptorum*, refert post alios Barbosa in Collectaneis ad citatum *cap.* 8. Concilii Tridentini: citatque *num.* 24. resolutionem Cardinalium qua declaratum asserit, nedum ipsas Confraternitates, sed etiam Cappellas earum in Ecclesiis Regularium existentes Episcopum visitare posse; in his saltem quæ Confraternitatum administrationem spectant.

XXXIII. Idipsum supposuit S. Carolus. Cum enim in Concilio V. Mediolanensi, *parte* 3. *tit.* 18. plura circa Confratrias observanda præscripsisset, tandem decernit ut ,, quæcumque tum ,, in hoc, tum aliis superioribus Conciliis de Confratriis etiam ,, laicalibus constituta aut præscripta sunt, ea Episcopus ab ,, illis inviolate integreque servari mandet, etiamsi in Ecclesiis ,, *Regularium* illæ Scholæ, Confraternitatesve erectæ sint, ,, exerceanturve; ita ut si quid contra ab eisdem unquam fa- ,, ctum erit, id pro culpa modo ab Episcopo graviter puniatur ,, arbitratu suo.

XXXIV. Jam pridem nonnullas Confratrias laicorum subjectas commessationibus, & excessivis conviviis fuisse, manifestum est ex *Canone* 15. Concilii Nannetensis, necnon Capitulis Hincmari Remensis supra citatis; quia abusus & hodie in laicorum Confraternitatibus non raro occurrit; adeo ut in hoc unum institutæ videantur, ut semel vel etiam sæpius per annum ad aliquod solemne Sacrum: ac postmodum ad solemne convivium conveniant. Immo nonnunquam contingit, ,, ut abusu intolera- ,, bili, quod ex eleemosynis ad pios usus destinatis convivia & ,, commessationes instituantur ,, uti loquitur Concilium Avenionense anno 1593. *cap.* 52. Episcoporum & Magistratuum est, quibus cura Confraternitatum incumbit, hisce abusibus occurrere & Confraternitates ad legitimum suum usum revocare.

XXXV. Notandum & merito ab Episcopis æmulandum Decretum ejusdem Concilii præcedenti immediate subjectum: ,, Præ- ,, ficiatur vir aliquis pietate, ac prudentia præditus, qui Con- ,, fraternitates invisat; ut si quid vitiosum in eis repullulare ,, viderit, observet, omninoque tolli procuret.

XXXVI. Ægidius Carlerius Decanus Cameracensis in allegata oratione, qua coram Patribus Concilii Basileensis institutum Confraternitatum tuebatur, abusus qui tum Confraternitates conspurcabant agnoscere, & a recto earum usu secernere non dubitavit: ,, Et revera (ait) non dubium, quin multa mala sub ,, hac specie pietatis parentur, puta quæstus illiciti, deordinati ,, favores, audacia peccandi, & multa similia.

XXXVII. Si serio attendantur, quæ in variis Confraternitatibus agantur, & populo proponantur, ac promittantur, facile apparebit, de Confraternitatibus hodie ea omnia & forsan verius dici posse, quæ coram Concilio Basiliensi intrepide & tamquam indubitata dixit Carlerius.

Proponitur enim non raro populo tum in concionibus, tum in libellis Confraternitatum, quod qui huic illive Confraternitati adscripti sint, signum seu habitum Confraternitatis gestaverint, ac levissima pietatis opera in honore hujus illiusve Sancti fecerint, certam sibi de salute æterna securitatem promittere possint; vel securi esse queant, quod sine Pœnitentiæ Sacramento, & vera conversione ex hac vita non eripientur.

XXXVIII. Similia ad commendationem Confraternitatum dicta, ut hoc pacto plures ad eas, & consequenter ad suas Ecclesias cum oblationibus attrahant, quid aliud parere in populo possunt, quam *audaciam peccandi*, & occasionem incidendi in ,, abominandam vanitatem ac superstitionem eorum, qui certo ,, pollicentur, non ex hac vita migraturos sine Pœnitentia & Sa- ,, cramentis eos, qui hunc vel illum ex Divis coluerint": quemadmodum loquitur Synodus P. I. Cameracensis *tit. De Sanctis cap.* 6.

XXXIX. Synodum hic respicere ad vanam ac superstitiosam vulgi fiduciam in cultu S. Barbaræ admodum verisimile est; innuitque Molanus in historia SS. Immaginum *lib.* 3. *cap.* 52.

De hac Sancta jam pridem proditum fuit, uti testatur Georgius Colvenerius Doctor Theologus Duacensis in notis ad *lib.* 2. *Cantipratani De Apibus, cap.* 29. *num.* 25. ,, Quod quicumque ,, eam coluerit, Sacramentorum Confessionis & Eucharistiæ par- ,, ticeps efficietur, antequam ex hac vita demigret.... Hinc ,, est (ait Colvenerius) Quod in Francia & in locis adjacen- ,, tibus S. Barbaram *Matrem confessionis* appellent, adjiciant- ,, que laici pene omnes in generali confessione, quæ permitti- ,, tur Sacramentali, hæc verba: ***Et Dominæ S. Barbaræ matri*** ,, *confessionis*.

Cum ipsa Cameracensis Diœcesis adjaceat Regno Franciæ, verisimile est & in hanc Diœcesim eam populi persuasionem fuisse inductam; ut propterea Synodus hæc merito reprobaverit abominandam illam & superstitiosam vanitatem, qua persuadebatur, *certo* eum non emigraturum ex hac vita, qui S. Barbaram, aliumve e Divis coluerit.

Quin & in hisce partibus hæc persuasio nota fuerit, vix dubitari sinit Synodus D. Mechliniensis *tit.* 14. *cap.* 1. iisdem pene verbis, abominandam hanc vanitatem & superstitionem reprobans.

XL. Hic abominandæ vanitati & superstitioni fomentum adhuc suppeditant aliqui libelli idiomate vulgari de Confraternitate, & vita hujus Sanctæ conscripti, qui & passim in manibus laicorum versantur, in quibus scribitur, cum essent martyrio proxima, ipsam postulasse a Deo, ut existentibus *in exitu* vitæ succurrere posset, ad hanc autem postulationem recepisse hoc Divinum responsum, Deum facturum quodcumque pro cultoribus postulaverit.

Post hæc duo subjunguntur, quæ specialiter cultoribus suis sit impetratura. Primo, quod eos liberabit a subitanea morte, eis necessaria peccatorum contritione impetrata. Secundo, quod suos cultores non sinet migrare ex hac vita sine Sacramento pœnitentiæ, Eucharistiæ, & Extremæ-Unctionis.

Hæc autem vulgaribus hominibus proposita, imprimere nata sunt abominandam illam vanitatem & superstionem, qua certo sibi pollicentur se non emigraturos ex hac vita, si S. Barbaram coluerint, idque eo genere cultus, qui in hujusmodi libellis præscribi consuevit; puta jejunando in ejus profesto, audiendo Missam, quæ in ejus honorem celebrari solet, aut quotidie aliquas precatiunculas recitando.

XLI. Quod in his libellis de S. Barbara, ejusque cultoribus dicitur, non minus perniciose, nec minori cum populi scandalo in plurium aliarum Confraternitatum libellis proponitur & asseritur: puta quod qui huic illive Confraternitati adscriptus fuerit, signumque seu habitum Confraternitatis portaverit, precesque in regulis præscriptas recitaverit, aliave quædam levia pietatis opera exercuerit, non morietur sine Sacramentis; nec antequam confessus fuerit, perdet loquelam, aut usum rationis: quod inscriptum & Sodalem esse Confraternitatis sit signum permagnum præordinationis & prædestinationis ad gloriam, aliaque similia: quæ indubie plurimos nata sunt inducere ad abominandam illam vanitatem & superstitionem, de qua supra.

Ex qua persuasione ulterius contingit, quod per illa externa, & sibi suisque cupiditatibus parum adversa pietatis qualiacumque exercitia, credant sibi viam ad salutem esse apertam; nulla sit amplius de vitæ morumque emendatione, nulla de vera cordis conversione, sollicitudo, nullusque labor: immo omnis solida veraque tandem pietas quasi exulet, solaque umbra quædam pietatis superesse videatur.

XLII. Huic vanitati & superstitioni aliam addunt Synodi præcitatæ, illorum nimirum ,, qui certo numero & præscripta for- ,, ma Missarum vel precum affirmant certas designatasque ani- ,, mas e Purgatorio semper liberari ,,: uti loquitur citata Synodus D. Mechliniensis. Quod & iisdem verbis expressit, & plane reprobandum declaravit citata Synodus Cameracensis.

XLIII. Adhæc, si Episcopi visitando Confraternitates una examinarent Confraternitatum libellos, qui passim locorum & vulgarium manibus teruntur, invenirent quampiurimos, de quibus jam pridem citata Synodus Cameracensis locuta est in suo *De Indulgentiis* Decreto; præcipiens, ut Parochi populum suum ,, di- ,, ligenter admoneant, ne circumforaneis quibusdam aut etiam ,, impressis libellis temere fidem adhibeant; qui ex levibus, va- ,, nis & superstitiosis causis exorbitantes indulgentias pollicentur: ,, cum indulgentiæ non nisi ex piis & rationalibus causis con- ,, cedi debeant.

Idipsum monet Synodus P. I. Mechliniensis *tit. De Indulgentiis*, etiamsi hujusmodi libelli, *etiam cum privilegio* impressi fuerint, additque; ,, Potissimum si promissiones contineant certorum ,, effectuum, periculorum scilicet evitationem, a gladiis, a tor- ,, mentis, ab aquis, a peste, aut liberationem certam a purga- ,, torio; quemadmodum & Missis quibusdam, & precibus certo ,, numero recitandis affixas alicubi videre licet.

XLIV. Non tantum ingens farrago indulgentiarum, etiam plenissimarum, idque frequenter cum liberatione animarum ex Purgatorio, ex levissimis causis in dictis libellis reperitur; sed insuper in quibusdam occurrit quædam formula absolutionis, Sodalibus Confraternitatis in fine vitæ impendendæ, qua & a reatu, omnibus simul pœnis peccatorum absolvuntur; & ipsi innocentiæ Baptismali restituuntur, sub hac verborum forma; ,, Re- ,, mitto per plenariam Indulgentiam omnem pænam in Purga ,, torio tibi debitam pro præmissis, & restituo te illi innocen- ,, tiæ, & puritati, quam in Baptismo accepisti, ita quod dece- ,, denti tibi ab hoc sæculo clausæ sint portæ pœnarum, & aper- ,, tæ januæ deliciarum Paradisi; & si hac vice non morieris, ,, salva sit tibi gratia, quando fueris in articulo mortis. In no- ,, mine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

XLV. Per se satis patet, quam proclive sit, ut hac absolutionis promissione populo facta, & in libellis Confraternitatum proposita, ipse etiam populus in quamdam præsumptuosam securitatem de non sustinendis pœnis Purgatorii incidat; modo huic Confraternitati fuerint inscriptus, atque levissima pietatis opera in regulis expressa persolverit.

XLVI. Verisimile est hanc absolutionis formulam ab aliquo Confraternitatis zelatore (ut plures ad Confraternitatem alliceret, quo motivo indubie & aliæ exorbitantes gratiæ Confraternitatibus sensim assertæ sunt) fuisse propositam; ea forsan occasione, quod alicubi invenerit, vel audiverit, Confratribus concessam

sam esse indulgentiam *plenariam* in articulo mortis; qualis pene in omnium Confraternitatum hodiernis libellis asseritur. Hujus igitur effectum & efficaciam ut fortius exprimeret, & explicaret, majoremque de hac gratia Confratribus indulta ideam imprimeret, ipsamque Confraternitatem hoc titulo amplius commendabilem redderet, ipsum plenissimum indulgentiæ plenariæ effectum hac formula exprimere voluit, atque ita eam indulgentiam communicare, ac si revera moribundus plenissimam omnium pœnarum indulgentiam semper consequeretur:

Quidquid sit de origine hujus absolutionis ejusve famulæ, fat notorium est, hanc formulam absolutionis sic expressam, aliam prorsus ideam vulgaribus imprimere, quam solius indulgentiæ plenariæ in articulis mortis consequendæ pollicitatio.

Hæc aliaque in Confraternitatum libellis occorrentia, atque ad extollendam earum utilitatem & prærogativas, dum ad proprium quæstum a Præfectis, & Directoribus Confraternitatum multoties asseruntur, & populo inculcantur, faciunt, ut Confraternitates de se & ex suo instituto laudabiles, sæpius populo sint non tantum inutiles, sed non raro noxiæ: occasionemque præbeant hæreticis Ecclesiam calumniandi, quasi salutem populi, solidamque omnem pietatem in externis quibusdam signis, & pietatis levissimis exercitiis positam crederet.

Ut ergo & populo adimatur occasio in perniciosam illam superstitionem & vanitatem incidendi, & hæreticis pretextus Ecclesiæ insultandi, quasi externis quibusdam Confraternitatum symbolis aut pietatis exercitiis certam salutem annexam aut promissam crederet, convenit, ut Episcopus sæpius Confraternitates visitando libellos earum sollicite examinarent, & quidquid hanc abominandam superstitionem fovere posset, tollerent; ipsique Fidelibus pias regulas præscriberent, ipsumque finem Contraternitatum exponerent, atque de hoc per Parochos populum sæpius moneri & instrui curarent. Quo pacto contingeret, & populus veram de Confraternitatibus ideam haberet, & hæreticis calumniandi Ecclesiam, & irridendi Confraternitates prætextus eriperentur.

T I T U L U S   S E P T I M U S.

De Sepulturis.

CAPUT PRIMUM.

De Ritibus Sepulturæ, & Exequiis.

1 *Apud primos Christianos in usu fuit honorifica mortuorum sepultura.*
2 *Non abjicienda esse Christianorum corpora, docet S. Augustinus.*
3 *Laudata divino testimonio justorum sepultura.*
4 *Quare commendata justorum sepultura?*
5 *Romanis etiam Gentilibus de sepeliendis mortuis magna fuit cura.*
6 *Prodita actio funeraria pro repetendis sumptibus sepulturæ.*
7 *Hi sumptus ante omne aliud æs alienum solvendi.*
8 *Creditores prætextu debiti sepulturam impedire non possunt; neque intra novem dies a morte debitoris debitum exigere; & quare?*
9 *An Parochus cadaver, quod per limites Parochiæ vehitur, arrestare queat prætextu jurium sibi competentium?*
10 *Quæ in favorem sepulturæ sub Gentilitate decreta erant, confirmaverunt Imperatores Christiani.*
11 *Plures ritus, quibus hodie utimur, olim Judæis & Gentilibus fuere communes.*
12 *A Christianis respuendi non sunt ritus, quia iis Gentiles ad superstitionem abutebantur.*
13 *Jam pridem ritus fuit Christianis usitatus* occludendi oculos *mortui.*
14 *Idque, ut horror ex aspectu defuncti oriri solitus, diminueretur.*
15 *Defunctorum corpora olim publice exponebantur, & efferebantur, quemadmodum in Religiosis hodie observatur.*
16 *Eadem ratione invaluit ritus lavandi corpora defunctorum.*
17 *Mortui vestibus induti exponi & sepeliri solebant.*
18 *Hujus ritus reliquiæ sunt vestitio & expositio Sacerdotum.*
19 *Quid de hoc ritu scribat Durandus?*
20 *Præscriptum Ritualis Romani.*
21 *Quomodo hoc præscriptum in Belgio sit in usu?*
22 *Ætate Durandi etiam circa vestitionem sæcularium laicorum, aliquid superfuisse videtur.*
23 *Eo tempore videntur adhuc patenter exposita & delata fuisse mortuorum cadavera.*
24 *Cadavera laicorum hodie involvunt* linteo; *quod & olim factum fuit.*
25 *Antiquitus corpora defunctorum sub vesperam efferebantur.*
26 *Vespertina corporum elatio dedit originem adhibendi faces.*
27 *Gentilibus moris fuit, ut etiam ad mortuorum monumenta lucernas accenderent.*
28 *Etiam diurnis funeribus in signum lætitiæ adhibiti cerei a Gentilibus & Judæis.*
29 *Idipsum factum a Christianis.*
30 *Cerei & hymni adhibiti in funere Christianorum ob victoriam peracti agonis.*
31 *Immodica & superstitiosa luctus indicia a Gentilibus in funeribus adhibita.*
32 *Quare hos luctuosos ritus improbarint Patres in funeribus Christianorum?*
33 *Ritus Gentilium converterunt Christiani in signa lætitiæ.*
34 *Clericis defunctos lugere induendo vestes lugubres, vetuit Concilium Toletanum; & quare?*
35 *Non omnis in morte Christianorum luctus improbatus.*
36 *Corporibus ad Ecclesiam delatis, etiam ibidem hymni & psalmi decantabantur.*
37 *Hinc & vigiliæ Defunctorum originem habent.*
38 *Inde ulterius Officium Defunctorum constans primis Vesperis, & Officio nocturno.*
39 *Quando Officium Defunctorum sit compositum, incertum est.*
40 *Sæculo XII. adhuc in Officio Defunctorum canebatur* alleluja.
41 *Officium Defunctorum ex Sacramentario conscripto sæculo X.*
42 *Celebrabatur Missa præsente corpore; quod & antiqui ritus est.*
43 *Volunt Ritualia hodierna, ut Missa præsente corpore celebretur, quod olim observabatur quoad totum Officium; cujus ritus etiam superest vestigium.*
44 *Quid Missa in antiquo Sacramentario exhibita contineat diversum ab hodierna?*
45 *Preces, quæ in sepeliendo corpore hodie dicuntur, etiam sæculo X. notæ.*
46 *Trina thurificatio, & trina aquæ lustralis aspersio non occurrit in citato Sacramentario.*
47 *Rituum solet esse magna pro Ecclesiarum diversitate varietas.*
48 *Quid circa hoc varios ritus observare debeant Parochi; & quid Episcopi?*
49 *Exequiæ ab hæredibus defuncto impendendæ; & ad eas constringendi hæredes.*
50 *Juxta Synodorum Decreta non differenda ultra sex septimanas.*
51 *S. Carolus vult ut hæredes constringantur dare luminaria.*
52 *Parochi in urgendis exequiis cavere debent notam avaritiæ.*
53 *Non probat Ecclesia immodicos exequiarum sumptus.*
54 *Qua ratione ab immoderatis sumptibus laicos abstrahet Parochus?*
55 *Etiam Gentiles immoderatos funerum sumptus improbarunt; uti & Principes nostri.*
56 *Monita circa sumptus funerum populo utilia.*
57 *Item circa suffragia pro mortuis.*
58 *Ut populus ad exequias moderatas excitetur, procurandum, ut religiosa modestia & reverentia celebrentur.*
59 *Magnus solet in his celebrandis esse pietatis defectus.*
60 *Clerici in frequentandis Defunctorum Officiis cavere debent mercenarium agendi modum.*
61 *In sepulchris merito haberetur exhortatio ad populum de morte, & novissimis.*
62 *Frequenter solebant esse Orationes funebres; & quia in his vitandum.*

I. AB ipso Ecclesiæ exordio Majores nostri certis & statis ritibus corpora Christianorum, ut animarum domicilia & templa Spiritus sancti sepeliri docuerunt; eorumque sepulturam congruis honoribus ornarunt.

Origenes *lib. 8. contra Celsum*, ait: „ Rationabilem animam „ honorare didicimus, & hujus organa sepulcro honorifice de„ mandare.

Et S. Hieronymus advertit non tantum sub veteri, sed & sub novo Testamento honorem sepulturæ laudari. Scribens ad Paulam de obitu Blesillæ, *lib. 1. Epist. 25.* ait: „ De Moyse vero, „ inquit, & Aaron, quod eis ex veteri more sit planctus exhi„ bitus, non mirandum est; cum & in Actis Apostolorum, jam „ Evangelio coruscante, Stephano fecerint Hierosolymæ fratres „ planctum magnum; & utique planctus magnus, non in plan„ gentium exanimatione, ut tu putas, sed in pompa funeris, „ & exequiarum frequentia intelligendus sit.

II. His consonat S. Augustinus *lib. 1. De Civitate Dei cap. 13.* scribens: „ Non sunt contemnenda & abiicienda corpora de„ functorum, maxime justorum atque fidelium, quibus tanquam „ organis, ac vasis ad omnia bona opera, sanctus usus est Spi„ ritus. Si enim paterna vestis, & annulus, ac si quid ejusmo„ di, tanto charius est posteris, quanto erga parentes major „ affectus; nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ utique „ multo familiarius atque conjunctius quam quælibet indumenta „ gestamus.

III. Deinde paulo post: „ Unde & antiquorum justorum fu„ nera officiosa pietate curata sunt, & exequiæ celebratæ, & „ sepultura provisa, ipsique dum viverent de sepeliendis, vel „ etiam transferendis suis corporibus, filiis mandaverunt; & „ Tobias sepeliendo mortuos Deum promeruisse, teste Angelo, „ commendatur. Ipse quoque Dominus die tertio resurrecturus, „ religiosæ mulieris bonum opus prædicat, prædicandumque com„ mendat, quod unguentum pretiosum super membra ejus effu„ derit, atque hoc ad eum sepeliendum fecerit. Et laudabiliter „ commemorantur in Evangelio, qui corpus ejus de cruce ac„ ceptum diligenter, atque honorifice tegendum sepeliendumque „ curarunt.

IV. „ Verum (ut ibidem monet) istæ auctoritates non hoc admo„ nent, quod insit ullus cadaveribus sensus; sed ad Dei providen„ tiam, cui placent etiam talia pietatis officia, corpora quoque „ mortuorum pertinere significant, propter fidem resurrectionis „ adstruendam. Ubi & illud salubriter discitur, quanta pos„ sit esse remuneratio pro eleemosynis, quas viventibus, & „ sentientibus exhibemus, si neque hoc apud Deum perit, „ quod exanimis hominum membris officii, diligentiæque per„ solvitur.

Plura de hoc pietatis officio mortuis impendendo habet idem S. Do-

S. Doctor libro *De Cura pro mortuis*; item Sermone 32. *De verbis Apostoli* qui novissima editione est 172.

V. Quantam & ipsi Romani adhuc sub ipsa gentilitate curam pro mortuis habuerint, evincunt, quæ sub titulis Digestorum *De Religiosis & sumptibus funerum*, *& ut funus ducere liceat*; item *De mortuo inferendo*, nec non *De sepulcro violato*, ex responsis Jurisconsultorum referuntur.

VI. Ex quibus in primis habetur, apud Romanos proditam fuisse actionem, quæ *funeraria* dicitur: qua is, qui in funus alicujus sumptus fecit, eos petere & exigere potest ab eo, ad quem res illa pertinet, *L. 2. ff. De Religiosis & sumpt. funer.* puta hæredem, patrem, in cujus potestate defunctus erat, dominum, *L. 14. §. fin L. 21. & 31. ff. eod.*

VII. Immo his sumptibus eam Romani prærogativam dedere, ut qui hos fecerit, omnibus creditoribus præferatur: possitque illos tamquam æs alienum, non tantum ante legata, sed etiam ante omne aliud creditum deducere. *L. penult. ff. eod.*

VIII. Sepulturæ favor fecit, ut nec creditores ullo modo impedire, aut debitoris cadaver inquietare possent. *L. 3. §. 4. ff. De Sepulcr. viol.*

IX. Hinc Peckius in tractu suo *De Jure sistendo. cap. 5. num. 23.* graviter invehitur in Parochos, qui contra jus humanitatis detinent cadavera, quæ per eorum Parochias transvehuntur, prætextu jurium, quæ sibi ratione istius transitus per limites Parochiæ competere prætendunt: cum tamen jam pridem apud Romanos decretum esset, ut funus ducere liceat per viam publicam. *L. 38. ff. De Relig. & sumpt. fun.* quia funeris faciendi aditus semper esse debeat. *L. 10. ff. eod.*

X. Hæc aliaque, quæ luculenter probant, Romanis funeris & sepulturæ caussam favorabilem & piam fuisse, etiam ipsi Imperatores Christiani confirmarunt; uti ex relatione illorum in Corpus Juris, nec non eorum subsequentibus legibus patescit.

XI. Quin & ritus plurimos, quibus hodie circa mortuos, eorumque sepulturam utuntur, & jam pridem usi fuere Christiani, non tantum Judæis, sed & Gentilibus communes fuisse; atque tam ab his, quam illis primitus ad Christianos pervenisse notavit Baronius, & in sequentibus notabitur.

XII. Neque enim ritus illos respuere debuere Christiani, quia ad suam superstitionem & gentilitatis errores eos adhibuerunt Gentiles; modo sine superstitione ad religiosum cultum adhiberi queant, quemadmodum jam pridem monuit *S.* Augustinus *lib. 3. De Doctrina Christiana*; atque signanter monet; non ideo musicam esse respuendam, quia Gentiles illa ad suam superstitionem abusi sunt: „ Nos (ait) non propter superstitionem pro„ fanorum debemus musicam fugere, si quid inde utile ad intel„ ligendas Scripturas rapere potuerimus.

XIII. Inter ritus mortuorum cadaveribus, tum a Gentilibus, tum a Christianis jam pridem exhibitos; fuit, mox ipsi corporibus mortuis *oculos occludere*: cujus ritus meminit Dionysius Alexandrinus apud Eusebium *lib. 6. Hist. Eccles. cap. 22.* e quo una intelligitur, non tantum oculos, sed & *ora* occlusa fuisse.

XIV. De hoc ritu late agit eruditus Auctor Romæ subterraneæ *lib. 1. cap. 21.* qui & genuinam hujus ritus rationem ibidem *num. 13.* indicasse videtur; nimirum quod quasi natura dictante hunc ritum adhibuerint, ad propulsandum horrorem illum, qui ex apertis patentibusque mortuorum oculis, quibus omnis cum vita ac lumine decor extinctus est, extemplo animis adstantium refunditur.

XV. Indubitatum enim est, mortuorum corpora, non ut hodie loculis fuisse inclusa, sed patenter fuisse omnium oculis exposita, & ad sepulcra delata; quemadmodum & hodie Religiosorum cadavera feretro imposita, ad Ecclesiam deferuntur, & sepeliuntur; moremque illum hodierum cadavera loculis, includendi, & quasi oculis hominum subtrahendi, recentiorem esse certum est.

XVI. Verisimile est, ex eodem more scilicet cadavera patenter exponendi, & deferendi invaluisse ritum apud Antiquos vulgatum, corpora defunctorum *lavandi*; uti non obscure indicant ipsa Acta Apostolorum *cap. 9.* ubi de Tabitha Joppensi mortua, & a sancto Petro resuscitata dicitur: *Quam cum lavissent, posuerunt eam in cœnaculo.* Meminit quoque ejusdem ritus Dionysius Alexandrinus apud Eusebium loco citato. Et apud Gregorium Turonensem De Vitis Patrum *cap. 3.* de S. Gallo Episcopo Arvernæ refertur: *Exinde ablutus & vestitus in Ecclesiam defertur.* In Sacramentario S. Gregorii post preces psalmosque in cujusque obitu recitari solitos, subditur: *Postea lavetur, & ponatur in feretrum.* Et in Sacramentario MS. Ratoldi Abbatis, e quo Officium sepulturæ edidit Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium Gregorii, *pag. 262.* legitur: *Oratio post lavationem corporis, antequam de domo efferatur.*

XVII. Forsan eodem ex capite mos olim fuit corpus defuncti pretiosis vestibus induendi, idque pro qualitate, & conditione personarum; atque cum iisdem vestibus expolitum postmodum sepeliendi. S. Hieronymus in fine vitæ S. Pauli scribit: *Cur & mortuos vestros auratis obvolvitis vestibus? cur ambitio inter luctus lacrymasque non cessat? An cadavera divitum nisi in serico putrescere nesciunt?* Plura de hoc ritu testimonia recitat Hugo Menardus in notis ad Sacramentarium Sancti Gregorii, *pag. 266.*

XVIII. Hinc indubie mos inolevit, ut Episcopi, & Clerici vestibus Ordini congruentibus induerentur; & iis induti exponerentur, & sepelirentur. De sancto Gebhardo Episcopo Constantiensi, *lib. 2.* vitæ ipsius *cap. 22.* scribitur: *Cum ergo lotus, & Sacerdotalibus, ut moris est, vestibus indutus, & feretro impositus, ad Ecclesiam fuisset deportatus.* Et S. Gregorius Turonensis in vitis Patrum *cap. 3.* de S. Gallo Episcopo Arvernæ scribit: *Exinde ablutus, & vestitus in Ecclesiam defertur.* Plura habet de hac cæremonia Menardus loco citato. *pag. 267.*

XIX. Guillielmus Durandus in Rationali Divinorum Officiorum *lib. 7. cap. 159.* describens ritum sepeliendi suo tempore usitatum, ait: „ Clerici si fuerint ordinati, illis indumentis sepeliantur, „ quibus fuerant ordinati. Si non habeant Ordines, more laicorum.

XX. Rituale Romanum sub Paulo V. de hac cæremonia hæc habet; „ Sacerdos aut cujusvis Ordinis Clericus defunctus vesti„ bus suis quotidianis communibus usque ad talarem vestem in„ clusive, tum desuper sacro vestitu Sacerdotali, vel Clericali, „ quem Ordinis sui ratio poscit, indui debet, Sacerdos quidem „ super talarem vestem amictu, alba, cingulo, manipulo, sto„ la, & casula seu planeta violacea sit indutus.

„ Diaconus vero induatur amictu, alba, cingulo, manipulo, „ stola super humerum sinistrum, quæ sub axilla dextra anne„ ctantur, & dalmatica violacea.

„ Subdiaconus autem amictu, alba, cingulo, manipulo, & „ tunicella.

„ Alii præterea inferiorum Ordinum Clerici superpelliceo su„ pra vestem talarem ornari debent; singuli prædicti cum ton„ sura ac birretis suis.

XXI. Hoc Ritualis præscriptum quoad Episcopos, & Sacerdotes etiam in his partibus servatur; at quoad inferiores Clericos passim desiit esse in usu; neque hi publice, & patenter exponi solent, sed tantum Episcopi, & Sacerdotes. Regulares tamen, tametsi etiam laici seu Conversi, habitu suo regulari, stola tamen superposita, si Sacerdotes fuerint, inducti, exponi, & sepeliri consueverunt: quæ sunt antiqui moris, olim *omnibus* Christianis communis, reliquiæ.

XXII. Olim moris fuisse, saltem in aliquibus Ecclesiis tum Orientalibus, tum Latinis, ut Eucharistia sive Corpus Domini imponeretur pectori ipsius defuncti, atque cum ipso sepeliretur, constat ex Amalario Fortunato *lib. 4. cap. 41.* ubi ex Beda referens ritum observatum in sepultura S. Cuthberti, inter alia dicit, *oblata super pectus sanctum posita* fuisse. Et in vita S. Basilii scribit S. Amphilochius: „ Dividens panem in tres portio„ nes, unam quidem suscepit cum timore multo, aliam vero „ servavit ad *consepeliendum sibi*, tertiam vero super columbam „ argenteam suspendit super Altare.

Ritum hunc etiam quodam miraculo probatum fuisse, apparet ex iis, quæ refert S. Gregorius *lib. 2. Dialog. cap. 24.* Refert enim de S. Benedicto, quod puerum Monachum, qui sine petita ejus benedictione exiesat, & repentina morte raptum, & quem sepultum terra bis evomuerat parentibus restituere volens, iis *Communionem Corporis Domini* dederit, dicens: Ite, & hoc Dominicum Corpus super *pectus* ejus cum magna reverentia *ponite*, & sic *sepulturæ* eum tradite; quod cum factum esset, terra puerum non amplius evomuit.

Ad hunc ritum, relatis hisce SS. Basilii, & Benedicti auctoritatibus, reflectens Cardinalis Bona *lib. 2. Rer. liturg. cap. 17. §. 6.* ait: „ Sive id fecerint SS. Patres peculiari instinctu, *ne* „ unquam a Domino separarentur, sive ex consuetudine tunc „ recepta, hæc tamen postea abrogata fuit.

Quidni tamen dicamus hujus antiqui ritus vestigium seu reliquias esse, quod hodie cadaveribus Sacerdotum apponatur calix cereus cum hostia non consecrata, & consepeliatur?

XXIII. Sæculares autem communes laici vestiri non solent, neque publice exponi. Aliquod nihilominus etiam circa laicos ætate Durandi hujus vestitionis vestigium superfuisse, insinuant quæ loco citato de ritu communi sepeliendi refert: „ Debent „ (ait) mortui ad hunc modum sepeliri; sudariis videlicet induti, „ & ut caligas circa tibias habeant, & soleas in pedibus; quo „ significent, se ita paratos esse ad judicium.

XXIV. Hodie cadavera laicorum non amplius patenter, sed loculis inclusa ad Ecclesiam deferuntur. Quo autem tempore ritus ille cadavera loculis includendi invaluerit, hactenus non inveni; admodum verisimile invaluisse, quando non amplius sub vesperam, sed pleno die corpora defunctorum ad templum portari cœperunt: ne scilicet per publicam, & conspicuam cadaverum frequentem delationem, per eorum conspectum nimius terror hominibus incuteretur. Equidem apparet, tempore Guillelmi Durandi Episcopi Mimatensis, vulgo Speculatoris, id est, sæculo XIV. nondum receptus, saltem generaliter, ritus cadavera occultandi. Ipse enim in *Rationali* divin. Offic. *lib. 7. cap. 159.* referens ritum sepeliendi, non meminit hujus inclusionis faciendæ, nisi uno speciali casu; nimirum si quis moriatur in mari, & terra omnino non videatur in qua sepeliri queat: *Paretur* (ait) *ei domuncula quædam ex lignis, si possit haberi, & projiciatur in mare.*

Quidquid sit, non dubium quin ritus portandi hodie ipsa Monachorum corpora *patenter* ad templum, & sepeliendi, remanserit ex antiquo ritu omnibus communi. Ulterius nec illud dubium apparet; quin consuetudo cooperiendi loculum velo nunc albo, nunc nigro, idque magis, vel minus pretioso pro defunctorum conditione, quin & imponendi insignia, profluxerit ex pristino more ipsum defunctum vestiendi.

XXV. Cadavera mortuorum apud Gentiles plerumque noctu elata fuisse notat Servius ad 11. *Æneidos* scribens: *Per noctem cadavera efferebantur cum faculis*; pluribusque ostendit Gothofredus ad *L. 5. Cod. Theod. de Sepulchris violatis.*

Quin Christiani durante Ethnicorum persecutione corpora noctu ad cryptas, & loca subterranea sepelienda detulerint, dubium non est; at pace reddita Ecclesiæ per Constantinum, claro die cœperunt corpora deferre, uti non obscurum est ex citata *lege 5.* quæ Julianum Apostatam quidem auctorem habet. In hac enim lege clare supponitur, quod consuetudo deferendi publice, & per confertam populi frequentiam cadavera mortuorum invaluisset; quæ consuetudo hic abrogatur, hac inter alias ratione, quod *cum defunctis nihil interest, utrum per noctes, an per dies efferantur, liberari convenit populi totius aspectus.*

Credit Gothofredus hanc legem in odium Christianorum a Juliano Apostata editam fuisse. Quidquid sit, eam nihilominus Theodosius Junior per relationem in suum Codicem probasse videtur: ac propterea mos nocte sive vesperi corpora ad Ecclesiam deferendi rursus, etiam inter Christianos, restitutus fuisse apparet; ejusque meminisse videtur S. Ambrosius *lib. De Viduis*: hodieque in Monasteriis passim servatur.

XXVI. Ab hac consuetudine *nocte* corpora efferendi, primitus originem habuisse morem faces seu funalis incendendi, & corporibus mortuorum præferendi, notat Auctor Romæ subterraneæ *lib.* 1. *cap.* 27. *num.* 29. & *cap.* 18. *num.* 1. indeque *funus* dictum a *funibus*, videlicet incensis feretro præferri consuetis, ex Grammaticis plerique autumant, ait idem Auctor *num.* 19.

XXVII. Quin & Gentilibus mors fuisse, non tantum faces in efferendis corporibus præferre, sed ad sepulcra mortuorum certis temporibus lucernas accendere constat ex *L. Mævia ff. De manumissis testam.* in qua refertur, quod Mævia famulis suis libertatem testamento dederit cum hoc onere, *ut monumento alternis mensibus lucernam accendant, & solemnia mortis peragant*. Ad hunc locum reflectens Auctor Romæ subterraneæ *lib.* 1. *cap.* 18. *num.* 2. ait: „ En luminaria accendendi mos, & mortuos „ hujusmodi ritus colendi, ex ipsis superstitionis gentilitiæ mo- „ numentis adnotatus.

XXVIII. Quin & diurnis funeribus lumina adhibuisse Gentiles, monet citatus Auctor; atque lampadum, lucernarum, ac cereorum usum tam apud Gentiles, quam Judæos, & etiam primos Christianos fuisse, non tantum ad effugandas noctis tenebras, sed & ad lætitiam insinuandam, & pium religionis cultum amplificandum, probavit jam pridem S. Hieronymus adversus Vigilantium, & multis adstruit Baronius ad *annum* 58. „ Cum- „ que (ait Baronius) hæc ipsa æque Judæi factitarent, atque „ Gentiles: cur non potius a Judæis ea, sicut & pleraque alia, „ quam a Gentilibus, Ecclesiam esse mutuatam dixerimus? Et „ si velimus accepta ab illis esse, quid absurdum si eadem in „ veri Dei cultum conversa fuerint, ut alia multa?

XXIX. Usum cereorum in funeribus plurima antiqua monumenta evincunt. De funere Constantini scribit Eusebius *lib.* 4. *De Vita Constantini, cap.* 66. „ Post hæc milites sublatum e lecto „ corpus in arca aurea deposuerunt, eamque purpurea obtectam „ veste Constantinopolim deportarunt, atque in præcipuo Im- „ perialis palatii cubiculo sublimem collocaverunt. Dehinc au- „ rea super candelabra *luminibus undique accensis*, admirabile „ spectaculum intuentibus præbebatur.

Et Hieronymus in Epitaphio Paulæ, ait: *Sacerdotes lampades cereosque prætulerunt funeri*.

Et de funere Constantii loquens S. Gregorius Nazianzenus, dicit, eum elatum esse *luminibus accensis*, additque: *Quibus Christiani transitum honorare pium censemus*. Vide plura apud Onuphrium Panvinum De ritu sepeliendi mortuos, *cap.* 5.

XXX. Cereos defunctis prælatos fuisse in signum triumphi ob peracti viriliter agonis cursum insinuat S. Chrysostomus homil. 4. in *Epist. ad Hebræos*, scribens: „ Dic mihi quid sibi volunt „ istæ fulgentes lampades? An non defunctos tamquam *athletas* „ deducimus?

Eumdem in finem decantatos hymnos fuisse in delatione funerum, subjungit Chrysostomus: „ Quid etiam *hymni*? An non „ Deum glorificamus, & gratias agimus, quod eum, qui excessit, jam coronaverit? Quod a laboribus liberaverit? Quod „ abjecto metu eum apud se habeat? Nonne ideo sunt *hymni*? „ Nonne ideo *psalmodia*? Hæc omnia sunt *lætantium*.

Latius de hoc ritu in gratiarum actionem adhibito in mortuorum delatione, agit Dionysius Areopagita, seu Auctor De Hierarchia Ecclesiast. *cap.* 7. & multis ex antiquitate adductis testimoniis adstruit Onuphrius citato *cap.* 5. & latius Auctor Romæ Subterraneæ, *lib.* 5. *cap.* 19.

XXXI. Cantum etiam a Gentilibus in funeribus adhibitum fuisse constat; sed lugubrem, quo suum de mortuis mœrorem, & luctum declarent: cui & plurima insana, & fanatica externi luctus indicia addebant; in tantum ut viros mulieresque ad hoc conducerent, qui suo continuo ejulatu luctum testarentur: quin & ostentationis studio, interdum gladiis brachia impetebant, vulneribus cruentabant, genas vellebant, & capillos evellebant; uti testatur S. Chrysostomus, Homil. 61. in *cap.* 11. S. Joannis.

Quod autem fanaticus ille plangentium mos in usu olim apud Judæos esset, ex ipsomet Evangelico textu luce clarius comprobatur. Nam cum Christus Dominus in cujusdam Principis Pharisæorum domum, cujus filia e vivis paulo ante abscesserat, eamdem a mortuis excitaturus, venisset, invenit ibi (ut Evangelista ait) tibicines, & turbam flentem atque ejulantem. *Marc.* cap. 5. *In more enim*, ut Ambrosius ait, *receptum erat, ut in omni ductione funeris tibicines ad incendendos, excitandosque confluentium luctus adhiberentur, & præficæ*, hoc est mulieres, quæ mercede conducebantur ad deflendum laudandumque defunctum.

XXXII. Hos immodicos luctus in Christianorum funeribus improbaverunt Patres, ne alias Ethnicis occasio daretur Religionem Christianam irridendi, quasi aliud verbis probarent Christiani: dum scilicet ritibus suis luctum ostenderent; & ubique verbis prædicarent, mortem a Christianis esse expetendam, esseque transitum e mortali ac misera vita ad æternam, & felicem, ac omnis miseriæ expertem; conformiter ad illud Apostoli: *Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent*. 1. Thess. cap. 4. v. 12.

XXXIII. Itaque Ecclesia immodicos, & fanaticos Gentilium, & Judæorum luctus, & lugendi modos rejiciens, & tamen nonnullos eorum retinens, in patentissima lætitiæ signa convertit, uti jam pridem notavit S. Cyprianus in tractatu *De Mortalitate*, dicens, sibi præceptum publice contestari, „ Fratres nostros „ non esse lugendos assertione Dominica de sæculo liberatos; „ cum sciamus non eos amitti, sed præmitti, recedentes præ- „ cedere, ut proficiscentes, ut navigantes solent: desiderari eos „ debere, non plangi; nec accipiendas hic esse atras vestes, „ quando ibi illi indumenta alba jam sumpserint: occasionem „ dandam non esse Gentilibus, ut nos merito ac jure reprehen- „ dant, quod quos vivere apud Deum dicimus, ut extinctos, „ & perditos lugeamus, & fidem, quam sermone, & voce de- „ promimus, cordis, & pectoris testimonio non probemus „. Adde Conc. III. Tolet. *Can.* 22. apud Gratianum *Caus.* 13. *quæst.* 2. *Can.* 28.

XXXIV. Utque Clerici suo exemplo ostenderent de morte propinquorum non esse dolendum more Gentilium, qui spem non habent, sed potius iis congratulandum de triumpho; vetitum fuit Clericis, ne in morte parentum vestes lugubres induerent. Et quidem Concilium Toletanum ann. 1743. *Can.* 8. „ vocat „ absurdum, & reprehensibilem quorumdam abusum Clerico- „ rum, qui lugubres, & luctuosas vestes induunt, & flebiliores, quam suæ congruit honestati, ex eo se reddunt, quia „ parentes consanguineique eorum, & amici corruptibilem car- „ nis nostræ molem deponentes, ad æternam patriam de præ- „ sentis exilii misera convalarunt. Hunc abusum penitus abo- „ litum vult; cum & secundum sententiam ore benedicto pro- „ latam, qui credit, in Christum, *etiamsi mortuus fuerit, vi- „ vet*. Joann. cap. 11.

Deinde decernit sub pœna suspensionis a perceptione fructuum suorum Beneficiorum per tres menses pro qualibet vice, „ ut „ ulterius *luctuosas* vestes induere Clerici in sacris Ordinibus „ constituti, vel Beneficiati nostræ Provinciæ non audeant.

Hinc indubie mos non lugendi propinquos mansit apud Regulares, qui nullam solent in vestibus luctus indicium assumere.

XXXV. Ex his tamen nequaquam concludere licet, omnem in morte Christianorum luctum reprehendi, aut a Patribus vetitum fuisse, sed immodicum more Gentilium, uti monet S. Augustinus *Serm.* 33. De verbis Apostoli, sive 172. „ Ideo non „ admonuit Apostolus, ut non contristemur; sed non *sicut cæte- „ ri, qui spem non habent*: 1. Thess. cap. 4. vers. 12. Contri- „ stamur ergo nos in nostrorum mortibus, necessitate amitten- „ di, sed cum spe recipiendi: inde angimur, hinc consolamur: „ inde infirmitas afficit, hinc fides reficit: inde dolet humana „ conditio, hinc sanat divina promissio.

XXXVI. Quod supra dictum de nocturna, vel vespertina cadaverum delatione ad Ecclesiam, non ita intelligendum, quasi ipsa nocte, aut vespera sepelirentur: sed ibidem manebant tota nocte exposita, die sequenti sepelienda; immo & nonnunquam pluribus noctibus ibidem insepulta remanebant.

Eo autem tempore hymni, & psalmi præsente corpore recitabantur, aut etiam canebantur. Testatur S. Gregorius Turonensis in vitis Patrum *cap.* 30. de sancto Gallo: „ Delatus in „ Ecclesiam, donec Comprovinciales (Episcopi) ad eum sepe- „ liendum convenirent, jacuit ibi per *triduum*, assiduo instante „ *psallentio* magna frequentia populi ". Plura habet Auctor Romæ Subterraneæ *lib.* 1. *cap.* 20.

XXXVII. Hinc indubie originem habent Vigiliæ defunctorum; dum enim apud defunctorum corpora in Ecclesiis exposita Fideles orando excubarent, quid aliud, quam *vigilias* apud defunctos agebant?

In Martyrologio Romano ad diem 14. Februarii legitur: „ Sanctorum Proculi, Ephebi, & Apollonii Martyrium, qui cum „ *ad corpus* Sancti Valentini *vigilias* agerent, jussu Leontii Con- „ sularis comprehensi, gladio cæsi sunt.

Et in obitu Macrinæ sororis suæ contigisse narrat S. Gregorius Nyssenus, antequam corpus ejus sepulcro inferretur, per totam noctem fuisse productam psalmodiam: „ Factum est (ait) „ ut virginum cantu lamentationibus commixto resonaret lo- „ cus ". Ac dein subdit, „ perfectam esse nocturnam *pervigilationem* canendis psalmis, ut in Martyrium celebritate.

XXXVIII. His vigiliis hodiernum Officium defunctorum, quod & *vigiliarum* nomen retinuit, respondere vix dubitari potest.

Constat hoc Officium primis Vesperis, & Officio nocturno; quod ipsum non obscurum indicium est, ex pristinis illis vigiliis descendere, seu potius illis successisse.

Cum enim corpus sub vesperam ad Ecclesiam delatum tota ibidem nocte quiesceret, preces & vigiliæ, quæ vesperi coram corpore agebantur, primis Vesperis (quæ juxta ritum Ecclesiasticum ad vesperam sequentis diei fieri debent) apprime correspondent, reliqua vero, quæ de nocte agebantur, Officio *nocturno*.

Olim quidem præsente corpore vigiliæ agebantur; quemadmodum & hodie apud Monachos fieri consuevit, idque ex antiquo ritu omnibus communi. At postquam corpora sæcularium ad Ecclesiam sub vesperam deferri, & nocte exponi desierunt, Officium defunctorum, sive Vigiliæ in absentia corporis cantari cœpit: in signum tamen pristini ritus, feretrum vacuum corpus ipsum repræsentans poni solet.

XXIX. Quandonam Officium defunctorum compositum fuerit nescio. In Codice Sacramentarii Sancti Remigii Remensis, quod circa annum 1000. scriptum credit Hugo Menardus, refertur *Officium pro defunctis*: illudque exscripsit Menardus in notis ad Sacramentarium S. Gregorii; sed ab hodierno Romano plane diversum, non nisi fere aliquibus commendationibus animæ, & collectis constans.

XL. Hoc autem speciale observat in hoc Officio Menardus, quod in principio Officii occurrit; *In primis cantatur Psalmus in exitu Israel cum antiphona, vel Alleluja*: „ ex quibus constat „ (ait Menardus) olim hanc lætitiæ vocem in defunctorum „ Officio non fuisse prætermissam, ob lætitiam, quæ toti Eccle- „ siæ ex morte justorum obvenit; ut videre est apud Sanctum „ Hieronymum in Epitaphio Fabiolæ, *& jam fama volans tan-*

„ *ti prænuncia luctu*[s] *totius urbis populum ad exequias congregabat, sonabant Psalmi, & aurata tecta templorum in sublime quatiebat Alleluja*. Hæc letitiæ vox a Græcis canitur in Liturgia εἰς κοιμηθέντας, id est, de his qui dormierunt, finita Epistolæ lectione.

XLI. Post hæc *pag.* 262. exhibet Officium ex codice MS. Ratoldi Abbatis, quem circa finem sæculi x. exaratum esse credit. Hoc Officium nec Vesperas, nec Officium nocturnum defunctorum continet; sed tantummodo preces, & psalmos recitandos coram ægro agonizante, & statim postquam exspiravit.

XLII. Additur insuper oratio dicenda *post levamen corporis, antequam de domo afferatur*. Tum sequuntur orationes recitandæ in delatione corporis ad Ecclesiam. Post hæc subjungitur; *In Ecclesia autem requiescet corpus defuncti, quousque pro ejus anima Missa cantatur, & offeratur ab omnibus, quibus visum fuerit*.

Hic more celebrandi *Missam* pro Defunctis, & quidem præsente corpore, nec non morem *offerendi*, usitatum fuisse videmus; quem & primis sæculis notum fuisse ex multis testimoniis ostendit Onuphrius loco citato, *cap.* 10. & *cap.* 9. etiam *eleemosynas* pro mortuis, condito & curato funere, datas esse, probat ex Origene, & Hieronymo.

XLIII. Ritum celebrandi Missam *præsente* corpore etiam & hodie observari desiderat Rituale Romanum, eumque antiquissimum esse asserit. „ Quod *antiquissimi* est instituti, illud, quantum fieri poterit, retineatur, ut Missa *præsente corpore defuncti* pro eo celebretur, antequam sepulturæ tradatur.

Vespertinæ ergo sepulturæ, quæ non raro singularitatem aliamve vanitatem sapiunt, non facile admittendæ: neque eas extra casum necessitatis admittit Rituale nostrum Mechliniense, dicens: „ Pro laudabili, & antiqua consuetudine Ecclesiæ, corpus adulti defuncti ante meridiem cum Missa, orationibusque, & cæremoniis debitis (casu necessitatis excepto) sepeliri convenit.

XLIV. Notandum, *Missam* pro Defunctis in citato codice Ratoldi expressam in multis hodiernæ Romanæ consonare; excepta *præfatione*, quæ his specialis est; item oratione dicenda infra *Actionem*, in qua specialius exprimitur, oblationem hanc fieri pro hoc defuncto. Verba sunt: „ Hanc igitur oblationem, quam tibi pro anima famuli tui offerimus, quem hodie carnali corruptione liberasti, quæsumus, Domine, placatus accipias, & quidquid humanæ conditionis obreptione contraxit, expedias; ut tuis purificata remediis ad gaudium sempiternum perveniat per Dominum nostrum Jesum Christum.

XLV. Finita Missa notantur orationes, & responsoria dicenda ad corpus defuncti, antequam terræ mandetur, Hæc rursus multum cum hodiernis conveniunt. Occurrit quoque hodiernus ritus post Collectam *ter* dicendi *Kyrie eleison*; idque tribus repetitis collectis, prout hodie in Ritualibus præscribitur.

XLVI. Nulla fit mentio *trinæ* thurificationis, uti nec aspersionis aquæ lustralis super corpus defuncti, quæ hic in Belgio in usu est: indicium, hos ritus esse recentioris instituti; aut saltem in Ecclesia, ad cujus usum hoc Sacramentarium erat scriptum, tunc nondum fuisse receptos. Rituale Romanum tantum *unius* aspersionis, & thurificationis meminit.

XLVII. Scitur enim, nihil adeo varium olim fuisse pro varietate Ecclesiarum, quam rituum ac precum similium usum.

Guillelmus Durandus, qui vixit sub finem sæculi XIII. describens Officium defunctorum sui temporis, testatur, quod „ in quibusdam Ecclesiis legantur novem lectiones ex Job, in aliis vero totidem, sed ex libro Sapientiæ. Incipiunt autem hæ hoc pacto: *Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum convivii*. Eccles. cap. 7. vers. 3. Sunt rursum aliæ Ecclesiæ, in quibus itidem novem recitant Lectiones, verum ex sermone quodam B. Aug. quem ille composuit de mortuis, & quem finivit in hunc modum: *Beati mortui, qui in Domino moriuntur*, quod a quibusdam dicitur sub finem Lectionum loco.

Hæc ille in Rationali Divin. Off. *lib.* 7. *cap.* 161.

XLVIII. Porro in hac rituum, & cæremoniarum varietate a Parochis, aliisque inferioribus tenendus est usus suarum Ecclesiarum, præsertim in ipsis Ritualibus, seu Manualibus, vel Pastoralibus præscriptus. Episcopi vero est, ea omnia prohibere, atque e medio tollere, quæ vel avaritia, vel irriverentia, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix, inducere potuisset; sollicitèque attendere, ne quæ similia irrepant, puta determinato numero Missarum, aut precum, certam animarum e purgatorio liberationem addicere; quam superstitionem Synodus damnasse titulo præcedenti *cap.* 6. monui.

XLIX. Quæ hodie pro defunctis in die ipsius sepulturæ aguntur, vocari solent *Exequiæ*: quas ad hæredibus pro defuncto persolvendas esse volunt Synodi nostræ, Synodus Cameracensis ann. 1567 sub hoc titulo, *Ut heredes defunctis juxta rependant*, habet sequens Decretum: „ Mandamus prætetea Pastoribus, ut modeste moneant filios hæredesque eorum, qui ex hoc sæculo in Ecclesiæ communione migrarunt, ut pietatem & gratitudinem erga mortuos conservent; utque juxta hujus Diœcesis laudabilem consuetudinem moremque majorum, Christianæ charitatis officia omnia rependant pro suo quisque modulo, ac facultate, utpote preces, eleemolynas, Ecclesiæ suffragia, ac Missæ sacrificium; sed in his gerant se prudenter Pastores, evidenteque omnino sordidum quæstum, & omnem avaritiæ labem. Hæredibus autem ipsis in virtute sanctæ obedientiæ mandamus, ut parentum defunctorum exequias non differant ultra sex hebdomadas a die obdormitionis, nisi justis causis per nos, aut Pastores probandis.

L. Et Pastorale Mechliniense, tit. *De Cura pro mortuis*, ait: „ Nec celebratio exequiarum ultra sex septimanas a die obitus, nisi justis de causis per Ordinarium, aut Decanum Ruralem approbandis, differri debet. Quod si dictis sex septimanis elapsis hæredes, aut consanguinei defuncti, etiam postquam ad hoc a Pastore præmoniti, & requisiti fuerint, illas celebrari non curent, Pastoris erit negligentiam hanc Domino ordinario, ejusve Promotori denuntiare.

LI. Similiter S. Carolus in suo primo Mediolanensi Concilio, tit. *De Funeribus, & exeqniis*, statuit: Si mortuorum hæredes ita se impie gesserint, ut religiosum exequiarum institutum negligentes, „ cruci, Clericis, & funeri debita lumina adhiberi nolint, ab Episcopo ea comparare cogantur, quæ necessaria videbuntur.

Merito autem monet Parochos citata Synodus Cameracensis, ut „ in his gerant se prudenter, evitentque omnino sordidum quæstum, & omnem avaritiæ labem.

LII. Hanc turpis quæstus, & avaritiæ notam difficulter evitabunt Parochi, si in juribus suis exigendis sint duri, & difficiles; si pactiones & conventiones super iis cum hæredibus ineant (de quibus latius infra), si suos Parochianos ad fastuosas, etiam non raro cum summo filiorum aliorumque hæredum incommodo, exequias, aut anniversariorum fundationem, vel multorum Sacrorum celebrationem, adhortentur.

LIII. Licet enim Ecclesia probet, immo præcipiat, corpora defunctorum honorifice, & cultu religioso sepeliri; moderationem tamen in hoc requirit, ut scilicet, nec despecta sit, nec superba sepultura; uti recte monuit Concilium Remense anno 1583. *tit.* De Sepulturis *num.* 1. dicens: „ Quantum autem attinet ad Christianorum sepulturam, quam nec superbam, nec neglectam esse decet, aut despectam Parœci in hanc officii sui partem diligenter incumbant, ut piorum funera Christianæ simplicitatis, ac modestiæ limites non excedant.

LIV. Deinde *num.* 2. medium, quo id impetretur, suggerit: „ Id autem fiet, si ipsi primum mercede consueta, & honesta contenti, dein superfluas impensas, quæ propter ambitionem ac fastum fiunt, vel heredibus relinqui, vel pauperibus erogari suadeant.

LV. Etiam ipsi Romani Gentiles moderationem sumptuum, & expensarum in defunctorum exequiis desiderarunt; iique arbitrio Judicum determinandi erant, *L.* 12. §. 5. & *L.* 14. §. 6. *De Religiosis, & sumptibus funerum*; additque posterior, nec testatoris voluntatem sequendam, *si res egrediantur justam sumptus rationem*.

Hinc in Belgio tum Ecclesiasticorum tum Civilium Magistratuum auctoritate, sumptus, & fastum exequiarum non semel moderatos, & limitatos fuisse, juxta qualitatem personarum, scitur. Optandum, ut ubique in his justa, & Christiana moderatio servaretur.

LVI. Ubi deprehenditur populus ad hujusmodi nimias, pomposas, & superbas sepulturas inclinari, merito ei dicetur, verbis Augustini *Sermone* 32. De verbis Apostoli (qui est hodie *Sermo* 172.) „ Pompæ funeris, agmina exequiarum, sumptuosa diligentia sepulturæ, monumentorum opulenta constructio, vivorum sunt qualiacumque solatia, non adjutoria mortuorum ". Idem habet *lib.* 1. *De Civitate Dei cap.* 13.

LVII. Adhæc monendus nonnunquam, quod tametsi indubitatum sit: „ Orationibus sanctæ Ecclesiæ, & sacrificio salutari, ut eleemolynis, quæ pro eorum spiritibus erogantur, mortuos adjuvari; ut cum eis misericordius agatur a Domino, quam meruerunt ": uti loquitur Augustinus in citato Sermone: tamen advertendum esse, quod adjicit idem Doctor: „ Prodesse illa defunctis; sed talibus, qui ita vixerunt ante mortem, ut possint eis hæc utilia esse post mortem ". Idipsum monet libro *De cura pro mortuis*, *cap.* 18.

LVIII. Ut vero ad moderatas juxta laudabilem Ecclesiæ consuetudinem exequias defunctis persolvendas fidelis populus excitetur, validum & securissimum medium est; „ ut in his præstandis, qua par est modestia, ac devotione ita se habeant Parochi; aliique Ministri, ut ad defunctorum salutem, simulque vivorum pietatem, quemadmodum vere sunt, non ad quæstum, ejusmodi ritus instituti esse videantur ": ut loquitur Rituale Romanum tit. *De Exequiis*.

LIX. Qui animadvertit ad modum, quo hæc defunctorum Officia in multis Ecclesiis persolvuntur, intelliget, quam merito monerentur Parochi aliique, quibus cura Officiorum incumbit, ut sedulo advigilent, & strenue adlaborent, ut vigiliæ, & exequiæ defunctorum Fidelium, solemniter, tractim, graviter, & devote decantentur; quemadmodum Pastoribus suis injunxit vigilantissimus Gandensium Antistes Antonius Triest in suis Decretis *tit.* 11. *cap.* 11.

LX. Monet Synodus P. II. Cameracensis, *tit.* 13. *cap.* 7. „ Quod Clero ob funus, aut exequias defunctorum datur, ne durante ipso Officio, & spectante populo, sed eodem Officio finito, iis, qui eidem ab initio usque ad finem adfuerint, distribuantur.

Hoc Decretum utinam attenderent Canonici, & Cappellani, qui mox absoluto Offertorio, cum summo populi scandalo, & non obscuro indicio animi mercenarii, excurrunt, & medietate vix Officii persoluta integras totius Officii distributiones accipere non formidant.

LXI. Vult Synodus Cameracensis anni 1604. *tit.* 13. *cap.* 2. „ ut brevem semper habeant exhortationem Parochi in sepultura, & exequiis defunctorum, antequam populum a loco sepulturæ dimittant; in eaque ad orandum pro defunctis omnes hortentur.

Non dubium, quin pia esset hæc praxis, & sæpe non inutilis, eo quod ipsa recens defuncti memoria, & præsentia nata sit conciliare attentionem majorem, & vivaciorem de morte & judicio extremo, aliisque novissimis imprimere ideam. Unde Pastores merito cogitare & consulere poterunt, quomodo hanc a Synodo propositam praxim ad usum deducere poterunt.

LXII. Olim frequentes esse solebant orationes funebres; hodie

vero

vero rariores sunt; atque de his monet hæc Synodus Cameracensis *cap.* 3. ut „ in his orationibus ita diserte se gerant Con- „ cionatores, ut assentationem omnem fugiant, & non nisi ob „ veras & compertas virtutes defunctos laudent ". Et Synodus Namurcensis anni 1639. *tit.* 16. *cap.* 5. monuit: „ Eas sobrie „ habeant Concionatores, potius auditores consideratione mor- „ tis & judicii, ad peccatorum fugam excitando, quam immo- „ dice laudes defuncti propalando (*a*).

CAPUT II.

De loco Sepulturæ.

1 *Apud Romanos vetitum fuit intra* urbes *corpora inhumare.*
2 *Hanc legem renovavit Theodosius junior.*
3 *Prima ratio hujus prohibitionis a Theodosio adducta.*
4 *Secunda ratio hujus prohibitionis; quæ & a Gentilibus probata, sed motivo ethnico.*
5 *Quo sensu eam probarint Christiani?*
6 *Altera pars legis Theodosianæ.*
7 *Quid Martyrum* sedes *in hac lege?*
8 *Cessante Gentilium persecutione, Martyrum sepulcra in urbe permissa fuere.*
9 *Verus sensus legis Theodosianæ.*
10 *Christiani multum desiderarunt sepeliri ad sepulcra Martyrum.*
11 *Sensim invaluit sepultura Urbana, quæ & Constitutione Leonis probata fuit.*
12 *Votum Christianorum fuit ad Ecclesias sepeliri, tamquam ad Martyrum sepulcra.*
13 *Qua ratione Ecclesiæ dici possint Martyrum sepulcra?*
14 *Primitus satis erat in vestibulis Martyrum sepeliri.*
15 *Hoc exemplo Christianis tantum datum fuit sepeliri in locis* prope *Ecclesias.*
16 *Hæc loca, cur dicta sint cœmeteria?*
17 *Apud Romanos inhumatio corporis reddebat locum Religiosum.*
18 *Ecclesia hodie requirit, ut locus sepulturæ sit prævie religiosus.*
19 *Cœmeteria hodie debent benedici.*
20 *Quando benedici cœperint?*
21 *Non apparet, quod olim fuerit benedictio cœmeterii separata a benedictione Ecclesiæ.*
22 *Hodie cœmeterium per specialem ritum & formulam benedictionis dedicatur.*
23 *Concilium Lugdunense a cœmeteriis abesse vult actiones profanas.*
24 *Quid pro reverentia cœmeteriorum statuerint Synodi Belgicæ?*
25 *Ostenditur ex hodierno ritu benedictionis, cœmeteria ad inhumationem corporum specialiter destinari.*
26 *Concilium Bracarense vetuit quemquam in Ecclesia sepeliri.*
27 *Idipsum vetat Concilium Nannetense seculo IX.*
28 *In hoc Concilio occurrunt tria loca sepulturis designata, & quid sit* atrium?
29 *Quid* porticus, *& quid* exedra?
30 *Capitularia Regum Francorum prohibent sepeliri in Ecclesiis.*
31 *Circa idem tempus cœpit Sacerdotibus, & quibusdam laicis ob vitæ meritum sepultura in ipsa Ecclesia concedi.*
32 *Exemptio hæc laicis occasionem ambiendi, & Sacerdotibus annuendi sepulturam in Ecclesia subministravit.*
33 *Ex sepulturis in Ecclesia Sacerdotes emolumentum capere cœperunt.*
34 *Ambitione laicorum & cupiditate Sacerdotum impellentibus, pristina disciplina pene interiit.*
35 *Licet Ecclesia de pristina disciplina multum remiserit, non tamen eam omnino dimisit.*
36 *Id ostendit hodierna cœmeterii specialis benedictio.*
37 *Idem evincunt recentiores Synodi, & quid circa hoc punctum statuerit Synodus Rothomagensis?*
38 *Concilium Remense vetat concedi sepulturam in Ecclesia sine consensu Superiorum.*
39 *Synodus Burdigalensis inter* gravissimos *abusus circa sepulturam reponit morem sepeliendi promiscue in Ecclesiis.*
40 *Pristinum morem sepeliendi in cœmeteriis conservari optat Rituale Romanum.*
41 *Præcipit, ut dum in Ecclesia locus datur, tantum humi, & non prope Altare detur.*
42 *Quæ a sancto Carolo circa hoc punctum statuta sint?*
43 *Quid hic ab Episcopis attendendum?*
44 *Quomodo Parochi se gerere debeant?*
45 *Decretum Episcopi de non danda sepultura in Ecclesia sine suo consensu, probatum a Parlamento Parisiensi.*
46 *Locum sepulturæ assignare quibus competat?*
47 *Non facile excludendus Parochus.*
48 *Usus sepulcrorum familiarium & hæreditariorum apud Romanos.*
49 *Jus sepulcri familiaris occasione juris Patronatus, & quamdiu duret?*
50 *Quibus modis hodie plerumque* [illegible] *hujusmodi sepulcra acquirantur?*
51 *Non probanda sollicitudo de exp*[illegible]*e sepulcrorum.*

I. APud Romanos jam pridem vetitum [illegible] hominem sepeliri, notum est ex Legisse in civitatibus quæ dicebat: *Hominem mortuum in Urbe ne* [illegible] Tabularu[illegible] *urito.* Et teste Ulpiano in *L.* 3. §. 5. *ff. De sepulcro* [illegible] *violato*, neve Hadrianus Imperator edicto pœnam 40. aureorum statuit in eos, qui *in civitate sepeliunt.* Renovatum est rursus hoc jus per Constitutionem Diocletiani & Maximiani, in *L.* 12. *Cod. De Religios. & sumpt. funer.*

II. Verum cum harum legum observatio sensim variis prætextibus exolesceret, sequuta est ann 381. Constitutio Theodosii junioris, quæ refertur in *L.* 6. *Cod. Theod. de Sepulcro violato.*

Hic primo decernit Theodosius: „ Omnia quæ supra terram „ urnis clausa, vel sarcofagis corpora detinentur, *extra urbem* „ delata ponantur, ut & humanitatis instar exhibeant, & relin- „ quant incolarum domicilio sanctitatem ". Dein pœnam subjungit in legis prævaricatores.

III. Per hæc verba, *Ut & humanitatis instar exhibeant*, significare voluit Theodosius, ipsa mortuorum sepulcra ad vias publicas & in agris merito poni, ut exhibeant hominibus humanæ fragilitatis, & mortalitatis exemplar, sive *speciem* vel *effigiem*: quod voci *instar* juxta Græcam interpretationem respondere notat Gothofredus ad hanc legem. Et hæc est prima ratio prohibitionis a Theodosio expressa.

Hanc ipsam rationem hujus prohibitionis assignat Varo *lib.* 5. *De lingua Latina.* „ Sepulcra (ait) ideo secundum *viam* sunt, quo „ prætereuntes admoneant, & se fuisse, & illos esse mortales ". „ Huc pertinent & tituli sepulcrorum: *Siste, aspice, salve, Viator.*

IV. Altera ratio exprimitur his verbis: *Ut ita relinquatur incolarum domicilio sanctitas.* Quæ ratio, sed sensu diverso a Gentilibus olim allegata fuisse videtur. In citata enim *Lege* 12. Diocletianus & Maximianus dicunt: *Ne tamen municipiorum jus polluatur.* Et Paulus Jurisconsultus *lib.* 1. *sent.* 21. ait: *Corpus in civitatem inferri non licet, ne funestentur sacra civitatis.* Gentilibus enim persuasum erat, Diis superis sacrata loca aspectu vel contactu rei funestæ contaminari, & Sacerdotes, si vel *funus* viderent, vel domum funeris ingrederentur: uti notat Gothofredus ad *L.* 5. & 6. *Cod. Theod. de Sepulcro violato.*

V. Cæterum Imperatores Christiani sanctitatem civitatum violari credebant per corpora mortuorum, quod nimio suo fœtore civitates inficerent. Unde & Isidorus *lib.* 14. *Orig. cap* 12. vetitæ sepulturæ in civitate hanc rationem reddit, ne fœtore ipso corpora viventium contracta inficerentur.

VI. Hæc quoad primam partem legis Theodosianæ. Secunda pars continetur finalibus his verbis: „ Ac ne alicujus fallax & „ arguta solertia ab hujus se præcepti intentione subducat, at- „ que Apostolorum vel Martyrum sedem humanis corporibus „ æstimet esse concessam, ab his quoque, ita ut a reliquo civi- „ tatis, noverint se atque intelligant esse submotos.

VII. Pro intellectu horum verborum notandum, *per Apostolorum & Martyrum sedem* intelligi sepulcrum seu conditorium, in quo reliquiæ vel corpora Apostolorum vel Martyrum condita erant.

VIII. Ulterius notandum, Christiana Religione jam invalescente, sedes sive sepulcra Apostolorum & Martyrum *intra Urbes* permissa fuisse, quantumvis privatorum sepulcra in urbe esse non possent: immo passim corpora Martyrum, licet tempore persecutionis extra urbem sepultura, ad urbem translata atque honorifice condita fuisse. Ad has sedes sive sepulcra ædiculæ, immo & Ecclesiæ ædificabantur, quæ vulgo *Martyria* dicta fuerunt.

IX. Cum Martyrum sepulcra in ipsis civitatibus permitterentur, nonnullorum *fallax & arguta solertia* contendebat, hæc sepulcra a lege generali, vetante loca civitatis sepulturæ deputari, esse excepta, quasi in hisce saltem sepulcris Martyrum privatorum quorumcumque cadavera sepelire liceret. Hanc igitur persuasionem hic vocat Theodosius *fallacem & argutam solertiam*, & ut talem rejicit.

X. Interim privatos quosque admodum desiderasse, apud Martyrum loca sepeliri, constat ex hac lege Theodosii, partim urbanæ sepulturæ præjudicio a Martyribus ipsis petito, partim pietatis motu desiderantes & corpora sua post mortem corporibus Martyrum sociari; nonnumquam forsan & ambitione. De hoc desiderio videri potest Augustinus De octo Dulcitii quæstionibus, *quæst.* 2. Et ipsum Augustinum scripsisse librum *De Cura pro mortuis*, cum interrogatus litteris fuisset, utrum prosit cuique post mortem, quod corpus ejus apud Sancti alicujus memoriam sepeliatur, testatur ipsemet *lib.* 2. *Retract. c.* 64. Quæ interrogatio sat ipsum populi desiderium rursus insinuat. Ostendit & eodem libro Augustinus, quid prodesse queat, corpora apud Sanctorum memoriam sepeliri, asseritque inter alia: „ Profecto etiam provisus „ sepeliendis corporibus apud memorias Sanctorum locus bonæ „ affectionis humanæ est erga funera suorum: quoniam si non- „ nulla religio est ut sepeliantur, non potest nulla esse, quando „ ubi sepeliantur attenditur.

XI. Hoc itaque populi desiderio, partim pietate, parti æmulatione & ambitione subnixo, sensim sepulcra urbana invaluerunt; donec tandem Leonis Imperatoris Constitutione in *Novella* 53. data fuit plena libertas, vel intra vel extra urbem sepulturam eligendi, abrogata contraria lege civili: „ Ne igitur (ait) „ ullo modo inter *civiles* leges hæc lex censeatur, sancimus: „ quin potius, ut *a consuetudine* recte contemnitur, sic etiam „ Decreto nostro prorsus reprobatur.

Hic etiam indicatur, legem hanc de non sepeliendo in civitate, *consuetudine* fuisse contemptam ante hoc Leonis Decretum.

XII. Porro cum Christianis maxime in votis esset, apud Martyrum

(*a*) In Galliis oratio seu laudatio funebris fieri non potest sine prævio Episcopi consensu, ita decrevit Concilium Burdigalense anno 1624. celebratum, cap. 20. De Sepulturis. „ In funeribus, inquiunt Patres hujus Synodi, funebres orationes haberi sine Episcopi licentia prohibemus. Quæ tamen si unquam fieri concedantur, caveant Concionatores ne vana vane commendare „ censeantur ". Idem quoque antea decreverant Concilia, Aquense ann. 1585. tit. de funeribus, & exequiis, Tolosanum ann. 1590. parte 2. cap. 10. de cura pro mortuis, &c.

[illegible]ra inhumari, ut per con[illegible]tyrum sive Sanctorum sedes vel fora eorum quodammodo junctionem cum Sanctis etiam[illegible]ione juvarentur; cœperunt eorum[illegible]ificarentur, & eorum [illegible]derate apud ipsas Basilicas sive Ecdem spiritu expetere [illegible] clesias sepeliri, [illegible] primitus ipsi Christiani loca suorum Ecclesiasti-

XIII. Sicuti enim [illegible] habebant ad sepulcra Martyrum, ut propterea Martyrum Conv[illegible] fuerint appellata, ita postmodum cessante persecutione religiose servatum fuit, nullam consecrari Ecclesiam sine reliquiis Sanctorum: ut hoc pacto, ipsæ Ecclesiæ ad sepulcra Martyrum quodammodo exstrui ritu veteri censerentur; seu potius sedes & dormitoria Martyrum haberentur: ut proinde ad Ecclesias sepeliri, esset sepeliri ad memorias sive sepulcra Martyrum.

XIV. Verum primis Christianis satis erat, si ad limina Martyrum inhumarentur; adeo ut vel ipsi Imperatores id sibi honori ducerent, uti testatur sanctus Chrysostomus *Homil.* 26. *in* 2. *ad Corinth.* scribens; „ Imperatores pro magno habuere, si juxta Apostolorum saltem vestibula corpora ipsorum sepelirentur, herentque Reges Piscatorum janitores.

XV. Hoc primorum Christianorum exemplo factum, ut Christianorum sepulturis non ipsæ Ecclesiæ, sed loca prope ipsas Ecclesias designata & concessa fuerint; idque tam intra, quam extra urbes; ubicumque Ecclesiæ Parochyales sive publicæ essent exstructæ.

XVI. Hæc loca humandi corporibus destinata, varia quidem olim nomina sortita sunt, quæ late exponuntur ab Auctore Romæ subterraneæ; qui & antiquorum sepulcrorum, & cryptarum arenariarum formas explicat & exhibet.

Usitatius autem & olim & hodie dicuntur *cœmeteria* a græco verbo [illegible], quod *dormire* significat.

Illa autem vox apposite data est loco, in quo humantur corpora *Christianorum*; utpote qui ob spem gloriosæ resurrectionis non tam mortui jacere, quam *dormire* dicuntur, *Joannis cap.* 11. ubi Christus Lazarum, qui erat mortuus, *dormire* dixit. Et Apostolus I. Thessal. 4. *Nolo vos ignorare de dormientibus*: ubi Hieronymus ait, *eos dormientes appellari; quia certum est, eos resurrecturos*. Eamdem rationem urgent & alii Patres, quos citat Joannes Durandus De Ritibus Ecclesiæ *lib.* 1. *cap.* 23.

XVII. Apud Romanos quilibet locum suum proprium reddebat *religiosum*, si in eum *mortuum* sepeliebat; aut saltem partem ejus principalem, puta *caput*, uti ait Jurisconsultus in *L.* 44. *ff. De Religiosis & sumpt. funerum*; qui dein addit; „ Cum „ autem impetratur, ut reliquiæ transferantur, desinit locus „ religiosus esse ". Hinc manifestum, totam loci religiositatem ex ipsa corporis inhumatione desumi. Unde & in *L.* 2. *ff. eod.* Celsus ait: „ Non totus, qui sepulturæ destinatus est, locus re„ ligiosus fit, sed quatenus corpus humatum est.

XVIII. Hodie apud Catholicos locus non efficitur *religiosus* per solam corporis humani inhumationem; sed per preces & benedictiones Sacerdotales prius religiosus redditur, & benedicitur, ut in illum corpora Catholicorum inferantur: immo si quis locum non-religiosum in sepulturam elegisset, hujusmodi electio spernenda esset; uti capite sequenti dicetur.

XIX. Unde ut cœmeterium corporibus Christianorum humandis inserviat, prius in locum religiosum per Episcopum solemni ritu erigendum, & consecrandum est.

XX. Quandonam vero hic ritus consecrandi, seu benedicendi cœmeteria initium sumpserit, incertum est. Interim videtur S. Gregorius Turonensis De Gloria Confessorum c. 106. benedictionis illius meminisse. Refert enim, quod cum ipse monuisset Abbatissam Monasterii Pictaviensis, ut corpus B. Radegundis Francorum Reginæ sepeliret, illa responderit: Et quidem faciemus, si Episcopus urbis non advenerit? Quia locus ille, in quo sepeliri debet, non est *Sacerdotali benedictione* sacratus. Hoc sane responsum non obscure innuit, ibi etiam moris fuisse, ut locus sepulturæ prævie sacraretur, & quidem benedictione Sacerdotali, seu Episcopali.

XXI. Quidni dicamus cœmeterii consecrationem cum ipsa quodammodo Ecclesiæ consecratione cœpisse; seu potius cœmeterium tanquam partem, & appendicem, aut verius aream vel porticum ipsius, una quasi consecratione cum ipsa Ecclesia consecratum fuisse? quod innuere videtur Innocentius III. in *c. tit. De Cons. Ecclesiæ*, scribens: „ Cœmeteria vero in quibus excommu„ nicatorum corpora sepeliuntur per suorum violentiam propin„ quorum, reconcilianda erunt aspersione aquæ solenniter bene„ dictæ, *sicut in Ecclesiarum dedicationibus* consuevit.

XXII. Similiter declarat Bonifacius VIII. quod polluta Ecclesia etiam pollutum censeatur cœmeterium contiguum; tamquam nimirum Ecclesiæ *accessorium*, ut ibidem significat.

Extat quidem in hodierno Pontificali Romano specialis ritus seu forma benedictionis cœmeterii per Episcopum faciendæ; sed quo tempore hæc formula præscripta sit, nescio. Hoc interim constat, cœmeterium per solemnem benedictionem e loco profano effici locum religiosum; immo tamquam Ecclesiæ appendici etiam de jure immunitatem localem esse indultam.

XXIII. Ecclesias & cœmeteria tamquam loca religiosa junxit Concil. Lugd. sub Greg. X. decernens, ut „ cessent in Ecclesiis, „ earumque cœmeteriis negociationes, & præcipue nundinarum „ ac fori cujuscumque tumultus, omnis in eis sæcularium judi„ ciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa per laicos cri„ minalis agitetur, sint loca eadem a laicorum cognitionibus aliena.

XXIV. Synodi nostræ Belgicæ specialem venerationem cœmeteriis, tamquam locis religiosis deberi, etiam significant, plura, quæ ad decorem, & venerationem eorum conducunt, statuentes. Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 13. *cap.* 6. ait: „ Cœmeteria „ diligenter sepiantur, & claudantur, nec animalia in eisdem „ ad pascendum admittantur; multo minus in eis sordes fiant „ aut a immundo inferantur. Qui in illis culpabiles fuerint, arbi„ trio Episcoporum puniantur.

Synodus D. Mechliniensis *tit.* 11. *cap.* 16. ait, „ Cœmeteria „ muris, fossis, aut sepibus ita concludantur, ut equis, vaccis, „ porcis, aliisque similibus animalibus nullus pateat accessus.

Dein c. 17. „ Nec sine gravi injuria loci sacri tolerari potest, „ ut in cœmeteriis tripudietur; ideoque id districtæ prohibemus.

Denique *cap.* 18. „ Liba quoque & placenta, & similia in cœ„ meteriis non vendantur: neque strues lignorum in eis fiant, „ lignave congerantur, & generaliter nihil in eis permittatur, „ quod loci religioni ac sanctitati repugnet.

Similia in aliis Synodis passim inculcantur; quæ quomodo cum hodierna cœmeteriorum promiscua profanatione consistant, Prælatorum, Parochorum, aliorumque, quibus hæc cura incumbit, est attendere, & remedium opportunum adhibere.

XXV. Interim ex ipsius cœmeterii benedictionis formula, quæ hodie in Pontificali legitur, sat constat, cœmeterium unice benedici ad inhumationem corporum humanorum; uti ex benedictionibus & collectis constat: quæ omnes ad corpora in illis humanda respiciunt.

Et quidem in ipso benedictionis initio precatur Pontifex benedicens; „ ut purgetur, benedicatur, sanctificetur, & consecre„ tur hoc cœmeterium, ut humana corpora hic post vitæ cur„ sum quiescentia, in magno judicii die simul cum felicibus ani„ mabus mereantur adipisci vitæ perennis gaudia.

Et in alia oratione Deum supplicat: „ Famulorum famula„ rumque tuarum corporibus in hoc cœmeterium intrantibus „ quietis sedem, & ab omni incursione malorum spirituum tu„ telam benignus largitor tribuas ". Et rursus in altera, „ Hanc terram, quæsumus, ad usum *sepulturæ* de benedictione „ tui sepulti corporis consecrare digneris.

Hæc & similia in ritu benedictionis cœmeterii occurrentia evincunt, cœmeteria proprie ad usum sepulturæ ex intentione Ecclesiæ destinari & benedici: non ita vero ipsa templa, in quorum etiam consecratione corporum in eis sepeliendorum mentio non fit, nec orationes, aut benedictiones ad sepulturam corporum diriguntur.

XXVI. Et sane sicuti antiquitus Christiani non in ipsis Martyrum sepulcris, sed ad limina sepulcrorum Martyrum sepeliebantur: immo ut ibidem sepeliri possent privilegii loco habebant, uti supra dictum est: ita quoque non in Ecclesiis, in quibus Martyrum corpora requiescunt, sed in cœmeteriis sepeliri corpora mortuorum visum fuit.

Concilium Bracarense I. *Can.* 18. „ Item placuit, ut corpora „ defunctorum nullo modo intra Basillicam Sanctorum sepelian„ tur: sed si necesse est, deforis circa murum Basilicæ usquo „ adeo non abhorret.

XXVII. Apud Gratianum *Caus.* 13. *quæst.* 2. *Can.* 15. „ Prohi„ bendum est etiam secundum Majorum instituta, ut in Ecclesia „ nullatenus sepeliantur, sed in atrio, aut in porticu, aut in „ exedris Ecclesiæ. Intra Ecclesiam vero & prope altare, ubi „ corpus, & sanguis Domini conficitur, nullatenus sepeliantur.

Refertur hoc Decretum a Gratiano sub nomine *Synodi Varensis*; sed uti monent Correctores Romani, non reperitur in hujusmodi Synodo; sed extat in Concilio Nannetensi anni 850. e quo etiam refert Regino *lib.* 1. *cap.* 125. & Buchardus *lib.* 3. *cap.* 159.

XXVIII. Interim ex hoc Canone colligimus, tria fuisse loca sepulturis destinata, sed tamen extra ipsam Ecclesiam; nimirum *atrium*, *porticum*, & *exedram*.

Atrium proprie quidem est spatium vacuum, quod remansit ex area sive solo, ubi ædificata est Ecclesia: atque ita atrium omnem circumambit Ecclesiam: hic tamen accipitur pro ea parte, quæ proxima januis est, in qua vestibulum est, & ita apud Ecclesiasticos auctores passim sumi, probat nonnullis adductis testimoniis Stephanus Baluzius in notis ad Reginonem *pag.* 557.

XXIX. Porticus, ait ibidem Baluzius, est locus deambulationi aptus, ut sunt claustra Ecclesiarum, & Monasteriorum.

Exedræ significatio obscurior est. Verisimile apparet, exedras constituisse partem murorum Ecclesiæ; atque fuisse loca circa Ecclesiam constructa in muris Ecclesiarum, in quibus sedere liceret; uti etiamnum in aliquibus Ecclesiis videmus.

In muro ergo illo prominenti cum nonnulli dein sepeliri cœpissent, cameras quasdam ac fornices constituebant in *exedra*; in quibus eorum corpora conderentur; testaturque Baluzius, quod istiusmodi cameræ plures etiamnum videantur in circuitu Ecclesiæ Tutelensis.

XXX. In his igitur tribus locis prope Ecclesiam, sed non intra Ecclesiam sepeliri mortuorum corpora permittit hæc Synodus sæculo IX. quod & aliis pluribus Synodis sub idem tempus decretum fuit. In *lib.* 1. *Capitularium Regum Francorum*, *c.* 158. legitur: „ Ut nullus deinceps in Ecclesia mortuum sepeliat ". *Et l.* 2. *c.* 48. „ Ut de sepeliendis in Basilicis mortuis Constitutio „ illa servetur, quæ antiquis Patribus constituta est ". Hæc eadem verba occurrunt in *Canone* 21. Concilii Arelatensis VI. an. 813.

XXXI. Sed illud notandum, sub idem tempus cœpisse non tantum Episcopis, & Presbyteris, sed & quibusdam laicis honoris causa sepultura in ipsis Ecclesiis concedi.

Sæculo VIII. S. Theodolphus Episcopus Aurelianensis in Epistola ad suos Presbyteros prohibens, ut nemo in Ecclesia sepeliatur, addit hanc clausulam: „ Nisi forte talis sit persona Sa„ cerdotis, aut cujuslibet justi hominis, quæ per vitæ meritum, „ talem, vivendo, suo corpori defuncto locum acquisivit.

Non adsimiles exceptio in pluribus ejusdem ætatis Decretis legitur.

XXXII. Cum autem *vitæ merita*, ob quæ hæc prærogativa esset indulgenda, determinata non essent, hæc exceptio latum campum aperuit laicis sepulturam in Ecclesia ambiendi, & Sacerdotibus plenam eam annuendi libertatem.

XXXIII. Accedebat, quod ex sepulturis intra Ecclesiam frequenter emolumentum notabile in Sacerdotes redundaret: dum vel laici, ut honoratiorem sepulturæ locum acciperent, in faciendis obla-

oblationibus erant liberaliores; vel etiam ipsi Sacerdotes pro locis honorabilioribus pretium exigere non erubescerent; uti ex Decretis contra hanc Sacerdotum exactionem infra referendis abunde patescit.

XXXIV. Mirum! quanta velocitate, duobus hisce, scilicet laicorum ambitione, & Clericorum cupiditate impellentibus, disciplina hæc antiquitus religiose observata de non sepeliendis mortuis in Ecclesiis, quasi ad interitum descenderit; ipsæque Ecclesiæ factæ sint divitum quorumcumque cœmeteria, in sepulturam duntaxat relictis cœmeteriis.

XXXV. Verum Ecclesia eodem semper spiritu animata, licet pro temporum & circumstantiarum conditione nonnunquam de externa disciplina aliquid remittat, prout indubie in hoc puncto multum remisit, satis tamen ostendit, quod & in hoc articulo disciplinæ eodem spiritu agatur; neque a pristina disciplina recedat, nec de ea remittat, nisi necessitate & conditione temporis quodammodo cogente.

XXXVI. Ut quid enim etiamnum hodie specialem illum ritum benedicendi cœmeteria retinet: nisi ut ostendat, locum proprium sepeliendis mortuorum corporibus esse cœmeterium?

XXXVII. Ipsa nostri pene temporis Concilia eumdem Ecclesiæ spiritum exprimunt, dum promiscuam illam sepeliendi in Ecclesiis, modo pecunia sufficiens detur, consuetudinem improbant, & quantum temporis conditio ferebat, inhumationem corporum ad cœmeteria relegant.

Concilium Rothomagense an. 1581. *tit.* de Curatorum officiis *nu.* 31. ait. „ Non adeo promiscue (ut nunc fit) mortui sepeliantur in Ecclesiis, ac ne quidem ditiores, ne is honor detur pecuniis potius, quam gratiis Spiritus sancti; sed hoc servetur Deo sacratis specialiter hominibus, eo quod præ aliis eorum corpora templa sint Christi, & Spiritus sancti, & aliis in sublimitate, & dignitate, tam Ecclesiastica, quam sæculari, constitutis; quandoquidem & isti Dei ministri sunt, atque organa Spiritus sancti: aliis insuper, qui nobilitate, vel virtutibus, vel meritis erga Deum & Rempublicam fulgent. Cæteri pie & religiose in cœmeteriis ad hoc dedicatis sepulturæ tradantur.

XXXVIII. Anno 1583. Concilium Remense, *tit. De Sepulturis*, voluit; ut „ omnes Christiani, quibus sepultura non est interdicta, in cœmeteriis, non autem in Ecclesiis sepeliantur: nisi (ait) forte de consensu Superiorum. Superiores autem non passim omnibus id privilegii concedant, sed in ejusmodi concessionibus delectum habeant personarum.

XXXIX. Quin eodem anno habitum Concilium Burdigalense *cap.* 30. inter gravissimos abusus circa sepulturas, recensuit hanc promiscuam sepeliendi in Ecclesiis licentiam; statuitque „ ut in Ecclesiis deinceps nulli sepeliantur, nisi fuerint Sacerdotes, prout jura præscribunt, vel sacris initiati, & Religiosi, Ecclesiarumve Patroni. Alii autem, qui nobilitate, auctoritate, meritisque in Deum & Religionem commendati fuerint, ad id cum licentia Episcopi admittantur. Cæteros vero in cœmeteriis, & polyandriis, quæ olim etiam illustriores non aspernabantur; sepeliri mandamus.

Hic obiter nota, quod *jura*, reclamat Concilium esse *Canonum* 18. *caus.* 13. *q.* 2. ubi ex Concilio Moguntino refertur: „ Nullus mortuus in Ecclesia sepeliatur, nisi Episcopi, aut Abbates aut digni Presbyteri, vel Fideles laici.

XL. Hæc sat clare ostendunt, Ecclesiam non plane abjecisse pristinam Patrum disciplinam; sed e contra optare, ut & hodie servaretur. Quod ipsum Rituale Romanum sub Paulo V. expressit, dicens: „ Ubi viget antiqua consuetudo sepeliendi mortuos in cœmeterio, retineatur, & ubi fieri potest, restituatur.

XLI. Addit idem Rituale: „ At vero cui locus sepulturæ dabitur in Ecclesia, humi tantum detur, Cadavera autem prope altaria non sepeliantur.

XLII. Consonant hisce, quæ S. Carolus habet in Concilio I. Mediolanensis *part.* 2. *cap.* 61. ubi in primis „ monet Episcopos, ut morem multis locis intermissum, mortuos in cœmeteriis sepeliendi, restituendum curent". Deinde addit: „ Et si cui locus sepulturæ deinceps dabitur in Ecclesia, humi tantum detur, & sepulcrum, in quo condetur, opere fornicato cum reliquo Ecclesiæ pavimento æquatum sit.

Et in Concilio Mediolanensi IV. *part.* 1. *cap.* 13. statuit: „ Ne sepulturæ locus quovis nomine cuiquam detur, ut sepulcra fiant, constituanturve in ulla quavis Ecclesia, sine Episcopi consensu *scriptis* exarato.

Post hæc addit: „ in choro autem, vel cappella majori, nullo modo, nec vero in aliis Ecclesiæ locis prope altaria, nisi tam longe sepulcra distent, ut sepulcralo os scabello, seu bradella altaris procul absit spatio saltem cubitorum trium; quæ autem proprius exstructa jam sunt, omnino amoveri, obstruique decernimus (a).

XLIII. Episcoporum erit attendere, quousque conveniat conformiter ad tot Conciliorum Decreta, antiquam disciplinam, & consuetudinem sepeliendi mortuorum cadavera in cœmeteriis restituere, & qua moderatione in Ecclesiis sepultura sit annuenda: ut si ab Ecclesia removeri nequeant, saltem ab altaribus removeantur: nec ipsa putrida cadavera, etiam nonnumquam impiorum hominum, tamquam Sanctorum reliquiæ vel sub altaribus condi videantur.

XLIV. Parochi in his locis concedendis, vel negandis frequenter parum possunt, præsertim contra inveteratam consuetudinem; ipsique præcipue attendere debent, ne turpis quæstus gratia appetere videantur sumptuosas sepulturas vel exequias. Si quid vero pro decore Ecclesiarum, tum morem statuendum aut faciendum disciplinæ, contra inolitum id Episcopis, aliisve Superioribus intercedant, consultius, erit ipsi auctoritate sua statuant, quod pro r., & committere; ut conditione convenire judicaverint. ...orum, & locorum

XLV. Refert Franciscus Pinsonius in tractatu ... *Beneficiis*, ad verba, *Cum suo reditu*, *cap.* 4. *part.* 2. §. 4. *nu.* 9. ... Silvanectensem Synodali Epistola Compresbyteris suis ... Episcopum ne intra Ecclesiarum septa sine suo jussu, vel litteris com...alle, datitiis defunctorum corpora inferrent: cumque ab hoc Decreto per appellationem tamquam *ab abusu* ad Senatum Regium esset causa devoluta, tandem perorante Advocato Regio die 8. Martii 1650. pro Episcopo esse pronuntiatum.

XLVI. Porro inspecta moderna Ecclesiæ disciplina, locum sepulturæ eligere in Ecclesia fere solis Patronis aut Fundatoribus competit; quibus etiam in choro locus dari consuevit; idque inter jura honorifica computari notavimus *part.* 2. *sect.* 3. *tit.* 8. *c.* 7. Alias locum sepulturæ in Ecclesia nemo sibi propria auctoritate eligere potest; sed is designandus ab iis, qui Ecclesiis præsident; earumque curam habent. Et quidem quia Æedituis Ecclesiarum cura Fabricæ incumbit, etiam consuetudo in multis Ecclesiis jus designandi locum sepulturæ eisdem detulit; uti notat Carolus Feyretius, de Abusu *lib.* 4. *cap.* 8. *nu.* 31.

Ex Cujacio refert Mornacius ad *L.* 4. *ff. De Mortuo inferendo*, „ in antiquis inscriptionibus solere notari locum ponendarum statuarum, vel exstruendi monumenti, datumque eum esse decreto Decurionum, ut intelligeretur statuas jure esse positas, vel exstructum decreto Decurionum monumentum. Notabatur ejusmodi concessio his litteris singulariis, L. D. D. D. I. I. *locus decreto Decurionum datus*; servantque hactenus hunc morem Ecclesiæ Parisienses. Nemini enim licet Epitaphios in eis titulus parietibus, columnisve præfigere, corporaque ulla condere, nisi concesserint Æditui, seu matricularii, ut loquimur, & quamvis publica videatur vasta illa Innocentium Lutetianorum ossuaria, jus tamen a S. Germani Antissiodorensis Ecclesia petendum est, soletque propterea in Epitaphiis fere omnibus hoc subjici, *par pension de Messieurs de S. Germain de l'Auxerrois* (a).

XLVII. Hæc Mornacius: circa quæ singularum Ecclesiarum consuetudo maxime attendenda. Non facile tamen Parochus in hoc puncto negligendus aut excludendus; cum etiam ipsi Gentiles Romani curam funeralium Pontificibus tamquam rerum sacrarum Ministris detulerint: nam ut Cicero ait, *Oratione De Arusp.* Numa 11. *Pontificibus ipsis justorum funebrium curam demandavit*, & latius probat Auctor Romæ subterraneæ *lib.* 1. *cap.* 17. *num.* 6. & 7.

XLVIII. Apud Romanos moris fuisse, ut quis non tantum sibi, sed & familiaribus, & hæredibus sepulcrum construeret, indubitatum est; dicitque Jurisconsultus Cajus in *L.* 5. *De Religiosis, & sumptibus funerum*: „ Familiaria sepulchra dicuntur, quæ quis sibi familiæque suæ constituit: hæreditaria autem, quæ quis sibi & hæredibus suis constituit.

XLIX. Hodie quoque frequentia sunt familiaria sepulcra; acquiruntur que per hoc quod Ecclesias in suis fundis ædificent, Patronique ex eo effecti sunt.

Hoc jus sepulcrale quia competit ratione juris Patronatus, vendito fundo, cui inhæret jus patronatus, etiam jus ipsum sepulcri transit cum ipso jure patronatus ad aliam familiam: nec familiaribus veteris Patroni jus sepulturæ ulterius competit, & ita judicatum refert Mornacius ad citatam *Legem* 5.

L. Aliter sepulcra familiaria acquiruntur hodie ab Æedituis aliisque, quibus loca sepulturæ designandi, & concedendi auctoritas competit; soletque pro oblatione majoris vel minoris summæ pecuniæ honoratior locus, amplioris que monumenti exstruendi licentia concedi: ita ut etiam specus imas, arcuato opere, ad condenda corpora, concamerent; solentque loca illa subterranea *caveæ* appellari. Frequentius autem parte Ecclesiæ sibi concessa, citra cellas subterraneas, tellure solida, in usum sepulcri familiaris utuntur: aperienda scilicet, atque effodienda quoties aliquis de familia est sepeliendus.

LI. Hæreditariorum sepulcrorum meminit Hincmarus Remensis in suo tertio Capitulari *cap.* 2. dicens: „ Et nemo Christianorum præsumat, quasi *hæreditario* jure, de sepultura contendere: sed in Sacerdotis providentia sit, ut Parochiani sui, secundum Christianam devotionem, in locis quibus viderit sepeliantur. Ipse tamen Sacerdos memor Ordinis sui, provideat & congruam cuique sepulturam, & ne scandalum, quantum vitari potest, fiat suis Parochianis.

Merito sane monentur Fideles, ut licet pia sit cura sepeliendi, & sepulcra construendi; quia & hæc in Scripturis sanctis inter bona opera deputata sunt; „ verum illa: quæ adjuvant spiritus defunctorum, oblationes, orationes, erogationes, multo pro eis observantius, instantius, abundantius impendant, qui suos carne, non spiritu mortuos, non solum carnaliter, sed etiam spiritualiter amant": quemadmodum loquitur Augustinus *Serm.* 72.

CA-

(a) Idem quoque in Galliis esse observandum plurima mandarunt Concilia, quæ in variis Regni Provinciis habita sunt. Horum Decreta leguntur Tom. 3. novorum Collectaneorum Cleri Gallicani, Tit. 5. pars. 3. versus finem.

(a) Cum S. Germani Antissiodorensis Parisiis antea institutum Capitulum sit hodie unitum Capitulo Cathedrali B. Mariæ ejusdem urbis, & utrumque translatione juridica efficiat unicum Capitulum, jus apponendi novum Epitaphium in SS. Innocentium cœmeterio petendum hodie est a Capitulo Ecclesiæ Cathedralis.

C A P T III.

De sepulturave per electionem, ...rochiali, Majorum & electa

1 *... ut Parochus propriis Parochianis defunctis justa Justum sit.*
2 *... lesia Parochialis ejusve cœmeterium proprius Parochianorum locus sepulturæ.*
3 *Jus funerandi juribus parochialibus annumeratum.*
4 *Parochialis Ecclesia de jure fundata est super sepulturis Parochianorum.*
5 *Hinc ad solas pene Parochiales Ecclesias habentur cœmeteria.*
6 *Ritualia & Synodi Parochos habent pro ordinariis Ministris exequiarum, & sepulturarum.*
7 *Quis Parochianus in ordine ad sepulturam dicendus?*
8 *Scholares Academici in Parochia sepeliendi,*
9 *Etiam peregrini, & transeuntes.*
10 *Nisi tamen in Parochia domicilii commode sepeliri queant.*
11 *Religiosi a propriis Superioribus, & in Ecclesia aut ambitu Monasterii sepeliendi.*
12 *Similiter & eorum* Oblati.
13 *Modo tamen sint plene Oblati, & qui tales dicendi?*
14 *Plene Oblati signum aliquod distinctum accipiebant.*
15 *Multum distant a pueris, aliisque in Monasteriis simpliciter habitantibus.*
16 *Hi Parochiæ manent subjecti.*
17 *Nisi consuetudo aut Concordata aliud habeant.*
18 *Beneficiati in Ecclesia Beneficiorum suorum sepeliendi.*
19 *De jure sepulcrum Majorum præfertur quoad sepulturam Ecclesiæ Parochiali.*
20 *De consuetudine videtur requiri electio sepulcri Majorum.*
21 *Facilitat tamen ad præsumendam electionem.*
22 *Per electionem sepulturæ excludi potest Ecclesia Parochialis, & sepulcrum Majorum.*
23 *Electio sepulturæ potest fieri in loco minus religioso; sed non in loco profano.*
24 *Quid de hac re habeat Rituale Romanum?*
25 *Sepeliri in loco profano an noceat defuncto?*
26 *Unicuique libera est electio sepulturæ, etiam uxori sine consensu mariti.*
27 *Ubi sepelienda uxor, non electa sepultura?*
28 *Filiifamilias sine consensu parentum eligunt sepulturam, si sint majorennes.*
29 *Pater eligit pro filio minorenni, si consuetudo id habeat.*
30 *Electio non est proprie actus ultimæ voluntatis.*
31 *Videtur esse speciei mandati ad nutum revocabilis; quod etiam sine scriptura dari potest.*
32 *Per testes etiam singulares electio sepulturæ probari potest.*
33 *Quæ attendenda in depositione testium?*
34 *Ex facto ipsius defuncti subinde probatur electa sepultura.*
35 *Exactior probatio electionis requiritur ad excludendam Ecclesiam Parochialem, quam aliam.*
36 *Introduci posset, ut electio fieret tantum per scripturam.*
37 *Quo motivo jam pridem plures ad suas Ecclesias attrahere conati sint fidelium sepulturas?*
38 *Excessus Monachorum per Pontificem repressus.*
39 *Fratres Mendicantes sepulturas sollicitare cœperunt.*
40 *Ex ea sollicitatione dissidia, & scandala orta; quibus obviandis Constitutionem edidit Bonifacius VIII.*
41 *Electio sit facta, est nulla; nec in electa sepultura sepeliendi.*
42 *Clerici & Religiosi vigore similis electionis sepelientes tenentur ad omnium perceptorum restitutionem.*
43 *Pœna hujus Constitutionis* ipso facto *incurritur, & Papæ absolutio reservatur.*
44 *Hæc Constitutio in Belgio renovata, & quantus ex ejus observantia sperandus fructus?*

I. QUia Parochus vita durante curam spiritualem suorum Parochianorum sustinet, ipsisque loco patris est, æquum est, ut & defunctos non deserat; ipsisque etiam defunctis justa persolvat, & locum sepulturæ concedat. Et sicuti pro ipsis vivis orare, & Sacrificium offerre debuit; ita convenit, ut pro defunctis preces Missasque offerat.

II. Unde jam pridem tamquam indubitatum traditum fuit, Ecclesiam Parochialem ejusque cœmeterium esse proprium locum sepulturæ Parochianorum, & Parochianos in Parochiali Ecclesia ejusve cœmeterio esse sepeliendos, nisi ostendatur ex aliquo speciali titulo in alia Ecclesia esse sepeliendos; quod multis Juris textibus expressum est, ac signanter in *Cap. 3. tit. De Sepulturis*: item *Cap. 2. eod. tit. in 6.* & in *Clementina 2. §. Hujusmodi eod.* notantque omnes Interpretes.

III. Insuper uno consensu hoc jus funerandi omnes Interpretes juribus Parochialibus annumerant post Abbatem ad *Cap. 9. De Sepult. num.* 8. ubi monet: „ Primo scias, quod de jure „ communi solum Ecclesiæ habentes populum habent jus sepe„ liendi: jus enim funerandi est de jure parochiali, quemadmo„ dum & Sacramentorum exhibitio.

IV. Itaque Parochialis Ecclesia de jure communi fundata est quoad sepulturas omnium Parochianorum; & ipsi Parocho jus funerandi competit, quamdiu contrarium non probatur; quemadmodum fundatus est in jure Sacramenta, aliave Pastoralia, intra limites suæ Parochiæ suis Parochianis exhibendi.

V. Hinc passim videmus circa solas pene Ecclesias Parochiales cœmeteria (quæ sunt proprie loca sepulturis destinata) ædificata & auctoritate Episcoporum dedicata.

VI. Similiter Ritualia, nec non Episcoporum Concilia, dum de sepulturis ac funeralibus agunt: fere ad solos Parochos, tamquam ordinarios Ministros, sua Decreta dirigunt; eosque monent & instruunt quid agere, & quid cavere in his debeant. Quæ non obscure indicant, Episcopos reputare ipsos Parochos sepulturarum ac funeralium suorum Parochianorum ordinarios Ministros.

VII. Parochiani autem quantum ad sepulturam, hi dicuntur, qui intra limites Parochiæ ita morantur, ut ipsa Sacramenta vivi in ipsa percipere, & Parochi ipsis administrare teneantur.

VIII. Unde Scholares in Academiis, licet non habeant animum figendi ibi fixum domicilium, sed tantum pro tempore studiorum ibidem morandi, censentur tamen respectu sepulturæ, non secus atque respectu exhibitionis Sacramentorum, Parochiani istius Parochiæ, quam tempore studiorum incolunt; uti notat Abbas Panormitanus ad *Cap. 1. tit. De Sepult. nu.* 4. & communis praxis consonat.

IX. Similiter recte ibidem notat Panormitanus „ quod peregrini, & transeuntes debeant sepeliri in Parochia, in qua moriuntur, eo quod Parochialis Ecclesia sit fundata in omnibus, quæ obveniunt in sua Parochia, quamdiu ad alium spectare non probantur: quo ex capite etiam nullus præter Parochum potest his peregrinis intra limites suæ Parochiæ Sacramenta administrare.

X. Hoc tamen intelligendum, si modo apud suam *propriam* Parochiam peregrinus ille sepeliri nequeat. Nam uti deciditur in *Cap. 5. De Sepulturis in 6.* „ si quis habet domicilium in civi„ tate vel castro, quandoque ad villam ruralem se transfert re„ creationis causa, vel ut ruralia exerceat in eadem, si ibidem „ decedat, non in Ecclesia dictæ villæ, sed in sua Parochiali „ debet sepeliri, *dummodo absque periculo ad ipsam valeat deportari* (a).

XI. Porro quia Religiosi suum Prælatum, Priorem, aliumve suum Superiorem pro Pastore aut Parocho habent, ipsumque Monasterium quodammodo pro Parochia: etiam debent per ipsum Superiorem exequiæ pro ipsis celebrari, & in Monasterii ambitu, quod vice cœmeterii est, vel Ecclesia sepeliri, *Cap. fin. De Sepulturis in 6.* Diciturque quod nec alibi sepulturam eligere queant, *quod velle, vel nolle non habeant*: quod & de Monialibus dicendum. Quin & Begginæ, licet proprie *Regulares* non sint, suum proprium Parochum, & cœmeterium, ac jus sepulturæ hodie habent, uti supra *Tom. 1. part. 1. tit. 33. cap. 3.* notavimus.

XII. Immo in *Cap. 10. tit. De Sepulturis*, injungit Pontifex Hospitalariis, ut de quarta trium millium solidorum satisfaciant „ Priori; cum constet eos a Parochianis ejus illos solidos rece„ pisse: nisi (ait) sufficienter sit ostensum, quod eorum *Oblati*, „ vel *Conversi* fuissent.

Ad hæc verba reflectens Panormitanus, ait: „ Nota ibi: *eo„ rum Oblati*, & tene menti; quia nescio alibi ita expressum, „ quod *Oblati*, & *Conversi* sepeliantur apud Ecclesiam ubi sunt „ *Oblati*: nec debet solvi portio Ecclesiæ Parochiali.

XIII. Addit dein Panormitanus: „ Quod ego intelligo in *plene* „ Oblatis, & Conversis; ut qui tradiderunt se & sua: alias secus.

Hæc Panormitani restrictio non obscure expressa est *Clem. 1. De Decimis*, ubi declaratur, quod Constitutio de solvendis Ecclesiæ Parochiali decimis animalium, quæ Religiosi in fraudem Ecclesiarum in pluribus locis emunt, emptaque tradunt venditoribus, vel aliis ab ipsis tenenda, extendenda non sit ad animalia, quæ per Religiosorum ipsorum Donatos seu *Oblatos* tenentur: *dum tamen* (ait textus) *illi Religiosis cum effectu donaverint aut obtulerint se & sua*.

Hæc clausula ostendit, pro veris Oblatis non esse reputandos, nisi *cum effectu se & sua* Religiosis obtulerint, atque hac oblatione de familia Monasterii censeantur, sive ipsi familiæ incorporati.

De hisce Oblatis late agit Du Cange in Glossario, verbo *Oblati*, monens, quod licet non omnes Oblati essent *veri Monachi*, nihilominus *Oblatorum*, & *Donatorum* ea esset conditio, ut de familia Monachorum censerentur, Abbati obedientiam promitterent, & victum, & vestitum ab iis consequerentur.

XIV. In signum oblationis etiam signum aliquod distinctum accepisse, innuit *Cap. 1. De Success. ab intestato*, in tertia Decretalium Collectione apud Antonium Augustinum, ubi refertur, „ quod cum Archipresbyter de Alterio se, & sua ad participa„ tionem orationum, Monasterio de Bruxeria pietatis intuitu „ obtulisset, quibusdam rebus usui suo simplici reservatis, de „ manu cujusdam Fratris ejusdem Cœnobii *augmentationem coro„ næ in signum oblationis* illius accepit.

XV. Multum proinde differunt *veri*, & *pleni* Oblati, de quibus fit mentio in Decretalibus, quique de familia Monasteriorum reputantur, ut eorum juribus, & privilegiis participent, a pueris aut etiam adultis, qui simpliciter in Monasteriis habitare; & expensas solvere solent; nec obedientiam aliquam promittunt, aut vestem, aliudve signum distinctivum Oblatorum accipiunt.

XVI. Unde nec hi Monasteriis incorporati, etiam Monasteriorum juribus aut privilegiis gaudere queunt; manentque Parochis, & Parochialibus subjecti, debentque tamquam Parochiani ad Ecclesiam Parochialem sepeliri, quemadmodum Panormitanus supra non obscure innuit, *solos plene Oblatos* apud Ecclesiam, ubi oblati sunt, sepeliendos monens.

Hoc & indubie fundamento declararunt S. Carolus, & Synodi Belgicæ, quod laici famuli quicumque Regularium Monasteriis operam navantes, tametsi *in illis habitent*, illo Paschatis tempore in sua quinque Ecclesia Parochiali sacram Communionem sumere

(a) Istud Caput, quod auctorem habet Bonifacium VIII. non observatur in Galliis. Sepeliunt corpus in ea Parœcia, in qua defunctum est, nisi aliter de voluntate mortui constet.

mere debeant; de quo *Tom. II. part.* 2. *sect.* 1. *tit.* 4. *cap.* 3. *num.* 9. nimirum quia hujusmodi famuli, tametsi in Monasteriis habitantes, non sunt veri *Oblati*, nec de familia Regulari: ideoque Parochiæ subjecti manent.

His conformis est Sententia Officialis Cameracensis de ultima Julii 1432. pro Pastore Ecclesiæ Parochialis de Molenbeke sive S. Catharinæ in civitate Bruxullensi, qua declaratum est „ servitores, servitrices, juvenes, & commensales, cæterosque in „ dicto Beghinasio famulantes infra limites Parochialis Ecclesiæ „ de Molenbeke, in dicto Beghinasio commorantes prædicti Actoris, veris Beghinis duntaxat exceptis, fuisse ac esse Parochianos, ab eodemque Actore (Pastore prædicto) Sacramenta Ecclesiastica, nec non Ecclesiasticam *sepulturam* debuisse ac debere recipere: insuper decernimus hospites transeuntes, & peregrinos prædicti Actoris Parochianos infirmitate detentos, & in „ dicto Beghinasio defunctos, non potuisse nec posse Sacramenta „ Ecclesiastica, sepulturamque Ecclesiasticam in dicto Beghinasio „ recipere, nisi primitus, & ante omnia licentia a dicto Actore „ petita, & obtenta.

XVII. Addunt tamen Synodi: *Nisi ex speciali concordia aliud ipsis sit permissum*. Quæ clausula & in hac de sepulturis materia subintelligi debet. Quin enim & hic Concordata sint servanda dubium non est; quemadmodum & privilegia, & indulta particularia, præsertim diuturna possessione suffulta, hic attendenda sunt: de quibus latius capite quinto.

XVIII. Sicuti Religiosi, & Oblati, qui sunt de familia Monasterii, sepeliendi sunt ad Ecclesiam Monasterii; ita & Canonici sepeliendi sunt in Ecclesia Capituli, tametsi forsan in alia Parochia habitent; eo quod ipsi Ecclesiæ Capitulari sint incorporati, atque eius sint membra: manentque Parochiani hujus Ecclesiæ ubicumque degant; uti notat Card. Tuscus *Pract. conclus. Litt. P. conclus.* 99. *num.* 5. & quotidiana praxis consonat; quæ respectu Beneficiatorum *propriam* Ecclesiam seu Parochiam reputat Ecclesiam, cui sunt per Beneficium incorporati; atque in hac eos sepelliri vult, si commode fieri possit; nec alio titulo, puta electionis, alibi sepeliendi sunt (*a*).

Unde in antiquis Decretis Cameracensibus *tit.* 21. statuitur; ut „ Cappellani perpetui Sacramenta sua a Curatis locorum suorum in infirmitatibus sui accipiant, & si decedant, in *Cappellanis suis sepeliantur*, nisi ex devotione (salvo jure Parochiali) alibi elegerint sepulturam.

XIX. Quæ hactenus de jure Ecclesiæ Parochialis ad sepulturam Parochianorum dicta sunt, intelligi debent inspecto jure Decretalium, nisi defunctus habeat sepulcrum *Majorum*, in quo potius quam in Parochia sepeliendum esse declaratur *Cap.* 1. & 3. *tit. De Sepulturis*; idque exemplo petito a Patriarchis in veteri Testamento, qui amabant sepeliri in sepulcro Majorum. Hinc frequenter in Scriptura sacra occurrit hæc phrasis: *Sepultus* seu *appositus est ad Patres suos*.

XX. Verum de Patriarcha Jacob legitur, quod *adjuraverit* filium suum Joseph, ut corpus suum sepeliret in sepulcro Majorum, uti & in Tobia consideravit *Can. Ebron, caus.* 13. *quæst.* 2. adeoque sepulcrum Majorum per *electionem* obtinuisse, & sibi procurasse videntur, ait Zypæus in Jure novo, *tit. De Sepulturis num.* 4. asseritque quod horum exemplo, „ multis locis usurpetur, ut nisi defunctus testatus fuerit se sepeliri velle apud Majores suos, sepeliatur in Parochia.

XXI. Addit tamen Zypæus: „ Si autem alia argumenta concurrunt, facile sepulcrum Majorum assumitur in argumentum „ electæ in eo sepulturæ.

Indubie consuetudo locorum primum hic valere potest, præsertim ut primævum jus Ecclesiæ Parochiali conservetur.

XXII. Sepulturæ Majorum uti & Parochiali de jure, & consuetudine præfertur sepultura a defuncto electa, *Cap.* 1. *tit. De Sepulturis*; ubi Pontifex postquam dixit, unumquemque juxta instituta antiquorum Patrum in Majorum suorum sepulcro sepeliendum esse, subjungit: „ Nulli tamen negamus propriam eligere sepulturam, & etiam alienam. Dominus enim, & Magister alienam elegit ut propriam ". Et in *Cap.* 2. §. *fin. eod. in* 6. dicitur: „ Si quis, antiqua dimissa, novam *elegerit* sepulturam, electionem hujusmodi nolumus impugnari.

XXIII. Verum illud in hac Decretali notandum, quod dicatur, electionem non esse impugnandam, etiamsi elegerit sepulturam *in loco minus religioso*, quod repugnare videtur. *Cap.* 3. *tit. De Sepult.* ubi scribit Innocentius III. „ Mortuorum sepulturas, „ & cœmeteria apud illas Ecclesias, & Monasteria ex antiquo „ esse disposita; in quibus Religiosorum fratrum Conventus „ sunt constituti, & orationes, atque Missarum solemnia tam „ pro vivis, quam defunctis frequentius celebrantur ". Hinc ulterius concludit: „ Unde ipsorum devotioni, & extremæ voluntati, qui apud hujusmodi Ecclesias sepeliri desiderant, minime est contradicendum.

Deinde addit: „ Qui vero relictis antiquis Ecclesiis, & Patrum, „ aliorumque parentum suorum sepulcris, contra consuetudinem „ Patrum veteris Testamenti, qui cum patribus suis sepulti esse „ leguntur ad nova, & *minus religiosa* loca transferunt, irrationabiliter, & contra antiquam institutionem facere videntur.

Hinc unanimi consensu concludunt Canonistæ, sepulturam eligendam esse in loco *religioso*; electionem autem factam de loco profano, tamquam irrationabilem esse respuendam: notantque Pontificem in citato *cap. De Sepulturis in* 7. non dicere non esse impugnandam electionem in loco *profano*, sed *minus religioso*. Apparet autem quod Bonifacius VIII. ubi per locum *minus religiosum* intelligat Oratorium, vel Sacellum ad Missarum solemnia, & sepulturas dedicatum: sed tamen, in quo non est *Religiosorum fratrum Conventus* nec *frequenter Missarum solemnia* tam pro vivis quam defunctis celebrantur; qualem locum desiderasse videbatur Innocentius III. in dicto *cap.* 3. atque quoad hoc Decretum Innocentii III. correxisse, aut potius declarasse videtur Bonifacius VIII. qui expresse monet, *licet jura super hoc videantur esse diversa*.

XXIV. Rituale Romanum ait: „ Cæterum nemo Christianus „ in communione fidelium defunctus extra Ecclesiam aut cœmeterium rite benedictum sepeliri debet: sed si necessitas cogat „ ex aliquo eventu aliquando ad tempus aliter fieri, curetur, „ ut quatenus fieri poterit, corpus in locum sacrum quamprimum transferatur.

XXV. Quid prosit sepultura ad memorias Martyrum sive Ecclesias, late exponit Augustinus *lib. De Cura pro mortuis*; una ostendens, nihil obesse Christianis, si per crudelitatem tyrannorum, aut inhumanitatem hominum, vel alia de causa ipsorum corpora maneant insepulta, aut etiam a bestiis devorentur.

XXVI. Itaque unicuique libera est electio sepulturæ in loco quocumque religioso jus sepulturæ habente. Et quidem adeo libera est hæc electio, ut nec subiectio uxoris respectu mariti impediat quominus uxor etiam vivente marito sibi possit eligere sepulturam; diciturque in *Cap.* 7. *tit. De Sepulturis*, nullam quoad hanc eligendi libertatem, esse faciendam distinctionem inter virum & mulierem. Ratio subjungitur; *Cum electio ista ad eum potius statum pertineat, in quo mulier solvitur a lege viri*. Quasi diceret, electio hæc non nisi post mortem mulieris effectum habet; atque in illud tempus tantum disponitur, quando mulier tunc soluta est a lege viri.

XXVII. Si autem mulier non elegerit sepulturam, in sepulcro mariti sepelienda erit, & quidem si plures habuerit maritos, est cum ultimo, cujus domicilium & honorem retinet, sepelienda, *Cap.* 3. §. *Mulier, De Sepult. in* 6. Atque de hoc casu non electæ sepulturæ accipiendum esse credidit Glossographus quod ex S. Hieronymo dicitur in *Can.* 2. *Caus.* 13. *quæst.* 2. Quos conjunxit unum conjugium conjungat sepulcrum; quia una caro est, „ & quos *Deus conjunxit, homo non separet* ". Matth. cap. 19. Marc. cap. 10. Item & illud sub nomine S. Augustini in Canone sequenti: „ Unaquæque mulier sequatur virum suum, sive „ in vita, sive in morte.

XXVIII. Sicuti potestas mariti in uxorem non impedit electionem sepulturæ; ita nec patria potestas impedimento est filiofamilias, quominus sibi eligat, etiam sine consensu patris, sepulturam, *Cap.* 4. *De Sepulturis in* 6. modo tamen minorennem ætatem excesserit, sive pubertatem attigerit.

XXIX. Minores enim sibi eligere non possunt; sed pater eligere sepulturam potest pro minore suo filio, si *consuetudo loci* id habeat, *Cap.* 3. §. *Utrum, tit. De Sepult.* Ubi autem consuetudo hujusmodi non habetur, cum suis Majoribus, vel in Ecclesia Parochiali sunt sepeliendi. Dicto *Cap.* 4. *De Sepult. in* 6.

Notat autem hic Glossographus, quod „ consuetudo habeat, „ quod parentes, vel amici, tales (minorennes) sepeliant in altera *quam volunt* (hoc est in sepultura Majorum, vel in Ecclesia Parochiali). Et grave videtur (ait) puerum 8. dierum „ semper in antiquis tumulis solemniter sepeliri.

Unde & in suis Ordinationibus Synodalibus declarat Eminentissimus Cardinalis Camusius Episcopus Gratianopolitanus, quod pueri minorennes debeant sepeliri in Ecclesia Parochiali, nisi habeatur sepulcrum Majorum, in quo pater poterit eligere sepulturam pro filio minorenni. *Tit.* 4. *art.* 2. *cap.* 6.

XXX. Quamvis electio sepulturæ plerumque fiat per testamentum aut codicilos, atque non nisi morte confirmetur, & effectum sortiatur: nequaquam tamen proprie est actus ultimæ voluntatis, neque regulis, & solemnitatibus ultimarum voluntatum subjecta aut alligata: unde, ut jam dictum est, licet filius-familias de jure testamentum facere nequeat, sepulturam tamen eligere potest.

XXXI. Videtur itaque electio hæc esse quædam species mandati exequendi post mortem; ac propterea etiam re integra revocabilis usque ad mortem. Atque consequenter non tantum per testamentum aut codicillos, sed & aliam quamcumque defuncti scripturam, aut etiam sine scriptura, solo verbo electio hæc fieri potest.

XXXII. Ita autem fieri debet, ut plene probari queat, sive per scripturam, sive per tot testes, & tales qui plenam fidem faciant; uti recte resolvit wamesius *Cons. Can.* 433. qui & ibidem ex Guidone Papa *Decis.* 544. tradit, ad probandum electam sepulturam sufficere testes singulares ex loco & tempore, uno dicente hoc loco, & tempore, ab isto vel ab aliis audivisse, defunctum sibi eligentem sepulturam, aut confitentem quod elegerit.

XXXIII. Hoc tamen addit wamesius; „ In hac probatione, „ quæ fit per testes sive contestes, sive singulares, hoc requiritur, ut deponant defunctum non jocose, non levitate, quadam, aut obiter fecisse hanc electionem; sed destinato propo-

(*a*) Id non est consonum disciplinæ, quæ hodierna die in Galliis observatur; quippe Religiosi cum extra sui Monasterii septa moriantur, eorum corpora obnoxia sunt juribus Parochorum, in quorum Parœciis obierunt; idem quoque censendum est de Canonicis Ecclesiarum Collegiatarum, nec ab eo usu excipiuntur nisi Canonici Cathedrales ejusdem Diœceseos, quamquam si sit Canonicus cujusdam Ecclesiæ extraneæ, quæ precum communione conjuncta sit cum Cathedrali Ecclesia illius urbis, in qua mortuus est; tunc pro more consueto Canonici Cathedrales suo Parochi consensu exequias defuncto persolvere solent. Quod si tamen Canonici titulo vel antiqua possessione certant, neque sunt neque alios Canonicos, quibus precum communione conjuncti sunt, sepelire legitime possunt, quamquam certe, ubi Capitula possunt tantum allegare antiquam possessionem, difficultatem patitur. Varia enim in eo casu Arresta data sunt a supremo Parisiorum Senatu, alia in favorem Capitulorum etiam Collegiatorum, alia in favorem Parochorum. Ea conciliare conatur D. De Hericourt in suo opere De Legibus Ecclesiasticis, 3. *part. pag.* 44. edit. 1743. Hunc consulere non pigeat.

,, sito, & verbis non omnino enuntiativis, sed dispositivis in, ,, re, & actione seria seu ardua.

XXXIV. Notat Insuper, interdum probari posse electam sepulturam ,, ex facti evidentia, ex destinatione patrisfamilias; si ,, videlicet sibi, vel uxori, seu familiæ aliquo loco monumentum fieri fecerit, si sarcophagum posuerit, si epitaphium, ,, præveniendo tempus mortis, posuerit.

XXXV. Illud quoque non dubium exactiorem probationem requiri de electione sepulturæ, si agatur de excludenda Ecclesia Parochiali, in qua defunctus vita sua durante Sacramenta recipit, & audivit verbum Dei, quam si agatur inter duas Ecclesias, quarum neutra de jure fundata est super sepultura defuncti.

XXXVI. In Actis Cleri Gallicani *tom. 1. tit. 2. c. 6 art. 7.* refertur judicatum 19. Julii 1628. per Arrestum Parlamenti Redonensis, corpora defunctorum esse sepelienda in suis Parochiis, nisi aliter per testamentum, & ultimam voluntatem disposuerint.

Non dubium, quia consuetudine, vel statuto induci posset, ut nulla electio sepulturæ admitteretur cum exclusione Ecclesiæ Parochialis, nisi de electione per testamentum, aut aliam legitimam ultimæ voluntatis dispositionem constaret: ut ita magis cautum esset Ecclesiis Parochialibus, quibus de jure sepultura competit; simulque omnes contentiones super probatione electionis cessarent; sicuti hac ratione hic Edicto perpetuo cautum est, non admitti aliam probationem, quam per scripturam, quando agitur de summa excedente 300. flor.

XXXVII. Cum autem jam pridem solliciti fuerint Fideles suam erga loca suæ sepulturæ libertatem singularem ostendere, fundationesque pias iis in locis facere, quin & in funeribus oblationes fieri consueverint; etiam jam pridem cupiditas quorumdam Ecclesiasticorum his emolumentis temporalibus inhiantium, variis, artificiis, & modis parum honestis conata est Fideles ad eligendam in suis Ecclesiis sepulturam inducere; idque non raro cum notabili detrimento Ecclesiarum Parochialium, quæ ipsos defunctos, vita durante, tamquam piæ matres lactaverant, & nutriverant.

XXXVIII. In *Cap. 4. De Sepulturis*, in prima collectione Decretalium apud Antonium Augustinum (fragmentum extat in *Cap. 2. tit. eod.*) refertur Epistola Leonis (verisimiliter IX.) omnibus Fidelibus per Dardaniam constitutis inscripta, in qua scribit, sibi esse relatum, quosdam esse perverse agentes, qui pervertere nituntur Ecclesiæ unitatem; ,, videlicet Abbates, Mo- ,, nachos, qui non studio charitatis, sed zelo rapacitatis invi- ,, gilant, atque seducere conantur sæculares, quos illaqueare pos- ,, sunt, ut res suas, atque possessiones, sive in morte, sive in ,, vita, Monasteriis suis tradant, & Ecclesiis, quibus subjecti ,, esse videntur, & a quibus Baptismum, Pœnitentiam, Eucha- ,, ristiam, nec non pabulum vitæ, cum late carnis acceperint, ,, vel accipiunt, nihil de bonis relinquunt.

Hanc Monachorum rapacitatem plane improbandam dicit: ,, Considerantes (ait) non esse bonum, si illi, qui olim socii fue- ,, runt passionum secundum Apostolum, sint immunes a societa- ,, te consolationum. Et quia dignus est operarius mercede sua.

XXXIX. Sanctus Bonaventura in Epistola 2. ad Provinciales sui Ordinis scribit, quod sepulturarum & testamentorum litigiosa, & avida quædam invasio Ordinem ipsum Clero toti non modicum exosum fecisset: uti supra *Tom. I. part. 1. tit. 32. c. 1. num. 21.* notavimus. Ex quo colligitur, quod vel eo tempore inciperent ad suas Ecclesias attrahere Fidelium sepultura; idque cum Cleri offensione.

XL. Cum autem hæc sepulturarum invasio, quæ etiam aliorum Ordinum Religiosos, immo Clericos sæculares sensim invasit, magna scandala & dissensionum semina pareret, ipsisque Fidelibus libertatem in eligendis sepulturis adimeret; Bonifacius VIII. animarum periculis, & scandalis, quæ frequenter ex his proveniunt, obviare volens, ait: ,, Universis Religiosis, & sæ- ,, cularibus Clericis, cujuscumque status, vel conditionis existant, ,, in virtute sanctæ obedientiæ, ac sub interminatione maledi- ,, ctionis æternæ, districtissime prohibemus, ne aliquos ad vo- ,, vendum, jurandum, ut fide interposita, seu alias promitten- ,, dum inducant, ut apud eorum Ecclesias sepulturam eligant, ,, vel jam electam ulterius non immutent.

XLI. Extat hoc Bonifacii Decretum in *Cap. 1. De Sepult. in 6.* additque: ,, Nos enim (si secus factum fuerit) electionem ,, talem decernimus nullius penitus existere firmitatis. Statuen- ,, tes, ut ii, qui sic elegerint, nec apud sic electas Ecclesias nulla- ,, tenus sepeliri, nec alibi (ne contra votum, juramentum, ,, aut promissum hujusmodi a se factum materiam habeant ve- ,, niendi) possint eligere sepulturam; sed contradictione quacum- ,, que cessante, sepeliantur omnino apud alias Ecclesias, apud ,, quas sepeliendi de jure fuissent, si alias sepultura non electa ,, forsitan decessissent.

XLII. ,, Si vero iidem Religiosi, vel Clerici prædictos in suis ,, Ecclesiis, vel cœmeteriis præsumpserint sepelire, ad restitu- ,, tionem tam sepultorum corporum (si petantur) quam etiam ,, omnium, quæ occasione sepulturæ illorum pervenerint quo- ,, modolibet ad eosdem, intra decennium integraliter faciendam ,, ipsos obligatos esse censemus. Quam nisi fecerint, Ecclesiæ ,, ipsæ, apud quas sepulti fuerint, nec non & cœmeteria ea- ,, rumdem ex tunc eo ipso sint, & tamdiu maneant Ecclesiastico suppposita interdicto; donec ab eis facta fuerit restitutio ,, plenaria omnium prædictorum.

XLIII. Hæc Constitutio renovatur in *cap. 3. De Pœnis* in Clementinis, volens, ,, violatores dictæ Constitutionis pœnam a ,, Bonifacio comminatam incurrere *ipso facto*, ab alio, quam a ,, Sede Apostolica (præterquam in mortis articulo) nullatenus ,, absolvendos, nullis privilegiis, aut statutis cujuscunque teno- ,, ris existant, super his valituris.

XLIV. Synodus Namurcensis anno 1659. postquam *tit. 19. cap. 4.* declaraverat, quod in sepeliendis mortuis, seu deducendis ad Ecclesiam non possit Religiosi portare stolam extra septa Monasterii sui juxta Clementinam *Dudum*, *De Sepulturis*, subjungit *cap. 5.* ,, Neque inducere, aut persuadere morientibus, ut apud ,, se eligant sepulturam, sub pœna comminata in Clementina ,, *Cupientes*, *de Pœnis*.

Sane si Fidelibus permitteretur libera sepulturarum electio, omnisque illa inductio, & odiosa ac scandalosa sepulturarum invasio cessaret, non dubium, quin multa dissensionum Clerum inter & Regulares semina suffocarentur, murmuraque & scandala evitarentur.

CAPUT IV.

De vetita exactione pro Sepulturis, & de juribus funeralibus.

1 *Anastasius certum reditum attribuit Ecclesiæ Constantinopolitanæ, ut* exequiæ *sine sumptu fierent.*
2 *Id primum constituit Constantinus Magnus.*
3 *Hæ leges quomodo tempore Justiniani Imperatoris neglectæ?*
4 *Leges illas Justinianus renovavit.*
5 *Sumptus & expensas funerum præscripsit & Ministrorum honoraria taxavit.*
6 *Inter hos Ministros erant, qui* Decani *dicebantur.*
7 *Quod hodie in Ecclesia Constantinopolitana* Decani *Officium?*
8 *Qui* Decani *dicuntur, non absimiles hodiernis Alexianis.*
9 *Inter funeris ministros erant Acolythi, & quod horum munus.*
10 *Erant quoque Asceteriæ sive Canonicæ; quales hæ fuerint, & quot funeribus adhibendæ cum Acolythis?*
11 *Constitutio Justiniani per Leonem Imperatorem renovata.*
12 *Quare conveniret, ut exequiæ* gratis *fierent?*
13 *Tempore S. Gregorii querebantur Laici pro sepultura pretium exigi.*
14 *Id graviter reprehendit S. Gregorius.*
15 *Ipse vitium illud evellere studuit; monetque Episcopos ut idipsum faciant.*
16 *Reprobat consuetudinem exigendi pretium pro sepultura, tamquam abusivam.*
17 *Leo IV. pro sepulturis quidquam exigi vetat.*
18 *Similiter & Hincmarus Remensis.*
19 *Idipsum sæculo IX. & X. plura Concilia vetuerunt, & exactionem pro exequiis defunctorum, ut Simoniacam damnat Concilium Turonense.*
20 *Idipsum declarat Concilium Lateranense; neque consuetudinem contrariam valere dicit.*
21 *Consuetudinem non effodiendi sepulcrum, priusquam pro terra pretium solvatur, reprobat Honorius III.*
22 *Consuetudo oblationes in exequiis faciendi non reprobatur.*
23 *Voluntarias oblationes a Clericis accipi permittit Sanctus Gregorius.*
24 *Idem permittit Hincmarus Remensis.*
25 *Pristina Concilia reprobantia exactiones, admittunt receptionem oblationum.*
26 *Simili modo Synodi recentiores reprobant exactiones, & probant oblationes.*
27 *Quid nomine oblationum veniat?*
28 *S. Carolus oblatum, & Ecclesiæ consecratum dixit quidquid circa funus apponitur.*
29 *Idem censuit Episcopus Gratianopolitanus.*
30 *Non videtur id ubique receptum.*
31 *Inter oblatas recensenda & Cleri honoraria.*
32 *Pallium feretro imponendum gratis dari optavit S. Carolus, & quid circa hoc habeat consuetudo Belgica?*
33 *Pallium semel feretro impositum esse Ecclesiæ consecratum, declarat S. Carolus.*
34 *In Belgio usitatæ redemptionis; quidque in his cavendum?*
35 *Redemptiones has probasse videtur S. Carolus.*
36 *Oblationes funerariæ cui competant?*
37 *Sicuti Clericis vetitæ exactiones, ita & laicis vetatur laudabiles offerendi consuetudines infringere.*
38 *Concilium Lateranense vult laudabiles consuetudines offerendi retineri.*
39 *Laudabiles consuetudines observari voluit Sanctus Carolus.*
40 *Ut Parochis, & Ecclesiis Parochialibus provideretur, oportuit consuetas oblationes stabilire, & quasi necessarias facere.*
41 *Ut abusus vitaretur, conveniens fuit, ut auctoritate Superiorum laudabiles consuetudines taxarentur.*
42 *Decreta Synodorum Cameracensium de hac taxatione.*
43 *In Belgio taxatio harum oblationum, sive jurium funeralium, sine consensu Magistratus ægre admittitur.*
44 *Taxa jurium funeralium auctoritate Regia facta pro Comitatu Namurcensi.*
45 *Ordinatio Caroli V. super materia funeralium pro civitate Mechliniensi.*
46 *Pro mortuis extra civitatem ad exequias celebrandas in civitate hæc Ordinatio cogi non vult hæredes.*
47 *Vult unicuique liberum esse eligere genus sepulturæ, & exequiarum quod sibi placet.*
48 *Recentior taxa Regia eorumdem jurium pro civitate Mechliniensi.*
49 *Similes pro civitate Antwerpiensi.*
50 *Natura jurium sic taxatorum similis est decimarum conditioni.*
51 *Jura taxata, & consueta a Clero non excedenda.*
52 *Prætextus excedendi a S. Carolo rejecti.*
53 *Cavere debet Clerus, ut quid ex pacto prætextu jurium exigat; sed solvi solitis sint contenti.*

54 *Evitare sollicite avaritiæ notam, nec ob solutionem jurium sepulturam differre.*
55 *Hæc dilatio sepulturæ ab Imperatoribus etiam ethnicis reprobata.*
56 *Eadem ratione improbatur mos arrestandi corpora, quæ viguntur per pagos, & quæ hujus moris origo?*
57 *Hunc morem improbat Parlamentum Mechliniense.*
58 *Improbat quoque S. Carolus.*
59 *Pignus accipere in securitatem solutionis jurium funeralium, vetat S. Carolus.*
60 *Sepultura conveniens hodie ob defectum solutionis jurium non raro negatur; quod non est probandum.*
61 *Parochi Parochianis suis, licet pauperibus, honestam sepulturam merito procurare student.*
62 *Monitum Episcopi Gratianopolitani circa sepulturas pauperum.*
63 *Ob defectum competentiæ subinde Parochi ad duriorem jurium exactionem impelluntur.*

I. EXTAT in Codice Justinianæo, titulo *De Sacrosf. Ecclesiis*, lex Anastasii Imperatoris in hæc verba: „ Magna, &c. Constitutio magnæ Ecclesiæ Constantinopoleos septuaginta librarum auri reditum, eam ob causam, ut scilicet exequiæ sine sumptu, & *gratis* fiant in urbe Constantinopolitana, & usque ad novos muros, & Blacernas.

II. Si Justiniano credimus, hujus Constitutionis primus auctor non est Anastasius, sed Constantini Magni lex est, per Anastasium innovata. Dicit enim in *Novella* 59. quæ inscribitur, *De debita impensa in exequiis defunctorum*: „ Quod Constantinus recte cogitans disposuit, & post hæc Anastasius firmavit, adjiciens etiam reditus causæ, hoc nos ipsi, cum periculum patiatur cadere, reparare & dare cum omni cautela, & terminis competentibus cogimur, illud facientes manere immortale.

Constantinus itaque erectam a se Constantinopolim Romanæ urbis dignitate, & privilegiis donavit, & ejus Ecclesiæ mille & centum tabernas, seu officinas sitas in præcipuis civitatis foris, & ab omni Regia exactione, ac publico onere liberas adscripsit, ex quarum reditu omnes funerum impensæ solverentur.

III. Verum hoc Principis donum in alienos usus jam tempore Justiniani converti videbatur; vel certe contra intentionem donantis, funeris impensa non e *publico* erogabatur, sed ab hæredibus defunctorum exigebatur; uti testatur ipse Justinianus. „ Plurimi plerumque adierunt nos (inquit) dicentes non similiter causam procedere, neque sine mercede fieri defunctorum exequias, sed exigi amare, & inveniri plurima foris nomina, & corpora, quæ etiam invitos exigunt lugentes, & cogunt dare non habentes; hæc omnia justum judicavimus competenti correctione digna facere.

IV. Itaque hac Novella rursus constituit Justinianus, ut Ecclesia Constantinopolitana ex officinis mille & centum ab omni onere liberis, & reditu ab Anastasio adjecto, impensas funerum suppeditet, nihilque causa funeris ab hæredibus exigatur.

V. Utque firmior esset ejus observantia, etiam hac Novella modus sumptibus funerum præscribitur; quantumque per semestria singula oporteat OEconomos Ecclesiæ Constantinopolitanæ dare his, qui funeri operam impendunt taxatur.

VI. Inter hos funeri assistentes, erant qui *Decani* dicebantur, qui & *Lecticarii*, sive *Copiatæ*, vel enim *Vespillones*, fossarii dicti sunt; quorum officium erat lectum, seu feretrum, cui cadaver erat impositum, efferre, & corpus inhumare; de quibus fit etiam mentio *L.* 4. *Cod. De Sacrosf. Ecclesiis*, ubi numerus eorum restringitur ad nongentos & quinquaginta.

VII. In notitia Ecclesiæ Constantinopolitanæ apud Goartium legitur: „ Decanus Sacerdotes ad jura sua, & oblationum partem accipiendam advocant “. Hanc exponens Goartius ait: „ Decanus idem est quod Vespillo, seu Lecticarius, & ut Epiphanius loquitur, qui mortuorum effert corpora. Unus hic tantum esse perhibetur, supra alios videlicet de grege plebis, ad efferendos mortuos absque Ecclesiastico titulo assumptos eminentior: cujus est etiam ea provincia, ut Sacerdotes componat in juribus, & contributionibus, ad eos ex funeribus, & alio quovis obsequio provenientibus accipiendis.

VIII. Hi igitur Decani, seu Vespillones, vel Lecticarii similes fuere hodiernis nostris Fratribus Cellitis, seu Alexianis, qui sepeliendis inhumandisque, ac curandis mortuorum corporibus se impendunt.

IX. Inter funerum ministros, quibus & e publico honorarium constituit, erant Acolythi, & Asceteriæ sive Canonici. Acolythi erant quasi asseclæ, quorum officium erat funeri funalia sive faces præferre; statuitque ut singulis funeribus saltem *tres* Acolythi assistant, qui nihil penitus accipient, scilicet ab hæredibus defuncti.

X. Asceteriæ sive Canonicæ erant mulieres, quæ præcinendo, & psallendo funus præcedebant, quas octo ut minus singulis funeribus adesse voluit.

Verba Justiniani sunt in hac Novella *cap.* 4. §. 1. „ Sancimus singulo lecto (id est, *feretro*) gratis dato unum Asceterium dari, Asceteriarum aut Canonicarum non minus octo mulierum præcedentium lectum, & psallentium, & tribus Acolythis, qui nihil penitus accipient.

XI. Cumque rursus lapsu temporis hæc Constitutio negligeretur, ac proventus in alios usus detorquerentur, Leo Sapiens legem tulit, qua decrevit, „ ut quæ de his jam olim edita Constitutio est, immota, & inviolata permaneat “. *Novella* 12.

XII. Optandum sane esset, ut quod in Constantinopolitana Ecclesia ex pia Imperatorum liberalitate fuit ordinatum, etiam hodie in omnibus Ecclesiis servari posset; ipsæque etiam pauperum exequiæ & funeralia honorifice, & religiose, prout eorum merita, & vitæ conditio exigunt, sine ipsorum sumptu agerentur: ipsisque Clericis occasio adimeretur, de hoc pietatis ac religionis opere quasi mercandi, & de alieno luctu lucrum captandi.

XIII. Scribit ad Januarium Episcopum Calaritanum Sanctus Gregorius *lib.* 7. *Indict.* 2. *Epist.* 56. „ Questa est nobis Nereida clarissimi fœmina, quod ab ea centum solidos pro filiæ suæ sepultura fraternitas vestra non erubescat exigere, atque ei super doloris gemitum, majorem dispendii studeat inferre molestiam.

XIV. Post hæc subjungit Gregorius: „ Quæ si ita se veritas habet, quia grave nimis, & procul est a Sacerdotis officio pretium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium: ab hac se petitione fraternitas vestra contineat, & molestia ei de cætera non existat; maxime quia & Hortolanum quondam; de quo seipsam asserit filiam suscepisse, Ecclesiæ vestræ non in parva quantitate munificum memorat extitisse.

XV. Deinde narrat, quomodo ipse vitium hoc extirpare studuerit, & quod exemplo etiam Gentilium Episcopi excitari debeant, ut sepulturam gratis annuant. „ Hoc autem vitium (ait) & nos postquam Deo auctore ad Episcopatus honorem accessimus, de Ecclesia nostra omnino vetuimus, & pravam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus: memores quia dum Abraham a filiis Emor, hoc est, Ephron, filio Seor sepulcrum pretio ad humandum corpus conjugis postularet, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos qui Sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium, ne vel in alienis denuo tentari præsumatur, admoneo.

Hanc sententiam Gregorii refert Gratianus *Caus.* 13. *quæst.* 2. *Can.* 12.

XVI. Et Domno Episcopo Messano scribens idem sanctus Pontifex *lib.* 7. *Indict.* 1. *Epist.* 4. morem aliquid pro sepultura exigendi vocat *illicitam antiquam consuetudinem*. Verba ejus sunt: Cum secundum nostrum „ institutum noveris nos *illicitam antiquam consuetudinem* omnino vetuisse, nec cuiquam assensum præbere, ut loca humandi corporis pretio possint adipisci.

XVII. Sæculo IX. Leo IV. in Homilia seu Epistola De Cura Pastorali ad omnes Sacerdotes curam animarum gerentes, ait; „ Nullus vestrum pro mortuis sepeliendis præmium aut munus exigat.

XVIII. Hincmarus Remensis in litteris ad Hedenulphum Laudunensem Episcopum, ait: „ Episcopus aut Presbyter pro sepultura obaudiens decreta B. Gregorii, pretium de terra concessa putredini quemquam non permittat in sua Parochia quærere, & de alieno velle luctu compendium.

Eamdem prohibitionem reiteravit in primo suo Capitulari, *cap.* 12. & in tertio, *cap.* 2. additque hic: *Sicut sacra & canonica sanxit auctoritas*.

XIX. Sub idem tempus Concilium Mediolanense *Can.* 72. verbis utens S. Gregorii ait: „ Nemo pro loco sepulturæ pretium de terra putredini concessa, & de alieno velle facere luctu compendium, (*a*) aliquo modo tenet.

Plura sunt tum Synodorum, tum Episcoporum decreta hanc sepulturam mercimoniam execrantia, & apud Gratianum *Caus.* 13. *quæst.* 2. *Can.* 14. refertur Decretum Concilii Triburiensis, & *Can.* 15. aliud sub nomine Synodi Varensis, sed quod revera est Decretum Synodi Nannetensis, & *Can.* 12. extat sententia S. Hieronymi hisce conformis.

His decretis insistentes posteriores Synodi, & summi Pontifices, uno consensu *exactiones* omnes pro sepeliendis mortuis non tantum prohibuerunt, sed ut Simoniacas reprobarunt, idque non obstante quacumque contraria consuetudine.

Extat in *Cap.* 8. *tit. De Simonia*, Decretum Concilii Turonensis sub Alexandro III. „ Pro *sepultura* quoque, & chrismatis & olei receptione, nulla cujusquam pretii exactio attentetur “. Additque: „ Nec sub obtentu *cujusquam consuetudinis* reatum suum quisquam tueatur; quia diuturnitas temporis non diminuit peccata, sed auget.

XX. Et in *Cap.* 9. *tit. eod.* refertur Constitutio Concilii Lateranensis sub Alexandro III. ubi in primis dicitur: „ Horribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut & pro sepulturis, & exequiis mortuorum aliquid requiratur.

„ Putant autem (pergit Concilium) plures ex hoc licere, quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur; non attendentes quod tanto graviora sunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerunt alligatam.

XXI. Denique Honorius III. scribit Magalonensi (*b*) Episcopo in *Cap.* 13. *tit. De Sepult.* „ Abolendæ consuetudinis perversitas apud Montempessulanum (ut dicitur) inolevit, ut decedentibus non prius permittatur effodi sepultura, quam pro terra, in qua sepeliendi sunt, certum pretium Ecclesiæ persolvatur “. Et infra: „ Mandamus, quatenus cum loci Diœcesanus existas, inhibeas Clericis ne quicquam omnino præsumant exigere hac de causa.

XXII. Verum cum hisce decretis nequaquam reprobetur laudabilis, & a primis sæculis in Ecclesia recepta consuetudo in funeribus oblationes pro mortuis faciendi; proinde neque Clericis eas recipiendi libertas adempta est.

XXIII. Et quidem S. Gregorius in citata *Epist.* 56. postquam exactionem pro sepultura reprobavit, addit: „ Sed si quando ali-

(a) Compendium eo loci, significat tributum, seu præstationem nummariam.
(b) Magalone, *Maguelone*, urbis olim Episcopalis Galliæ Narbonensis, verum ann. 1536. ejus sedes a Paulo III. summo Pontifice, postulante Francisco I. Rege Francorum, ad Monte-Pessulanum translata est.

„ aliquem in Ecclesia sepeliri conceditis, siquidem parentes ipsius, „ proximi, vel hæredes pro luminaribus *sponte offerre* quid voluerint, accipere non vetamus.

XXIV. Similiter Hincmarus Remensis in allegato primo Capitulari prohibemus quidquam exigi aut extorqueri, addit: „ Si „ quid autem Altari, vel Ecclesiæ aut sibi (Presbytero) *gratis* „ *oblatum* fuerit a devotis quibuslibet, cum benignitate recipere „ non interdicimus". Et rursus in altero Capitulari: „ Si au- „ tem aliquid quisquam *gratis* offerre voluerit post sepultum cor- „ pus, hoc suscipi non vetamus.

XXV. In Concilio Meldensi etiam hæc clausula his verbis exprimitur: „ Si quando autem proximi, vel hæredes *sponte* ali- „ quid conferre in Ecclesia voluerint in *eleemosynam* defuncti, „ accipere non vetamus: *peti* vero vel *exigi* aliquid omnino „ prohibemus.

Decreta Conciliorum Triburiensis, & Nannetensis supra citata apud Gratianum, eamdem clausulam continent.

XXVI. Eodem tenore & Synodorum nostræ pene ætatis decreta concipiuntur; ut nimirum exactiones, & pactiones interdicant, oblationes vero probent; easque a Parochis aliisque, quibus de jure, vel consuetudine, aliove legitimo titulo competunt, recipere permittant.

XXVII. Nomine oblationum non veniunt hic tantum illa, quæ in Missis exequiarum aut anniversariorum ad Altare offeruntur, sed & luminaria, aliaque, quæ circa funus sive occasione funeris consanguineis, hæredibusque defuncti in funeris pompam impenduntur.

XXVIII. Unde S. Carolus in suo Concilio Mediolanensi I. *tit. De Funeribus & exequiis*, ait: „ Candelæ omnes, cerei, & quæ „ introititia vocantur, quæ circum crucem, & cadaver ad Ec- „ clesiam adferuntur, & alia, quæ circa feretrum, & in Alta- „ ribus ac reliquis in locis, dum divina Officia in funere cele- „ brantur, hæredum impensa accenduntur, ita Deo oblata esse „ intelligantur, ut ejus Ecclesiæ Sacristiæ, in qua mortui cor- „ pus humandum erit, continuo addicta sint.

XXIX. Sancti Caroli vestigia premens Cardinalis Gratianopolitanus in suis Ordinationibus Synodalibus, *tit. 4. art. 2. cap. 15.* idipsum declaravit. Verba ipsius sunt: *Tout ce qui est offert a l' Eglise, n' en doit jamais être retiré, c' est pourquoi nous ordonnons que les cierges, & flambeaux qui auront été allumés aux Convois, ou dans l' Eglise à l' Autel, demeureront aux Curés, ou a ceux a qui ils appartiennent, par le droit & par la coutume, à la reserve des cierges des Confreres, & que les Confreres tiennent à leurs mains pour accompagner le corps de leur Confrere, qui seront retirés par leus officiers.* Id est: Quidquid Ecclesiæ oblatum est, auferri ab ea non potest: hinc statuimus, ut candelæ & faces, quæ accensæ fuerint in comitatu, vel in Altari Templi, Parocho cedant, aut iis, ad quos jure aut consuetudine pertinent: hinc exceptis Confraternitatum candelis, quas in deducendo Confratris cadavere Confratres prætulerunt, quæ per ipsorum administros repolcentur.

XXX. Id nihilominus non ubique videtur receptum, ac nominatim legitur in Regulamento emanato e Curia Brabantiæ an. 1665. pro civitate Antuerpiensi super juribus sepulturæ, *art. 12.* quod faces, quæ positæ fuere circa feretrum, non poterunt retineri ab Ecclesia; sed referentur ad domum mortuariam, ad dispositionem hæredum, vel executorum. Verba articuli sunt: *Datmen ten opsighte vande flambeuwen gestaan hebbende rontom de baere in geene kercke vande selve stadt* (Antwerpen) *het sal moegen behouden maer dat met de selve sal laeten wederkeeren naer het Sterfhuys om te blyven ter dispositie vande Erfgenaemen oft Executeurs van t' selve.* Id est; Quoad faces circumcirca feretrum collocatas, nulla ejusdem civitatis Ecclesias has sibi poterit vindicare; verum ad domum mortuariam referri eas liberum erit, ut de iis aut hæredes, aut executores disponant.

XXXI. Præter illa hic enumerata, inter oblationes etiam comprehendenda sunt, quæ Clericis funus comitantibus, & exequias, aliave officia funeralia agentibus, dari solent; de quibus loquitur S. Carolus, dicens: „ Excipimus (a superiori decreto) „ ea quæ Clericis cujusvis eleemosynæ causa dari solent, & quæ „ funeralium nomine Cathedralibus, & Parochialibus Ecclesiis „ ex sacris Canonibus debentur.

XXXII. Vult insuper S. Carolus, ut „ dent operam Episcopi „ diligenti cohortatione, ut in singulis Parochiis, communibus „ eorum sumptibus, qui sunt in Parochia, comparetur palli- „ um, quod mortuo imponi solet; idque omnibus in funere *gra-* „ *tis* commodetur: quod si Parochiani id recusarint, singuli Pa- „ rochi, & alii Ecclesiarum Curatarum Rectores pallium ad hu- „ jusmodi usum emanant; pro quo mortuorum hæredes illis mi- „ nimum aliquid Episcopi arbitratu largiantur.

Hic in plerisque Ecclesiis *pallium* hujusmodi habetur, sed sumptibus Ecclesiæ, vel Fabricæ plerumque comparatum; pro quo aliquid solvi solet. Superiorum est attendere, ne ejus occasione nimis peratur.

XXXIII. Addit S. Carolus: „ Si vero nobiles homines aureo „ vel serico, vel omnino pretioso pallio uti voluerint, pecunia „ sua faciendum curent: quod ad ejusmodi cadaverum usum „ nullo modo in posterum adhibeatur: sed illi Ecclesiæ, in qua „ mortuus sepultus fuerit, illico post funus acquisitum sit, & „ in ejus ornamenta convertatur.

XXXIV. Consueverunt hæc & similia, ad pompam funeris vel feretro, vel altaribus, vel etiam templi, aut chori parietibus appendenda vela sive panni lugubres, certa redimi eleemosyna, Fabricæ, vel Canonicis, aut Parocho, juxta variam locorum consuetudinem, cedente: quemadmodum & ipsa in specie oblata, in quorum locum hæc redemptionis pecunia succedit pro varia locorum consuetudine his illisve cedunt; quod & innuit S. Carolus in suo Concilio Mediol. II. *Decr. 16.* explanans hac in parte Decretum primi Concilii supra relatum, quod significabatur, oblata cedere Sacristiæ,

Sed hac in redemptione illud cavendum, ne eo titulo pompæ funeris nimium excrescant; atque etiam hi, quorum conditio, & dignitas hujusmodi externum apparatum non permittunt, ad similem fastum, mediante alicujus modicæ pecuniæ redemptione, prosiliant; Parochi autem & Clerici, qui interim per similes redemptiones lucrum captant, faciliores reddantur ad externum illum fastum permittendum, ut hoc pacto saltem lucrum ex redemptione proveniens habeant. Accedit, quod hujusmodi redemptiones, præsertim quando hactenus consuetudine, aut Superiorum auctoritate non sunt determinatæ, mercimoniam quamdam redoleant; soleantque laici cum Parochis, & Clericis super his quasi mercari.

XXXV. Hinc S. Carolus in suo Concilio Mediol. IV. *tit. de Funeribus, & exequiis*, statuit: „ Ne pactiones de funere, aut „ de exequiis pro mortuo celebrandis, cum defuncti hærede, „ aut alio, ad quem pertineant, a Parocho aliove ea conditio- „ ne fiant, ut certa ceræ pars, quæ exequiarum Officiis super- „ erit, ipsi hæredi aut alteri restituatur.

Has redemptiones improbare quoque videtur citata Ordinatio Curiæ Brabantiæ pro civitate Antuerpiensi, *art. 14.* in verbis: *Dat in toecommende sullen cesseren alle redemptie over cruysen, vaenen, baer-cleeden, behangen vande chooren, ende diergelyke, maer saleen iederschuldig syn sigh te contenteren met de reghten hier onder in particulier aengeroet.* Id est: Nulla in posterum fiet redemptio ratione crucis, quæ præfertur, labari, vestis sepulcralis, vestitionis chori, aut similium; sed unicuique satis erit quod per jura infra specialiter exprimenda concedetur.

XXXVI. Cessante particulari consuetudine, aut privilegio, aliove titulo, oblationes hæ funerariæ tamquam jura Pastoralia spectant ad illos, quibus alia jura Pastoralia competunt; atque de his, sicuti de aliis oblationibus, judicandum conformiter ad illa, quæ supra *tit. 2. cap. fin.* dicta sunt. Et ita in specie de pecunia, quæ in redemptionem pannis lugubris parietibus Ecclesiæ appensi solvebatur, respondit Zypæus *Consult. 6. De Sepult.*

XXXVII. Sicuti Clericis severe prohibitum fuit, ne super sepulturis aut exequiis, aliisque similibus Religionis operibus paciscantur, vel hac occasione extorsiones faciant; ita quoque laicis inculcatum fuit, ne pias, & laudabiles, ac receptas offerendi consuetudines facile infringant.

XXXVIII. Testatur Concilium Lateranense in *Cap. 24. tit. De Simonia*, „ ad Apostolicam audientiam frequenti relatione per- „ venisse, quod quidam Clerici pro *exequiis mortuorum*, & bene- „ dictionibus nubentium, & similibus pecuniam exigunt, & ex- „ torquent, & si forte eorum cupiditati non fuerit satisfactum „ impedimenta fictitia fraudulenter opponunt. Econtra vero qui- „ dam laici laudabilem consuetudinem erga sanctam Ecclesiam, „ pia devotione Fidelium introductam, ex fermento hæreticæ „ pravitatis nituntur infringere, sub prætextu canonicæ pietatis.

His querelis occurrens Concilium, ait: „ Quapropter super his „ pravas exactiones fieri prohibemus, & pias consuetudines præci- „ pimus observari: statuentes, ut libere conferantur Ecclesiastica „ Sacramenta, sed per Episcopum loci veritate cognita compescan- „ tur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare.

Ex hoc Decreto conclusum fuit, exactiones quidem in exequiis mortuorum vetitas; sed & laudabiles consuetudines offerendi a laicis esse observandas: immo etiam per Episcopum ad earum observantiam urgeri posse; quod non solum praxis, sed & Synodi posteriores probarunt.

XXXIX. Et quidem S. Carolus in suo Concilio Mediol. I. *De Funeribus & exequiis*, statuit in primis: „ Exequiarum, sepultu- „ ræ, & anniversariorum causa nemini quidquam pacisci, aut „ exigere liceat, neque etiam petere, vel quid aliud committere, „ quod simoniacæ labis, aut sordidæ avaritiæ suspicionem habeat.

Huic dein Decreto immediate subjungit: „ *Pias* tamen in his „ consuetudines servari jubemus, cujus rei Episcopus curam „ suscipiat.

Ulterius, cum prius illud Decretum contra exactiones, & pactiones Rectorum Ecclesiarum in exequiis in eam partem a plerisque accipi animadvertisset, quod occasione inde sumpta, Ecclesiæ, non servato piarum consuetudinum usu, debitis eleemosynis defraudentur, in suo Concilio Mediol. II. *part. 3. Decreto 17.* hæc in modum declarationis, seu explanationis prioris Decreti addidit: „ Qua- „ re Episcopus habita & locorum, & personarum ratione, in fu- „ neribus, & exequiis, quæ pia instituta, & consuetudines lauda- „ biles sibi videbuntur, arbitratu suo servari jubeat sacrorum Cano- „ num auctoritate; contumacesque compellat omni juris remedio.

XL. Postquam autem decimæ personales desierunt, & decimæ reales ac mixtæ sensim ad Monasteria & Capitula Canonicorum devolutæ fuere, necessitas quodammodo coegit, consuetudines has offerendi stabilire; ipsosque laicos quasi constringere ad ipsas oblationes hactenus consuetas; ut Parochorum & Ecclesiarum Parochialium necessitatibus provideretur; creditumque fuit æquum esse, „ proprio Pastori tam pro officio exequiarum, quam reli- „ quis charitatis officiis defuncto, vita ejus durante, impensis, „ debitum honorarium post mortem præstari „; uti loquitur Synodus P. II. Cameracensis *tit. 12. cap. 8.*

XLI. Sed ne circa has laudabiles piasque consuetudines, vel a Clericis per excessum, vel a laicis per defectum aberretur, omnesque contentiones, & etiam sordidæ aut suspectæ conventiones evitentur, merito caverunt Synodi, ut modus ac mensura hisce oblationibus, auctoritate Superiorum ponatur; determineturque quid juxta laudabilem piamque consuetudinem a laicis solvi, & a Clericis prætendi queat: quod auctoritate Episcoporum fieri in supra allegato Decreto mandavit S. Carolus.

XLII. Similiter Synodus P. II. Cameracensis in citato Decreto, quo æquum declaravit, ut proprio Pastori tam pro officio exequiarum, quam reliquis charitatis officii defuncto, vita ejus durante, impensis, debitum honorarium post mortem præstaretur, advertens, difficillimum esse, hoc (debitum honorarium) *uniformiter* pro singu-

singulis locis statuere & definire, voluit, ut „ curent Episcopi in
„ suis singulis Diœcesibus circa id providere, prout (ait) sta-
„ tuitur *cap.* 7. tit. *De Decimis*, primi Concilii Provincialis.

Illo autem *cap.* 7. Synodus illa Provincialis decrevit; „ In
„ Ecclesiis, in quibus jura Pastoralia, vel conventione, vel au-
„ ctoritate Magistratus sunt ordinata, ac terminata, ea jura ma-
„ neant, si æqua fuerint: si minus, vel augeantur, vel minuan-
„ tur Episcopi ac Magistratus judicio. In quibus autem non sunt
„ determinata, ineatur ratio cum eodem Magistratu, ut fiat.

XLIII. Supponit Synodus in hoc Decreto, taxationem horum jurium, & Episcoporum & Magistratuum auctoritate fieri.

Verisimile est, Synodum hic attendisse harum & vicinarum Provinciarum morem, & consuetudinem; quæ jura illa temporalia citra auctoritatem Magistratus civilis ægre laicis imponi sinerent, uti *Tom. II. part.* 2. *Sect.* 1. *tit.* 1. *cap.* 4. notavimus; ubi una dictum est esse conveniens, ut utraque potestate hæc jura taxentur; ne alias laicis, de excessu Ecclesiasticorum in taxandis his juribus, quærendi detur prætextus.

XLIV. Notoria est Belgii praxis, taxationem hanc perficiendi auctoritate Magistratus Regii; exatque in pluribus Ecclesiis similis taxa. Pro civitate & Comitatu Namurcensi, prout illa inita, & conventa est de mandato Regio cum Consilio illius Provinciæ, describitur ad calcem Synodi Namurcensis an. 1659. *Cui quisque se conformabit*, ait ipsa Synodus *tit.* 19. *cap.* 7.

XLV. Extat quoque part. 3. Edictorum Barbantiæ *lib.* 1. *tit.* 6. *cap.* 1. Ordinatio Caroli V. de 23. Martii 1528. pro civitate & districtu Mechliniensi, qua sumptus funerum, & honoraria sive jura Parochorum, aliorumque Ministrorum, nec non Ecclesiæ sive Fabricæ specificantur, & taxantur.

XLVI. In primis in hac Ordinatione decernitur, quod nullus civis aut incola Mechliniensis tenebitur ad exequias, aut alia jura, pro civibus seu incolis civitatis Mechliniensis, qui extra civitatem mortui fuerint, etiamsi intra civitatem vita durante domicilium & larem haberent; nisi ipse defunctus per testamentum aut ultimam suam voluntatem ordinasset; aut ejus hæredes communi consensu libera voluntate; & ex devotione idipsum vellent, & a Parocho requirerent.

XLVII. Secunda declaratur, quod unicuique cujuscumque status sit, sive dives, sive pauper fuerit, liberum sit eligere tales exequias sive magnas, sive exiguas, cum illo pulsu campanarum, & lumine, sicuti ei visum fuerit: & casu, quod id per testamentum aut aliter non declaraverit, idipsum fieri possit de voluntate & judicio hæredis, vel executoris. Verba Edicti sunt: *Ende dat een iegbelyk mensche binnen Mechelen ende Schependom vandier rick oft arm, van wat state oft conditie, die sy, kiesen ende verclaeren sal te doen soo groote ende cline uytvaert, met sulcken gheluyt ende licht, als hem ghelieven sal, ende in dien by by synen Testamente oft andersins niet ghecosen oft verclaert en hadde, sal t'selve ghescbieden tot wille ende discretie van den erfghenamen oft Executeurs sonder wonder gehouden, bedwongen oft ghemolesteert te moghen wesen.* Id est. Unusquisque tam incola Mechliniensis, quam qui sub ejus Scabinatus jurisdictione degit, pauper seu dives, cujuscumque gradus, aut conditionis fuerit, eliget, & statuet exequias sibi parandas ea pompa seu splendida, seu mediocri, tali campanarum pulsu & facibus; prout ipsi libitum fuerit: si vero testamento aut alias nihil horum statuisset, juxta prudentiam & voluntatem hæredum, aut executorum id constituetur, nemine ad plura obligato, sine ulla coactione aut molestia.

XLVIII. Cum vero super his juribus rursus excitata esset quæstio coram Parlamento Mechliniensi inter Magistratum dictæ civitatis ex una, & Capitulum, Plebanum, ac Pastores ejusdem civitatis ex altera partibus; Parlamentum, auditis Advocatis Fiscalibus, nec non Commissariis pro informatione causæ designatis, Declarationem per modum Ordinationis edidit anno 1668. qua confirmavit citatam Carolinam, atque exactam insuper omnium jurium pro temporum conditione, nec non funerum diversitate, tum Fabricæ, tum Capitulo, Parochis, aliisque quibuscumque Ministris competentium, specificam taxam fecit; ac etiam sumptuum funerariorum aliquam moderationem adjunxit. Habetur hæc Ordinatio una cum taxa *part.* 4 Edict. Brabantiæ, *lib.* 2. *tit.* 14.

XLIX. Similis taxa jurium funeralium, nec non determinatio eorum, quæ circa sepulturas observari oporteat, emanavit ann. 1686. e Curia Barbantiæ pro civitate Antuerpiensi, in qua determinantur omnia & singula jura Parochorum, Cleri, custodum, aliorumque ministrorum, & Fabricæ, idque pro diversitate funerum.

Dicitur insuper in hac Ordinatione *art.* 22. quotidie quæstionem moveri super electione sepulturæ, & sepeliendis pueris, & aliis in sepulchro Majorum; aliquibus prætendentibus, sine speciali electione; pueros non posse extra suam Parochiam sepeliri: tametsi alibi habeatur sepulchrum Majorum.

Itaque *art.* 23. decernitur, quod pueri infra ann. 25. uti & minorennes non juncti Matrimonio, sepelientur ubi parentes aut unus ipsorum voluerit; nisi ipsi filii sepulturam elegissent.

Et *art.* 24. additur, quod si contraria electio non sit, patre aut matre ibidem sepultis, eadem etiam sepultura pro pueris erit.

Dein *art.* 25. quod pueri parentibus orbati, & cælibes morientes, sive adhuc sint sub tutela sive non, si in ipsa civitate habeant sepulturam patris, aut matris, poterunt in ea sepeliri in casum non contrariæ electionis.

Si pater, & mater in ipsa civitate sint sepulti in diversis locis, & pueri non conjugati non elegerint sepulturam, liberum erit hæredibus aut executoribus in alterutrius sepultura corpus defuncti pueri sepelire, *art.* 28. Ad evitandas quæstiones super probatione electionis sepulturæ, statuitur *art.* 31. quod omnis electio sepulturæ extra Ecclesiam Parochialem domicilii defuncti, fieri debebit *in scriptis* sub signatura defuncti, vel per declarationem coram Notario, qui de eo mox actam capiet, & de qua constare debebit Præfecto funerum ante inhumationem. Verba articuli sunt: *Dat alle d' electie van sepulturen buyten de Parochie kercke vande wooninge vanden overledenen sal moeten geschieden schriftelijck by onderteekeninge vaneen overledennen. oft declaratie voor Notaris die daer van instantelijck acte houden, ende waer val sal moeten confteren aen den Præfectus funerum voor de begraeffemisse.* Id est: Quod omnis sepulcri electio extra Parochiam habitationis defuncti scripto fieri debebit sub chirographo defuncti, vel per declarationem coram Notario, qui hujusce continuo actam servabit, cujusque faciat fidem Præfecto funerum ante inhumationem.

Additur tamen *art.* 32. præcedentem articulum ita esse intelligendum, ut quoad illos, qui nomina alicui lapidi sepulcrali insculpi jusserunt, aut nomina sua etiam vita ipsorum durante posita sunt, corpus ipsorum ibidem sepeliendum sit. Verba sunt: *Soo nochtans dat nopende de gene die hunne namen hebben doen stellen op eenige sarcken oft waer van de namen bevonden worden aldaer gestelt te zyn van en hun levet doodt lichaem in de kerke alwaer sulckes bevonden wort, sal begraven worden.* Id est: Sic tamen ut quoad eos, qui nomina sua lapidi sepulcrali inscribi jusserint, iisque etiamnum vivis insculpta esse constiterit, cadaver in Ecclesia, in qua id fieri curarint, sepeliatur.

L. Hæc jura sic taxata, sunt onera quædam adinstar quodammodo decimarum laicis imposita; sed demum post mortem in sustentationem Ministrorum Ecclesiæ, & reparationem, ac intertentionem Fabricæ templi, nec non divinorum Officiorum solvenda. Et sicuti decimarum solutio in sua origine voluntaria, sensim in necessitatem versa est; ita & circa has funerarias oblationes contigit.

LI. Et quemadmodum decimæ juxta locorem consuetudines accipi debent, neque Clericus *insolidas* prætendere potest; ita & juribus hisce taxatis & receptis Clerus contentus esse tenetur: cavendumque, ne vanis & excogitatis prætextibus jura illa propria auctoritate augeant, aut nova in gravamen laicorum inducant.

Ita S. Carolus in suo Concil. Mediol. IV. *part.* 2. *tit. De Funeribus, & exequiis*, monet, ut Capitula & Canonici contenti sint in funere, funerisque officio, eleemosyna, quæ generatim ipsi universo, aut singillatim unicuique de Capitulo dari solet.

Deinde adjungit: „ Idem Parochi, Rectores, Sacristæ, custo-
„ des; & alii Clerici inviolate servent ad Episcopi præscriptum.

LII. „ Pro crucibus autem, & quæ circa cadaver, aut ce-
„ notaphium disponuntur, pro campanis item, lampadibusque,
„ aliove prætextu, aut nomine, nihil præterea capiat, exigat-
„ que, nec Capitulum, nec quisquam de Capitulo, nec Rector,
„ nec Sacrista, custos, aliusve Clericus quicumque, nisi si quid
„ est, quod fabricæ aut sacristæ campanarum nomine dari piæ
„ consuetudinis Episcopus esse censuerit, idque vere in eum usum
„ cedat; at pro crucibus nil omnino; quovis etiam fabricæ, vel
„ sacristæ nomine accipi liceat.

LIII. Synodus P. II. Cameracensis *tit.* 13. *cap.* 3 decrevit,
ut „ pro loco sepulturæ, etiam eo prætextu, quod cedat fabri-
„ cæ, aut alii piæ causæ, nihil ex pacto exigatur: sed si quid
„ (ait) juxta cujusque loci piam & laudabilem consuetudinem
„ a defuncti hæredibus vel executoribus donetur, ipsi fabricæ
„ cedat; non autem in usus Canonicorum, Pastorum, aut alia-
„ rum personarum convertatur.

Monet quoque Rituale Romanum, ut „ Parochi, aliique Sa-
„ cerdotes iis eleemosynis contenti sint, quæ aut probata con-
„ suetudine dari solent, aut Ordinarius constituerit.

LIV. Ulterius Parochi, aliique Sacerdotes in horum jurium petitione, omnis avaritiæ & aviditatis specimen sollicite cavere debent.

Hinc in primis caveant differre sepulturam prætextu quod non sufficienter de juribus solvendis cautum fuerit.

Sæculo xi. Guillelmus Episcopus Parisiensis in suo Capitulari
Cap. 5. ait: „ Presbyteri non detineant corpora mortuorum su-
„ per terram occasione pecuniæ extorquendæ.

Et ejus successor S. Odo in Capitulari suo: „ Prohibetur di-
„ stricte, ne pro interrasio corpus sepeliri differatur.

LV. Hanc sepulturæ dilationem non tantum a sacris Canonibus, sed Imperatorum tam Gentilium, quam Christianorum legibus tanquam rem barbaram reprobatam esse ostendit Christianus Lupus Dissertatione II. prooemiali ad tomum III. Scholiorum in Canones, *cap.* 12. ubi insuper relata Severi Imperatoris lege, *Ne corpora detinerentur, aut vexarentur, aut probiberentur per oppidorum territoria transferri*, ait: „ At vero hodie apud nos Christianos
„ si quis peregre moriens sepeliri velit in patria, ejus cadaver loco
„ moveri aut transferri non sinitur, nisi singulis, per quorum terri-
„ toria transierit, Parochialibus Ecclesiis persolverit sua jura. Ea
„ de causa quandoque videmus cadavera arrestari. Cujus con-
„ suetudinis justitiam non video usque huc, & cupio edoceri.

LVI. Neque ego hactenus consuetudinis hujus justitiam video; videturque hæc consuetudo sat solida reprobata per Peckium in tractatu *De Jure sistendi*, *cap.* 5. ubi in Parochos acriter invehitur, ut supra *cap.* 1. monui: admodumque verisimile est, hanc consuetudinem originem traxisse ex avita hominum pietate, ac religione, qua ducti in singulis Ecclesiis pagorum, per quos cadavera deferebantur ad locum sepulturæ, mortuos deponebant, donec Pastores illic cum Clero preces suas pro defuncto effudissent; atque quæ pietatis officia, sensim per Parochos tracta esse in necessitatem apparet.

LVII. Supra citata Ordinatio Parlamenti Mechliniensis de ann. 1664. super juribus funeralibus, vult, ut si exteri in ipsa civitate Mechliniensi moriantur, & eorum corpora alio asportentur, nihil ab eorum hæredibus prætendere possit Ecclesia Parochialis, sub qua mor-

mortui sunt, si ibi non sepeliantur; neque sub prætextu dictorum jurium sepulturæ, aut servitii, arrestare corpora exteriorum, aut habitantium, vel aliter impedire, aut differre eorum sepulturam.

Non obscurum est, Parlamentum improbasse jam dictam consuetudinem exigendi jura sepulturæ corporum, quæ tantum transvehuntur per Parochiam, eoque titulo arrestandi; cum nec jura exigi permittat, licet etiam in Parochia mortui sint.

LVIII. Hanc consuetudinem haud probatam fuisse S. Carolo colligitur ex Decreto Concilii Mediolanensis IV, quo decernitur, ut „ Parochus, intra cujus Parochiæ fines aliquis alienæ „ Parochiæ occisus est, ejus cadaver libere alio transferri nullo prætextu prohibeat; nihilque ea de causa accipiat. Si vero „ translatio ea cum funere fit, liberum ei sit uti jure suo „. *Part. 2. cap. 12.*

LIX. Insuper ad evitandam avaritiæ aviditatisque suspicionem, statuit ibidem S. Carolus: „ Ne Parochi, aliique Clerici, „ neque item exequiarum curatores, aliive quicumque in funere operam ponunt, pignora capiant, quibus sibi caveant de „ funerali eleemosyna, aut de eorum operæ in funere præstitæ „ mercede.

LX. Non solent quidem hodie ob defectum solutionis jurium corpora manere, aut detineri non humata; sed tamen rarum non est, ut ob ejus defectum negentur sepultura, & exequiæ, quas pietas & institutio Christiana defunctorum Christianorum corporibus impendi postulant.

Sane nec honestum, nec Religioni nostræ decorum apparet, ut defunctus, qui vitæ suæ meritis, & conditione sive statu meruit honestam, ac honorificam sepulturam, locumque sepulturæ, his carere debeat; quia hæredes ejus sine notabili rei familiaris detrimento jura funeralia solvere nequeunt, aut certe hæreditas ejus ejusmodi jurium solutionem ferre non potest.

LXI. Indubie Parochi in similibus circumstantiis ostendere debent, se juribus illis non tam avide inhiare, ut propterea velint suos Parochianos, alias bene meritos, honesta sepultura privari, neque nimium duri esse debent in eorum exactione, præsertim dum sciunt familiam defuncti honestam quidem esse, sed tamen revera in re familiari minus abundantem.

Scio quidem sæpe non dependere a solo Parocho remissionem horum jurium; immo frequenter minorem eorum partem ad ipsum spectare: nihilominus, si ipse sub agendi modo ostendat, se velle etiam sine juribus, aut cum notabili eorum remissione exequias, & sepulturam facere, satis erit ut notam aviditatis evadat, & Parochianorum suorum benevolentiam conciliet, ostendatque quod Parochianis etiam pauperibus, juxta conditionem ipsorum *justa* persolvere sit paratus.

LXII. Eminentissimi Cardinalis Camusii Episcopi Gratianopolitani in citatis Ordinationibus Synodalibus *tit. 4. art. 12. cap. 12* hoc notandum occurrit monitum: *Nous leur* (aux Curés) *recomandons de temoigner autant de piété & d'empressement aux enterremens des pauvres, que des riches; de dire les Prieres accoutumées en les conduisant à l'Eglise, & en les mettant en terre, & d'eviter de donner lieu de soupçonner qu'ils apprehendent de n'avoir point de retribution.* Id est: Commendamus ipsis, ut eamdem consuetudinem exhibeant ad sepeliendos pauperes, quam divites, eosque deducendo ad Ecclesiam, & inhumando consuetas preces recitent; caveantque occasionem suspicioni præbere, quod timeant ne sibi sit retributio.

LXIII. Indubie multum urgentur, ac quasi impelluntur Parochi, eorumque Vicarii ad duriorem jurium illorum exactionem, idque non sine gravi Fidelium scandalo, & offensione, eo quod ex his sibi vitæ necessaria, defectu sufficientis alibunde competentiæ, habere debeant. Decimarum possessores, quibus incumbit Parochis de competentia convenienti providere, merito attendent, ne sua tenacitate hisce scandalosis, & scabiosis exactionibus causam præbeant.

CAPUT V.

De juribus Ecclesiæ Parochialis ad exequias, & oblationes, dum alibi sepultura est electa.

1 *Ecclesiæ Parochiali competunt de jure sepultura, & exequiæ.*
2 *Nonnullis aliis locis religiosis* libera *sepultura, sive jus sepeliendi concessum est.*
3 *Sed ultra privilegii tenorem non extendendum.*
4 *Jus sepulturæ, & jus celebrandi exequias sunt distincta: nec illo concesso, sequitur & hoc concessum esse.*
5 *Consequenter alicui loco religioso concessa libera sepultura, non censetur propterea concessum jus exequiarum.*
6 *Pontifices indulgentes alicui loco religioso liberam sepulturam, reservant Ecclesiæ Parochiali reliqua sua jura.*
7 *Clausula reservatoria jurium Ecclesiæ Parochialis occurrit in Bulla confirmatoria Ordinis S. Dominici.*
8 *Eadem clausula exprimi solita in omnibus Bullis, quibus* libera *sepultura annuitur.*
9 *Per* liberam *sepulturam intelligitur jus sepeliendi libere cadavera eorum, qui in loco illo sepeliri elegerunt.*
10 *Corpora dum in locis hujusmodi inhumantur, dicuntur ab Ecclesia Parochiali* assumi.
11 Salva justitia *Ecclesiarum Parochialium idem est, quod salvo jure illarum Ecclesiarum.*
12 *Vigore clausulæ, salva justitia Ecclesiarum Parochialium, manet iis salvum jus celebrandi exequias.*
13 *Manet quoque Ecclesiæ Parochiali jus, ut cadaver prius ad eam deferatur, & eo præsente Missa celebretur.*
14 *Nulla consuetudo requiritur, ut hoc jus salvum sit Ecclesiæ Parochiali.*
15 *Hoc jure utuntur Ecclesiæ Parochiales in Gallia.*
16 *Hoc jus Ecclesiis Parochialibus per Arresta Regia sæpius assertum.*
17 *Illud jus Ecclesiis Parochialibus vindicat Cardinalis Camusius Episcopus Gratianopolitanus.*
18 *In pluribus Ecclesiis Belgicis idem jus salvum manet, & Parochis civitatis Iprensis adjudicatum.*
19 *Per senatum Regium assertum Parocho civitatis Hallensis.*
20 *Similiter Parocho civitatis Athensis.*
21 *Jus exequiarum sine repræsentatione corporis nonnullis Ecclesiis conservatum.*
22 *Jus exequiarum Parochiis civitatis Mechliniensis asseruit Parlamentum.*
23 *Exequiæ persolvendæ in parochia, quales esse debeant?*
24 *Æquum est, ut Ecclesia Matrix seu Parochialis participet in oblationibus factis Ecclesiæ electæ sepulturæ.*
25 *Leo III. tertiam partem dari voluit.*
26 *Alius Pontifex medietatem.*
27 *Tandem* quarta *exemplo quartæ legitimæ, aut Falcidiæ, assignata.*
28 *In statuenda hac portione inspiciendam esse legitimam consuetudinem respondit Urbanus III.*
29 *Portio hæc semper dicitur* quarta, *licet aliquando sit major, vel minor.*
30 *Concilium Viennense* quartam *funerariam determinavit.*
31 *Voluit dari ex omnibus, quæ a defuncto relinquuntur, Fratribus, apud quos est electa sepultura.*
32 *Etiam ex candelis, quas manibus præferunt.*
33 *In quartam funerariam non sunt imputandæ oblationes factæ Ecclesiæ Parochiali.*
34 *Decretum Synodi Tridentinæ quoad hanc* quartam *funerariam.*
35 *Summa fuit Prælatorum cura pro conservanda hac* quarta *Ecclesiæ Parochiali.*
36 *Hæc quarta consuetudine regitur.*
37 *Quid in Gallia, & Belgio consuetudo habeat?*
38 *In dubio salvum manet jus Ecclesiæ Parochialis.*
39 *Concordata in hac materia sunt attendenda.*
40 *Quid circa hæc observandum?*

I. SUPERIORI capite ostensum est, Ecclesiam Parochialem, seu ejus cœmeterium esse locum sepulturæ, sive inhumationis, atque de jure unumquemque esse sepeliendum in Ecclesia Parochiali, nisi ostendatur ex speciali titulo derogatum esse huic juri.

Ulterius ostensum est, Ecclesiæ Parochiali de jure competere, ut in ea exequiæ, aliaque justa defuncto persolvantur, & Parochum esse ordinarium exequiarum, aliorumque officiorum defunctis impendendorum ministrum; eique ejus esse, ea defunctis suis Parochianis administrandi, non secus ac Sacramenta, aliaque salutis media vita durante.

II. Porro licet de jure soli Ecclesiæ Parochiali id competat, nullusque alius locus, inspecto jure communi, inhumationi Fidelium defunctorum datus sit; nihilominus successu temporis, jus sepulturæ, sive inhumationis, aliis passim locis religiosis ex privilegio communicatum esse constat; ipsisque insuper Fidelibus factam libertatem, sepulturam eligendi in quocumque loco religioso jus sepulturæ habente.

III. Sed cum hæc inhumandi facultas aliis Ecclesiis, sive locis religiosis competat jure *speciali*, seu *privilegiato*, consequens est, eam ultra tenorem privilegii contra Ecclesiam Parochialem ejusque jura extendi non posse.

IV. Ulterius notandum est, quod inter se disparata omnino sint, defunctorum sepultura, sive inhumatio, & exequiæ, sive Officium Ecclesiasticum pro defuncto exsolvendum.

Hinc sequitur, uno indulto, nequaquam alterum censeri concessum: indubitatumque est, posse aliquem in aliquo loco religioso sepeliri, tametsi in eodem nulla exequiæ, nullumque Officium defuncto persolvantur: quod quotidiana praxi notius est, quam ut probari debeat.

V. Dum ergo alicui Ecclesiæ, sive loco religioso indulta est sepultura, vel licentia dandi sepulturam iis, qui in illis inhumari elegerint, nequaquam propterea ipsi datum censetur jus, ut ibidem, in præjudicium Ecclesiæ Parochialis, celebrentur exequiæ, aliave Officia Ecclesiastica pro defunctis persolvantur.

Cum enim jus cadaveri inhumandi in aliquo loco sit plane distinctum a jure celebrandi exequias pro defuncto, & utrumque illud jus spectet de jure communi ad Ecclesiam Parochialem; indubitatum est quod uno eorum alteri loco vigore privilegii communicato, nequaquam alterum censeri debeat indultum in præjudicium Ecclesiæ Parochialis: quia a jure communi non censetur recessum, nisi in quantum ipse tenor privilegii exprimit, & exigit: immo dum ipsa verba privilegii sunt, dubia, juxta indubitatas juris regulas interpretanda sunt, ut quam minimum a jure communi recedatur.

VI. Jure ergo inhumationis communicato alicui Ecclesiæ, seu religioso loco, salva nihilominus remanent Ecclesiæ Parochiali reliqua jura. Quod & ipsi Romani Pontifices significare intendunt, privilegiis illis, quibus jus sepulturæ concedunt, inferendo clausulam *salva justitia Ecclesiarum, a quibus corpora assumuntur*. Cujus clausulæ mentio fit in *Cap. 9. tit. De Sepulturis.*

VII. Et in Bulla Honorii III. quæ incipit: *Religiosam*, Ordinis Patrum Prædicatorum confirmatoria, conceditur ipsorum Ecclesiæ jus sepulturæ, seu inhumationis, sed cum dicta clausula reservativa. Verba Bullæ §. 10. sunt: „ Sepulturam quoque „ ipsius loci liberam esse decernimus, ut eorum devotioni, & „ extremæ voluntati, qui se illic sepeliri deliberaverint (nisi „ forte excommunicati, vel interdicti sint) nullus obsistat: „ *salva tamen justitia illarum Ecclesiarum, a quibus mortuorum* „ *corpora assumuntur.*

VIII.

VIII. Hæc eadem clausula exprimitur in bulla Sixti IV. quæ vocatur *Mare magnum*, qua varia privilegia indulget Ordini B. M. V. de Monte Carmelo, atque inter alia liberam sepulturam in suis Ecclesiis; idque, ut ait, „ ad exemplum Prædecessorum, „ a quibus Ordinum Mendicantium Professoribus concessum fuit, „ ut in suis Ecclesiis, vel cœmeteriis liberam possint habere se- „ pulturam: *salva tamen justitia Ecclesiarum Parochialium, a quibus corpora defunctorum assumuntur*.

Hæc Bulla Sixtina insuper probat, Pontifices in suis privilegiis liberam sepulturam Ordinum Mendicantium Professoribus cum prædicta clausula dedisse; itaque conformiter ad responsum Clementis III. in citato *cap. 9. tit. De Sepult.* Nec credo, ullam authenticam Bullam Pontificiam super concessione liberæ sepulturæ proferri posse, quæ hac clausula careat.

IX. Ex relatis quoque Bullis habetur, quod libera sepultura non aliud sonet, nisi libertatem sepeliendi, sive inhumandi corpora illorum, qui ibidem sepeliri desideraverint, vel elegerint; nullusque sepulturæ obsistere queat.

X. Per *Ecclesias, a quibus corpora assumuntur*, intelligi in hac clausula Ecclesias *Parochiales*, evidens est, exprimitque ipsa Bulla Sixtina jam citata, traduntque omnes passim Canonistæ. Cum enim Ecclesia de jure habeat fundatam intentionem ad sepulturam suorum Parochianorum, censentur corpora alibi sepelienda ab ipsa assumi, eò quod jure communi jam essent ipsi Ecclesiæ Parochiali addicta.

XI. Per *justitiam Ecclesiarum* hic significari jura Ecclesiarum, non minus notorium est, eo quod ex *justitia* eis competant: in qua significatione in antiquis etiam monumentis vox *justitia*, sive *justitiæ* sæpius occurrit, uti ostendit Du-Cange in suo Glossario, verbo *Justitia*. Dicimus quoque *justa* persolvere defuncto, dum ipsi persolvimus, quæ *jure* ei debentur. Unde clausula, *salva justitia*, synonyma est huic, *salvo jure*. Quare in Bulla Sixti III. qua ad supplicationem Ducissæ Brabantiæ probatur erectio Conventus Dominicanorum in civitate Bruxellensi, conceditur ut in eo commorantes Fratres fruantur omnibus, & singulis juribus, & privilegiis, quibus alii ejusdem Ordinis Conventus gaudent: prædicta clausula his verbis exprimitur: *Jure tamen Parochialis Ecclesiæ, & cujuslibet alterius, semper salvo*.

XII. Cum ergo inter jura Ecclesiæ Parochialis sint *exequiæ*, aliaque officia funeralia pro defuncto persolvenda, eaque a sepultura, sive inhumanatione plane distincta; consequens est per concessam *liberam sepulturam*, sive facultatem sepeliendi mortuorum cadavera, hæc non censeri adempta; quin & per adjectam prædictam clausulam, cum aliis juribus Ecclesiæ Parochiali conservata.

XIII. Quia vero, uti supra *cap.* 1. dictum est, convenit, ut Missa funeralis celebretur præsente corpore, etiam de jure competit Ecclesiæ Parochiali, ut corpus sibi præsentetur, atque eo præsente Missa celebretur; quod non obstare liberæ electioni sepulturæ, jam pridem notavit Glossographus ad *Clementinam, Dudum, De Sepulturis*, verbo *Integre*, ex Joanne De Imola: In primis ubi est consuetudo primum portandi corpus defuncti ad Ecclesiam Parochialem, priusquam sepeliatur in loco electæ sepulturæ, hæc consuetudo servanda est. Deinde ex eodem addit; „ quod ubi non est consuetudo, etiam esse cadaver deferendum, „ ut sic haberet *Missam in propria Ecclesia*, & sic recipiat ibi „ *ultimum vale* a suo Curato. Nec illud (ait) electioni sepulturæ repugnat, sed concordat.

XIV. Supponit igitur Glossographus post Joannem De Imola, jura illa manere salva Ecclesiæ Parochiali; neque consuetudine opus esse, ut jura hæc Ecclesiæ vindicentur; sed citra consuetudinem, aut specialem titulum ipso jure competere.

XV. Jure hoc etiamnum uti passim Ecclesias Galliarum innuit Matthæus Beuvelet, in quodam libello Gallico, cui titulus: *Instruction sur le Manuel par forme de demandes & reponses familiares, où se voient recueillies les choses les plus remarquables qui se trouvent dans la plûpart des Manuels qui sont en usage dans l'Eglise*.

Hic igitur volens ostendere quid circa sepulturam eorum, qui extra Ecclesiam Parochialem eam elegerunt, sit servandum ex præscripto majoris partis Ritualium, seu Manualium, quibus utitur Ecclesia, notat, quod Clerus Parochiæ, sub qua sepeliendus decessit, levet corpus, eoque ad eamdem Ecclesiam Parochialem delato, post ibidem celebratam Missam pro defuncto, Curatus, comitante Clero suo, illud præsentat Superiori loci, in quo sepeliri desideravit. Verba ejus sunt *pag.* 379. edit. 1681. *Quand un Paroissien desira d'etre enterre en un autre lieu que sa Paroisse?* & respondet; *Le Clergè sur la Paroisse duquel il est decede, va lever le corps; & l'ayant conduit dans la même Paroisse, après y avoir dit la Messe pour le defunt, le Curè accompagne de son Clerge la va presenter au Superieur du lieu où il avoit domandè d'être inhumè*. Id est: Cum Curialis inhumari desiderat extra Parochiam? R. Clerus Parochiæ, in qua decesserit, tollit cadaver, eoque ad eamdem Parochiam delato, & Missa pro defuncto peracta, Parochus Clero comitante exhibet corpus Superiori ejus loci, in quo sepeliri postulavit.

De generali usu Ecclesiarum Galliæ testatur quoque Claudius Henrys *lib.* 1. *cap.* 3. *quæst.* 10. suorum Arrestorum, ubi relatis opinione, & verbis Glossæ supra expressis, adjungit: *C'est ce qui se pratique aussi par-tout: & il est bien juste qu'un enfant rende ce dernier devoir à sa Mere, & qu'il reconoisse en quittant le monde, celle qui l'a nourri de son lait pendant sa vie*. Id est: Idque ubique observatur; & sane æquum est ut filius hoc Matri supremum officium referat, agnoscatque mundo demigrans illam, quæ eum vivum lacte suo pavit.

XVI. Plura Arresta huic conformia refert Carolus Fevretius in tractatu *De Abusu lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 5. & 6. & recentius refertur in opere, cui titulus, *Journal des Audiences, parte* 3. *lib.* 3. *cap.* 1. prolatum in Parlamento Parisiensi 25. Januarii 1659. in causa Patrum Augustinianorum contra quosdam Parochos, quo declaratum fuit, Augustinianis jus esse sepeliendi corpora eorum, qui apud ipsos elegerint sepulturam: quæ tamen corpora levabuntur a Curatis, aut Vicariis Ecclesiarum, in quibus decesserunt, & portata in Ecclesiam Parochialem, postmodum reducentur ad Ecclesiam Augustinianorum, ut ibidem inhumentur. Verba Arresti sunt: *La Cour faisant droit sur le tout... èmendant a maintenu & gardè lesdits Augustins au droit & possession d'enterrer en leur Eglise le corps defunt, quand il y aura election de sepulture.. lesquels corps des defunts seront levès par les Curès, ou Vicaires desdites Paroisses, où ils seront decedès, & portès en l'Eglise Parochiale, & conduits ensuite en l'Eglise desdits Augustins, pour y être par eux reçus & enterrès*. Id est: Curia super omnibus jus dicens... dictis Augustinianis possessionem asseruit, ac tutam præstitit; ut in Ecclesiis suis cadaver sepeliant, cum electus fuerit locus sepulturæ... quæ cadavera tollentur a Parochis aut Vicariis dictarum Parochiarum, in quibus decesserint, transferenturque ad Ecclesiam Parochialem, & exinde ad dictorum Augustinianorum Ecclesiam deducuntur, ut ab iis excipiantur, & inhumentur.

Notat quoque Barbosa De Officio Parochi *parte* 3. *cap.* 26. *num.* 70. „ Ubi defunctorum cadavera in alterius Parochia existerent, „ & in Ecclesiam Parochialem ad *benedictionem*, ac *ultimum vale* „ a Parocho recipiendum, deferenda esse (a).

XVII. Conformiter ad hunc usum Regni Galliæ Eminentissimus Cardinalis Camusius Episcopus Gratianopolitanus in suis Ordinationibus Synodalibus *tit.* 4. *art.* 2. *cap.* 5. interdicit omnibus Sacerdotibus sub pœna suspensionis, & laicis sub pœna excommunicationis transferre quacumque de causa corpora defunctorum e domo mortuaria ad locum sepulturæ electæ extra Parochiam, nisi prius fuerint delata ad Ecclesiam Parochialem. Verba sunt. *Nous defendons à tous Prêtres à peine de suspense, & à tous Laiques, sous peine d'excommunication, de trasports pour quelque cause que ce soit, les corps des fideles de la maison où ils seront decedès, au lieu qu'ils auront choisi pour leur sepulture hors de leur Paroisse, qu'ils n'ayent etè portès auparavant par le Curè à l'Eglise Paroissiale, d'où ils ne pourront être transportes dans des carosses sans Clergè, & sans luminaire, si l'on n'en a obtenu de Nous la permission: & afin que les convois se fassent avec decence, Nous ordonnons que le Clergè des Paroisses accompagnera les corps jusqu'à la porte de l'Eglise où l'on les enterrera*. Id est: Inhibemus quibuscumque Sacerdotibus sub pœna suspensionis, Laicis sub pœna excommunicationis, ne quacumque ex causa transferant corpora fidelium e domo, in qua decesserint, ad locum sepulturæ, quem elegerint extra Parochiam, nisi prævie per Parochum ad Ecclesiam Parochialem corpus delatum fuerit, unde in rheda educi non poterit sine Clero, & facibus, nisi consensus noster accesserit. Ut vero funebres comitatus decenter fiant, mandamus, ut Clerus Parochialis corpus usque ad Ecclesiæ limen, in qua inhumabitur, deducat.

XVIII. In pluribus Ecclesiis Belgicis idem jus inviolatum hactenus remanet.

Et quidem anno 1613. Vicariatus Iprensis Sede vacante declaravit in causa inter Augustinianos, & Parochos civitatis Iprensis, „ corpora defunctorum laicorum, etiam convictualium studiosorum in Monasterio dictorum Patrum, repræsentanda esse „ in Ecclesia Parochiali, ibidemque celebranda consueta funera- „ lia, priusquam illa apud prædictos Patres sepeliri queant.

XIX. Similis est Declaratio seu Sententia Senatus Regii Motensis pro Pastore civitatis Hallensis contra Minoritas ibidem ann. 1656. Tenor Sententiæ est; *Les Gens, &c. faisant droit declarent que les Peres Recollects devront souffrir que le corps du defunt, qui aura choisi sa sepulture en leur Eglise, soit portè par le Pasteur & Clerge en l'Eglise Paroissiale, pour recevoir avec decence la derniere Benediction Pastorale, & de la être conduit par ledit Pasteur & Clerge, si celui requis en est, jusques près de l'Eglise desdits Peres, pour à leur sortie d'icelle, le même corps leur etre delivrè; leur ordonnant de n'y faire aucun Service, avant que celui de la Paroisse soit celebrè avec les publications accoutumèes*. Id est: Judices, &c. jus dicentes declarant teneri PP. Recollectos, ut permittant defuncti cadaver, qui in Templo ipsorum sepulturam elegerit, a Parocho, & Clero ad Ecclesiam Parochialem deferri, ut ei suprema Pastoralis benedictio decenter impendatur, indeque per dictum Parochum, & Clerum, si iis rogatus fuerit, deducatur usque in vicinam Templi dictorum PP. ipsis Templo egressis dictum cadaver tradatur; mandantes ut nullas exequias peragant, antequam in Parochia consuetis publicationibus præmissis celebratæ fuerint.

XX. Et altera ejusdem Senatus pro Parocho S. Juliani contra PP. Recollectos in civitate Athensi, qua declaratum fuit anno 1652. *que les Peres Recolects ne pourront ensepulturer en leur Eglise aucun corps qui n'ait etè representè en l'Eglise Paroissiale du defunt, ne soit après que le Pasteur duement averti en fasse refus*. Id est: Quod PP. Recollectis nullum in templo suo liceat corpus terræ mandare, quod prius delatum non fuerit ad Ecclesiam Parochialem defuncti, nisi ejus rei Pastor debite præmonitus id recusasset.

XXI. Postquam autem sensim permitti cœpit, ut contra pristinam, & in Ritualibus præscriptam disciplinam Missa funeralis sive exequiæ in Ecclesia peragerentur *absente* corpore, una haud difficulter permissum aut dissimulatum fuit, ut corpus defuncti recte deferretur ad locum electæ sepulturæ; modo tamen Missa sive exequiæ pro defuncto in Parochia celebrarentur: quemadmodum in nonnullis Ecclesiis hodie observari videmus.

XXII. Et quidem in Ordinatione Parlamenti Mechliniensi emanata

(a) Extat Arrestum 17. Februarii 1702. datum a supremo Parisiorum Senatu: in eo placito declaratur, deferenda esse fidelium mortuorum corpora ad Parochialem Ecclesiam, antequam deferantur ad Mendicantium, aliorumque Religiosorum Ecclesias, ut terræ in iis mandentur. Arrestum illud referunt in novis Cleri Gallicani Collectaneis. tom. 5. col. 1637. &c.

nata anno 1668. quæ extat *parte 5. Edict. Brabant. lib. 2. tit. 14.* expresse declaratur, quod hæredes aut executores defuncti in civitate Mechliniensi teneantur exhibere funeralia ipsi defuncto in Ecclesia Parochiali intra cujus limites e vivis discessit, licet in alia Ecclesia elegerit sepulturam. Verba sunt: *La cour faisant droit, & reglant le tout, declare, & ordonne que les executeurs testamentaires & autres, à qui il appartient de rendre les derniers devoirs aux Trepassés, ayant fixé domicile & venant à deceder en cette ville de Malines, seront tenus de faire les Funerailles & Services du Defunt en l'Eglise Paroissiale, dans les limites de laquelle ils auront eu leur derniere residence, nonobstant qu'ils auront choisi leur sepulture en quelque autre Eglise.* Id est: Curia jus dicens, & suas cuique partes assignans, declarat, & statuit executores testamentorum, aliusque ad quos spectabit defunctis justa persolvere, commorantibus, & decedentibus in hac civitate Mechliniensi, obstrictos fore ut curent exequias, & Officium pro Defuncto celebrari in Ecclesia Parochiali, intra cujus limites ultimo fuerint commorati, idque quantumvis locum sepulturæ in alia Ecclesia sibi delegissent.

XXIII. Cum vero hodie sint diversi generis exequiæ, sive funera pro ratione majoris vel minoris pompæ, & celebritatis exterioris, & loci, quo ipsum cadaver repræsentatur, vel sepelitur; ac majora, vel minora jura tum Parocho, tum Fabricæ, aliisque competant, pro ratione Officii pro defuncto persolvendi, quæstio incidit, quod genus exequiarum in Ecclesia Parochiali sit persolvendum, quando in alia Ecclesia fuit electa sepultura; & an hæres sive executor qualicumque officio in Ecclesia Parochiali defungatur: & judicatum per Parlamentum Mechliniense 28. Martii 1669. hæredem sive executorem non defungi; sed teneri ad exequias sive officium illius generis, quod respondent officio, sive funeralibus factis in ipsa corporis inhumatione in loco sepulturæ electæ. Quia per factam eo modo inhumationem censetur determinasse genus funeris (*a*). Deinde parum honestum videtur, defuncto apud extraneam Ecclesiam splendidius parentare, quam apud propriam, & matricem Ecclesiam.

XXIV. Ulterius quia de jure ipsa corporis inhumatio sive sepultura cum omnibus oblationibus competit Ecclesiæ Parochiali tamquam matri, quæ defunctum Christo parturivit, & vita durante enutrivit; justum quoque visum fuit, ut dum inhumatio cum oblationibus ad aliquam Ecclesiam transferri permittitur, hæc Ecclesia mater non in totum ab illis oblationibus excludatur; exemplo matris carnalis, quæ saltem in partem hæreditatis liberorum suorum vocatur, si hæc ad extraneos ex dispositione liberorum transeat.

XXV. Et quidem in *Cap. 1. tit. De Sepult.* postquam Pontifex declaravit, exemplo Patriarcharum unumquemque in sepulcro Majorum esse sepeliendum, & ad exemplum Christi, nulli negandam esse electionem sepulturæ, addit: ,, Sed quia dignus est operarius mercede sua, tertiam partem sui judicii illi Ecclesiæ dari censemus, in qua cœlesti pabulo refici consuevit, ut juxta Apostolum sint consolationum socii, ut fuerint passionum, & sit demum ubicumque libitum fuerit, eligat sepulturam.

XXVI. In *Cap. 2. tit. eod.* mandatur, ,, ut quicumque amodo in Monasterio converti voluerit, sive in morte, sive in vita, omnium rerum, & possessionum, quas pro salute animæ decrevit disponere, medietatem Ecclesiæ, ad quam dignoscitur pertinere, relinquat."

XXVII. At in *Cap. 8. tit. eod.* statuitur, ut si aliquem Parochianorum alibi contingerit eligere sepulturam, de testamento ipsius *quarta* portio relinquatur, scilicet Ecclesiæ Parochiali.

Portio *quarta* hic determinata apparet exemplo *quartæ* partis hæreditatis, quæ matri debetur pro legitima ex hæreditate filii.

XXVIII. Interim ex citatis Decretalibus intelligimus, non eamdem fuisse hujus portionis taxationem.

Unde interrogatus Clemens III. quomodo posita hac varietate intelligenda esset clausula in privilegiis apponi solita, *salva justitia illarum Ecclesiarum; a quibus mortuorum corpora assumuntur*, respondit: ,, Ut sicut Beatus Hieronymus, inquit, unaquæque provincia in suo sensu abundet, secundum rationabilem consuetudinem regionis illa *justitia* circa medietatem, vel tertiam, vel quartam partem pro locorum diversitatibus attendatur": *Cap. 9. tit. De Sepult.*

XXIX. Verum licet juxta locorum sive Provinciarum consuetudinem hæc portio possit esse major, vel minor quam *quarta*, nihilominus sicuti portio fructuum, quæ Ecclesiæ penditur, semper dicitur *decima*, tametsi non semper decimam fructuum portionem conficiat; ita quoque portio, quæ debetur Ecclesiæ Parochiali ratione sepulturæ in alia Ecclesia, licet non semper sit *quarta* portio funeralium, nihilominus retinet nomen *quartæ funerariæ*, tamquam succedens in locum *quartæ*, quæ adinstar quartæ legitimæ debetur Ecclesiæ Parochiali tamquam matri respectu defuncti.

Vocatur quoque portio *Canonica* in *Cap. 2. De Sepult. in 6.* & alibi, eo quod a Canonibus sit indicta.

XXX. In *Clementina Dudum, De Sepulturis*, quæ plura dubia, & quæstiones, Fratres Minores, & Prædicatores inter & Parochos explanat, & resolvit, etiam ,, auctoritate Apostolica constituitur, & ordinatur, ut dictorum Ordinum Fratres de obventionibus omnibus tam funeralibus, quam quibuscumque, & in quomodocumque relictis distincte, vel indistincte, ad quoscumque certos, vel determinatos usus, de quibus etiam quarta, sive canonica portio dari, sive exigi non consuevit, vel non debet de jure: nec non de datis, vel qualitercumque donatis in morte, seu mortis articulo in infirmitate donantis, vel dantis, de qua decesserit, quomodocumque directe, vel indirecte Fratribus ipsis, vel aliis pro eisdem quartam partem (quam auctoritate Apostolica taxamus, & etiam limitamus) parochialibus sacerdotibus, & Ecclesiarum Rectoribus, seu Curatis largiri, integre teneantur.

XXXI. Juxta hanc decisionem non tantum ex funeralibus proprie dictis, id est, quæ cum funere deferuntur, *quarta* debetur; sed *generaliter ex omnibus quibuscumque, & quorumcumque, in quoscumque usus* obventionibus Fratribus illis a defuncto, qui apud ipsos sepulturam elegit, relictis; tametsi etiam de jure portio Canonica de illis dari non deberet. Quia licet funeri non applicentur, videntur tamen intuitu electæ sepulturæ a defuncto esse relicta; ideoque æquum videtur, Ecclesiæ Parochiali ex his *quartam* deberi, quia simul cum ipsa sepultura ab Ecclesia Parochiali videntur quandommodo abstracta.

XXXII. Hinc Glossographus ad hanc Clementinam, verbo *Funeralibus*, notat, quod juxta hunc textum etiam *quarta* debeatur ex candelis, quæ *dantur ad manus*, id est, quas Fratres comitantes manibus ferunt: ,, Et licet hoc sit rigorosum (ait Glossa) hoc tamen vult ista littera, & verbum *omnibus*, quod præcedit, & *quibuscumque* quod sequitur.": Additque: ,, Per hæc verba etiam puto, eos teneri de iis, quæ legantur pro Missis dicendis.

XXXIII. Adhæc observandum, obventiones, e quibus *quarta* detrahenda dicitur, intelligi de solis obventionibus, quæ obveniunt Ecclesiæ, in qua electa est sepultura: factas autem in Ecclesia Parochiali hic nullatenus considerandas, neque has in *quartam* esse imputandas; sed integras Ecclesiæ Parochiali cedere; ac præter has deberi *quartam* ex obventionibus relictis Ecclesiæ dictorum Fratrum, in qua electa fuit sepultura.

Id jam pridem post Joannem Monachum notavit Joannes de Imola ad citatam Clementinam asserens, quod si cadaver primo portetur ad Ecclesiam Parochialem, ibique *Missa* celebretur, ,, recepta in tali Missa non computentur in *quartam*. Nam licet *quarta* debeat contentari, & nihil aliud amplius petere, tamen id est verum respectu *quartæ* ejus, quod est relictum Fratribus; nam de his hic loquitur: de relictis autem Ecclesiæ matrici nihil hic dicit Papa.

XXXIV. De hac quarta *funeraria* extat Decretum Concilii Tridentini *Sess. 25. cap. 13. De Reform.* in hæc verba: ,, Decernit Sancta Synodus, ut quibuscumque in locis jam ante annos quadraginta, quarta, quæ funeralium dicitur, Cathedrali aut Parochiali Ecclesiæ solita esset persolvi, ac postea fuerit; ex quocumque privilegio, aliis Monasteriis, Hospitalibus, aut quibuscumque locis piis concessa, eadem posthac integro jure, & eadem portione, quæ antea solebat; Cathedrali seu Parochiali Ecclesiæ persolvatur: non obstantibus concessionibus, gratiis, privilegiis, etiam Mari magno nuncupatis, aut aliis quibuscumque.

XXXV. Hoc Decretum, nec non præallegati Juris textus satis indicant, quarta fuerit Ecclesiæ cura, ut Parochialibus Ecclesiis provideretur; quodque creditum fuerit, obventiones & funeralia, quæ locis electæ sepulturæ relinquuntur, quasi violente Ecclesiis Parochialibus absumi; atque propterea merito Ecclesiis Parochialibus *quartam* addici, exemplo matris, cui hæreditas filii adimitur, & ad extraneos defertur.

XXXVI. Sed & illud ex allegatis Decretalibus, & Decreto Concilii Tridentini habetur, hanc *quartam* consuetudine regi, eamque pro varietate Provinciarum, & locorum variam esse: quæ varietas non tantum circa quantitatem, sed & circa ea, e quibus debetur, versatur.

XXXVII. Synodus Tridentina solum urgens solutionem integram *quartæ*, quæ *funeraria* dicitur, quæ ante 40. annos Ecclesiæ Cathedrali aut Parochiali solvi solita fuit, sat clare insinuat, usum portionis hujus funerariæ consuetudine longissimi temporis, aliove titulo tolli posse: quemadmodum in Gallia eam non esse in usu testatur vir eruditus Claudius Fleury *lib. 2. Inst. Juris Canonici cap. 9.* uti & in Belgio multis in locis usus ipsius desiit, præsertim iis in Ecclesiis, quæ jus celebrandi primas exequias retinent: in aliis vero ea fere consuetudo est, ut electa sepultura apud Fratres Mendicantes, Parochus ad deducendum funus cum suo Clero invitetur; utque Officio funebri in Ecclesia Fratrum illorum per ipsos Fratres celebrando intersint, ac propterea *quartam* partem consequantur *funeralium*, id est, eorum quæ circa funus adhibentur. Ut enim *quarta* omnium omnino obventionum juxta expressionem Clementinæ *Dudum* solvatur, nescio, an ullibi saltem in Belgio obtineat.

XXXVIII. Itaque quoad hanc *quartam funerariam*, uti & alia jura funeralia multum valet consuetudo locorum, & Ecclesiarum, præsertim longi temporis. Si autem ipse usus dubius sit, interpretatio ex jure communi, vel interdum ex usu vicinorum locorum desumenda, ita tamen ut in dubio pro Ecclesia Parochiali quoad jus ad sepulturas, & oblationes interpretatio fiat: utpote cui jus commune assistit; quod salvum manet, donec aliud ostendatur.

XXXIX. Insuper in hac materia attendenda sunt Concordata, & conventiones inita inter Prælatos, & Parochos cum Fratribus Mendicantibus, aliisve, de quibus Concordatis agitur in *Cap. fin. De pactis in 6.* ubi una decernit Bonifacius VIII. hujusmodi ,, compositiones & pacta cum Prælatis, Capitulis, & Rectoribus, & personis prædictis ab ipsorum Fratrum Conventualibus, Prioribus, seu Guardianis facta vel approbata, de suorum Conventuum consilio, & assensu (dum tamen alias sint licita & honesta) debere ab ipsis Fratribus in locis, in quibus fuerint facta, perpetuo inviolabiliter observari: non obstante quod magistri, vel ministri, aut Prioris Generalium seu Provincialium prædictorum non intervenerit in eisdem assensus, nec ab ipsorum Generalibus, vel Provincialibus Capitulis extiterint approbata: seu quod Sedes Apostolica in iis, quæ per prædictos Fratres Minores facta fuerint, auctoritatem suam non præstiterit, vel assensum.

XL.

(*a*) Parlamento Mechliniensis Arrestum seu Sententia, ut vocant Belgæ, legitur ad calcem hujus secundæ Partis in hoc tertio volumine inter Monumenta ordine disposita, ac litteris Alphabeticis designata, sub littera D.

XL. Circa hæc Concordata observandum, ut claris terminis omnia exprimantur; ne alias ob æquivocationem terminorum contingat, ut Concordata, quæ pacis & concordiæ causa ineuntur, postmodum sint litium, & dissidiorum semina. Et quia experientia compertum est, Concordata in hujusmodi materiis pene semper lites parere, non facile ad hujusmodi Concordata Parochi condescendere debent; sed potius juri communi inhærere: præsertim quia Concordata hæc vix ineuntur, quin Ecclesia Parochialis aliquid de suo jure remittat: immo nonnunquam contingit lites plane infundatas suscitari, ut postmodum mediante hujusmodi Concordato sopiantur, quo semper aliquid Ecclesiæ Parochiali alioquin de jure communi competens decidit, & Fratribus Mendicantibus accrescit. Itaque dum de ineundis Concordatis agitur, merito omnia accurate expenduntur, & Superioribus communicantur.

CAPUT VI.

Quibus neganda sit Sepultura?

1 *Carere sepultura pœna gravissima etiam apud Ethnicos.*
2 *Eam Christianis Gentiles ut ignominiosissimam infligebant.*
3 *Apud Romanos corpora morte punitorum insepulta manebant.*
4 *Hodie sine licentia Magistratus inhumari nequeunt.*
5 *Medicis dantur corpora morte punitorum ad exercitium anatomiæ.*
6 *Ecclesia nulli negat inhumationem, nisi Ecclesiasticam.*
7 *Quos removet vivos a communione, eisdem negat sepulturam sacram.*
8 *Sepultura negatur excommunicatis, ne alias cum illo communicetur in sacris.*
9 *Negatur ob vetitum ingressum in Ecclesiam.*
10 *Per inhumanationem in loco sacro videtur excommunicatus admitti ad publicas preces.*
11 *Cadaver repræsentat hominem vivum.*
12 *Ex negata communione in vivis probatur neganda sepultura.*
13 *Ab Ecclesiastica sepultura exclusi, ab unitate Ecclesia segregati.*
14 *Quales sunt excommunicati, quibus in vita communio negata.*
15 *An requiratur ut sint denuntiati?*
16 *Interdicti quoque exclusi.*
17 *Item Hæretici, Scismatici, & similes.*
18 *Qui non communicarunt in Paschate ad præscriptum Canonis* Omnis utriusque sexus.
19 *Occisi in ludo Torneamentorum.*
20 *His similes sunt pugnantes in duello.*
21 *A sepultura excluduntur, tametsi dederint signa pœnitentiæ.*
22 *Raptoribus subinde negatur sepultura, licet concedatur* viaticum; *& quid per* viaticum *intelligatur?*
23 *Putant Canonistæ non semper concedendam sepulturam iis, qui in extremis acceperunt absolutionem.*
24 *Idipsum supposuit Concilium Ravennatense.*
25 *Manifesti* Usurarii *a sepultura excludendi.*
26 *Hæc pœna evincit insufficientiam titulorum, quibus hodie usura palliatur.*
27 *Infantes mortui sine Baptismo non sepeliendi in loco sacro.*
28 *Neganda publicis, & obstinatis peccatoribus.*
29 *Prudenter in hac negatione procedere debent Parochi.*
30 *Per inhumanationem excommunicati polluitur locus sacer, ut nullus ibi sepeliri queat.*
31 *Id expressum in Synodo Aurelianensi; & quæ hujus ratio?*
32 *Cadavera hujusmodi exumanda, si discerni queant.*
33 *Exumatio auctoritate Superioris ordinarie fieri debet.*
34 *Circa negationem sepulturæ, & exhumationem Ecclesiarum consuetudo attendenda.*

I. GRAVISSIMAM etiam apud Gentiles pœnam fuisse carere sepultura, notissimum est. Eam non nisi scelestissimis impositam fuisse probant *L. 11. §. 3. De his qui notantur infamia*, & *L. 35. ff. De Religiosis & impensis funerum*. Unde & de parricidis tamquam scelestissimis decretum fuit, ut cadavera eorum aut in mare projicerentur, aut bestiis objicerentur devoranda.

II. Hinc Gentilium in Christianos furorem exprimere volens Tertullianus in Apologetico *cap.* 37. ait: „ Nec mortuis parcunt „ Christianis; quin illos de requie sepulturæ, de asylo quodam „ mortis, jam nec totos avellant, dissecent, distrahant.

III. Refertur in *L. 1. De Cadaveribus punitorum*: „ Corpora „ eorum, qui capite damnantur, cognatis ipsorum neganda non „ sunt: & id se observasse etiam D. Augustinus *lib.* 10. de vita „ sua scribit. Hodie autem eorum, in quos animadvertitur, „ corpora non aliter sepeliuntur, quam si fuerit petitum, & „ permissum: & nonnunquam non permittitur, maxime majestatis causa damnatorum (*a*).

IV. Etiam & hodie ad terrorem, & exemplum aliorum, corpora suspensorum manent insepulta; nec sine licentia Magistratus abduci, aut sepulturæ tradi possunt. Vide Paponium *lib.* 20. *tit.* 8. *art.* 4. ubi notat, quod licet Jure Romanorum videretur necessarius consensus Principis juxta *L. 1. ff. De Cadaveribus punitorum*, nihilominus invaluisset, ut a Judice peti corpus possit; quemadmodum corpus Salvatoris nostri Jesu Christi petitum ad sepulturam a Pilato judice datum fuit. Refertque ibidem, cadaver cujusdam Advocati a Senatu Parisiensi parentibus ad sepulturam concessum fuisse, etsi de crimine læsæ Majestatis convictus, ultimo supplicio fuisset affectus. Dedit & consuetudo Judici arbitrium permittendi Medicis cadavera ista ad anatomen.

V. Quin & Medicis hujus Universitatis anno 1661. permisit Concilium Barbantiæ, ut pro exercitu anatomiæ quærere possint corpora morte punitorum in civitate Lovaniensi, & pagis vicinis; mandaturque Officiariis, ut dum contingit personam *virilis* sexus affici ultimo supplicio in mensibus hiemalibus, Octobri, Novembri, Decembri, Januario, Februario, & Martio, indilate indicare debeant Professori Anatomiæ: & si mulier eo supplicio afficiatur, in omni mense id significare debeant; eo quod rarius mulieres, quam viri supplicio moriantur.

VI. Et hæc quidem de vetita omni plane sepultura, & inhumatione, qua fit, ut ipsa corpora maneant plane insepulta, & omnium oculis exposita, a bestiis, & aere consumenda: quam pœnam per Canones aut Ecclesiam impositam non legimus: neque legitur Ecclesiam unquam prohibuisse, cadavera mortuorum humari sive terra cooperiri; sed ut summum vetuit, quorumdam corpora in loco *religioso*, aut *ritu Ecclesiastico* sepeliri.

VII. Sicuti enim nonnullos vivos a sua communione, præsertim in sacris, jam pridem excludendos censuit; ita quoque eosdem sua communione post mortem indignos credidit.

VII. In primis enim, si divina officia & preces attendamus, quæ in exequiis, atque sepulturis ex Ecclesiæ præscripto adhibentur, notorium erit, sepulturam Ecclesiasticam esse actionem vere *spiritualem*, & sacram; ut consequenter qui in hisce cum excommunicato communicaret, revera cum illo in *sacris* communicare esset dicendus.

IX. Adhæc excommunicatis negatum fuisse ingressum Ecclesiæ scitur. Cum ergo locus Christianæ sepulturæ sit Ecclesia ejusve cœmeterium, quod est eius quasi appendix, etiam corpora illorum, quibus vita durante is ingressus Ecclesiæ fuit & mansit usque ad mortem interdictus, nec post mortem in Ecclesiam aut cœmeterium inferri voluit.

X. Accedit, quod Ecclesia quodammodo publice pro illis, quorum corpora in locis illis religiosis sunt inhumata, orare videatur; nimirum per orationes illas, quas pro inhumandis jam in antecessum fudit per Pontificem in ipsa benedictione cœmeterii.

Sicuti ergo excommunicatus videretur ad communionem Ecclesiæ admitti; atque cum illo in sacris communicari, si per inhumationem ipsorum cadaverum illos ad participandum in publicis illis precibus admitteret Ecclesia: ita & post mortem videretur admitti, si ad sacram sepulturam reciperetur.

XI. Quamvis enim mortuum corpus, sed cadaver non sit capax communionis spiritualis, quia nihilominus cadaver hominem quasi viventem repræsentat, pœna, quæ corpori infligitur, ipsi homini infligi videtur. Ut ergo ostendatur, defunctum extra Ecclesiæ communionem fuisse, nec ad eam vita durante reversum, Ecclesia noluit post mortem etiam cadaver ipsius ad communionem admitti.

XII. Ecclesiastica igitur sepultura negatur ab Ecclesia iis, qui a sua communione manserunt separati, ne cum ipsis in Divinis communicare videretur. Unde Innocentius III. in *cap.* 12. *tit. De Sepulturis*, probans, excommunicatorum corpora non esse in Ecclesiastico cœmeterio inhumanda, præmittit: „ Sacris est Canonibus institutum, ut *quibus non communicamus vivis, non communicemus defunctis*: & ut careant Ecclesiastica sepultura, qui „ prius erant ab Ecclesiæ unitate præcisi, nec in articulo mortis Ecclesiæ reconciliati fuerunt ". Hinc ulterius concludit, „ excommunicatum in Ecclesiastico cœmeterio sepeliendum non „ esse, immo & sepultum esse exhumandum, si cadaver ipsius „ ab aliis discerni queat.

XIII. Itaque generaliter ab Ecclesiastica sepultura seclusi habiti jam pridem fuere, qui ab unitate Ecclesiæ segregati usque ad mortem manserunt, & in hac segregatione defuncti sunt.

XIV. Hinc in primis excommunicati, quibus communicare non possumus in vivis, a sepultura Ecclesiastica sunt excludendi, quemadmodum respondit Pontifex in citato *cap.* 12. Et in *Cap.* 6. *De Privilegiis*, in prima Decretalium collectione apud Antonium Augustinum (cuius fragmentum extat in *Cap.* 5. *tit. eod.* scribit Cantuariensi Archiepiscopo Alexander III. se intellexisse, „ quod „ Hospitalarii nominatim excommunicatos contra prohibitionem „ Episcoporum Ecclesiasticæ præsumant tradere sepulturæ: non „ cogitantes (ait) quoniam grave sit eis in morte communicare, quos dum viverent, Ecclesia a suo sinu pro suis excessibus segregavit " Deinde dicit hujusmodi præsumptionem, & temeritatem nullatenus esse tolerandam.

Rituale Romanum inter excludendos ab Ecclesiastica sepultura, numerat *pubblicos excommunicatos majori excommunicatione*. Eosdem passim omnia Ritualia a sepultura excludendos esse notant.

XV. Pastorale Mechliniense inter repellendos a sepultura Ecclesiastica etiam reponit excommunicatum, les addit *publice denunciatum*. „ Nullus (ait) excommunicatus, & *publice denuntiatus*, sacra sepultura est cohonestandus.

Et sane cum juxta Extravag. Martini V. nullus *publice* excommunicatus, nisi sit *denuntiatus* (si publicos Clericorum percussores excipias) sit in vivis vitandus (uti infra *part.* 3. *tit.* De censuris ostendetur) non apparet, quare post mortem communicari cum hisce nequeat; atque hanc opinionem Pastorale amplecti videtur.

XVI. Eadem ratione; qua excommunicati etiam excluduntur a sepultura Ecclesiastica, nominatim interdicti, qui & ab Ecclesiæ ingressu prohibiti, exclusi sunt, *Cap.* 10. *tit. De Sepult.* & *Cap.* 17. *tit. de V. S.* & Ritualia consonant: nam qui vivi ab Ecclesia manserunt exclusi, nec mortui admittendi sunt.

XVII. Hæretici, Judæi, Pagani, Schismatici, & similes ab Ecclesia alieni & separati, ad Ecclesiasticam sepulturam admittendi non sunt, nimirum si ut tales sint publice convicti, & denuntiati; aut publice professionem hæreseos, & ab Ecclesia recessum profiteantur: quales & Ritualia inter exclusos a sepultura reponunt.

Edicto Regis Galliæ anni 1606. *art.* 10. Hæretici, qui dicuntur *prætense Reformati*, *Pretendus Reformes*, privantur Ecclesiastica sepultura, etiamsi essent Ecclesiarum fundatores. Acta Cleri Gallicani *tom.* 1. *part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 6. *num.* 6. ubi & *num.* 10. asseritur judicatum

(a) Hac de re consule Kirchman *de funer. Rom.* in append. cap. 4. & Kulpis *de jure circa cadav. occis.*

cretum in Parlamento Parisiensi anni 1611. corpus Catholici sepultum inter prætense Reformatos esse exhumandum, & sepeliendum in terra sancta.

XVIII. Insuper inter privandos Ecclesiastica sepultura referunt Ritualia, de quibus publice constat, quod præcepto annuæ communionis, ad præscriptum Canonis *Omnis utriusque sexus*, non satisfecerunt. In citato quippe Canone Concilii Lateranensis relato in *Cap. 12. tit. de Pœnit. & remiss.* in non satisfacientem præcepto communionis annuæ ibidem præscripto, decernitur: *& vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura.*

Hic rursus obiter notandum, vivum arceri ab ingressu Ecclesiæ, & morientem carere Christiana sepultura, tamquam unum ex altero consequens conjungi; quasi diceretur: Vivens arcetur ab ingressu Ecclesiæ, ergo moriens careat Christiana sepultura.

Pœnam hanc negatæ Christianæ sepulturæ non esse hoc casu *latæ sententiæ*; neque eam posse Parochum propria auctoritate infligere, ostendimus *Tom. II. part. 2. Sect. 1. tit. 4. c. 3.*

XIX. Ex Concilio Lateranensi refertur in *Cap. 1. tit. De Torneamentis*: „ Felicis memoriæ Innocentii, & Eugenii prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, detestabiles illas nundinas, vel ferias, quas vulgo *Torneamenta* vocant, in quibus milites (*a*) ex condicto convenire solent, & ad ostentationem virium suarum, & audaciæ timere congredi; unde mortes hominum, & animarum pericula sæpe proveniunt, fieri prohibemus. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia non negetur, Ecclesiastica tamen careat sepultura.

XX. Torneamentis paria sunt singularia illa certamina, quæ hodie *duella* vocantur; de quibus agit Synodus Tridentina *Sess. 25. cap. 19. De Reformat.* Statuitque ut „ pugnantes, sive ipsi duellantes, & qui eorum *patrini* vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant, & ut homicidæ juxta sacros Canones puniri debeant, & si in ipso conflictu decesserint, perpetuo careant Ecclesiastica sepultura.

XXI. Hanc pœnam passim Ritualia, & Synodorum Decreta renovant, dicitque Rituale Romanum: Negatur Ecclesiastica sepultura „ morientibus in duello, etiamsi ante obitum dederint „ *pœnitentiæ* signa (*b*).

Hanc clausulam adjiciens auctor hujus Ritualis, respexisse videtur ad finalia verba supra relata ex *cap. 1. De Torneamentis*, quibus dicitur, quod licet occumbenti in torneamentis poscenti pœnitentia non negetur, Ecclesiastica tamen careat sepultura.

XXII. Præterea in *Cap. 12. tit. De Raptoribus*, statuitur, „ ut quicumque ex his qui violenter surrexerint in rapinam, sive in Ecclesiarum violationes, manifeste fuerit deprehensus, & in sanitate obstinata mente non pœnituerit, vel emendaverit & in morte securitatem præstare nequiverit, solemnitas pœnitentiæ parum prodesse videtur, sicut credimus, sed de peccato contrito *viaticum non negetur*, ita tamen, ut nullus Clericorum sepulturæ illius intersit, nec ejus eleemosyna præsumat accipere.

Extat hoc idem Decretum in appendice Concilii Lateranensis, sub Alexandro III. *parte* 34. cujus hoc est summarium: „ De Raptoribus, & Ecclesiarum violatoribus, quando *post peractam pænitentiam* sit neganda sepultura Ecclesiastica, nisi satisdent de satisfaciendo.

Hinc non obscurum, in hoc Decreto, quod citatur in Decretalibus Gregorii IX. sub nomine Eugenii III. per *viaticum* non intelligi *sacram communionem*; sed *pænitentiæ* dationem. Viaticum enim olim etiam pro pœnitentiæ datione, quin pro omni eo quod ipsi moribundo quacumque ratione servire poterat, ut iter seu viam ad æternitatem felicius absolvere posset, sumptum esse, ostendi supra. *Tom. II. part. 2. Sect. 1. tit. 4. cap. 4.*

XXIII. Interim ex hisce Decretalibus concludunt Canonistæ, quod non semper danda sit Ecclesiastica sepultura; tametsi ob signa pœnitentiæ, & emendationem promissam concedatur pœnitentiæ, immo & absolutio, quæ vocatur *necessarium* viaticum.

XXIV. Id clarissimis terminis expressit Concilium Ravennatense anno 1311. *Rubrica* 28. decernens, „ quod quicumque de cætero excommunicationis, vel suspensionis, vel interdicti sententiam animo sustinuerit per annum indurato, etsi in morte beneficium *absolutionis* satisfactione præstita meruerit, nihilominus tamen in pœnam contumaciæ, Ecclesiastica careat sepultura.

Et *Rubrica* 29. De pœna adulterorum: „ Etsi in morte de prædictis satisfecerint cum effectu, nihilominus tamen in ipsorum contemptum, & pœnam Ecclesiastica careant sepultura.

XXV. Inter non admittendos ad Ecclesiasticam sepulturam reponunt passim Ritualia, ac nominatim Pastorale Mechliniense, „ manifestum fœneratorem, nisi aut de perceptis usuris satisfecerit, aut de iis restituendis sufficientem cautionem, juxta Juris dispositionem, posuerit.

Juris dispositio, ad quam Pastorale remittit, occurrit in *Cap. 2. De Usuris in 6* ex Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. quam Constitutionem innovat Synodus I. Mechliniensis *tit. 11. c. 29.* his verbis: „ Usurarium manifestum, etsi per testamentum usuras restitui mandaverit, nemo tamen ad Ecclesiasticam sepulturam admittat, nisi actualiter etiam, prout facultates tulerint, usuras restituerit, vel de iis restituendis idonee caverit, juxta Constitutionem Gregorii X. sub pœna Canonum (*a*).

XXVI. Verum hæc seu Pontificum, seu Synodorum in usurarios Decreta, nescio quem effectum habere queant, aut quo fine edi potuerint, si omnes, qui passim hodie a Casuistis proferuntur tituli, puta lucri cessantis, damni emergentis, aliique similes ad excusandas usuras, sufficientes sint. Quis enim adeo stupidus fœnerator, ut ad evadendam hanc pœnam non possit saltem lucrum cessans ex pecuniæ mutuatione prætendi, quod usuris acceptis æquivaleat? Quis convinci poterit, nullum ipsi lucrum ob mutuatam pecuniam ereptum; aut damnum obvenisse, quod aliquo honesto interesse compensari possit? Videant, qui hujusmodi titulos justificant, quomodo hæc Pontificum, & Synodorum Decreta non reddant plane inutilia: & an hinc non potius concludendum sit, hosce titulos ut sufficientes a Decretorum illorum auctoribus agnitos haud fuisse.

XXVII. Hæc per transennam. Præter jam nominatos, a sepultura quoque Ecclesiastica excludendi sunt infantes mortui absque Baptismo, quemadmodum in omnibus Ritualibus præscribitur; voluntque ut locus aliquis juxta cœmeterium iis sepeliendis deputetur: quod & praxis observat.

XXVIII. Denique Rituale Romanum negandam dicit Ecclesiasticam sepulturam *manifestis, & publicis peccatoribus, qui sine pænitentia perierunt.*

Et Pastorale Mechliniense: „ Sacra sepultura nulli conceditur, qui more Christi fidelium se per Sacramentorum susceptionem ad salutarem exitum non præparaverit: illis tamen, qui inopinata, & subita morte hinc auferuntur, exceptis, quibus sacra sepultura concedenda venit, dummodo eos vitam Catholicis hominibus congruam egisse, & sacrosanctis Mysteriis dum viverent, in Paschate communicasse constiterit.

XXIX. Ne autem in deneganda Ecclesiastica sepultura temere procedant Parochi, monet Rituale Romanum: „ Ubi vero in prædictis casibus dubium occurrit, Ordinarius consulatur.

Optimum sane ac salutare in hac materia monitum. Cum enim raro sine magna turbatione negetur Ecclesiastica sepultura in externa communione Ecclesiæ defunctis, etiam ipsi Parochi haud faciles esse debent ad negandam suis Parochianis Ecclesiasticam sepulturam inconsultis Superioribus: nec dubium, quin multis casibus neganda sit *publice* sacra Communio, quibus tamen indulgeri possit Ecclesiastica sepultura; quemadmodum supra *Tom. II. Sect. 1. tit. 4. cap. 3.* notavi.

XXX. Porro quia admissio ad Ecclesiasticam sepulturam videtur species quædam *communionis*, ut supra ostendimus; hinc est, quod excommunicatis, aliisque, quibus in vivis non communicamus, non tantum sepultura sit neganda; sed insuper per eorum in loco religioso sepulturam, locus ipse pollui seu profanari censeatur, eatenus saltem, ut divina Officia ibidem agi nequeant, ne Ecclesia illum ibidem sepultum in suam communionem recipere videatur, neque ullus Fidelis eo loco sepeliri possit; ne per eam inhumationem cum excommunicato ibidem sepulto, cum quo in vivis communicare non poterat, post mortem communicare videatur.

XXXI. Unde ex Synodo Aurelianensi *cap. 2.* refertur apud Gratianum *Dist. 1. De Consecrat. Can. 27.* „ Ecclesiam, in qua paganus sepultus est, non liceat consecrare, neque Missas in ea celebrare; sed jactari foras, & mundari oportet.

Ratio hujus Constitutionis est (ait Glossa ad verbum *Celebrare*): „ Quia infideles vivi ab Ecclesia repelluntur, ergo mortui: quia quibus viventibus Ecclesia non communicat, & mortuis communicare non potest.

Et rursus apud Gratianum ibidem *Can. 28.* sub nomine Concilii Agrippinensis, dicitur: „ Ecclesiam, in qua mortuorum cadavera infidelium sepeliuntur, sanctificare non licet; sed si apta videtur ad consecrandum, inde evulsis corporibus, & rasis parietibus, vel tignis ejus loci, reædificetur: sed si hæc consecrata ante fuerit, Missas in ea celebrare licet; si tamen fideles fuerint, qui in ea sepulti sunt.

XXXII. Conformiter ad hos Canones respondit Innocentius III. in citato *cap. 12. De Sepulturis*: „ Si contingat interdum, quod vel excommunicatorum corpora per violentiam aliquorum, vel alio casu in cœmeterio Ecclesiastico tumulentur, si ab aliorum corporibus discerni potuerint, exhumari debent, & procul ab Ecclesiastica sepultura jactari.

XXXIII. Monet ad dictum *Canonem* 28. verbo *Evulsis*, Glossographus, *auctoritate Episcopi, vel Principis tantum*, hanc evulsionem esse faciendam.

Exhumatio enim corporis inhumati ordinarie fieri nequit; variæque eæque gravissimæ pœnæ in exhumatores cadaverum, violatores sepulcrorum jam pridem decretæ fuere, uti videre est ad titulos Digestorum, & Codicis *De sepulcro violato*. Ex causa tamen exhumatio conceditur; sed ne hic aberretur, in quibusdam locis requiritur Superioris licentia. Et quidem in Synodo Buscoducensi sub Masio *tit. 4. cap. 6.* legitur: „ Nec non inhumata corpora sine expressa licentia exhumari interdicimus.

XXXIV. Cæterum circa negationem sepulturæ, uti & cadaverum exhumationem, & translationem, præter Ritualia & Synodorum Decreta, multum quoque attendenda locorum, & Ecclesiarum consuetudo & praxis.

(a) Jam monuimus militum nomine apud Auctores mediæ ætatis intelligendos esse Equites, *les Chevaliers*.

(b) Eadem pœna mortuis duello inflicta est a Rege Polon. in mandato, quod de duellis dedit ann. 1706. art. 10. cui concinit inter Protestantes Rex Boruss. in suo adversus duella mandato, quod dedit ann. 1713. Legatur art. 6.

(a) Apud Protestantes Confessionis Augustanæ extant leges, quæ usurarios manifestos e cœmeteriis Lutheranorum excludunt, ut videre est in Carpzov. *Prax. Crimin.* quæst. 91. num. 16. ubi potissimum laudat mandatum, quod Saxoniæ Elector Joannes Georgius sæculo superiori hac de re confecit.

M O-

MONUMENTA
JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI
Quæ in tertio volumine citantur.

MONITUM.

Monumenta, quæ in anteriotibus hujus Operis editionibus dispersa leguntur, hic collecta, ut in prioribus voluminibus, Lector deprendet: ea quotquot sunt, secundum seriem paginarum, in quibus citata sunt, in ista collectione collocantur; ac singula in fronte litteris majusculis, quibus in decursu Operis notata fuere; in istis excerptis designantur.

Monumentum I. citatum pag. 110. num. XIX.

A.

RESOLUTIO DOCTORUM LOVANIENSIUM PRO THESAURARIA
Ecclesiæ Sancti Petri Insulensis.

Memoire contenant les moyens du sieur Nicolas Parent, Pretendant à la Tresorerie de l' Eglise Collegiale de Saint Pierre à Lille, comme en ayant èté pourvu par le Saint Siege dans un mois reserve, & les moyens du sieur Raymond-Lovis de Valory, elu à ladite dignitè.

MOYENS DU SIEUR PARENT.

Le sieur Parent a allégué que la Pape est le Maître absolu de tous le Benefices, qu' il est Collateur ordinaire dans l'Eglise de saint Pierre de Lille, comme lui étant immédiatement soumise dès sa fondation; que ces principes supposés, le saint Siége a pû disposer de tous les Benefices de cette Eglise depuis l' année 1066. tems de sa fondation jusqu' en l'année 1422, que commencent ses Regisitres aux collations; que Martin V. en usant de ses droits, a bien voulu faite néanmoins une partition de mois, à laquelle les Députés des Nations, qui ont assisté au Concile de Constance, ont consenti; que cette partition a été observée en Flandres; & particulierement dans ladite Eglise de S. Pierre, & qu' on la dnit regarder comme le droit commun de cette Province; que dés l' année 1424. Jean de Donay a été mis en possession de ladite Tréforerie dans un mois réservé par un Indult accordé a Charles VI. Roi de France, que depuis ce tems là jusqu' en 1472. il n'y a eu que N. Basin qui a été pourvû par mort en 1462. de la Trésnrerie; & que quoiqu' il ne soit poit marqué dans les Registres en vertu de quelles provisions il a été reçu, on doit présumer que ç'a été par celle de la Cour de Rome, suivant la maxime *extremis probatis media probantur*, quisq' en 1472. Joan du Lac été mis aussi en possession de cette dignité en vertu d' une expectative, de même que Jean de Courouble en 1540. en vertu de l' Indult accordé à l'Empereur Charles-Quint (ce qui suppose toujours le partage des mois) & que Bertrand Verviane l' a obtenue en Cour de Rome comme vacante dans le mois de Février 1634. qu' il a été maintenu par une Sentence de recréance au Conseil de Grand, contre Jean de l' annoy, élû par le Capitre: Que cette collation jointe à ladite Sentence, faisoit le dernier état de la Tréforerie (la difficulté ne s' étant pas présentée depuis) & devoit décider préalablement de la Créance par lui prétendue, & que les collations de Rome ci-dessus mentionnées devoient décider aussi en sa faveur pour le plein possessoire, d' autan plus que lee autres dignités de ladite Eglise, sour tout le Doyenné & l'Ecolaterie étoient assujettis à la reserve des moi, quisque Josse de Vandenberge, Josse de Lyon, Gilbert Natalis, & Philippe Correger, pourvûs a Rome du Doyenné, avoient obtenu des Sentences de Récreance, & les trois derniers des Sentences en plein possessoire contre Louis Pontrain, Pierre Poilet, Martin de Flandre, & Charles Magnire, élûs par le Chapitre; qu' on devoit être persuadé que toutes ces Sentence n' avoien été rendues que sur le droit du Pape & la possession particuliere qu' il s en étoit conservé sur cette Eglise, & que le Chapitre avoit reconnu dés l' années 1463. losqu' il demanda à Pie II. le pouvoir d élire une fois au Doyenné, ce qu' il a encore reconnu depuis en transigeant avec Josse de Lyon & Gilbert Natalis pour le Doyenné, aprés les Sentence rendes en leur faveur, & en ne s' opposant point à trois collations de l' Ecolaterie, & à celle qui a été faite aussi à Rome de la Chantrerie, en faveur de Paul Philippe l' Hermite, qui avoit été précédée par une commission donnée par le Chapitre à Vincent Vermeulen de faire les fonctions du Chantre jusqu' à ce qu' il y eût un pourvû de cette dignité par le saint Siége, de sorte qu' il n' est plus possible audit Chapitre de réclamer son prétendu droit d' election sur ces dignités, sous prétexte que les autres Eglises de Flandre en jouissent, attendu que c' est à titre d' une possession immémoriale ou d' Indult qui leur ont été accordes par le saint Siége, ou qu' elles ont des usages différens de celui de l' Eglise de saint Pierre, dans laquelle il doit y avoir une uniformité de collation, tant pour les Dignités que pour les Prébendes.

Moyens du sieur de Valory.

Le sieur de Valory soutenoit au contraire que les elections sont de droit commun; que l' exemption de ladite Eglise n' avoit été accordée que par Clement VII. Anti-pape, & que telle qu' elle pouvoit être, elle ne regardoit que la Jurisdiction contentieuse; que la Tréforiere étoit élective comme les autres Dignités, prisqu' avant 1217. le Chapitre y élisoit toutes les fois qu' elle venoit à vaquer; que ces faits se prouvoient par une Sentence arbitrale de 1217. extraite d' un cartulaire oû est inserée una partie de ce qui se pratiquoit dans ladite Eglise avant l' incendie de la Ville arrivé en l' année ..... sous Philippe Auguste, Roi de France; qui cette Sentence qui a été rendue contre le Prevôt de ladite Eglise, prétendant la collation de ladite Dignité, & qui a été confirmée par Coswin, Evêque de Tournay & par Honoré III. porte que la Tréforiere est élective comme les autres Dignités; que ce qui a été fait depuis ce tems-là jusqu' en l' année 1422. où commencent les Registres aux Collations, doit être interpété en faveur des élections faites par le Chapitre, comme étant conforme au droit commun & aux seuls Actes de cette Eglise, dont on pouvoit avoir connoissance; que la partition des mois faite par Martin V. n' avoit poin été approuvée par le Concile de Constance; qu' il paroissoit aut contraire qu' il y avoit été ordonne dans la session 4. de faire la réformation des Réserves Apostoliques, comme sur dix-sept autres articles, que dans la session 43. on avoit fait la réformation seulement sur six articles, les douze autres, entre lesquels étoit celui des Réserves ayant été laissés, parce que, comme dit Schelstrate, ils alloient à diminuer l' autorité du souverain Pontife, ce que Martin V. avoit évité, mais que le Concile de Basle avoit achevé la réformation des Réserves Apostoliques dans la session 12. que depuis 1440. jusqu' en l' années 1469. la Pragmatique composée des Decrets de ce Concile, avoit été observée dans ladite Eglise de l' aveu du sieur Parent, ce qui doit faire croire que le Bref de Pie II. n' a été demandé en 1463. pour pouvoir élire au Doyenné que dans l' appréhension que la Pragmatique venant d' être abrogée en France, les expectatives ne recommencassent dans ladite Eglise aprés la mort de Philippe le Bon, Duc de Bourgogne, & sur tout comme on le voit par les Registres de ladite Eglise, aprés les menaces de censures que le Pape avoit fait au Chapitre la même année, s' il ne recevoit à l' avenir ses mandats; que nonobstante ce Bref & sa teneur, qui portoit que l' élection qui seroit faite de cette dignité; seroit confirmée par le saint Siégge, Hugues de Lannoy qui fut élû en conséquence en l'année 1476. avoit pris la confirgmation du Prevôt & non du saint Siége, & que le Chapitre avoit continué d' élire au Doyenné en tout mois, même reservés, sans opposition jusqu' en l' année 1567. que bien loin que le Decret de Martin V. eût satisfait les Collateurs de Flandre, jamais il n' y avoit eu tant de plaintes de leur part, témoins les Edits des Ducs de Bourgogne & les appels comme d' abus des provisions de Rome faits par Jean Roussel, Procureur Général de la Flandre en l' année 1497. & 1500. que toutes les fois que la Tréforerie avoit vaqué depuis 1472. il y avoit été pourvû par élection; qu' il est vrai que Jean de Couroulle n' avoit point pris possession en 1540. en vertu de celle qui avoit été faite de sa personne, mais en vertu de l' Indult accordé à l' Empereur Charles-Quint: mais que cet exemple d' une Collation, à laquelle le Capitre ne pouvoit s' opposer, & qui pouvoit arriver dans un mois de l'Ordinaire, ne pouvoit lui préjudicier ni continuer une possession pour le saint Siége; que depuis la mort de cet Indultaire il y a eu trois élections faites dans les mois réservés, comprise celle de Bertrand Verviane, qui fut élû par le Chapitre avant d'obtenir des Bulles de Rome; que les Réserves, telles qu' elles sont établies présentemenr dans la Flandre, n' y ont été introduites que depuis le Concile de Trente; qu' il n' est intervenu à ce sujet ni traité, ni consentement formel d' aucun Prince; que tous les Chapitres des Eglises Cathédrales, & Collégiales de la Flandre, soumises aux Réserves pour les Prébendes & Benefices inférieurs, & qui avoient été sujets aux expectatives, tant pour les Dignités que pour les Prébendes, comme l' a été l' Eglise de saint Pierre de Lille, jouissent néanmoins du droit d' élire en tous mois à leurs dignités, comme il paroît par leurs déclarations produites au procés, sans qu' il y soit fait mention d' aucun Indult accordé par les souverains Pontifs; que les réserves ne doivent avoir d'étendue que conformément à l' usage qui a été observé en Flandre jusqu' à présent; que bien loin que la partition des mois ou la réserve des dignités en soit le droit commun, le Parlement de Flandre par un Arrêt du 22. Décembre 1703. a défendu de *dire & soutenir que la Flandre est un pays d Obedience & que la huitiéme regle de Chancellerie y est observée*. Que les expectatives qui ont été abrogées par les Conciles de Basle & de Trente ne peuvent être tirées à conséquence pour l'étendue de la réserve des mois, sans donner une atteinte formelle au susdit Arrêt, & rendre la Jurisprudence Canonique arbitraire; enfin, que l' exemple de Verviane même bien loin d être favorable au sieur Parent, établit encore le droit du sieur de Valory, puisque Verviane a été élû en 1634. dans un mois réservé.

Il est vrai cependant qu' il avoit impétré du saint Siége la

même Dignité immédiatement après son élection, comme il paroit par la déclaration ci-jointe : *Ego Bertrandus Vervianus Thesaurarius & Canonicus insignis Ecclesiæ Collegiatæ Sancti Petri Insulensis, coram vobis admodum Reverendis Dominis meis Decano & Capitulo, Capitulariter congregatis, declaro me mutare causam possessionis Thesaurariæ alias captæ & Thesaurariam eamdem vigore Litterarum Apostolicarum & non in vim provisionis ordinariæ ad electionem factæ, possidere, & retinere, illiusque possessionem continuare. Actum in Capitulo die trigesima Octobris anni millesimi sexcentesimi septimi.* Mais le Sieur de Valory a prouvé que de Verviane n'en a usé ainsi que trois ans & demi peres pour être possesseur trienal.

Avant de faire sa declaration, qu'il n'est pas surprenant que Verviane ait obtenu la récréance contre Jean de Lannoy élû en la place *ad conservationem juris*, ayant allégué un moyen aussi décisif qu'étoit sa possession triennale, comme il paroît de ses écrits, que si le Conseil de Gand n'a point eu égard à cette possession, & qu'il ait été persuadé, comme l'avance le Sieur Parent, que Verviane avoit remis tout son droit au Chapitre; qu'en ce cas cette Sentence auroit été rendue contre toutes les regles de la Jurisprudence, surtout dans un Pays ..., où on est particulierement oblige de se conformer au dernier état du Benefice en matiere de récréance, & à la ... sion pour le plein possessoire, l'un & l'autre étant incontestablement pour le Chapitre; que par conséquent, de l'un ou de l'autre chef, on ne devoit point avoir égard dans la présente Instance à une Sentence fondée sur un moyen particulier, ou rendue contre les regles; qu'à l'égard du Doyenné & de l'Ecolâtrerie, quand même le saint Siége auroit été en possession paisible ... y nommer, ce n'étoit pas une raison pour lui assujettir aussi la Trésorerie, suivant la maxime *tantum præscriptum quantum possessum*. Mais bien que cela soit ainsi, & qu'on puisse induire un usage particulier à ladite Eglise, & contraire aux autres Eglises de Flandre, il est arrivé qu'elle a soutenu quatre procés pour ... d'élections faites au Doyenné pendant l'espace de plus de cent trente années, dont l'événement auroit été plus heureux si elle s'étoit plûtôt pourvûe pardevant une Cour souveraine, contre les Sentences rendues à la Gouvernance de Lille & au conseil de Gand, comme a fait le Chapitre de Saint Sauveur d'Arlebeke, au sujet de son Doyenné, en faveur duquel est intervenu un Arrêt du Grand Conseil de Malines, en date du ... 1549. & le Chapitre de Saint Hermes à Renaix, en s'opposant à l'enregistrement des Bulles qu'avoit obtenues Nicolas Vincq pour la Trésorerie de ladite Eglise, au moyen de laquelle opposition elles ont été reitérées par Arrêt du Conseil d'Etat en l'année 1641. & enfin, comme il est arrivé à l'Eglise de Saint Pierre de Lille, lorsqu'elle a appellé à la Cour supérieure établie à Lille par les Etats Generaux, de la Sentence rendue à la Gouvernance, au plein possessoire, en faveur de Philippe Corroyer pourvû du Doyenné par le saint Siége, la quelle a été infirmée par Arrêt du 4. Mars 1713. à l'égard de la collation de la Chantrerie prise à Rome par Paul-Philippe l'Hermite, & les trois consécutives qu'on y a faites de l'Ecolâtrerie; il n'est pas surprenant que le Chapitre ne s'y soit pas opposé, après avoir essuyé, plusieurs Sentences contraires à l'élection du Doyenné, d'autant plus qu'aucun Chanoine ne pouvoit être dispensé de soutenir les frais d'un pour deux Dignités aussi pénibles, & d'un aussi petit revenu; mais que s'il s'agit un jour de sçavoir quel est le droit du Chapitre sur ces Dignités, on fera voir que la Provision de Paul-Philippe l'Eremite est la premiere & la seule collation que la Cour de Rome ait donnée de la Chantrerie, le Chapitre en ayant toujours disposé auparavant, & en tous mois; & à l'égard de l'Ecolâterie, que c'est une Dignité fondée des revenus de ladite Eglise, & dont elle s'est reservée la disposition, ou election, par l'Acte même de fondation ci-jointe.

Quod Collatio dictæ Scholasticæ ... Ecclesiæ personatuum ... ad Capitulum nostrum in perpetuum de cætero remaneabunt, confirmé ensuite par l'Evêque de Tournay & le Pape Honoré IV. ce qui sans doute a empêché le Sieur de Chausues d'en soutenir la derniere collation; parceque, selon Fevret, Traité de l'Abus, Livre 3. Chapitre 1. nombre 6. folio 215. on ne peut alléguer aucune possession contraire à la fondation.

Il seroit de plus inoui de soutenir que les fautes grossieres qu'a faites de temps en temps le Chapitre sur cette maniere, puissent établir un usage particulier, & tirer à conséquence contre l'élection, qu'il a conservé sur la Trésorerie, sous pretexte d'établir une uniformité de collation dans ladite Eglise, qui seroit plûtôt une difformité par rapport à l'usage des autres Eglises de Flandres, & une atteinte formelle à la Jurisprudence qui y a toujours été observée. Nonobstant toutes ces raisons, la Gouvernance de Lille & le Parlement de Flandres, en confirmant sa Sentence, ont adjugé la récréance au Sieur Parent, en interprétant que celle qui a été adjugée par le Conseil de Gand en 1641. en faveur de Verviane, n'a point été fondée sur sa possession triennale, mais uniquement sur ses Provisions de Rome. Ce Jugement du Parlement de Flandres paroît décider, que la reserve des mois a lieu dans ladite Eglise égalment sur les Dignitez, comme sur les Prebendes, & contredire formellement l'Arrêt du même Parlament ci-dessus mentionné, du 22. Decembre 1703.

QUÆRITUR QUID JURIS?

RESOLUTIO.

Visis & examinatis rationibus, & fundamentis tam ex parte provisi Apostolici de Dignitate Thesauriæ in Ecclesia Collegiata Sancti Petri Insulensis, quam ex parte electi a Capitulo ejusdem Ecclesiæ ad eamdem dignitatem productis, & nobis infra scriptis summarie exhibitis, censemus electum a Capitulo apparentiori titulo munitum quam provisum Apostolicum, atque illum potius quam hunc in pleno possessorio debere obtinere, & manutenendum esse. Cum enim provisus Apostolicus non possit aliunde jus suum firmare nisi titulo reservationis Apostolicæ, sequitur quod ad probandum titulum necesse sit ut probetur quod dignitas Thesauriæ in hac Ecclesia Collegiata Sancti Petri Insulensis comprehendatur sub reservatione, sive quod hæc Dignitas in mensibus reservatis vacans vigore reservationis pertinet ad provisionem Sedis Apostolicæ.

Porro indubitatum est nullam provisionem Apostolicam vigore reservationis admitti posse, nisi ipsa reservatio, cui provisio innititur, plene probetur recepta & admissa. Apud omnes quippe expeditum est reservationes Apostolicas de Beneficiis, præsertim extra Italiam sitis, esse admodum odiosas, utpote juri communi contrarias, & Ordinariorum juri detrahentes, eoque titulo nequaquam admittendas, vel recipiendas nisi plene probetur earum admissio & receptio.

Unde & auctores, etiam Curiæ Romanæ addictissimi, & auctoritatem Papalem in Provisione præsertim Beneficiorum ultra modum extollentes, nequaquam negare audent Provisum ab Ordinario esse præferendum proviso Apostolico, si provisus Apostolicus plene probare nequeat Beneficium vacasse in mense reservato; atque ita inter alios Hieronymus Gonzales quondam Advocatus in Curia Romana asserere non dubitat in suo commentario ad regulam 8. Cancellariæ Gloss. 11. quod si nesciatur quo mense præcise vacaverit Beneficium, utrum scilicet in mense reservato, vel in mense ordinario, & neque provisus Apostolicus, neque provisus ab Ordinario fuerit in possessione, provisum ab Ordinario esse præferendum, nisi provisus Apostolicus plene probet Beneficium vacasse in mense reservato, quoniam (ait *num.* 37.) non solum non præsumitur reservatio ratione mensis, sed etiam debet concludenter probari vacatio de mense Apostolico, ut provisus a Papa obtinere possit. Ratio est (pergit) quia cum Ordinarius, & provisus ab eo fundet intentionem suam de jure communi *cap. ex frequentibus* de institutionibus. Atque hanc in rem citatis pluribus Auctoribus tamquam consequens infert: sequitur quod provisus ab Ordinario nihil aliud probare tenetur, nisi anterioritatem suæ collationis in jure communi fundatam, & quod onus probandi reservationem ratione mensis spectat ad provisum Apostolicum se fundantem in vacatione in mense Apostolico, cum hoc sit intentionis fundamentum.

Igitur ut provisus Apostolicus queat obtinere contra provisum ab Ordinario, sive electum a Capitulo, necesse est ut plene, & *concludenter* probet reservationem. Quandoquidem pro fundamento suæ provisionis alleget ipsam reservationem Apostolicam.

Fatendum quidem est hic Belgio, ac nominatim in Flandria admissam jam pridem, & receptam fuisse, & etiam hodie vigere reservationem 8. mensium, sive regulam Cancellariæ, per quam dispositioni & provisioni Sedis Apostolicæ reservantur Beneficia cum Cura, & sine Cura vacantia in 8. mensibus; sed hanc mensium partitionem vel reservationem inductam fuisse, Auctoritate Martini V. in Concilio Constantiensi, approbantibus Nationibus, uti prætendere videtur provisus Apostolicus, omni caret fundamento.

Neque enim Martinus V. in Concilio Constantiensi electus, ullam mensium reservationem aut partitionem induxit, aut eam nationes Concilium Constantiense conficientes probasse leguntur. Constat quidem ex actis Concilii Constantiensis intentionem Concilii fuisse, ut per futurum Pontificem reformatio Ecclesiæ super quibusdam articulis, ac notanter de reservationibus Beneficiorum institueretur: ita enim legitur sess. 40. Concilii Constantiensis: „ Sacrosancta generalis Synodus in Spiritu Sancto legitime congregata universalem Ecclesiam repræsentans statuit, „ & decernit, quod futurus Romanus Pontifex per Dei gratiam „ de proximo assumendus cum hoc sacro Concilio, vel deputandis per singulas nationes debeat reformare Ecclesiam in capite „ & in membris, & Curiam Romanam secundum dignitatem „ & bonum regimen Ecclesiæ, antequam hoc Concilium dissolvatur, super materiis articulorum alias per nationes in reformatorio oblatorum, qui sequuntur: primo de numero, „ qualitate, & ratione Dominorum Cardinalium: secundo item „ de reservationibus Sedis Apostolicæ.

Martinum V. in Concilio Constantiensi electum Pontificem super hoc articulo de *reservationibus Beneficiorum* cum Concilio, vel deputatis per singulas nationes reformationem aliquam fecisse non legitur, sed illud a quibusdam asseritur, quod *absoluto Concilio*, scilicet anno 1481. Martinus V. aliquam mensium partitionem induxerit, quatuor menses a reservationibus, & expectativis liberos Ordinariis dimittens, ut hoc pacto querelis Prælatorum, qui per expectativas, & reservationes querebantur se totaliter jure providendi de Beneficiis in suis Diœcesibus spoliari, aliquatenus satisfecisse videretur, uti notat Perardus Castellus Advocatus in Parlamento Parisiensi in tractatu Gallico, cui titulus: *Usage de la Cour de Rome*, *pag.* 327. Ubi postquam locutus est de regula 8. mensium, & alternativa, subjungit: *Entre les regles, il y avoit celle du partage des mois, & de l'alternative, que quelquesuns tiennent avoir été fait peu apres le Concile de Constance en l'année 1428. pour appaiser les Evêques qui avoient toujours resisté aux nouveautes que la Cour de Rome avoit commencé d'introduire contre leur droit par la disposition absolue des Benefices de leurs Diocese.*

Ex his patescit in primis hanc partitionem mensium, etsi supponeretur facta per Martinum V. nullatenus factam fuisse, approbantibus ipsis nationibus, quandoquidem ipsum Concilium tempore factæ hujus partitionis esset dissolutum, & nationes separatæ

Immo quam parum satisfactum fuerit Prælatis, & nationibus per hanc mensium partitionem, probant querelæ Episcoporum, & Patrum contra has reservationes factæ in concilio Basileensi, qui tandem Patres Basileenses permoverunt, ut Sess. 23. Decre-

tum

tum ediderint, quo omnes reservationes Beneficiorum quorumcumque abolerentur, reservationibus in corpore juris expresse clausis, & his, quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi, seu utilis dominii mediate, vel immediate subjecti fieri contigerit, duntaxat exceptis.

Verum cum tempore confecti hujus Decreti dissensio exorta esset inter Eugenium Papam, & Patres Basileenses, sustineretque Eugenius ob factam a se Concilii hujus dissolutionem, & translationem ad civitatem Ferrariensem, non tam esse reputandum hunc conventum ut Concilium quam Conciliabulum, noluit Eugenius, eique adhærentes Decretum hoc pro Decreto Concilii recipere, neque Principes Eugenio faventes in suas ditiones invehi, & executionem habere.

Porro Philippus Bonus eo tempore Dux Burgundiæ, & Flandriæ Comes, partes Eugenii contra Concilium Basileense sustinebat: scribit enim Godefridus in vita Caroli VII. Regis Galliæ ad annum 1438. dissidium tum fuisse inter Eugenium IV. & Concilium Basileense, quodque Dux Burgundiæ, & Rex Angliæ tuerentur partes Eugenii: & Montsreletus testatur Ducem Burgundiæ plenissime stetisse a partibus Eugenii.

Quod vero hic Dux in favorem Eugenii vetuerit Decreta Concilii Basileensis in suas terras invehi, testatur ipse Eugenius in litteris ad Carolum VII. Regem Galliæ, quas exhibet Odericus Raynal. in continuatione Annal. Baronii ad an. 1439. n. 27. in quibus narrat quod rem dignam magna laude peregerit dilectus filius Dux Burgundiæ qui per suas patentes litteras præcepit sub gravibus pœnis in suis Dominiis, ne ullis litteris illius sceleratissimæ conventiculæ (Concilii Basileensis) aliquis obediret, aut ad sua Dominia illas auderet deferre.

Cum igitur Principes Decretum Conciliis Basileensis de sublatis reservationibus nollet in suis dominiis recipi, mirum non est quod Episcopi, & Collatores ordinarii acquiescere debuerint moderationi reservationum per prædictam partionem mensium inductæ, quæ hisce in partibus, ac notanter in Flandria huc usque tolerata fuit juxta terminos, & expressionem regulæ 8. de reservationibus mensium.

Ex hujus vero partitionis mensium receptione & usu nullatenus concludi posse, uti prætendere videtur provisus Apostolicus, ipsas dignitates electivas in mensibus reservatis vacantes Sedi Apostolicæ esse aut unquam fuisse reservatas, atque vigore hujus reservationis ad provisionem Sedis Apostolicæ pertinere, evidenter probat praxis omnium Ecclesiarum tam Cathedralium, quam Collegiatarum tum in Brabantia, tum in Flandria; in quibus licet hæc partitio mensium, sive regula reservativa octo mensium, vel etiam alternativa sit recepta, in nulla tamen earum viget, aut viguisse unquam scitur reservatio dignitatum electivarum, sed hæ omnes a reservatione exemptæ hactenus remanserunt ad liberam electionem sive provisionem Capitulorum, & Ordinariorum, quod nec ipse provisus Apostolicus negare audet: ut proinde ex receptione hujus partitionis mensium, sive regulæ nullatenus inferre possit etiam dignitatem Thesaurariæ esse reservatam, de qua in casu præsenti.

Quod autem provisus Apostolicus ad enervandam vim hujus argumenti allegat hunc usum Ecclesiarum tam Cathedralium quam Collegiatarum fundari in possessione immemoriali, aut speciali indulto Apostolico, mera divinatio, & nullo fundamento innixa conjectura est.

Si enim hæc mensium partitio, sive reservatio etiam dignitates illas electivas comprehenderet, qua specie omnes Ecclesiæ Belgicæ sese contra Romanam Curiam adeo potentem, & juribus suis tam sollicite invigilantem in possessione illa immemoriali tueri potuissent hucusque? Verisimile ne est quod nullus has dignitates ambiens ad Curiam Romanam recurrisset pro obtinenda provisione, sicque ecclesiarum possessionem pacificam interturbasset? Ut proinde nullatenus sit verisimile quod Ecclesiæ Belgicæ generaliter in pacifica possessione eligendi in omnibus mensibus ad omnes dignitates electivas quietæ permansissent, nisi creditum fuisset partitionem mensium, sive regulam reservativam has dignitates non complecti.

Non majori fundamento nititur quod de indulto Apostolico conjicit provisus Apostolicus, quandoquidem similia indulta difficillime a Sede Apostolica, impetrentur, & si quæ essent, apud historicos, qui earum Ecclesiarum meminerunt, mentio aliqua occurreret, vel saltem in Ecclesiarum illarum antiquis registris reperientur annotata. Quod si quid eorum haberetur, indubie provisus Apostolicus non prætermisisset eorum aliquid in medium adferre.

Quod autem addit provisus Apostolicus, in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis debere esse conformitatem quoad reservationem tam quoad præbendas quam quoad dignitates, nescitur cur hæc potius in hac quam in aliis Ecclesiis exigatur.

Nequaquam igitur ullatenus verisimile est Ecclesias Belgicas suas dignitates titulo præscriptionis aut imemorialis possessionis a reservatione Apostolica exemisse, aut earum liberam electionem aut provisionem speciali Indulto Apostolico impetrasse, sed eo indubie titulo mansisse exemptas a reservatione, quod hæc reservatio, sive partitio mensium similes dignitates electivas minime complecteretur.

Pro quo in primis notandum quod sess. 12. Concilii Basileensis habita die 14. Julii anno 1433. statutum fuerit, generalem reservationem omnium Ecclesiarum Metropolitanarum, Monasteriorum, ac dignitatum electivarum per Romanum Pontificem de cætero fieri, aut facta uti non debere, reservationibus in corpore juris clausis, & his, quas in terris Romanæ Ecclesiæ ratione directi seu utilis dominii mediate, vel immediate subjectis fieri contigerit, semper exceptis: sed quod per electiones, & confirmationes Canonicas secundum juris communis dispositionem, prædictis Metropolitanis Cathedralibus, Monasteriis, & Collegiatis Ecclesiis ac dignitatibus electivis debite provideatur.

Evidens est per hoc Decretum Concilium Basileense a reservatione Papali liberas declarasse non tantum Episcopatus, & dignitates Abbatiales, sed generaliter, omnes dignitates electivas etiam in Ecclesiis Collegiatis, ipsamque electionem, & confirmationem Capitulis, & Ordinariis integram esse voluisse.

Hinc ulterius intelligitur salvo hoc Decreto sub reservatione octo mensium non potuisse dici reservatas esse dignitates electivas.

Verum quidem est, ut supra notavimus, Ducem Burgundiæ Comitem Flandriæ Decreta Concilii Basileensis vetuisse in suas ditiones invehi; sed & illud constat, Principem illum id unice vetuisse in favorem Eugenii IV. qui Concilium Basileense dissolverat, & Ferrariam transtulerat, ipsumque Basileense Concilium ulterius pro legitimo Concilio agnoscere nolebat.

Cum vero Decretum hoc Sess. 12. publicatum per ipsum Eugenium patenter approbatum legatur per Bullam ipsius Eugenii publicatam sess. 16. qua ratificat omnia ab ipso Concilio hactenus edita, nequaquam præfatum Decretum recenseri potest inter Decreta hujus Concilii, quæ Principes in suas Provincias admitti vetuisset: quandoquidem & ipse Eugenius IV. cui hic Princeps summopere favebat, hoc Decretum probasset.

Non mirum proinde quod licet partitio mensium, sive reservatio octo mensium in Belgio, ac notanter in Flandria ob non recepta Decreta Concilii Basileensis post ejus translationem, & dissolutionem publicata (quale erat illud de sublatis reservationibus publicatum sess. 23.) fuerit hactenus tolerata, & recepta, ab ea tamen reservatione in omnibus generaliter Ecclesiis harum ditionum dignitates electivæ manserint exemptæ, & libera earum provisio, & electio in omnibus mensibus Ordinariis manserit salva. Eadem indubie ratione factum est quod in regula 8. Cancellariæ de mensibus post tempora Concilii Basileensis concepta & edita, nulla fiat nominatim dignitatum electivarum mentio: quæ tamen ut comprehenderentur, speciatim exprimendæ fuissent.

Neque desunt urgentissimæ rationes, quæ suadent similes dignitates pro aliis Beneficiis simpliciter collativis a reservatione subtrahi, & Ordinariorum provisioni liberas conservari.

In primis enim similes dignitates electivæ confirmativæ annexum habere solent officium, & administrationem tum in temporalibus tum in spiritualibus, singularem industriam, eruditionem, fidelitatem, aliasque qualitates requirens, quæ Ordinariis magis, & facilius innotescere, & perspectæ esse possunt, & solent quam Romano Pontifici, ejusve Ministris.

Et ut de cæteris dignitatibus, puta Decanatu, Cantoria, nihil dicamus, quis ambigat quin in Thesaurario specialis industria, justitia, diligentia, & fidelitas requiratur? utpote cujus fidei omnis Ecclesiasticæ supellectilis seu thesauri, administratio, & custodia est concredita, ut loquitur Concilium Coloniense anno 1260. c. 8. eos propterea monens ut hanc Ecclesiasticæ supellectilis seu thesauri custodiam eorum fidei atque curæ commissam ita conservent fideliter, & solerter quod inde non sint reprehensibiles.

Porro quis ambigat æquum, & justum esse ut a Canonicis Ecclesiæ Clerum repræsentantibus eligatur is, cui ipsius Ecclesiæ thesaurus concreditur, nec non Ecclesiastici exterioris apparatus cura committitur?

Quid insuper rationi magis congruum quam ut confirmatio similis Ministri committatur ei, cui cura spiritualis hujus Ecclesiæ incumbit, qui in hac Ecclesia Collegiata est ipse præpositus?

Præterea singulari titulo semper odiosa visa est reservatio, per quam ipsa Beneficiorum conditio, & qualitas a fundatoribus requisita infringitur, ut saltem alteratur.

Quandoquidem autem in præsenti agatur de dignitatibus vere electivis, id est electivis confirmativis, ad quas electi, antequam ad possessionem admitti queant, tenentur obtinere a Superiore confirmationem, consequens est, quod & titulo similes dignitates a reservatione præ reliquis simplicibus Beneficiis, ut sunt Canonicatus, jure merito remanserint exemptæ & ut exemptæ passim ab omnibus reputatæ fuerint, quandoquidem hæ dignitates, quæ ex sua fundatione, & primæva conditione sunt electivæ confirmativæ, per reservationem fierent mere collativæ.

Si enim titulo reservationis provisio ad Sedem Apostolicam devolveretur, Sedes Apostolica simpliciter similibus dignitatibus vacantibus provideret non secus ac de cæteris Beneficiis collativis, neque provisus Apostolicus ab ullo confirmationem suæ provisionis petere juberetur, sed vigore solius provisionis Apostolicæ in possessionem corporalem induceretur.

Igitur cum per similium dignitatum reservationem conditio eorum mutaretur, ipsarumque fundatio inverteretur non sine Ecclesiarum illarum præjudicio, non mirum quod similes dignitates electivæ confirmativæ per concilium Basileense a reservatione præ reliquis Beneficiis mere collativis fuerint substractæ, & quod, non obstante receptione reservationis mensium quoad Beneficia mere collativa, hæ dignitates electivæ confirmativæ in omnibus Ecclesiis tam Cathedralibus quam Collegiatis hic in Belgio manserint exemptæ, earumque electio libera remanserit penes Capitula, & earum confirmatio penes Ordinarios.

Similiter tametsi in Gallia vigore Concordati inter Leonem X. & Franciscum I. Romano Pontifici fuerit conservatum jus præventionis quoad omnia Beneficia, immo & ipsas dignitates sub his verbis: „ Declarantes nos, & Successores nostros jure præ„ ventionis dignitates, personatus, administrationes, & officia, „ cæteraque Ecclesiastica Beneficia sæcularia, & quorumvis or„ dinum regularia quæcumque, & quomodocumque qualificata „ tam in mensibus graduatis, simplicibus, & nominatim, quæ „ ordinariis Collatoribus præfatis assignatis vacantia, ac etiam „ sub dictis mandatis comprehensa, libere conferre ": Nihilominus præventio non admittitur quoad Beneficia proprie electiva teste enim Petro Tondulo *lib. 3. quæst. Benef. cap. 40. num. 8.* in ele-

in electivis collativis admittant Galli Pontificiam præventionem, non autem in confirmativis.

Nequaquam ergo sufficit ut provisus Apostolicus probet in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis receptam esse partitionem mensium, sive regulam Cancellariæ reservatoriam 8. mensium, quemadmodum & hæc recepta est in omnibus passim Ecclesiis Flandriæ, sed necesse est ut probet *plene & concludenter* reservationem etiam illarum dignitatum electivarum confirmativarum in hac Ecclesia, præter usum omnium cæterarum Ecclesiarum Flandriæ esse receptam, & stabilitam.

Porro quæ hactenus provisus Apostolicus in probationem admissæ, & stabilitæ reservationis dignitatum electivarum, ac signanter Thesaurariæ in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis adduxisse dicitur, plane insufficientia sunt ad adstruendam hanc reservationem adeo extraordinariam, & a moribus, & usu totius Flandriæ exorbitantem.

Quod enim asserit, *que le Pape est le maitre absolu de tous les Benefices*; conforme quidem est opinioni quorumdam ultramontanorum Curiæ Romanæ adulantium, & Romani Pontificis auctoritatem in immensum amplificantium, sed plane contrarium est moribus nostris, qui nullam in Pontifice disponendi de Beneficiis auctoritatem hic agnoscunt præter eam, quæ longo usu, & Principum atque Episcoporum consensu expresso, vel tacito admissa, & excepta probatur.

Quapropter tametsi in Gallia (quæ regulam reservatoriam 8. mensium non recipit) jus præventionis sub certis tamen modificationibus Pontifici concedatur, hoc tamen jus præventionis Belgium non agnoscit.

Neque provisio Apostolica vigore hujus juris in Belgio admitteretur in mensibus Ordinariorum, neque in Gallia, neque in Belgio ulla Apostolica provisio de Beneficiis juris Patronatus laici, vel etiam mixti recipitur. Evidens argumentum quod illa in Pontifice plenitudo potestatis providendi de omnibus Beneficiis (quam provisus Apostolicus ei attribuere studet) non agnoscatur.

Neque hæc auctoritas Pontificis quoad Collationem Beneficiorum eo titulo major asseri potest in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis, quod hæc per exemptionem prætendatur immediate subjecta Sedi Apostolicæ, quandoquidem certum sit, uti recte advertit provisus capitularis, hanc exemptionem non spectare nisi Jurisdictionem contentiosam, nullatenus vero ipsam provisionem Beneficiorum aut dignitatum.

Quapropter in Ecclesiis Flandriæ nulla quoad reservationem Beneficiorum aut dignitatum intercedit differentia inter Ecclesias exemptas, vel non exemptas. Notumque est quod in Ecclesia Cathedrali Gandensi, non secus ac in aliis Ecclesiis, dignitates electivæ confirmativæ, ut sunt Decanatus, Cantoria, Thesauraria, & Scholastica, hactenus remanserint exemptæ a reservatione, & per Capitulum in omnibus mensibus per electionem iis provideatur, tametsi hæc Ecclesia exemptionis titulo glorietur, & se specialiter in omnibus suis litteris ut exemptam proclamet.

Ex his habetur quam infirma sint fundamenta seu principia, ex quibus concicere vult provisus Apostolicus que *le saint Siege a pu disposer de tous le Benefices de cette Eglise depuis l' an.* 1066. *temps de sa fondation*. Cum e contrario concludere debuisset Capitulum mansisse in possessione eligendi ad has dignitates conformiter ad jus commune, & terminos fundationis, quoad usque probatum esset jus provisionis Capitulo fuisse ademptum, & ad Sedem Apostolicam devolutum.

Nec creditur quod Sedes Apostolica ab anno 1066. usque ad tempora Concilii Basilensis, ullam provisionem de Beneficiis hic in Belgio sitis expedierit vigore reservationis mensium; tametsi non diffiteamur ab eo circiter tempora Curiam Romanam cœpisse uti mandatis de providendo, nec non expectativis ad vacatura usque circa tempora Concilii Constantiensis, & Basileensis, in tantum gravasse Ordinarios, ut eorum ingentes querelas contra Sedem Apostolicam excitaverint, ac tandem tum per Concilium Constantiense, tum per Basileense, ac demum per Concilium Tridentinum remedia expostulaverint adhibenda, uti & nonnulla adhibita fuere & earum usus tandem hic in Belgio abrogatur, reservationibus duntaxat sub quodam moderamine toleratis.

Quod autem per provisum Apostolicum allegatur provisio Joannis de Douai facta in mense (ut prætendit) reservato vigori Indulti Carolo VI. Regi Franciæ a Sede Apostolica concessi, ad probandam reservationem dignitatis Thesaurariæ tunc temporis in Ecclesia sancti Petri fuisse receptam, posset in speciem saltem aliquid concludere, si Pontifices similia indulta Regibus, & Principibus concedere non consuevissent, nisi in mensibus sibi reservatis; sed cum nemo ignorare possit Pontifices similia indulta sub id tempus passim Regibus, & Principibus concessisse in omnibus mensibus, & quoad Beneficia nulli reservationi obnoxia, nihil omnino, vel in speciem ex hoc indulto Caroli VI. & provisione in vim illius de Thesauraria in Ecclesia Insulensi eo tempore facta pro receptione ipsius reservationis, concludi potest.

Et quidem sub idem pene tempus, nimirum circiter anno 1436. Eugenius IV. Indultum concessit Regi Franciæ, in vim cujus mandat Prælatis, ut quibusdam Officialibus Regis in ipso Indulto Papali nominatis semel in vita de proximo vacaturo Beneficio provideant sine ulla mensium aut Beneficiorum reservatorum aut reservatorum distinctione, ut proinde ex hac provisione nullatenus concludi queat, provisionem hanc factam fuisse vigore reservationis, aut reservationem mensium saltem quoad Thesaurariam eo tempore in Ecclesia sancti Petri fuisse receptam.

Neque plus ponderis habet secundo loco productum per provisum Apostolicum, scilicet quod anno 1471. Ioannes de Lacu obtinuerit provisionem Thesaurariæ vigore cujusdam expectativæ: ut enim verum esset Joannem de Lacu vigore cujusdam expectativæ obtinuisse provisionem Thesaurariæ; inde tamen concludi non posset reservationem hujus, vel aliarum dignitatum in Ecclesia Collegiata S. Petri Insulensis fuisse agnitam.

Neque quippe ignorat expectativas plurimum differre a reservatione, per reservationem enim, sive partitionem mensium Beneficia in mensibus reservatis vacantia vigore reservationis spectant ad plenam provisionem Sedis Apostolicæ, neque ad similia Beneficia vacatura dantur aut unquam datæ fuisse expectativæ leguntur.

Expectativæ quippe, sicuti & mandata de providendo concedebantur ad Beneficia vacatura spectantia ad provisionem Ordinariorum, quibus mandabatur ut expectantibus, & mandatariis Apostolicis de vacaturis Beneficiis ipsi providerent, & Ordinariis recusantibus in ipsis litteris nominabuntur executores in partibus, qui auctoritate Sedis Apostolicæ Beneficia vacantia expectantibus conferrent.

Hinc non dicitur Joannem de Lacu provisionem Thesaurariæ obtinuisse a Sede Apostolica, quemadmodum obtinuisset si titulo reservationis eam a Sede Apostolica impetrasset, sed dicitur quod vigore expectativæ missus fuerit in possessionem.

Neque mirum apparere debet Sixtum IV. qui eo tempore Pontificatum gerebat, Joanni de Lacu dedisse expectativam ad vacaturam Thesaurariam, tametsi ad provisionem Capituli, & Ordinarii spectantem, quandoquidem de eodem Pontifice conquestus fuerit Procurator generalis coram Maximiliano, & Philippo harum ditionum Principibus per expectativas ab hoc Pontifice indultas.

Jus Ordinariorum inutile reddi in his verbis; *& quant ausdites Bulles expectatives, par icelles les collations des Ordinaires ont etè rendues infructueuses au prejudice tant desdits Ordinaires, que des Impetrans de leurs droits & des collations, & contre l' intention des Fondateurs*.

Et quidem hæ querelæ Procuratoris generalis contra has expectativas impulerunt Principes, ut contra has Romanæ Curiæ provisiones publicaverint edictum die 12. Septembris anni 1485. quod integrum refertur parte 1. edictorum Flandriæ rubrica 8. tit. 1. quo vetantur similes expectativæ in has Provincias ulterius recipi.

Verum quidem est tempore publicati hujus edicti hunc Pontificem Sixtum IV. fuisse defunctum, sed notandum Procuratorem generalem suas querelas potissimum direxisse contra expectativas: quæ a decem, aut undecim annis (qui erant anni Pontificatus hujus Pontificis) multum invaluerunt, & Ecclesias Belgicas multum vexaverunt, verba ejus sunt: *Car toutes Provisions depêches en Cour de Rome, ont eté fort accrues, & quasi doubles depuis dix ou onze ans en ça*. Sicuti Indultum quod dicitur concessum Carolo VI. Regi Franciæ de providendo de Thesauraria in Ecclesia Collegiata sancti Petri Insulensis non probat admissam reservationem hujus dignitatis in mensibus reservatis, ita nec Indultum, vigore cujus Carolus V. dicitur providisse de hac dignitate Thesaurariæ vigore Indulti Apostolici.

Dicitur enim Carolum V, ejusque successores usque in hodiernum diem in vim Indulti Leonis X. providere de omnibus primariis dignitatibus post Pontificalem in Ecclesiis Cathedralibus, & de Principalibus in Ecclesiis Collegiatis, tametsi hæ dignitates in hisce Ecclesiis nunquam reservationi Apostolicæ vigore hujus regulæ 8. mensium sciantur fuisse subjectæ.

Quantum ad provisionem hujus dignitatis Thesaurariæ in persona Betrandi Verviani, cum eam & in Curia Romana obtinuerit, & a Capitulo nec sciatur in vim cujus provisionis sententiam recredentialem reportaverit, nihil concludenter ex hac provisione pro fundanda receptione reservationis Apostolicæ inferri potest. Quandoquidem igitur nullus indubitatus actus possessionis, nullusque legitimus titulus per provisum Apostolicum adducatur ad fundandam inductam reservationem Pontificiam, quoad dignitates electivas confirmativas in Ecclesia Collegiata S. Petri Insulensis, non apparet qua specie provisus Apostolicus prætendere queat, has dignitates in hac Ecclesia sub reservatione Sedis Apostolicæ comprehendi titulo immemorialis possessionis, vel præscriptionis.

Quis enim nescit ad inducendam similem præscriptionem, seu possessionem, ubi nullus titulus specialis probatur, inniti debere concludentibus, nec controversis actibus possessionis per tempus immemoriale continuatis: notanter si per similem præscriptionem introductum prætendatur, quod & juri communi contrariatur, nec non generali patriæ praxi opponitur, ipsamque Beneficiorum fundationem, si non evertat, saltem alteret, & Ecclesiarum communi utilitati natum est officere, quale est ipsa reservatio dignitatum, quæ titulo similis præscriptionis in hac Ecclesia contra jus commune, & usum cæterarum Ecclesiarum, nec non fundationem, seu institutionem earum dignitatum inducta prætenditur, uti supra ostensum est.

Immo tametsi probaretur per Sedem Apostolicam aliquoties, etiam titulo reservationis, huic dignitati mensibus reservatis fuisse provisum, atque in vim hujus provisionis sine ulla contradictione Capituli provisum Apostolicum fuisse ad possessionem admissum, & pacifice in ea perseverasse; nihil tamen inde concludenter pro recepta, & stabilita reservatione Apostolica concludi posset.

Neque enim conniventia Capituli, aut etiam ejusdem positiva approbatio similis provisionis Apostolicæ, ejus est efficaciæ, ut contra communem patriæ usum hæc dignitatum reservatio in hac Ecclesia recepta censeri debeat, eaque mediante ipsa primæva dignitatum conditio alteratur, & contra communem Ecclesiæ utilitatem earumdem dignitatum provisio ad potestatem extraneam, scilicet Curiam Romanam legitime devoluta cum ingenti incommodorum sequela, quæ similes reservationes secum trahere consueverunt, & de quibus jam pridem tam alte tum Belgii Ministri, tum Ecclesiarum Prælati conquesti fuere, & ad quorum querelas plura contra provisiones Romanas Principum edicta prodierunt.

Quod

Quod vel in præsenti casu eo magis militat, quod tum per regulam reservativam 8. Mensium provisio Canonicatuum in 8. mensibus pertineat ad Sedem Apostolicam, naruo fit fieri, ut Capitulum constet ex plerisque Canonicis, qui suam ad Canonicatus Promotionem referre debent Sedi Apostolicæ, qui ut eam in se collatam gratiam regnoscant, facile provisioni Apostolicæ annuent: præsertim cum a Sede Apostolica meruerint obtinere provisionem Canonicatus, sperare queant eadem via aliquando, & dignitatum provisionem se obtenturos.

Refert Renatus Choppinus lib. 1. *De sacra Politia*, *tit.* 1. *nu.* 3. 4. 5. & 6. deliberationem Capituli Claromontani, qua electionem Canonicorum solitam fieri per communem Capituli electionem translulerant ad Turnarios, appellante tamquam ab abusu Procuratore Regio, a Senatu Parisiensi fuisse cassatam, *quam tamen summus Pontifex diplomate confirmarat*. Eo indubie fundamento, quod penes Capitulum non esset auctoritas mutandi modum providendi de Canonicatibus in ipsa fundatione præscriptum, vel longæva consuetudine observatum.

Et Antonius Faber in suo Codice *lib.* 10. *tit.* 2. *definitione* 48. agens de unione Beneficiorum notansque: „ Quoniam unio „ Beneficiorum odiosa est, & a communi Ecclesiarum utilitate „ aliena, nunquam nisi ex magna, & necessaria causa permitti „ debeat, vocatisque in eam rem omnibus illis quorum interest, ac post hæc expressis iis qui vocandi sunt; addit vo„ candum quoque Procuratorem generalem, non solum si jus „ Patronatus ad Principem pertineat, sed etiamsi ad alium, „ nempe ratione publicæ utilitatis, & ad hoc ipsum dispiciendum an publice utilis futura sit unio an inutilis, quia & ad„ dit eum esse vocandum pro tuenda Principis auctoritate, ad „ quem pertinet ut Beneficiorum omnium, quæ in territorio sunt, „ protector & conservator existimetur.

Ex his concludit, quod si non „ vocato Procuratore generali „ unio facta sit, possit & soleat ille ab ea tamquam ab abusu „ provocare, semperque ea provocatio admittatur, *etiam post* „ *centum annos*, quia unio semper & perpetuo gravat.

Quidni igitur reservatio dignitatum, etiamsi per Capitulum privata auctoritate, aliquando fuisset admissa, Principis auctoritate eadem ratione cassanda esset; utpote non minus, quam unio Beneficiorum publicæ utilitati præjudiciosa, & non minus, quam ipsa unio continuo gravans, ac ipsam dignitatum primævam conditionem evertens aut saltem alterans.

Nec minus hic locum habere debet, quam in ipsa unione sine interventu Procuratoris Regii facta, quod subjungit idem Auctor; quid ergo, si nulla provocatio sit ab ea unione, quam inaudito Procuratore generali, aut non vocatis iis quorum interfuit, factam esse appareat, idem jus constitui debebit, non ut abusiva pronuntietur unio, sed ut perinde ac si facta non esset, nulla ejus ratio habeatur, negligaturque a Senatu, quæ, neglecto, Principe, Senatuque, facta fuit.

Itaque censent infra scripti per provisum Apostolicum nequaquam probatum esse sufficienter reservationem dignitatis Thesauriæ, de qua in casu, in hac Ecclesia Collegiata sancti Petri contra jus commune, nec non communem usum aliarum Ecclesiarum Belgii esse legitime receptam, & stabilitam, & consequenter Capitulum in jure eligendi, ejusque provisum esse manutenendum, quousque aliunde plene & concludenter provisus Apostolicus titulum reservationis probaverit.

Ita responsum Lovanii 30. Julii 1715.

Erat signatum.

Z. B. Van-Espen J. U. D. Sacr. Can. Professf.
J. E. Hertalis, J. U. D. & Professor Primarius.
Laurentius Haquius, J. U. Doct. & Professor ordin.
J. A. Brenard, J. U. Doct. & Antecessor Primarius.
L. Wirix J. Utriusque Doct. & Professf. ordinarius.
Amandus Bauvens J. U. Doctor & Prof. ordin.

Monumentum II. *citatum pag.* 81. *num.* XVII.

B

DECRETUM ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSIS QUO PRÆSCRIBITUR

Ritus porrigendi Aquam Benedictam.

Alphonsus de Berghes, Dei & Apostolicæ Sedis gratia, Archiepiscopus Mechliniensis, Primas Belgii, ad Exercitus Regios Delegatus Apostolicus, suæ Majestati a Consilio Status, &c. Omnibus has visuris, Salutem in Domino.

Tenore præsentium mandamus, omnibus & singulis Diœcesis nostræ Pastoribus, Vicariis, aliisque Presbyteris, tam sæcularibus, quam Regularibus cujuscumque Ordinis, ut, dum populum aqua benedicta aspergunt, modum ab Ecclesia in Pontificali Romano præscriptum exacte observent, in ejusdem conformitatem ipsi districte inhibendo sub pœna arbitraria, ne ulli personæ, utriusvis sexus, cujuscumque præeminentiæ, dignitatis, officii, status, aut conditionis, etiam in dignitate Ecclesiastica constitutæ (iis tamen exceptis, quibus in Pontificali Romano idipsum conceditur) aspersorium extendant ad aquam benedictam manu inde sumendam, aut porrigant ad se aspergendum, aut eamdem inde sumi permittant; consuetudine contraria quamcumque (quæ abusus est) non obstante. Ut autem præsentes litteræ omnibus innotescant, illas ad valvas ordinarias per Diœcesim nostram affigi mandamus. Datum Bruxellis Diœcesis nostræ die 9. Junii anno 1681. (*a*).

A. A. M. V.

Locus ✠ Sigilli.

De mandato Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Archiepiscopi præfati.

J. De Maeyere Secret.

(*a*) Doctissimus la Faille in Annalibus Tolosanis *tom.* 1. *pag.* 27. & post eum Auctor Consuetudinis Ducatus Burgundiæ *tom.* 2. *cap.* 54. de Aqua benedicta, cæterisque juribus honorificis, quæ Parœciarum Dominis debita sunt, erudite disseruerunt: Hic, scilicet Auctor consuetudinis Burgundiæ Gallico idiomate *cap.* 50. *num.* 49. factum refert ignotum Gallis, qui ea de re scripserunt, en eius contextum. *Il y eut une plainte formée par la Noblesse de Languedoc en l'Assemblée des Etats de la Province tenue en 1305. contre une Ordonnance de l'Eveque de Carcassonne, qui defendoit aux Curés de presenter de l'Eau benite aux Seigneurs Justiciers, à leurs femmes, & à leurs enfans, sauf à la leur donner par aspersion. Mais le Roi, à qui cette plainte fut presentée par les Deputés des Etats, fans s'arreter à cette Ordonnance, maintint la Noblesse en tous ses Droits honorifiques dans les Eglises comme du passé.*

Dominus d'Hericourt in suo opere Gallico legum Ecclesiasticarum, *part.* 3. *pag.* 334. n. 16. Edit. ann. 1741. hæc in Galliis observanda contendit. *Le Curé donne d'abord l'Eau benite au Patron, & ensuite au Seigneur Haut-Justicier en leur presentant le goupillon, si c'est la coutume du Diocese, ou par aspersion comme aux autres Fideles.*

Et observatione num. 19. pag. 334. & 335. addit vir doctissimus. *On a fait imprimer en 1710. sous le titre d'Arrets notables de la Cour du Parlement de Paris, concernant les Droits honorifiques, deux Arrets du Parlement de Paris, dont l'intitulé mal redigé, & le dispositif mal examiné, ont induit en erreur plusieurs Seigneurs Hauts-Justicier. L'un de ces Arrets est du 14 Juillet 1714. l'autre du 10. Juin 1716. . . . . . Ce que porte l'Arret de 1716. que le Curé primitif ou le Vicaire perpetuel de Savie (En Artois) donneront l'Eau benite au sieur Beauvains Seigneur, à sa femme & à ses enfans, en presentant le goupillon à chacun d'eux separement, & l'encens par trois fois au sieur Beauvains; par trois fois à sa femme, & à leurs enfans chacune une fois, est fondé sur usage. Il y a plusieurs Diocéses, où il est meme defendu par les Statuts de presenter le goupillon aux Seigneurs, & la maniere de leur doner de l'encens est differente suivant les Diocéses. J'ai cru* (prosequitur Dominus d'Hericourt) *devoir m'arreter sur les circonstances de l'Arret de 1716. parcequ'il a donné lieu à des Seigneurs Hauts Justiciers de former des demandes exorbitantes, & que des Curés en ont paru embarrassés.* Huc usque vir doctissimus d'Hericourt.

Monumentum III. *citatum pag.* 89. *in nota*.

C

FORMULA QUA A REGE NOMINATUR OBLATUS

in ipsis Monasteriis.

Charles, par la grace de Dieu, Roi de Castille, de Leon, d'Arragon, &c. A Religieuses Personnes nos cherès & bien-aimées les Prieure & Religieuses du Prieuré de l'Ordre de S. Bernard, en notre pays & Duché de Brabant, *Salut*, & dilection. Comme à cause de notre réception & avénement aux Etats des Pays-Bas & de Bourgogne, Nous compette & avons droit dans chacune Abbaye, Monastere, Prieuré, & Hôpital dudit pays, donner un Pain & Prebende, avec les habillemens, & autres droits & émolumens accoutumés, & y appartenans, même en votre-dit Prieuré, où tel Pain est vacant; Pour de est-il, que Nous voulons en ce user de notre-dit droit, & pour le raport que fait Nous a été de N. N. jeune fille, native de la Ville de Bastoigne en notre pays & Duché de Luxembourg, & que ses plus proches parens souffroient grande perte en leurs biens, tant audit Bastoigne, qu'aux environs de la Ville maintenant possedée par la France; A laquelle cause, ladite N. N. se trouveroit sans aucune commodité: Avons en considération de ce que dessus, & des services de ses ayeuls & devanciers, donné & conféré, donnons & conférons à ladite N. N. pour Dieu & en Aumône, par ces Presentes, la Pain & la Prébende qu'avons droit de donner en votre-dit Prieuré & Monastere, à cause de ce que dit est, avec les habillemens, & autres droits & émolumens quelconques y appartenans. *Si vous mandons, & commandons, qu'ayez à recevoir & admettre la-dite N. en votre-dit Prieure, & que du-dit Pain & Prébende*, habillemens droits & emolumens accoutumés & y appartenans, la fates pleinement, & paisiblement jouir & user; cessant tous contradits & empêchemens au contraire; Car ainsi Nous plaît-il.

Monu-

Monumentum IV. *citatum pag.* 258. *num.* XXIII.

D

SENTENTIA PARLAMENTI MECLINIENSIS

De forma Exequiarum celebrandarum in Ecclesia Parochiali, pro Parochianis sepultis in Ecclesiis Mendicantium.

SENTENCE extendue touchant le pied qu'on doit tenir aux Enterremens & Exeques de ceux qui choisissent leur sepulture hors le leur prope Pareisse, donée au Grand Conseil le 18. Mars 1669.

COMME different auroit esté meu au Grand Conseil de Sa Majesté, entre le Pere Superieur de l'Oratoire en cette ville, Desservant de la Cure de S. Jean; Suppliant, d'une part, & Elisabeth Vanden Berghe Rescribente, d'autre: Sur ce que le Suppliant auroit, par Requête du treiziéme de ce mois remonstré que feuë Jenne Vanden Berghe residente en ladite Paroisse, & ayant esté administrée par le Curé d'icelle, étoit decedée au mois d'Octobre dernier, & sur les promesses que la Rescribente sa sœur & heritiére avoit fait de faire son Service, ou d'en payer les Droits à ladite Eglise Paroissiale, elle avoit été inhumée le vingtiéme dudit mois dans la Chapelle de Notre-Dame en l'Eglise de la Societé de Jesus, où l'Autel avoit eté couvert de drap blanc, & la bierre entourrée de quatre chandelier; ce que dénutoit plustost un enterrement de Chœur que d'Eglise; & comme ladite Rescribente aiant voulu attendre le dernier réglement de cette Cour, émané le 24 de Decembre dernier, refusoit maintenant de se conformer à icelui, & que nonobstant plusieurs interpellations amiables, elle ne vouloit accomplir ses promesses, ny payer les droits deuz à sa Paroisse, sous ombre qu'elle pouvoit choisir tel Service que bon luy sembloit, suivant l'article deuxiéme de la Caroline du vinge-troisiéme de Mars 1528. & sans considerer que ledit article ne parloit que d'un service effectif, & présuppose un choix du défunct, ou de son heritier, qui n'avoit pas eté fait au cas en question, & qu'autrement ce seroit éluder les droits de toutes les Paroisses, si aprés avoir fait un Service pompeux dans une Eglise étrangere, comme avoit été fait ou suiet de ladite defuncte, on pouvoit se prévaloir de ladite Caroline, qui ne parloit que du Service effectif, & nullement des droits surrogez au lieu du service, qui se faisoit ailleurs, & proportionnez à la qualité d'iceluy de *Coor lick Kerck-lickk*, ce pourquoy le Suppliant concluoit à ce que seruit ordonné a ladite Rescribente, & en tant que de besoin condamnée de lui payer promptement les droits du service nommé *Kerck-lick*, & les droits *de sbinckinghe*, du moins par provision, ou bien députer Commissaire, pour, Parties ouyes, sommiérement être disposé sur ce que se requiert. Sur quoy auroit été ordonné qu'elle seroit incontinent montrée à Parties, pour y dire pardevant le Conseillier de Baillencourt le lendemain à deux heures aprés midi peremptoirement, & à peine que sera disposé sur la provision requise. Que lors Parties comparantes pardevant ledit Commissaire, ledit Suppliant y auroit fait ramener à fair sadite Requeste & concluera selon icelle, demandant dépens; la Rescribente y répondante, auroit déclaré que la défuncte n'avoit ordonné aucunes exeques ou funerailles, non plus par Testament qu'autrement; par ainsi competoit à la Rescribente la sœur le choix & l'election d'icelles, ensuite de ladite Caroline article deuxiéme, laquelle Rescribente avoit choisi si qu'elle faisoit, de faire faire des exeques mediocres, en Thioes *mindelbaere Uyt-vaert van't vierde Ordre*, offrant suivant ce de promptement faire celebrer lesdites exeques, d'en payer le droits y afferans, soûtenant moyennant ce devoir passer, qu'au surplus le Suppliant seroit declaré non recevable, ny fondé au dispositif de sa Requête, du moins en la forme & maniére demandant dépens. Pour à quoy repliquer le Suppliant auroit requis, & lui auroit été accordé terme jusqu'au lendemain: sans préjudice de ce ledit Commissaire se conformant à ce dont la Cour l'avoit enchargé, auroit demandé au Procureur de la Rescribente, s'il vouloit metre en denegation, que la defuncte auroit été ensevelie en l'Eglise des Peres Jesuites, & qu'il en auroit fait mêmes appareils de funerailles, comme on étoit accoutumé d'y faire pour les autres personnes, lesquelles de mémoire on y avoit enterrées, pour lesquelles on y avoit fait Services, tant au regard des ornemens de l'Autel, que de la representation que l'on mettoit au milieu de l'Eglise du temps de l'Office, & quelques jours en aprés: à quoy la Rescribente satisfaisant au verbal du 15. dudit mois, fait dire que la défuncte avoit eté enterrée dans ladite Eglise des Peres Jesuites, en la forme & maniére qu'iceux étoient accoutemez d'enterrer toutes autres personnes, tant riches que pauvres également, & sens aucune difference ou distinction, moins d'aucun appareil de funerailles, ayant simplement la bierre & l'Autel eté couverts de drap blanc selon qu'on offroit de verifier en cas de besoin. Sur quoy procedant ledit Suppliant, & aussi sur le verbal précedent, auroit débattu le tout par insuffisance, & autrement, & persistées Conclusions prises par la Requête avec demande de dépens. Ce qu'etant ainsi débattu par la Rescribente, elle auroit pareillement persisté, sans qu'elle y adjoûtoit par son advertissement, que la Caroline n'ayant oncques eté abolie ou alterée, chacun la devoit étroitement observer, & de suite se conformer aux prescripts des funerailles y reglées, de tant plus que l'observance d'icelle se trouvoit bien expressement commandée per ladite Sentence, du vigint-quatriame Décembre dernier: aussi les causes efficiente & finale de ladite Caroline, témoignent clairement que les Pasteurs n'avoient aucune chose a dire au regard de la forme des funerailles d'un trespassé, ce que bien consideré l'on ne pouvoit comprendre avec quel fondement le Suppliant vouloit obliger la Rescribente de faire faire les funerailles d'un *Kerck-lick*, veu qu'en effect ces deux choses repugnoient d'avoir le choix & liberté de faire si grand ou petit Service qu'on desire. On voyoit que dans l'Elise Metropolitaine de S. Rombaut, que pour un pauvre Bourgeois qui étoit du corps d'un mestier, l'Autel étoit couvert de drap noir, la bierre entourée de chandeliers, & couverte d'un splendide habit en Thioes, *Baerck-leedi*, & tout ce nonobstant, que l'enterrement se faisoit dans le cemetierre, par conséquent ce n'estoient pas les appareil, qui devoient déterminer les funeraillles. Si conveneit noter que la place, ou que le Service se fait, ne déterminoit non plus espece de funerailles, comme étant veritable que plusieurs Services de trespassez on la Paroisse dudit Saint Rombaut se faisoient dans le Chœur, nonobstant que les funerailles étoient de la moindre espece, entre autres les Marglifeurs, Fossoyeur & autres servant l'Eglise. Ce qu'ayant été joint audit different & iceluy mis en état de juger, le tout veu & consideré: LA COUR faisant droit, a ordonné, & ordonne par cette Sentence diffinitive & Arrest, a ladite Suppliante de faire celebrer pour sa défuncte sœur en sa Paroise un Service au pied du réglement établi pour l'Ordre dit *Kerck-licken*, & d'en payer les druits, ensemble les droits du convoy de l'enterrement. La condamnant és dépens de sa poursuitte, à la taxation & moderation d'icelle Cour Donné à Malines le dix-huitiéme de Mars 1669.

USA-

USAGES DE FRANCE

Rapportèes par Mr. GIBERT Docteur en Droit sur toutes les Matières Canoniques de pratique.

Tirèes Des Ordonnances Royaux, de la Jurisprudence des Arrèts, des Règlemens du Clergè, & des Statuts Diocèsains, pour supplèer à ce qui manque à l'Ouvrage de M. VAN-ESPEN intitulè Jus Ecclesiasticum Universum. *Addition ou Supplement, commode pour le François, qui verront de suites ce qui les concerne particulierement dans un Ouvrage aussi important.*

¶ *On fait ici observer que les Titres qui se trouveront dans chaque page, & les nombres qui commencent les alinea des ces Ouvrage, sont ceux de Mr. VAN-ESPEN, qu'il faut lire auparavant pour bien comprendre les rèflections que Mr. Gibert fait sur chaque numero.*

Hæc Addito seu Supplementum Gallico idiomate publici juris fit, id est ea lingua, qua ea elaboravit D. GIBERTUS, eumdem ordinem sequitur, quæ in suo Opere observavit D. VAN-ESPEN.

SECONDE PARTIE DES CHOSES.

SECTION TROISIEME.

DES BENEFICES.

TITRE PREMIER

ORIGINE, DEFINITION, ET DIVISION DES BENEFICES.

CHAPITRE PREMIER.

Origine & definition des Bènèfices.

LA dèfinition rapportèe par Van-Espen, *n.* 14. est dèfectueuse, nonseulement suivant le droit commun, mais encore selon les maximes de France; car dans l'un & dans l'autre droit, les Evèchés & autres Dignités superieures sont compris sous le nom de Bènèfice, en matiere favorable & par ces paroles de la dèfinition *auctoritate Episcopi constitutum*, on exclud ces dignités du nom de Bènèfice, parcequ' elles ne sont pas ètablies par l' autorité de l'Evèque: pour perfectionner cette dèfinition, il faudroit mettre l' Eglise au lieu de l' Evèque, ancore ne seroit elle pas juste, parcequ' il y a des Bènèfices qui sont en un sens d' institution divine, tel est l' Evèchè suivant les maximes de France, telles sont les Cures suivant la doctrine de la Faculté de Thèologie de Paris.

N. 19. Quoique le Bènèfice soit de sa nature perpètuel, il y a nèanmoins des Cures donc les pourvus sont revocables à la volonté des Superieus avec le consentement de l' Ordinaire: telles sont celles qui sont possedèes par les Chanoines Reguliers de la Congrègation de France, par les Prèmontrès, par les Peres de l'Oratoire, de la mission de France, & de la doctrine Chrètienne, &c. V. le tit. 36. de la 1. part. des Instit. & le tit. 15. de la seconde part. V. encore les loix Ecclèsiastiques dans leur ordre, part. 2. ch. 18. max. 25. avec la preuve & les notes.

CHAPITRE II.

Des Dignites, & Personats.

IL y a en France bien des dignités qui ne sont que de simples Personats, parcequ'elles sont des prèèminences sans jurisdiction; tels sont 1. les Archidiaconès dans tous les Dioceses où ils n'ont pas droit de visite, & le nombre de ces Diocèses n'est pas petit. 2. Telles sont les Pènitenceries par-tout où elles sont dignités, car elles ne donnent aucune jurisdiction dans le for exterieur, & c'est de celle-ci dont il s'agit.

N. 13. Si le Grand-Vicariat n'est pas une vèritable dignité parcequ' il n'est pas perpetuel, les Abbayès, les Prieurès Conventuels, les Gènèralats d'Ordre, ne seront pas des dignités lorsqu' ils ne sont que pour un tems: quoiqu' il en soit de la question, si le Grand-Vicariat est une vèritable dignité, il est certain qu'il donne les droits des dignités, sçavoir, prèèminence avec jurisdiction, & rend capable de dèlègation au S. Siège, de même que les Offices ausquels on accorde aisèment les ornemens Episcopaux, aussi bien que la bènèdiction introduite à limitation de la consècration Episcopale, comme s' ils ètoient perpètuels & des Dignités Bènèficeès.

CHAPITRE III.

Des Bènèfices Reguliers & Seculiers.

N. 6. EN France il y a des cas où les Prieurès Conventuels ne peuvent devenir Prieurès simples par la præscription, parceque la conventualité est imprescriptibile lorsque les Monasteres retinnent encore les conditions requises à la Conventualité. Telles sont entr' autres, 1. qu'il y ait des lieux Reguliers subsistants pour leger 10. ou 12. Religieux; 2. qu' il y ait assez de revenu pour les entretenir *dèclaration du* 6. *Mai* 1680. enrègistrèe au grand Conseil le 21. Juin 1680.

N. 18. Il ne paroît pas que suivant les Maximes de France, le droit de confèrer des Cures Sèculieres à des Religieux, soit reservè au Pape, parcequ'on y tient avec raison que l' Evèque peut faire dans son Diocèse ce qui ne lui est pas dèfendu par les Canons recûs dans le Royaume, ou pas l'usage lègitimement prèscrit; or il n'y a aucun Canon qui approprie au Pape le pouvoir de pourvoir les Religieux des Cures Seculieres: il feroit aussi très-difficile de montrer que l'usage ait rèservè ce droit au Pape, car il est rare que les Religieux soient pourvus de Cures sèculieres, & lorsqu' ils en sont pourvus par le Pape, c'est parcequ' ils l'ont ètè ou par rèsignation en faveur, ou par impètration par mort; que si quelques Evèques semblent avoir renvoye cette dispense au Pape, c'est parceque la provision du Bènèfice lui appartient, cependant pour en faciliter l'obtention au suppliant, il faut une attestation de l' Ordinaire sur la juste cause de la dispense provenante de ce que le Bènèfice demande des qualités qu'on ne peut trouver dans des Prètres sèculier: on en a un exemple dans l'instit. à la prat. p. 451. ou y trouve une attesta-

attestation donée à un Jacobin par Jacques de Angenes Evêque de Bayeux : elle apprend que l'Evêque informé qu'on ne pouvoit lex Religeux mendians des Cures seculieres que sur le témoignage de l'Ordinaire qui atteste que le bien de l'Eglise demande qu'ils en soient pourvus, déclare que la Paroisse de Turques habitée par un grand nombre de Religionnaires a besoin d'un habile prédicateur qui sçache la controverse, & que le Pere de Mathan Religieux du S. Dominique a ces deux qualités, qu'on ne trouve pas dans les Prêtres séculiers.

TITRE II.

De l'Age & autres qualités requises pour les Bénéfices.

CHAPITRE I.

Quel est l'Age requis pour les Bénéfices?

N. 12. 15. 16. SI la France suit la régle qui n'exige que dis ans pour le Canonicats des Collégiales, il est évident qu'elle ne reçoit pas le decret du Concile de Trente qui exige au moins 14. ans pour les Bénéfices.

N. 24. Il y a des cas où le Pape ne peut dispenser de l'âge requis pour les Bénéfices même simplex, tels sont ceux où il est requis par fondation laicale, *art.* 30. *des Libert. de l'Egl. Gall.* il y en a d'autres que le Pape peut dispenser, tels sont ceux ou l'âge est requis pars le Statut d'un Chapitre ou par les Constitutions d'un Monastere soumis à l'Ordinaire, car celui-ci peut dispenser de statuts & des Constitutions, tels sont encore ceux où il ne s'agit que de Bénéfices simples, & où le défaut d'âge n'est pas considérable, on l'inferre du ch. 1. *de filiis Presbyter. in* 6 car en fait le dispense, le défaut d'âge n'est pas de meilleure condition que le défaut de naissance légitime, dont l'Evêque peut dispenser pour les Bénéfices simples suivant le texte cité.

CHAPITRE II.

De l'Ordre annexé aux Bénéfices.

N. 8. L'Auteur des loix Ecclesiastiques de France, *part.* 2. *ch.* 2. *max.* 31. donne pour certain que si la fondation d'une Chapelle porte que le pourvu dira les Messes par lui-même, il faut qu'il soit Prêtre au tems de la Provision, mais il ne cite aucune autorité pour prouver la maxime, il a cru que la certitude en est si connue, qu'il n'étoit pas nécessaire de la prouver, quoiqu'il en soit de son intention dans l'omission de la preuve, son sentiment est fort probable; car l'Eglise a toujours favorisé les fondations, & c'est favoriser celle dont il s'agit que d'interpréter qu'elle exige la Prêtrise au tems de la provision; parceque par cette interprétation la fondation peut être acquittée par la persone choisie dès qu'elle a pris possession.

N. 16. Si la Chapelle oblige le pourvu à dire la Messe tous les jours à une certaine Eglise, elle oblige certainement à resider sur les lieux ou aux environs.

CHAPITRE IV.

De la science & autres qualites requises par les Bénéfices.

N. 13. AUx preuves alléguées par Van-Espen sur l'exclusion des étrangers de Bénéfices de France, ajoutez la déclaration du mois de Janvier 1681.

N. 14. Dans l'inventaire des Indults, on rapporte plusieurs Indults accordés aux Ducs de Savoye, par lesquels les Papes reconnoissent ne pouvoir & ne devoir donner des Bénéfices dans les Etats des autres Princes, à d'autres qu'à leurs sujets sans leur agrément, ils promettent aux Ducs de Savoye, de n'en conferer aucun dans leurs Etats qu'aux Regnicoles, sans leur consentement, *pag.* 955. jusqu'à 968.

N. 18. En France si un Bénéfice affecté aux gradué, étoit donné à un non gradué, & qu'aucun gradué n'impetrât le Bénéfice, il ne seroit pas permis à un non gradué de requerir que le Bénéfice fût déclaré vacant, mais il faudroit susciter un gradué qui impetrât le Bénéfice, ou le faire impétrer par le promoteur pour quelque gradué, supposé que l'Evêque ne pût ou ne voulût le conférer, ou que le pourvu se fit graduer avant que le Bénéfice eût été impetré, ce qui suffiroit suivant Pastor *lib.* 3. *tit.* 30. *n.* 5. & suivant la jurisprudence du grand Conseil, *loix Ecclesiastiques, part.* 2. *ch.* 8. *au dessous de la max.* 19.

N. 22. 23. 24. Il y a en France plusieurs Eglises où il n'est pas permis d'avoir un Canonicat, & une Dignité tout ensemble, telles sont certainement celles de Provence.

Celle de la Rochelle est encore de ce nombre par les Lettres-Patentes de son érection de 1664.

Il y en a d'autres où il est nécessaire d'être Chanoine ou honoraire ou effectif pour être validement pourvu d'une dignité, telle est l'Eglise de N. Dame de Paris, & un grand nombre d'autres.

Enfin il y en a où les Dignitaires ne sont jamais du Chapitre sans être actuellement Chanoines; telle est l'Eglise de Bourdeaux.

TITRE III.

De la pluralité des Bénéfices.

ACe que dit Van-Espen *num.* 19. *du ch.* 3. que la coutume a introduit la lince impunie d'avoir un Bénéfice simple avec un autre suffisant pour son entretien, soit simple, soit non simple, ajoutez que l'abus s'étend encore plus loin, car il n'y a aucune peine contre ceux qui entassent des Bénéfices simples autant qu'ils peuvent en avoir.

N. 15. & 16. du ch. 4. L'Auteur auroit du ajouter que si l'option ne se fait pas dans l'an & jour, le premier Bénéfice vacque *eo ipso* & peut être impetré de l'Evêque & du Pape *declar. de* 1681. [illegible] *Janvier*.

N. 15. 16. 17. & 18. Si quelqu'un veut sçavoir de quelle maniere la possession des Bénéfices incompatibles s'est établie, qu'il lise les sçavantes notes de M. Rassicord sur le Concile de Trente *sess.* 24. *ch.* 2. *n.* 5. Il y prouve que plusieurs Chapitres, qu'il y nomme, avoient obtenu en différens tems de privileges qui permettoient de posséder des Canonicats avec des Cures, que ces privileges avoient été autorisés par des Arrêtes, qu'ensuite ils furent limités à certains cas; sçavoir 1. lorsqu'on obtenoit pour cela de l'Evêque des Lettres de non résidence, lesquelles étoient taxées, 2. si les Cures étoient dans la Ville ou dans les Faux bourgs; 3. pourvu que les Chanoines ne percussent pas le fruts des Cures, où ils ne resideroient pas. Enfin ces limitations ont été abolies & les privileges ont été déclarés abusifs.

N. 14. du ch. 5. Ce que nous venons de dire des Lettres de non résidence accordées par l'Evêque, & autorisées par les Arrêts, donne à croire que le Magistrat ne désaprouvit la dispense que l'Evêque donnoit à une même persone de tenir deux Cures voisines l'une l'autre, que lorsqu'elle étoient trop pauvres pour entretenir chacune son Curé. On infére la même chose de l'usage de *bis cantando* souffert en France comme dans les autres pais, & que l'on justifie par les cas où on ne peut pourvoir autrement au besoin du peuple; ainsi le donne-t'on pour certain dans les loix Ecclésiastiques, *part.* 3. *ch.* 2. *max.* 8.

TITRE-IV.

De la provision ordinaire des Bénéfices.

CHAPITRE I.

Qui sont ceux qui sont les Collateurs ordinaires, & principalment du Droit de l'Eveque.

L'Edit de 1682. au sujet de la Regale, apprend toutes les différentes manieres de pourvoir aux Bénéfices des Cathédrales, soit que l'Eveque le fasse conjointement avec le Chapitre, soit qu'il le fasse separément: sçavoir, 1. par tour de semaine, de mois ou d'autre tems; 2. par tour de vacances; 3. par affection des Prébendes d'un côté du Chœur à l'Evêque & de l'autre au Chapitre; 4. par présentation du Chapitre à l'Evêque qui y a voix comme Chanoine, & qui confere ensuite comme Evêque sur la présentation où il a eu part comme Chanoine. Cet Edit est rapporté dans l'inventaire des Indults, pag. 391. dans les Commentaires sur les Libert. t. 2. dans les proced. civ. part. 2. pag. 602.

Si on joint le nu. 6 & le num. 18. il semble que Van-Espen n'est pas ici d'accord avec lui-même, car si la Collation des Bénéfices est censée appartenir à l'Evêque, lorsqu'il n'est pas justifié qu'elle appartient à un autre; comment se peut-il faire que celle des Prébendes des Collégiales appartienne de droit commun au Chapitre, puisque celui-ci a besoin de prouver qu'elle lui appartient si l'Evêque la lui contest, & que ce qui appartient de droit commun n'a pas besoin d'être prouvé: par exemple; le Curé n'a pas besoin de prouver que les dîmes de la Paroisse lui appartiennent parcequ'elles sont à lui de droit commun.

CHAPITRE II.

De la Collation, & de sa forme.

LA partique de France touchant la forme des provsions de l'Ordinaire, est parfaitement bien observée dans les *Loix Ecclesiastiques, part.* 2. *ch.* 17. *max.* 1. on y rapporte tout ce qui convient à chacune.

N 14. & 15. Van-Espen auroit dû citer l'Edit du Contrôle, *art.* 23. & la déclaration de 1646. *art.* 9. au sujet des témoins, notaires requis dans les provisions, leurs qualités & leurs obligations.

N. 22. & 23. Si l'Ordinaire pourvoit le même jour que le Pape ou le Légat, on présume avec raison qu'il a prevenu; parcequ'il est sur les lieux & plus à portée d'être instruit de la vacance.

CHAPITRE. III.

De l'Election, & sa forme.

LA Pragmantique Sanction est encore en vigueur en France pour les Elections dans les cas où elles subsistent, v. le tit. 2. L'Auteur, *num.* 25. confond l'élection imparfaite, & non solemnelle avec l'élection parfaite & solemnelle, lorsqu'il dit qu'en France on n'appelle pas les absens à l'élection, de peur que les Electeurs ne perdissent leur droit par le délai de l'élection; car 1. il est constant qu'on y appelle les absens à l'élection solemnelle, on le voit par la Pragmatique qui suppose que les Electeurs absens ont droit d'assister par Procureurs: ce qu'ils ne peuvent faire sans être appelles à l'élection: 2. il y a dans l'institut. à la part. deux actes d'élection concernant les Mathurins, l'un pour la Ministreire de Paris, l'autre pour le Généralat, & l'un & l'autre fait mention des vacaux qui ont donné leur suffrage

ge par Procureur, à raison de leur absence; 3. Pastor. *lib.* 1. *tit.* 5. *num.* 4. 5. dit qu'on appelle ceux qui sont dans la Province: 4. l'Auteur des Loix Ecclesiastiques *part.* 2. *ch.* 3. *max.* 4. dit quele droit de France est d'appeller les vocaux qui sot dans le Royume: 5. Le retardement de l'élection ne peut nuire au droit des Electeurs, lorsqu'ils se sont assemblés pour indiquer le jour de l'élection, & ordonner que les absens soient appellés, car par-là, affaire cesse d'être entiere; ainsi il n'y a pas lieu à la prévention: 6. les Procureurs Généraux des Ordres ou Congrégations qui sont à Rome pour les affaires de l'Ordre ou Congrégation sont reputés présens dans le Royaume, & par cette raison ils jouissent du Droit de Suffrage qu'ils donnent par Procureur.

N. 31. 32. Ce qu'il dit que pour être légitimement élu il suffit de droit commun d'avoir plus de voix qu'aucun des autres qui en ont eu aussi ne accorde pas avec le *ch.* 57. *tit. de elect.* suivi en France: le Pape Honorius III. y dit que l'élection est nulle, si l'élu n'a les voix de la plus grande partie des Capitulans; c'est sur ce texte que les Canonistes entendent le *ch.* 42. *tit. de Elect.* où le Conc. 4. de Latran dit qu'il faut tenir pour canoniquement élu celui à qui la plus grande, & la plus saine partie ont donné leur voix. Gonzales sur ce ch. en cite plusieurs autres qui sont de cet avis, il en est de même de Catulius dans sa somme, p. 53. §. porro.

T I T R E V.

Du Concours pour les Cures.

IL n'y a rien de particulier dans le droit François qui concerne le concours, il n'est pas en usage en France, excepté le païs Messin & les Provinces de Bugei, de Valromei, de Gex, & la Franc-Comté.

C H A P I T R E II.

N. 13. EN France il faut être gradué pour être Curé en une Ville murée.

N. 14. 15. 16. Les Benéfices vacans par résignation en faveur, ou par permutation ne sont sujets à aucune expectative.

N. 21. Jusqu'à la fin l'usage qui excepte du concours, les Cures de patronage laïcal est conforme à ce qu'on tient en France, que ce patronage ne doit être assujetti à aucune servitude qui diminue le droit du Patron.

C H A P I T R E IV.

N. 18. EN France ceux à qui l'Evêque confere des Benéfices qui vacquent au mois du Pape pendant la vacance du Saint Siége, ne sont pas obligés de prendre de nouvelles provisions à Rome, il en est de même de ceux à qui il confere les Cures qui ont vacqué *in Curia*, par la mort du pourvu à Rome, & que le Pape n'a pas conferé avant sa mort, & celles qui y vacquent avant que le S. Siége soit rempli.

C H A P I T R E V.

C'Etoit le lieu de parler de l'usage de France touchant les desservans soit à raison de l'interdiction des Curés, soit à raison de leur longue absence, soit à raison de la sequestration de leur Benéfice ordonnées en cas de procès, où il ne paroît pas lequel des contendans a le droit le plus apparent. Dans tous ces cas, c'est à l'Evêque à nommer des desservans auxquels il assigne 300. liv. pour la subsistance dans les lieux où cela suffit pour leur entretien; Déclaration du 30. Janvier 1686. & ailleurs selon la qualité & l'étendue de la Paroisse & à proportion des revenus du Benéfice, *declar. de* 1710. il y a des Diocéses où les Evêques souffrent que les Archidiacres qui jouissent du droit de deport commettent les desservans, & les approuvent, tel est le Diocése de Paris.

T I T R E VI.

Des Mandats & des Réserves Apostoliques.

IL est certain qu'il y a plus d'un siécle que le Pape ne donne plus de Mandats Apostoliques en France, du moins à l'égard des particuliers: on pourroit dire que l'induit de Clement IX. en faveur du Parlement de Paris paroît être un mandat Apostolique, mais il n'est qu'une ampliation d'un mandat donné à un Corps, ou plutôt au Roi pour le Corps. Il y a plus long-tems que les réserves sont abolies en France, excepté celles de la vacance in *Curia*. Encore y est-elle restrainte à la vacance par mort; encore en excepte t'on les Benéfices consistoriaux, ceux qui vacquent en Regale & tous ceux qui vacquent à Rome lorsque le S. Siége est vacant; enfin le Benéfices de Patronage laïcal.

N. 12. du ch. 3. Il faut ajouter à l'expectative des gradués & à celle des Mrs. du Parlement de Paris, les expectatives des brevetaires de joyeux avenement & de serment de fidelité.

N. 21. du ch. 4. Il faut ajuter quel les Brefs *de non vacando in Curia*, ne se prennent que par ménagement & pour la conservation de la paix; lorsqu'il s'agit des Benéfices consistoriaux car ces Benéfices en sont pas sujets à la réserve de la vacance *in Curia*: d'où vient que quand ceux qui en posédent meurent à Rome, le Roi ne souffre pas que le Pape y pourvoye sans sa nomination ou quelque chose d'équivalent, sçavoir lettre du Roi en faveur de celui que le Pape veut choisir; encore dans ce cas les gens du Roi protestent, & la Cour leur donne acte de leur protestation: voyez l'Arrêt du Parlement de Paris du 6. Juillet 1626. au sujet de M. Miron Evêque d'Angers, pourvu de l'Archevêché de Lyon par Urbain VIII. sous une lettre de Louis XIII. en faveur de cet Evêque: cet Archevêché avoit vaqué par la mort de M. de Marquemont à Rome.

Les ch. 5. & 6. ne regardent pas la France qui ne reçoit ni les réserves de Extravag. *Ad regimen* & *Execrabilis*, ni celle des huit mois.

Dans le ch. 7. qui concerne l'alternative, Van-Espen n'a pas observé, 1. qu'elle a lieu en quelques Provinces de France, sçavoir la Bretagne, les trois Evêchés, Mets, Toul & Verdun, le Roussillon, la Franche-Comté; 2. le Roi en jouit dans les 3. Evêchés en la place du Pape avec des prérogatives particulieres: 3. les Cardinaux n'y sont pas sujets: 4. il y a des Abbés qui ont un semblable indult: 5. elle ne pourroit s'établir nulle part sans le consentement du Roi, protecteur des Ordinaires; 6. c'est par ce consentement qu'elle subsiste dans le païs cidessus nommés: 7. les graces expectatives reçues dans le Royaume ont lieu dans les mois du Pape; 8. il n'est pas nécessaire de la renouveller à chaque changement de Pape, le Parlement de Rennes l'a jugé ainsi plusieurs fois, voyez le tit. 27. de la seconde partie des indit. le *ch.* 13. *de la seconde part. des loix Ecclef.* Van-Espen marque assez bien le droit François dans le ch. 8. il suffit d'ajouter qu'à présent il faut 17. jusqu'à 21. jours pour aller de Paris à Rome par le Courier ordinaire, & 8. jours par le Courier extraordinaire. Sur le numer. 39. par acte nul on entend celui qui peut être cassé sur la plainte de la partie lésée comme Patron, Gradué, Indultaire.

T I T R E VII.

Des Provisions Apostoliques.

C H A P I T R E I.

Des Provisions en forme Dignum *ou Comissaire, & en forme gratieuse.*

LE Visa dont il est parlé dans ce Chapitre se donne quelquefois sous condition de faire une retraite dans le Séminaire, auquel cas si le pourvu manque d'accomplir la condition, le Promoteur peut le poursuivre devant l'Official, requerir que si dans un tel tems, il n'est entré dans le Séminaire pour s'acquitter de la condition du *Visa*, il soit suspens de ses Ordres & condamné à une aumône proportionée à sa faute: *proced. civ. part.* 2. *ch.* 4. *p.* 742. mais il ne faut pas dissimuler que ces *Visa* semblent aussi peu Reguliers que ceux qui se donneroient *sub spe futuri studii*, ou *futuræ emendationis*.

N. 23. Ajoutez d'art. 3. de l'Edit de la jurisdiction 1695. qui soumet à l'examen les pourvus en forme gratieuse des Benéfices à charge d'ames.

Ce que Van-Espen dit après Fevret *n.* 14. que le pourvu *in forma dignum*, ne peut resigner avant le *Visa*, n'est pas certain, car les Provisions donnent un droit réel sur le Benéfice, non absolu, mais conditionel, dont il peut disposer en exposant au Pape le nature de son droit.

C H A P I T R E II.

De diverses autres sortes des Provisions.

IL n'est pas parlé des provisions dont l'Auteur traite ici dans le tarif des expéditions de Cour de Rome, ou de la Vice-Legation d'Avignon, soit parcequ'elles ne sont pas en usage en France comme celle de *Perinde etiam valere*, qui revoque la revocation de la grace accordée & celle de *rationi congruit* qui donne les Bulles sur le signatures accordées par le Prædecesseur, soit parcequ'elles sont taxées de la même maniere que les expéditions ausquelles elles suppléent comme le *Perinde valere*, & la nouvelle provision donnée après une autre du Pape ou de l'Ordinaire.

N. 6. Le *Perinde valere* est une espece de dispense ou de rehabilition concernant les Provisions défectueuses des Benéfices, semblable à celle qu'on donne pour les mariages contractés avec empêchement dirimant il ne est de même de la nouvelle provision.

C H A P I T R E III.

Provision sur supplique.

LE témoignage de Rebuffe qu'il cite ici plusieurs fois, n'est pas sûr dans la pratique d'aujourd'hui, car il y a plus de 180. ans que Rebuffe a écrit sa pratique, étant mort en 1557. Donjat *Prænot. Can. l.* 5. *ch.* 8. *p.* 6. 19. & 20.

N. 3. La clause *motu proprio* est rejetée en France, non parcequ'elle est une clause de style, car ces sortes de clauses sont regardées comme non mises, mais parcequ'elle y attribue au Pape un pouvoir qu'il n'y a pas, sçavoir de donner des Benéfices sans qu'ils soient requis par des François.

N. 19. L'usage de France de prendre des Bulles pour les Benéfices consistoriaux & pour les premieres dignités des Cathedrales & des Collégiales, paroît provenir de ce que la disposition des uns & des autres Benéfices y étoit anciennement réservée au Pape, & alors ils n'étoient donnés que par des Bulles, & la réserve ayant cessé, on a suivi la coutume établie depuis longtems.

C H A P I T R E IV.

Ce qu'il faut exprimer dans la premiere & la seconde partie de la supplique.

N. 30. VAN-ESPEN auroit dû ajouter que la regle *de exprimendo vero valore*, n'est d'aucun usage en France, excepté pour le cas d'union des Benéfices.

CHAPITRE V.

Des Clauses de la troisiéme partie de la signature.

N. 19. IL paroît constant que la dérogation au droit de la moitié des patrons, lors même qu'il ne s'accordent pas, est nulle, si elle se fait avant la fin des six mois pour la Normadie, ou des 4 mois par-tout ailleurs, supposé que les Patrons lesés se plaignent; car n'étant pas d'accord au commencement, ils peuvent convenir dans la suite. En cas de partage égal, l'Ordinaire n'a d'autre droit que de gratifier celui qu'il croit être le plus utile; & ce droit n'est pas si ben exercé par le Pape que par l'ordinaire qui connoît mieux les présentes.

N. 23. L'Auteur auroit dû étendre à la France, ce qu'il dit des Pays-Bas, que le patronage laïc par privilege, jouit des prérogatives du Patronage laïc à d'autres titres.

N. 28. Il faut excepter les statuts autorisés par le Prince *art.* **. *des libert.*

N. 37. Il sembleroit que l'Ordinaire a droit de connître si l'exposé dans la supplique est véritable, parcequ'il est exécuteur d'un rescrit, & si la clause *si ita est*, ou *si preces veritate nitantur*, est sous-entendue dans tout rescrit: mais comme dans les provisions on n'ordonne autre chose à l'Ordinaire que d'examiner s'il est digne du Benéfice, il passeroit les bornes de la commission, s'il entroit dans l'examen de la vérité de l'exposé.

Dans la concession du *Visa*, l'Evêque ne procéde pas comme pur exécuteur, mais comme Juge; autrement il ne pourroit pas commettre l'examen: c'est ainsi qu'il faut entendre ce que dit Van-Espen.

CHAPITRE V.

Du Placet Royal sur les Provisions Apostoliques.

IL y a bien eu rapport entre ce *Placet* & les lettres d'attache données par Roys de France pour certains cas, concernant les Benéfices, comme pour les Indultes des Cardinaux & pour les Indults accordés *ad instar* de ceux des Cardinaux pour la permission de retenir des pensions cléricales, nonobstant le mariage; car par ces lettres les rescrits de Rome sont modifiés lorsqu'il y a des clauses contraires aux usages du Royaume: on l'infere avec raison de ce que le Roi n'y omet jamais de faire entendre qu'il ne consent pas à l'exécution, s'il y a des choses contraires aux Lib. de l'Egl. Gall. & aux droits de sa Couronne, mais il differe de ces lettres en deux chefs: 1. le *Placet* n'est accordé qu'aprés que la Requête a été communiquée aux gens du Roi, & qu'ils ont donné leurs avis: 2. le *Placet* aprés qu'il est accordé, est exécuté sans qu'il soit enregistré dans les Tribunaux supérieurs; au-lieu que les lettres d'attache sont accordées, sans qu'il en soit communiqué auparavant aux Gens du Roi, mais aprés qu'elles sont accordées, ils en ont la communication, & sur leurs conclusions elles sont enregistrées au parlement ou au Grand Conseil, & quelquefois modifiées par l'arrêt d'enregistrement; on en a une preuve dans l'enregistrement des lettres d'attache de l'Indult de M. l'Abbé de Vendosme *Specimen Juris Ecclesiast. part.* 5. *pag.* 188.

Le méme *Placet* a encore quelque ressemblance avec l'annexe sans laquelle les provisions du Pape ou du Vice-Legat ne peuvent être exécutées dans le ressort des Parlemens de Besançon & d'Aix, car par l'annexe, l'execution n'en est permisée qu'aprés qu'on n'y a rien trouvé de contraire aux usages du Royaume, ou qu'avec la clause, *sauf les usages & les lib. de l'Egl. Gall.*

TITRE VIII.

Du Droit de Patronage.

CHAPITRE II.

Differentes especes du droit de Patronage.

N. 25. IL est parlé des prérogatives du droit de Patronage laïcal dans l'art. 30. des Libert. Declaration du mois de Février 1678. qui déclarent n'y pouvoir être derogé sans le consentement du Patron.

N. 27. 28. On tient en France que les Chevaliers de Malthe, de même que les Universités & les Fabriques sont Patrons laïcs: voyez le Journal des Audiences, tom. 3. l. 1. ch. 13. l. 3. ch. 20. Journal du Palais tom. 1.

CHAPITRE III.

N. 17. PAR sa déclaration du 24. Août 1693. nul ne peut acquerir le droit de Patron d'un Hôpital par des actes possessoires, s'il ne justifie une possession de 100. ans.

N. 27. On peut aussi donner pour certain que les décrets du Concile de Trente restrictifs du droit de Patronage laïcal ne sont pas suivis en France.

N. 33. Il y a en France des Abbayes que le Pape a rendu laïques du consentement du Roi, donnant les fonds avec les droit utiles & honrifiques à des personnes Laiques, telle est l'Abbaye de Bourgdieux, donnée à la maison de Condé en vertu du laquelle elle confere beaucoup des Bénéfices.

CHAPITRE IV.

Comment se transfere le droit de Patronage.

N. 9. SUIVANT l'article 142. de la Coutume de Normandie, si le Patron fait à l'Eglise un don de son Patronage, sans reservation, les droits honorifiques lui demeurent entiers à ses hoirs ou ayans cause.

N. 13. Les Apanagistes de France qui n'ont que l'usufruit des fiefs qui leur sont donnés pour leur entretien, & ceux de leur famille jouissent des droits de Patronage & de Collations attachés à ces fiefs; *Lettres d'apanage de feu M. le Duc de Berry, du mois de Juin* 1710. En Normandie le Seigneur qui a la garde des fiefs du mineur present pour lui, *art.* 213. *lettres patentes du* 3. *Février* 1702. portant permission à Philippe Duc d'Orleans, de presenter aux Abbayes, aux Prieurés & autres Bénéfices consistoriaux de son apanage; je mets les apanagistes au nombre des usufruitiers, parcequ'ils ne sont pas maîtres de la proprieté des fiefs, puisqu'ils doivent retourner à la Couronne en cas de mort sans enfant mâle.

N. 16. Fevret *l.* 4. *ch.* 7. *n.* 26. dit la même chose & se fonde sur le principe que lorsque le spirituel est annexé au temporel: celui-ci comme le principal, attire à soi le spirituel qui n'est alors que l'accessoire. L'art. 74. de la Coutume de Normandie porte que le Juge Laïc connoît du petitoire du patronage laïcal.

N. 19. Suivant la coutume de Tours *art.* 244. l'aîné ou l'aînée des Comtés, Vicomtés, Baronnies . . . . ont le même droit de Patronage, il en est de même selon la Coutume de Loudun *ch.* 28. *art.* 3.

CHAPITRE V.

De la presentation & des differences entre le Patron Ecclesiastique & le Patron Laic sur ce sujet.

N. 2. 10. 11. 12. 13. 14. VAN-Espen devoit avertir que suivant la Coutume de Normandie, le Patron a 6. mois pour présenter, *art.* 69.

N. 27. J'ai soutenu le contraire dans mes Questions sur le Patronage, pourvu que le Pape ne mette rien qui puisse marquer qu'il prétend déroger au droit du Patron: mais au contraire qu'il fasse entendre qu'il ne veut conferer que du consentement du Patron tacite ou exprès, ou tacite; par le silence pendant le tems qu'il lui reste pour présenter; exprès, par un acte qui déclare qu'il approuve la Collation faite; mais j'ai excepté les Patrons Collateurs qu'on prétend n'avoir *point* de Supérieurs Ecclesiastiques en fait de Collation, en sorte que s'ils négligent de conferer, ils ne sont pas sujets à la dévolution.

N. 25. J'aurois pu observer que, comme *le prétend* Van-Espen, si l'Evêque ne confere pas *Jure devoluto*, lorsque le Patron laisse passer le tems prescript pour présenter, par cela seul qu'il est le Collateur primitif des *Bénéfices* de Patronage; il ne confere pas non plus *Jure devoluto*, quand il confere après que les Collateurs inférieurs ont manqué d'user du premier de leurs droits dans le tems préfix; car il est aussi le Collateur primitif de ce Bénéfice, & néanmoins il y a plusieurs textes qui disent ou qui supposent que l'Evêque confere *Jure devoluto*, lorsque le Chapitre a manqué de conferer dans les six mois les Bénéfices de sa Collation, voyez le titre *De supplen. neglig. cap.* 2. *De Preb. in* 6. *Clem. De supplen. neglig.* mais je n'ai pas dû m'arrêter à une chose de ce genre, parcequ'elle ne regarde que la speculation du droit commun, & non la pratique, dont il s'agit dans les observations que j'ai entreprises.

N. 45. Les Patrons ne perdent le droit de présenter par leur contestation sur le Patronage, que quand elle leur fait négliger d'en user dans le tems prescrit.

Van-Espen a omis de dire qu'en France le droit de présenter étoit suspendu, lorsque le Patron étoit de la Religion prétendue reformée, jusqu'à ce que le patronage passe à un Catholique, que dans l'intervalle l'Evêque conféroit *pleno jure*, qu'ensulte le droit de présenter revenoit au Patron, *Declaration du* 16. *Décembre* 1656. *art.* 25.

2. Que si un Patron accusé de duel ne se rend pas prisonnier le Roi présente à sa place. Edit du mois d'Août 1669. art. 25.

3. Que par la vacance du Bénéfice en Cour de Rome, le Patron ne perd pas son droit de présenter.

CHAPITRE VI.

Du droit d'Aliment, & de la Sur-Intendance des Patrons.

L'Ordonnance de 1361. article premier, suppose que la Patron a droit de veiller à l'administration & à la conservation des biens du Benéfice.

La déclaration du 26. Décembre 1656. suspend tous les droits honorifiques des Patrons pour tous les tems qu'ils seront de la R. P. R. & la Sur-Intendance dont parle l'Auteur, est un de ces droits honorifiques.

CHAPITRE VII.

Des Droits honorifiques dûs principalement au Patron.

N. 6. IL n'est pas vraisemblabe que le droit de possession donné ou reconnu par le Pape Gelase, n'eût rien de distingué de celui qui appartenoit aux autres Fideles, autrement le Pape en auroit fait mention sans necessité.

N. 33. & 34. L'article 142. de la Coutume de Normandie dit expressement que les droits honorifiques sont dûs au Patron qui aumône à l'Eglise des droits de présenter, quoiqu'il ne se le soit reservé.

N. 35. L'Ordonnance de 1539. faite pour la Brétagne, *art.* 14. & la déclaration du 24. Septembre de cette Ordonnance de 1539. supposent si fort que les droits honorifiques du dedans de

de l'Eglise appartiennent au Patron, préférablement à tout autre, qu'il est défendu de se les attribuer sans être Patron, & sans en justifier par titre ou par jugement; la parité des raisons & l'usage ont étendu cette disposition aux Provinces de France.

N. 38. L'Edit de la jurisdiction de 1695. art. 41. donne cette préférence non seulement au Clero, mais même au Laïe dont on se sert pour les fonctions Clericales, il y a plusieurs arrêts rendus en conformité.

CHAPITRE IX.

De la nominations du Roi hors de la Regale & des oblats.

N. 12. LEs Tresoriers des Saintes Chapelles donent le soin des ames, & ceux qui en sont pourvus par le Roi, né prennent point de Visa de l'Evêque.

TITRE IX.

De l'Institution & de la Possession des Benéfices.

CHAPITRE I.

De l'Institution.

N. 1. 2. 3. 4. J'Ai observé *partie premiere titre* 12. *ch.* 1. *nu.* 20. *part.* 2. *tit.* 22. *ch.* 4. *nu.* 24. & j'ai prouvé plusieurs fois que l'institution collative que Van-Espen confond avec l'institution autorisable en est bien différente, & que l'institution autorisable que Van-Espen distingue de la concession du soin des ames est une même chose avec cette concession.

N. 15. En France lorsque le Prélat à qui il appartient de donner l'Institution, differe sans cause de la donner, le presenté peut le faire sommer par un Notaire Apostolique de l'accorder ou de donner un acte de refus, & déclarer en même tems qu'il prendra son silence pour refus, & si le Prélat persiste dans le délai injuste, le présenté ayant pris acte du Notaire, le fait insinuer, & sur cet acte, il s'addresse au Supérieur pour en obtenir l'institution, ou en appelle comme d'abus, fondé sur le deni de justifice, & le Parlement après avoir déclaré y avoir abus, le renvoye au Supérieur pour en recevoir l'institution.

CHAPITRE II.

De la prise de possession & de ses formalités.

VOici plusieurs remarques qui concernent le droit François. Les resignataires ont trois ans pour prendre possession, les devolutaires n'en ont qu'un: pour les autres pourvus, il n'y a aucune loi qui fixe le tems de la prise de possession, Voyez le tit. 71. de la premiere partie de mes institutions.

N. 10. 11. 12. 13. Aujourd'hui c'est le seul notaire Apostolique qui met en possession du Benéfice situé hors des Eglises Cathédrales & Collégiales, *art.* 2. de l'Edit de création des Notaires Apostoliques 1691. c'est à lui aussi à passer les procurations pour prendre possession, les oppositions à la prise de possession, & les actes de refus d'ouvrir les portes.

A l'égard des Bénéfices qui sont dans ces Eglises, c'est le Greffier du Chapitre qui a coutume d'expédier les actes de reception; c'est à lui à dresser le procés verbal de prise de possession, & à en delivrer l'expédition. Si le Chapitre refuse de mettre en possession & le Greffier d'en donner acte, le pourvu doit faire dresser un procès-verbal par un Notaire Apostolique en présence de deux témoins, lequel vaudra autant que s'il avoit été dressé par le Greffier, *art.* 3. *de l'Edit cité.*

N. 15. J'ai observé dans le titre cité des Institutions, que les clauses du *Visa* ou des provisions, qui semblent donner à l'Evêque ou aux Notaires quelque jurisdiction contre les competiteur, ne sont que de stile.

N. 16. La procuration doit être insinuée dans le mois de la date, *art.* 10. *de l'Edit des insinuations* 1691.

N. 17. Dans la conférence des Ordonnances Royaux avec les décrets de discipline du Concile de Trente, j'ai parlé au long du serment que les pourvus doivent prêter avant la prise de possession, & j'ai observé les differences principales entre les uns & les autres, a juger de l'usage par les formules de prise de possession rapportées dans *l'institution à la prâtique*, & dans *les procedures civiles, part.* 2. *ch.* 4. on ne voit pas qu'on fasse faire possession de soi a la reception des Chanoines, mais plutôt on les fait jurer de rendre leur devoir au Chapitre; car elles ne font mention que de cette sorte de serment, quoiqu'il y en ait plusieurs qui regardent l'Eglise Metropolitaine de Paris.

N. 19. La formule qu'on lit, pag. 459. de l'Institution à la pratique, fait mention de la possession de foi exigée à raison si ut Prieuré simple.

N. 20. Parmi les formules citées il y en a quelquesunes qui concernent des Eglises Collégiales, sçavoir, celles de S. Etienne d'Egrès, & celle de Linas, à six lieues de Paris sur lechemin d'Orleans.

N. 27. J'ai observé que la prestation d'hommage ne convient pas aux Ecclésiastiques, & pourquoi, *tit.* 19. *part.* 1. *des Institutions.*

CHAPITRE III.

De la Régle de Chancellerie du possesseur annal.

J'Ai observé l'usage de France au sujet des regles de Chancellerie dans la seconde partie de mes Institutions *tit.* 10. *pag.* 407. j'ai insinué que celle *de annali*, n'est pas reçue en France, je l'ai ensuite declaré expressément dans le *titre* 13.

pag. 701. & je l'ai montré en faisan observer que les charges imposées au devolutaire tombent sur celui qui impetre des Bénéfices qui n'ont pas été possedés pendant un an.

N. 3. Le temoignage de Rebuffe est trop ancien pour prouver l'usage present, puisqu'il y a près de 200. ans qu'il est mort; je pense de même de celui de Dumoulin, mort en 1568. Pinson, quoique fort attaché au sentiment de Dumoulin, reconnoit que la premiere partie de cette régle n'est pas observée.

CHAPITRE IV.

De la Règle du possesseur trienal.

EN expliquant le decret *de Pacificis*, dans le tit. 99. de la seconde partie de mes Institutions, j'ai observé qu'il n'y a rien de cette régle qui soit reçu en France, si l'on excepte ce qui est dans le decret d'où elle a été prise. Je n'ai pas laissé de conferer ces deux piéces, parceque elles s'éclaircissent mutuellement; ainsi je puis renvoyer à cet endroit pour l'usage de France, aut sujet de la Regle du possesseur triennal: ajoutez qu'il seroit à souhaiter que le Magistrat suivît la maxime rapportée par Van-Espen num. 20. & que pour ce sujet il comprît dans le decret tous ceux qui n'en sont pas expressement exclus; on éviteroit par-la bien des difficultés; puisqu'il suffiroit de montrer que le pourvu a obtenu le Bénéfice de celui à qui la collation en appartient de droit commun ou le contraire.

N. 31. Ce que Rebuffe y dit, ne se pratique plus.

3. Le decret a lieu dans les Bénéfices consistoriaux, *art.* 6. *des Libertés.*

4. N. 29. J'ai prouvé dans le titre cité, que ceux qui ont possédé paisiblement pendant trois ans, ne peuvent être inquietés par l'Ordinaire, mais qu'il n'y a que ceux qui n'ont point de titre, ou qui en ont un coloré, comme lorsqu'ils l'ont pris de celui à qui de droit commun il n'appartient pas de conferer.

5. Le decret *de Pacificis*, n'empêche pas que les Religieux Curés, légitimement pourvus, ne puissent être revoqués après trois ans de possession paisible, supposé que les constitutions confirmées par lettres-patentes, donnent ce pouvoir au Superieur, j'en ai cité la preuve *tit.* 18. *ch.* 1. *num.* 19.

TITRE X.

De la Résignation & permutation des Bénéfices.

LE Pape ne peut dans les provisions ordonner que foi sera ajoutée au contenu des Bulles, par rapport aux faits qui y sont exposés *art.* 52. *des mêmes libertés. Pragmatique Sanction, Concordat, tit.* 16. d'où cet article est tiré.

Le Pape ne peut admettre plusieurs résignations successives d'un Bénéfice en faveur d'une même personne *art.* 3. *de la déclaration de* 1646. sur les insinuations: il y a des peines contre ceux qui recelent les corps de Bénéficiers pour favoriser les résignataires: voyez le titre 121. part. 2. des mes Institutions.

CHAPITRE III.

De la Procuration pour resigner.

1. VAn-Espen a omis qu'en France il faut faire insinuer la procuration pour resigner ou permuter avant que de l'envoyer à Rome; 2. elle doit être passée en présence de deux témoins domiciliés, qui ne soient ni domestiques ni parens jusqu'au degré de cousin germain: 3. Les témoin doivent signer la minute, ou déclarer ne sçavoir signer, & le Notaire en faire mention. 4. Les Notaires doivent garder la minute, à peine de nullité, & dommages & interêts des parties, & en délivrer deux grosses; l'une pour le Greffier des insinuations, l'autre pour l'expédition. *Déclaration sur les insinuations, art.* 8. *&* 9. *Edit de création des Notaires Apostoliques du mois de Décembre* 1691.

N. 14. 15. 16. 17. 18. Ce qu'on y dit du consentement à l'expédition des lettres, ne reguarde pas la France ou la resignation à son effet, dès que la date est prise, & on ne leve point les lettres pour le Bénéfice resigné.

CHAPITRE IV.

Qui sont ceux qui peuvent résigner.

VAn-Espen a omis de parler de quelque sorte de personnes à qui il est défendu de resigner, sçavoir: 1. Le Bénéficier interdit par sentence du Juge Seculier de l'administration de son Bénéfice à raison de démence ou de prodigalité: voyez l'institution à la pratique, *pag.* 393. on y lit un arrêt d'interdiction du Parlement de Paris pour cause de démence, rendu à la requêre d'un Pere; cet arrêt défend à un Archidiacre & Chanoine de Meaux, de resigner sans le consentement de l'Evêque & du pere suppliant; il est du 23. Août 1679.

2. Les Benedictins de la Congregation de S. Maur ne peuvent resigner sans le consentement de leur Supérieur. Bulle d'Urbain VIII. de 1628. enregistrée au Parlement de Paris le 11. Mars 1633.

3. Les possesseurs des Bénéfices de Patronage laïcal, ne peuvent les resigner sans le consentement du Patron.

4. Les pourvus des dignités électives & confirmatives; telle est la jurisprudence attestée par les meilleurs Auteurs François; tel est le Doyené de Meheum Diocese de Bourges: celui qui y fut élu en 1686. fut solemnellement confirmé par Monsieur de Phelipeaux, après avoir vû le procès-verbal de l'élection & les Lettres d'ordre & de degré, l'Extrait baptistaire pour l'âge & la naissance legitime, la profession de foi, le serment, les conclusions du Promoteur.

N. 11. 12. 13. Il paroît certain que si l'accusé de crime digne de deposition, resigne son Bénéfice en faveur d'un tiers exposant, ou s'il a appellé d'une sentence qui le depose de son Bénéfice, ou si son affaire a été portée au Parlement, les provisions de Rome qui admettent la résignation, sont valides parcequ'ordinairement on y met la clause *quovis modo vacet*, & que l'intention du Pape est de donner le Benéfice suivant la disposition des Canons, en sorte que si le Resignant a quelque droit de Pape le transmet au Resignataire, & s'il n'en a point, le Pape confere au Suppliant le Bénéfice comme vacant, autrement que per resignation.

Chapitre V. & VI.

De la Régle de infirmis Resignantibus.

A L'explication que Van-Espen a donnée de cette régle, on peut ajouter ce qui suit 1. les 20. jours se comptent depuis la date prise le jour de l'arrivée du Courir, *art. 47. des libertés*.

2. La Régle a lieu dans les Resignations faites en sancté lorsqu'elles prejudicient aux droits des Cardinaux ou des Prelats qui ont un indult semblable au leur; j'ai expliqué l'un & l'autre dans les deux titres 92. 93. de mes Institutions, à quoi je dois ajouter que le Pape est obligé de déroger à cette régle toutes les fois que les François en demandent la dérogation, parcequ'elle est devenue un acte de justice par l'usage de l'accorder à tout homme qui la demande.

Il faut excepter de cette observation les résignations faites en Brétagne au préjudice de l'ordinaire, on ne souffre pas que le Pape y déroge à la régle *de infirmis*.

Chapitre VII.

De la Régle de la publication des Résignations.

APrés avoir renoyé au titre 95. de la seconde partie, de mes Institutions où j'ai explique le droit François touchant cette Régle, j'avertis que j'y ai refuté ce que l'Auteur dit *num*. 9. que la notorieté de la resignation tient lieu de publication. J'y ai observé que le pourvu par l'Ordinaire sur demission ou permutation faite au préjudice des expectans, doit avoir infinué 2. jours francs avant la mort du Resignant compermutant, *art*. 13. *de l'Edit de* 1691. qui a en cela reformé la declaration citée par l'Auteur *n*. 21. J'y ai encore remarqué que le Resignataire qui n'a pas publié dans les six mois ou dans le mois, doit au moins faire publier dans les trois ans du jour de la date, & insinuer deux jours francs avant la mort du Resignant, *art*. 12. *de l'edit* 1692. Ce qu'il fait ajouter à la note de l'Avocat cité Van-Espen num. 19.

Chapitre VIII.

JE me suis servi du principe de la condition resolutive, sous-entendue dans la permutation & dans la résignation sous pension pour établir; 1. que si un des compermutans a pris possession, & que l'autre soit mort sans le prendre, le premier ne perd pas son bénéfice & peut le retenir s'il le veut, *tit*. 95. *part*. 2. *de mes Institutions*, *pag*. 643. 2. que si le Resignant ayant retenu une pension, ne peut en être payé par la faute du Resignataire, il a droit de demander à rentrer dans son Benéfice, *ibid. tit*. 89. 3. que si l'un & l'autre permutant ayant obtenu des provisions, l'un d'eux ne peut obtenir le *Visa*, la permutation est resolute par défaut d'accomplissement de condition, *ibid. tit*. 102 4. qu'il en est de même si ayant resigné un Bénéfice en cas d'incompatibilité, le second est evincé, *ibid. tit*. 89. La demission ou resignation est aussi sans effet par defaut de condition accomplie. 5. Il en faut dire de même, si ayant resigné pour entrer en Religion, ou est obligé de rentrer dans le siécle par defaut des qualités requises pour la profession, *ibid. tit*. 89. Van-Espen qui a omis de parler de ces cas, a cru qu'ils suffisoit d'avoir posé le principe par lequel ils sont decidés; c'est peut-être pour la même raison qu'il n'a pas parlé du regrés conventionel, par lequel le Resignant rentre dans le Bénéfice, si le Resignataire ne lui survit, ou s'il se demet, ou s'ils s'en rend indigne. J'ai remarqué, *tit*. 99. que ce regrés n'est pas reçu en France. Il y a d'autres choses particulieres à la France qu'il n'est pas convenable de copier ici.

Titre XI.

Des Pensions Ecclesiastiques.

Chapitre V.

De l'autorité de créer les Pensions & de la difference entre les Pensions crées par le Pape, & les Pension crées par l'Evêque.

N. 9. & 10. EN traitant des Pensions, *tit*. 87. de *la seconde partie de mes Institutions*, j'ai remarqués plusieurs cas où l'Evêque peut imposer des pensions.

Je n'examine pas si la réserve des autres cas au Pape est juste; cela ne convient pas à mon dessein, qui est de rapporter plusieurs usages de France omis par Van-Espen; mais je dois dire en passant, qu'il ne paroît pas qu'elle rende les pensions moins frequents & mieux fondées.

N. 15. J'ai prouvé dans le même lieu par le Chapitre *de transactions*, & par d'autres, dans une de mes consultations sur les Bénéfices que l'Evêque peut imposes des pensions réelles.

N. 16. Le principe que Van-Espen rapporte, sans le désaprouver, n'est pas reçu en France, où l'on tient que l'Evêque peut dispenser du droit commun, dans le cas où la reserve n'est pas reservée au Pape, j'ai observé dans le titre cité, qu'il y a des arrêts qui obligent le devolutaire à payer les arrerages des pensions dûes par le Resignataire, par la faute duquel il a acquis le droit de Resignant, il en est en cela du devolutaire comme de celui qui auroit obtenu les biens confisqués, chargés de dettes.

N. 21. La fin des Pension légitimes demande qu'elles durent jusq'à la mort du Pensionnaire; car elle n'est autre que de conserver au Resignant dequoi subsister honnêtement; ainsi lorsqu'il survit au Resignataire, il est de la Justice que le successeur lui continue la pension, aussi lorsque la Pension sur les Cures a été homologuée au Parlement, l'obituaire ne peut refuser au Resignant la continuation de la pension; il en est de même des Pensions sur les autres Bénefices qui requiérent résidence; il y même plusieurs Parlemens qui y obligent, non obstant qu'il n'y ait point d'homologation.

Chapitre VI.

Quels sont les Bénéfices sujet. à Pension, & comment ils y sont sujets?

EN France il n'y a point de Bénéfice qui ne soit sujét à pension du consentement des parties interessées, si ce n'est qu'il s'agisse des Cures ou des Canonicats, ou d'autre Bénéfice de Cathédrale ou Collégiale qui n'aït pas plus de trois cens livres franches de toute charge, sans competer les casuel ou les distributions, *édit de* 1671. Si le Benéfice est consistoriat, il faut que le Roi consente à la pension, & même qu'il l'accorde; s'il est en patronage laïc, il faut le consentement du Patron.

N. 16. à présent les Theologales & les Préceptoriales sunt sujettes à pension, de même que les Cures, les Evêchés, Abbayes & autres Bénéfices à charge d'ames; ce qui est juste, parcequ'elles ne doivent pas être de meilleure condition que ces Bénefices qui sont plus importans.

N. 19. Depuis l'édit cité, nulle Prébende ne peut être chargée de pension, si le gros n'excede 300. liv.

N. 20. L'édit cité n'excepte aucune Eglise, & il deroge à tous usages contraires.

Chapitre VII.

Quelle portion des revenus peut être assignée en pensions, & quel fruits peuvent y entrer.

L'Usage de France est que la pension ne peut passer le tiers, lorsq'il s'agit de Cure ou de Bénéfice à residence d'Eglise Cathédrale ou Collégiale, *Edit de* 1671. Pour les Benéfices consistoriaux il n'y a dans la rigueur d'autre regle, si non la volonté du Roi approuvée du Pape; je l'ai observé *tit*. 87. de mes Institutions lorsque j'y ai parlé de la reserve de tous les fruits *loco pensionis*, *pag*. 605. Aprés avoir dit *pag*. 603. qu'ordinairement la pension sur ce Benéfice ne passe pas la moitié & qu'elle conserve au titulaire de quoi vivre honnêtement, ce qui est necessaire afin qu'il puisse faire les functions du Bénéfice, & en acquitter les charges; V. le tit. 88. de mes instit. & la dissertation de Van-Espen sur la simonie au sujet des Bénéfices, part. 2. des Pensions.

N. 10. 11. Le Resignataire est reçu à demander la reduction de la pension, lorsqu'il s'agit d'une Cure ou d'un Bénéfice à résidence d'Eglise Cathédrale ou Collegiale; le bien public le demande, ainsi il doit l'emporter sur l'interêt du Resignant.

N. 12. Il n'a point de loi qui défende de retenir une quotité des fruits, par exemple, les tiers des dîmes lorsque les dîmes sont affermées, d'ailleurs cette réserve n'est sujette à aucun inconvenient, puisqu'il n'a qu'à ceder au pensionnaire le tiers de la ferme, & l'appeller à chaque nouveau bail. A l'égard de la section du Bénéfice elle se fait autant par l'assignation d'une certaine somme d'argent ou d'une quotité des fruits, que par l'affectation du tiers du revenu.

Chapitre VIII.

De Clauses qu'on a coutume d'inserer dans la creation des Pensions.

JE pourrois me dispenser de faire des observations sur les clauses dont il est ici parlé; car celles que j'ai déja faites montrent quel droit être le droit François sur ces clausses; voilà pourquoi je me contenterai de dire sur le n. 7. que la pension est sujette au don gratuit & à la capitation, tit. 87. de mes Institutions cidessus citées pag. 610. La pension reservée sur les Cures est exempte du sixiéme imposé sur les autres pensions, *lettres-patentes du 9. Juillet 1715*.

N. 31. L'Edit qui défend de retenir une pension sur le Bénéfice resigné & la declaration qui étend cette defense, ne regarde que les Cures, les Bénéfices à résidence des Eglises Cathedrales, ou Collégiales; ainsi tous les Bénéfices simples qui ne requierent point résidence, les Benéfices à résidence situés hors de ces Eglises, & les Bénéfices consistoriaux ne sont pas compris dans l'Edit.

N. 33. Il y a une declarations du 7. Janvier 1681. qui conforme l'arrêt cité par Van-Espen; elle est rapportée dans le second tome de la nouvelle édition du commentaire des Libertés, l'article 33. de l'Edit de la jurisdiction 1695. en ordonne l'exécution.

Chapitre IX.

De l'extinction, de la translation & du rachat des Pensions.

J'AI observé l'usage de France sur la matiere de ce chapitre dans la seconde partie de mes Institutions, *tit*. 87.

ainsi

ainsi il suffira en parcourant le chapitre, d'avertir en un mot de ce qui a été omis par Van-Espen.

N. 2. 1. On excepte le cas de dispense de retenir la pension Clericale, nonobstant le mariage. On en trouve deux fameux exemples avec les formalités nécessaires pour son exécution, *pag.* 608. 2. les Chevalier de S. Lazare, il y a un arrêt du premiers Mars 1698. qui les maintient dans ce privilege, *ibid.* ce que Van-Espen dit de la nécessité de la Clericature, s'observe en France, autant qu'il dépend du Clergé, qui s'est toujours opposé aux pensions Laïques, il se contente que la tonsure précede la créations des pensions, quoiqu'elle soit reçue après la nomination du Roi.

N. 3. Les Chevaliers de Malthe ont droit de retenir après leur professions les pensions Clericales, qu'ils avoient auparavant, *ibid.*

N. 12. On souffre en France que le Grand-Maître de Malthe crée des Pensions sur les commanderies avec le consentement des commandeurs, elles ne sont pas des Bénéfices.

N. 14. Si la pension est alimentaire, comme elle devroit être, elle ne peut être éteinte par le consentement du pensionnaire, supposé qu'il n'ait pas d'ailleurs de quoi vivre, aussi met-on dans la signature d'extinction que le Pape ne l'approuve, qu'au cas que le Pensionnaire n'ait pas besoin de la Pension pour subsister, on le voit dans la formule rapportée dans l'Institution à la pratique, *pag.* 513.

N. 18. 19. 20. Ce que l'Auteur dit ici est justifié per la formule & par plusieurs formules de procurations pour consentir à l'extinctions des pensions rapportées dans l'endroit cité; car on n'y parle par du nombre des années des pensions avancées, ni de la somme qui en resulte, ni d'aucune autre chose, d'où l'on puisse inferer le prix donné pour la rachat.

N. 26. Il n'y a point de ces formules où le suppliant ne proteste qu'il n'y a point de simonie, supposant que la convention d'extinction de pension par l'avancement de plusieurs années, n'est point simoniaque, ce qui est contraire au chapitre 8. des pactes, qui dit que tout pacte en matiere spirituelle ressent la simonie; car le droit de percevoir une pension clericale en conséquence d'une résignation, est spirituel, & la convention de la supprimer est certainement un pacte comme la somme avancée est une chose purement temporelle & profane.

T I T R E XII.

De l'Union des Bénéfices.

J'Ai remarqué avec soin le droit Francois sur cette matiere & sur la division des Bénéfices, dans la seconde partie de mes Institutions, *tit.* 141. La désunion dont Van-Espen traite ch. 4. différe beaucoup de la division, puisque par celle-ci on fait deux Bénéfices d'un seul Bénéfice. & par la désunion on sépare deux Bénéfices unis, & on les remet dans l'état où ils étoient avant l'union: j'ai encore parlé de la division des Bénéfices dans la premiere partie du même Ouvrage, *tit.* 23. & 38. où j'ai traité de l'erection des Evêchés & des Cures.

SECTION QUARTIEME.

Des Biens temporels de l'Eglise,

T I T R E II.

Des Dîmes & des Oblations.

IL y a peu de choses à dire sur ce Titre, quoiqu'il soit un des plus long, car outre que l'Auteur s'étend beaucoup sur ce qui regarde l'Histoire & la morale qui n'entre pas dans mon dessein, il marque presque par-tout exactement le Droit François: & quant à ce qu'il omet, ou ce qu'il rapporte d'après quelques-uns de nos Auteurs trop anciens ou peu exacts, je puis & je dois renvoyer au Titre 146. de la II. Partie de mes Institutions; je ferai cependant observer que Van-Espen a traité d'une des charges principales dans la seconde Section de cette Partie, sçavoir des réparations de Eglises. J'ai parlé de cette charge aussi-bien que de celle de fournir les choses nécessaires au Service divin, croix, calices, livres; ornemens. *Voyez* le Titre 58. de la premiere partie de mes Institutions.

C H A P I T R E I.

De l'origine des Dimes, & par quel droit elles sont dues.

N. 4. IL faut comprendre le consentement du Prince dans ce qu'on dit que les dîmes sont en partie d'institution Ecclésiastique. Il s'agit d'un droit temporel, dont l'imposition appartient à la puissance temporelle. *Capitre* 1. *distinction* 8. Je l'ai prouvé dans les régles latines au sujet des dîmes, dont les unes sont tirées des textes canoniques, y compris les Decrets du Concile de Trente, & les autres sont tirées des usages de France. Les unes & les autres sont recueillies séparément; les dernieres sont précedées d'observation qui font voir que les Ordonnances *Royaux* sont les principales loix qui réglent cette matiére.

N. 34. 35. Les dîmes personnelles dont parle Van-Espen, ne sont plus en usage depuis plusieurs siécles Nos Rois du XVI. & du XVII. siécle ont fai plusieurs Ordonnances pour les dîmes; ils n'y ont pas dit un mot en faveur des dîmes personnelles.

C H A P I T R E II.

De quels fruits il faut aujourd'hui payer la Dime.

N. 14. LEs dîmes insolites que Philippe le Bel défend d'exiger, sont celles des fruits connus en ce temps-là, qui n'étoient pas alors sujets à la dîme, parce que l'usage ne les y avoit pas assujetis, & non celles des fruits alors inconnus & provenus dans la suite des terres qui portoient auparavant des fruits décimables. Il en est de l'Ordonnance de ce Prince comme de celles de Charles-Quint expliquées par l'Auteur *num.* 18. 19. laquelle ne concerne que les fruits connus & perçus en ce temps-là, mais non sujets à la dîme. On paye aujourd'hui la dîme du tabac, qui n'étoit pas sous ce Roi, sans qu'il ait été nécessaire de déroger à son Ordonnance.

N. 35. 36. 37. Selon Coquille dans se Institutions au Droit François, *tom.* 2. *pag.* 54. il n'y a en France que le bled, dont la dîme soit due de droit commun, celle des autres fruits dépend de la Coûtume. Je crois qu'il faut ajoûter le vin au bled, parce qu'il ne paroît pas qu'il y ait des lieux en France, où l'on en recueille sans obligation de payer la dîme.

C H A P I T R E III.

Du droit des Curés sur les Dimes, & auquel sont elles payées.

N. 16. IL y a deux sortes de dîmes qui se payent à raison des animaux. L'une concerne les animaux de labourage: elle se paye en partie au Curé du lieu, où ils ont hiverné, lorsqu'on s'en sert pour labourer des terres d'un autre teritoire, desquelles on percoit une partie des fruits pour le labour. Consultez la Coûtume de Berii, *titre des droits prediaux, art.* 18. & la Coûtume de Nivernois; *ch.* 12. *art.* 1. 2. 3. Cette dîme n'a lieu que dans le pays où le droit prédial est établi. L'autre dîme des bestiaux est celle qui se prend de leur fruit, comme la laine & les agneaux, & celle-ci se paye communément au Curé du lieu, où ils ont leur étable & où ils passent les nuits. Voyez la Coûtume du Boulenois, *article* 146. Ce n'est qu'en certains lieux, où elle se partage entre le propre Cure & celui où ils ont hiverné, où ils ont été nourris en une autre saison. Lorsqu'il s'agit d'un Fermier qui a deux fermes en deux Paroisses, & dont le troupeau est nourri tantôt dans l'une, tantôt dans l'autre, la dîme appartient à l'un & à l'autre Curé. *Arrêt du Parlament de Paris* du 20. Decembre 1689. *num.* 21.

N. 21. Si Van-Espen compare ici les droits temporels que le peuple est obligé de payer au Curé pour l'administration des Sacremens & pour les convois avec les dîmes personnelles; ce n'est que par rapport à l'origine, sçavoir la devotion des Fidéles que la Coûtume a converti en obligation: dans le reste la comparaison ne seroit pas juste, car la dîme personelle étoit un droit annuel qui se payoit des fruits civils & proportionnés à ces fruits, au lieu que les droits curiaux se payent plusieurs fois l'année suivant la taxe du Diocése, réglée sur la peine du Curé & la qualité des lieux.

C H A P I T R E IV.

Des Dimes infeodées.

N. 37. LA Coûtume du Nivernois, *ch.* 12. *art.* 7. paroît se contenter de la preuve de la possession immémoriale.

N. 41. Une des principales marques que les dîmes inféodées sont originairement Ecclésiastiques en France, est qu'elles sont subsidiarement sujettes aux charges des dîmes Ecclésiastiques, sçavoir à la portion congrue des Cures, aux payemens des Vicaires, aux réparations du Chœur, aux fournitures des choses necessaires au Service divin. *Voyez* l'article 21. de l'Edit de la Jurisdiction 1695. la Déclaration du 29. Janvier 1686. & la Déclaration de Décembre 1690.

N. 48. Quoique les nouvelles inféodations soient défendues en France comme ailleurs, on n'y croit pas cependant qu'elles passent le pouvoir du Pape, lorsqu'on a obtenu le consentement du Roi, & avec raison: car les dîmes ne sont pas aujourd'hui de meilleure condition qu'elles n'étoient dans le siécle précedent, où elles ont été inféodées par l'une & l'autre autorité jointes ensemble. Il y a plus; comme l'aliénation des biens d'Eglise s'y fait à présent sans permission du Pape, on ne voit pas pourquoi l'inféodation des dîmes ne pourroit avoir lieu en France sans faire intervenir l'autorité du souvera in Pontife.

C H A P I T R E V.

Des Dimes dévoluës aux Monsteres & aux autres Chapitres.

SUIVANT la régle *Res transit cum onere suo*, cette sorte de dîme est sujette à toutes les charges pour lesquelles les dîmes sont payées; sçavoir, l'entretient des Curés ou de leur Vicaires, les réparations des Eglises paroissiales, les fournitures de tout ce qui est nécessaire pour le Service divin, le soulagement des pauvres, &c.

C H A P I T R E VI.

Des Dimes novales, & des menues Dimes.

L'Edit du mois de Février donné par Louis XIV. en 1657. définit les dîmes novales celles des terres nouvellement défrichées

frichées pour porter des fruits décimables, que depuis un temps immémorial elles n'avoient portés: elles sont dues au Curé comme les anciennes, s'il n'y a preuve du contraire. Cette preuve n'est recevable qu'à l'égard des dîmes novales qui ont precedé l'option de la portion congue, si ce n'est qu'après l'option le Curé eût laissé passer 40. ans sans demander les novales postérieures à son action; *Déclaration de* 1686. A l'égard des menues dîmes la Déclaration citée n'a fait aucun changement, & il y a bien des Paroisses où elles appartiennent aux Curé privativement aux gros Décimateurs.

L'Edit cité attribuant les novales au Curé à l'exclusion des gros Décimateurs, excepté les lieux où l'Evêque est décimateur, à l'égard desquels il veut que l'Evêque perçoive les dîmes à proportion des anciennes, si ce n'est qu'il les perçoive toutes, auquel cas il en assigne la quatriéme portion au Curé. Comme cette Edit n'a pas été enregistré, il ne leve pas le doute qu'il avoit voulu faire cesser par cette disposition; d'où vient qu'il y a bien des Jurisconsultes qui estiment que l'Evêque ne doit prétendre aux novales antérieures à l'option, s'il n'a un titre particulier ou une possession immémoriale pour les novales postérieures. Il en est des Evêques comme des autres Décimateurs, puisqu'ils n'ont pas été exceptés de la Déclaration citée qui attribue qui novales au Curé.

Suivant la Coûtume de Nivernois, *ch.* 12. *art.* 5. le Curé a droit de prendre la dîme des trois premiéres récoltes des terres qui n'avoient pas été cultivées depuis long-temps, mais qui ont encore des marques de culture, ou que les anciens disent avoir été cultivées.

N. 18. La dîme des pommes, celle des bois taillis sont grosse dîme en Normandie; la dîme du foin est grosse dîme dans le ressort du Parlement de Paris; *Arrêt du onze Decembre* 1670. Or il y a bien des Diocéses où ces fruits ne sont pas decimables; & d'autres où ils sont partie des menues dîmes.

CHAPITRE VII.

De ceux qui sont tenus de payer la Dime, & de ceux qui en sont exempts.

N. 3. IL faut étendre aux Ecclesiastiques qui ont des bien patrimoniaux ce que Van-Espen dit ici des laïcs: car par rapport à ces biens ils sont regardés comme laics.

N. 5 J'ai prouvé dans les régles ci-dessus citées, que les nobles en certaines Provinces de France payent la dîmes en moindre cotité.

N. 7. J'ai montré dans les mêmes régles, que les dîmes ne se payent que par l'autorité de Prince, parce qu'elles sont purement temporelles.

N. 40. Les Chevaliers de Malthe jouissent du privilége dont jouissent les Religieux de Citeaux. Les Premontrés ont été maintenus dans la possession de ne pas payer la dîme de terres qu'ils font cultiver par d'autres, pourvu que les baux n'excédent pas neuf ans; *Arrêt du Grand Conseil du 7. May* 1691. *& du* 18. *Juillet* 1692.

N. 41. J'ai prouvé dans la seconde partie des Institutions, *titre* 146 *pag.* 818. par le chapitre 9. *de decimis*, que le privilége de ne pas payer ou de percevoir la dîme droit être révoqué ou restreint, lorsqu'il prive le Curé de sa subsistance en tout, ou en partie.

N. 43. Le chapitre premier *de constitutionibus*, *in sexto*, justifice ce sentiment.

CHAPITRE VIII.

Comment il faut payer la Dime?

N. 15. PAR Arrêt du Conseil privé du 27. Avril 1635. les Décimateurs du Diocése sont déclarés tenus des impositions pour les réparations & entretiens des digues des marais, lesquelles digues conservent les fruits décimables.

N. 18. Voyez l'article 50. de l'Ordonnance de Blois, & le 23. de l'Edit de Melun.

CHAPITRE IX.

Comment, & devant qui il faut exiger les Dimes?

N. 6. 7. 8. ON ne souffriroit pas en France que l'Evêque ou un Official qui exerce son autorité se servît des Censures pour contraindre de payer la dîme: c'est un droit temporel en lui même, que les Décimateurs peuvent se faire payer par d'autres voies plus convenables, sçavoir la complainte devant le Juge séculier, *Ordonnance de* 1667. *tit.* 15. *art.* 4. Il n'est pas permis de contraindre par Censure le Collateur ordinaire à conférer, quoiqu'il s'agisse d'un droit plus spirituel que temporel. Le Concile de Trente, *Session.* 25. *ch.* 3. confirme cette maxime per la défense qu'il fait d'user d'excommunications, lorsqu'il y a d'autres moyens pour ranger les contumaces à leur devoir. Il en est de même de l'Extravagante seconde *de Sententia excommunicationis*, qui défend de contraindre par l'interdit au payement des dettes temporelles: elle est de Boniface VIII. qui n'est pas suspect en cette matiére.

On peut objecter que dans la plûpart des Diocéses de France on denonce excommuniés les détenteurs des biens Ecclésiastiques; or les dîmes sont de ce genre. Il est vrai que lorsqu'il s'agit de ces détenteurs considerés en géneral, il n'y a point de meilleure voie pour les faire rentrer dans leur devoir s'ils s'en sont égarés: ou pour empêcher qu'ils ne s'en écartent, que l'excommunication par le seul fait. Mais quand il est question d'un détenteur particulier & connu, on a contre lui la saisie des fruits, la condamnation à payer avec depens, dommages & interêts.

N. 16. L'Ordonnance citée par Van-Espen est de l'an. 1303. Il y est ordonné au Sénéchal d'empêcher que ses justiciables ne soient molestés par l'exaction des dîmes nouvelles. L'extrait en est rapporté dans Bochel, *livre* 6. *tit.* 8. *ch.* 34.

N. 17. Ajoûtez pour la France, qu'il y a souvent des contestations entre les Ecclésiastiques concernant les droits de dîmes, lesquelles sont ordinairement portées pardevant le Juge royal; parce que les Parties se fondent sur la possession, & l'alleguent pour titre ou au moins pour une de leurs raisons, ce qui suffit pour rendre le Juge royal compétent, & comme il juge le possessoire sur le titre, le jugement de maintenue dans la possession finit entierement la contestation.

CHAPITRE X.

Des Oblations.

J'Ai traité de l'usage de France par rapport aux oblations dans la premiére Partie des Institutions *titre* 37. *num.* 3. où j'ai examiné le droit des Curés primitifs sur ce sujet, & *titre* 61. où j'ai parlé de la reddition du Pain beni, qui est une des principales oblations & la plus frequente en certains Diocéses.

TITRE III.

De la Portion congrue des Curés.

CHAPITRE I.

De l'origine de la Portion congrue.

N. 24. LEs Prémontrés sont Chanoines Reguliers de S. Augustin: ainsi ils sont compris dans la premiére classe. Au lieu donc de mettre dans cette classe les Chanoines de S. Augustin, il falloit mettre les Chanoines Réguliers de la Congrégation de France, qui sont les premiers qui ayent obtenu des Lettres Patentes pour la révocation des Curés de leur Congrégation, pourvus des Cures qui y sont unies.

Les Curés nommés par les Congrégations ici nommées ne peuvent être révoqués que du consentement de l'Evêque, comme il paroit par les Lettres Patentes de 1679 & par les Arrêts du Conseil d'Etat de 1688. 1698. 1699. En quoi ces Curés sont bien différents des Vicaires amovibles par lesquels on faisoit desservir les Cures avant la Déclaration de 1686 Car ceux-ci pouvoient être révoqués malgré l'Evêque. Les Cures que les Chanoines Réguliers peuvent faire desservir par des Prêtres amovibles, sont de deux sortes: 1. celles qui sont unies a la mense capitulaire des Abbayes, & dont l'union a été confirmée par Lettres Patentes; 2. celles qui depuis un temps immémorial sont desservies par des Prêtres amovibles, comme le déclarent les Lettres Patentes du mois d'Octobres 1688. Ce derniér article regarde spécialement les Chanoines Réguliers de S. Victor de Paris, de S. Jean des Vignes à Soissons, &c.

N. 31. Les Assemblées du Clergé de 1625. 1635. 1644. 1655. ont défendu aux Cures primitifs de faire les fonctions curiales. La Déclaration de 1690. leur permet de faire le Service divin les quatre Fêtes solemnelles & le jour du Patron, s'ils ont un titre ou une possession valable.

CHAPITRE II.

Ce qu'il faut considerer dans la taxe de la Portion congrue.

N. 6. EN France outre les 300. liv. pour le Curé, il y a cent cinquante livres pour chaque Vicaire; *Declaration de* 1686. Lorsque la Cure est vacante, ou que le Curé est absent ou incapable de fonctions curiales, on donne 300. liv. au Desservant, *ibidem*, & davantage selon la qualité & l'étendue de la Paroisse, & à proportion du revenu du Bénéfice; *Declaration de* 1710. *trente Juillet*, *art.* 2. La portion congrue, quoiqu'elle dût être franche de toute charge, est sujette à 60. liv. de décimes de subvention ou dixiéme. *Déclaration de* 1690. *Lettres patentes du neuvieme Juillet* 1615.

CHAPITRE III.

D'où il faut prendre la Portion congrue?

EN France les dîmes sont les premiers fond de cette portion, *Edit de la Jurisdiction* 1695. *art.* 24. *Declaration de* 1686. 1690. Les autres revenus Ecclésiastiques sont l'autre fonds de cette portion, *art.* 24. *cité*, *Déclaration de* 1690. où il est dit que le Curé primitif qui a des domaines de Cure, doit des revenus payer la portion, lorsqu'il n'a point des dîmes, ou que celles qu'il a, sont insuffisantes.

N. 7. En France on se sert de l'union pour augmenter les revenus des Cures trop modiques, *Institution*, *partie* 2. *titre* 1401. On ne procede à ses unions, que lorsque la dîme manque.

N. 9. Il y a peu de Diocéses en France, où l'on paye les prémices: on l'infere de deux endroits; 1. on a recueilli avec grand soin, *tom.* 3. *partie* 3. *tit.* 1. des memoires du Clergé, tout ce qu'on a pû trouver de favorable concernant les prémices; 2. il n'y a néanmoins là dessus quæ trois Arrêts, dont le plemier est du Parlement de Rennes, & ne regard qu'une Paroisse. Le second, qui est du Parlément de Toulouse, ne concerne aussi qu'une Paroisse particuliére. Le troisiéme, qu'est du Parlement

ment de Paris, ne regarde tout au plus que l'union. Dans les autres endroits où on les paye, elles sont si peu considérables, qu'elles ne pourroient servir de fond à la portion congrue. D'ailleurs les prémices ne sont que des offrandes, qui ne peuvent en France faire partie de la portion congrue; elles appartiennent au casuel qui ne fait pas diminuer le revenu fixé pour la subsistance du Pasteur.

N. 10. En France le Curé a les oblations, outre la portion. *Déclarations de 1686. 1690.*

N. 13. L'Article cité du Concile de Trente est de ceux qui ne furent point reçus par les Etats tenus à Paris en 1693. c'est le septiéme.

On se sert quelquefois de l'imposition sur les habitans pour la construction de l'Eglise paroissiale & pour celle du Presbytere; elle se fait par l'autorité du Prince ou du Magistrat.

N. 17. En France la Fabrique n'est pas sujette à la portion congrue, si ce n'est qu'elle n'eût une portion de dîme ou l'administration de quelque fonds laissé pour la subsistance du Curé.

Chapitre IV.

Dans quel ordre & jusqu'où les Decimateurs sont sujets à la Portion congrue?

En France tous les Décimateurs sont également sujets à la portion congrue; & le Curé est en droit de la demander, à qui il veut, lorsqu'ils n'ont point fait de répartition, *Déclaration de 1690.* dans la répartition chacun n'y doit contribuer qu'au *prorata* de la part qu'il a aux dîmes, *ibidem*. Toute la dîme y est sujette, lors même qu'il ne reste rien aux Décimateurs: il y a plus, si la portion excede la dîme, les Décimateurs sont tenus au surplus, s'ils n'abandonnent la dîme au Curé, *ibidem*.

N. 2. Ni les novales postérieures à la portion congrue, ni le casuel ne sont point partie de cette portion, *Déclarations de 1686. & de 1690.* Il en est de même des menues dîmes acquises après la même portion.

N. 12. Les dîmes possédées par les Curés primitifs ne sont pas plus sujettes à la portion congrue que les autres dîmes. Le supplément de portion congrue ne se doit pas demander par-devant l'Evêque, mais par devant le Juge, à qui la connoissance des portions congrues est attribuée par les Déclarations citées.

N. 18. L'Art. 21. de l'Edit de la Jurisdiction 1695. apprend que les dîmes inféodées sont subsidiairement sujettes aux charges des autres dîmes; & la Déclaration de 1686. les soumet expressément au payement de la portion congrue au défaut des dîmes Ecclésiastiques: d'où il s'ensuit qu'elles la doivent toute entiére, lorsqu'il n'y a point de dîme Ecclésiastique.

Chapitre V.

N. 26. La Déclaration de 1680. qui permet aux Curés de laisser le revenu de leur Cure pour opter la portion congrue, & celle de 1690. qui les oblige à retenir le revenu à la charge pour les Décimateurs de suppléer à ce qui manque de la valeur de 300. liv. n'exceptent pas les cas où ce revenu auroit valu autrefois 300. liv. & même davantage; d'où l'on peut inférer que si ce revenu venoit à perir, le Curé pourroit demander une nouvelle portion congrue; parce qu'il s'agit d'une portion alimentaire due sur les dîmes.

Chapitre VI.

Ce qui doit être precompté sur la Portion congrue.

N. 7. En France on ne précompte ni casuel, ni fondation, ni novales; tout le reste se précompte; *Déclarations de 1786. & 1690.* la raison de la 1. partie de cette observation est que le casuel provient de la pure liberalité du peuple qui donne tantôt plus, tantôt moins, & quelquefois rien, suivant la dévotion ou la situation de ses affaires: ainsi le casuel est trop incertain pour en faire un fonds de la portion congrue. Les novales appartenant de droit commun au Curé, il ne seroit pas juste de lui compter son propre bien à la décharge des Décimateurs, qui possédent la plus grande partie de son temporel: le revenu des fondations est l'honoraire d'une peine de surcroît, laquelle est digne d'une récompense particuliere.

N. 36. Si le casuel, les offrandes, les fondations sont plus considérables dans les Villes que dans les Villages, les dépenses en sont bien plus grandes pour la nourriture & pour les habits, pour les meubles, pour les livres, pour les domestiques; il y a aussi plus d'aumônes à faire: c'est par ces considérations qu'au lieu d'exclure les Curés des Villes de la portion congrue de 300. liv. données indistinctement à tous les Curés par les Déclarations citées, il faudroit leur en assigner une plus grande.

Ajoûtez que les dîmes ont été établies & sont payées pour les fonctions curiales, & que les dîmes des Villes étant ordinairement bien plus grandes que celles des Villages, la portion congrue dont elles sont chargées, devroit par cette nouvelle raison être plus grosse pour les Curés des Villes que pour les Curés des Villages. Quoi qu'il en soit de ces réflexions; par les derniers Arrêts rendus au Parlement de Paris, les Curés des Villages ont été déclarés non-recevables à demander la portion congrue.

Chapitre VII.

Par qui & devant qui la Portion congrue peut être demandée?

N. 12. 17. En France il y a trois sortes de personnes, qui peuvent demander la portion congrue; 1. le Curé ou Vicaire perpétuel; 2. les Aides de Curé ou Vicaire amovibles; 3. les Prêtres desservans en cas de vacance, ou de légitime empêchement du pourvu; *Déclaration de 1686. & Déclaration de 1710.*

Le Juge des contestations sur la portion congrue n'est autre que le Juge royal, en commençant par le Baillif: la *Déclaration de 1686.* lui en attribue la connoissance.

Elle n'excepte point le petitoire, parce que le jugement de la pleine maintenuë emporte avec soi le jugement du pétitoire étant rendu sur les titres.

Chapitre VIII.

De la maison Curiale, si elle fait partie de la portion congrue: qui sont ceux qui sont obligés de la faire bâtir & de la réparer.

N. 20. En France on ne comprend pas la maison Curiale dans la portion congrue; car les Décimateurs & les Curés primitifs qui sont chargés de payer la portion congrue, ne sont pas obligés de loger le Curé: on le voit par l'article 22. de l'Edit de la Jurisdiction de 1695. Il dit expréssement que c'est aux habitans à fournir la maison Curiale, de même qu'à réparer la nef.

N. 21. L'Arrêt cité par l'Auteur est antérieur de 23. ans à l'Edit cité; il ne regarde que la Provence: & l'Edit qui concerne tout le Royaume, est appatemment fondé sur quelque usage auquel l'Edit a dérogé; ainsi il faut tenir aujourd'hui que les Décimateurs ne sont pas obligés de contribuer à la construction ou réparation de la maison Curiale; mais la charge tombe toute entiére sur les habitans; ce qui n'est pas nouveau; car comme je l'ai montré dans la conférence de cet Edit avec les Ordonnances précédentes, elles avoient déja ordonné la même chose.

N. 24. Si en France, comme on vient de le dire, c'est aux Paroissiens à loger le Curé, il faut conséquemment qu'ils soient tenus à rebatir la maison Curiale, lorsqu'elle est ruinée.

Titre IV.

De l'Immunité des biens Ecclesiastiques.

Chapitre II.

Ce que les Décrétales & la Coutume des Pays-Bas ordonnent sur les Immunités des biens d'Eglise.

N. 13. En France les Ecclesiastiques n'ont aucune immunité pour leur patrimoine dans les Provinces où la taille est réelle; mais dans celles où la taille est personnelle, ils sont exempts de cette taille, lors même qu'ils cultivent leurs biens à leurs frais, pourvû qu'ils n'excédent pas quatre charrues, & qu'ils soient dans une même Paroisse: *Edit du Mois de Mars 1667.*

Il est permis aux Curés de prendre la ferme des dîmes, & aux desservans celles des Cures qu'ils desservent, sans être sujets à la taille personnelle: *Art. 24. de l'Edit de 1606. Déclaration du 21. Juillet 1643. art. 28.*

N. 21. En France les Clercs sont exempts de toutes les charges personnelles: de ce nombre sont toutes les levées des deniers par l'ordre du Roi, pour quelque cause que ce soit: on en voit le détail dans les contrats passés entre le Roi & le Clergé; par exemple, celui du 31. Octobre 1715. On excepte les aumônes générales pour les calamités publiques.

La distribution du sel par impôt est une charge personnelle, dont les Clercs sont exempts; on les oblige seulement de prendre dans les greniers du Roi le sel dont ils ont besoin. Contrat cité, *Ord. des Gabelles, tom. 8. art. 33.* Il en est de même des droits de gros & d'augmentation, concernant la vente du vin en gros: les Clercs en sont exempts pour le vin du cru de leur bénéfice & de leur titre sacerdotal: *Ord. des Aides, tom. 9. artic. 1.* Le vin que les Curés & leurs Vicaires reçoivent pour leur portion congrue, jouit du même privilége; *ibid. art. 5.* Il faut dire la même chose des tailles Seigneuriales, comme de la bannalité de four & de moulin: les Clercs n'y sont sujets, s'il n'y a usage ou perscription contraire.

N. 22. La taille-personnelle dont les Clercs sont exempts, est une charge mixte; car elle s'impose sur les personnes à proportion du bien qu'elles possédent.

N. 23. Le Roi de France fait à peu près la même chose, lorsqu'il oblige les Clercs à des charges personnelles, comme la capitation, Car il les met sur le pied des charges réelles.

N. 27. 28, 29. 30. 31. Lorsqu'on dit que l'immunité des Clercs vient de Dieu, ou l'on se trompe, ou bien on entend seulement qu'elle leur est donnée en considération de ce qu'ils sont les ministres du Seigneur, & pour l'honorer dans leurs personnes.

N. 32. Dan tous les privilèges temporels accordés par le Prince, il faut sous-entendre la clause, *sauf le bien de l'Etat.*

Chapitre III.

Des subsides volontaires que le Clergé droit payer au Prince.

L'Article 29. des Libertés de l'Eglise Gallicane est une preuve que les subventions, que le Clergé donne au Roi, sont volontaires: car il y est dit que le Pape ne peut ordonner ou permettre que les biens Ecclésiastiques soient aliénés, *invitis Clericis*, sans excepter le cas où le Roi demanderoit du secours au Clergé.

Le respect dû au Seigneur demande que les Princes n'employent aux besoins de l'Etat les biens consacrés à Dieu, que quand les autres aiens ne suffisent pas pour y subvenir, & que même dans ce cas ils n'en usent que du consentement des Ministres Ecclesiastiques préposés pour leur administration.

D'autre part, le Clergé se doit rendre facile à assister le Prince dans sa nécessité, c'est par son autorité qu'il possede des biens temporels, c'est par sa protection qu'il en jouit: il est un des principaux membres de l'Etat; il se ressent de ses malheurs comme de ses bonheurs; enfin sans le secours du Prince, les Loix, les Decrets, les Sentences du Clergé seroient souvent sans exécution.

N. 62. En France la portion congrüe des Curés peut être chargée de 50. liv. pour les décimes, & de 10. liv. pour la capitation & le dixiéme, & même de plus, si le casuel est considerable: *Declaration de 1690. Contrat entre le Roi & le Clergé du 9. Juillet 1675.*

TITRE V.

De l'administration des biens Ecclesiastiques, & de leur aliénation.

CHAPITRE I.

De l'autorité des Evêques dans la distribution & dans l'administration des biens Ecclesiastiques.

Ce Chapitre est presque tout historique, ainsi il n'entre pas dans mon dessein; il suffira d'observer que ce que l'auteur dit du choix de l'OEconome pour la régie des bien de l'Evêché pendant la vacance, n'a pas lieu en France; parce qu'à raison de la Régale elle appartien aux OEconomes royaux *Edit du mois de Décembre 1691. Voyez le T. 147. de la seconda, Partie de mes Institutions.*

CHAPITRE II.

Des Baux des biens Ecclesiastiques.

N. 8. En France les baux ne peuvent exceder neuf ans: *Ord. de Blois, art. 79.* On en peut faire pour moins de ce temps: car les OEconomes royaux qui régissent le temporel des Bénéfices de nomination Royale pendant leur vacance, peuvent les donner à ferme pour deux ou trois ans: *Edit du mois de Déc. 1691.*

N. 9. 10. 11. Il y a plusieurs Arrêts qui condamnent les baux par anticipation, supposé qu'ils le passent plus de six mois avant l'exploitation des anciens, lorsqu'il s'agit des maisons; & d'un an, ou d'un an & demi, quand il s'agit des terres labourables: tel est l'Arrêt *du 16. Mai 1548.* Tel est encore l'Arrêt *du 16. Février 1572.*

N. 19. 21. L'usage distingue ici le résignataire de l'obituaire, obligeant le premier de continuer le bail, contre la disposition de l'Ord. de Charles IX. du mois de Septembre 1568. qui permet au résignataire de ne pas continuer le bail du prédecesseur, *Voyez* Brodeau sur Louet, *Lettre S. Somm. 11.*

N. 22. En France, suivant la Déclaration du 12. Décembre 1698. pour le gouvernement des Hôpitaux les baux se font par le Bureau composé des Directeurs nés & des Administrateurs élus. Ainsi le changement des Administrateurs comme des Directeurs se faisant successivement, n'en peut causer aucun dans les baux. *Voyez* l'art. 11.

L'Auteur auroit allégué plus convenablement l'exemple d'un Curé, qui comme membre des assemblées de la Fabrique, a part aux baux qu'elle fait, & comme Bénéficier donne à ferme ces fonds de son Bénéfice: ce second genre de bail finit par la mort du Curé, au lieu que l'autre dure jusqu'à la fin de son terme.

CHAPITRE IV.

Des causes & des formalités requises pour les aliénations.

Il y a deux sortes de causes des aliénations. Les causes ordinaires, qui sont les propres, affaires & les necessités des Eglises, Fabriques, Hôpitaux, Chapitres, Monasteres: *Declaration du 12. Février 1661.* enregistrée au Parlement le premier Mai 1662. Les causes extraordinaires, qui sont par exemple les subventions duës au Prince dans les pressans besoins de l'Etat, & le soulagement des pauvres dans les calamités publiques, peste, guerre, famine: les preuves en ont été alléguées ci-dessus, *Tit. 4. c. 3.*

Pour les formalités, il y en a aussi de dux sortes: les unes sont prescrites par les Ordinnances & les dispositions canoniques tout ensemble: *Edit de 1606. art. 18.* Telles sont celles dont parle ici Van-Espen.

Les autres ne sont requises que par les Ordonnances; telle est 1. la permission du Princes; *Declar. de 1661.* 2. Telle est colle de l'enregistrement des actes d'aliénation dans le Greffe des gens de main-morte: *Edit du mois d'Octobre 1705. art. 8.* 3. Les affiches. 4. Les proclamations ou encheres. Si qualques-unes de ces formalités manquent, l'aliénation est nulle, ou au moins cassable. *L'art. 5.* ci-dessus cité veut que l'alienation faite sans les formalités soit nulle. La Déclaration que j'ai aussi rapportée, ordonne la même chose, & fait une mention expresse de la nécessité de la permission du Prince: enfin l'Edit cité défend d'avoir égard aux actes d'alienation, qui n'auront pas été enregistrés dans les quatre mois après l'aliénation.

Lorsque l'aliénation est nulle, les Eglises, les Fabriques, les Hôpitaux, les Monasteres, les Chapitres, les Colléges, ausquels les biens aliénés appartinnent, ont droit de rentrer dans ces biens: mais pour cela il faut faire rendere un jugement qui la déclare nulle, excepté le cas où les Ordonnances en dispensent; sçavoir celui où les aliénations des biens des Eglises & des Fabriques n'ont pas été duëment faites, & s'il s'agit des biens aliénés depuis 1641. jusqu'à 1661. *Déclaration de 1661.* ci-devant citée.

N. 25. L'evêque dont le consentement est nécessaire, est l'Evêque de l'Eglise qui fait l'alienation, quoique le bien soit situé das un autre Diocése.

N. 28. La Clementine *Ambitiosa* n'est pas reçue en France, où les aliénations se font communément sans la participation du Pape, toutes les fois que le bien de l'Etat le demande: à l'égard des autres, qui se font pour le besoin ou l'utilité de quelques Eglises particuliéres, l'autorité de l'Evêque suffit, si ces Eglises ne sont pas exemptes de sa Jurisdiction.

N. 33. Le Pape ne peut faire aucune aliénation en France que par des délegués qui doivent être François, & du ressort du Parlement où sont situés les biens, quoique ceux qui la requièrent soient immediament soumis au S. Siége: *Art. 18. des Libertés Gallicanes.*

N. 34. Cela est constant en France pour le Patron laic.

N. 35. La Déclaration de 1661. ci-dessus citée dit expressément qu'il faut la permission du Prince pour l'alienation des biens sacrés.

N. 40. Depuis la mort de Rebeuf en 1557. il y a plusieurs Ordonnances qui annullent l'aliénation faite sans les formalités requises: je les ai citées ci-dessus.

N. 45. Aprés 40. ans on presume que les formalités ont été employées dans l'aliénation, lorsqu'elles sont énoncées dans l'Acte. On presume la même chose après une possession immémoriale, quoique les formalités ne soient pas énoncées; & on est dispensé dans ce cas comme dans l'autre, de prouver que les formalités requises ont été employées: mais s'il y a un titre qui montre que ces formalités ont été omises, la possession quelque ancienne qu'elle soit ne couvre jamais ce défaut: *Arrêt du Parlement de Paris du onziéme Décembre 1646.* rendu sur les conclusions de Mr. Talon, qui établit que le titre vicieux empêche la prescription, parce qu'il prouve la mauvaise foi avec laquelle on ne peut jamais prescrire.

N. 48. Quand les aliénations des biens d'Eglise faites en France en plusieurs occasions pour subvenir aux besoins de l'Etat, n'auroient pas été faites avec réserve de droit de vassal, le Clergé seroit reçu à rentrer dans les biens aliénés, supposé qu'il ait été notablement lézé; ce préjudice joint au défaut de liberté seroit un puissant motif de lui accorder cette grace.

TITRE VI.

Des Hôpitaux & des autres lieux pies.

CHAPITRE I.

Des diverses sortes d'Hôpitaux.

N. 6. On peut mettre au nombre des Hôpitaux privés ou particulier tous ceux des petits lieux, où il n'y a point de Capelles pour célébrer la Messe ou d'autre Office divin, parce qu'ils sont établis par autorité privée, & non par autorité épiscopale, qui est nécessaire pour ériger un Hôpital public, où les pauvres reçoivent tous les secours, dont ils ont besoin tant pour l'ame que pour le corps.

N. 10. 11. On ne souffriroit pas en France que le Pape érigeât en Bénéfices des Hôpitaux, qui ne le sont pas par la fondation; qu'il les conferât en titre ou en commende; qu'il les unît à des Bénéfices, & que le pourvu se prévalût du Decret *de pacificis. Art. 61. des Libertés de l'Eglise Gallicane.*

Si quelqu'un se prétend patron d'un Hôpital fondé en titre de Bénéfice, il faut qu'il le prouve ou par le titre de la fondation, ou par des Arrêts rendus avec Mr. le Procureur Géneral, ou par plusieurs présentation qui ayent eu leur effet, ou par des possessoires de 100. ans: *Déclaration du 24. Août 1693.*

N. 13. 14. Il y a en France plusieurs Hôpitaux posedés en titre par les Chevaliers du S. Esprit.

CHAPITRE II.

Des Sur-Intendans des Hôpitaux & lieux pieux.

La Déclaration du 12. Décembre 1698. regle comme il faut administrer les Hôpitaux: il est vrai qu'elle n'a été faite pour les Hôpitaux rétablis & dotés des biens que le Roi a ôtés à l'Ordre de saint Lazare auquel ils avoient été réunis, & pour les anciens Hôpitaux ausquels on a uni quelques-uns de ces fonds, & qui n'avoient point de réglemens particuliers avant la réunion. Cela n'empêche pas que les dispositions ne doivent être suivis par les autres Hôpitaux, en ce qu'elles ne sont pas contraires aux Statuts particuliers. Elle est rapportée tout entiére dans le II. tome des Commentaires sur les Libertés, & par partie dans les Loix Ecclésiastiques, *part. 3. cap. 4. max. 28. pag. 590. 591. 592.* J'en citerai dans la suite ce qui conviendra au sujet.

N. 4. 5. 6. En France les Evêques & autres Ecclesiastiques qui étoient en possession de l'administration des Hôpitaux, ont été maintenus dans tous les droits, séance, & honneurs dont ils avoient joui par l'Edit de la Jurisdiction, *art. 29.* Pour ceux dont les Evêques n'avoient pas encore été en possession, ils y ont

ont aujourd'hui la présidence, soit dans les Bureaux ordinaires, soit dans les assemblées; & les réglemens qu'ils y font pour la conduite spirituelle & pour observation du Service divin, doivent être exactement observés, *ibid.* L'Edit restreint ici au spirituele droit de faire des Ordonnances à l'égard de cette seconde sort d'Hôpitaux, parce que l'administration du temporel y appartenoit à d'autres, auxquels il suffisoit de joindre les Evêques pour délibérer sur ce qu'il y auroit à faire là-dessus. Cette restriction fait entendre que l'Evêque peut faire des Ordonnances sur le temporel des Hôpitaux à l'égard desquels le Roi les maintient das tous le droits, dont ils jouissoient; & le principal de ces droits, outre le spirituel, est d'ordonner sur la distribution des aumônes, les réparations des Bâtimes; *Art.* 10. *de l'Edit de Mel Melun.* 1580.

N. 12. En France le Métropolitain ne peut suppléer à la négligence des Evêques concernan l'administration, qu'en cas de contestations portées à son tribunal.

N. 23. & 24. Ce Décret du Concile de Trente rapporté par Van-Espen, est un de ceux que les Etats generaux du Royaume de France assemblés à Paris en 1593. déclarerent contraires aux Libertés de l'Eglise Gallicane *Bach. Decret. Ecclef. Gallic. pag.* 916. *num.* 3. Le même Auteur, *lib.* 5. *tit.* 12. rapporte plusieurs Ordonnances avec des Arrêts qui donnent aux Juges séculiers une pleine & entiére Jurisdiction sur les Hôpitaux; l'Edit de Melun, l'Edit de la Jurisdiction, *art.* ci-dessus cité, & la Declaration de 1698. aussi citée.

N. 31. & 32. En France les Hôpitaux, qui sont sous l'immédiate protection du Roi, sont ceux dont les places se donnent par le Roi sur la nomination du grand Aumonier: *Edit de Henri II. du mois de Septembre* 1552. *Déclaration de Henri IV. du* 8. *Février* 1593. qui déclare que tels sont ceux qui ne sont de fondation d'aucun Prince, d'Evêques, de Seigneurs, & de Communautés.

N. 33. Il s'agit d'une question de Droit, dont le Juge séculier est le Juge naturel, comme de celui si la dîme est inféodée.

N. 33. Il y a un Arrêt du 9. Fevrier 1537. qui joint un Magistrat à deux Commissaires ecclesiastiques pour informer sur les désordres d'un Hôpital.

N. 44. 45. En France les Administrateurs des Hôpitaux régis de trois an en trois ans par la Déclaration de 1698. sont élus avec le Trésorier par le Bureau general dont l'Evêque est Président né. Il est défendu de choisir pour ces places des Ecclesiastiques, des Gentils-hommes ou Officiers de Justice; *Ordonnance de Blois, art.* 65. mais il faut qu'ils soient Bourgeois, ou Merchands, ou Laboureurs, *ibid.* la Déclaration du 12. Septembre 1698. qui ordonne encore, que ces Administrateurs choisis d'entre les principaux Bourgeois auront voix délibérative aprés les Directeur nés, qui sont le premier Officier de Justice du lieu, le Procureur du Noi, ou du Seigneur, le Maire, l'un des Consuls & le Curé.

N. 51. Il y a un Arrêt du Parlement de Paris du 15. Auril 1631. portant que l'Evêque, les Grands-Vicaires, & les Archidiacres pourront se faire représenter les comptes des Hôpitaux pendant le cours de leur visite.

Cet Arret ne regarde apparement que les Hôpitaux qui sont hors la Ville Episcopale; car à l'égard des autres, il semble qu'il n'est pas convenable que l'Evêque se fasse representer les comptes, parce qu'ils se rendent dans des assemblées, dont il est Président né & où il pont envoyer son Grand-Vicaire quand il est légitiment empêché.

Les comptes se doivent rendre devant ceux qui élisent les Administrateurs & les Receveurs: *Ordonnance de* 1561. *art.* 6. *Déclaration du* 16. *decembre* 1698. *art.* 15.

CHAPITRE III.

Qui sont ceux qu'il faut proposer pour avoir soin du corps & de l'ame des malades & des pauvres?

L'Edit de la Jurisdiction, *art.* 29. ci-dessus cité, fait entendre qu'il y a des Hôpitaux dont l'administration & la présidence sont confiées à d'autres Ecclésiastiques qu'à des Evêques: tels sont ceux qui sont regis par les Religieux ou Religieuses, ou Bénéficiers, lequels perçoivent tous les revenus à la charge d'entretenir les pauvres sains ou malades. Par *l'Edit de Charles IX. de* 1561. il avoit été ordonné d'assigner à ces personnes une certaine somme pour leur entretien, & réserver le reste pour le besoin des pauvres: *Bochel. Decret. Ecclef. Gallic. lib.* 5. *tit.* 12. *cap.* 53. Là où cela se pratique, il est des Hôpitaux possedés en titre ou donnés à des Communautés Religieuses, comme des Paroisses dont partie du revenu est à la disposition du Curé & de ses aides, & l'administration du reste est entre le mains des Laics commis pour un temps, & sujets à rendre compte. Comme ceux-ci sont obligés de prêter serment lorsqu'ils sont reçus, d'avoir un inventaire exact des titres & de les conservet avec soin, il ne de même de ces Administrateurs.

N. 29. Declaration de 1698.

CHAPITRE V.

De qu'il faut observer à l'égard des passans, & touchant les mendians forts & robustes.

Il y a plusieurs Ordonnances des Rois de France qui ordonnent aux pauvres de se retirer dans les lieus de leur naissance, avec défense de mendier ailleurs: *Ordonnance de Moulins* 1566. *ou* 73. *Heneri III.* 1586. *Bach. Decret. Ecclef. Gallic. lib.* 5. *tit.* 13. *cap.* 10.

Il y en a d'autres qui defendent la mendicité, avec ordre d'enfermer tous les pauvres dans les lieux à ce destiné pour les faires travailler; par ce moyen on leur ôte les occasions de commettere le larcin & les autres pechés qui naissent de l'oisiveté: *Ordonnance de François I. du mois d'Août* 1536. *Ordonn. de Louis XIII.* 1629. *art.* 42.

N. 13. Le Concile de Toulouse défend aux Evêques de souffrir les gueux de profession qui se servent de mille artifices pour exciter la compassion, & aux Curés de recevoir dans les Hôpitaux plus de trois jours les pauvres capables de travailler, & de les laisser mendier: *Boch.* ci-dessus cité, *cap.* 39. 40.

CHAPITRE VI.

D Confrairiés.

Les meilleurs Réglemens que les Ordonnances Royaux ayent faits sont: 1. que le reste du revenu de la Confrairie, le service & les autres charges payés, soit employé à l'entretien des Ecoles, & aux autres bonnes œuvres, par l'autorité de l'Evêque: *Ordonnance d'Orleans* 1560. *art.* 10. *Ordonn. de Blois* 1579. *art.* 37.

20. Que les deniers ne seront pas employés à des repas ou festins; *Ibid. Ordonnance de* 1563. *art.* 37. & *de* 1566. *art.* 74.

On a dans les Procédures civiles des Officialités bien des preuves de l'autorité de l'Evêque sur les Confrairies, par l'approbation de leurs Statuts, par les Réglemens qu'ils leur ont donnés, les Ordonnances faites pour la reformation des abus. *Voyez la deuxième Partie*; *cap.* 3. On voit de semblables preuves dans Bochel, *Decret. Ecclef. Gall. lib.* 6. *tit.* 10. Il cite plusieurs Conciles & Synodes Diocésains, qui défendent aux Confrairies tout ce qui pourroit detourner d'aller au service de la Paroisse; sçavoir, la célébration de la Messe à l'heure que se fait la bénédiction solempelle de l'eau & du pain.

Il y a aussi qualques unes de ces preuves dans les Statuts Synodaux de ce siécle; sçavoir, ceux de Bordeaux par Mr. de Besons 1704. Ils ordonnent l'établissement de la Confrairie du S. Sacrement: ceux de Troies 1706. défendent de dire la Messe de Confrairie à la place de celles des Dimanches & des Fêtes: ceux d'Autun 1706. ordonnent la reddition des comptes, comme celle des comptes de Fabriques.

TITRE VII.

De la Sépulture.

CHAPITRE VI.

Des rites de la sépulture, & des socours qu'il faut donner au Defunt.

Il n'y a rien qui regarde particuliérement le Droit Fançois: il suffira de remarquer sur le *num.* 9. qu'en France les Curés sur les Paroisses desquelles passe le corps du Défunt, n'exigent rien pour le trasport.

CHAPITRE II.

Du leu de la Sépulture.

N. 45. Il faut excepter ceux qui sont en possession d'un caveau ou d'une tombe dans l'Eglise: il y auroit abus, si l'Evêque les privoit du droit acquis.

N. 46. Il faut joindre les Seigneurs hau-justiciers aux Patrons qui comme eux ont droit de se faire enterrer, non seulement dans l'Eglise, mais même dans le chœur. Il y a aussi des Gentils-hommes qui sont en possession d'avoir un caveau de famille dans le chœur.

N. 49. Le droit de se faire enterrer dans le chœur provenant du droit de patronage, ne fint pas par le renoncement au droit de présenter, sur tout lorsqu'il se fait en faveur de l'Eglise. Car les droits des Patrons laïcs dont il s'agit ici, sont favorables; ainsi le renoncement même au principal ne referme pas les autres. *Voyez* la Coûtume de Normandie *art.* 142.

N. 50. C'est au Curé & aux Marguilliers à assigner le lieu de la sépulture; mais en cela ils se doivent conformer aux Ordonnances des Evêques, lorsqu'elles sont conformes aux Loix du Royaume: *Statutes Synod. de Bordeaux de* 1704. *pag.* 56. *num.* 9.

CHAPITRE III.

De la sépulture dans la Paroisse, ou dans le tombeau des ancêtres, ou dans le lieu élu à cet effet.

N. 3. En France comme ailleurs le droit d'enterrer est tellement paroissial, que lorsque la Paroissien se fait ensevelir ailleurs, le Curé a droit de lever le corps & de demander une partie des flambeaux

N. 8. Le Curé a droit d'administrer les Sacremens dans les Colléges situés dans sa Paroisse: *Procedures civ. part.* 2. *cap.* 1. *pag.* 60. & 74.

N. 12. 13. 14. Les domestiques des Religeux ou Religeuses qui ne demeurent pas dans l'enterieur du Monastere, doivent être enterrés dans la Paroisse: *Arrêt du* 5. *Maj*, & 8. *Juin* 1689. *Procedures civ. part.* 2. *cap.* 1. *pag.* 49. Il y a transaction homologuée par Sentence de l'Official de Paris, où les Religeux reconnoissent le droit des Curés pour l'administration des Sacremens aux Touriéres & aux autres domestiques comme aussi aux

Cha-

Chapelains: *Procédures civiles des Officialités* ; p. 2. c. 1. pag. 63.

N. 18. On rapporte *pag.* 53. *ibid.* un Arrêt du Parlement de Paris du 7. Juillet 1681. qui maintient les Curés dans toutes les functions curiales; sçavoir, administrer les Sacremens, lever & enterrer les corps, sur tout les Beneficiers & Officiers des Chapitres & Eglises Collégiales, demeurans dans l'étenduë de leur Paroisse, & *pag.* 69. un autre du même Parlement, qui maintient le Chapitre de Paris en possession d'exercer les mêmes fonctions sur les Dignités, Chanoines Beneficiers, Marguilliers, Clercs, & autres Officiers aussi Cleres de cette Eglise, & des quatre Filles qui demeurent en la Ville, Fauxbourg & banlieuë, contre les Curés des ces lieux dans le Paroisse desquels ils sont malades & demeurent: Difference qui vient de ce que le Chapitre de Paris est en possession immémoriale autorisée déja par plusieurs Arrêts, & que l'autre Chapitre n'a pas eu le même avantage.

N. 20. En France le défunt est enterré dans le tombeau de ses ancêtres lorsqu'il meurt sans avoir choisi une autre sépulture; ce qui est fundé sur la présomption qu'il veut être joint à ses peres: *Can. Ebron. Can.* 14. *quæst.* 2.

N. 26. Quoique le choix de la sépulture soit dans la disposition de la femme, pourtant il n'est pas permis à la femme d'élire sa sépulture sans l'autorisation du mari dans les Coûtumes qui lui défendent de tester sans cette autorisation.

N. 29. Le pere jouit en France du droit dont Van-Espen parle dans ce nomb. 29.

N. 32. Il y a bien de cas où on n'admettroit pas en France la preuve par témoins concernant le choix de la sépulture; tels sont entre autres ceux où le bénéfice qui pouvoit revenir au Curé, excederoit la somme de 100. liv. *Ordonnance de 1664. tit.* 20. *art.* 2.

CHAPITRE IV.

De l'exaction défendue pour les sepulture & les droits funeraires.

LEs Evêques de France ont prévenu l'exaction dont il s'agit, par la taxe des droites dûs aux Curés & à leurs Prêtres pour les convois. On en rapporte plusieurs dans les Procédures civiles, *par.* 2. *cap.* 1. *pag.* 77. jusqu'à 90. & entre autres celles de Mr. Vialat Evêque & Comte de Châlons sur Marne; les anciennes & nouvelles de Paris: il y en a aussi dans les Statuts Synodaux de Troies 1706. dans le Mandement de Mr. de la Poype Evêque de Proitiers, de 1706. dans le Rituel de Bordeaux encore de 1706.

Il y a plusieurs droits funeraires reglés par le Tarif des droits des Jurés-crieurs de corps dans le Ville & Fauxbourgs de Paris, arrêté au Bureau de la Ville le 5. Janvier 1671.

Parmi les taxes citées il s'en trouve d'homologuées par le Parlement: telles sont celles de Paris.

CHAPITRE VI.

Qui sont ceux à qui il faut refuser la Sepulture?

C'Est une régle généralment reçue en France, qu'aucun pécheur public n'est exclu de la sépulture sacrée, s'il n'est auparavant déclaré qu'il est tombé dans l'interdit de la sépulture.

N. 4. En Provence on donne la sépulture aux suppliciés, & il y a des Confreres Penitents déstinés pour les y conduire.

N. 20. L'Edit du mois de Juni 1609. *art.* 14. se conformant aux sacrés Canons, ordonne que les duelliste soint privés de la sépulture.

Voyez ce que l'Auteur a dit ci-dessus *Sect.* 3. *tit.* 8. *cap.* 7. *des droits honorifiques* dûs à certanes personnes dans la sepulture, Pour supplées à ce qui manque à ce titre, il faut ajoûter 1. que le Patron ayant la presséance sur le Seigneur lorsu'ils concurent dans les honneurs ecclesiastiques, son titre doit être avant celui du Seigneur: son tombeau plus proche de l'Autel & plus élevé.

20. Quelque considération que l'Eglise ait pour le Patron, pour les Princes, pour les Seigneurs des Paroisses, elle ne souffre pas qu'ils ayen des sépulcres Devés ou placées, ensorte que le Services divin se fasse avec moin de décence; en qui il en doit être des tombeaux comme des bancs, à la reduction desquels l'Evêque doit pourvoir dans le cours de sa visite: *Art.* 16. *de l'Edit de la Jurisdiction.*

30. Les régles ci-dessus établies sur le droit de présenter à l'égard des usufruitiers, ont lieu dans le droit de litre de sépulture, d'élever des épitaphes par rapport aux mêmes usufruitiers; sçavoir, engagistes, douairiéres, séquestres, Fermiers, dont les uns jouissent des droits honorifiques, les autres n'en jouissent pas, suivant qu'il a plu au Propriétaire de les leur communiquer ou de se les retenir.

La Déclaration du 29. Octobre 1686, pour punir ceux qui aprés avoir abjuré l'herésie refusent de recevoir les Sacramens à la mort ordonne que leurs corps soient traînés sur la claie, jettés à la voirie, & leurs biens confisqués aprés le procès fait au cadavere.

FINIS TOMI TERTII.